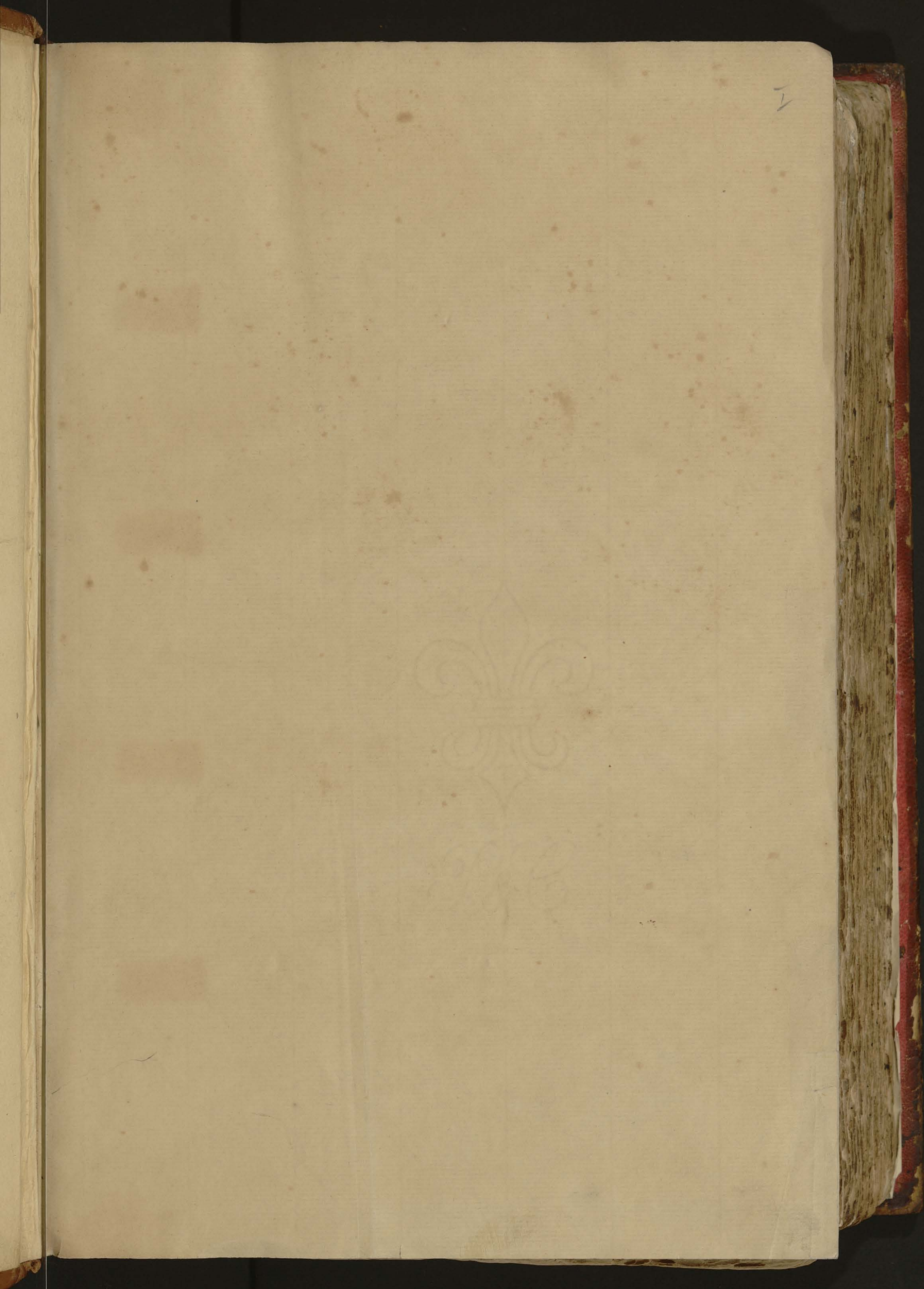
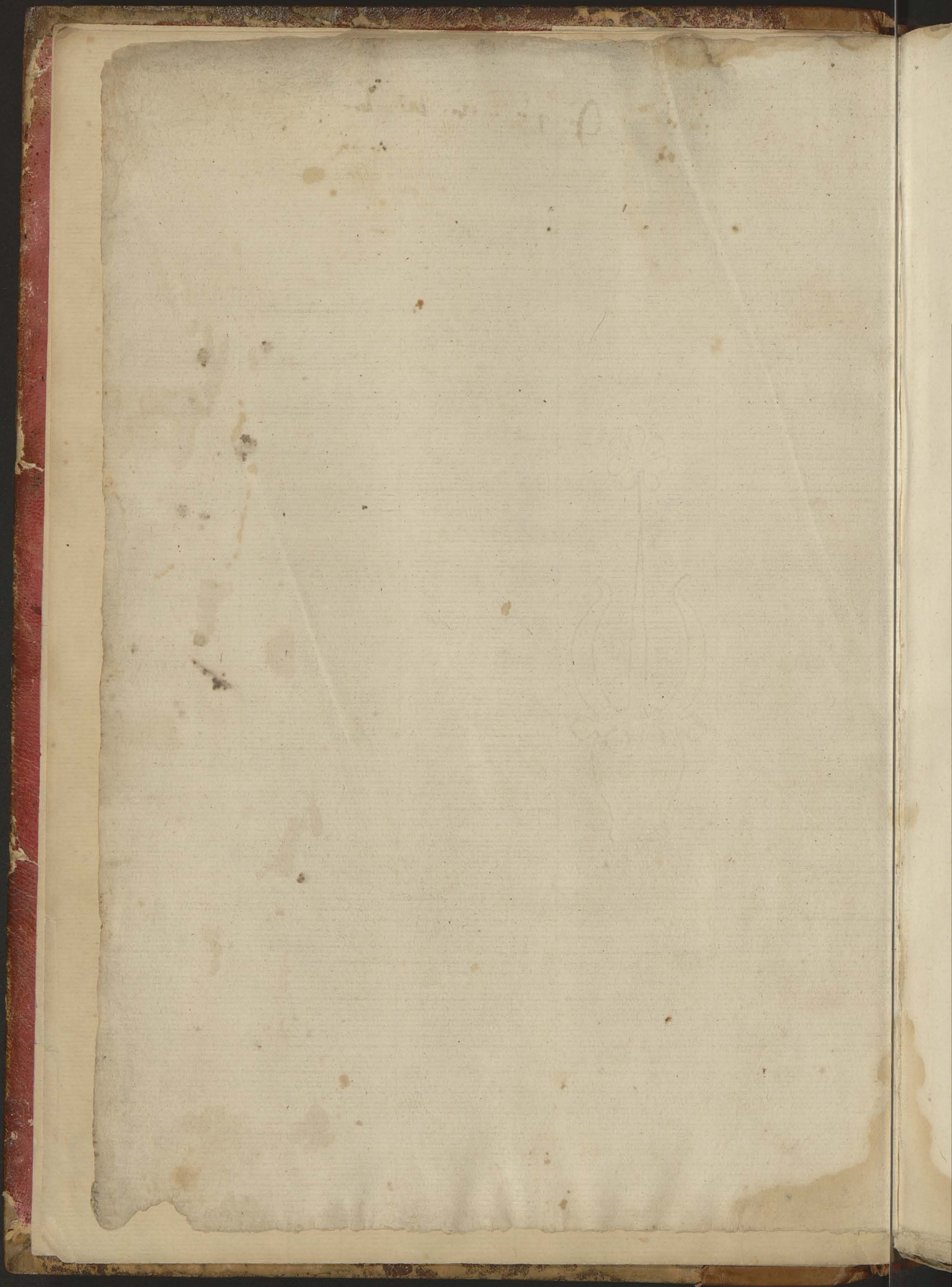

Rest. R. Jahody 1933.

In gots namen beginnen

Super Evangelium S. Matthaej
Commentarius M. Benedicti Hesse.

Liber generacionis ihu xpi filii dauid filii abraham etc. Mathei 1. Natura
ars et gracia hoc habent quod per contraria in eis curantur per contraria ita quod de
fectus et corrupcio accepta in natura curatur ab ipsa natura vel ab arte vel a gracia
per contrarium eius quo mediante introductum fuit et in statum illud naturam
reducit perfecta curacio a quo cecidit per defectum atque corrupcionem. Reperimus autem nos quadruplicem
in primo innocencie statu triplici nobilitate dotatum. Primo sublimitate dominii quia primo
factus homo ad ymaginem et similitudinem suam et preest piscibus maris et volati
libus celi etc. Secundo amenitate loci quia 2o Tulit igitur dominus deus hominem et posuit
eum in paradiso voluptatis. Tercio facilitate precepti ibidem precepitque ei dicens ex omni ligno
paradisi comedes, de ligno autem sciencie boni et mali ne comedas. De statu autem pre
dicto per peccatum inobediencie cecidit per quod inobediencie facilitatem precepti preterivit quia 3o
Vidit igitur mulier quod esset bonum lignum ad vescendum et pulchrum oculis aspectuque delectabile et tulit de fructu
illius et comedit. Secundo gradum nobilitatis perdidit ibidem In sudore vultus tui vesceris etc. Et quod ho
mo in honore esset non intellexit etc. Tercio amenitatem loci amisit ibidem Emisit eum
dominus deus de paradiso voluptatis. Et quia per inobedienciam inchoatum in eua et consummatum
in adam quia primi parentes violarunt preceptum perdiderunt dominium amiserunt locum congruum
fuit ut per obedienciam inchoatam in virgine et consummatam per christum renovaretur quia quia
ad integritatem precepti nobilitatem dominii et amenitatem loci prout quod ait scribens eum
in quo manifestatur. Quadruplicem generis reparacio inchoavit a christo tanquam a principali re
paratore. Dicitur liber generacionis ihu xpi etc. In quibus hec reparacio per virginem suscepit ...
ideo in eius quadruplicem christi nativitas concordat ... de virgine d. Jacob autem
genuit Joseph virum marie de qua natus est ihesus qui vocatur christus Et sic sicut primus
de loco voluptatis egrediens ad virginis paradisum dimissus est in terram ... capita
sic christus ... egrediens ad virginem ... doctrina regalem dignitatem christi ibi
tantum dividitur in quatuor partes principales secundum genera que regalem decet et
magnificat dignitatem scilicet genealogiam sapienciam potenciam et clemenciam que quatuor ex
excellenter fuisse in christo indicat ysaias dicens capitulo 33o dominus iudex noster quo ad
potenciam. dominus legifer noster quo ad sapienciam. dominus rex noster quo ad genealogiam ipse
veniet et salvabit nos quo ad clemenciam. Secundum hec quatuor in ewangelio dividitur de christo
quatuor. Primo genealogia regum primo et secundo c. Secundo sapiencia legislatoris tercio c usque ad
xxvi tercio potencia iudicis xxvi et xxvii c. Quarto clemencia salvatoris secundum xxviii
usque ad finem. Et de hiis quatuor dicit Jeremias xxiii Suscitabo dauid germen iustum
et regnabit rex et sapiens erit et faciet iudicium et iusticiam in terra. In diebus illis
salvabitur iuda etc. Vel sic iste liber dividitur in tres partes in prima agit de ingressu
christi in mundum et hoc usque ad tercium capitulum. In secunda de progressu christi in mundo. et hoc a tercio
capitulo usque ad xxvi c. In tercio de egressu christi de mundo et hoc a xxvi c usque ad
finem. Prima pars dividitur in duas partes in prima agitur de eis per quos christus ingressus
est in mundum. In secunda parte agitur de eius ingressu speciali in secundo c. Prima pars dividitur
in 2. c. In prima agitur de eis per quos christus ingressus est in mundum mediate.
In secunda parte per quos ingressus dicitur ubi christus ingressus est in mundum immediate
in 2. c. In prima agitur de quatuor partibus sigillatim. Secundo de quatuor eorum simul
ibi. Omnes autem generaciones. prima pars dividitur in tres partes primo enim ponit titulum
principalis intencionis secundo decursum multiplicis generacionis. tercio fructum originalis
generacionis secundo ibi Abraham genuit ysaac tercio ibi de qua natus est ihesus
In titulo autem principalis intencionis tangit quatuor. Primo generacionem dicens liber
vleus

Ideo singularem eminenciam generationis tam salutiferam efficaciam illud tanto gratiam
sanctificatam eius addit. xpi. quanto grapham sublimatam. filii dauid tamen et ergo
liber generationis singularis. illud saluatoris eius ad [illegible] perditos. xpi i. uel messie
filii dauid. filii abraham, ubi tangit graphie nobilitem. ostendens xpm natum esse
ex genere regali et sacerdotali. In hoc eciam quod dicit liber excitat attencionem
necessarie secundum illud [illegible] ius. Quanto semper [illegible] cante ad librum. Et conuenit sic
mathei titulum huius euangelii liber quod dicitur quia in eo tamquam in apotheca
continentur quecumque sunt saluti et saluti tamquam dicit crisostomus, liber i. apotheca gracie
in qua omnis anima inueniet quod petit quod sibi necesse est ad salutem, cum dicit clerus dicat
in apotheca [illegible] omnis quod inuenit quod [illegible] sic in libro isto omnis anima
quod necesse est sibi ad salutem inuenit intellectum qui instruit doctrinas et affectum
[illegible] facimus [illegible] apotheca parat anime panem celestem qui iustificat
panem angelorum qui beatificat panem [illegible] qui sanctificat. hic mathei
ab hoc nomine liber sic [illegible] et [illegible] libris in quo continentur quedam gratia
opposita generatione descripte in librum in quo manifestatur [illegible] [illegible]
[illegible] 7o de [illegible] [illegible] sic libro hic est liber generationis adam et quia
eius [illegible] est [illegible] generationem noui adam sicut ibi describitur generacio [illegible]
adam ideo quasi opponens libro in quo describitur generacio que tendit ad
mortem librum generationis qua regeneramur ad uitam Et liber generationis. hic est
liber de quo apocalypsis. [illegible]. alius liber apertus est qui est uite et in psalmo
In libro tuo omnes scribentur et ad hebreos [illegible] hic est liber uite. et in psalmo
In capite libri scriptum est de me. In ad librum [illegible] [illegible] [illegible] sic pellis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ligatus et ordinatus, sic [illegible] quod [illegible]
pellem habent quando corporalis Iob pelle et carne vestisti me, et
[illegible] [illegible] quia dicit. discite a me quia mitis sum et humilis corde. [illegible]
[illegible] quia dicit vulpes foueas habent et volucres celi nidos filius autem
hominis non habet ubi caput suum reclinet [illegible] extensus [illegible] quia dicit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sicut [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] apocalypsis v. vidi in dextera sedentis librum
scriptum intus et foris. iste liber scriptus est intus et foris quia in duabus paginis
[illegible] tot [illegible] quot [illegible] foris tot [illegible] quot [illegible]
[illegible]. ligatus [illegible] multiplicem [illegible] penalitatem [illegible] illud omnes qui transitis
per uiam attendite et uidete si est dolor sicut dolor meus [illegible] per
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] In hoc eciam libro uitalis [illegible] quia
[illegible] est uitalis et [illegible] libros uitalis acquiruntur uitalis [illegible] et error [illegible]
[illegible] [illegible]. Dicitur hec [illegible] liber uite in testamento altissimi et agnitio
ueritatis. [illegible] [illegible] quid dicit [illegible] de isto [illegible] quod sit liber [illegible] [illegible] quod
sit liber [illegible] sit [illegible] liber [illegible], quia quatuor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
qua [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] dici [illegible] libri quia in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ne [illegible]
[illegible] [illegible] testimonium. Sed quod unus obmittit alter supplet [illegible] [illegible] in
uno loco omnes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] sub [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] rogatus a theophilo. et [illegible] [illegible] in asia [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] ad [illegible] [illegible]. Sed quare dicit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et concordia

clarus nequaquam dicendum est quod non scripsit, quamquam ea de suis factis vel dictis legi voluit hoc scribendo aliis tamquam suis manibus imperavit, vel potest dici quod ipse non scripsit sua facta ne videretur indigere testimonio; alii autem scripserunt quod nos indigemus testimonio. Secundo describit singularem eminentiam eius dicens generationis in quo [illegible] admirationem cuius velut attonitus audit cunctis tale et quis vidit huic simile. 67 Et ideo dicit generationis in singulari quia cum multas describat generationes tamen principaliter Christi generationem intendit tamquam finem omnium aliarum et propter quam alie [illegible] ducuntur. Hec est generatio de qua in psalmo dicitur generationem [illegible] ista est [illegible] in psalmo hec est generatio querentium dominum querentium faciem dei Jacob. Hec autem generatio debet nobis esse valde preciosa ad videndum quia ex ea processit ille qui est speciosus forma pre filiis hominum. Sapientie vii candor est lucis eterne etc. Secundo debet esse dulcis ad audiendum quia eius refertur genealogia qui sicut Bernardus dicit est mel in ore melos in aure iubilus in corde. Tertio delectabilis ad odorandum quia in ea invenitur de quo dicitur Ecclesiastici xxiiii sicut cinamomum et balsamum etc. Ex ea enim processit ille flos odorifer de quo Ysaie xi flos de radice eius ascendet. De cuius odore Bernardus [illegible] odorem tuum ipse non sentit aut fetidus est aut mortuus. Quarto debet esse sapida ad gustandum quia ex ea processit ille qui ait Ecclesiastici xxiiii spiritus meus super mel dulcis et qui me edunt etc. Quinto debet esse suavis ad amplexandum brachiis amoris et devotionis quia in ea Christi et Marie nativitas recitatur. Unde devotissime audienda est sicut aliquis vir devotus osculatur loca in quibus stetit Christus [illegible] Ysaie lx locum pedum meorum glorificabo et ibi adorabunt vestigia pedum tuorum. Est autem genealogia sicut quedam arbor plantata in medio paradisi [illegible] multas 8
tamen radices [illegible] stipites [illegible] ramos [illegible] singulares [illegible] virga tenuit [illegible]. Ego Maria flos [illegible] Christus qui in [illegible] generationibus [illegible].

Sed hic dubitatur utrum iste liber [illegible] debeat dici liber [illegible] Jesu Christi vel liber generationis Jesu Christi [illegible] dicendum est quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Christi a [illegible] eius [illegible] quod [illegible] in [illegible] bona [illegible] ergo [illegible] incipit [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] dici non debet [illegible] quia Matheus solum Christi generationem [illegible] narrandum non fuit ausus dicere liber evangelii Jesu Christi sed liber generationis Jesu Christi [illegible] et Josephus quod [illegible] non [illegible] de David et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] semper [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Jesu Christi. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] liber [illegible] generationis Christi [illegible] David non dicitur liber evangelii [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Jesum Christum resurrexisse a mortuis [illegible] David [illegible] evangelium meum [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Matheus [illegible] liber generationis quam liber evangelii vel predicationis vel passionis vel resurrectionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in hoc libro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] radix omnium bonorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] alia [illegible] [illegible] predicatio passio resurrectio et ascensio vel [illegible] [illegible] ideo est propter novitatem et dignitatem generationis quod est de virgine sine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est propter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est ut [illegible] imponat suis voluminibus a primo volumine [illegible] [illegible] quod [illegible] a principio [illegible] Beda super Matheum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

sanctus vir liber creationis celi et terre divina [illegible] autem conscripsit in quo scriptum
continetur origine tractat Matheus ac apostolus Christi et civitatis liber generationis Ihesu
Christi in quo est initium salutis nostre et qui est presentia eterne beatitudinis nostre ergo
conscripsit ex ordine quod Ihesus salvator interpretatur. Et ait glosa quod planior esset sensus
si dixisset hic est liber generationis; sed hic est mos in multis scripturis Ysaie. Sub
audi hic est. Sicut communis titulus liber generationis subintelligitur hic est liber
generationis subintelligitur Ihesu Christi. Sed videtur quod iste titulus contrarius sit Ysaie
dicenti generationem eius quis enarrabit q. d. nullus. Et dicendum secundum Ieronimum quod non sit
contra quia Ysaias locutus est de generatione divinitatis, Matheus autem loquitur de
eius generatione humanitatis. [illegible] dicendum quod generatio Christi [illegible]
quod propheta dicitur. Sed natus est de femina virgine est ineffabilis. Ineffabile
enim est quod nascitur de virgine in [illegible] semine. Ineffabile enim est quod natus
est de virgine sit verus Deus et homo in cuius persona divinitas et humanitas sunt
iuncta et communicatio idiomatum ista enim et multa alia sunt ineffabilia circa humanam
generationem. Scilicet ait quod hic Matheus narrat de Christi generatione non est ineffabile
narrat enim solum quod Christus ex tot patribus secundum carnem descendit et hic non fuit
simpliciter ineffabile. Quamvis circumstantia eius [illegible] sit ineffabilis in qua de talibus
[illegible] voluit nasci. Et quare Matheus non scripsit generationem divinitatis nativitatem
vero Christi. Dicendum quod Matheus autem scripsit quibus supplementum erat exponere di-
vinitatis natum quia cognoscebant, necesse enim ait fuit eis [illegible] ostenden-
dum. Iohannes autem circa gentibus scripsit qui non cognoscebant si Deus filium habet. Ideo
necessarium fuit primum illis [illegible] quod est filius Dei Deus. Deinde quia carnem suscepit
3o Tertio scilicet salutationem efficacem cum dicit Ihesu. In quo insinuatur ad delectationem
[illegible] enim salvator dicitur Christus. Non est in aliquo alio salus nec enim datum est
aliud nomen hominibus sub celo in quo oportet nos salvos fieri. Hanc salutationem effica-
ciam predicabat Abacuk cum dicebat Christus. Ego autem in Domino gaudebo et exulta-
bo in Deo Ihesu meo. Et certe in hoc nomine Ihesu cognoscitur eius divinitas. Ihesus
hebraice latine interpretatur salvator. Et non potest salvare sine [illegible]
nisi esset verus Deus. Unde dicitur ei Ysaias: Vere tu es Deus absconditus Deus Israel
salvator. In quo utilitates huius dilectissimi nominis exprimuntur. In hoc enim nomine
consequimur veniam et gratiam victoriam et gloriam. Veniam in presenti dicitur quia huic nomini
omnes prophete testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius. Ideo multum
dicit ad [illegible] Domine fac mecum propter nomen tuum quia multe sunt
adversiones[?] mee. [illegible] in demonio [illegible] effugere nomen tuum [illegible]
nomen eius [illegible] conferetur [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] nomine meo [illegible] victoriam in temptatione [illegible]
[illegible] in nomine tuo demonia subiciuntur nobis [illegible] demonia [illegible]
aut [illegible] Tu venis ad me gladio hasta et clipeo, ego autem venio ad
te in nomine Domini. Golias [illegible] est cuius gladius est temptatio carnalis
hasta temptatio [illegible] clipeus simulatio [illegible] sub [illegible]
aut [illegible] qui in [illegible] invocatione nominis Domini [illegible] in nomine
tuo [illegible] insurgentes in nos. [illegible] gloriam [illegible] in nomine Domini
nostri magnificabimur. [illegible] nomen Ihesu [illegible]

angelus pronunciatus s(cilicet) marie Joseph iudicibus apl(ost)is. Respexit ad in h(oc)
noie vocamus petenus sunt q(ui)a indicatum est Joseph ait i(d est) xpus eum palam faciet
vocabis nomen eius ihesum et xpus. hinc palam factum est gratia donorum sunt
hec indicatum e(st) marie luce p(ri)mo Jnvenisti gratiam apud deum ecce gaudebis et vocabis
nomen eius ihesum est vocatus nominatus sunt hec indicatum est iudicibus in vi(sio)ne ab
angelis qui volebant ihesum quaeritis nazarenum crucifixum surrexit non e(st) hic victor ergo
mortis qui surrexit victor dyaboli qui crucifixus victor mundi qui nazarenus quod interpretatur
separatus s(cilicet) a mundo qui hoc eternum mortale dyabolum et mundum vicit velut
morte hec nomen ihesus est glorificatum primum sunt hec indicatum e(st) d(e) ascensione aplis act(uum)
i. hic ihesus qui assumptus est a vobis in celum sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum. 2o
refutat iudeorum infidelitatem qui messiam i(d est) xpum nondum putant venisse Jnterpretatur autem
xpus q(ui)a unctus oleo gratie sanctificationis. unde aplus de xpo loquens ad hebr(eos) i dicit dilexisti
iusticiam et odisti iniquitatem propterea unxit te deus oleo leticie pre participibus
tuis. xpus enim ita plenus fuit unctione spiritus sancti ut etiam diffusa sit per totum corpus
i(d est) corpus ecclesie. Omnis enim caput est xpus hec unctio est plenitudo gratie sanctificationis in xpo
de qua Joh(annes) p(ri)mo vidimus eum plenum gratie et veritatis. Ex quo sequitur quod sicut nomen ihesus addit hic nomen
xpus. tamen ad inveniendum sacramentum quatuor illius qui erat rex propheta et sacerdos
hii enim quondam in lege ungebantur. dicitur enim xpus rex in primum distributione seu
electorum coronatione et hostium defensione seu liberatione. de quo Jer(emias) xxiii dicit ecce dies
qui a dicit et suscitabo david germen iustum et regnabit rex et sapiens erit et faciet iudicium et
iusticiam in terra. de 2o ysa(ias) 33 rex in decore suo videbunt. de 3o ps(almus) tamen dixit ecce
rex gloriae dominus fortis etc. 3o xpus fuit sacerdos in post reconciliatione nostrorum v. reconcili
ati sumus deo per mortem filii eius. Jt(em) propheta in sua salubri eruditione luce. i.
propheta magnus surrexit in nobis etc. quia igitur s(cilicet) regalis sacerdotalis et prophetalis di
gnitas ... in ihesum salvatorem ideo dicit apostolus ihesus xpus. Jtem et sicut testa
(mentu)m in figura eius salvatoris de quibus hec nomine ihesus vocatus s(cilicet) de ihesu filio marie
qui fuit dux et rex in populo israel qui et forte terram promissionis eis distribuit
et ihesu filio Josedech qui fuit sacerdos ut habetur zach. 3. audi ihesu sacerdos magne
et ihesu filio sirach qui fuit doctor et propheta nullus tamen eorum portat sufficere ad
salutem et ideo nomina portaverunt nam salvatoris sed nec ut orationem exhibet quod
sit ad salutem. exhibent enim sacerdotem in passione et exhibet rex ... inter
pellatione propheta in doctrina illustratione et exhibebit se regem in futura remuneratione
quoniam terra nobis sit sicut nunc redimunt dictant glorificant non solum ut ihesus
alii sine nomine et sicut quod dicit xpus i(d est) secundum misse dominum a deo patre pro nobis petentibus
promissus in lege et prophetis natus mundi regnabit enim esse xpus et messias
iudex a galilea venit xpus est dicit quia non. Nonne scriptura dicit ex semine david
... regale ... in ihesu natus ihesus marie qui ... nomen ... ...
... post moysen in populo israel ducatum tenuit ... salvator dicit et qui
... describit quatuor illius qui salvum fecit populum suum redemptio et tamen rex
autem dignitatem manifestat unde dicit xpus i(d est) uncti ... cum mistico ... unguento
sicut in lege sacerdos fuit xpus unctus de oleo ... in sacerdotem ad interpellandum

2o

pro nobis Sic intelligendum est apostoli [illegible] dicit Deus sicut nunc eo quod incipit nunc ad ami-
ciciam [illegible] unxit nunc vero dicitur Christus ad consummandum se velle [illegible] gradum
illum qui debebat esse rex propheta et sacerdos isti enim tres ungebantur in lege et
quod illis praestabat unctio mystica olei materialis praestat Christo unctio gratiae quae appel-
latur est Christus id est unctus [illegible] angelus [illegible] autem quod olei unctio praestabat regibus illis
qui in reges vel sacerdotes ungebantur hoc praestitit spiritus sanctus Christo addita
gratia spiritus cum sanctus [illegible] quod de Maria [illegible] in corpore salvatoris
praestitit et hoc est unctio corporis salvatoris unde Christus est appellatus
// [illegible] [illegible] [illegible] quod Christus generat esse sacerdotem quod petit exspirandus
dicitur enim sacerdos [illegible] nuncius angelus ut dicitur Zach. 2. [illegible] in [illegible] sacerdotes
[illegible] magnus [illegible] angelus [illegible] Christus est maior angelus [illegible] illius ad
Hebr. [illegible] tanto melior angelus effectus quanto differentius prae illis nomen hereditavit
ergo Christus non generat esse sacerdotem [illegible] quae sunt in veteri testamento sunt [illegible]
Christo ad Col. 2. quae sunt umbra futurorum Christus non [illegible] a sacerdotibus
veteris legis ad Hebr. [illegible] manifestum est autem quod ex Juda ortus est dominus noster in qua tribu
nihil de sacerdotibus Moyses locutus est ergo Christus non generat esse sacerdotem [illegible]
pro peccato in veteri lege [illegible] immolabatur [illegible] pro peccato principis vel capri pro peccato
[illegible] [illegible] vel vitulus pro peccato sacerdotis ut Levitici 4°. Christus [illegible]
[illegible] agnus [illegible] id est [illegible] Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi ergo
videtur quod eius sacerdotium non sit [illegible] [illegible] in [illegible] ad Hebr. 4. Habemus
// [illegible] pontificem qui penetravit caelos Jesum filium Dei [illegible] quod generat sibi sacerdotium et [illegible]
[illegible] [illegible] Christus qui [illegible] [illegible] obtulit immaculatum Deo [illegible] [illegible]
ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi [illegible] [illegible] peccata [illegible] sacer-
dotium Christi [illegible] [illegible] peccata [illegible] [illegible] in [illegible] omne sacri-
ficium visibile invisibilis sacrificii est sacramentum id est sacrum signum est autem invisibile sacri-
ficium quo homo spiritum suum offert Deo [illegible] id est [illegible] sacrificium Deo spiritus contribulatus
et ideo omne illud quod Deo exhibetur ad hoc quod spiritus hominis feratur in Deum [illegible]
dici sacrificium [illegible] ergo hoc sacrificio [illegible] [illegible] ad remissionem peccatorum
quod a Deo [illegible] et ideo dicitur ad Hebr. 5. ad sacerdotem pertinet ut offerat dona
et sacrificia pro peccatis [illegible] ut [illegible] in statu gratiae [illegible] Deo [illegible] a quo
[illegible] salute ut [illegible] Levitici 3°. [illegible] et in [illegible] [illegible] immolabatur hostia pacifica pro
quod [illegible] est in gloria [illegible] in veteri lege offerebatur holocaustum quasi totum
[illegible] ut dicitur Levitici [illegible] hoc autem [illegible] Christo non [illegible] [illegible] pro
nobis salvatoris [illegible] [illegible] ad Ro. 4. traditus est propter delicta nostra [illegible]
sibi causa salutis aeternae [illegible] [illegible] [illegible] ad Hebr. 5. factus est omnibus obtemperantibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adepta [illegible] ad Hebr. [illegible]
et ideo ipse Christus [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] in gloriam caelestem
[illegible] [illegible] [illegible] Christo generat esse sacerdotem [illegible] [illegible] [illegible] pro
mediatorem inter Deum et populum [illegible] sed divina populo tradit unde sacerdos dicitur
[illegible] sacra dans [illegible] illud Malach. 2. legem requirunt ex ore eius [illegible] sacerdotes
et [illegible] preces populi Deo offerendo et pro eorum peccatis Deo aliqualiter satisfaciunt
unde ad Hebr. 5. dicitur omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his

que sunt ad deum ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Hoc autem maxime convenit
Christo racione quia ipsi dona karismatum sunt collata secundum plenitudinem vel quia .s. ipsi [illegible] ma-
xima et preciosa nobis promissa donavit, ut per hec efficiamur divine consortes nature.
Ipse etiam quando quoque deo reconciliat, secundum illud ad Col. 1. In ipso scilicet Christo complacuit
omnem plenitudinem inhabitare et per eum reconciliare omnia et cetera quedam vero.
Quedam scilicet Christo sacerdocium habet [illegible] plenam [illegible] peccata per que duo [illegible]
duo requiruntur. Secundum quod duo sunt in peccato scilicet macula culpe et reatus pene. Macula
quidem culpe deletur per graciam qua cor peccatoris in deum convertitur. Reatus autem pene
totaliter tollitur per hoc quod homo deo satisfacit. Utrumque autem horum efficit sacerdocium Christi
racione virtute cuius gracia nobis datur qua corda nostra convertuntur ad deum. Ad Ro.
3. Iustificati gratis per graciam ipsius per redempcionem que est in Christo Ihesu quem propo-
suit deus propiciatorem per fidem in sanguine ipsius. Ipse etiam pro nobis plenarie satisfecit
in quantum ipse languores nostros tulit et dolores nostros ipse portavit. Sed veniens
[illegible] dicit quod potestas sacerdotalis [illegible] quidem angelis [illegible] est medium inter
deum et homines ut dicitur per Dionysium in libro de celesti ierarchia. Ita quod ipse sa-
cerdos [illegible] est medius inter deum et populum, angelus vocatur. Secundum illud
Malachie 2. Angelus domini exercituum est. Christus autem maior angelis fuit, respondeo
secundum dignitatem et eciam secundum graciam [illegible] fuit plenitudine gracie et glorie secundum eandem
excellenciam modo seu potestate sacerdotali quam alii habent ita eciam quod ipsi angeli
fuerunt ministri sacerdocii eius secundum illud Mathei 4. Accesserunt angeli et ministrabant ei.
Sed secundum passibilitatem modico ab angelis minoratus est ut dicitur ad Hebreos 2. Et sicut
hec omnia fuit secundum [illegible] [illegible] in sacerdocio constituitur. Ideo secundum dictum Thome sacer-
docium veteris legis erat figura sacerdocii Christi. Voluit tamen Christus nasci de stirpe figu-
rantis sacerdocium ut [illegible] nec [illegible] David [illegible] sacerdocium [illegible] differre [illegible] a figurali
[illegible] [illegible] [illegible] diversos de [illegible] [illegible] licet diversa animalia in lege offerebantur
quotidianum tamen sacrificium quod offerebatur mane et vespere erat agnus ut habetur Nume-
rorum [illegible] per quod significabatur quod oblacio agni id est Christi esset sacrificium principale. Et
ideo Iohannes 1o dicit: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi, et in textu dicitur liber
generacionis Ihesu Christi scilicet salvatoris.
Filii David filii Abraham. Hic [illegible] [illegible] propagacio sublimitate sive nobilitate. Cum dicitur
filii David ostendit Christum esse natum ex progenie regali. Unde hac causa [illegible] sunt
qui clamaverunt Mathei 21. Osanna filio David benedictus qui venit in nomine
domini. Filii Abraham. Hos autem tantum duos nominat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quia ad istos specialiter facta est promissio de Christo. Ad David ut habetur in psalmo: De
fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Unde [illegible] [illegible] ut regem [illegible]
[illegible] [illegible] dicebant Osanna filio David. Ad Abraham autem dictum est
Gen. 22. In semine tuo benedicentur omnes gentes, id est in te nascetur qui benedicet
omnes gentes, et hoc apostolus exponit de Christo dicens ad Galat. 3o. Abrahe dicte sunt
promissiones et semini eius. Non dicit et seminibus quasi in multis sed quasi in uno et semini
tuo qui est Christus. Vel ut magis convenit Mathei [illegible] [illegible] qui fuerit [illegible] [illegible]
introductorium ad credendum illum esse Christum de quo hic loquitur quia ambobus
scilicet David et Abrahe promissio facta fuerat. [illegible] [illegible] quod isti duo [illegible].

Prerogativas habuit que excellentes fuerunt in Christo sicut supra dictum est scilicet sacerdotalem
specialem et regalem Abraham enim sacerdos fuit sicut patet Genesis 3 in ymolacione
David et aliud de Genesis 22 in ymolacione filii. Fuit etiam propheta sicut patet Genesis 20 dicente
deo ad Abimelech [illegible] redde uxorem viro suo quia propheta est. David autem fuit
rex et propheta. Quarta est quod tangit Ieronimus in prologo super Matheum quod Abraham primus
accepit pactum circumcisionis David autem electus fuit secundum cor quod illum ante [illegible]
ceteris fratribus [illegible] a viris et gratuita electione in fratribus
[illegible] autem in hoc titulo David Abrahe primo ponitur veritatem hystorie quia si primo
posuisset Abraham et postea David diceret liber Jesu Christi filii Abraham filii David oporteret
iterare [illegible] Abraham dicto filii Abraham filii David filii Abraham ad David de-
scendit ab Abraham et hoc est [illegible] concludit. Sexta quia in David est dignitas
regalis in Abraham autem dignitas naturalis maior autem est dignitas regalis
quam naturalis et hoc est [illegible] super Matheum et [illegible] dicit filius David
ut sit rex de rege sicut est deus de deo. Septima quia super [illegible] Abraham [illegible]
sit promissio de [illegible] David ad [illegible] de generatione Christi [illegible] et ideo prior de-
scribitur David licet sit ordine subsequens posterior quia prius est promissio accepisse
de Christo [illegible] est [illegible] prior enim est qui salvat eo qui salvatur
Octo ut ostendatur [illegible] collatione peccatoribus David enim peccavit in
[illegible] est [illegible] promissio [illegible] Christo [illegible] David [illegible]
[illegible] dicit ei omnis David. Sed queritur [illegible] filii dei sicut [illegible] qui fuit [illegible]
[illegible] Christo filii dei [illegible] Matheus qui [illegible]
[illegible] Christo [illegible] a filio [illegible] David [illegible] et Abraham [illegible] quibus descendit [illegible]
[illegible] [illegible] qui liber [illegible] ab [illegible] predicacionis
filium dei magis appellare voluit [illegible] fuit [illegible] predicare
ut Beda dicit [illegible] est dei et [illegible] filius [illegible] Matheus vocat eum filium [illegible] et [illegible]
filium dei ut [illegible] ad [illegible] et [illegible] ad [illegible]
[illegible] ascendit ad cognitionem divinitatis. Sed queritur [illegible] dicat
filii Adam filii Seth filii Noe et sic de aliis usque ad Abraham [illegible] descendit
[illegible] sicut [illegible] Abraham [illegible] David [illegible] ut dignitas sacerdotalis
[illegible] in Christo ab Abraham sacerdotalis regalis [illegible] David [illegible]
[illegible] super Matheum liber generationis Jesu Christi filii David filii Abraham sic dicitur
sicut in apotheca [illegible] quibus [illegible] congesta [illegible] ponuntur
sic in hoc libro generationis Jesu Christi [illegible] sicut [illegible] regum et sacerdotum
et aliorum [illegible] et [illegible] quibus [illegible] colligitur [illegible] in
[illegible] est eius [illegible] ab Abraham et sic [illegible]
in hoc libro [illegible] usque ad [illegible] Christo [illegible]
[illegible] et hoc sic [illegible] ut sit filius David et filius Abraham sicut [illegible]
[illegible] in textu [illegible] David in textu [illegible] ab Abraham est
[illegible] nobis [illegible] et [illegible]
[illegible] nobis in [illegible] et [illegible]
[illegible] et Abraham [illegible] Christo [illegible] et [illegible] quia [illegible]
[illegible] Abrahe [illegible] quia [illegible] eius [illegible] filii nobis in
[illegible] et exemplum [illegible] Abraham [illegible] et [illegible]
ad

In dominica in lx. de virtutibus caritatis. Vel qua et alia que incipit sequi vestigia abrahe exi de terra
et cognatione tua relinque [illegible] et domum patris tui [illegible] exemplo [illegible] et [illegible]
et [illegible] que te perducit in terram in qua [illegible] patris abrahe

et vita abrae pro quibus [illegible] attende exemplum [illegible] scilicet respectu sui [illegible] et respectu
dei, respectu eius sui debet [illegible] proximi [illegible] superius [illegible]
subiungens [illegible] actio [illegible] et ista quatuor in factis abrae exemplantur
et singulariter demonstrantur, legimus enim apud abraham [illegible] paupertatis [illegible]
[illegible] turbationis [illegible] carnalitatis [illegible] libertatis [illegible]
De primo legitur gen xii quod abraham exivit de terra sua et de domo patris sui et
venit in terram quam deus demonstravit sibi in quo nobis innuitur quod qui vult
venire in terram viventium debet egredi de terra morientium et de domo patris sui
i. debet mundi [illegible] luxurie et avaritie [illegible]
fugienda [illegible] et [illegible] carnalium [illegible] dei [illegible] unde
[illegible] qui amat patrem et matrem plus quam me non est me dignus
et etiam [illegible] a societate malorum [illegible] dixit moyses ad turbam
filiorum israel, recedite a tabernaculis hominum impiorum et nolite tangere que ad eos
pertinent ne involvamini in peccatis eorum et debet ingredi in terram quam deus deus
daturus est eis scilicet in terram viventium [illegible] et bonorum [illegible] De secundo legitur
gen xiiii quod abraham pugnavit cum quatuor regibus et superavit eos in quo innuitur
quod qui vult deo servire [illegible] habet [illegible] contra eos
[illegible] et gladio [illegible] et si voluit ab eis non superabitur [illegible]
[illegible] est [illegible] non vincat nisi volentem [illegible] armis spiritualibus
facile poterit eos superare [illegible] dicit apostolus ad ephe vi induite vos armatura
dei ut possitis stare adversus insidias diaboli, De 3o legitur gen [illegible] quod abraham
[illegible] sui filiorum et servorum suorum in quo significatur quod omnis ille
qui vult [illegible] ad deum [illegible] subiecte et omnes [illegible]
qui [illegible] ad [illegible] in [illegible]
[illegible] ad [illegible] fiet ista [illegible] abstinentie et penitentie, De quarto legitur gen xxi ubi dicitur quod abraham etiam de mandato
dei eiecit a se agar ancillam cum [illegible] libero et ysmaelem qui [illegible] ad
[illegible] mortalia [illegible] que
impedit libertatem [illegible] fugienda est [illegible] plus [illegible]
[illegible] ad [illegible] glorie [illegible]
[illegible] ad galathas [illegible] filius ancille cum filio libere [illegible]
[illegible] in factis abrae [illegible] respectu sui est [illegible]
et [illegible] factis abrahe [illegible]
[illegible]
[illegible] et ista iiii in factis abrae [illegible] unde [illegible] abraham
[illegible] caritatis [illegible] hospitalitatis [illegible] fugientem cupiditatis [illegible]
[illegible] De [illegible] legitur [illegible] quod abraham dixit ad loth
ne queso sit iurgium inter te et me inter pastores tuos et pastores meos
fratres enim sumus ecce [illegible] volueris sinistram vel dexteram et ego alia
tenebo, in quo significatur [illegible] et [illegible] non debemus
postponere [illegible] magis diligere [illegible] illud [illegible] fraternitatem
diligite fratres enim sumus [illegible] patrem [illegible] ad [illegible]

unum deum et pro omnibus. De hoc habetur gen. xviii ubi dicitur quod abraam cum caritate invitat
tres viros quibus et ministrat cibaria in quibus recepit deum qui sub uno in specie et
trinus in personis in quo innuebatur quod illa que fiunt pauperibus et peregrinis indigentibus
deo fiunt. Christus enim summus salvator ait ipse contestans: quod uni ex minimis fecistis
michi fecistis. Et in medio ipsius disputabat cum peccatoribus. De isto ut dicitur
ait ipse opera enim unice viter omnia sunt valde bona ut salvator ait de ma-
ria magdalena que post caput eius unxit ad sepulturam. Bonum opus operata est in me.
et quod fuit opus quod sepeliuntur illos qui moriuntur in tempore dispositionis opera enim
illorum sequuntur illos. De 3o habetur gen. xiiii ubi dicitur quod cum abraam illos quatuor
reges devicisset de spoliis eorum sed a filo subtegminis usque ad corrigiam caligae
nichil accipere voluit. De 4o etiam habetur gen. xxiii ubi etiam abraam speluncam pro
sepultura propria sine voluit gratis accipere in quo significatur quod debemus divicias et
temporalia relinquere. unde christus dicit ipse si vis perfectus esse vade et vende omnia
et da pauperibus et habebis thesaurum in celis et veni sequere me pro vera paupertate.
De quinto habetur gen. xviii ubi dicitur quod abraam rogavit deum pro peccato sodomorum
et quod deus nollet iustum cum impio disperdere in quo habetur quod pro peccatoribus debemus
deum orare ut deus eos convertat ad penitentiam et in istis quatuor habet satis integre
qualiter quis circa proximum continue ad corpus et continue ad animam. De sexto quo voluit quod
vult esse bonis ordinatis respectu dei debet quatuor insunt in se habere sed continue ad dei debemus
adherere continue ad dei cultum devotum conservare et ad dei iussum impletionem et continue ad
dei servicium continuare. et ista quatuor in factis abrahe ostenduntur legimus enim
abraham sed dei verbis et promissis credulitatem divino cultui intendentem divinis iussis
obedientem in divinis obsequiis usque ad mortem perseverantem. De primo habetur gen. xv
ubi dicitur quod abraham deo promittenti statim sibi credidit et reputatum
fuit sibi ad iusticiam. De secundo habetur gen. xii ubi dicitur quod abraham ibi edificavit
altare et invocavit nomen domini et gen. xiiii dicitur quod sacerdoti dei dedit decimas
a quo voluit et benedici et quod plus mirabile est non solum extraneum sed etiam
se ipsum in filio suo unigenito voluit immolare gen. xxii. De 3o patet quod abraam
fuit deo obedientissimus et in egressu suo de terra gen. xii et in expulsione
concubine gen. xxi et in eiectione ancille et filii quem diligebat gen. xxi xxii
et in immolatione filii sui gen. xxii. De 4o patet quod perfecte deo serviit usque ad mortem
et in senectute sua bona provectus etate et plenus dierum quod omnia perficit
finale in bono perseverancie quod non est penitentia. Bernardus: Sola perseverancia coronatur.
Patet quod vita abrahe est speculum sanctitatis qui igitur voluit esse filii abrahe ac
heredes promissionis sibi facte debent abrahe in istis viis gen. xiiii imitari. sed
peccatorum multi sunt qui continue ad se continue ad deum et proximum nullum ordinem
servant qui semper pollunt proximum ledunt deum multipliciter offendunt quia multum
cum demonibus adplectuntur et succumbunt despicia certamine penitentiae et peccatis
simul cum libidine corrumpunt qui cum proprio sunt sicut publicani nec eis fuit
beneficii qui opera agunt fraudes et peccatis opera contra non displicent quia deo
non credunt sicut deum colunt nec deo obediunt nec in perseverancia serviunt

dicit enim quia non sumitur ex [illegible] incipit et talis spiritus est de se [illegible] dicitur
et caritas mortis eius [illegible] quottidie accidit et etiam sicut patet quod abraham non
fecit unde salvator dixit iudeis qui petere tempus genuit Johannis viii quaeritis me
interficere hominem qui veritatem locutus sum vobis quam audivi a patre meo hoc
abraham non fecit et ideo tales non sunt filii abrahe quia opera eius non faciunt sed
quia sunt opera dyaboli et qui ea faciunt sunt filii dyaboli et ideo eo modo [illegible]
sic [illegible] vos facitis opera patris vestri et vos ex patre dyabolo estis
vos ad cuius non sic [illegible] imitantur opera abrahe ut ipsi [illegible]
[illegible] luce primo recordatus misericordie sue sicut locutus est ad abraham
[illegible] et semini eius in secula. Hic possunt esse aliquot dubitationes dubia
prima utrum natura assumpta a dei filio per generationem temporalem fuit ex semine ade. Secunda utrum
[illegible] quam assumpsit debeat dici filius david. Tertia utrum christus magis de tria
filius david quam abrahe fuit appellatus. Quarta utrum corpus christi fuit formatum sicut
aliorum corpora. Ad primum est dicendum quod christus non sumpsisset carnem ex semine ade [illegible]
[illegible] duo inconvenientia sequerentur. Primo quod tota humana natura non esset a corruptione
liberata [illegible] damascenus [illegible] dei filii [illegible] est facta ut ipso quo cecidit et peccavit
[illegible] eum qui decepit tyrannum et sic a corruptione fuit liberata. Fuit autem eadem
humana corrupta in adam [illegible] eius et in omnibus qui ex semine eius nascuntur
[illegible]. Si ergo christus ex semine ade carnem non assumpsisset non fuisset [illegible] ex
semine eius propagata sanata et [illegible] [illegible] singulis [illegible] quod christus fuit de adam
[illegible] corpulentam [illegible] quod corpus [illegible] ex [illegible] [illegible] christus [illegible]
[illegible] carne et corpulentam [illegible] accepit eo modo formatum sicut [illegible] [illegible]
ex semine descendentia. Secundo sequeretur quod christus non eiusdem nature et eiusdem speciei esset
[illegible] quod si [illegible] omnes ex semine ade descendentes sunt eiusdem nature et speciei
si ergo christus naturam non assumpsisset ex semine ade descendente non fuisset eiusdem nature no-
biscum et sic nos non liberasset per eius incarnationem quod fuit [illegible] si non fuisset
passus et mortuus non fuisset [illegible] et si non fuisset [illegible] non fuisset liberatus [illegible]
[illegible] apostolus prima ad corinthios xv. Primus homo de terra terrenus secundus homo de celo celestis
primus autem homo est adam secundus autem homo est christus [illegible] non [illegible] [illegible]
eo [illegible] [illegible] est quod secundus homo i. christus dicitur esse de celo non quantum
ad [illegible] corporis [illegible] vel [illegible] formationem corporis vel [illegible]
[illegible] dubitationem dicendum quod [illegible] videtur esse dubia quia Joseph sponsus b.
[illegible] ad quid [illegible] generationis [illegible] christi deduxit [illegible] fuit
christus dei filius david quod beata maria virgo [illegible] et quod non [illegible] aliud
[illegible] eius [illegible] fuit non videtur quod filius david debeat [illegible]
et [illegible] dubitatio [illegible] videtur [illegible] quod beata maria non fuisse
filia david [illegible] luce primo fuisse cognata elizabeth dicente angelo ecce
elizabeth cognata tua [illegible] est autem quod elizabeth non fuit david filia sed
de filiabus aaron ut dicitur luce primo quod aaron non fuit de tribu iuda sicut fuit david
[illegible] de tribu levi. Si ergo [illegible] ex Joseph [illegible] ex [illegible] christus [illegible] ex
david non videtur quod eius filius debeat [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]

q(uod) Aug(ustinus) in libro de (con)se(nsu) eva(n)g(e)l(istarum) ubi ad hanc dubitacio(nem) satisfaciens utroq(ue) audet Chr(istu)m
filium David posse appellari. Primo quidem q(uia) Joseph cuius fuit sp(on)sa Chr(ist)i putatiuus
erat pater. Aug(ustinu)s est vir coniugis quam sibi pac(t)o consensu commendacio(n)e firmatur.
ergo Joseph vir dicitur virginis coniugii n(on) complexu carnali sed solo (con)sensu casto. Secundo
vitali sexus masculus virgo et sexus p(ate)r Chr(ist)i potest vocari, consistente eius q(uo)d
p(ate)r alicuius appellari possit quod ex ipsa uxore n(on) sit p(ro)creatus s(ed) aliunde adoptatus
vel alter (con)cessit n(on) dicet. Dedit eis potestatem filios dei fieri sicut Aug(ustinus) ibi d(icit).
Et q(uia) dubium n(on) est Joseph fuisse de domo David, in dubium n(on) d(ebet) venire q(uod)
Chr(istu)s s(ecundu)m humanam naturam quam assumpsit potest eius filius appellari. Ex parte
aut(em) virginis credendum est s(ecundu)m quosdam. Aug(ustinus) ibi d(icit): ipsam quoq(ue) b(ea)tam Mariam aliqua
consanguinitate ex stirpe David duxisse dubitacio(ne) caret, n(on) tamen ex (?) q(uod) orta est de
tribu Juda et etiam ex stirpe David. Cognata aut(em) Elizabeth potuit nominari vel
appellari p(er) angelum ubi d(icit) Gregorius Nazianzenus q(uod) q(uia) mutuo coniugio (con)stringit ut re-
gium genus sacerdotali stirpi iungeretur ut Chr(istu)s qui rex est et sacerdos ab utr(isque)
q(uia) nasceretur s(ecundu)m carnem. Nam et Aaron qui fuit primus sacerdos s(ecundu)m legem duxit ex
tribu Juda coniugem Elizabeth filiam Aminadab. Sic ergo potuit fieri ut per
ipsius Elizabeth aliquam cognacionem potuit habere de stirpe David. Verum tamen b(ea)ta
Maria que de domo David esse cognata dicitur, vel etiam per matrem eius
de familia David fuit cognacio(n)e de stirpe Aaron de tamen sacerdote de fuisse Eli-
zabeth. Sic q(uo)d ex utroq(ue) Chr(istu)s s(ecundu)m carnem d(icitu)r filius David et ex semine eius
natus. Secundo est d(icendu)m q(uod) Abraham fuit primus patriarcharum et fidelissimus
q(uia) credidit deo et reputatum est ei ad iusticiam ut d(icit) ap(osto)l(u)s. David vero fuit rex
dignissimus et p(ri)mus (?) et misericordissimus. P(ro)missio aut(em) de Chr(ist)o utriq(ue)
fuit facta. In Abraham p(ro)missio facta est de Chr(ist)o s(ecundu)m (?). David vero facta
est talis p(ro)missio (?) (?) (?) regum dignitatem et (?) nunc p(ro)p(ter)
que sibi attribuit et (?) (?) (?) sibi de Chr(ist)o (con)missa convenie(n)-
te vocatus est filius David et Abraham. Ad (?) est d(icendu)m q(uod) corpus Chr(ist)i in
virginali de (?) eius sanguine et de illa materia est formatum ea (?)
tamen administrant ad formacionem corporis Chr(ist)i quod debet dari et administrari
corpora aliorum (?) q(uod) b(ea)ta virgo totum dedit et
(?) (?) (?) Chr(ist)i fuit solum modo formandi fuit (?) q(uia) for-
macio aliorum fit ex semine materiale formacio ad corpus et (?) (?)
et q(uia) in illa materia et in illa (?) formacio corporis (?) in (?) materia
(?) terra (?) ideo Chr(ist)i corpus sicut corpora aliorum de terra
formatum (?) super illo (?) de terra orta est exponit Aug(ustinus) in (?)
Chr(ist)o dicto q(uod) Chr(istu)s qui est vera veritas et veritas orta est (?) ad corpus de
terra (?) de femina corpus eius formatum est (?) q(uia) post peccatum (?) terra
ipsa fuit maledicta in pena illius peccati (?) illud (?) maledicta terra in opere
tuo (?) quo d(icit) glo(sa) q(uia) terre maledixit deus n(on) aquis (?) terra (?) q(uia) de fructu
(?) contra vetitum et contra preceptum dei (?) (?) (?) n(on) de ligno
(?) igitur terra maledicta (?) ut Chr(istu)s n(on) de terra maledicta sed
de benedicta nasceretur et eius benedictum corpus de terra benedicta formaretur
(?) fuit q(uia) terra illa (?) b(ea)ta virgo de qua corpus Chr(ist)i formatum est benedicit(ur)
et sanctificatur et sic (?) est q(uia) benedicta et sanctificata fuit in utero matris sue
(?) nata et postmodum fuit benedicta et sanctificata quod fuit ab angelo.

inchoata sunt super illo verbo Ecclesiastici transite ad me [illegible] terram meam. Et ideo terra que olim
propter peccatum Ade fuit maledicta per natum Christum fuit benedicta
Abraam genuit ysaac. Sequitur pars principalis in qua describitur decursus multiplicis
generationis ad cuius divisionem sciendum est quod sicut dictum est superius hic describitur ordo ad
trinus gradus transgressionis in qua reperitur inobedientia precepti amissio dominii
et occupatio loci que terra promissionis et regnum parata sunt in cuius proprio civita-
tes dispersit per decem i. tres quatuordenas generationes describit in quarum prima vir-
tus viget obedientia divini precepti sicut patet in eius principio scilicet in Abraham cui dictum
est Genesis xii egredere de terra tua et de cognatione tua et infra egressus itaque
Abraham sicut preceperat ei dominus. Et Genesis xxii benedicentur in semine tuo omnes gentes
terre quia obedisti voci mee. In secunda viget nobilitas regum sicut patet in David a
quo ipsa fuit inchoata et ceteri in eadem per totum reges describuntur. In tertia fuit reparatio
loci quia post transmigrationem Babilonis reversi filii Iuda ad terram promissionis civitas
reparata est et templum reedificatum quo tempore omnes ille generationes facte sunt. Secundum tertia
predicta civitas describit decursum triplicis generationis in quarum prima viget obedientia in secunda
regalis eminentia in tertia specialis loci reparatio. Secunda ibi David autem rex. Tertia ibi
Et post transmigrationem Babilonis. Quantum ad formam ordinationem describuntur generationes
quatuordecim qui numerus consurgit ex x et duo [illegible] [illegible] obedientes [illegible] observantie
x preceptorum et quatuor statuum que reperiuntur fuisse in quatuor statibus sub quibus
vixerunt diversis temporibus viri perfecti [illegible] generationum primus enim status peregrinationis
sicut patet in Abraham ysaac et Iacob secundus fuit servitutis sicut post mortem Ioseph in Egypto
tertius fuit revertentium ad terram promissionis per desertum quartus fuit bellantium in aditu
et post ingressum terre promissionis / peregrinantibus ex mandato superioris necessaria est obe-
dientia servientibus patientia / pergentibus ad [illegible] constantia sed bellantibus fortitudo et con-
stantia et [illegible] in quarum prima describitur successio peregrinantium in quibus
viget obedientia in secunda successio servientium et [illegible] in quibus viget pa-
tientia ibi Esrom autem genuit Aram in tertia successio pergentium per desertum ad terram
promissionis in quibus viget constantia ibi Aminadab autem in quarta successio bel-
lantium in quibus viget fortitudo vel constantia ibi Salmon autem genuit Booz de Raab
Dicit ergo ad primum Abraam supple [illegible] genuit ysaac scilicet de Sara sterili et nonagenaria
Et cuius promissum fuerat Genesis xviii et completum fuit Genesis xxi sicut legitur quod dominus
apparuit Abrahe in convalle Mambre cumque elevasset oculos vidit tres pueros vidit et
occurrit unum ex eis adoravit. Et Iosephus tres angelos in specie humana missos
ut unus nunciaret Abrahe de filio suo duo subverterent Sodomam quos et rogat
Abraam ut divertant ad eum et paululum comedendo confortarentur qui assenserunt et
festinans Abraam precepit uxori ut de tribus satis farine simile panes subcinericios
ipse autem tulit vitulum de armento optimum tulitque butirum et lac et vitulum assatum
et posuit coram eis visum est quod fuerit eos comedere [illegible] quibus comedentibus
[illegible] post angelos dei qui apparuerunt / de cibo quem sumpserunt scilicet dicit quod de ma-
sticando consumebatur sicut aqua calore solis non ignis. Abraam stabat [illegible]
[illegible] Sara vero erat post ostium tabernaculi. Et dixit angelus revertens veniam
ad te tempore isto et eadem dies revoluto anno habebit Sara filium quo audito risit
Sara erant enim ambo senes et [illegible] [illegible] fieri [illegible] i. monstruosa
quibus deficientibus deficit vis pariendi. [illegible] alio [illegible] impossibile

q senc et iuvencule prolem fieri s ambo carent promovente etate ad hoc eciam ipsa filio
risit quod sara quia dubitavit dicens postquam ego senui et dominus meus vetulus est voluptati
operam dabo. dixit dominus ad abraam quare risit sara numquid deo quicquam est diffi-
cile negavit sara v se risisse perterrita. post subversionem sodome et loth egresso
de segor et manente in monte in spelunca cum duabus filiabus suis cuius uxore
quia respexit versa in statuam salis Gen. xix. profectus est abraam de valle mambre
in terram australem et peregrinatus est in geraris dixitque ad abimelech regem gerare
et tulit saram uxorem abrahe in domum suam s in [illegible] credidit rex dei voluntate
Gen ut non eam tangeret. [illegible] dominus conclusit omnem vulvam domus abimelech propter
saram neque [illegible] in domo eius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] reporta-
tus audivit a deo quod sibi [illegible] uxorem peregrinam misit et precepit ei ut redderet
viro suo uxorem quia propheta est et ille orabit pro eo ut vivat. orat abraham pro
eo et sanatus est et uxor et ancille eius pepererunt. Et dedit abimelech abrahe
munera et terram ad habitandum ad optionem. sare autem dixit ecce dedi pro te
fratri tuo mille argenteos hoc erit tibi in velamen oculorum tuorum coram omnibus qui
tecum sunt i. in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] eos dicens te
saram abrahe eo quod est eius uxor. que emet tibi pepla quo tegas faciem ne
amore. Gen. xxi. visitavit dominus saram [illegible] et peperit filium et circumcidit eum
abraam viii. die [illegible] post [illegible] dies [illegible] circumcidunt filios suos arabes
[illegible] in xiii annos quia illo tempore ysmael [illegible] alii auctor [illegible] sunt.
et vocavit eum ysaac i. risum quia risum fecit dominus parentibus eius i. gaudium
insperatum et crevit puer et ablactatus est et fecit pater grande convivium die
illa quia ea die filius [illegible] accessit ad mensam patris. Allegoria. In singulis autem
partibus non solum est notanda hystoria sed etiam allegoria et moralitas. Allego-
ria in quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] figurant [illegible] interpretacio nominis abraam
cum in multis [illegible] figuram gerat [illegible] Gen. xii. dixit dominus ad abraam egredere de terra
tua et de cognacione tua et de domo patris tui et veni in terram quam monstrabo
tibi et dabo eam tibi et semini tuo. abraam pater dictus est abram [illegible] abraam
quod interpretatur pater multarum gentium [illegible] pater est [illegible] ipse pater celestis quia vel glorie eius terra
iudea et cognacio eius ille populus israeliticus carnalis de quo suscepit carnem
domus at patris eius synagoga sive templum qui de eius omnibus exivit [illegible]
iudeis et [illegible] [illegible] et templum [illegible] et [illegible] apostolorum in [illegible] gentium
[illegible] et [illegible] ibi tabernaculum i. [illegible] [illegible] et edificat altare quod [illegible]
fides et [illegible] illud offert cotidie sacrificium pro quo [illegible] [illegible] [illegible]
qui dilatatur ad orientem et occidentem et septentrionem et meridiem [illegible] vocabo ab
oriente et occidente nomen tuum et dicam aquiloni da et austro noli prohibere
In omnibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod est in omnibus gentibus [illegible]
Ysaac autem interpretatur risus. risus autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] labiorum
~~labiorum~~ gaudium cordis quod fuit [illegible] [illegible] [illegible] cum parentibus in [illegible] [illegible]
te [illegible] est et [illegible] [illegible] [illegible] ut cognoscatur quia [illegible] filius nature
[illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] fine [illegible] a [illegible] in [illegible] [illegible]
gaudium [illegible] s iste [illegible] ille de [illegible] ambo extra [illegible] nature [illegible]
beda super [illegible] Abraam genuit ysaac ysaac gaudium interpretatur [illegible] autem pater
omnium [illegible] [illegible] gaudium [illegible] omnium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Cristus exivit a patre et venit in mundum factus obediens ad philipenses 2. humiliavit semetipsum factus obediens usque ad
mortem et constitutus pater multarum gentium [illegible] [illegible] postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam

obedie[n]tie a pi[ue]r[o] q[ui] fuit obediens usq[ue] ad mortem
i[n] morte aute[m] figurabat

Nota [quod] in hoc facto abrahe fuit figurata nostre passio salvatoris domini nostri [Ihesu Christi] et ysaac
[Christum] In affectu cum abrahe figurabatur affectus et misericordia dei patris [quod] [illegible] habuerit Johannis 3°
Sic deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret mundo. In obediencia ysaac figurabatur [illegible]
et mons calvarie ubi fuit dominus crucifixus [illegible] transeuntes sibi [illegible] in aliud locum qui [illegible] 25a
calvarie [illegible] in quo sacrificatus est [illegible] dominice caritatis In asino figurabatur populus [illegible]
[illegible] qui ad locum [illegible] super asino venit [illegible] et [illegible] In duobus iuvenibus 12
figurabantur iudeorum et gentilium [illegible] et [illegible] concordia in morte [Christi] [illegible] facta sunt amici
[illegible] et [illegible] In [illegible] iuvenis cum asino figurabatur [quod] [illegible] in [illegible] sunt
cum asino stulticia in [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] reliquie [illegible] sicut
ad [illegible] [illegible] ad eos [illegible] fidei abrahe [quod] [illegible] sicut abraham cum
[illegible] ad eos [illegible] ysaac [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in
mortem [Christi] [illegible] stulticiam [illegible] [illegible]
que [illegible] testimoniis et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [quod] die tercio videt
locum [illegible] figurabatur [Christi] passio [illegible] tercio tempore [illegible] ubi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nature et legis scripte vel [illegible] [quod] sacrificium abrahe [illegible] [illegible] vel [quod] die tercia
a [illegible] facta [illegible] [illegible] fuit [illegible] et [illegible]
[illegible] fuit [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] que portat ysaac velud [illegible] figurabatur [quod] [illegible]
[illegible] [illegible] filium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [quod] [illegible]
[illegible] portabat ignem et gladium figurabatur [quod] [illegible] [illegible] mortem filii sui [illegible] [illegible]
ad amorem suum et ab omni affectu carnali [illegible] quo [illegible] [illegible] venit [illegible] in terram [illegible] luce [illegible]
[illegible] veni mittere in terram [illegible] [illegible] non veni pacem mittere sed gladium In quo ad [quod] ysaac [illegible]
[illegible] ad [illegible] figurabatur [quod] [illegible] fuit cum sua passione [illegible] ad [illegible] [illegible]
fecit In ligacione autem ysaac figurabatur [quod] [illegible] est [illegible] ut [illegible] [quod] in altari [illegible] clamans
[illegible] In [illegible] [illegible] ysaac [illegible] figurabatur [illegible] passione [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mali [illegible] In quo [illegible] [quod] vidit [illegible] post tergum suum figurabatur [quod] [illegible]
post [illegible] passionis [illegible] et [illegible] in [illegible] videt [illegible] abraham [illegible] ut videat [illegible] .

458

In quo autem quod videt eum autem respicit [illegible] cornibus figurabatur per glo. quod Christus passurus erat inter
medios expandentes sicut enim spinas pungentes sicut enim ipsa brachia crucis. In quo autem quod appellat
visionis loci illius dictum vidit. figurabatur quod Christus in sua passione erat respiciens pietatis oculo
[illegible] peccatores sicut ut legitur dicens ipsis [illegible] quod die [illegible] calvarie ubi Christus crucifixus [illegible] vobis
dictum vidit (credendum [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] in aliqua [illegible] [illegible] [illegible]
sicut dictum [illegible] abraam [illegible] filium suum ita [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] dictum vidit
ysaac [illegible] autem loco [illegible] solent clangere cornu [illegible] ipso die liberationis
et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et nos in die passionis [illegible] clangere et lugere [illegible] quod
[illegible] [illegible] passus est

[illegible] [illegible] ysaac [illegible] dei erat [illegible] [illegible] sustinuit abraham quod [illegible] [illegible] [illegible] erat [illegible]
plus quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ioseph [illegible] [illegible] filium [illegible] o fili [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dei voluntate [illegible] [illegible] [illegible] ita dei voluntate [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] est
ita quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ablatus deo [illegible] [illegible] [illegible] voluntate dei [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ita [illegible] voluntate [illegible] erat [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] si dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

pastoribus locutus est dicens Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum
quod erit omni populo. Abraham etiam fuit deum precepit Ysaac filium in eius oblatione
gen. xxii. Cum Abraham habitaret in Bersabee et Ysaac esset puer annorum dixit
deus illi Tolle filium tuum quem diligis unigenitum Ysaac et vade in terram visionis
et offer ibi illum in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi. Abraham
ergo de nocte consurgens narravit quod factum erat mediantibus servis. assumptis duobus
pueris duobus iumentis et Ysaac filium suum cum ipso venisset ad montem et accepisset
ligna et ignem relictis infra iumentis cum asino cum filio ascendit solus. Cui
filius dixit Ecce ignis et ligna ubi est victima holocausti. Cui pater respondit
deus providebit victimam holocausti fili mi et statuit aram et lignis dispositis ignem
adhibuit. Refert autem Josephus verba patris ad puerum dicens quod sit de voluntate
dei ingressus fuerit mundum mirabiliter ita et de dei voluntate necesse erat et exire mira-
biliter quia deus eum indicasset dignum non egritudine non bello non aliqua passione
humana vitam finire sed cum orationibus et sacrificiis anima eius ad se vocare et qui
sustentaret eum ob implendas promissiones et sic Ysaac libens accessit ad aram
et mortem. Arrepto autem ipse gladio ut immolaret filium clamat ad eum angelus
ne extendas manum tuam ad puerum nunc cognovi quod timeas deum Non enim quod ignoraret
prius sciebat deus sed ut sciretur scitum Abraham timere deum Et vidit ab
retro post tergum arietem herentem cornibus inter vepres quem obtulit pro filio
Allegoria. Abraham fuit deus pater et Ysaac fuit Christus agnus in quo sacrificatum erat
altitudine exprimit divine caritatis duo iumenta cum asino exspectantes iudeos et
gentiles non credentes de morte Christi. Ascendens designat ascensum designat stul-
titiam cotorum credentium magis est exspectans mortem venturam qui iam multis experimentis
testimoniis et liberalibus mirabilibus indiciorum prodigiis venisse probatur. Aries
ligna vepres autem dumus designat Ysaac qui mortem pertulit in sacrificio
non gustavit diminutam exprimit quae penas et dolores non sensit in passione divinitas
qui mortem pertulit humanitas fuit quod passionis amaritudinem sustinuit Ihesus
cum angustiam sustinuit divinae passionis pro quibus agnus ille immolatus est et deus pater
placaverit quibus quidem placatus spiritualitas et erat in hoc quod in singulis partibus
in se nobis aliis ritus pro singulis fructus vero et exemplo edoctus. Abraham
cum dicitur fidei nobis fuit cum de eo legitur Abraham credidit deo et reputatum
est ei ad iustitiam sic in nobis debet esse fides per quam devenimus ad Christum Nam
sine fide impossibile est esse salutem per fidem cum tamen omnia roborata ut nullis
adversitatibus seu temptationibus posset ab eo deus evelli vel ad malum aliquid et
dimittat devocionem impelli Nam ad hebreos xi. dicitur per fidem vicerunt regna operati
sunt iustitiam etc. quod et apostolus docet nos assumere scutum fidei ad ephesios vi. in
omnibus sumentes scutum fidei Et prima petri v. dicit cui scilicet dyabolo resistite fortes
in fide. Et i. iohannis v. haec est victoria que vincit mundum fides vestra Quia fides etiam
impetrat veniam peccatorum matthaei ix. cum vidisset Ihesus fidem illorum ait paralitico re-
mittuntur tibi peccata tua Et quorundam peccatorum purgat corda et fide purgatur peccatum et deo
ad romanos v. Justificati ergo per fidem pacem habeamus etc. ad deum et proximum. Et ut
credidit futuram gloriam ad finem deum in prima quod fide Abraham dicitur et in
terram promissionis ad hebreos xi. Sic fide videbimus gloriam dei acta in Stephano plenus

fide vidit celos apertos et Ihesum stantem a dextris dei. Tanta enim est fidei efficacia
et necessitatis quod nullus umquam salvabitur adultus nisi in fide quia sine fide impossibile est
placere deo ad Hebr. xi. Unde dicit Augustinus eadem est fides precedentium Christum et sequentium
tamen quod illi crediderunt futurum nos credimus factum esse. Illi enim salvati sunt in
fide futuri nos vero in fide preteriti. Ysaac autem significat spem eo quod interpretatur [illegible]
risus quia fuit risus et gaudium spirituale sed spes simul est gaudium [illegible]
bona spiritualia facit et de eis gaudere. Roma[norum] xii. ad Ro. [xii] spe gaudentes. Unde
frater Augustinus super [illegible] est quedam prelibatio celestis gaudii cum gressum [illegible] intrare
[illegible] paradisi et inde affert flores et aromata quibus [illegible] adversitatis [illegible]
[illegible] dulcorat. Et inde est quod [illegible] supplicationis [illegible]
spiritualis [illegible] dubia sunt [illegible] ponuntur due dubitaciones. Prima utrum modis narrandi
Dubia que potuit Matheus in generatione Christi sicut [illegible] modo quo tenuit Lucas. Secundo an
[illegible] fuit in lumbis Abrahe decimatus [illegible] est [illegible] quod frater Augustinus in libro
de [illegible] in quatuor [illegible] videtur esse contrarietas inter Matheum et
Lucam in narrando seriem generationis Christi [illegible] in patre ipsius Ioseph sponsi virginis
Marie quia Matheus dicit Iacob fuisse patrem Ioseph. Lucas vero dicit quod fuit Hely. [illegible]
[illegible] quia Matheus dicit Iacob autem genuit Ioseph virum Marie. Lucas vero ait quod fuit
Hely qui fuit Ioseph [illegible] generationes quia Matheus [illegible] in serie generationis
Christi ponit incipiens ab Abraham usque ad Ioseph virum Marie [illegible]
[illegible] quia [illegible] genuit [illegible] generationem [illegible]
[illegible] Babilonis et [illegible] igitur [illegible]
[illegible] generationem Christi et [illegible] remanet in [illegible] Lucas vero [illegible]
[illegible] quia Matheus incipit ab Abraham descendendo usque
ad [illegible] Lucas vero incipit a baptismo Christi ascendendo usque ad [illegible] Adam
[illegible] igitur [illegible] Iacob fuit pater Ioseph [illegible] generationem
carnalem sed Hely fuit [illegible] adoptionem spiritualem. Matheus ergo posuit [illegible]
[illegible] generationem per quam nascimur carnaliter et [illegible] quod [illegible] esse [illegible]
[illegible] quod magis est [illegible] genuit. Sed Lucas narrat seriem
generationis [illegible] quod renascimur spiritualiter et [illegible] quod [illegible]
[illegible] Matheus [illegible] genuit [illegible] ut [illegible]
[illegible] dictum est Hodie genui te [illegible] generare [illegible]
[illegible] et in generatione Christi [illegible] fuit [illegible] naturale [illegible]
[illegible] solent dicere quod Matheus generationem Christi regiam assumpsit [illegible]
[illegible] descendebatur quia [illegible] dicebatur [illegible]
dicebus [illegible] resurrectionem [illegible] regnaturi [illegible] et [illegible]
[illegible] regendos [illegible]
[illegible] Lucas assumpsit narrandam seriem generationis Christi
[illegible] ut fuit [illegible] fuit sacerdos [illegible] quia [illegible] dixit
[illegible] sacerdoti [illegible] dimittet [illegible] usque septies [illegible] dico tibi [illegible]
[illegible] usque septuagesies septies [illegible] Augustinus solvit [illegible]
narrabat Christi generationem ut fuit [illegible] regens nos in hac vita [illegible] et
[illegible] incipit ab Abraham descendendo [illegible] quia Lucas narrabat Christi generationem

Nota dicit Augustinus in libro de consensu evangelistarum [illegible] in [illegible] regem [illegible] similitudinem dignitatis Lucas autem sacerdotalem
[illegible] generationibus [illegible] Petrus a domino Ihesu [illegible] peccatum ordinem [illegible]
[illegible] assumpsit [illegible] generationibus Luce [illegible] ab initio [illegible] x [illegible] generationes x [illegible]
[illegible] Lucas vero ascendendo [illegible] ad [illegible] descendit per Salomonem [illegible] Lucas vero
ab ipso ascendit per Nathan [illegible] Petrus [illegible] ad [illegible]
[illegible] descendentes [illegible] generationes ab Abraham usque ad [illegible] nativitatem [illegible] ab initio
evangelii sui Lucas autem non ab initio sed a baptismo [illegible] generationem narrat ascendendo [illegible] Petrus magis

punt erat sacerdos cuius est a peccatis per administracionem sacramentorum mundare unde accepit
a baptismo christi ascendendo ut mundati et purgati a peccato deo reconcilientur.
Ad secundam dubitacionem dicendum quod in isto capitulo videtur esse dubium quia dicit apostolus ad
hebreos vii quod levi principes abrahe decimatus fuit in abraham decima eo de-
cimas dante melchisedech. Adhuc levi erat in lumbis eius sicut christus fuit
in lumbis abrahe quando decimas dedit ergo eciam iste christus decimatus fuit in abraham
Cum christus est de semine abrahe secundum carnem quam accepit secundum quod eius
fuit decimata in lumbis abrahe ergo christus ex racione christus / In oppositum autem id
quod dicit augustinus super genesim ad literam quod christus ibi scilicet in lumbis abrahe decimatus non
est cuius causa in differenciam non vulneris sed materie medicamine non recepit
secundo quod in interiori apostolus dicit quod christus in lumbis abrahe non fuit de-
cimatus probat enim apostolus magis esse sacerdocium quod est secundum ordinem melchise-
dech sacerdocio levitico per hoc quod abraham decimas dedit melchisedech adhuc
levi existente in lumbis eius ad quem pertinet legale sacerdocium. Ubi autem christus
eciam in abraham decimatus esset non esset sacerdos secundum ordinem melchisedech
sed minus sacerdote melchisedech. Et ideo dicendum quod christus non est decimatus in lumbis
abrahe sicut levi decima enim ille qui decimas dat in sibi retinet et
decimas alteri exhibet quod est perfectionis signum receptum est quodammodo tamquam om-
nium qui procedunt usque ad decimum. Unde est quod ille qui decimas dat confitetur
se imperfectum et perfectionem alteri attribuere. Imperfeccio autem humani generis est culpe
peccatum quod indiget perfectione eius qui a peccato mundat. Mundare autem a peccato est
solius christi ipse enim est agnus qui tollit peccata mundi ut dicit iohannis i. Cuius figuram
autem eius gerebat melchisedech ut apostolus probat in capitulo hoc. Ergo quod abraham
melchisedech decimas dedit prefiguratur se velut in peccato conceptum et omnes qui
ab eo descensuri erant ea racione ut peccatum originale contraherent indigere
medicine que est christus. Ysaac autem et Jacob et omnes alii sic fuerunt in
abraham ut ab eo descenderent non solum secundum corpulentam substanciam sed eciam secundum
racionem seminalem per quam originale peccatum contrahitur. Et ideo omnes in abraham
sunt decimati i. prefigurati indigere medicine que est christus. Solus autem christus sic
fuit ~~[illegible]~~ in abraham ut ab eo derivaretur non secundum racionem seminalem
sed secundum corpulentam substanciam et ideo non fuit in abraham sicut medicine indigens
sed magis sicut vulneris medicina et ideo non fuit in lumbis abrahe decimatus
Unde dicit beatus augustinus super genesim ad literam in semine duo sunt unum quod est visibile et
est corpulenta substancia et aliud quod non est visibile [illegible] vis activa et [illegible] quod abraham
trahitur in posteros [illegible] allegat philosophus [illegible] dicens quod semen est
in [illegible] causa efficiens et dicit quod illi dicuntur fuisse in abraham secundum racionem seminalem
qui concepti sunt per virtutem activam quod abraham originaliter descenderunt quod dicitur christus
non [illegible] in christo concipiende ut dicit [illegible] nulla fuit vis activa preter actionem spiritus
sancti [illegible] ad secundum. Sed ad secundum dicendum quod [illegible] fuit in
originali concepta fuit in abraham sicut medicine indigens et ideo fuit illi de-
cimata velud inde descendens secundum seminalem racionem. De corpore autem christi non
est sic sicut dictum est /

Assignas vero iohannes [illegible] qui tollit peccata mundi [illegible] autem tempus ab abraham et
pervenit ad deum ut mundat et expiat reconciliat [illegible] adopcionem originem esse [illegible] quia per
adopcionem efficimur filii dei per carnalem non generacionem filius dei filius hominis [illegible]

Ysaac autem genuit Iacob Hic describit secundam generationem obedientie dicens
Ysaac genuit Iacob scilicet de Rebecca filia Bathuelis. Genuit glossa quae non dicit quod
Abraham genuit Ismahel, et Ysaac genuit Esau cum tamen illi fuerint primogeniti. Dicitur glossa
quod quia isti non potuerunt pertinere ad David et cuius semine Christus secundum carnem
erat nasciturus, vel ideo istos duos non posuit quia non permanserunt in cultu unius
dei. Vel sicut Ieronimus dicit super quae [illegible] post Abraham posuit Ysaac et
Iacob in generatione Christi et tacuit Ismahelem et Esau quia unaquaeque generatio aliquod misterium
significat. Nam Ysaac interpretatur risus quia gaudium et leticia fuit parentibus cum in
ultima senectute donatus est, potissime quia de sterili natus fuit, non filius natus
secundum carnem et spiritum. De Iuda legitur natus risus et gaudium fuit communiter, nam
ambo super cursum nature generati. Iacob autem qui interpretatur supplantator quia
supplantavit vicia per filios predicatores generatos et Christus supplantato diabolo per
apostolos. Secundo notandum genuit Iacob quia Christus tacitum supplantavit et [illegible] quia primogeniti
primogenitura quae est debetur superbi [illegible] consuevit. Ideo ut illa superbie
elata in Christi generatione ponitur primogenitum Abrahe et Ysaac sub silencio preterit.
Pro quo sciendum secundum historias ut legitur Genesis [illegible] Abraham dum esset senex dixit
ad Eliezer procuratorem domus sue: Pone manum tuam sub femore meo et iura
mihi per deum celi et terre quod non accipias filio meo Ysaac uxorem de filiabus
Chananeorum inter quas habito, sed ibis ad cognationem meam et inde accipies ei uxorem.
Si tamen illa noluerit alias sequi te non teneberis mandato. Fecit quod [illegible]
ponens manum sub femore eius. Sed quod dicitur sub femore [illegible] manum [illegible] per femur
[illegible] in semine Abrahe in Christi quod [illegible] nasciturus [illegible]
et dixit: Iura mihi per deum celi et terre [illegible] et sub femore manum poni voluit
[illegible] Christi [illegible] futurum. Tulit ergo Eliezer camelos x et
abiit ex omnibus bonis domini portans secum [illegible] in
terra ad quam ibat profectus Mesopotamiam ad Charram urbem Nachor fratris
Abrahe. Fecit autem camelos accumbere extra puteos aque urbe in portas
[illegible] voluit introducere. [illegible] autem [illegible] egrediuntur mulieres ad hauriendam
aquam orat dominum ut inter illas [illegible] uxorem domini sui [illegible] alias gentes
ipso [illegible] et ecce Rebecca filia Bathuelis impleverat ydriam aliis [illegible]
[illegible] a [illegible] aquam [illegible] et adiecit [illegible] et camelis tuis
aquam hauriam et hausta aqua [illegible] camelis [illegible]
filia esset [illegible] ei locus in domo patris ad manendum [illegible] ab ea cuius
Bathuelis filii Nachor et Melche soror Laban [illegible] inaures [illegible]
[illegible] Laban [illegible] cucurrit puella domum [illegible] quae audierat
[illegible] Laban [illegible] [illegible] in [illegible] destravit camelos
[illegible] paleas et fenum et lavit pedes [illegible] et apposuit eis panem
Noluit autem Eliezer comedere donec [illegible] pro quibus venerat
[illegible] ergo [illegible] servus Abrahe sum et [illegible] Abraham in [illegible]
et [illegible] Abrahe et mandatum quod ipse fecerat et [illegible]

a domino ad puteum exauditam. Responderunt laban et batuel: A domino egressus est sermo
pro abraham et ora tua non possumus extra placitum eius quicquam loqui tibi. Ecce
rebecca coram te est tolle eam et sit uxor domini tui. Quod cum audisset puer abrahe
adoravit dominum qui direxit iter suum et protulit vasa aurea et vestes dans rebecce
matri quoque eius et fratri similiter. Surgens autem mane puer dimitti se petebat
mora quam fecerat in via et domini senectute. Cumque rogassent ut per diebus ma-
neret apud eos noluit et dixit: Vocemus ergo puellam et queramus eius voluntatem
quibus sciscitantibus si vellet ire ait: vadam. Et sic puer regressus simul [illegible] requi-
sivit [illegible] habitum [illegible]. Et dimiserunt eam [illegible] tunc ysaac
habitavit in gerara et forte deambulabat per viam que ducit ad puteum
viventis et videntis egressusque erat ad meditandum in agro forte de mane sive
alia litera [illegible] ad meditandum forte habens in agro vel quicquam operis ad deducendum
aspexit rebecca post tergum ysaac et cognito quod vir eius esset descendit de ca-
melo et tollens pallium operuit se. Ysaac post tergum [illegible] introduxit eam in
tabernaculum matris sue sare quod iam mortua fuit et tenerius dilexit eam ut
dolorem qui ex morte matris acciderat temperaret. Fuit autem tunc ysaac xl annorum
Rebecca fuit inventa sterilis ergo [illegible] ysaac pro [illegible] pro-
missionem seminis multiplicandi per ipsum orat dominum ut quod promiserat impleret. Et
concepit mulier [illegible] duos in utero. Allegoria. Mortua sara misit abraham
puerum suum pro rebecca coniuge ysaac et adduxit eam [illegible] abrahe super came-
los et accepit in uxorem eam. Abraham est deus pater qui est pater multarum gentium
qui est pater omnium per creationem. Sara est synagoga que prius in veteri testamento deo
desponsata. Ysaac qui interpretatur risus est christus qui est gaudium mundi. Puer
abrahe apostolos exprimit a culpa originali et actuali per gratiam purificatos.
Rebecca per puerum de gentilitate adducta [illegible] ecclesia ad christum per predicatorem apostolorum
[illegible]. Fons de quo hausit rebecca philosophica sapientia est [illegible] tunc
gentilitas [illegible] sua [illegible] ornamenta que dedit puer rebecce
virtutes sunt que per predicatorem apostolorum collate sunt ecclesie. Sibilis cameli de quo
rebecca aspecto ysaac descendit exprimit antiquam [illegible] et gentilium
superbia de qua [illegible] cognita [illegible] maiestate humiliat. Pallium quo se cir-
cumdedit opus est bonum quo se [illegible] post acceptum [illegible] corde deo et
[illegible] et hominibus ornat. Ager in quo ysaac venatur mundus potest dici sive
[illegible] ysaac et rebecce designat nuptias christi et ecclesie. Orat ysaac pro
sterili rebecca et christus in dextera dei patris interpellat pro ecclesia. Dedit deus [illegible]
receptam rebecce et fecunditatem confert deus ecclesie. Jacob significat bonos qui benedictionem
consequentur in presenti per gratiam et in futuro per gloriam. Esau exprimit malos qui de bene-
dictione excluduntur in presenti per gratiam et in futuro per gloriam. Sequitur hystoria. Rebecca
impregnata duos habuit in utero. Sed cum iam essent parvuli collidebantur in
utero eius parvuli [illegible] ludebant vel calcitrabant. Movebantur [illegible] et
[illegible] alter prius alter videtur [illegible] ad ortum [illegible] utero
matrem [illegible] intelligens [illegible] ut quibusdam videtur
[illegible] voluntate dei iam demonstrabatur in [illegible] futurum erat [illegible]
primogenitura [illegible] quam alter habuit [illegible] postea
eam futuram dissensionem iam tunc significabat. Creditur enim iam in utero [illegible]
fuisse iacob et in [illegible] motu [illegible] ad [illegible]

F

me vero grauius afflicta nollet se concepisse et se separauit ad partem. proficit ut con
suleret dominum tunc nec locus consulendi deum nec modus per quos consuleret deum adhuc
legis instituendi forte ad montem moria ubi abraham altare domino fecerat iuit et
ymolatis hostiis pellibus earum incubans per sompnium accepit oraculum et visionem a domino
Due gentes in utero tuo sunt et populi duo ex ventre tuo diuidentur qui erunt se post diuidentur et popu-
lus populum superabit et maior seruiet minori quod de primis minime dicitur et ad maiorem pertinet
minori set de posteris ydumei enim erant qui de esau fuerunt tributa dabant
dauid qui de iacob descendit nisi forte intelligatur fuisse dictum propter unum quod fuit
ci excedentibus ... nia | leuia confert sicut frater amaro flagellum grano sed ergo duos peperisset
qui primus egressus rufus erat et totus in modum pellis hispidus et dictus est esau
filius hebrei enim pilosum capillatum dicunt dictus est propter nomen edom fortis
primus alter egrediens plantam fratris in manu tenebat qui retrahere volebat fratrem
a primogenitura et ideo dictus est iacob id est supplantator sexagenarius erat ysaac
quando nati sunt et primi tenebat ergo abraham post quod adhuc vixit annis. porro
cum adolescessent filii ysaac factus est esau venator et iacob agricola et pa-
stor cum tabernaculis habitauit ysaac diligebat esau tum quia primogenitus erat tum
quia de venatione eius libenter vescebatur. rebecca vero diligebat iacob tum propter simplicitatem
tum propter dei inspirationem. factum est autem cum iacob coxisset pulmentum lenticule esau
lassus rediens ab agro et ait da mihi de coctione hac rufa quia lassus sum
quod dicit esuriens nimio et propter lassitudinem non possum mihi parare pulmentum. cui
iacob ait vende mihi primogenita id est ius primogeniture tue esau vero primogenita
sed habiturum in modico estimat et quia statim comedit vendidit ea et vatam vendicionem
tue postea dicta est regio ydumea hic etiam nota quod omnes primogeniti usque ad
ortum habuerunt quasdam dignitates pre aliis filiis scilicet duplam porcionem in hereditate et
in ferculis seu cibis et erant ista principalia in isto ante legem etiam offerebant
sacrificia et benedicebant in sollempnitatibus et conuiuiis habebant etiam vestem specialem
sacerdotalem qua tunc induebantur in offerendis sacrificiis et recipiunt similem
benedictionem a patre et ista erant precepta legis nam sed quod unquam pre
tia et benedictio dicendum quod erant principale in isto ante quod erat temporale scilicet
habere dominium super fratres et dupla porcione non erant aliud tamen quod erat
spirituale et ita non peccauerunt sicut non peccat ille qui emit aliqua possessio
ubi est ecclesia quod erat spirituale in spiritualibus sed nunquam defraudat esau
quando propter non erant istud ius nomen et ipsum vendiderunt eiusdem cum esau facto
possidet sibi iacob tamen domino debebat quia diuina electione de quo ipse certificatus erat
quod nobis simul sed quando facto videtur apud iacob fecisse contra caritatem cum ei dicit
esau fame moriens dedit sibi gratis dicendum quod videbatur non debebat id non tenebatur
pulmentum sed fratris primogeniture et dedit est non fuit emptio sed emissio et receptio
et postea esau non dixit enim morior nectare ... carnis sed ...
Cum factus esset ysaac senex et caligassent oculi eius senectute et quia appropinquaret

morti licet tamen adhuc post hoc supervixit xl annis voluit conferre ius primogeniture
et sollempnem benedictionem Esau vocavit quem diligebat dilectione et credebat dominum primo
genitum esse et dixit ut egrederetur ad venationem et pararet ei cibum et postea benediceret
ei sollempniter antequam moreretur eo quod ipse erat senex non tamen adhuc revelatum
fuerat ei quod Iacob esset primogenitus domino tamen non sic Rebecce fuit hoc revelatum quod hoc
audiens vocavit Iacob de quo sciebat quod esset dominus primogenitus et quod ei deberetur
propria benedictio et dixit ei audivi patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo dicente
ei affer de venatione tua et fac cibos ut comedam et benedicam tibi coram domino id est
benedicam te sollempniter conferendo primogenita tua antequam moriar tunc primogenitus qui
habebat ius primogeniture ex divina ordinatione id est qui prius nascebatur confirmabatur
in iure per sollempnem benedictionem quam recipiebat a patre moriente nunc ergo fili
acquiesce consiliis meis et pergens ad gregem et voluit quod ipse pergeret ut reciperet
pro seipso affer michi duos edos optimos et faciam escas patri tuo quibus libenter
vescatur et hec scilicet fuit consilio spiritus sancti propter figuram ut duo edi prefigurent duos populos
recepta caritate et duos populos ex quibus collecta est ecclesia quorum oblatio placet
deo quas cum intuleris et comederit benedicat tibi priusquam moriatur id est conferat tibi
primogenituram que tibi debetur ex divina electione sed ille videbat nosse quod frater
meus Esau homo pilosus sit et ego levis si attrectaverit me pater meus id est percogno
palpando me timeo ne putet me sibi voluisse illudere et inducat super me
maledictionem pro benedictione ad quem mater ait in me sit ista maledictio
fili mi confido quod ex divina dispensata dominus procedit modo quod Iacob obtineret benedictionem
predictam et ideo audacter dixit in me sit ista maledictio fili mi tamen audi
vocem meam et pergens affer que dixi abiit et attulit dedit que matri paravit
ista cibos sicut noverat velle patrem ipsum et vestibus valde bonis Esau quas
ipse habebat domi Rebecca induit eum istas vestes tamquam sacris servabat
Rebecca non vestes Esau alienigene quoniam ignorabat cultum dei pelliculas quoque edorum
circumdedit manibus scriptam tumiditatem in signum circumcisionis et colli nuda protexit
deditque pulmentum et panes quos coxerat tradidit quibus allatis coram patre
dixit Iacob pater mi et ille dixit audio quis es tu fili mi dixit ille videlicet ego
sum Esau primogenitus tuus feci sicut precepisti michi surge sede iacebat enim
in lecto propter senectutem et comede de venatione mea et benedicat mihi anima tua
sed quid inquid fuit mentitus Iacob dicens se Esau dicendum quod excusatur Iacob propter
misterium Augustinus (non est mendacium sed misterium) excusatur propter familiare consilium spiritus sancti vel dicendum sicut
Ieronimus non fuit mentitus quod dixit de Iesu Christi et ipse est Helias quia non loquebatur
de persona Helie de qua dicit in Iohanne non sum Helias Iohannes i[…] ubi de officio non
sed vere erant iste proprietates non sum Helias scilicet in persona et ipse est Helias scilicet
propter officium ita Iacob non fuit mentitus se dicens Esau scilicet de dignitate primogeniture quia non loquebatur de persona Esau
ex divina electione et ex mea emptione quam Esau possedit dilecto dicit sic i[…]
angelus dicens ego sum deus non mentiebatur quia non dicebat se esse personam dei
sed solum gerentem vicem dei sic et hic non fuit mentitus quando dixit de venatione
mea largo enim modo dixit vocat cibos venationem et forte cum talibus optabat

Dixit rursum ysaac ad filium suum quomodo tam cito invenire potuisti venationem fili mi. Respondit
Voluntatis dei fuit ut cito michi occurreret quod volebam. Dixitque ysaac accede huc
et tangam te fili mi ut probem utrum tu sis filius meus esau an non. Accessit
ille ad patrem et palpato eo dixit ysaac. Vox quidem vox iacob est sed manus esau
sunt et non eum cognovit eo quod pilose manus similitudinem maioris expresserant. Esau enim
omnibus aliis [illegible] erat tamquam gemelli preter lenitatem et pilositatem. Benedicens
ergo illi [illegible] ad benedicendum ait Tu es filius meus esau. Respondit ego sum
At ille ait ysaac Affer michi inquit cibos de venatione tua fili ut benedicat tibi anima
mea. quos cum oblatos comedisset obtulit ei etiam vinum quo hausto dixit ad
eum. Accede ad me et da michi osculum fili mi sed in signum quod plus te diligo quam
fratrem tuum et quod dedi principale te constituo. Et accessit et osculatus est eum. Cum
statim ut sensit vestimentorum illius fragranciam ait Ecce odor filii mei sicut odor
agri pleni cui benedixit dominus. Non venit talis odor filii. Dico quod ille vestes fuerunt
cum speciebus aromaticis reposite. Verum dico quod ille odor fuit miraculose productus. quia
ysaac non fuit locutus de odore aromatico sed de odore agri pleni. Et cum ysaac
erat cultor agrorum rusticus fuit [illegible] delectabat odor agri pleni quam sciat [illegible] odoris
ideo talem odorem produxit deus. Benedixit ergo ysaac iacob non tamen ipsum intendens
benedicere et tamen fuit benedictus sicut quis ordinat aliquid quod putat esse suum
et est ordinatus. Ista tamen benedictio non fuit ysaac sed fuit dei. Nam ysaac fuit in
ista benedictione solum instrumentum divine bonitatis. Sed numquid quia non cognovit eum. Dico
dum quod propter pilositatem manuum et fragranciam vestium quia in omnibus aliis preter in
[illegible] erat esau plus tamquam gemellus ideo eum non cognovit. Et si dicas quod propheta fuit
et benedicto concordant. Dico quod prophetis non semper revelantur omnia sed quedam eis celantur
unde revelatum fuit ysaac illud quod futurum erat scilicet benedictio [illegible] eum et tamen
celatum fuit et id quod erat de preterito scilicet quod ipse esset iacob et quod erat de presenti scilicet
quod dixit et fecerat rebecca. Dico autem quod fuit sub figura [illegible] pulcherrima de ipso
de quo synagoga [illegible] in futurum [illegible] manifesta [illegible] in parte [illegible]
agnovit. Est etiam pulcherrima figura de [illegible] altaris sicut enim omnes sensus
ysaac fuerunt decepti in isto facto excepto auditu qui propter vocem iacob [illegible]
bat enim ipse per corpus apprehendebat esau et iacob apprehendebat. Item gustando [illegible]
pocius venationis apprehendebat saporem odorem [illegible] palpans manus pilosas esau
et tamen palpabat pellicias edorum [illegible] odorans fragranciam agri pleni [illegible]
altaris omnes sensus [illegible] decipiuntur preter auditum fidei. Nam [illegible] quod audiat
quod videt quod tangat quod gustet panem et tamen non est panis ibi solus [illegible]
auditus fidei qui [illegible] illud [illegible] hoc est corpus meum [illegible]
[illegible] ad [illegible] quod [illegible] benedictionem [illegible] quod ad [illegible] iacob
[illegible] ysaac decepit [illegible] ut quemadmodum loquendo [illegible] ut ipsum [illegible]
cognosceret esse pelliceum nec dixisset [illegible] sed sua benedictione [illegible] ut [illegible]
sine ecclesie in omnibus obediat sicut obedivit iacob rebecce. Debet enim [illegible]
[illegible] quod prelati ecclesie [illegible] sine [illegible] ut etiam vestibus valde bonis [illegible]
induat sicut iacob fuit indutus vestibus valde bonis. [illegible]
[illegible] per significacionem [illegible] et [illegible] et induere vestimentis valde bonis [illegible]
ut etiam [illegible] sit supplantator [illegible] sicut dicit deus

ac [illegible]
[illegible] adorabat
[illegible]

vox quidem vox Jacob est id est supplantatoris vicium vocem vult audire deus [illegible] et
sponsus canticorum ii°. fac me audire vocem tuam. Et eciam manus [illegible] opera
sua bona pellicea humilitatis et asperitatis necesse quod accipiat vel dicat manus sunt
Esau id est pilose et hispide Johannes enim baptista qui fuit humillimus et abstine
tissimus fuit vestitus de pilis camelorum Marci i°. Vel eciam cibum quem pater eius
[illegible] id est [illegible] caritatis deo [illegible] et devocionis offerat [illegible] iii°. [illegible]
deo spirituales gustus vel sic sit cibus suus corporalem pauperibus per elemosinas deo
tribuat qui eum pascit [illegible] deus in ipso pascitur Matthei 25. Vel eciam per sacrum
primum deo dat osculum id est per istam reconsiliacionem obtineat ut dicitur quod Ysaac id est
populus osculatus est Jacob id est penitentem [illegible] [illegible] quod [illegible] osculatus
filium prodigum redeuntem ut [illegible] eciam [illegible] [illegible] id est [illegible] quod flagella [illegible] esse
suum verum filium in sua pena [illegible] recognoscat ut possit dicere cum Job quod
manus domini fortis tetigit et [illegible] recognovit quia deus sit verax [illegible]
et [illegible] nunc [illegible] [illegible] [illegible] Job [illegible] Vel eciam odor felicitatis et
bone fame totum mundum respergat ut sic de ipso dicat deus ecce odor filii mei
sicut odor agri pleni scilicet virtutis fructibus ut et [illegible] dicat cum apostolo Christi
bonus odor sumus ii Corinthiorum ii. Tercia ad ista [illegible] sequitur benediccio divina in statu
dicit deus de tali benedixi ei et erit benedictus sequitur in hystoria. Quod quidem
in ista benediccione continet terra scilicet possessionis habundancia dignitatis prerogativa et
omnis gentis amiciciam ubi dicitur det tibi deus de rore celi et de pinguedine terre
id est virtute roris celestis et pinguedinis terre habundanciam frumenti vini et olei. In
hiis verbis [illegible] [illegible] notatur annua fertilitas terre In frumento cibus in vino
potus in oleo [illegible] hec fuit [illegible] in Joseph in Egypto sed specialiter
fuit [illegible] in ipso filio Jacob [illegible] [illegible] et [illegible] in domo [illegible]
id est in ecclesia habundanciam frumenti id est [illegible] [illegible] quantum ad [illegible] vini id est
[illegible] et [illegible] [illegible] quantum ad [illegible] sed a peccato olei id est
[illegible] et [illegible] [illegible] quantum ad [illegible] [illegible] dicitur de fidelibus
a fructu frumenti vini et olei sui multiplicati sunt. Secundo quantum ad [illegible] scilicet dignitatis pro
gativam dicitur serviant tibi populi [illegible] [illegible] et adorent te esto dominus
fratrum tuorum et incurventur ante te filii matris tue hec non fuit [illegible] [illegible]
Jacob nec eciam filiorum suorum [illegible] [illegible] in Joseph cui in Egypto servierunt populi
et quem adoraverunt tribus et qui fuit [illegible] dominus fratrum suorum et [illegible] que fuit [illegible]
natus Beniamin filius matris sue [illegible] et principaliter [illegible] [illegible] in Christo
et [illegible] suo cui in ecclesia serviunt populi [illegible] [illegible] et [illegible] ad fidem [illegible] [illegible]
ubi eciam est dominus fratrum suorum [illegible] quo [illegible] [illegible] eciam omnium fidelium [illegible]
et [illegible] in [illegible] [illegible] appellat et ubi [illegible] [illegible] [illegible] filii matris sue [illegible] [illegible]
[illegible] filii ecclesie que [illegible] [illegible] [illegible] in cordibus [illegible] [illegible] Tercio quantum ad
[illegible] omnis gentis amiciciam dicit qui maledixerit id est malum optaverit sit ille ma
ledictus id est malo pene est addictus et qui benedixerit tibi id est bonum optaverit bene
diccionibus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] Ysaac [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] Jacob venit Esau [illegible] [illegible] [illegible] quod Esau non [illegible] Jacob [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] quod [illegible] Esau
paravit eos intulit patri dicens surge pater mi et comede de venacione filii tui
et benedicat michi anima tua [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] principalior a qua omnis [illegible] [illegible] [illegible] Ysaac illi [illegible]

Vnus cum et tu benedic ecce sum esau filius tuus primogenitus, sed dicebat
mitatem quia vendidit primogenita sua et secundum divinam electionem alter debebat. Vehe-
expavit Isaac stupore vehementi et factus in extasi et prophetiis ad modum paucis
certatum ultra quam credi potest admirans ait quis est ergo ille qui dudum captam
venationem attulit mihi et comedi ex omnibus priusquam tu venires. Dixit autem
dominus de eo quod stolidus fuerat quia in extasi fuit factus. Benedixi ei quin sui de[...]
et ait benedictus quod deus intendebat te benedicere sed auctor secula aliud benedictionem
attulit et ait benedictus erit quia approbat et confirmat benedictionem collatam Jacob. Ex
eo quod in ista extasi fuit sibi revelatum quod ille quem benedixerat erat quem deus sibi
debebat benedictionem alii eam dispersisse et ait benedictus. Auditis esau sermonibus patris irru-
it i.e. incepit et fortiter rugiit clamore magno et consternatus i.e. tristis et intra
se deficiens exanimis factus vivi ex ipsis patet quod summa supplicatio fuit et plus compas-
sio temporalem dignitatem quam amittebat quam propter spiritualem ait benedic etiam mihi pater
mi. Non dixit illi maledic qui deceptionem fecerat cum benedictum, pater ergo quod nullo
sensisse statum aut ad comparationem patris sequitur. Qui ait venit germanus tuus frau-
dulenter. Jam cum sibi revelatum fuit quod Jacob fuit ille quem benedixit et acce-
pit benedictionem tuam. Dico secundum opinionem meam tuam. Si quia interrogationem et electionem
de. Ergo psalterium videtur quod fraudem commisit Jacob. Dicendum quod est quaedam fraus no-
pie decipiendis qualis est in sponsis et dolosa talis non fuit in Jacob. Est et alia
fraus pie conditionis quam fecit Joseph quod precepit poni ciphum in sacco Beniamin
ceteris [...] ut eorum videret humilitatem et caritatem. Est et quaedam fraus divine
inspirationis quale fecerunt isti qui mutuaverunt vasa ab egyptiis et cetera. Et
talis fuit in Jacob. Sicut enim egyptii erant digni amittere vasa ita esau erat
dignus amittere primogenita quae dolose possidebat. Est etiam fraus iniustae
fraudationis quale fecit quando Laban qui supposuit Jacob Liam et cetera. Reputa-
tur in hoc cum fuit significatio quod fecunditas confertur saltem bonorum quia potest pulchri-
tudo in actione ... et istam commisit iste Jacob. In hoc cum fuit significatio
quod minor populus qui est christianus erat maior populo scilicet Judaico confundendo. Sequitur
at ille subiunxit scilicet esau iuste vocatum est nomen eius Jacob i.e. supplantator
supplantavit enim me et altera vice primogenita enim mea ante tulit. Et nunc primo-
nitur et nunc secundo surripuit benedictionem meam i.e. confirmationem primogeniture quae
primogenita vendidit. Vide igitur quod nec primo supplantavit dolose cum ipse eum
ipsi benedictionem sed potius quam a patre illam recepit. Rursus esau ad patrem
mediam non habeo? Inquit et michi benedictionem tradit Isaac. Dominum tuum illum
constitui et omnes fratres eius servituti illius subiugavi i.e. a deo constitutum et subiugatos
praedixi. Hoc fuit verificatum in idumeis filiis esau
qui fuerunt sub filiis Jacob sicut David sicut habetur in Regum. Frumento vino et
oleo stabilivi eum i.e. praedixi ad stabiliendum. Et post hoc fili mi ultra
quid faciam ei dixit non videtur quod possim facere aliquid quod tu velles opteres
Cui esau numquid unam tantum benedictionem habes pater? Mi queso quod obsecro ut bene-
dicas. Cumque eiulatu magno fleret motus Isaac dixit in pinguedine terrae
et in rore caeli erit benedictio tua desuper. Ista fuit benedictio temporalis inperfecta
[...] communia est regno [...] vivet gladio i.e. erit bellicosus et servies fratri

tuo i. filii tui serviet filiis servi sui ut dictum est supra. Tempus tamen veniet ut excucias
iugum eius de cervicibus tuis quod fuit visitatum tempore Ioram regis in IIII Regum VIII capitulo. Ecclesia
militans instar Rebecce simul concepit suos filios quasi gemine incorporati quasi verbo dei
inter quos est lucta continua. Sunt autem inter Iacob et Esau a principio usque ad
finem vite quidam sunt boni sicut Iacob et quasi hoc digni benedictione divina non
solum temporali sed etiam spirituali. Sed sunt alii quibus quamvis [illegible] concedet semper &
tempus inde gaudeat temporalia quod deus vult eos in hac vita premiare sed
alii qui sunt quasi signati sicut Esau ruffi quasi dolosi, superbi quasi maliciosi quos nemo
potest tangere sine lesione, qui sunt venatores quasi ociosi et non vacantes alicui negocio
fructuoso, qui honores suos et dignitates spirituales vendunt quasi cestimarii et gulosi,
quasi gravem suum proximum et miseriam proximi [illegible] efficiunt quasi invidi et hypocrite,
qui proximis suis detrahunt ipsos vituperant quasi invidi et contemptores, sicut Esau
mediante dicebat de Iacob primogenita mea iam tulit etc. qui per talem tactus
de bonis spiritualibus propter amissionem temporalium immoderate tristatur et in emulatur tamquam
invidiam et ambicionem quasi propter cibum et modicam pecuniam suos de terra [illegible]
tamquam potestatem et predicacionem [illegible] capitulo quod [illegible] sicut inter vos
aliquis fornicator aut prophanus ut Esau qui sunt glosa ibidem sunt fornicatores
quasi contra voluntatem patris et matris duxit uxores alienigenas sunt et prophani
procul a templo dei i. [illegible] gulosi sunt enim irreligiosi et sunt [illegible]
qui propter unam escam et [illegible] i. lenticulam ruffam vendidit primogenita sua
glosa primogenita hic appellat dignitatem sacerdotalem quasi usque ad alios omnes primogeniti
erant sacerdotes sicut et sem primogenitus noe quem hebrei credunt fuisse melchisedech
qui vixit usque ad ysaac et erat ita magnus dignitas primogeniture sed dicit hic
glosa et semper tacendo, et postquam in capitulo sequenti qui cupiens hereditare benedictionem
reprobatus est a deo ysaac confirmante benedictionem quam fecerat Iacob et subdit non
enim invenit penitentie locum i. remissionis quamvis cum lacrimis inquisisset eam quasi non penitet dicit
glosa sed quasi non penitent sicut debent dicebat enim occidam fratrem meum ille enim
sine lacrimis magis fuit quasi indignacione contra fratrem etiam quasi dolore amissi honoris
quasi qualiter vera penitentia laudanda est illius qui sicut Esau [illegible] nec in morte
tamquam reprobati [illegible] divina benedictione dicit glosa tunc enim prima [illegible] lacrimosa
est omnino sine fructu. Et sic etiam fuit pugna gravissima inter hominem carnalem et
hominem angelicum inter sacerdotes legales et sacerdotes apostolicos inter principes terrenos
et principes ecclesiasticos inter sapientes mundanos et doctores evangelicos. Similiter Esau
typum gerit hominis carnalis et Iacob hominis angelici. De Esau enim dicit scriptura
quod fuit vir venator et homo agricola glosa i. vacans voluptatibus et agris curam
temulenta i. carnalia. De Iacob subdit quod erat vir simplex glosa sine dolo habitabat
in tabernaculis glosa i. studebat in spiritualibus. Item Esau typum gerit sacerdotis legalis
et Iacob sacerdotis apostolici. De Esau enim dicit scriptura quod propter lenticulam edulium
vendidit primogenita sua. Lenticula est esca levitorum [illegible] et significat cibum
legalium intellectum quos sepius iudeorum illectus malunt primatum carere quam ab
eo recedere. De Iacob etiam subdit quod mater induit eum vestibus Esau valde bonis
quasi dignitas sacerdotalis signata in vestibus a levitis ad apostolos translata

[margin:] Alterat autem quasi Esau Iacob & [illegible] [illegible] [illegible] c[illegible]

Dicitur esau typum gerit principis tirum et Jacob principis ecclesie. Deus namque fuit esau genesis 27 vivet in gladio glo. trucidans prophetas et apostolos persequendo et tu fratri tuo i. principi ecclesie serviet quod fuit impletum tempore constantini Jacob ad fuit deus serviet tibi populo et adorent te tribus esto dominus fratrum tuorum et incurventur ante te filii matris tue Dominum cum apostoli adorant tribus tamquam dominum ihesu christo sibi serviunt populo tamquam vobis per ipse dominatur fratribus sunt christi et incurvatur ante eum omnis filii matris sue, i. ecclesie ad pedes apostolorum … esau typum gerit pharisei iudaeum et Jacob doctoris evangelii. Et esau cum refert scriptura quod dixit in corde suo veniet dies luctus patris mei et occidat Jacob quod per mortem lugubrem ihesu christo conati sunt per hoc extinguere doctrinam salutis qua dyabolus supplantatur. Sed et Jacob … quod vidit scalam in somnis stetit et angelos ascendentes et descendentes glo. i. doctores et predicatores in qua quinque scala via … ad celum. Fuit igitur pugna durissima inter Jacob et esau inter veritatis et … iacob in omnibus supplantavit esau quod aduersos supplantat viam … synagogam … spiritualis … doctrina christi supplantantem mundanam. Contritur quod Jacob sicut christus suum cum … Jacob supplantator interpretatur et de christo dicitur supplantasti insurgentes in me subtus me. Moraliter autem quod Jacob caritas significatur, caritas enim amplectitur duas vitas activam per dilectionem proximi et contemplativam per dilectionem dei activa per lyam contemplativa per rachel significatur lya enim laborans interpretatur quod activa in labore est rachel visum principium interpretatur quod per contemplationem principium deus videtur. Nascitur ergo Jacob quod duobus parentibus quod caritas nascitur de … quod deum credimus et quod speramus diligimus.

Dubia — Dubitatur circa textum utrum caro christi fuit in antiquis patribus secundum aliquid determinatum … determinatum. Quod utrum caro christi fuit in antiquis patribus peccato infecta. Ad … dubitationem quod in ista questione ponitur quod dubia quod dicit augustinus x super genesim ad literam quod caro christi fuit in adam et abraham secundum corpulentam substantiam sed incorpulenta substantia vocat aliquid determinatum demonstrabile ergo caro christi fuit in adam et abraham secundum aliquid determinatum. Item ad rom. i dicitur de christo factus est ex semine david secundum carnem sed semen david fuit aliquid signatum in ipso quod christus fuit in david secundum aliquid signatum. Et in eodem dicit augustinus super genesim ad literam … fuit christus in adam et abraham … ubi fuit sed non generatur. Alii autem homines non fuit in suis patribus secundum materiam determinatam ergo nec christus in eis. ~~hec non fuit~~ preterea medie homines alii non descendunt a suis patribus nisi mediante semine. Homines autem ut patet per de … probat non est aliquid … quod fuit actu sed est superfluum alimenti quod est in potentia tota … aliorum hominum materia non fuit determinate in adam nisi actu per eius … Respondeo ad hoc dubium sicut … hoc due opiniones una opinio dicit quod caro christi et omnium aliorum hominum fuit in adam secundum materiam determinata hoc non quod aliter per corpus adam fuit … multiplicationem quando omnium hominum corpora formata sunt aut per … aliqui ut quidam dicunt aut … materie aliquis quod alimento … est et de hoc quodlibet … videatur in 2o li. di. xxx … Alia opinio

sic …

que probabilior videtur quod alii homines fuerunt in primo parente secundum rationem seminalem
Christus autem solum quod sit verbi [illegible] in illis qui ex seminibus generantur. Duo concurrunt ad
formationem corporis scilicet principium activum quod est in semine quod ratio seminalis dicitur
aliud autem est materia ex qua corpus formatur quam mater ministrat. Utrumque autem
horum reducitur in primum parentem quod enim in semine patris est virtus activa ad conceptionem cor-
poris hominis est ex virtute nature humane quam pater prolis accepit a suo patre et accepit
et ille ab alio et sic usque ad Adam. Et sic patet quod ratio seminalis corporis qui ex semine
viri concipitur originaliter ab Adam descendit. Similiter etiam materia quam ministrat mulier
constat quod sit separata ex virtute generativa eius, precedentibus aliis naturalibus generationibus requiritur
materiam separatam et determinatam. Virtus autem generativa cuiuslibet mulieris originaliter ab Adam
descendit sicut et virtus generativa viri. Et ideo alii qui ex viro et femina generantur
descendunt originaliter ab Adam et secundum rationem seminalem et secundum materiam. Et quia
unus modus essendi [illegible] secundum quod dicitur effectus in causa quod est efficiente ut habetur
ex principiis ideo concedo sic concepti dicuntur fuisse in Adam et secundum rationem seminalem
et secundum materialem originalem. In conceptione autem Christi virtus activa non fuit viri sed
Spiritus sancti; materia autem est ex virgine ministrata debito modo parata. Cum igitur originaliter
materia corporis Christi descendit ab Adam, sed et non activa in conceptione eius ab
Adam descendit originaliter et ideo Christus fuit in Adam secundum rationem originalem, non
autem secundum rationem seminalem. Dicendum igitur est quod materia Christi corporis non
fuit caro et os beate virginis nec aliquid quod fuit actu pars corporis eius
sed sanguis qui est potentia caro. Omne enim autem in beata virgine a parentibus
acceptum fuit actu pars corporis ~~Christi~~ beate virginis. Unde illud quod fuit in beata virgine
a parentibus acceptum non fuit materia corporis Christi. Et ideo dicendum est quod corpus Christi
non fuit in Adam et aliis patribus secundum aliquid signatum ita scilicet quod aliqua pars
corporis Ade vel alicuius alterius posset designari determinate ut diceretur quod ex ista
materia formabitur corpus Christi; sed fuit ibi secundum originem sicut et caro aliorum
hominum. Corpus enim Christi habet relationem ad Adam et alios patres mediante corpore
matris sue, nullo alio modo fuit in patribus corpus Christi quam corpus matris eius quod
non fuit secundum materiam signatam in patribus sicut nec corpora aliorum hominum. Ad primum
ergo dicendum quod cum Christus dicitur fuisse in Adam secundum corpulentam substantiam non est intel-
ligendum hoc modo quod corpus Christi in Adam fuit quedam corpulenta substantia, sed quod corpu-
lenta substantia corporis Christi, i. materia quam sumpsit ex virgine, fuit in Adam sicut in
principio activo non autem sicut in principio materiali, scilicet per virtutem generativam
Ade et aliorum ab Adam descendentium usque ad beatam virginem fuit ex illa materia
[illegible] preparetur ad conceptum corporis Christi. Non autem fuit materia illa formata in corpus
Christi per virtutem seminis ab Adam derivata. Et ideo Christus dicitur fuisse in Adam originaliter
secundum corpulentam substantiam, non autem secundum rationem seminalem. Ad secundum dicendum quod cum corpus
Christi non fuit in Adam et in aliis patribus secundum rationem seminalem, unde corpus beate
virginis quod ex semine viri est conceptum fuit in Adam et in aliis patribus secundum
rationem seminalem et ideo mediante beata virgine Christus secundum carnem dicitur esse ex semine
David secundum [illegible]. Ad tertium autem dubitationem dicendum: cum ostensa sit conclusio
videtur esse dubia quia dicit [illegible] quod in domum sapientie inquinatum [illegible]
Christus autem est dei sapientia ut dicitur 1 Cor. 1 ergo caro eius nullo peccato inquinata
fuit. Johannes Damascenus in 3 libro quod Christus primicias nostre nature assumpsit

Sed in primo statu caro concupiscentia non erat peccato infecta ergo caro christi non fuit
peccato infecta nec in adam nec in aliis patribus. Et augustinus dicit super genesim
ad litteram quod non concupiscentia [illegible] semper erat caro velut volunt medicinam
sed illud quod est infectum non potest esse velut medicina [illegible]
indiget medicina ergo semper in natura concupiscentia fuit aliquid non infectum sed nichil aptius
ex quo corpus christi fuit formatum. Sed contra est quod christus corpus non referetur
ad adam et ad alios patres nisi mediante corpore beate virginis dicitur ergo carnem
assumpsit sed corpus beate virginis totum fuit in originali conceptum et ita etiam
secundum quod fuit in patribus fuit peccato obnoxium ergo caro christi secundum quod fuit in
patribus fuit peccato obnoxia. Ad istud dubium dicendum quod cum dicimus christum
vel eius carnem fuisse in adam et aliis patribus comparamus ipsum vel carnem
eius ad adam et ad alios patres. Manifestum est autem quod alia fuit conditio
christi et alia patrum. Nam patres fuerunt subiecti peccato christus autem omnino fuit immu-
nis a peccato. Duplex ergo in hac comparatione error contingit. Primo ut attribuamus
christo vel carni eius conditionem que fuit in patribus sicut dicimus quod christus peccavit
in adam quia in eo aliquando fuit qui [illegible] est quod non [illegible] non in eo fuit ut
ad ipsum peccatum adae pertineret quia non derivatur ab eo secundum concupiscentiae legem
sive secundum rationem seminalem ut supra dictum est. Alius contingit error si attribuamus ei
quod actu fuit in patribus secundum conditionem christi vel carnis eius ut sicut caro
christi secundum quod in christo fuit non fuit peccato obnoxia ita etiam in adam
et in aliis patribus fuit aliqua pars corporis eius que non fuit peccato obnoxia
ex qua postmodum corpus christi formaretur sicut quidam posuerunt quod quidem esse
non potest. Primo quia caro christi non fuit secundum aliquam signatum in adam et in aliis
patribus quod posset distingui a reliqua eius carne sicut purum ab impuro sicut
dictum est. Secundo quia cum caro concupiscentia peccato inficiatur et hoc quia concupiscentia corrupta
sic tota caro alicuius hominis per concupiscentiam concipitur ita etiam tota peccato inficitur.
Et ideo dicendum est quod tota caro antiquorum patrum fuit peccato obnoxia nec
b fuit aliquid in eis a peccato immune de quo postmodum corpus christi formaretur.
Ad primum ergo dicendum est quod christus non assumpsit carnem humani generis infectam
peccato sed ab omni infectione peccati mundatam. Et ideo in dei sapientiam nichil in-
quinatum incurrit. Ad secundum dicendum quod christus dicitur humanitatis nostrae naturae assumpsisse
primitias ad similitudinem primitiarum quia solus assumpsit carnem peccato non infectam.
Unde sic caro fuit in patribus peccatum non autem intelligitur secundum quod primitiae
ita quod sicut illa caro prius esset formaretur a peccato immunis usque ad formationem
corporis christi. Ad tertium dicendum quod in concupiscentia non in christo erat velut infectio
originalis peccati in actu. Medicina autem vulneris non erat in actu sed solum
secundum virtutem originis prout ab illis patribus propagata erat caro christi

Iacob autem genuit Iudam et fratres eius. Hic auctor describit tertiam
generationem obedientium dicens Iacob genuit Iudam et fratres eius scilicet ex
quatuor uxoribus scilicet lya rachel bala et zelpha. Damnetur glossa quare
autem dicit Iacob genuit Iudam et fratres eius cum in superioribus de solo Iuda descen-
dit christus dicens secundum carnem. Et videtur quod ideo Ismahel filius abrahe primo
genitus Iacob non fuit hic nominatus in evangelio quia non permanserunt in cultu

a [illegible] quod caro christi in quantum fuit in patribus in quantum in illa virgine peccato infecta fuit sed in ipsa
assumptione ab omni infectione peccati purgata est ut in quantum actu caro christi nichil in se
maculae inveniret

ysaac ye jacob ut jacob emit primogenita [illegible] tria ... vel dubia

dubitatur circa licitum vtrum licitum sit a sacramentis pecuniam dare ut
accipere 2º vtrum licitum sit dare et accipere pecuniam a spiritualibus actibus
3º vtrum licitum sit pecuniam accipere a hijs que sunt spiritualibus annexa
et iuri de primo quod missa pro [illegible] consistit in altissima eukaristie sacramento
[illegible] licitum et dare [illegible] [illegible] a celebrante misse ut habetur ex dec[reto]
[illegible] et [illegible] tunc sacerdoti [illegible] ecclesia deberet
[illegible] ut missa debito [illegible] cotidie celebraret [illegible] pacto
[illegible] [illegible] sacerdotes pecuniam accipiunt [illegible]
[illegible] et sacerdotes [illegible] licite debent pecuniam [illegible]
[illegible] absolucionem [illegible] officiales [illegible] recipiunt pecuniam
a absolucionibus [illegible] penitentia [illegible] ad remissionem
peccatorum [illegible] remissio peccatorum sit [illegible] danielis [illegible]
tua elemosinis redime [illegible] baptismus et penitentia sacramentorum [illegible]
[illegible] licet dare pecuniam a baptismo puta si sacerdos puerum
[illegible] baptisare nollet [illegible] consuetudo [illegible] ut non sit peccatum
[illegible] peccatum [illegible] augustinus [illegible]
[illegible] consuetudo in consecratoribus episcoporum et
benediccionibus [illegible] oblationibus in ordinibus clericorum a consuetudine [illegible]
et [illegible] dicitur [illegible] dicitur [illegible] peccata [illegible] consuetudinem
aliquis sit [illegible] sacramenta [illegible] sunt maxime spiritualia
[illegible] sunt spiritualia [illegible] pecuniam [illegible] non sit [illegible]
aut sacramenta ecclesie ministros [illegible] a populo sustentari [illegible]
[illegible] ad [illegible] in sacris ordinibus [illegible] de sacris sunt
[illegible] altari deserviunt de altario participant [illegible]
[illegible] pecuniam a spirituali [illegible] sacramentorum [illegible] nulla consuetudo
a pecunia [illegible] consuetudo non preiudicat iuri naturali ut [illegible]
[illegible] ecclesie [illegible] pecunia [illegible]
[illegible] ut [illegible] de [illegible]
[illegible] non populus [illegible]
[illegible] sunt domini sacramentorum sed
ministri [illegible] non [illegible] ut [illegible] [illegible]
potestate sacramenta [illegible] [illegible] ad ministrandi [illegible]
[illegible] ad [illegible] sacramenta administrat [illegible] ordinatorum
ecclesie [illegible] non et [illegible]
[illegible] mercedis [illegible] non [illegible]
[illegible] dignum habeat [illegible] accipiunt sustentacionem
dare [illegible] a populo [illegible] sustentacionem [illegible] et licitum
[illegible] tamquam precium misse seu tamquam precium [illegible] eukaristie
tenetur [illegible] missa celebrare [illegible] si sacerdos non [illegible]
pecuniam a suo labore [illegible] ut accipere
[illegible] [illegible] sunt [illegible] consuetum cotidie missa
[illegible] non [illegible] sacramentum [illegible] [illegible]

30

Hec scriptura carte est de manu venerabilis magistri Benedicti Hesse de Cracovia

[illegible]

in fidem [illegible] ista scripta in ista cedula

Sacre theologie professoris canonici Cracoviensis

vinum dei, sicut autem Iude computatur cum ipso Iuda in predicacione qui fuit in passione
dei computati. Solus autem Iudas vocatur qui de ipso dicitur sicut in carne descendit
vel ideo dicitur ... super apostolos accumulavit apostolis per generaciones in puncto sepe qui ut ...
~~nobilitate~~ [illegible] predicatorum augustinus. apostoli autem quod istis etiam qui annulo nati fuerunt ...
per filios autem predicatores et ... principes ... super apostolos dicit. Iacob genuit
per apostolos in ... non in carne ... non in sanguine Iacob qui ... figu
rat Christum qui genuit per filios id est per apostolos ... per fontes quos ... ...
in ... per lapides ... per ... per lapides
altaris per lapides in Iordane sublevati per bones sub mari ... per
stelle per ... per portas per mensas domini et per ... dei per fructus
ligni vite. Sed ... quare ... non vocatur Ruben primogenitus Iacob
sed vocatur Iudas qui fuit quartus in ordine quem genuit de Lya filia Laban
avunculi sui. Dicendum Ruben ideo non vocatur primogenitus quia ... primogenitura
... quod concubuit cum Bala uxore Iacob patris sui que fuit ancilla
Rachelis ... quod benedictionem cum Iacob in extremis positus benediceret suis
filiis in Egypto ... dixit ad Ruben primogenitum ... dixit ... plus
Ruben primogenitus meus fortitudo mea id est quem genui in etate robusta prin
cipium doloris mei id est ... mee ... filios meos ... in domo
maior imperio ... descendas effusus es sicut aqua id est in vili libidine
non crescas quia ascendisti cubile patris tui ac si diceret lege primogeniture honor
tibi ... debebatur et duplicitas in possessione sed sufficit tibi ...
tuo ... non ergo ... sicut aqua bulliens ... dicitur
sed sicut flumen ... Iacob accepta benediccione a patre suo Ysaac ut
... cum Esau ... et dixit in corde suo venient
dies luctus a morte patris mei ut occidam Iacob. ... fuit hec Rebecce
... Rebecca cogitaciones Esau quo ... Iacob fraude ...
que ait ad Iacob fuge ad Laban fratrem meum et esto ibi donec quiescat
indignacio fratris tui ... ne absque liberis ... ait Rebecca viro suo ... ...
... Iacob uxorem de filiabus ... et advocavit Iacob Ysaac bene
dixit ei et precepit ei ut iret in Mesopotamiam accipere uxorem de filiabus Laban
videns autem Esau quod offendisset patrem suum quod uxores alienigenas ... ad
Ismaelem patruum suum accipiens sibi uxorem filiam eius ... [illegible]
nabaiothas absque hiis quas ... habebat igitur egressus de Bersabee et
... aram ... iter faciens timuit ... ut ait
Iosephus Chananei ... Ysaac ... eius valde ...
Timuit ergo Iacob apud aliquem ... intrare et sub divo ...
... autem ... tulit de lapidibus ... supposuit capiti suo lapidem et obdormivit
et vidit in sompnis scalam erectam a terra celos attingentem et angelos descendentes
et ascendentes ... ... et deum
innixum scale dicentem sibi ego sum deus Abraham et Ysaac terram hanc dabo tibi
et semini tuo benedicentur in te omnes tribus terre et in semine tuo ero custos
tuus in hoc itinere et reducam te in terram hanc ordine ... ... est
... ... in ... Iacob custodivit. post sub ... dedit semi

cuius veritatem illam in fine temporum in Christo qui de Jacob descendit videbit scilicet Bethel
Evigilans Jacob ait vere dominus est in loco isto et ego nesciebam terribilis est locus iste et
est domus dei hic et porta celi. In quibus verbis prophetavit de lege et de templo
et de passione Christi quia in terra illa futura erant. Terribilis enim locus domus dei templum
passio Christi apertio porte celi et lapidem quem supposuerat capiti suo erexit in titulum
id est in memorabile monumentum superponens et libavit super illum oleum dum voveret
dominum quod apparuerat ei ... sibi esse in deum et locum lapidis semper sibi esse honora-
bilem in reditu decimas et hostias se sibi oblaturum et urbem prius ... honoravit
etiam dicunt vocavit eam Bethel id est domum dei. ... transgressus in Mesopotamiam
Ergo Jacob venit in Aran et venit ad puteum in agro opertum lapide magno aquam
tres greges accubabant circa. Dixitque pastoribus ut adaquarent greges et ad
pastum reducerent. Accepit responsum moris ibi non esse amoveri lapidem donec
omnes greges convenirent neque licere particulatim greges adaquare. Cumque percuncta-
retur de Laban valet inquiunt pastores. Et ecce Rachel filia eius patris Laban
cum grege suo. Quam cum advenisset amovit Jacob lapidem ab ore putei quem non
solus movit Jacob adaquavit greges eius et indicans se cognatum eius osculatus
est eam. Quod mirata ... occurrit duxit Jacob in domum suam et audita
causa fuge dixit ei Laban os meum et caro mea es tu et ideo serviens latebis
apud me. Cumque dierum mensis ... Laban dixit Jacob
operam ... pastorali. Habebat autem Jacob filias duas Lyam
lippis oculis et Rachel decoro aspectu quam diligens Jacob ait serviam tibi septem
annis pro Rachel. Respondit Laban melius est ut tibi eam dem quam viro alteri. Servivit
igitur Jacob pro Rachel septem annis et videbantur ei pauci dies pre amoris magnitudine.
Completo vero anno fecit Laban nuptias ... suo. Vespere autem filiam suam
introduxit Lyam dedit filiam ancille nomine Zelpham. Jacob non ut dicit Josephus
pre ebrietate et ... hic ... dicit facto apud Laban de consuetudine
querebatur qui dabat ... postulat morem ibi esse assensus ma-
iores ante tradi ad nuptias. Post alios autem septem annos datam ei Rachel
promisit ... ... dierum se non daturum filiam ad ...
... ...
... ... qui ... post septem alios annos Rachel tradidit
post septem dies ... quos ... super ... alia ...
... ... quibus ... Jacob ... ... amore ...
... ... pro Rachel alios septem annos. Deus autem apparuit ...
... ... ut amorem ... ... que peperit filium
et ait vidit deus humilitatem meam id est vilitatem circa virum et ideo vocavit filium
Ruben id est videns. Rursum peperit filium et ait audivit me deus habere
... et ideo dictus est Symeon id est audiens. Peperit tertium et ait copulabitur
mihi vir meus quia addidit ei filios et ob hoc vocatus est Levi id est additus. Non
... ... peperit ... et ait ... deo et ob
hoc dictus est Judas id est confessio ... ... Porro Rachel invidit sorori
et ait ad Jacob da mihi liberos alioquin moriar. Cui ait Jacob numquid ego sum
deus qui te privavi fructu ventris tui. Et illa ... habeo de me saltem de ancilla

mea et dedit ei Balam in coniugium ad cuius corpus cum ingressus esset ei concepit
Bala filium et dixit Rachel iudicavit me dominus i. equavit me sorori et
ob hoc dictus est puer Dan i. iudicium. peperit et alium et ait Rachel
comparata sum sorori Rachel et invalui et ob hoc dictus est Neptalim i. con-
paracio vel dilatacio. Lya vero tradidit viro Zelpham que peperit filium et ait
Lya feliciter et dictus est puer Gad i. felicitas. peperit etiam alium et ait
Lia beatam me dicent mulieres et dictus est puer Aser i. beatus. Ruben tempore
messis tritice regressus de agro tulit mandragoras et dedit matri sue. cum
enim desideraret Rachel dixit Lie da michi de mandragoris. comparatur [illegible]
est genus pomi in ea tam suspectum sterilitatis fecunditatem parere. et ait Lia parumne tibi
videtur quod abstuleris michi virum meum nisi et mandragoras filii tuleris
Rachel sororis iram mitigans ait dormiat tecum hac nocte pro mandragoris
et occurrit Lia Jacob redeunti de agro cum vespere ad me ingredieris [illegible] et con-
cepit nocte illa et peperit quintum filium et ait dedit michi deus mercedem quia dedi ancil-
lam viro meo et ideo vocavit puerum Ysachar quod sonat merces ista. dictum enim
merces fuit quia etiam sic vocaverunt eum quod mandragoris ac conducto eo [illegible]
Rursum Lia peperit sextum filium et peperit et ait mecum habitabit maritus meus
quia genui ei sex filios et ob hoc vocavit filium Zabulon i. habitaculum. post peperit
filiam nomine Dynam. et recordatus est dominus Rachel et aperuit vulvam eius
que peperit filium dicens addat michi deus filium alterum et ob hoc dictus
est puer Joseph i. augmentum. finitis ergo annis xiiii famulatus quos [illegible]
suis Jacob dixit socero suo da michi liberos meos et uxores et rever-
tar in terram meam. et ait Laban inveniam gratiam in conspectu tuo ut adhuc
michi servias cum aliis et constitue mercedem quam dem tibi. scio enim quod propter
te benedixit michi deus. et ait Jacob iustum est ut aliquando provideam do-
mui mee. si feceris quod postulo adhuc pascam pecora tua. separa greges
varios et [illegible] et trade in manum filiorum tuorum. unicolores trade mihi
et quod ex unicoloribus varium natum fuerit sit merces mea. quod unius coloris
fit tunc respondebit michi cras iusticia mea i. in futuro quia totum facit
natura ut alba ex albis nigra ex nigris nascantur. accedet iusticia mea
ad deum pro labore meo quod iustum sibi videbitur reddet michi. contrarium [illegible]
[illegible] habuit hoc Laban et separavit [illegible] diversi coloris et dedit suis in
custodiam. unicolores tradidit Jacob et separavit iter trium dierum inter Jacob
et filios suos ne quis ex commixtione pecorum nasceretur dolus. Jacob autem
[illegible] contra naturam invenit artem. tulit enim virgas virides populeas
et amygdalinas quas ex toto distorticans [illegible] virgarum fecit colorem
forte tres erant canales et tres virgas [illegible] longitudinis [illegible]
[illegible] tulit [illegible] canali [illegible] virgas [illegible] forte plures erant in
canalibus [illegible] observabat ergo Jacob tempus quo pecora accendebantur
et in fine diei eum ad potum avide [illegible] in aqua avide potantur
faciebat oves et capras ascendi ut tales fetus conciperent quales umbras
[illegible] et [illegible] super se ascendentium in aquarum speculo viderent [illegible]
cum ibi [illegible] varius erat umbrarum color. ditatus est Jacob ultra modum

Post hec audivit verba filiorum laban dicencium Tulit Jacob omnia et de substancia patris
nostri factus est inclitus. Cernens faciem animadvertit quod non esset erga se sicut heri
et nudiustercius maxime dicente sibi domino Revertere et ero tecum. Misit et
vocavit liam et rachel in agrum ubi pascebat greges et ait. Facies patris
vestri non est erga me sicut heri quod decepit me et mutavit mercedem meam decem vicibus
dicit Josephus quod omne tempus quo fuit cum laban xx annorum fuit. Voluit autem
Jacob tunc septenarium annorum complere sub illo pro eis scilicet laban nequicia. Videns
eum laban diversi coloris pecora nasci videbat, deinceps unicolores fore merces
tua dixit. Cum videbat unicolores multiplicari immutabat mercedem et addidit
Jacob. Deus tulit substanciam patris vestri et dedit mihi qui in sompnis ostendebat michi
quales essent fetus nascituri qui et dixit michi Surge et egredere de terra
hac. Responderunt lia et rachel Numquid alienigenas reputat nos pater numquid
quicquam residui habemus de facultatibus et hereditate eius. Fac quecumque precepit tibi
dominus. Surrexit ergo Jacob cum uxoribus et cum liberis abiit. Tulitque omnem
substanciam et greges et quicquid in mesopotamia acquisierat. Addunt autem rachel
ut dicit Josephus medietatem gregis nesciente viro ydola patris sui propter superstitionem furata
est et forte tulit non ad colendum quod docente viro sciebat ea non colenda
sed si assequerentur patre convicto ut ad hec fugiendo veniam impetraret. Nunciatum
est laban die tercio quod fugisset Jacob qui assumptis filiis et cognatis suis
persecutus est eum. Vidit autem laban deum in sompnis dicentem sibi Cave ne quicquam
aspere loquaris contra Jacob. Venit ergo ad Jacob laban et dixit. Quare
me ignorante fugisti et cur furatus es deos meos et generum meum
et compilator es. Fecisti non deludens. Respondit Jacob timui ne filias tuas
violenter auferres michi quod tu non tamen me quod filias permittere. Cum autem furti
me arguis apud quemcumque inveneris deos tuos necetur coram fratribus nostris.
Ingressusque laban tabernaculum lie et ancillarum non invenit. Cumque intrasset
tabernaculum rachel illa subter stramenta camelorum abscondit ydola et
sedit desuper et quesiti patri ait Ne irascatur dominus meus quod nequeo ei assurgere
quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit michi et sic delusa est sollicitudo
querentis. Iratusque Jacob increpavit eum quod pro dilectione filiarum xx annorum non
meruerat ut omnem supellectilem suam scrutaretur. Dixit laban. Omnia
que vides mea sunt sed quid possum facere filiis et nepotibus meis. Veni et
ineamus fedus. Tulitque Jacob lapidem et erexit eum in titulum fratribus et
ait fratribus suis afferte lapides qui congregantes fecerunt tumulum et comederunt
super eum et dixit laban tumulus iste sit federis nostri testis ne ego transeam
ad te nocens nec affligeres filias meas nec uxores alias super eas induxeris.
Et ob hoc dixit Jacob lingua sua collem galaad .i. acervus testimonii. Laban autem de nocte consurgens benedixit eis reversus in locum suum.
Jacob abiit itinere quo ceperat fueruntque ei obviam multitudo angelorum
et ob hoc vocavit locum illum manaim .i. castra quia ibi vidit angelos
paratos defendere eum a fratre esau quem timebat. Misit autem ab illo loco nuncios
ad fratrem qui explorarent fratris animum qui reversi nunciaverunt esau sibi
occurrere pacificum cum iiii c viris. Timuit ergo Jacob valde et compressus

angelorum defficiens sed iterum timore conturbatus et divisit populum quem secum erat in
duas turmas ancillas et liberas cum uxoribus lyam et rachel et filios earum ita
ut ex in extremis eius posuit rachel et joseph tamquam cariores. Hic ait dixit
ut si venerit esau ad unam et percusserit turmam reliqua fugiens salvabitur
separavit autem alias de hiis que habebat fratri munera quecumque pullos et cetera diver-
sorum animalium accepit eciam ea per diversos nuncios separatim ponens inter gregem
et gregem, ut ex frequencia munerum se subsequencium multa esse putaret ut
muneribus si quid indignacionis adhuc in esau esset placaretur. Precesserunt ergo
munera ipse adhuc erat in manayn. De nocte surgens cum diluculo tradidit
uxores et filios eius omnibus ad se pertinentibus per vadum naboth qui in gen
de jordane unde dixit jacob in baculo meo transivi jordanem istum et nunc
cum duabus turmis regredior. Ipse autem precedentibus turmis solus in ripa fluminis
permansit ut oraret. Et ecce vir luctabatur cum eo usque mane qui tetigit
leviter nervum femoris eius et emarcuit unde jacob claudicavit [illegible] non
comederunt nervum et ipsi posteritas eius. Sed cum ascendit aurora
dixit ei vir dimitte me aurora est. Qui dixit ei non dimittam te nisi
benedixeris michi. Vir autem quesivit nomen eius ait se vocari Jacob. nequaquam
inquit appellaberis nomen tuum iacob sed israel quia contra deum fortis fuisti quanto
magis contra homines prevalebis et ita benedixit ei jacob se mutando nomen
et confortando ne timeret. Nomen autem eius cum quo deus fecit invictus fortis est ei
signum quia nervus stetit totum femur. Vocavitque jacob locum istum phanuel id est facies
dei et ait vidi deum facie ad faciem et salva facta est anima mea id est valde
terra plurium confortata. Cumque regressus est phanuel ortus est ei sol claudica-
bat. Gen. xxxiij. Elevans autem oculos Jacob vidit esau et cum eo quadringentos
viros et precedens utrasque turmas quas fecerat adoravit pronus in terram septies. Currens
autem esau amplexatus est eum et deosculatus eum flevit et querens cuius essent
mulieres et parvuli eum [illegible] [illegible] precione eius Jacob osculatus est eos. Cumque
nollet esau munera suscepta retinere sed plurimum renueret dixit Jacob
si inveni graciam coram domino accipe munusculum de manu mea sic vidi
faciem tuam quasi videam vultum dei. Reversus est esau in die illa in seyr
vallem quod de more pro dixit. Jacob autem venit precedens fecit tabernacula
in loco quem ob hoc dixit socoth id est tabernacula. Gen. xxxv.
Egressus Jacob de bethel venit verno tempore ad terram que dicitur effrata ab
uxore caleph que ibi sepulta est. Cumque eum pervenisset rachel cepit parturire
unde peperit filium difficulter et anima eius pre dolore egrediens moriens vo-
cavit filium bennoni id est filium doloris pater vero vertendo eum et vocavit filium
beniamyn id est filium dextere. Sepulta est ergo rachel in via que ducit beth-
leem et sola inter patriarchas et genus eorum sepultura abrae non meruit. Erexit
que Jacob titulum super sepulturam eius qui apparet usque in presentem diem. Gen.
xxxv. Venit eciam Jacob ad ysaac patrem suum in civitate ebron et iam
mortuus invenit matrem sed patrem etiam post adventum eius completi sunt
dies ysaac sed centum octoginta annorum et mortuus est et sepelierunt eum
esau et Jacob in spelunca duplici. Porro mortuo patre ditata sunt esau-

et Jacob ita quod eos terra non capiebat et recessit Esau ad montana quae dimiserat
et dicta est terra Seyr et Edom que grece Rufa dicebatur. Tropologice
accepta benedictione properat Jacob ad Laban avunculum suum et obdormivit in quodam
loco lapide capiti suo supposito et vidit scalam in celum erectam et dominum
innixum scale et angelos descendentes et ascendentes. Deinde venit in agrum ad
puteum iuxta aream ubi greges pascebantur et adaquabantur. Deinde eo
veniens ad Laban accepit Lyam et Rachel filias eius uxores et ancillas et
ancillas earum ex quibus patriarchas genuit et apud Laban est locupletatus. Jacob
sic secundum sensum tropologicum est spiritus qui suadente voce quietis in media quae spiritus
lenis est sicut Jacob. Esau est corpus quod corpus pilosum est dum instigante
concupiscentia carnis superflua. Et ex istorum fit discordia secundum illud corpus quod corrumpitur
aggravat animam, et Gal.: caro concupiscit adversus spiritum et spiritus adversus carnem.
Sed spiritus accepta benedictione gratiae fugit incursionem carnalis concupiscentiae sicut
Apostolus precepit: fugite fornicationem. Laban qui interpretatur dealbatio denotat
eam summam munditiam vestis. Cum spiritus iusti dum carnales illecebras fugit deo
appropinquare et inhaerere concupiscit, et ipse sic in itinere dormit, quia in spiritualis
contemplationis a strepitu pulsus seculi requiescit et dormiens contemplatur celestia quod dum
sic fiat oculos cordis rebus exterioribus claudit, intus intendit de invisibilibus
Appot mira videt, qui nequaquam super terram sed super lapidem caput imponit quod firma
fide Christi virtutibus et operibus suis fundamentum facit. Ager ad quem Jacob
venit sacra scriptura est in qua diversi pastores id est diversi doctores diversos pascunt
greges id est diversos fideles. In hoc agro pascuntur greges: alii pascuntur per histo-
riam, alii per allegoriam, alii per tropologiam, omnes tamen precipue pastum inveniunt
quando [illegible] sumunt doctrinam vere comedi. Puteus de quo adaquabantur
greges divina scientia in scriptura sapientiae de qua potantur fideles. Lapis quo
os putei operiebatur intelligentiae difficultatem exprimit. Et omnis docto-
res ad hoc in scriptura laborant ut remoto lapide id est difficultate intelligentiae
potum fidelibus ministrent vere et latentis sapientiae. In hoc agro vere iusto
[illegible] in obsequium suum illa assunt et duas filias illi tribuunt Lyam
quae interpretatur laboriosa id est vitam activam et Rachel quae interpretatur visum
principium id est vitam contemplativam. Dat et famulas ancillas ut illi subministrent secundum
vires et hic quidem dat famulas id est corruptibilem sensualitatem, [illegible] sicut ad
contemplationem et sensualitas actioni. Multiplicatus est Jacob in filiis et pecu-
nibus cum Laban avunculo suo et iustus ditatur sensibus spiritualibus affectibus
cogitationibus sanctis operibus habitat cum deo. Sed [illegible] Laban furtive Jacob
cum rebus suis abscessit et iustus videndum nimis caute se distrahens vir-
tutes a deo collatas sibi latenter abscondit. Laban persecutus est Jacob fugien-
tem in monte et deus [illegible] iustum quod manet cogitationes a se distra-
hens et deus credit [illegible] Laban quod [illegible] habebat Jacob [illegible]
venientes a [illegible] tamen [illegible] et ipse [illegible] mortaliter [illegible]
ad inferiora [illegible] a corpore [illegible] temptat Jacob voluit [illegible]
Esau ut [illegible] suum in [illegible] et ipse [illegible] spiritualibus

domus repletus contempnit secundum habere curamus vel corporum opere vel affectum
delectacione. Allegorice decorticavit iacob virgas et posuit eas ante canalibus
et ille varietates virgarum in conceptu intuentes varios fetus concipiebant. Iacob significat
sanctos predicatores et aqua scripturas et canales libros. Sicut namque
iacob per aquam et canalibus adaquavit omnes sibi greges, sic predicatores
et doctores per scripture ex libris recondita fideles reficiunt. Virgarum varietates
varias sunt sententias quia vice deo [illegible] [illegible] culpis et corrigit damnatoribus
& transgressores mandatorum dei nos castigat. Ante quod fideles [illegible] gracia inno-
centiam [illegible] per [illegible] virgarum varietatibus pariunt quia fideles per audire vel lectione
variarum sententiarum varios operum exhibicionis proferunt. [illegible] super [illegible] Iacob
[illegible] [illegible] iudeas confessio [illegible]. Confessio namque non solum ad peccatum pertinet
sed aliquando ad dei laudem vel ad gratiarum actionem. Sic itaque [illegible] supplantatur dya-
boli temptantis confessionem i. laudem obtulit deo patri [illegible] confiteor tibi domine
pater celi et terre quod ad laudem pertinet. Nos ergo [illegible] [illegible] [illegible] magna palmarum
vel [illegible] [illegible] vel carnalium delectacionum in nobis incipiunt vel [illegible] et
super hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed semper [illegible] [illegible]
eius in confessione peccatorum nostrorum die et nocte in eius semper maneamus laude
ut sua nos clementissima gratia ab insidiis antiqui hostis defendere atque protegere
dignetur et confiteamur nomini sancto eius et gloriemur in ipsius laude. [illegible]
[illegible] [illegible] venit [illegible] [illegible] [illegible] confessio [illegible] fides spes et caritas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] virtutes [illegible] [illegible] iudeas [illegible]
confessio. [illegible] est autem confessio bona fidei alia peccatorum [illegible] ergo per tres virtutes
significatur per tres [illegible] [illegible] peccatur [illegible] [illegible] solum confessio fidei sed etiam
peccatorum. Dubitatur primo utrum habere plures uxores sit contra legem nature. [illegible] dubia
[illegible] antiqui [illegible] peccaverunt in hoc quod habuerunt simul plures uxores. [illegible] [illegible]
[illegible] aliquid [illegible] licet per [illegible] vel per dispensacionem divinam. [illegible] [illegible]
et affinitas [illegible] nichil impediat [illegible]. [illegible] [illegible] dubitacionem [illegible] per [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] generacio prolis et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] in vita et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] fidelis est. Habere
ergo plures uxores [illegible] [illegible] [illegible] qui est prolis [illegible] ad que vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non est [illegible] per [illegible] [illegible] sufficit pluribus uxoribus [illegible]
et filius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui est [illegible] [illegible]
ad [illegible] natura [illegible] [illegible] [illegible] inclinat licet non totaliter tollat. [illegible] habere plures
uxores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] sufficit pluribus uxoribus
ad satisfaciendum ad votum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in uno [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] totaliter tollitur [illegible] habere plures uxores [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] et ita habere plures uxores non est contra legem nature quantum ad finem
primum sed aliquando est contra legem nature quantum ad finem. Sed quantum ad [illegible]
contra preceptum esse. Sed [illegible] una uxorem habere plures viros omnino est contra [illegible]
[illegible] et contra [illegible] prolis [illegible] si [illegible] [illegible] ab uno ab alio [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible]

corrumpatur et iterum est causa prolis procreacionem propter prolis multitudinem
et ideo quod non ita est in viro plures habere uxores sicut in muliere habere plures viros est
enim maior zelus maris ad feminam quam econtra. habere tamen plures uxores aliquando fuit
licitum et licet habere plures uxores ut dictum est contrarium ad finem secundarium matrimonii
sit aliquo modo secundum leges non tamen contrarium ad primum et principalem eius finem non est contra
illum et ideo eo tempore quo fuit necessitas erat finis secundarius matrimonii scilicet procreacio
prolis ad cultum dei ex divina dispensacione fuerat sanctis patribus per inspiracionem licitum
plures habere uxores sicut de david et de aliis legitur et manifeste quod quamvis habere
plures uxores aliquando sit contra secundum finem matrimonii scilicet fidem in reddendo
debitum ad [illegible] et etiam aliquo tempore fuit quod licet tamen eos
[illegible] sit contra in se [illegible] tamen multos gradus qui per multas uxores professi
sunt sicut talis dispensacio de habendis pluribus uxoribus est contra racionem nec
iniustas sed preter eas sicut [illegible] est. Circa secundum dubium scilicet utrum
antiqui patres peccaverunt in hoc quod habuerunt plures simul uxores. advertendum quod
variato tempore variatur in hoc dispensacio condicionis. nam in principio solum
inter duos scilicet adam et evam matrimonium est contractum et ita permansisset si
homo non peccasset post hoc fuit et plures uxores tenebantur quod non erat alicui
licitum vel coniuncti sed cum tunc tum / ut lamech legitur et culpatur [illegible]
uxores quod explende voluptatis et fecisse probabitur. deinde omnibus fere declinantibus ad ydolatriam et paucis in cultum dei remanentibus quod dei cultus patres
plures habuerunt licite ut abraham tamen non intrant ad ancillam et iacob
tamen ita et tamen dicitur quod abraham non dedit quod patres uxores filios quod ancilla
quesivit. Ad istud ergo dubium videtur quod habere plures uxores erat aliquando
licitum ex divina dispensacione [illegible]
[illegible] ubi sic ait [illegible] non fuit peccatum quod pluribus feminis utebantur
neque contra naturam hoc faciebat cum non lasciviendi causa sed gignendi hoc fa-
ciebant sicut consuetudinem moris quod eo tempore ea fiebant sicut erat preceptum quod nulla lege
erat prohibitum. Et ideo etiam dicitur abraham et iacob quatuor uxores quod quidem
erat omnino non erat de patriarchis coniugibus quorum fecunditatibus semen suum multiplicabatur non causa libidinose voluptatis sed prudencia propaganda sua
fecunditas sicut apud auditoribus sicut admirantibus dedicatam sanctam ecclesiam
habere non caritate [illegible] caritate [illegible] etatis. Et
etiam hoc pro probacione sit. sancti habendo plures uxores non peccabant
quod dispensacionem habebant quod tamen quod factum erat non natura sine peccato non potest fieri
nisi ex superioris dispensacione quomodo declaracione [illegible] quatuor concurrunt ad
dispensacionem debita videlicet multis [illegible] multiplicaret et ut [illegible]
tempore quo [illegible] quod quanto plures multiplicabantur tanto
plures in moribus erudiebantur et ita multiplicabatur cultus dei secundum generacionem
et castitas qui non libidinoso affectu ut adulterio sed ut fideles remanent
filios ad eis [illegible] quod propter proprie [illegible] sicut hoc enim
[illegible] pluralitas [illegible] ad [illegible] quod [illegible] spiritualis
[illegible] per baptismum filios generant et parens
[illegible] et etiam quod [illegible] qui sunt [illegible] ancille [illegible] qui ab [illegible]

baptisatur aliquem spectat ad eum et remanet filii quod figuratum est in filiis
Jacob quos ex ancillis habuit, qui etiam cum liberis numerati sunt. Aliud autem quod
spectat et manet eius hoc figuratum est in Ismahele de quo dictum est eice ancillam
et filium eius et quia hec omnia tunc generat et stabat usque ad post adventum
et quod tunc dispensatio cessabat. Ex hoc dubio scilicet utrum aliquis gubernare soli-
licuit ex ratione vel ex dispensatione divina. Notandum quod primo dicitur et secundo dicitur. Dicendum quod in eo
cubitu primo intendit prolem et secundo in conservationem ordinatur alii delectationem. Hoc
intendit prolis educationem et instructionem ad quae magnum tempus requiritur. In hominibus
Secundo quod gubernandum est quod non est contra naturam quia ille non intendit in actu prolis
sed delectationem et educationem et conditionem impedit quia cum alia una relinquunt
et dato quod prolem intendunt et dum sibi coherent dicitur. Secundo tamen illud non est bonum
prolis. Tertio quia fornicatio certum est licet scripta non esset est peccatum mortale quia
tollit debitam ordinationem spectat ad prolem sed vagus concubitus secundo libro dicitur. In quibus
actus ex suo genere est peccatum mortale per quod sed contra deum et proximum ad
proximum violatur quod sunt duo mandata caritatis que est vita anime. Solutio igitur
dubium est videndum quod multi potest gubernatum accepit dispensationem divinam sicut patet in
declaravi ex vero presupposito, et etiam quod ille actus includit in se deformitatem
et quod multi patet in lege fidei et patres non accepit dispensationem. De isto dicit quod multi
Abraam vel aliqui patres habuit gubernatum et ante scripta vocat eas gubernatas
ut patet Gen. 21. ubi dicit de Abraam et filiis gubernatus largitus est munera. Dicit patet
dicit etiam responsio eciam quo ad thorum sed gubernatum dumtaxat quo ad dignitatem quia lege
vinculo matrimoniali colligate fuissent in auctoritatem matrisfamilias non habebat
in regimine domus et familie. Ad secundum dubium scilicet an consanguinitas vel affinitas
de iure naturali impedit matrimonium. Ad quod dubium dicendum quod consanguinitas quantum ad
aliquas personas de iure naturali matrimonium impedit et quantum ad aliquas impedit de
iure divino et quantum ad aliquas de iure ex humano instituto. De iure naturali con-
sanguinitas que est inter patrem et filiam inter matrem et filium impedit matrimonium quia
naturaliter reverentia debetur parentibus [illegible] aut adducitur in societatem quando plus
et in finem est ideo matrimonium inter tales personas est contra naturalem reverentiam
que debetur parentibus. Sed de iure divino quedam persone quod sunt [illegible]
a matrimonio excludebantur sed [illegible] quia matrimonium est in remedium [illegible]
[illegible] non esset si licita esset carnalis copula inter [illegible] de iure [illegible]
[illegible] ad [illegible] Sed de iure ex humano instituto illi inter quos
aliqua consanguinitas vel affinitas amicitia non [illegible] quia fieret [illegible]
matrimonio cum finis est [illegible] et nova amicitia quia tunc nulla [illegible]
[illegible] ex matrimonio accresceret

Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar. [illegible] de qua
gente et de quo populo Christus erat nasciturus quia de gente et populo hebreorum
in parte ista ut supra dicebatur ostendit de qua tribu ipse Christus natus est. Ad cuius
intellectum est sciendum quod licet omnes cum Jacob in filiis habuisset dato quod alii
fuissent nati ex uxoribus aliqui vero ex ancillis et alii essent primogeniti et alii
secundogeniti omnes tamen fuerunt patriarche et tribuum principes non sufficiebat igitur evangeliste
dicere quod Christus nasciturus erat ex populo hebreorum nisi diceret de qua tribu nasciturus esset

Ideo pretermissis aliis filiis Jacob et aliis tribubus hebreis et istoria ipsa accepit Jude
quia ex eius tribu salvator mundi natus est. Unde ait Judas autem genuit phares et zaram
de thamar. Hic dicit Judas istos duos filios de thamar nuru sua genuit
non tamen de uxore sua quia nullus filiorum eius eam habuerat ut in libro
genesis c. xxxviii et in scolastica historia scribitur eo tempore quo Joseph ven-
ditus est descendit Judas a fratribus suis ivit ad odollamitem nomine hyram et ac-
cepit ibi uxorem nomine Sue. Sue est nomen proprium uxoris Jude filiam chananei
que Sue peperit ei scilicet Jude primogenitum nomine Her, deinde secundum filium Onan
nomine, post tertium filium Selam nomine. Dedit autem Judas Her filio suo primogenito
uxorem nomine thamar. Fuit autem Her nequam coram domino i. abutens vasculo uxoris
et occisus est a domino i. mortuus est mortem in thoro super uxorem. Et dixit
Judas ad Onan secundum filium suum ut ingrederetur ad eam et suscitaret semen
fratri. In quo patet quod in lege post scripta que antea observata que indignans sibi non
nasci filios sed fratri suo scilicet mortuo ut Her semen resuscitaturus fundebat semen
in terram i. inutiliter uxorem cognoscere satagebat et eam percussit eum dominus.
Tunc dixit thamar Judas ut esset filio vidua in domo patris sui donec cresceret
Sela tertius filius eius quo adulto timuit eum dare thamar et dissimulabat.
Mortua autem est Sue uxor Jude qui consolatione accepta post luctum ibat
ad tondendas oves cum hyram opilione suo. Quod audiens thamar depositis
vestibus viduitatis assumpsit teristrum et sedit in bivio itineris quod ducit thamnam
Hebreum sonat sedit in oculis [illegible] bivium ubi diligentius oportet inspicere
viator ubi graditur. Quam cum vidisset Judas suspicatus eam esse scortum i. meretricem
dixit ei Sine me ut coeam tecum. Ait illa. Patiar si dederis mihi arram
quid mihi dabis ut utaris concubitu meo. At ille ait mittam tibi edum de grege.
donec mittas. Et ille dedit ei anulum et armillam et baculum quem gerebat pro arra.
Ad unum autem concubitum concepit mulier geminos et abiit et receptis vestibus viduitatis.
Misit autem Judas edum per pastorem qui eam non invenisset rediit ad Judam
sine pignoribus. Post tres autem menses dictum est Jude fornicata est thamar nurus
eius et intumuit uterus. Ait producite eam ut comburatur. Que cum duceretur ad penam
misit socero suo scilicet Jude pignora dicens de viro cuius hec sunt concepi. Qui cognitis Ju-
das ait Justior me est quia non tradidi eam Sela filio meo. Hec fecit ut non
deficeret semen filii mei et tamen ultra non cognovit eam Judas. Que ut dictum est peperit
geminos. Deinde Judas diu lamentabatur et plangebat peccatum quia nesciebat quomodo posset
in futuro [illegible] ut luctus sui tempus [illegible] astitit ei angelus
domini et [illegible] apposuit ei penitentia [illegible] gesta et consolatus est eum. Judas autem tamen
sunt religiose [illegible] receperat eam non fuisse filiorum suorum non amplius voluit ei
appropinquare quia quantum ad eum licet non fuisset nurus sua tamen quantum ad alios opinio
nurus videbatur. [illegible] non tamen [illegible]
Sed quare istam mulierem thamar hic nominat. Jeronimus reddit rationem quia illam
thamar assumit dicit pro [illegible] in genealogia salvatoris nullam sanctarum
feminarum assumit sed eas tantum quas scriptura reprehendit ut qui propter peccatores venerat
de peccatoribus natus omnia peccata deleret. Unde et in sequentibus raab meretrix et ruth
moabitidis ponitur et bersabee uxor urie. Sed Jeronimus secundum illud non videtur probabile quia
ipse ibidem dicit propter hoc tres reges de ipsa genealogia tolluntur scilicet ochozias

Joas et amasias qui Joram successerant et filie impiissime Jezabel sicut filii eius usque
ad quartam generationem de genealogia Christi tolluntur. Ergo non est probabile quod propter peccata
in Christi genealogia nomina quatuor mulierum ponuntur. Item quod dicit nullam quatuor mulierum predicta
in genealogia Christi sed esse filium de Maria matre Christi que sanctissima fuit et est absque
posita in fine. Item quod dicit Raab et Ruth ibi expressas propter peccatum non videtur conveniens ymo
propter virtutes, certum de Raab cuius probatur quod propter virtutes accepit exploratores Josue et
eos salvavit ut patet Josue 2o propter quod posita in cathalogo illorum qui ex fide fecerunt [...]
tabulam [...] ut habetur Hebreorum xi. [...] ad [...] dicit non obstat quod [...] erat
ipsius cognomen [...] quod [...] tali [...] die [...] aliquid aliquis pauperum
vilissimi [...] agnominatur. Similiter dicit de hospitem ubi nos [...] meretricem. Similiter
quod dicit de Ruth quod [...] non videtur conveniens ymo [...] commendat
primum quia socrum suam fideliter adhesit. Item quia [...] generaliter [...] dei
suscepit ut habetur Ruth primo. Tertium quia in viduitate caste vixit ut habetur
Ruth 3o quia [...] Booz ad ipsam benedicta es filia a domino et priorem misericordiam
posteriore superasti quia non es secuta iuvenes pauperes sive divites. Item quia fuit
[...] ut [...] cum [...] qui habitat intra portas meas [...]
[...] esse virtutis. Salva igitur beati Jeronimi et melioris sententia videtur quod melius
potest dici quod iste mulieres sunt hic expresse quia fuerunt [...] quibus accepit accidentalia
[...] ad quod fuerunt [...] et principaliter sive bone sive male non exprimuntur
sed sufficit exprimere viri quia [...] et [...] ponuntur. Cum autem
predicte mulieres fuerunt accidentaliter [...] quod [...] biblie [...] aliquis
moveri si ego recedo a dictis Jeronimi in hoc quod dicta sanctorum non sunt tante auctoritatis
quin liceat sentire contrarium in hiis que non sunt de sacra doctrina [...] sicut dicit
Augustinus in epistola ad Vincentium de dictis sanctorum doctorum hoc genus litterarum a
canonis scripturis distinguendum est videlicet [...] ut [...] sentire testimonio
non liceat. [...] dicit [...] ponuntur due mulieres gentiles
scilicet Ruth et Raab et due meretrices scilicet Thamar et Bersabee et non alie sancte
[...] ut ostendatur quod generatio Christi ad salutem non [...]
non iustorum sed peccatorum [...] ut dicitur in glossa [...] Hic [...] quod Lucas
sicut dicit Ambrosius non posuit hic sed [...] ut [...] immaculatum
esse priorem sacerdotalem generis quia [...] apud [...] posuit et non sine
ratione ut ostendat ipsum generatum [...] peccata suscepit ut immaculate originis
non recusasset iniurias. Et cetera ne quis putaret originis maculam posse esse
impedimenta virtutis nec [...] de sui nobilitate iactaret. Sed quare [...]
[...] de quo tamen non descendit [...] quod [...] de ipso multi [...]
[...] quid [...] in generatione [...] nobili
[...] nec de turpi [...] qui [...]
[...] vel adulteri non [...] qualitercumque [...] vetula
[...] quod amorem et [...] Judas
Lira fuit [...] cum doctoribus [...] ibi dicitur
Christi pastum lana [...] opera bona Judas de omnibus suis bona opera [...]

recipit / Thamar enim habitu meretricio est anima peccatrix a peccato et hic ad humilitatem
venit quod ad confessionem accedit / meretrix namque fecit in hunc manifestat offensam
suam et anima in confessione peccatum suum quod sed anima per Judam Thamar fecundata
fecit quod illi post confessionem petens sui dona sancti spiritus infundit datque illi quod certa
bone future retributionis annulum qui est fides armillam bonam operationem baculum iusticie
rectitudinem / Thamar per Judam fecundata concepit geminos filios et ante diem partus
pariet geminos [illegible] hos ipsos exhibitos sequitur [illegible] et mirabili modo
egressus [illegible] in hunc mundum instante eius partu apparuerunt duo in
utero et in ipsa effusione unus protulit manum in qua ligavit obstetrix coccinum id est filum
rubeum et ait hic egredietur prior. Illo vero retrahente manum egressus est alter. dixit
quod mulier hic [illegible] divisa est a fere maceria et ob hoc vocatus est Phares. maceria autem
dicitur [illegible] involutus prior in utero [illegible] in [illegible] et sequitur postea
egressus est alter eius coccinum et dictus est Zaram i. oriens [illegible] appellavit [illegible]
Zaram interpretatur oriens vel nobilis et sunt illos qui hic in mundo nobilitate
et [illegible] oriuntur ut lucifer. Boni autem a fortuna seculi [illegible] per
Phares qui etiam divisus interpretatur. Sic etiam Zaram prior in luce oriebatur etiam
fuit [illegible] et [illegible] Phares qui post [illegible] in lucem
[illegible] totum corpus fuit eductus [illegible] [illegible] a
luce eterna retrahentur et obscuritate eterna [illegible] licet filo rubeo id est coccino i. in
[illegible] sunt [illegible] ab [illegible] qui damnantur. [illegible]
[illegible] in [illegible] eum descendens in corruptionem. Boni autem quod a [illegible]
[illegible] in celesti vita oriuntur. [illegible] licet [illegible] apparuerunt in
synagoga [illegible] nos [illegible] filium [illegible] Judeis obtenebratis
[illegible] in luce [illegible] / [illegible] nomine [illegible] qui
[illegible] Phares [illegible] aut [illegible] ut [illegible] et [illegible] ut [illegible] eligat
[illegible] ut [illegible] mala et eligat bonum [illegible] procedunt
a [illegible] sup [illegible] Judeis autem Phares. [illegible] Phares [illegible]
[illegible] Zaram oriens [illegible] etiam in [illegible] intelligitur quod [illegible]
a [illegible] infidelium separatur [illegible] separabit iustos a peccatoribus sicut
[illegible] segregat pastor [illegible] et [illegible] sua
nobis quod [illegible] est ut [illegible] nos ab impiis et infidelibus [illegible] quod [illegible]
ab [illegible] ut in [illegible] cum impiis [illegible] cum
[illegible] coronari. [illegible] etiam Zaram qui [illegible] oriens [illegible] intelligitur
[illegible] que [illegible] dicitur [illegible] tenebris [illegible] sol iusticie. Et Zacharias
[illegible] ecce vir oriens [illegible] est [illegible] sine [illegible] fuit
testes et [illegible] qui sedebat in tenebris [illegible] lucem [illegible]
[illegible] in regione umbre mortis lux orta est eis. Et alibi [illegible]
[illegible] lux [illegible] et nos [illegible] nos ab infidelium actibus et terrenalia
[illegible] et oriatur in cordibus [illegible] splendor lucis eterne et sol iusticie
[illegible] et [illegible] habitare [illegible] impleatur
in [illegible] sicut [illegible] lucebit lux [illegible] ut [illegible]
[illegible] et [illegible] qui in celis est [illegible]

Sed hic posset esse dubitacio utrum vir Judas peccavit mortaliter cognoscendo Dubia
Thamar nurum suam quam putabat esse meretricem. Videtur enim quod actus venereus
non propter prolem sed solum propter delectacionem sit minimum. Tamen vir adulterium vel
fornicacio sit maius peccatum quam furtum vel homicidium. Ad istam dubitacionem
est dicendum quod sicut dicunt doctores auctoritate ipsius textus legis … videtur excusare
Judam a peccato mortali. Primo est Genesis 38 ubi dicitur quod cum Judas vellet facere
comburi Thamar nurum suam audiens eam esse gravidam de alio, agnoscens cum per
signa cognovit quod erat de ipso dixit: Justior me est. A iustificata est quam me
sed contra … habita si … si iustificacio non stat cum peccato. Secundum testimonium
Deuteronomii 23 ubi habetur quod non erit meretrix de filiabus Israel. Super quo verbo dicit Glossa:
Ideo eam lex non prohibet … ubi est carnalis turpitudo. Et igitur putavit
Judas Thamar esse meretricem venialiter non mortaliter peccavit. Tercium testimonium
est quia ipse fuit patriarcha sicut et omnes filii Jacob quorum vita posteris erat
proposita in exemplum et sic non videtur peccasse mortaliter. Dicendum est ergo
quod peccatum mortale est per quod proximus leditur vel offenditur. Sed per quemlibet actum
fornicacionis offenditur proximus non natus sed nasciturus, quia proles nata statim
indiget educacione et nutricione quantum ad corpus donec perveniat ad debitam
complecionem et instruccione et informacione quantum ad cultum dei quantum ad animam, propter
que duo requiritur maris et femine indissolubilis et perpetua cohabitacio et
ipsius prolis edificacio et ideo vagus et fornicarius concubitus est peccatum mortale.
Licet Judas egerit cum nuru sua vago et fornicario concubitu mortaliter peccavit.
Ad auctoritatem autem dicitur Justior me est, Glossa exponit in persona Thamar quod minus peccavit
quam Judas eo quod propter prolem fornicata est quam non quam alio que hic voluit quam
ex eo ex quo magis sibi delectabatur Judas et solum causa delectacionis fornicatus
est. Glossa vero super illo textu corrupta est … ubi est venalis turpitudo
quia … est meretricum turpitudo venalis. Licet dicunt Judam et alios filios Jacob
dato quod fuerunt patriarche excusare a peccato mortali cum consensissent in necem
Joseph fratris eorum. Ideo dicendum est quod Judas mortaliter peccavit. Ad secundam dicendum quod
aliud est querere utrum delectacio libidinosa faciat virum et uxorem peccare mor-
taliter et aliud est querere utrum talis delectacio qua intendunt aliquam filiorum gene-
racionem ~~…~~ intercedat faciat inter eos non esse minimum. Quod si queritur an talis
delectacio libidinosa faciat virum et uxorem peccare mortaliter, dicendum est quod si talis
delectacio tollat ordinem finis ultimi ita quod talis carnis propter dei preceptum non
dimitteret qui vellet sic delectari cum uxore sua vel cum alia dato quod uxor
sua non esset, peccatum mortale esset. Et quando delectacio ista non stat infra
terminos et limites matrimonii. Si autem talis delectacio stat infra terminos et limi-
tes matrimonii ita quod nec cum illa nec cum ista vellet sic delectari ~~…~~ si uxor
non esset tunc dato quod filiorum generacionem non intendat in actu illo venialiter peccat
sed non mortaliter. Et propter peccatum … matrimonii non solum sunt de officio
nature propter generacionem prolis verum eciam sunt in remedium contra delectacionem et
vitandam fornicacionem. Sed si queratur an delectacio libidinosa qua intendunt

vir et uxor absque filiorum generandorum intentione faciat. inter eos esse matrimonium dicitur
est quod si vir et uxor filiorum generationem non intendunt sed solius delectationis vel quia
contingit propter impotentiam quia forte senes sunt vel debiles vel infirmi accedunt tamen libidinis
motu utroque excitati et mutato ordine prout generare et hoc contingit propter mordicitatem concupiscentie quia multi carnis
vel ut dicit Augustinus et habetur 32 q. 1 [illegible] semper impeditur plus generandi quamvis et non
intendat vel hoc contingit propter affectatam maliciam amborum aut unius propter
quia forte vir semen effundit in terra vel alibi quam loco ad hoc generationi deputato sicut
fecit filius Iude de quo dictum est supra vel forte ambo ut eis filii non na
scantur in hac malicia conveniunt vel hoc contingit propter commixtam nequiciam
quia forte commiscent venena sterilitatis generare et plures concepta destruere primis
duobus modis non intendit generationem plus non tollit matrimonium quamvis peccatum
committatur quia sic Augustinus ait et habetur 32 q. 2 sic hec uxorias eo plus generande
non facit coniugium esse fornicarium sed aliis duobus commixtis [illegible] intrat
vel nolunt sibi nasci filios vel alio malo opere agunt ne nascantur
non invenio [illegible] Augustinus et habetur 32 q. 2 [illegible] quod habeas imperias appellare
possumus quia nova matrimonii nomina tales conveniunt sed causam impediunt. [illegible]
est dictum cum furtum homicidium adulterium vel fornicatio [illegible] peccata [illegible]
per ea proximus leditur contra preceptum dei diliges sicut nos diligere, magis autem
offenditur proximus per homicidium quam per furtum quia per homicidium tollitur vita
hominis in se sed per furtum solum subtrahuntur illa per que vita hominis conservatur. propter
quod dicitur Ecclesiastici 34 panis egentium vita pauperis est qui defraudat illum homo
sanguinis est. Sed magis leditur proximus per fornicationem et adulterium quam per furtum
quia in semine hominis [illegible] organizatur et forte est homo in virtute et in
potentia propinqua [illegible] posteriorem quam in semine hominis est quedam virtus
[illegible] et cum potentia propinqua [illegible] in eo [illegible] vel vita
hominis consistit in virtute et potentia magis remota unde per mordicitatem emissionem
seminis quia inordinata emissio est in fornicatione et adulterio tollitur vita plus
ut est homo in potentia propinqua per furtum vero et subtractionem rerum [illegible] tollitur
vita hominis magis in potentia remota, unde tamen offenditur proximus per fornicationem
et adulterium quam per homicidium, tollitur enim per homicidium vita hominis in actu sed
per fornicationem tamen tollitur vita hominis in potentia. Ideo concluditur quod fornicatio
vel adulterium est maius peccatum quam furtum et minus quam homicidium. Nec obstat
quod furtum magis punitur per leges quam simplex fornicatio, quia non semper per leges maius
peccatum magis punitur sed aliud magis punitur quod civilitati incommodum prestat
unde [illegible] redundat magis enim punitur homicidium quam periurium et tamen periurium est
maius peccatum quam sit homicidium

p Genuit autem Galaad Esrom. Ista est successio in qua describitur generatio eorum qui fuerunt
[illegible] in quibus viguerunt [illegible] et istorum status [illegible] fugavit
de quo dicitur Ysaie [illegible] semper filium [illegible] et [illegible] ad occisionem
ducetur et sicut agnus coram tondente se obmutescet et non aperiet os suum. [illegible]
quod iste [illegible] Iuda [illegible] et Iacob [illegible] descendit [illegible] et ibi
genuit Esrom [illegible] sagitta [illegible]

45
28

salutis mee sagitta per intelligi quia sicut sagitta vulnerat. Sagitta namque dum
in quolibet corpore infigitur illud mortificat. Ita et propositum sagitta predicatoris
sive verbum in mentibus peccata et carnem mortificat. ps. penitenciam agite appropinquabit enim
regnum celorum. Et sunt apud nos predicatores sagitte dum dum acute quorum
predicacione corripiuntur infideles et convertuntur ad deum per penitenciam sicut depinguntur
de prelatis. Vos ergo sagittas dirigite [illegible] iusti iudicii dei penam
in oculos vestros et dirigite [illegible] propter mala que fecimus et mortem [illegible]
[illegible] peccatorum et aliis formam [illegible] salutis [illegible] et esrom interpretatur
[illegible] et [illegible] qui [illegible] sagitte electe et tu
[illegible] antiquis [illegible] ad [illegible] in [illegible]
qui [illegible] sagitta electa de pharetra omnipotentis dei est [illegible] gloria
[illegible] ad [illegible] fortissimos inimicos esrom ad [illegible] aram [illegible]
esrom sagitta interpretatur. postquam enim aliquis divisus est a peccatis et a [illegible]
[illegible] per [illegible] intelligitur debet fieri esrom id est sagitta ut in aliis [illegible] predicacione
[illegible] et dei [illegible] amore [illegible] ut [illegible] per [illegible]
ad deum [illegible] per [illegible] per [illegible] per [illegible]
[illegible] a terra [illegible] Cum [illegible] sicut nubes volant. Sequitur esrom autem
genuit aram qui interpretatur electus significans [illegible] de quo dicitur [illegible] Electi mei
[illegible] sibi in illo [illegible] electa [illegible] qui [illegible]
per [illegible] mortificacionem et [illegible] postquam aliquis a mundo remotus est
et aliis [illegible] est ut electus deo [illegible] in virtutibus
[illegible] beda super [illegible] aram electus interpretatur [illegible] electi dei
dicuntur de quo [illegible] meus quem elegi electus. Vos ergo magno
opere [illegible] per voluntatem dei bona carnis [illegible] ut
[illegible] petrus vos [illegible] electum regale sacerdotium. [illegible] aram interpretatur
[illegible] eo quod [illegible] multiplicabatur in egipto et [illegible]
[illegible] ut affligerentur et flagellarentur et [illegible]
[illegible] et [illegible] et per [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] qui [illegible] in virtutibus
et [illegible] ut [illegible] et maledicat
[illegible] et [illegible] per [illegible] Sed [illegible] est
[illegible] et augmentabatur [illegible]
[illegible] in virtutibus augmentatur et [illegible]
de egipto [illegible] et [illegible] que magna [illegible]
electi [illegible] filio [illegible] qui [illegible] et [illegible]
[illegible] dum [illegible] aram genuit
aminadab qui interpretatur voluntarius et significat [illegible] de quo dicitur [illegible] voluntarie
sacrificabo tibi [illegible] per aram [illegible] in corpore morti
ficacione et [illegible] ut [illegible] fieri voluntarie
[illegible] per aminadab qui voluntarius interpretatur Et ideo dicitur aram genuit aminadab
[illegible] quo dicit beda. aminadab [illegible] interpretatur [illegible] autem
[illegible] obtulit [illegible] salute [illegible] hostiam

deo patri nostro spiritualiter domino deo nostro obedire debemus cuius quidem voluntate quantum possumus
non coacte sed sponte operari quia voluntas bona coram domino pro opere facto reputatur
et ideo eis dicitur ecclesiastici qui voluntatem eius faciunt sicut et nunc ac fortes assistunt
dicens quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse meus frater et soror
est. Vel sic Aminadab interpretatur id est quod voluntarius spontaneus super eius spontaneus
sunt et voluntarii malorum cuius [illegible] se mondiales voluntates imitantur sola eius causa
est providere bonitatis dilectoris sicut Aminadab Ioseph propter bonitatem eius
[illegible] qui dicitur sit quod propter eorum bonitatem odio ab mundo habetur non debet hoc
egressus quod vexationem sibi eveniunt. Unde sequitur Aminadab autem genuit Naason. que
est 3a successio in qua describitur gradus [illegible] per desertum ad terram promissionis
in quibus surgunt [illegible] et [illegible] status propter [illegible] spiritualiter sequitur de quo dicit
apostolus hebreos xi. [illegible] eo consilio in eo dicit [illegible] dicit [illegible] ego sum nolite
timere. dicit ergo Aminadab autem genuit Naason Naason interpretatur serpentinus sive [illegible]
est dicere [illegible] eius secundum voluntatem dei venit [illegible] in mundo filios quos elegit sibi
vexari qui ad veniunt [illegible] voluntatem domini [illegible] filios [illegible] et primos quia
ergo [illegible] gloria se totam deo [illegible] et in nullo [illegible] volunt [illegible] voluntatem
[illegible] propter illud quod dicit Nolite [illegible] meum super vos et discite [illegible]
[illegible] Naason ut dicit [illegible] filii israel de egypto [illegible] in [illegible]
et nos [illegible] de egypto [illegible] quod nobis [illegible] se vexari [illegible] et
[illegible] a labore egyptiorum et flagellis [illegible] ~~[illegible]~~ valles [illegible] Naason
cum [illegible] Aminadab [illegible] egyptum et ideo fuit princeps Iuda in deserto
post [illegible] eius iste Aminadab fuit princeps [illegible] in exitu de egypto
[illegible] secundum [illegible] dicit anima mea [illegible] propter quadrigas Aminadab [illegible]
[illegible] rationes spiritualium [illegible] de deo et [illegible]
[illegible] de egypto domino [illegible] per medium maris rubri et
aque ex utraque parte [illegible] alte admodum muri sic [illegible] ipsi et ideo
filii israel timebant intrare iste Aminadab [illegible] tribus Iuda cum sua tribu primus
intravit [illegible] moyses [illegible] sua [illegible] regni meruit [illegible] dicitur anima
mea [illegible] filii israel Aminadab [illegible] cum tribubus suis ad
[illegible] audaciam et [illegible] filius eius Naason
fuit princeps tribus Iuda in deserto ut dicitur numeri 10 [illegible] Beda [illegible] super [illegible] dicit
[illegible] Naason interpretatur [illegible] quod [illegible] qui de [illegible]
cum de die [illegible] discipulis [illegible] venit filius [illegible]
[illegible] sua [illegible] in [illegible] maiestatis sue ut videret [illegible] in [illegible]
et [illegible] opera sua [illegible] in typo [illegible] augurys [illegible]
[illegible] et omnes [illegible] in dei [illegible] voluntate
[illegible] in falsis divinationibus [illegible] [illegible] plenius [illegible]
Naason interpretatur augurium [illegible] augurium non est [illegible] sed celeste de quo
[illegible] Ioseph [illegible] [illegible] domino mei [illegible] domini [illegible]
[illegible] futurorum [illegible] quod non sit similis mei in augu
randi [illegible] est in [illegible] prophetice futura [illegible] angeli [illegible]
[illegible] auguriantur [illegible] futura [illegible]
[illegible] auguriari solet est [illegible] ubi de [illegible] luce [illegible] moyses

non ad spirituale dicitur [illegible] ad [illegible]
[illegible] ut gratia [illegible]
[illegible] decime vendi [illegible] ut [illegible]
[illegible] vendi [illegible] decime [illegible] ut [illegible]
[illegible] spirituali [illegible] decime vendi [illegible]
[illegible] accipi possit [illegible]
[illegible] militat [illegible] declarare
[illegible] vendere [illegible] spirituale [illegible] actibus [illegible]
[illegible] spirituali [illegible]
[illegible] ecclesie [illegible] licite [illegible]
[illegible] spiritualium [illegible]
[illegible] statute [illegible] oblationes ut [illegible]
[illegible]
[illegible] spiritualia [illegible] ut doctrina
[illegible] doctrina [illegible]
[illegible] doctor [illegible]
[illegible] ecclesia [illegible] doctrina [illegible]
[illegible] ecclesie [illegible]
[illegible]
[illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] ut debitum
[illegible] vendi [illegible]
[illegible] ad
[illegible] bonis
[illegible] spiritualibus [illegible]
[illegible]
[illegible] pauperibus ut orationum suffragia [illegible]
[illegible]
[illegible] pauperibus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] officium [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ordinatur
[illegible] ecclesia [illegible]
[illegible] officium
[illegible] ordinata [illegible]
[illegible]
[illegible] ordinatur [illegible]
[illegible]

Ad 3m [illegible] Ad 1m [illegible] illi qui quamvis spiritualis prelatus existens officio obligatur ad
vitam perfectam sibi commisso in spiritualem dispensationem et ecclesia sua sustentationem
statuta superdicta licet ex redditibus ecclesiasticis videtur sicut acciperet quasi
spiritualis prelatus, nec in terre locare operas suas quas ex debito suscepit [illegible]
[illegible] intendit [illegible] spiritualis [illegible] vitam et [illegible] hoc non licet
[illegible] dispensatione [illegible] accipere [illegible] in suos [illegible] corrigunt
licet autem eos accipere [illegible] per [illegible] in sibi [illegible] non [illegible] corre
[illegible] debitum superdictum [illegible] autem [illegible] non sufficit hoc ostendere
quod obligatur [illegible] vitam [illegible] intendit [illegible] licet [illegible] docetur ut
[illegible] accipere non [illegible] vendere [illegible] operas suas locatis
aut [illegible] ad [illegible] tenere [illegible] non vendit [illegible]
[illegible] in [illegible] ecclesiis ad [illegible] electos ecclesie et [illegible]
[illegible] ab ecclesia [illegible] adicit dubitationem [illegible]
quod spiritualis [illegible] ius [illegible] ius provinciarum et ius [illegible]
et [illegible] lege [illegible] officio singula et [illegible] ius [illegible]
[illegible] decimas [illegible] emit [illegible] duplici [illegible]
et [illegible] autem emit [illegible] ius [illegible]
[illegible] ius [illegible] vendita [illegible]
[illegible] posset [illegible]
[illegible] adesse [illegible] spiritualis
[illegible] spiritualibus [illegible]
[illegible] si quis obiecerit [illegible] vendiderit [illegible]
[illegible] ecclesia [illegible]
[illegible] ecclesiastico [illegible] spiritualia [illegible]
[illegible] spiritualem [illegible]
[illegible] spiritualia [illegible]
[illegible] spirituali [illegible] officio [illegible]
divinum officium celebrare [illegible] spiritualis [illegible]
[illegible] spiritualia [illegible]
ita [illegible] altera [illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] spiritualis [illegible] spirituali [illegible] officio [illegible]
[illegible] ius [illegible] electionem [illegible]
ad [illegible] ecclesiastica [illegible] spirituale [illegible]
[illegible] decimas [illegible]
debet [illegible] divino cultui [illegible]
decimas non [illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] ut [illegible]
ut labor [illegible] spiritualis officiis [illegible]
tenere [illegible] officia [illegible]
de [illegible] spiritualibus [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] electorum [illegible]
[illegible]
[illegible] accipere [illegible]
[illegible] vendere [illegible]
[illegible]

Et ut ad rem de sepultura dicam quod prelibata [illegible] quod Abraham emit in
sepulturam non habens per causam terram [illegible] ad sepeliendum iudea licebat alia
sed terra eius emere ad usum sepulture ut in [illegible] sepulcri sed ecclesia non
licet emere ad usum agri quem adinstituerit in civitate ut ecclesia sed [illegible]
[illegible] loca sepulture deputata [illegible] deputatur. Si ergo
a loco sepulture [illegible] precium [illegible] peccavit vendens licet Abraham
non peccavit emendo quia non [illegible] emere non terra quam licet eos emere
terra [illegible] fuit [illegible] ecclesia vendere ut emere [illegible] sed [illegible] narratur
[illegible] ut [illegible] Abraham [illegible] vendidit precia [illegible]
in [illegible] sepulturam [illegible] Abraham [illegible]
[illegible] posset [illegible] remedium [illegible]
[illegible] vendere ut [illegible] accipiendo
decimas non [illegible] sed [illegible] decime dat
[illegible] Jacob [illegible]
[illegible] Jacob [illegible] habuit [illegible] iudea [illegible]
[illegible] vendidit Jacob non peccavit emendo [illegible]
[illegible] vendidisse

ucas ad maiore applanacionem precio vel cum committit symonia in
spiritualibus ut aliquis ecclesie dat aliquid pacto pecunia sed esset in re pacto
[illegible] munus [illegible] sit munus ab lingua vel [illegible] debite [illegible]
[illegible] munus aliquid vel favor si [illegible] pacto [illegible] munus [illegible]
beneficii [illegible] beneficium [illegible] si [illegible] pacto [illegible]
[illegible] si [illegible] beneficium ecclesiasticum
conferendo si [illegible] dignus sit [illegible] affectu [illegible] ad
[illegible] recepit [illegible] aut [illegible] sic [illegible]
[illegible] symonia [illegible] committit si [illegible] pacto ut [illegible]
[illegible] symonia [illegible] symonia
[illegible] si aut [illegible] obtinendi [illegible]
beneficium ecclesiasticum [illegible] pacto [illegible] symonia [illegible]
[illegible] symonia [illegible] mentale [illegible] symonia que
[illegible] ad [illegible] beneficiorum ecclesiasticorum [illegible] sit symoniace

et perfectos vel sic hac augmentatur sapientia quia ibi videtur futura et celestia. Vel Naason
interpretatur serpentinus et sic Christum qui de seipso dicit Iohannis 3. Sicut exaltavit Moyses
serpentem in deserto ita exaltari oportet filium hominis. Sequitur Naason autem genuit
Salmon qui interpretatur sensibilis significans Christum de quo dicit Philippenses 2o. Hoc enim sen-
tite in vobis quod et in Christo Ihesu. Et qui de seipso dicit Luce viii. Ego sensi de
me virtutem exisse. Iste Salmon fuit post mortem Naasonis primus inter principes
in tribu Iuda et cum Iosue in terram promissionis intraverunt. Secundo super
[illegible] Salmon sensibilis interpretatur quod Christus habuit quando [illegible] vesti-
menta tangente dixit discipulis suis tetigit me aliquis nam et ego novi virtutem
de me exisse quia cum autem stat novit quia novit omnia preterita presentia et futura
nos quoque in donis sensibilitas oportet existere ut sola ea que bona sunt teneamus et
sensibus nostris in malicia parvuli simus ut unanimes uno ore honorificemus
deum et patrem domini nostri Ihesu Christi ac sacre scripture sensibus instructi docibiles ei
efficiamur. Sic in Ysaie [illegible] diligis et erunt omnes docibiles dei. Moraliter
Salmon id est sensibilis. Scripture cum aliquis studet in divina scriptura sit sensibilis id est discretus ut sic
gustu vocantis quid bonum quid malum quid dulce quid amarum Christi passionem
sentiens Philippenses 2o. Hoc sentite in vobis etc. Sequitur Salmon autem genuit Booz
de Raab. Ista est quarta successio in qua describuntur illi qui fuerunt bellatores in quibus
viguit fortitudo et constancia. Quorum status propter fortitudinem Christum figurat. De quo de seipso id est pace sunt
dicit Luce xi. Cum fortis armatus custodit atrium suum et infra si autem fortior eo omnia que possidet
superveniens vicerit illum etc. Interpretaciones eciam nominum Christum figurant. Salmon enim genuit
Booz qui interpretatur fortis significans Christum de quo dicit Iohannes baptista Matthei 3 Marci 1 Luce 3
venit fortior me post me. Et hec fortitudo mediante Raab id est ecclesia que prius
fornicata fuit cum idolis manifestata est. Raab enim que interpretatur fames latitudo
et impetus hoc figurat ecclesiam de gentibus congregatam que gentes quasi ad fidem sequuntur
instituta late diffunduntur per orbem et impetu deducte venerunt ad Christum. Sed hic
est dubium quod ista Raab que erat de gente Chananeorum fuit iuncta ipsi Salmon
in matrimonio cum prohibitum fuit filiis Israel ne uxores acciperent de Chananeis immo a
[illegible] Deuteronomium vii. Dico ad hoc quod istud fuit preceptum eis ne per Chananeas a cultu
veri dei averterentur et ad ydola converterentur ut ibidem habetur. Et ideo quando aliqua persona
inveniebatur fidelis et ex fide veri dei aliquid magnum egisset sicut fecit ista Raab tunc
dispensabatur ut possit iungi in matrimonio cum filiis Israel. Et propter hoc ista Raab iuncta est prin-
cipi nobilioris tribus scilicet tribus Iuda quia pro filiis Israel fecerat magnum actum virtutis
in exploratoribus salvandis sicut habetur in scolastica historia et libro Iosue 2o. Et hoc
mortuo Moyse in monte Abarim [nebo] et electo Iosue duce populo a domino qui dixit
ad Iosue confortare et esto robustus ego tecum ero sicut fui cum Moyse et dum
dedit terram filiis Israel. Secundo audito Iosue 2o. Iosue vocat duos sibi fideles
callidos quibus precepit ut transirent Iordanem et intrarent Iericho quam incolebat
Chananeorum [illegible] in qua [illegible] exploraverunt quid facerent et dicerent
rex et alii in Iericho et arma [illegible] exploraverunt scilicet utrum pugnandi vel non
pugnandi et sicut est [illegible] qui cum [illegible] Iericho regi [illegible] ut ca-
perentur sed ipsi reversi venerunt ad hospicium apud Raab a qua hospitati fuerunt

cum Josue erat super muros Jericho ad ingressum civitatis et erat ibi quedam
fenestra que per muros apparebat. Venientes autem nuncii eos apud eam esse hospi-
tes venerunt querentes Raab que decenter posuerat eos scilicet exploratores absconditos
in solario suo sub stipula vel ut alii dicunt sub reliquiis canapi vel lini. Ipsi
autem cum interrogaverunt eam ubi essent exploratores viderit eos esse ut sepius
fuit. Dixit quod fuit videtur latitant et ubi modo sint abeuntes illis ergo
nunciis regis recedentibus allocuta est eos scilicet Josue et filios Israel exploratores
Raab dicens ego liberavi vos et scitis quod capietis hanc civitatem quia cum nostri
terrenti sunt quia audierunt quod fecit Deus vobis in Egipto in deserto contra reges
Amalech quod cessit Mari et gingendi sed rogo vos ut cum hanc civitatem capietis
parcatis michi et meis. Illi autem fiat. Tunc illa accepit funiculum rubeum et de-
misit eos per fenestram et dixit eis ne recta via incedatis sed latitent in mo-
tanis usque ad tres dies. Dixit illi dixerunt vel dimittes ibi funiculum rubeum
per quo possit domum suam ab aliis dinoscere et misso suo consilio redierunt
ad Josue. Septimo die Josue ergo ad preceptum angeli qui sibi apparuit in campo
precepit sacerdotibus et levitis ut archam portarent et primi incederent et alii se-
querentur cum tubis clangentes circuierunt et vii et ~~eius~~ circuierunt civitatem per vi
dies semel in die et post precedebat ad castra. Septimo die summo mane
~~cir~~ circuierunt civitatem ita videlicet ubi septies circuitum cum clange-
rent in ultimo que facto ceciderunt omnia muri Jericho et statim precepit ut omnes
quisque intraret civitatem et capta qua erat et nullus predaret aliud et totum fieret
anathema Domino. Et totum sacrificaverunt ad honorem Domini et statim est ita com-
bustio est ergo tota ad honorem Domini homines et mulieres a maiori usque ad
minorem et nichil retinuerunt sed liberata est Raab cum suis et data est Salmoni
principi de Juda. Sic nota spiritualiter mistice tandem sonantibus clangentibus tubis vii
dierum tenebre cadunt et Jericho subvertitur et Raab fidelis evadet in fenestra
posita salvatur. Jericho interpretatur luna vel ad ipsorum vel ad defectum ducitur mundi
Fig(ur)a · Quinque ipsius crescit et decrescit et adimplet et desistit et significat vicissitudinem amorum in^or
tempus per quos seculum volvitur solo tempore vicinus luna poros aperiente ad plures c.
luna prime lucens primaliter exponitur gemina geminatur deinde permutatur per diurnas
successiones omnino luna ad plenilunii pervenire et tempore sciencie de terra quorum pro-
in estate consummat posita vel tempus luna decrescentis minuitur Deus in autumpno
quod in elementum redeunt de frigore appetitibus attenta ad senium tunc naturam
sic redeunt et per a sui appetitibus abundans licet et in hominibus bestiis piscibus
defectum vel ad esse festinat licet per omnium eorum seculi nunc erit vel
crescere ne exaltari nunc minuitur nunc ad nichilum venit. Directa sunt septem
dierum circulo volvitur in mundo pendentibus archa sacerdotes sunt apostoli et predicatores
i d! directa vii diebus tandem Jericho portatur dum sepius usque in fine seculi quod in
tres de quibus scriptum est in omnem terram exivit sonus eorum. Tube enim
fortes et mirabiles predicationis designant auctoritatem quas clangentes maibus

tenet deus sibi habitatores quos voce elegit tenet ope vel complet cum Jericho gesse-
(phil. 70) rit figitur argumenta sine cultum ydolorum quod terrenus mundi roboratur et exal-
tatur que per circumductionem arche et clangorem tubarum corruerunt quia per ipsum predica-
tores per orbem terrarum sonantes operuit Cum Jericho inficiuntur deus honores seculi
et secularibus negociis dediti spectare condempnabuntur. Raab meretrix electa est gentibus
sit etiam quod quedam fuit sancta et subita multis adulteriis i. demonibus. Raab sal-
vatur quod funiculum coccineum in fenestra domus que domum habuit pendebat et
sicud eciam ut salvaretur passionem Christi confitetur quam corde credit. Allius sensus
allegoricus Salomon interpretatur pacis accipe iste Salomon pacis accipitur quod Raab
meretrix in uxorem accipitur unde ecclesiam tamen fidelium ecclesie quam Judeos plus dilexit
quod Christus gentes et quam de vase fecit in gentilium fecit fuit vas in honorem. fuit
etiam vas electum a deo Christo hec dicit de Salomon accipe vas domus inter
peccata etiam hec ipso concepit filio Christi glorie deus cum ipsis portum salomon
venit ad Judeam et vallavit Jericho i. mundi Ducit omnes exercitus de mundo
Christus pete aggregatos malorum peccatorum seu omnium mundi et principia tenebrarum
gladio spiritus sui interficiet et ignem accendit eum vivum seu immunditias facte eodem
deus et iusticiam corruerunt in infernum sola ecclesia Raab meretrix salvatur i. quibus
eam peccatores preciosa funiculo coccineo i. redempta Christi sanguine et hec per demorata
iuncta fuit dilectam preciosam quod Raab meretrix cum angelis honorem fecit in hoc loco
reputet per omnia cum omnibus suis tam patrum mestitiae de massa corrupta
venientes qui maculam inquit vite quia deus abscondit sed vallis cecam
frater portam Christo ipsum cum Salomon et greges suos et meos debent diligere
et valeas signo sui sanguinis rubicundi et tunc salvari et sibi admittat Raab
dispensationem eius mundi ut Jericho corruerit in initio tempore vix beda super
ceteris super quatuor textu de Salomon genuit Boos. Boos robur robustum interpretatur quod
etiam Christo hic genuit qui de passione sua dixit cum exaltatus fuero a terra
omnia traham ad me ipsum et alibi pater habeo ponendi animam meam et iterum
sumendi eam Nos ergo studeamus ut confortentur in deo et roborari agamus Christo confor-
tate manus meas et digitos meos ad bellum ut valeat pacie fundati omni temp-
tatione gratia sufficere et de inimicis triumphare possemus. Vel etiam per Raab potest
intelligi fidelis anima quod nuncios Josue i. presumtionem et amicos abscondit
facit in superiori parte domus i. suprema parte voluntatis appetit quod eos stipula lini
que est aspera vestimenta sibi asperitate de vanitate per coccineum intellige penitencia sicut per-
di sunt sacra vera per coccineum fenestra dicitur quia sensus mala extra ligare ergo
coccineum in fenestra est penitencia per confessionem aufferre quod parit Boos eum vile opere
per illud vult agere et confortetur cor tuum Item Raab interpretatur latitudo Boos
fortis. Boos ergo quod Raab nascitur eum de latitudine caritatis procedit opus fortitudinis aut
corroborata inter dilectionem amor eius inquit tractus Item Raab interpretatur fames
Boos de Raab nascitur eum de carnis sensuum anima roboratur sicut per deum eam
animam surgeret debilitas carnis est roborata altius ergo labor carnis de ipsos
anime. Dubitatur tamen utrum uxor fidelis eum infideli possit manere cum
... uxor ... infidelis ... ad fidem possit remanere cum uxore infideli
nolente converti. Secundo uxor fidelis quicius possit uxorem infidelem dimittere
nolentem cohabitare sine contumelia creatoris. Tertio uxor fidelis discedens ab uxore

infideli possit aliam ducere [illegible] dubium [illegible] quod dicitur cum hac materia aliud in
fuit ante legem aliud sub lege et aliud tempore evangelii. Ante legem cum potuit
contrahere fidelis cum infideli eo quod nulla lege prohibebatur unde Ioseph contraxit cum
egyptiaca [illegible] et Moyses cum madianite [illegible]. 3° Sub lege legis est prohibitum con-
trahere cum chananeis [illegible] dupp [illegible] xxviii q. i. [illegible] quod omnes illos [illegible] prepat
[illegible] causa cognoscitas quod in infidelitate obstinati erant. Non ergo licebat con
trahere cum chananeis nisi tunc relinqueret infidelitatem et converteretur ad cultum dei
veri. Unde salmon contraxit cum raab quod [illegible] raab [illegible] [illegible]. Sed cum aliis licebat
[illegible] [illegible] quia fuerunt [illegible] fidei subiecti. Sed tempore evangelii [illegible] quod fidelis cum infideli
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] plures [illegible] conversi [illegible] cum plures
sunt convertenda ad cultum dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
infidelis nec plures convertendi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esset
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad suum ritum traheret. [illegible] [illegible] coniugi fidelis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Salomon
[illegible] mulieres moabitidas quas adamavit idola adoravit et quibus [illegible]
[illegible] [illegible] ne filii ipsorum acciperent in uxores [illegible] [illegible] [illegible] esse bonum fidei
quod [illegible] [illegible] fides quo ad fidem [illegible] quo ad deum [illegible] [illegible] [illegible] quod non
est ibi [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quod [illegible] diverse fidei [illegible] et diverse
[illegible] quod fides [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ergo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod contrahere [illegible] [illegible] [illegible] de fidelitate [illegible] aliam [illegible] [illegible] cum
est infidelis [illegible] [illegible] quod [illegible] fide [illegible] quod [illegible] fidei [illegible] [illegible] disparitas
[illegible] nota est impedimentum contrahendi sed non dirimit contractum [illegible] catholicus
contraxit cum heretica baptizata [illegible] [illegible] impedit et dirimit
iam contractum [illegible] quod baptismus est ianua sacramentorum [illegible] [illegible] disparitas
cultus [illegible] impedit in evangelio et in [illegible] lege sed non omnino [illegible] [illegible]
quod in evangelio [illegible] in lege quo ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] disparitas
cultus impedit [illegible] [illegible] disparitas morum [illegible] quod disparitas fidei facit disparitatem
sacramentorum [illegible] [illegible] est de moribus quod diversorum morum [illegible] boni et mali
in sacramentis [illegible] [illegible] [illegible] disparitas fidei [illegible] [illegible] facit disparitatem sacramentorum [illegible]
[illegible] est de moribus [illegible] [illegible] impedit [illegible] et sacramentorum [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] ut fiat [illegible]
ergo [illegible] et infideli ne fiat ecclesie inimicus [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
inimici ecclesie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
fidei et aliorum ut dictum est. [illegible] dubitatur utrum fidelis possit [illegible] cum infi
deli [illegible] quod [illegible] fideles sunt firmi et docti in fide ita quod [illegible] [illegible] [illegible] cum infi
delibus magis [illegible] possit [illegible] infidelium conversio quam fidelium [illegible] [illegible] est
eis [illegible] cum infidelibus paganis [illegible] iudeis maxime si [illegible] [illegible]
[illegible] fideles sunt simplices et infirmi in fide ita ut [illegible] timeri possit de
eorum [illegible] [illegible] sunt [illegible] cum infidelibus [illegible] maxime [illegible]
[illegible] familiaritatem habeant cum eis [illegible] nec [illegible] cum eis nisi [illegible]
[illegible] glo. [illegible] [illegible] [illegible] nolite cum [illegible] in domum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quia mala [illegible] colloquia [illegible] [illegible] [illegible] corrumpunt. Fideles [illegible]
[illegible] prohibetur [illegible] cum hereticis et apostatis maxime [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
infideles [illegible] ecclesia quod eam [illegible] fidei sacramentum ecclesia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] temporali sed spirituali [illegible] [illegible] [illegible] glo. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nobis placet.

Ad secundam et ad terciam dubitacionem est dicendum quod aliter iudicandum est pro tempore primitive ecclesie aliter
pro tempore quo statim imperatores et principes illi conversi, aliter pro moderno tempore. Primo enim tempore pau-
ci convertebantur ad fidem iudei et gentiles et ideo tunc quamvis possit esse periculum perversionis
de conversione coniugis infidelis tamen si conversus non permittit, et quo tempore dicit apostolus | corpus
sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem et sanctificata est mulier infidelis per
virum fidelem, et pro illo tempore intelligendum est consilium apostoli qui dicit quod si quis coniugem [illegible] ad
fidem non dimittat infidelem. Alio autem tempore magis fuerunt obstinati iudei quam gentiles
ad quos non facile convertebantur ad fidem et ideo pro illo tempore erat consilium quod si quis ad
fidem converteret cum infideli gentili et prohibitum quod non contraheret cum iudea vel iudeo ne
[illegible] vel [illegible] pervertatur fidelis. Modernis autem temporibus tam iudei quam gentiles pro ma-
iori parte quasi obstinati videntur et ideo prohibitum est ne conversus ad fidem cohabitet cum coniuge
infideli tam iudea quam gentili vel iudeo si diligenter et sufficienter moniti ut convertantur
converti noluerint. Si autem voluerint converti aut saltem vult et permittit vel offert audire [illegible]
conversionem suam coniugis, contra aliquem actum fidei [illegible] aut post conversionem coniugis conversus
non tenetur ab ea abstinere sed sine coniugio maritali affectione cohabitare. Item cum [illegible] [illegible]
ab eo spiritualem fornicationem quia ab eo [illegible] recedendum est in potestate coniugis fidelis
ab infideli discedere quantum ad cohabitacionem et thorum et debiti solucionem in quo pari
passu currunt infidelitas et adulterium quod [illegible] est (ut habetur) [illegible] [illegible] [illegible] in potestate
dimittendi adulteram vel cohabitandi cum ea ita [illegible] [illegible] in potestate dimittendi infidelem vel
cohabitandi cum ea [illegible] cum [illegible] [illegible] libere cum adultera remanere [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] si in adulterio [illegible] fuit obstinata ne videatur patronus turpitudinis, quamvis tamen
cum [illegible] [illegible] possit eam libere dimittere [illegible] fidelis coniux [illegible] cum infideli ma-
nere cum [illegible] coniugio [illegible] [illegible] in infidelitate obstinata non videtur [illegible] [illegible] cohabitare [illegible]
non tenetur et est contra consilium apostoli [illegible] [illegible] [illegible] aliud et aliud [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] et ideo quod mortaliter [illegible] [illegible] non tenetur ad illa ad que in [illegible] [illegible] tenebatur
[illegible] [illegible] est quod ille qui in [illegible] [illegible] [illegible] aliquid [illegible] non tenetur ad illa que
[illegible] religiosorum [illegible] [illegible] ille qui ad baptismum [illegible] regeneratur in [illegible] et
[illegible] [illegible] moritur cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquid et ideo liberatur ab obliga-
cione qua [illegible] tenebatur [illegible] [illegible] et cohabitare ei sed non tenetur quia [illegible] non vult
quamvis in aliquo casu libere illud possit facere [illegible] et religiosus libere [illegible] [illegible]
que fecit in seculo si non sint contra religionem suam quamvis ad ea non teneatur [illegible] quod
si infideles contraxerunt in infidelitate in gradu prohibito ab ecclesia et postea ambo
convertantur, cum eorum matrimonium dissolvitur vel tamen si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] simul
convertentur cum eo cum qua [illegible] manere. [illegible] quod infideles non baptisati non sunt
[illegible] statutis ecclesie sed sunt [illegible] statutis iuris divini et nature [illegible] [illegible] si [illegible]
[illegible] aliqui infideles in gradibus contra legem divinam prohibitis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] alter ad fidem convertatur non potest in tali matrimonio remanere. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] legem nature ut dictum est [illegible] [illegible] tamen infideles [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] matrimonium infidelis nisi cum illa cum qua [illegible] contraxit vel si ipse
cum [illegible] [illegible] [illegible] convertatur [illegible] cum [illegible] cohabitare et alias [illegible] si [illegible] [illegible]
converti noluerit et aliqua [illegible] convertatur tunc debet demonio [illegible] cum illa. [illegible]
quod [illegible] [illegible] illo qui [illegible] in [illegible] [illegible] tenetur [illegible] manere cum eo [illegible] [illegible]
in [illegible] aut [illegible] ad fidem aut in [illegible] [illegible] obstinate [illegible]. [illegible] [illegible] fidelis
tenetur ab illo discedere quantum ad cohabitacionem et thorum [illegible] [illegible] [illegible] ne patronus

temptamus videatur primo. Non sed certum dubium [illegible] quod quando infidelis aut non
cohabitare cum ipso ad fidem per blandicia [illegible] et scandalo ipsius ipse aut non, primo
non licet ipsum [illegible] cum alia persona infideli [illegible] aliquo modo est quod in [illegible]
casu non est solutum vinculum inter eos propter [illegible] quod ad hoc infidelis [illegible]
non divinatur [illegible] [illegible] sed [illegible] non [illegible] solum [illegible] vinculum
inter eos et non [illegible] per aliam ducere et hoc intelligi per illud verbum apostoli prima ad Corinthios
Si fidelis discedit discedat non enim servituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi
Si ad non cohabitare [illegible] blasfemia fidei [illegible] non [illegible] scandalo [illegible] fidelis
quod [illegible] [illegible] [illegible] in hoc casu [illegible] per aliud [illegible] quod solum
non est vinculum [illegible] [illegible] [illegible] infidelis [illegible] [illegible] fidelis [illegible]
Boos autem genuit obeth ex ruth. Hic per quod [illegible] est boos genuit obeth
ex ruth quod a [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] salmon accepit raab et [illegible] genuit boos
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in quo tempore ista ruth venit cum
[illegible] [illegible] et ideo [illegible] quod tres fuerunt boos sibi [illegible] [illegible] filii et
[illegible] [illegible] ad david [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] genuit obeth ex ruth. Et quia
[illegible] sibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ideo istos tres [illegible]
[illegible] [illegible] quod ista ruth [illegible] erat boos qui erat nobilior [illegible]
bethleem [illegible] in lege [illegible] [illegible] quod non [illegible] in [illegible] moabitas [illegible]
[illegible] [illegible] fecit illas cum [illegible] filiis suis [illegible] filiis [illegible] ut [illegible] [illegible] et
ruth fuit moabitidis [illegible] [illegible] [illegible] ambrosius [illegible] ruth [illegible] alienigena
et moabitidis [illegible] quod [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] fides [illegible]
dei [illegible] relinquens terram suam et [illegible] et venit in [illegible] cum [illegible] sua
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] est boos [illegible] legem [illegible] aut [illegible] apostolus non est
[illegible] [illegible] non corporis [illegible] in illa [illegible] qui [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ruth [illegible] moabitidis [illegible] [illegible] in
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
terre [illegible] [illegible] ad [illegible] filie [illegible] [illegible] [illegible] ruth [illegible] [illegible]
de [illegible] [illegible] [illegible] mundi salvator et [illegible] [illegible] est in historia ruth
[illegible] [illegible] tempore orta fame in terra [illegible] in [illegible] [illegible] quidam bethleemites [illegible]
[illegible] [illegible] cum uxore noemi et duobus filiis maalon et chelion in terram [illegible]
[illegible] [illegible] ubi [illegible] erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
duo filii eius [illegible] [illegible] de moabitidis [illegible] ruth alteram orpham utraque
ad mortuo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum duabus [illegible] noemi [illegible]
cum [illegible] in terra moabitarum [illegible] [illegible] [illegible] postea [illegible] [illegible]
in iudea [illegible] [illegible] in terram [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] bethleem [illegible] [illegible] erat [illegible] est ad eos [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] et [illegible] anno [illegible] [illegible] nec [illegible] [illegible]
[illegible] qui filios meos [illegible] [illegible] [illegible] nobis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filie [illegible] in terram [illegible] [illegible] [illegible] dei
[illegible] et non possetis pati esse apud nos [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] ruth [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] et illa [illegible] [illegible] est
ergo noemi [illegible] [illegible] in bethleem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in genealogia [illegible] assumi [illegible] non scriptura [illegible] debuit [illegible]
de [illegible] nasci [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filius [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] assumi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

fuisse illis temporibus quod usque ad aliud tempus dicta fuit effrata ab uxore caleph
que ibi sepulta fuit in qua ante tempore famis magna fuit sterilitas sed post-
ea scilicet tempore reditus noemi longe maior sterilitas et habundancia fuit ibi quam in
aliis ciuitatibus a qua copia et fecunditate vocata est bethleem quod interpretatur
domus panis. Cumque audiuissent omnes quod noemi rediisset dicebant mirum se
noemi redijt et ad illam vocabant eam noemi quod sonat pulchra dicebat ipsa
nolite me vocare noemi id est pulchram sed vocate me mara quod sonat amara
q. d. nolite me vocare pulchram. sed miseram quod ad recessum plena [illegible] et si
hoc cum reditu [illegible] id est sine viro et liberis eo tempore iam colligebantur ordea ruth.
c. ij. dixit ruth ad socrum suam vado ut eam in agrum et colligam spicas et eo
spargentes messores grana [illegible] dixit vade [illegible] ad agrum in quo erant messores
cuiusdam viri nomine boos qui potens in ciuitate [illegible] consanguineus noemi et cepit post eos
colligere spicas [illegible] boos veniens visitare messores suos. dixit eis. dominus sit vobiscum
[illegible]. Cumque vidisset boos puellam ruth colligentem spicas post messores dixit
ei iuueni qui preerat messoribus cuius est illa que colligit spicas post messores
qui dixit moabitis est que venit cum noemi dixitque boos [illegible] fuit [illegible]
[illegible] dimitte eam esse in agro ut colligat spicas. dixit etiam ut ex indu-
stria dimitterent manipulos post se ut illa recolligeret. locutusque est ad
ad eam dicens audi filia [illegible] esse ad messores meos et collige spicas per
totam estatem. cumque sitieris vade ad sarcinulas et accipe aquam de qua bibunt et
bibe. et cum ipsa comederet [illegible] comede et intinge panem tuum in aceto
[illegible] messores cum comederent dederunt ei panem et polentam id est farina assata in
vespere autem excussit ad baculum grana a paleis habuitque [illegible] fuit
reuersaque ad noemi attulit ei de pane et polenta quam dederunt ei et dixit
[illegible] narrauit quod ei quales boos ei locutus fuit et ipsa vidit benefaciat
ei dominus [illegible] filiorum fuit [illegible] iuncta ruth [illegible] in [illegible] boos
qui singulis diebus benefaciebat ei post messores suos c. iij. [illegible] vero dic
locuta est noemi ad ruth sed dicit filia querem tibi requiem [illegible]
[illegible] sed [illegible] ad [illegible] que vidit [illegible]
dixitque noemi dicens [illegible] est [illegible] ut [illegible]
[illegible] suos et ancillas ad quibus [illegible]
[illegible] boos [illegible] dixit noemi ad ruth lauare et vngere et induere vestibus
[illegible] et [illegible] ad [illegible] suos et ancillas eius ad illis
cum solebat comedere et [illegible] ut videat boos cumque comederet. et nota
vbi iacet in nocte tunc latere [illegible] illum et [illegible] ad pedes eius forte
[illegible] que [illegible] tibi [illegible] benefaciet tibi. Sic fecit ruth
et boos [illegible] comedit et bibit [illegible] ad [illegible] sua initque dormitum
ruth latenter accubuit [illegible] pedes eius post media vero noctem [illegible]
boos et vidisset eam ibi iacentem [illegible] quis es. videt ego sum ruth ancilla byden ge filia adno
[illegible] pallium tuum super me [illegible] cepit videt [illegible]
cordia [illegible] q. d. [illegible] misericordia qua tu [illegible]
[illegible] viro tuo est maior [illegible] illa [illegible] tu [illegible] noemi et
[illegible] tuos. sed [illegible] in [illegible] me [illegible] agere
et [illegible] filiorum [illegible] et ego [illegible] ab eo si ipse [illegible] possum
et [illegible] tuo si vero noluit [illegible] dominus ego [illegible]

intercommunicaret ne aliquis persentiat te hic fuisse. Ideo nolebat Boos ut Rut
ruth ab eo discederet, quia tunc [illegible] non erat [illegible] vitulandis [illegible] [illegible]
sed in omnibus ad agendas gratias et precepta [illegible] fructum. Et ideo [illegible] fuisse
Boos per [illegible] putatur vacasse libidini. Et [illegible] mane surgens Boos dixit ad
ruth extende pallium tuum. Boos vero accipiens sex modios ordei [illegible]
[illegible] illi dicens. Recede [illegible] [illegible] surgat. Ipsa surgens venit ad Noemi
narravitque ei quecumque sibi acciderant. Dixitque Noemi filia sile [illegible] quiescet
vir donec quod cepit perficiat. Mane venit Boos ad civitatem et sedit in porta
ad iudicandum. Forte venit illud propinquus qui [illegible] erat Elimelech et filiis
vocavitque eum dicens illi. Veni hic [illegible] [illegible] vocatisque decem iudicibus et
coram illis dixit ei. Noemi vult vendere agrum et possessionem Elimelech filiorumque eius
tibi, et quia propinquior es potes possidere. Si tu [illegible] eam emere [illegible] oportet te du-
cere ruth moabitidem ut suscites semen fratris tui mortui. Respondit ille an-
dicens: Si volo ducere alienigenam dixit. Nolo. Iuri cedo. Discalcea ergo te di-
xit Boos et da mihi calciamentum. Hic [illegible] [illegible] quod in alio loco [illegible] quod
ille qui nolebat ducere uxorem mortui discalceabat eum qui volebat eam
ducere, et domus illius dicebatur domus discalceati. Hic vero dicitur quod ipse seipsum
discalceabat. Sed potest dici quod quando nolebat, [illegible] qui eam duceret ipsemet discal-
ceabat se qui eam nolebat ducere. Duxit ergo Boos ruth et suscitavit ei
filium scilicet Obeth quem Noemi suscepit super genua et [illegible] ei omnis. Sicque
est restitutum semen [illegible] [illegible] fuit David et [illegible] [illegible]. Boos interpretatur
[illegible] quia uxorem ruth [illegible] [illegible] accepit et se felicem reputavit quia ipsam
meruisset habere quam accepit et ipsam [illegible] esse [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
pauperem non relinquit. [illegible] eam [illegible] est dimittens [illegible] et [illegible] et dimittens
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amor generis [illegible] [illegible] [illegible]
sub eius pallium non ex libidine sed ex simplicitate et amore plus [illegible] [illegible] libidine
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ipse Boos debebat eam ducere uxo-
rem. Ideo [illegible] ab ipsa [illegible] ab ipso suspicionem mali non repulit
ipsam tamen [illegible] [illegible] [illegible] eam tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia
[illegible] [illegible] libidine non [illegible] et hoc contra illos qui [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad libidinem et ad amorem [illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] in [illegible] vel [illegible] illud [illegible] nolite quia [illegible] vel [illegible]
[illegible] quas ducere [illegible] [illegible] [illegible] Boos [illegible] [illegible] qualescumque [illegible]
[illegible] [illegible] ibi [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] pauperes ut iste Boos accepit pauperem. [illegible] [illegible] [illegible] Boos
et ruth [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Si ergo [illegible] aliquos colloquentes [illegible] [illegible] [illegible] de malo
[illegible] malum tibi [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] in malum quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad loca [illegible] vel ad [illegible] [illegible]. [illegible]
etiam [illegible] nos iste Boos [illegible] [illegible] uxorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hoc est contra illos
qui [illegible] et [illegible] aliorum uxores et maritos sibi [illegible] attrahunt.
Quid [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] interpretatur. Ruth [illegible] Obeth
Obeth interpretatur [illegible] quod est hoc dicere [illegible] qui [illegible] [illegible] in [illegible]
et [illegible] [illegible] libidinem [illegible] plenum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]. [illegible] filios [illegible]
[illegible] [illegible] ruth [illegible] ecclesia [illegible] de moab [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] suscitavit filios abrahe oblita [illegible] [illegible] venit ad Boos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
suscitat semen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ducit [illegible] ruth videns ut
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corde deum videt [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dei

et sibi subditos [illegible] quod multi sunt filios [illegible] deo et sibi [illegible] sunt [illegible]
quod [illegible] eius sed [illegible] et in [illegible] divitias elegit et eius [illegible] et vero
fidem et [illegible] in [illegible] optat ut filii eorum [illegible] fructus [illegible]
te [illegible] sed [illegible] eorum [illegible] vel [illegible] filios
minus diligentes eius corrigunt [illegible] et [illegible] eius [illegible] voluntatem [illegible]
dictus sunt [illegible] beda super mathei. Booz autem genuit obeth de ruth. Obeth [illegible]
[illegible] qui dicitur [illegible] formam [illegible]
[illegible] accipiens et habitu [illegible] ut [illegible] obediens
usque ad mortem [illegible] domini in [illegible] et [illegible]
[illegible] adoptionis filiorum [illegible] deo ac [illegible] servitute [illegible]
[illegible] nos deo ut eo tempore [illegible] fuit [illegible] vocavit a deo [illegible] gau-
dia regni **Obeth autem genuit Jesse** glosa Jesse pater david [illegible] dictus
autem est ysai [illegible] et [illegible] ut [illegible] vocatur ysai
sed Jesse [illegible] quod [illegible] mathei [illegible] possunt
[illegible] ut [illegible] ysa. in isto Jesse completa esse qui dicit [illegible]
[illegible] virga de radice Jesse et flos de radice eius ascendet virga [illegible] est
virgo gloriosa que [illegible] in luce flos eius [illegible]
[illegible] est filius eius [illegible] beda super mathei [illegible]
Jesse Jesse [illegible] qui [illegible]
in terra et [illegible] quod [illegible] domini [illegible] in corde [illegible]
nostro [illegible] in [illegible] et in amore domini
[illegible] tuo.

Jesse autem genuit david regem [illegible] alii multi fuerunt reges in ista genealogia
[illegible] quare solus david vocatur rex [illegible] saul fuit rex in [illegible]
[illegible] fuit [illegible] de tribu beniamin david autem primus rex de tribu Juda [illegible]
quo manifestum est ut dicit apostolus ad hebreos quod de tribu Juda ortus est dominus [illegible]
alio tempore in ewangelio frequenter vocatur filius david ut ipse ostendit [illegible] est
filius regis [illegible] solus [illegible] sed et [illegible] posset
vocari filius [illegible] vel [illegible] filius aliquorum istorum sed solus david
[illegible] vocari filius Jude vel Jacob vel ysaac [illegible]
[illegible] abrahe et [illegible] fuit facta de [illegible]
promissio ut dictum fuit super [illegible] quod primus credidit deo et reputatum est ei ad
iusticiam [illegible] Jesse genuit david regem quod david in [illegible]
est et [illegible] filius optimus [illegible] et [illegible] filius
[illegible] david [illegible] manu fortis [illegible] fuit [illegible]
in omnibus [illegible] quas [illegible] a saul rege a filio suo absolon [illegible]
[illegible] sua et ceteris multis et tante mansuetudinis et misericordie fuit ut populo suo
quem angelus [illegible] ut ab hora matutinali usque ad horam [illegible]
[illegible] ab angelo [illegible] petens [illegible]
[illegible] ut [illegible] qui peccavi ego inique [illegible] oves sunt
quid fecerunt [illegible] manus tua in me et in domum patris mei [illegible]
[illegible] tante [illegible] fuit [illegible] in adulterio bersabee et [illegible]
[illegible] eius [illegible] in [illegible]

accepit quam fuit habuit adulterium Dic cum propheta videbis eam penitentem responsum
dyaboli [illegible] suppeditet ei ut sibi amore intimo iungatur David accepto dyabolo
atque in mendacio affuit et in sponsum [illegible] mactatum neque virginem sed ad hoc et
David [illegible] ut [illegible] eius mutari debeas et ab adulterio et ab homicidio [illegible]
Si autem cecidisti cum David quod primus tu eo resurgas apostolus cum [illegible] cum David
penam autem quod primus cum ipso resurgent [illegible] [illegible] in [illegible] ipsa adulterium
David et mulierem sine adulterium Bersabee ut et tu [illegible] qualiscumque [illegible] mulierem
ab ipso [illegible] adulterio vel [illegible] et ei spiritualem [illegible] copulam et eidem [illegible]
iungi si penitere volueris vel [illegible] [illegible] super [illegible] [illegible] David [illegible]
David desiderabilis manu fortis sive bellator intrepidus fortis [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] filius [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
eius [illegible] [illegible] [illegible] eius alia [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] bellator fortis [illegible]
dyabolo [illegible] et [illegible] calumpniatorum [illegible] [illegible] in tempore [illegible] ac David
[illegible] peccatores [illegible] et desiderabiles [illegible] [illegible] David [illegible]
[illegible] [illegible] ut diligentes deum diligentur a deo fortes [illegible] [illegible] bella-
tores [illegible] in ope spirituali [illegible] dyabolo [illegible] [illegible] gladio et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in celis [illegible] a iusto iudice [illegible] [illegible] sicut [illegible] aliquot
dubitaciones [illegible] divina natura [illegible]
[illegible] [illegible] dei [illegible] fuit incarnata [illegible] uniri cum humana [illegible] ad [illegible]
potuit uniri cum humana [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] divina non
est pati impossibile [illegible] est uniri sicut [illegible] est agere [illegible] impossibile
est cum alia natura uniri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] impossibile est pati [illegible] impossibile
[illegible] [illegible] alia [illegible] est [illegible] [illegible] que nulla cadit [illegible] [illegible]
ad creaturam [illegible] finita [illegible] nulla cadit proporcio [illegible] nulla [illegible] [illegible] [illegible]
plus distat creator a creatura [illegible] distet duo opposita [illegible] [illegible] opposita [illegible]
in aliquo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et creatura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] opposita aliquid [illegible] [illegible] [illegible] cum humana [illegible] deus non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] vel [illegible] album et [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et deus [illegible] in [illegible] plus [illegible] deus [illegible]
[illegible] dicere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] impossibile apud deum omne verbum [illegible]
[illegible] illud [illegible] et dicere [illegible] deus [illegible] humanitati [illegible] [illegible] [illegible] apud
deum impossibile [illegible] isto dubio [illegible] [illegible] aliquorum duorum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliqua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in aliquo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] duo brachia [illegible] [illegible]
vel duo rami [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible] vel [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] vel [illegible]
analogica seu proporcio [illegible] [illegible] et qualitas [illegible] [illegible] ad
[illegible] sibi [illegible] [illegible] et qualitas ad [illegible] sui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et in aliquo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] materia et [illegible]
[illegible] forma [illegible] [illegible] vel [illegible] eius et ambo [illegible] in natura [illegible]

Dubia

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] aliquo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

61
36

et simile est de partibus quantitativis adinvicem etiam quod extremis coniunctis aliquid totum in
quo duae partes coincidunt. Alia vero quae coniunguntur adinvicem et non in aliquo
tertio sicut accidens et subiectum ex quibus non efficitur unum per se unum subiectum et
accidens partes sunt dicta ut patet in vii° metaphysicae. Et quod ut de extremis [illegible]
[illegible] quod duo nullo modo [illegible] sufficiens verbum divinum vero quaedam [illegible]
[illegible] est [illegible] nullus istorum modorum competit ex toto ineffabili unioni quae deus [illegible]
unitus est et ideo aliquo istorum modorum quantum ad aliquid vitetur illud modum unionis
dicendum est ergo quod medius modus quo aliqua coniunguntur adinvicem ut ex eis aliquod
totum resultet unum non per se deo convenire quod duo quae coniunguntur sicut unum modum
se habent ad invicem ut patet, vero ad tertium [illegible] non impossibile penitus a deo removeri. Primus
vero modus et tertius quantum ad aliquid possibile est deo convenire. In incarnatione enim
Christi assumuntur duo [illegible] corpus et anima sed ipsum Christus et [illegible]. Si autem quidem [illegible]
assumitur [illegible] naturae humanae assumpte tamen non [illegible] quod Christus divina [illegible]
Christus humana natura [illegible] et ex [illegible] duobus non resultat aliquod totum sed etiam
in parte [illegible] Christus [illegible] et natura [illegible] sit aliquod totum sed Christus [illegible] in humana natura
[illegible] Si autem quidem naturam assumitur [illegible] est [illegible] ad naturam humanam
[illegible] modum [illegible] duae naturae in una persona Christus sunt quae in [illegible]
[illegible] distinctae [illegible] et deo incarnato [illegible] Christus [illegible] in
[illegible] in eadem totum in quo [illegible] [illegible] sit [illegible] quod [illegible]
[illegible] in eadem Christus in quo natura [illegible] divina natura [illegible] est humana natura [illegible]
[illegible] vel [illegible] deum et creaturam convenire impossibile est sed [illegible] analogiam
possibile est. Sed hoc [illegible] sunt [illegible] creature esse [illegible] et [illegible] non est
[illegible] dubitatio [illegible] ad dubitationem quod [illegible] dubio possibile sunt [illegible]
[illegible] unioni divinae in persona filii dei ut est ista quod omnia illa attribuenda
sunt divinae potentiae quae sibi non derogant et [illegible] possibile est posse [illegible]
[illegible] naturam humanam [illegible] unitate personae non est aliud quam divinam personam quae
[illegible] sunt suppositum respectu divinae naturae est suppositum respectu humanae naturae in
[illegible] et non dicit aliquid imperfectum sed [illegible] dignitatem et nobilitatem [illegible]
[illegible] sit [illegible] in nullo sit derogatio [illegible] divinum est [illegible]
te in [illegible] bonitas [illegible] sit [illegible] incarnata [illegible] persona
filii dei sit suppositum [illegible] creatae in [illegible] et quemadmodum [illegible] non
creatae sit [illegible] absque aliqua sui mutatione vel diminutione sed solum [illegible]
immutatione [illegible] creatae [illegible] Christus filius dei quod non [illegible] suppositum absque [illegible]
sui mutatione vel diminutione [illegible] sola [illegible] mutatione [illegible] naturae assumpte
et quemadmodum deus non est in creatura [illegible] potentiam et potentiam in nullo
dependet ab ipsa sed [illegible] dependet creatura ab ipso tamquam a causa [illegible]
et [illegible] sic et deus non est in creatura [illegible] quod non dependet
ab ipsa sed [illegible] creatura dependet quod suppositum divinum et [illegible]
in illa sed non [illegible] in Christo. Et sic [illegible] divinae naturae non [illegible]
in nullo derogat [illegible] divinae. Et [illegible] non attribuenda sunt deo quae non derogant
[illegible] indubitate [illegible] est [illegible] incarnationem impossibile esse deo possibile
[illegible] quod dixit angelus ad Mariam [illegible] principio [illegible] incarnationem [illegible]
non erit impossibile apud deum omne verbum. Ad illud [illegible] obicitur [illegible] quod unioni

est pati. Dicendum quod sicut dicit Augustinus quedam sunt que in more actionis significant
passionem et hoc est sic intelligendum est ut dicit Damascenus natura humana non est divina
natura aliquid patitur sed quia apud divinam naturam manet humana natura unit sibi in suppositum proprium sive
suppositum. Possunt etiam aliter dici quod hec generare et gigni non sunt in divinis actiones
vel passiones sed relationes. Sic etiam uniri dictum de divina natura vel persona non dicit
actionem aliquam sed relationem personarum que quidem relatio dicit dependentiam solum in
natura creata sicut habetur per expositionem quam in 3o libro Sententiarum est declarata. Ad aliud
quod obicitur quod omne unibile est corporale. Dicendum quod verum est si intelligitur de corporali
quod attenditur in convenientia ordinis. Si autem intelligitur de corporali quod etiam in commensu-
ratione quantitatis vel dimensionis non oportet eo quod per aliquem modum infra esse videtur possunt propria
unibilia sicut anima unibilis est corpori et ideo sufficit ad unionem corporalem quod surgit ex
convenientia ordinis et talis convenientia quod est inter creaturam rationalem et deum ex
natura rationalis creata quia est imago dei nata ordinari ad ipsum immediate. Ad
aliud quod obicitur quod maior est convenientia corporis spiritus dei ad creaturam et ita quod magis
sunt unibilia. Dicendum quod etsi maior convenientia sit inter aliquam creaturam et creaturam
tamen creata creatura secundum possibilitatem et ordinem suum ad aliam quia non communicant
sed ordinatur ad suum oppositum sicut ad causam et complementum sicut creatura rationalis
sed ordinatur ad deum convenientia. Autem in participatione alicuius generis non facit aliqua
esse unibilia nisi sit convenientia aliqua secundum rationem inclinationis et ordinis sicut
magis est anima unibilis corpori quod sit una anima unibilis alteri et sic non est illud
actum anima non potest alteri anime uniri ergo non potest corpori uniri. Sed sicut illud actum
pertinet oppositum non potest uniri opposito ergo creatura non potest uniri deo. Ad secundum
dubium sic procedendum videtur quod non fuit necessarium ad reparationem humane generis unum dei uniri
nature humane cum deus non sit deus proprie ut in primo Exodi est. Nichil(?) tamen quod tamen
non assumptam haberent. Si ergo unum dei in natura humana humana reparatur etiam absque natura
nostra assumpta poterat etiam reparare. Item ad salutem humani generis pertinet ut deum
timeat ut dicitur Malachie 1. Si ego dominus ubi timor meus. Sed per hoc magis timor videtur
apud homines deus magis venerabilis quod eius providentia sint omnia elevatus et ab
omnibus hominibus remotus. Unde in psalmo dicitur Excelsus super omnes gentes dominus et super
celos gloria eius. Et propter subditur Quis sicut dominus deus noster ad reverentiam
pertinet ergo non videtur convenire humane saluti quod deus nobis similis fieret per carnis
assumptionem. Sed contra illud per quod genus liberatur humanum a perditione est necessarium ad humanam
salutem sed misterium incarnationis est huiusmodi. Secundum illud Iohannis 3. Sic deus dilexit mundum
ut filium suum unigenitum daret ut omnis qui credit in eum non pereat sed habeat
vitam eternam. Ergo necesse fuit ad humanam salutem dei incarnari. Ad istud dubium
dicendum quod ad finem aliquem dicitur esse aliquid necessarium dupliciter. Uno modo sine quo aliquid
esse non potest sicut cibus est necessarius ad conservationem humane vite. Alio modo per quem
melius et convenientius pervenitur ad finem sicut equus est necessarius ad iter. Primo
modo deum incarnari non fuit necessarium ad reparationem humane nature. Deus enim per suam omnipo-
tentiam virtute poterat humanam naturam multis aliis modis reparare. Secundo autem modo necessarium fuit
deum incarnari ad humane nature reparationem ut dicit Augustinus 13 de Trinitate. Ostendimus non alium
modum possibilem deo defuisse cuius potestati omnia equaliter subiacent. Sed sana-
de miserie nostre convenientiorem alium modum non fuisse et hoc quidem considerari
potest quantum ad promotionem hominis in bono primo quidem quantum ad fidem que magis certificatur

pena ad virgam eorum quamvis vacet quia pro peccato collapsa cadit ut rigori videbatur enim quod hic satisfaceret 67
pro eo si hic ut in satisfacere potuit pro eo [illegible] ita in. dei [illegible] abluat plus rigore [illegible] non passio [illegible]
quamvis sit admisceatur enim admittendum in [illegible] computat actu pro eo ita [illegible] in quod complete
addeleatur pro eo actu [illegible] ita in [illegible] ad virgam eorum quamvis vacet non [illegible] dei in [illegible]
[illegible] quod ad satisfaciendum sit dei sufficiens et bona pro peccato [illegible] condigna [illegible] ad [illegible] ad [illegible]
commisse culpe [illegible] pena satisfactio sufficiens et in potuit [illegible] quod [illegible] ita [illegible] cadit
peccatum corrupta [illegible] bonum [illegible] ut [illegible] plenius [illegible] per [illegible] tocius vacet
detrimentum [illegible] peccatum commissum [illegible] deum [illegible] infinitate [illegible] infinitate
divine maiestatis [illegible] offensa [illegible] [illegible] debuit [illegible] quod ad
condigna satisfactionem ut actu satisfaciendum habet [illegible] infinita ut [illegible]
[illegible]

37

āca ꝑt dicā satisfactiō sufficacō 2ᵘᵐ acceptacōn cuiq q̄ꝫ ea q̄tcīq q̄ūis ūa sit gdīg
2q̄c ūa satisfactiō ꝑuri ħoīs ꝫ sufficacō 2ᵃ ēē i ꝑsoņ ꝑ̄ ꝑᵗ aꝗ ꝑsoņ aqᵃ ꝑsā
ındeꝫ ꝗ ol ꝑuri ħoīs satisfactiō efficacā lꝫ aꝗab satisfaccēc ꝑi

pro hoc quod ipse deo loqui credidit Vnde Augustinus dicit xi de ciuitate dei vt homo fidencius
ambularet ad veritatem ipsa veritas dei filius homine assumpto constituit atque fundauit
fidem Secundo quantum ad spem que propter hoc maxime erecta Vnde Augustinus xiii de trinitate
necessarium [illegible] fuit ad erigendam spem nostram quod vt demonstraretur nobis quantum
diligeret nos deus [illegible] quo hominis [illegible] isto indicio manifestum quod vt dei filius
nostre nature dignatus est inire consorcium / 3o quantum ad caritatem que maxime per hoc
excitatur Vnde Augustinus dicit in libro de cathecizandis rudibus Que maior causa est aduentus
domini nisi vt ostenderet deus dilectionem suam in nobis Et postea subdit Si amare pi-
gebat saltem redamare non pigeat Quarto quantum ad rectam operacionem in qua exemplum prebuit
Et Vnde Augustinus dicit in quodam sermone de natiuitate domini Homo sequendus non erat qui videri
poterat deus sequendus erat qui videri non poterat Vt ergo exhiberetur homini et qui ab
homine videretur et quem homo sequeretur deus factus est homo Quinto quantum ad plenam participa-
cionem diuinitatis que vere est hominis beatitudo et finis humane vite et hoc collatum est
nobis per christi humanitatem dicit enim Augustinus in quodam sermone de natiuitate domini factus est
deus homo vt homo fieret deus Sic hoc eciam vtile fuit ad remocionem mali Primo enim
per hoc homo instruitur ne sibi dyabolum preferat et eum veneretur qui est auctor pecca-
ti Vnde Augustinus xiii de trinitate Quando sic [illegible] potuit humana natura vt fieret vna
persona superbi illi maligni spiritus non ideo se audeat homini preponere quia non
habent carnem Secundo quia per hoc instruimur quanta sit dignitas humane nature ne eam inquinemus
peccando Vnde Augustinus in libro de vera religione demonstratur nobis deus quam excelsum
locum inter creaturas habeat humana natura in hoc quod in hominibus in vero homine
apparuit Et Leo papa dicit in sermone de natiuitate domini Agnosce o christiane dignitatem tuam
et diuine consors factus nature noli in veterem vilitatem degeneri conuersacione redire / 3o
quia ad presumpcionem humanam tollendam gracia dei nullis meritis precedentibus in homine christo nobis
commendatur vt dicit [illegible] de trinitate / 4o quia superbia hominis que maximum impedimentum est ne
inhereatur deo per tantam dei humilitatem redargui potest atque sanari vt Augustinus dicit
ibidem Quinto ad liberandum hominem a seruitute peccati quod quidem vt Augustinus dicit
xiii de trinitate fieri debuit sic vt dyabolus iusticia hominis ihesu christi superaretur quod factum
est christo satisfaciente pro nobis homo autem purus satisfacere non poterat pro toto humano
genere deus autem satisfacere non debebat vnde oportebat deum et hominem esse ihesum christum
Vnde Leo papa dicit in sermone de natiuitate domini Suscipitur a maiestate humilitas a virtute
infirmitas ab eternitate mortalitas vt quod nostris remediis congruebat vnus atque idem dei
et hominum mediator et mori ex vno et resurgere posset ex altero Nisi enim esset
verus deus non afferret remedium nisi esset homo verus non preberet exemplum Sunt autem et
plures alie vtilitates que consecute sunt supra comprehensionem sensus humani Sed
videtur quod in oppositum ad hoc [illegible] dicit quod non illa procedit [illegible] modum peccatum non autem [illegible]
quo ad finem prouenire non potest Sed [illegible] dicit quod deus assumendo carnem
suam maiestatem non minuit et per hoc non minuit reuerenciam eius
que augetur per augmentum cognicionis ipsius Ex hoc autem quod nobis appropinquare voluit
per carnis assumpcionem magis nos ad se cognoscendo attraxit Circa que fuit [illegible]

David autem rex genuit Salomonem Vbi posito quaternario in quo ~~sub regibus~~ filii
Israel fuit sub iudicibus ponitur secundus quaternarius in quo fuerunt filii Israel sub re-
gibus Et enim David fuit rex primus Iuda de qua tribus regum [illegible] descendit Et ideo
ab illo incipit Ewangelista secundum quaternarium dicens David autem rex genuit Salomonem Et ca

que fuit uxor Urie que sic vocata fuit Bersabee sicut scribitur 2 Regum xi. David
rex quodam tempore congregato exercitu tempore vernali misit Joab principem milicie contra
Amonitas et Joab vincens obsedit Rabath que erat metropolis Amonitarum eo
quod Amon filius Naas post mortem regis Amonitarum magnam contumeliam famulis David
intulisset decalvando eos dimidium barbe et vestes abscidendo ita quod posteriora
eorum erant discooperta et coegisset eos ita discoopertos [derisitatos] a se recedere. David mansit
in urbe et semper erat eum que bella non potuit committere. Quadam die cum esset
David rex in domo sua de celario (?) deambulans solus in palacio per domum
eorum vidit in solario mulierem lavantem se pulchram nimis et placuit sibi. La-
vit enim se mulier aqua frigida contra calorem et quesivit David que esset illa
et dictum est ei quod esset Bersabee uxor Urie et misit pro ea latenter et cognovit eam
et concepit mulier et cum sensisset se concepisse mandavit regi ut provideret infamie
sue periculo ne cognito adulterio lapidaretur. Et statim misit David ad castra pro
Uria venire et mandavit ei de eventibus belli. Qui cum venisset et enarrasset man-
dasset David quid agebatur in castris dixit ei David: tu laborasti vade lava pe-
des tuos et quiesce cum uxore tua per aliquot dies et postea reversurus ad ca-
stra. Et cum recederet secutus est eum regis cibus et nolens ingredi domum comedit
ad fores regis in porticibus palacii. Alia die cum audisset David quod non ingressus
fuisset domum suam vocato eo quesivit quare hoc fecisset. Et respondit: sequaces domini
equidem archa domini et Joab dominus meus et servi mei fuerint in castris ingrediar
domum meam? Tunc rex dixit ei: Hodie maneas hic cras dimittam te. Et alia die
comedit ad mensam regis et de industria cogebat eum ad potandum vinum ut
inebriatus et sic ingrederetur ad uxorem suam sed ipse nec sic declinavit. Quod
videns David ne pateret adulterium scripsit literas ad Joab ut poneret Uriam in
illa parte exercitus ubi frequenciores essent et impetus hostium fieret ut interficeretur
ab hostibus et mane ipse Urias detulit easdem literas ad Joab. Qui et fecit. Ap-
posuit Joab milites fortes ab latere precipiens ut cum Urias esset inter dimicantes
hostes eum relinquerent et ita factum est et mortuus est ubi sevior pugna agebatur.
Mox itaque Uria misit Joab nuncios ad David qui nunciaverunt ei de eventibus
belli et dixit eis ut dicerent quod sui accessissent ad muros et multos amisissent
et si graviter ferret hoc nunciarent ei eciam mortem Urie. Et venit ad David
et dum nunciavit casum suorum dixit ipse quare temerarie sic machinis aggre-
dientes murum et dixit Urias servus tuus eciam mortuus est. Quo audito
mitigatur ira et cepit dicere: varius est eventus belli. Redite ad castra et
consolamini Joab. Bersabee audita morte viri sui lugubribus vestibus accepit
et flevit virum suum post dies autem luctus transtulit eam David ad se et genuit
ex ea [illegible] nocte revelavit dominus Nathan prophete quod David fecerat et
quid deberet ei dicere. Alia die cum sederet David in throno et esset coram
eo multa de senioribus populi venit Nathan ad eum coram omnibus ut magis
erubesceret et dixit regi: da michi judicium, i. da per sentenciam super hoc quod
duo homines erant in una civitate et unus erat dives qui multas oves et
multa alia habebat. Erat pauper non habens nisi unam oviculam quam multum diligebat
et secum in cubiculo collocavit. Venit hospes quidam ad divitem et ipse nolens occidere
ipse de multis ovibus suis venit ad pauperem et abstulit ei oviculam suam et occidit

Exponit 2a in glossa David in solario [illegible] Bersabee [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

et dedit ad comedendum respondit dicens quod libet ei facere. Tunc rex David dixit
vivit dominus filius est mortis i. debet mori. Et dixit Nathan Tu es ille filius
mortis qui cum haberes plurimas uxores et concubinas unicam viri abstulisti et insuper
ipsum interfecisti. Propterea dixit dominus Non recedet gladius de domo tua sed proprius filius
tuus persequetur te et filius ille quem habebis de Bersabee morietur. Et statim
David coram omnibus descendit de throno deposuit vestibus regalibus induens se ve-
stibus prius a ciliciis et aspersit capite cinere flevit dicens dominus ego peccavi in dominum
deum meum. Et cum videret Nathan eum adhuc esse in palacio dixit ei dominus re-
vertere ad David et renuncia ei peccatum suum dimissum esse sibi. Et veniens Nathan
dixit. Abstulit dominus peccatum tuum a te. Sed tamen quod dixi fiet tibi. Peperit autem Bersabee
filium et ipso die percussus est infirmitate et infirmabatur ad mortem. Unde David dolens multum
sedebat in terra et dolebat multum orabat dominum nolens comedere. Septimo vero die mor-
tuus est puer audiens [illegible] Et cum esset mortuus cepit sumere nupcias [illegible]
audientes servi mirabantur propter ea quod nocte interrogatum est ne mortuus. Et illi mortuus est.
Tunc exhilaravit faciem suam et cepit letari et comedere. Illi mirantes querebant quare hoc
fecisset et ipse dixit Dum puer vivit ~~[illegible]~~ credebam quia [illegible] sed iam non redi-
bit. Porro ego sequar eum. Iterum concepit Bersabee et peperit et David statim tra-
didit eum Nathan prophete qui ad nutriendum et ut instrueret eum et ipse Nathan
viij die circumcidit eum et vocavit eum Ydida quod interpretatur dilectus dei secundum alia littera quidem
alia nomina dictum est Salomon et creditur ut dicit [illegible] natus est de incesto quia secundum
[illegible] cat [illegible] ut quamquam maculatur adulterio non ducat in ~~[illegible]~~
[illegible] de concordia ewangelistarum quod in genealogiis quas texit evangelista signi-
movit [illegible] peccatoris propter ea capitulo quod Salomon descendit in eius [illegible] David
In generationibus quas Lucas texit significatur ablucio peccatorum quando quod Nathan non de eo
non descendit sic quod Lucas [illegible] que non nominatur ista mulier proprio nomine scilicet
Bersabee sed uxor eius proprio nomine nominatur qui [illegible] non [illegible] aliquid in
[illegible] Evangelium quod Matheus ewangelista uxoris nomen [illegible] posuit, Bersa-
bee vero nomen tacuit ob scelus maximum adulterii et homicidii quod commissum est
Tunc quia quae alie mulieres scilicet Thamar et Ruth nominatur quo et non illa. Dicitur
dixit [illegible] quod ista non fuit digna nominari sed ille dicit quia licet fuerit [illegible]
ille dicit supra dicte tamen laudabilis virtutibus Thamar [illegible] [illegible] quia
[illegible] [illegible] fuit inde Raab ita [illegible] ut exploratores [illegible]
[illegible] et [illegible]. Bersabee tamen non solum fuit [illegible] adulterii [illegible]
et mariti sui homicidii. Et ideo in hac sancta genealogia proprio nomine non vocatur
[illegible] [illegible] nomen Bersabee ut nominando [illegible] reducitur ad memo-
riam aliud maximum scelus quod David fecit in eum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] clemencia filii dei qui tam sceleratis [illegible] voluit esse et vocari
[illegible] [illegible] [illegible] dat nobis fiduciam recurrendi ad ipsum pro venia peccatorum
quia non despiciet nos si penitentes fuimus qui non despexit tales peccatores sed
ab ipsis voluit sumere carnem. [illegible] Ambrosius super Lucam. Et vere sanctus David
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] cognovit et [illegible] peccatum [illegible] rapta [illegible]
[illegible] [illegible] lacrimis abluendo [illegible] nos [illegible] [illegible]
habens cum adversarium magnum qui vincit a nobis sine dei adiutorio non potest

pluribus illustribus viris summa reverentia recepit ut qui homines templum potuisset fun-
dare ne fluctibus temporalibus plurimis crederent. Unde Salomon autem interpretatur pa-
cificus cum omnibus in circuitu gentibus pacificatis et tributa reddentibus pacificum tenuit
regnum. Unde Beda super Math. dicit Salomon pacificus interpretatur quod ipse habuit quietum
cum esset per omnia ut ait apostolus qui fecit utraque unum id est ex iudeis et gentibus
unam fecit sibi ecclesiam quam precioso sanguine suo redemit et conciliat deo patri
suo nos quod cum apostolus quidem et nos est cum omnibus hominibus pacem habentes qua-
tenus pacifici sed et discordantes secundum fidem ad concordiam revocemus. Unde cum in-
de pacifici quoniam filii dei vocabuntur. Hic enim Salomon templum domino edificat. ut
et tu spiritualiter pacificus factus ex vivis lapidibus templum cordis edificare valeas ut
in te possit deus per gratiam habitare. Ubi advertendum quod hec tota successio regalis
est et quatuordecimas regibus continetur ad signandum quod illi ordinati ad Christum
qui per precepta decalogi et quatuor virtutibus cardinalibus populos regendo vivere
debent. Significat enim hec successio Christum regem de quo dictum est Zach. 9 Ecce
rex tuus venit tibi iustus et salvator ipse pauper et ascendens super asinam
et super pullum filium asine. Et Apoc. 19 habebat scriptum in vestimento et in
femore suo rex regum et dominus dominantium. David autem tam actu quam interpretacione
nominis Christum signat. dictum quando cum Bersabee adulterat et rapuit ab Uria
de qua genuit Salomonem. Bersabee enim interpretatur puteus mundi sive puteus septimus
significans baptismum in quo fidelis facit pactum cum deo et abnegat dyabolo et
pompis eius et renunciat. Sicut eam enim recepit gratiam septiformis spiritus.
Interpretacione similiter David signat Christum. Interpretatur enim David manu fortis signans
Christum qui dicit Joh. 10 Et non rapiet eas quisquam de manu mea. Sic interpre-
tatur desiderabilis signans Christum de quo dicit Aggei 2. veniet desideratus cunctis gentibus
Urie interpretatur [illegible] signans [illegible] de quo [illegible] [illegible] pro filiis [illegible]
Dubia Hic potest esse aliqua dubitatio utrum filii sint nobiliores parentibus. Unde videtur
[illegible] sit esse nobile quam divitem [illegible] dicit sunt Christum [illegible] ex
nobili progenie. Ad quod est dicendum quod nobilitas materialiter non est aliud quam progenitorum ac
diviciarum antiquitas. Sed formaliter et essencialiter non est aliud quam progenitorum
morum strenuitas. quod dato quod aliqui processissent ex progenitoribus habentibus divicias an-
tiquatas tamen si illi progenitores non fuissent sedi divicias illas capti operi
strenua et non fuissent inter illos progenitores progenie insignes et potentes virtuo-
se operantes non deceret quod talibus progenitoribus genitos formaliter nobiles appellari
utroque ac non possumus dicere quod filii sint nobiliores parentibus et progenitoribus
aliquibus qui precesserunt esse loquendo [illegible] quando loquendo de nobilitate. Si enim esse
progenitorum diviciarum antiquitas nobiliores sunt filii parentibus quod quanto plures precesse-
runt ante divites et potentes in aliqua gente et in aliqua parentela tanto maior
est memoria de paupertate et maior recordacio de diviciis et potentatu suorum
progenitorum quod magis distant filii quam patres a primo stipite et a primo trunco
a quo omnis de illo gente et de illa progenie incepit ditari et in diviciis et
potentatu sublimari. Isto quidem ad hoc filii nobiliores sunt parentibus et ista est sentencia
philosophi in libro rethoricorum quod nobilitas maior est longe facta quam esse quod quanto

maior est distantia a primo parente tanto maior est nobilitas. (Loquendo
tamen de nobilitate secundum quod est morum est ingenuitas, addit nobilitas sunt filii qui
parentes, quia secundum philosophum eodem libro nuper esse ditatum est quedam ineruditio
divitiarum. Nuper enim ditati nesciunt ferre bona fortune et nesciunt uti divi-
tiis et simili potentia et aliis bonis fortune ad quae consequuntur hec predictis
genere et parentela in qua fuerunt per personas insignes et divitiis et honore
et simili potentia et aliis bonis fortune consequentes priores nobiles dignitate
ab aliis et parentum ab antiquo, quando datur in personis in quibus fuit
consequentes apud alios consequenter et nobiles appellantur et tanto magis filii
quam parentes, quanto magis distat a nuper ditatis et a nuper divitiis consequen-
tibus. Sed tunc dubium est quia cum aliqui nuper ditati possunt esse divites qui non
sunt nobiles quia non processerunt ex nobili genere, et ex antiquis divitibus
sunt operantibus similiter aliqui possunt esse nobiles qui ex nobili parentela processerunt
ex aliquo tamen infortunio non sunt divites vel saltem non ita sicut sunt nuper
ditati et talibus ergo est questio quae dicitur utrum melius est esse nobilem non divitem
vel econtra. Non est aliud quam nisi cum mores nobilium sunt meliores moribus
divitum et propter hoc dicit quod philosophus 2º rethoricorum narrat quosdam mores divitum ex
parte moribus nobilium attribuendo divites ut philosophus accepit sunt: primo namque divi-
tes qui nuper ditati sunt sunt elati; secundo sunt contumeliosi; 3º sunt intemperati;
4º sunt aliorum despectores; 5º non sunt industres sed insensati. Sunt enim divites
primo elati quia divitie secundum estimationem vulgarem videntur esse quoddam pretium et quedam
dignitas omnium aliorum ut philosophus ibi dicit. Divites ergo habentes divitias ex hoc
efficiuntur elati et superbi quia quod habent divitias se posse habere omnia putant et
dignitatem omnium aliorum. 2º sunt contumeliosi quia volunt omnes alios excellere et quia
non per alios excellat sed aliis contumelias inrogant, ideo dicuntur sunt contumeliosi.
3º sunt intemperati. Nam quia divitiis est quaedam sufficientia hominis ad quod quilibet homo
appetit, ergo homo quando habundat non vult aliquid mali pati nec etiam resistere
alicui voluptati sed ipsi sunt intemperati rerum. 4º sunt despectores aliorum quia cum
putant divitias esse maxima bona, ideo alios non habentes tantas divitias
contemnunt despiciunt in superbia elati. Unde ad hoc ut est quaedam vulgaris quod
melius esse dicunt sapientem vel divitem. Unde quod videbat per divitum ianuas
frequentare sapientes et non econtra. Sed necessitat philosophus 2º rethoricorum 5º sunt nuper
insensati et non industres quia dat se otio et non curant secundum virtutem
et operibus virtuosis et laudabilibus. Divitiarum quas putant maxima bona. Nobi-
les vero secundum philosophum hos tales quinque mores habent non habent. Primo namque non sunt
elati quia ex quo parentes sunt ipsi et eorum progenitores habundant in divitiis et simili
potentia et eas habent non sunt ex divitiis nuper acquisitis non inflantur sed habent eas ut utendo.
Ideo non sunt elati. Non sunt contumeliosi quia in nobilibus adiuncta sunt magnanimi-
tas. Ergo nobiles sunt non curant propter qualemcumque iniuriam vel propter quodlibet dictum vel factum
contumeliam inrogare vel nulli contumeliam inferunt magnam vel magis faciunt
...itudinem quam gravitatem sunt optimi magnorum tamen et honorabilium. 3º non sunt

intemperati quia nobiles sunt sicut in aliquo officio et cura reipublice deputati ideo
tamquam exemplar ad quos multi oculi respiciunt coguntur temperati et modesti esse, quia non
sicut aliorum despiciunt quia divitias et temporalia bona non reputant magis bona sicut
bona anime ut scientias et virtutes contenti in divitiis bonis fortune propter quod alios
pauperes et paupertate non despiciunt. 4o sunt industres et studiosi quia de regimine et
cura aliorum coguntur doctrine vacare et sollicite agere et divitiis bene uti. Divites
autem simpliciter ditati secundum philosophum quandam sequuntur fortunam. Includens ergo quantum
loquendo sunt mores nobilium nobilibus divitum, et dicens quod quia multi divi-
tes et simpliciter ditati tales bonos mores non habent sed dicta philosophi sunt intelligen-
da quantum ad inclinationem quia divites ad tales mores inclinatiores sunt quam
in virtute sunt et quia virtus inducit et divitie ampliant. Sed [illegible] quia
tria quasi nobilium concurrunt in veteri lege a quibus precipue nobiles dicebantur
scilicet patriarche et sacerdotes, 2o prophete et 3o reges. Christus autem futurus erat sacerdos
quia sibi dictum erat tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Futurus
erat propheta quia de eo dictum est filiis israel prophetam suscitabo vobis de fratribus
vestris tamquam me audietis quem audietis eum ego ultor existam. Deutero 18. Futurus erat
rex ipso dicente secundum Iohannem. Ego ad questionem sui rex ab eo in pilato querenti an ipse esset
rex non negavit sed dixit tu dicis quia rex sum ego. Decebat ergo Christum ex quasi
triplici nobili [illegible] dignum dici quia secundum carnem descendit de semine abrahe
qui fuit patriarcha et sacerdos secundum glossam et de stirpe davitica prophetica et re-
gali natus david rex fuit et propheta non [illegible] spiritu sancto inspirante secundum quod tres
evangeliste Christi quantum ad humanitatem triplicem ipsius nobilitatem perscripserunt secundum or-
dinem eorum evangelia incipiunt quia matheus incipit a semine regali dicens
liber generationis ihesu Christi filii david. Marcus a vaticinio prophetali dicens Initium
evangelii ihesu Christi sicut scriptum est in ysaia propheta. Lucas autem a sacerdotio sacerdotali
dicens fuit in diebus herodis sacerdos quidam nomine zacharias.
Salomon autem genuit roboam. Secundum quosdam glossam mater salomonis bersabee
adultera fuit ut patet supra et pater adulter ideo salomon defacto fuit
spiritualis [illegible] imitator sed qualis radix talis fructus in filios transfunditur [illegible]
filii [illegible] ad [illegible] Salomon autem genuit roboam qui regnavit annis 17 et fuit
autem nomen matris eius naama amanites. Sub isto roboam fuit facta
divisio regni israel a regno iuda remanserunt sole due tribus isti roboam
scilicet tribus iuda et beniamin. Alie autem 10 tribus fecerunt regnum israel quod primo
rexit ieroboam filius nabath sicut hic habetur declaratur in historiis in 3o regum.
Cum regnasset Salomon in pace subiugatis iam omnibus gentibus per circuitum et
templo domini iam per ipsum edificato et ad senectutem recessit a lege dei
et in tantum libidinibus corruptus quod etiam declinavit a natura sua ad alienigenas
mulieres. Collegerat enim sydonias moabitas et ammonitas et amorreas et idume-
as. Conversus fuit animo ipsarum ut faceret ipse quod omnes idola gentium ipsarum et eis
sacrificaret. Unde iratus est ei dominus et misit ad eum quendam prophetam
dicens ei quia recessisti a via patris tui david dividam regnum tuum in manu tua
sed non in diebus tuis quia in manu filii tui sed propter te et propter tres sequentes omnem
de fratribus tuis filio tuo dimisso et tunc licet timuerit Salomon ideo tamen non correxit

Sequitur narratur quod deus suscitavit hostes in eum et primo de Idumea Adar qui eum multis
latronum infestabat Iudeos et post tempus Salomonis et regnum eius. Narratur etiam
deus inimicum in Salomonem de [illegible] domo Ieroboam de tribu Effraym filii Ioseph
qui Ieroboam in edificiis quibus faciebat rex pro domo [illegible] prefecerat
ipso vero Salomone decepto postposito, cum in regem [illegible] [illegible]
propheta eius fuit Ahias propheta Silonites qui Ahias quadam die Ieroboam egressum
de Ierusalem et ipsi fuerunt soli induti novo pallio. Et statim ut vidit eum scidit
pallium suum novum quo erat indutus in xii partes et x partes ei obtulit
significans quod deus constitueret eum principem super x tribus et precepit ei ut precepta
dei observaret. Cum ergo et magis rex ad regnum anhelaret quod ut cognovit
Salomon tetendit ei insidias qui hic profectus fugit in Egyptum ad Susac regem
Egypti ubi fuit usque ad mortem Salomonis. Mortuo autem Salomone et sepulto
cum omnibus Ierosolimis [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
aliqui [illegible] Hebreorum tradunt quod eius morte possunt sibi reteneri [illegible]
[illegible] subeunt et fecit se [illegible] de [illegible] et [illegible] per totam civitatem
a [illegible] [illegible] cum flagellis [illegible] publice [illegible] et quod [illegible] [illegible] eo
[illegible] [illegible] [illegible] similiter qui scripsit apologiam David [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] et vocat eum [illegible] hic autem [illegible] et [illegible]
vocat eum [illegible]. Sed [illegible] quod valde dubium est de isto cum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible] nulli et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] templa idolorum que edificaverat ut videtur quod [illegible] [illegible] fecit [illegible]
steterunt usque ad tempus Iosie regis ut [illegible] iv Regum. Nec [illegible] illa
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] misericordiam autem meam non auferam ab eo [illegible]
[illegible] [illegible] de misericordia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad temporale regnum [illegible]
fuit ab eo nec a filiis eius totaliter ablatum sicut fuit a Saule. Ideo subditur
sicut [illegible] abstuli a Saul quem amovi a facie mea [illegible] [illegible] regnavit
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] Salomone [illegible] [illegible] ab [illegible]
to et eum Roboam filium Salomonis [illegible] [illegible] in Sichem [illegible] [illegible] pro
locutorem [illegible] [illegible] et [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] est ut regnet super nos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
aliquid de iugo [illegible] quod imposuit pater tuus et [illegible] [illegible] [illegible]
Salomon [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est et ideo [illegible] ut ad [illegible]
eius [illegible] [illegible] [illegible] ut scisma in regno fiat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] regnum tuum fuit [illegible] [illegible] manum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] quibus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] non est [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] quod non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Sed [illegible] quod si pater meus fuit [illegible] vobis ego ero [illegible] vobis
[illegible] [illegible] [illegible] tercio die postposito [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sibi [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] digitus meus grossior est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pater meus fuit [illegible] pater meus [illegible]

vos virgis ego cedam vos scorpionibus i. virgis spinosis et aculeatis i. criminalibus
exactionibus gravius vos. Audientes hoc populus cepit clamare et dicere Que nobis
pars in david aut hereditas
est ipse in filio Ysai i. in david et suis. Et recedebat ipse ad castra cepit
videntes. Tunc roboam misit post eos Adoram qui erat thelonarius et
exactor tributorum ut vel per minutates et renovaret populum [illegible] in
tyrannide corda eorum conversi ipsum sed non solum non audierunt eum sed etiam
obruerunt eum lapidibus. Audiens hoc roboam timuit et recessit in ierusalem.
Postea convenerunt x tribus in Sychem et constituerunt Jeroboam in regem. Tribus vero
Beniamin erat affinior et collateralis tribui Juda adhuc mansit cum ipse
dulce David roboam allocuti sunt eum et ipsam tribum et clerus est ab eis in
regem et venerunt cum eo. Et convocavit exercitum roboam de duabus tribubus et
habuit c lxxx milia armatorum et voluit intrare regnum Jeroboam. Tunc mi-
sit deus prophetam dicens nolite ascendere regnum fratrum vestrorum nolite pugnare quia deus fecit
hanc scissuram. Audientes hoc redierunt ad propria. Et ita ab illo tempore divisum est
regnum istud usque in hodiernum diem et x tribus quia maior pars fuerat vocate sunt
illud usque in hodiernum diem sunt vocata regnum israel et rex israel. Due autem alie tribus
scilicet regnum Juda et rex Juda quia [illegible] de tribu Juda reges habuerunt quidem reges
habuerunt. Moraliter Roboam significat malos rectores in ecclesia qui terrenis
cupiditatibus dediti et delectationibus in multitudine sibi obsequentium non subiectorum sunt
solliciti sibi [illegible]. Juxta prophetam roboam latitudo populi quia latas vias et
latam gradiuntur que ducit ad mortem multos relicto consilio seniorum patrum
exemplo quorum doctrina et exempla ad celestia [illegible] illis obtemperant cum iuve-
nibus [illegible] [illegible] laudibus [illegible] et adulationibus [illegible] quibus con-
minatur sapiens dicens ve terre cuius rex puer est et cuius principes mane co-
medunt. Et contra beata terra cuius rex est nobilis et cuius principes vescuntur
tempore suo. Et sic roboam bona temporalia regni que pater suus [illegible] reliquerat
cupiunt [illegible] [illegible] [illegible] dissipat quanti nunc sunt in mundo quorum patres magnas
mundi divitias possiderunt et nunc filii sui mendici et forte quia illi male con-
gregaverunt parentes [illegible] et isti dissipat male [illegible] in lupanari [illegible]
Ideo sit ergo illis dictum illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
filii patrum vestrorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia regnum [illegible] [illegible]
[illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] in iuventute deo serviebat tamen ad senectutem
eum [illegible] ad fornicationem et ydolatriam tunc in fine regni cepit scindi
regnum suum sicut totum dictum est in historia. Sic et regnum Francorum tempore
[illegible] [illegible] [illegible] quia tunc [illegible] [illegible] soli deo serviebat sed non ydolis [illegible]
nunc [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ydola sunt peccata mortalia [illegible] [illegible]
est regnum in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et tyrannorum et aliorum [illegible] mortis
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regni malorum [illegible]
qui [illegible] [illegible] habeat in qua nec [illegible] salvat. Si ergo tales habuerint
fatuos filios [illegible] multos [illegible] fuit roboam scinditur in fine mundi regnum
[illegible] qui nisi [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] multa [illegible] [illegible] [illegible] et
cumulata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] roboam in [illegible] [illegible] tribus [illegible] annis quo cepit
regnare multiplicatum [illegible] [illegible] [illegible] quia illis qui [illegible] et noluerunt

sacrificans ydolis vitulis aureis quos Jeroboam rex fecerat et multiplicatum est regnum
Roboam 2 Par. xv cum elatum est cor eius et cepit superbire nimis adeo quod etiam negle-
xit illos corrigere qui secum detulerunt ydola a regno Jeroboam et adorabant ea
sicut Maacham uxorem suam [illegible] filiam Thamar sororis Absalonis de qua
genuit Abyam corrupit que fecerat fornices [illegible] polluta et ibi edificat ydolo Baal
Phegor [illegible] et posuit ibi sacerdotes molles et effeminatos [illegible] nec
hoc Roboam corrupit et in eum suscitatur dominus Sesac regem Egypti qui
manu forti venit in Jerusalem et obsedit eam tamen nullo sibi contradicente intrat
templum domini quod Salomon construxerat domino [illegible] et recepit inde multa de vasis
et vestibus sacerdotalibus et de domo regia ccc scuta et ccc lanceas et ccc
peltas aureas. Roboam post annos regni sui mortuus est et regnavit pro eo Abyas
filius eius. Beda super Actus. Roboam latitudo populi interpretatur. Cuius latitudo populi
[illegible] intelligitur quia multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum Abraham
Ysaac et Jacob in regno celorum id est quod omnibus mundi partibus vocatur ad regnum celorum [illegible]
[illegible] latum mandatum [illegible] [illegible] colla [illegible] accipere cum [illegible]
[illegible] in celis. Sequitur. Roboam autem genuit Abyam. Beda super hystoriam in 3 Re
[illegible] Abyas similiter pessimus fuit sicut Roboam pater eius sicut corrupit Maacham [illegible]
eius sicut alios de ydolatria sicut etiam effeminatos tamen fuit valde bellicosus
cum dominus quod fugaret Jeroboam regem Israel et restitueret regnum Israel [illegible] esse [illegible] sublatum
de medio [illegible] regnavit in [illegible] annis et mortuus est. Beda super Actus. Abyas
interpretatur pater [illegible] quod [illegible] genuit [illegible] dicit. Nolite vocare vobis
patrem super terram unus est pater vester qui in celis est. Nos quoque [illegible] nos operibus
et [illegible] habemus deum et [illegible] in deum ut valeat [illegible] dicere pater noster qui
es in celis [illegible] ut [illegible] quam [illegible] ad [illegible] et sequitur
Abyas autem genuit Asa. Hic Asa bonus fuit coram domino et xli annis regnavit in Jerusalem fe-
citque quod rectum fuit coram domino [illegible] omnem ydolatriam a regno suo eiecit et [illegible]
[illegible] abstulit [illegible] [illegible] ad ydolatriam cogebat. Hic cum paucis [illegible]
domini superavit regem Egypti et ipsum fugavit et magnam predam cepit in Egypto in auro
et argento et [illegible] quod Sesac Jerusalem [illegible] recuperavit. Asa
[illegible] interpretatur [illegible] [illegible] bonus fuit in [illegible] sua [illegible] in
[illegible] interpretatur [illegible] in [illegible] filius autem [illegible] bonus operis
et exemplo bone vite odorem omnibus redolebat. [illegible] super Beda Asa interpretatur
tollens quod Christum genuit de quo Johannes ait: Ecce agnus dei qui tollit peccata mundi [illegible]
tollamus [illegible] [illegible] de [illegible] ad [illegible] ut de [illegible] ad celestia sublevemur.
Sequitur. Asa autem genuit Josaphat qui fecit [illegible] bonum in conspectu domini sicut Asa pater suus
sicut dicitur 3 Re [illegible] quia [illegible] pater suus [illegible] ydolatrias et effeminatos [illegible]
expulerat [illegible] in Jerusalem [illegible] sacerdotibus et sacerdotibus de Juda
fecit [illegible] ut [illegible] legem Moysi observarent quas [illegible]
[illegible] eiecerant et quia bonus [illegible] timebat et [illegible]
autem contra dominum sicut Asa pater eius [illegible] Asa pater et Josaphat filius
Asa [illegible] regem Israel [illegible] [illegible]
dei et adiutorio [illegible] 3 Re [illegible] Baasa magnus bellator rex Israel

cum cepisset Rama civitatem quandam in finibus utriusque regni pertinentem tum ad re-
gnum Iuda voluit eam munire ut rex Iuda Asa non posset transire ad regnum eius
et erat ibi cum exercitu congregans multa ligna et lapides ad opus muniendum. Au-
diens hoc Asa rex Iuda timuit et non fuit ausus cum eo scilicet Baasa aggredi
sed missa pecunia ad Benadab regem Syrie qui confederatus erat Baase regi Israel
corrupit eum. Corruptus igitur Benadab intravit cum exercitu terram Israel et cepit
vastare. Audiens hoc Baasa timuit et recessit a Rama et rediit ad defen-
dendum terram suam. Post [illegible] et Josaphat [illegible] [illegible] succedunt et Achab successit
ydolatre regi Israel ampliandum [illegible] quod fuit [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
cum Achab rex Israel possessionem [illegible] duabus vicibus vicisset Benadab regem
Syrie inimicum filiorum Israel adiutorio domini et ei vitam donasset et ipsum in
gratiam suam recepisset et in omni fine posuisset et amicitia [illegible] facta Achab cum
Benadab et [illegible] amicitie federa [illegible] rediisset ad propria audiens hoc propheta
quod Achab Benadab dimiserat voluit [illegible] non solum verbis sed etiam signis
in hoc eum male egisse [illegible] ut [illegible] ad [illegible] propter prophetam [illegible]
[illegible] suo [illegible] qui [illegible] noluit a leone est devoratus [illegible] [illegible] paululum dixit
alteri qui timens ne similiter a leone devoraretur [illegible] [illegible] percussit eum
[illegible] [illegible] propheta [illegible] [illegible] [illegible] et superinducto [illegible] ne agnosceretur
sibi faciem [illegible]. Et cum veniret ad Achab dixit domine rex [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in bello quendam captivum [illegible] [illegible] tali pacto ut si eum
amitterem darem [illegible] [illegible] Cui rex dixit Ex ore tuo te iudico tu obliga-
sti te ei et opus est ut quod promisisti persolvas et statim propheta lavit faciem
suam et agnitus est et respiciens [illegible] hoc fecit [illegible] [illegible] respiciat [illegible] [illegible]
dominus [illegible] tuum [illegible] et tu eum dimisisti domini ipse auferet tibi animam tuam
et populus eius auferet animam populi tui [illegible] iratus rex Achab misit eum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Israel recesserunt a bellis per triennium et in illo tempore Josaphat
rex Iuda venit ad Damascum et [illegible] regem Israel scilicet Achab [illegible] [illegible]
[illegible] eius adiunctus est ut contraheret Athaliam pro filio suo Ioram cum Achab
et Jezabel [illegible] filia [illegible] Athalia et ideo facta amicitia [illegible] Achab rex Israel
et Josaphat rex Iuda [illegible] domum [illegible] displicuit. Et quadam die cum epula-
rentur dixit Achab [illegible] Syrii possident Ramothgalaad [illegible] et obsideas
eam et placuit iste sermo omnibus [illegible] et [illegible] ad Josaphat ait
Et tu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quid tu [illegible] [illegible] [illegible]. Et ille [illegible] [illegible]
[illegible] tuus [illegible] atque [illegible] [illegible] [illegible] dixit Josaphat ad Achab
[illegible] est ut habeamus [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel non
Et venerunt plus quam [illegible] sacerdotes Baal [illegible] [illegible] ore. [illegible] rex et
[illegible] Ramothgalaad Et erat inter eos quidam [illegible] [illegible] nomine
Sedechias qui fecit sibi duobus cornibus ferreis [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Syria et [illegible] omnibus [illegible] eius. Josaphat au-
tem [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dixit ad Achab Est ne hic
aliquis propheta domini [illegible] [illegible] Achab non nisi quidam Micheas quem teneo
in carcere eo quod [illegible] mala [illegible] et fuit ille propheta [illegible] [illegible] [illegible] mutata
facie [illegible] ei [illegible] [illegible] quod dimiserat Benadab ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

pro eo. Et cum venisset dixit ei qui ducebat eum Caue tibi ne mineris nisi ma-
lum. Et ille Viuo dicam inquit quod dominus dixerit mihi. Itaque Achab interrogatum
permittere fecit ab eo si deberet ire in Ramothgalaad. Et ille videns deludere
dicens Ascende vade et dabit dominus in manum eius et propterea iterum dixit. Adiuro
rogatus et adiuratus ab utroque rege ut diceret eis veritatem ait Vidi populum dispersum
Israel in montibus et ciuitates tanquam oues sine pastore. Et Achab dixit Tu semper
non michi prophetas nisi mala. Et propheta ait Audi verbum. Dico tibi vidi dominum
sedentem in solio et omnes angelos tam bonos quam malos astantes coram eo
et dominus dixit Quis decipiet michi Achab ut eat in Ramothgalaad. Et dixit
unus ex malis. Ego ibo et decipiam eum talem ponam in ore prophetarum Baal
et agent eum ire ad Ramothgalaad et ita tunc predixit. Hec audiens Sedechias
ille qui vaticinabat prius, factis cornibus commotus ira dedit ei alapam dicens
Numquid spiritus domini recessit a me et loquitur tibi. Et tunc tamen Achab precepit suis ut
ponerent eum in carcere et traderent eum in custodialibus donec reuerteretur et su-
meret vindictam de eo. Et propheta ait Vade et cum redieris fac de me quicquid
volueris. Propheta itaque Micheas in carcere credidit Achab prophetis falsis, et
maxime illi Sedechie qui ut audiret Josaphat dixit ei [illegible] Ecce propheta a
domino non est quod si fecerit statim cum dedi ei alapam manus desiccasset. Propterea Helie
non contradiceret [illegible] ire in Ramothgalaad te moriturum Achab in agro Jezra-
hel sanguinem tuum dixit lambent canes. Congregato itaque exercitu utriusque regum
et confrontata in Ramothgalaad Benadab rex Syrie filio congregato exercitu fuit eis
oppositus. Audiens vero eius intraverit et precepit suis ut omnino prosequentes dirigerent
in bello et impetum aduersus Achab aliis dimissis. Inito itaque bello duces de proximo
regis [illegible] si possent agnoscere ubi esset Achab et videntes Josaphat so-
lum indutum regalibus impetum fecerunt in eum putantes ipsum esse Achab.
Qui exclamans voce magna cognitus est et dimiserunt ab eo. Achab vero sciens quod
[illegible] quod rex Syrie sic mandauerat et se despoliauerat regalibus inter alios
latitabat. Sed tamen ita euenit. Nam puer quidam de Syris tetendit arcum
suum et ignorans quis esset ad quem dirigebat sagittam inter pulmonem et sto-
machum letale eum percussit. Statim clamavit ne [illegible] voluit occultare et
precepit aurige ut paululum ad castra duceret et sanguis defluebat per currum
[illegible] et in nocte illa expirauit. Et pedito Sole [illegible] noctis insonuit
tuba in castris ut omnes reuerterentur quod mortuus erat Achab et in nocte illa
redierunt et reduxerunt cadauer usque ad Jezrahel et ibi in piscina iuxta agrum
ubi lapidatus erat Naboth lauit ipsum et currum et canes lingebant sanguinem
eius et ita impleta est prophetia Helie. Cum ergo rediret Josaphat rex Juda
de exercitu occurrit ei quidam propheta Jehu nomine et dixit ei Iratus est tibi dominus
quod declinasti ad regem Israel ydolatram et accepisti uxorem filio tuo filiam eius
Sed hic [illegible] quam malum sit coram domino amplius petere et querere ab
inimicis domini quod audiunt super posita historia de [illegible] amplius
[illegible] quod instruit historia de Josaphat qui cum esset amplius ab inimicis
dei de auxilio dei desperat validiores sibi estimans inimicos dei quam deum

Cui autem dat auxilium inimicus dei adversatur deo. Deo cum voluerit contra
inimicum suum ipse enim defendit temptatus. Beda. Iosaphat interpretatur iudicatio
eius [illegible] quia qui aut pro illo iudicat quemquam sed omne iudicium dedit filio.
Vos itaque attendite illud verbum domini dicentis Nolite iudicare ut non iudicemini
et ne aliorum facta temere iudicemus in malum que nescimus quo animo fiant
hic etiam [illegible] quod facit proprietas scripture diminucionem quod ipse Iosaphat proprietatem
genuit Ioram cuius uxor fuit Athalia filia Achab regis Israel et Iezabel uxoris
eius. In secundo regum. Iosaphat genuit Ioram. Hic fecit malum coram domino sicut
scribitur in 4 regum. Ambulabat in viis Achab regis [illegible] [illegible] sui propter
Athaliam uxorem suam filiam Achab et Iezabel que ad hoc [illegible] et ipsos
cogebat ad ydolatriam et iste Ioram ad ydola declinans fratres omnes
propinquos suos [illegible] qui tamen de genere regali [illegible] occidit. Hic [illegible] Io-
sephum accepit epistolam [illegible] ab Elya propheta comminatoriam ut ab ydolatria
cessaret nec tamen correctus est quapropter deus eum tali percussit infirmitate quod frusta-
tim viscera sua emittebat et miserabiliter est mortuus et miserabiliter sepultus
quia ut inimici eadem Ioram interpretatur excelsus [illegible] poeta dicitur in
altum ut lapsu graviore ruat quod sibi contigit ut dictum est. Caue ergo et tu
ne te divicie [illegible] superbiam [illegible] a domino et [illegible] tua
[illegible] illud Ecclesiastici 10. Avaro nichil est scelestius et nichil iniquius
quam amare pecuniam. Hic enim et animam suam venalem fecit quia in vita sua
proiecit intima sua quia omnes sollicitudines et omni conatu ad exteriora extendens
[illegible] admistar aranee que [illegible] [illegible] consumit in texendo telas tamen
in tela [illegible]. Sic heu hodie multi homines virtutes et gracias sibi a deo col-
latas inutiliter consumunt in sollicitudine diviciarum tamen sine vite eterne merito
et tempore moriuntur. Caue ergo ne tibi in diviciis tuis sic fiat. Fugiat qui
[illegible] cupiditates [illegible] suppositus acquirit media et effusa sunt omnia viscera sua
[illegible] [illegible] sed non sic virgo Maria sed [illegible] filium genuit cuius viscera et interiora
et exteriora [illegible] et ossa in morte et in sepulcro non sunt comminuta nec fracta
nec corrupta fuerunt ut et nos [illegible] corpora incorrupta [illegible] Beda super
[illegible] Iosaphat genuit Ioram. Ioram interpretatur excelsus quod Christo [illegible] congruit quia
nemo ascendit in celum nisi filius hominis qui est in celo. Nos ergo ut a morte
peccatorum resurgamus per opera iusticie cum Christo querimus que sursum sunt non que
terrena ut eciam in domino sublimes [illegible] [illegible] habeamus in celis
[illegible] Ioram autem genuit Oziam. Dicit glo. [illegible] quod habetur [illegible] quod Ioram
non immediate Oziam genuit sed hic obmittuntur tres reges sibi succedentes quia Ioram
genuit Ochoziam et Ochozias genuit Ioas ut dicitur in 4 regum [illegible] et Ioas genuit
Amasiam in 4 regum [illegible] et Amasias genuit Oziam in 4 regum [illegible] hic
obmittuntur tres [illegible] causa est quia Ioram filius Iosaphat accepit uxorem
impiissime Iezabel [illegible] filii eius [illegible] ad quartam generacionem excluduntur a [illegible]
genealogia [illegible] quia evangelista volebat [illegible] [illegible] ponere [illegible] [illegible]
[illegible] ideo oportebat tres obmittere et illos magis convenienter quam alios [illegible]
[illegible] [illegible] alii peccatores hic ponuntur [illegible] quia illi tres

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regnat [illegible] generacione eius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut disperderet [illegible] masculinum de Achab et Iezabel [illegible] Iehu filius [illegible]
[illegible] [illegible] ut usque ad quartam generacionem sederent filii eius in sede regni sui [illegible]
fuit [illegible] Iehu [illegible] quod fecerat vindictam super domum Achab [illegible] et maledictio [illegible]
[illegible] Achab et Iezabel ut usque ad quartam generacionem [illegible] filii eius de [illegible] regno [illegible]
ad filios eius [illegible] [illegible] [illegible] usque in filios usque ad [illegible] [illegible] generacionem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quinque [illegible] [illegible]

fuit mali et ex malo. Sed alii licet mali tamen ex bonis et bonos genu-
erunt. De eorum vite progressu et morte qualiter mirabiliter a deo exterminati
sunt in diversis locis in textu est videre. Hic sciendum in libro IIII Regum: mortuo Ioram
filio Iosaphat miserabiliter ut dictum est supra successit ei Ochozias filius eius qui
de genere domus Achab, i. filius generi sui, et cepit regnare cum esset XXII annorum et fuit
prior in impietate, scilicet ydolatria, et uno regnavit in Ierusalem uno anno et mortuus est.
Hic vero Ioram rex Israel filius Achab. Hic erat quia tempore illo fratres regni terre
Israel et Iude uno nomine vocabantur, scilicet Ioras Iosaphat filius regis Iude et
Ioras filius Achab regis Israel. Hic Ioras voluit recuperare Ramothgalaad quam
tenebat Azahel rex Syrie cum multis aliis civitatibus pertinentibus ad regnum
Israel et misit ad istum Ochoziam nepotem suum ut congregato exercitu veniret secum
ad obsidionem, quod et fecit. Cum esset itaque in obsidione Ioras a quodam
sagittario vulneratus est et prefecit exercitui Ieu filium Namsi et dimisso ex-
ercitu et Ochozia nepote suo contra Galaad descendit ad partes ad Iesrahel ut
curaretur. Ochozias vero non post multos dies similiter dimisso exercitu de-
scendit in Iesrahel ad avunculum suum visitandum, scilicet Ioram vulneratum. Data itaque
oportunitate temporis et loci Heliseus vocato quodam adolescentulo de filiis prophetarum
tradidit lenticulam, i. vas olei quadratum, dicens: vade ad exercitum et
unge Ieu filium Namsi secreto et effundens oleum super caput eius dices: Hec dicit
dominus deus Israel: unxi te regem super populum meum Israel ut deleas domum Achab
usque ad mingentem ad parietem et usque ad debilem et inclusum sicut ego delevi
Ieroboam et domum Baasa. Dixit autem Heliseus: et claude ut quantocius ita feceris
recedas inde. Et fecit ita. Sed cum adolescens vocasset Ieu seorsum inter principes
et secreto locutus esset sic recessit a Heliseo. Principes Ieu requisierunt eum
dicentes: quid tibi dixit insanus ille? Ydolatre enim omnes prophetas insanos
vocabant. Et Ieu videndo dixit: vos nostis. Tamen ipsis instantibus revelavit
eis quod fecerat et dixerat ei adolescens. Et illi statim deponentes pallia ceperunt
dicere: regnat rex Ieu, et coniuravit omnis exercitus contra Ioram. Tunc dixit
Ieu principibus: cursu veloci ut nullus nos antecedat ut intimetur adventus [illegible]
Iore. Et eos ita festinantes speculator qui erat in eminentiori turri dixit
ad Ioram: video globum venientem quasi exercitum et quasi cuneum armatorum. Et
Ioras timens ne male accessisset suis misit militem super equum ut videret et re-
nunciaret. Qui appropinquans inquit ad Ieu: Sanum est? vobis est ne
pax vobis? Et Ieu videns: Quid tibi et pace? veni retro nobiscum. Et audiens
et apparatus est eis. Et speculator dixit ad Ioram: nuncius appropinquavit de
illis et quasi ad eos ceteri. Missus est alter et fecit similiter. Tandem speculator
agnoscens quod Ieu esset dixit ad Ioram: video incessum quasi incessum Ieu quem
et Ioras putans Ieu accessisse suis prospere sibi fecit currum et nepoti suo Ochozie
sic ut veniret ei obviam tamquam victori et cum pervenisset in agro ubi lapi-
datus fuerat Naboth dixit Ioram ad Ieu: est ne pax? est ne [illegible] prospere
actum? Et Ieu videns veneficia et meditationes matris tue Iezabel [...] quid
ergo pax potest esse nobis? Audiens Ioras convertit currum, dixit ad Ochoziam: fuge

et undique sunt insidie. Et cum ita fugeret Jehu tetendit arcum et sagittavit Joram fugi-
entem per scapulas usque ad cor et cecidit mortuus super currum suum. Dixit Jehu ad
quendam principem ducatum ejus: tolle eum ut canes comedant ipsum in hoc loco
ut impleatur prophetia Helie qui dixit ad Achab: In hoc agro ubi occidisti Na-
both lingent canes sanguinem tuum. Et sic impletum est et comederunt carnes tuas
quod impletum erat in isto filio ejus. Et sic factum est. Ochozias vero rex Juda videns hec
est fugiens ab Jehu insequente eum usque ad fines Maggedon et delatus a servis
in Jerusalem sepultus est ibi. Et ita non regnavit nisi per annum in Jerusalem. Mortuo Ocho-
zia non erat rex in Jerusalem sed mater ejus Athalia tenuit regnum. Que filios Ochozie
quia paternum patrimonium eis competebat Athalia voluisset latenter extinguere regnum id est semen
David ut superduceret avos a quibus descenderat. Uxor quoque Joiade qui tunc erat
sacerdos summus et habebat uxorem Josabeth vel Josabeth sororem Ochozie non de matre
Athalia sed alia, preter hoc accepit latenter unum de filiis Ochozie nomine Joas adhuc
in nutrice et fecit eum cum nutrice latere infra templum in cellula ubi comedebat et
dormiebat cum sacerdotibus. Cumque puer esset vii annorum Joiadas summus sacer-
dos convocatis quinque centurionibus principibus et maioribus de populo assumpsit eos manda-
to ne revelarent rem mirabilem quam ostenderet eis. Tunc ostendit eis puerum nomine
Joas dicens: iste est de semine David filius Ochozie. Volo ut constituatis eum in regem.
Et statim miserunt istos quinque principes per regnum Juda latenter ad commonendos sacer-
dotes levitas et maiores de populo ut convenirent ad statutum diem. Et ita factum
est. Ne quod Athalia cum militibus [illegible] timens Joiadas sacerdos ne armati supervenirent
aperuit domum armorum quam fecerat David et armavit sacerdotes et levitas
et alios qui secum erant et et quosdam eos posuit in portis civitatis alios circa
palacium quosdam circa templum [illegible]. Deinde statuit puerum in medio et unxit eum
in regem tunc destricte tumultu populi clamantis: vivat rex. Habebat Athalia que
erat in palacio audiens hoc statim cum militibus venit ad templum sed non est per-
missa nisi sola intrare. Que ut intravit et vidit puerum unctum in regem
clamavit: coniuracio, coniuracio! Tunc armati voluerunt in eam irruere sed Joiadas
sacerdos eos compescuit dicens: nolite polluere locum sanctum. Sed ducite maleficam
istam extra civitatem et interficite eam. Et ita factum est. Et ductus est puer Joas rex in
palacium et erat vii annorum et regnavit xl annis. Et non recessit iste rex Joas
a viis domini quamdiu vixit Joiadas pontifex avus ejus. Iste innovavit templum
et atria et fecit arcam ad dexteram prope altare habentem foramen superius
apte et statuit ut omnes de tribu Juda et Beniamin cum ascenderent Jerusalem
ut quisque pro facultate sua oblacionem faceret ad sarta tecta templi id est ad reficiendas
ruinas templi, videns enim per negligenciam priorum principum qui dediti fuerant ydo-
latrie multa esse in parietibus templi rimosa et in tectis. Et mortuus est Joia-
das sacerdos antiquus dierum cum esset c et xxx annorum et sepultus est inter reges ob
memoriam illius facti quod renovaverat regnum ad semen David. Mortuo itaque Joi-
ada Joas rex Juda cepit declinare a viis dei et colere miliciam celestem scilicet
solem et lunam et ceteros planetas. Et deus frequenter per prophetas et specialiter per
Zachariam filium istius iam dicti Joiade sacerdotis summi admonebat eum. Nec tamen
resipiscebat. Tandem Zacharias in tantum odium venit Joas regis ut non audi-

certum opere et eum poneret hostias in altari holocaustorum et acciperet primas
sed intraret ad altare timiamatis impedivit eos quos Joas rex sibi posuerat
accipientes eum lapidaverunt de hoc habetur in ewangelio Mathei xxiii ubi dicitur
filii Barachie et sequitur post cuius Joiadas fuit binomius vel [illegible] nomine
[illegible] dominus deus [illegible] Joas [illegible] Josephus [illegible] Zacharie [illegible] prevenit
et contra eum Azahel rex Syrie qui devastata tribu Ruben et tribu Gad
et dimidia tribu Manasse que erat ultra Jordanem in terra regis ipsius [illegible] convertit
faciem ut obsideret urbem Jerusalem sed Joas rex urbem timuit et congregavit
omnes thesauros de toto regno suo de regia domo et de templo et dedit ei
scilicet Azaheli et ille sic recessit tandem Joas rex cepit infirmari et in pallacio
suo interfectus est a servis suis et regnavit pro eo filius suus Amasias qui ab primis
bonus fuit et in vallis [illegible] habita victoria [illegible] de rege ipsius Joa filio
Joachas filii Jehu hic Amasias superbus effectus cepit adorare ydola et scripsit superbe
[illegible] ad regem Joas ipsius dicens Dauid et Salomon fuerunt reges ipsius constituti
et ego sed de quo [illegible] ipse [illegible] ut redderes [illegible] et tu [illegible] sub me [illegible]
bello inter Amasiam regem Juda et Joam regem ipsius victus est Amasias
et eo capto et ligato duxit Joas [illegible] commeavit [illegible] dont reddidit
ei urbem et veniens Joas in urbem cum Amasia [illegible] voluit intrare
per portam sed fecit diruere murum [illegible] a porta Effraym usque ad
portam anguli per quadringentos cubitos et [illegible] intraverunt cum [illegible] et triumpho
et accepit aurum et argentum de domo regia et vasa de templo que sibi
placuerunt et [illegible] accepit obsidibus dimisit Amasiam et rediit [illegible]
[illegible] sepultus [illegible] Joas rex ipsius et Joas rex Juda [illegible]
Amasie Amasias [illegible] cessavit a superbia sed [illegible] in alios in sibi [illegible]
[illegible] cepit [illegible] et [illegible] sedicio inter eum et cives [illegible] de civitate
fugit in Lachis ubi [illegible] cives [illegible] tumultos [illegible] interfecerunt eum
et reportatus est [illegible] et sepultus honorifice in sepulchro patrum suorum et
substitutus est filius eius Ozias hic historia [illegible] ordine [illegible] que hic Matheus
evangelista [illegible] dicens Joram genuit Oziam [illegible] tres reges scilicet Ochoziam filium
Joram [illegible] Joas filium Ochozie et Amasiam filium Joas [illegible] generationes [illegible] geminavit
hic Ozias in primo bonus fuit [illegible] et muros urbis restituit quos diruerat
rex ipsius Joas ut supra habetur [illegible] turres [illegible] cubitorum
et hic [illegible] historiarum tres [illegible] victorias [illegible] adiutorio [illegible]
de Philisteis [illegible] de Arabibus [illegible] de Amonitis et eum [illegible] in pace [illegible]
[illegible] ad agriculturam [illegible] in valle [illegible] vineas et ortos et
arbores ut [illegible] sibi et [illegible] suo [illegible] et [illegible] fructum et pro
[illegible] omnibus et triumphis quos habuit elatum est cor eius et [illegible]
ad summum sacerdocium ut [illegible] rex et sacerdos [illegible] cupiditate et ava-
ricia et voluit illud [illegible] a quo Aaron et levi [illegible] die ergo sollempni
[illegible] die septembris cum summus sacerdos [illegible] intraturus tabernaculum ut adoleret
incensum accepit iste Ozias vestes sacerdotales et thuribulum ut thurificaret
in tabernaculo [illegible] sacerdos [illegible] et [illegible] alii sacerdotes

prohibuerunt et ille comminatus est eis mortem nisi silerent. Et cum intraret templum
factus est terre motus tantus quod in motibus [illegible] qui erant intus [illegible]
tamen tectos [illegible] [illegible] divisa est per terram [illegible] orientalem et quantum
alti [illegible] orientalis et per [illegible] obruti. Quod parte magna et cum [illegible] in tabernaculo
[illegible] tabernaculum [illegible] totum et percussus est lepra in fronte ut appa-
reret omnibus et postea egressus a templo reddidit vestes et thuribulum sacerdotibus
ipsi autem sacerdotes dixerunt quod lepra erat et nullus percussus lepra habitaret in civitate
et licet primo esset indignatus nollet obedire eis tamen timens a deo deteriora fecit
tamen sibi fieri tabernaculum extra civitatem iuxta ortos et fuit ibi usque in mortem
[illegible] et cuius [illegible] loco eius tenebat regnum videtur ergo quod [illegible] administrando
regalia. [illegible] Ozias leprosus mortuus est. Cave ergo tibi ne tu tibi usurpes
aliquam dignitatem sed sta digne in una vocatione qua es vocatus set tamen quod facias
quod placitum est coram deo potest [illegible] filius [illegible] qui non rapiat dignitatem nec ra-
pinam arbitratus est equalem esse deo per ut pontifex fieret sed vocatus est ut
Aaron. Unde Beda super actus apostolorum: Ozias in spiritu robustus [illegible] quod ipse quevit
[illegible] in corde [illegible] sue quadriduanum Lazarum de monumento resuscitavit propositum
[illegible] [illegible] restituerunt in [illegible] [illegible] filio regis manu nos roborante
et quod nobis pugnante ut conteratur sathanas sub pedibus nostris velociter
Dubium — Hic primo dubitatur circa ydolatriam scilicet peccatum [illegible] quod scilicet [illegible] 2 non adorabis
ea scilicet [illegible] ut exponit glossa et loquitur de sculptilibus et ymaginibus [illegible]
[illegible] omnes supponens venerationem [illegible] [illegible] [illegible] omnibus debetur quod debetur
summo deo qui singula [illegible] omnes excellit / dicitur ut quidam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ydola colat deum tamen
[illegible] [illegible] [illegible] Sed hoc est manifeste [illegible] [illegible] [illegible] cultum sed [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mediatorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in cor-
de [illegible] [illegible] [illegible] cultum exhibeat alium extra illud quod sentit
in corde. Est etiam ydolatria gravissimum peccatum unde dicit glossa super Leviticum
omne peccatum est inmundicia anime sed ydolatria maxime et hoc est totum contrarium
quod parte [illegible] [illegible] [illegible] in republica gravissimum esse videtur quod aliquis hono-
rem regium impendat alteri quam vero regi quod contrarium est ipsi totius reipublice per-
turbat ordinem ita in peccatis que contra deum committuntur quod [illegible] maxima
gravissimum [illegible] honorem divinum cultum impendere creature quod contrarium est in se faciat alium
deum et mundus minueret principatum et divinitatem [illegible] tamen attendi per contrarium quod
parte peccantis [illegible] esse gravius peccatum eius qui peccat scienter quam peccantis
ignoranter et [illegible] hoc nichil prohibet gravius peccare hereticos qui fidem
scienter corrumpit quam acceperunt quam ydolatras ignoranter peccantes. Et similiter [illegible]
alia peccata possunt esse maiora propter maiorem [illegible] peccantis. Sed que fuit
causa ydolatrie [illegible] quod potest esse duplex causa. Una quidem dispositiva et hec fuit
ex parte hominis et hoc fit [illegible] [illegible] quod inordinate affectu [illegible] [illegible] homines
aliquem [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] honorem divinum ei impen-
derunt et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] luctu dolens pater cito sibi rapti filii
fecit ymaginem et illud quod tamquam hominem mortuum fuit tamquam deum colere cepit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod vera fides in cultum dei assumit [illegible] vera fides [illegible] ymagines assumit
ad divinum cultum [illegible] [illegible] [illegible] erant ymagines cherubin [illegible] [illegible] [illegible] in ecclesia [illegible]
ymagines [illegible] [illegible] fideles adorant [illegible] ydolatria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ecclesia ymagines instituuntur ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ymagines [illegible] [illegible] ut [illegible] ymagines [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
fides [illegible] angelorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
debet

et ibidem ceterum subditur quod homines aut affectui aut regibus deservientes incommunicabile nomen
divinitatis lapidibus et lignis imposuerunt. Tertio propter hoc quod homo naturaliter de pulchritudine
delectatur ut dicitur Sap. 13 in pictura sua [illegible] et ideo homines inducti a principibus videntes
per diligentiam artificis imagines hominum expressione factas divinitatis eis cultum impendunt
unde dicitur Sap. 13 si quis artifex faber ligni de silva lignum rectum secuerit et per scientiam
sue artis figuret illud et assimilet illud imagini hominis et de substantia sua et
de filiis suis votum faciens et de nuptiis inquirit non erubescit loqui cum illo qui sine
anima est. Quarto propter ignorantiam veri dei cuius excellentiam homines non considerantes quibusdam
creaturis propter pulchritudinem seu virtutem divinitatis cultum exhibuerunt. Unde dicitur Sap. 13 neque
operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex sed aut ignem aut spiritum aut citatum aerem
aut gyrum stellarum aut nimiam aquam aut solem aut lunam aut rectores orbis
terrarum deos esse putaverunt. Alia causa ydolatrie fuit consummativa ex parte demonum
qui se colendos hominibus erraticis exhibuerunt in ydolis dando responsa et alia que videbantur
hominibus mirabilia faciendo unde dicitur in psalmo omnes dii gentium demonia. Et advertendum
quod in prima etate non fuit ydolatria propter recentem memoriam creationis mundi quam
[illegible] adhuc vigebat cognitio dei in mente hominum sed in 2a etate legitur de Nino
a Nemroth qui ut dicitur cogebat homines ignem adorare vel a Nino qui imaginem
patris sui Beli adorare fecit apud Grecos aut ut Ysidorus refert Prometheus primus
simulacra hominum finxit de luto. Unde dicit quod Prometheus primus simulacra de
luto fecit. In tertia vero etate exclusa est per doctrinam et virtutem Christi qui de dyabolo
triumphavit. Tertio dubitatur utrum peccata parentum gravamen filiis imputetur vel ad
eos transmittatur. Dicitur quod peccatum parentum transire ad filios sic intelligi potest a parti-
bus aut imitatione aut transfusione. Si primo modo ut filios puniat Deus pro peccatis parentum sic
attendendum est quod duplex est punitio una eterna et alia temporalis quantum ad punitionem eternam
nullomodo transit videlicet quod aliquis dampnetur pro solo peccato parentis patet Ezech. 18 Ecce
[illegible] quemcumque obligatur [illegible] pene eterne non est nisi [illegible] delicti sed nullus est nisi
a delicto proprio [illegible] et ad istud intelligitur dicitur Ezech. [illegible] filius non por-
tabit iniquitatem patris et ad Galathas 6 dicit apostolus unusquisque onus suum portabit Unde
[illegible] de preceptu [illegible] dicitur quod parvuli non dampnantur ad culpam [illegible] sed pro
culpa propria quia licet non peccant [illegible] agendo sed contrahendo Si autem loquamur
de temporali punitione sic est quod pater punitur in filio sicut ad [illegible] et [illegible] au-
bus transit peccatum parentis in prolem sive prole volente sive nolente patet quia [illegible]
[illegible] lese magestatis punitur in prole et confirmatur quia princeps aliquando punitur
in suo populo ut patet 2 Regum [illegible] ubi propter peccatum David populus fuit punitus et
adhuc [illegible] intelligi illud Exodi [illegible] dicit dominus zelotes visitans peccata patrum
in filios usque ad 3am et 4am generationem et habetur [illegible] ubi dominus propter
peccatum parentum interfecit parvulos [illegible] in Sodoma et Gomorra [illegible]
interfecit dominus [illegible] Dathan et Abiron cum parvulis eorum [illegible] dominus [illegible] ut in
regnis [illegible] interficiuntur omnes tam senes quam parvuli et hoc [illegible] de [illegible]
tate divine iusticie. Alio modo dicitur peccatum transire a parente in prolem per imitationem et sic
peccatum dyaboli quodammodo transivit in quosdam [illegible] et peccatum Ade in posteros et peccata
[illegible] parentum in filios frequenter transeunt [illegible] illud Sap. 2 Invidia dyaboli mors
intravit [illegible] non tamen transit in omnes sed in eos qui imitari volunt [illegible] dicitur
peccatum transire a parente in prolem et hoc transfusione sic [illegible] nova [illegible] quod ab

alia infectione et hoc modo peccatum est transfundi in prolem a solo primo paren-
te autem secundum est quod duo sunt in peccato scilicet privacio debiti et quedam inordinata
et sic hec duo scilicet deformitas in peccato et macula, macula namque scilicet et qui-
dam est deformitas quod debiti privatione manente obligatione, ad hoc igitur quod quis
possit peccatum originale contrahere requiritur quod in illo possit ad aliquid obligari et
possit eo bono ad quod obligatur in ipso privari et quod etiam possit maculari
hec autem sola fuit in primo parente, ad eum enim tota natura nostra et omnes eius
posteri in illo obligati fuerunt scilicet ad habendum rectitudinem iusticie quam non ab eo
expectabant et in illo quod eius anima ex illa rectitudine privata fuit. Ideoque illa
obligatio eterne pene infecit infectione feditatis et passione mortalitatis et
ideo inde est propagatur ex illa quod est quod in illo habent infici et ab ipso
traducitur singulariter peccatum secundum plenam rationem. In nullo autem posteriori nova
obligatione obligatur filius in parente. Nec etiam ideo transfundenda infectio nova
infectione ex aliqua culpa actuali proveniente et sic est quod nullus parentis preter
primi parentis culpam actualem transfundit. Et hoc est quod dicit Anselmus in libro
de conceptu virginali et peccato originali: peccata progenitorum ad originale peccatum non
estimo pertinere. Denique si Adam nequivisset ad eos quos generaturus erat iusticiam
suam traducere nequaquam posset iniusticiam suam ab transmittere. Hoc autem intelligitur
quantum est de transfusione culpe ad quam sequitur eterna dampnacio. Secus de transfu-
sione quantum ad punicionem temporalis pene, subiungit in fine capituli nec tamen esse asserit
multa bona parentum filiis multa et magna beneficia corporis et anime impendi et
asserit peccata parentum filios et nepotes usque in tertiam et quartam generationem et forsitan ultra
diversis in hac vita tribulationibus flagellari et ea que dona in corpore et anima que
forsitan consequerentur si iusti fuissent quorum explicare longum est hic impedire. De hiis
igitur patet responsio ad dubitationem, concedendum est enim quod peccata actualia priorum parentum ad
originale non pertinent ut cum originali transfundatur. ~~prout venit ad [illegible]~~ Nichi-
lominus tamen aliquid transferunt quantum ad vindictam et punicionem temporalem.

Osias autem genuit Ioatham. Hic Ioatham fecit bonum in oculis domini et am-
bulavit in viis patris sui David. Hic amplificavit atria templi faciens in
introitu porticum et atrii portam altissimam et preciosam que dicebatur speciosa
unde in actibus apostolorum dicitur quod mendicus quem sanavit Petrus sedebat ad speciosam
portam templi et atrii templi que ad illam similiter post reditum captivitatis reparata est. Ioa-
tham qui interpretatur perfectus ut et tu non regrediaris sed in via perfectionis proficere
debeas quia sicut Gregorius dicit in via dei non progredi regredi est. Nam cum dicas
satis veni satis feci in usus pauperum sua largitus vel quicquid tale est aliud
cum omnia benefeceris dicit ipse dicite servi inutiles sumus quia in eo quod quis estimat
aliquid esse quod inutile sit cadit a sua perfectione sicut pharisaeus qui
omnia bona faciebat et ab omnibus malis declinabat eo quod se perfectum esse putabat
nec ulterius progredi volebat ad maiora impetranda et facienda igitur a via dei
regressus est tota iusticia perdita et ulterius. Ipse autem nullo indigens perfectus nos
se commonuit formam servi accipiens legem implevit, baptisatus est, ieiunavit, oravit
etiam in cruce. Unde Beda super epistolas: genuit Ioatham qui interpretatur perfectus

a iste achaz noluit signum petere non ex humilitate sed ex superbia non ex devocione sed ex perfidia non
curabat de deo confidebat enim iste ipse in auxilio regis assiriorum ut illos reges superare posset
petere quod deus signum dedisset noluit ne ydola quam ipse colebat fuisset vilificata et deus fuisset exaltatus
unde alia littera habet non petam et non exaltabo dominum

83
47

quod ipse bene intellexit qui in baptismo suo baptiste Iohanni dixit Sinite modo
sic enim nos decet implere omnem iusticiam et alibi dixit ipse Mathei v Non
veni legem solvere sed adimplere qui etiam nos in persona priorum discipulorum
ostendit esse propter dictam causam ipse pro nobis passus est et ... ipse ... opera
faciat et intrare nullatenus magis temptacionibus assensum adhibentes. Sequitur
Quarto Regum xvi Achaz hic non fecit quod erat placitum coram domino quia ambulavit in vias
regum Israel et insuper filium suum ydolis consecravit ipsum in honorem demonum
in valle Gehennon per ignem lustravit. Gehennon dicta est vallis quedam circa Ce-
dron in qua ymmolabantur demonibus ubi arte magica spectrum ignis credebat in-
malia. Et quia Achaz ut dictum est pessimus fuit coram domino ideo ipsum tradidit dominus suscitavit
contra eum hostes scilicet Phacee regem et Rasin regem Syrie qui ipsum fortiter valde
molestabat. Dominus autem illum ante patientem propter David misit ad Achaz Ysaiam prophetam
qui dixit ei Ne timeas illos duos reges qui sunt quasi duo titiones fumigantes et
cito deficient. Et ut credas tibi fiat quod dico pete tibi signum a domino in profundum inferni
sive in excelsum supra. Et ipse dixit non petam non temptabo dominum. Hoc enim quia indignatur b
unde quia michael benedictus legitur de isto et tunc in quantum domino invenientur quia sub ipso
dato signo illud terre rogo recepit et peperit filium. Etiam Achaz de dei auxi-
lio diffidens nolens petere signum nec per hoc deum honorare. Latet misit nuncios
ad Teglat regem assiriorum promittens multa munera si auxilio eius a manibus
duorum regum liberaretur. Quod cum factum esset ipse liberatus dei tamen adiutorio fecit remo-
veri altare eneum quod fecerat Salomon et statuit illud in loco amovit. Et templi
vasa gazophilacia clausit templum ut sacerdotes non intrarent ad adolendum sed
contremuerunt bis in die et ita totum fere destruxit dei cultum et tamen per interpretacionem
sui nominis ipsum fecit laudem reputavit. Achaz enim interpretatur apprehendens quod
ipse bene quiescit qui celum palmo concludit et ponderat et terram pugillo concludit ut
ipse ait omnia michi tradita sunt a patre meo. Nosque apprehendamus et comprehendamus
ipsum cum nobis in cordibus nostris et posteriorem conlaudantes ad futurum nos per eter-
nam diem ut possimus apprehendere vitam eternam quia ille ... Regum Achaz autem Ezechias fecit
quod placitum erat coram domino iuxta omnia que fecerat David pater eius in xx annis nec fuit
post David alius bonus ut ille. Iste purgavit atria et templum ab ydolatria quod pater
eius polluerat et restituerat cultum dei intendens ut nullus in excelsis sacri-
ficaret quod erat ipsum ydolatrare. Iste etiam eneum serpentem quem Moy-
ses fecerat in deserto destruxit. Erat serpens ille adhuc in portico quodam
ereo et plures credentes ibi esse aliquod numen thurificabant ei et ideo Ezechias
comminutum in pulverem proiecit eum in torrentem Cedron. Ipse etiam constituit
diem sollempnem ad celebrandum pascha non in domibus suis ut prius celebrabatur
sed ... Ezechias autem habebat filium egrotavit usque ad mortem et fuit ista
egritudo ultimus sui morbi regimus. Causa quare deus hunc Ezechiam plagavit
fuit eius elacio quia post illud mirabile triumphum quod habuit de Assyriis
interfectis coram nocte per ministerium angelorum C lxxxv milia hominum sed ...

deo immolant. Amodo tunc elatus fuit nec digne gratias egit nec canticum
cantavit sicut consueverant facere in liberacionibus patres sui scilicet Moyses, Debora et
et David in multis locis. Propter quod usque ad mortem egrotavit. Ubi colligitur
quod sepe propter peccatum ingratitudinis incurrit homo infirmitatem corporis. Ad quem
egrotantem venit Ysaias dicens: Dispone domui tue quia morieris tu et non
vives. Dixit namque illi quod disponeret de domo regia quis post eum regnare
deberet, non enim habebat filium, nondum enim natus fuit Manasses. Audiens
hoc Ezechias contristatus fuit valde, sed non pro morte, et quia contristatus quod relinque-
bat domum desolatam et quia in eo deficiebat frustrari promissio dei facta ad
David de prole, et ipse filium non habebat, secundum quod de semine David. Et ut
secretius oraret et ne astantes viderent eius lacrimas, vertit faciem suam
ad parietem iuxta quam iacebat, vel vertit faciem suam ad parietem
id est ad porticum templi iuxta quem cubabat, et quia in porticu non poterat
ascendere ad orandum, saltem ad faciem eius oravit. Nam ut Hebrei tradunt
cum egrotaret Ezechias, [illegible] fecit de domo in thalamos sacerdotum
qui cadunt super parietem templi et flens dicebat fletu magno: Obsecro
domine memento quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto
et quod bonum est in oculis tuis fecerim. Petivit effectum pro bonis, vel recapitulabat
et renunciabat sua bona que fecerat in vita sua et fecerat [illegible]
in quibus non est effectus [illegible] et [illegible] in me et quod non erant ut [illegible]
loquuntur ei vita nec additur anni plures sicut [illegible] deo placuisse et
quia non [illegible] [illegible] annos quos deo multum placuit [illegible] in Ezechia. Et sepe
antequam Ysaias recedebat et ecce dominus apparuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et dixit [illegible] ad Ezechiam et revertens dixit: Hec dicit dominus:
Audivi orationem et vidi lacrimas tuas et adiciam XV annos vite tue et in
tercia die qualescumque surgens de lecto tuo intrabis tabernaculum et liberabo
te et civitatem a manu Assiriorum, et ita factum est. Non est enim causa civitatis
ab Assiriis [illegible] a Caldeis et posuit signum magnum super populum et liberatum
[illegible] [illegible] si fuit morbus regius tue [illegible] quam vel [illegible] vel [illegible]
[illegible] putatur et ita dei potencia [illegible] et non per res [illegible] sanitas est
restituta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ysaias dixit Ezechias: non ante dixisti
morieris et non dixit vives [illegible] [illegible] aliquid quod quod possem certi-
ficari [illegible] [illegible] horologium ubi in domo quod fecerat [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] illius quod [illegible] in [illegible] umbra illius [illegible] quod est in medio ho-
rologii [illegible] attingebat [illegible] lineam [illegible] ubi [illegible] [illegible] linee [illegible]
horarum. Dixit ipse ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut descendat umbra vel
ascendat per lineas. Descendat. Ita intelligendum: i. faciat mora in eadem
linea per tantum spacium temporis quantum [illegible] si [illegible] per lineas sicut stetit
in diebus Josue contra Gabaon, vel [illegible] ut ascendat per lineas i. [illegible]
[illegible] ad ortum. Et ipse [illegible] dixit: volo ut vadat. Quod non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] sole ad ortum factus est dies
longissimus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tercia [illegible] die surrexit Ezechias de lecto
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] horologium erat ad solem [illegible] horas diei [illegible] umbra [illegible] [illegible] [illegible] dum linee
[illegible] [illegible] hora [illegible] [illegible] dies artificialis fuit augmentata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
linea [illegible] [illegible] [illegible] dies fuit augmentata [illegible] horis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dies artificialis fuit [illegible] horarum [illegible] [illegible] habebat decem horas
[illegible] [illegible] [illegible] habuit sole [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de ista [illegible] [illegible] sol [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diei [illegible] horis

Dubium est quare non fuit longior dies sub Josue ut sub Ezechia dicatur quod quia fuit longior
quod fuit sub Josue eo quod dicitur [illegible] in Josue non fuit antea neque postea tam longa dies sicut
difficultas quia de die sub Ezechia scriptum est in se [illegible] retro [illegible] quod sol retrocessit
per lineas ut [illegible] descenderat [illegible] cum [illegible] adeo [illegible]
quod sol retrocessit [illegible] dies non fuit augmentata in [illegible] quia successive
[illegible] ad [illegible] ut [illegible] descendat [illegible] horas [illegible]
per [illegible] sol retrocessit [illegible] dies [illegible] fuit [illegible]
[illegible] horarum dies autem sub Josue fuit [illegible] quod sol stetit [illegible]
[illegible] dies [illegible] adiecit [illegible] dies fuit duplicata
sub Ezechia [illegible] fuit [illegible] notabile [illegible] fuit notabile
[illegible] quod sol retrocessit [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] lineas successive [illegible] ad [illegible] ut [illegible] sol retro
[illegible] quod dies sub Josue fuit longior [illegible]

[illegible] dies pro Ezechia fuit longior de xi diebus certa
annua [illegible] datis [illegible] dicit quod dies pro Ezechia fuit [illegible] sol retro cessit successive
ad horologium quod dies pro Ezechia fuit triplicata [illegible] quia [illegible] 2° dies artificialis fuit augmentata
x x horas [illegible] ad lineam [illegible] retrocessit 2° dies artificialis fuit [illegible] quia dies [illegible]
x x horis 2° fuit xxxvi horarum [illegible] fuit pro Josue xxxvi horarum [illegible] dies [illegible]
fuit in duplicata [illegible] quod dies in Josue non fuit [illegible] [illegible] dies [illegible]
quod [illegible] ad [illegible] Josue [illegible] libri [illegible] [illegible] dies
2 libri [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] dies pro Ezechia fuit longior
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Josue [illegible] [illegible] fuit [illegible]
[illegible] [illegible] scriptura [illegible] Josue [illegible] dies pro Josue fuit longior [illegible] dies
dies [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] pro Josue [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 2° dies artificialis [illegible] horas 2° fuit duplicata [illegible] fuit xxxvi [illegible]
dies autem pro Ezechia fuit [illegible] xxxvi horarum [illegible] 2° pro Josue fuit longior [illegible]

[illegible] caldei adorabant solem miserunt regi munera ut honoraret eum quia deum eorum honoraret
[illegible] Ezechias [illegible] adducta eorum [illegible] letatus [illegible] sunt domus sua [illegible] in [illegible]
[illegible] audiens [illegible] [illegible] [illegible] ecclesiasticum [illegible] [illegible] fecit salomon [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aditus [illegible] large a civitate [illegible] dei [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Ezechia [illegible] sepulchrum regum [illegible] sepulchrum [illegible] sepulchrum [illegible] b

et intrans tabernaculum Ezechias domino sollempnes obtulit et coram eo fecit
canticum domino quod cogitavit in infirmitate dicens: ego dixi in dimidio dierum
meorum quod ego dixi in dimidio dierum, i. annorum habeam filium mortuus et
ita non implebitur promissio facta David. non videbo dominum in terra viventium
i. non videbo Christum de stirpe mea hoc canticum frequenter in templo decantabat
sicut modo in ecclesia caldei vero qui erant astrologi videntes solem ita redire
ad ortum et revolucionis instrumenta sua non potuerunt invenire. unde hoc
[illegible] tamen audiverunt rumorem rex vero babilonie Merodach qui alio nomine
licet appellabatur Nabuchodonosor sicut omnes reges babilonie audiens hoc
misit nuncios viros honoratos cum muneribus ad regem ierusalem Ezechiam
pro amicicia inter se mutuo facienda. dicit quidam quod quia rex babilonie colebat
solem videns quod sol honorabat Ezechiam ideo misit munera et eciam ut
quererent ab eo quid hoc esset. Et nuncios Ezechias suscepit honorifice non fuit
unum i. aliquid secretum in domo sua vel in domo dei quod non ostenderet eis et
de reditu solis ad ortum et de percussione angeli secundum scripturam inde recesserunt
venit ysaias ad Ezechiam et increpat eum de hoc quod ita ostendebat
nunciis regis babilonie dicens ei hec dicit dominus omnia ostendisti alienigenis
[illegible] domino omnia ista transferentur in babilonem et de semine tuo ducentur captivi
et erunt eunuchi in domo regis. Audit Ezechias dicit quod faciat pro pace et placito
tui populi sit in diebus meis. Veniunt venientes ad regem babilonie nunciaverunt
omnia et dixerunt nos putabamus te esse divitem sed pauper es respectu
regis ierusalem tot thesauros ibi vidimus et istud verum quod invenimus in aula
regis babilonie fuit verum [illegible] [illegible] cepit cogitare quomodo possent
habere illos. Sic tu ne glorieris [illegible] [illegible] pro vanam gloriam demum
thesauros vite eterne [illegible] quos quociescumque bona tua ostendis hostes per manum
gloriam te spoliat illis bonis sicut ierusalem fuit propter vanam gloriam spoliata thesauris
Si ergo et tu Christum nostrum bono proposito concepisti nec bono opere peperisti [illegible]
et dicere generacio mea ablata est et convoluta est a me sicut pastor mea [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] accipe [illegible] Christum in Ezechia qui [illegible] affectat
esse in [illegible] [illegible] et meruit esse unde beda [illegible] quod Ezechias
[illegible] [illegible] [illegible] dominum vel confortans vel dicitur quod [illegible] [illegible] de quo
paulus apostolus ait nos autem predicamus dei virtutem et dei sapientiam et ipse discipulos
suos confortans dicebat confidite ego vici mundum vos [illegible] fortiter
[illegible] contra mundum et hostes antiquos insidias ut tandem a Christo cum gloria [illegible]
[illegible] [illegible] aut quod Ezechias [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] peccatoris sicut petrus in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
sub [illegible] et hic Ezechias usque ad mortem ut dictum est dominum [illegible] orat
cum fletu et lacrimis et sanitatem meruit vite corporalis et multorum ad
[illegible] dierum et [illegible] quod ipse per oracionem [illegible] corporalem meruit [illegible]
spiritualem quotidie omnes peccatores [illegible] et alii [illegible] [illegible] [illegible]
ut ait [illegible] super [illegible] [illegible] aut [illegible] qui [illegible] [illegible] spiritualem
a [illegible] David [illegible] Ezechias [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

quam corporalem efficiat sola oratione placatur. Nec est aliquid dignius quod offeramus
deo quam fidelem orationem aptam. Aut quod istud regem celestem ad orandum sunt duo
scilicet egritudo corporalis et spiritualis specialiter. Ista duo debent excitare quemlibet peccatorem
ad deum adorandum. Nam egrotatio usque ad mortem spiritualiter est peccatio culpe mor-
talis qua egrotat anima et moritur. Egrotat quando quis vulneratur in naturalibus
moritur cum quis privatur dei gratia que est eius vita et obligatur ad mortem
eternam. Quod ista egritudo ne curetur in peccatis remittatur debet orare omnis homo
in peccato cum psalmista propheta dicente deo tu remisisti impietatem peccati mei subdit
pro hac scilicet remissione peccati mei orabit ad te omnis sanctus. Ista egritudo gra-
vissima est multiplex. Est enim superbia sicut frenesis, invidia sicut epilepsia
ira sicut [illegible] avaricia sicut ydropisis accidia sicut paralisis gula sicut
Apoplexia epilensis. apoplexia luxuria sicut lepra. Quod in hiis omnibus egritudinibus debet peccator egrotus
orare celestem medicum et dicere ad exemplum cum psalmista: Domine miserere mei sana
animam meam quia peccavi tibi. Exemplum de petro qui intima suspiratione et per confessionem
[illegible] dispone domui tue id est anime tue cogitando quid fecisti quem offendisti
quid perdidisti et quid meruisti. Dispone eam dolendo corde confitendo ore
satisfaciendo opere proponendo voluntatem scilicet numquam relabi in peccatum ut sic deo
possis dicere cum psalmista: Domine dilexi decorem domus tue cum psalmista. Domus enim tua
non solum est domus tua sed anima etiam est domus dei. Dispone ergo quia
morieris et non vives. Item qui mortuus est spiritualiter morietur eternaliter [illegible]
quare dispone ut possis dicere cum psalmista: Non moriar sed vivam et narrabo
opera domini et hec narrabo si vivam quia ut dicit Iste [illegible] in suo cantico:
Non infirmi confitebuntur tibi neque mors laudabit te Deus, vivens vivens
ipse confitebitur tibi quia a mortuo nichil perit dicit scriptura. Circa modum quomodo
exercendo orationis illius tria sunt consideranda. Primum requirit locum secretum requirit [illegible]
[illegible] requirit secundum apostolum [illegible] dicit quod qui vult faciem suam [illegible] ad [illegible]
ut secretius oret et te orare in secreto absconditum [illegible] illud domine [illegible]
[illegible] tu autem cum oraveris intra cubiculum tuum etc. Simile legitur de
daniele qui existens in terra chaldeorum tribus vicibus flectebat genua et
fenestris apertis orabat versus ierusalem Daniel vi. Item etiam locum hunc exigunt
oratio. Domus enim mea domus orationis vocabitur dicit christus luce xix. Petrus
et iohannes ascendunt in templum ut orarent Actuum iii. [illegible] addo
Oravit ad deum et dixit: Obsecro domine memento queso. Sunt enim orationes
admiratoria in obsecro id est obsecratio [illegible]. [illegible] subdit et flevit eze-
chias fletu magno imitatus patrem suum david qui dicebat lectum meum
[illegible] fletu [illegible] et etiam fletus in oratione sequitur [illegible] est [illegible]
et devocionis et quod talis oratio sit [illegible] digna exemplum de anna [illegible]
et de [illegible] et de mariamagdalena et de petro. [illegible]
tria que [illegible] patuit de
loco patuit de [illegible] de [illegible] quod [illegible] oratio [illegible] sit melior
[illegible] quam [illegible] oratio [illegible] que simul [illegible] et vocalis

dignior est et efficacior quam pure mentalis exemplum in Christo qui appropinquans pas-
sioni in cruce vocaliter oravit exemplum etiam in apostolo qui dicebat Orabo
spiritu et voce orabo et mente i Cor xiiii Concludit autem quantum ad penitentie
competenter ordinate tangitur etiam tria scilicet quo ad illud quod debet agere vo-
caliter et quo ad illud quod debet dicere verbaliter et quo ad illud quod debet
fieri totaliter et integraliter Unde dico de corpore et voce de verbis exemplum veritatis
ad hoc et convenit facere primo ad pectorem manum (?) quod debet facere digne
orans est quod faciem suam i. penitentie pectorem ordinis convertat ad domum basilica
inter que principaliter fuit mercatores divitialis (?) quia fuit edificatum pecunie (?) similiter
per quem abscondit et posuit se dilectum dei filium Cantic ii cum ipse stetit post
parietem nostrum scilicet ut quia deus absconditus est ipse sponsus et in que innuerunt simili-
tudines multa volucres foramina et caverna i. plaga in qua propter columba
sive fideles et simplices ne rapiantur ab avibus rapacibus i. demonibus Cant ii
Surge propera (?) fidelis anima amica mea columba mea de foraminibus petre et
cavernis maceriae est etiam pectus ubi ille pectus (?) de quo dicitur similitudinis (?) suscipit communicavit
nos talis pecti inclinato et maceria depulsa Daniel cum tandem invenerit a-
liquid peccatorum quod fuit inclinatum pectus per inclinato capite emisit spiritum Dan-
iel invenerit in loco macerie i. in corpore divitiae donec fuit depulsa
scilicet a corporali vita secundum quod facere debet primo et principaliter digne orans
et inter prima (?) quod ad dei filium mediatorem et intercessorem ad illud pectus
confratum et convertitur Secundo quod dicat verbaliter tangitur ubi dicit orat ad dominum
et dixit Respice domine mentem quia certa quod non quod quis quaerit bona intentione
fecit aliquid quod pro se bona et de quibus et corrigitur quod ea fecit in
caritate legitur pro ea allegans coram deo in oratione et hoc si proponat ea
similiter et absque elatione simplicem et cum bona intentione non confidens in eis
principaliter sed in dei bonitate magis propter ea peccata ita quod nullus eum
audiat nisi deus quamvis fuerit in orationem istius nisi et de illo pharisaeo de
quo Luce xviii quia bona quae allegabat non fecerat recta intentione nec confitens
in caritate nec ea proponebat humiliter sed superbe et alios despiciendo qui
orat sicut diligenter et publice seipsum laudavit Si autem aliquis quod multa
bona sibi fecit et commisit aliqua mala et non allegat sua bona
oratio illius melior esse quam humilior qualis fuit oratio David qui dicebat
propitiaberis peccato meo multum est enim et secundum bonitatem magnam tuam mente
mei tu Dominus cum etiam fuit oratio Thobie qui dicebat Ne reminiscaris Domine
delicta mea Thob iii et illius qui dixit Non digni sumus recipere me-
mento mei domine dum veneris in regnum tuum Luce xxiii Si aliquis confitetur
mala sua et non allegat bona propria sed bona sanctorum tuorum quod est melior
quam talis ponit ut et de tua bonitate meritis quod si expendatur digna talis fuit
oratio Danielis prophete qui dicebat peccavimus inique egimus et postea dicebat
ne auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum et Isaac servum
tuum et Israel sanctum tuum Dan iii similiter in mente David filium tu et talis

est oro ... que orat pro regno dum dic peccator penitens in orõe orã sua
opa sit. ponit que facit eo modo tu ut dicitur est exemplo tu facit si ca ta
erat et effectus gñi petit et allegat xpm et sanctorum merita et implorat effectum
diuine clemencie dicens obsecro dñe memento quesumus libet cum implorat dei
potenciam dicendo dñe. allegans xpm et sanctorum merita dicendo obsecro i. obsecrans
rogo. flagitat diuinam clemenciam dicendo quesumus et postulat diuina iusticia
dicens memento dñe dicebat ille sanctus memento mei deus quia tibi
fidelis fui. vel dic etiam facit cum orat et dicit memento congregacionis
tue / quam possedisti facit de totaliter et integre tangitur cum dicitur fleuit ezechias
fletu magno. flet de peccatis cum orat fletu magno pro remissione peccatorum
que magna et que multa sunt. flet de quibus fletu magno cum orat pro
infusione donorum et spiritus gaudiorum que magna et que multa sunt. quos
ut fructus inde sequi tangitur cum sequitur istum qui fructus sunt tres
scilicet exaudicio supplicantis curatio egrotantis et confortacio decipientis. dicitur
primus tres fructus sequitur lacrimarum penitentis orantis scilicet exaudicio et redditur
sanatio spiritualis mali et fugatio seu euasio infernalis aduersarii. primus fructus
notatur cum dicitur dominus exaudiuit orationem tuam quod apparet in multis personis que
qui orauerunt sunt exaudite secundus fructus notatur cum dicitur ecce sanaui
te et hoc etiam apparet in multis personis curatis a morbis corporalibus per
quod etiam integra curatione ab infirmitate spirituali receperunt quod apparet in
publicano luce xviii. secundo ut que iste sunt curati apparuit duplex
ad secundum quod ecce dominus sanat peccatores medicis apponitur a eius ut primum per
flagella iusticie et infirmitates vel purgatorii pene / tunc maxime sanat
apponendo duplex ut prius. per infusionem olei gracie et exhibicionem iusticie
sue dulcis clemencie in hoc etiam innuitur quod sacerdotes medici peccatorum
vulnera sanant si medicis leniunt et consolantur quod si per pungunt et asperius
corripiunt eos scilicet peccatores penitentes et imponunt penitencias nimis
duras secundo ante quod dic tres plene curati apparuit per quod intelligitur
tres gradus quod est tres tercia post tempus scilicet legis nature et scripte in quo est
per gratiam etiam plena remissio peccatorum. vel per diem tercium intelligo certe
tercia pene scilicet satisfaccionem per quam peccati plene redditur sanitati. per
annos tres etiam qui fuerunt sine infirmo additi intelligo penitencias vel
alios vero tres curatos quos post apostolus / vel per ... ab illa parte curatus ...
ubi sine penitencia etiam quos curatos asserunt qui confitentur eruuntur a effectu
vel obstinatione testante in epistola ad paulinum. per septenarium intelligitur
vero testem per octenarium secundo etiam ad utrumque cum dicitur et eruet te de manu
regis assiriorum per quem intelligo dyabolum et ciuitatem istam protegam et hec
fructus apparuit in multis obsessis a demonibus orantes multo liberati
aut ut dicitur alius quod qui demoniorum in nullo actu nisi in oratione et ieiunio
ad euidenciam autem istius textus Aliquis queritur primo utrum ... que dixit regi
morte morieris. quare fuit locutus sicut quod non quod quod predixit non euenit. quomodo

nonum quod per [illegible] et lineas per quas descendat in genealogia [illegible]
[illegible] humana olim in statu innocentie constituta quodammodo appellatur sola iustitie signatur natura
et [illegible] in quibus accepta fuit sed hoc tamen a sua puritate declinavit ipsa puritate natura
lineis per successores et progenitores [illegible] in genealogia ad et postea [illegible] descendat quod dico
violat quod tot lineas [illegible] absentia [illegible] transgressionis [illegible] obnubilavit ut est cum petrus maledicta
vel quod per illas lineas in genealogia [illegible] que fuerunt in mundo se distinguebat [illegible] ibid
[illegible] per lineas illas [illegible] nobiles et [illegible] in quibus quod fuit [illegible]
[illegible] corporis et [illegible] [illegible] fuit [illegible] castitas
in statu innocentie fuisset corpus immaculatum et [illegible] prima fuit [illegible] castitas
et [illegible] [illegible] fuisset [illegible] exhibendis et [illegible] libero
[illegible] ad [illegible] nec [illegible] et [illegible] fuisset cum humana [illegible]
[illegible] originalis [illegible] que consistit in perfecta obedientia [illegible] inferiorum ad [illegible] [illegible]
neque cum [illegible] aliqua [illegible] rebellio [illegible] obedienti deo [illegible] corpore et [illegible]
[illegible] neque cum fuisset ibi [illegible] neque [illegible] neque frigus neque estas neque labor neque dolor
neque [illegible] [illegible] fuit immortalitas potuit cum [illegible] [illegible] manutenenda [illegible] et
quia [illegible] lignum vite [illegible] loci [illegible] in paradiso qui est locus [illegible] voluptatis
et [illegible] [illegible] fuit [illegible] dimittas [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] omni [illegible] [illegible] cognitionis [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible] dei
[illegible] [illegible] sicut nunc sed [illegible] [illegible] nec [illegible] ita clara [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] que [illegible] fuit [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] Nona fuit [illegible]
[illegible] [illegible] cum caritate et aliis virtutibus [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] libro
[illegible] 29 [illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] fuisset [illegible] paradiso [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] libertas que [illegible] [illegible] in [illegible] liberum arbitrium [illegible] [illegible] [illegible]
quo stare posset si vellet [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dei [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] cum omnes lineas descendat et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et quod tota [illegible] humana
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum [illegible] lineis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo ad naturalia et spoliata quo ad gratuita [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que per peccatum [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible]

ad medium consumi cum hoc quod liber arbiter poterat peccare et non peccare sed peccata non potest
non peccare consumatum tamen dei remansit in eius consensum s. q. desponta quod laudetur. ad 8.
tercium dicendum quod concessa sunt arbitrio facias est et ideo non sunt cognita in plateas i. in
vias ad corda etiam tenebris per has itaque duas lineas sol solaris concedens non place
descendat sed corpus et omnibus aliis decem lineas constituit et in tramitis. in tempore sol luna
concedens rumpit et per illas per lineas per quas descendat in generatione ad quod non ...
in ... reposita sunt in omnibus consistere consistens status licet penalitas in qua assumpsit
superstatuta non natura pre ... sine amoris ...

aut predicatur prophetie immutabiliter eveniunt. Verbum cum Cassiodorus super psalmum 1. prophetia est
divina revelacio rerum eventus immobili veritate denuncians. Et aut quod non sunt prophetie
vel sunt decepcio vel mendacium quod est contra predictam diffinicionem. Consequens patet quia
sunt locuti in persona dei dicentes haec dicit dominus. Verum aut prophete non convenit sic
loqui nisi quando prophetice loquebantur. Secundo quidem sic arguitur omnis prophetia sit simpliciter
immutabilis. Patet quia non quod prophetia sunt quod dixit [illegible] Jonas [illegible] 2o
sic dicens sit et minime subditur Jone 3. aliud autem non evenit quod sua prophetia
mutabilis sunt. Consequens patet quia prophetia est a spiritu sancto 2 petri 1. Spiritus autem sanctus cum
sit spiritus veritatis nichil sic dicit nisi quod est eventurum. Tercio quidem sic arguitur sententia dei 3
sit revocabilis. Patet quia non contra [illegible] dominus [illegible] dicit et quibus potest insinuare
quod [illegible]. Consequens est verbum Ambrosii dicentis novit deus mutare sententiam si tu noveris emendare mutare
delictum. Quarto quidem sic arguitur vita hominis posset augmentari vel terminus a deo est 4
statutus vel diminui. Patet quia sic [illegible] quod sunt dierum [illegible]
super dies tuos quod [illegible] sicut [illegible] quod [illegible] non diminuit
[illegible] dies suos [illegible] sapiencie 4. dicitur de [illegible] quod raptus est ne malicia
mutaret intellectum eius. Consequens est quod dicit Job 14. constituisti terminos eius qui preteriri
non poterunt. Sed [illegible] hominis [illegible] est permittendum. Primum est quod predestinata
a deo aeterno necessario eveniunt [illegible] necessitate [illegible] et non [illegible] deum
quia sicut a deo predestinata vel prescita sunt necesse sunt quod evenit eo quod infallibilis est
divina prescientia et predestinacio immutabilis. Et cum aliud quod dicit non est nisi necessarium
est contingens et possibile aliter esse. Non tamen [illegible] est necessaria quod quibus est necessarium
[illegible] sicut [illegible] albus sed necesse quod [illegible] albus et tamen [illegible] esse
albus est simpliciter contingens. Verum non est necessarium [illegible] sed suppone sed suppositio quod omne
quod [illegible] albus [illegible] est de predestinacione a deo aeterno [illegible] cum quod sunt prede-
stinata a deo vel prescita necessario evenit. Et tamen absolute sunt contingencia. Patet quod dicit
quod predestinatus potest dampnari et prescitus salvari [illegible] tamen ille dampnabitur non iste salva-
bitur. Secundum est quod licet nullum tantum posset esse [illegible] divine ordinacionis vel
prescientie [illegible] esse [illegible] contingunt deum [illegible] esse dampnandum
vel aliud [illegible] salvandum [illegible] ille futurus est malus et iste futurus bonus tamen prescita
a deo sicut [illegible] quod [illegible] est [illegible] [illegible] deus [illegible] futurum finaliter bonum
[illegible] esse salvandum [illegible] causa [illegible] salvabitur quia est finaliter
bonus et deus [illegible] quidem [illegible] penitenciam et [illegible] esse
salvandum a corporali infirmitate [illegible] est [illegible] tamen cadit sub
divina ordinacione et deus [illegible] multa mala perpetrature et morture
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible]
[illegible] est effectus qui contingit in hoc mundo [illegible] dependet ex duplici causa sed ex
causis inferioribus et ex causa superiori. Voco autem causas inferiores causas naturales
et multa que procedunt ex libertate arbitrii et a causis agentibus a proposito.
Voco autem causam superiorem divinam prescienciam et predestinacionem et [illegible] sic [illegible]
quod inferiores non impediunt superiorem [illegible] magis [illegible] si aliquid debeat
esse secundum causas inferiores non [illegible] tamen debeat esse secundum causas superiores

Si autem debeat esse secundum causas superiores erit immobiliter contingens si non debeat esse secundum
causas inferiores. aliquando tamen et saepe contingit ad eundem effectum ordinari inferiores et superiores
Manifestum est quod secundum quandam glossam super istud Ysaie. Sententia est iuxta sinistram dei et
consilium. Unde cum dicitur iudicium eius secundum exigentiam meritorum hominum bonorum
vel malorum secundum iustitiam vel iniustitiam partium sive quod suam dicitur fieri vel debere
fieri quod fit vel debet fieri secundum iustitiam vel iniustitiam hominis partium. Con-
silium autem eius dicitur prout praescientia vel ordinatio eterna. Manifestum est quod prophetae non praedicant
futura nisi quae a deo eis revelantur. Futura enim contingentia in quantum huiusmodi
nulla creatura ea vera scientia cognoscere potest nisi deus revelat. propheta quod vult
et secundum quod vult deus revelat eis quaedam et celat alia eis. Aliquando enim
revelat eis quae sunt fienda et quae debent fieri secundum causas inferiores et secundum
sententiam et non revelat eis quae sunt fienda secundum causam superiorem et eius consilium. Et
quandoque autem revelat eis quod debet fieri secundum eius consilium et etiam secundum causas
inferiores. Manifestum est quod quandocumque praedicit quod sibi revelatum est eo modo quo est
revelatum non decipitur nec mentitur si aliud eveniat quam ipse praedixit. Sicut si ego
viderem hominem aegrum et dicerem iste morietur et contingeret eum vivere diutius
ego non essem deceptus nec essem mendax quia dixissem eum mori debere
secundum causas naturales. Secundo dicitur quod secundum quod dicit glossa super istud Ecce ego
cum toto habitu ait id est duplex est prophetia quaedam est praescientia dei cui non admiscetur
creaturae arbitrium et quaedam est prophetia comminationis cui creaturae arbitrium admiscetur.
Exemplum de prima illud ... Ecce virgo concipiet et illud ... 31 nonne ...
... super terram semina vel ... de secunda illud ... Rex quem fuerit gladius suus
vibrabit id est vibravit vel ... ad singulas ... ad propositum dico
quod locutus fuit prophetice sic patet quod glossa ... et eum dicit non evenit quod praedixit
dicendum quod praedixit id quod fuit sibi revelatum et secundum quod revelatum fuit. revela-
tum autem fuit sibi Ezechiae tunc debere mori secundum causas inferiores scilicet secundum
eius merita et propterea dicit glossa. Declaratio enim sua et magnitudo ipsius tunc mereba-
tur mori debere et amplius vivere non poterat secundum causas naturales et sic ipse praedixit
quando dixit morte morieris non autem fuit sibi tunc revelatum quod deberet vivere
amplius secundum causam superiorem quod tamen postea fuit sibi revelatum cum dixit
... de persona dei ecce adiciam propter quod nec fuit deceptus nec fuit mendax
... non evenit quod praedixit quia utrique eventurum erat secundum quod ipse praedixit.
Simile est de medicis et physicis qui frequenter dicunt aegrum mori et non posse
curari de infirmitate vel quod debet esse magnum frigus vel magnus calor et tamen
quod tamen non evenit quia non erat eventura secundum causas superiores propter quod non men-
tiuntur nec decipiuntur. Locuti enim secundum causas naturales. Propter etiam quod nulla
est contrarietas quia quod ... eo modo quo ... immobiliter
eveniunt. Ad 2um dicendum quod praescientia quae est ... dei est omnino immutabilis
sed illa quae est comminationis cui admiscetur liberum arbitrium mutabilis est secundum quod
merita hominis bona vel mala mutantur. Cum dicit aliquis quod istud quod fuit dictum
Ezechiae morte morieris et illud quod dixit Ionas Ninive subvertetur non fuit

perpetua predestinacionis sed solum comminacionis vel est semper exceptio subintellecta oretis et
lacrimetis et Ninive subvertetur nisi Ninive peniteat et convertatur vel dicitur sic
similiter quod Jonas predixit Ninivitarum subversionem secundum quod ei tunc fuerat revelata
secundum causas scilicet merita mala non autem fuerat sibi tunc revelatum quod per causas superiores
debebat evadere subversionem quod fuerat abeterno ordinatum. Secundo autem dicunt
quod simpliciter verum Jonas predixit, quia Ninive fuit subversa scilicet a malo ad bonum
sicut dicit glossa non multum curo. Ad 3m dicendum quod licet divinum consilium et omnis divina voluntas
simpliciter, id est consilium plus complete in eis stabit divina tamen dei immutabilis est secundum quod
merita hominis bona vel mala mutantur. Cum enim eum salvat deus secundum puram pietatem
iusticiam dampnabit propter finalem iniusticiam et equitatem qui eciam debeat
mori secundum demerita sua incipit amplius propter sua merita bona quod sic fuerat
eternaliter ordinatum. Consimiliter cum ordo sua flexibilis non fuit ea divine ordinacionis sunt
tamen ea loquendo ante. Ad 4m dicendum quod terminus vite quadantenus a deo constitutus
nec potest preteriri nec ante illud potest homo mori; terminus autem est de termino constituta
secundum causas inferiores sive qui debet mori in dimidio vite secundum causas
inferiores utpote secundum merita et secundum complexionem semper amplius vivunt secundum causas
superiores sicut fuit de isto Ezechia qui debuit mori in dimidio dierum suorum quia
tamen amplius vixit per annos quindecim. Causa autem concurrit causa superior et inferior in eodem
termino vite quia malus est et ne aliis amplius noceat, iuxta illud psalmi Viri
sanguinum non dimidiabunt dies suos, vel quia bonus est ne fiat malus iuxta illud
Sap. 4 raptus est ne malicia etc. et quod homo semper moritur plures dies propter sua bona
merita et vel plura bona faciens amplius vivere permittitur. Sic fuit de isto qui propter sua
bona merita scilicet fletum et orationem recepit ultra terminum naturalem. Sic eciam secundum
superiorem causam. Sic eciam fuit in multis sanctis viris qui leguntur fuisse mor-
tui plenum dierum et quod quidam eciam semper moriuntur senes et pleni dierum propter
sua demerita et vel amplius viverent. Sed ex tunc dicendum quod terminus quadantenus vite a deo
constitutus est qui non potest preteriri et etiam quem non potest homo mori citra autem aliquorum
sit longior et aliquorum brevior causa sunt esse inferiores utpote merita bona
vel mala et cause naturales. Verumtamen iste tamen cause sub effectu tamen ubi sub
sunt cadunt sub divina potencia vel eius preordinatione. Consimiliter cum omnis possit
esse causa altius ut dictum est causa divine potestatis vel ordinacionis quod sicut sic
vel sic sit a deo prevista.

Ezechias autem genuit Manassen et cetera. Iste Manasses fuit pessimus
omnium suorum antecessorum regum Juda scilicet vias Achab regis Israel et ydo-
latriam quam pater suus Ezechias abiecerat renovavit. Excelsa que pater in excelsis edi-
ficaverat et fecit ydolorum prophana et recepit multos bonos ad ydolatriam et filium
suum in holocaustum demonum per ignem transferebat, tunc suscitavit deus multos
prophetas qui predicabant ei multa mala futura nisi a suis malis declinaret
dicentes quod deus extenderet funiculum Samarie in Israel et multa id est captivitatem
similiter capti quod tamen ille rex non solum non acquiescebat sed multos de eis
interficiebat ita quod implerent plateas urbis sanguine prophetarum et iustorum de-

Et ipse hec quia fuit nobilis genere non fuit ausus eum occidere ita de facili sicut alios Sed quesiuit occasiones contra eum de lege ut habetur in quodam libro hebraico. Quia tu dixisti vidi dominum sedentem super solium excelsum ut habetur ysaie 6to Et iste tu dicis contra moysen et contra dominum dicentem moysi non videbit me homo et viuet et sic iudicauit eum ad mortem Et cum propheta oraret dominum ~~aperuit~~ apperuit quidem cedrus et ibi inclusit prophetam Manasses vero viso miraculo non fuit retractus a crudelitate sed cum cedro fecit eum secare cum serra ferrea Sed quidam dicunt quod postmodum quod fuit serratus serra lignea ad diuturniorem afflictionem Et cum propheta peteret aquam sibi dari et negaretur dominus de excelso

porta ad portam et posuit ydolum in templo domini propter que mala ysaias propheta qui eius socerum habuit magis ceteris resistebat comminando ei mala futura audiens. Hec etiam est ysaias quod sub ezechia manente adhuc manasse [illegible] predicens [illegible] ipsum in tali etate fuisse hoc tamen propheta [illegible] dicens [illegible] volebat eum occidisse dicens [illegible] et mori sine filio [illegible] filium relinquere qui et deum contempnet. occidit prophetam ysaias [illegible] manasses [illegible] medio et totum [illegible] columna [illegible] inueniret in [illegible] lignea [illegible] ut demon [illegible] tormentaretur fecit eum per medium secari propter que mala [illegible] talia [illegible] Rex babilonie [illegible] egressum fuerat a [illegible] quod [illegible] ezechias ostendit nunciis suis omnes suos thezauros et vasa domus domini ut [illegible] intrauit iudeam et iste manasses [illegible] cum eo et [illegible] manasses et cathenatus ductus est in babilonem et positus in carcere [illegible] ligatus bibebat aquam cum aceto mediam [illegible] et [illegible] afflixit penitens orauit ad deum et audiuit eum deus et flamma ignis descendens [illegible] compressit et [illegible] in regnum suum et fuit deus in toto corde et bonus effectus adeo quod [illegible] aliquantulum [illegible] totam ydolatriam expulisset et [illegible] mutauit nomen filii sui quod imposuerat ei quando [illegible] et vocauit eum amon quod interpretatur fidelis [illegible] quod iam mutata est fides [illegible] et mortuus est et sepultus in sepulchro patrum suorum [illegible] in orto [illegible] qui [illegible] dic tu [illegible] ad regnum [illegible] manasses [illegible] obliuiscens qui [illegible] ezechielem prophetam [illegible] dic quibus fuit [illegible] non meditabor amplius [illegible] obliuiscendo [illegible] ad [illegible] dimittite [illegible] habetis aduersus aliquem de cordibus [illegible] ut [illegible] dimittat vobis peccata vestra [illegible] medicus [illegible] domini [illegible] malorum obliuiscetur [illegible] remittetis debita [illegible] et [illegible] a deo vobis peccata dimittat

Sequitur manasses ac genuit amon amon iste malus fuit ut pater suus et regnauit tribus duobus annis [illegible] sepultus [illegible] in [illegible] orto [illegible] est sepultus [illegible] qui eum interfecerunt et interfecerunt regem filium eius [illegible] octo annorum [illegible] iste amon in adolescentia fuit [illegible] patrem suum manassem [illegible] et fuisse malum et post penitentiam reductum ad regni coronam ut [illegible] iste amon [illegible] malam [illegible] dicens [illegible] propter [illegible] et ego cum ad etatem [illegible] penitencia [illegible] [illegible] eius [illegible] deus [illegible] et ut [illegible] annorum [illegible] regnare [illegible] et [illegible] duobus annis regnauit [illegible] et [illegible] ne ad punctum mortis penam protrahens et ne [illegible] in [illegible] et [illegible] in [illegible] penitere ne in puncto ad inferna descendens

misit aquam in os eius et inde locus ille [illegible] quem serratus est dictus est Silue quod interpretatur missus Nec sepelierunt eum in sepulcro prophetarum sed sub quercu Rogel iuxta transitum aquarum que fecerat ezechias in memoriam miraculi quod fecerat deus in aquis illis ad preces ysaie Tradit enim Epiphanius quod cum Senacherib rediens ab egypto misisset exercitum ad obsidendum ierusalem qui castra metatus est circa piscinam Silue ut aquis eius uteretur Erat autem piscina quam gentes [illegible] et ciues ad eam ascendere poterant et hostes. Oratione autem ysaias obtinuit a deo ut cum egrederentur ciues ibi essent aque sicut prius cum ascenderent hostes siccarentur aque et tanti rei memoria propheta ysaiam gloriose sepelierunt in loco predicto ut etiam orationibus eius post mortem indesinenter eius aque beneficio poterentur propter que mala [illegible]

sed potuit penitere insuper diu tempus est penitendi exemplo marie magdalene
et christi qui quamvis non peccavit formam peccatoris assumpsit serviendo legi obediendo in faciendo
offerendo se ad mortem patienter sufferendo. Hi autem iniusti et prima vel medii
qui contenit (?) bonas sicut Josias de quo dicetur in sequentibus. Secunda super Math.
Amon fidelis interpretatur quod ipse vere querit pro omnibus qui dixit petite et
accipietis querite et invenietis pulsate et aperietur vobis. De quo Johannes in apocalipsi
qui dicit est testis [illegible] fidelis quod [illegible] fidelis quod [illegible] promissa servanda et
[illegible] et [illegible] [illegible] fidelis [illegible] in fide [illegible] et fideli dicitur fidelis
[illegible] et iustus [illegible] sicut ipse [illegible] dicit [illegible] intra [illegible]
et fidelem servum in gaudia domini intrare [illegible] et super [illegible] bona eum constituet.
¶ Sequitur Amon genuit Josiam. Iste fuit optimus et ambulavit in omnibus
viis [illegible] sui David [illegible] declinavit ad dexteram neque ad sinistram. Iste annorum
octo fuit cum regnare cepisset et xxxi annis regnavit [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] antiquus natus [illegible]
ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] divisione regni [illegible]
roboam filium salomonis et ieroboam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] duos fecit
vitulos aureos et [illegible] [illegible] ad ydolatriam [illegible] fecit [illegible] vitulis
[illegible] hostias [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] nomine [illegible] ad eos et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] altare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dixit ad
altare: altare altare [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] nomine Josias [illegible]
te et [illegible] super te [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] dixit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dixi [illegible]
altare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] et ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Josias
postmodum [illegible] [illegible] ut [illegible] dicetur. Josias xviii anno [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] ut [illegible] ydolatria [illegible] a regno suo [illegible] duo
gazophilacia in atrio templi [illegible] [illegible] ut omnes facerent oblationes
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] qui [illegible] facti sunt
samaritanorum [illegible] ad [illegible] ad templum et ad [illegible] [illegible] [illegible] anno
regni [illegible] natus est [illegible] iste Josias ut [illegible] in [illegible] anno cepit
[illegible] dei [illegible] et [illegible] anno dixit ad zachariam [illegible] [illegible] ut
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] gazophilacia et [illegible]
[illegible] et traderet [illegible] illis qui [illegible] [illegible] [illegible] templi
ut [illegible] [illegible] et ita [illegible] est in [illegible] [illegible] [illegible] dixit [illegible]
[illegible] ad zachariam [illegible] [illegible] librum in templo de isto libro [illegible]
quod fuit deuteronomium legis [illegible] quod in [illegible] [illegible] [illegible] moyses [illegible]
[illegible] et tradidit [illegible] levitis [illegible] ut ponerent eum in [illegible] [illegible]
ubi erat virga aaron et [illegible] aurea et tabule testamenti [illegible] in [illegible]
[illegible] legeretur semel coram omni populo in festo scenophegie [illegible] [illegible]
[illegible] libro et [illegible] [illegible] legerunt et ideo [illegible] quod [illegible] [illegible]
eum et legit [illegible] zachariam et zacharias accipiens eum tulit ad Josiam
et [illegible] eum legit Josias audivit precepta domini que ibi [illegible] et in fine

maledictiones transgressorum et timuit valde et scidit vestimenta sua dicens
ad Helchiam et ad Saphan Ite consulite dominum quid me velit facere et
tunc non erat propheta quem consulerent nam Jeremias puer erat sumpta est
tamen mulier prophetissa scilicet Olda uxor Sellum custodis vestium scilicet sacerdotalium
vel regalium tunc venissent itaque ad prophetissam istam ut consulerent dominum
dixit illa non est sententia dei ut sententia hominis q.d. sententia dei est incommutabilis et
immutabilis ideo non potest esse quin captivetur populus et destruatur civitas sed quia
ille qui misit vos timuit deum et doluit de transgressione preceptorum eius
hoc habebit quod in diebus eius hoc non erit destructio veniens inde re-
tulit Josie que acceperant in 4 Regum xxiij deinde ipse convocato omni
populo fecit omnes iurare ut observarent precepta et fecit illa scribi
deinde ergo destruxit et comminuit omnia pertinentia circa cultum et materiam
ydolorum sive publicorum sive privatorum in regno suo postea etiam per
civitates Bethel et alias quas forte captivaverant decem tribus veniendo
[illegible] destruebat aras et lucos et excelsa ad pertinentia ydolorum
et ne post eius reedificarent loca illa contaminabat ea ossibus
sacerdotum ydolatrarum ubi [illegible] cum Judeis detestabiliter contractu
mortui destruxit etiam vitulum quem Jeroboam fecerat in Bethel et colla
[illegible] sacerdotum illius ydoli et tumulos comburebat ea super aram sicut dixerat
sicut [illegible] ille prophetavit quando Jeroboam [illegible]
domini Ecce hec Josias in anno xviij eius regni in Jerusalem ipse xxij anno ut
in nullo [illegible] domino cum celebrarent pascha
et cum regnasset feliciter xxxj annos circa finem vite sue Pharaonem regem
Egipti congregato infinito exercitu volebat transire [illegible] Judeorum et ut contra
ut dicitur [illegible] Pharaonem [illegible] cum congregato exercitu iuit illi obviam
in campo Mageddon iuxta arborem ubi erat [illegible] ad collocucionem
una parte et rex ex altera ad colloquendum et quidam sagittariorum eius mortis
[illegible] [illegible] sagittam toxicatam et letalem cum scilicet Josias
et [illegible] et propter immaturitatem [illegible]
Josias celebrasse legitur [illegible] et inimicus domini
a [illegible] ut [illegible] domino [illegible] Josias
[illegible] celebravit pascha
[illegible] Josias solemne fecit pascha super omnes reges qui ante
agnum paschalem comederunt super omnes qui ante eum fuerant et post
eum adhuc erunt [illegible] dabat in pascha [illegible]
[illegible] in sua carne et [illegible] nobis [illegible] ut tu
[illegible] corpus tuum [illegible] domino placere in [illegible]
[illegible] ut [illegible] sibi in [illegible]

sup(er) a(n)i(m)alium demonum gemunt Josaphat qui invocata patris dei sp(iritu)s cuius est
salus vera de quo apostolus dicit omnis enim qui invocaverit nomen domini
salvus erit. Necessarie operibus iustitie et procul salute vera operantes
ita quod invocantes cum nomen salutem consequi mereantur eternam. Dubitatur
an homo in fine vite sue possit vere penitere. Videtur quod non quia dicitur in machabeorum de
de antiocho rogabat scelestus dominum a quo non erat misericordiam consecuturus
Et ad in fine vite sue erat ergo etc. Item deus vere penitentes peccata
dimittit sed ille qui in fine vite sue penitet non dimittit peccata sed a peccatis
dimittitur quia tunc velit penitentiam agere quia peccare non potest et ergo videtur quod non
possit vere penitere. Sed in oppositum est quod latro in fine vite sue penitens
meruit audire hodie mecum eris in paradiso. Ad isto dubio dicendum
quod duo sunt que penitentiam difficultant et integrant scilicet dolor de peccatis preteritis
et intentio de cavendis futuris. Ostensum est quod penitentia difficilis videtur
Et ... non est facile quod affectus qui diu inclinatur in aliquid aliis
diebus vite sue ab illo penitus retrahatur. Actus non est impossibile et
ergo videtur ad dubium licet aliqua penitentia [illegible] sit esse melior ita [illegible]
tamen [illegible] liquidum illa est melior ista [illegible] de penitentia latronis etc.
Sequitur ergo concludendo quod possibile est in fine vite penitere [illegible] arbitrium quando
non est ligatum nec captivatum ex habitu acquisito ne possit in oppositum [illegible]
[illegible] et ergo [illegible] et quod est in eo ad penitentiam se
disponere et [illegible] quia [illegible] deus negat gratiam
faciendi illud quod pertinet ad eam [illegible] nec tamen dimittere pro
videntie [illegible] qui [illegible] et in ultimo tempore vite penitentiam [illegible]
[illegible] liberum [illegible] ad [illegible] quia [illegible]
[illegible] dolore [illegible] ad motus [illegible] animi actus
[illegible] ut antiochus et [illegible] qui in fine orabat et non est
misericordiam consecutus quia non penitebat ex amore iustitie sed ex timore pene
quam expectabat vel ex dolore quam sustinebat. [illegible] quia illa
penitentia [illegible] plus de voluntate in penitente in [illegible] a [illegible] morte
est [illegible] ad [illegible] pure non [illegible] peccatis [illegible]
non [illegible] dicit [illegible] qui [illegible] non [illegible]
quia [illegible] non [illegible] sui [illegible] statu penitentis qui status [illegible]
[illegible] non [illegible] voluntas [illegible] maior difficultas tunc penitendi
non auget [illegible] quia [illegible] difficultas ex qua [illegible]
et non illa [illegible] ex dispositione penitentis [illegible] totali [illegible]
[illegible] et satisfactio tunc sufficit ad [illegible] quia tunc
est articulus [illegible] in quo voluntas [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] de [illegible] quia [illegible] ergo [illegible]
[illegible] quod antiochus consecutus fuisset veniam si vere penituisset sed non [illegible]
[illegible] penitentiam quia non ex amore iustitie de peccatis [illegible] dolebat sed
timore pene quam expectabat vel dolore quem sustinebat [illegible]

nullum attingit in fine penitentibus qz non est facile quod affectus quem homo
toto tempore vite sue inclinatur ad aliquid subito ad contrarium trahatur ut tan-
impossibile est quod qd li. ca. non cogitatur et tamen accepto ut providencie dei pre
tium perficit quam eciam in extremo ante vel prime motus inspirat quorum
ad pedem ... quod ... et ... illis d. quod prima quam aliquis in fine vite
non est eciam signum salutis quando aliquis de peccato quod iam facere non potest
penitens et sua voluntate peccandi amisit quod magis manifestum est de illo
qui peccare adhuc potest et penitentiat quod voluntate mutavit tum eciam qui
aliquis non potest velle peccare potest et voluntate mutare ut nolit quod prius
voluit eciam si posset.

(Marginal note: et si non possit exigit excitatur effectum ad salutem quod nihil est quid ...)

Iosias autem genuit Ieconiam et fratres eius in transmigracione babilonis
Hic dicit textus scolastice historie et in glosa exemplum non quod adhuc
transmigracio esset quando geniti sunt sed quia imminebat et in Ieconia
incepit ... post eum semper fuit tributarius vel captivitatem denique
movet hic questionem quare hic nominantur fratres Ieconie cum
eos non descendit populus Iude sed dicendum sicut de hiis quos
quod aut simul fuit fama aut infamia Iudas eam et fratres eius
laudabiles fuit fama ... Phares et Zaram Ieconias et fratres
eius fuit simul infamia ubi nota quod iste Iosias reliquit tres
filios et hoc est quod dicit apostolus Iosias genuit Ieconiam et fratres eius quorum
primus dicebatur Ioachim qui dictus est Ieconias secundus dicebatur Ioathas
qui dictus est Sellum tercius Mathathias qui postmodum dictus est
Sedechias de quibus in glosa exemplum apertius scripta et misterio ut dicitur
est quod Pharao Necao regem Egypti Ieconias filius Iosie audiens hoc
timuit qui erat iam xx annorum locutus est cum Pharaone Necao ut
faceret eum regem et ipse redderet ei tributum populus hoc audiens constituit
Ioathas regem hic fecit malum coram domino contra quod ipsum deus
totaliter exheredavit. Pharao Necao ut audivit
regem ad eum in Reblatha i. Anthiochia iam victor de prelio
reversus misit nuncios ad Ioathas ut veniret ad eum quem stati
non venit ligatum misit in Egyptum qui postea non rediit sed ibi mortuus
est et pro dictis non regnavit iste Ioathas filius Iosie nisi per tres menses
fecit autem Pharao regem Ieconiam fratrem Ioathe in vinculis et
mutavit ei nomen in signum subiectionis vocans eum Ioachim et
et imposuit ei ut singulis annis redderet censum et tributum centum
talenta auri et l. argenti eiusdem constituit Pharao Ioachim ut
regnaret in altum proco qui ... auri de populo terre ut Pharaoni
confitetur malignus spiritus sensu firmus sui in populo carnali appetit
ut tam sensu quam eloquio eius quod omnia parati sunt obsequio Ioachim

precepto pharaonis censum exigit et duplicavit per ministros sibi deditos ab uno
quoque exigit secundum vires suas preterea censum sibi solvere satis nequit populus
quottidie peccat per peccatum publicum [illegible] historia. Joachim pessimus fuit
et dolus et quippe civitatem ipsum deus mirabiliter [illegible]. Ieremiam prophetam
quem sepe propheta predicavit sibi imminere captivitatem lapidasset nisi fuisset resisti
tus seniorum. In quinto anno regni Joachim scripsit captivitatem et destructionem
et ordinem destruendis urbis et hoc fecit per manum Baruch scriptoris sui
absente rege Joachim Jeremias et Baruch legerunt librum coram populo
quibus seniores de populo dixerunt ut fugerent a facie regis et latuerunt
et fecerunt sic. Allato autem libro coram rege et lecto rex commotus
ira fecit eos inquiri et statim librum combussit et fuit liber lamentacionum
sive liber Trenorum quem postea Jeremias restituit. In viii° anno regni
Joachim qui fuit quartus annus regis Nabuchodonosor. Nabuchodonosor movit
exercitum contra pharaonem necao regem egypti et devictum misit in egypto
ipsum regem tributarium. et cum venit faciens iter ad Judeam et venit
ei obviam Joachim dicens se ei velle persolvere tributum quod reddebat regi
egypti et ita dimisit eum Nabuchodonosor. Jeremias audiens quod liber suus
combustus erat dixit ille qui combussit librum meum hoc erit quod cadaver
eius proiectum calore torretur in die nocte vero infrigidabitur quia sepultura
asini sepelietur id est carebit sepulchro. Joachim per duos annos reddidit
tributum Nabuchodonosor. In tercio anno negavit [illegible] et confidens in regem
egypti qui iam recalcitrabat Nabuchodonosor. Jeremias tamen dicebat ei ne con
fideret in rege egypti quia baculus arundineus est. hoc vero nolebat acquie
scere. Unde contra eum Nabuchodonosor fide pacis data ingressus civitatem fidem
fregit et abstulit vasa aurea et argentea de domo domini et de domo
regis et que sibi placuerunt. et tunc [illegible] cepit de nobilioribus duo
milia et decem et captivos secum duxit in babilonem inter quos fuit
Ezechiel adhuc puer [illegible] quos fuit [illegible] Joachim rex ductus [illegible]
vera Joachim rebellavit Nabuchodonosor fuit et cum solutus remisit
et latrunculi [illegible] de nocte ipsum regem et plures alios in campis
meantes invenerunt cum [illegible] eos quia misit Nabuchodonosor [illegible]
[illegible] a Nabuchodonosor et sic ejectum et cadaver eius
non potuit inveniri et ita impleta est prophetia Jeremie quod carebit
sepultura ut dictum est. Quippe sepultura asini quod sic [illegible] non fuit sepultus
[illegible] autem liber Regum dicit dormivit cum patribus suis id est mortuus est sicut
patres sui vel intra [illegible] suorum [illegible] non in [illegible] positus sepultus
[illegible] sic [illegible] a latrunculis [illegible] aliquos [illegible] substituunt in
regem filium eius Joachim et mutatum est nomen ei et dictus est
Joachim qui prius tamen dicebatur Jeconias sic et [illegible] sicut [illegible] ait

Hanc et dicitur patres eius per quos fratres vocantur in ... mat. inde fratres dicti ... vocatur

Iosias genuit Iechoniam et fratres eius et hoc dicitur de principio civitatis ... dicit. Et post
transmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel. Hic dubitatur apud doctores
secundum ... eundem Hieronymum quod Iechonias qui hic nominatur non fuit idem ... sed alius
tamen vocatus Ioachim dicitur tamen quod primus fuit et secundus filius primi filius Iosie et secundus nepos Iosie
... et ... Ioachim quod scriptorum vitio apud grecos latinosque ... sequitur
primi ergo Iechonias scilicet Ioakim fuit filius Iosie secundus autem fuit nepos ... est
... filius Ioakim primus autem constituit regem Pharao Necao ...
... non hoc ... fratrem ... confectum ut hic patet
... hic nominatur est in fine ... quatuordecim et in capite sequentis
... in ... duas
non ... alterum ... evangelista
hic tamen Iechonias nepos Iosie nominatur et non hoc ... quod
filius Iosie sublatus de domo regia quod non populus ... constituit eum ... Pharao
Necao ut dictum est ... et ... Iechonias filius Ioakim ... Pharao
Iosie sublato de domo regia ... quod populus ... constituit eum in regem
... nepos ... dicitur filius Iosie hic et postea ... Salathiel hic ... duas
alia autem per transmigrationem ... factus a populo ...
... fuisse ... quod iste nepos Iosie facit angulum ... ad
fuit ... quod ... est ... immediate sed mediate ...
... filio ... quae dicuntur ipsi fuisse nati in transmigratione Babylonis
cum fuissent nati ante transmigrationem Babylonis ... dicitur
ideo dicitur per evangelistam ... quod isti adhuc nati fuerunt ut de regno ...
... et aliorum ... captivi ducentur et hoc fuit ... populo
... quod ideo dicuntur fuisse nati in transmigratione qui ante nati fuerunt ...
nota quod illi qui ibant voluntate in Babyloniam vocabantur filii transmigrationis
alii autem qui propter ... ducti sunt in Babyloniam ducti sunt filii
captivitatis ... quae ... sunt ... de captivitate sunt de transmigratione
... quod ... non descendit ... filios captivitatis sed ...
... filios transmigrationis sicut Iechonias. Sequitur textus in ...
... Ioachim sive Iechonias ... in rege constitutus ut dictum est
post mortem patris Iechonias ... Nabuchodonosor ... et
ideo Nabuchodonosor volens istud ... venit et obsedit
civitatem ... Ioachim ... venit ei obviam et ad
... reddidit se ... Nabuchodonosor ...
... Ioachim ... regem ... eunuchos ... principes ...

... quod Iechonias ... in ... Babylonia ...
... angulum ... angulo ...
transmigratio Babylonia ... transmigrationem ...
... Iechonias ...

a ... principibus ... regni Babylonis ... templum
... dicitur ...
... quatuor

2 quod ... Iechonias ... in ...

et potestas ne dicto possent caput extollere in Babilonem misit, et fuerunt
tantum vii milia virorum quos fuerunt tres pueri qui postmodum in fornacem
ignis missi sunt scilicet Sydrach Misach et Abdenago id est Ananias Azarias
et Misael et preter istos de melioribus et clusoribus et carpentariis duo
milia et in hac vice et preterea translati plus quam x milia ut patet. Se
dedit iste Joachim nec regnavit nisi tribus mensibus et aliquot dies
[illegible] dicitur est transmigratio [illegible] venit Nabuchodonosor et obsedit
urbem et suscepit Joachim sibi obviam venientem et tulit vasa aurea
que fecerat rex Salomon in templo domini et transtulit Nabuchodonosor omnes
principes et fortes et artifices et clusores de urbe in Babilonem [illegible]
et terra ipsa est civitas quasi id est celica Babilonia est civitas diaboli omnium ma-
lignorum sive demonum sive angelorum malignorum [illegible] ipsa Chaldeis cum fidelibus in terra
[illegible] ab inimicis demonibus vel peccatoribus decepti quilibet
[illegible] mentis colla submittunt deducuntur ad Nabuchodonosor regem urbis et
[illegible] principes fortes [illegible] per multa captivorum cum et [illegible]
[illegible] anno [illegible] ac decalogo fidelis [illegible] subito illecti
[illegible] adulteriis [illegible] pollunt aut [illegible] in
[illegible] tollunt fabros etiam [illegible] alio in loco ab urbe
[illegible] qui [illegible] noverunt [illegible] abierunt ut dicta [illegible]
[illegible] artifices et clusores de urbe in Babilonem
ad eos qui [illegible] pluribus [illegible] et [illegible] de qua
[illegible] nunc [illegible] a [illegible] defectum atque [illegible] ad
munimen sancte ecclesie impendi debuerant ad [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
ei [illegible] doctores [illegible] vite [illegible] et
docent [illegible] industria sue [illegible] accepit forte [illegible]
[illegible] ad regem Chaldeorum captivi in Babilonem [illegible]
[illegible] accepta in terra [illegible] ad [illegible] qui
[illegible] Sequitur [illegible] super [illegible]
[illegible] qui dicit [illegible] et [illegible]
et [illegible] ad [illegible] in adventu domini [illegible]
[illegible] et [illegible] ne [illegible] nobis [illegible] illa
dies que [illegible] super [illegible] qui [illegible] super faciem omnis
terre [illegible] ne [illegible] ab impiis [illegible]
dono [illegible] ad gaudia [illegible] eterna. Sequitur
Et fratres eius dicto de duobus fratribus filiis Josie [illegible] est etiam de tercio
filio eius Josie sub quo civitas urbis capta est et igne combusta [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible] secundum [illegible] historialem sive litteralem,
[illegible] moralem sive mysticum [illegible]
[illegible] nepos Josie vel [illegible] sive urbis [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible] se transtulisse in Babilonem in regnum Nabuchodonosor qui
[illegible] terra [illegible] et [illegible] super flumen Chobar Nabuchodonosor

constituit Mathathiam patruum eius filium Josie in regem Ierusalem et mutato nomine
vocavit eum Sedechiam et imposuit ei tributum et fecit ei iurare ut sine
contradictione redderet. et erat iste cum cepit regnare xxi annorum et regnavit
xi annis et reddidit tributum per viii annos. Sed ix° anno negavit. Sicut
Jeremias xxi corripit eum predicendo mala futura frequenter. diligebat tamen eum
Jeremias ut adhesit consiliis eius nisi principes contradicerent et consilium eius consulebat
adeo Jer. 38 et presumendo prophete qui dicebat non solum civitatem non capiendam
sed et Jechoniam cum uxore et vasis domus et reliquis captivis scilicet cito ven-
turos. Sed in quinto anno regni illius Sedechie est quod illi quos duxit Nabuchodonosor
in Babilonem et dedit eis provincia(m) tria(m) [illegible] iuxta flumen Cho-
bar eum viderunt frequenter mittentes annuntiantes quod pax esset in Ierusalem et ceperunt
murmurare et dicere decepti nos Jeremias. Tunc suscitatur dominus spiritum Ezechielis
qui erat cum eis et cepit prophetare iuxta flumen Chobar dicens captivis
dominus prophetat iuxta litus Jer. et scribens mandat et ordinatis destinatis misit
Babilonem Jer. 29 sed dicebat: rex ducetur captivus et tamen non videbit
non sunt quod speculatum illuc. dedita est in mundi audientes quod venitur
ad regem ducetur ascendantes sunt isti prophete quod patet plane quod credentes eorum
Nam cum dicit captivabitur et non videbit Babilonem dicitur dicit ducetur
in Babilonem quod est impossibile. Et tunc rebellat Jeremias contra Sedechiam in ix°
anno regni sui inito consilio cum rege Egipti negat tributum regi Babilonis
Jeremia tamen reclamante et contradicente. Tunc Nabuchodonosor rex anno ix° regni Se-
dechie x° mense x° die mensis obsedit Ierusalem et cum propheta Jeremias diceret
regi ut se redderet principes contradicebant. rex Egipti audito quod veniebat
ut liberaret Ierusalem quod Nabuchodonosor [illegible] soluta obsidione venit ei obviam
liberata itaque civitate ab obsidione mundi Jer. 37 cepit querere ut eum perimerent
tamen mediatorem sed non potuit eum invenire. Post dimidium annum victo
rege Egiptiorum et fugato Nabuchodonosor rediit ad obsidendum Ierusalem iuxta viii
Jer. et non misit propria persona sed misit eum exercitu Nabuzardan principem
cocorum et ipse Nabuchodonosor remansit cum alio exercitu in Reblata ne forte
alii insurgentes egipcii interrumperent obsidionem et protelata est ista obsidio
per xviii menses donec cives tenerentur fame et inopia non potuit
[illegible] et sub exercitu eius in Ierusalem et tradiderunt eam et obtinuerunt in
aurum cives munimenta et clausa est civitas atque vallata usque ad
xi annum regis Sedechie ix die mensis invaluit fames in civitate
et inopia frumenti. et panis populo terre. Sedechias male per dictata quam
munus et bona domus abutitur et filius sibi nomen iniustitie usurpat
antiquitatis eius nomen quo per se vel appellatur iniustitia nimium sed deum
Sedechias iustus dominus interpretatur. et quamvis rector iustus et minimum dominus
quod sibi collatum in subditorum fructum elargiri tenetur. iuxta apostolum. Decimo
anno obsidionis illius prefiat decalogi transgressionem vere ergo Nabuchodonosor

in x anno regis Sedechie obsedit civitatem mense x et x die mensis
Ita mali pastores cum decalogi mandata que semper tenent ope et doctrina
perficere negligunt necesse est ut plebe sibi commissam antiquus hostis cum suo
exercitu obsidione circumdet et municione carnalis ac peccatorum constructo claudit
per famem in civitate prevaleat. fames itaque ubi deest cibus non apponitur
panis doctrine populo brevi decrevit. In xi anno autem Sedechie quarto mense
mensis quinta die mensis disrupti sunt muri civitatis in nocte qui ante
multis percussionibus machinarum fuerant conquassati / et rex Sedechias perspiciens
hostilem invasionem acceptis uxoribus et filiis et aliis familiaribus
egressus de civitate et omnes viri bellatores per viam porte que est inter
duplicem murum ad ortum regis et quidam predicti omnes mediante via
turbidam principi et missi principes per eum ceperunt ipsum in planicie Jericho
et uxores et filios et reduxerunt. Hoc vero eius fugerunt ut salvarent
animas suas et rex missus ad Nabuchodonosor in reblata per exprobraciones et maledi-
ctiones. quia ita fuit infidelis contra dominum factum est ab eo rege et ut sic se haberent
ut dolor dolori adderetur interfecti sunt ante eum filii eius et nepotes et familiares
et prope excecatum missus est in Babilonem et sic utique prophetia tam Ezechielis quam Jeremie
completa est. Moraliter interrupta est civitas cum fugit Sedechias et omnes viri bellatores
nocte per viam porte que est inter duplicem murum ad ortum Regis interrumpitur civitas
spiritualis per varias temptaciones demonum et hii qui debuerunt civitatem armis defendere
nocte ignorancie et peccatorum vallati fugiunt quia mercenarius qui non est pastor videt
lupum venientem et dimittit oves et fugit per viam porte. Civitas aperitur mercatores
doctores qui sunt inter duplex duorum testamentorum contra non bellare sed fugere conantur
et in delicias magis delectare quod significat ortus quam scuta fidei hostibus resistere confugit
Sedechias quia perplexus demonibus perplexum cruciatibus recte fugit non ad montes de quibus
dicitur Montes in circuitu eius sed ad campestria et ad delectacionem huius vite in luto et
via que ducit ad mortem comprehenditur in planicie Jericho et bellatores dispersi sunt
relinquunt eum quia cum eum dimittunt homines desunt qui eum defendere debuerant in pla-
nicie Jericho capitur id est in defectu carnalis sicut Jericho interpretatur luna et designat
defectum carnis. filios Sedechie occidit coram eo et oculos eius effodit / Rex Babilo-
nis est dyabolus possessor intime confusionis qui opus filios interficit cum oculos
peccatoris excecat quia sepe bona opera sic interficit ut esse amittere ipse quem captivum
est inter dolores tenet dyabolus opus bona opera sedonat et per intelligentie lumine
tollit qui vere Sedechias in reblatha patitur Reblata quippe multa interpretatur
quia quemque eius lumine rebus clauditur qui nunquam se pre multitudine generatur / Sequitur quoniam
Hystoria interfectis filiis Sedechie et rege excecato misso in Babilonem in [illegible]
Nabuchodonosor precepit Nabuzardan ut Judeam destrueret civitatem Jerusalem et templum et populum
captivum duceret ne ultra simul viros et factum est sic Totum de populo eorum captivi
ducti sunt in Babilonem exceptis agricolis et vinitoribus qui non possent bellare sed
colerent terram et singulis annis redderent tributum et hoc tristatur populus quod dicitur captivitate
quia capti sunt et sic sunt primo mancipati Alia vero tristatur populus transmigracio
dicitur quia sponte se dabant et non ita serviebant sed habitabant iuxta flumen cobar.
Et tulit Nabuzardan Jeremiam de vestibulo carceris de quo mandatum acceperat
a Nabuchodonosor in hunc modum. tolle illum et pone super eum oculos tuos et ut
voluerit facies ei. Dedit itaque Jeremias et Baruch notarius eius in medio
populo qui relicti fuerant et convenerunt omnes reliquie Juda ad Jeremiam a quinto
usque ad magnum. Disponebant eum fugere in Egiptum, timentes ne occiderentur a Cal-
deis propter mortem Godolie quem Nabuchodonosor prefecerat eis et dixerunt ut prophetam

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ora pro nobis deum ut indicet nobis viam qua faciamus et quodcumque dixerit nobis
pro eo tunc faciemus. post dies septem factum est verbum domini ad Jeremiam et vocavit
universum populum et ait. hec dicit dominus. Si quiescentes in terra hac plantabo vos et
non evellam. Jam enim placatus sum super malo quod feci vobis. nolite timere a
facie Regis Babilonis quem ego vobiscum sum. Si autem descenderitis in egiptum
ut ibi habitetis gladius quem formidatis apprehendet vos et peribitis gladio fame
peste et non audierunt Jeremiam sed dixerunt mentiris non misit te dominus. Sed
Baruch incitat te adversus nos ut tradat nos in manibus caldeorum et descenderunt omnes
cum mulieribus et parvulis et omni familia in egiptum et duxerunt secum Jeremiam. Illique
mulieres cum sacrificabant diis alienis et regine celi Contra quas arguit eas Jeremias
dixerunt Nunquam sine viris nostris hoc faciemus. Cumque ad vocem domini loqueretur dixerunt
quo fecimus hoc in urbibus Juda saturati sumus panibus et bene erat nobis. Ex quo
autem cessavimus indiguimus omnibus et gladio et fame consumpti sumus et videt Jeremias
hoc dicit dominus. Ecce juravi in nomine meo magno quia omnes viri Juda qui sunt
in terra egipti gladio et fame peribunt. Daniel post mortem Jeremie consumate et insurrexerunt
populus adversus Jeremiam et lapidaverunt eum cum lapidibus. quos absconderant sub
muro laterico egipcii vero honorifice apparuerunt sepelientes eum iuxta tumulum
regum. morbos bestiarum que perstabant egipto. aspidiane enim sua fugiebant aspides
et bestias aquarum quas egipcii cocodrillos vocant. Similiter omnes egiptus
vocabat. testatur eciam quod adhuc de pulvere eius sepulture aspidum et cocodrillorum
et fugant cocodrilli. Et sicut dicit Epiphanius Audivimus a viris senioribus qui
de genere Anthigoni et Ptholemei senes descenderant quod Alexander
Macedo veniens ad sepulcrum prophete et agnoscens eius misterium transtulit ipsum
in Alexandria et sepelivit gloriose et desine a terra illa perdiderunt sunt eo
cocodrilli et aspides. quoniam (Moab vel Nabusarda princeps et princeps regis
Babilonis in Jerusalem et succendit domum domini domum Regis et domos urbis domini
per amorem huiusmodi ignem vel Nabusarda qui interpretatur vestibulum cum aliquis malignus
populus plebis invadit fidelem et domum regis et domum urbis i. vitam et eos qui
inhabitant in visione pacis nunc inflammatos incepit. Et destruit amorem quo dominum glorificabit
et unigenitorum sermonum per flammas illati amoris succendat et ignes urbis destruit
cum rubeam eciam et virtute studia quod tam se valde ponit in desperacione conversio
nunc sic per veniam ad dominum cumulat auxilia et correctionis vite apprehenderit omni
cum ea qui vites deo et templo esse poterant per vicia capitalis sunt et spiritualiter
quando apprehendit aspidibus agricultura quibus non vim quere spiritualiter et frumentum
vineas et agri plures fructificet sed furore magis et secul consumat et translatum
a Judeis de terra sua transfertur Judeas cum illis qui confessione nomine dei in terra
ducebantur hic prophetia multiplicata de terra vinearum translati in regnum confessionis et
terra abducitur sub quo imperio denique apparuerunt et non incipiunt ducatum per Jerusalem
in terra Juda hic inde de conversione Iste querit primo utrum deus fuit
deus incarnari a principio humani generis. Secundo utrum incarnationis opus differri debuit
usque in finem mundi. Ad primum videtur quod incarnationis enim opus differri debuit
propter illud ad Ephesios: Deus qui dives est in misericordia propter nimiam caritatem
qua dilexit nos cum essemus mortui peccatis convivificavit nos in Christo. Sed caritas pro
tardat sumere amico necessitati. Proverbiorum 3. Ne dicas amico tuo vade
et revertere cras dabo tibi cum statim possis dare. Ergo divina incarnacione opus
differri non debuit sed statim a principio per suam incarnacionem humano generi subvenire
debuit. 1. thi. 1. dicitur Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere. Sed plures salvati
fuissent si a principio humani generis deus incarnatus fuisset. Plurimi enim ignorantes

dicta quia igne cupiditatis et luxurie succendit deus nobiles et quoque populum urbis dominum domini clerum
et domum regis nobiles et domos urbis que plures [illegible] de ecclesia [illegible]
incarnacionis usque ad hoc et afflicta usque ad [illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] per humilitatem

In ep(isto)la [illegible] ad gal(athas) iiij c(apitulo) ubi ve(nit) plen(itudo) te(m)p(or)is misit deus fil(ium) suu(m) [illegible] q(ua)n(d)o mittit
[illegible] ubi glo(ssa) d(icit) cu(m) plen(itudo) t(em)p(or)is e(st) q(uo)d p(re)finitu(m) fuit a deo p(at)re q(uan)do mitteret
filiu(m) suu(m) [illegible] sapie(n)cia diuina diffi(nitum) e(st) q(uo)d co(n)ve(n)i(enti)ori t(em)p(o)r(e) d(e)b(er)et incarnari q(uod) no(n) fuit
[illegible] a p(rinci)pio [illegible] incarnacio(n)e [illegible] d(icit) e(st) q(uo)d [illegible] op(er)is incarnac(i)o(n)is p(ri)ncipa
dirig(itur) ad rep(ar)ac(i)o(n)em h(uma)ne n(atur)e p(er) p(e)cc(a)ti abolic(i)o(n)em [illegible] q(uo)d no(n) fuit [illegible] a p(rinci)pio
h(uma)ni g(e)n(er)is an(te) p(e)cc(a)tu(m) deu(m) incarnatu(m) fuisse / no(n) eni(m) d(a)t(ur) medicina nisi [illegible]
ip(s)e d(icit) Mat(thei) ix no(n) e(st) op(us) valentib(us) medico s(ed) male h(abe)ntib(us) / no(n) eni(m) [illegible]

der(e)t(ur) [illegible] sui p(e)cc(a)to p(er)ierit in diu(er)sis s(e)c(u)lis / q(uo)d co(n)ve(n)ie(n)ti(us) fuisset q(uod) a p(rinci)pio h(uma)ni(tatis) [illegible] te(m)p(or)e
g(e)n(er)is deus incarnat(us) fuisset / ~~[illegible] q(uo)d p(ro)pt(er) q(uo)nda(m) h(uma)nu(m) p(e)cc(a)ti q(uo)d [illegible]~~
~~p(er)veniat / [illegible] ut ho(m)o libera(n)d(us) ut humiliat(us) recognosceret se liberato(re) indi~~
ge(re) [illegible] i(n) Gall(atas) 3 ordinata p(er) angelos i(n) manu mediatoris / glo(ssa) magno co(n)si-
lio f(a)c(tu)m est ut p(ost)q(uam) homo ca(de)r(e)t no(n) ill(ic)o dei filius mitt(er)et(ur) / S(e)c(und)a rac(i)o e(st) quia na(tura)-
lis ordo est ut ab imp(er)fecto ad p(er)fectu(m) veniat(ur) / p(er)fectissi(mu)m aute(m) i(n) op(er)ib(us) dei e(st) ip(s)a
incarnacio p(er) qua(m) creatura deo unit(ur) i(n) unitate p(er)sone et ideo oportebat ut no(n)
in p(ri)ncipio h(uma)ni g(e)n(er)is s(ed) p(ost)q(uam) modo ip(s)ius fine s(e)c(u)lor(um) co(m)plet(ur) ut s(ic) p(ri)us esse(t) q(uo)d
animale est deinde q(uo)d sp(irit)uale / i Cor(inthios) xv et hanc r(aci)o(ne)m Aug(ustinus) assignat i(n) libro aug(ustinus)
[illegible] in [illegible] dice(n)s sicut absurdus est qui in iuvenile t(em)p(us) etatem velit esse
i(n) ho(m)i(n)e / evacuaret eni(m) pulchritudines q(ue) cet(er)is etatib(us) suis vices atq(ue) ordines g(e)n(er)at
s(ic) et absurdus e(st) qui ab univ(er)so g(e)n(er)e h(uma)no una(m) etate(m) desiderat / na(m) et ip(s)u(m)
tamq(ua)m unus ho(mo) suas etates agit / nec oportuit venire d(omi)n(u)m magistru(m) cui(us) imi-
tac(i)o(n)e i(n) mores optimos formare(tur) nisi t(em)p(o)re iuventutis et i(de)o ap(osto)lus ad Gall(atas) 3 dicit
ho(m)i(n)es s(u)b lege q(ua)si s(u)b pedagogo p(ar)vulos custoditos donec veniret qui p(er) p(ro)ph(et)as
p(ro)missus erat / T(er)cia r(aci)o est quia distancia a p(ri)n(cipi)o facit debilit(ate)m i(n) effectu unde et
p(ro)pt(er) longe distare a p(ri)ncipio aliqua res p(er)fectu(m) esse retinere no(n) posset ut
[illegible] p(er) eunde(m) s(e)c(un)d(u)m [illegible] vnde si hoc maximu(m) remediu(m) incarnac(i)o(n)is s(ed) in
p(ri)ncipio s(e)c(u)lor(um) fuisset / procedente t(em)p(or)e effectus eius i(n) ho(m)i(n)es min(us) [illegible] fuisset frige-
scente cari(ta)te / et i(de)o a p(ri)n(cipi)o h(uma)ni g(e)n(er)is indita e(st) ho(min)i(bus) nat(ur)alis lex / [illegible] per
qua(m) ho(m)i(n)es deo s(u)biecti essent / p(ost)q(uam) v(er)o invalescente co(n)suetudine peccandi lex
n(atur)alis a deo obtenebrata e(st) in plurib(us) ut ea no(n) videret(ur) ad regime(n) h(uma)ne n(atur)e suffice(re)
et i(de)o eni(m) t(em)p(o)re additu(m) est aliud remediu(m) s(cilicet) vetus lex / et ea que ad ip(s)am p(er)tinent qu(i)a
eca [illegible] p(ro)cessu t(em)p(or)is i(n) cordib(us) ho(minum) debilitata oportebat aliud p(er)fecti(us) remediu(m) per
incarnac(i)o(n)em app(ar)ere usq(ue) ad t(em)p(u)s illud / in [illegible] caritas refrigescet / et t(un)c s(ecun)-
d(u)m [illegible] s(e)c(un)d(u)m adventu(m) [illegible] fidei et status g(ra)cie status p(er)tinet eccl(es)ie / et ideo Dyo(nisius)
d(icit) in 3o ca(pitu)lo eccl(es)ia(sti)ce Ierarchie ca(pitulo) sicut s(e)c(un)d(u)m Ierarchia legis ad me(diu)m Ierar-
chiam ita s(e)c(un)d(u)m [illegible] ad celeste(m) / Q(uar)ta r(aci)o q(uia) p(ro)pt(er) p(e)cc(a)t(u)m hominis puniendu(m) [illegible]
eni(m) manifestu(m) d(iui)ne [illegible] severitas / que tantos clamores et luct(us) ho(m)i(nu)m tanto
t(em)p(o)re p(er)misit [illegible] velle(t) desce(n)der(e) / et ip(s)e Adam cu(m) o(mn)i posteritate sua tanto
t(em)p(o)re [illegible] i(n) limbo exclusus a p(ar)adiso / et h(oc) p(ro)pt(er) manifestac(i)o(ne)m d(iui)ne
iusticie que [illegible] inultu(m) dimittit / Ad [illegible] p(ri)ma d(icendu)m [illegible] caritas no(n)
differt amicu(m) subvenire / salua t(ame)n negociorum [illegible] oportunitate [illegible] p(er)sonar(um) co(n)dic(i)o(n)e
si eni(m) medic(us) statim a p(ri)n(cipi)o egritudi(n)is medicina(m) daret infirmo min(us) p(ro)ficeret
vel mag(is) lederet q(ua)m iuvaret / Et ideo et(ia)m d(omi)n(u)s no(n) statim incarnac(i)o(n)is
remediu(m) h(uma)no g(e)n(er)i exhibuit / ne illud co(n)tempnet (?) [illegible] s(ed) p(ri)us sua(m)
infirmitate(m) no(n) cognosceret / [illegible] dicit Ieronim(us) q(uan)to differtur medicina tanto
[illegible] morb(us) invalescat / d(icendu)m e(st) [illegible] medicina ut p(er)fect(us) morbi [illegible]
[illegible] incarnacio(n)e(m) sua(m) dei filius accelerare debuit [illegible]
[illegible] pulcherrime co(n)gruere(t) / R(espon)d(en)d(u)m [illegible] aliud e(st) in morbo sp(irit)uali q(ua)m corp(or)ali
[illegible] curac(i)o(nem) eni(m) corp(or)alis morbi no(n) exigit(ur) ut infirmus medicu(m) [illegible]
morbu(m) cognoscat / q(uo)d t(ame)n [illegible] necessariu(m) est in curac(i)o(n)e morbi
sp(irit)ualis q(ui)a p(er) humilitate(m) et [illegible] sp(irit)u(s) sanat(ur) / Et ideo [illegible] medicina
corp(or)al(is) no(n) differt(ur) / medicina t(ame)n sp(irit)ual(is) differri p(otes)t / nec t(ame)n ita dila-
ta est ut ap(osto)lus p(er)iculu(m) [illegible] / quia q(uo)da(m)m(od)o sicut morbi sunt medicina
morbi / et [illegible] de sancto Victore d(icit) [illegible] illa medicina no(n) esse
[illegible] suffic(ie)nt(em) / S(e)c(un)d(u)m eni(m) et medic(us) corp(or)alis egroto p(re)parancia [illegible] medi-
cam(en)ta p(re)bet an(te)q(uam) p(er)fectu(m) medicam(en)tum det / et sic et(ia)m e(st) [illegible] dei
in curac(i)o(n)e h(uma)ni g(e)n(er)is / quia [illegible] t(em)p(o)re fuerunt aliqua sacram(en)ta

S(ed) nec et(ia)m statim p(ost) p(e)cc(a)t(u)m d(e)b(ui)t fuit deus incarnari / et [illegible] cultus [illegible]
[illegible] q(uo)d [illegible] p(er) p(ro)ph(et)iam [illegible] oportebat q(uo)d p(er) humilitate(m) [illegible] ad q(ua)m [illegible]
[illegible] ut defectu(m) suu(m) cognosceret i(n) [illegible] et in [illegible] defectu(m) aut [illegible] instruit [illegible]
t(em)p(o)re leg(is) [illegible] que t(em)p(o)re [illegible] nat(ur)alis [illegible] no(n) obstante i(n) [illegible] errores ydolatr(ie)
[illegible] in [illegible] defectu(m) aut [illegible] invenit [illegible] leg(is) [illegible]
[illegible] lege [illegible] no(n) [illegible] t(ame)n p(e)cc(a)ta [illegible] potuit / et i(de)o oportuit q(uod)
[illegible] q(uo)d [illegible] i(n) deo [illegible] h(ab)ere(t) [illegible]
[illegible] Gall(atas) [illegible]

A Dicitur enim in psalmo Senectus mea in misericordia uberi, id est in novissimo ut glossa dicit. Sed tempus incarnationis est maxime tempus omnis misericordiae … Ergo tempus incarnationis … ergo incarnatio debuit differri usque in finem mundi etc.

tempore attulerunt ergo remedium salutare sicut … in libro … dicit ad sedandam
ad obiectum quod nulli salvati essent si a principio … incarnatio fuisset. Respondetur quod deus
bonam hominum praevidit bono circuitu. Et bonam tamen et malam praevidit bono
pro singularitate et ideo tu credimus … hoc reperiet ut deus in fine
temporum incarnaretur usque ad perfectam aetatem sunt dilatio, nec propter utilitatem
aliquam … in prioribus aetatibus … debuit divina bene-
ficio. Placuit enim conditori in aliis … iustitiae, in aliis
manifestare benignitatem misericordiae. Ad 3um dicendum quod illi qui praedesti-
nati erant ab aeterno etiam ante tempus incarnationis salvati, nec etiam aliquis
non praedestinatus quantumcumque incarnatio fuisset salvatus esset. Si autem aliquod re-
medium praebetur non praedestinato quod praedestinato datur scilicet gratia finalis etiam
ille salvaretur. Sed tamen hoc autem est impossibile ei quod datum est ei non esse prae-
destinatum, et ideo quaerere quare deus illi gratiam non apposuit est idem quod
quaerere praedestinationis causam, quae nulla est nisi voluntas dei. Ad 2am dubi-
tationem dicitur quod incarnatio Christi differri debuit usque in finem mundi. Prae- b
sicut dictum est perfectum in eodem tempore est posterius imperfecto, ergo illud quod est
maxime perfectum debet esse ultimo in tempore. Sed summa perfectio humanae naturae est in unione
ad verbum quia in Christo complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare ut dicitur
ad Col. 1. ergo incarnatio debuit differri usque in finem mundi. Sed contra est
quod dicitur Abacuc. in medio annorum notam facies. Non ergo debuit
incarnationis mysterium per quod Christus mundo innotuit usque in finem mundi differri.
Respondeo dicendum quod sicut non fuit conveniens incarnari a principio mundi ita non fuit
conveniens quod incarnatio differretur usque in finem mundi quod quidem apparet primo ex
unione divinae et humanae naturae. Sicut enim dictum est perfectum uno modo tempore prae-
cedit imperfectum. In eo enim quod de imperfecto fit perfectum imperfectum tempore praecedit perfectum.
In eo enim quod est perficiens causa efficiens perfectum tempore praecedit imperfectum.
In opere autem incarnationis utrumque concurrit quia natura humana in ipsa incarnatione
est perducta ad summam perfectionem et ideo non decebat quod a principio humani generis
incarnatio facta fuisset. Sed verbum ipsum incarnatum est perficiens humanae causa
efficiens secundum illud Io. 1. De plenitudine eius omnes accepimus et ideo non debuit
incarnatio Christi usque in finem mundi differri. Sed perfectio gloriae ad quam perducen-
da est ultimo natura humana per verbum incarnatum erit in fine mundi. Secundo
ex effectu humanae salutis ut enim dicitur in libro de quaestionibus … non est in potestate dantis
est cum vult misereri. Venit ergo quando … subveniri sciebat
et quando esse futurum beneplacitum. Cum enim languore quodam humani generis obsolescere
coepisset cognitio dei sunt hominum et mores immutarentur, eligere dignatus est Abra-
ham in quo forma esset renovatae notitiae dei et morum. Et cum et adhuc reve-
rentia segnior esset praedicta per Moysen lege litteris dedit. Et quia eam gentes spre-
nerunt nec se subicerent ei neque hi qui acceperant servarent, motus misericordia deus
misit filium suum qui data omnibus remissione peccatorum deo patri illos iustifi-
catos offerret. Si autem hoc remedium differretur usque in finem mundi totaliter noti-
tia dei et reverentia et morum honestas abolita fuisset in terris. Tertio apparet
quod hoc non fuisset conveniens ad manifestationem divinae virtutis quae pluribus modis homines
salvavit non solum per fidem futuri sed etiam per fidem praesentis et praeteriti. Ad primum
ergo dicendum quod glossa illa exponit de misericordia perducente ad gloriam. Si tamen referatur
ad misericordiam exhibitam humano generi per incarnationem Christi sic dicendum est quod sicut Augustinus
dicit in libro retractationum tempus incarnationis potest comparari iuventuti humani generis

propter vigorem

propter vigorem et fervorem et fidem qui per dilectionem operatur senectuti autem quod
est perfecta etas propter unum tempus quia pueris venit in perfecta etate et quoniam
in corpore non possit esse simul iuventus et senectus potest tamen simul esse in
anima illa propter alacritatem ista propter gravitatem et ideo hic .xxx. in quo
alicubi dicit Augustinus quod non oportebat dominum venire nisi tamquam in mutatione
humani generis in mares captivitatis fieret nisi tempore iuventutis alibi autem dicit
quod in vi etate humani generis tamquam in senectute venisse ad 2am dicendum
quod opus incarnationis non solum est considerandum ut terminus natus de perfecto
ad imperfectum sed ut principium perfectionis in humana natura ut dictum est

Et post transmigrationem Babilonis Iechonias genuit Salathiel. Hic incipit
tercia quaterdena que terminatur ad Christum, vel usque de quo populo et de qua tribu
natus et de qua stirpe natus est Christus. In parte ista ewangelista narrat de quibus parentibus
patribus originem traxit assumpsit enim dei filius naturam humanam de utero virginali
ita quod secundum carnem natus est de virgine Maria, cuius sponsus et maritus alt
Ioseph. Ideo ewangelista ut veniret ad generationem istorum duorum dicit post transmigrationem
Babilonis et post quam filii Israel in Babiloniam ducti sunt in captivitatem Iechonias
genuit Salathiel. Sed quare ewangelista non fecit mentionem de captivitate sed de transmi-
gratione. Respondetur quia Christus non descendit de Sedechia qui in captivitatem positus
de Iechonia qui fuit in transmigratione. Item Iechonias qui sponte transmigravit
significabat Christum qui sponte descendit ad nos. Sedechias vero fuit filius
captivitatis et ignominiose tractatus, unde non tam gerit typum Christi. Sed quare tamen
eciam ewangelista facit mentionem de captivitate filiorum Israel in Babilonia et non
facit mentionem de captivitate eorum in Egypto. Causam assignat Crisostomus quia in
Egypto captivi fuerunt propter peccata ipsorum et sola avaricia et crudelitate
pharaonis propter quod dominus plagis decem illum percussit. Sed in Babiloniam ducti
sunt propter eorum peccata ut dictum est supra. Item beatus Ambrosius movet hic dubium
propheta Ieremias dicit .xxxvi. nullum de semine Iechonie sessurum in trono David
quomodo ergo ewangelista dicit Christum esse natum de semine Iechonie et tamen sedet in throno
David. Respondetur propheta loquitur de throno David temporali. Christus autem qui descendit de
semine Iechonie sedet in trono David spirituali, id est figurato per tronum David. Item dicit Crisostomus
nil legimus vel bonum vel malum de isto Salathiel. Tamen putamus eum sanctum
et in captivitate dominum petivisse assidue pro tanta calamitate ancxiandum quam contigerat
Israel et ideo peticionem dei appellatum fuisse non incepta peticio. Unde secundum
Bedam super Matheum quod Salathiel interpretatur peticio mea deus quod bene competit
Christo. Christus enim petivit pro nobis patrem cum ait pater sancte serva eos in nomine
tuo quos dedisti michi. Et modo nosque unam peticionem petamus a domino ut
inhabitemus in domo domini omnibus diebus vite mee. Quia omnis qui petit accipit
et qui querit invenit et pulsanti aperietur. Salathiel autem genuit Zorobabel quem
Crisostomus appellat doctorem Babilonie. Per istum enim Zorobabel dimissi sunt
omnes filii Israel et reversi sunt in terram propriam cum magno gaudio sicut Esdras
exponit propheta qui alio nomine Malachias dicitur. Esdre iii. Zorobabel cum
in domo esset quod Darius rex filius Raphi requiret quam duxerat cuius cubiculo ad cuius
questionem idem Darius circa natum fecerat quod si deus dederit ei regnum propriorum
reedificaret templum et promisit se Zorobabel ut ad eum et receptus est
honorifice ab eo quod eciam fecit eum suum cubicularium. Tandem dicit regnum proprie

ut sit unum … nos bonum … sunt

ut isti tres principes de nocte iacent cum eo qui esset custodes capitis sui et cubi-
cularij / de quibus fuit unus zorobabel. Quidam fuit in eo consilio etiam cum
quod rex preparat quod primo anno faciat subiacere quamvis principibus et optimatibus suis
et constituit darius diem darij in consilio cum ... et more. et cum duceret quan-
dam noctem insompnem non patiens dormire rex darius vocavit illos tres cubicula-
rios et alloquens eos dixit. volo ut detis iudicium mihi quid istorum est fortius an
rex an vinum an mulier. et utrum veritas sit fortior illis. et quicumque vinum potuit
...

et Gorram quia ab illo Abiud usque ad Joseph nulla historia reperitur in Biblia
sed apud Judeos fuerunt aliqui studiosi viri qui genealogias a David descendentes
diligentissime descripserunt propter Christum qui expectabatur a David descendere et ibi Math-
ewangelista potuit invenire genealogiam. Vide. Vel secundum Crisostomum dicitur quod Spiritus sanctus illas scripturas
conservavit ut compleretur ordo regie stirpis ne liceat inquirere alibi aliquid querere ut hoc
dicit Crisostomus. Dicendum quod Matheus ewangelista habuit per revelationem quod non habuit per scripturas
quia apostoli et ewangeliste non fuerunt minus illuminati quam magistri Judeorum antiqui prius
vel ut Gorra dicit Joseph ibi legebat nomina patrum et retinuerat vel aliquando
littera nigro per quos singulorum notitiam Matheus ewangelista habebat secundum Gorram. Hic est notandum
quod quamquam deo placuerunt Reges et diu regnaverunt et prosperati fuerunt et multis
annis habitabat deus sub malis operibus. Quotiens autem maligne et iniqua egerunt
velociter a regno et a vita tam amara morte privabantur. Habitabat quidem eos deus sub
malis suis. Si ergo omnes istorum vitam bonam habuerint et virtute in Zorobabel
perduxerint vita nostra in Babilonis, eterne vita sapientie patrem in te refulgebit. Christus omnium magister
Babilonis si venerit homines in vite illuminet et tunc celestem premium agnoscent. Unde
Beda super Matheum. Abiud interpretatur pater meus. Hac enim quoniam Christus qui dixit Ego
et pater unum sumus qui est in patre et pater in me apostoli omnium ... Nos ergo digni ... Cesare
apibus ut sit nobis ipse deus pater et premium et nos illi et filios et filias tunc ...
pergimus tunc pre regnat in celo secundum illud tunc resuscitabit a peccato quod significat
Eliachim unde sequitur Abiud autem genuit Eliachim. Beda super Matheum. Eliachim
deus resuscitans interpretatur quod Christus genuit, qui ait: qui credit in me non morietur
in eternum sed ego resuscitabo eum in novissimo die. Nos ergo oratione et lamento delic-
torum nostrorum in aula cottidie resurgentes a viciis ad virtutes ut deo viven-
tem in corpore sancto secundum illud tunc ad hoc operandum adiuvabit te deus deus quod
significat Asor. Unde sequitur Eliachim autem genuit Asor. Unde et Maria Martha
vocatur propter vitam activam bonorum operum que adiuta a deo ut gravant nobis salvatorem
sicut dicitur in psalmo adiuvabit eam deus vultu suo deus in medio eius non commovebitur. Unde
Beda super Matheum. Eliachim autem genuit Azor. Qui dicitur adiutus quod Christus vite genuit
qui ait Non sum solus sed qui me misit pater mecum est. Nos ergo adiumento divino
acceptis viciis prostratis et in deo solo confidentes dicamus auxilium meum a domino
qui fecit celum et terram. Tunc efficiemur iusti quod significat Sadoch qui maria fugit que
amare per Christum iustitiam adimplevit. Oravit ipsa dicit de se Zacharias. Christum in me ...
gratia vie et veritatis. Unde Beda super Matheum. Azor autem genuit Sadoch qui iustus interpretatur
per quod significatur intelligere de quo apostolus Ecclesie ... ad Romanos ... apud patrem ...
Christum iustum. Nos ergo eius imploremus clementiam ut iustificationem ab eo qui iustificat
impium qui dicit per prophetam impius enim in quacumque die abiecerit suam impietatem fuerit
iustificabitur et vita vivet et non morietur secundum illud tunc ... fratrem dominum dilectum
quod significat Achim qui maria sicut ... Christus nobis frater et nos ei mater et soror
esse possimus. Unde Beda super Matheum. Sadoch autem genuit Achim qui interpretatur frater meus
Christus enim frater noster qui dedit premium suum eternum nobis premium inventis promisit dicens
Qui autem orabit pater meus qui est in celis et alibi Quicumque fecerit voluntatem patris
mei ipse frater meus soror et mater est. Et ... primum ... dicitur iste ... ornate
filiis meis. Nosque omnes curamine eius similiter faciamus voluntatem ut huius
nominis digni in celesti regno perpetue mereamur. Hec ille. Tunc sibi deo
ad ... quod significat Heliud unde sequitur.

a Thom aut gr[ece] heliud Beda heliud interpretatur deus meus hic christo competit qui
protestatur Thomas apostolus Joh. xx. Dominus meus et deus meus Nos quoque nullum alium habemus
deum preter patrem et filium et spiritum sanctum verum deum et deum unum Tunc illic. hic salvus est
quod significat Eleazar verum Beda super math. Eliud autem grece. Eleazar quod interpretatur deus
meus adiutor quod christo bene congruit qui ait Ecce enim me misit meum est et sic vincet
pietate Nos quoque constituam salutem meam in deum ihesum. Tunc concepte cogitationes alliud
dextrum. Veniente prima regnum dei et iustitiam eius et hec omnia adicientur vobis hec illic
Eleazar aut grece Mathan quod interpretatur donum hic christo apte congruit, qui ipsum cum
quo et ad remunerationem proficimus. sua nobis passione et resurrectione atque ascensione
donatur, sicut per spiritum sanctum apostolis tradidit Nos quoque donatus prius nunc
delicta carere et donum spiritus sancti accipiens multa grata eius meam dilatari hic
quia hic inter est de qua dicitur quod significat Jacob. hic enim nova inter supplantat diabolum
ut te et inlicium et sepultura Genesis iii. dixit deus ad serpentem inimicitias ponam
eius vero te supplantandi verum Beda super math Mathan autem grece Jacob quod
interpretatur supplantator, qui fuit supplantator antiqui hostis nam quod sunt fideles dedit
potestatem calcandi super serpentes et scorpiones et super omnem virtutem inimici Nos quoque
supplantarem ut ait petrus in epistola Resistite dyabolo et fugiet a vobis sicut Etiamne
quod significat Joseph. Joseph ut antea interpretatur et significat christum qui dixit Ego veni
ut vitam habeant et habundantius habeant. et iterum Ego vocabo patrem meum et alium
paraclitum mittet vobis spiritum veritatis quem mundus non potest accipere. Nec vero supplior
spiritualium nominandum auget. perfectis deus de virtute vere spiritualis dei passus
filius accrescens Joseph. Ecce respicientes itaque in christum deum decorum autem in virum
perfectum in mensuram etatis et plenitudinis christi ut transeamus de virtute in virtutem et
de timore qui est initium sapientie perveniamus perfectionis ascendentes ad caritatem quae tandem
precepti finis est, ut pura passim videamus deum deorum in syon. Sequitur dubitatur
Dubium rursus quare ad formam incarnationis meruerunt Ihesu virgo beata verum virgo me-
meruit et genuit pauperem vero illum Eleazar super lo[cum] supra propter miseria
paupertatis qui cum malis genuit et petens glorificatur vero alii non esset digni
nam hec multe repetita fuit, hic qui petit aliquod in omni hec caritate
prevenerat ipse et ad salutem meruit illud quod petit. magna ad hec vi
filii dei incarnationem ad dandum dicat. in plura alias et digne et hec ipse
meruit ipse et ad salutem, et deo placebat quia tale quod petebant
l. Oppositum hoc ergo salvi non meritum apostoli magis quam sic. Sed apud illam
hoc ergo hec est in filii dei incarnatione, quia meruerit ad filii dei incarnationem non
fuit hec multe Responsio Ad ad primam quartum Ezechiel de gratia habituali quod causa eius perfecta est
a disposicio. Omnis de gratia habituali quia dona eius perfecta est Gratia omnis unionis
dicitur in christo naturalis quia ordinatur ad unionem in persona divina. Ex qua illic
hoc dicitur naturalis filius dei patris. Gratia autem habitualis per quam dici christo naturalis

Implicatur uno modo quia ad modum creatum naturale se habet que sunt sibi inseparabilia consequuntur
Alio modo quia ex alterius nature sumpte capitur scilicet ex diuina si non ex humana etc.
nulla merita alicuius hominis precesserunt incarnationem et hoc propter tres rationes. prima

b Responsio dicendum quod de beneficio incarnationis sicut de aliis beneficiis dicitur tripliciter
est loqui videlicet quantum ad substantiam vel essentiam et quantum ad efficaciam et quantum ad circumstantiam
Si loquimur de ipso quantum ad essentiam sic dicendum quod illud beneficium est supra sanctorum patrum
merita propterea quia sicut est iuste [illegible] retribucionis sed dignacionis eminentissime et
non sequitur merita hominis lapsi sed potius est fundamentum omnis meriti quia nullus deo
placere potuit post lapsum absque fide istius beneficii vel in generali vel in speciali et ideo nulla
merita alicuius hominis precesserunt incarnationem et hoc propter tres rationes prima vero est quia
meritum puri hominis non extendit se ad naturam ~~sicut supra dictum est de~~ [illegible]
incarnatio sit quoddam medicamentum totius nature non potest sub merito alicuius ~~[illegible]~~ cadere
Secunda autem vero est quia illud quod est principium merendi non potest cadere sub merito incarnatio autem
quodam modo est principium omnium meritorum humanorum quia omnia nostra merita a christo efficaciam
habent per quem gratia et veritas facta est Tertia vero est quia meritum humanum non se extendit
ultra condicionem humanam quod [illegible] ut quis mereatur aliquam diuinitatis et beatitudinis
participacionem Sed quia tota plenitudo diuinitatis habitat in homine hoc excedit condicionem
et meritum humanum nullo modo potest cadere sub merito nisi large meritum dicamus congruitatis
ad [illegible] quod precessit in humana natura. Si vero loquimur de beneficio incarnationis
quantum ad efficaciam sic cum eius efficacia est duplex videlicet quod ordinabatur ad liberationem
a seruitute culpe et a reatu carencie visionis dei quodam modo cadit sub merito quodam
non quantum ad liberationem a reatu carencie diuine visionis et captiuitatis [illegible] hoc
meruerunt sancti patres et cadit sub merito quantum vero ad ereptionem de statu culpe non
cadit sub merito nisi quis large sumat meritum ad meritum congrui et condigni Si vero
loquimur de beneficio incarnationis quantum ad tempus circumstantiam potest concedi aliquam talem [illegible] quod accelerationis
cadit sub merito precedentis [illegible] Dicunt enim patres frequentissime desiderasse meruerunt
incarnationis accelerationem In quorum persona dicit ysaias Heu utinam disrumperes celum
et descenderes Ad illud enim quod primo obicitur [illegible] glosa illa intelligitur de beneficio incarnationis
quantum ad efficaciam nostre liberationis a pena sicut patet ex ipsa glosa et quantum ad accelerationem
temporis sicut colligitur ex ipsa littera Si tu obicias quod deus non tamquam incarnatus [illegible] dispo
suerat ab eterno propter merita patrum Dicendum quod propter merita patrum deus preuiderat se acce
leraturum et sic sicut preuidit [illegible] Ad illud quod obicitur quod qui petit [illegible] et
pro se et ad salutem quod meretur dicendum quod verum est si petit pro se sed nullus petiit quod filius
dei assumeret se et nullus hoc meruit petendo tamen aliqui meruerunt merito etiam sibi
et ideo non infructuose orabat Possumus etiam tamen dicere quod ad hoc [illegible] instanciam quod
quantus quereret a deo accelerationem [illegible] tamen non hoc meretur quia hoc
quod petit merita sua excedit et [illegible] Ad secundam
dubitacionem dicitur quod maria virgo meruit christum concipere per illud quod dicitur luce i Beata
que credidisti quoniam perficientur in te que dicta sunt tibi a domino Sed annunciata erat concepcio a domino
ergo ideo concepit quia credidit Sed constat quod fides sine credulitas non fuit causa efficiens
concepcionis ergo fuit causa meritoria Item in collecta quod dicitur [illegible] ab eterna [illegible]
semper in [illegible] gloria [illegible] et c
et ex hoc colligitur quod beata maria meruit et digna fuit ergo meruit merito condigni concipere
Sed contra augustinus in enchiridion et hoc in beata maria quia nata est de maria sic filius et
de spiritu sancto non sicut filius insinuatur nobis ~~[illegible]~~ gratiam dei qua homo nullis precedentibus
meritis in ipso exordio nature sue quo cepit esse verbo dei copularetur ergo videtur quod nulla
merita precesserunt concepcionem christi vel incarnationem Item magis est meritum totius [illegible]
quam singularis persone ergo si incarnatio non cadat sub merito tocius [illegible] nec sub merito virginis
matris Responsio dicendum quod est loqui de merito secundum triplicem gradum et [illegible] est enim meritum
[illegible] quod dominum eum meruisti portare

congrui et quo peccator dicatur gratiam sibi mereri cum ad gratiam se disponit et de merito dignitatis
quo si vir iustus orat pro alio et meretur exaudiri et de merito congrui. quo dignitatis
meretur tantam gloriam. dico ergo quod beata virgo Maria concepit filium dei non
merito congrui quia quamvis nimia pietate et humilitate et benignitate idonea erat ut efficeretur dei
mater. postquam annunciationem non propterea consensit et spiritus sanctus superveniens gratie in eam descendit. non
filium habuit congruitate sed dignitate et tamen non meruit non solum merito congruitatis sed digni[tatis]
obumbrari et impregnari virtute altissimi sed merito condigni non potuit mereri concipere filium
dei pro eo quod hoc excedit omne meritum et aliter ipsius meriti gloriose virginis fundamentum.
cum dicitur deum fieri hominem sive dicitur hominem fieri matrem dei utrumque est supra statum
qui debetur creature et ideo tam hoc quam illud fuit benignitatis et gratie et gratia sicut dixi
quod gratiam quamvis possit mereri vir iustus pro alio merito digni non merito condigni.
excedat vim gratie sic potest concedi quod beata virgo non tantum merito ~~condigni~~ congrui sed merito digne. ne ergo gratia
meruit conceptionem quia per copiosam gratiam spiritus sancti ad conceptionem illa non solum congrua sed etiam
digna fuit. ex hiis patet prime rationes et auctoritates que ad tertiam partem adducuntur.
rationes que ad primam partem adducuntur currunt de merito secundum primam vel secundam acceptionem. Ita
que ad secundam acceptionem adducuntur currunt de merito tertio. Ad illud autem quod obicitur quod
maius est meritum totius ecclesie quam virginis Marie dicendum est quod ratio illa non accepit. quia maius
est meritum partis quam virginis eminentissime ut tamen apparet quod intime. quia beata virgo passionem
audacitate audita ab angelo certificata fuit a spiritu sancto. tanto nunc gratia est impleta
ut ad digne passionem mereri quod non posset si omnes alii sancti essent congregati simul. sed contra

Iacob autem genuit Ioseph virum Marie. hic videtur contrarius dicto evangeliste Luce in 3°
quod Mathat genuit Heli et Heli genuit Ioseph. Sed Matth. dicit quod Mathan genuit Iacob et Iacob
genuit Ioseph. Respondeo dicendum est et dicendum quod Mathat et Mathan descenderunt a David sed Mathat
per Nathan qui fuit filius David adoptivus. Mathan autem per Salomonem qui fuit filius David
naturalis et isti duo Mathan et Mathat habuerunt unam uxorem successive que dicta
est Escha. et ista a Mathan concepit Iacob et a Mathat concepit Heli. Ita quod Iacob
et Heli fuerunt fratres uterini sed de duobus patribus a David diversimode descendentibus.
Heli autem accepta uxore mortuus est sine semine. Et ideo Iacob frater eius accepit uxorem
fratris sui ut ei suscitaret semen et genuit Ioseph. Ita quod Ioseph fuit naturalis filius Iacob
et sic accepit eum Matheus. sed fuit legalis filius Heli et sic accepit Lucas quod patet
ex textu Luce secundum inscripta figura et manifeste. Ratio autem quare Matheus describit generationem
per Salomonem filium David naturalem hec est quia describit generationem Christi a deo.
a deo. Lucas autem per Nathan filium David adoptivum quia describit assumptionem nostre humanitatis a deo
que fit per gratiam adoptionis. Iacob genuit Ioseph virum Marie. contra dicitur quod non ad
Christum ut habetur infra. non videtur convenienter probatum per istam genealogiam. cum Ioseph non fuit
pater Christi. sed de stirpe David dicendum primo quia Ioseph et Maria fuerunt de eadem
tribu quia mulier non poterat nubere viro alterius tribus ut ad plenum patet habetur
prima Numeri xxxvi. de filiabus Salphat. accesserunt filii Machir filii
Manasse ad Moysen et dixerunt filie Salphat fratre non nubant viris alterius tribus. filii
ex precepto domini dicit ergo inspicit vir alterius tribus filii fratrem nostri sortem
et minuetur hereditas nostra ex parte carum tribuum ad Salphat
Salphat lex promulgata est. adiungitur per Moysen ut amici viri ducant uxores filiorum
de tribu et cognatione sua ut hereditas permaneat in familiis nec commisceantur tribus. sed
ideo ex lege cogebatur nubere viro sue tribus. Et quia beata virgo Maria fuit unica parentum suorum Ioachim
et Anne ut patet ex hoc quod ut habetur Luc. 2. Maria autem per que fuerunt de eadem
et hic genuit Ioachim qui Ioachim genuit virginem Mariam et sic Maria descendit a David.
per Nathan secundum Damascenum li. iiii. c. xv. secundum litteram. Secundum quod Matheus scribit
iudicis non fuit consuetum ut ex linea mulieris describeretur genealogia ne opus sum perdunt quia non tenent genealogiam
diverse per mulieres ideo non per mulieres sed per Ioseph texitur genealogia secundum Matheum.

Nota quod David ut ex textu habuit duos filios scilicet Nathan et Salomonem.
ex linea Nathan descendit Maria ut supra. ex linea Salomonis
descendit Ioseph quod ex Nathan per Salomonem nullus intermedius descendit Mathan et
Mathan et Mathat unam uxorem accepit et quia genuit Iacob et Iacob
genuit Ioseph.

Ita probata descendit ... [illegible] ... at genuit ... David ... Damasceni ...

fratres David
Salomon
filii adoptivus
Nathan
uxor ab utroque
Mathan
Escha
Mathath
Iacob
fratres uterini
Heli
Ioseph

Item corona, quam alie mulieres ministrabant aliis diversis temporibus [illegible] cum capite pala
palla nubebat ad quam hereditas pertinebat deinceps non patuit nubere viro de alia tribu ad
Mariam vero pertinebat hereditas competitur ut dictum est [illegible] Nota quod ipsa virgo
Maria fuit de stirpe David, et commendatur Marie nativitas, quia David
fuit rex, et ipsa filia regis potenter ostendit regnum adeptura tunc. Item Marie humilitas
quia ipse David humilis fuit [illegible] regis [illegible] et vilior [illegible] sed quia humilis
in conspectu meo et ipsa Maria humillima fuit [illegible] respexit humilitatem. Item Marie
pietas quia David misericors et pius, et ipsa mater misericordie. De hiis tribus dicit Bernardus. Semper
mansit virgo Maria ex regalibus orta ex semine Abrahe generosa, ex stirpe David
dilectis [illegible] promissa [illegible] ad [illegible] et infra, per hanc accessit ad
filium [illegible] benedicta mater gratie genitrix vite, mater misericordie [illegible]
[illegible] tua [illegible] in corporali [illegible] tua humilis [illegible] gratia [illegible]
[illegible] tua [illegible] mater [illegible] Joseph tunc vere audierit
Marie [illegible] desponsacionem [illegible] Joseph [illegible] audierit
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] sepulchrum [illegible]
viri et sponsi vocatur [illegible] ut dicit Bernardus. vere [illegible] non quid
[illegible] quia [illegible] unde non sine [illegible] [illegible] Joseph nomine
[illegible] magnum latet in hoc nomine misterium ut dicit Bernardus. [illegible] cum nomine
Joseph. [illegible] propter huius nominis celebres in scriptura, primus fuit filius Jacob [illegible]
huius [illegible] Joseph [illegible] Arimathia [illegible] Joseph [illegible]
ille vir Marie. [illegible] Joseph [illegible] signum istius nativitatis [illegible] nato [illegible]
[illegible] Joseph [illegible] sepulturam [illegible] resuscitato
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] In primo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] In secundo [illegible]
Marie virginis [illegible] In tertio [illegible] ad [illegible]
et corpus Christi [illegible] Joseph [illegible] nominatum est. [illegible]
[illegible] nomen [illegible] virginis in [illegible] misterium huius [illegible]
[illegible] Joseph [illegible] sine augmento virtutis [illegible] in fine
[illegible] Joseph [illegible] multiplicat ut [illegible] homo multiplicatur
[illegible] Deus [illegible] multiplicat in [illegible] ut dicit [illegible] super [illegible]
de die in diem [illegible] nomine Maria et [illegible] nomen Maria [illegible]
nomine Joseph et [illegible] Maria [illegible] [illegible] nomen Maria [illegible]
[illegible] lingwarum ydiomatibus [illegible]
[illegible] stella maris vel illuminata vel illuminatrix. Stella quidem
Maria hebraice interpretatur stella maris [illegible] stella [illegible]
[illegible] radium [illegible] est [illegible] de hac stella [illegible] Bernardus. De
[illegible] Orietur stella ex Jacob [illegible] Bernardus de
[illegible] ipsa est [illegible] et [illegible] stella ex Jacob orta [illegible] illuminat
[illegible] cuius splendor [illegible] et inferos penetrat. Item dicta est
stella maris [illegible] ad portum [illegible]
In cuius [illegible] stella magis apparuit [illegible] ad natum
infantem [illegible] De hac maris stella [illegible] quibus [illegible]
[illegible] ad litus patrie [illegible] per [illegible] et
stella [illegible] fidem [illegible] et [illegible] quia peperit nobis stella maris Maria
[illegible] illuminata [illegible] ipsa [illegible] filii dei [illegible]
[illegible] totaliter [illegible] Apocalipsis [illegible] vidi angelum descendentem
de celo habentem potestatem magnam et terra illuminata est a gloria eius. Angelus id est
filius dei qui est angelus magni consilii a cuius gloria terra id est beata virgo illuminata
est [illegible] plenissime [illegible] ipsa [illegible] accepti sunt [illegible] ulterius
illustravit [illegible] illuminata [illegible] ipsa splendor [illegible]
[illegible] splendidissime vite [illegible] illuminat [illegible] inclita [illegible]

Navigantes [illegible] in aliqua [illegible] navigare disponunt [illegible] aliquod sidus
eligunt [illegible] [illegible] in [illegible] quod [illegible] sine errore possent
addiscere [illegible] in [illegible] Marie [illegible] [illegible] in mari [illegible] navigantibus
stella maris data [illegible] nauta [illegible] periculis [illegible] stelle
huius [illegible] est [illegible] de Maria virgine genitrice [illegible] tota [illegible]
[illegible] despexit et [illegible] [illegible] fuit [illegible] naufragia
[illegible] ad portum [illegible] vite eterne [illegible] dicit [illegible]
[illegible] in [illegible] vite eterne [illegible]

vnde Bern. Tolle hoc corpus solare quod illuminat mundum ubi dies etc. Qui cum caret lumine
huius stelle relinquitur in mortis umbra ac densissime tenebre eos involuunt et invadunt.
Item Maria Syriace interpretatur domina, pro eo quod ipsa domina constituta est non tantum hominum in terra sed
etiam angelorum in celo et demonum in inferno, et quia domina tam bonorum quam peccatorum in
mundo. Unde iste eximius doctor Aug. ad eam clamat dicens O domina magna tibi
gratias agit caterva tota misericordie ad quam tota singulariter mea reparacione ad te spectat
Domina ego miser peccator ad te tamquam ad refugium te dominam meam et valde // velut te
cum mente amare te semper ore meo laudare, te desiderat venerari meus animus te affectat
venerari quia virtute tua concedet tota spes mea. Est etiam domina angelorum in celo.
Unde Aug. alloquens eam dicit Si te celum vocem altior es, si te matrem gentium dicam excedis sine
peccatis. Si dominam angelorum nominem esse per omnia comprobaris. Si formam dei te appellem
digna existis. Est preterea domina demonum in inferno, unde dicitur eis esse terribilis ut
castrorum acies ordinata Cant. vi. Ad quod verbum pertractans b. Bern. dicit sic Non tam
timent hostes visibiles quamlibet multitudinem castrorum copiosam sicut aeree potestates Ma-
rie vocabulum patrocinium et exemplum. Fluunt et pereunt sicut cera a facie ignis ubicumque
inveniunt crebrum huius nominis recordationem, devotam invocationem et sollicitam imitationem. Item
Maria latine dicitur a mari pro eo quod ipsa est confluencia omnium graciarum sicut omnia flumina
confluunt ad mare. Hoc patet inducendo per singulos gradus et ordines angelorum ut sanctorum
[illegible] ceteris per partes prestatur gratia, Marie vero se tota infudit plenitudo gratie. Item Maria
hebrayce dicitur amara pro eo quod ipsa in filii passione amaritudine et dolore plena fuit
quando gladius doloris animam felicissimam eius pertransivit Luc. ii°. Unde ipsa tunc po-
tuit dicere illud Ruth j. Non vocetis me noemi i. pulchram, sed vocate me mara i. amaram
quia amaritudine replevit me dominus. Unde Aug. [illegible] ipsa in morte dolore ululans pectora de-
licata contundens ita sensus [illegible] omnia que fatigavit membra ut deficere desideraret
cum eo pro nimio patientis ad crucem filii sui. Item Maria latine ethimologizando utrumque dicta
cum ea dictum simul comprehendit ergo dicitur Maria q. amarum mare et hoc
pro eo quod [illegible] in tota vita sua fuit sibi amara et [illegible] desiderium
videndi filium in utero suo. Si enim paulus desiderio flagrans cupiebat dissolvi et
esse cum christo quid putamus beatam virginem multo ampliori desiderio estuasse ut dissol-
veretur et ut esset cum filio suo. Unde legitur quod post ascensionem sui unigeniti pro aliqua
sua consolatione omnia loca filii sui scilicet locum baptismi ieiunii passionis sepulture
resurrectionis et ascensionis cum devotione sedula quamdiu vixit visitavit ut dicit
Ambrosius in sermone de assumptione. Legitur quia illud verum nomen Maria est tante virtutis
et gratie commovetur ea devote qui orat ad hoc super inmissus est d. O virgo / virga stelli-
mis o vere celi plantata o vere lignum vite quod fructum fuit dignum portare
accessum habeamus ad filium tuum o benedicta inventrix gratie genitrix vite mater salutis, per te
per te suscipiat nos qui per te datus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua
corruptionis nostre, humilitas tua deo grata nostre veniam impetret vanitati, copiosa
caritas tua cooperiat multitudinem peccatorum et fecunditas gloriosa nobis fecunditatem confert pa-
[illegible] domina nostra mediatrix nostra advocata nostra filio tuo nos representa. Efficit me
dicta per gratiam quam invenisti per misericordiam quam peperisti ut qui te mediante fac o be-
est fieri particeps infirmitatis et miserie nostre te quoque intercedente nos participes dignatus
Vel aliter. Stella maris est in peccatorum conductione per mare [illegible] periculis facit et glo-
ne periculum et ducens ad filium. Unde dicitur cum peccatores sunt in periculo [illegible]
navigare ad stellam [illegible] sicut dicitur cum
[illegible] de qua Bern. Ne avertas oculos tuos a fulgore huius sideris si non vis
alterius procellis [illegible] te intelligens. In huius stelle flumine diriges [illegible]
ta Maria ipsa tenente te ne corruas ipsa protegente ne metuas ipsa duce ne
fatigaris ipsa propicia [illegible] pervenies. Respice stellam invoca
Mariam maris stellam amarum mare est peccatorum [illegible] per amaritudinem quam eis
impetrat ut condolet de peccatis suis eis faciens aquam carnalis delectationis [illegible]
vinum non habent. Domina vero est in temptationibus [illegible] liberans omnes etc.

De angustiis. Unde David: In angustiis, in periculis, in rebus dubiis Mariam cogita,
Mariam invoca; non recedat ab ore nec a corde, et ut impetres eius orationis suffragium [illegible]
non deseras conversationis exemplum. [illegible] [illegible] plura [illegible] non deseras
Item dubitatur utrum inter Mariam et Joseph fuit verum matrimonium. Et videtur quod non,
quia Jeronimus in libro contra Helvidium dicit quod Joseph Marie custos fuit potius quam maritus.
Sed si fuisset verum matrimonium, vere Joseph maritus eius fuisset; ergo videtur quod non fuit.
Sed contra: fuit verum matrimonium inter Mariam et Joseph. Patet per illud Mathei primo: Jacob genuit
Joseph virum Marie. Et Jeronimus: Cum virum audieris, suspicio tibi non sit nuptiarum,
sed recordare consuetudinis scripture quod sponsi viri et sponse vocantur uxores.
Sed verum matrimonium non efficitur ex sponsalibus sed ex nuptiis; ergo non fuit verum [illegible]
matrimonium inter beatam virginem et Joseph. Respondeo: dicendum quod matrimonium sive coniugium dicitur Marie
verum ex hoc quod suam perfectionem attingit. Duplex est autem rei perfectio: prima et secunda. Prima
quidem perfectio in ipsa forma rei consistit ex qua speciem sortitur. Secunda autem perfectio
consistit in operatione rei per quam res aliqualiter suum finem attingit. Forma autem matrimonii
consistit in quadam indivisibili coniunctione animorum per quam unus coniugum indivisibiliter
alteri fidem servare tenetur. Finis autem matrimonii est proles generanda et educanda.
Ad quorum primum pervenitur per concubitum coniugalem, ad secundum per alia opera viri et uxoris
quibus sibi invicem obsequuntur ad prolem nutriendam. Sic igitur dicendum quod quantum ad
primam perfectionem omnino fuit verum matrimonium virginis matris dei et Joseph, quia
uterque consensit in copulam coniugalem, non autem expresse in copulam carnalem nisi sub
conditione si deo placeret. Unde et angelus vocat Mariam coniugem Joseph dicens
ad Joseph: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod exponens Augustinus de nuptiis
et concupiscentia dicit: Vocatur coniux ex prima desponsationis fide quam concubitu
nec cognoverat nec fuerat cogniturus. Quantum vero ad secundam perfectionem que est per actum
matrimonii, si hoc referatur ad carnalem concubitum per quem proles generatur, non fuit
illud matrimonium consummatum. Unde Ambrosius super Lucam: Non te moveat quod Mariam frequenter
coniugem vocat; non enim virginitatis ereptio sed coniugii testificatio nuptiarum declaratur
celebratio. Habuit tamen illud matrimonium etiam secundam perfectionem quantum ad prolis educationem.
Unde Augustinus dicit in libro de nuptiis et concupiscentia: Omne nuptiale bonum impletum est
in illis parentibus Christi: proles, fides, sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum dominum
Ihesum, fidem quia nullum adulterium, sacramentum quia nullum divortium. Solus ibi
nuptialis concubitus non fuit. Ad primum ergo dicendum quod Jeronimus accipit ibi maritum ab actu
matrimonii consummati. Ad secundum quod nuptias Jeronimus vocat nuptialem concubitum. dubium
Item hic possunt esse quatuor dubitationes. Prima utrum solempnitas nuptiarum sit de
essentia matrimonii. Secunda utrum prohibitio nuptiarum a septuagesima usque ad octavas
Pasche intelligatur inclusive vel exclusive. Tertia utrum si nuptie celebrentur
tali tempore interdicto impediunt matrimonium contractum. Quarta utrum tempore [illegible] sufficit
contrahere matrimonium secundum statuta ecclesie. Ad primum est dicendum quod solempnitas nuptiarum
est de [illegible] et non matrimonii secundum statuta ecclesie, quia ad iudicium ecclesie sic [illegible]
allegata et probata, [illegible] validitate alterius coniugis non possunt ex aliquo
confessione fieri manifesto iudici quod contraxerunt adinvicem per verba de presenti.
[illegible] dicitur 3o quod licet quod sine publicis nuptiis illud ducat uxorem
prohibetur, ergo matrimonium fieri secundum statuta ecclesie sine solempnitate nuptiarum
non impediunt matrimonium contrahendum, sed si fiant sub tali solempnitate non
dirimunt iam contractum, ut dicitur [illegible] quod prius dictum, quia clandestina coniugia
[illegible] leges quidem sunt contra statuta ecclesie, contracta tamen dirimi non possunt.
Ad secundum est dicendum quod ecclesia in vesperis dominica septuagesime incipit suos filios
ad primam [illegible] vel invitat, [illegible] letitie relinquere, quia in vesperis dicitur

alla et in matutinis secundum laudamus / et in missa Cibavit eos de ... Et inter
introitus exclamacione prime Circumdederunt me gemitus mortis / unde quia hec de causa
a septuagesima usque ad octavas pasche nupcie interdicuntur ut ipsi fideles per primam
digne se preparent ad receptionem eukaristie in paschate / in hiis prohibicio nuptiarum
intelligenda est inclusive includendo primam dominicam septuagesime non exclusive. Ad 2um
dicendum est quod super illud decretum 33 q. 4 A septuagesima usque ad octavas pasche nup-
cias celebrare non licet quod si factum fuerit separentur. Notat glosator aliquos fuisse istius
sentencie / sed tamen tempus determinatum non facit de natura et essencia matrimonii nisi pro-
hibito nec dirimunt matrimonium contractum / ... putatur esse dicendum quod si nupcie celebrate fuerint tempore alias ... pro-
hibito non dirimunt matrimonium contractum ... impediunt contrahendum. Et quod dicit
decretum separentur intelligitur ad tempus ... separacionem esse faciendam ut penitentiam agant
illi qui nupcias celebraverunt contra statutum ecclesie / Ad 3um dicendum quod aliud est
matrimonium contrahere et aliud est matrimonium iam contractum solempnizare et nupcias solempnes
celebrare. Unde tamen in traduccione sponse propter ... carnalem copulam fiat sponsi
et sponse animorum distraccio et in carnalibus et temporalibus occupacio ...
nupciarum ... magis dissolucio ... tempore quadragesime ... quod est tempus penitencie
fieri non licet / sed contractus matrimonii non fit aliter / in denariis contrahendum impe-
dimentum et nupciarum celebracionem / sed non matrimonium contractum / sed solum sponse
de qua natus est Christus Ihesus qui vocatur Christus. Circa primum principale evangelii de qua
describitur fructus virginalis ... tria quia primo ... nostre parti missio
est et hunc partum reddit missio / primo ... de qua natus
sanctus supervenit in te et virtus altissimi obumbrabit tibi / ideo quod et ... Luce 1. Quod nascetur
1 dist. | filius dei / Ecce enim in ea natum est de spiritu sancto est. 2o virginitas ...
... Ecce virgo concipiet et pariet filium etc. Mathei in fine primi ... et in principio 2i ...
natus esset Ihesus in Bethleem Iude in diebus Herodis regis etc. ... ego
missionem ... nascitur ... Ysaye ... parvulus natus est nobis et filius datus est
nobis et factus est principatus super humerum eius et vocabitur nomen eius admirabilis
deus etc. Et Luce 2o Annuncio vobis gaudium magnum quod erit omni populo quia natus
est nobis hodie salvator etc. / de qua natus est non de corruptione quia sine virili coitu
de sola virgine natus et non per ... non ex viri semine ut Helvidius dixit ... Augustinus
asseruisse de virgine / sed per illa ... ut dixit ... Michael
nobis ... fructum salvificum tamen additur Ihesus / dicit Glossa sine additamento ...
ut eum intelligas de quo propheta ... te deus deus tuus ... Ihesus i. salvator. Actuum
in Non est aliud nomen sub celo in quo oporteat nos salvos fieri / ... figura
natus s. de | precessit in Joseph / de quo Genesis 41 dicitur quod pharao vertit nomen eius et vocavit
virgine maria | eum lingua egipciaca salvatorem mundi ... benedictum nomen Ihesus ...
Ruth 4o | debemus ... in dictis quod non nisi ... ut ... in ...
natus est filiatate | fecerunt ... Job ... et ... ... abreviatum fecit deus in terra ... inmisit
Noemi ... | tate in ... quia ut ... non est aliud nomen sub celo etc. ... 2o
male ... | dedit illi nomen quod est super omne nomen ... in sapiencia ... Ihesus mel
cum Noemi | in ore ... in corde ... in aure ...
e pulcra | dulcorabitur ... nomen Ihesus ... quia tempore ... nomine ... Primo
et in ... | vane natus quia eum ipse ... salvator ... et ...
fuit pulcra | ... salvator in ... ut sibi vendicaret nomen salvatoris. Secundo
... amara | vane ... ut ... nomen ... Absurdum enim et ridiculosum est si aliquis
... v. |
9

ffuit et h[ec] natiuitas purissima ut p[atet] h[ec] singularis una q[ui]a s[ecundu]m d[icit]
leo p[a]pa in s[er]mo[n]e ~~[illegible]~~ natiuitate Nichil in istam singularem nati[ui]tatem
de carnis concupi[sc]entia transijt Nichil q[ui]d de lege pec[cat]i manauit Virgo
en[im] p[er] sp[iritu]m s[an]c[tu]m concepit virgo q[ue] peperit Unde Math[ei] i d[icitu]r h[oc] aut[em]
tot[um] f[a]c[tu]m est ut impleret[ur] q[uo]d d[ictu]m est p[er] p[ro]ph[et]am ecce
virgo in vtero h[ab]ebit etc. ffuit et[iam] noua quia qui natus est
tu[n]c habuit de p[er]fectione sapi[enti]e gr[ati]e et gl[ori]e quantu[m] ad anima[m]
in instanti sue conceptionis quantum nunc in celo propter q[uo]d d[icit] p[ro]ph[et]a
Jeremie xxxi Nouum faciet d[omi]n[u]s sup[er] t[er]ram femina circu[m]dabit
viru[m] glosa id est femina que vt[er]o suo viru[m] claudet id est xp[istu]m
qui et in vtero matris fuit vir quantum ad sapi[enti]am et gr[ati]am ple-
nus fuit ffuit mellifluus h[e]c natiuitas fructu plenissima volu-
it en[im] dei filius fieri ut nos reficeremur nasci ut renasce-
remur fi[eri] ffilius ho[min]is ut nos in filios dei adoptaremur
propter q[uo]d d[icit] ap[osto]l[u]s Gal iiij° misit deus filiu[m] suum factu[m] ut eos qui sub lege erant r[edimeret]
ex mulie[re] etc. usq[ue] ibi reciperemus fact[us] e[st] ffuit dei filius dum[...] ut adoptionem filiorum
p[er] istam f[a]c[tu]m factam nobis sap[ient]iam et iusticiam s[an]ctificacionem et dei
redempcio[n]em ut d[icitu]r j Cor j Ergo ut d[icit] Aug[ustinus] in s[er]mo[n]e fact[us]
est q[ui] fecerat propter q[uo]d debemus cantare canticu[m] nouum q[ui]a mira-
bilia fecit magna id est humilitas simul et p[ro]fectus ut [in] effectu[m]
rep[ar]acione factor fit et creator creatur Iste ergo qui natus
est ex duob[us] nunc quia dei filius factus natus noluit nasci ex
humanis semine factus nisi ex semine vide[licet] q[ui]a h[oc] fuit
semine quo tantum c[...]alia non ex uile semine s[ed] mistico [illegible]
verbum dei f[a]c[tu]m est caro Vnde dicit apostolus Ro[manorum] j Qui factus
est semine p[er] virtute actiua [illegible] q[ui]a
sit naturalis propagacio q[ui]a non fuit virgo sola virtute sp[iritu]s
sancti fecundata Sed fuit h[ec] semine p[er] [illegible]
seu p[er] illa purissima [illegible] que instruit virgo [illegible] de
qua formatum fuit p[er] operationem sp[iritu]s sancti corpus in utero
h[oc] en[im] est illud semen de quo [illegible] illud ysaye j° Nisi d[omi]n[u]s

Et certum reliquisset nobis semen quasi Sodoma fuissemus
et quasi Gomorra similes essemus. De hoc semine predixit illud
benedictum semen Abrahe de quo fuit sibi datum Genesis xxii
In semine tuo benedicentur omnes gentes quod est Christus. Sicut ad
Galathas iii° Apostolus exponit. Ille enim qui est filius creatoris
quia dei filius | voluit esse filius peccatoris quia David de
semine. Summa gratia humilitas summa quod bonitas, ut qui
propter peccatores venerat de peccatoribus ac peccatricibus nasceretur cum
peccata deleret. Dicit Jeronimus super Matheum. Et mirum cum esset ipse
dei et hominis filius / frequencius vocavit se filium hominis
quod fuit solum propter graciam quam filium dei quod erat per naturam. Nec
invenitur quod aliquis nescienti ipsum et vocanti ipsum filium David
o aliquid denegavit nisi cecatus. Dixit hic natus exhibet impo-
lita nomina quia nomine propheta in presenti exprimit. De hoc natus
est in ea et ipse fundavit eam altissimus. Unde nova factor factus
est factura creator in creatura, genitor in genitura et fundator
in structura. Ipse enim fundavit eam altissimus. Ipse enim altissimus fuit
fuit infimus et ipse fundavit matrem de qua suscepit humanitatem. Ipse
nimis omnes clarius Ysaie ix° capitulo dicitur / Parvulus natus est nobis et filius
datus est nobis et vocabitur nomen eius admirabilis deus fortis pater
futuri seculi princeps pacis. Unde propter deum admirabilem natum ille enim qui
erat parvulus nichilominus erat preparatus intellectualiter quia exemplaris creatura-
bitur nichil exemplaris erat enim magis complexius angelus ut hic [illegible]
[illegible] tum [illegible] de papira cum erat in tenuis vagiens se hic inter
ad [illegible] presentis [illegible] et qui erat natus tempore natus est nichil
cibat[r] Ipse enim est ille cui dixit in propheta vel tu es deus absconditus Ysaie
xlv. Et si deus [illegible] quod eius et qui erat infimus videlicet quia fi-
lius est filius dei erat potentissimus virtualiter quia fortis vis dei
fortis. Ipse est de quo in psalmo dicitur / deus fortis et potens et qui erat
datus hominibus liberaliter | datus nichil ipse erat donans omnia gratuita vel
in futuro vel de presenti futuri seculi / vel post in presenti seculo sic est
et ellecti omnes vera [illegible] ipse est ille qui omnes angeli
[illegible] spiritus sancti clamando dicunt Abba pater

Rō viijᵒ [illegible] esse [illegible] aliquibus [illegible] hominibus qui erant [illegible] operatores
quos [illegible] nobis [illegible] natus [illegible] [illegible] pro [illegible] misericordia
[illegible] principis pacis [illegible] principis pacis [illegible] ipse [illegible] pax [illegible]
[illegible] celestia [illegible] terrena [illegible] sanguinem suum [illegible] pacificans [illegible] 2ᵒ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nocte [illegible] natalis [illegible] et
arbores floruerunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] flores in arboribus appa
ruerunt [illegible] longe fuit maior [illegible] virga de radice yesse [illegible] virgo
maria [illegible] florem protulit de quo [illegible] [illegible] virga de radice yesse
et flos de radice [illegible] [illegible] natiuitas [illegible] [illegible] generatio [illegible]
[illegible] natalis fuerunt quinta [illegible] [illegible] vel [illegible] quinta apparuerunt
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] efficacia [illegible] angelis [illegible] in [illegible] gloria
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] in [illegible] appareuerunt ipsa die natiuitatis [illegible] [illegible] qui
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] templum pacis [illegible] corruit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pulcherrima
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] apparuit [illegible] loco [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cum filio [illegible] ipsa die Sibilla octauiano augusto [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] doctrina [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ydola corruerunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ydolorum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pacis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] pacificatus fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] totum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelis in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] gloria angelis ipsa die apparuerunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 2ᵒ [illegible] [illegible] [illegible] natiuitatis [illegible] [illegible] gloria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gentiles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] venerunt et inuenerunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apparuit [illegible]
in bethleem [illegible] in diebus herodis [illegible] [illegible] [illegible] apparuit
[illegible] [illegible] [illegible] venerunt magi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apparuit
[illegible] angelorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angeli locuti fuerunt [illegible] [illegible]
in stella [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locutus fuit [illegible] angelus
[illegible] [illegible] angelica [illegible]

in principio [illegible] ursum accipe[illegible] ne [illegible] ad [illegible]
Tunc enim apparuit quanta [illegible] quod illa [illegible] adauxit [illegible] natum
deperierunt et quod esse pueri audiverunt [illegible] Tunc enim apparuit
quanta [illegible] et [illegible] pueri ad [illegible] mira [illegible]
[illegible] sola [illegible] de patre [illegible] puer [illegible]
[illegible] Tunc enim apparuit
quanta fides et [illegible] sicut [illegible]
[illegible] professionem fidei
[illegible] fuit [illegible] fides [illegible] videbant
[illegible] et intelligebant alta [illegible] magi in
[illegible] domus [illegible] et in [illegible]
apparuit quanta [illegible] veritatis [illegible] pacis et [illegible] cum
[illegible] Christus nasci voluit tempore summe pacis [illegible]
[illegible] in [illegible] iustitia et pax [illegible] unitate
[illegible] est qui [illegible] naturalis [illegible]
libertate perdita [illegible] liberi
est [illegible] dei et [illegible]
[illegible] plena [illegible]
et [illegible] libertatis quam perdidit Adam fuit [illegible]
[illegible] libertate appetibilius et [illegible]
[illegible] non potest [illegible] natum de virgine [illegible]
[illegible] angelus [illegible] nativitate [illegible] pastoribus [illegible]
[illegible] magis [illegible] omni [illegible]
[illegible] naturalis [illegible]
[illegible] angelus
[illegible]
[illegible] natum de virgine [illegible] natum
est [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] natum esse de virgine [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] (left margin note)

debilis dicitur sampson et aliquis tempus absalon aut sapiens quod salomon sed quando
nomen quereret verum tunc nomen est in homine sicut gemma in anulo aureo Et quia pretiosum
nomen sunt salvatoris ideo decuit enim hoc nomen salvatoris Ideo nunc efficacie cum
non quod hoc nomen ihesus habet multiplicem efficaciam salvandi Prima est quia salvat nos
ab insidiis dyaboli psalmus Salvasti enim nos ex affligentibus nos Ideo in nomine tuo sper-
nemus insurgentes in nobis Sic enim in quolibet urbis mediacione tibi vis est puta
ut audita eius sperantes aut esse demones non noceat sed fugiat nullo magis hoc nomine
ihesus Unde marci ultimo In nomine meo demonia eicient linguis loquentur novis
Sperantes tollent unde discipuli dixerunt christo domine ecce in nomine tuo demonia
subiciuntur nobis luce x. Secunda est quia salvat nos a peccatis matthei i. Ipse enim
salvum faciet populum suum a peccatis eorum et precipue salvat a peccato perfidie unde marci
ultimo sermone meo etc et linguis loquentur novis lingua eorum habet unum contendendi infi-
deles ad fidem que erat nova et hoc est quod dicit Bernardus capitulo sermone 17 Et hanc
nomen ihesus lucem primum unde putat unde in toto orbe tam subito fidei lux insi- predicent
predicatio nomine ihesu Tercia quia salvat nos a temptacionibus non enim permittit
nos temptari ultra illud quod possumus Est enim hoc nomen quod hominem recepta
que expellit anime venenum temptacionis unde marci ultimo sermone meo etc et infra
Et si mortiferum quid biberint non eis nocebit i. aliquid mortalis temptacionis seu
et si mortiferum quid biberint non eis nocebit
serunt unde Bernardus ubi supra quod nichil ita temptaciones et viciorum inclinaciones
reprimit sicut hoc nomen ihesus nichil tam ire impetum cohibet superbie tumorem
sedat sanat livoris vulnus restringit luxurie fluxum extinguit libidinis
flammam sitim temperat avaricie ac tocius indecoris fugat pruriginem Et
subdit Veni ergo domine aufer scandala de regno tuo quod est anima mea ut regnes
tu qui debes in ea Venit enim avaricia et vendicat in me sibi sedem Sic iactan-
tia cupit dominari michi superbia vult michi esse rex luxuria dicit ego
regnabo ambicio detractio invidia et accidia certant mecum ego autem quantum
valeo resisto veniam innitar ad dominum meum illum ipsum reclamo ipse me defendo
quia ipsius me esse agnosco ipsum michi dominum ipsum in deum teneo dico
non habeo nisi dominum ihesum Veni ergo domine ihesu et disperge illas in virtute tua et
regnabis in me quia tu es ipse rex meus Quarta est quia salvat nos a
cunctis infirmitatibus sive sit infirmitas corporalis sive egritudo spiritualis que est
ex carencia gracie vel virtutis debilitate vel eciam tribulacio mundialis ad hec
omnia dicitur marci ultimo In nomine meo etc Et infra super egros manus imponent
et bene habebunt quantum ad egritudinem corporalem Et quia discipuli ihesu in nomine eius
mirabiles sanitates operati sunt ut legitur in evangelio et in actibus apostolorum Unde hoc
nomen ihesus est quoddam unguentum quod valet contra omnia vulnera et omnes
morbos tam corporales quam spirituales unde canticorum i oleum effusum nomen tuum dicit etc
Bernardus ubi supra hanc electuarium habes o anima reconditum in vasculo vocabuli huius nomen
quod est ihesus salutiferum certe quod nullum invenitur tam efficax sed tibi in sinum
sit semper in manu quo tamen omnes in ihesum sensus dirigantur et de sanacione vero languoris
virtutis dicit ibidem hoc nomen sanat me ab omni languore tam corporis quam anime et
sic ergo omnia michi simul sanat tam in semetipso nomen ihesus De sanacione vero tribu-
lacionum dicitur proverbiorum 18 Turris fortissima nomen domini unde Bernardus ubi supra Contri-
stetur aliquis vestrum veniat ad cor ihesus tamen in periculis trepidanti invocatum nomen ihesus
nonne statim fiduciam prestitit depulit metum tam in angustiis difficultatis tamque deficienti
si nomen adiutorium fecerit defuit fortitudo Et est alia efficacia huius nominis
que potest esse v. quia salvat omnes vires anime operaciones dulcorando etc
unde Bernardus ubi supra Quid ita consolatus reparat sensus virtutes roborat
vegetat mores bonos atque honestos castas fovet affecciones Sine nominatione
aridus est omnis anime cibus si non oleo isto infunditur insipidus est si non sale

Nomen quod christus est nomen unccionis . dicitur enim a crismate quod est unccio . et christus unctus
est oleo leticie pre participibus suis . non istud oleum quo fuit unctus non fuit visibile et corporale
sicut quo ungebantur antiquitus reges et sacerdotes sed oleum invisibile et spirituale . i . gratia spiritus
sancti quod hic dicitur oleum leticie vel exultacionis / sicut enim christus constat hylarius et innoxius
a peccato et plenum septiformi dono spiritus sancti . propter hoc unctus fuit isto oleo . Bernardus
illo condit . Si scribas non sapit michi nisi legero ibi ihesus . Si disputas aut conferas
non sapit michi nisi sonuerit ibi nomen ihesus . Ihesus mel in ore melos in aure
iubilus in corde . Dico ergo nunc videndum . constitucio que concluditur qui vocatur
christus . i . unctus / fuit enim unctus triplici gratia . primo gratia unionis qua natura humana verbo dei
unita est que gratia secundum Augustinum tanta fuit ut idem esset filius dei qui et filius hominis
qua gratiam confessus est petrus . Matthei xvi . Tu es christus filius dei vivi . secundo
gratia capitis per quam influit in totam ecclesiam de qua gratia dicitur . ad Ephesios i Corinthios . xi volo
autem vos scire quod omnis viri caput est christus Ephesios v vir est caput mulieris sicut christus
est caput ecclesie ipse salvator corporis eius . Tercio gratia singularis persone de qua ad
Tytum ii . Apparuit enim gratia salvatoris nostri dei omnibus hominibus erudiens nos ut abne-
gantes impietatem et secularia desideria etc usque salvatorem nostrum ihesum christum . Sciendum est sicut quod
christus fuit unctus quatuor modis / primo ut pontifex ad reconciliacionem peccatorum more levit-
arum Numeri . Moyses oleum super caput aaron mittens eum et consecravit / per aaron christus
designatur quem deus pater oleo iusticie unxit pre omnibus participibus ipse enim fuit consortes
quia per spiritum tamen eius sacerdotum sunt sanctificati Actuum . x . quem unxit deus spiritu
spiritu sancto et virtute . christus ergo ut pontifex unctus est et hic ad reconciliacionem peccatorum
more iohannis ii . Advocatum habemus ad patrem ihesum christum iustum et ipse est
propiciacio pro peccatis nostris / Unde et vere mediator dicitur i Thimothei ii . Mediator
dei et hominum homo christus ihesus / medium de sapere natura extremorum / christus ergo inter
deum et hominem vere fuit medium / deus enim est iustus et felix / homo vero
iniustus et infelix / christus autem ex divina natura assumpsit iusticiam / ut hominum
iniusticiam expelleret sed humana natura infirmitatem / ut miseriam miseria fugaret ut
... Anima nos de nichilo fecit exposito et pure sua morte revocavit
... patuit a perdicione Sed ut audet quanta esset virtus passionis propter nos dei
in peccatum a nobis fugaret Secundo unctus est ut rex ad distinctionem condicionis
iniusticie i Regum xvi . Tulit samuel cornu olei et unxit david in regem
in medio fratrum suorum / intelligitur iusticie infirmitatis in oleo quod ceteris liquoribus
... designatur ... ut dicit sanctus ... eminencia ... Augustinus de xy ... dicat rex quod sit in trono homini ... constitutus
est / sic in parvis ... iusticia ... primatu ... est / que sit ante iusticia
...
ex et ... iusticia ... impudi-
tes et ... habere ... ut rex iuste ... capite
dicitur ... in ... iusticia et ... in statera / Respiciamus
respiciamus ... peccatorum more in statera divini iudicii et timeamus ...
Fugite a facie gladii / quia ultor iniquitatum est gladius . et sciatis esse iudicium
Tercio unctus est christus ut pugil ad debellacionem inimicorum more ... dicit dominus christo meo ... apprehendi dexteram ut subiciam ante faciem eius gentes
et dorsa regum vertam et aperiam ante faciem eius ianuas / et porte non claudentur
deus pater apprehendit dexteram christi in miraculorum operacione ... dextera dei fecit
... adhuc iacentem in presepio invenerunt et de bethleem venerunt adorare ... magi
et pastores adoraverunt eum Subiciat ante faciem eius gentes de gentilibus ...
... postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam / Ante eum ianuas
qui ... participat ... sanguine testamenti tui
... ad ...
... gratia ... gratia ... ut ...
... corpus ... capitis
... in barba barba aaron ... in capite christi
fideles ... et ...
unguntur ... aquo et ... dicuntur

Duxisti vinctus de lacu in quo non erat aqua. Parte vero fuerunt plura clause
sed aperte in Ascensione post [illegible] portas prima [illegible] et Quarto vincti sunt
Christus ut medicus spiritualis ad curandam mentem venit. Unde Luce 4 Spiritus domini super me
eo quod unxit me ad evangelizandum mansuetis misit me ut mederer contritos corde et
vere quia cum lex erat contrarium et ipsum disposuit ad medicamentum Christi. Sola contricio cordis
est que facit animam horrescere peccatum, querere fletum, amare lacrimas, fugere risum
Secunda quia Quarta facit mentionem de Nativitate Christi ex matre omni virgine et sponsam dicit Dum
fuisse Joseph. Ideo tres dubitaciones hic possunt queri. Prima utrum congruum fuerit
Christum nasci de femina virgine. Secunda utrum per totum nativitatis beata virgo fuerit
vere mater Christi. Tercia utrum vere potuit dici mater dei. Ad primum videtur quod non. Secundo
quia masculinus est nobilior quam sexus femineus. Sed magis decuit ut Christus assumeret illud
quod est perfectum in humana natura, ergo videtur quod non debuit de femina carnem assumere
Secundo magis de viro sicut Eva dicitur de costa viri formata est. Tercio quia quidquid ex
femina concipitur utero femine concluditur, sed deus qui celum et terram implet ut dicitur Ieremie 23
non competit ut parvo femine utero includatur, ergo videtur quod non debuit concipi de femina.
Quarto Ille qui concipitur ex femina quadam immundicia paciuntur ut dicitur Iob xxv.
Numquid mundari potest homo comparatus deo aut apparere mundus natus de muliere. Sed in Christo
nulla immundicia esse debuit, ipse enim est dei sapiencia de qua dicitur Sapiencie vii Et
nichil inquinatum in illam incurrit, ergo non videtur quod debuit carnem assumpsisse de
femina. Sed contra est quod dicitur Galatas iiii Misit deus filium suum factum ex muliere. Secundo quia
quamvis filius dei carnem humanam assumere potuit de quacumque materia voluisset convenien-
tissimum tamen fuit ut de femina carnem acciperet. Primo quia per hoc tota humana
natura nobilitata est. Unde Augustinus dicit in libro lxxxiii questionum: Hominis liberacio
in utroque sexu debuit apparere, ergo quia virum oportebat suscipere qui nobilior sexus
honorabilior est, conveniens fuit ut feminei sexus liberacio hoc appareret quod ille vir de femina
natus est. Secunda quia per hoc veritas incarnacionis astruitur. Unde Ambrosius dicit in libro de
incarnacione: Multa secundum naturam invenies et ultra naturam; secundum condicionem etenim et corporis
feminei sub corpore fuit. Sed supra condicionem virgo concepit virgo generavit ut crederes quod deus
erat qui innovabat naturam et homo erat qui secundum naturam nascebatur ex homine. Et Augustinus
dicit in Epistula ad Volusianum: Si omnipotens deus hominem [illegible] formatus non ex matris
utero crearet sed repentinus ingereret aspectibus, nonne opinionem confirmaret erroris ut hominem
verum suscepisse nullo modo crederetur, et dum omnia mirabiliter facit auferret quod misericorditer
fecit. Nunc vero ita inter deum et hominem mediator apparuit ut in unitate persone co-
pulans utramque naturam et solita sublimaret insolitis et insolita solitis temperaret
Tercio quia per hunc modum completur omnis diversitas generacionis humane. Nam primus homo
productus est ex limo terre sine viro et femina. Eva vero producta est ex viro sine
femina. Ceteri vero homines producuntur ex viro et femina. Unde hoc quartum quasi Christo proprium
relinquebatur ut produceretur ex femina sine viro. Unde [illegible] nasci et concipi voluit de virgine
et de virgine propter plures raciones, simul est secundum Bernhardum. Prima congruum fuit
quia sic deus concipi et nasci voluit ut non nisi de virgine conciperetur et nasceretur.
Item si beata virgo paritura erat vel conceptura non nisi deum conciperet ut pareret.
Secunda est secundum Damascenum libro iii ut qui habet in celis patrem sine matre haberet in terris
matrem sine patre. Tercia est secundum Augustinum quia conveniebat ut per quem advenit
reparari debuit virginitas faciat minime non esse corruptam. Quarta [illegible] quia non decet
ut dicit beatus Augustinus ut decus castitatis per voluptatem humanam nasceretur quia virginitatem
totam virginitatis debuit quem castitatem fecit castitatis. Quinta est secundum Augustinum
ut signaret sua membra nascitura de virgine et spiritu nascitura spiritualiter [illegible] dicitur
corpus de virgine nasci. Sexta ut primus Adam de terra factus fuit ita secundus
Adam de virgine terra fiet. Sexta sicut per Evam virginem facta fuit humani
generis perdicio ita per mulierem virginem fiet eius reparacio. Septima misterio legis

Preceptum generandi. Et oppositum continuae habemus miraculum, hoc autem miraculum est virginitas
perpetua ut supra patet. Unde dicitur Ysaie vii. Ecce virgo concipiet. Nova enim non
debuit nisi novo ordine de celo venire qui vetustatem destruxit virginum. Dicimus
enim dominum sibi voluisse virginitatis habitaculum ut nos ostenderet castitatem mentis eius
esse habitaculum et haec duae ultimae rationes sunt beati Augustini in sermone de Nativitate. Ad
primum ergo dicendum quod sexus masculinus est nobilior quam femineus ideo humanam naturam
in masculino sexu accepit. Ne tamen sexus femineus despiceretur congruum fuit quod carnem
assumeret de femina unde Augustinus dicit in libro de agone christiano Nolite vos ipsos contemp-
nere viri, filius dei virum suscepit. Nolite vos ipsas contempnere feminae filius dei natus
est ex femina. Ad secundum dicendum quod sicut Augustinus dicit contra Faustum ... quae hac
... verbatur non plane ... catholica fides quae Christum filium natum secundum carnem
credit ex virgine nullo modo eundem dei filium qui in utero matris includitur quod extra non sit
quasi caeli et terrae administrationem deserit quasi a patre recessit. Sed vos Manichei
corde illo quo nihil potestis nisi carnalia fantasmata cogitare ista omnino non capitis
ut ipse dicit in epistola ad Volusianum. Hominum iste sensus est nihil nisi corpora valentium
cogitare quorum nullum potest esse ubique totum quia per innumerabiles partes aliud alibi
habeat necesse est. Longe aliud est natura animae quam corporis, quanto magis dei qui creator
est animae et corporis. Novit ubique totus esse et nullo loco includi, novit venire non re-
cedendo ubi erat, novit abire non deserendo quo venerat. Ad tertium dicendum quod in
conceptione viri ex femina non est aliud immundum inquantum est opus dei. Unde dicitur
Act. x. quod deus creavit tu ne commune dixeris i. immundum. Est tamen aliqua immunditia ex
peccato proveniens prout cum libidine aliquis concipitur ex commixtione maris et feminae quod
tamen in Christo non fuit ut supra ostensum est. Si tamen aliqua inesset immunditia ex ea
non inquinaretur dei verbum quod nullo modo est mutabile unde Augustinus dicit in libro contra
v. haereses. Sicut dicit creator hominis quid est quod te permovet in mea nativitate non
sine libidinis concubitu conceptus. Ego matrem de qua nascerer feci. Si solis radius
cloacarum sordes siccare novit eis inquinari non novit, multo magis splendor lucis
aeternae quocumque radiaverit mundare potest ipse pollui non potest. Ad secundum videtur quod non beata
virgo ... quia totam actionem fecit spiritus sanctus. Sed propter materiam non potest dici
aliquid mater, sicut arbor non est mater scamni; ergo beata virgo non potest dici mater illius
hominis. Sed contra est auctoritas evangelii cum ait: Cum esset desponsata mater Ihesu etc. et
in pluribus aliis locis. ~~Item sicut supra dictum est in a.~~ ... beata virgo contulit quidquid alia
mulier confert debite ad generationem filii sui. Si ergo aliae mulieres vere dicuntur matres et beata
virgo vere potest dici mater Christi. Respondeo dicendum quod beata virgo vere potest dici mater Christi ad quod
... opinionem ... qui vult quod formatio et organizatio corporis non fuit per virtutem activam
mulieris sed solum per virtutem activam viri, et quod semen mulieris non est de necessitate conceptus
quia quaeque contingit in ... mulierem sine emissione seminis ... hoc quod sanguine
purissimo sanguine virginis factum est corpus non seminali sed virtute divina
Sed hinc vere maternitati derogatur per duos errores quorum unus ponit Christum non verum
... sed fantasticum assumpsisse, et beatam virginem non ... mulierem sed angelum fuisse
... Sed caelestem ... portasse. Et secundum hoc beata virgo non vere mater eius esset
... negavit unde et a fide catholica sunt aliena. Et ideo dicendum est quod beata virgo
vere et realiter est dicta mater Christi quia illa femina debet dici vere et naturalis
mater quae dat in conceptione ... et facit totum quod debet facere vere et realis mater.

Sed de ratione vere et realis matris non est plus nisi quod ministret sanguinem ex quo
proles formanda est ad locum generationis materialiter deducendum. Sed ex purissimis sanguinibus
virginis Mariae ad locum generationis materiae deductis Christi corpus factum est. Igitur
beata virgo vere realiter et naturaliter mater Christi fuit. Unde Damascenus dicit 3 libro: Cum Christi
incarnatio fuit supernaturalis simul et naturalis: fuit enim secundum naturam quia sicut anima
ex sanguine mulieris ad locum generationis deducta formatur, sic corpus Christi ex
purissimo sanguine virginis factum est. Supernaturalis quia non ex viri semine sed caelesti
spiritu. Praeter naturam quia praeter virum conceptum et salute. Ad secundam rationem dicendum
est quod non solum materiam praestitit beata virgo ad conceptum Christi sed materiam convenientem
ad producendum aliquam prolem in specie et locum convenientem et intrinsecam virtutem conceptionis fetus
et hoc sufficit ad veram matrem. Ad tertiam dicitur quod beata virgo non debeat dici mater dei
non enim est mater nisi secundum quod ab ea accepit. Sed non accepit ab ea divinitatem sed humanitatem.
Non debet ergo dici mater dei sed mater hominis. Praeterea deus est commune tribus personis. Sed
beata virgo non est mater patris nec spiritus sancti. Ergo non debet dici mater dei. Sed contra
dicit Damascenus libro tertio: theotocos vel theotocon i. dei genetricem vere et proprie
praedicamus virginem. Respondeo dicendum quod sicut supradictum est omne nomen significans in concreto
naturam aliquam potest supponere pro qualibet ypostasi illius naturae. Cum autem unio incar-
nationis sit facta in ypostasi ~~sicut supra dictum est~~ manifestum est quod hoc nomen
deus potest supponere pro ypostasi habente humanam naturam et divinam. Et ideo quicquid convenit
divinae naturae et humanae potest attribui illi personae, sive secundum quod praedicatum supponit nomen significans
divinam naturam, sive secundum quod praedicatum supponit nomen significans naturam humanam. Concipi autem et
nasci personae attribuitur et ypostasi secundum naturam illam in qua concipitur et nascitur. Cum
igitur in ipso principio conceptionis fuit humana natura assumpta a divina persona sicut praedictum
est, consequens est quod vere possit dici deum esse conceptum et natum de virgine. Ex hoc
autem dicitur aliqua mulier alicuius mater quod eum concepit et genuit. Unde consequens est quod beata
virgo vere dicitur mater dei. Solum enim sic negari posset beatam virginem esse matrem
dei si vel humanitas prius fuisset subiecta conceptioni et nativitati quam homo ille fuisset filius
dei sicut Fotinus posuit, vel humanitas non fuisset assumpta in unitatem personae
vel ypostasis verbi dei sicut posuit Nestorius. Utrumque autem horum est erroneum.
Unde haereticum est negare beatam virginem esse matrem dei. Et igitur dicendum est quod beatam
virginem vere et realiter fuisse matrem dei explicatur per multa. Primo ratione,
secundo auctoritate sacrae scripturae, et tertio praecepto ecclesiae. Ratio talis est: Nam generari et
et nasci non convenit nisi ypostasi vel personae habenti naturam. Cum igitur generari et nasci
conveniat dei filio propter humanam naturam, talis tamen generatio vel nativitas non convenit
naturae humanae sed personae et ypostasi habenti humanam naturam. Et quia persona et ypo-
stasis in qua terminatae erant natura divina et natura humana est ipse dei filius,
sic beata virgo vere et realiter genuit personam ypostasim habentem naturam humanam et
divinam, ideo vere et realiter debet dici mater dei. ~~et hoc donec subsisteret pro~~
~~nostra filii et non patris~~. Expresse enim Damascenus dicit in 3 libro: Credimus ypostasi-
sim verbi dei ex sancta dei genetrice genitam esse et natam. Auctoritas e. Joh.
ult. ubi scribitur: Haec autem scripta sunt ut credatis quia Jhesus est filius dei;
et Mathei 1 dicitur: Cum esset desponsata mater Jhesu. Et Jhesus fuit verus
filius dei. Concluditur quod vere fuit mater dei. Praeceptum autem ecclesiae est Ephesini
concilii ubi dicitur primo capitulo: Quicumque dicit purum hominem ex Maria virgine
natum asserit et aliam personam facit carnis aliam deitatis anathema sit etc.

Ad primum ergo dicendum quod quia una persona est que subsistit in humanitate et divinitate ideo nature communicant sibi sua ydiomata id est proprietates ut dicit Damascenus. unde sicut dicitur Judei crucifixisse dominum glorie cum tamen non secundum quod est dominus glorie, ita dicitur debet virgo est mater dei cum tamen secundum divinitatem non genuerit. Ad secundum dicendum quod cum deitas et deus non differunt re tamen differunt secundum modum significandi quia deitas significat divinam naturam in abstracto unde non potest supponere pro persona. Deus autem quasi significat naturam divinam per modum concreti id est habentem deitatem potest reddere locutionem veram pro persona tamen ut dictum est. Ad tertium dicendum sicut generat reddit locutionem veram pro patre. Sed dicet aliquis contra Damascenum hic in talem consequentiam dicit christotocon id est christi genitricem non dicimus virginem. Si christus deus est, videtur quod non debet dici mater dei vel genitrix. Respondetur quod verba secundum proprietatem consimiliter debent esse ab errore longinqua et devocationi appropriata maxime illa in quibus est sermo de virgine Maria propter cautelas hereticorum intempestive in unum modo veritatem ex corpore capiendo et pariendo propter copiam ... tanti generis humani genuerit et ideo ergo ... credendum debet omnis ... Et propterea quia ... illud ... quod non tamen dicendum est christi propter unionem. Sed eciam verum deus propter eciam quia ... dei genitrix dicitur ut ex ipsa ... et impietatis erroris ... quod ... maculam ... hominem ... errores ... Nestorius quidem ... ut narrat Damascenus. voluit eam christi genitricem non dei genitricem appellare quasi puram hominem genuisset. Et ideo Damascenus ... et virginis amator ... nos voluimus effugere non quia ... quia hereticam sibi illam voluit ... venenum ad ... nomen theotocon ... hereticus autem ... quia ... ut dicit ... contra ... Damascenus in libro 3 capitulo ... christi genitricem non dicimus virginem quoniam in destructionem theotocos id est dei genitricis vocis ... Nestorius ... eius ... et destructionem ... vocis theotocon. Sed quare Damascenus magis vult quod dicatur dei genitrix quam christi genitrix. Respondetur quod nomen christi magis ... creationem quam nomen dei ... dicit christus Damascenus et alii ... et ideo ... illud magis ... propter ... errorem. Nunc autem ... ille error ... corporatus est ... nomen christi et nomen dei ... amplexati ... ad nos ... textus

Omnes ergo generationes ab Abraham usque ad David generationes decem et quatuor et a David usque transmigrationem babilonis generationes decem et quatuor et a transmigratione babilonis usque ad christum generationes quatuordecim.

In ista parte ponit Ewangelista generationem cum parte simul per modum recapitulacionis et epilogie. Hic queritur quare genealogia christi in tres quaterdenas dividitur. Respondetur secundum Crisostomum quia ter completur decem et quatuor generationibus mutatis ... ab Abraham quidem usque ad David fuerunt sub ... usque ad christum sub pontificibus et ducibus a David usque ad transmigrationem babilonis sub regibus a transmigratione completur et in generationibus a transmigratione usque ad christum ... a christo ... similiter statum hominum quod et factum est ... sub uno christo iudice rege pontifice ... sicut ... quod christus ... per hos ... sicut ... ad nos ... iudex vivorum et mortuorum ... et hic ... non ... fuerit et sacerdos secundum ordinem melchisedech ... quod ...

Reges et pontifices christi dignitatem prefigurabant quia precipua eorum figura fuerunt christi
primum iudices etiam [illegible] nate, scilicet regnum david primum pontificii aaron filius [illegible]
hos in figura fuisse dubitat christi nemo. Alia racio est quia [illegible] in omelia
quod ideo in tres partes diuidit omnes generaciones demonstrat quod nec regnum meliori
statu fuit [illegible] quam sub iudicibus regibus et prophetis et sacerdotibus in [illegible] [illegible]
fuit [illegible] propter quod et captiuitate babilonis cognouerat manifestum quod neque
hac fuit [illegible]. Alia racio quam [illegible] hugo de sancto victore [illegible] [illegible] [illegible]
hic tres tesseradecades distinguuntur generaciones christi in quibus duabus generaciones
ut per hoc ostendatur quod sicut populus israel per quatuor decem mansiones ingressus est
terram promissionis. Sic nos per christum qui ad nos per quatuor decem duas generaciones
descendit ingressum sumus terram saluacionis [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] in
introitu [illegible] per sanguinem christi, vel eciam nos per virtutes designatas [illegible]
patrum hic positorum intramus possessionem regni dei. [illegible] [illegible] hugo [illegible] [illegible]
quatuor decem generacio est quia hic sunt septem [illegible] et septem, senarius autem [illegible]
est operis et laboris quia sex diebus factus est mundus in quo operandum et labo-
randum est, vere igitur christus [illegible] in [illegible] ad laborem et dolorem quatuor decem
generacionibus post [illegible] ut ostendatur christum ad laborem venisse tota eius vita omnis
in labore fuit post parum [illegible] [illegible] et in laboribus. Tercia racio ut ostendatur
quod omnes patres legis et gracie in fide trinitatis consistit, vel [illegible] ad nouum
testamentum et etiam ad vetus pertinet. Quarta racio ut ostendatur quod eius tempore [illegible]
ante legem sub lege et post legem in [illegible] [illegible] saluati sunt, quia hic ponuntur qui
fuerunt ante legem sicut abraham etc., quidam sub lege ut david etc., quidam
post ut joseph qui prius omnes in se vel in suis filiis sive [illegible] saluati
sunt. Et ideo beda in omelia omnis vocatur pro ultimi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et moralis illius triplicis distinccionis est racio [illegible], [illegible] autem in
hac triplici distinccione de tribus que nobis tamquam [illegible]. ad [illegible] [illegible]
[illegible], qui sunt fidei denotacio que per abraham qui primus prime tesseradecadis
est, et dicitur pater multarum gencium nulla eius virtus fuit fides generatur et [illegible]
fortitudo que per david primum sedes [illegible] tesseradecadis [illegible] [illegible] manu fortis [illegible]
et [illegible] [illegible], [illegible] est [illegible] per [illegible] [illegible] vel alia [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] et flagellum et hoc per transmigracionem babilonis
[illegible] babilonem [illegible] [illegible] [illegible], vel ponit tres quaternarias [illegible] [illegible]
[illegible] et maxime ab abraham qui prima via credendi dicitur in quo [illegible]
fides marie ad credendum luce. i. beata que credidisti et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], septem [illegible] et septem [illegible]. [illegible] [illegible] et maxime
a david qui dicitur manu fortis in quo fortitudo [illegible] [illegible] marie [illegible]
ad operandum significatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et sunt
[illegible] quaternarium [illegible] implecionem scilicet decalogi et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et maxime a jeconia qui [illegible] [illegible] domini, in quo notatur [illegible]
marie [illegible] que [illegible] est ad filium dei suscipiendum luce. i. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sunt quaternarium septem [illegible] [illegible] [illegible] et septem [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] in. [illegible] [illegible] quadragenarius ad [illegible] [illegible]
[illegible] pertinet propter [illegible] partes mundi in quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
christi [illegible]. aut decem [illegible] [illegible]. et [illegible] decem ab [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod decem [illegible] sunt [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] et quadragenarius ad [illegible] [illegible], vel [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] in nobis et ideo [illegible] [illegible] [illegible] christi [illegible].

per quaternarios possunt accipi ipsi. Et hic, ut dictum est, sic ad sit ternarius qui primo
in fine sed. est denarius et in principio ternarius, ut Augustinus dicit. Jacob autem dicit duas fuisse
ternarias primo et filius quarum utraque generationem Christi assumitur ut consistit distinctio
generationum. Quas Ewangelista per tres quaterdenarios distinguit. Que fuerunt per duas
personas qui senarius est sancte ecclesie, nam hic senarius consurgit ex senario qui est
laborum presentis vite et septenario qui est quietis future vite, sed sicut ex septem
sunt per duo. Senarius autem quia laboris vite in quadragenarius Christi est vindicta
peccatorum. Denarius enim tamquam justitie numerus in decem preceptis legis ostenditur. Peccatum
autem legis transgressio, quod undenarius reputatur, quod est transgressio numeri denarii.
Septenarius autem est universitas. Quia undecies septenarius ducitur numerus resultant septu-
aginta autem undecim sunt septuagintaseptem. Et ita per hoc significatur universitas
peccatorum que per Christum tollitur. Sequitur textus.

Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph
antequam convenirent inventa est in utero habens de spiritu sancto. Postquam Ewangelista
dixit a quibus modo Christi generatio in antiquis patribus fuit prefigurata, hic ostendit
per quem modum est in opere et in effectu consummata. Que ista
in tres partes quia primo ponitur modus virginalis matris insinuatio. Et dicitur
digna dubitatio ubi Joseph autem vir ejus justus. Tertio mater dubii clarificatur
ubi hec autem eo cogitante. Unde dicit Christi autem generatio sic erat sicut sequitur non
patrem sic fuit quemadmodum vetuli. Et dicit generatio non ita sicut erat quod sequitur
Nota quod aliqua generatio fuit nec de viro nec de muliere ut Adam. Secundo
Et quedam generatio de viro et muliere ut Caym Genesis. Tertio
generatio de viro et non muliere ut Eve Genesis. Quarto. Et quedam
muliere sine viro et sic erat Christi generatio ad sequitur. Cum quidem generatio de
quo est sermo quod postquam angelus beatum virginem salutasset et Joseph desponsa-
verat cum per verba de presenti statim post angelicam salutationem et Christi conceptionem
ascendit in montana ad visitandum Elizabeth quam angelus eadem dixerat
Elizabeth esse impregnatam et mansit beata virgo cum ea tribus mensibus usque ad na-
tivitatem Johannis baptiste ut habetur Luce 1. Et tunc rediit a montanis ad propria
scilicet quinto ad Lucam dicitur quod angelus missus est ad virginem desponsatam
civitatem Nazareth. Permittit tamen Lucas qua tandem factum sit clamat
ut vos post quod factum est dicit et verum est quia Matheus scribit Judeis et qui
Judei repellunt Ewangelium sine voluit esse tacere. Lucas vero scribit gentibus quibus
ille credens nativitatem quod angelus missus ad annunciandum virginem salutatur et hic
ideo ut facilius indicaret causas ad fidem per scientiam. [illegible] et partes ad
de spiritu sancto. Ideo ita scripsit angelum [illegible] fuit. Hec autem Ewangelista tamen fuit primo conceptum
corrumpentur quia erat illibata antequam convenirent. Secundo remanet suspicatum
quia erat a spiritu sancto impregnata, alii de spiritu. Tertio ostendit modum corruptionis
conceptu et primo circa ad primus desponsationem ubi dicit cum esset desponsata
virgo desponsata quidem fuit Joseph non tamen in corruptionem carnalem merita
assignatas a diversis doctoribus quare ille fuerunt est quod filii primo scilicet
secundum Eleazarum et Rabanum est propter defensionem virginitatis ut vitetur per virum

generationis seriem texerit quia sic est tactum de uxore et sic apposuit credo dignitas
maria et ioseph erant ambo in eadem tribu scilicet iuda. vel demonstrat originem ioseph
fecit virginis marie. 2a est secundum Ambrosium propter vitationem suspicionis ne scilicet videretur
prolem ex adulterio. Tertia est secundum eundem Ambrosium propter venerationem consuetudinis ne scilicet
herodes et iudei viderentur insectari partum sponse. quasi natum de adulterio Quarta est
secundum originem propter sustentationem quia maria eo portante debebat in egiptum Quinta
est secundum eundem originem et ignatium et ieronimum et Ambrosium et augustinum est propter occultationem
nativitatis videlicet ut hoc misterium dyabolo celaretur quia nesciunt destinate cum ex virgine
nata esset. Si enim scivisset conspirasset ad infamiam virginis vel ad natum plus
vel ad mortem utriusque. Sciebat quidem prophetiam nasciturum ex virgine et ideo
observabat si aliqua virgo conciperet quam ipsam infamaret Sed cum virgo desponsata
concepit tamen conceptum non comprendebat et ita dyabolus deceptus fuit non putans
unquam nuptam esse virginem nec filium esse dei Sed hec ratio parum videtur mo-
veri quia dyabolus ea que corporaliter fiunt perspicaciter sentit optime cognoscit
quare videtur potuit virginitatem matris in sua carne non obstante desponsatione
Ad quod dicendum quod dyabolus multa potest virtute sue nature a quibus tamen prohibetur virtute
divina sicut dicit beatus Augustinus in de civitate dei. Sed non potuit videre virum esse
virginem quia non fuit permissus Sed nec sic ratio videtur esse maioris roboris
quia adhuc fuisset prohibitus si non habuisset virum unde potest responderi hec ratio
ad modicum dyaboli ut videtur intelligi ~~ab~~ Ambrosius fuit causa desponsationis velamine
dyabolo ne diligeret perscrutaretur ea que circa ipsam fiebant divina virtute Quinque
alie rationes sumuntur ex parte matris Prima est secundum Ambrosium ad vitationem infamie
malunt enim domini aliquos de salute sua quam de matris pudore dubitare sciebat
enim tenerum esse virginis verecundiam et lubricam famam pudoris nec putavit
ortus sui fidem matris iniuriis astruendam presumebatur autem maria alias cum
infamia per desponsationem ~~...~~ ioseph qui fuit testis sui castitatis et pudicicie
qui utique eam esset inmisericors indicasset obprobrium nisi agnovisset sacramentum
ut dicit Ambrosius Secunda est secundum Raban. Beda ieronimum ad vitationem pene quia
videlicet virgo sicut adultera lapidaretur Sed dicit aliquis si in desponsatione invenitur
corrupta non esset adultera et per quod non esset lapidanda quod patet de uxore p
Si invenit quis puellam que non habet sponsum et concubuit cum ea dabit pre-
cium l. siclos et habebit eam uxorem Responsio dicendum secundum quendam quod hoc quod hic dicitur
respicitur hic ad lapidationem infamie vel aliter quod beata virgo fuit de genere sacerdo-
tum esset cognata elizabeth sed si filia sacerdotis deprehendebatur in stupro illa
erat flammis comburenda levitici xxi et ita secundum legem pena mortis debetur
Tertia est secundum ieronimum et originem ad sustentationem solacii ut eam scilicet instrueret
sine in egiptum ieunt sine inde in domum redeunt Quarta est secundum glosam
ad roborationem fidei scilicet ut marie virginis verbis fides maior adhiberetur videtur
enim mentiri corrupta prignans nec crederetur si diceret se esse virginem Quinta est
ad participationem status singuli ut videlicet mater domini haberet aliquid cuiuslibet status
scilicet virginitatis matrimonii et viduitatis Quinque alie rationes sumuntur ex parte aliarum
Prima est secundum Ambrosium et glosam ad venerationem consecrationis quia ut videlicet virginibus
male viventibus velamen consecrationis prebetur ex quo infamata mater domini
videretur Secunda est secundum originem ad confirmationem matrimonii contra futuros hereticos
qui volebant dampnare matrimonium Tertia est ad sublationem obprobrii ut scilicet

Secundo cum ... facile ... ostendit sed non quia ... ... potest ... non potest

ab omni genere feminarum tolleretur obprobrium quod in Eva incurrit vel etiam post Evam
Sed primo peperit virgine et postea desponsata ut eidem imponens pseudo virginitas
et desponsata stringit nec per electionem virginitatis impetrare concluditur. Sed tamen virgines
quam impte [illegible] etiam nunc in persona Marie a quo opprobrio quod in Eva contraxerat
exierunt. Certa est ad comendacionem exempli ut videlicet eundem facta desponsatione ante
coniunctionem liberum esse transire ad meliora vota sponse inconsulto ut in reli-
gionis ingressu ubi anima desponsatur deo sicut fuit beata virgine in [illegible] matri-
monio ut dicit [illegible] in sermone de Nativitate fuit interpretati angelus fuerit prima
desponsata castitatis [illegible] virtus, modo, consilio, tempus, deus, [illegible] integritas
virginitatis. [illegible] virgo [illegible]. Secunda est 2m Crisostomum ad declaracionem misterii quod
ecclesia desponsatur Christo quia virgo est inmaculata semper et sine ruga [illegible]
virginis [illegible] filii in fide ihesu christi [illegible] igitur Cum desponsata quamvis
non in corruptione mota ut dicit Origenes ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
hic possit aliquis dubitare quia non videtur quod beata virgine esse despo-
satam cum ipsa fecerat votum virginitatis quod non potest stare cum consensu coniugali Certum
quod puella consensit in coniugium dat viro potestatem corporis ad carnalem commixtionem
Et per hoc recedit a proposito virginitatis. aut ergo beata virgo vera coniunx non fuit aut
vera virgo non fuit ut patet quia consentiendo in virum propositum virginitatis deser-
uit. Et per hoc mente virgo esse desiit quod tamen de excellenti virgine seu
virginum virgine nephas esset dicere. In contrarium est hic [illegible] Respondendo dicendum Cum
[illegible] fuit eam esse desponsatam propter plures [illegible] plurimorum doctorum quorum habetur
supra ~~[illegible]~~ super verbo desponsata ~~[illegible]~~ Sed propter argumentum
ingratum quod fecit quidam arrogans cavillator et calumpniator nimis [illegible]
de [illegible] sacrosancta [illegible] Hugo de sancto victore fecit libellum de virginitate
Marie in quo materia eius falsa elidit. Est igitur sciendum quod beata virgo vera
coniunx fuit ut patet quia contraxit coniugium cum Joseph per verba de presenti manente
simul cum hoc in proposito perpetue virginitatis [illegible] sicut Hugo. ibidem In coniugio
attenditur duplex consensus unus est qui est coniugalis societatis consensus in sola
communione amoris et [illegible] mutui amoris quem duo sunt unum [illegible]
et hic est consensus qui facit coniugium tanto verius et sanctius quanto in solo ca-
ritatis vinculo et non concupiscentia carnis et libidinis ardore federatum est Alius est
consensus qui est carnalis commercii quem duo sunt unum in carne. Hic non facit
coniugium sed est accessorium ut dicit Hugo. quod est comes et non factor coniugii officium
Hugo. Beata ergo virgo consensit in coniugium [illegible] consensit sed non 2o. Et sic fuit
vera coniunx quia tenuit immutabiliter propositum virginitatis. Sed cum istud dicitur
forte sic instabit ille calumpniator, consensus coniugalis si [illegible] cum [illegible] consensu
[illegible] commixtionis carnalis ut ubi [illegible] Si dicit puella coniugalis tecum [illegible]
me carnaliter non cognosces talis contractus nullus est quia contra substantiam coniugii
ut [illegible] de condicionibus. [illegible] Solet. Si ergo beata virgo [illegible]
consensum carnalis commixtionis videtur quod non fuit vera coniunx. Ad hoc dicunt quidam
quod beata virgo consensit in coniugium consensu primo non excludendo secundum simpliciter et absolute
nec in hoc derogavit voto virginitatis. Quia ut dicunt quidam ipsa non vove-
rat virginitatem absolute sed sub condicione scilicet nisi deus eam aliter facere iuberet
Et quia instinctu spiritus sancti desponsata fuit in hoc non fecit contra votum
suum Sed contra hoc ipsum votum quod [illegible] ab isto intelligitur hec condicio si deo placet

Nullus cum ordinate intendit offerre aliquid deo velit ipse vel nolit. Primo etiam si consen-
ciendo absolute in coniugium non fecisset contra votum, consideranti derogasset virginitati
mentis eius. Et ideo aliter potest dici, et dico tria. Primo quod beata virgo absolute vovit
virginitatem. Secundo quod absolute consensit in coniugium. 3o quod propter hoc non mutatur virginitatis
propositum. Primum patet quia sancti doctores hanc ponunt esse formam interrogacionis eius
ad Gabrielem cum dixit Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco, scilicet cum tamen in presenti
non cognovisset non haberet firmum propositum numquam cognoscendi nulla esset questio. Si ideo fuit
questio quia firmissime vovit numquam se cognoscendam a viro ut dicit Hugo ubi supra. Quod
est virum non cognosco propositum hoc virginitatis datur usque in fine inviolatum conservare
et est modus loquendi sicut si aliquis dicit vinum non bibo, sensus est votum habeo
numquam bibere vinum, ~~et sicut nazarei vinum non bibebant et hoc est votum habere~~ Sic
est in proposito secundum Hugonem. Et ad hunc intellectum exponit b. Augustinus illud Spiritus
sanctus superveniet in te Luce I. Secundum patet quia aliter non fuisset verum coniugium quod est
contra sanctos. Propter tamen est sciendum quod in contrahendo coniugio mutua datio corporum
fit dupliciter. Uno modo quo ad potestatem coniugalem. Alio modo quo ad usum. Et inde
ita est quod per consensum coniugalem uterque dat alteri sui corporis potestatem retento usu
in potestate si vult et hoc non est contra formam coniugii. Sed est quod si excludatur explicite
consensus scilicet carnalis coniugii, puta si dicat contrahendo tecum ita quod me carnaliter
non cognoscas condicio non salvo usu sed et potestati contrariatur ergo est contra formam
coniugii. Et per hoc consensus nullus fuit si non fiat exclusio vel non apponatur talis
condicio explicite. Tunc cum ita datur potestas et non usus [illegible] contractus quia nihil
est ibi contra formam coniugii. Sed si post votum virginitatis contrahat absolute cum proposito
conservandi virginitatem talis dat viro corporis sui potestatem sed usum retinet. Et ideo
quia non dat usum libera est si voluerit avolare ad religionem. Item si post consensum
coniugalem adulterata fuit talis habet potestatem corporis sui viri quia data sibi fuit
in contractu matrimoniali indissolubiliter non habet tamen nec hic post usum. Patet
ergo quod habet duo potestas et usus simul dimissa et possunt separari. Adhuc fiat quod aliquis
dat dominium alicuius rei retentis sibi usu vel [illegible]. Et inde est quod huiusmodi contrahat
cum hac condicione explicite quod se carnaliter non cognoscat non valet. Tertium beata
virgo licet ex vi consensus coniugalis implicite dederit viro potestatem corporis sui usum
tamen reservavit cum proposito perpetue virginitatis conservande et sic simul fuit vera coniux
et vera virgo. Preterea illa data potestatis corporis que fit in primo consensu coniugali
non fit nisi sub condicione implicata scilicet si petatur. Et dum ergo vir non petit
sed potestatem sine usu. Sed beata virgo dominum ex familiari instinctu spiritus sancti
desponsaretur certificata fuit ex docente spiritu quod Joseph eam numquam erat carnaliter
cognoscere petiturus et sic certa vovit consensus coniugii virginitati sue mentis non
derogavit. Tamen ante quam hac certificata fuerit sicut patet in Ewangelio [illegible]. Cum enim
angelus instrueret Joseph dicens Noli timere accipere Mariam coniugem tuam indubitanter
credendum est quod ipsa multo forcius per angelum vel immediate a deo antequam desponsaretur
fuit certitudinaliter edocta sub hiis verbis vel consimilibus Noli timere accipere Joseph virum
in coniugem. Ecce enim spiritus sanctus dabit tibi custodem et testem virginitatis congruentibus
obsequiis. Nec mirum de illa probabiliter cum quidem scriptum est Veniet Maria factum
est [illegible] sicut quod dicit Hugo ubi supra. Cum beata virgo virginitatem vovisset et
parentes eius nubere iuberent, timens illa maledictioni esse parentibus nec virginitatis propositum
deserere valens per spiritum sanctum edocta, committit se deo, certam habens fiduciam quod
eam divina misericordia ita custodiret ut parentibus matrimonio obediret

ut in contractu [illegible] [illegible] ad custodiam virginis

Con venerabili virgini ... primum inhiberi si velle nubere est displicibile et ideo dicit sed nec
displicibile debuit esse in beata virgine quoniam propter quod virginitatis votum nubere non debuit. Respondeo quod
propter votum virginitatis absolute factum non potest aliquis in matrimonium consentire sine peccato quia sicut per votum solempne
non fit verum matrimonium sic ad fit voto simplici verum est matrimonium quod sequitur cum peccato consensus.
votum autem beate virginis non fuit solempne sed simplex in corde conceptum nec absolutum sed sub condicione
ut ... potuit sine peccato ... ... dispositio ... sed pro voto
... in matrimonium consentire

obedientiam et tamen votum virginitatis non cogitur frangere. Et ponit exemplum de Abraham
qui repromissionem acceperat in semine Ysaac quem tamen postea iussit ymolare contra
promissionem. Cum missioni paruit factus est certus quia sicut sibi secundum humanam rationem promis-
sioni contraria videbatur missio tamen secundum altam virtutem quia deo possibilia sunt omnia
cum obedientia missionis impleri possit promissio. Et quod factum est ut obediendo
inveniret mittum et promissionis consequeretur effectum. Secundo principaliter exprimitur conceptus
quantum ad matrimonium ... cum ... nec ... nec ... ... nec maculata
nec ... nec incorrupta nec intacta nec eius ... nec dei ...
... plasmatoris et redemptoris ... ... quia ... dicit virgo sed nec ...
... ut ... ... in ... ... sine difficultate capitur. Et tamen
si nec ... fuit desponsata ... ... nec ... desponsata quod ... est
... et ... cum mater esset desponsata Joseph quia ... ... est
nec ... ~~... ... ... esse desponsata ... ...~~
~~... ... ... Secundo ... ... quantum ad matrimonium ...~~
~~... ... ... nec maculata nec incorrupta nec intacta nec~~
~~eius ... eius nec dei ...~~ Nota quod in hac ... tria magna sunt privilegia
primum quia sine viri semine concepit. Secundum quia sine violatione peperit. Tertium quia
deum et hominem genuit. Primum patet. Nam ... semine maris sicut artifex se habet et
materia quia prestat femina se habet quasi lignum ex quo fit archa. ... propterea
ex materia illa quam prestat femina generatur filius absque virili semine ...
... ... dicitur ... ex ligno fiet archa sine artifice et hoc ...
bile privilegium figuratum est Danielis 2o ubi dicitur quod de monte abscisus est lapis
sine manibus quia de beata virgine caro Christi formata est sine opere viri. Secundum patet
... 2m legem nature duo corpora non possunt esse simul in eodem loco. Unde clauso ostio corpus humanum
non potest intrare ... ubi intraret ~~...~~ simul esse essent ~~et corpus ...~~ Sed sunt
in beata virgine ... clauso ... uteri sui peperit Christum sicut etiam ... clausis ianuis
potuit intrare ad discipulos et hoc privilegium figuratum est Ezechielis ... ubi dicitur
de porta ... quod clausa est et non aperietur et vir non transibit per eam quia
dominus deus ... ingressus est per eam erit quod clausa ... Tertium patet ... illam
... Unde factum singulare magnum fuit quod ... fuit ... ...
est ... Et hec tria privilegia tanguntur ... ... Ecce virgo concipiet quantum ad primum
et pariet filium virgo manens quantum ad 2m. Et vocabitur nomen eius Emanuel
quantum ad tertium. Unde ista considerans ... exclamat dicens O magne ammirationis
gratia o ineffabile gaudium magnum quod sacramentum o ineffabilis ... ipsa ...
... ... virgo et ... domina ... dei genitrix ipsa ... ancilla et quis hec excogitare
patitur ut ... virgo esset intacta generaret quod et virgo permansit et genuit. Possunt
et alie prerogative septem assignari in quibus ... nec excessit et excedit omnes
matres scilicet in electione et ... in ... in ... in ...
in ... et in honore et hec septem simul comprehendit ... dicens Nulla ...
electa ... ista omnis nec amabit ista amore omni ... aliquid displicet
in filio ... secundum ... ... secundum ... ... secundum ... ...
filius ei placuit quia ... ... nichil amisit nichil commisit nichil neglexit
omnis ... adulti filio supplicat sed imperat. Nulla ... ... super omnem ho-
minem et supra angelos et homines ... Secundo etiam quod per hoc quod dicitur ...
... error Valentini qui voluit quod Christus nichil assumpsisset de virgine sed
transisset per eam tamquam aqua per fistulam quod non est verum cum secundum hoc
quod dicit Cyrillus non esset ... Christus quod est contra Danielem ... ... qui dicit ...

... ...
... ...
... ...
... ...

vel theotocam .i. dei genitricem confitemur. Unde ipsa vere debet dici mater nostra omnis
iuliane(?) et nutrix quia alie non nutriunt nisi partem substantie carnis. Hec totaliter xpi
carnis corpus ministravit. Tercio describit eam quantum ad proprium nomen cuius expressionem
ad dicit Maria. De cuius nominis ethymologizacione hic supra ibi [illegible] virgo maria. Ut ergo
describit quantum ad personam cui desponsata est et candidam cui adiungitur Joseph. Sed
queritur quare fuit desponsata Joseph qui fuit faber lignarius et non potius
Regi vel Imperatori dicendum quod hec ideo fuit ut daretur nobis magis consideracio atten-
dendi ad beatam virginem. Duo enim hic dicuntur de beata virgine. Unum est quod est maxime
dignitatis quia mater Ihesu cuius consideracio reparavit naturam nostram infirmam. Aliud est maxime
humilitatis quia desponsata Joseph scilicet pauperi fabro et duo simul sunt hic miranda.
Non enim mirum esset si alteri nupta alterum pareret vel conciperet. Sed mirum est quod nupta
humili pariat excelsum. Si ergo nos delectat filius excellens dignitatis et humilitatis
intuendo veneremur secundum illud Luce primo Unde michi hoc ut veniat mater domini mei
ad me. Invitat nos humilitas desponsacionis presens attendi considerari Ex parte
ulterius sponsus sponsa dicitur venit i. si non audis attende ad mentem non vetaris
attende ad sponsam fabri ubi potest dici secundum Vers. Secundum idest litera virgo fuit despon-
sata fabro quia xpus celestis sponsus omnem salutem per lignum crucis operari debe-
bat. De interpretacione autem et moralitate huius nominis Joseph supra require vide [illegible] Jacobi genuit Joseph
[illegible] demum sequitur Antequam convenirent secundum glosam ad carnis commix-
tionem. Vel hic convenirent secundum Rabanum non dicit coniugales(?) amplexus sed solempnitatem nuptialem
ut patet per Augustinum convenirent i. nupcias solempnia celebrarent. Sed dicitur secundum hanc
expositionem videtur esse magis reddita infamie quia impregnata ante solempnia
nuptiarum. Respondetur quod secundum illum sensum pauperes erant unde viderat(?) non poterant facere
tunc solempnia. Vel secundum Ieronimum Antequam convenirent non dicit antequam ad sponsi domum
adduceretur quia iam intus erat. Ex precedenti more veterum erat in domo despon-
satis haec et nunc quoque fieri videtur et generi illatus inter eos ipsi erant. Nota
tamen quod ex isto verbo Antequam convenirent Elvidius sumpsit occasionem blasphemie
asserens hoc dici non posse nisi maria et Joseph post xpi conceptum carnaliter
convenissent. Neque enim dicitur convenirent alibi depositus(?) Antequam convenirent quia nemo
de non pransuro dicit antequam prandeat. Sed contra impietatem cuius beatus Ieronimus
prudentissime scripsit ostendens dominam nostram et Joseph etiam virginem mansisse
Ad verbum hic dicitur Antequam convenirent quidam dicunt intelligendo convenirent nunquam
non sequitur carnalem commixtionem. Sed secundum communem ostensionem Sed contra unde
convenirent. Licet enim uxore secundum Crisostomum iam esset in domo sponsi in more veterum
posterior sed tamen adhuc habebat communem nupcialem sed postea illa re-
ceperunt. Vel aliter secundum Remigium Antequam convenirent i. antequam tempus adesset quo
nupciarum solempnia celebrarent quod in eodem redit cum exposicione iam dicta.
Verum ad cuius evidenciam sciendum secundum gramaticam hoc verbum convenire dicitur pluribus
modis. Nam aliquando idem est quod congruere ut dicimus ille habitus convenit michi i.
decet me. Aliquando idem est quod colligi(?) ut ibi vos inter convenimus a iudicio i. collo-
quor. Aliquando idem est quod simul assimilari ut ille convenit michi in albedine
i. assimilatur. Aliquando idem est quod cogere aliquid ab alio et ad causam ve-
nire vel ad placitum compellere. Aliquando idem est quod incedere. Aliquando idem est quod
pangere vel pacisci quod idem est quod pangere pangis pepigi ut ibi Nonne
ex denario diurno convenisti mecum i. pactum fecisti. Item convenit tibi
unum denarium i. pacisci. Aliquando idem est quod adunari ut vir et mulier.

conuenit i. admittit se. communi et assiduo conuictu / etiam si carnaliter misceantur et sic
accipitur hic. Aliquando uero dicitur impersonaliter conuenire et tunc idem est quod conueniens esse ut
illud conuenit i. conueniens est. Et hec omnes significaciones tangentur per has versus Con-
uenit alloquitur dicit illud simul assimilatur Exigit ad causas vocat et compellit
in est quod pangit admittit et admittat conueniens est. Hoc enim solum pertinet ideo
ad propositum nostrum. quod sponsus et sponsa conuenerint in communem cohabitacionem ad co-
nuictum assiduum et familiarem quae non sit sine impetrate sub. prim. ut infra patebit
semper nobis tradicione. Et sic patet quod hec due exposiciones in idem reddeunt / et sic
ergo nullus est scrupulus hic / passimus tamen saluare primam exposicionem glose quae
dictum est. Antequam conuenirent s. ad carnis commixtionem. Ex hoc enim non sequitur quod postea
conuenirent. Nam ut dicit Jeronimus Antequam indicat premissum rem prout de aliquo qui
haberet aptitudinem militandi dicitur antequam militaret religionem ingressus est / non
sequitur quod postea militauit. Et secundum Jeronimum cum dicitur antequam conuenirent non sequitur
quod postea conuenerint secundum scripturam quod factum non est omnino. Sicut etiam secundum eundem
si dicitur de aliquo antequam peniteret morte preuentus est non sequitur quod postea
peniteret / sic et hic. Sequitur Inuenta est in utero habens. Et aliquis inuenta non
utique ab alio secundum Jeronimum sed a Joseph qui licencia maritali pene omnia nouerat.
Signat autem dicit secundum Jeronimum Inuenta est. quia ista quae preter opinionem et estimacionem
accidunt proprie dicuntur euenire quod non de cogitatis dici potest / secundum Augustinum Non est
credendum Joseph fuisse putrum ut angelus virgine salutauerat, nec enim cum
virgine ascendisse in montana / quae nemine cernit ex quo reddit pregnans aliquatenus
diuine requireret causas. et igitur inuenta est a Joseph qui zelo amoris semper
vitam considerabat marie / deinde apparet matrem impregnacionis et subito de spiritu sancto
Unde b. Augustinus ait Sicut scripsit tabulas lapideas sine stilo ferreo ipse grauidat
mariam spiritu sancto. Et Crisostomus dicit Cum diuinitas intrauit in virgine per semine
Contra hoc obicitur Si spiritus grauidatur et fuit ei pro semine / quare spiritus non dicitur
filius spiritus Respondendo / esse aliquid de alio dicitur tripliciter. vno modo sequaliter
ut filius de patre. Alio modo materialiter ut filius de muliere secundum assumptam carnis Tercio
per creatione sicut omnia ex deo, et hoc modo spiritus dicitur acceptus de spiritu sancto
quia de operacione et potestate spiritus sancti virgo fuit grauidata. Ad illud de semine
et potestate eius naturalis quantum ad potestatem effectiuam respectu eius quod generatur
ibi fuit pro semine / non autem secundum potestatem materialem, verum est quod spiritus sanctus
esse de spiritu sancto quod tamen non dicitur eius filius. Item quare spiritus etiam dicitur
sanctus quia creatur fuit in beata virgine / primo reseruauit utere prius sanctificatur
tabernaculum suum altissimus Secundo formatur principium. Nam statim ad consensum
virginis formatum est corpus christi Tertio extrapit tyrannum qui secundum legem
Apostolus Ro. vij. video aliam legem i. mebilis meis. Et in beata virgine
cai 18 stabiliuit eius animam intus quod per conceptum nec venialiter peccare potuit. Dubitatur
forte aliquis utrum Joseph nouerit quod conceptus marie fuit de spiritu sancto et
videtur quod sic per illam litteram. Et tamen si sic quare voluit eam dimittere. Respondeo
vno modo dicendum sit Inuenta est scilicet a Joseph habens in utero et ibi fuit
preuentus. Quare autem sequitur de spiritu sancto alterum admitterent ex parte sua. Alio
Inuenit Joseph in utero eam habere / sed non de spiritu sancto sciebat esse tamen
postea non dubius deliberauit dimittere eam. Ewangelista autem hoc addit ne

gnaret

generaret suspicio lectori. Alio modo potest legi coniunctim et tunc hoc apponitur dicit quod si fuit impregnata virtute spiritus sancti ideo moneat Joseph vel per inspirationem vel per machinationem. Sicut videtur sentire Origenes: omnibus detentis quibus fornicatio mulieris intelligi et cognosci solet de fructibus sola remanebat apparet eam estimatione gratie dei et per hoc animo estimatur eam habere in utero magis inclinabatur quod sit de viro quam de spiritu sancto quod potuit moveri ad credulitatem quod maria haberet in utero de spiritu sancto. Ad hoc dicendum secundum Crisostomum, licet secundum legem communem impregnatio mulieris insinuat conceptum de viro plus quam de spiritu sancto, tamen potuit moveri ad credulitatem quod maria haberet in utero. Tum propter magnam constantiam quam habuit Joseph de pudicicia virginis magis credidit castitati eius quam utero eius et plus gratie quam nature. Conceptum manifeste videbat et fornicationem suspicari non potuit, possibilius credebat mulierem sine viro posse concipere quam mariam posse peccare. Adeo enim virtus castitatis relucebat in ea quod etiam usque ad alios extendebatur et transfundebatur, ita quod etiam in aliis omnis motus carnalis concupiscentie extinguebatur. Sicut enim ex corporali virtute castitatis redundat in matrem sic ex ipsa redundavit in omnes eam intuentes. Unde dicunt [illegible] quod cum maria pulcra fuit a nullo unquam potuit cognosci seu concupisci. Et ratio est quia virtus sue castitatis aspectus eam inspicientes penetrabat et omnem in eis concupiscentiam expellebat. Hinc est quod ipsa comparatur cedro quia sicut cedrus odore suo serpentes interficit, sic eius virtus in alios radiabat et omnes motus in carne serpentium saltem quoad se penitus extinguebat. Unde Joseph cum concupiscere non potuit nec suspicari aliquid carnale de ipsa virgine maria matre domini nostri [illegible] Jhesu Christi. Sed tunc remanet dubitatio cur ergo voluit eam dimittere. Item dubitatur circa dictum primo utrum filii dei incarnatio vel conceptio appropriari debeat persone spiritus sancti. Secundo utrum Christus possit dici filius spiritus sancti. Tertio utrum Christus possit dici filius trinitatis. Ad primum dicendum quod opus incarnationis manifestativum est divine potentie sapientie et bonitatis secundum diversas considerationes in ipso repertas. Contingit enim loqui de ipso quantum ad ipsa unibilia et quantum ad unionis modum et quantum ad unionis fructum. In comparatione ad unibilia inter que est infinita distantia manifestatur divina potentia. In comparatione vero ad unionis modum congruentissimum prout competebat ad humanum remedium manifestatur dei sapientia. In comparatione vero ad fructum sive ad effectum consequentem quia se obtulit deo et patri in odorem suavitatis manifestatur divina bonitas misericordia et caritas. Et hoc est quod dicit Damascenus in libro 3o capitulo 1: monstratur simul in incarnatione bonitas iustitia et sapientia dei. Bonitas quidem quia non despexit proprii plasmatis infirmitatem sed misertus eius cum cecidisset, ipse cadenti et manum porrexit. Iustitia quia homine victo non alium vincere tyrannum. Sapientia quia invenit a pari difficilis solutionem decentissimam. Quamvis igitur incarnatio opus secundum considerationes diversas competenter minus appropriata tribus personis nullus excellit, proprie hinc est quod hec conceptio videtur tamen persone appropriari potest tribus personis secundum diversas considerationes. Conceptio tamen magis appropriatur spiritui sancto quam alicui trium personarum et hoc duplici ratione videlicet propter erroris exclusionem et propter virtutis manifestationem. Propter erroris exclusionem quia in conceptione humana consuevit se immiscere feditas concupiscentie ac per hoc originalis culpa. Ne ergo illud dicatur fuisse in conceptione Christi dicitur conceptus fuisse de spiritu sancto ad excludendam carnalis commixtionem. Dicitur conceptus de spiritu sancto ad excludendum vero concupiscentie feditatem dicitur non solum conceptus de spiritu sancto sed de spiritu sancto. Alia vero ratio est propter virtutis manifestationem. Illud enim quod

Sa

maxime spiravit virgini ad filii dei conceptionem fuit amor divinus in quadruplici modo inclu-
concepit per nimiam delectationem et ymmo ad contemplationem que est ex desiderio et amore virtutis
continue. Sic beata virgo propter amorem singularem singulariter concepit dominum quod dico et credo
concepisse dicitur de spiritu sancto. Et hanc rationem assignat Hugo de sancto victore in quo-
dam suo libello ubi sic dicit: Concepit virgo mater de spiritu sancto, non quia de spiritus
sancti substantia semine partum accepit, sed quia per amorem et operationem spiritus sancti ex carne
virginis divino partui substantiam ministravit. Nam quia amor singularis in corde ardebat
ideo in carne eius mirabilia faciebat, cum dilectio quod in corde non suscepit socium
operatio in carne illius non habebat exemplum. Et sic patet quod propter erroris exclusionem
et veritatis manifestationem maternitas filii dei potissime appropriari debet spiritui sancto.
Ad 2m dicitur quod absque dubio ista locutio non admittitur nec est admittenda
tum propter vitandum errorem contra generationem temporalem, tum contra generationem eternam.
Ad vitandum errorem contra generationem temporalem, quia si secundum illa dicitur Christus
conceptus de virgine et spiritu sancto, diceretur spiritus sanctus eius pater sicut virgo eius mater. Iam videretur
quod hoc Christus natus esse de maria et spiritu sancto. Sic nascitur proles de muliere et viro
quod ~~hac~~ filius est, quia proles partem accipit a patre et partem accipit a matre, in quo
assimilatur patri et matri in eadem forma et natura, et hoc non est reperire in Christo
quoniam ad eius conceptionem una sola matri assimilatur in natura assumpta, non debet
admitti Christum esse filium spiritus sancti. Sed plenus virginis matris ad manifestandam confirman-
dam veritatem et proprietatem temporalis generationis. Dicitur et vocatur ex parte generationis
eterne, quia catholici eternam generationem non admittunt nec istum sermonem, nec solum
confusa sit eterna veritas et proprietatem, unum ex [illegible] sit pre patris generatione
respectu persone filii, nullatenus admittitur Christum esse filium spiritus sancti, in quo non
est alia persona vel ypostasis quam illa quam pater ab eterno genuit. Ideo propter vitandum
errorem tam contra generationem temporalem quam contra eternam, non recipiunt theologi
locutionem. Vel 2m Augustinum de trinitate [illegible]: vocem patris et columbam spiritus sancti
et carnem filii tota simul trinitas est operata. Dicitur tamen Christus conceptus spiritu
2m carnem de spiritu sancto propter tria. Primo propter patris inclinationem qua deus pater
tamen sic inclinavit ut mitteret filium in similitudine carnis peccati, non nisi ex amore
processit. Secundo propter nostre carnis assumptionem, quia quod nostra natura sit assumpta ad
unitatem persone dei filii nullis precedentibus meritis est factum, sed sola divina gratia
que spiritui sancto attribuitur. 3a propter corporis formationem. Nam 2m physicum virtus
que est in semine patris per spiritum inclusum vitali virtute facit et organizat
corpus prolis generande. Sic etiam non virtus dei patris que est ipse filius mediante
[illegible] predicamus dei virtute et dei sapientia per spiritum sanctum inclusum in tali
[illegible] in corde vera formavit et organizavit corpus suum benedictum in utero virginis
[illegible] quod spiritus sanctus fuit quasi divinum semen. Ad 3m
[illegible] Sed hanc rationem dimisi assignat [illegible] cum dicit nascitur
quod hoc est propter proprietatem filiationis que respicit personam et ypostasim et
sola a persona patris. Hoc est quod Christus in Christo sit reperire humana natura
a tota trinitate creatam, non est concedendum Christum esse filium totius trinitatis
propter repugnantiam que recepta est in ypostasi. Hoc est persona que est eterna. Sed
si racio ista mihi concedatur non videtur magne efficacie, quia Christus ypostasis

Ad primam dubitacionem Respondetur quod conceptio cristi licet tota trinitas sit operata attribuitur tamen hec spiritui sancto
triplici racione primo quidem quia hec congruit cause motiue que competit ex parte dei Spiritus sanctus
est amor patris et filii ut dictum supra ex parte dei est hec autem ex maximo dei amore prouenit ut
filius dei carnem sibi assumeret in utero virginali vnde Jo. 3o Sic deus dilexit mundum ut filium
suum vnigenitum daret etc. Secundo quia hec congruit cause materiali ex parte nature assumpte quia per hoc
datur intelligi quod humana natura assumpta est a filio dei in unitatem persone non ex aliquibus meritis
sed ex sola gratia que spiritui sancto attribuitur 1a Cor. 12 diuisiones gratiarum sunt idem autem
spiritus vnde Augustinus de enchiridion iste modus quo est natus cristus de spiritu sancto insinuat nobis
gratiam dei qua homo nullis precedentibus meritis ex ipso primo exordio sue nature quo esse cepit
verbo dei copularetur in tantam unitatem persone ut idem ipse esset filius dei 3o quia hec congruit
termino motionis ad hoc enim terminata est motio ut ille homo qui concipiebatur esset sanctus et filius
dei utrumque autem horum attribuitur spiritui sancto nam per ipsum efficiuntur homines filii dei ad Gal.
4o Quoniam estis filii dei misit deus spiritum filii sui in corda vestra clamantem abba pater ipse
autem est spiritus sanctificationis ut Ro. 1o Sic ergo alii per spiritum sanctum sanctificantur spiritualiter ut sint
filii dei adoptiui ita cristus per spiritum sanctum est in sanctitate conceptus ut esset filius dei naturalis vnde Ro. 1
secundum unam glossam quod premittitur qui predestinatus est filius dei in virtute manifestatur per id quod dicitur secundum
spiritum sanctificationis id est per hoc quod conceptus est de spiritu sancto et ipse angelus annuncians per hoc quod premisit
Spiritus sanctus superueniet in te concludit ideo et quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei etc.
Ad 2am dubitacionem Respondetur quod deus non dicitur pater cristi ex eo quod filius formatus et formetur ab ipso secundum corporalem
et talem filiationem Nam si cultellus formetur a fabro vel archa a carpentario non propter hoc
cultellus dicitur filius fabri nec archa artificis quia non formatur nec procedit in filiationem nec

In xpo aut fuit dupl natura diuina et humana planu est aut q sps sctus no pt dici pr p
zm natz diuinaz qr licz sit coequalis nec a se ... filius dei vel xpc ... ad natam diuinaz z ss ...
ter zm alteram naturam diuinaz procedit. a spu scto quia spus sctus procedit ab ipo sicut illud
et patre filio et procedit. Secundum vero naturam humanam xpc no est equalis vel coequalis nec ad ss
quia spus sanctus est creator et humana natura creatura in ullo modo est secundum q spus
sit pr xpc qr nec procedit ab ipo zm naturam diuinam, nec e equalis ... sibi zm humanitatem
ulterius ... posset dici pr eius sicut ... artifex a fortior ... aliquis ... in utero ...
ad modum quo spus includitur in utero femine ... fortis femine in utero mulieris ...

Christus potest etiam multipliciter impediri. Ipsum dicit filium virginis vocari nec assumpte. Si igitur illi ypostasi dicasti potest filiacionis habitudo in comparacione ad matrem quia quamvis sua illa tota est quedam non potest in massa respectu tocius divinitatis a qua facta est. Et ideo quod potest proprietates filiacionis et divinitatis ypostasi non videtur efficacia nostra posse simul ad repudiacionem predicte racionis. Et ideo est aliquis modus dicendi contra predictum qui non recipitur quia impingit errori. Nam Christus non potest filius virginitatis dei patris non recipitur quod sit filius trinitatis simpliciter. Propter hoc quod talis locucio appropinquat errori Sabellii qui posuit patrem personis omnibus trium personarum convenire posse absolute. Non recipitur etiam quod sit filius tocius trinitatis per creacionem quia talis locucio impingit errori Fotini qui posuit Christum esse puram creaturam. Non recipitur etiam quod sit filius tocius trinitatis per graciam quia talis locucio impingit errori Nestorii qui posuit in Christo duas naturas et duas personas, divinam scilicet et humanam, et Christum ad humanam personam dixit filium dei per graciam. Quod sonus predictus cum errore implicite appropinquat, et ideo respuitur ab hiis qui periti sunt in sacra scriptura. Unde vocabulis ad hanc proporcionem induere cavendum sunt que in nullum cadant. Ad illud quod obicitur quod tota trinitas fecit passionem et creaturam humanitatis, dicendum quod tribus aliis hominibus fecit simpliciter secundum naturam, Christum autem non simpliciter secundum naturam stat quia secundum divinitatem naturam cum solus pater genuit. Et ideo non est simile Christo et aliis hominibus. Communis cum aliis hominibus possunt dici creature dei, hoc tamen de Christo non dicitur et non recipitur. Et sequitur textus.

Joseph autem vir eius cum esset iustus et nollet eam traducere voluit occulte dimittere eam. Commendatur hic ex comparacione Christi qui est iustissimus et supernalis. Hic indicat eius probacionem. Potest autem hic post secundum duplicem modum exponendi dupliciter introduci, uno modo per modum dubitacionis, alio modo per modum testificacionis. Et secundum primum intellectum tangitur circa Joseph scilicet eius iusticia que apparuit in hoc quod voluit innocentem ab infamia preservare. Item eius pietas in hoc quod volebat eam occulte dimittere. Et ideo Joseph vir iustus cum secundum Jeronimum et Chrisostomum talis vir. vir perfectus significat non coniugium nisi ad iusticie cuius. Ut hic Cum esset iustus etc. Primum, que iusticia apparuit in hoc quod voluit eam ab infamia et pena legis preservare. Sed dicitur contra. Si Joseph habuit certam eius quia hoc celandum iniustum fuit, celando namque crimen videtur quis eius consentire Rom. i. Non solum qui faciunt sed et qui facientibus consentiunt digni sunt morte. Ad hoc potest dupliciter dici. Primo quod iustus quandoque dupliciter dicitur, uno modo a iusticia generali que distinguitur in commutativam et distributivam, alio modo a iusticia legali, quod iustum idem est quod virtuosum universaliter. Et hoc modo secundum Chrisostomum Joseph hic dicitur iustus et mitis et benignus, et ideo voluit ex benignitate occulte dimittere eam, que non solum traducenda vel [illegible] sed etiam pene secundum legem [illegible] credebatur. Sed tamen Joseph utrumque remisit quasi super legem [illegible] recepit. Aliter potest dici quod non habebat perfectam certam [illegible] et ideo non tenebatur divulgare. Fluctuabat autem mens eius ad utramque partem quia considerabat sue predicacioni [illegible] quando de ea malum presertim suspicari non poterat. Sed considerabat [illegible] plenam estimacionem [illegible] de ea non permittebat. Et ideo propter fluctuacionem predictam non tenebatur eam divulgare. Sequitur Et nollet eam traducere. Circa secundum scilicet [illegible] Joseph

Ubi notandum quod hoc verbum traducere habet duplicem significacionem. Uno modo [illegible]

[illegible] si plenam suspicionem de ea [illegible] adhuc eam [illegible] non debuisset [illegible] et si [illegible] per [illegible] dicit [illegible] suspicionem et eam [illegible] non [illegible] suspicionem [illegible] vir iustus Joseph [illegible] occulte dimittere valens benignitate [illegible] voluit eam divulgare [illegible] occulte dimittere [illegible] volebat eam peccati non [illegible] Joseph mala suspicari de ea non [illegible] dimittere [illegible] conversacionis autem [illegible] et [illegible] per tres menses fuit non permittebat eam ad [illegible]

bona estimare de ea, et animus eius in utramque partem fluctuabat et timore eam timebat
et tradere eam nolebat ut b. Augustinus in sermone de nativitate intelligitur cum Joseph videret
uterum tumidum tractabat quod malum sit de templo domini accipiebat et non de viro congemebat turbabatur
fluctuabat, secumque estimabat disputans et dicens, quid faciam prodam aut taceam. Si prodidero ^

non est quod in publicum ducere et divulgare vel propalare, quod cum propalatur
quasi de tenebris ad lumen traducitur. Alio modo traducere non est quam sponsam
ad assiduam cohabitationem sponsi et ad communem conversacionem traducere, et conveniunt
a tribus et ducere, quia puella de domo et potestate patrum traducitur in domum
et potestatem ad conversacionem viri. Et hoc dupplici sensu ubi prius ... dicens
quod tua domo ducens sponsam traducere eandem, vel quod desinat hic ... traduceretur
signat. Et in utraque significacione accipitur hic. Primo quod propalare. Glosa
interlinearis: traducere hic id est propalare et est sensus: Noluit eam traducere, id est
propalare vel publice diffamare, ne scilicet ut adultera lapidaretur secundum legem.
Secundo Noluit eam traducere in alio significato, id est in suam conversacionem familiarem
tamquam sibi ... accipere, ne scilicet ipse peccatoris crimen incideret. Et hunc
utrumque sensum tangit b. Augustinus in sermone de Nativitate. Joseph secum estimabat
disputans et dicens: Quid faciam, prodam aut taceam. Si prodidero crudelitatis
incurro, quia secundum legem eam lapidandam esse cognosco. Si tacuero malo consencio
et cum adulteris porcionem meam pono. Quoniam ergo malum est tacere adulterium
prodere peius est, dimittam eam a coniugio. Et hoc est quod sequitur: voluit eam
occulte dimittere. Ecce tertium scilicet prudencia Joseph quia prudenter elegit viam
mediam ut vitaret utraque pericula extrema de quibus habetur decretum ut dicit
ambrosius. Quod facit debitum iustum hoc eo ... deprehendit ... ut ...
cum alii homicidio, tamquam alii adulterio consentire debebat. Sed queritur quare
voluit eam dimittere. Respondeo quod una racio patet quia iam dictum ut vitaret
incidere in utrumque periculum. Alia racio potest esse quia verecundabatur Jo-
seph sponsam ducere pregnantem, hec quidem valde absurdum est. Alia ra-
cio potest verecundans magnitudinem sacramenti. Et hec racio est secundum litteram aliorum doctorum
... per ... introducitur per modum testificantis ita quod ad probacionem modi
propositi inducitur hic testimonium Joseph. Et sic legendum in quarta parte dividitur
secundum quadruplicem probacionem quam textus inducit, quia primo probat modum
conceptionis Christi per testimonium Joseph et hec facit hic. Secundo probat hec per testi-
monium angeli ubi habetur ante ea cogitante. Tercio per testimonium ubi propheta
ubi: hoc autem totum factum est ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem
Ecce virgo in utero habebit et pariet filium etc. Et primum statim post sermonem pre-
natus esset Ihesus. Circa primam primo est sciendum. Cum Joseph relatione de Maria
dubitavit, nec omne dicta suspicari potuit, legebat enim ut dicit Remigius
Ecce virgo concipiet, nec diffidebat hanc prophetiam in ea esse implendam
... Joseph credebat virginem sine viro posse concipere, quia multi possunt
ut Joseph eam facie ad faciem videre non posset ut dictum est in ... per
... eam pregnantem credebat divinum factum esse in ea. ... suspicari. Unde
illi stupebat per magnitudine sacramenti. Et hoc est ... quod apparuit ...
Cum ergo Joseph esset vir iustus in verbo, iustus in facto, iustus in legis ...
... cognovit. Noluit eam traducere, id est ... impaciens ... ad suam ...
... adulterium non consentiens ... occulte dimittere eam quia propter mysterium ...
eam esse ... Si tacuero malo consencio et cum adulteris ... lapidanda
... tacere malum est, adulterium prodere peius, dimittam eam a coniugio ... quod si eam
... iustus cum est ... causa ... ut ...
... quod ... et ... dubitans ... quod ... eam ... et si ...
... dubitare non ... eam ... quod factum est de spiritu sancto ... ne facere //

videlicet dicat in velamine et incorporatione peccati si se ingereret ad eam vel eam ad se duceret nisi quod se copulet voluntas divina et ita bene hic faciunt aliqui sicut quod se unde peccatum fuerit revelatum secundum elizabeth luc. i. ut dicatur aliis expectabit tempus quo beneplacito voluntatis divine vel sic et nollet eam traducere a

Et magistrum sacramentum quod in ea cognoscebat se indignum ad eius consortium estimabat. ergo ex humilitate sua et reverentia quam habuit ad virginem se a tanto sacramento elongare disposuit. sicut fecit petrus. luc. v cum dixit. Recede a me domine quia homo peccator sum. Et in hac testificatione sunt attollitur a bonis. primo cum testis ille quem dicitur a rectitudine operationis quia dicitur esse iustus. Secundo a puritate affectionis quia noluit i. non proposuit eam traducere i. sibi solempniter copulare ad assiduam habitationem. quia indignum se reputavit ut dictum est vel eam traducere i. diffamare. Quia ut patet hic testificatione maxime est quod Joseph factus illius capitis et admirans quod evenerat celat silencio cuius misterium nesciebat. Tercio ab humilitate reputationis quia voluit eam occulte dimittere. Et sic legendo planum est solvitur ad dubitationem superius motam si Joseph fuerat iustus et non perspicuus cum quare ergo voluit eam dimittere patet ex dictis. quia cogitavit non se esse dignum cohabitatione eius Aliter ad illud verbum voluit occulte dimittere eam exponit in decretis 2a que. est pro quarto. ubi ponitur auctoritas Jeronimi. Nec cum expellere de domo voluit sed dimittere ut dicit glosa. i. non attendere ad eam. Et tunc ostendit quod yoseph non intendebat eam dimittere a se extra domum sed dimittere relinquere in domo non cum familiari consortio ad eum attendere sine qua est custodiam Secundum unam litteram ad evidentiam premissorum que dicta sunt ita illud verbum antequam convenirent et verbum illud traducere. Et sciendum quod sicut sciendum est ordo inter sponsum et sponsam. primo contrahuntur sponsalia quod fieri debet per parentes tunc. Non enim est virginalis pudoris eligere sibi maritum ut 32 que. Sic autem deinde contrahunt per verba de presenti exprimentia consensum mutuum animorum in quo consistit verum matrimonium. deinde more antiquorum sponsa ducebatur in domum sponsi sine carnali. Et hoc fiebat sine solempnitate nuptiali. Nec adhuc conveniebat assidua cohabitatione secundum Remigium sed cum solempnitate nudius ante ante nuptiale celebrationem sed solum ut mutuum esset sub custodia viri ut dicit glosa. Et isto modo maria fuit in domo yoseph antequam convenirent ut hic dicitur. deinde sponsa a parentibus sponso traditur cum solempnitate nuptiali. Et per ipsa ad assiduam cohabitationem viri traducitur. Et de hac solempni traductione intelligitur quod hic dicitur Et nollet eam traducere. Postea vero hunc modum traductionis conveniunt assidua cohabitatione et familiari consortio. Licet hic convenire dicatur admixtio ut dictum est supra. Et extunc si volunt possunt vite et licite carnaliter misceri quod prius ante sed postea traductionem non inducebatur. ymmo sicut lex (?) leges dicunt desponsata sibi non est tradita et non traducta cognoscit vim facit et raptum committit ut habetur. extra de Rapta virginis. ho. v. Licet lex illa de tenetur in ea. c. de predicta autem conventione intelligitur et temporis commixtione professionem. Ex quo patet Quod conventio fit cum commixtione et sine ea celebratione prout parentibus volunt. ut fuit in yoseph et maria. Conventio precipit traductionem. quare utrumque fieri possit patent ex illa michaelis circa conceptione

Et quod eo cogitante ecce angelus domini apparuit ei in sompnis dicens Joseph fili david Noli timere accipere mariam coniugem tuam quod enim in ea natum est de spiritu sancto est. pariet autem filium et vocabis nomen eius ihesum ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Post ista dixit continuatur ad precedentia secundum duplicem litteram premissam. Primo sic supra declaratum ponit dubitationem Joseph de separatione cohabitationis. hic ponit eius certificationem et ut taliter probationem Alia non circa aliam lecturam

Venit autem Joseph ita cogitante ecce angelus domini in somnis apparuit ei dicens Joseph fili David noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est de spiritu sancto est. Glossa: [illegible] Joseph ita cogitante, noli timere Mariam [illegible] tuam [illegible] quod non Maria [illegible] mit absque tribulatione, [illegible] et videbat Joseph [illegible] et [illegible] ipsa [illegible] non modo [illegible] tribulacionem [illegible] et [illegible] dei, volens [illegible] et mala reputari [illegible] ipsum [illegible] et [illegible] quod ad [illegible] putaret [illegible] sine [illegible] ut ipse =

Sic parata probatione [illegible] ex testimonio Joseph, hic ponitur probatio ex testimonio angeli, et [illegible] primo secundum primam literam. Circa ista partem evangelista quatuor ponit. Primo premittitur dubitationis dispositio. Secundo subditur certificantis condicio ibi Ecce angelus domini. Tercio ponitur ipsius certificandi nominatio ibi Joseph fili David. Quarto subditur ipsa certificacio ibi, quod enim in ea natum est de spiritu sancto est. Dispositio dubitationis premittitur cum dicitur Hec autem eo cogitante, id est ipso Joseph in tali negocio mature et prudenter deliberante quid indiligentia [illegible] ex tunc a [illegible] non [illegible]. In quo secundum [illegible] notatur animi perplexitas qui [illegible] timere [illegible] maior. Et docemur in eo hic deliberandum esse maxime in hiis que respiciunt mortem alterius. Notatur etiam secundum Crisostomum mansuetudo Joseph quia nulli enarravit suspicionem suam, sed in se cogitavit. Et statim subditur cogitantis certificatio Et ecce angelus domini qui describitur primo quantum ad promptitudinem apparendi, cum dicitur Ecce. Solet enim sollicitudo angelica consolatur in dubiis prompte subvenire, quia fidelis deus qui non patitur suos temptari super illud quod possunt sustinere .i. ad Corinthios x. Secundo quantum ad [illegible] apparuit cum dicitur angelus domini. Quis autem iste fuit Gabriel qui prius virgini de incarnatione missus creditur vel creditur. Qui hic angelus domini dicitur quia a domino missus, et quia domini sui [illegible] pertractabat. Tercio quantum ad qualitatem apparitionis cum dicitur Apparuit. Nam in hoc verbo apparuit potestas apparitionis notatur, quia quando vult et quomodo vult se exhibet videndum. Quarto quantum ad tempus et modum apparitionis cum dicitur in somnis, ferente causa [illegible] gravitatem et [illegible] apparuit illi in sompno visio angelica. Apparuit hic quidem [illegible] de se, primo de causa quare angelus apparuit Joseph. Addit Crisostomus et reddit tres causas. Prima ne iustus hic iniustam rem faceret ignorando. Secunda est propter honorem matris. Nam si dimissa fuisset, et si non apud fideles, tamen infideles turpi suspicione non caruisset. Tercia ut dicit Remigius, si eam dimisisset, pauci essent qui non magis estimarent eam esse [illegible] quam virginem. Secundo [illegible] repente Joseph divino [illegible] est [illegible]. Tercia causa est ut intelligens Joseph sponsam suam diligentius se custodiret ab illa quam prius. Tercia vero potest addi secundum Crisostomum, ne ultimus perveniret [illegible] dubitatus quam emendabat cogitatus. Item querit quare eo dubitante apparuit et non prius cum accepit virginem ut non dubitaret. Ad hoc vide Crisostomum. Et reddit similiter quatuor rationes. Prima est ad vitandum [illegible] infidelitatem in Joseph ne pateretur quod passus est Zacharias incredibilior cum res est de virgine concipere quam anum id est vetulam. Secunda ad [illegible] maiorem fidem verbis angeli. Dum enim Joseph audit ab angelo que intra se cogitaverat indubitabile signum erat quod a deo mitteretur. Cui solius est scire [illegible]. Tercia est ut [illegible] insuspicabilior esset sermo evangelistae demonstrans Joseph passum quod probabile est virum pati. Quarta est ut eo magis virgo omnem malam suspicionem [illegible] qui vir qui zelotipiam erat passus eam suscepit et post conceptum servavit. Ista quarta ratio mala videtur [illegible] suspicionem dubitantem, quare ipsa eum non certificavit de conceptu suo, [illegible] et secundum Crisostomum quod virgo estimabat sibi non credi a sponso et maxime eam in suspicionem adducto. Alia ratio potest esse omnis [illegible] dubitationis, ut Joseph prius dubitaret et dubitans certitudinem reciperet. Sic de Thoma dicit Augustinus [illegible]. Item querit quare virgine

2 [illegible] remedium apponere et hunc sibi [illegible] tribulacionem auferre [illegible] tribulacio [illegible] et quia dominus [illegible] tribulatis [illegible] et temptatis ad [illegible] angelus [illegible] Joseph cum de dispositione mulier cogitat [illegible] Joseph ita cogitante non timere [illegible] venit [illegible] ecce angelus [illegible] Gabriel advenit [illegible] ecce angelus etc.

[illegible] valuit deus audire [illegible] in sompnis [illegible] [illegible]

hec factum non est ut per gasparam ei angelus annunciaret Ad hoc dicendum secundum
Cris[ostomum] ne virgo in dubitatione et angustia poneretur quia si virum cognovisset co-
gitasset de se aliquid inhonestum oportebat autem eam esse extra turbacionem illam
matrem que donum pacis et gaudii in se recepit. Alia racio potest esse quia gravis
fuit et insana racioni quod prius consensus virginis peteretur quam impregnaretur [illegible]
Item queritur quare angelus non manifeste extra sompnum apparuit Jo-
seph sicut apparuit virgini Zacharie et pastoribus Ad hoc sunt quinque raciones
prima secundum Glossam interlinearem In sompno apparuit non manifesta visione quia
ipse dubietate animi premebatur velud sompno infidelitatis Secunda racio est secundum
Anselmum ut sopitis sensibus corporalibus liberius perciperet divinitus annunciata quia
anime multa plura quam intendunt temporali sensus Tercia est ne si in vigilia
ei apparuisset putaretur esse vir qui assumpta corporea conversacione intenderet Quarta
secundum Cris[ostomum] ut quemadmodum dormiente Adam creavit mulierem Sic et isti dormienti
assignaret divinitus uxorem Quinta est secundum eundem Cris[ostomum] quia valide fidelis erat
Joseph et non indigebat visione sensibili tamquam patens ad sensus [illegible]
Pastores autem indigebant corporali apparicione quasi rudes Zacharias quasi
incredulus Beata autem virgo maria quasi primo de maximis instruenda et
ut vigilans videret et corporaliter fidelis ubi apparuit Item queritur qualis
fuit ista visio in sompnis Ad hoc dicendum secundum Rabanum quod quomodo Jacob scalam
vidit per ymaginem quandam corporalem [illegible] sic fuit Deinde cum dicit Joseph fili
David ponit [illegible] veritatis certificacionem et [illegible] facit Quia primo tangitur
angeli familiaris allocucio Secundo subditur angelica confortacio ibi Noli timere
Tercio tangitur ipsa veritatis certificacio ibi Quod enim in ea natum est In fami-
liari locucione exprimit proprium nomen quasi notum et familiarem et genus
in eo quod [illegible] proprium nomen exprimit quasi notum et familiarem [illegible]
sibi Secundum Glossam interlinearem In eo vero quod genus commemorat secundum Cris[ostomum] [illegible]
eum in memoriam promissionis facte David de ipso Christo tamquam diceret secundum
Glossam Recognosce promissionem factam David de cuius stirpe tu es et mala
et vide impletam in ea Deinde subditur angelica confortacio [illegible] timor a
Joseph excluditur Noli timere In quo secundum Cris[ostomum] ostenditur eum timuisse ne
offenderet deum si illam teneret quam adulteram estimabat Dicit ergo Noli
timere quasi diceret Hec non est mortis causa sed vite Illa enim que vitam
peperit non mittetur occidi Et nota quod hic dicit Noli timere cognitorem secretorum
[illegible] valuit ut quod hec future honoris que de Christo dictus erat fa-
cit fidem Nota quod proprium est spiritum bonorum seu bonorum timorem mentis expellere
contrario mali [illegible] Et Nota [illegible] quod timor impedit [illegible]
ipse nolens virginem de incarnatione instructam educere prius ab illa timorem
expulit dicens Ne timeas maria [illegible] a sponsa mens ipsius primo
timorem abiecit [illegible] intelliget [illegible] dubitavit autem aliquis an
Joseph tunc actu habuit mariam in domo sua cum dimisit quod ei dicitur
Noli timere accipere mariam Ad hoc dicendum duplex [illegible] secundum Cris[ostomum] accipe
id est in domo retine [illegible] cum mente et proposito dimiserat Alio modo exponitur
secundum Rabanum Noli timere accipere mariam in [illegible] et assidua cohabi-
tacione Et secundum [illegible] accipe idem est quod traducere secundum [illegible] Et sic pertinet
angelus locutus ad preceptum [illegible] quod Noluit eam traducere ~~[illegible]~~

vel dicitur angelus ei noli timere traducere eam

Ambo(bus) prope sunt, nec aut(em) te moveat q(uod) cum coniunx vocat(ur) nec virginitas co(n)perta (est) coniugij
testificatur imperatrix celebrata dicit(ur) in Iohan(n)e cum Claudius nec tunc e(st) putandum q(uod) ex eo
q(uod) coniux e(st) appellata sponsa esse desierit cum sicut esse coniu(n)ct(a)e scriptura q(uod) sponsas vocat
et sponsas appellat uxores. Sic dicit(ur) textus g(e)n(esis) Si quem meus moveat virgine desponsata
vir in capto et vir s(em)el dormivit cum ea moritur q(ui)a violavit uxorem p(ro)x(im)i sui et c(etera).

Item dubitaret aliquis quare dicit Mariam coniugem tuam cum fuit sibi solum
desponsata. Coniuges dicunt(ur) a coniunctione que est in copula carnali, vel a iugo
quo imbecilles mortem subire solent. Secundum Isidorum ubi quod dictum est s(upra) 2(?)m
Isidorum 9 Ethi(mologiarum) ca(pitul)o vij. Coniuges verius appellant(ur) a prima desponsacio-
nis fide quamvis adhuc inter eos ignoretur coniugalis concubitus. Sicut Maria
coniux vocatur Joseph. Inter quos fuerat tamen nulla commixtio [illegible] coniux
vocatur ut dicitur glosa non concubitu sed affectu, non commixtione corporis sed
amore animi sicut dicit(ur) in decret(is) 2(?)m mentem beati Augustini 27 q(uestio) ne c(apitulo) vj.
Inmpta(?) hanc. Sicut Joseph pater domini dictus est non effectu generacionis sed
affectionis et cura providendi sic et coniux eius maritus appellatus est non coniugij
effectu sed subministracione necessariorum et non secundum Crisostomum quod iterum me
angelus copulat virgini sponso, sicut cum prope ipse positus in cruce com-
mendavit discipulo iubens illi ut acciperet eam in sua [illegible]
hoc 2a Secundum illi inducit(ur) nella glosa ex(?) omnino circa(?) Joseph sepultus
est virgo ab eo quod est contra Integrum(?) in hystoriis qui dicit quod Joseph erat
mortuus tempore domine passionis Sequitur Quod enim in ea natum est
ubi ponit(ur) ipsa veritate testificacio angeli testimonio quod consistit in
duobus. Primo enim certificat de preterito Secundo annunciat de futuro ibi pariet
autem filium Certificat aut(em) de preterito exprimens modum concepcionis et dicit
hic dicens Noli timere, q(uasi) d(icat) ne suspiceris quod intervenit humana concepcio
Quod enim in ea natum est i(d est) conceptum et factum de spiritu sancto est i(d est) v(irtu)te
spiritus sancti est completum Ubi notandum 2(?)m glosam quod aliud e(st) nasci
in ea et aliud de ea. Nam de ea nasci est in lucem prodire(?) In ea vero
nasci est concipi Et 2(?)m hec dicit(ur) quod est duplex nativitas s(cilicet) in utero
et ex utero Quod enim ante et ineffabilis natum(?) fuit de spiritu sancto est
Notandum ex hoc ista ineffabilis concepcio seu nativitas in utero celebrata
sit cooperatione totius trinitatis cum opera trinitatis sint indivisa specia-
liter tamen attribuit(ur) spiritui sancto hec opus propter quinque rationes, Prima ratio
secundum beatum Augustinum est propter omnisionem(?) gratie sine meritis ut intelligatur quod hic
dicit(ur) conceptus de spiritu sancto ostendat(ur) quod fit ex sola gratia quia nulla
hominum merita processerunt Gratia autem attribuit(ur) spiritui sancto unde dicitur
Spiritus sanctus e(st) nomine omnis gratie que a deo inspirat(ur) Secunda est
2(?)m Ambrosium propter virtutem operacionis, quia scilicet virtute et operacione
spiritus sancti conceptus est. cui attribuit(ur) opera clementie et pietatis
Tercia est 2(?)m magistrum sententiarum propter ostensionem eximie caritatis que
attribuit(ur) spiritui sancto ut scilicet ostendat(ur) quod verbum dei caro factum est in ine-
fabili caritate qua deus sic dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret
Iohannis iij. Quarta est secundum Hugonem de sancto victore in libro de virginitate
marie propter modum concepcionis, Nam amor viri et mulieris mutuus est
modum concepcionis naturalis, itaque conceptus naturalis non fit nisi sola dilectione
et spirituali caritate ut ipse dicit Sic in concepcione ista ineffabili et
supernaturali Maria quia in virginis mente amor spiritus sancti singulariter
ardebat. Ideo in eius ventre amor spiritus sancti ineffabilia faciebat
Quinta e(st) quia conceptio naturalis et membrorum organisacio e(st) a virtute fo(rmati)va
materna spiritus existens in semine, quia vero Christi conceptio supernaturalis e(st) ideo
[margin: quod fuit supernaturalis] spiritus fuit eius artifex. Deinde cum dicit pariet autem filium, indicat

pariet aut filium s(ecundu)m stella lucet unum p(ro)p(ri)um oriet(ur) stella d(e) Jacob s(ecundu)m virga flore ipsa p(ro) ...
virga de radice yesse s(ecundu)m tota (con)venit ipso p(er)plexe ... ... (con)venit salvatore

de futuro est sicut ea que angelus p(ro)phetice nunciat, primo annunciat p(ar)tus editum
dicens (con)ariet autem filium et non cuius ne(c)essarius p(re)dictum (con)sumus ... non p(ro)mi(tt)e(re)
asserimus (con)cepcionem s(ecundu)m Aug(ustinum), ut non solum p(er) tutor femine fragilitatis et te-
stis sit virginitatis, s(ed) et nutritius p(ro)les tante p(ro)lis. Sed quare non d(icit) pariet
tibi filium sicut Zacharie Luce i. Sed hic absolute et indefinite pariet filium
Ad hec Crisostomus reddit duas raciones, prima est quia uxor que ex viro concepit
marito suo filium peperit, quia magis de illo est quam de ipsa. Hec autem quia
non de viro concepit, non viro filium peperit s(ed) sibi tamen modo. Alia racio est ut
audiat quod cum non uni homini peperit, s(ed) orbi terrarum universo. Secundo annunciat
nominis imposicionem dicens Et vocabis nomen eius ihesum, d(icit) autem vocabis non impo-
nes, quia Raba(nus), quia ab eterno impositum est, hoc enim vocabulum fuit ab eterno
p(re)ordinatum, a patriarchis desideratum, a p(ro)phetis p(ro)phetatum, ab angelo p(re)nunciatum
virgini et Joseph et fidelibus revelatum. Tercio annunciat futurorum rei p(ro)prietatem que
sit(ur) ex ipsa racione nominis, ideo subd(it) exp(ri)mens racionem p(re)dicte nominacionis
et d(icit) Ipse enim dico quod vocabitur ihesus, i. salvator. Ipse enim salvum faciet non omnes
s(ed) p(o)p(u)lum suum et scilicet p(er) fidem ad credentem et ipsum bonis operibus imitantem. Quibus
autem salvet ostendit quia a peccatis eorum, (con)fitentur enim Judei qui expectant
Cristum ut salvet eos ab hostibus visibilibus et exterioribus, Sed Cristus est salvator
qui ab omni hoste liberat et principaliter a peccatis, Non enim salvat animus pu-
gnando sed peccata relaxando ut d(icit) Remigius, et per hoc innuit(ur) verum deum
quia salvus dei est salvare a peccatis. d(icit) autem eorum scilicet que ex eis sunt
secundum celum [?] ..., ut enim est unum in peccato, secundum illud Ecce ego peccato
tua ... ex parte tua, ecce me autem aurpelim tuum. Notandum autem quod non dilig(it)
medici ex quo Cristus liberat hominem a peccatis, nullus ... qui vitam
diligit debet in peccato eciam per aliquod tempus modicum permanere ad hoc vi.
permanebimus in peccato quod non videmus quod nullus vult manere in loco aliquo
eciam per horam modicam si est locus sive immundus. Absque angustiis pe-
nitencie ... periculosus est et etiam si in tali loco non libenter maneret aliquis eciam
per moram modicam, nullo modo debet in peccato permanere ymo ipsum fugere toto
posse et hoc primo propter impuritatem Est enim status peccati mortalis immundus
infectus corruptus et venenosus, peccatum enim animam polluit inficit et corrum- et cetera
pit ... hominis peccantis et peccata sunt omnibus nobis immundus infectus corruptus
et venenosus et quasi pannus menstruate mulieris, unde ... infectie non est
in fovea leonis, non est maior fetor nec in caverna colubri maior im-
mundicia aut humor corrupcio quam in statu peccati mortalis, reddit enim animam feti-
dam ipsam quam inficit et corrumpit, propterea dicitur Eccli(astic)i xxi. Quasi a facie
colubri fuge peccata Et si accesseris ad illa suscipient te dentes leonis, dentes
eius scilicet peccata interficientes animas hominum, et propter illam impuritatem et immundiciam
figuratur status peccati mortalis per illum lacum in quo fuit positus Jeremias de
quo dicitur xxxviii. Et posuit Jeremiam in lacum in quo non erat aqua
sed lutum Est etiam per lacum leonum in quo posuerunt babilonii danielem, de quo
legimus Dan., ultimo Jeremias et daniel et si fuerunt sanctissimi, hic tamen gerunt
typum hominum peccantium. Secundo propter obscuritatem, Non enim secundum Crisostomum super ep(istolas)
tenebras generant peccata, sed ipsa peccata generant errores, dampnacionem volu-
ptuous que peccatum est excecat intellectum propter quod d(icit) Apostolus Omnis malus est

ignorantis / maliciam cum valde induat intellectum tenebris ignorantie que
significatur per tenebras egipti ambulabunt ut ceci quia domino peccaverunt dicit propheta
vel Soph. 1. Et propter illud quod dicitur ~~malo~~ quod est carentia intellectus velocis peccatoris
significantur per Sarrone et Thobia seniorem quorum uterque legitur fuisse excecatus
de quorum ~~sed~~ habetur Thob. v. quod dixit quale gaudium michi est qui in
tenebris sedeo et lumen celi non video / sic possunt dicere peccatores / qui magis
dilexerunt tenebras quam lucem / erant enim eorum mala opera / Ioh. iii. propter similitudinem
Non enim est maior angustia maior quam similitudo quam in peccato mortali. Si enim
aliquis nobilis esset similis alicui rustico / diceret se esse in magna angustia multo
fortius nobilissima creatura que est anima potest dicere se esse in magna angu-
stia et tristitia similitudinis propter quod efficiatur peccato ancilla / et hoc teste
Salvatore Iohannis viii. Omnis qui facit peccatum servus est peccati / et omnis homo seipsum
ad serviendum exhibet eius servus est secundum Apostolum Ro. vi. Et procul dubio
similitudo peccato est gravior et vilior similitudine quam fuit egiptiaca. Ibi enim et si
serviebant hebrei in luto latere et paleis / tamen serviendo vinciebant homines
peccatores vero serviendo in luto luxurie latere avaricie paleis superbie ~~et~~ hoc autem
quam non vincunt / sed immundis inspiritibus comparantur in Exodo. Omne in super
… homines in diversa peccata diversis assimilantur bestiis unde non audit dicere
peccatores esse homines in operibus carnalibus habeat nec cognoscat ... b. Gregorius
exponens illud libro septimo in Iob. Computruerunt iumenta in stercore
suo dicit quod iumenta in stercore suo computrescere est carnales homines in fetore
luxurie vitam finire / et hoc propter hanc similitudinem durissima et angustissima
peccati carcerem significatur peccatoris per Ioseph qui fuit incarceratus in egipto Gen.
xxxix. et per Petrum qui eciam sub Herode incarceratus fuit Actuum xii. Ventura
nec pharaone nec herodes fuerit sit gravis domino sicut est dyabolus / cuius carceri
peccatores mancipantur / quia ut dicitur prover. v. Iniquitates sue capiunt impium
et funibus peccatorum suorum ~~[illegible]~~ constringitur. Quarto propter inquietudinem seu tempestate
tate. / In statu enim peccati est maior inquietudo maior quam tranquillitas quam
fuit in guerra aliqua. Unde dicit propheta in persona peccatoris Non est aliqua pax
ossibus meis a facie peccatorum meorum. Et quid quod per ipsa mihi anime potencie
intellectus scilicet et voluntas dissinguntur / et hoc in statu peccati / ipsa ipsa
pacem non habent quia voluntas semper repugnat / cuius quam iudicium non sequitur
sermonis quam intellectum non permittit ... nulla sequens in omnibus ... et
secundum enim Senecam in quadam epistola Ubi animus non rex est quam passionis tyrannus
tunc rex est. Si autem propria carni propriet tunc transit in animum ...
et efficiatur tyrannus / ... pace est in regno anime nulla quam quies
quod significatur peccatoris per David / quem inquietaverunt et persecuti fuerunt
Saul superbissimus et Absolon plurimus eius nequissimus sicut habetur in libro
et in Regum Non est maior superbia inquietudo ~~que maior superbia~~
tam vere / significatur etiam per Ionam propter quem tempestas in mari fuit suscitata Ione primo / peccatum enim peccatoris suscitatur tempestas in anima / ipsum quam
peccatoris cetus i. dyabolus devorat et non est devoratio seu tribulatio maior
Quinto propter mendicitatem in domo impii egestas a domino plurima ...

Et vere congestus non est hic quod quaedam est cum miser et miserabilis pauper et
nudus et caecus Apoc. iii. Sexto quia significatur per illum filium prodigum qui dicitur
secundum Lucam xv. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego
autem hic i. in statu peccati fame pereo. Et infra dicit surgam et ibo ad patrem
meum, et dicam ei pater peccavi in caelum et coram te etc. Et significat dicit peccatum propter
peccatum vero habet similitudinem ista cum egestate paupertatis qui non habens alimentum
alimonia de porcorum siliquis i. de vanis carnalibus quae sunt cibi porcorum immundorum
cupit impleri, non solum carne sed et ventrem suum, et significatur etiam per illam
Chananaeam cuius filia male vexabatur a daemonio, quae sub figura catelli tamquam
famelica cupiebat edere de micis quae cadebant de mensa dominorum suorum Lucae
xv. Et si per duas intelliguntur apostoli, bonum est hoc desiderium nec est nisi animae
quae per peccatum penitet. Si autem per duos intelligunt diabolicum est pessimum
desiderium nec est nisi animae peccatricis. Septo propter infructuositatem. Non enim solum
status peccati mortalis est per modum penuriosus [illegible] ei quia ibi nichil
boni alicui apparuerit vere caritas et infructuosus, quia nullus fructus nisi cor-
ruptio ibi nascitur Rom. viii. Quem fructum habuistis tunc scilicet cum eratis in
peccato mortali in illis scilicet peccati operibus in quibus erubescitis nunc, q. d. nullum
nisi malum et spinam et cetera tristitiam relinquentem in anima nisi maculam
et reatum. Unde peccatrix anima quae dives peccati multis [illegible] fructum sui ventris
significatur, per illas infecundas et steriles quas scriptura divina commendat, significatur
etiam per illam ficulneam in qua Christus nichil invenit nisi folia, propter quod
et ei maledixit. Mat. xxi. statim aruit, per hoc animas cum peccatis quae tantum
habent folia i. sanctitatem exteriorem apparentem, sicut erant scribae et pharisaei di-
gnae sunt maledictione divina. Et per hoc sicut arbor infructuosa et arida
non est apta nisi ad incendium sempiternum Mat. vii. Omnis arbor quae non facit
fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Et quia voluntas peccatoris per se fructum
bonum facere cum non sit rigata per gratiae infusionem, nec circumcalcata caloris solis
aeterni per veram dilectionem, nec sit putata per peccati confessionem nec ad radices
fossa per animi contritionem nec custodita per sanctorum suffragium et orationem, non enim
oratio sanctorum est sic efficax pro peccatoribus sicut pro iustis, quia ipsi opponunt obi-
cem ne omnino valeat quantum debet. Septimo propter periculorum multiplicitatem. Non enim in
mari et in terra nec inter morbos quantumcumque graves nec inter hostes quoscumque
sunt tot et tanta pericula quot et quanta sunt in peccato mortali. Qui fuerint
inimici et peccatum hostes sunt animae secundum Jhab xv. propter quod et ipse status
significatur per omnia illa pericula in quibus Paulus asserit se fuisse. ii. Cor. xi. in
periculis in [illegible] fluminum periculis latronum etc. Significat enim peccatores per omnes
periclitantes in mari, per omnes obsessos ab hostibus, per omnes medicinalia
laborantes variis languoribus de quibus scriptura certa fuit mentionem, et quod
esse magis periculum quam esse in quacumque infirmitate de qua certum est de se non conpe-
tet curationem quam solum morte ~~et morte sempiterna~~, et vere sic est de peccatoribus
quorum cum est de se virtute humana plaga eorum est insanabilis, nec conpetunt
passiones nisi morte etiam, finis enim illorum mors est Rom. vi. et in Pro.
peccatoris pertinet. Et Eccl. xxi. Omni transgreditur de iniustitia ad peccatum, qui
parit illum ad nuptias i. ad dampnationem eternam, quod magis periculum sit

esse eciam quod homo sit in loco rimoso et lubrico super quem sit proximum fovea et
barathrum infinitum et vere sic est de peccatoribus sunt enim in statu rimoso et lu-
brico ac per hoc sunt instabiles nec enim unum peccatum solum suo pondere trahit ad
aliud Sed eciam ad foveam inferni unde de peccatore sub figura Jerusalem loquitur
Jeremias Trenorum I peccatum peccavit Jerusalem propterea instabilis facta est et vere insta-
bilis quia ab uno ad aliud trahitur et tandem ad infernum patet igitur quod propter
ista VII que dicta sunt nullo modo manendum est in peccato ymmo statim surgendum
peccatum quia descendum tolerit et sic totaliter et proposito quod amplius non resurgat
Ecclesiastici XXI fili peccasti ne adicias iterum propterea figuratur dixit illi paralitico Johannis V.
Ecce sanus factus es iam noli peccare ne deterius tibi contingat et propterea fiam
etc dixit illi adultere Johannis VIII vade et amplius noli peccare Item habendum b
quod non debet inveniri mediator persona a peccato quia nulla servitus miserior quam servire
peccato et hoc propter vilitatem operum eius Jeronimus in I ta Ilena vilitas inducitur et
inde ubi invenitur proposita p. a. quod viliter per peccatum deiceta Item nulla servitus diutur-
nior sicut enim aliquando servus fugere dominum suum sed peccatum sequitur fugientem Bernardus
B. Cantica super Johannis Non fugit mens se ipsam mala conscientia Non enim quod
celat sequitur ymmo nec recedit a se Item servitus nulla verecundior Magna enim
verecundia quod nobilis anima servituti obnoxia sit Romanos VI. Quem ergo fructum
habuistis in illis scilicet peccatis in quibus nunc erubescitis Item nulla servitus infeli-
cior Omnis enim aliarum servitutum sit aliquod premium desiderabile istius nullum invenitur
est nisi mors eterna unde Romanos VI Stipendium vero peccati mors est Aliter vero
per sequendo passum istud secundum secundum litteram alia quam dicatur Joseph non dubi-
tasse probatur hic modus conceptionis et per testimonium angeli et domino fuerat Sed
patuit ipsius Joseph per angelum confortaciones Secundo sedidetur complicata sibi facta
revelacio ubi Christus enim in ea natum est Dubium ad primum dicit sic Alba ta. Sed
ante et virginitate scilicet ab ista se retraheret et humilitate timens indignum esse
quam cum ita prudenter dimitteret Nec conferat apud alias quos vero tamen
mistice labebat aliqua nota infamie sed averti passus Ecce angelus domini in
sompnis apparuit ei totum apparens sed supra Apparuit autem ei angelus non ad
amicendum dubitacionem sed ad confortandum eum in admiracione suspensum
et humiliatum Quod semper deus consuevit facere suis propterea Christus conterritum et
humiliatum etc Joseph inquit fili David Dicit genus David eum confortavit
quibus eum magis timeret ne se a sacramento retraheret quod in stirpe David ex-
plendum erat Noli timere accipere mariam coniugem tuam Timebat enim Joseph
timore timydum reverencie sicut Moyses cum videret rubum ardentem timuit
propterea accedere non appietes inquit huc. Secundo dicitur in ea sic legitur Scilicet quod enim in
ea natum est ubi patuit complicata revelacio facta ipsi Joseph Circa enim
nomen in complicate quoddam dominum esse in concepto Christus ut supra dictum est
Complicate enim presumit factum et maximum misterium conceptionis Ideo hoc compli-
Nota circa illud textum Quod enim in ea natum est de spiritu sancto est. dicit
autem filium et ex lita ut mala potius mulieribus privilegiata est in illas
primo in sui concepcione et hoc in quatuor Nam alie mulieres de communi le-
ge omnes concipiunt cum pudore cum corrupcione cum pollucione cum corpore
racione concupiscentie oblectacione Hec autem non concepit cum pudicie

honestate quia angelica salutatione. Tertium clausuri virginei integritate quod
celica inovatione. Quartum illabata corporis puritate, quia Spiritus Sancti supervenire
Quintum limpidi vasculi perspicacitate quia in prima contemplatione. Et hec quatuor
tangit S. Bernhardus in Sermone de vigilia Nativitatis domini. Illud intus abstrusum
quale sit illud, quam novum, quam mirabile, quam iocundum, tamquam pulcrius quam
gratum cetera. Verum generacionibus quam sancta et sancta conceptio in qua nichil est
pudoris vel corruptionis vel peccati. Et subdit impletur per graciam que concupiscentiam
nescit ut Spiritu superveniente altissimi pariat filium que virum dedignatur admittere.
Secundo in parvuli in utero gestacione. Et hoc in tali dote. Namque mulieres gestant
conceptus suos cum labore et corporis agravacione, cum animi depressione et cum appe-
titus et morum alteracione. Hec autem Christum gessit conceptum sine cum corporis agi-
litate, cum animi hylaritate, cum appetitus et morum equalitate. Et hoc patet in eo
quod gestans conceptum ascendit in montana cum festinacione. In quo ostendit corporis
agilitatem. Et fecit hoc festina per notas sui leta per linguas ut dicit Ambrosius.
In quo patet animi hylaritas cum intravit autem ibi Elyzabeth. In quo ostendit
morum equalitatem. Tercio in partu. Et similiter in tali dote cum mulieres pariunt cum
dolore, cum merore et cum languore. Hec autem mater peperit Christum cum delica-
ta pavitate, cum gaudiosa alacritate et cum vegetosa incolumitate. Unde
Augustinus in Sermone de Nativitate virginis: Exultavit mala et miram se leta
miratur et de sponso se peperisse gaudet. Nec quia peperit corrupta fuit, quia
quia genuit cum exultacione admiratur. Certo in ipse et hoc similiter in tali.
Nam aliarum matrum nati cum sint pueri homines nascuntur cum miseria humane
condicionis, cum macula originalis infeccionis et cum penuria spiritualis
defeccionis. Sed iste Marie Christus natus fuit deus et homo. Ac per hoc
fuit exemptus a lege culpabilis miserie a fomite carnalis allecationis et a sorte
carnalis inopie. Istas conpaciones filii et plures quindacames pulcre tangit
Crisostomus Origenes super Cantica sic dicens: Nulla mater electa concepta illa nulla
impunita concepta ista. Omnis mater amat ista amore eius omni aliquid
displicet in filio vel cum ... vel ... Huius filius complacet que
omnia habuit, nichil amisit, nichil quesivit, nichil neglexit. Omnis mater
adulto filio supplicat hec imperat. Nulla mater magistro mater super omnem
hominem. Hec super angelos et homines. Certe igitur qualis sit mater eius
Dubitatur primo utrum concedendum sit deum natum esse de virgine natura. Secundo dubitatur
utrum nasci de virgine proprie dicatur de natura assumpta. Tercio utrum concedendum sit
Christum bis natum esse. Sed primum cum nativitas sit actus circa duo primo uno modo
sicut supposito. Alio modo prout tamen. Sicut supposito quod attribuitur ei quod nascitur
hoc autem proprie est ypostasis non natura. Cum enim nasci sit quoddam generari, sicut
generatur aliquid ad hoc quod sit, ita nascitur aliquid ad hoc quod sit. Esse autem proprie
rei subsistentis est, natura forma qua res subsistit dicatur esse solum, quia cum aliquis
est persona autem vel ypostasis significatur per modum subsistentis. Natura autem
significatur per modum forme in qua aliquid subsistit. Et ideo nativitas
tamquam subiecto proprie nascendi attribuitur persone vel ypostasi, non nature. Sed
tamen attribuitur nativitas nature, tamquam eius generationis et originis nativitatis
est forma. Natura autem per modum forme sumitur. Unde nativitas dicta vel
in natura ut patet per philosophum 2 phisicorum. Dicitur enim res ... ad formam

dicitur hic Augustinus expresse quod humanitatem divinam concepit seu nascitur de Virgine sola [illegible] quod [illegible]
dicitur sed nec ut modo dicta natura concepit vel nascitur [illegible] [illegible] quod ut sic [illegible] divina
natura nascatur [illegible] divina natura nascatur vel concipiatur de Virgine

Secundo dicimus [illegible] est quod videtur quod divina natura nullo modo debet dici nata de Virgine
patet quia nec proprie nec per figuram, quia divina natura a Christo non est per temporalem generationem
accepta et hoc V. Damasceni sic latinos non recipit ponit duas rationes, una est
propter vitandum confusionem proprietatis personalis, alia propter vitandum confusionem proprietatis
naturalis et essentialis, quia sicut duo significata sunt ita sermone catholico et veritate
fidei expresse propter primum, sicut non conceditur divina natura nasci ex Virgine ita nec conceditur
nasci ex patre et ideo dicit magister [illegible] [illegible] dicere [illegible] non est de patre genita
non videtur de matre nata et [illegible] [illegible] ne vero [illegible] [illegible] habeat in
humanitate quod illud non teneat in divinitate, propter secundum [illegible] [illegible] in [illegible]
trinitate distincte sunt persone ad invicem et earum proprietates, sic in Christo nature
sunt distincte ad invicem et earum proprietates, licet conveniant in supposito, et ideo [illegible]
[illegible] non debet praedicari de altera in abstractione [illegible], ne videlicet intelligatur
divina natura et humana esse eadem essentia [illegible] [illegible] de aliqua in abstractione
non solum [illegible] illi convenit ratione suppositi sed etiam ratione forme [illegible] V. [illegible]
primum non sequitur deus est natus de Virgine, ergo divina natura nata est de Virgine [illegible]
vera est quia dicit Damascenus [illegible] Virginem esse matrem dei, secunda non, et ratio illius
quia deus stat in [illegible] et ideo supponit personam, non sic natura divina [illegible] et ergo est
[illegible] ubi fallacia accidentis eo quod divina natura aliter [illegible] [illegible] deus et aliter [illegible] natura
Ad secundum dicitur [illegible] nec [illegible] humane nec forme humane in Christo propter [illegible] nasci
patet quia esse quod per generationem acquiritur solum est verum subsistentis, forma vero
subsistit nec [illegible] subsistit [illegible] [illegible] subsistit in [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible]
per generationem acquiritur [illegible] [illegible] aut [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] V.
[illegible] humana [illegible] [illegible] accepit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
forme [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] est dicere quod humana natura est
assumpta a verbo, verum est quod assumpsit carnem et animam, verum etiam est quod
assumpsit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] humanitatem [illegible] de Virgine natam et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Nam si humana natura [illegible] [illegible], [illegible] nata de Virgine [illegible] non ratione
carnis [illegible] ratione [illegible] et [illegible] [illegible] quia [illegible] carnis que in Virginis [illegible]
[illegible] est et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] humana [illegible] forma [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] nata non ratione [illegible] [illegible] ratione suppositi in quo [illegible] [illegible]
et multiplicari et ergo dicit [illegible] natura in productione forme [illegible] [illegible] [illegible]
quod generando [illegible] [illegible] generat [illegible] et ergo [illegible] [illegible] Ad [illegible] [illegible]
[illegible] due nativitates Christi sunt [illegible] [illegible] temporalis et eterna patet [illegible] eterna
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non naturaliter ergo
[illegible] patet de [illegible] temporali quia [illegible] a matre [illegible] [illegible]
et in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non naturaliter [illegible] [illegible] est, de eterna
patet quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est de [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible]
distincta ab eo et [illegible] est [illegible] [illegible] propter [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible]
ratione naturaliter ~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nasci dicitur patet ex [illegible] [illegible] V. et [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] in alio et in alio ~~[illegible]~~ [illegible]
i. quia est aliud et aliud [illegible] [illegible] quia [illegible] in alio et in alio [illegible] i.
quia est aliud et aliud quod agitur [illegible] quia [illegible] et [illegible] i. alias [illegible] alio
[illegible] sit, [illegible] aut adverbium [illegible] [illegible] non importat [illegible] [illegible] multiplicationem
agentium vel [illegible]. nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Notandum quod triplex est nativitas Christi scilicet humana divina et spiritualis. Divina
est qua patre eterna, 2a qua in utero temporalis, 3a in mente spiritualis. Et de
3bus nativitatibus simul et 3bus [illegible] quod fuit dicimus [illegible] spiritus 82
natus est patre nascendo deo, qua in utero nascendo carne, in mente nascitur per
gratiam spiritus sancti. ~~[illegible]~~ Et qua patre nascitur patre, qua in utero [illegible] in mente
[illegible] 2am nativitatem divinam [illegible] quam patrem [illegible] in [illegible] 2am humanam
[illegible] in [illegible] patre, 2am spiritualem [illegible] et in [illegible] 2am illud
[illegible] qui in oculis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fecit [illegible] [illegible] nativitatem representat ecclesia in die nativitatis
et [illegible] [illegible] nativitatem representat in missa que cantatur in [illegible]
in 3bus missis. Primam nativitatem representat in missa que cantatur in tenebris [illegible]
noctis, quia nativitas eterna occulta fuit [illegible] [illegible] [illegible] in tenebris [illegible]
et [illegible] generationem eius quis enarrabit. 2am nativitatem representat ~~[illegible]~~
in missa que cantatur in aurora quia nativitas humana fuit partim occulta
[illegible] ad modum [illegible] partim manifesta [illegible] ad effectum. 3am representat in
missa que cantatur in die quia spiritualis nativitas manifesta est in anima
[illegible] quia [illegible] per effectum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] multiplicare [illegible] et [illegible] [illegible] dependens [illegible] dependentiam
[illegible] qui [illegible] multiplicare multiplicatur [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] plures filios [illegible] [illegible] quod est [illegible] non dependens ab [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

1516

Nota circa arti(culum) 3e dubi(tacionem) 2m Sco v. Cum filiacio sit relacio
licet ad terminum et subiectum in quo sit et ad terminum ad quem est et ad principium
quia sit unus aut relacio 2m [illegible] forte sunt spectantes [illegible] a quo
a quo est. Erunt primo sed dicendum sunt due relaciones ad quo a quo
quia [illegible] non vero [illegible] in quo sunt [illegible] si vero [illegible] a quo
[illegible] plurificacio aut relacionis 2m [illegible] non [illegible] principaliter vero [illegible] a quo
[illegible] vero ad quem si vero subiecti [illegible] in quo [illegible] subiecti [illegible]
licet vero suppositi. Et [illegible] filiacionis [illegible] et ad [illegible]
non sunt plures [illegible] non [illegible] plures filiaciones [illegible] quia [illegible] multiplicat
[illegible] non filiacio [illegible] consequitur [illegible] quia [illegible] multiplicat
accionis [illegible] aut passio non vero [illegible] consequitur [illegible] [illegible] per modum
[illegible] [illegible] et [illegible] principium et [illegible] ad [illegible]
[illegible] alia [illegible] dicitur [illegible] non filiacio [illegible]
[illegible] consequitur [illegible] quibus [illegible] non filiacio [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] dicitur filia [illegible] [illegible]
[illegible] pluralis [illegible] unius [illegible] filius [illegible] consequitur [illegible]
non plures filiaciones [illegible] multiplicato [illegible] dicitur plures generaciones [illegible]
[illegible] [illegible] vero illorum [illegible] multiplicatur
[illegible] [illegible] temporalem [illegible] filius [illegible] multiplicata [illegible] multiplicatur

Ita quod sicut unitas filiationis non est ex ratione eius completa ex naturis vel generationibus sed ex ratione eius quia est ex generatione eius quam generatur et est generatio una ex una ypostasi sicut prius ideo unica filiatio et unus filius et non sequitur sicut sunt due generationes vel due nativitates ergo duo filii vel due nativitates quemadmodum non sequitur due dationes ergo duo data quando deus dat suo alicui aliquid et primo dat ei ad pertinendum sic quod non sequitur due fractiones ergo duo fracti sicut quando aliquis fit ymaginem et primo dat

Non enim oportet quod bis dicitur bis genuisse propter duas vices quas genuit nec bis legisse propter duas materias quas edidit nec bis legisse dicuntur duo simul legentes sed quia aliud fuit diversis temporibus et sic fit aliud generationis in Christo quam agitur altera duplex non est alia vinculum nisi temporis et sic non est aliud et aliud nisi cum distinctione ideo aliud dicitur bis esse factum quod aliquid fit cum interruptione eternitatis autem et temporis sunt diverse in complexione et non per distinctionem et genus sit in eternitate et in tempore propter dicitur bis factum esse sicut in interruptione aliqua eternitatis ex eternitate tamen licet in Christo sunt due nativitates et bis natus dicitur non tamen in eo due filiationes realiter ponuntur patet quia in Christo non sunt plures persone sed supposita ergo nec filiationes quarum una filiatio sed effectus non unum compositis sed persona ~~ut dictum est supra~~ et sic in hoc diffinire declarat ea habet distinctionem aliquo modo in ratione

Ut autem totum factum est ut adimpleretur quod dictum est a domino per prophetam dicentem Ecce virgo in utero habebit et pariet filium et vocabitur nomen eius emanuel quod est interpretatum nobiscum deus Exurgens autem Joseph a sompno fecit sicut precepit ei angelus domini et accepit coniugem suam et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum et vocavit nomen eius ihesus Hic ad certificationem nostre fidei adducitur per ewangelistam ad hoc testimonium prophetarum unde ista verba sunt ewangeliste sibilla et non angeli loquentis volebat enim ewangelista ostendere quod in hoc completa est prophetia vide Ecce virgo etc Et primo introducit prophetiam secundo subditur obedientia ipsius Joseph ibi Exurgens autem Joseph prima dicitur sic hoc autem totum factum est etiam quod supponitur prius hoc totum videlicet ewangelista et habetur in glossa ut virgo fuerit desponsetur ut casta servaretur ut angelus Joseph per sompnum loqueretur ut Joseph sponsam eam accipere iubetur ut pueri nomen aliquis vocaretur ut virgo inde salvatam generaretur Raba hoc totum factum esse dicitur quod virgo desponsaretur quod gravida inveniretur quod per angelum revelaretur ut impleretur quod dictum est etc Non enim hoc impleretur quod virgo conciperet et pareret nisi desponsata esset ne lapidaretur et nisi ab angelo secretum detegeretur et nisi eam Joseph acciperet dimissa enim per infamiam efficeretur et lapidatione periret cessaret prophetia que ait pariet filium Xristi Ewangelista hoc totum factum est ut adimpleretur dicitur quod hic non ponitur causa sed virgo conceperit non enim ideo impletum est quia predictum fuit sequitur prophetia non necessitatis causa sed potius ideo predictum fuit quia implendum erat ponitur autem hic ut hic consecutive sicut in Ieremia Suspendit alterum in patibulo ut cicatrices vitulus provaretur quia alterius suspensio in patibulo sequebatur probatio vitulus ipsius cicatricem Et ideo ut hic non dicitur causa sed consequentia quia hoc factum sequebatur impletio prophetie que predicta erat Quod dictum est a domino dicitur quod quia dicitur a domino per prophetam sufficiens dicitur per prophetam sicut infra 2o capitulo dicitur Sicut dictum est per Ieremiam prophetam nec addidit a domino Responsio quod hic dicitur propter excellentiam rei que facta est capitalis enim hic maximum misterium dicitur sed virginis conceptio et partus ideo a domino dicitur ipsum fuit testimonio non solum prophete sed eius quo maius est ideo dicitur a domino Ipsum alia ratio ut confutet manicheum quoniam novum testamentum et prophetas recipit et tamen dicitur filius dei per virginem tamquam per fistulam transisse Ita ut elidat errorem eorum qui dicunt prophetas fantastice et non de spiritu sancto Ipsum alia ratio ut confutet ... capitani ... a domino qui dicunt prophetas fantastice et non de spiritu sancto locutos esse Ewangelista dicitur sic etiam de veteri testamento confirmat quod in ewangelio locutus est per testificationem ut legem testimonium a lege et prophetis Secundo confirmatio fidei firmat per testificationem ut ... a lege et prophetis Secundo per confirmatione fidei illa complexio sed duo etiam et ea diversa tempora et quis unum includitur in alio ... hoc non sed per contrarium quod tollat ... sicut ...

que quidem volunt distinguere sed ...

dependent ... ... in alio ... ...
aliud non ... ...
... ... in ...
filiationem sed ... esse filius alterius scilicet virginis

primigenius modus fuit quia cum ante ea quae de veteri testamento confunderet [illegible] iudeos qui in [illegible] ... erat ut cognoscerent ea esse completa in Christo verba quae predicta fuerant in veteri testamento [illegible]

[illegible]

quia facilius credimus [illegible] iudicium impleta quae predicta [illegible] 3º per genere et quan-
dam novi et veteris testamenti [illegible] propheta non [illegible] fuit [illegible]
Dicite ysaiam signum est propter deum [illegible] / Ecce virgo. hic [illegible] propheta et [illegible] propheta predicit
primo conceptum in virgine. Secundo Natum Christo de virgine ubi et pariet. 3º denomina-
tionem nativitatis ubi Et vocabunt [illegible] Ecce virgo. admiratur propheta [illegible]. et
quasi [illegible] de propriis [illegible] aut Ecce virgo in [illegible] habet quasi dicat ex
[illegible] per [illegible] non aliud [illegible] contra [illegible] / hic apponunt Iudei con-
[illegible] dicentes quod ipsum non [illegible] probare ex hoc loco quod Christus [illegible] sit natus
de virgine quia [illegible] hebraica non habet hic vetula quod sonat virgine sed habet
aliud quod sonat adolescentula Sicut [illegible] 1. ubi [illegible] adolescentule
dilexerunt te nimis [illegible] hebreus [illegible] / [illegible] non [illegible] mulier
adolescentula que virgo [illegible] in eo quod dicitur 3º Regum primo [illegible]
regi adolescentula virgine / [illegible] quod [illegible] ex Iudeis exponunt istud passum
de rege Ezechia filio Achaz quia regnante illo duo reges scilicet Rasin et Phace-
tee fuerunt interfecti et [illegible] [illegible] Syrie et [illegible] [illegible] dissipata Sicut
dicitur hystoria quarti Regum Sed istud [illegible] est [illegible] quia mater Ezechie non erat
adolescentula tunc [illegible] quia tempore quo propheta loquebatur Ezechias iam erat
[illegible] [illegible] natus et habebat [illegible] annos quod probatur ex hystoria quarti Regum
xvi que dicit quod Achaz regnavit [illegible] annos [illegible] regni [illegible] fuit hic propheta
[illegible] quod Ezechias erat [illegible] ad regnum accepisset Sed ipsi dicunt ut glosa
dicit [illegible] Ezechias esset natus in [illegible] non [illegible] in regnum Sed ista [illegible]
[illegible] glosam est valde [illegible] nec potest stare cum [illegible] prophete [illegible] propheta
dicit Antequam puer sciat reprobare malum et / [illegible] [illegible] quam tu detestaris et
ysaiam [illegible] Antequam puer sciat vocare patrem [illegible] fortitudo Damasci et [illegible]
antequam Ezechias esset natus in [illegible] faciebat vocare patrem suum et reprobare
malum quia habebat [illegible] annos [illegible] exponunt istud passum de quodam
filio Ysaye Sicut [illegible] Iohannes in originali et [illegible] in glosa [illegible]
[illegible] quod [illegible] habuit tres filios [illegible] qui [illegible] ad Assyrios
de quo ysaie 36. et quarti Regum xviii et Iasub de quo ysaie viii [illegible]
de [illegible] prophetissa [illegible] vocat Emanuel [illegible] qui reges suos vocat
Emanuel de quo dicit [illegible] concipiet et pariet filium et [illegible] [illegible] ad
prophetissam Sed istud esse est fictionem / quia [illegible] aliud [illegible] nomen al-
[illegible] ysaya non erat [illegible] aliud / [illegible] non est [illegible] quod [illegible]
Emanuel filium vocatum [illegible] illa verba quae dicit propheta ysaie viii ad hebreos [illegible]
testes fideles scilicet Uriam et Zachariam et accessi ad prophetissam [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] exponi [illegible] ad [illegible] Non [illegible] est [illegible] quod [illegible]
propheta [illegible] vellet habere testes sui [illegible] / [illegible] Uriam sacerdotem non
ydolatre [illegible] Achaz regis. de illo [illegible] Zacharia filius [illegible]
quibus patuit esse non [illegible] fuit [illegible]. [illegible] nec [illegible] [illegible] quia illi [illegible]
[illegible] [illegible] non erat [illegible] quod apponitur allegorice de [illegible] [illegible] [illegible]

ad veram prophetiam virginis marie quod in accidit adhibuit sibi testes fideles
scilicet uriam id est lucem dei vitalis que tunc in medio apparuit. Interpretatur enim lux domini
et zachariam id est memoriam domini promissionis que tunc impleta fuit, et filium barachie
id est gratiam domini benedictionis qui tunc benedicuntur effulserunt. Interpretatur enim zacharias
memoria domini, et barrachias benedictio domini. Et ita de filio huius prophetie
id est de christo. Et nullo alio exponi potest verba prophetie que dicuntur 18 2 9 ca° ubi
tale vocat eum dominus. Aquila quidem vox tradit sic et est idem quod dicunt quidam
in persona iudeorum arguunt contra nos ex continuatione hystorie huius ad textum predictum ystorice
predicatis quod non potest continuari hanc hystoriam nisi hec que ystorie dicuntur. Ecce
virgo concipiet etc. exponatur de quodam filio ysaie de quo dicitur infra ista in primo
viii capitulo. Accessi ad prophetissam etc. dicunt enim quod ysaias procreavit duos filios scilicet
Rapsem et jasub de quadam uxore sua accepit fidam que erat adolescentula
et virgo quam vocat prophetissam que in primo concubitu concepit filium qui propter
prestum fuit vocatus emanuel et illo alio nomine accelera velociter spolia etc.
quia antequam sciret vocare patrem et matrem fuerunt regna scilicet israel et syrie per
salmanasar regem assyriorum dissipata. Et aut esse principaliter prophetiam de
isto puero nascituro prophetia ex mandato dei scripsit conceptum scilicet pueri in libro
grandi id est in publico instrumento non tamen plano et humano, unde dominus ad eum
Sume tibi librum grandem etc. Preterea ut esset certum quod illa uxor sua erat virgo
quando propheta primo cum ea concubuit, adhibuit sibi duos testes dignos fide scilicet
uriam et zachariam, qui ante concubitum inspexerunt verenda puelle et post
de signis virginitatis certi fuerunt, de istis testibus dicitur propheta adhibui michi testes etc.
volunt ergo ipsi ad salvandam continuationem hystorie et ad solvendum rationem supra que est
ut sic procedat sic tamen quod ista verba exponatur de uxore ysaie quod erat
virgo antequam filium de propheta concepisset. Contra istos iudeos sancti dicunt duo
primum est quod non videtur quod aliquid tale ad litteram fuit. Secundum dato quod ita fuit
ad litteram non est contra nos, multa tamen de christo prophetata quod sub figura verba
tali fuerunt in aliis semipleniter impleta. Primum autem dico multum racione quia de isto
facto nulla fit mentio in aliquo libro hystoriali. Secundo quia de isto filio ysaie
2 de sua virtute et sapientia nulla fit alicubi mentio quod tamen esset valde mirabilis
ad inudibilis fuisset. Tertio quia deus voluit dare achaz magnum signum quanto
ad inudibilius ineffabilius et incredibilius petere voluisset, non esset autem signum
magnum si unus puer more humano nasceretur. Quarto quia nullum penitus
signum fuit si ex virgine adolescentula per viri concubitum fuit filius genitus
magis fuisset signum si de virgine vetula fuisset genitus. Si dicatur quod signum
fuit quia in primo concubitu sed ipso dormit hoc mirum est quia quelibet plures
leguntur que virgines erant in primo concubitu absque omni signo de prole
prime conceperunt. Quinto quia nullo modo videtur quod tam sanctus propheta sustineret
quod aliqui homines inspicerent verenda uxoris sue vel sentirent signa
virginitatis sue cum hoc non sit expediens viris nec est aliquo modo consonum hone
stati prophete in puncto illo in quo propheta debebat ad accedere ad eam
Sexto quia non legitur quod aliqua mulier sit dicta prophetissa ex hoc

quod vxor[cat] prophete . sed obstat quod licet in se spiritum prophetie acceperit singularis non videtur
quod debeat spiritum propheticum impetrare unde et melius dicitur prophetisse accessisse ad uxorem
suam quam accessisse ad prophetissam Septimus quia nisi suspectum fuisset si in prima
aliquod signum datum fuisset ut patet in iiii[ta] Regis vel in prima parte Ysaie sacerdote
Octavus quia de istis testibus dubitatur magna est veritas non enim fuit
testis fidelis quia ille fuit pessimus et acquiescens in omnibus ydolatrie et
perfidie Achaz regis sicut dicitur iiii Reg. xvi . de illo etiam zacharia filio bara-
chie nescitur quis fuit non enim fuit pater Jo. nec est propheta quia non dum
nati erant nec filius Joiade quia ille iam diu occisus erat a Joas rege
ut patet ii . paral . xx . nec zacharias intelligens videns qui fuit temporibus Ozie
quia ut videtur iam mortuus erat dicitur enim ii . paral . xxvi . Et Ozias non
recessit a domino quamdiu ille zacharias vixit . unde videtur quod mortuus erat
quando Ozias neglecto domino usurpavit sibi sacerdocium et factus est leprosus
forte dicitur quod iste zacharias fuit zacharias pater matris Ezechie Et iam ii
paral . xxix . dicitur quod nomen matris eius fuit Abia filia zacharie Sed iam tunc
vivens et iam fuit fidedignus et iam esset filius barachie nulla hystoria refert
Nono hoc ut patet ex magnificencia pueri nascituri . magnificat enim deus se
ex hominibus vocatur namque Emanuel id est nobiscum deus . et si ipse sit vere deus
vocatur secundo accelera velociter spolia detrahe etc . Et si hoc propter pueri potentiam futurus
esset et ut ostendat aliquid magnum futurum esse in hac remissione . maneret ipsum
factum in libro solempni . hec autem nomina nullo modo conveniunt nec Ezechie nec
filio Ysaie Secundo magnificat eum ex cibo et discretione . dicitur . Butirum et mel [comedet]
non enim videtur loqui de cibo corporali quia tali tempore non est discretionis
nec ad talem cibum requiritur discretio Unde quicumque non sumatur hiis ut in
spirituali ut sit sensus Butirum et mel comedet id est in pannis infancia erit plenus
gratia et veritate ut sciat reprobare etc . Tercio magnificat eum ex maiestate cum dicitur
. quod c[ista] Et ex potestate cum dicitur erunt dominum forte ibidem . Emanuel dicitur
usque ibi in perpetuum et ex summa felicitate cum dicitur . q . c . Requiescet
super eum spiritus domini etc . Et ex summa sanctitate cum dicitur ibidem quod ponet Eam
despiciebant Et multa alia que dicit iste propheta de isto puero et de nullo alio
alias non esset hystoria . quarta quia de nullo puro homine potest dici . quod videtur quod
loquebatur propheta de Christo deo et homine quod maria concepit manens virgo nec
hic dicitur miserum a Judeis nec aliquibus aliis incredibile . cum ipsi credant et
fuit quod quando videtur quod de aliquo alio propheta loquatur ad huius imposterum
de illo qui potest nos a morte liberare et ad summum felicitatem producere quod non
posset convenire si fuisset sic nos in carnali concepcione generatus . Ideo quando ad
primo vixit Sed autem de propheta et accessisse ad prophetissam et adhibere
testes etc . Dicendum quod non loquitur de accessu corporali ad uxorem suam Sed de
accessu prophetali quo per affectum seu actum prophetandi accessit ipse ad plenitudinem
Sed obiciunt Hebrei quod sicut ponit quod hic propheta ... dicit per se ... ad maiorem multa
ad ... multa ... ipsum Achaz ...
... ad cui ... tempore dicta est prophetia ... ad Achaz loquitur propheta ...
domus David ... audi tu Achaz ... dabit vobis ipse dominus signum ... est ...
alii ... signum ... addit ipse ... et si dicit ...
... propheta Achaz ... ad ipsum ... signum ... fuisset ... Jesus ...
... ... a ... ipsi ... a duobus ... omnes ... liberata ...

Non quod aliquod signum precedit signatum sed flos fructum. Virga comittitur sed fumus ignem. Virgam [illegible] sic
cinis ignem. Sed sunt signa iudicia data divinitus aliquorum precedentium, sed patet quod [illegible] de [illegible]
[illegible] in [illegible] et de [illegible] virgine cum [illegible] de apparicione ignis in rubo concedi 2o
aliquorum [illegible] fuit sed illud signum de [illegible] cum [illegible] dicens enim illius [illegible] [illegible]

Iudaicam que tota erat prophetissa prophetabat enim Christum in omnibus sacrificiis et figuris
et quantum ad multas personas fuit verissima prophetie. Hec autem plebs quantum ad
omnes bonos et fideles per istum accessum concepit et peperit filium id est concepit fide et peperit
operibus Christum sine nascituro de illa virgine de qua supra propheta dixerat Ecce virgo
concipiet. In accessu autem adhibuit sibi propheta testes fide dignos scilicet legem id est Uriam
sacerdotem et prophetas id est Zachariam. Lex enim et prophete una premonuerunt et de Christo
nascituro de virgine testes digni fuerunt. Per sacerdotem ergo lex hic intelligitur et per
Zachariam prophete. Concepto autem huius filii nomen quod eius mistice scripsit propheta de
mandato domini in libro pro grandi stilo hominis id est stilo plano et humano qui a
parvulis potest capi. Vel loquitur propheta de accessu spirituali qua accessit spiritus sanctus
ad Mariam virginem que vere fuit prophetissa, sicut in [illegible] spiritum prophetie que
per istum accessum concepit et peperit filium manens virgo. Dixit enim sibi angelus
Luce 2o Spiritus sanctus superveniet in te etc. Spiritus autem sanctus in accessu ad virginem
adhibuit sibi testes fide dignos Uriam et Zachariam id est legem et prophetas sed prius
vel Uriam id est lucem divine veritatis que tunc in mundo apparuit, interpretatur enim lux
domini et Zachariam id est memoriam divine promissionis que tunc impleta fuit interpretatur
enim Zacharias memoria domini et filium Barachie id est graciam divine benediccionis
que tunc habundanter effluxit interpretatur enim Barachias benedictus dominus. Ad illud autem
quod dicitur de signo sed de nomine eius est scriptum signatum precedit dicendum sed [illegible] a margine
quod non [illegible] sed [illegible] in Christo vel dicendum quod respectu huius signi quod
fuit virginem concipere et parere fuit duplex signatum. Unum principale ut liberacio
humani generis a potestate dyaboli et respectu huius signum precessit. Nam cum virgo
Christum peperit tunc homines essent a dyabolo liberati. Aliud signum minus principale
erat liberacio regni Iuda ab illis duobus regibus et [illegible] huius non precessit sed
precessit aliquo modo quia promissio talis de ortu Christi fuit signum evidens
divine amicicie ad illum populum et quod ille populus non destrueretur per quoscumque adver-
sarios donec Christus de ipso nasceretur. Unde promissio talis ortus que precessit
liberacionem illam particularem fuit signum evidens illius liberacionis sed non nisi
credentibus promissioni divine. Propter quod et ipse deus requirebat hanc fidem ab A-
chaz quando dicebat ei quod peteret signum et indubitanter si credidisset timorem
illum perdidisset. Patet ergo quod non est vera opinio quam recitat Ieronimus in originali
sed commendans hystoriam [illegible] tantum [illegible] prophetiam. Ipse enim loquens
de isto puero ut iam nato vocat eum deum [illegible] futuri seculi principem pacis
cuius fine erit sessurum super solium David [illegible] etc. Et multa alia ponit
iste in suo libro que non possunt exponi [illegible] nisi de solo Christo. Item plus
placet michi quia probabilius est et magis conforme verbis prophete et catholice
veritati. Propter quod dimissis omnibus fictitiis deliramentis Iudaicis dicendum quod iste
passus solum exponitur de Christo nostro concepto et nato de virgine matre. Ad
cuius evidenciam sciendum quod istud vocabulum Alma licet quandoque significet Hebraice
enim primo sic adolescentulam et sic sumitur ibi Queramus regi adolescen-
tulam virginem in Regum 1. Secundo adolescentulam absconditam seu absconditam

// o ab [illegible] sunt [illegible] aliquorum [illegible] sed patet concedi 2o hic [illegible] signum quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de concepto [illegible] super [illegible]

^ hic [illegible] vocabulum [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] si [illegible] palam quod tantum [illegible] et [illegible]
[illegible] nascituro [illegible] libet [illegible]

// Et quoniam [illegible] in quadam [illegible] arbitror me legisse alma pro [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] est Et petrus Alphonsus [illegible] non [illegible] quod aliquis hoc alibi [illegible] [illegible] sit veritas

i. diligenter custoditam et que nunquam patuisset aspectibus virorum. Etiam secundum linguam
punicam i. arabicam sonat virginem. Certe secundum linguam latinam signat secretam i. signatam.
Unde est dictum cum hoc alma et si aliquando sonat in scriptura hebraica pro ado-
lescentula absconditam. Sed tamen non sunt in prima scriptura hebraice solum sed in scriptura qui est
apscisa i. adolescentula abscondita. Similiter etiam in 3a scriptura scilicet punica qui est
virgo. Et cum Jeronimo et est in glossa cum hebrei utuntur verbis omnium linguarum //
Similiter etiam in 4to scriptura scilicet latino que est sancta. Unde patet secundum Jeronimum cum
convenientius positum est hic alma quam si fuisset positum vetula. Quia hoc alma
complectitur illa quatuor que fuerunt in dei genitrice scilicet adolescentularum absconditam
virginem secretam, que non fuit vetula sed potius sonat virginem. Quomodo ergo mentiuntur
Judei contra hoc loco evidenter tenetur quod mater christi fuit purissima virgo
et non solum adolescentula quod patet ex textu. Primo quia adolescentula concipit vel
pariat nullum est signum. Et tamen hic dicitur dabit dominus ipse vobis signum. Secundo quia
in hebreo ponitur hic alma cum articulo [illegible] alma. Et hoc ad designandum
in adolescentula excellentiam puritatis. Et dicit quod non est alma cum articulo in toto
veteri testamento hebraica nisi in tribus locis scilicet hic et Genesis 24 de Rebecca ubi dicitur
secundum nostram puella decora nimis virgo quam pulcherrima. Exodi 2. de illa puella
sorore moysi que suscepit puerum moysen de mandato filie pharaonis. Tertio quod
est fortius [illegible] quia Matheus qui scripsit evangelium in hebreo adducit
hec verba prophete sub scriptura tamen nominis alma que est virgo [illegible]. Et sic
Quarto [illegible] desponsata mater ihesu [illegible] convenirent etc. Et inferius verbum evangelii
angeli. Quod enim in ea natum est de spiritu sancto est. Ex quo patet quod intentio
evangeliste erat quod mater ihesu esset virgo. Post que enim adducit ista verba dicens hoc totum
factum est ut impleretur quod dictum est per ysaiam prophetam. Ecce virgo in utero habebit
et pariet filium etc. Certum est autem quod intentio sua fuit quod hoc alma signi-
ficaret virginem et non solum adolescentulam. Alias sua probatio nulla fuisset. Ideo
interpres qui in latinum transtulit fidelissime transtulisset. Et sequitur Ecce virgo
in utero habebit. Glossa evangelii [illegible] sequitur ysaias non verba quia pro concipiet
ponit in utero habebit. Et vocabit pro vocabitur. Et pariet filium integritate cum
virginali permanente. Unde Augustinus in sermone de nativitate. Cui cum corruptum
[illegible] in aliis potuit contingere [illegible] [illegible] magis in sua
nativitate pariens [illegible] et virginitas amplificata est parientis [illegible] fugata
Et vocabunt secundum Rabanum et etiam secundum glossam. Primo quia angeli [illegible]
[illegible] predicantes [illegible] credentes. Et vocabunt nomen eius Emanuel.
quo nomine designatur et vera natura et divina in nativitate. Emanuel interpretatum est
nobiscum deus. Glossa [illegible] i. in homine deus. Verbum enim caro factum est
et habitavit in nobis. Prius enim cum [illegible] incarnatus erat nobiscum deus per [illegible]
[illegible] Similiter erat nobiscum per gratiam [illegible] ad statum [illegible]
hoc nobiscum importat hic specialem unionem que facta est per [illegible]
assumptam. Vel secundum Remigium. Nobiscum deus i. [illegible] nostre fragilitatis quam assumpsit
Substantie sue similitate in unitate persone [illegible].

Notandum quod [illegible] nobiscum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Emanuel
victoria [illegible] doctor nobis [illegible] nobiscum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] nobiscum
[illegible] nobiscum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dominus [illegible] nobiscum [illegible]
[illegible] hostes [illegible] [illegible] victoria [illegible]
[illegible] nobiscum [illegible] [illegible] [illegible] Nolite [illegible] nobiscum
portas anime scilicet intellectum et voluntatem. Intellectum [illegible] ad [illegible] et voluntatem ad
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] portus [illegible] deus nobiscum est [illegible]

Nota super illo Ecce virgo in utero habebit Iheronimus tangit secundum [illegible] virginis
quod per eadem verba que habentur Ysaie vii Ecce virgo concipiet et pariet filium et
Augustinus ostendat esse illa virgine de qua hic predictum est Signat dicit Ecce virgo
in utero habebit ut ostendat hoc ipsum esse magnum et mirum et novum videlicet quod
in utero habebit nichil respiciens ab [illegible] Novum fecit dominus super terram
Ecce in utero habebit mulier circumdabit virum Et quia concepcio fieri debuit de nova forma contra terminos generali
sine libidine in carnali semine ideo addit in utero habebit sicut dicit Lucas decebat
[illegible] a [illegible] tamen naturaliter dispensacio et cum [illegible] [illegible] [illegible]
cum ex de virgine nasceretur super nos fuit qui non corporis nascituri erunt
termine nobiscum Et quia concepto sine libidine sequitur partus sine dolore ideo
addit et pariet filium quod vere omnem parturiet peperit filium quem audivit
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] hunc filium Et quia partu sine dolore sequitur fetus
utero cum gaudio ideo subdit Et vocabitur nomen eius Emanuel quod dicitur nobiscum [illegible]
[illegible] utique tu impones vobis [illegible] aquo a [illegible] [illegible] ille [illegible]
populum meum [illegible] [illegible] [illegible] imponam nomen [illegible] [illegible] ipsum [illegible]
[illegible] quia nemo nominat filium nisi pater [illegible] vobis ab [illegible] [illegible]
[illegible] Ad Philippum [illegible] dedit ei nomen quod est super omne nomen Sed contra [illegible]
[illegible] filius altissimi [illegible] [illegible] dominus dixit ad me filius meus es tu
[illegible] [illegible] prophetia hic dicit vocabitur quod est futuri temporis ergo non [illegible] quod
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicunt [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] altissimi vocatus fuit filius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] adhuc [illegible] prophetia dixit ista verba non fuit vocatus [illegible] [illegible]
[illegible] Et ideo dicit de futuro vocabitur Et [illegible] [illegible] hic [illegible] tu [illegible]
[illegible] Et ideo dicit de futuro vocabitur Et [illegible] [illegible] [illegible] illud quod [illegible] [illegible]
est quod [illegible] fuit altissimi filius dei Sed adhuc illud quod [illegible] dicit
[illegible] per unionem ypostaticam vobis [illegible] filius dei Et hoc [illegible] quod dicit
Beda [illegible] [illegible] [illegible] futuri temporis [illegible] prophetia verba [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] Sed quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] filius [illegible] [illegible] [illegible] prophetia [illegible] verbi [illegible] futurum
non [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] Et ideo dicit
vocabitur a patre [illegible] [illegible] nomine [illegible] Sed ab hominibus per fidem [illegible]
Ibi dubitatur utrum prophetia sit prophetia predestinacionis prescientie vel [illegible]
Ibi [illegible] quod prophetia [illegible] prophetica revelacio de futuris que sunt supra
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
futura [illegible] [illegible] dispensacionem [illegible] [illegible] [illegible] futura cognoscit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in causis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] causarum ad effectum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prophetie
in generali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] distinguitur
obiecta [illegible] prophetie de futuris quod [illegible] [illegible] [illegible]
quod est [illegible] in [illegible] [illegible] videlicet futurorum dispensacione [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] futurum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] prophetie [illegible] [illegible] prophetiam [illegible] [illegible] [illegible]
prophetia [illegible] [illegible] a futuro in se ipso [illegible] a futuro [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Et [illegible] [illegible] glosa [illegible] [illegible] psalterii

compromissum sive compromissum procedat et communicat. Et compromissa procedunt subdividendo
quod fiunt in certa persona fiunt vel in dispositione unius sive plurium submittitur, quia aliquando
compromissum fit in certis cum iusticia non admixto arbitrio sed aut illud [illegible] vel quia
aliquando compromissum fit cum iusticia ad mixtum arbitrium, ut in aliquibus et iusticia vel
petitor, ponit quod talia capitula compromissa fuerint sicut fiunt iusticia illuc. Et quando
inde fiunt paternum ut hic in pede vel ista compromissa quando fit sub certis
cum iusticia et admixto arbitrio vocatur compromissum potestativum, sed aliquando cum iusticia
admixto arbitrio tantum pro iure procedat. Et ita distinguit hic glossa compromissum
in istis speciebus, cum tres comprehendat, scilicet compromissum potestativum, procedens, communicatum.
Et quando loquendo de compromissa [illegible] species comprehensas, tunc compromissa et compromissa procedentia
sed loquendo de compromissa [illegible] specierum, tunc et compromissa potestativa [illegible]
vel compromissa procedentia sunt adimpleta, quia dicta [illegible] et [illegible] compromissa
sunt impleta, sed compromissa communicata non sunt impleta, quia compromissa communicata
[illegible] fieri possunt sine [illegible] causis [illegible]. Et iste causis [illegible]
aliis supervenientibus impedimentis. Etc. [illegible] qui alias [illegible] impedita.
Et id dicit glossa hic quod [illegible] [illegible] communicata fit ab [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible], quia aliquando
longe aliter [illegible] quod fiunt committitur. Et compromissa communicata non sunt impleta
non [illegible] hic compromissa [illegible] sed nam compromissa communicata [illegible] [illegible] que
[illegible] sunt [illegible], nam [illegible] compromissa communicata quod [illegible] [illegible]
[illegible] sine [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible]
Et [illegible] hic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] ~~[illegible]~~

aliqua terra remigare disponit, cum aliquod sidus eligit
cuius signo lucentis radiante in eam quam desiderat partem se erecte
possit adduci. Sic et hic in parte maris destinatus a [illegible] quod modo
in mari quemadmodum navigantibus stella maris dicta a [illegible]
cum tempestas venti [illegible] fluctibus [illegible] [illegible] stelle
[illegible] lumen sic est in [illegible] [illegible] regina [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] respexit et [illegible] in eo [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sine ullo naufragio ad
[illegible] ad [illegible] producit vite eterne [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] lux [illegible] [illegible] sine [illegible] [illegible] in tenebris [illegible]
[illegible] lumen vite eterne. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] explanatione
non indiget [illegible] [illegible] salvatorem [illegible] est [illegible]
[illegible] regina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] lumen [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] in qua [illegible] ab [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] regnare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~

nobiscum deus [illegible] gloria [illegible] habebat [illegible] adiuvando [illegible] nobiscum
[illegible] virginis [illegible] mortis [illegible]
[illegible] obedientie [illegible]
nobis [illegible] sit gubernando [illegible] preciosiori essentia [illegible] unitate persone factus est [illegible] aut Ioseph
tabunt nomen eius Emanuel. Item queritur quare potius dicitur illud nomen proprium Christi quam Emanuel.
Respondetur quia prior est intentione finis quam illud quod est ad finem, finis autem Christi incarnationis
est nostra salus et salvacio, ideo premitti et apparere debuit potius hoc nomen
Ihesus quia finis quam hoc nomen Emanuel, quod notat conversationem eius inter nos quod
est ad finem. Item movet Remigius questionem: cum nullus interpretatus sit hoc nomen Emanuel
propheta aut evangelista aut aliquis translator. Est sciendum quod propheta non est interpretatus,
evangeliste quidem necesse fuit interpretari cum scriberet hebreo sermone. Fortassis quia hoc
nomen obscurum erat apud hebreos, ideo dignum erat interpretacione, sed magis credendum
est quod aliquis translator sit interpretatus ne hoc nomen haberetur obscurum apud latinos.
Hoc denique nomine due substantie divinitatis scilicet et humanitatis in una persona domini mediatoris
Christi designantur, quia qui ante secula omnia ineffabiliter genitus est a deo patre, idem
ipse in fine temporum factus est Emanuel, id est nobiscum deus, ex virgine matre. Item queritur
cuius modi hic fuit prophetia. Respondetur Crisostomus: prophetia alia est ex prescientia et hec
est immutabilis ut hec: Ecce virgo concipiet. Alia ex indicio comminationis et hec solet
mutari secundum quod verba sonant, non secundum intellectum, ut adhuc xl dies et Ninive
subvertetur legitur in Iona, subintelligitur nisi peniteat. Exsurgens autem Ioseph. Hic
ponitur iusti Ioseph certificatio per effectum, quia exsurgens a sompno ad litteram vel
a sompno dubitationis mentis secundum glossam interlinearem fecit sicut precepit ei angelus
domini. Glossa: perfecta obediencia, fecit non tantum quod precepit angelus sed etiam sicut precepit.
Simile habetur Genesis xii: Egressus est Abraham sicut precepit ei deus. Item
glossa moralis: quicumque a deo monetur solvat moras, surgat a sompno, faciat
quod iubetur. Et accepit coniugem suam. Glossa: Accepit coniugem suam ad vitandum
virginis infamiam, ad celandum salvatoris adventum, et ad necessarium pueri nascituri
obsequium. Item queritur quomodo videtur Ioseph Mariam accepisse cum eam prius acceperat
et nondum eam dimiserat. Respondetur Crisostomus: non in domum accepit eam, sicut enim
adhuc dimiserat de animo, sed de animo suo depellerat eam et iterum in animum suum
eam recepit. Vel secundum Remigium: accepit celebritate nupciarum ut coniunx vocaretur, vel
accepit coniugem suam tamquam dominam ei obsequium ministrando etc. Et non co-
gnoscebat eam, quod exponunt aliqui ut Hylarius. Et habetur in libro de nativitate
et etiam Glossa narrat de cognicione faciei, dicentes quod post partum Christi in utero
virginis tanta erat claritas in eius facie quod Ioseph non poterat eam intueri,
sicut dicitur de claritate faciei Moysi ex consorcio sermonis domini, quia non po-
terant in eum intendere filii Israel ut habetur 2 Corinthiorum iii. Et ideo non cognoscebat
eam facie ad faciem donec peperit filium suum primogenitum, id est donec uterus eius
evacuaretur. Sed glossa dicit quod de ista cognicione hic non agitur. Et ideo glossa super litteram
solum exponit de cognicione carnali, [illegible] etc. donec peperit filium suum primogenitum.
Et hac littera ducti Elvidius hereticus quod Maria licet a Ioseph non sit cognita
ante partum Christi, tamen post partum ab eo cognita fuit et alios filios peperit, quod
probat ex hoc primo quod dicitur hic: non cognoscebat eam donec peperit etc., ergo post partum
cognovit. Item secundo ex hoc quod subditur: peperit filium primogenitum, quia primo-
genitus non dicitur nisi respectu aliorum filiorum secundum genitorem. Hoc etiam
confirmatur per illud Luce 2o, legitur fratres Christi fuisse. Sed hec non valet quia sicut
[illegible] nobiscum [illegible] filius [illegible] sanguinis
[illegible] nobiscum [illegible] ad [illegible]
[illegible] nobiscum est [illegible] apprehendit nos
[illegible] tribulaciones [illegible] nostre [illegible]
nos [illegible] nobiscum [illegible] adversarius [illegible]
[illegible] nos [illegible]
vite [illegible] nobiscum [illegible] mors [illegible] nos [illegible]

et aliqui [illegible] prima generacione [illegible] scribitur [illegible] domini [illegible] [illegible] ... non debetur [illegible] domini alia
[illegible]

dictum est beata virgo voluit castitatem et simulit Joseph. Item beata virgo fuisset ingratissima
si tali filio et tanto non fuisset contenta. Et Joseph qui dicitur sanctus sceleratissimus fuisset
si templum templum spiritus sancti et specialem habitaculum dei violare aut pollue presumpsisset.
Ad primum igitur dicendum quod hec dictio donec aliquando sit terminus determinatus quo transacto fit aliquid,
sicut ipse non manducabit donec essent hec facta. Et est intelligendum quod completa hec
facta manducabit et non accipitur hic. Alio modo secundum quod dicit glossa interlinearis, ponitur donec pro et
vel pro etiam. Sicut in psalmo dicitur de christo sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos. Scabellum
non est sic intelligendum quod inimicos eius posuit sub pedibus eius tunc medium, quod
tunc dimittat sedere ad dexteram patris, quod numquam erit. Et hoc modo accipitur hic
donec ad dicitur. Non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. Consimile
habetur Genesis viii. Egrediebatur corvus et non revertebatur donec siccarentur aque
super terram, qui tamen nunquam fuit reversus. Et simile est illud in psalmo. Vellem ad diem
dicendum nunquam donec inferret numquam, et multa similia in scriptura habentur. Et potest dici
Crisostomus ipse contendebat ad illo et donec vivit non est ei locutus numquam est ei locutus
vel ponitur donec pro et ut sit sensus. Et non cognoscebat eam donec, id est et peperit
filium suum primogenitum. Ad iii dicendum quod christus dicitur primogenitus filius virginis non
quia alii fuerunt post ipsum, sed quia nullum peperit ante eum. Et hoc modo accipiebatur
in lege Numeri xviii, ubi precipiebatur quod primogenitum deo offerretur. Et si aliqua
mulier pariebat unicum tamen primogenitum offerebat illud. Glossa interlinearis dicit
nullus non post quem alius. Item glossa primogenitus dicitur omne quod primo de vulva egreditur
sive aliud sequatur sive non. Item [illegible] [illegible] domini inter scripturas est enim vo-
cari primogenitum qui primo natus est. Ad 4m dicendum quod in illa scriptura fratres
nominantur cognati eius, quia de eadem cognatione sicut Abraham et Loth
dicuntur fratres Genesis xiii, ubi dicitur ne sit iurgium inter me et te fratres enim sumus
et tamen Loth erat nepos eius et sic patet ad argumentum. Et sic peperit filium suum primo-
genitum ubi tria notantur, primum est educatio vel parendi modus singularitas ibi
Et peperit. Secundum est nati pueri vera humanitas ibi suum filium. Tertium est
eiusdem nati summa dignitas ibi primogenitum. Circa primum est sciendum quod ille
partus sive educatio bene fuit modus et singularis quia cum omnium more aliarum
parientium mulierum peperit et hoc in tribus, primo quia peperit illeso pudore. In
ista cum conditione partus benedicti nulla facta fuit apertura in loco pudoris, sed
ut ait beatus Augustinus. Sicut sol vitrum penetrat vitro illeso et integro permanente sic hic
[illegible] aut egressus diciate non potuit dissimile. Sic sicut flos nascitur de virga
[illegible], unde quidam in [illegible] insultans ver[illegible]
ta manet unde potius respicitur diciatur. Sol vitrum penetrat penetra-
non violatur. Nec virga flore, nec virgo puerpera gloria. Sed dubitatur de
a non ullis [illegible] [illegible] [illegible] pudore virgo dicitur peperisse, per quam partem corporis
partus [illegible] cum [illegible] de hoc varii varie fabulantur, quidam dicunt per costam [illegible]
[illegible] fuit [illegible] de costa [illegible], quare [illegible] fuit ut [illegible] Adam
[illegible] per costam [illegible]. Alii autem dicunt eum exisse per os, quod sicut
[illegible] modo [illegible] [illegible] figuratum fuit in virga Aaron que floruit et fructum amigdalum protulit, [illegible]
[illegible] virga illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], virga Aaron
protulit fructum sine plantatione, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in testa amigdalina dulcedinem
latebat. In testa [illegible] [illegible] dulcedo dei abscondita erat. In virga Aaron invenitur fructum [illegible]
florum [illegible] et fructum [illegible]. Et [illegible] habuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible]

ho et b. alios q quidam dixerunt xpm in sua nativitate dotem publicis assumpsisse q
quinit (?) d clauso virginis utero s; hec forte [illegible] q dotes corporis glorificati [illegible]
redundancia glorie anime ad corpus, [illegible] sua passionem permittebat [illegible] sue agere
et pati ipsa non [habebat] this redundancia glorie ab anima ad corpus et [illegible]
omnia ista ficta [illegible] p vitas dominum [illegible] Johannem [illegible] corporis xpi
primum est verbum concepit p aurem Et causa [illegible] est exprimi p os q ille puer
fuit verbum dei patris et conceptus fuit p aurem virginis sed dicit damasc. unde canitur
Gaude virgo mater xpi que p aurem concepisti gabriele nuncio, ego videtur q
debebat nasci p os virginis Alii [illegible] dicunt eum exisse hinc Alii illuc
S; omnia ista tamen absurda et erronea sunt abscidenda et a catholica
mentibus respuenda Et ideo tenendum est xpm istum fuisse p membrum genitale
ipso tamen membro manente integro et clauso sicut etiam post resurreccionem ad discipulos
ingressus est foribus clausis, non tamen quia fores ille dicuntur fuisse clause non
dicatur intrasse p aliquam fenestram aliquam seu p foramen S; dicitur intrasse p
[illegible] S in [illegible] et hoc fuit propter dotem subtilitatis que [illegible]
assumpsit verbum caro factum est Et hanc veritatem confirmat damasc. lib. iiiito.
c. 8. Quemadmodum conceptus virginem conservavit, ita et partus eius [illegible]
virginitatem servavit inviolatam, solum transiens p ipsam et clausam servans eam Et
[illegible] ad [illegible] p auditum quidem conceptus sit, s; nativitas p consuetum
[illegible] qui nascuntur Et sic quidam fabulantur p costam partum esse ge
[illegible] [illegible] p transisse p portam clausam, et eius non lesisse signa
[illegible] hoc damasc. Et p hoc patet responsio ad dictum illorum de costa [illegible]
aut aliorum de aure et ore quod videtur confirmari p verba damasc. p illud q
dicit damasc. q p auditum fuit conceptus sine carnis [illegible] non est intelligendum
[illegible] verbum eternum ingressus fuerit in virginem in qua prius non fuerat
S; quia audiens virgo verba angeli et illi assenciens concepit deum verbum eternum
Secundo peperit sine dolore [illegible] [illegible] peperit hec [illegible] maximo
gaudio Et hec ideo [illegible] Aug. in sermone de Nativitate domini, quia in
conceptu libido non fuit [illegible] in eodem sermone exultat mater et [illegible]
domini se letam miratur Et de spiritu sancto se peperisse gaudet [illegible] quia pe
perit [illegible] tristatur, s; quia [illegible] exultacionem miratur, unde sed [illegible]
lilii et florum [illegible] est. Sed partus virginis fuit letabundus Et de hoc pot
accipi illud ysaye 35 [illegible] germinabit sicut lilium exultabit letabunda et laudans
tabula Et laudavit in corde suo [illegible] angelis decantant Gloria in excelsis deo unde
quidam in laude beate virginis sic cantavit [illegible] partus [illegible] montis [illegible]
[illegible] fructus [illegible] [illegible] gaudia aliarum feminarum [illegible]
[illegible] partus ille nil sciit triste quia deus nascitur Tercio peperit sine langwore
credibile est [illegible] q sicut beata virgo non [illegible] consuetas mulierum [illegible]
et passiones, nullos sensit langwores [illegible] [illegible] qui venit tolle
glosa [illegible] Sicut dicitur de utero [illegible] unde [illegible] legit [illegible] aliquam [illegible]
Ita pie credendum est q mater eius [illegible] in utero portavit et ex
utero peperit nullum langworem nec quidem molestie sustinuerit, ymo et hec
in omnibus viribus suis magis fortificata fuit [illegible] filium suum
est sciendum q [illegible] xpi [illegible] fuerunt errores [illegible] unus
post xpm non veram carnem sed fantasticam seu [illegible] assumpsisse
Et beatum virginem non mulierem s; angelum fuisse [illegible] et hic fuit error
[illegible] Alius autem error fuit valentinorum et marcionitarum q dixerunt

// ubi [illegible] clausa [illegible] [illegible] [illegible] potuit
quo [illegible] virginis matris inviolata [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] volunt
[illegible] [illegible] [illegible] virgine
[illegible] [illegible] femina [illegible]
[illegible] de Nativitate

xpm nichil de maria sumpsisse sed tantummodo corpus de celo delatum et illud corpus per mariam sicut per aque ductum transisse. Alius fuit error Apollinaris qui posuit corpus xpi de virgine non fuisse sumptum sed [illegible] in tamen xpi fuisse sicut aqua continetur in vase. Secundum omnes istos xpus non fuisset verus homo nec verus filius virginis nec ipsa fuisset vera mater xpi, que omnia sunt a fide catholica aliena et omnes illos errores elidit hec clausula in eo quod dicitur filium suum, non quidem fantasticum sicut dixit [illegible] alias non diceretur vere filius nec ille filius haberet de celo carnem apportatam, nec de verbo conversam, sed utique de sanguinibus virginis formatam, alias non diceretur vere filius suus. Nam quidquid est de necessitate generationis ex parte matris totum hoc invenitur in beata virgine, sed virtutem activam requisitam ex parte viri supplevit operatio spiritus sancti, unde Damascenus libro iii capitulo xii Theotocos i. dei genitricem vere sanctam mariam predicamus, sicut enim vere deus ex ipsa genitus est ipsa vere genitrix dei dicitur, ex quo patet quod non falsum fuit vel [illegible]

Mater dei vere mater dei et hoc propter unionem ypostaticam qua due nature sibi in xpo communicant sua ydiomata ut dicit Damascenus. Circa 2m cum dicitur primogenitum sciendum quod esse primogenitum est magne dignitatis, licet enim primogenitus duplicem prerogativam scilicet donorum plenitudinem quia in donis prior existit et succedit et in hereditate principali et licet potestatis maioritatem inter alios filios ut dicit [illegible] primogenitus prior in donis maior in imperio. Sic xpus maior et prior in donis quia accepit dona gratie sine mensura, et sibi debetur hereditas principalis, fuit enim maior in imperio unde dicitur data est michi omnis potestas in celo et in terra math. xxviii. Notandum autem ex hac voce Elvidium accepisse occasionem sui erroris quod xpus habuerit fratres secundum carnem. Sed primogenitus non dicitur ordine respectu sequentis sed preeuntium respectu patris qui nullum habuit ante eum, secundum Bedam. Primogenitus non dicitur post quem alius sed ante quem nullus, tunc sacerdotibus non debebatur primogenitura [illegible] secundum eundem Bedam. Omnis primogenitus est unigenitus et omnis unigenitus est primogenitus. Sed dicit aliquis quare hec clausula addidit unigenitum sed primogenitum cum nomen primogeniti sit scrupulosissimum. Ad quod dici potest quod licet utrumque dici possit tamen melius dicitur primogenitus ut est filius matris quam unigenitus. Sed ut est filius patris melius dicitur unigenitus quam primogenitus sed tamen utrumque invenitur in sacra scriptura, propter quod sciendum quod hoc quod est primogenitus connotat aliquam dignitatem et prerogativam respectu aliarum personarum, vel saltem possibilium et si non in receptione secundum rem unitatem, saltem in aliqua similitudine secundum rem [illegible] unde filius dei secundum [illegible] etiam a patre pro respectu ad [illegible] [illegible] unde est illud [illegible] quasi unigeniti a patre, et [illegible] dem nullus [illegible] nisi unigenitus qui est in sinu patris, [illegible] primogenitus quia et si [illegible] nemo sit nec possit esse alius in receptione nature secundum [illegible] et [illegible] assimilationem et quandam imitationem [illegible]

multi [illegible]

multi unde Eccl(esiasti)ci 24 Ego ex ore altissimi prodivi primogenita et sic est quod
creature intellectuales et racionales dicuntur filii dei . de intellectualibus est illud Job
38 . ubi dicitur cum me laudarent astra matutina et iubilarent filii dei i(d est) angeli . de ra-
cionalibus est illud ps(almi) Ego dixi dii estis et filii excelsi omnes Et hoc est quod dicit
Apostolus ad Col(ossenses) 1 loquens de filio dei qui est ymago invisibilis dei primogenitus
omnis creature Similiter secundum generacionem temporalem potest dici unigenitus quantum ad generacionem
innocentem secundum carnem quia quanto ad illud post eum nec ante eum a matre genitus est Sed
secundum regeneracionem quantum ad regeneracionem spiritus multi sunt post eum et propter istum
respectum dicitur primogenitus Et hoc est quod dicit Apostolus ad Ro(manos) 8 quos presciuit et predesti-
navit conformes fieri filii sui ymaginis . ut sit ipse primogenitus dicitur in multis
fratribus . quia ergo filius dei temporaliter nasci voluit ex matre secundum carnem ut ipse multos
fratres acquireret per regeneracionem spiritus . hinc est ut sicut ~~filius~~ est unus est dictus pri-
mogenitus sic unigenitus ~~in filio per divinitatem~~ Demonstratur quod sicut obstetrices quando infan-
tem natum suscipiunt balneant et involuunt , dicitur a quibusdam et scribitur in libro
salvatoris quod cum pariendi hora instaret Joseph obstetrices vocavit scilicet Zabel et
Salome sed est apocrifum Ipsa denique virgo que genuit fuit obstetrix , nec aliam
mulierem adhibuit , nulla enim mulier digna fuit tangere carnem christi nisi ipsa beata
virgo Et ideo ipsa sola balneavit , nullum enim aliud lac puer sumpsit quia aliud
lac esset persone Sed ipsa sola illi maxillam implevit purissimo lacte de celo
pleno Et hoc est quod cantat ecclesia Ipsum regem angelorum salvatorem seculare
sola virgo lactabat ubere de celo pleno Unde Jeronimus contra Helvidium Nulla enim ob-
stetrix fuit et infantem involuit , nulla muliercularum sedulitas intercessit sed ipsa
mater obstetrix fuit et infantem involuit Unde cantat ecclesia Membra pannis
involuta virgo mater alligat , Dubitatur primo utrum fuit virgo in concepcione Secundo utrum du(bium)
fuit virgo in partu Tercio utrum permanserit virgo post partum Respondendum ad primum est simpliciter
confitendum est matrem christi virginem concepisse , Contrarium dicere pertinet ad heresim Ebionitarum
et Cerinthi qui christum purum hominem arbitrantur et de utroque sexu eum natum puta-
verunt Cum enim christus sit conceptus ex virgine conveniens est propter quatuor primo propter mittentis
patris dignitatem conservandam cum enim christus sit verus et naturalis dei filius non fuit
conveniens ut alium patrem haberet quam deum ne dei dignitas transferretur ad alium Secundo
hoc fuit conveniens proprietati ipsius filii qui mittitur , qui quidem est verbum dei , verbum corrupcione
autem absque omni corrupcione cordis concipitur , quia ymmo cordis corrupcio perfecti verbi concepcionem
non patitur quia igitur caro sic fuit a verbo dei assumpta ut esset caro verbi dei
conveniens fuit quod eciam ipsa sine corrupcione matris conciperetur Tercio hoc fuit conveniens
dignitati humanitatis christi in qua peccatum locum habere non debuit , per quem peccatum
mundi tollebatur secundum illud Jo(hannis) 1 Ecce agnus dei scilicet innocens qui tollit peccata mundi
non poterat esse quod in natura iam corrupta ex concubitu caro nasceretur sine infectione
originalis peccati Unde Augustinus dicit in libro de nuptiis et concupiscencia Solus
nuptialis concubitus ibi non fuit scilicet in medio marie et Joseph , quia in carne
peccati fieri non poterat sine ulla carnis concupiscencia que accidit ex peccato sine qua
concipi voluit qui futurus erat sine peccato Quarto propter ipsum finem incarnacionis christi quod
ad hoc fuit ut homines renascerentur in filios dei , non ex voluntate carnis neque

mente ex valitudine viri, sed ex deo et ex dei virtute cuius rei exemplum apparere debuit
in ipsa conceptione Christi unde Augustinus in libro de sancta virginitate dicit oportebat ca-
put nostrum insigni miraculo secundum corpus nasci de virgine ut significaret sua membra
et de virgine ecclesia secundum spiritum nascitura. Ad 2m dicendum quod absque omni dubio
asserendum est matrem Christi etiam in partu virginem fuisse Nam propheta non solum
dicit Ecce virgo concipiet sed addit et pariet filium, et hoc quidem congruum fuit propter tria
Primo quidem quia hoc competebat proprietati eius qui nascebatur quod est verbum dei
Nam verbum non solum in corde absque corruptione concipitur sed etiam absque corrup-
tione ex corde procedit unde ut ostenderetur quod illud corpus esset ipsius verbi dei
conveniens fuit ut de incorrupto virginis utero nasceretur, unde in sermone quodam
ephesini concilii legitur qui parit carnem puram a virginitate cessat sed quia natum est
ex carne verbum deus custodit virginitatem se ipsum ostendens per hoc verbum nam
cum nostrum verbum cum paritur corrumpit mentem nec deus verbum substantiale partum eli-
gens perimit virginitatem. Secundo hoc congruit quantum ad effectum incarnationis
Christi Nam ad hoc venit ut nostram corruptionem tolleret. Unde non fuit congruum
ut virginitatem matris nascendo corrumperet Unde Augustinus dicit in quodam sermone
de nativitate domini Fas non erat ut per eius adventum violaretur integritas
qui venerat sanare corrupta. 3o fuit congruum [illegible] ut matris honorem nasci-
turus diminueret qui parentes praeceperat honorandos Ad 3m dicendum quod absque omni
dubio detestandus est error Helvidii qui dixit presumpsit matrem Christi a Joseph
post partum esse carnaliter cognitam, et alios filios genuisse hic enim primo dero-
gat Christi perfectioni qui sicut secundum divinam naturam unigenitus est patris
tamquam perfectus per omnia filius eius ita etiam decuit ut esset unigenitus ma-
tris tamquam perfectissimum germen eius Secundo hic error iniuriam facit spiritui sancto
cuius sacrarium fuit uterus virginalis in quo carnem Christi formavit unde non de-
cebat ut deinceps violaretur per commixtionem virilem Tertio hic derogat dignitati
et sanctitati matris dei quae ingratissima videretur si tanto filio contenta non esset
Et si virginitatem quae in ea miraculose conservata fuerat sponte perdere vellet per
carnis concubitum Quarto etiam ipsi Joseph esset ad maximam praesumptionem
imputandum si eam quam revelante angelo de spiritu sancto deum concepisse cogno-
verat pollucre attemptasset Et ideo simpliciter est asserendum quod mater dei sicut
virgo concepit et virgo peperit ita etiam virgo post partum in sempiternum permansit etc.
Et vocavit nomen eius Jhesum In ista parte describitur eius nominatio vocalis
dicens Et vocavit scilicet Joseph nomen eius Jhesum Olim fuit iuxta legem octava
die quo fiebat circumcisio Et nomen imponebatur Remigius Liquet autem hoc nomen
fuisse notum sanctis patribus et dei prophetis maxime illi qui dicebat defecit
in salutari tuo anima mea, et exultabit cor meum in salutari tuo, Et
illi qui dicebat exultabo in deo Jhesu meo. Unde notandum quod nomen impone-
batur tunc in circumcisione sicut nunc in baptismo, nam tunc aliquis di-
gnus est vocari nomine cum sit baptisatus Et hoc propter tria Primo quia
nomen imponitur propter notitiam secundum philosophum libro 2 Ethicorum. Nomen dicitur a nota-
tione et quia nomen non cognoscimus res et per baptismum homo primo venit in dei
notitiam et gratiam Ideo tunc ei nomen imponitur unde capitulo xxx in

Ut nomen quod tempore illo dono magna festa fuit primo quia nomen suum ihesus est manifestatum
qd alterius erat sibi impositum et ab angelo fuit ... [illegible] vocatum Angelus enim Gabriel missus
ad mariam ait Ecce concipies in utero filium et vocabis [illegible] in circumcisione nomen eius ihesum
sed a deo prius sibi impositum unde in ps. Et vocabitur tibi nomen novum quod os domini nominabit
Syn ... vocabulum dulce et gloriosum omni adoratione cultu et dignissimum nomen quod est super
omne nomen [illegible] primo ab hominibus appellari [illegible] ab eis [illegible] sit a [illegible] habet
[illegible] quod [illegible] ihesus nomen [illegible] est [illegible] fuit impositum aliquid
et christus [illegible] alius [illegible] fuit impositum [illegible] fuit nomen in [illegible] aliquo festo predicari [illegible] ihesus
[illegible] salvator [illegible] in aliis [illegible] fuit [illegible] salutis in aliquo festo salvandi [illegible] est ei hoc nomen
[illegible] hebraice salvator interpretatur latine [illegible] salvator [illegible] a potentia salvandi [illegible] a [illegible]
ab eterno [illegible] ad habitum salvandi [illegible] fuit ei impositum ab angelo [illegible] ei [illegible] patris [illegible]
[illegible] ab actu salvandi [illegible] fuit [illegible] in circumcisione [illegible] nomen ei est [illegible] antiquus [illegible] ihesus [illegible]
hoc nomen dei quo [illegible] quod [illegible] nomen [illegible] [illegible] quod [illegible] nominare [illegible]
[illegible] in carne [illegible] salvator [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nisi [illegible]
[illegible] voluit ut [illegible] [illegible] [illegible] se [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible] nomen
Considerandum est dignitas huius nominis [illegible] quod hoc nomen fuit ab [illegible] vocabitur tibi nomen quod os
domini [illegible] et [illegible] fuit [illegible] [illegible] nomen [illegible] a [illegible] et
domini nominavit. Et [illegible] ad philippenses dedit illi nomen quod est super omne nomen [illegible] a [illegible]
a [illegible] antiquis [illegible] [illegible] [illegible] nomen [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] a
[illegible] Ecce nomen domini venit de longinquo [illegible] ab antiquo [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible]
et [illegible] fuit [illegible] ab angelo [illegible] [illegible] a Joseph impositum ut [illegible] Nono ab apostolis
[illegible] Et [illegible] nomen eius [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] Paulo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] apostoli gaudentes a conspectu [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible]
[illegible] [illegible] ut portet nomen meum coram regibus et [illegible] [illegible] [illegible]
testificatum quod pro nomine christi passi [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] eius [illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] Exultabit [illegible] [illegible] super
De hoc nomine dicit [illegible] in [illegible] dulcis [illegible] media [illegible] [illegible] cogitatur
[illegible] est dulcius eius [illegible] vel [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dulcius quam ihesus dei filius [illegible] est [illegible] [illegible]

Diu iut nom ihu et nome xo / quia nome ihu e nom gre / Sz nom xpi e
comune et sacrum Et nom xpi est nom gre / s nom ihu e nom glorie Sicut eni
hic p graciam baptismi a xpo dicimur xpiani Sic in celesti glia ab ipo ihu dicemur ihuite
salvatore salvati Et quia e dicta sunt gliam et graciam / tantu dicit pt dici sunt
nome ihus et nome xpi Nolo in [illegible] Sicut pt in confessione sua
nome ihus ita ecclia in sua diuisione spuali pdicant isto nomine / ut sic ipa apo
dicta sunt xpiani ita a salvatore vocent salvati / q ut nomine eis no solu quis ihu
vnd catholic p fidem concipitur / s et eti solu a deo votum est / h e qo nomine qd est
sup omne nome / nec enim est aliud nome sb celo datum hominibs in quo opportetat nos
salvos fieri Et in Petrus Ravenn h est nome qd dedit cecis visum surdis audi tum
claudis gressum / sermone mutis / vitam mortuis / tota qz dyaboli ptatem obsessis corporibs
vtrius hominis nomine effugat / de h nome dt Bernardus Ihus e nome dulce nome
delectabile confortans peccatorem et nome bte spei / ergo ihu esto michi ihus Nomen
ihu e virtuosum Vnde illud Apli Abluti estis sctificati estis iustificati estis in nome
dm̄i nri ihu xpi / Et eni nomen ihu attulerunt ablutionem quo ad pcti maculam / vnde
sctificacia quo ad reatum Et ergo tu sed in pcto macula culpa e reatus pz in oia
ista remittuntur p nome ihu vnde Johes Remittuntur vobis pcta pp nom eius Su h
nome omne genu flectitur celestium terrestrium et infernorum / h nome dm̄i qz nostri imo
tamen salvus erit / de h qa nome ipi dominj nit [illegible] pcept precipit d nome
mea debet cubis / h ergo nome d omnibz ordinibz vti debemus / et petiaones d nome
formare Et ppter h orones eccle formantur p nome dm̄i p dm̄m nrm vl q d sic
h nome ecclie no petit qui eu dei dispiciorum et eu suo ct alioz salutem petit
ihus ut qui tale petit eu h nome petit dubium no est / vt qo e dicat dicitur est
ihus qz nome eius nisi in h solo nomine salute obtinere possumus eu de sc ipo dt ego
sum alpha e o prin e finis quia sed p libram ethicam datum omnia pducuntur Sit
p librum carni vnitus imparantur pducuntur et finiuntur zc

Tercio quia a sancta trinitate tenemus esse. Ideo congruum est ut nominetur ad invocationem trinitatis quod fit in baptismo unde Jeremie 14. Tu autem in nobis es domine et nomen tuum invocatum est super nos ne derelinquas nos domine deus noster.

Domine dixit Moyses novi te ex nomine et invenisti gratiam coram me Exodi 33. quia nomen pertinet ad dignitatem et quia per baptismum in maximam dignitatem sumimus quia adoptionem nomine filiorum dei iste est nominandus. Item nomen fit dictum a notamine sive a notitia ex quo quod qui vocare debet ultimum etiam ex nomine quod aliquam sui notitiam habeat specialem. Nam de lege quia ipsum est innominabile ut Genesis 32 Jacob querenti de eius nomine respondit cur queris nomen meum quod est mirabile. Signatur quod mirabile quia super omne nomen ad Philippenses 2o donavit illi nomen quod est super omne nomen. Tamen etiam quia est nomen mirabile quia est innominabile et ineffabile tamen quia mirabile est querere foris nomen eius qui non est foris sed in intimis unde Augustinus in libro de vera religione Noli foras ire in te ipsum redi in interiori homine habitat deus veritas. Ad quem nullus non pervenit qui eum foris querit. Cognoscere patet quod solum ille meretur qui ultimum etiam habet intimatum in intimo sui patet nomen eius vocare ut ipse habeat sui notitiam et cognitionem specialem ultra communem legem. Et si non attingat ad divine essentie visionem quia illud premium legem paucis datum est in hac vita attingit tamen quantumcumque eius divina gratia dispensat. Et hoc etiam quod attingitur valde magnum est ultra communem cursum unde dicit Augustinus in de verbis domini loquitur de deo. Quid mirum si non comprehendis si enim comprehendis non est deus. attingere aliquantulum magna beatitudo est comprehendere autem omnino est impossibile. Et quanto mens alicuius attingerit tanto propinquius nomen sui vocare potest. Huius rei figura est in illo magno nomine dei scilicet thetragrammaton quod dicitur nomen ineffabile. Non quia hoc quod dico thetragrammaton sit ipsum nomen sicut illud nomen ineffabile de quo est intentio sed est circumlocutio alterius nominis secreti habentis quatuor litteras tetragrammaton quod nomen 3or literarum dictum a tetra quod est quatuor et gramma littera. Illud autem aliud nomen sit secretum non invenitur apud nos expressum sed est ineffabile ut Augustinus 1. de doctrina christiana Deum licitum esse de deo sic dicit Augustinus ne aliquis et dignum deo si dixi non est hoc quod dicere volui. unde scias quod deus ineffabilis est quod autem dictum est si ineffabilis esset dictum non esset. Et sic nescio que pugna verborum quod si illud esset ineffabile quod dici non potest plus tamen silentium potius esse voce pondendum. Et illud quod nomen [illegible] circumloquitur per nomen quatuor literarum ineffabile. Unde Moysi querenti de nomine suo Exodi 3o respondit deus. Ego sum qui sum. sic dices filiis Israel qui est misit me. Et dicit Josephus quod ibi tunc deus dixit Moysi suam appellationem quam prius homines non audierunt. nec michi nunc fas est dicere. Et dicunt Hebrei quod hoc nomen tetragrammaton dicitur nomen ineffabile non quod dicit magister in historiis. non quia dici non possit sed quia rem ineffabilem significat. Signat enim ut dicunt periti Hebreorum puram dei incommutabilem ita quod eius significatio non est commutabilis alicui creature per comparationem. Et nota quod licet hoc nomen non proferatur tamen scribebatur. Erat enim sculptum in lamina aurea quam summus sacerdos seu pontifex mitre portabat in fronte quando medebat ornatus ut dicitur

Exodi xxviii. Non tamen alicui fuit phas illud scriptum cognoscere nisi
summo sacerdoti in sanctuario, et in die semel in unctione sacerdotali.
Et tunc in prolatione eius nominis quod fuit oraculum dei hoc nomine tetragramma-
ton dictum scilicet ad instar propositum describere. Et sicut illud quod nomen est
inexpressibile de lege quod sequimur tamen intelligimus a summo sacerdote cum
certis conditionibus. Ita nomen sive notitia dei communis est ab omnibus et absconditum
Ysaie xlv. Vere tu es deus absconditus. Et per hoc est incommunicabile nisi talibus
tamen privilegiatis et singulari gratia perfectis que per summum sacerdotem denotantur
intelligi possit cognoscibilis et ab eis nominabilis est et hoc eis competit tamen
in sanctuario id est in recollectione ad intimum sui quod sanctuarium dicitur. Et in die
semel, id est in abstractione sui ab omni specie creata, et in unctione sacerdotali
id est in actuali unitione mentis cum deo. Hoc est dictum quantum ad omnia tria
ista. Quando mens in actu contemplacionis actualiter rapta fuit. Tunc magis mens
vbigena capit de deo eternam notitiam ineffabilem omni lingue sive hoc
fiat raptim ad eius essentiam videndam sicut fuit in paulo
et in moyse secundum Augustinum in libro de videndo deum, sive secundum aliquam emine-
tiam intellectualis contemplacionis, que non sed ad ipsum sed ad mentem per-
tinet sicut fuit in Jacob. Genesis 32. Cum diceret vidi deum facie
ad faciem. Non enim ut dicunt doctores Jacob vidit tunc deum per essentiam
sed referendum est hoc ad figuram in qua ostendebatur deus. Et hoc ipsum
ad quandam eminentiam visionis pertinet ut dictum est qualis pluribus
privilegiatis ut patet in contemplacione confertur. Et hanc dei cognitionem
non studio lectionis sed virtute mentis perveniunt. Unde in collationibus patrum
collatione abbatis nestorii dicitur. Quam omne ad spiritualis scientie lumen
pervenire per puritatem cordis et illuminationem divinam cum appetit attingere non
autem studio lectionis quam illi tamen qui sunt aliorum doctrinis [illegible] comparare
virtute perfecti sunt per nullorum laborem stipendia cum quasi in somnis conspiciuntur
nonnulla meditatione legis sanctam et intelligentiam et de fructu operis [illegible]
tamen ille. Anima igitur ille mentis contemplative vbigene habet specialem dei notitiam super
in se nomen eius portavit. Unde dicitur super capitulo vi. Collegi [illegible] id est mentem
vbigena seu contemplativa ut patet nomine meo in ea. Quod autem patet illud nomen
sciendum. Quod de hoc verbo domus dicitur in eo quod dicitur Ihesus. Item est
ex quibus resultat in mente contemplativa vbigena quatuor excellentissima predicata
Ihesus. Et significantur hec quatuor in quatuor litteris hebraice tetragrammaton quantum
Et hodiernum in [illegible] in latino reperiuntur in hoc nomine Ihesus. Et significantur
alle quatuor efficacie illius nominis Ihesus in quatuor personis que leguntur isto nomine
Ihesus incorporate. Sciendum ergo quod legitur in Glossa Exodi xxviii. Quatuor
tuor littere hebraice ex quibus constat illud tetragrammaton, licet sunt nisi tres

ordine, ille sadhe heleth hee vau sadhe nabiscum he heth heleth he heth
quia hee est heth et vau et heth v. Et ille heth hic componit hoc nomen
Jhesus additis duabus litteris si scribatur integre vel ponendo heth super titello
semper ut sit in antiquo si breviatur scribitur jhus. Et secundum hoc nomen te-
tragramaton nomen Jhesus si extense scribatur includit in duplo litteras una in
execto scilicet super alto vero tres. Nam extense scribitur sic Ihesus, que due
he signant eius duas naturas in eadem supposito Jhesu ut per longum et eminens
super alias litteras intelligatur divinitas que supereminet universis. Et quia quodam-
modo inclinatur ad creaturas subiectas quasi condescendo super eas per influenciam
et prudenciam universalem secundum illud psalmi: Excelsus dominus et humilia respi-
cit. Per vero aliud eminens intelligitur sua humanitas in illo coniuncta vel posita
in quo libro est innovatum psalmista: Misericors factus sum et exultans sicut gigans.
Signum habetur Regum iiii^to. In Eliseus incurvavit se super puerum id est super naturam
humanam quam assumpsit in tempore. Et quia hoc mysterium unionis scilicet incarnare
humanitatem qua ipse fuit in veteri testamento absconditum, quod in novo testa-
mento in nomine inclito Jhesu existit revelatum. Hinc est quare hoc nomen
Jhesus includit in duplici he et ultra nomen tetragramaton, [illegible] prodica-
tum est ubi quod ipse est principium eius, unde ipse dicit Johannis viii: Ego principium
qui et loquor vobis. Et hoc resultat in mente virginea [conceptiva?] prima efficacia
nominis Jhesus videlicet ipsius mentis in suum principium intellectualis reflexio que
est per cognicionem et amorem quorum utrumque est in parte intellectuali. Unde Dyo-
nisius [illegible] de divinis nominibus dupliciter assignat motum reflexionis anime uno
modo quando a se egressa est ad exteriora aliquid regrediens et ad se ingrediens
illuc redit unde exivit. Et translatione habent complent fideles anima
extra anguste esse virginea [conceptiva?] tacendo scilicet in virtute operativa. Alio modo quando
in superiora splendoribus eterne sapiencie redit ex quibus effluxit mens vincitur per
cognicionem videlicet et amorem. Et hanc reflexionem perfecte fuit prima mens virginea
cognicionis videlicet et amore. Et hanc reflexionem prefecte fuit sola mens virginea
in dyonisii de angelica ierarchia dicit. Sic videlicet divina lux mentes electorum
animare et spiritualem vitam reducit illuminat et accendit ad veri
boni cognicionem et amorem. Ad hanc reflexionem dicit tamen mutat ardens
fideles dicens Cantica vi: Revertere intelligit duplicem actum scilicet cognicionis [et incendii / in mente]
et amoris. Et efficacia signatur per hanc [illegible] que incipitur prima in [illegible] unde ex principio
est illud psalmi: Tecum principium in die virtutis tue. Nam in die virtutis
quando scilicet per graciam dei mens plena virtutibus illustratur in raptu ut quasi
est tamen in splendoribus sanctorum ubi gignitur verbum ex utero mentis. Et hoc
est cum lucifer ante plena adeptionem clarioris glorie lucis. Nam illud fuit
in humanam preelaborata illustracione eterne mentis verbum quod est prima in [illegible]
in est cognitio videlicet ipsa mens reflexa in suum principium habent liberum septem
habeant in mentibus suis magi de quibus dicitur per aliam viam reversi sunt
in regionem suam. Egressa est enim primo anima a deo via creacionis scilicet virtutis

Ad deum via conjunctionis et amoris. Et etiam efficatia nominis ihesu significata est in ihesu filio naue vel nun qui est Josue dictus, de quo dicitur Eccli. xlvi. fortis in bello Jesus naue, Josue interpretatur salvator. naue interpretatur germen. unde salvator et etiam fuit germinis, germen filii ipsius dominum super illud ysaie xlv. Et germinet salvatorem. Et sic ut mens refecta in sinu principio in quo solo habet vere quietem et originem traxit ex aqua pro in pressione ... Aug. in Confess. tibi mens confitetur hec victoria passionis et quietis constantia dicitur quod deus

2 reges et ... domine fecisti nos ad te ... et ...

quibus ... nec constabit nisi quiescit in ... et ... est vita hominis Joh. primo. Quod factum est in ipso vita erat. Unde ipse dicit Joh. xiiii. Ego sum via veritas et vita. Et hoc resultat alia efficatia in mente diligenti videlicet ipsius mentis ad deo vitalis conformatio, quod videlicet mens ita conformatur deo ut iam non sibi vivat sed deo ii ad Cor. v. Qui vivunt iam non sibi vivunt sed ei qui pro ipsis mortuus est, talis enim mens ita est deo conglutinata perfecta conformatione ut quasi deus vivificatur anima sua. Sicut quidam propter maximam unionem dixerunt et senserunt in ipso homine dicebat in eo divinitate loco anime fuisse licet male erraverunt Christus tamen verum est quod non solum Christus qui hac habuit per excellentiam, immo quelibet mens diligens ita est deo conformata ut ei quasi pro anima videtur. Et ideo quod dicit Aug. Sic deus est vita anime sicut anima est vita corporis et tales anime affectiones operationes sunt vitales utpote que a deo et que in deo et ad deum qui est effectiva vita et formaliter et non tempore. Et hec efficatia nominis ihesu significatur per hunc habet quidam interpretatur vita hanc habuit in mente sua scripta sicut apostolus qui dicebat ad Gal. 2. Vivo ego iam non ego. vivit vero in me Christus. Et etiam efficatia significatur in ihesu filio Josedech de quo dicitur Zacharia iii. Et ipse fuit sacerdos magnus et ostensus est zacharie in spiritu quasi indutus vestibus sordidis, que visione angeli ablate sunt ab eo et indutus est mutatoriis et posita fuit super caput eius cydaris munda et mitra sacerdotalis et data est ei potestas iudicandi domus domini. Christus filius Josedech qui interpretatur domini donum institutus prefigurat ... ihesum quantum ad statum hec efficatia nominis ihesu. Ipse enim est sacerdos magnus conservans tempore mentis vitali unione conformando eam sibi hic vestimentis sordidis carnis peccati similitudine indutus erat. Et vestibus illis ablatis a peccato indutus est vestibus mutatoriis a vanitate virtutum donorum et gratiarum quas accepit non ad mensuram, et adornavit sursum candor puritatis et iudicie vite que ipse accepit in capite ut ab eo tamquam derivantur perfecte in mentes diligentes, ut per hec ei conformantur, et ait data est ei potestas iudicandi. Ad hanc usque est dictum Christi, quia pater omne iudicium dedit filio. Unde Joh. v. vel ... quod sibi per gratiam unitur cum ad Christum ut dicit ...

tactus

Math. xix. Vos qui secuti estis me. Secundum est cum ut qui incipit in se
vivere in quibus vivit hic sponsus ibi predicat eo ipso unde et in eis perfecte inducat
sponsus Christus predicatur ubi excellentissimum est quod ipsum est excellentissime essentiam animae Ro.
El quod ipsa et per ipsum et in ipso sunt omnia, que tamen sic possunt distingui
Ex ipso exemplariter, per ipsum causaliter sive efficienter, et in ipso finaliter Chabic
iii. Omnia in te vivo sentio, Ex hac resultat tertia efficacia nominis Jhesus
videlicet mentis in deo fiducialis confirmacio, quia cum firmus eo qui continet omnia
quia quomodo vbi genera continet quemadmodum in se omnia continendum, quid mirum
si ipsa in eo sit firmata quod per nulla re turbata ab ipso alicui deleatur, secundum illud
Ecclesiastici xv. confirmabit in illo et non flectetur, continebit illud et non confundetur.
Et hec efficacia significatur per hanc litteram que interpretatur susceptio vel susceptor susceptor meus non movebor Apostolus
hanc litteram ipse septimam habuit psalmista cum dicebat Ipse deus meus et salutaris meus
Hec efficacia nominis Jhesu figurata est in Jhesu filio Syrach et Salomone
de quo legitur Ecclesiastici L. Renovavit sapientiam de corde suo. Quod vere impletum est
in Jhesu nostro vero. Et Salomonita id est pacificus qui verum sapientiam de corde suo
in celebracione renovavit qua potestates suas ita sibi confirmavit quod nullis blan-
diciis, nullis exprobracionibus, immo nec morte que omnia superat ab eius posse ut
diligere avelli. Vnde filius Syrach interpretatur minime et sic mentis firmitate ipse
XXXVI Vrbis fortitudinis propter eius firmitatem in deo quam quarta est efficacia
nominis Jhesus scilicet dicitur quod salvator ponet in ea muros et antemurale. Ideo
dicit sponsa que ait Canticorum viii. Ego murus et ubera mea quasi turris
Ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens propterea quod et ipsa est Salo-
monitana id est videns pacem. Ceterum predicatum est ubi quod ipsum est esse omnium
ex quo facta sunt. Salutis cum dei proprium est esse. Unde ipse ait Exodi iii.
Ego sum qui sum. Omnia autem alia habent esse accommodatum ab ipso Sapientie 2o
Creavit deus ut essent omnia. Unde Augustinus 2 Confessionum. Nulla causa aliunde
extitit qua esse et vivere currat in nos, preterquam tu faceres nos domine. Ex quo
tertia quarta esse et vivere tendit in nos, propterea quod tu facis nos domine
in mente resultat quarta efficacia nominis Jhesus videlicet ipsius mentis in deum
totalis transformatio mentis quippe tam intimum vel quod esse et quod omnia
habent esse accommodatum ab eo tamquam quod sibi alienum et deo proprium tunc mens
dimodum perfectionis iustitie attingit quando ipsum suum esse totaliter in deum refundit.
Et sic transformatur in deum sicut stilla aque multo vino admixta transfor-
matur in vinum. Secundum Bernardum. Et hoc fit vi efficacia amoris que, ut in
Dyonisius est extasim faciens transformat amantem in amatum. Secundum quod inquit
Augustinus Si terram diligis terra es, si celum diligis celum es, si deum
diligis deus es. Et hec efficacia nominis Jhesu significatur in hac littera que interpretatur
ipse quod ipse appetit deus psalmus Tu autem idem ipse es. Et Actuum xvii. In
ipso vivimus movemur et sumus. Quod non solum intelligendum est secundum naturale ut
intellexerunt illi poete a quibus hoc ibi legitur. Sed etiam de spirituali et

et dicit in quo mens ubi genera transformatur hanc hauriens sibi inscriptam habuit
Apostolus / quia cum Apostolus tam esset sanctus fundatus in deo tamquam in loco se exhibuit
et qui in se anachelastum se [illegible] deo exhibuit. Sicut Augustinus in x° Confessionum Domine
domine et deprecatur ut abiciam me atque eligam te. Haec efficacia nominis Ihesu
significatur in Ihesu filio dei nec quidem significative ut in aliis hoc nomine vocatis sed
vocatur et effective de quo dicit Abacuk Exultabo in deo Ihesu meo. Exultabo
secundum Cassiodorum importat effectum gaudii exterius per rumpendo unde dicitur exultacio
quasi extra se saltacio. Anima igitur mea in deo exultat gaudio per gaudio
suum amoris transformationem / efficit ipse per transformationem Et factus est homo ut homo in
eum transformatur ut fieret deus secundum Augustinum ad quam perfectionem cum mens attingit
tunc ultra quatuor huius nominis tetragramaton dixi sicut de nomine Ihesus ubi
accumulabat Et sicut ipse Ihesus deus est humanatus sic quodam modo talis mens
est deificata ut talibus mentibus vocetur dicitur illud psalmi Ego dixi dii estis et
dubitatur utrum conveniens fuit Christo nomen imponi. Respondeo dicendum quod nomina debent
respondere proprietatibus rerum et hoc patet in nominibus generum et specierum sicut dicitur iiii° methaphisice
ratio enim quam significat nomen est diffinicio que designat rei naturam. nomina autem singula-
rium hominum imponuntur ab aliqua proprietate eius cui nomen imponitur vel a tempore quo
imponuntur nomina aliquorum sanctorum hys qui circa festum nascuntur vel a cognacione
sicut cum filio imponitur nomen patris vel alicuius de cognacione eius sicut propinqui
Johannis baptiste volebant eum vocare nomine patris sui zachariam sed mater Johan-
nem quia nullus erat in cognatione eius qui vocaretur hoc nomine ut dicitur
Luce i. vel eciam ab eventu sicut Joseph vocavit primogenitum suum manassen
dicens oblivisci me fecit deus omnium laborum meorum Genesis xli. vel eciam
ex aliqua qualitate eius cui nomen imponitur sicut Genesis xxv dicitur quod qui
cum qui primus egressus est de utero matris rufus erat et totus in morem
pellis hispidus et vocatum est nomen eius Esau quod interpretatur rubeus. nomina
autem que imponuntur divinitus aliquibus significant aliquod gratuitum donum eis divinitus
datum sicut Genesis xvii dictum est Abrahe appellaberis Abraham quia
patrem multarum gencium constitui te Et Matthei xvi dictum est petro Tu es petrus
et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Quia igitur homini Christo hoc munus gracie
collatum erat ut per ipsum omnes salvarentur. ideo convenienter vocatum est nomen eius
Ihesus id est salvator. Angelo hoc nomen prenunciante non solum matri sed eciam Joseph
qui erat futurus eius nutricius. Unde aliis nominibus que ponuntur Ysaie et Za-
charie quodammodo significatur hoc nomen Ihesus quod est significativum salutis. nam in hoc quod dicitur
Emanuel quod interpretatur nobiscum deus. designatur causa salutis que est unio
duarum naturarum in persona filii dei per quam factum est ut deus esset nobiscum
et secundum Christo dicitur etc. designatur a quo nos salvat quia a dyabolo cuius spolia
abstulit sicut illud Ysaie viii° Et vocabis nomen eius
abstulit secundum illud Ad Coll. ii°. Expolians principatus et potestates traduxit
confidenter. Sed hoc autem quod dicitur vocabis nomen eius admirabilis et designatur
via et terminus nostre salutis inquantum per admirabilem divinitatis consilio et virtute ad
hereditatem future vite perducimur in quo erit pax perfecta filiorum dei sub ipso

Ipse in deo saltat unde et Ihesus in hac transformacionem

Deum

principe dei cum vos dicatur Ecce vir Oriens Nomen eius ad id refertur ad
quod primum scilicet ad incarnacionis misterium 2m quod occultum est in tenebris
lume vetus tarde. Et quamvis in veteri lege multis impositum fuerit hoc nomen
Ihesus tamen non sub ea racione qua [illegible] illud impositum est nomen Ihesus quia illi
quam particularem salutem attulerunt sed iste non solum specialem et universalem salutem
hoc nomen proprium est Christo. Sequitur textus.

Cum ergo natus esset Ihesus in Bethleem Iude in diebus Herodis regis
Ecce magi ab oriente venerunt Ierosolimam dicentes ubi est qui natus est rex
Iudeorum. Vidimus enim stellam eius in oriente et venimus adorare eum
Hic textus [illegible] ipsum deum [illegible] esse verum deum et verum hominem [illegible] celesti
et veneracione regali et dividitur in 2 partes. Quia primo ponitur [illegible] magi
[illegible] ipsius manifestati [illegible] ubi [illegible] recepisset. Secunda pars dividitur
in tres partes. Prima pars [illegible] inquisicio solicita. Secunda eius inventio [illegible] ubi [illegible]
[illegible] audisset regem. 3a eius adoracio devota ibi et procidentes. Secunda pars adhuc
in duas quia prima pars inquisicio Christi ex devocione et ista facta est a magis
Secunda pars inquisicio Christi ex malignacione et haec fuit inquisicio Herodis ibi audiens
autem rex. Secunda pars adhuc dividitur in 2 partes. Prima premittitur Nativitatis pueri
loci nominis et temporis descripcio. Secunda [illegible] fuerunt de Christo a prophetis predicta ut
[illegible] Beda ponitur maiorem diligenciam ibi Ecce magi. Circa primum [illegible] Beda [illegible] natus [illegible]
premittit primo nativitatis pueri [illegible] dicens Cum esset natus [illegible] virgine [illegible]
[illegible] eius nomen scilicet Ihesus i. salvator. Tres enim legimus in veteri testamento
sic appellatos scilicet Ioseph Othoniel et Ionatam qui salvabat populum ab
oppressionibus quibus tunc [illegible] et prefigurabat hunc nostrum salvatorem
nobis natum qui salvat nos a malis quibus eramus involuti et eramus
[illegible] peccati iugo [illegible] depressi. Sub diaboli tyrannide [illegible]
[illegible] Et in [illegible] dampnabiliter [illegible] eramus [illegible] sub
peccati iugo [illegible] depressi. Nam [illegible] peccatum protoplasti [illegible]
[illegible] est in [illegible] peccati [illegible] in peccato in utero et nascimur de peccato
ex utero. Unde peccatum originale [illegible]
infeccione [illegible] quia sumus filii ire. Et corrumpit [illegible] quia sumus [illegible]
concupiscencie que dominatur nobis et est fomitus peccati [illegible] Beda [illegible]
[illegible] peccati [illegible] liberati a peccato [illegible] ut [illegible] isto iugo
peccati liberaremur oportebat nobis nasci talem salvatorem qui [illegible] illo iugo non
detineretur. Talis est iste puer qui natus est hic enim non [illegible]
infeccionis seminalis conceptus 3mo secundum viam communem [illegible] natus est Sed
conceptus misterio spiritus sancti [illegible] natus est illesis claustris virginitatis
virgine [illegible] virgo infantem hunc concepit sine pudore et peperit sine dolore
lactavit celesti [illegible] virgo ante partum in concepcione virgo in partu in pueri
[illegible] et virgo post partum in pueri dulcissima lactacione de [illegible]

dualis. dicit Bernhardus in sermone Qui partus sine dolore, plus nescit pudorem obstetricem corrupcionis [illegible]
nus non reseratus sed conservatus virginalis uteri templum. De tali partu dicit omnibus
tur dicit Augustinus in sermone proprium filium virgine mater dulciter alloquens ait lacta
mater patrem et dominum nostrum. lacta cibum de celo venientem, lacta eum qui talem
fecit te ut ipse fieret in te. Et iste nunc fecunditatem attulit conceptus et decorem
virginitatis non abstulit natus. Quia ergo iste puer sub peccati iugo non tene-
batur, ideo competebat ei ut esset salvator. Mathei primo ipse enim salvum faciet populum
suum. Et hoc est quod orat ecclesia in oracione illa ipsa die nativitatis domini Con-
cede quesumus omnipotens deus. Et typum ad huius salvacionis structuram prefiguravit est in
Joseph de quo legitur Genesis xli. Qui quia per sapientiam suam salvavit populum
a morte famis pharao vocat nomen eius et vocavit lingua egipciaca salva-
torem mundi. Joseph interpretatur apparens et significat Christum salvatorem nostrum qui per suam sapientiam
propter caritatem apposuit nobis alimenta gracie cum tamen qui sumus moriebamur
inedia. Sic enim Joseph congregavit triticum de terra egipti cum tota erat fa-
mes per copia [illegible] ut ibi dicitur. Sic Christus totum thesaurum gracie
apud se reconditum habuit et non admensura ut dicit Johannis iii. Unde
ipse per apparicionem gracie in baptismo nos salvat a peccatis licet aut fomes peccati
adhuc remaneat nobis quantum [illegible] tamen culpe minuitur virtute gracie baptismalis
unde regnare prohibetur Romanos vi. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore peccatum
cum vincibilis non dominabitur, non enim sub lege estis sed peccati sub gracia. Erimus
sedeo sub tyrannide diaboli oppressi qua tyrannide exercuit in homine multipli-
citer aliquando exterius violenciam corpori inferendo aliquando interius corpora obsidendo ali-
quando homines ad peccatum inducendo sive manifeste propriis operibus in specie aliena
creature visibilis decipiendo et quibus apparet in specie femine vel angeli cuiusque occulte
per impressionem imaginum malorum suggerendo, sive per commocionem sanguinis ad peccatum
accendendo. Unde de hiis et similibus dicit Gregorius in dialogis aut opprimendo vexat aut
irritando cumulat aut suadendo blanditur aut minando terret aut desperando frus-
tratur aut promittendo decipit. Et ut ab isto tyranno liberemur liberaremur competebat
nobis mitti salvatorem talem qui potens esset contra eum triumphare. Sed adhuc
nullus erat inventus alius tam fortis et potens. Humanitati enim subiecta est creatura
Romanos viii. Unde peccabilis tamen homo quam angelus et ideo apportuit hunc salvatorem
nunc videmus qui possit expugnare diabolum. Et typum adhuc salvacionis futurum
prefiguratus est Othoniel de quo legitur Judicum iii. Cum tu filii israel opprimerentur a
Chusanrasathaim rege mesopotamie clamaverunt ad dominum et suscitavit
eis salvatorem videlicet Othoniel filium Cenez. Chusanrasathaim interpretatur [illegible] tenebrarum
sathaim interpretatur [illegible] tenebrarum sinistrarum et significat diabolum tenebrarum principem qui
tenebat nos tyrannica servitute oppressos. Contra cuius malicias suscitatus est nobis
Othoniel qui interpretatur tempus dei, quoniam ipse est deus prout per signa evidencia
fuit declaratum ipso die sue nativitatis. Et quia eum virgo peperit et quod angelus
de hac pastoribus signum dedit et quod tota celestis milicia in signum divinitatis
eum glorificavit cantans Gloria in excelsis deo. Hec enim signa de ipso perhibent

Ab Octaviano Imperatore ut ait Innocencius papa tercius vniuerso orbi dicioni Romane subiugato
tantum Senatui placuit Romanorum ut eum pro deo colere vellet. Prudens autem Imperator se
mortalem intelligens immortalitatis nomen sibi usurpare noluit. Ad illorum vero importunam instanciam
Sibillam prophetissam advocat scire volens per eius oracula si in mundo aliquis maior
nasceretur. Cum ergo in die Nativitatis domini consilium super hoc conuocasset et Sibilla in camera
imperatoris oraculis insisteret in die media circulus aureus apparuit circa solem et in medio
circuli virgo pulcerrima puerum gestans in gremio. Tunc Sibilla hoc Cesari ostendit. Cum
autem Cesar ad presentem visionem plurimum admiraretur audiuit vocem dicentem sibi hec ara
celi. Dixit quoque ei Sibilla. Hic puer maior te est et eum ipsum adora. Quod intelligens
Cesar ei thura obtulit et eadem camera in honorem sancte Marie dedicata est que
usque hodie dicitur sancta Maria Ara celi. Refert quoque Thimoteus invenisse in antiquis
Romanorum hystoriis quod Octavianus tricesimo quinto anno regni sui Capitolium ascendit
et quis post se rem publicam gubernaret a diis sollicite requisiuit et audiuit vocem
sibi dicentem puer ethereus a deo viventi sine tempore genitus [illegible] post eo ex inte-
merata virgine nasciturus sine macula. Hoc audito ibi aram edificavit cui hunc
titulum scripsit Hec est ara filii dei viventis

Refert enim Bartholomeus quod in nocte Nativitatis Christi vinee Engadi que
proferunt balsamum floruerunt et fructum protulerunt Et liquorem dederunt
Item in ipso die tres soles in oriente apparuerunt qui paulatim in unum
corpus solare redacti sunt per quod significabatur quod trini et unius dei cognicio
toti orbi manifestata sit Et refert Orosius quod in ipsa nocte absconditus
aer in claritatem diei versa est Et Rome fons aque in liquorem olei versus
est Et erumpens usque ad Tyberim profluxit et tota die illa largissime
emanavit Prophetaverat enim Sibilla quod erumperet fons olei salvator nasceretur
Refert enim Innocentius papa tercius quod duodecim annis pax fuit igitur
Romani templum pulcherrimum construxerunt Et ibi statuam Romuli statuerunt
Consuluerunt autem Appollinem quamdiu duraret Receperunt responsum donec virgo
pareret Hec audientes dixerunt quod in eternum durabit impossibile enim credebat
quod umquam virgo pareret unde in foribus templi titulum hunc scripserunt Templum
pacis eternum Sed in ipsa nocte qua virgo peperit templum funditus corruit

octo nova miracula que ista die contigisse referuntur que continentur in hystoriis scholasticis
Quinto tempore apparuit circa puella que puerum ferret Tres soles stella pristina splen-
dida clara lux templum pacis olei fons [illegible] [illegible] [illegible] opposita pretereunt
aliqua in legenda. vel circulus iste puer ille dicitur signum dei quod fuit h'm mundo a deo
positum sicut [illegible] ad sagittam. unde dicitur de eo Symeon luc 2° Ecce positus
est hic in ruinam Iste enim [illegible] dicitur accepto signo dei vexillo scilicet
crucis pugnat cum [illegible] .i. dyabolum et eum patet vincit Et nota
quod licet xpistus de dyabolo ipsum triumphat ut eum alligavit homines tamen temptare
ut dicit Ambrosius permittitur non ut perdat sed ut probet. Unde cum permissione
dei dyabolum nocere non posse cognoscimus hinc est quod xpistus dyabolum non interfecisse
sed eum alligasse dicimus 2° de c^t [illegible] unde patet quomodo intrare domum fortis
et vasa eius diripere nisi prius ligaverit fortem [illegible] Super quo verbo dicit Augustinus
xpistus veniens in domum fortis .i. in corda mea ubi dyabolus habitat alligat
fortem .i. a seductione compescuit fidelium ut temptationes que adhuc ei permittuntur
non sequatur seductio. ut per vasa eius scilicet nos eripuit ut que ille imple-
verat peccati amaritudine xpistus implet gratie dulcedine. Eramus etiam in inferni
voragine dampnabiliter dimissi ubi patet pena sensus est pena dampni scilicet carentia
visionis et amissionis celestis glorie. de qua voragine in persona omnium humana
salvari precatur psalmista dicens Salva me ex ore leonis quod ut fieret opportunum fuit
salvatorem nostrum esse deum qui iuste nos eripere posset quod quamvis deus potuisset facere
per potentiam aliquam puram [illegible] sed maluit hoc facere per iustitiam Unde oppor-
tuit salvatorem nostrum esse hominem quia nisi homo esset qui dyabolum vinceret non iuste
sed violenter homo ei tolli videretur qui se illi sponte subiecit Et si eum homo vinceret nisi
manifesto homine perderet sed homo purus hoc non potuit quia peccabilis. necesse ergo
fuit deum esse hominem Ihesus autem est ille puer Et hoc est quod dicit leo papa in sermone
de Nativitate domini Filius dei reconciliandorum [illegible] suscepit humanam generis suscepit
ut inventor mortis dyabolus per ipsam quam vicerat vinceretur In quo conflictu pro nobis
inito magno et mirabili equitatis iure certatum est. dum omnipotens deus non in sua ma-
iestate sed in nostra humilitate congreditur obiciens eandem formam eandem quam naturam mortalitatis
quamvis nec peccatorem sed peccati [illegible] Et quomodo adhuc salvator fecerat
ille puer salvator prefiguratus est in Ioathan de quo dicitur quarto regum xiiii cap [illegible]
filii israhel quasi redacti essent in pulverem a rege Syrie vidit deus angu-
stiam israhel et dedit eis salvatorem scilicet Ioathan regem qui liberavit israhel de manu
regis Syrie Syria interpretatur sublimis et significat illum qui dixit In celum ascen-
dam [illegible] xiiii Ioathan interpretatur domini fortitudo et significat xpistum qui fortitudine divina
in natura humana vicit dyabolum et captivos de inferni voragine animas liberavit unde
eum fortissimum [illegible] psalmista in persona eorum qui fuerunt in limbo dicit Quis est
iste rex glorie et sequitur dominus fortis et potens dominus potens in prelio Et adiuvit quod iste
tamen fructus salvatoris differt a priori quia prius fuit de ereptione
nostra a dyabolo dum ipse nobis tyrannice opprimebat suis seductionibus in hac vita

Ut hic glo. et cap. bene dicitur de gaudio celi etc. de natiuitate domini in bethleem ait et luc. concordant
Sed quod et qua ordine ad eam venit joseph et maria luc. exponit ubi ponit ewangelium de aduentu magorum luc.
tac. et ubi exponit enim uel de ac mathei scribens judeis post testimonium gentilium quod de foris gentes judeos [illegible] ergo
introducit gentes scilicet magos luc. uero scribens gentibus introducit per circumcisionem et templi presentacionem et marie purificacionem

que gentes ad
consuetudinem
tant et indu
uero et [illegible]
ait eos dicit

Pro uero tercius fructus est quia eripit a potestate sua quia ipse nos iuste de-
tinebat in inferni voragine per mortem. 3o addit Natiuitatis locum dicens in beth-
leem iude conuenientis eum loci ostendit ex duobus. Primo quia conueniebat prophe-
taciones prophete eum predixerant locum natiuitatis michee quinto Et tu bethleem effra-
ta etc. Secundo quia conueniebat diuine promissioni de promissione eum diuina que fuit
nascituris de stirpe dauid primo id est post de fructu ventris tui ponam super sedem
tuam Quare conueniens fuit ut huiusmodi natiuitas celebraretur loco natiuitatis et unctionis
dd Et sic fuit in bethleem que proprie dicta est ciuitas dauid quia ibi natus
fuit et in regem unctus Et nota quod alibi Christus est natus et alibi conceptus
et educatus propter quatuor Primo propter herodem et alios impios latet mater et misterium Et
ut impediat herodis furorem facilius euaderet alie cause assignantur. Secunda ut osten-
deret promissionem factam dauid esse completam ideo in ciuitate dauid nasci voluit
Tertia ut ostenderet se esse regem et regnum eius non esse de hoc mundo ideo alibi vo-
luit concipi et alibi nasci alibi manere. 4a est mistica quia conceptus eius fuit
floridus ideo in nazareth conceptus est. Ortus autem eius fuit fructuosus ideo in do-
mo panis natus est. Conuersatio eius vero fuit pacifica quia eius morte liberati
sumus et reconciliati deo ideo in visione pacis id est in ierusalem passus est. Moraliter
Cottidie deus in nazareth concipitur et in bethleem nascitur cum
aliquis flore ibi suscipit et se domum celi panis efficit. Concipitur in cordi-
bus credentium et in corporali aliquo per fidem generatur per baptismum. Vel aliter Dominum
credidi quia in nazareth et in floritione gratie que mariam floridam fecit et Christum
fflacte flores et frondete in gratiam Sed nascitur in bethleem id est in pabulatione
glorie bethleem namque domus panis interpretatur de quo pane Sapientie xvi panem
de celo prestitisti eis etc. Et dicitur in bethleem iude ad differentiam alterius bethleem que
est in galilea in tribu zabulon. Et nota quod hec ciuitas bethleem in qua natus
est Christus prius vocabatur effrata sed postea per famem sterilitatem per quam
Abimelech cum domo sua abiit ad moabitas cum reddita ei fuisset mendi-
bus ubertas sicut dicit magister in hystoriis scolasticis habundanciam frugum vocata est
bethleem id est domus panis Quare autem nasci voluit in bethleem huius ipse
in dubitacione [illegible] Quarto annectit tempus natiuitatis eius dicens in diebus
herodis regis qui anno regni sui tricesimo 2o etc. quod est sciendum ut patet per
magistrum in hystoriis quod per redditu a captiuitate babilonica judei sine rege
fuerunt a tempore Sedechie sub quo regnum fuit interruptum per [illegible] annos
et menses tres usque ad Aristobulum qui fuit de semine machabeorum fuit
enim filius Jahannis hircani et cuius pater fuit mathatias unus filiorum mat-
thathie hic primo sibi dyadema imposuit et nomen regis sibi fecit. quo mor-
tuus fratre eius successit ei in regno Allexander frater eius qui fuit nequissimus ha-
bens vxorem nomine Allexandram ex qua habuit duos filios scilicet hircanum
et Aristobulum. mortuo Allexandro anno sui regni 27 regnauit post eum
Allexandra vxor sua annis ix qua mortua orta dissensione super
per in diebus herodis regis Christus dicit quod celebrata dignitatem addit et regis natus et alii fuit herodes sub
quo interfecti sunt infantes. 2us enim fuit herodes de quibus scriptura facit mentionem qui continue de hystoria [illegible]
Ascalonita nacus [illegible] antipa [illegible] agrippa jacobum occidens in carcere petrum

179

97

regno / inter filios eius scilicet Hircano et Aristobolo / tandem Aristobolus
regnum obtinuit cum magno disturbio quod sibi frater suus movebat Hircanus
amplius Romanorum et legis Romane contra eum invocato in quadam dissensione
facta est Iudea tributaria Romanis per Pompeyum a Romanis illuc destinatum
Romani enim Pompeyus sibi tradita urbe expugnata captum Aristobolum
Romam duxit. Et tunc Julius Cesar Hircano regnum Iudee concessit / simul
et pontificatum confirmavit / De hoc Aristobolo natus fuit filius Antigonus nomine
Antigonus qui Hircanum hunc cepit et ... afficiens auriculas
eius dentibus amputavit et regnum Iudeorum obtinuit. Contra hunc autem Anti-
gonum Herodes Ascalonita Romam iniit et ab Octaviano regnum Iudee
sibi impetravit. Erat autem iste Herodes filius Antipatris ydumei ex parte
matris arabici. Et tunc primo regnum Iudeorum ad alienigenas devolutum est
Fuit autem hic Herodes non ipse a Iudeis communis proselitus extitit ...
Herodis tempore anno regni sui 30 natus est Christus. Et ipse occidit innocentes
et tenuit monarchiam totius regni Iudeorum / hic dictus est Ascalonita
non quia inde fuit natione / sed quia Ascalone domum regiam edificavit
Sed quia ... nativitas salvatoris describitur a rege alienigena et hoc
a sanctis signatur tres rationes / prima est secundum Rabanum / quibus ostenditur nobis
insinuatur impletam esse prophetiam que dicit Genesis 49 Non auferetur scep-
trum de Iuda et dux de femore eius etc. ^ Ex quo enim liquet prophetia
non debebat deficere rex vel dux de tribu Iuda donec messias veniret. Cum
igitur successive regnum et ducem descendentem de tribu Iuda duravit usque
ad Cesarem Augustum et usque ad Herodem Ascalonitam qui fuit Iudeorum primus
rex alienigena ... in illo tempore debuit Christus Iudeis venire. Et sic constat contra
scilicet Christum natum fuisse 42 anno Octaviani et 30 Herodis. Secundo
dicunt Iudei Christus nondum venit ... prophetiam et ... regem
aut ducem de tribu Iuda / quod tamen ... non possunt ... eam Christum
venisse. Item glossa per illud ubi In diebus Herodis regis ostendit aliam prophetiam
esse impletam scilicet Danielis 9 Cum venerit sanctus sanctorum cessabit unccio
vestra. Dicit glossa sic In diebus Herodis regis. Finito scilicet regno Iudeorum quod iam
alienigena in gente Iudeorum sibi regnum usurpaverat impleta est prophetia
que dicit Cum venerit sanctus sanctorum cessabit unccio vestra / unccio scilicet regalis que
regnum translatum fuit ad alienigenam. Tercio est prophetia Ieremie / dicit enim
sic Ieremias 23 Ecce dies veniunt dicit dominus et suscitabo David germen
iustum et regnabit rex etc. Queritur de quo germine David loquitur prophetia
Certum est quod non loquitur de Iosia quia iam mortuus erat cum prophetia
loquebatur et regnabat Sedechias. Post ipsum vero non fuit aliquis rex iustus de
semine David qui vere rex ipse dicatur sed ille de quo dicit Angelus Luce 2°
Dabit illi dominus sedem David etc. Ergo ille fuit verus Christus. Secundo dicit

donec veniat qui mittendus est ubi in translacione Caldayca sic donec veniat messias

Judeus non ille quod adhuc expectatur Christum non desperasse prophetia ecce dies veniunt
non ab illo tempore usque ad istum annum m ccccm fluxerunt plusquam m ccc anni
Item de prophetia Danielis. Daniel ix dixit angelus Danieli quod a data licentia
reedificandi muros iherusalem que fuit data tempore Artaxersis usque ad tempora
Christi secundum debebant fluere lxx ebdomade annorum que solum faciunt cccc 90 annos
Et quod in ultima ebdomada debebat occidi Christus et deficere unctio sanctorum. Si di-
cat Judeus quod nondum venit Christus ecce fluxerunt plus quam lxx ebdomade
ebdomada namque fuit vii annos. Item si non fuit occisus Christus secundum dicti-
onem Christi permittente Pontio Pilato Judeorum, tamen fluxerunt usque ad
mente plus quam lxx ebdomade quod patet quia doctores prophetie declaraverunt quod
quod Christus fuit natus lxv vel lxvi ebdomada, et quando fuit baptizatus in
principio lxx ebdomade vel circa. Et quod fuit occisus in medio illius ebdomade
quod dicit propheta illud quod dicunt ultimam ebdomadam dimidiatam fuisse in
anno a passione Christi. Tertio per prophetiam Michee. Dicit enim Michee v Tu
bethleem effrata parvulus es in milibus Juda ex te egredietur qui sit
dominator in Israel. Et egressus eius ab initio a diebus eternitatis. Ergo
quando Christus venit, vere iste egressus fuit de bethleem, qui etiam egressus
fuit a diebus eternitatis, Christus filius Marie virginis, qui fuit egressus ab
eternis secundum divinitatem. Et egressus de bethleem in diebus herodis secundum humanitatem.
Si dicat Judeus quod adhuc egressus est venturus Christus contra eum arguitur quia
qualiter tempore prophetarum fuerunt hic et tamen non fuisse egressum a diebus
eternitatis, qualiter tamen nabuchodonosor tempore Christi dixit et tamen est ipsum in dominum
venisse. Quarto ex prophetia Aggei dicit enim dominus Aggei 2o adhuc
modicum et veniet desideratus cunctis gentibus et implebo domum istam gloria. Ex
hoc non dum venit Christus quia m ccc anni vel circa essent unum modicum. Si enim
ex hoc quod dicit implebo domum istam gloria sumpsit quod stante illa domo que fuerat
reedificata in reditu de babilone veniet desideratus qui eam amplius glorifi-
cavit quam fuerat prius glorificata sub Salomone de qua dicit sequitur Magna erit
gloria huius domus novissime quam prime. Cum igitur illa domus quam dicit
propheta cum dicebat domum istam sit totaliter dirupta, sequitur vel stante illa venit
vel si adhuc venturus est non glorificabitur illa domus. Item patet per Malachiam prophetam
Malachie 3o dicit enim statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem
de hoc statim et de templo sancto suo patet. Quinto et ultimo arguitur quia
Judeos [illegible] Judei meruerunt captivitatem lxx annorum propter peccata que prius fecerunt
ut puta quia ydola coluerunt et sanctos dei occiderunt, meruerunt eciam
istam captivitatem sanctam propter Christum quem iam duravit plus quam per mille et ducentos 33
annos. Et propheta dicit Daniel ix quod usque ad finem sumpsit inde perseverabit
ista desolacio. Cum igitur prius captivitas sit longe maior quam prima et maior

pena presupponat maiorem culpam precessisse Sequitur quod iudei post redditum de
prima captivitate maiora peccata commiserunt quam prius commiserant propter quod meruerunt
captivitatem sequentem nec potest autem dici quod maius peccatum commiserint nisi de occisione
sancti sanctorum quia quando redierunt de babilone non leguntur coluisse ydola
nec sanctum occidisse nisi ad filium virginis marie qui ille erat verus sanctus sanctorum
Causa 2a cum Christi conversatio secundum prophetas iudaicum erat sub regibus propter gentes mittebatur
ad illos prophete Nunc vero sub dicto imperio gentium tamen maiori tribulacione tenebantur
multum eius salvatoris quia maxima infirmitas medicum artificem requirit Tercia
causa est quod in regno iudeorum destructo Christi regnum inchoari debuit Dubitatur utrum
quoniam sunt nasci Christum in bethleem Respondetur quod Christus quare natus est in bethleem
primo propter promissionem factam david Christus erat nasciturus
ex semine david secundum carnem david autem natus est in bethleem quamvis in urbe
regnavit et sacrificia immolavit tamen in civitate regali et sacerdotali Sic Christus
regnavit et sacrificium immolavit tamen in civitate regali et sacerdotali sed Christus
in bethleem nasci voluit tamen in urbe regnavit et sepultus ibi pro nobis hostiam
immolavit unde ipse bethleem sunt locus deputatus Christi incarnacioni et urbs
locus sunt deputatus eius passioni Secundo propter significacionem bethleem enim
2m interpretatur domus panis nichil autem Christum conveniebat Christum nasci qui dicit de
se ipso Ego sum panis vivus qui de celo descendi 3o propter errorem excludendum
Sicut enim dicitur in decretis Ephesini gallus Si deus romam civitatem magnam
legisset cunctuitatem ... terre propter nobilitatem omnium esse facta putaret
Si vero imperatoris filius fuisset utilitatem creditum potentia fieri asserit Cunt
... paupertatem elegit matrem et
... ut confunderet sciencia
paupertatem patria quia dicitur apostolus infirma mundi elegit ut confunderet fortia
...
Elegit autem deus infirma mundi ut confundat fortia sed et elegit
ut primam potestatem magis ostenderet in ipsa Roma que caput orbis erat statuit
caput ecclesie que insignem potestatem victorie ut quomodo fides demonstraret ad unitatem
necessario invenit 2m id ... in civitate sublimi habitabat et habitabat ea per eos
pauperes i. ipsos genitus Apostolorum petri et pauli ut Alia vero ut
per hoc gloriam suam constantem qui gloriatur de hoc quod ex civitatibus nobilibus
originem ducunt in quibus est precipue volunt honorari Christus autem e contrario
in civitate ignobili nasci voluit et in civitate nobili pati opprobrium Sexto
magi pariter magorum diligens inquisitio dicens ubi est sunt nobilia adu
tenda primo qui venerunt quia magi Secundo unde venerunt ab oriente
3o quo pervenerunt quia ierosolimam Quarto quid quesierunt ... inquirentes
et dicentes ubi est qui natus est rex iudeorum Quinto unde moti ad inveniendum
fuerunt videmus stellam eius in oriente Sexto quid intenderunt quia venimus
adorare eum Et hoc per ordinem videamus Circa primum considerandum quod magus
dicitur ... scilicet alii ... maleficium et perpetuos Sed isti magi ut dicit Glossa
non fuerunt malefici sed sapientes puta philosophi caldeorum qui de singulis

Unde non a magica arte sed a magnitudine sive vocabulo sunt magi qui in populo magni / Et ideo
non erant malefici sed sapientes primae fidei nostre qui ideo etiam Reges dicti sunt / quia illo tempore philosophi
et sapientes regnare consueverunt unde de antiquorum temporum felicitate dicitur Omnia felicia erant quando
in quibus non potentior esset nisi melior et sapientior / Nam tunc temporis omnes principes philosophi sunt
vel philosophantur / Nunc autem istis temporibus vero non sunt tales sed omnes querunt dominatus honores et delicias
[illegible] / quod etiam in lingwa persarum dicitur magus Ebraice scriba Grece philosophus
Sed latine dicitur sapiens [illegible] magus est proprie hic scriba vocatur ebreis philosophus
grecis proprie sapiens quia latinis / dicti autem sunt magi secundum istum intellectum a ma-
gnitudine sapientie Et fuerunt ut dicitur de genere Balaam / et successores doctorum
persarum et erant periti in scientia astrorum Et secundum Rabanum Reges et principes illius
gentis [illegible] inspiciebant Crisostomus tamen dicit non eos prius dictos fuisse magos
Sed ex post facto ab effectu eos magos id est maleficos ab ymaginatione magos
dictos id est illusores vocatos eo quod herodem illuserunt et adeo non redierunt Alii vero
dicunt quod christus eos vocatus magos eo quod [illegible] apparere fuerunt subito ali-
qua mirabilia / quales fuerunt sapientes pharaonis qui multa signa fecerunt
equalia signis signis moysi ut dicitur Exodi vii Et si isti magi tales fuisse
dicuntur sive intelliguntur intelligendum est de preterito / sed primum fuisse [illegible] / primus
autem intellectus verisimilior / et omnes tenent eum communiter. Sed queritur quot fu-
isti fuerunt tres reges / et scriptura numerum abstulisse dicitur non ideo non plures sed
tres fuisse probatur Sed ut per eos gentes qui ex tribus filiis Noe nati sunt venture
ad fidem designantur / vel ut dicitur ibidem Tot fuerunt principes qui multos duxe-
runt in comitatu Et secundum hoc tres reges erant qui cum magna multitudine venerunt
Nomina illorum regum fuerunt hec ut dicit magister in hystoriis / hebraice appellius
Emerius damascus / grece galgalat magalat sarati Latine Caspar
Balthasar melchior / deinde considerandum est unde venerunt quia ab oriente
Nam ut dicit glosa venerunt a finibus persarum medorum et caldeorum / ubi est
sabba flumius a quo regio illa nominatur [illegible] et arabia est ubi fuerunt
isti reges Et hoc est quod dicitur in psalmo Reges arabum et sabba dona adducent
Quare autem ab oriente venerunt verum misterium assignat christus ut unde fides
inde inicium fidei procederet / vel secundum Remigium ad designandum quod omnis
[illegible] qui ad eum venit ab ipso et per ipsum venit ipse enim oriens Zacharias vi
Ecce vir oriens nomen illi [illegible] deinde 3o considerandum quos invenerunt / quia [illegible]
[illegible] placuit eis ascenderunt tunc [illegible] domum Sed quare venerunt Jerosolimam / cum
eis dominus non [illegible] ibi natus [illegible] ut clamat christus Nunquid nesciebant quod
in Jerusalem regnabat herodes / Nunquid non intelligebant [illegible] legem Quid [illegible]
rege vivente alterum regem nominat et adorat punitur sanguine / Nunquid non
[illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] usurpabat Ad
quod videt christus [illegible] dominum considerabant regem futurum non timebant regem
[illegible] Adhuc non viderat regem et iam parati erant mori pro eo [illegible]
beati magi qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
facti sunt confessores [illegible] Quare autem venerunt Jerusalem [illegible] [illegible] assignatur
[illegible] / prima quia [illegible] [illegible] regem natum non nisi in civitate regali
cum estimabant esse querendum. Secunda ut tribus [illegible] [illegible] [illegible]
Hii tres magi per tres robustos sunt designati / qui regi David aquam de cisterna bethlehem attulerunt
[illegible] non timentes / sed [illegible] castra [illegible] transeuntes aquam hauserunt Sic tres magi potenter
herodem non formidantes / sed audacter Jerusalem intrantes de novo Rege interrogaverunt / tres robusti
[illegible] bethlehem per aquam cisterne quam hauserunt de cisterna [illegible] / Tres magi venerunt bethlehem
per aquam [illegible] quam [illegible] de [illegible] celesti / signabat enim illa bethleemitica cisterna
quod in bethlehem erat nasciturus celestis [illegible] / qui [illegible] aquam [illegible] omnibus [illegible] et dare aquam
vite non [illegible] salientis in vitam eternam

tur ubi sapientes et scribe respondebant. Cum enim ipsi ubi fuerunt stella iter cess-
derunt secundum aliam opinionem se occultabat ut in civitate sua natus christus [illegible]
et sapientum ut eorum discerent oraculo quod stella sideralis investigare nesciebant
Unde ut impleretur quod dictum est Ysaie 2: De Syon exibit lex et verbum domini de Ierusalem
Et illud erat ut studio magorum ad christum a gentibus fideliter conquisitum impium iudeorum
quererent. Tertia ut magis reddunt inexcusabiles manerent si potuissent quam doctores legum
quod nativitatem scivisse apud omnes ignorasse et ideo non credidisse. Et sic
magi iudeis ostenderunt tempus et iudei magis locum. Secunda prima stella quam
viderant super Iherusalem erat ambitum et ipsos eam dirigebat astronomum. Sed quare stella
non perduxit eos directe ad Bethleem. Respondetur quod magis intrantibus iudeam stella divina
dispositione disparuit ut necesse haberent recurrere ad iudeorum regnum sicut ubi et aliud
inquirere de christo nato et hoc factum est a deo duplici de causa. Una propter ipsos magos
ut qui prius fuerant commoti celesti signo confirmarentur eius doctrina prophetarum et doctorum
Hebreorum visio ut infra patebit. Alia causa fuit propter christum ut eius nativitas in
cunctis regnis nunciaretur et per hoc iudei christum non recipientes inexcusabiles fie-
rent. Et per hoc eciam significabatur quod fides est a gentibus devote recipienda et a iudeis
pro maiori parte in infidelitate permanentibus respuenda. Quia magi qui gentiles erant
ipsum christum devote quesierunt et invenerunt adoraverunt. Sacerdotes autem iudeorum
audientes christum natum per celeste signum in nullo sunt moti ad ipsum querendum et
adorandum. Vel ideo stella disparuit quia querentes auxilium humanum perdide-
runt divinum. Sed queritur cum Iherusalem sit in medio mundi quomodo in tam brevi tempore
ab ultimis finibus orientis venire potuerunt scilicet infra 13 dies. Ad hoc dicitur
uno modo secundum Remigium quia puer ad quem properabant eos tam cito ad se perduce-
re potuit. Alio modo secundum Crisostomum quia duobus annis ante nativitatem pueri apparuit eis stella
sed cum hyemali tempore proficisci potuerunt. Et sic 13 die post nativitatem domini
pervenerunt. Et addit Crisostomus quod nec esca nec potus defecit in peris eorum
Alii intelligunt dicere quod stella quidem in die nativitatis se ostendit et extunc iter
arripuerunt et revoluto anno in 13 die pervenerunt. Sed contra hoc arguit
glossa, quia tunc puer non fuisset inventus in presepio sed in egypto. [illegible]
post annum sed 13 die venerunt secundum glossam Augustini. Non dicit quod post biennium
~~quod forte credebant~~ cum vera est stella miraculis quod esset, sed tunc intellige-
batur eis cum esset stella que iam diu videbatur quod natus est per stella
[illegible] et tunc venerunt ab oriente
[illegible] sed postquam nato christo revelatum est magis et tunc venerunt ab oriente
et 13 die adoraverunt [illegible] natum fuisse [illegible]
Alio modo secundum Iohannem quia die nativitatis et in 13 diebus venerunt in Beth-
leem sicut eos dicit Augustinus. Sed Iohannes addit [illegible] hoc non esse mirum
cum camelos arabicos et dromedarios haberent qui sunt velociores ut [illegible] et
dicit quod tantum currunt in una die quantum equus in tribus [illegible] ut dicit Remigius

multos reges iudeorum fuisse sciebat sed tunc non adorandum magi ... quare ... corde ... dubitavit quia non vere accedit in qua salute sed ... nimirum dubitarent 2° ... portabat quando ... veritate ... rege nato ... dedicerat

Cum ergo isti magi fuerint ... ut supra dictum est / regio autem
illa non multum distat a terra promissionis ideo in tam brevi tempore iherusalem venire
potuerunt. Et si obicitur quare ewangelista dicit eos ab oriente venisse cum hoc
videtur cum ab illa regione venerunt que in orientali parte est respectu iherusalem posita.
dicendum quod ... quid quesierunt quia querunt dicentes ubi
est qui natus est rex iudeorum. Et nota quod non interrogat an natus sit sed ubi
hic videbant sed querunt ubi natus sit / tunc quia natus sit quod
primo quia de illo qui dixit celum et terram ego impleo ut dicitur Ieremie 23 ipsi
querunt ubi est et possit eis videri scilicet in presepio et fulgens in celo
Secundo quia ... de nova natura illius quod ab eterno est genitus ...
unde dicunt qui natus est / 3° quia illi de quo dicitur zacharie 9 Et regnabit
rex super omnes gentes ... ... rex iudeorum Et attendendum est quod forte credebat magi invenire ...
... nati diademate fulgentem ...
famulantium ... regalia signa Sed magis est illud mirabile quod ipsi ...
... et viderunt ... famulantes ... et cum ... iudeum
... invenerunt ... in humili parte tugurii ... Si rex quare
... ambicio ... ut dicit beatus augustinus in sermone Non enim ...
... nec pompa famulantium ... nec in capite fulgebat dyadema
... iacebat in presepio puer ... corpore ...
... Et nota quod de isto regali tytulo quo dicitur Ihesus nazarenus rex iudeorum
... pylatus scripsit in cruce ... tytulus ...
delere non potuit ut pylatus ... tytulus ... gentibus
... magis ... Sed ... de hoc tytulo ... dicitur
... tytulo ... dicentes Non
... Iohannis 19 ... tytulum ...
... dicit ... rex ... tytulo
... est in eis quod dicit dominus ad samuelem ... Mathei 27 Et
... 1 Regum 8 Et ideo cum ... populus et omnes ...
... negatus ... vagantur ... domo ... dicitur david ...
populus eius ... negatus est cum ... dicit ... unde fuerunt ... ad
... natum esse viderunt / vidimus enim stellam eius ... stellam ...
... ad ... sui 2° ... stella ... glo. primo ... loque-
Amicta stella ... loquebantur ... apostoli ... glo. ... est dictum beato augustino in sermone de
... pastoribus angeli ... magis stella ... loquitur lingua
... Iudeis ... angelus ...

Notandum est quod multa ac magna facta sunt in die epiphanie propter ... et maxime
circa ipsius ecclesiam quoniam est quod ipsa die in persona magorum a deo in sponsam est
accepta ecclesia que est ex gentibus maxime congregata Nam die natalis sui in persona
pastorum judeis apparuit de quibus non nisi pauci verbum dei susceperunt illo vero die
apparuit gentibus que ecclesiam dei implerent ut in stelle fulgore dei gratia et in tribus
magis vocatos credendo processit quod cum magi primicie gentium fuerunt et gentes
in partibus credituros esse significaverunt unde festum epiphanie proprie est festum ecclesie
et fidelium ... quod ecclesia illo die a deo est desponsata et ...
per baptismum ut conducta que baptismus illa die Christo suo tricesimo etatis dignatus est
Et ideo canunt letantur ecclesia hodie celesti sponso iuncta est ecclesia quoniam in Jordane
lavit Christus eius crimina nam in baptismo desponsatur anima Christo quia baptismus dotibus scripsit
a baptismo suo

Et ideo annuatim baptizatur congregacio vatum celica quoniam est quia tibi dicit sic domine v.
valuit per baptismum fecit in nupciis primum miraculum scilicet de aqua vinum. hugo ergo ut recitat
cella tibi miraculis ornata stellam ducem columbam vinum maximum. dicit
glossa dicitur epiphania i. per illustracionem pro epiphanius cum illustracionem sonat. illa dicitur plurimi-
tur manifestaciones propter quas gaudium dicunt nominibus epiphania dicuntur cum epiphania pro stella
facta est magis quasi desursum factam ab epi quod est supra et phanos apparicio
Theophaniam cum quod in baptismo a deo patre factam a theos quod est deus et phanos
apparicio quia tunc deus trinus apparuit pater in voce filius in carne spiritus sanctus in columbe specie
Bethphaniam autem quod in nupciis que in domo factam betha enim domus sonat. Ad primum
dicitur ergo cella tot miraculis beneficia sibi a sponso illo die exhibita gratia conpositi
valens exultat tripudiat et iubilat eo quod diem illum magnifice solempnizat.

ortu quod indicatur magis vero gentilitas gentium nondum venire vetitum voluit
stella perducit. Item glossa in Allegoria stella est illuminatio fidei quae ad Christum
ducat, cum dicitur ad Iudeos cum amittitur, quia deus a malis [?]
querens verum illuminatum producit. Item queritur primo de natura illius stelle
stelli cum ipsa stella esset una de ceteris. Ad quod dicendum quod differebat ab aliis stellis
multipliciter. Primo in substantia, quia aliarum stellarum substantia est natura celestis et quinte
essentie. Hec autem de substantia corruptibili fuit. Secundo quo ad causam principii effectivam, quia
alie stelle a deo primitus create sunt nulla cooperante creatura. Sed ipsa ministerio
angeli a verbo facta est. Tertio in duratione, quia ut alie a principio mundi sunt
condite et in eternum debent manere. Ista tamen post creata ipso nato et esse desi-
nebat postquam Christum ostendit et magos ad ipsum perduxit. Quarto in situ, quia alie
stelle sunt in celo. Ista autem non fuit posita in firmamento sed in aere non longe a
terra. Quinto in magnitudine, quia ut dicit Ptolomeus quaelibet stellarum firmamenti
visibilis nobis est maior tota terra. Forte ista non fuit ultra quantitatem duorum pul-
tium arbitror. Sexto in motu, quia alie moventur circulariter ab oriente [?]
in occidens. Hec autem ferebatur motu recto ab ortu in meridie ubi est palestina
ad presepium iacet ut dicit Crisostomus. Septimo in statu, quia alie semper stelle moventur motu
continuo nec [?] stant. Ista autem non continue habebat processum, sed cum euntibus magis
ibat et cum stantibus et quiescentibus quiescebat sed et aliquando nubibus quibusdam tegebatur ipsis
in desperato [?] Crisostomus. Octavo in visione, appropinquatione et occultatione. Cum
eis intrarent Ierusalem occultatur super eorum, deinde ubi Herodem relinquerunt
sepius [?] innatur. Nono in claritate, quia cum alie stelle habeant claritatem a sole,
sole lucente non lucent. Ista vero cum a se lucida esset splendore solis eius claritas
non obumbrabatur. Decimo in significatione, quia alie stelle sunt signa et temporum dispe-
sationes ut dicitur Genesis I. Ista vero fuit tantum nativitatis. Undecimo in effectu, quia
alie habent effectum circa transmutationem inferiorum. Ista autem nullum habuit effectum
nisi ut dicit Leo papa cum notaretur nomine sui splendoris natum palam et fuisse
in se oculos intuentium rapuit et in admirationem suspendit. Duodecimo in ministerio,
creata autem astra creantur deus ut sint in ministerio cunctis gentibus qui sub celo sunt,
ut dicitur Deuteronomii iiii. Hec autem stella in ministerio salvatoris Christi est creata. Unde ut dicit
Augustinus: Celum huic infanti nova claritas stelle arridet. Unde ut dicit
Crisostomus: veniens stella super ubi puer erat descendit infra [?] et super caput pueri
stetit. Tertiodecimo in motore, quia alie stelle non habent motores proprios;
ista autem habuit motorem proprium. Sed quidam dicunt fuisse ipsum spiritum sanctum qui apparuit in specie columbe
in signo stelle Christo nato, quod postmodum apparuit super eum in specie columbe
ipso baptizato. Sed hoc dictum videtur vanum, quia non habet testimonium scripture.
Et ideo alii dicunt et melius quod motor eius fuit angelus qui nativitatem
Christi pastoribus indicavit. Queritur causa quare per visionem stelle magi sic
ut venirent in Iudeam. Respondeo quod quatuor cause assignantur a sanctis
doctoribus. Prima est Augustini: quia angelus deputatur ut [?]

venire in iudeam et adorare dominum quem stella demonstrabat Secunda causa
Augustinus quia ipsi fuerunt successores Balaam qui certum signum stelle predixerant
[illegible] Numeri xxiiii Orietur stella ex Iacob Et ideo videntes preter ordinem nature talem
stellam fulgere cognoverunt quod ipsa erat de qua prophetatum fuit Tercia causa Crisostomus
Quidam addunt ex opinione aliorum quod cum quedam gens erat apud oceanum in
partibus orientis penes quos erat scriptura scripta nomine Seth de apparicione stelle
huius ex principibus elegerunt duodecim viros Et si quis moriebatur, filius eius
vel aliquis propinquorum in eius locum substituebatur. Hii ergo per singulos annos
post messem ascendebant super montem victorialem et orabant in silencio tribus
diebus expectantes si forte illa stella appareret Et factum est in die natali domini
ab orientalibus stella apparuit et descendit super montem habens in se quasi formam
pueri super cuius caput signum crucis splendebat, que magos allocuta est
instar angeli dicens Ite in terram iuda et ibi regem quem queritis natum
invenietis. Quarta causa est quia nove stelle assueverunt oriri in nativitate
magnorum regum Isti tamen plus iudicaverunt mirabilem et singularem esse regem
quem talis stella denunciabat, Unde dicit leo papa Cum genti orientalis plage que
in contemplandorum syderum arte pollebat nova stella clarior et illustrior apparebat
que animos intuencium et aciem sui splendoris impleret ut nequaquam crederetur
esse negligendum quod tanto micaret indicio, signum aspiciens nati pueri qui
super omnem esset regnaturus Item queritur de hoc quod dicit in oriente cum hoc re-
ferendo sit ad magos ut ipsi in oriente positi viderunt stellam, non quando in
oriente sed super iudeam existentem, vel ~~videlicet~~ viderunt stellam in oriente existentem ex
cuius stelle aspectu cognoverunt regem esse natum. Ad quod respondet glossa ambi-
guum esse quod istorum fuit, patet enim utrumque in oriente et eis in ierusalem
Et sic sentit Crisostomus et tenent communiter, fulgorem tamen videre velle quam cum
primo viderunt super ~~ierusalem~~ iudeam nec postea eis apparuit nisi cum egressi essent
de ierusalem. Dicit enim sic Stella que prius incedebat super iudeam
veniendi iudea magis qui ex deliberacione sua plus [illegible] signum
adierunt cum quibus egressis motu notabili tunc primo processit eos Et vidit
innui in loco infra ubi dicit Et ecce stella quam viderant in oriente Item
quando quidem propter mysterio stelle volunt certo signo gentibus nunciare et
venerabantur corpora celestia, huius ratio est modo, prima quia gentiles
Unde dicit Caldei stella colentes Sapiencie xiii Celi deos putaverunt
Gentiles cognoscere stellam non esse deum ex hoc quia nato famulabatur
infanti Ex hoc modo dyonisius ariopagita in dei cognicionem pervenit
per inspectam solis eclipsim in passione domini ut dicit ipse in epistola ad

Thimo Secunda racio est quia debuit eius nativitas creatorem per excellenciores
creaturas nunciari in spiritualibus autem inter excellencius est angelus et corporalibus
excellencior digniorque stella Et ideo per utrumque Christi nativitas est nunciata iudeis
quidem per angelum tamquam racione utentibus / gentibus vero per stellam secundum Gregorium in
glo(sa) / pastoribus angeli / magis stella utrisque tamen loquitur lingua celorum quia
iam cessavit lingua prophetarum Tercia ut iudei inexcusabiles sint / unde glo(sa)
Confusio iudeorum est ubi Christi nativitatem a gentibus discunt et si non credunt ut dicit [...]
inexcusabiles fuerunt Quarta racio est quia Christus est lumen veritatis / ego sum radix
et genus David stella splendida et matutina Et ideo eius nova na-
tivitas debuit novi sideris illustracione declarari / Quinta quia illa gens orien-
talis studuit plus in inspeccione stellarum / et ideo melius potuit cognoscere
signa earum quam aliqua alia nacio Sexta quia post expressus in abidie
prius fuit in hominibus inicium orientis / quia in primis parentibus in paradiso
qui est in oriente Sic et renovacio illius prius notificatur hominibus de illis
partibus Septima quia sicut sol naturalis oritur nobis ab oriente sic Christus sol
spiritualis ab oriente nunciatur nobis venisse in tenebris illis magorum ductore
a stella ducente eos ab oriente / unde Malachie 4 vobis timentibus nomen
meum orietur sol iusticie Octava quia circa incarnacionem domini fuerunt in
oriente illa duo que mundus maxime amplectitur / videlicet sapiencia mundana et
potestas seculi Unde Athenis primo fuit studium / tunc vero inceperunt ibi bella
Et quia Christus voluit omnia nova facere qui est sapiencia et virtus patris
veniens nunciatus est ab oriente Et adverte quia illa duo que inceperunt
ab oriente scilicet sapiencia et potestas seculi nunc transierunt ad occidentem / quia nunc
est studium parisius qui est locus sapiencie et bella fuerunt plura in Alema-
nia quia ita habent imperium Et sic attestatur consuetudo seculi quia
ea que inicium (incepta sunt?) in oriente iam pervenerunt ad occidentem Ex quo certum
patet quia illa duo sapiencia et potestas non sunt finaliter firmata / Nona racio
est quia sicut in fine temporis gracie scilicet dum dominus in iudicio veniet fiet
mutacio corporum celestium quia sol obscurabitur et stelle cadent de celo
Mathei 24 Sic in tempore consummacionis legis et inchoante gracia Christo
novum sidus quod inceptum esse insinuavit tempus gracie / Sed tunc queritur
quare stella illa non duravit toto tempore quo durat tempus gracie cum sit
Dicendum quod huius potest esse triplex racio / Prima quia illa stella significabat
Christum natum esse secundum naturam corporalem / et quia fuit moriturus ideo
ut signum responderet signato stella desinebat esse Secunda racio quia
stella illa erat creata a deo ut sua nativitas revelaretur gentibus et ideo
peracto officio suo cessare debuit Tercia quia illa stella in aere apparuit
Et ideo videtur aliquorum non miraculose esse producta / sed dicunt eam esse

Sed obiciet hic leo forte. Nonne potuerunt istis magis credita et intellecta sufficere ut corporali intuitu
eo non respicerent que plenissimo visu intellectus inspexerant. Audi ad hoc in leo diligenciam inquirens
usque ad medium puerorum presencius in templis hominibus similabat. Ut sic nobis omnibus patescit quod post regnum
domini fecit vestigia videre in carne beati Thome explorare manus ita ut ad maiorem utilitatem proficeret
infancia ipsius magorum probavit affectus,
genita parentela commictunt. Unde quia illa stella significabat verum deum et
natura. Ideo non debuit videri esse cometa que videtur stella et non est unde
sicut ille inspissati in aere dicatur quedam fantasticam esse sicut et quidam hereticam
de corpore Christi dicebant. Et ideo postquam notificaverit per illos ubi debuit annu
corrumpi debuit. Item quicquid eo stella illa esse desinit quod prima dicitur et ea
fuit, tamen sicut veritas inquirit in hystoriis quidam tradunt Bedam voluisse
quod in puteum cadit bethlehemiticum, et post in diebus pauli et Eustachii
quaedam virgines deo dedicatas cum intelligere vidisse, quod quidam fabulose
extimaverunt fratres eo quibus monstrum ducebat nisi eas a genuinis
compaverunt, de inde secreto considerandum est quod intendunt. Venimus adorare eum
in quibus ubi confessi sunt eum verum deum esse, precepto eius fuit ut nullo
pati eum mori fecerunt pro eo ut dicitur super Anulo Crisostomus. Unde igitur infirmandi
sunt in eo quod magi fuerunt sapientes et philosophi, sunt autem sapientum quedam triplex
status contemplacionis statu hominum sapientum sed triplicia sapientum puerorum alterum
spiritualium inquirencium prima est status parvulorum Secundus activorum 3us contemplatorum
hii eum querunt et ei spiritualia offerunt et eum adorant. Primo enim per ma-
4. gos figurantur parvuli de quorum sapiencia habetur Ecclesiastici vii Cor sapientis ubi
tristicia stultorum gaudet de leticia hominum inde Sapientes ante dolent de offensa
dei, de longinquo parvuli et dilacione premii Secundo per magos figurantur
boni activi de quorum sapiencia dicitur Proverbiorum vi vade ad formicam et cetera
congregat dum messis est cum qui in vita parvuli opera virtutum multiplicant per
habent cum vita non est locus acquirendi si prius digna recipiendi Tercio
per magos figurantur perfecti et sapientes contemplativi de quibus scribitur Proverbiorum
Audiens sapiens sapienciam sapiencior erit, non propheta de contemplacione loquens
dicit Audiam quid loquatur in me dominus deus Anima enim contemplativa a
curis temporalibus liberata et a passionibus turbulentis quietata per hoc cor elevatum
et intimacione creata ad deum Et ideo ipsa hic dicit per audiam quid
loquatur in me Sic maria sedens ad pedes domini audiebat verba illius
Secundo videndum qui pervenerunt quia ab oriente Et quod per oriens
intelligitur prosperitas mundana sive terrena ideo per deus quod ipsi per orientis sive prosperitas
habebat venit deliciarum diviciarum et honorum, a quibus eorum illud venit qui
tempore spiritualia dependat invenire, de oriente deliciarum scribitur Genesis 3o eum
tamen habitant adoracionem plagam eorum Carnem intelligitur accessu eorum
subiectae creatura vel delicie et sunt enim qui toto conatu creature delic-
cias querit et in eorum accessione magis meditantur Ideo talis ad orientem
plagam eorum habitare dicuntur, de oriente diviciarum dicitur Ezechielis viii ubi propheta
vidit viros xxv inter vestibulum et altare habentes dorsa eorum altare et

Et quod magis eum et dixisse sapientes qui congregantur in messis quod medicat

fuerit tam orientem et sicut cupidos et avaros qui tota intentione
sua tendunt ad temporalia et quod eos postponunt spiritualia et divina. de
oriente honorum dicitur ysaie xiiij quomodo cecidisti lucifer qui mane oriebaris
per luciferum tradentem sequitur illi qui ambiunt honores et propter quem exal-
tari et sublimari quam adultum cadunt quam in puteis mortis ad infima
descendunt Jab xxj [illegible] ergo oriente templa magi [illegible] descendunt
[illegible] et valent [illegible] spiritualiter invenire [illegible]
vade ab oriente [illegible] boni autem activi ab oriente [illegible] sed
contemplativi ab oriente [illegible] quod ducatu pervenit quod
ducatu stelle per autem dei [illegible] est stella ad [illegible] directiva [illegible]
est divine gratie [illegible] et 2a est [illegible] contemplativi [illegible]
[illegible] dignum ad [illegible] ad cuius inventionem [illegible] dicitur Jab xxxviij 38
[illegible] producis luciferum in tempore suo ubi [illegible] stella quod dicitur lucifer
dicitur et hesperus sed lucifer dicitur quod pervenit solem et designat illumi-
nantem gratie [illegible] hesperus autem dicitur [illegible]
[illegible] subsequitur solem et signat gratiam subsequentem quia homo [illegible]
[illegible] secunda stella [illegible] ad instar [illegible]
[illegible] fulgebunt [illegible] stelle in perpetuas eternitates [illegible] 3a stella
dicitur [illegible] vero [illegible] stella matutina in medio nebule [illegible] du m
et loquitur ad [illegible] filio eius qui [illegible] in
contemplatione [illegible] dubitatur primo utrum [illegible] debuit omnibus esse [illegible]
[illegible] natum debuit manifestari magis [illegible]
magi [illegible] interrogationem [illegible] esse [illegible]
in [illegible]
utrum [illegible] fuit in nativitate [illegible] nova stella [illegible]
[illegible] non debuit omnibus [illegible] quod [illegible]
impedita [illegible] quod [illegible] est [illegible]
[illegible] ad [illegible] 2o [illegible]
[illegible] manifestum [illegible]
Roma [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] non
[illegible] 3o [illegible] in dubium [illegible]
[illegible] in [illegible] ad [illegible] Nunc
in [illegible]
[illegible] et [illegible] omnia [illegible]
[illegible] in [illegible] ut omnes
[illegible] omnibus
[illegible] a [illegible] omnibus
[illegible] ut dicit Leo papa in sermone de nativitate [illegible]
manifestum [illegible] et [illegible]

non est acceptor generis ut latinus non iudeus sic gentiles non masculus nec femina
non servus neque liber. omnes enim unum sunt in eo ut dicit apostolus ad Gal. iii°
verum quia que a deo sunt ordinata sunt ut scribitur ad Ro. xiii oportuit
nativitatem christi ordine quodam manifestari, quemadmodum eius resurrectio quodam
ordine manifestata est. Unde quod petrus dicit Act. x° dedit eum manif-
estum fieri non omni populo sed testibus preordinatis a deo, et nobis qui mandu-
cavimus et bibimus cum eo, postquam resurrexit a mortuis. Unde sicut eius resurrectio fuit
primo manifestata apostolis et postmodum aliis, ita eius nativitas prima ipsa die
nativitatis manifestata est pastoribus, qui personas apostolorum signabant. tum quia
primi ad christum venerunt in eum nobis cuius veri salutis pastores debebant. tum quia
pastores viles conditionis erant, sicut apostoli non de sapientibus et potentibus mundi
elegit dominus. et xiii die manifestatus est magis qui personas gentilium populi
representabant. quia sicut magi sapientes et reges erant sic gentiles sapientia et
potentia mundi pollebant unde dicit paulus Act. xiii vobis iudeis oppor-
tuit primo predicari verbum dei. sed quia repulistis illud et indignos vos
iudicastis vite eterne, ecce convertimur ad gentes. postmodum quadragesimo die manifestus
est senibus cum in templum est portatus. et iustus qui prestolabatur iudeos ut
erat per predicationem Enoch et helye. Unde dicit apostolus ad Ro. xi cum
intraverit plenitudo gentium tunc omnis israel salvus fiet. Ad 3um et 4um
etiam veritatem non poterant verificari. sic loci mutatio, quia cum corpus unum
non possit esse in pluribus locis, sicut eius presentia continuitatem ita non onerosa sunt
ea que nascuntur et oriuntur in tempore ita determinatur sibi tempus preteritum non futurum
et sic limitatio quia omnis res creata est determinati generis et determinate speciei
sic neque ita est homo quod non est angelus. secundum quod ad determinati loci locationem
non poterat dici ubi est ad ipse prius dicitur celum et terram implebat et
sic ubique per eternitatem presentie et potentiam. Secundum vero ad tempus determinatum
dictum est quod natus est. Ante vero non poterat dici natus est, cum eternus sit
pater eternus filius eternus spiritus sanctus. Sed tertium ad genus et speciei limitationem
dictum est rex iudeorum. Ante enim quam dei filius assumeret carnem ex
semine Abrahe a quo iudei descenderunt non magis erat filius dei rex iudeorum
quam aliarum nationum vel aliarum personarum. In eo quod isti magi per eorum inter-
rogationem dixerunt ubi est qui natus est et personali limitatione dixerunt rex

iudeorum

[I]ndorum aptissime et subtilissime demonstrabant dei filium esse incarnatum ad
illos intelligendum uel questiones uel passionem et ea fieri nunquam tamen assumit.
Ad quartum est dicendum quod in natiuitate christi nouam stellam oriri congruum fuit ad
contestationem errorum ad ipsius manifestationem et prophetiam implendam. Presci-
uit enim priscillianiste ut Gregorius dicit in omelia .x.a quorum homines sub constel-
lacionibus nasci, quia stellam fatum hominis nati dicebant, ymo sicut christum
stella ortum fatatum ponebat. Secundum 2m argumentum ipsorum mendacium eludit error
per ducatum et condicionem stelle apparentis in ortu saluatoris, quia nato christo
stella est orta, non autem idem christus natus est quia stella orta fuit. unde magis
est quod dicitur quod christus fuit fatum stelle, quam stella fuit fatum christi. Unde 2m
argumentum fuerunt aliqui astronomi qui sic ponunt fata hominum nascentium per
constellaciones esse quod aliquo homine nato stella sui cursus ordinem relin-
quit et ad hominem natum suo ducatu pergit et natales prodit, ut faciebat
stella predicta. Unde igitur 2m argumentum. Non credimus uiuentem creaturam hominum
temporalium constitutam per constellaciones natum esse, stella noua creata est in
ortu suo que non ad decretum ubi ministrabat, Sed ad testimonium famulabatur.
Secundo fuit congruum ad sui manifestationem. Unde deus manifestat semper habentibus
2m quod apti nati sunt in eius cognicione peruenire, quia igitur iudei
communem legem et diuina uerba consueti erant per angelos recipere, gentiles uero
et magice scripturis astrologi consueti erant stellarum inspicere cursum. Aliqui
uero spirituales prophete secte per instinctum uincentes spiritu prophetico sublimis erat illustrati. ideo
cognicione christus in ortu suo manifestatus est iudeis pastoribus per angelorum nunci-
acionem, quos duxit eos angelus claritatis sub figura magorum. Magis uero
gentilibus per stelle apparicionem que duxit eos, uidimus enim stellam eius in oriente.
Et Anne et Simeoni scilicet in templo per internam inspiracionem, responsum
acceperat a spiritu sancto non uisurum se mortem nisi uideret christum natum. Tercio
hoc fuit congruum ad prophetiam implendam, uult enim deus sua promissa prophetica
esse impleta, sicut que dicta sunt per bonos sicut per malos. unde psalmista de veteri
ei dixerat quo intelligere possumus uerbum quod non est loquutus dominus hic habes
signum quod in nomine domini ille propheta predixit et non euenit, hoc dominus non est
loquutus, sed in animo suo propheta finxit. De ortu autem stelle mencionem fecerat
Balaam dicens: Orietur stella ex iacob, que stella licet intelligatur de littera legis
spiritualiter, litteraliter tamen de ortu istius stelle intelligi potest. Crisostomus etiam dicit
quod circa partem orientis iuxta occeanum quedam gens posita erat que quandam
prophetiam habebat scriptam nomine Seth ut supra dictum est. Secundum textum

a [A]udiens autem herodes rex turbatus est et omnis iherosolima cum illo

b Dicit audiens autem herodes secundum [illegible] natum esse christum per [illegible] magorum per eundem signum ecclesie [illegible] collatum cuius
qui [illegible] ille intelligeretur christus quia eius defecit [illegible] turbatus est audiens rex natum esse [illegible]
iudeorum [illegible] esse ipse [illegible] ne regnum [illegible] iterum ad [illegible] audivit ipse a iudeis appellatur
et [illegible] per ipsum [illegible] a regno

b [illegible] turbatur [illegible] timet herodes non enim venit [illegible] accipere et [illegible]
[illegible] non venit tibi accipere regnum [illegible] sed [illegible] non venit te occidere sed vitam tuam [illegible]

q^m p dibz venit audi et aug^s p^a d morte dne

Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas populi sciscitabatur ab eis ubi
christus nasceretur. At illi dixerunt ei, in bethleem iude. Sic enim scriptum est
per prophetam. Et tu bethleem terra iuda nequaquam minima es in principibus iuda
ex te enim exiet dux qui regat populum meum israel. Hic secundo ponitur herodis et
iudeorum maligna perturbatio. Et dividitur in duas partes. quia primo ponitur tam principum
quam plebis generalis conturbatio. Secundo ponitur herodis fraudulenta inquisitio ibi. Et
congregans. Circa primum notandum secundum doctores de duobus. primo quare herodes turbatus est. assi=
gnantur quattuor rationes. prima secundum Chrysostomum. quia timuit ne aliquis esset natus
de stirpe regali aut de progenie hircani cui daretur regnum. Et ipse tunc esset
alienigena abiceretur. unde [illegible] herodes cum esset alienigena noluit
esse legitimus rex. Et ideo codices quibus genealogia describitur cremavit. qui
etiam propter timorem amissionis regni proprios filios necavit. Secunda secundum eundem
Chrysostomum. quia semper grandis potestas maiori timori subiecta est. Sic enim
ramus arboris in excelso. etiam si levis aura flaverit movetur. sic et sublimes
homines etiam levis nuntii fama conturbat. humiles autem sicut in convalle
positi plerumque in tranquillitate consistunt. Herodes ergo quia totus superbus erat
leviter turbabatur et maxime ubi amissionem regni suspicabatur sicut hic. quod
tamen non contigisset quia christi regnum non est de hoc mundo Iohannis xviii. unde cantat
ecclesia contra herodem. Hostis herodes impie. quia nimium [illegible] alta confundi
[illegible] accepit. Tertia secundum glossam. christus erat venturus [illegible]
[illegible] ut deus sine corpore [illegible] diceretur. unde [illegible] omnis qui se
regem facit contradicit cesari. Et ideo non solum propter se timuit sed propter
[illegible] romanorum [illegible] putabatur. Quarta ratio est quia secundum Burgensem Rege
[illegible] nato [illegible] turbatur. Quinta ratio est et potest dari mystica. herodes
enim gerit personam dyaboli qui de adventu christi turbatur timens regnum sui spoliationem
et humani generis a sua tyrannide liberationem ut dicit beatus Augustinus quasi lo-
quens in persona dyaboli. Christus est inquit qui me inquietat ingressus est mundum
cum nato [illegible] [illegible] [illegible] ardet ratio in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] angeli [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] quae non
intelligere [illegible] [illegible] [illegible] quo me [illegible] [illegible] puto illum in regno
meo velle regnare. ne forte sic deus esse. quem nullum potest mortalis [illegible]

b Secundo notandum [illegible] omnis iherosolima turbabatur cum debuisset magis gaudere
de rege celesti nato. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] tres rationes. prima ratio secundum Chrysostomum quia de adventu
iusti non poterant gaudere iniqui. Secunda secundum eundem ne forte herodes
iratus in iudeos populo gravius [illegible] Nam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Sic regibus [illegible] populus [illegible]. Tertia secundum glossam populus
turbatur propter favorem regis sui quem semper timebat. Semper enim populus plus

b Et omnis iherosolima cum illo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regibus debuerunt
de nato rege gaudere sed turbati sunt et [illegible] ut [illegible] et omnis populus denotata est turbari sunt pre
verecundia et [illegible] quod alienigenis [illegible] [illegible] [illegible] regis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] a gentibus et [illegible] est [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible]. vel timent [illegible]
[illegible] que [illegible] reges [illegible] [illegible] [illegible] vult accipere [illegible] [illegible] defendere et [illegible]
[illegible] timent [illegible] et [illegible]. vel accipe [illegible] pro toto [illegible] omnis iherosolima [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et in regalibus [illegible] [illegible] [illegible] rege turbati sunt

b Et congregans omnes principes sacerdotum quos dominus constituerat ad dei cultum ampliandum Et erant in sinu eius [illegible] et ideo congregat eos que [illegible] propter devotionem populi ad ubinam sacerdotum pendi omne negocium quia in divinis negociis isti debebant cognoscere veritatem Et scribas i. doctores populi [illegible] Remigius Sicut dicitur sunt non in[illegible] ab officio scribendi sed potius ab interpretacione scripture et erant eius legis doctores Consultabatur i. inquirebat palam quia quasi devoto affectu ubi christus nasceretur non dicitur ubi christus natus est / callide eum interrogat quasi ut possit agnoscere quia de rege nato letantur
Sed inuste sonet quod crudeliter sustinet / vel favor iste sunt adulacionis
sicut dicit Crisostomus super Amicus dominus multi / deinde cum dicitur Et congregans pontifices
herodes fraudulenta inquisicione perquirit eum de tribus / primo de loco secundo de tempore ibi
Et mittens illos 3o de persona ibi Tunc herodes Circa primum duo sunt quia
primo ponitur herodis de loco nativitatis christi inquisicio / secundo subiungitur eorum responsio Et
illi dixerunt ei Circa primum ad primum dicitur Et congregans omnes principes sacerdotum Et
ut quos deus oraculis divinis instruxit ut veritatem cognoscere debebant Et
scribas populi i. legis doctores qui intelligenciam scripture habebant Remigius Quare
congregavit principes sacerdotum et scribas quia tamen non credidit / aut eum ut obiecit
sicut credebat herodes scripturis aut non Si non credebat ad quid interrogat
de scripturis quas vaniloquium credebat esse / Si credebat quid sperabat se
posse interficere illum quem scripture regem esse futurum dicebant Respondet Crisostomus
quia credebat sed non perfecte / Credebat enim quia scripture non mentiuntur / sed quod adversus
illum nichil agere parabat instinctu dyaboli non credebat quia non de suo
consilio gubernabatur sed vinculo dyabolico tenebatur ligatus / sed et iterum Crisostomus omnes
peccatores qui hoc ipsum quod credunt perfecte credere non permittuntur propter concupiscenciam
mali Si enim perfecte crederent citius vincerent sed per modicum tristitiam de hoc mundo
non quasi incredulitatem magis utique credunt deo perfecte / Congregat ergo eos propter
tria / primo 2m glossam Si inveniret faceret quod prius se velle ostendit ut opposita
tus esse apud romanos Secundo ut exploraret utrum illis [illegible] letus aut tristis
faceret / 3o 2m Rabanum ut glossam placet enim legis peritorum haberent / deinde
subdit de quo consulit dicens Sciscitabatur ab eis ubi christus nasceretur / de hac
enim inquirebat propter tria / primo ut satisfaceret interrogacioni magorum Secundo
ut complaceret iudeis quia illius gentis desiderarent honorem / 3o ut cognito
loco nativitatis illuc accederet ad occidendum puerum Et attendendum est quia christum
vocat regem quem illi regem appellabant 2m glossam more iudeorum quorum reges vocabant
inungi Notandum quia licet herodes impius sit / tamen in hac sancto modo tenuit
documentum ut in rebus arduis / et maxime in spiritualibus religiosorum sed sapiencium
consilia requiramus iuxta illud deuteronomio xvii Si difficile et arduum negocium
enim apud te esse perspexeris venies ad sacerdotum leviticii generis et ad iudi
cem qui fuit illo tempore / et queres ab eis qui indicabunt tibi iudicium veritatis
et sequeris sentenciam eorum / nec declinabis ad dexteram nec ad sinistram / deinde
cum dicitur / Et illi dixerunt ei in bethleem iude / Ante tempora beati ieronimi textus
fuerunt corrupti quia habuerunt in bethleem iudee quia non est bethleem
gentium / sed dicitur in bethleem iude ad differenciam bethleem quod est in tribu zabulon
p. Iste Conveniat cum iudeis debebant videre herodi Et videtur quia non / quia 2a
ad Thimot ii Attende Tunc ame audisti commenda fidelibus Respondet Crisostomus
p. In bethleem iude Et in hoc est detestabilis christianorum incuria quia sanctus locus nativitatis
non esse in longinquis partibus sed ipse illuc tamen ne negligerent / et hoc enim videmus hodie quia christo
illius gracia sanctorum locus sit / tanta pigricia sit ad ea visitanda cum tamen sollicite ab hominibus
requirerentur Nam ad limina sancti Stanislai pauci de [illegible] tenent / et multi villam [illegible]
et 2m [illegible] in hoc facto quia docet alios locum [illegible] / et tamen ipsi non credunt / sicut fabricatoribus
arche noe / qui aliis ut evaderent preparant et ipsi diluvio perierunt / sicut enim sunt lapidibus miliariis
qui viam aliis indicant / ipsi tamen non ambulant de quibus enim dicit [illegible] quia aspergunt alios sancte vite

xpi sunt mortui spiritualiter per scribas et pharisees qui locum nativitatis xpi et prophetiam declaraverunt / et tamen ipsi
ipsum non adoraverunt / sed magi gentiles sunt qui significant doctrine bone doctorum sed male vite quorum
qui eque perdunt sanam doctrinam per pessimam malam vitam

Dant responsum regi interroganti ore verbo non bono / cui debuisset celare misterium
quod a deo promissum ad salutem gentis iudee et ad fidem hominum suorum / ipsi thesaurum [illegible]
fecerunt quorum tamquam thesaurum domini sui absconditos hostibus eius prodiderunt et sunt [illegible]
sunt non predicatores verbi dei sed proditores misteriorum / et non doctores herodis sed
invitatores malicie eius / glosa super illo verbo At illi dixerunt in bethleem iude
etc. quia non ex ignorancia sed ex cordis duricia verba in eorum noluerunt
scilicet glosa locum nativitatis expresserunt quem testimonio scripture dixerunt ut ipsud eorum
contra illos fieret ad testimonium dampnacionis / non ad adiutorium fidei. Sic enim
scriptum est per prophetam Michee v°. Et tu bethleem terra iuda i. tu bethleem
que sita es in terra iuda vel in tribu iuda s. licet sis parvula quantitate vel
populositate / nequaquam tamen minima es secundum dignitatem in principibus iuda i. inter civitates iuda
ex quibus principes prodierunt eum gloriam vel eum Cristi Regis. Talis est
prerogativa cuius minima videris ut videlicet propagata habes tamen non es minima
Causa quare ex te exiet dux exiet i. nascetur et non mobilis / quia tunc in
nativitate xpi fuit deportatus in egiptum dux i. xpc qui reget populum meum
israel i. populum fidelem qui per fidem videt deum hunc populum gubernando / vel in
Cristo israel dicitur eos qui videntur ex iudeis Si autem non omnes xpc. reget eorum
est acceptio de gentilibus tunc quia specialiter promissus fuit iudeis / unde salvator
dicit Non sum missus nisi ad oves que perierunt domus israel. In propheta Michee v°.
aliter habetur quam scribe herodi dixerunt / et allegata per verba eorum cum que videtur
glosa dicit sic quia si non verba / veritatem posuit quidam. pot Remigius unde
hec reprehenduntur iudei de ignorantia quia propheta dicit Tu bethleem effrata
illi non dixerunt tu bethleem terra iuda / et ubi propheta dicit parvulus es in milibus
iuda ipsi dixerunt / nequaquam minima es in principibus iuda / glosa in hebreo
sic est i. in propheta Michee v Et tu bethleem effrata parvulus es in milibus
iuda ex te mihi egredietur qui est dominator in israel Et egressus eius ab inicio
a diebus eternitatis / et est sensus eum gloriam Et si sis parvulus vicus comparatus ceteris
iuda ubi tanta sunt milia / tamen non es minima quia ex te egredietur magnus xpc
qui non tamen de david / quia egressus eius ex me est scilicet videlicet a
diebus eternitatis quia in principio erat verbum et verbum erat apud deum Et hoc ultimum
s. egressus eius ab inicio a diebus eternitatis iudei tacuerunt / et dicit Crisostomus super Matheum
quod iudei ipsam prophetiam prescindebant ut facerent parvulorum [illegible] sunt tempora
Si enim integram prophetiam protulissent / considerans herodes quia non erat rex terrenus
cuius dies erant a diebus seculi vel eternitatis in tantam furorem non exarsisset Et
ideo dicit glosa hoc ultimum ut dictum est iudei tacuerunt. Alia vero mutaverunt
vel propter ignoranciam vel ad maiorem manifestacionem / ut herodi alienigene
intelligeretur prophecie apperirent / unde et ideo propheta dicit effrata quod
erat nomen antiquum et forte herodi ignotum dixerunt terra iuda et ideo autem
quia propheta dixerat parvulus es in milibus iuda / volens ostendere parvitatem eius
quantum ad populi multitudinem dixerunt nequaquam minima es in principibus iuda volentes
ostendere magnitudinem dignitatis provenientem ex dignitate principis ibidem nascituri.

Nota quod bethleem prius dicta fuit effrata ab uxore Caleph. Sed propter tempore
Elimelech et Noemi facta fuit magna fames in iudea qui cum duobus filiis
ob magnitudinem famis iuerunt peregrinatum in terram moab ut habetur Ruth primo. Cessante
autem fame facta est magna habundancia in eadem civitate. Ideo figurative fuit mutatum a
[illegible] in [illegible]. Et tunc vocata est civitas tu bethleem i(d est) domus panis propter hu[illegible]
[illegible] Et hoc est quod dicitur: Et tu bethleem effrata i(d est) quondam dicta seu
vocata effrata. Et ideo ad literam secundum interpretacionem bethleem dicta est effrata
i(d est) fructifera propter [illegible] et bethleem propter habundanciam. Spiritualiter effrata i(d est)
furoris [illegible] propter herodis insaniam qui pueros occidit. Sed bethleem dicitur domus
panis illius scilicet qui dicit Johannis vi Ego sum panis vivus qui de celo descendi.
Sed hic possunt esse tres questiones dubitaciones. Prima utrum conveniens fuit Christi nativitatem dum
herodi manifestari. Secunda utrum iudei vere vel ficte turbati fuerunt de nativitate
Christi. 3a utrum propter quid sit tyrannorum [illegible] et turbari de dominio et principatu
aliorum. Ad primam est dicendum quod propter tria congruum fuit quod nativitas herodi mani-
festari. Primo propter ostendendam Christi iudiciariam potestatem. Celestis enim quod omnes
in [illegible] monebat timore [illegible] apte quod ipse erat
constitutus a deo iudex vivorum et mortuorum unde dicit Augustinus in sermone de epiphania
Quid erit tribunal iudicantis quando superbos reges cuna terrebat infantis. Et
subdit. Et timeant reges [illegible] ad patris dexteram iam sedentem quem rex
impius timuit adhuc matris ubera lambentem. Secundo propter cavenda dyaboli
maliciam. Cum enim herodes instinctu esset dyaboli, in timore quem habuit audiens
regem natum, timens eius successionem habere ne principatum perderet, significabatur
dyaboli timorem etiam de suo principatu quem habebat super homines. Unde dicit Crisostomus
Cum utique timebat dyabolus et herodes, qui prius dyaboli gerebat, et utique ipse
zelo turbatur et [illegible] regni successorem timebat herodes terrenum et dyabolus celestem.
3o propter premiandam martirum innocenciam, sicut enim secundum Augustinum si non fuissent
rabies tyrannorum non fuissent martirum premia et palma ipsorum. Sic si Christus natum
non fuisset manifestatum herodi, concitatus non fuisset ad interfectionem puerorum et sic eorum
innocencia non fuisset premiata. Unde dicit Augustinus in sermone de epiphania. Absit
quod ut Christus qui ad liberandos homines de penis illorum qui interficiebat [illegible]
egerit qui pendens in cruce pro eis a quibus interficiebatur oravit. Et unus in sermone
de innocentibus: aut quod confiteris hostis [illegible] nunquam potuisses proficere aliquando
quantum profuit odio ipsis parvulis. Ad 2am est dicendum. Unde Crisostomus dicit vere
et non ficte iudeos de nativitate Christi fuisse turbatos, quia eam [illegible]
in [illegible] et [illegible] et [illegible] puerum. Et sic in malicia
[illegible] et [illegible] ut de ortu [illegible] ipso qui magni erant gaudebant, non po-
terant [illegible] cum de [illegible] [illegible] de filiis [illegible]
legebant [illegible]. Et hoc est quod vocabant cum [illegible]. Et [illegible]
dyabolus [illegible] in eis et [illegible] corda eorum [illegible] de ortu
eius de ipso debebant gaudere audientes [illegible] ipsorum [illegible] turbabantur
Glossa vero dicit iudeos non vere sed ficte fuisse turbatos volentes complacere herodi timentes

Tunc herodes. Crisostomus super illud postquam audivit herodes rex turbatus est [illegible] et terribile [illegible] nativitas [illegible] ad mittendum [illegible] non potuit magis [illegible] ne [illegible] regnum [illegible] futurum [illegible] cogitans [illegible]. Tunc herodes

[illegible] Iudei ne eos vexaret si forte aliqua signa letitie de rege nato [illegible] que ipsi simul cum eo turbati audiebant. Ideo dicit et Hierosolyma et omnis [illegible] cum illo. Vel [illegible] quia [illegible] iudei et electi de Christi nativitate letati sunt [illegible] in cordibus suis. Reprobati vero turbati sunt. Licet omnibus sufficeret [illegible] omnibus fuit tanta gaudium [illegible] quod et [illegible] sufficeret [illegible] tanta gaudium [illegible] ad [illegible] tyrannus quanto plures [illegible] se offendisse et plures odiosum esse tanto plus timet aliorum dominium et propriam [illegible] quia [illegible] aliorum [illegible] et dominia timet ne illi quos offendit et [illegible] se odiosum [illegible] gant contra eum et accipiant [illegible] domini [illegible] vita. Ideo tyranni [illegible] in [illegible] et [illegible] timentes male mori sicut male vivunt et male vixerunt [illegible] quod de quodam tyranno [illegible] cum a fratre suo [illegible] turbatum et non [illegible] tyrannus volens videre [illegible] facto [illegible] totaliter [illegible] et super caput suum [illegible] gladium ligari [illegible] tenuissimo et [illegible] sagittas [illegible] timore magno invaderetur timens gladio [illegible] et balistas [illegible] tyrannus gaude [illegible] vultum [illegible] et videns illo [illegible] non posse gaudere [illegible] tyrannus [illegible] gaudere [illegible] quia tot offendi [illegible] video mortem [illegible] et [illegible] de propria et dominio aliorum [illegible] et [illegible] Crisostomus herodes [illegible] tyrannus [illegible] fuit turbatus.

Tunc herodes clam vocatis magis diligenter didicit ab eis tempus stelle que apparuit eis. Et mittens eos in bethleem dixit. Ite et interrogate diligenter de puero et cum inveneritis renuntiate michi ut et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem abierunt. Et ecce stella quam viderant in oriente antecedebat eos usque dum veniens staret supra locum ubi puer erat [illegible] herodes de loco nativitatis [illegible] inquisivit a iudeis [illegible] de tempore nativitatis a magis [illegible] et [illegible] querit [illegible] a magis tempus ut [illegible] fiet [illegible] Et [illegible] clam [illegible] vocat magos [illegible] et scribis [illegible] Crisostomus ut non [illegible] quos habebat suspectos ne forte [illegible] regem [illegible] preponerent [illegible] magis [illegible] timebat ne iudei [illegible] quasi [illegible] oraculo [illegible] sentiret [illegible] Rabanus ut [illegible] dolore [illegible] de quo eos inquisivit dicens diligenter ab eis didicit tempus stelle que apparuit eis. Remigius [illegible] callidus erat et timebat ne dum [illegible] ad eum ut [illegible] quid agere [illegible] occidendo. Ideo [illegible] didicit tempus stelle ut per hoc tempus nativitatis pueri cognosceret. De tempore autem apparitionis stelle ut supra dictum est [illegible] apparuit.

Et post Herodes pollicetur se religionis velut credulus [illegible] sicut ypocrita [illegible] in quo est ordinem
[illegible] Christi [illegible] crucifigitur in principio [illegible] [illegible]
[illegible] iniquitas. Et in Crisostomo Herodes [illegible] esse [illegible] qui [illegible] communione [illegible] Simulata pietas
[illegible] adorare se promisit [illegible] [illegible] [illegible]
et habet indigne [illegible] corpus et sanguinem domini

199

107

tunc magi [illegible] iter [illegible] dicit, quia in dicto Matthei appareat stella
quod [illegible] apparet ex interrogatione magorum dicebant ubi est qui
natus est rex iudeorum nondum [illegible] qui [illegible] est, [illegible] stella erat in
oriente [illegible] secundum [illegible] utrum quod non fuit quia stella apparuit eis
[illegible] ex simplici [illegible], in dicto Matthei appareat quia etiam signi=
ficationis fuit [illegible] dicitur cum dicit Et mittens eos Cognito loco et tempore
inquirit de persona unde mittens eos in bethleem sicut propheta [illegible]
et sibi exposuit [illegible] interrogate diligenter de puero non dicit de rege. Quia
dicit de puero tamen quia ex [illegible] magorum de tempore stelle estimavit
eum esse puerum tamen quia [illegible] [illegible] adorasinum [illegible], [illegible] Crisostomus
quia [illegible] nomine [illegible] eum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sine [illegible] suo / Et cum inveneritis renunciate michi. Falsa
fuit Herodis promissio, quia ut dicit Gregorius [illegible] pertractabat sub gla=
dio [illegible] et malicia sui cordis [illegible] colore depingebat [illegible]
[illegible] est [illegible] malignorum quando aliquid in corde [illegible] volunt
[illegible] simplicitatis coloribus fingunt. Nota secundum Rabanum [illegible] Herodes tam
[illegible] se adorare velle quem invidia agitatione tractabat occidere
[illegible] ypocrita tenet qui dum ficte deum querunt invenire
[illegible] merentur [illegible] se adorare velle [illegible] sed non [illegible]
delem sed devotum se ostendit. Secundo ut magi alacrius ad eum redirent.
3o ne iudei eum presentem ab ipsis abscondant secundum glosam. Et nota
quod quidam adorant ut occidant ut Herodes, quidam ut illudant sicut
milites qui genuflexis ante eum [illegible] dicebant Ave rex iudeorum, alii adorant deum
ut [illegible] exhibebant [illegible] boni fideles [illegible] esse [illegible] dubi=
tandum. Prima utrum quamvis fuerit locus nativitatis Christi sciri ex [illegible]
stellam et doctrina. Secunda utrum in hora nativitatis contingat hominem esse
fatatum. 3a utrum in hora nativitatis contingat hominem esse bene vel
male fortunatum. 4ta utrum in actibus corporalibus contingat unum esse magis
fortunatum quam alium. 5ta utrum [illegible] [illegible] contingat aliquem esse
fortunatum. Ad primam [illegible] dicendum est quod quamvis fuit locus nativitatis [illegible]
et doctrina stelle manifestari [illegible], primo ad ipsorum iudeorum confusionem
Nam quia gentiles stelle [illegible] visione [illegible] secundum quod alias prenunciatos
requirebant, et iudei ab infancia prophetias legendo de Christo in suis finibus
natum non susceperunt secundum Crisostomum ad iudeorum confusionem fuit. Et secundum Gregorium
ad omnium eorum dampnacionis, quia ipsum [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] de loco nativitatis Christi [illegible] [illegible] sunt ad [illegible] dampnacionis
et nobis ad [illegible] [illegible]. Secundo ad magorum in fide confortacionem
Et secundum Crisostomum cum iudei et magi se invicem docent, quod iudei a magis

audivit quod antiquitus prophete eum nunciaverunt et ubi nasceretur predixerunt / contra gene-
to testimonio eius consulti auctori fidei primo querebat ubi stella claritas et prophecie
manifestabat autem. 3o ad ipsius herodis in malicia [illegible] Arguit enim Crisostomus
quia herodes consuluit a iudeis ubi nasceretur christus. Aut enim credebat scripturis iu-
deorum aut non credebat ut dicitur. Ad racionem dicendum quod secundum Augustinum aliqui ponen-
tes fatum esse ipsam vim posicionis et disposicionis siderum dixerunt omnia esse fa-
to esse subiecta necessario. Ipsos eciam actus humanos qui ex libero arbitrio procedunt
Augustinus de fato et quadam necessitate subici tenebat quorum dictum sed fidei et contra fidem
falsum quia contra 2m Augustinum videmus ad sensum quod eciam uno concubitu concepti
et uno momento temporis nati et per consequens sub una constellacione unum tamen eorum
est utrorumque alius diversus. Uni corporis evenit prospera alteri vero adversa. Ideo
falsum vero est. Quia cum hec sint [illegible] non [illegible] nec [illegible] quod quia necessario
in suis actibus et electionibus subiciuntur constellacionibus siderum unde dicit Augustinus
Absit a fidelium mentibus ut fatum esse aliquid dicatur. Et Augustinus dicit ibidem si aliquis
fuit adulter vel homicida propter stellam magis contra magistrum illius stelle, immo
vero magistrum illius qui creavit stellas. Quia cum futurorum prescius deus [illegible]
tata magistratus facta erit quod stellas si deus voluit concedere non sed bonum [illegible]
aut voluit et non potuit impotens est. Aliqui vero catholici 2m Augustinum omnium
connexionem seriem quod causarum quam dei summi attribuunt voluntati et potestati fati
nomine appellant. Sicut ipse magister Boecius dicit ibidem fatum est disposicio inherens
rebus mobilibus 2m quam divina providencia suis quaeque nectit ordinibus. Hec tamen non
ipsa divina providencia 2m quod est affatu et considerata vel [illegible] dei causis
sub creaturis per quas vult omnia 2m suas ordines ut contingencia contingenter
necessaria necessario fatum appellatur. Sicut igitur magis si [illegible] plures divina voluntatem et
potestatem vel ipsam dei providenciam consideratam in rebus nominare fatum [illegible]
[illegible] et linguam corrigat et pro tanto linguam corrigat quod sit dubio
[illegible] homines fati nomine magis ipsam disposicionem siderum intelligunt. Sed
dei providenciam ideo ne fideles illo nomine decipiantur catholici doctores
fati nomine uti non debent. Ideo simpliciter est negandum quod homo in hora sue nativitatis
sit fatatus. Sed 2m quod bona vel mala facit vel consequitur eciam bona vel mala
pro tempore et operari. Ad 2am dicendum quod fortuna bona dicitur in aliquo quando
evenit sibi aliquod bonum preter suam intencionem et mala fortuna quando sibi evenit
aliquod malum quod ipse non putat sibi evenire. Sed potest aliquando bonum vel malum
evenire alicui preter intencionem propriam quod tamen non evenit preter intencionem superioris cause
cui subicitur. Unde cum homo in suis electionibus et in suis actibus quos ex libero
arbitrio elegit subicitur pluribus ipso deo quantum ad inclinacionem et angelis
quantum ad intellectum illuminacionem et celestibus corporibus quantum ad corporis disposicionem
Ideo cum hoc quod divina operacione inclinatur ad aliquam electionem ad aliquid sibi
utile et quod angelica illustracione illuminatur ad id bonum prosequendum et quod corporum
celestium impressione disponitur ut illud bonum sibi utile operetur / cuius tamen utilitatem
ipse ignorat dicitur tunc bene fortunatus. Et cum hoc quod corporum celestium impressione

dispositionem ad quam dicitur infortunatus. Et quia hanc dispositionem vel inclinationem
celestium corporum impressione homo consequitur in sua nativitate ideo philosophus dicit eum esse
bene fortunatum est esse bene natum et esse male fortunatum est esse male natum
Hoc igitur non loquendo de fortuna in hac materia contingit homini esse bene vel
male natum. Verum quia inclinationes derelicte in corporibus nostris et causate a nativitate
ex ipsis constellationibus non imponunt necessitatem nec faciunt in nobis coactionem
sed solum quandam dispositionem et quandam inclinationem. Ideo numquam ex impressione
celestium corporum nostrum corpus sic disponitur ad aliquod bonum prosequendum quin possimus
agere contrarium, nec umquam sic inclinatur ad operandum aliquod malum quin per liberum
arbitrium et per habitum virtutis possimus contra tales inclinationes et dispositiones
agere quia domini sumus per voluntatem a principio usque ad finem actuum nostrorum
secundum quem modum non negamus quin bona vel mala fortuna ut dicit ipsas inclinationes
vel dispositiones causatas in corporibus nostris ex impressione corporum celestium secundum
quas evenit homini aliquod bonum vel malum preter suam intentionem. Sed si per bonam
fortunam et malam intelligamus tales inclinationes causatas in corporibus nostris
ex constellationibus nos cogentes et necessitantes secundum quas necessario eveniret homini
bonum vel malum preter suam intentionem. Sic bona fortuna vel mala omnino secundum
fidem neganda est. Ad tertium dicendum quod ex impressione corporum celestium non
solum corpora nostra verum etiam corpora inanimata sortiuntur quandam efficaciam et
virtutem preter illam efficaciam et virtutem quam habent per qualitates activas et
passivas elementorum. Quod magnes attrahit ferrum non est nisi ex aliqua efficacia
qualitatis active vel passive elementi sed ex efficacia sortita a magnete ex
impressione corporis celestis. Consimiliter lapides et herbe quasdam virtutes
et efficacias habent respectu aliquorum effectuum et operationum corporalium non per activas
et passivas qualitates elementorum sed per impressionem diversorum corporum celestium
quas virtutes et efficacias alii lapides vel herbe non habent. Et eodem modo
dicendum est quod ad aliquos effectus corporales per diversam impressionem diversorum
constellationum corporis celestis unus homo habet aliquam efficaciam et virtutem quam
non habet alius. Sicut unus medicus in sanando et unus agricola in plantando
et unus miles in expugnando et unus nauta in navigando habet maiorem
efficaciam et virtutem quam alius. Cum igitur quilibet sit in actibus exterioribus unus
magis possit esse fortunatus quam alius dicendum est quod si duo medici in curando
vel duo milites in expugnando eligant debita media per que debeant
consequi finem intentum non potest dici quod ad electionem unus dicatur magis fortunatus
quam alius ex quo utrique providet media per que poterant et debebant consequi
finem intentum. Sed si contingat ad opus exequendum unus magis dici fortunatus
quam alius quia aliquam efficaciam vel virtutem et impressione corporis celestis
in executione talis actus corporalis magis ~~habebat~~ habuit unus quam alius
quam tamen efficaciam ipse ignorabat, ideo exequendo talem actum evenit sibi

pt inclinacionem suam naturalem sed pt inclinacionem superiorum cause Ad quartum dicendum
quod si fortuna accipitur pro illorum agencium quibus possunt aliqua evenire pt accionem
et intencionem ipsorum quanto aliquod agens magis providet omnia que possunt evenire
tanto pro eius minor fortuna accipitur et quanto aliquod agens pauciora providet et plura
eveniunt pt ordinacionem et intencionem eius tanto pro eius hoc esse maior fortuna unde
dicit philosophus quod ubi plurimus intellectus ibi minima fortuna et ubi plurima fortuna ibi
minimus intellectus Si ergo est dare aliquod agens sic universale quod omnia providet et
ordinet sicut est agens divinum pro eius nulla fortuna accipitur propter quod philosophus dicit
quod ridiculosum est deum dicere fortunatum esse Et pt hoc aliquod bonum vel malum
evenit homini pt suam intencionem et pt celestium corporum disposicionem vel inclinacionem
et pt angelorum illuminacionem quia omnia ista sunt agencia particularia sed pt divinam
providenciam que est prima ordinatrix et factiva omnium eveniunt universaliter nichil
evenit pt quia cum omnia media et apta accidit eius et attingit a fine usque
ad finem fortiter et disponit omnia suaviter pt cuius disposicionem et ordinacionem
et provisionem evenit pt nichil Ideo respectu divine providencie hoc non pt dici bene vel
male fortunatum [illegible]

Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valde Et intrantes
domum invenerunt puerum cum maria matre eius et procidentes adoraverunt eum
Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera aurum thus et mirram Et
responso accepto in sompnis ne redirent ad herodem per aliam viam reversi sunt
in regionem suam Hic iam ponitur quesiti invencio et eius devota adoracio
Et hec quinque particulis primo ponitur qualiter venerunt Secundo qualiter invenerunt
ibi Et intrantes domum Tercio qualiter adoraverunt ibi Et procidentes adoraverunt
Quarto qualiter et quid obtulerunt ibi ibi Et apertis Quinto qualiter redierunt
ibi Et responso accepto In prima particula tangitur tamen primo tangitur corporis
recessus a tempore usque a quo sed magi Cum audisset regem herodes hic ponitur
de diligenti inquisicione et de redditu abierunt Abierunt nichil mali suspi-
cantes Et non dicitur Remigius Cum isti magi audierunt herodem [illegible] quamvis
ad hoc ut quererent dominum sed non ut ad herodem redirent et sunt bonos
auditores qui bona que audiunt a malis predicatoribus faciunt sed tamen opera eorum
non imitantur Secundo tangitur stelle ducatus usque ad terminum ad quem Et ecce
stella quam viderant Hic habet hoc videtur quod stella visa fuit quondam a magis
in oriente sed non fuit in recessu a ierusalem cepit eis apparere ut esset semper
dictum est oriente refulgens Crisostomus dicit quod apparuit glo Et adhuc dicitur
quod stella deduxit eos ab oriente usque ierusalem Et tunc abscondita est ab eis
et hec tripliciter ratione ut dimisit Glo prima ut cogerentur querere in ierusalem de
loco nativitatis ut sic de certo ipsum Christum cognoscerent tamen pro stelle apparicionem et
pro prophetie assercionem Secunda quia iusti divino auxilio deserentur qui querunt humana o
Tercia quia signa data sunt infidelibus Cum apostolus sed prophetie fidelibus Et ideo
signum datum ipsis dum adhuc essent infideles quia gentiles non debuit appari-

abierunt secundum recte ... de ierusalem ut ... bethleem ... [illegible]

Si ergo regem terrenum querentes venissent, magis essent confusi quia tanti itineris
laborem sine causa suscepissent, nunc autem quia celestem querebant et si nichil
regale videbant in eo tamen fulgore stelle testimonio consentienti gaudebant oculi corporis
contemptibilem puerum aspiciebant, quia spiritus in corde eorum terribilem eum monstrabat,
unde et Leo papa. Nec in multo tempore tres ad adorandum puerum novi syderis claritate deducti
fuissent, non enim imperantem demonibus, nec mortuos resuscitantem, nec cecis visum
nec claudis gressum aut mutis eloquium reformantem, vel in aliquo divine potentie actione
viderunt, sed puerum silentem, quietum sub matris sollicitudine constitutum in quo nullum quidem
appareret de potestate signum, sed magnum probetur de humilitate miraculum. Tota enim vita salvatoris
que et dyabolum superavit et mundum humiliter est concepta, humiliter est consummata. Dispositos
dies sub persecutione finit, nec pueris tolleravit passionis, nec passuro defuit
mansuetudo puerilis. Unde tota christiane sapientie disciplina non in habundancia verbi, non in
astucia disputandi, neque in appetitu laudis et glorie, sed in vera et voluntaria humilitate consistit
quam dominus ihesus ab utero matris usque ad supplicium crucis pro omni fortitudine et
elegit et docuit, idem Leo. Ut ergo et tu possis dyabolum et mundum vincere, curre
per viam humilitatis et pacis, virtutem ecclesie pro sumere quia hys munimentis potentes
facilius adversarios et inimicos tam visibiles quam invisibiles superare.

vel diu / unde glo. magi ingressi iudeam deserunt stellam ut augustinus ... vel diu deserunt amplius quam querunt ... subdit glo. nec debebat ... quia apparere demonstrat legem et prophetas quia si ... et prophetas non audiunt ... stella ... magis ...

dum essent inter fideles sed iudeos propter legem quam habebant. Tercia racio est in Crisostomo ut per subtraccionem stelle cogerent manifestare ortum eius iudeis quod conveniebat propter duo. Primo propter confusionem iudeorum quia illi de remotis provinciis ... inter eos et apud eos natum ... et ipsi ab infancia in lege et prophetis instructi eum non susceperunt. Secundo ad maiorem dampnacionem ipsorum quia que ... docuerunt de Christo ipsi ignorabant. De illo antecedebat eos ut dicit beatus Augustinus. Apparuit stella ... donec magos perduceret ad puerum. Et hoc est quod subditur usque dum veniens staret ubi erat puer. Hic apparet secundum glosam quod stella in aere posita erat et domui in qua puer erat vicina ... domum non designasset. Et ut dicit Crisostomus descendit inferius et stetit super caput pueri quasi diceret hic est ut quod loquendo monstrare non poterat stando monstraret. Et eciam Rabanus ... dicere et clamare videbatur hic est puer quem natum testatur celum. hic est ille rex magnus qui venit celesti imperio regnum facere terrenum. Nota quod supra dicitur ubi erat puer non super quia puer superstabat et regebat stellam et non stella regebat puerum. hic eciam datur differencia inter super et supra. quia aliquid dicitur super aliud quod regit. et est illo dignius ut homo dicitur sedere super equum. Et spiritus sanctus in talibus specie descendit super Christum hominem. Supra vero dicitur quod regit et sustentatur ab illo sicut ecclesia dicitur fundata supra petram id est Christum. Sic hic dicitur portare omnia super dorsum. Et hic stella stabat super puerum. Deo tangitur corpus ... pariter medium videntes autem stellam gavisi sunt valde. Nota quod triplex fuit causa gaudii illius. Primo quia affectus ille fuit iocundus et ideo faciebat gaudere eos. Secundo quia apparebat iudeis error. quia dicebant se vidisse stellam ... in oriente timebant enim ne iudei eos fantasticos et delusos esse dicerent. Tercio quia de loco nativitatis Christi non ... quod fallax est. Et ideo debebant in ambiguo positi quo loco erat adirent. Sed celeste sydus dedit eis signum certitudinis. Quarto quia magis gaudent homines de inventione rei perdite quam possesse. Et adhuc quatuor ... per verba que ponit hic ewangelista. Videntes gavisi sunt gaudio magno valde. vel aliter per hec verba accipi. Gavisi sunt ... Crisostomum quia spes eorum non erat decepta sed amplius confirmata. Gaudio gavisi sunt quia ut in glosa gaudio gaudet qui propter deum gaudet qui est verum gaudium. Addit autem magno quia de magno gaudebat. intelligebat enim ut Crisostomus quod ... gaudebat dignitas nove nati regis excedebat mensuram omnium mundialium terre regnorum. Addit autem valde quia ut Remigius magis gaudent homines de rebus perditis et inventis quam de semper possessis. Notandum quod triplex est stella quam magi viderunt. Prima materialis quam viderunt in oriente. Secunda spiritualis scilicet fides quam viderunt in corde de qua ... plus ... spes celi et homines celestes ... stellarum ... et nisi stella hec prius in corde cordibus radiasset nequaquam ad visionem prime stelle venissent. Tercia intellectualis

que ... perduxit ad domum pueri id est celum glo. Magister stella est illuminacio fidei que ad Christum ducit quam non ducit ad iudeos magi ... quia diu a malis ... illuminacionem perdiderunt

que est angelo / de qua Baruch 3° Stelle dederunt lumen in custodiis suis
Hanc viderunt in sompno cum amoniti fuerunt ne redirent ad Herodem Tercia est
racionalis scilicet beata virgo de qua dicitur Ecclesiastici Quasi stella matutina / Hanc vi-
derunt in diuersorio Quarta est supersubstancialis scilicet christus de qua Apocalipsis vltimo
Ego sum radix et genus dauid et stella splendida et matutina / Hanc
viderunt in presepio / propter visionem prime et secunde stelle magi gauisi sunt
propter visionem tercie gauisi sunt gaudio magno valde / deinde eciam subditur
Et intrantes domum inuenerunt Ibi ostenditur qualiter eum inuenerunt / quia puerum
cum maria matre eius Et hoc puerum secundum Augustinum qua qualitate corporum aliorum
opus indigentem / fandi impotentem / et nulla ab humana infancia generaliter
distinctum Quamuis stella diuinitatem eius ostendebat / sed infancia veram cum
humanitatem pretendebat Cum maria matre eius Non dyademate coronatam secundum
Crisostomum Non aut in lecto aureo recumbentem sed vix tunicam vnam habentem non
ad ornatum corporis sed ad tegumentum nuditatis Quale eam poterat habere vxor
carpentarii peregre constituta vestimentum Et forte beata virgo ad aduentum magorum
pertimuit ne dominum eius cum tegmenta respiciens contra infantem in magnos
potentes viros sicut aliqui volunt Tulit puerum de cunis et posuit inter
brachia et collocauit in gremio sicut puer decenter iacet / et ipsum sic magis
ostendit pueri / Magi vero viso puero hanc fidem illuminati sunt et crediderunt
ipsum puerum esse illum qui eos tanta sollicitudine quesiuerunt / et quem stella
indicauerat / nec ab hac fide eos mouit paupertas nec pueri imbecillitas
vel aliud / secundum Rabanum Sed quare non inuenerunt ibi Joseph cum maria sicut
pastores inuenerunt Ad hoc dicendum secundum Crisostomum Quod ideo tacetur quia nomine
de officio nutricij vel ad nutricium pertinentibus non conueniunt / vel secundum Raba-
num et Hylarium Quod diuina dispensacione factum est ut illa hora Joseph absens
esset ne quid pueri crederetur a gentilibus in fide nouellis / deinde eciam dicitur
Et procidentes ponitur qualiter adorauerunt quia latria genibus flexis et ille
cultus soli deo debetur vnde Glossa Hominem viderunt et deum cognouerunt
Et ideo eum adorauerunt / vel et procidentes id est in terram cadentes Glossa pro-
dens signum humilitatis est sine qua nullus deum adorat Adorauerunt eum
In carne vilem adorauerunt adoracione latrie que fit per fidem spem
et caritatem tres virtutes theologicas / quia exhibuerunt puero honorem
quem creatorem crediderunt / ab ipso vitam eternam sperauerunt / et ipsum super
dilexerunt ergo ipsum adoracione latrie adorauerunt Nota in hoc quod dicitur Et
procidentes adorauerunt Notatur virtus et excellencia fidei eorum Michel enim
nobilitatis nec dignam veneracionem eius adeptam viderunt vir Crisostomus
putas quod adorasset infantem non intelligentem adoracionis honorem
nisi aliud diuinum credidisset / in eo ergo non prouenit detulerunt honorem
non intelligenti sed diuinitati eius omnia cognoscenti Ad idem Rabanus
O Quanta autem exultacio fuit tibi o virgo beatissima / quis cogitatur valeat Gaudio enim gaudes
inter genuflexas iam quasi deum adorare videbas O quam magna fuit horum magorum fides
qui credunt quod ille puerulus sicut videbant indutum cum paupercula matre et in loco
despecto sine parentibus sine familia sine omni ornatu inuentus esset rex et verus
deus / et hec ita esse crediderunt puerulum deum non adorassent et honorassent si puerulum
tamen non credidissent / Alios duces et alios principes non sicut eos apportebat / ex quo quod
quod cognouerunt per hominem per deum venerantur Hunc eum viderunt puerum paruis vilibus inuolutum
in gremio pauperis matris positum nullum regie dignitatis habentem preter non ex verbo quod hoc

veniam, quod ei exhibuissem nisi in eo aliquid supra hominem cognovissem. Unde Bern. Adorant magi et
offerunt munera adhuc lactanti matris ubera. Quid o magi ubi est apud regem thronus? nunquid videtis purpuram
isti quibus est involutus? Si rex est diadema eius ubi est? Quid vere enim videtis in diademate
quo coronavit eum mater sua in [illegible] de quo [illegible] ait propheta [illegible]
[illegible] et [illegible] Et iterum quid unde vobis hoc alienigene ut [illegible] adoretis Christum
Adorarunt verbum in carne, in infantia sapientiam, in infirmitate virtutem.
Quid querendum est quare magi tam sapientes et prudentes non fuerunt scandali-
zati in rege nato, videntes ipsum in tanta paupertate natum. De hoc loquitur
beatus Bern. pulchre in sermone de Epiphania: Epiphania quasi apparitio. Apparuit benignitas,
dicens: Quid facitis o magi? quid facitis? lactentem puerum adoratis in tugurio
vili, in vilibus pannis? Quid nunc Deus est iste? Deus autem in templo sancto suo; Dominus
in celo sedes eius, et vos eum queritis in vili stabulo et in Marie gremio.
Quid facitis quod aurum offertis? Quomodo rex est iste? Ubi aula regia, ubi thronus, ubi
curie regalis frequentia? Numquid aula est stabulum, thronus presepium, curie frequentia
Joseph et Maria? Quomodo ita insipientes facti sunt viri sapientes ut adorarent
puerulum despicabilem tam pro etate quam pro paupertate? Insipientes facti sunt
ut fierent sapientes, et predicarent eas spiritus quod postea predicavit apostolus: Qui
vult esse sapiens fiat stultus ut sapiens sit. Subdit: Nonne timendum erat
fratres ne scandalizarentur viri isti et illusos se crederent cum tantam vilitatem
viderent? A regia civitate ad querendum regem mittebantur ad Bethleem, ad Beth-
leem villam pusillam; diriguntur, ingrediuntur stabulum, inveniunt involutum pannis
infantulum; non illis sordet stabulum, non pannis offenduntur, non scandalizat
lactentis infantia; procidunt, venerantur ut regem, adorant ut deum. Hi perfecte
qui illos adduxit et ipse instruxit; et qui per stellam foris admonuit, ipse
in arcano cordis docuit. Ad idem loquitur beatus Augustinus in sermone de Epiphania
domini dicens: Bethleem natum cum didicissent, in quo adorando se salutem quem
iam deum esse compertum minime dubitarent; neque enim etas alta, quem
adulatione colerent, non de membris purpura, non in capite diadema fulge-
bat, non pompa famulantium, non terror exercitus, non gloriosa fama preliorum
hos viros ad eum ex remotis terris cum tanto voto supplicationis attraxerat. Iacebat
in presepio puer recens natus, exiguus corpore, contemptibilis paupertate. Sed magnum
aliquid latebat in parvo, quod illi homines primitie gentium celo monstrante didicerant.
Secundo: Et apertis thesauris suis. Glosa: Quicumque apertis thesauris suis magnum
religionis sacrum hic aperit, ut fidem primam thesauris in corde in via non predam
dent. Precaveas latrunculis seculi deo ex oculis audita offerimus. Ezechias quia
thesauros alienigenis ostendit condempnatur in posteris. Et apertis thesauris suis.
Glosa: fidem suam in misticis confitentur muneribus, opinioni aperta confessione. munera causa fides [illegible]
In thure confunditur Arrius qui soli patri sacrificandum esse contendit. In
mirra Manicheus qui Christum mortuum non credit. In auro utrique quia et
Manicheus de semine David regem natum non credit, et Arrius solum ei
similitudinem ascribit. Secundo: Obtulerunt ei munera aurum, thus et mirram. Glosa: Secundum
quod reges [illegible] muneribus salutant adorandum, quare magi isti munera ob-
tulerunt. Sed magis divina inspiratione est factum ut in hiis [illegible] misterium continent
in [illegible] liberaliter. Obtulerunt aurum ad sustentandam paupertatem matris et filii,
thus contra fetorem loci, mirram ad consolidandum membra pueri.
// necessaria in istis tantam fidem mirantes. Sed vos non offendit vilitas stabuli, non paupertas
tunc presepii, non vos pannis [illegible], non lactantis scandalizat infantia? Quid facitis
o magi? Vide ultra supra in dominica Bern.

Non per aurum significabat regiam dignitatem, per mirram hominis mortalitatem, quia
mirra solet inungi corpora mortuorum, per thus spiritualem divinitatem, quia thus ad
honorem divinum crematur. Et ideo dicit Glossa super illud Aurum ut regi thus ut deo
et mirram mortali. Item Glossa Aurum ad tributum, thus ad sacrificium, mirra ad
sepulturam pertinet mortuorum, vel sic tamen in eadem persona infirmitas virginis partus
divina maiestas humana mortalitas, moraliter secundum Glossam. Nos thus offerimus
si cogitationes carnis in corde per studium orationis mollimus [?]. Aurum dum sapientia
superna [?] resplendemus, mirram si carnis vicia per abstinenciam mortificamus. Sed
munera que thezauri animi condita preserunt [?], id est tunc [?] credit [?] ad misterium sed [?] aut
fit confessio ad salutem. Item super istud secundum Glossam tres viri qui offerunt significant
gentes de tribus partibus mundi venientes. Thezauros aperiunt, dum fidem corde per
confessionem ostendunt. Bene autem in domo aperiunt, docentes ne thezaurum bone conscientie
iactando propalemus. Offerunt tria munera, hoc est fidem sancte trinitatis. Vel apertis the-
zauris scripturarum offerunt tria munera scilicet hystoricum, moralem et allegoricum sensum
offerunt, vel logicam physicam et ethicam, dum illa fidei servire faciunt. Contra [?]
sedem Glossam. Qui singula singulis. Qui vero quesiverit tria, quod magis [?] [illegible]
quia congruit misterio quia omnis [?] [illegible] per deum regem et passum confitentur
Item et apertis thezauris postea qualiter et quid obtulerunt. Commendatur autem oblatio
multipliciter. Primo a largitate, unde dicitur Et apertis. Quod est contra avaros qui clau-
dunt horrea. Secundo a bonitate, unde dicitur thezauris, quod est contra illos qui peiora
tribuunt deo. Plus [?] sunt Cayn. Unde dicitur contra illos qui vivunt Cayn alienum [?]
ipsi autem apperiunt deo thezauros suos. Et dicitur thezaurus et thesis quod est
positio et aurum quasi locus ubi servatur precipue pecunia et precipue aurum.
Tertio a proprietate quia suis, quod est contra illos qui de alienis bonis volunt
dare largas elemosinas et de suis nichil. Quarto a promptitudine sive spontaneitate
unde dicit Obtulerunt motu proprio, quod est contra illos qui volunt multum rogari
antequam dant, nescientes quod rogamina sunt dantis pondus [?]. Quinto a perfectione quia
est viro recipientis quia ei scilicet Christo, quod est contra illos qui dant hystrionibus
et meretricibus, Christo autem et pauperibus nichil. Sexto a liberalitate quia munera
que dantur non ex debito sed ex liberalitate, et hoc est contra illos qui nemini
servire volunt nisi ei a quo commodum expectant. Septimo a numero perfecto
quia aurum thus et mirram. Queritur primo qualiter [?] quare isti magi potius
munera obtulerunt. Secundo quare hec tria. Quantum ad primum sciendum quod obtu-
lerunt propter consuetudinem arabum qui ad principem advenient munera ei offerunt.
Secundo ut ostenderent eum esse deum qui dixit Exodi xxiii Non apparebis
in conspectu meo vacuus. Tertio ut ostenderent se alios temporalia habere [?] contra [?]
ut eius paupertati subvenirent. Quarto ut per distinctionem munerum demonstra-
rent conditionem infantis, quia qualiscumque [?] significat [?] [illegible] munerum dignus
est. Quantum ad secundum quare hec tria obtulerunt causam assignat [?] [illegible] secundum
Glossam, quia arabes in sua regione habundant hys, scilicet auro thure mirra
et diversis generibus aromatum et ideo talia consueverunt offerre. Sed melius dicitur secundum
aliam Glossam quia divina inspiratione sit [?] et factum propter misterium significationum

Prima ergo obtulit xpo puer offerimus
ei et animam nostram ei ut regi et deo
et thus cum esse credimus sicud est anima
nobis pre que nobis a deo donata fuit. Que
cum nobis tunc anima deo placita et thus
offerimus quoniam est anima nostra que nobilis preciosa
aurum quia anima nostra est nobilior preciosior et
pulcrius ante coram deo reputatur quam corpus 200
myrram quia per mirram designatur quoniam corpus est
amara et corpus amaricatur per castigaciones 112
et passiones quoniam confessio sicca et honesta
in ... sed in corpore et in anima et hec in ...
designata ... thus autem non redolet nisi in igne
sed igne tribulacionis ... odorem offert ...
po aurum dilacionis ... pro nostra salute habuit
passionis et thus devote laudis pro
... et mirram compassionis pro morte
... recordacionis ... autem ... moraliter
aurum in ... sapiencia et doctrina et vel ...
thus in devota oracione vel bona cogitacione
ac sancta et ... deo ... conversacione

Cui vitam in penitencie amaritudine
et carnis mortificacione ac bona opera
Aurum quod offerunt doctores, thus [illegible] mar-
tires et confessores, mirram vero penitentes
peccatores. Omnes cum oblatis in hiis tribus
muneribus continetur. Talia quod minima magi obtu-
lerunt in quibus et fidei virtutem et totam ecclesie disci-
plinam significarunt. Secundum vero aurum offerimus
salvatori cum pronomine ipsius ex integro [illegible]
quamque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vero [illegible] et ut qui
terrena contempsimus flagiciis despectis celestia requi-
rimus. Sed cum offerimus thus adorantes [illegible] quod
nimium [illegible] orationes [illegible] [illegible] [illegible] ut
nos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et tamen [illegible]
castiges et [illegible] [illegible] duas quibus alas
oro vel [illegible] [illegible] et applicationem carnis ut debitum quod
celos penetret et in conspectu dei sit magis digni-
[illegible] ac [illegible] et thus mirram [illegible] offerimus [illegible] [illegible]
[illegible] magi [illegible] adorant [illegible] tempora [illegible] [illegible]
recedunt spirituali quod adorant et temporali quod minima
obtulerunt plus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporis [illegible]
et temporalia

209 113

Signatur enim in xpo regia potestas per aurum quod reges solebant in tributum nam aurum propter suam nobilitatem
nummus regale et ideo ostendit puerum regem esse / et secundum illud [illegible] vera divina maiestas per thus
quod deo offertur in sacrificio et ostendit puerum esse deum quod eciam erat oblacio sacerdotis, et puer ille erat
sacerdos in ultimo fuit corporalis [illegible] per mirram que condiri solebant corpora
mortuorum Et xpus rex et sacerdos voluit mori pro salute omnium. unde Gregorius Aurum offertur regi magno thus
[illegible] et si tunc non intelligebant magi / ut dicit Crisostomus Gratia que eos inpellebat
per omnia hortatur / ipsa ordinavit universa Et adverte quod secundum Remigium non singuli
singula obtulerunt sed quilibet hec tria obtulit / Raciones autem misticas assignat
harum trium munerum / prima secundum Gregorium ipsa quam per hec / tria assignatur scilicet regia
potestas divina maiestas et humana mortalitas ut supra / Hec enim tria magi
agnoverunt in ipso unde dicit Crisostomus ubi est qui natus est rex humanitas
ipsum videntes erat regia potestas Venimus adorare eum erat divinitas Alia racio
quia per hec tria significantur tria que erant in xpo scilicet divinitas preciosissima que
per aurum quod est preciosius omnibus metallis intelligitur Anima devotissima que
per thus quod orationem et devocionem significat secundum illud psalmi dirigatur oratio mea etc.
Et caro mundissima ab omni corrupcione integra que per mirram que a
corrupcione conservat designatur. Alia racio quia aurum significat dilectionem
thus autem mirra carnis mortificacionem / que tria nos magorum exemplo
debemus offerre xpo Alia racio assignatur secundum Bernardum quod aurum propter inopiam ut supra
thus propter fetorem / mirra propter puerum Aurum contra necessitatem ad sustentacionem
paupercule matris / thus contra fetorem stabuli / mirram ad consolidandum debilia
membra pueri / Sed hanc racionem non amplectitur / Et sequitur Et responso accepto in
somnis / Hic tractatur de reditu magorum dicit Et responso accepto Glossa interlinearis
Requirebant quid vellet divina voluntas de reversione ad Herodem / dei monitu
responsione sed quid responsum acceperunt non ulla precessit interrogacio Responsio licet non
precessit interrogacio // non precessit vocalis ut glossa Et responso accepto sicut Moy-
ses tacens Exodi xiiii clamabat / sic isti pio affectu interrogabant quid divina
vellet voluntas Item glossa puer non loquitur ad eos ne divinitas ante tempus
revelaretur et vera humanitas tereretur; unde et Moyses in Egiptum mittitur quia
et fides mittenda erat ad gentes unde glossa Hec visio non fit per angelum
sed per ipsum deum, quia nullus alius viam reversionis instituit nisi qui dicit Ego
sum via veritas et vita / sequitur Ne redirent ad Herodem / etc. Sed Herodes per [illegible]
[illegible] nec auctor eius vi vel potencia a fide [illegible] per aliam
viam reversi sunt in regionem suam Crisostomus venisti per viam fornicacionis
ambula per viam castitatis / venisti per viam avaricie / ambula per viam
elemosinarum si autem per eandem viam redieris iterum sub regno Herodis vadis
Nota hic potuerunt magi scandalisari quod clam et quasi cum timore videbantur
redire / Respondet Crisostomus Intuere magorum fidem qualiter non scandalizati sunt in se
ipsis dicentes Si magnus est puer hic quid necessitas fuge et occulte recessionis
Sicut enim dicit Crisostomus Est vere fidei non querere causam eorum que vel precipiuntur
sed suaderi solum a deo Item Crisostomus in omelia Si magi ex quo tempore regem
quesiissent invenientes eum apud ipsum mansissent Nunc autem [illegible]
Nunc autem reversi fuissent [illegible] magi quam ante / et predicatores [illegible]
erudierunt / et demum cum Thomas apostolus misisset per provinciam illam adiuncti sunt ei
et baptizati facti sunt adiutores predicacionis ipsius Thome secundum [illegible] in omelia
Magi vero nobis [illegible] magi dicunt qui in regionem suam per aliam viam redierunt

per aliam ergo viam in regionem nostram redimus qui a paradisi gaudiis per delectamenta descendimus ad hec per lamenta revocamur. Ad hec etiam sufficit quod per aliam viam in regionem suam redire debeat. Deus [illegible]
in peccatoribus redit per aliam viam ab ea per quam egressus est. Quia hic formam datur credentibus ut deorsum [illegible]
[illegible] veniret et de omnibus suis quod inhabitat attendant sed ne ad dyabolum redeat sed per Christum qui hic [illegible]
et vita et per penitentiam virtute ad propriam redeant. Hic utiliter admonemur omnes salute et spe de Christo [illegible]

Regio quippe nostra paradisus est ad quam Jhesu cognito redire per viam qua venimus prohibemur. A regione etenim nostra superbiendo inobediendo visibilia sequendo cibum vetitum gustando discessimus. Sed ad eam necesse est ut flendo obediendo visibilia contempnendo atque appetitum carnis refrenando redeamus. Non ergo magi parato absque mora et visu accepto descenderunt ad mare et inde transfretantes in Tharsis abierunt. Propter quod Herodes iratus propria naves Tharsis incendit, ut quod fuerat prophetatum per David psalmo xlvij: In spiritu vehementi conteres naves Tharsis, impletum est. Quod quidem commentator invenimus, quod proinde Jhesum ad manum [illegible] certa quod fecerunt quod primo quoniam ad Herodem ambulant invenerunt Jhesum. Herodes secundum Gregorium sit dyabolus qui sicut Herodes doluit de ortu Jhesu timens per hoc a sua potestate dominio et regione excludi. Sic ecce dyabolus attendere torquetur et de generali vocatione et de peccatorum conversione et de sue potestatis destructione quam princeps huius mundi de cordibus fidelium attendit per gratiam eicitur. Johannis xij. Sicut ecce Herodes iussus fuit domus nimis indignus magos ab eorum inquisitione cupiens retrahere ut dicit Crisostomus. Sic dyabolus non desinit a prosecutione spiritualis inquisitionis [illegible] fideles revocare. Triplex enim impeditum ingerendo triplicem vanam gloriam eis apponendo. Primum impedimentum est quando quis inflatur et gloriatur de sua scientia. Secundum gloriatur ex falsa habundancia. Tertium gloriatur ex falsa prosperitate. Et illud triplex impeditum potest elici ex illo nomine Herodes qui quasi gloriosus in pellibus interpretatur. Et quia pellibus utimur ad scribendum ad induendum et ad calciandum ideo secundum hec tria designatur triplex gloria inanis ex quibus dyabolus fideles retrahere nititur ab inventione Jhesu. De gloriatione scientie potest dici quod scribitur in psalmo: Extendens celum sicut pellem. Celum sicut pellis extenditur quando quis de scientia vel celesti sacra vel papirea que in pellibus scribitur vane gloriatur. De gloriatione temporalis substantie potest intelligi quod dicit Job ii: pellem pro pelle et cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Recte autem per pelles quibus induimur signatur temporalis substantia, quia secundum Gregorium nichil aliud sunt terrena omnia nisi quedam corporis indumenta. Habemus ergo pelles et cuncta temporalia que homo possidet debet dare pro anima sua salvanda. Quando cum gaudet homo si [illegible] indumentis laudatur. Tertio de gloriatione vel prosperitatis huius scribitur Exodi iii: Tolle calciamenta de pedibus tuis. De pellibus calciamenta conficiuntur. Tunc ergo de pedibus calciamenta tollimus quando ab affectibus mentis securitatem huius prosperitatis deponimus. Quicumque ergo vult Christum invenire debet illud triplex impeditum evitare. Ad quod hortatur Jeremie ix: Non glorietur sapiens in sapientia quantum ad primum, nec dives in divitiis suis quantum ad secundum, nec fortis in fortitudine sua quantum ad tertium. Qui autem quis illud triplex impedimentum contempserint vel declinant prosperitatis [illegible] invenient dominum Jhesum. Sic enim fecerunt ipsi magi de quibus dicitur: Qui cum audissent regem abierunt ab eo sed Herodes ierunt per terga [illegible] ab ipso recedendo invenerunt autem Jhesum id est salutem eternam et hic in Bethleem quod interpretatur habundancia et sit habundancia [illegible] et ad mala id est ad afflictiva [illegible] quia ipsa sunt [illegible] plena ut dicitur [illegible]. Sequitur subsermo secundus.

Apertis tezauris suis de misteriis oblationibus vel de mistica oblatione qua magi ad literam de tezauris suis protulerunt.

et ab [illegible] post vite abstinentiam et [illegible] iter [illegible] [illegible] qua via venimus redeamus
nec post [illegible] vestigia repetamus. Via mutata vita mutata est. [illegible]
[illegible] ut qui ab Herode ad Christum venisset redirent ad Herodem qui cum relicto Christo ad dyabolum
[illegible] sequitur [illegible] ad Christum qui [illegible] fuit [illegible] nescit quid [illegible]
[illegible] qui cum relicto dyabolo [illegible] ad Christum difficile redit ad dyabolum quia [illegible] in bonis [illegible]
et [illegible] mala [illegible] difficile redit ad malum

Item est sciendum quod triplex est tezaurus ut de quolibet corde mistice sumitur
tam mundo (?) proferenda / primus est tezaurus consciencie Secundus tezaurus est bone vite vel
puritatis / tercius vero tezaurus est sapiencie / De primo thezauro sive prima sua offerunt
penitentes / de secundo activi / de 3o contemplativi / de primo scilicet proverbiorum xxj the-
zaurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti / de 2o Mathei xiij simile est regnum
celorum thezauro abscondito in agro / et signanter dicit abscondito / quia 2um
thezaurum boni operis a malignis spiritibus custodiri non sufficit qui
hunc ab humanis laudibus non custodit / De 3o thezauro scilicet sapiencie dicitur Ecclesiastici 1o
thezaurus intellectus sapiencie et sciencie religiositas Et proverbiorum 2o Si
sapienciam invitaveris et inclinaveris cor tuum prudencie si quesieris eam quasi
pecuniam ardenti scilicet desiderio / et quasi thezauros effoderis illam scilicet dili-
genti studio cum inquirendo Et sequitur tunc intelliges timorem domini
et sapienciam dei invenies / De isto igitur thezauro apostolus fidelis anime quolibet
secundum statum suum debent offerre aurum thus et mirram / per aurum quod omnia
metalla preponderat significatur elemosina que omnia bona comprehendit hanc
debent offerre penitentes In cuius signum legitur 3 Regum xo quod Salomon
fecit scuta de auro purissimo ... scuta de auro purissimo fecit / quia ele-
mosinas quibus velud scutis contra dyabolum pugnat contra intencione dispergit
Et debent esse scuta de auro purissimo quia elemosina debet esse de puro
et ardenti desiderio / per thus quod ponitur in incensum intelligitur devocio
orationis psalmus / dirigatur domine ad te oratio mea Et apocalipsis viij ascendit fumus
incensorum de oracionibus sanctorum / per mirram significatur mortificacio carnalis
vite Canticorum 5o manus mee distillaverunt mirram primam / et digiti
mei pleni mirra probatissima Et sunt verba anime penitentis / et ad maiorem
discrecionem premittit operantis / hoc est cum meo dormiente (?) / sicut ... sancta ne
sinebat unde dicit Hugo / Que mirra est probatissima quam in carne sentitur
mortificacio discreta Similiter activi de thezauro bone vite debet
primo aurum paupertatis voluntarie Sicut enim aurum in valore est preciosius ita
paupertas est precior in acquirendo beatitudinem / In cuius signum dicitur Mathei v to
paupertas ... consolacio pacifice habitacionis possessio / quia ipsis pauperibus
promittitur simul tota beatitudo / unde dicit Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est
regnum celorum / Signanter autem dicit quoniam ipsorum est / non dicit erit designans
quod hec rei habende certitudinem / et modi habendi presentem / presentem cum est
actus pauperibus beatitudinem presentem / In cuius signum super alios prelatum
mendicativa consequitur / debent etiam offerre thus obediencie / quia quasi ...
gitur fluxus et tollitur vigor proprie voluntatis In cuius signum Absynthium
obtulit mortariolum plenum ... / per mortariolum significatur humilitas
in qua tamquam in mortariolo debent conteri omnes motus ... proprie
voluntatis Abbas cum obedienciam propter aliis nullus offerre possit nisi
prius vigorem proprie voluntatis in mortariolo humilitatis contriverit unde Cesarius
Vera obediencia sine vera humilitate nullatenus sunt nec esse potest / quod

Quod probatur per hoc quia licet filius dei pro obediencia fuisset missus primus
in natura humana humilitatem dedisset. debent 3o offerre mirram castitatis et
continencie. per mirram mortificantur omnes vermes et preservantur omnes corrupciones
In quo designatur motus carnalis restrictio et voluptatis oppressio In cuius
figura Judith corpus suum lavit et per hoc suam continenciam integram custodivit Si-
militer etiam contemplativi de thesauro sapiencie debent offerre primo aurum i. ful-
gorem contemplacionis Unde scribitur Job xxviii habet argentum venarum suarum prin-
cipia et auro locus est in quo conflatur in argento conflatur splendor confor-
tacionis In auro vero datur intelligi fulgor contemplacionis Secundo debent
offerre thus i. fervorem devocionis Eccli. primo Quasi thus ardens in igne
i. devocio [illegible] In meditacione mea exardescit ignis. Hec est enim optima
pars quam elegit maria i. anima contemplativa. 3o debet offerre mirram
i. odorem boni operis Eccli. xxiiii Quasi mirra electa Et ad Cor. ii
Christi bonus odor sumus in omni loco. Sic enim contemplativus debet post
se relinquere odorem sancte conversacionis et bone fame ut alii exempla
sua dicere possent illud Canticorum primo In odore unguentorum tuorum curimus Et
sic per quamlibet secundum quemlibet statum ista tria munera sunt per fidelem animam
christo offerenda. Nec caret mistica racionalitate quod isti magi per aliam viam
Sup. [illegible] reversi sunt in regionem suam. vel aliter anima venialis [illegible] per
viam [illegible] que per aliam viam debet redire scilicet per viam intellectualis
Dubium cognicionis. Sed hic possunt esse 3es dubitaciones Prima utrum magi ab
angelis bonis vel malis fuerunt edocti hanc stellam significare christum natum
Secunda utrum magi puerum adorantes adoracione divina vel latrie que
soli deo debetur. 3a utrum ista adoracio magorum conveniens fuit sit
Ad primam est dicendum 2m quod Augustinus movet hanc questionem et solvit dicens quod
tam angeli boni quam mali potuerunt magis [illegible] revelacionis ostendere
quod hec stella christum natum significabat. Nam angeli mali puta demones
hoc potuerunt magis manifestare quia ipsi demones christum esse dei filium
confessi sunt cum expellebantur a multis dicentes Quid nobis et tibi fili dei
excelsi venisti ante tempus torquere nos. potuerunt similiter boni angeli re-
velare eis quod hec stella significabat christum quia per eius nativitatem eorum
salus [illegible] et iniquitas dampnabatur Si vero isti magi fuerunt
gentes illius regionis ubi Balaam dixerat illam prophetiam Orietur stella
ex Jacob tunc 2m Augustinus absque alia revelacione magi qui eciam erant
in inspiciendo stellarum tempus videntes hanc stellam extra ordinem inde hanc
esse intellexerunt quam Balaam futuram esse indicem regis iudeorum propheta-
verat. vel interiori inspiracione spiritus sancti fuerunt illustrati ut sicut
stella exterius eos illuminabat corporaliter ostendendo viam ita spiritus sanctus
interius illustrabat ut christum quererent et quesitum invenirent et inventum
adorarent. Unde [illegible] hanc stellam [illegible] esse dixerunt 2m Remig.
Ad 2am est dicendum quod honor vel adoracio debetur persone subsistenti et
[illegible] esse licet causa vel racio adoracionis possit esse [illegible] vel [illegible]

vel aliquid existens in alio, humanitas autem Christi secundum quam Christus est natus
et puer erat, non habet propriam personalitatem et subsistentiam sed subsistebat in persona
verbi eterni. Unde sicut una persona erat divinitate et humanitate, ita una adoratione et
una adoratione adoratur et honoratur humanitas Christi et deitas eius. Unde dicit Damascenus
in 3o libro: Timeo carbonem propter ignem appositum, propter quod pariter vero timeo quis timet
tangere ignem et carbonem ignitum. Sic idem honor debetur humanitati Christi et deitati eius.
Fuerunt autem aliqui ponentes duas personas in Christo sicut ponunt in eo duas
naturas, et si sic esset non eadem adoratione adoranda esset creatura et creator.
Sed in articulis dampnatis in concilio ephesino hoc reprobatum est ubi dicitur: Si quis aude-
at dicere assumptum hominem coadorandum deo verbo quasi alterum alii, et non magis
una adoratione vel una supplicatione veneratur Emanuelem (?) quod verbum caro
factum est, anathema sit. Ad 2um et 3um: Et adoratio magorum conveniente
ordine facta est et ex parte magorum adorantium et ex parte Christi quem adoraverunt
et ex parte munerum que obtulerunt. Primo enim Crisostomus: sic isti magi primo adoraverunt
et post adorationem reversi sunt. Et postea remanserunt colentes deum magis et facti
sunt (?) et predicatores primo multos in patria propria crediderunt in fide.
Et quando beatus Thomas apostolus ad provinciam illam unde ipsi erant advenit,
sunt ei et baptizati sunt ab eo, facti quoque sunt adiutores predicationis eius. In
quo reprehenduntur Judei qui ipsos magos testimonio prophetico instruxerunt de
loco ubi Christus nasceretur, et tamen ipsi prophetico dicto non crediderunt. Unde secundum
Augustinum fuerunt sicut fabri arche Noe qui aliis ubi evaderent construxerunt
et tamen ipsi perierunt diluvio, et lapidibus miliaribus qui aliis viam ostendunt et
ipsi ambulare nesciunt vel non possunt. Secundo haec adoratio fuit conveniens ex parte
pueri quem ipsi invenerunt. Cum enim secundum Augustinum Christus potuisset se in perfecta
etate demonstrasse ipsis magis, voluit tamen videri nuper nasciturum (?) in infan-
tili etate ~~et~~ parvulum et parvuli invenire (?), quia sic magi amplius in
eo crediderunt veram humanitatem et intimius intellexerunt veram divinitatem. Unde
dicit Augustinus in epistola ad Volusianum: Si ullos ex parvulo in iuventutem mu-
tavit etates, ullos sopores cepit, ullos cibos sumpsit, nonne opinionem
confirmaret erroris, ut hominem verum ullo modo suscepisse crederetur. Et dum ipse
omnia mirabiliter facit, auferret quod misericorditer fecit. Puer igitur a magis
inventus est non tamen solus sed cum Maria matre eius. Sed qualiter Maria inventa
est ab eis, Crisostomus dicit: Et invenerunt eam non diademate ornatam sicut inveniun-
tur regine (?), nec in lecto aureo recumbentem, sed vix unam tunicam habentem, non
ad ornamentum corporis sed ad tegumentum nuditatis, ut Crisostomus. 3o haec adoratio
fuit conveniens ex parte munerum que obtulerunt, que fuerunt convenientia propter regionem
de qua veniebant; veniebant enim de Arabia. Arabes autem secundum Glossam aurum
thus et diversis generibus aromatum ultimum habundant, propter significationem quam

qua habebant, quia aurum solvitur tributo sicut regi magno, thus quod
ponitur in sacrificio sicut deo vero, mirra que pro sepeliendis offertur tamquam pro salu-
te omnium morituro ut Augustinus dicit et propter devotionem debemus nos deo trinum
triplex adorare et colere in auro per doctrine veritatem, in thure per orationis puritatem
et in mirra per corporis castitatem. Sequitur textus
Qui cum recessissent ecce angelus domini apparuit in sompnis Joseph dicens
Surge et accipe puerum et matrem eius et fuge in egiptum et esto ibi usque
dum dicam tibi futurum est enim ut herodes querat puerum ad perdendum eum. Qui
consurgens accepit puerum et matrem eius nocte et secessit in egiptum et erat ibi usque
ad obitum herodis ut adimpleretur quod dictum est a domino per prophetam dicentem Ex
egipto vocavi filium meum. Hic ponitur primo nati persecucio et primo describitur causa
quedam antecedens ipsam persecucionem. Secundo ponitur ipsa persecucio ibi Tunc herodes
videns. 3o ponitur quedam sequens ad ipsam persecucionem ibi Defuncto herode. Circa
primum est sciendum quod deus previdens herodis persecucionem futuram per angelum amonuit
Joseph ut puerum in egiptum portaret. Ad cuius intellectum sciendum quod herodes
credidit primo magos fuisse delusos per apparicionem stelle fantastice et ideo non
curavit tunc de pueri inquisicione. Sed postquam oblato puero in templo et a Sy-
meone iusto predicato et manifestato et similiter ab Anna prophetissa coram toto
populo ut habetur Luce 2o, tunc fama pueri nati crescente, voluit herodes ipsum
perdere sed interim portatus est per Joseph in egiptum. Nota secundum Crisostomum et secundum
Bedam Augustinum completo primo tempore purgacionis et eo oblato in Jerusalem quod hic preter-
mittitur puer primo portatus fuit in egiptum. Unde Rabanus hic pretermittit Matheus
diem purificacionis in qua opportebat primogenitum offerri in templum, et agnum
vel par turturum aut columbarum, et ideo quamvis timerent herodem non tamen sunt
transgressi legem quin ad templum puerum deferrent. Ecce angelus domini scilicet Gabriel
minister benedicte incarnacionis apparuit Joseph in sompnis ut cognosceret eundem
esse angelum et bonum qui prius sibi apparuit quia eodem modo apparuit. Secundum Remigium
Nota quod hic quod angelus in sompnis Joseph apparuisse dicitur, designatur quod illi
qui a curis terrenis et secularibus negociis requiescunt perfrui angelica visione merentur
Glosa 2o [illegible]. quia vir iustus erat et non indigebat manifesta revelacione
et dixit Surge quia dormiebat et accipe puerum et matrem eius. Crisostomus
Non dicit accipe matrem et puerum eius sed econtra quia non propter matrem puer natus
est sed propter puerum mater preparata est, quia non erat gloria domini pueri matrem
illam habere sed illius erat beatitudo habere filium. Luce. Ecce hic beatam me
dicent omnes generaciones. Crisostomus dicit sic. hic Joseph non quasi maritus sed minister
et custos adhibetur. Unde Hillarius [illegible] per coniugium nomen sit de matre
pueri non ipsa uxor Joseph sed mater pueri nuncupata est. Sed quare hic
cum coniugium nota est quando non infamaretur de adulterio, postquam vero mater
pueri nec alias dicitur uxor Joseph. Unde 27 Armachanus cum [illegible]
non puer dicitur completo prima etate Luce 2o puer autem proficiebat etate 27

Contra pravitate 1 pe 2 · peccatum non fecit etc. 3a humilitatis Isaie 42 Ecce puer
meus suscepi eum electus meus complacuit in illo anima mea. De cuius humilitate
Mathei 11 Discite a me quia mitis sum etc. Contra iniustos ait ipse Non veni mi-
nistrari sed ministrare. Contra inobedientes precipit ad Philipp 2o Factus obediens etc. Sexto
dicit Christus puerum ut innuat hunc fore de quo propheta sub nomine pueri predixerat
Isaie 9 Puer natus est nobis et filius datus est nobis etc. Et fugere venit quare
salvator noster filius dei coram hominibus fugere voluit dicendum est. Rabanus 2 Si multiplex
est fuga scilicet cautele 1 Cor 6 Fugite fornicationem. 2a prudencie ait Christus Si vos
persequti fuerint in una civitate fugite in aliam. 3a pusillanimitatis Proverbiorum
fugit impius nemine persequente. 4ta infirmitatis sicut Helias fugit ante Jezabel
3 Reg 19. Quinta fuga est discipulorum fugiencium instante passione domini. Sexta
contemplacionis de qua Joh 6o dicitur ubi Christus fugit ne fieret rex. Nobis in exemplo
ut mundi gloriam fugiamus. Septima est dispensacionis humilitatis et nunc et hec
fuga Christi in Egipto fuisse dicitur Augustinus Recepit dominus ea dispensacione qua
quomodo voluit pependit in cruce. De humilitate dicit glossa Quid humilius quam
fugere homines qui refugium et vita est angelorum. Fugit ergo Christus deus fugam
propter plura Primo propter humane nature ostensionem Luc 2 Vir° Omnis multis dicit
te fratrem meum etc. Et fodiuntur cum applicantur tempore hyemis quem ... Rane quidem
alia in desertis locis commorantur et in aliquibus invenitur. Christus fugit ut nos doceat
persecutiones fugere et per fugam suo tempore inimicis fortiter pugnare. Sic Christus primo
fugit Heliodorus postea vero in bello pacis stetit et dyabolum vicit et mundum
vicit et multos plures acquisivit. Sic filii Israel pro plantes fuga demum
vicerunt et inimicos ... vincebant Judith 2o 3o fugit
Christus ... ut nos doceat non indignari si tribulaciones in terra patimur. Ex quo ipse dominus
in primordio sue nativitatis persecucionem passus est Jeronimus Ecce mirabilis contra non
defuit iniquitas pueris et infancia paries adhuc Christus erat inconabilis et iam
cogebatur fugere et exulare et Herodes seviciam timere Joh 15 Si me persecuti
sunt et vos persequentur. Item Crisostomus ad ancillam loquitur in persona Joseph o ancilla domini
tu maiorem ... et ... Quia quod nascitur ex te Spiritus de spiritu sancto est
et filius altissimi. Et ipse Iesus vocari debet. Quia salvum faciet populum suum. Quid
filius dei cum hominibus fugere debet et fugit a quibus liberabit de malis suis ipse his
malis quos timuit. Respondet Et parum quid oportet ut dyaboli nature humane quam
susceperat ostenderet in hac parte. Quia et humane nature et puerili etate convenit fugere
... imminentes dei ut scias ... non nativitatis persecuciones advenerit fugere non con-
tempserit. In Egiptum venit Christus. Quare potius in Egiptum quam in aliam terram
vadit. Numquid alia terra deficit. Ipse cum adiuvet populum cuius Egipto patitur ... Respondet
quia sunt plures racione. Primo ad ostendendum quam mitis sit quia non solum in malis ...
... si cur cos visitat et inquirit. Ubi Crisostomus Recordatus est deus quia non in
suo irascitur sed nunc ... indignatur. Quia mala fecit super Egiptum. Ideo mittit
filium suum in eam dans illi magne reconciliacionis signum et fecit annunciare pignus

Secundo fugit in egiptum propter egipti sanacionem ysa. xix. Et percuciet dominus
egiptum plaga et sanabit eum et revertentur egipcii ad dominum et placabitur eis
et sanabit eos ut sicut deus plagavit egiptum per moysen in x plagis sic
sanat eos per xpm moysen ... per eius visitacionem / unde crisostomus Recordatus est
deus misericordie sue et misit filium suum in egiptum ut decem plagas egipti una
medicina sanaret Quo in multitudine [illegible] ut populus qui ante fuerat persecutor
populi unigeniti primo fieret custos progeniti / ut qui illis violenter dominati sunt isti
ex devocione servirent ut iam non irent ad mare rubrum dimergendi sed venirent
ad aquas baptismales vivificandi unde ysa. xix. clamabunt enim ad dominum
a facie tribulantis et mittet eis salvatorem et propugnatorem qui liberet eos / 3o
propter cultus ydolatrie evacuacionem qui quidem cultus in egipto maxime vigebat ysa.
xix Ecce dominus ascendet super nubem levem / Nubes est corpus illius leve quia
sine pondere peccatorum et ingredietur egiptum et movebuntur simulacra egipti
a facie eius et cor egipti tabescet in medio eius et concurrere faciam egipcios adversus
egipcios unde refertur quod ea nocte qua dominus intravit egiptum non fuit templum in quo
non corruisset ydolum sicut in exitu filiorum israel non erat domus in qua non iacuisset
primogenitum mortuum et dicunt quidam quod eadem nocte intravit egiptum
qua filii israel egressi erant unde ysa. xix. Cognoscetur dominus ab egipto et cogno-
scent egipcii dominum in die illa et colent eum in hostiis et muneribus et vota vo-
vebunt domino et solvent. 4o intravit propter future religionis prefiguracionem quia
prima religio a deo ibi viguit ut sicut [illegible] collacionum [illegible] Quinto
Et ab egipto [illegible] unde [illegible] Olim moyses in egipto per [illegible]
clamabat dicens [illegible] ut illuminaret
non fugit ut timeret / fugit non formidine sed [illegible] Nam [illegible] infans
in egipto ut regnet [illegible] maiestas in hoc mundo unde Crisostomus Si ergo venerit ad
egipti solitudinem paradiso [illegible] magistrum glo-
riantium vel [illegible] Sequitur Et esto ibi usque dum dicam tibi / non dat
indicat tempus revisionis ut per [illegible] Joseph [illegible] fu-
turum est enim ut herodes ubi sciendum quod in scriptura [illegible] regum vocati sunt
nomine herodes primus dicebatur herodes ascalonita ydumeus natione antipatri
filius ex nepte regis arabum progenitus oppido ascalon hic a cesare augusto
regnum iudeorum percepit et tunc primum ablatum est sceptrum de iuda hic quatuor
uxores habuit scilicet Alexandram de qua genuit primogenitum filium suum scilicet antipatrum
Maria secundam Mariamnem neptem hircani sive filiam ex qua genuit Aristobolum
et Alexandrum et Malthacam samaritidem ex qua genuit Archelaum et cleo-
patram ex qua genuit herodem antipam tetrarcham galilee qui decollavit iohannem
et sub quo passus est dominus et philippum fratrem eius cuius [illegible] abstulit
uxorem Aristobolus autem genuit herodem agrippam qui iacobum gladio
occidit Actuum xii et herodiadem uxorem philippi / de primo herode hic dicitur
sub quo natus est dominus ut habetur Math. 2o sed [illegible] puerum ad perdendum
eum glossa Ecce quod fraudes non latet deum [illegible] urbis angulis potuit

putabat [illegible] felix tiranni [illegible] adventu salvatoris suo solio [illegible]
[illegible] ut aliena [illegible] donaret

Joseph scandalizari quia dictum est supra Et ipse psalmus facit prophetiam
suam id est Et mundus ut scriptum psalmista patet ut videtur Unde quod hec omnia indi-
cant incorruptionem et firmitatem fidei in Joseph / quia inviolabilis eius
fidei inscripta est ex conducto testimonio angeli super hoc talis Qui consurgens
accepit puerum et matrem eius nocte / qui consurgens i. non more surgens accepit
puerum et matrem eius non dicit filium suum quia erat tantum nutritius / nocte
propter timorem herodis ut migrando fieret magis occulte / licet enim de hoc haberet
divinam revelationem / tamen non propter hoc debebat obmittere quod facere poterat contra
humanam viam / vel nocte fugit quia in signum perfecte obedientie non distulit
mandatum angeli Et per eadem nocte surrexit et fugit / vel moraliter contra
omnes angustias et omnes persecutiones nostras est refugium ante dies / quia ergo
persecutionem fugit nocte fugit propterea Et secessit in egiptum manens in
metropoli egipti scilicet civitate thebayde Et hoc fugit contra gloriam quia iudea
dimissa in infidelitate / fides erat gentibus predicanda Unde primum quidem oporte-
bat vobis primum loqui et quia indignos vos iudicastis verbo dei ecce convertimur /
in gloria Et est dictum hyla secessit in egiptum / quia postea a iudeis non
recepta per predicationem cessit ad gentes Item glossa puella Secessit in egiptum
quia fides est manifesta in gentibus Item glossa nocte secessit in egiptum quia
nocte ignorantie hys [illegible] ipse recessit et reliquit incredulos quorum [illegible]
non fit mentio quia in fine mundi iudeorum fidem tamquam [illegible] ab egipto rever-
tens [illegible] illuminabuntur / Item glossa hic datur exemplum fidelibus vitandi ra-
biem persecutorum ubi est opportunum / sic ait ipse Si vos persecuti fuerint
in una civitate fugite in aliam / Item glossa Et est dictum [illegible] Beda Si-
gnat autem hec fuga domini electos in persecutione malorum a sedibus suis sepius
esse pellendos effugit ut hoc de paulo cum sella dem demonstratur Item glossa
Joseph figura est predicatorum qui [illegible] i. fidem [illegible] et ecclesie tulerunt
ad gentes relicto herode i. iudeorum infidelitate Item glossa Sicut natus est ut
corruptam infidelitatem [illegible] fugit ut fugitivos revocaret / quod
fugit pueritia fuit non timoris ut exemplum fugiendi daret suis / non fugit mortem
qui mori venerat / nec insidias reparavit qui venerat capere versutias diabo-
li de hac fuga predixit ysaias Ecce dominus ascendet super nubem levem i. carnem sine
peccato ingredietur in egiptum et commovebuntur simulacra egipti Crisostomus in opere
vide quod statim nato domino tyrannus insurgit et mater cum puero ad externam
effugatur regionem ut si tu incipies alicui spirituali regi deservire videas te
tribulari non turberis / sed omnia viriliter feras hec exemplum habes Rabanus Refugium
fugit fortitudo formidat / quid sibi vult elementum loquendo talia denotans nihil est
tamen fugam igitur narrare constanciam apparere faciat / tantum infirma / Item media-
tur fugam [illegible] fuga adultus et per angelum / ut videatur eum incorporasse timorem Responsio quod fuga
sed non fuit timoris sed misterii / bethleem scilicet [illegible] fugit non timoris sed
artem insanctiorem non timet sed providet ut palam vincat Item Qui consurgens

accepit puerum et matrem eius nocte et secessit in egiptum. In quo per Joseph
obediencia quia obedientes obediunt non apparentibus dicitur, sed nocte secessit in egiptum.
Et signanter dicitur nocte quia proprium est tempus aptum fuge vel profuge et ut
quasi miraculum fugientem se velut hominem ostendat, et ut ostendat quid mundus esset
vilectus in nocte infidelitatis et ignorancie et hec cum malicia conspicere. Et
ut misterium pandat, quia per naturam est ut naturam corruptam reparet ita
et nocte fugere dignatus est ut peccatores in nocte peccatorum fugientes ad lucem
claritatis eterne revocaret, in cuius figura egiptus quoddam misterium moysi adeo
erat tenebris palpabilibus plagata ut habetur Exodi x° Et ad hanc iam
mittitur vero in tenebris sedentem lumine glorie per quem... in tenebris lux
vestis ... Et verbum quod ... in ... et ... profugas
ipsos et dispersos inde colliget a x^cem plagis. Hec est dicta. Secessit
in Egiptum. Cur sic ut egiptus que olim fuerat persecutrix populi dei, preeminenti
filii dei cristus fieret venigeti. Et ut que populum dei violenter oppressit in
filio dei eius ducione desinat, ut iam non iret ad mare rubrum diuingenda
sed veniret ad aquas baptismatis a viciis secularibus abluenda. Sed quod hic est
quod ista fuga que fit vicio de nocte, sed ista videtur quod non sit vicio de
nocte. Cum non est quod Cristus omnibus eius perspicuus nox est, vel fugiendo
quasi dies, in nocte agitur propinquans vel quod in egipto in die vero
partis perspicuone ... invenit, ut Simon de Cassia persequitur dicto — *de fide fuga bite virginis*
patris altissimi et eius vindicacione nec poterant plenam tenacem cogitur virgo
pergnari ad remotas naciones, nec prima turbabat fides eo quod altra a templo
de prole audierat et illico data in fuga nec prima movebatur credulitatis ad filium
iam eius inspiciebat cordi acutum gladium doloris sed tamen cito prima nova
proles cogitur vigilis fuge et tamen egipti incole, vadit illi pergere
anglorum duci et supernam civis civibus socianti superessoriguli relicta patria
querit remotum incolatum sed nulla patria sibi erat in presenciam cum qua virtutes
nulla adeat presenciam nec aliquam regionum sibi computabat continuam quam solum hi-
tabat in regione virtutum, que patria est remota pravorum nec habitus et hinc
que omnem incolatum in hoc mundo dicitur regalem nec incessit ad supernam aspirat
et cum sapiencia incarnata commbina fecit, nulla sibi horrenda patria, cum de
possibilibus nulla placet. Erat in egipto puella mira non et quasi non venita — *de moribus virginis ... talis*
hominum fraudem sed custodiens honestate, sunt habebat quam maliciam querens (?) per
deum vite, nullas vindicas... cades, fit nota omnibus pro modestiam
magis quam nigredine viaclis binia, admiracioni fit omnibus de fama cuius fama
diffunditur quod in egipto plus nulla non fuit, that omnes in sui commendacionem
... inspiciam honestatem per magnas sex tractatu sue, pulchritudinem ... vero
intacta pro filio, nec pulsat virorum mac aliarum mulierum, vel iam reprinandi
tpris adesse ne penitus quod delectacio deliquisset in patria, non confert pergnum
incommoda sed quod pro eius deuntiat, ceptat, tamen intacta superno ut diuinis
inspirationibus obediat, dicit Simon et adducit hospicium, tempus ... incedunt

inscribitur cum prole

Moralr p fuga istum signat fuga nostri a peccato et perdicione peti ubi ta gradanda
sit post pene fugientes et sit maria puer et joseph / unde infra dic tho[ma]s
2o locus fuge et de egipto i status pene / in quo est meror / in gradatione vinces et in
dolore gracionis angustia in prudenie confessionis / in labore satisfactionis in vitatione occasionis
Morem eciam gentis fugientem congregat suppellectile modicam ad sustentandam prolem
et eciam arte carpentarie instructus poterat magister merere per quod illa posset
captare modicam stipem / demonstrat per esse in arte peritum / comprobat per quod
pro mercede velit conducere laboratore ut alat prolem et suspendet mulier ne ocio
sus aut in fraude alicuius videtur ad illa provinciam accessisse Nota quod
usque comparciund karum personarum ihesu marie et joseph primo invenitur in bethleem
in stabulo luce ijo inveniunt mariam et joseph et infantem / 2o in fuga
in egiptum ut hic surge et accipe puerum etc 3o in redeundo ab egipto
ut infra ch[apitu]l[o] v per hoc designatur moraliter quod sive herodem i dyabolum fugias
sive de egipto i peccato recedas sive in bethleem i in gracia maneas semper tecum
maria habeas i pene amaritudinem et puerum christum i prudentiam consiliacionem et joseph
i augmentum virtutis et gracie / Tempus autem quo herodes mortuus quo deus in egipto
moratus est tangitur 2o Et mansit ibi usque ad obitum herodis i septem annis ad
designandum quod toto tempore presentis vite manent tamen cum bonis etiam in reprobis per bonum
tecum suorum largitionem ch[apitu]l[o] v prohibit super iustos et peccatores / et sole suum
oriri facit etc Septem igitur annis deus conmoratur ut nos septima etate i futura
vita ad premium introducat eternam vel regnum eternum Job v In sex tribulacionibus
liberabit te et in septima non tanget te malum Et notandum quod usque ad obitum herodis
de quo sciendum quod herodes iniquissimus eo quod multis crimibus et maxime filios suos occi
dit ipse quoque divina iusticia permittente semper coram pluribus orbavit filiis
Sex enim filios habuit Antipatrem alexandrum aristobolum archilaum herodem anti
pas et philippum Sed quia alexander et aristobolum in artibus liberalibus rome eruditi
patrem apud cezarem accusaverunt eo quod antipatrem in regno successorem esse preficit
patrem occasione inventa quod ipsi veneno ipsum necare voluisset utrosque gladio occidit
et tunc antipatrem similiter cum accusatum vinculavit cum fama incita patrem
obisse audiens in vinculis exultabat / quod pater audiens et eundem necavit / unde cesar
augustus audito quod herodes filios suos occidisset ait / mallem herodis esse porcum
quam filius / quia eos sit gracilis porcis parcit et filios occidit ipse autem cum esset
annorum lxx febre valida et corporis pruriginis et pedum inflacione repentinie infla
cione et naium putrefactione fetore intollerabili torquebatur / unde a medicis in oleo
positus inde semimortuus est ablatus / habebat autem consuetudinem ut post cibum
pomum ipse purgans comederet / eodem cultro manu tenet et violento affligeretur
dolore transpiracio ne quis eum impediret se ipsum percussurus dexteram sustulit / Sed
consobrinus eius ictum impedivit / post quinque tamen dies archelaum regnaturum
instituit et infelicissime obiit / hunc obitum designat ewangelista d. usque ad obitum etc
Tempore autem medio quo scilicet aristobolus et alexander rome apud cezarem tunc
patrem litigabat magi venerunt ab oriente yerusolimam dicentes ubi est qui natus est
rex judeorum ut patet supra capitulo / qui magi patrio ore revertendo ab ipsa
rex iudeorum per hystoriam scolasticam / qui magi parato ore revertendo ab ipsa
per aliam viam reversi sunt in regionem suam Et quamvis herodes compto quod magi
per aliam viam reversi sunt in regionem suam / primo propter dissidentia cum patre
tabat cum prole distulit tamen ab inquisitione pueri / primo propter dissidentia cum patre
cum magi ad eum reversi non erant putabat eos fallaci stella fuisse delusos
in venturacione intenderunt Set cum sit dictum opus in publicis / ut intencio maneat de occulto
ecce proditum Eduxi vos de afflictione egipti etc hic tempus modo et est usque ad obitum
herodis i usque ad mortem cuiuslibet quem ceperunt impugnatores hostes et tunc de egipto pene
recalabitur ad terram esse i terram viventis dicunt

Abacuk p° Opus factum est in diebus vestris quod nemo credet cum narrabitur
Secundo depulit propter astuciam / licet enim per tempora prius ... promissiones prophetarum
incognitus et ... quadam modo ... fuit / depulit tamen ut studiosius
inquireret / et ut differendo puer in publicum deduceretur Et si invenietur
Tercio propter ... labiis suis insultat ... et in corde suo impediatur / sicut fluctuat ... / in vana
ocius ... Et si invenit tempus non ... sanguinis / 3° depulit propter
impedimentum supernum / quia ... celestis supernum qua cogebatur venire in medio
... filius suus responsum Job v dissipat cogitaciones malignorum
ne possit implere manus eorum quod ceperant Sed quia cum filios obtinuit
adfirmacionem de regno / et audacior redyt in Judeam / vnde venies in thar-
sim ... navis per quas magi navigaverant ... in furore
vehementi conburi fecit / videns se illusum a magis cogitans puerum occisum
vnde sequitur in ewangelio Tunc videns Herodes quoniam illusus est ut adimpleretur quod dictum est
a domino per prophetam / Osee xi Ex egipto vocavi filium meum / Nunquid Angel
... prophetia fuit causa fuge / et an necessario erat ut fieret / Respondeo ... prophetia fuge
... nullam intulit necessitatem / sed hoc intendit ewangelista quod fuga ... prophetie
approbavit Remigius ... fuit istius ewangeliste ea que dixit ...
legis ... / et hoc ideo quia Judeis scribebat Sequitur Ex egipto vocavi
filium meum glosa ... quia ... factum est et habitavit in nobis
... Jeronimus vbi hoc in libro ... legitur ... quod ... hebraicam
veritatem illud potest accipi de Osee xi° vbi dicitur quia puer Israel et dilexi
eum / ex egipto vocavi filium meum / vel potest illud testimonium 2m ...
Jeronimum accipi de numeris 23 ca° vbi dicitur 2m hebraicam veritatem / deus eduxit
eum de egipto cuius fortitudo similis est rinocerotis ... et ... dicat
potest deus vocavit eum de egipto ... vnicornis / et ... dicitur ... glosa
In Osee dicit glosa ... hebraicam veritatem / hoc invenitur nec in libro numerorum
ut quidam asserunt Notandum est hic quod ista auctoritas Ex egipto vocavi filium
meum / ... Israelem ... visitata est ad literam de populo israelitico
vocato a domino de egipto / ... tamen de domino nostro Jhesu Christo qui est
filius dei naturalis alij autem sunt tantum filij per adopcionem / sed et illa auctoritas
que habetur psalmo 22 Ego ero illi in patrem et ipse erit michi in
filium ... intelligitur de Salomone / tamen magis proprie ... autem de
domino nostro Jhesu Christo ut dicit Apostolus Hebreos 1 Cui enim dixit aliquando angelorum
filius meus es tu / et iterum ego ero illi in patrem et ipse erit michi in filium
quia Salomon fuit figura Christi / et ideo ... magis ... auctoritas
de veritate quam de vmbra Et hoc modo allegat ewangelista hic quod habetur Osee xi°
ut visum est Jeronimus super Osee hoc testimonium vtitur ewangelista quod sub typum
referatur ad Christum Item Crisostomus in omelia dicit ... prophetie ... multa
multociens dicta de alijs complentur in alijs sicut de Symeone et Levi dictum est
dividam eos in Jacob et dispergam in Israel quod non in eis sed in nepotibus
eorum completum est quod et hic apparet / quando enim ... de filijs ... vera

Multa quidem bona considerare potes in presenti negocio et materia · pro consolatione quemadmodum dominus in sua persona tam prospera suscepit quam adversa Etenim in nativitate sua magnificatus fuit a pastoribus tamquam deus · et per eosdem dilectus tamquam pastor · Deinde venientes magi cum filium honoraverunt · et ipse nichilominus in stabulo remanens inter bestias stabat et ut cuiusdam hominis filius reputabatur · postea presentatus in templo Symeon et Anna extulerunt eum cum prophetiam et mox ab angelo dicitur ut fugiat in egiptum · et multa talia in vita sua potes comprehendere que ad nostram instructionem possimus retorquere · Unde Christus considerare debes in istis rebus quomodo cum causa permisit quod etiam in sanctis omnibus fiat · quos nunc tribulaciones nunc consolaciones sunt hec contrarias Sed tamen quod adversis quam quod prosperis instorum vitam quasi admirabili quadam varietate contexit quod hic quam eum fecisse considera · videndo quippe sanctus Ioseph quidam sponsam in tribulacione mater Mariam sed affuit repente angelus suspiciones solvens et timorem propriis extinguens · deinde nocte pueri signo nato maxima exultacione repletus est · Sed rursum huic gaudio periculum grande successit cum tota civitas turbata et ipse rex fugit · Sed et hinc merentem rursus letitia suscepta est apparatio stelle et apparitio magorum pro hanc quam condicionem iterum periculum iterum quam formido venit herodis dum pueri et fugere necesse est et in longinqua tempore tamen dum · Dum ergo consolacionem feceris tribulacionem appropinquare et quo / Unde ut in consolacionibus debemus extolli nec in tribulacionibus frangi · dat enim deus nobis consolaciones ad spem sublevandam ne deficiamus et tribulaciones ad humilitatem conservandam ut cognoscentes nostram imperitiam semper in suo timore stemus · Ordo considera etiam deus consolaciones et beneficia quod qui ea percipit non perpendi se prefert nec debet

Et qui non perpendit non decetur animo nec percipientia invidebat viz et angelos
loquentes fiebant Joseph et non matri tue tamen longe inferior esset ad item et
qui perpendit si non perpendit pro suo velle non debet esse ingratus nec videtur immunde
tu certe Joseph qui tantus apud deum erat non palam sed in sompno illos loquentes
accipit. Tercio quidam qualiter deus permittit suos persecucionibus et tribulacionibus
vexari. Et vere magna erat tribulacio marie et joseph cum viderent puerum ihesum ad
occisionem queri quod cum omnibus audire poterant. In hoc certe tribulacio erat quia
in terram longinquam quam ignorabat per vias asperas ire oportebat cum esset mihi
loco adeundum. Diva propter iuventutem. joseph propter senectutem. Ipse certe puer quem
portare debebat tenerrimus erat persecutores habebant in terra aliena pauperes et quam
nichil habentes. Omnia cum ista per afflictionem maria. Tu ergo cum tribulacionem patiaris
habere nec credas tibi privilegium dari quod nec sibi tribuit nec matri. Quarto quidam
benignitatem domini. Vides quod ab eis persecucionem patitur et fugit de terra nativitatis sue
et quam benigne. credit subvenire illius quem poterat in momento perdere. Magna pacia
sed non minor eius humilitas. Ille enim aut fuit persecutorem fugit cui angeli ministrabant
deus est. sed ut hoc fugit habendum miserere quis confugium omnium est. commendat sed humilitas
et nimia paciencia. nolebat persecutori vicem reddere nec eum offendere sed fugiendo
insidias vitare. In quo dedit nobis exemplum ut et nos sic fugere tenemur scilicet
adversitatibus vel persecucionibus non resistere vel de ipsis vindictam appetere sed paciencie
operam et similiter ipsorum cedere et quod plus est ut alibi docet pro eis orare

prophetia compleretur. Nonum tangitur prophetia: Ex Egipto ad innuendum quod deus ex Egipto i. ex peccato vocat filios adoptivos et nullum primo quam fidem Christi prius docuit eos perceperunt. 2o secundo quod mittit baptismi emundationem unde in lectura dicit: Innundat sed non fit ... cor. vi. tetigeritis ego recipiam vos et ero vobis in filios i. per baptismum non potest noverit. 3o quod primo competentem ... omnes qui sunt instincti ex deo nati.

Sed hic possunt esse quatuor dubitationes. Prima quare evangeliste in narrando misteria nativitatis Christi fuerunt contrarii vel defectivi. 2a utrum decens fuit Christum in Egiptum fugere. 3a utrum licitum sit sompnia observare. 4ta utrum sompnia sunt signa et causa aliquorum futurorum. Ad primam dicendum quod hanc dubitationem movet Augustinus in libro de consensu evangelistarum. Et planum est enim quod Matheus tacuit de angelica salutatione et primis Marie in domo Elizabeth mansione et angelorum pastoribus facta nunciatione et primus de circumcisione et eius in templo presentatione que omnia fuerunt acta in nativitate Christi. Lucas vero qui hec omnia posuit tacuit de Joseph cogitatione quando voluit occulte dimittere virginem et de magorum adoratione et eorum reversione nec non de Herodis perturbatione et puerorum occisione. Vel ergo unus eorum alteri est contrarius vel uterque defectivus vel alter eorum. Ad quod respondet Augustinus dicens: Cum nullo modo videatur contrarium hoc quod unus eorum dicit quod alter tacuit aut quod alter posuit quod alter pretermisit. Et ad hoc simile dat Augustinus exemplum dicens enim quod quemadmodum consequendum est quod deinceps ad certum talia valeat per unumquemque evangelistarum contextum narrationis sue ut tamen pretermittentis series digesta videatur quasi tacite que vult dicere adiungit ut ipsa continue sequi videantur. Sed cum alter dicit quod alter tacuit diligenter ordo consideratus indicat ubi ea potuerint a quo pretermissa sint inseri. Vult enim Augustinus dicere quod per unum evangelistam tacuit que alter posuit, ut ex loco ubi dimissa sunt clare apparet quod in loco illo ponenda sint que alter evangelista ponit illa que alter tacuit. Ita quod in talibus nulla est contrarietas sed ordinata veritas et non diminuta sed sufficiens veritas. Creditur autem unus evangelista dicit illa que alius pretermisit intelligendum est hoc non casu sed spiritu sancto revelante factum et hoc propter virtutem pluripliciter et tamen nullam pretermittendam veritatem et propter auditorum utilitatem. Nam quia Matheus scribebat Judeis ideo omnia legalia et in lege consueta ... in more infantium talia recepisset pretermisit quia in lege ... que ad gentiles spectabat de adoratione vero magorum et perturbatione Herodis et eorum que ad gentiles spectabat posuit quia magis eis in via (cum addendo: non indeberet) ... Lucas vero qui scribebat gentilibus legalia omnia illa posuit quia hec ipso recipiebat in corpore Christi humilitatis et in misterium implere veritatem. Ad 2am est ... ad 3m ... dicit illum dubium quod extanto questio videtur esse dubia quia Jo. x ipse Christus dicit illum mercenarium qui lupum videt venientem fugit et dimittit oves. Cum ergo ipse non fuerit mercenarius sed verus pastor ipso ibidem dicente Ego sum pastor bonus ipse non debuit in Egiptum fugere videtur quod videndo Herodem tamquam lupum venientem non debuit in Egiptum fugere. Contrarium cum ipse sciret enim sua rabie debere eius oves invadere et fugere, pro statim cum ipse sciret enim sua rabie debere ... Congrua fuit fuga pueros occidere. Ad hoc ergo possumus dicere quod sic decens congrua fuit fuga ... Oportuit ergo enim fieri ... Christi in Egiptum propter misterium et propter ...

assumpte humanitatis fugere et nusquam sue mortis dyabolus et membra eius occidere ut ipse
dyabolus et eius membra adhuc eum in parvulis aliis persequentes patiuntur tempore quo pati
non disproprietatem ut virtute divinitatis et doctrina medicis ostenderet vos esse inexpugnabiles
dicitur eorum malicia sed iam quando tempus fuit quia virtute quam dyabolus et membra eius
et non fugit occidere. Nam cum passionem quam eum per dyabolum concitata pati dignatus est non fugit.
Sed dixit querentibus ihesum nazarenum Ego sum Si ergo me queritis sinite hos abire
Secundo quam vero quia in hoc ut dicit Crisostomus dicitur quare ut ceteri nulli ad necessitatis propriosque
advenit fugere non erubescant. Non enim est ruboris fugere mortem sed naturalis timoris
qui timor naturalis eciam in Christo fuit quia cepit timere et pavere ac mestus esse
Ad 2am dicendum est Gregorius 4to dyalogorum dicit et ponit sex modos quibus contingunt
sompnia quorum sufficienciam sic possumus ostendere ut dicam quod sompnia vel contingunt
ex causa intrinseca vel extrinseca. Si ex causa intrinseca sic est duplex quia primo
ex cogitacione oriuntur fantasie hominis sicut in dormiendo illa que circa cum cogitacione
animus fuit involuta et occupata in vigilando. 2o ex corporis attenuacione cum
enim virtutes spirituales non occupantur circa debitam digestionem cibi et circa actum corporis contingit
virtute fantastica circa diversa vagari et diversa sompniare. 3o ex cibi humorum
replecione nam per aliquibus dominantur humores frigidi vel flegmatici contingit eis eos
sompniare esse in aqua vel in nive ut in medicina multa prosequitur de insompniis
per ipsa sompnia. Si autem sompnia contingant ex causa extrinseca similiter triplex sic
esse primo ex corporum celestium impressione agitur enim fantasie primo in sompnis dormiencium
ex impressione corporis celestis vel aeris continentis. Et ista est causa quare redduntur sompnia
in motu celi multa prosequitur de significacione et interpretacione illorum sompniorum quia
forte causa sompnia quorum futurorum eventus causam habent communiter in motu celi. 2o ex demonum
illusione. Nam enim ex illusione demonum fiunt sompnia eveniret falsum non dubium
astrologos fecerunt errare sompnia et crediderunt sperantes in eis. et hoc dicitur errare fe-
cerunt quia dato ut dicit Gregorius quod demones multa vera aliquando per illusiones
sompniorum hominibus predicunt hoc tamen semper intendunt ut ad extremum valeant ex
uno aliqua falsitate illaqueare. Recitat de quodam homine cui per sompnia multa
spacia spacia huius mundi promissa sunt qui cum pro multas divicias et pecunias
pro longioris vite stipendiis collegisset repente defunctus est. 3o ex bonorum angelorum
revelacione quia nisi ex revelacione angelorum sompnia contingere posset exhibita.
Matthei non dubium quod angelus domini apparuit in sompnis Joseph dicens Surge
et accipe puerum et matrem eius et fuge in egyptum. Quoniam ergo multis et variis modis
contingunt sompnia tanto eis difficilius credi debet certo quo impulsu eveniat
Similiter non eligitur quod dicitur devotus eorum scribitur Caveas ne imiteris velis abho-
minaciones gentium nec inveniatur in te qui ariolos sciscitetur et observet sompnia
atque auguria. Ex quo patet ut Gregorius dicit ibi patet esse sompnia observare quo
observacio sompniorum auguriis coniungitur et prohibetur causa 26 q 7 ubi
dicitur ab ecclesia separetur ariolis et auguriis et aliis incantacionibus deserviens et
si queritur a Gregorio quare sancti patres Joseph et multi sancti viri observaverunt
sompnia. Ad hoc videtur quod sancti quodam intimo sapore discernunt inter illusi-
ones et revelaciones ut sciant vel quod a bono spiritu prodeunt vel que ab
illusionibus patiantur. Sicut enim hoc vel per vocem vel per ymaginem apparet
vel per aliud quod in sompnis sompniatur. Scribitur enim devotus primo Si quis

Sed aut maria et joseph cum puero ihesu intrarent egiptum omnia ydola eius prima
in templis sunt corruerunt Unde per ysayam fuerat prophetatum Traditur quod sicut in exitu
filiorum israhel de egipto non fuit domus egipti in qua deo permittente non iaceret mortuus primogenitus
ita nunc non fuit templum in egipto in quo non corruisset ydolum Unde ad archam domini
corruit dagon ydolum cum archa appropinquasset ad ipsum Sic omnia corruerunt ydola in egipto
domino domino cui sunt destructa per peccata / ut aut dicitur in hystoria scolastica Ieronimus
in egipto quod captivitatem ductus fuerat / prophetavit eis quod in futuro quandam virgo paritura esset
et hic omnes dii et omnia ydola ruerent egipti quod ymaginem virginis cum puero sculptam
habent et sibi honores diuinos exhibebant. Hec aut prophetia in christo ihesu cum mater
intrabat egiptum est impleta nam omnia ydola egipti corruerunt et regnum fuit predictum
fuerat perpetuo iudicavit. Hic idem prophetatum est in moyse et pharaone, in constructione
dei sui hamonis et tunc erat quod in scolastica dicitur hystoria pharao rex egipti coronam
regalem habebat in qua ymago dei sui hamonis egipti sculpta erat. Filia quoque pharaonis
quo moysen puerum in filium adoptauerat per quandam vice dixerunt ut eum pharaoni
videndum porrigeret. Tunc pharao allectus coronam suam imponebat quam ille in terram
proiciens / penitus confringebat Et cum eum occidere voluisset dixit quidam quod puer
hec ex insipientia fecisset Moyses autem dei salvatus est de nece pharaonis

Sic christus mutus de salvatus est, ut filius de gladio herodis. Moyses natus est
ut filios israel educeret de egipto. Christus homo factus est ut eriperet nos de inferno.
Moyses dum regis egipti ad coronam confregit. christus omnia ydola egipti et deos eorum
in nichilum redegit. Hanc ruinam ydolatrie illa statua demonstrabat quam rex Nabu
chodonosor in sompno videbat de monte autem sine manibus lapis est abscisus et in pedes
alius statue seu ymaginis et ydoli est illisus contrivit quam eam et in pulverem
redegit et postea idem lapis in montem magnum crevit. lapis iste figurat christum qui
abscisus est de monte sine manibus. quia natus est de maria sine manibus tactibus mari
talibus. lapis iste scilicet christus contrivit in egipto omnia ydola de quibus dicit matheus
et confracta statua lapis ille in magnum montem crevit quia destructa
ydolatria fides christi per totum mundum inolevit talem et tantum ipse firmavit universitatem
repleverit terram celum que mundum.

dicit sompnium se vidisse et predixit signum et evenit quod est loquutus et dixit
per modum exemplum et sequamur deos alienos quos ignoras / non audias verba illius
sompniatoris vel pro illud quod per sompnium predicitur quia si predixit aliquid futurum
et non eveniat et non est tale sompnium per revelacionem divinam verum namque est quod
si eveniat credendum non est a bono spiritu semper esse / sed si non eveniat infallibiliter
est verum quod non est a bono spiritu ideo dicitur deuteronomio primo hoc signum habebis quod si
in nomine domini propheta vel sompniator predixit et non evenit hoc dominus non est loquutus
sed in animo suo confinxit Ad contrarium cum negare non possimus quin aliqua sompnia
signa sunt et presagia futurorum eventuum Scribitur enim Genesis 31. Cum Joseph
vidit per sompnium se presidendum fratribus suis quod quod per modum sic rei eventus probavit
Et presidere pharaonis manifestat pharaoni Joseph bonum esse interpretem sompniorum
dixit Genesis 41 ego et magister pistorum vidimus una nocte sompnium et presagium
futurorum et eodem libro et eodem capitulo scribitur / quod pharao per sompnium vidit septem boves
pingues et septem spicas plenas / quod secundum interpretacionem Joseph significabat septem
annos ubertatis In vita libro eciam de vita philosophorum recitatur de socrate qui fuit
magister platonis quod nocte precedente diem qua plato sibi in scolis presentatus est
per sompnium vidit quod afferebatur sibi cignus cuius collum sic erat longum quod eius
vertex penetrabat celum et penetrabat ipsum Et cum in mane predictum sompnium sodalibus
narraret / cum presentatus plato qui putatur enim socrati quem videns Socrates statim
ait iste est cignus qui penetrabit celum philosophorum Omne ergo sompnia proveniant
ex causa extrinseca et supernaturali ex causa intrinseca et naturali / sive proveniant ex causa extrinseca et
sompnia possunt esse signa et presagia futurorum / verum quia sicut predictum est
sompnia absignare quia nescit homo quo impulsu et ex qua causa proveniat
sompnia discernere magna deceptio potest esse
potest attendere interpretacio qualiter fiant futurorum signa magna deceptio potest esse
quia sicut infallibiliter sciuntur futura solus ille potest cui omnia sunt nota et aperta
ita solus ille potest per certitudinem sompnia interpretari qui scit
tamen prima quam futura ita solus ille potest per certitudinem sompnia interpretari qui scit
quorum futurorum sompnia sunt presagia et signa Ideo scribitur Genesis 40. Numquid dei
est interpretacio Et Danielis dixit Nabuchodonosor regi Danielis 2o. michi non est in
sapiencia que potest in me plus quam in ceteris viventibus / sed tamen hoc revelatum est sed
deus in celis qui revelat misteria qui michi hoc revelavit ut interpretacionem manifestam
fieret regi Scriptum tempus quod non interpretacionem eorum regis ad eum facti non fuerunt
Tunc herodes videns quod illusus esset a magis iratus est valde et mittens
occidit omnes pueros qui erant in bethleem et in omnibus finibus eius a bimatu
et infra secundum tempus quod exquisierat a magis Tunc adimpletum est quod dictum
est per Jeremiam prophetam dicentem vox in rama audita est ploratus et ululatus
multus Rachel plorans filios suos et noluit consolari quia non sunt etc. Hec
ponitur textus presentis 2o qui continet textum prophetico dictum Tunc herodes videns
quod illusus esset a magis dicit herodes deum velle deludere illusus est iratus
est valde glossa putabat inde cumulatur ira eum frustrato per nativitatem / vel iratus
est valde / timens principatum perdere ex invidia / invidebat enim quod magi natus
est valde / timens principatum perdere ex invidia / invidebat enim quod magi natus
populo hebreorum describunt eo in regali throno presidere contemptio et hoc contemptus
sunt causa ire / Secunda causa fuit timor perdicionis regni et timebat se
propter quod elevantur dicitur de ypyn et egypto transportacionem per diu quod Joseph fugere in egypto fu
c. ii ut herodes iurat quod adest in templo dictum de puerorum occisione

annunciare regem Cristum iam enim qui successorem regum timeret fremebat. Ita regem
[illegible] de aliis [illegible] [illegible] placuit illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et de
regum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] ita et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regem
[illegible] [illegible] [illegible] timeat reges ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] impios
timuit adhuc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cristus dicit [illegible] ma-
gi [illegible] herodem [illegible] [illegible] doloris illi addiderunt ut si quis [illegible]
alium in regem [illegible] magis [illegible] [illegible] sicut [illegible] [illegible] herodis delu-
sionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] nullus
sit impius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] thome post tres species [illegible] [illegible]
[illegible] quedam amare [illegible] amari [illegible] difficiles [illegible] dicuntur qui [illegible] [illegible]
sunt et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motus [illegible]
et ad [illegible] speciem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amari [illegible]
quorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] sunt amarissimi
in seipsis et ad alios et adhuc magis [illegible] [illegible] difficiles
dicuntur qui [illegible] [illegible] ab ira donec fuit vindicta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sunt amarum [illegible] [illegible] [illegible] ut puer [illegible] [illegible] difficiles ut herodes qui ab ira [illegible]
[illegible] cessat [illegible] [illegible] vindicta. Sed quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] audiens
tot signis et magnalibus debuit induci ad venerandum [illegible] Cristum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pharaone qui tot visis signis
tot plagis afflictus magis [illegible] [illegible] Et mittens occidit omnes pueros
mittens [illegible] [illegible] glo. [illegible] lingua [illegible] gladio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] anno
et [illegible] dies [illegible] [illegible] glo. [illegible] [illegible] glo. [illegible] est [illegible] anno [illegible] [illegible] dies a
[illegible] [illegible] herodem in pueros desevisse [illegible] si non credebat herodes verbis
magorum [illegible] sine causa [illegible] in pueros [illegible] si vero [illegible] credebat
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quodam [illegible] credebat se posse mutare
consilium dei [illegible] Cristum [illegible] putans te mutare [illegible] dei [illegible] [illegible] illum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cristum [illegible] [illegible] si herodes [illegible] iniquus putabat
se posse mutare consilium dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum putans [illegible]
posse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in glo. [illegible]
Roma [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] glo. [illegible] alia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ab [illegible] pueri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aliquo [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] herodes fuit impeditus ab
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit ad curiam Romanam ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ideo [illegible] fuit [illegible] [illegible] pueris [illegible] [illegible]
aliis facinoribus [illegible] [illegible] de tanta crudelitate [illegible] [illegible] et de regno
[illegible] [illegible] pueros [illegible] [illegible] [illegible] pharao [illegible] herodes [illegible] [illegible]
[illegible] antiochus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gla-
dio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
qui herodes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] qui antiochus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pueros [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et timor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

pro omni tempore vite presentis non deesse futuros qui electos dei persequantur Unde dominus in evangelio
ait Si me persecuti sunt et vos persequentur Et apostolus Omnes qui pie volunt vivere in Christo persecutionem
patientur, quod vos pueri quod domine electi sunt sicut per humilitatem multa ad celestem meritis esse perveniendi
quia ait dominus qui se humiliat exaltabitur, puerorum etiam innocentia humiliter sicut simplicium
designans sicut puer dicit Sinite parvulos venire ad me talium enim est regnum celorum

confirmatur quia pueri et quod filios habebat tunc adimpletur de nece puerorum
quod Herodes occidit omnes pueros qui erant in Bethleem et in omnibus
finibus eius. Queritur quare occidit pueros in omnibus finibus Bethleem Videtur sicut
fecit ut puer quem ille non evadere posset. Sequitur A bimatu et infra i. a filio
duorum annorum usque ad filium unius noctis secundum Rabanum et habetur in glossa Non
est contentus vastacione Bethleem sed adiacentia loca vastat non villam
unam etatis habuit a filio unius noctis usque ad filium duorum annorum quod ob
accidit Non dicitur hic A bimatu. Bimatus tamen dicitur spacium duorum annorum et
dicitur a bini et annus quod componitur a bis et annus, et tamen dicitur qui habet tres
annos quadrimus dicitur quod habet quatuor annos et inde bimatus trimatus quadrimatus
spacium duorum trium quatuor annorum. hic non in hoc quod dicitur a bimatu et
infra notatur crudelitas Herodis Sicut enim excessit transgrediendo terminos regionis
ita transgrediebatur in tempore puerorum etate puerorum. Queritur quare a bimatu et
infra occidit pueros. Respondetur glossa Quia timebat ne puer cui sydera fa-
mulantur speciem suam paulo supra etate vel infra transformaret ut etate sui
temporis celaret Et ideo videtur pueros a bimatu usque ad pueros unius diei mit-
tebat. glossa Significato tempus apparuit modo incepit in eo persecucione gloriosa
fecisse. glossa Significato eciam Beda in omni etate efficiat mortem parvulorum
occidere Et est dictum secundum Bede in omni etate efficiat mortem parvulorum
passionum cum martire qui primi i. humiles per mortem eius sunt quia non
passionum cum martire qui primi sunt humiles per mortem quia sunt ab impiis quos signat Herodes quod Bethlem
tamen in Juda sed ubique passi sunt ab impiis quos signat Herodes quod Bethlem
quia doctrina et operacione perfecti. Illos enim Christus est enasci et corpora puerorum primi
quia doctrina et separacione perfecti Augustinus in sermone de epiphania habetur liber parvulos inno-
centes non attingit Augustinus in sermone de epiphania Parvulus innocentes non
tamen perdere potuisset absque eo quod presunt odio Invidia tamen Christi circa eos impius
tamen perdere potuisset absque eo quod et in quo regnat Queritur Quarum temporum quod exquesierat a
Chaldeis tamen gracia videtur inmissit Seyre Queritur Quorum temporum quod exquesierat a
magis. Sed glossa dicit ab ortu stelle glossa vertatur hic opinio Iohannis Crisostomi
magis. Sed glossa dicit quod stella per annum ante apparuit sed in destructione Ierusalem
in omnem unius diebus dicit quod stella per annum apparuit quod in destructione Ierusalem
signa apparuerunt in celo quando vox angelorum audita est Transeamus ab
signa apparuerunt in celo quando vox angelorum audita est Transeamus ab
his sedibus Sed est alia apud Fulgencium et aliorum doctorum super veritate
cum stella primo apparuit in die natiuitatis domini, Ille omnes pueros qui
cum stella primo apparuit in tanta multitudine tempus minime posset latere a bimatu
erant in Bethleem ut in tanta multitudine tempus minime posset latere a bimatu
et infra i. duorum annorum usque ad pueros unius noctis sed cogitat sic Herodes
et Augustinus Quia ille puer qui est tante potencie ut nova stella in puerorum
resultavit cum pervenit et potuit ducatum magos adire adorandum a finibus
tamen inducere posset se transformare in statum pueri duorum annorum vel
unius noctis Augustinus in sermone puerorum festinavit Sermo epiphania habetur innocentes liber
unius noctis ~~Augustinus in sermone~~ puerorum festinavit sermo epiphania habetur inno-
~~parvulos tamen perdere potuisset absque eo ut presens~~ Et Crisostomus Herodes sicut
sed persona habuit nullam asperitatem si ab aliquo fuit vulnerata nulla
crudelitate duplicant vera dolorem et quasi circa furore non aspiciat eam vulne-
rantem, sed querunt cum oculos eius occurrit puer hoc sine actione quasi
actorem sui vulneris dilaniat sicut et ille delusus a magis non puerum
quem inveniret puerum
super parvulos infundit cogitatus in furore Quare magi in Bethleem puerorum
illa que signatur diabolus et aut annorum accipiunt a proprius eius aut
largitur permissionibus sunt placati non ad me venire non sunt Nam vere
qui aut parvuli occisi sunt, sed Christus fugit et evasit insinuat corpora martirum
ab impiis posse perimi Sed Christi sunt qui persequitur sunt nullatenus posse fidelibus
auferri Sine eis unius sunt morum dominum suum vel ut dicit Leo papa non minuitur
persequentibus ecclesia sed augetur.

In margin: Tercium tempus appa- cionis stelle in vestigancio ut fuerit in stella que apparuerat

quandoque ad lux[?] virginem sine putaret vero vere estimet / Amici eius sic
suspectus virginem zelo repletus dicit omnes timere omnes suspicionem facile credit
quandoque fuit suspicans sicut vir si zelat vxorem aut vxor virum quem
audiunt semper de illo credit. Et si esset ipsa audiens non est digna ut
audiatur et ydonea ut credatur / et tamen fidem audiens zelus commendat ideo
sermonem talia diabolus apud se dicens est puer iste qui antequam nascatur in terra
iam apparet in celo / neminem reperio credit. et iam eius illum querunt
Et non dum tercium pro[?] sed et iam multe celestes stelle que iam illi
ministrant / Quis est ille qui antequam meam pugnat ita vincit antequam
veniat regnat / Conputas ille sciens est regno meo si crescit Ergo
dona herodis spargo et gladium porto ut qui non timere satis diligat
qui non diligit satis timeat ille nec proprios sed nec dimicans congregant
et quos sicut amore diligitur et sicut sic timetur Sed mittit et occidit omnes
parvulos ut vnum inveniet in omnibus / et tamen nec vnum invenit in omnibus et vita
eterna prestatur omnibus propter vnum / Secundum augustinum infelicitas ita tua herodes si non
credis verbis que magi dixerunt de rege fuerunt quare infantes in pueris Si
autem credis vere esse quod dictum est de puero et stella celesti dicis quare
infantes in pueris numquid potes tu mutare voluntatem dei aut perdere illum
quem deus defendit / Et dicit Severianus episcopus in sermone hodierno festum est
celestibus actum nulla vox experitur sed sufficit in morte qui vivere meruerunt quod
apud herodem festum quod nati sunt tamen fuit Sed quare deserit pueros
innocentes quos sciebat innocentes esse sed occidendos / Sed idem Tunc non
despexit pueros milites sed precepit quibus dedit ad triumphandum quod loqui quos
sciunt sic eternae capere victoriam / Inquit ergo tunc pueros milites qui amisit
recepit pueros aeternos non reliquit / Beati quos nimio natos vidit non solo
beati qui labores in capere dolores in mortis refrigerium invenies in gaudium
commutarunt / Vivunt in christo qui pro christo occidi meruerunt Et mittens occidit
omnes pueros qui erant in bethleem et in omnibus finibus eius In quo notatur
herodis sevicia crudelissima / primo quantum ad numerum quia propter vnum quem
querebat perdere occidit omnes pueros et cetera qua non sed magis nec crimen
feroz et impetum quietati sponte sicut quis patitur. 2o quantum ad locum / quia
non tantum in bethleem vbi natus erat dominus / sed in omnibus finibus eius occidit
infantes pueros / Effundebant sanguinem eorum tanquam aquam in circuitu ierusalem
Et ecce quantum impia sevicia iniquus rex tulerat Secunda autem talis modus redditur
iniusta / primo quia non amore iustitie sed ex ira et elatione fertur / Quia
quod debitum ordo obmittitur / a quo causa est et sufficiens eius non sufficiat
et tale erat pena herodis / 3o cum prolata ex ira non acuta vel amara sed
difficilis ideo dicit ecclesiasticus Iratus est valde Ecce fuit comminatus ex ordine
ipse cum pro clarus se velle puerum adorare ad ipsius inquisitionem ordinate
precessit / primo cum quesivit de loco a doctoribus legis / 2o de tempore ab ipsis
magis / 3o inquirere mandat de persona dicens Ite et inquirite diligenter
de puero hoc tamen insidiose et maliciose faciebat ideo applicatur illi beati
de quo dicitur dauid. vir ... pilis erat vero et in de ipsum erant tres ordines

denuo iste vepres insidiatus est herodes de quo Judicum ix° vepres insidias
factus est michi. Iste vepres in ore suo habuit 3es ordines quia ab ore eius
tres de Christo fecerunt inquisitiones et tunc fuerunt ordines denuo quia ab
inquisitionibus fiebat ut eum laceraret et perderet. 3o fuit Jnnixa et crudelis
quia Jnnocentes dampnavit. Vnde quilibet eorum dicere potuit illud Job xvj hec
passus sum absque iniquitate manuum mearum. 3o ondit(ur) semina herodis quantum
ad constantiam temporis vnde dicitur a bimatu et infra secundum tempus stelle quod a magis
didicerat. Cum enim tunc Christus esset vnius anni et quatuor dierum, vnde herodes
querebat puerum antiquum occidere et tunc propter eum occiderunt omnes pueros qui erant
duorum annorum vsque ad pueros vnius diei. Timebat enim ne puer cui sidera
famulantur faciem transformaret infra vel supra etatem suam. Ideo euuangelista notanter
dicit occidit o. p. ab et infra. Jn quibus verbis horum Jnnocentum passio commen-
dabilis redditur. primo ex tempore quo passi sunt quia primi sunt qui propter Christum san-
guinem suum fuderunt quod notatur cum dicitur occidit. Jn nouo enim testamento nusquam
antea verbum occisionis auditum fuit quia nullus pro Christo adhuc occisus
fuit. Vnde et ipsi primi martires extiterunt. Ipsi enim fuerunt exempli ecclesie gemme
et primi flores nascentis ecclesie nouelle quasi plantationes. primo sunt prime gemme
ecclesie de quibus dicitur Genesis xl videbam coram me vitem in qua erant 3es propa-
gines crescere paulatim in gemmas et post flores vuas maturescere. Ista vitis
Christus est Johannis xv ego sum vitis vera in qua sunt tres propagines. vna propago
protulit gemmas i. Jnnocentum primicias qui fuerunt martires actu sed non voluntate.
Secunda propago protulit flores i. sanctos confessores qui fuerunt martires voluntate sed non actu.
et fuerunt martires voluntate et actu. Secundo sancti Jnnocentes dicuntur primi flores [3a propago protulit flores i. martires qui fuerunt voluntate et actu]
nascentis ecclesie. Hij enim dicuntur gemme quia ecclesia eos progenuit et fuerunt
flores quia enim corporis primum fructum martirum protulerunt. de istis floribus Canticorum 2o
Capite nobis vulpeculas que demoliuntur vineas nam vinea nostra floruit
vinea i. ecclesia floruit quando martires Jnnocentes produxit quam vineam in suis
floribus vulpes demolitur fuit quando herodes eos extinxit. Qui vulpes dicitur
Luce xiij Jte dicite vulpi illi et hec propter suam astuciam. Ista vulpis capta
fuit quando dicitur Matthei 2o defuncti sunt qui querebant animam pueri. Jlli flores licet
fuerint contriti non tamen fuit suus odor extinctus. Sed sic flores quanto magis conteruntur
tanto maiorem spirant odorem, sic et isti pueruli cum ab vberibus matrum auulsi
fuerint maiorem odorem sui martirii nobis reddiderunt. Canticorum 2o vinee flo-
rentes odorem dederunt hij flores ecclesia prima velud sexto virginea preceptor
veteris odorem dederunt. Hij flores ecclesia prima velud planctuacio post
annal Canticorum 2o fulcite me floribus. 3o dicuntur nouelle plantationes Psalmo
filij tui sicut nouelle oliuarum. Secundo eorum passio commendatur quod modus
in quo passi sunt quod notatur cum dicitur omnes. Et licet eorum nullus ab ecclesia
Jn quo passi sunt quod notatur cum dicitur omnes. Et licet eorum nullus ab ecclesia
ignoratur, creditur tamen multa fuisse. Et quod illa beata pueorum societas tam
innocenter extitit ideo maximi veneratione digna est. Et ideo quia sunt
innocenter extitit ideo maximi veneratione digna est. Et ideo quia sunt
filiacio (?) contrariam [illegible] Apocalipsis xiiij sequuntur agnum quocumque ierit. Sicut
sunt induti vestibus Apocalipsis iiij° ambulabunt mecum in albis quia digni sunt.
3o fuit de cognatione Christi quia fuerunt de bethleem iuda et Christus de tribu iuda. 3o

Unde quia crudelitas horroris impleuit auditorem audientem visionem crudelitatis, rursum mitigationem apponit quod hec facta non sunt deo nesciente [illegible] aut ignorante sed per prophetam predicente unde dicit Tunc impletum

Ubi ergo tot pueri tot homines erant ut usque [illegible] visa tanta crudelitate omnes si vellet [illegible] nichil non poterant in puerulis autem mors fuerat sine dolore, in matribus vero [illegible] per [illegible] repleta

[illegible] passio commendatur ex amplitudine [illegible] quia passi sunt quod nota ad [illegible] pueros [illegible] Rachel [illegible] omne multa [illegible]. Sequitur Tunc impletum est quod dictum est per Jeremiam prophetam. Glossa dicit ad impletionem dicit, quia aliquando fiet legendum [illegible] complendum quia quod in lege signabat aliquid futurum occulte permittebat [illegible] dicitur ad impletum quia [illegible] dicta erat de captivitate duarum tribuum a Caldeis et tunc fuit impleta sed nunc adimpleta quia utrumque figurabat per prophetam Jeremie 31 Vox in rama audita est etc. id est in excelso audita est longe lateque diffusa et secundum glossam [illegible] [illegible] dicit in rama non putans loci nomine esse quod est iuxta Gabaa sed rama excelsum interpretatur ut sit sensus vox in excelso audita est id est longe lateque diffusa. [illegible] magister Nicolaus de Lyra in rama aliquando est nomen [illegible] loci aliquando est nomen commune et valet tantum [illegible] excelsum ploratus [illegible] ad fletum puerorum [illegible] et ululatus [illegible] ad lamentum matrum. Rachel plorans filios suos et noluit consolari quia non sunt id est quia mortui sunt. Sed querit glossa secundum [illegible] quare Rachel filios Iude id est de Bethleem [illegible] suos plorat cum Iudas non est natus de Rachel sed de Lya. [illegible] Unde [illegible] et glossa quia Rachel sepulta fuit iuxta Bethleem ut habetur Genesis 35 et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel quia [illegible] de Beniamin et Joseph filius Rachel [illegible] fuit quia contigue sunt tribus Iuda et Beniamin. Sed queritur quia Rachel fuit mortua quomodo [illegible] plorauit filios suos. Unde glossa quod est hyperbolica locutio quia tantus fuit planctus matrum quod [illegible] Rachel iam mortua dolentis affectu [illegible] fleuisse dicitur. Vel Rachel in filiabus suis plorat nece puerorum secundum glossam.

[E]xponitur etiam ista auctoritas ad literam de transmigratione Beniamitarum [illegible] [illegible] usque ad [illegible] [illegible] [illegible] et sic rama est quidam locus iuxta Gabaa et capitur [illegible] per [illegible] Rachel id est tribus Beniamin plorat et [illegible] [illegible] vel Rachel plorare dicitur non quod ipsa tunc viueret sed plorabat non in se sed in filiis quia non sunt id est mortui sunt vel apponitur de captivitate duarum tribuum a Babilonijs ubi [illegible] de Beniamin et Iuda captivati sunt et tunc [illegible] in filiis dicitur plorare quia non sunt quia non essent. Allegorice vox in rama audita est id est vox [illegible] de [illegible] [illegible] gemitus usque ad solium superni ascendit [illegible] vox in rama id est in excelsis audita est Rachel id est ecclesia plorat filios id est martires et noluit consolari consolatione scilicet temporali in eis quia eos mortuos apponit quia non sunt temporaliter sed [illegible] viuunt. Unde [illegible] in mundo [illegible] [illegible] reputat [illegible] illum esse [illegible] glossa [illegible] Rachel que ouis uel [illegible] deum [illegible] [illegible] significat [illegible] tota intentio ut deum [illegible] inuigilat et ipsa est ouis centesima quam pastor [illegible] reportat [illegible] [illegible] glossa plorat ecclesia et non vult consolari hic quia filii sui non sunt de hoc mundo [illegible] plorat quia deum pati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plorabit [illegible]. Sed additur consolatio [illegible] [illegible] in gaudium [illegible] glossa. Rachel id est ecclesia pro [illegible] agnus plorat [illegible] [illegible] [illegible] consolari [illegible] [illegible] quia non sunt sed [illegible] [illegible] consolatur ad eternam [illegible] [illegible] [illegible] que celebratur [illegible] [illegible] ad descendentes ad [illegible] [illegible] quia [illegible] pro [illegible]

[illegible] hic ergo filios suos plorat quia per [illegible] fidelium genuit non vult autem consolari de hoc [illegible] quia non sunt id est quia sunt mortui ut qui [illegible] filii morte [illegible] ad [illegible] eternam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed gaudens [illegible] quia sunt fideles [illegible] et [illegible] cum Christo per martirium [illegible], plorat ergo ecclesia bonos ut martires quia videt eos iniuste [illegible]. Sed quia scit illos beatos non vult temporaliter sed eternaliter consolari, plorat [illegible] [illegible] malos et impenitentes quia videt eos dampnari et quia videt eos irremediabiliter perditos non vult consolari

sunt et ideo ecclesia festum eorum celebrat / Ut Rachel plorans filios suos
Per rachel intelligitur bethleem in qua rachel fuit sepulta vel quia multi
infantes de tribu beniamin fuerunt occisi et ideo mater inducitur ad plorandum
vel est modus loquendi q. d. tantus fuit dolor et luctus quod etiam mortui compati
potuerunt Rachel enim fuit mater ipsius beniamin dicitur Genesis xxxv Egressus autem
inde venit in terram que ducit effrata in qua cum parturiret rachel ob
difficultatem partus periclitari cepit. dixit quod ei obstetrix noli timere quia habebis
filium egrediente autem anima pre dolore et imminente iam morte vocavit nomen
filii sui beniamin i. filius doloris mortua est autem rachel et sepulta est
via que ducit effrata i. bethleem / de isto autem beniamin venit una tribus
et etiam vocata est beniamin / de qua multi pueri fuerunt occisi Et non
est intelligendum quod rachel ploraverit que dudum fuerat mortua / sed per rachel
intelliguntur mulieres de tribu beniamin vel de tribu iuda propter vicinitatem
quia tribus beniamin affinis erat tribui iuda vel filii iuda habitantes in
bethleem dicuntur filii rachel [illegible] et ipsa mater [illegible] sanctissima
Et non quod quevis mater flere inducitur quia illos quos cum iocunditate nutri-
verat flebiliter amittebat Baruch 4o Nutrivi illos cum iocunditate dimisi
autem eos cum fletu et luctu / Secundo quia amittebat filios suos innocentes
et sine culpa / Sic quod quelibet earum potuit dicere illud Job 16 Hec passus
sum absque iniquitate manus mee / 3o quia crudeli morte videbat eos perimi
Jeremie 2o innocentes mei ceciderunt in gladio Et possumus notare ratione
quare flent plus quam patres / quia naturaliter matres plus dolent de morte filiorum quam
patres / primo propter eorum naturam passibilem et mollem / 2o propter laborem pa-
riendi et educandi unde 2 Machabeorum 7 fili miserere mei que te in utero
ix mensibus portavi et lac et gremio dedi et alui et in etatem istam perduxi
3o propter certitudinem / unde enim certior est de filio quam pater ut vult Apostolus in
yconomica / Et noluit consolari quia non sunt Et loquitur secundum affectum anime
quo ad sensualitatem / quia mater de filio infirmo hic recipit consolationem sed de
mortuo non vel difficulter / Sed queritur cum ecclesia veneratur innocentes vel ce-
lebrat videtur quod non debet / primo quia ad limbum descenderunt / 2o quia volunta-
rie passi non sunt / usum enim liberi arbitrii non habuerunt / cum psalmista dicat / vo-
luntarie sacrificabo tibi etc / Respondetur quod propter quatuor rationes innocentes ecclesia eos tamquam
martires veneratur / primo quia sunt [illegible] quia primi fuerunt qui pro Christo sanguinem
suum fuderunt unde Augustinus vocat eos flores [illegible] ecclesie / quia primi fuerunt
inter martires / Apocalypsis xiiii hii empti sunt ex hominibus primitie deo et agno / quia
sicut ex multis gregibus optimus eligitur agnus / et sicut ex multis fructibus optime
eliguntur primitie / ita isti ex multitudine electorum / hii leo papa in sermone / Christus
infans transmittit infantes ad celum / est nova gratia pro primicias
fructuum suo exhibent genitori / ostendit futurum fecundissimam messem cum in
semine tantam exhibet ubertatem / Secunda sunt ex statu quia sunt munda
virgines Apocalypsis xiiii hii sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati i.
non sunt polluti cum mulieribus mente et corpore / unde ei proderit esse virgines corpore

nisi mea fuit incorrepta. 3a fuit ex gratia quia quis rex terrenus donatur
multas milites secum fert. Rex vero noster Christus qui 2um divinitatem donatus fuit a pre-
mio a matre donatus est quia carne mortali dudatus Canticum 3o Egredimini filie
Syon et videte. Ideo multos milites novos i. novos martires voluit sibi aggregare.
Apocal. xix. Erat eques albus et qui sedebat super eum vocabatur fidelis et verax
et vestitus erat veste aspersa sanguine et vocabatur nomen eius verbum dei et
exercitus in celo sequebantur eum in equis albis vestiti albo bisso et mundo. Quarta fuit
ex causa quia innocentes non tantum passi sunt pro nobis Christo sed etiam in pre Christi ex
quadam ... qualibet carne causa est Christus. quod ista spiritus in aliis martiribus non
invenitur. Sed autem eis defuit martirium voluntate suppletur pietas ... nati
quia innocentes confessi sunt et in eum pro ... mortui sunt. Sed quare in die Innocentium
cantica leticie obmittuntur. Respondetur primo in signum fletus matrum pro mortibus
filiorum Ruth primo Ne vocetis me Noemi i. pulchram sed vocate me Mara i.
amaram quia valde me amaritudine replevit omnipotens. Secundo in signum illius status
quia ad limbum descenderunt et ibi dei gloriam non viderunt unde Job sciens
se illuc descensurum ait In tenebris stravi lectum meum Job xvii. 3o in signum
fuge et exulatus Christi et matris eius et Joseph in egiptum quia salvator non
passus regnum ... colunt ... in terram etc. In octava
autem innocentium resumuntur cantica leticie que sit octava in qua erit
perfecta leticia quia tunc omnes innocentes et omnes baptizati et omnes electi
resurgent in perfecta etate plenitudinis Christi cum anime felicitate et corporis immortalitate.
Dub. Item hic possunt esse 3es dubitationes. ~~prima utrum Herodes pueros occiderit in ipso~~
~~anno nativitatis vel biennio post Christus natus est~~ Secunda utrum Christus fuerit in templo
presentatus ante puerorum interfectionem vel post. 3a utrum propter eorum occisionem pueri illi
fuerint proprie martires. Quarta utrum sola confessio fidei sit causa martirii. Ad primam
est dicendum quod ista questio est dubia. quia si dicatur quod Christus presentatus est in templo
ante occisionem puerorum, videtur tunc in dubium quo tuto et secure modo Maria et
Joseph potuerunt cum Christo Jerusalem intrare et in templo eum presentare Herode ibi
existente et iam pravitate super pueros interficere. Quia post xiii dies a
nativitate Christi magi recessissent ab Herode de Jerusalem et invenerunt Bethleem et
adorato puero recessissent non revertentes ad Herodem. Cum igitur virgo mundi puri-
ficationem et in templo presentationem filii fecerit xl die post nativitatem, satis est credibile
quod ante tempus Herodes credidit se illusum a magis et statim pueros manda-
vit occidi. Sed si sic dicatur quod pueri sunt occisi ante matris purificationem
et eius in templo presentationem, eo tempore interfectionis puerorum iam esset
per ammonicionem angeli in egiptum transportatus et ibi stetit usque ad obitum
Herodis. Non videtur tunc qualiter eo die scilicet xl fuit ipse Christus presentatus
in templo et sancta Maria cum eo secundum legem Moysi ut Lucas ewangelista
narrat. Hanc ergo dubitationem Augustinus solvit in 2o libro de consensu ewangelistarum
tenens pro veritate puerorum occisionem esse factam post presentationem Christi in templo.
Sed qualiter ista presentatio potuit fieri per virginem et Joseph secure modo
cum Herodes sollicitus esset ... interfectionem pueri, solvit Augustinus ad hoc triplex.
Primo quia tota presentatio Christi in templo facta est una die, potuerunt ergo Maria
et Joseph die illo se latenter intrare Jerusalem ut Herodem omnino lateret et nil

tunc fecit de tali putacione. Secunda quia tunc Herodes potuit aliis negociis oc-
cupari, scilicet cum occupacionibus regia cura distendi potuit, nullus ignorat. Dicit
autem Augustinus credibilissime quod audiverat regem Iudeorum esse imperio natum, ideo pro-
pterea non timebat sibi nisi pro filiis regnum auferri per puerum recenter natum,
et alia precepta vero vel facta potuerunt ei illo tempore intermedio esse indicata que
animum eius ab intencione et cogitacione interfeccionis puerorum vel continuacione nati
pueri revocaverant. 3o quia secundum Augustinum potuit credere Herodes quod magi essent
decepti fallaci signo stelle quam viderant, maxime quia cum fuerunt in Iherusalem
stella disparuit eis, unde erubescentes non redierunt ad eum. Sed cum audivit
celebri fama puerum esse in templo presentatum, et audivit divulgari famam et verba
Simeonis et Anne prophetisse de eo, tunc non credidit se esse illusum, et animus
eius ad pristinam crudelitatem revocatus est super occisionem puerorum, ideo tunc angelus
apparuit Ioseph dicens Accipe puerum et matrem eius et fuge in Egyptum, que fu-
it hora que premittitur ad presens eum. Ad 2am est advertendum quod questio ista est magis
dubia quam prima, quoniam enim nulla passio sit meritoria et martirio condigna
nisi sit voluntaria, et voluntaria non potest esse nisi in habentibus usum racionis et
liberi arbitrii, eo ipso quod illi pueri occisi fuerunt in tali etate a bimatu et infra,
in qua etate planum est pueros usu racionis et libero arbitrio carere, non videtur
quod illa pena quamvis voluntaria non fuit fecit eos dignos martirio gloria,
quia secundum Augustinum nullum peccatum est nisi sit voluntarium, ita videtur nullum meritum
esse meritum nisi sit voluntarium. Ad evadendum ergo istam difficultatem et salvandum
pueros occisos ab Herode vere martires esse, dixerunt aliqui quod deus supplevit
defectum etatis in eis, ita usus liberi arbitrii fuit acceleratus in eis et per actum
proprium liberi arbitrii et proprie voluntatis meruerunt martirii palmam. Sed hec dicta
non textum aliquem ponunt, immo ecclesia dicit quod non loquendo sed moriendo confessi
sunt. Ideo melius est ut dicatur sicut Augustinus ponit quod quemadmodum parvulis
baptizatis confert baptismus ad peccati originalis remissionem non per meritum eorum
sed per meritum passionis Christi, sic effusio sanguinis loco baptismi tenens istis
parvulis contulit ad gloriam martirum coronam per virtutem Christi pro quo paciebantur,
non per actum proprie voluntatis. Unde dicit Augustinus in sermone de Epiphania: O beati parvuli, ille
de vestra corona dubitabit in passione Christi qui eciam baptismum parvulis prodesse non
existimat, nam si non habebatis etatem qua in Christum passurum crederetis, habebatis
tamen carnem in qua pro Christo passuro penam sustinuistis. Sed forte istud non esset simile
de baptismo puerorum et martirio puerorum occisorum, quia in baptismo dimittitur
peccatum originale prius virtute passionis Christi, quia tale peccatum non fuit eorum
proprio actu commissum, ideo non est mirum si actu non proprio dimittatur, sed meri-
tum premii martirii videtur quod requirat actum proprium. Ideo dici potest quod ut actio
vel passio aliqua sit meritoria formaliter requiritur quod sit acceptata per voluntatem
ex parte agentis vel pacientis, sed effective sufficit quod sit accepta et grata
ipsi deo remuneranti, verum cum nulla actio vel passio est meritoria nisi quia est
grata et accepta deo, quamvis ergo passio puerorum non fuit meritoria formaliter
ex parte voluntatis eorum cum usum non habebant, fuit tamen meritoria et digna
martirii palma ex parte dei et pro causa gracie eorum pulcrum, eo quod Christus pro quo
paciebantur acceptabat et sibi gratam faciebat. Ad 3am est advertendum quod
in duobus, verum constat quod integra fuit causa, martires autem quibus
ubi sunt quod triplex est genus martirum: quidam patiuntur voluntate et actu ut Stephanus,
quidam voluntate et non actu ut Iohannes ewangelista, alii non voluntate sed actu ut isti
innocentes, in quibus Christus cum vice martirii sunt suppleverunt si quid defuit voluntatis. Unde
[illegible] Stephani
ordinatur [illegible] Iohannis, rubricandum in
[illegible] Iohannis [illegible] innocentum [illegible]
Stephanus [illegible] innocentibus, innocentes ergo et si usum non habebant
valendi [illegible] testificari non poterant, [illegible] vice martirii [illegible] suppleverunt si quid defuit voluntatis
ipsi autem non loquendo sed moriendo testificati sunt [illegible]

id est testes domini dicuntur, quos nos testes latine dicimus greci martires appellant
non quod ipsi testes sint quod est uel pro fide quam uel pro iusticia occubuerunt, sed quia per passionem libere
testes fuit quod in corpore suo et cumbebant credidi in quo nos et si non loquendo tamen moriendo
confessi. multi vero de causa sunt quibus martir fit, scilicet pro iusticia ut Abel, pro lege dei ut Machabei,
pro ascendere veritatem ut ysaias, pro remissione peccatorum ut Johannes baptista, pro salute populi ut ... pro fide
et ecclesia ut Stephanus, pro libertate ecclesie ut Stanislaus, pro ... ut Thomas ...
... prelati defectu premisse sit. Cum igitur opus martirii sit perfectum bonum, opportet quod
sit integre ex omni parte causa. Dicimus ergo quod causa martirii efficiens in persona sit
caritas. quia ipsa debet facere et imperare opus martirii. aliter non esset meritorium iuxta
illud Apostoli j ad Corinthios xiij Si tradidero corpus meum ita ut ardeat, caritatem
autem non habeam nichil michi prodest. Causa vero eius formalis est virtus que ipsa
est fortitudo. quia sicut fortitudo naturalis elicit actum talem ut homo aggrediatur pericula mortis
in bello pro re publica conseruanda et defendenda, sic fortitudo gratuita que est virtus
infusa elicit opus et actum martirii, ut fuit aggredi pericula in conseruatione
et defensione iusticie et veritatis in bello diuino. Unde in prefacione martirum sic dicitur ad
Hebreos xi Obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem
gladii, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Causa autem martirii materialis
subiectiue est mors. quia non dicitur homo martir proprie loquendo, nisi sustineat penam
mortis. Cum enim martir grece .i. testis latine, quia dum homo non dat proximam vitam
pro deffensione diuine iusticie et veritatis non testificatur ipse quod perfecte ore vel corde
Iob. ij. Dominus adduxit de eo illud verbum, pellem pro pelle et cuncta
que habet homo dabit pro anima sua et pro vita sua conseruanda. Set causa martirii
finalis et terminatiue est defensio et confessio veritatis fidei, iusticie et ceterarum
auctoritatum fidei, quia secundum Augustinum Johannes baptista martir Christi fuit non
quod cogeretur negare Christum uel fidem eius directe, sed cogebatur negare veritatem et iusticiam
quia volebat Herodes ut diceret licere tibi habere vxorem fratris tui, et quia contra
veritatem quod sibi non licet habere vxorem fratris passus est martir et factus est
eo quod qui patitur pro ueritate fidei pro Christo patitur, quia ipse est veritas iuxta
illud Johannis xiiij. Ego sum via veritas et vita etc. Secundum textum

Defuncto autem Herode ecce angelus domini apparuit in sompnis Ioseph in
Egypto dicens Surge et accipe puerum et matrem eius et vade in terram Israel.
Defuncti sunt enim qui querebant animam pueri. Qui consurgens accepit puerum
et matrem eius et venit in terram Israel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudea
pro Herode patre suo timuit illo ire. Et admonitus in sompnis secessit in partes
Galilee. Et veniens habitauit in ciuitate que vocatur Nazareth ut adimpleretur
quod dictum est per prophetas Quoniam nazareus vocabitur. Diuina prouidencia in modo
restauracionis sic adimplet omnia velut ut non cum prouidencia ministeria
concurrant opera creaturarum que ipsa restauracione amplius indigebat. Hee
autem creature due sunt scilicet angelica, cuius ruina debuit reparari, et humana
cuius lapsus debuit releuari. Ex quibus concluditur quod ad incarnacionis misterium
concurrere debuit angelica diligencia reuelando admonendo et confortando et
etiam humana ad incarnacionis misterium humana obediencia operando et ministrando
incarnacionis obsequium. Diuina prouidencia adimplendo secundum euangelicam sentenciam. Et hoc
tamen subtiliter quedam lex ecclesie celebrata in presenti ewangelio describit. Defuncto
ubi primo pretermittit circa incarnacionis misterium angelicam diligentiam. Secundo
circa humanitatis obsequium humane obedienciam ibi Qui consurgens, tertio circa
misterium diuinam prouidenciam et admonitus in sompnis. Humanam explicacionem dupliciter
breuis dicens in primis dicit. Vide quod et ipse Christus super celestibus cuncto suo
operis ad illud quod secundum nos est dumtaxat veniens non restringit ad se ordinatam
et assumptam humanam ordinacionem. Ecce diuina prouidencia et subditur

Sed obediens subditur dei precepto per angelos dispositionibus et per medios ipsos annunciatur Io-
seph. Circa angelicam diligentiam. Et subditur a patre disposita filii ad egyptum reversio
et etiam ad iudeam ex egypto transductio sicut impletur per Ioseph. circa humanam obedienciam
Tercium ad primum ubi ostenditur angelica diligentia tria matheus misticus describit
Celebratum tempus aptum modum congruum opus dictum. tempus aptum a. quoniam
defuncto autem herode. Et hic ponitur quedam species ad percepcionem s. annunciando Io-
seph per angelum in sompnis. dicit ergo sic defuncto quoque herode Ascholonita filii
antipatris qui fuerat alienigena per herodem regnavit in iudea. qui regnavit 31.
annis 30 anno sui regiminis dominus noster natus fuit. et 31 anno sui regni obiit
ex hoc patet quod dominus noster septem annis latuit in egypto sicut predictum est Nota hic
refert magister in scolastica hystoria allegando Iosephum. quod corpus herodis diversis
morbis invasit et putrefactione in naturalibus percussus ita quod corpus suum ver-
mibus scaturiebat miserabiliter exspiravit ipse autem sentiens plenius nobiliores ex
omni iudea ad se colligi iussit mandans statim ut cum spiritum exalaret omnes
interfici ut eius obitum omnis iudea defleret invita. Circa medium autem mortis
sue antipatrem filium suum iugulavit. prius duos filios suos interfecit s. Alexandrum
et Aristobolum. talis igitur finis miserabiliter fuit herodis. Glossa allegorice defuncto
herode quia populus perfidia iudeorum extincta helia et enoch predicantibus iudea verbum
dei recipiet secundum illud Ezech. 36. Auferam cor lapideum de carne vestra et dabo
vobis cor carneum et spiritum novum ponam in medio vestri. Nota licet enim omnia
tempora de se apta sint et ex circumstanciis congrua tamen propter maliciam principis
aptitudo temporis impeditur ne divine revelaciones et manifestaciones fiant sicut
dicit Ieronimus in quadam epistola tractans illud Ysa. vi°. In anno quo mortuus est
rex Ozias vidi dominum sedentem etc. Ubi dicit quod tunc mortuus quando malus princeps
sublatus est de regno. quia illius malicia impediebat misteriorum revelacionem. Sublato
autem malo principe de regno tempus congruum inducitur ut pax et tranquilitas red-
datur ecclesie. Et ideo regnante herode christus iubetur in egyptum fugere et
herode defuncto christus ad iudeam redivit. et ideo premittit defuncto autem herode
quia tempus aptum est. Secundo subditur modum congruum. d. Apparuit in sompnis
angelus Ioseph in egypto In quo actu modus et locus. congruencia quedam
insinuatur. Actus consistit in apparicione angelica apparuit angelus domini. cui s.
angelo cura commissa erat gubernandi infanciam salvatoris. iuxta illud psalmi
angelis suis mandavit de te. Modus consistit in hoc quod apparet in sompnis Ioseph.
ubi advertendum est quod aliquibus apparuit angelus qui propter imbecillitatem fidei sue
minus erant fideles ut pastores. Aliquibus apparuit qui propter magnitudinem promissi-
onis annunciati credebant ut zacharias pater Iohannis et ideo debuit appare-
re non in sompnis sed in vigilia ut quod minus credebat de re sibi manifestata
apparicionem auri auferetur aut tolleretur. Aliquibus apparuit valde fidelibus ut Iacob
in visione scale. Et talibus sufficiebat apparicio in sompnis ut fide fuerit
eius quibus apparebat et de talibus fuit Ioseph. et hoc est quod dicit Crisostomus super
Mt. Ideo autem non apparuit manifeste Ioseph sicut pastoribus quia valde fidelis
erat. pastores autem indigebant quia rudes erant. Sic in sompnis angelus
apparuit Ioseph. Racio duplex. prima ad significandum quod ipse erat pater pu-
tativus non secundum veritatem sed secundum opinionem dicebatur. quia vero in sompnis videntur sunt
fantasia sunt Secundo ad significandum excellenciam fidei in ipso vel levi persuasione

indigebat locus competit huic [necessitas] propter hoc dicit fuit in egipto circa quod ex eo quod yoseph
impius angeli puerum et matrem in egiptum duxit et reduxit audit tamen angelum
quod ioseph ad mandatum misterii ordinatus secundo subdit opus inmediatum Surge
inquit et accipe puerum et matrem eius ubi quarto in hoc opere ordinantur ad
quorum euidentiam Notandum est quod actus angelicus triplex est scilicet purgare illuminare
et perficere Et quia non irreuocabiliter operatur ideo ad ipsum pertinet operis sui iudicare
tamen Et quarto actus angeli albi patet quos actus in hoc opere innuendo angelus
mandat primo cum precepit dicit yoseph actum purgatiuum Surge inquit Sic enim
in carnalibus macula inficit quam purgare est ipsam auferre Sic in spiritualibus agendis
dis deprimit pigritia quam eleuare est purgare cum ad opus aggrediendum
quod congruit insinuatur in impio surgendi Surge dicens post actum illuminatum
tamen dicit Accipe puerum et matrem eius passus eum ignorare yoseph medium
quo primo reducat ad terram israel utrum cum matre uel sine matre quia ignorantiam
vitiat purgatus angelus una cum matre iubet reduci ut ipsa virgo cum corpore
que olim primo fiebat consortia compassionis plenius instruit electos de hiis que ad
fidem necessaria uidebantur Tertio subdit actum perfectiuum cum dicit Et vade in terram
israel Venit enim perfectus unusquisque rei attenditur circa finem ita perfectio ubi
maliti quo ad officium predicantis ... ut tamen gentiles quam iudeos ubi sui
medicina sanauit Et ideo in egiptum descendit prefigurans gentes ab eo saluandas
Et in israel rediit prefigurans iudeos finaliter conuertendos Et hoc est quod
dicit Crisostomus Tamquam medicus descendit in egiptum ut visitaret eam languentem
erroribus non ut remaneret in ea Quarto post actum est redditur defuncti sunt
enim qui querebant animam pueri glossa defuncto herode illo complices eius peruenit
Sic cessante persecutione ecclesia ad celestia inuitatur Iohannes [?] hoc loco intelli-
gimus non solum herodem sed et sacerdotes et scribas eo tempore necem domini fuisse
meditatos Sed queritur quomodo sit verum defunctos esse qui querebant animam pueri
quia si solus herodes querebat non debuit dicere defuncti sed defunctus Si autem
alii querebant cum herode et principes et sacerdotes non omnes uidentur tunc fuisse
defuncti Ad hoc dicendum est quod multi erant qui querebant quia cum herode multi
iudeorum propter fauorem herodis acquirendum consentiebat herodi ut quererent puerum
natum ad perdendum cum aliis propter inuidiam timentes amittere principatum Si
quis de stirpe regia rex verus nasceretur et ideo dictum est pluraliter Audies autem
herodes tractatus est et omnes ultima cum illo scilicet alii principes et sacerdotes
qui erant iherosolimis Et quod dicitur non omnes tunc fuisse mortuos dicendum quod omnes
erant mortui sibi principaliter inpersecutione vel illi qui malo proposito primo insurgebat
Remigius Sed si multi fuerunt quomodo in tam breui spatio consumpti sunt Respondeo
quia ut dictum est herode mortuo occupi sunt omnes maiores qui in custo-
dia tenebantur quod dei consilio factum est quia consenserunt herodi ut puerum quererent
et occideret quia scriptum est tractatus est herodes et omnes ultimi cum illo Crisostomus propter
quid Cum hoc loquitus est celebrata propter spatium temporis quo multi tractantur perierunt
per vnum Nota sicut Iosephus dicit Cum quando herodes odio habetur a iudeis
precepit salome sorori sue quod interficeret de nobilibus iudeorum quos congrega-
uerat ut sic fleret in morte ipsius Rachel et multo tamen cum quibus de
... in morte tractandum ipse mortuus tamen mortis consistebat ideo dicit
glossa Tradunt quidam quia fecit herodes nobiles iudeorum occidi ut sic
cogeret iudeos morte sua flere Sed qui querebat animam pueri glossa id est vitam

Cuius sup(er) est ... dicit aut(em) q(uo)d d(icitu)r autem pueri defu(n)cti sunt, (con)tra eos qui dixerunt
p(ri)m(u)m no(n) ... ..., s(ed) loco a(n)i(m)e ... ... / Tunc (con)surgens accepit
puer(um) ... 2a p(ar)s ubi ostendit(ur) ei(us) obediencia et depingit(ur) in duob(us) s(cilicet) in ...
... abs(er)vandi et in timore t(ra)nsgrediendi. Sicut eni(m) duo s(un)t i(n) obedi(enti)a
p(er)fecta s(cilicet) integritas i(m)plendi q(uo)d preceptu(m) est, et timor t(ra)nsgrediendi quod
p(re)cipiendu(m) est / Et attende qu(omod)o Joseph adimplet preceptu(m). dictu(m) est eni(m) sibi
Surge accipe vade et ip(s)e surgit accepit et vadit. Et h(oc) est q(uo)d d(icitu)r ... q(uo)d co(n)s(ur)g(en)s
surg(it) Angelica admonitione Joseph no(n) inobediens fuit, et quia angelus
no(n) determinavit locu(m) et obediens timet t(ra)nsg(re)di q(uo)d ... est / Ideo
s(ub)ditur Audiens aut(em) q(uo)d Archelaus regnaret in Judea p(ro) Herode p(at)re suo
timuit illuc ire ... ...
... q(uo)d archelaus no(n) statim regnavit p(ost) p(at)re(m) ... ... a filiis
suis in Roma et p(er) q(ua)tuor menses ventilata est ca(usa) coram Augusto et
ita ... aug(ustus) ... a morte p(at)ris ... regnaret, nec obtinuit
monarchia(m) s(ed) factus erat dyarchus ... ... et Judea
Herodes s(ed) ... galilea, ... et ... regiones / Erat g(ra)vis
... no(n) in ... s(ed) in ... q(uo)d Augustus ei p(ro)miserat integritatem
monarchie si ... ita crudelis sic(ut) p(ate)r. S(ed) quia degenerat s(ed) crudelior
p(at)re factus erat nu(m)q(uam) obtinuit monarchia(m) / S(ed) q(ue)ritur s(ecundu)m glo(ssam) Quare
no(n) obtinuit ... Joseph in Galilea ... et ibi regnaret Archelaus ...
... ... in nazareth que ... erat ... q(ua)m in ... ubi ...
erat ... et assiduus Archelaus / Q(ue)ritur quare timuit ... in Judea no(n)
... erat preceptu(m) ei ... in ... s(ed) in ... ... glo(ssa) quia
no(n) distinxit in qua p(ar)te ... debet ... Joseph intellexit Judeam
que dignior p(ar)s est, et ideo d(icitu)r glo(ssa) ... ... est Joseph
no(n) alicubi debe(re) ... puer(um) ... nisi in ... ubi erat templum et
celebracio ... ... glo(ssa) movet dubium ... timuit Judea(m) p(ro)pter Arche-
laum herodem patre crudeliorem ... no(n) et Galilea(m) ubi Herodes ... eius
regnat ... q(uo)d Archelaus ... ... monarchia(m) ... regni obtinuit s(ed)
in ... a tyberio cesare deiectus est lugdunum in exiliu(m) Et ...
in q(ua)tuor tetrarchias ... ... galileam Herodes ...
... est regnu(m) in q(ua)tuor tetrarchias ... ... Notus in Judea deus
obtinuit. ... Judea d(icitu)r ... ... sola ...
... ... duarum ... s(cilicet) Jude et beniamin ut ... ... sola ...
Jude et ... 20 ... Juda et ... S(ed) q(ue)ritur quare ... ...
... ... no(n) ... ... ad que debeat ... ...
... ... est ... ... no(n) ... , ... est ut Joseph dubi-
tans timet et timendo ... ... ad ... ...
Et ... eius ... in obediendo magis ... ... est ut ...
... ... angelica Joseph confortat(ur) et ... in ... reddit(ur) ...
est ut divina dispensacio de ... adolescencia ... s(cilicet) in Galilea
et nazareth et p(er) angelos et ... adimplet(ur), ut ... Galileus
et nazareus ... q(uo)d ... erat ... ... Et ideo s(e)q(ui)tur Admonitus
... in sompnis secessit in partes Galilee et veniens habitavit in civitate que vocat(ur)
nazareth glo(ssa) que est in galilea Et h(oc) ... ... Joseph ... p(at)re
Nota Galilea ... erat regio in tota t(er)ra ... Et ideo ...

iosephus si xpm de scripturis posuisset quem inuenit dicit quod de .24. prophetis sed sicut quod de .24. propheciis inueniuntur

Philippum continuari scripture que a Galilea prophetam non surgit. Ideo petit Nazareth aut aliqua ciuitas nominata cum ciuitates Galilee. In quo notatur humilitas christi qui non solum pauper natus et in presepio reclinatus sed a villis ciuitatibus multum deuotionem voluit et eciam discipulos de illa elegit ut per contemptibiles superbia mundi confunderet. Cuius fuit stulta sui reputacione elegit deus. Lira. hec villa vilis est et nunc partes Galilee abiecta est ut adimpleretur quod dictum est per prophetas quoniam nazareus vocabitur. glosa nazareus id est sanctus quod conuenit christo quod prophetia dicit per prophetas omnes non illa de scripturis surrexisse sed sicut Nazareus sanctus interpretatur secundum autem dominum omnis scriptura confitetur. passim et aliter dicitur quod eciam idem nomen non hebraicum vitate in ysaia scriptum est exiet virga de radice yesse et nazareus de radice ascendet. Lira. Aut forte legit aliquos prophetas ita dicentes qui non sunt nobis canonizati sicut nathan et esdra. Et quomodo hic prophetatum est. invenit philippus dicit ad nathanaelem quem scripsit moyses in lege et prophete inuenimus ihesum a nazareth. Et nathanael sciens hoc prophetatum esse hoc ipsum affirmans videt quod nazareth pertinet ad eum esse. Unde et christiani primo nazarei vocabantur. sed apud anthiochiam mutatum est hoc nomen et dicti sunt christiani a christo. Istud quomodo esse hic questiones dubitaciones. prima utrum

Du9 congruum fuit christum egyptum dimittere et venire in terram israel. 2a utrum quiescebat postquam nuncius fuerunt plures uel unus. 3a utrum ioseph timuit ire in iudeam et iherusalem. 4ta utrum ihesus vocari debuit nazareus magis quam bethleemita. Ad primam est dicendum quod ista questio est dubia. Prima Lira dicit quod christus descendit ut medicus in egyptum ut visitaret eam cum omnibus languentibus eam legimus in ysaia. Ecce dominus ascendet in egyptum ut destrueret omnia simulacra egypti quod ad literam factum est. quia domino ingrediente in egyptum omnia ydola corruerunt. Cum igitur male habentibus sit necessarius medicus et non sanis videtur quod congruum non fuit quod christus dimiseret egyptum uel gentiles et iuerit ad iudeos qui respectu gentilium sani erant. Ad hoc ergo videtur iosephus dicere christum dimisisse egyptum et ad iudeam venisse propter precepti obseruacionem. Mandauerat ipse namque suis apostolis in viam gentium ne abieritis et ciuitates samaritanorum ne intraueritis sed pocius ite ad oues que perierunt domus israel. Ne ergo ipse faceret contrarium eius quod apostolis prius mandauerat voluit prius salutem iudeis intimare ne hererent sine mandauerit. unde super illo verbo Mathei xv. Non sum missus nisi ad oues que perierant domus israel. dicit iosephus quia et in salutem omnium gentium et iudeorum missus est sed primo ad iudeos et eciam gentilium salute necessariam quam egyptum missus est quia tunc ut dictum est omnia ydola corruerunt. perfectam tamen eorum salutem non tempore pueritie sed tempore passionis et resurrectionis reseruauit. Sed beda ad hoc videt dicens est in egyptum. significat electos platos et eciam sepius malorum improbitate a prelatis sedibus effugandos uel eciam exilio dampnandos sed quod ioseph domum cum matre ad terram israel reduxit mortuo herode significat

eius persecucionis que cum certam causam non videt persequitur morte media-
dus et parat contra dominum insidias et fecit quia in parte loca latebant re-
servatus. Ad 2um est dicendum quod solus Herodes videtur compulisse puerorum necem pro de-
functo et solus ipse mandat occidi omnes pueros in Bethlehem a bimatu et
infra quod tunc non videtur unum dicere Elisabeth ut aut defecit sibi quod qui que-
bant animam pueri. Ad hoc ergo videtur Jeronimus quod cum solus Herodes sed eciam
scribe et pharisei necem domini tempore natiuitatis eius fuerint meditati. Sed
quod Remigius. Si tot et tanti fuerunt querentes primo occidere Christum in tam
breui tempore mortui sunt quia nisi septem annis dicitur Christus fuisse in Egipto
Ad quod videtur Crisostomus dicens. Cum dicit plurali hoc factum est quod sacerdotes scribe et
pharisei consenserunt Herodi ut interficeret puerorum et occideret omnes quia scriptum
est tractatum est Herodes et omnis ultima cum eo Josephus in cronica
historia refert hic libro defuncti sunt ad nobiles mittere, ait enim quod Herodes
incidit in grauem morbum incurabilem et infirmum, statim in principio sue egritudinis
fecit colligi omnes nobiliores et primarios Judeorum et fecit eos in carcere
recludi, mandans ut statim postquam ipse spiritum exhalaret omnes interficerent
ut tunc omnis Judea lugeret eius obitum flere, quamuis gaudebat de eius morte
letari. Ad 3um est dicendum quod quidam dubitant propter verbum beati Luce qui ait
Luce 2o. Cum parentes scilicet Maria et Joseph per omnes annos ibant in Jerusalem
in sollempni die pasche. Cum ergo ibi regnaret Archelaus pro patre suo Herode
ut Matheus dicit propter cuius timorem Joseph cum rediret de Egipto noluit
illuc ire sed secessit in Galileam et habitauit in ciuitate que vocatur Naza-
reth vel oppositum dicere Joseph non timuisse ire in Judeam maxime in
Jerusalem si verum est quod per omnes annos annos illuc ibant in die sollempni
pasche ut Lucas dicit, vel timuerunt in Jerusalem ire contra quod Matheus dicit. Et
per omnes annos erat in Jerusalem ire ad diem sollempnem. Cum non erat tam amplius et 8o dicit
cum Nazareth sit in Galilea et ibi similiter regnaret Archelaus sicut
in Jerusalem. Si Joseph timuit ire in Judeam propter timorem Archelai videtur
similiter timere debuisse ire in Galileam cum ibi eciam ipse regnaret. Primo
ergo aliquomodo soluit Augustinus in libro de consensu euangelistarum dicens verum esse
quod per singulos annos Maria et Joseph cum puero ibant in Jerusalem in die
sollempni pasche ut non essent transgressores legis, nec propter timorem sollemp-
nitatem dei dimitterent, timebant tamen ibi esse manere propter Archelaum filium
Herodis ibi existentem. Sed vna die in anno poterant illuc ire latenter quod
propter tam magnam ad diem festum concurrenciam faciliter latere poterant ne
agnoscerentur. Non est incredibile dicit Augustinus captata temporis opportunitate
vel diem vel horam homines accedere ad loca in quibus tamen continue esse
formidant sicut esse poterit ut dicit Augustinus. Cum Joseph et Maria timerent
ire in Jerusalem propter timorem Archelai, et tamen captaco captato tempore appa-
rere semel in anno irent cum aliis ad sollempnitatem paschalem. Secundum
aliter eciam soluit Crisostomus dicens. Cum totum imperium Herodis et filii eius esset,
ad ipsum Bethlehem et fines eius, audiens Archelaum vaticinio ibi Christum esse
natum, cum omnis regnaret in Nazareth non suspicabatur ibi esse Christum natum
in Jerusalem tamen Joseph cum puero esse nolebat quia ibi erat caput regni

et communi habitacione vel filii eius propria. ideo melius opinatus est posse Lucas
in Nazareth quam in alio. Ad quintum est dicendum quod Christus dictus est Nazareus
non solum propter misteriam misticam significacionem quia Nazareus idem sonat
sicut sanctificatus, et ipse fuit sanctus sanctorum, qua racione eciam nomine debet
nominari Bethleemita quod idem est quod domus panis, et ipse fuit panis
vivus qui de celo descendit. Sed appellatus est Nazarenus propter communem morem
quo quis nominatur de aliqua civitate vel villa vel castro. Quatuor videlicet
primo racione suorum parentum et progenitorum Judeorum et originis. Secunda racione concepcionis
educacionis et nutricionis. 3a racione et suorum habitacionis. Quarta racione longe et diutur-
ne conversacionis. Propter has istas quatuor raciones Jhesus Nazarenus digne congrue et
racionabiliter dictus est. Primo propter suorum parentum et progenitorum originem
quia ibi stabant non solum mater eius Maria et Joseph sed eciam noti et
propinqui eorum. Unde cum Jhesus remansisset in alia terra factus amicorum
ignorantibus parentibus eius ipsi revertentes Nazareth requirebant eum inter
parentes et notos. 2o propter racionem concepcionis educacionis et nutricionis quia
ibi Christus conceptus est. Unde aliud Luce 1o missus est angelus Gabriel a deo in ci-
vitatem Galilee cui nomen Nazareth, ad cuius annunciacionem ipse dei filius in utero
virginali conceptus est. Ibidem eciam nutritus et educatus usque ad tempus
sue predicacionis et passionis. 3o propter habitacionem quia ibi Joseph
qui eius pater putabatur et Maria mater eius domicilium habebant. Unde
super illo verbo Luce 2o postquam perfecerunt omnia secundum legem domini reversi sunt
in civitatem suam Nazareth dicit glossa quod Bethleem fuit civitas Marie et
Joseph secundum patriam vel locum ubi tributum reddere solebant qua ibi stabant
...
et Joseph descenderunt. Sed Nazareth eorum civitas ... ad propriam habitacionem
4ta propter longam et diuturnam conversacionem quia ibi conversatus est usque ad
tempus sue predicacionis et passionis ... super illo verbo ... Bethleem
... quia licet in Bethleem esset natus, in quo dictum est ... non
Nazareth et ... quod ... Christus in Bethleem nasceretur quod significat ...
quia ... peregrina et aliena natus est
in Bethleem est natus propter nostre ... peregrinacionem. In Nazareth nutritus
propter suam paupertatem ... in alio passus et crucifixus
propter suam ostendendam ... ita quod in loco peregrinacionis voluit nasci
in loco vilis reputacionis educari, sed in loco dominacionis crucifigi.

In diebus autem illis venit Johannes baptista predicans in deserto Judee
Judee dicens: Penitenciam agite, appropinquabit enim regnum celorum.
Hic est enim qui dictus est per Ysayam prophetam dicentem: Vox cla-
mantis in deserto, parate viam domini, rectas facite semitas eius.
Hic incipit secunda pars narracionis que est de progressu Christi in medium
et durat usque ad ... et dividitur ... in duas partes
non post ingressum ... in medium ordinatur ad utilitatem ...
et processus eius et hec duplex vel ... vel ... in prima
parte agitur de hiis qui ordinantur ad utilitatem ... usque ad v ...

Cris(ostomus) sup(er) Mattheum: sicut appropinquans sol antequam appareat mittit radios suos et facit albescere orientem ut precedens auroram adventum diei demonstret. Sic dominus natus in mundo antequam appareat in doctrina sua splendore fulgoris ... illuminat Johannem ut precedens illi adventum predicet salvatoris et ... doctrine eius ... baptismum in quo temptationem ... et baptismi ... in diebus illis

In secunda de hijs que ordinantur ad utilitatem humanam proclamavit a v c°
usque ad 2.6 cap (Illa que ordinantur ad utilitatem humanam ubi tamen sunt
quia ille aut est collativa vite spiritualis aut confirmativa aut multiplicativa
eiusdem primo ergo agitur de baptismo qui est collativus vite spiritualis In hoc 3° c°
In 2a parte de temptatione que est confirmatio et confirmativa vite spiritualis et
hoc in prima parte quarti capituli In 3a agitur de vocatione apostolorum que ad multi-
plicationem vite spiritualis ordinatur Et hoc in 2a parte quarti capituli Et incipit
ibi Cum audisset Ihesus quod Johannes traditus esset / ita mediante capitulo prima
pars que est de baptismo dividitur in duas partes primo agitur de baptizante 2° de
ipso baptismo ibi Tunc venit Ihesus prima pars de baptizante continet v partes primo
agitur de manifestatione baptizantis 2° potestatem commendationem ipsius ibi vox clamantis
3° concursus populorum ad ipsum ibi Tunc exibat 4° increpatio ipsius eorum
ad fidem accedentes ibi videns autem / multos ... cum ... 5a ibi Ego baptizo dicit ergo ... sit In diebus autem illis i. in
diebus Christi scilicet quibus hec que superius contingerunt / nec est hic referendum ad dies de
predictos immediate scilicet ad dies pueritie cum fuit reportatus de Egipto / tunc
... in septimo anno a sua nativitate sed refertur est ad dies de quibus
fuit etatis perfecte Erat enim tunc incipiens 30 anni ... In diebus
autem illis non solum pueritie duos sed omnes annos usque ad predicationem Johannis
comprehendit ... 30 annorum Lucas sic significavit ... Anno
xv° Imperij Tiberij Cesaris ... autem Mattheus omnia ab infantia
salvatoris usque ad predicationem Johannis ... magis ad notabilia facta
Christi ut ad doctrina et miracula de quibus plura ... Venit Johannes
venit per manifestationem ... cum ... manifestaret se baptizando
et predicando viam preparans domini / vel venit per officium suum ... Johannis
... in testimonium Johannes Baptista Johannis 1° ... baptismum
Secundo predicans in deserto Iudee ubi ... Johannes ... fuit ut dicit Lucas
Et ideo ibi primo predicavit et postea ad regionem circa Iordanem descendit
... Augustinus predicans in deserto Iudee ut ... qualitate et nomine ad
... Johannes fuit primus predicator ...
... potuit ... elegit et ... ubi ...
etate ... et ... in desertis vitam ... et ab ...
... et se et auditores suos suspenderet ... et ...
ibi contemplationi vacaret liberius ... postea
... predicando. Bonum est igitur eius exemplo ab adolescentia ...
portare / et ... est bonus ... et in predicando audi-
tores ... argumentum ... quibus ... fuerat
aliorum magisterium ... non debet ... Johannes in deserto
ubi est aer purior ... et familiarior deus / ut quia ... domini
baptismum et predicationem tempus advenerat ... vacaret et ... angelis
... et ... et ... argumentum
... sibi ... ut ... qui ... predicavit et de ...
... super Ysayam ut in hoc ... est quod salutare dei et gloria domini non predicatur in ...
sed in ... et in deserto ...

testificatus. Nemo enim potest testis alterius esse ydoneus nisi prius fuerit suus.
Fugiat igitur turbas et tumultum populi ne conversatione infamia vel vita ut hec
aliquam maculam scandali vel delicti qui si in modo maxime forte ma-
licia et conversatione hominum depravatus fuisset. Quando itaque fugit ut sanitatem
suam custodiret et ne levi flatu vel verbo vitam macularet. Unde Crisostomus
Sicut impossibile est arborem iuxta viam positam fructus usque ad maturitatem
servare Sic hominem iuxta mundum positum usque in fine vite innocentiam custo-
dire. Sunt autem quedam arbores que licet sint in orto plantate ita quod
ad stipitem transeuntes non possunt attingere tamen ramos suos per viam extendunt
Et ideo molestantur a transeuntibus. Sic est de religiosis in negociis secularibus
se implicantibus. Excellens valde et mirabilis puer iste est Johannes qui
fuit primus heremita et principium ac via religiose vivere volentium de cuius
singulari conversatione Petrus Ravennas ita scribit. Infra teneritudinem annorum
tenerus iste puer spiritu ducente ad heremum ductus est nec obstitit etatis infir-
mitas quam maiestas donum firmabat. Relinquit Johannes mundi homines
fugit patriam nescit parentes et in solius divinitatis aspectu [illegible] contemplacionis
fugit oblitus. Quia vere conversio hominis iuxta mundum [illegible] mundi gloriam
fugere et seculi turpitudines non solum abhominanda sed et nescire perpetua tam
divinitus stabilita [illegible] Recessus montium silvarum anfractus et vallium
subter iacens vastitas quod patriarche domicilia [illegible] more [illegible] prebent
Sic Johannes etatis superpositus infancia et nobiliorem generis generositate
oblitus soli vacat divinitus forma vite monachorum posuit anachoritarum
principium tenens religionis [illegible] Unde et Crisostomus. Sicut sacerdotum principes
sunt apostoli Sic monachorum princeps Johannes baptista est quem tenet hebrea
scriptura et usque hodie est in media [illegible] monachi dignitatem [illegible]
Johannes princeps vite dogmatis est in heremo vivit in heremo nutritur
et Christum expectat in solitudine non vult tam hominibus conversari de heremo
tam angelis [illegible] Felix [illegible] conversatio [illegible] hominem angelus [illegible]
urbes deserere et insolitudine [illegible] non querebat in templo sed in deserto separavit
se a mulieribus [illegible] nil aliud dignum est aspicere nisi Christum
Felices sunt qui imitantur Johannem quo maior inter natos mulierum non fuit.
[illegible] Crisostomus. Infelices ergo monachi sunt qui Johannem principem suum non sequun-
tur solitudinem suam deserunt et in urbibus cum hominibus conversantur. Quibus solli-
tudo carcer est [illegible] paradisus [illegible] non sicut Jeronimus sentiebat qui dice-
bat Viderint alii quid sentiant unusquisque enim [illegible] suo ducatur. Michi
oppidum carcer et solitudo paradisus est. Unde Jeronimus. Agnoscat ergo monachi
nomen suum. Monos enim grece unus latine et achos grece tristis latine dicitur.
Unde monachus est et tristis [illegible] Sedeat solus [illegible] et officio suo
vacet alienum [illegible] officium non usurpet. Cui tamen si [illegible] vult audiat
[illegible] Hugonis quod dicit. Vilitas habitus tui et simplicitas vultus et sancti-
tas conversacionis tue docere debent homines. Melius enim fugiendo mundum
[illegible] Gregorius Renunciantis sui habitus in
actu in locucione in cogitacione semper conspiciat ut [illegible] mundi sunt
[illegible] et [illegible] videat [illegible] [illegible] [illegible] mo-
ribus [illegible] Non ergo glorietur [illegible] in solitudine vel religione [illegible] aut lo-
go [illegible] nisi ea [illegible] quia michil tibi proderunt ymo

magis dampna patitur si heremita vel religiosus vocatur et vita non agit
ut enim ait Ieronimus Non Ierosolimis fuisse sed Ierosolimis bene vixisse laudandum
est. Unde Augustinus ad fratres heremitas: Non enim sufficit prodest quod istum locum
cepimus si tales sumus quales in seculo esse patebamus esse. Michi nobis
habitacio huius secreti aliquid prodest quando tyrannico ducatu malicia in
nobis regnat cum ira superstitit. Quando nobis maiore victoria heremus
actus cum indicat quam laudabiles heremite estimamur. In diem nos esse credimus
et perdomitare passionum vicia in diem ut nos adhuc tenemus ita ut qui
putabamus nos prebere viro seculo quod fructum pene necesse sit. Ut videamur
magis sanctorum intercessionibus indigere. Dubium quippe non est quod illa anima que
corporea voluptatum possessa efficitur indique conversacionis non possit effici
virginum domini. Videtis ergo fratres, videte vocacionem vestram. Venire quidem ad heremum
summa perfeccio est, sed non perfecte in heremo vivere summa dampnacio est. Quid
enim prodest si locus corporis quietus teneatur et inquietudo in corde versetur.
Quid michi prodest si in habitacione silencium sit et in habitatoribus tumultus
viciorum et colluctacio passionum. Et exterior mea semper tenetur et interior
tempestas. Non enim ideo ad istum locum venimus ut nobis indiciis fruamur
vel rebus omnibus habundantes animi quiete fruamur. Non utique ad requiem vel
ad securitatem sed ad pugnam hic venimus, ad agonem processimus, ad conficienda
cum viciis bella properamus, ut lingue gladio retundamur, non solum non inferamus
iniurias sed nec statim sentiamus illatas. Hec Augustinus. Et hec pauci ho-
mines religiosi reperiuntur qui de bono in melius proficiunt et de virtute in virtutem
ascendunt. Unde Bernhardus. Citius reperies multos seculares conversos ad
bonum quam unum de religiosis transire ad melius. Rarissima avis in terris est
qui de gradu quem in religione forte attigerit vel parum ascendit. Aut ascen-
das necesse est aut descendas. Si temptas stare ut ruas necesse est. Et certum
minime pro certo est bonus qui melior esse non vult. Et ubi incipis nolle
fieri melior ibi desinis esse bonus. Hec Bernhardus etc. In deserto Iudee quia
Iudei a deo deserti erant quibus necessaria erat penitencia ut redderent Iudee
et cetera ad deum deserti corrupti. Veniet Iohannes predicans penitenciam. Unde
Crisostomus. Quoniam persona laudabilis in sua causa non potest esse testis ydoneus
venit Iohannes qui magni regis preparator fidelis, qualis vox tubis intimus
eius adventus aut predicacionis subditur. Penitenciam agite. Videtur quod debuisset
predicacionem suam incepisse a baptismo. Penitencia baptismus est prima tabula post
naufragium, penitencia secunda. Item secundum glossam In baptismo gracia fit remissio cul-
Racio in penitencia pe. Dicitur penitencia sacramentalis que fit per contricionem confessionem et satisfaccionem est
secunda tabula post naufragium et illa baptismum precedit. Penitencia est causa omnium sacramentorum.
Alia est penitencia non sacramentalis videlicet errores et omnia mala condempnare et ista
precedit baptismum presertim in adultis. Unde glossa. Triplex est modus penitencie. Primus
errores et omnia mala ante baptismum abrenunciare et condempnare. Secundus post baptismum
lapsos per penitenciam reconciliare. Tercius quo sancti cottidie a levibus purgantur peccatis
sine quibus vita non agitur. Prima ista precedit penitenciam baptismum. Nota secundum glossam
Ista virtus est per penitenciam primum veterem hominem et vicia odire. Sed cum fides
sit prior penitencia que est fundamentum omnium virtutum. Item secundum glossam penitencia
timor concipitur ergo timor precedit qui eciam videtur esse virtus. Unde secundum Ieronimum

o Crisostomus super Matheum ubi manifestat in ipsa predicacione quam benigni domini est nuncius. Non cum peccatoribus
minas intendebat sed indulgenciam peccatorum mittebat. Solent reges nato sibi filio indulgenciam cri-
minis donare, sed cum transmittunt acerbissimos exactores. Deus autem nato sibi filio volens donare
[illegible] suo donare, sed cum transmittunt acerbissimos exactores et dicentem penitenciam agite. O exactor qui non
indulgenciam peccatorum promisit sed exactorem exigentem et dicentem [illegible] si sibi [illegible]
fiat pauperes sed divites reddit [illegible] debitum [illegible] et ad susceptionem [illegible] [illegible]
salutis accepit. Penitencia enim cor emendat [illegible] et ad [illegible] [illegible] qui non [illegible]
glossa penitenciam agite ista virtus est per penitenciam primum veterem hominem et vicia odire [illegible] qui [illegible] timor
[illegible] [illegible] non comprehendit sed nec eciam supplicia fugit. Penitencia timor [illegible] concipitur [illegible] [illegible] mala [illegible]
[illegible] penitencia a penitendo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et facultas reddendi cum creditur

Penitentia virtus non est prior alia saltim tempore quia simul infunduntur. Sed secundum usum
una est prior alia, nam quo ad veri conversionem fides est prior, sed quo ad eius demon-
strationem penitentia est aliis prior, sed simpliciter loquendo fides est prior quia prius est co-
gnoscendum quam testari. Ad aliud a timore incipit penitentia, respondetur quod timor servi-
lis incipit que non est virtus. Item iiii sententiarum vide quod penitentia non sit virtus, quia
virtutes sunt eterne et manent aliquo modo in patria, et fuerunt in Christo in beata
virgine et in primo homine in statu innocentie. Respondetur quod virtutes habent eterni-
tatem secundum durationem, secundum id quod est perfectionis in patria. Penitentia autem habet aliquid
perfectionis et hoc est emendare si contingat in aliquo offendere. Et hoc quod
valet est in omnibus iustis. Impossibile est enim quod sit voluntas recta sine hoc
licet enim aliqua imperfectionis sunt ut luctus pro peccato commisso, et unde hominem non
attendit eternaliter cum dicat quod non perfectis sit caritas tamen eius quod est
ex parte. Item nota Glo. dicit quod penitentia dicitur a puniendo, quia quis punit quod
illicite commisit, vel dicitur a penitendo quia quis penitet seu dolet de illicite
commissis. Item Ambrosius dicit quod penitentia est mala acta deflere, et deflenda non com-
mittere. Item nota quod dominus et Johannes inchoat predicationem a penitentia, quia
penitentia est prima renovatio ad deum. Et ideo quia tam dominus quam Johannes ve-
niebat ad renovandum peccatores. Ideo uterque incepit a penitentia. Unde Glo. hic
precursor indicat quod per presentem vitam predicat. Sequitur Appropinquabit enim regnum
celorum i. vita eterna seu penitenti statu. Quod Appropinquate deo et appropinquabit vobis
Nota primo Johannes Baptista regnum celorum predicavit ut precursor domini hoc
honoravit privilegio, et intellige primo i. manifeste, nam Glo. penitentibus
regnum celorum adesse dicitur non dicta ut in veteri lege et hoc per obedientiam Christo
p^y iohes pdicavit hic regnum celorum / sibi non appropinquabit. Item nota regnum celorum penitentibus appropinquat
quia secundum glo. nisi appropinquaret nemo venire posset, quia infirmi seu ceca via
que est Christus. Celebant Appropinquabat regnum celorum, quia post peccatum clausa erat
per quem porta regni aperienda erat. Nota secundum Remig. Regnum celorum quatuor
modis dicitur. Vel regnum dei Christus secundum illud, regnum dei intra vos est. Secunda scriptura
sacra secundum illud Auferetur a vobis regnum dei, et dabitur genti facienti fructus eius. Tercia
ecclesia secundum illud Simile est regnum celorum decem virginibus. Quarta
illud Multi venient ab oriente et occidente et recumbent cum Abraham et Ysaac et
Jacob in regno celorum, et quolibet illorum potest intelligi hic per regnum celorum.
Item nota tria fuerunt nobilia ad predicationem Johannis: tempus, persona, locus
mata. Primo tempus In diebus illis, scilicet ad esse circa, quando locus
oculi et predicandi. Unde Joseph cum esset xxx annorum, cepit esse pla-
cens in Egypto regno. Unde David xxx annorum erat cum regnare cepit. Secundo
Secundo persona quia Johannes Baptista apta persona ad predicandum, in quo
nichil nisi gratia ipsa ad tertium. Gratia dei sinus et quod sinus, gratia dei dat
esse agere et predicare Johannes dicitur in quo est gratia vas gratie continendo, unde
et pro gratie predicando. Tertio locus quia in deserto Judee. In quo includitur
tota loca que non conveniunt predicatoribus delicata, ambiciosa et vicina, quia
tales viri predicatores qui non nisi in locis habundantibus et populosis seu per proprio-
ribus volunt predicare propter gulam superbiam et pigritiam, contra multa. Unde
ad inveniendum quia appropinquabit regnum celorum. Agite quod penitentiam agite utilis
que est dampnatorum Sap. v Gementes inter se penitentiam agentes, non secunda
vocata que est latronum. Contra vi Omnes fuerunt confessi et penitentiam, non
ficta quod est ypocritarum sicut Esau ad Hebr. xii Non enim invenit locum penitentie

Non desperatum que est proditorum sicut Jude Justicia 2.1 ducti prima [illegible]
30 argenteos sed verum de qua Christus prima ter mandat. Secundum allevat animam
scilicet et ad susceptionem corporis Christi tua corda preparat quod omnibus usque est necesse
Aliqui puniunt propter odium pene, aliqui propter offensionem maiestatis divine
et primum iusticie / secunda prima non est utilis quia quod sola ira pene illa
Secunda quia hoc natura ad [illegible] mali pene sed illa est in malis. Tertia prima est
sine gratia gratis data que sit dispositio ad gratiam gratum facientem quod nullus
est sic penitens quin inveniat veniam et gratiam. Ut autem aut Johannes [illegible]
Baptista Johannes predicat celorum ut princeps domini hic honoratur privilegio vi[...]
et petrus. Kanon dicit. Cum per petrum Ade et illius diluvium vastitate sub[...]
electa est misterium infinita pluralibus cum quibus deus fuerit ad fuerint locutus
fuisse demonstratur. Et civitate principes patriarchis prophetis et prophetiis ve-
teris testamenti subinfert quod ab eis nulla mentio facta fuit de regni
celestis perpetua mansione nec de hijs omnibus mentio regni nec nominatur
nec auditur nichil quod de celestibus regni gloria prophetatur. Quid plus a
prius modi usque ad Johannem universitate hunc [illegible] intellige [illegible]
in hunc modum. Et ape illius regni celestis portis reperit dulcedinem. Veni
ergo ad Johannem et audi vocem exultacionis vocem leticie [illegible] verbum
hominem glorie gratie largitate quod clamavit deus tremuit angelis [illegible] pa-
triarcha prophete nesciebant primus misit cogite appropinquabit regnum celorum verbum
pene dulce et gloriosum verbum regni celorum bonum et adorandum illi soli primo
conveniens pro novi testamenti prophetis fundamenta. Et a diebus Ade
usque ad Johannem organum vocis [illegible] in voce flencium / quia ibi peccato-
rum figura nec prime locus. Dum est deplorandi mala. Johannes natus
audit mediante vocem / peccatum primus veniam misisti / hoc est primum verbum
quod clamavit in deserto propheta / et vox tunc audita est in terra nostra
Et tunc iniecit in [illegible] novum carmen deo nostro et respondit deus et nos
gratias agimus et vocem laudis [illegible] mea meditacio / peccatoribus pretere
vigilat pictus [illegible] dissimulatur et [illegible] non [illegible] caput [illegible]
non morem sed misericordia dominus secundum petrum. Et ut ordinatur ydoneitas Johannis
ad testificandum de Christo et sanctitate vite describit celebratam vitam Johannis
primo ab asperitate vestis quia utebatur veste aspera scilicet cilicio seu tunica
de duris camelorum pilis / in quo monemur ut ad frenacionem carnis asperitas
asperam utamur vestem [illegible] de pilis misit habebat vestimentum non de lana vestis
Unde austeritatem indicat sed alibi lugubria mollioribus [illegible] et Christus
hominis autem dei non est habere vestimentum ad speciem [illegible] vel ad [illegible]
delectamentum sed tantum ad [illegible] tegumentum / habuit enim Johannes vestem non
mollem neque delicatam sed [illegible] et asperam et convenientem corporis penitenti
quod fonderum et de virtute anime eius ipse [illegible] loquitur [illegible] agitur 2
constringete [illegible] [illegible] quod habebat zonam pelliceam i. corrigiam de [illegible] ymo [illegible]
et crudis [illegible] pellibus [illegible] in quibus [illegible] lumbis ad [illegible]
non sed lumbos mortificandum quia [illegible] crucifixit cum viciis et
concupiscentiis quod [illegible] qui sunt [illegible] Christi [illegible]
apud Judeos ut zonis utuntur [illegible] quasi divinus aliquid facere volens
zona pellicea cingebat / Unde tunica et zona Johannis allegorice sufficit
[illegible] Christus qui sic ait Erat Johannes i. lex in Johanne vestitus pilis

q[ua]ntitate va[riata] z[?] nume[ro] fit bigamy q[uo]d dicit desp[osatu]s s[ecundu]m narrat Joh[ann]es clamat vnde d[icitu]r vox clamantis

raamch[?] ne patiat[ur] h[ic] tunc de agno d[e] quo d[icitu]r Johannis p[rim]o ecce agnus dei ecce
baptista hic est eni[m] d[e] quo dictum est et d[e]t[er]minata forma p[re]dicationis p[re]d[icitu]r
immediate p[re]dicator[is] et h[ic] duplex p[rim]a est ex v[er]bo p[ro]ph[et]e 2a est ex v[er]bo
celebr[at]e ubi ipse aut[em] Johannes a p[ro]ph[et]a co[m]menda[tu]r ab officio dignitatis
precursor[is] ubi vox clamantis ab celebr[at]a co[m]mendat[ur] ab insignio s[anc]titatis
singularis ubi ipse aut[em] Johannes h[abe]bat igitur Johannes p[ro]mere primam
vitam h[ab]uit penitentis que demonstrat[ur] in duob[us] in vestitu in quo asp[er]itas
ubi h[ab]ebat vestitu[m] in esu in quo p[er]itas ubi ostendit eius c[ir]cuitus ad
duos s[pirit]us s[ecundu]m l[itte]ras s[cilicet] tactu[m] et gustu[m] vnde vestitu et esu s[ecundu]m ad n[atur]a[m]
n[ost]re p[rim]a ad ultimo vlt[imu]s h[ab]uit alimenta et quib[us] tegam[ur] hiis contenti
sim[us] d[icitu]r go celebrata e[st] hic eni[m] de quo dictum est p[er] ysaya[m] p[ro]phetam Aug[ustinus]
d[icitu]r multa est enim fuit v[er]ba s[ed] s[ancti] bapt[ist]e vel celebrat[e] vnde n[am] h[ic]
mone[re] deb[e]t qui no[n] aut ego pro v[er]bum et mathe[us] dup[lex] invenit homo p[re]
dicans in theolonio et no[n] dup[lex] invenit me[us] Jeron[imus] et Raba[nus] dicit
q[uod] p[ro]p[ter] v[er]ba celebr[at]e dicitur hic s[anctus] Johannes bapt[ist]a est de quo dictum est
p[er] ysaya[m] p[ro]ph[et]am v[er]bo q[uo]d dicitur vox s[cilicet] p[er] clamantis p[er] Johannem in
deserto ad litteram vnde glo[sa] Johannes vox p[ro]p[ri]us v[er]bum qui clamat d[e] Johanne
vel in deserto i[d est] in Judea deserta et destituta cui solacio redemptor[is] annu[n]
ciat xij[?] Greg[orius] No[n] p[ro]p[ter] clamat q[uo]d cum h[ab]eat p[er] Johanne[m] qui longe posito
p[er] malicia[m] vnde illud p[ro]ph[et]e longe a peccatorib[us] salus qui sancto p[er] maledictum
v[er]b[um] q[ui] audi[t] audit[e] et cui audit[e] qui abnegando p[ro]p[ter] impunitate[m] v[er]bo long[e]
clama ne cesses vnde Raba[nus] illis modis clamor a[n]ditur si longe
positus quis loquat[ur] si surdus si p[er] indignationem et h[ic] h[ab]eat cum acci
dent iste no[n] Joh[ann]es d[icitu]r vox vnde Raba[nus] quia p[er] vocem v[er]bum/ita Joh[ann]es | adaucto deduct
v[er]bu[m] ad aures hominum detulit Joh[ann]es p[rim]o hic vel in testimonium iste quia
precurrit v[er]bum in voce sic xp[istu]s in Johanne clamat vt hic iste q[uia] Joh[ann]es
ad modu[m] vocis v[er]bo facto transijt Joh[ann]es q[ui]a illum oport[et] crescere me aut[em]
minui Item quia p[er] vocem mentis conceptu[s] ita Joh[ann]es xp[istu]m manifestauit
Lu[ce] p[rim]o p[re]ibis enim ante faciem domini vnde Greg[orius] in omel[ia] clama vocem po
nit vt v[er]bum possit audiri Adventum aut[em] domini Joh[ann]es p[re]currens
vox d[icitu]r quia p[er] eius ministerium p[atr]is v[er]bum ab hominib[us] audit[ur] Sed quer[itu]r
ex quo omnes p[ro]ph[et]e v[er]bum p[atr]is nunciauerunt et xp[istu]s in omnib[us] p[ro]ph[et]is clama[vi]t
quare solus Johannes vox clamantis appellat[ur] Respondet Beda quia p[er] eum
v[er]bum p[atr]is audit[ur] q[uo]d alij longe nunciauerunt vel aliter 2m magistru[m] Nico
de lyra hic est enim s[anctus] Joh[ann]es de quo scriptum est vox clamantis et quia
Johannes fuit ille de quo p[re]dictum fuerat q[uo]d p[er] vocem p[re]dicationis debat
clamare in deserto iudee vt apparet p[ro]phetam ad susceptione[m] xp[ist]i Luce p[rim]o
p[re]ibis enim ante faciem domini parare vias eius et h[oc] est q[uo]d subdit[ur] parate viam
domini p[er] fidem rectas facite semitas eius p[er] bona opera vnde glo[sa] sicut
fides est via qua v[er]bum ad cor ascendit rectas facite semitas eius i[d est] p[ro]pria
opera ab[er]rate mores in melius mutate bene viuendo et sic fient semite recte
vel parate viam domini p[er] precepta rectas facite semitas p[er] consilia precepta
sunt semite q[uia] stricta sunt q[uia] soli se extendunt ad perfectos consilia
recta p[er] conformitatem p[er] a se[n]tenc[ia] vt vita illorum no[n] discordet a vita sc[ri]pture
capit ab omnibus via go domini qua ad nos venit pater qui eius precepta
adimpletur Semite eius recte fiunt cum eius consilia sunt[ur] vel sic parate
vel p[er] vias que apertiores sunt p[er] intelligi actiones p[er] semitas que magis occulte cordis intentiones
vel parate viam domini p[er] mali desertum et boni operationem rectas facite semitas eius i[d est] intentiones
facite rectas no[n] distortas s[ed] q[uod] pro temus no[n] p[er] t[em]p[or]alia fiunt Reformacio ymaginis dimete in hac
p[er] celestium q[ui]eritatem atq[ue] dilectionem vnde Aug[ustinus] Recte diligunt te vbi in Cantica Recti intentione q[ui] a terrenis
fuit abstracti i[d est] a contemplacione et dilectione toti ad superna erecti vnde d[icitu]r apostolus ad Colloss[enses] iijo q[ue]
timere et sapere que sursum sunt non que super terram veritas anime est meditari vos et desiderare que sursum rectitudo tam
recta corpore gerimus/ p[ro]p[ter] vos est et feda luteum vas q[uo]d est corpus d[e] terra oculos h[ab]e[re] sursum celestis
facie respice Opus illud no[n] celestem q[uo]d creatura proles cum oculos i[d est] intentios
deorsum in terram refl[ectere] | sursum atq[ue] affectum trahe

In hoc itaque beatus Johannes aperte demonstrat quam pro nichilo mundum istum omnesque pompas eius blandicias
duxit qui tam vilissimo indumento cibo quoque tenui et impato utebatur. Sola ergo vite huius necessitate
contentus erat qui per omnia dispensacionem huius vitae illi sapientis qui dicit id est Thimotheum ... Habentes victum
et amictum hiis contenti sumus. Patet ergo quia prius predicabat quam predicatores vivere debeant et
bonus magister in seipso eis exemplum et regulam dabat.

Vel per parate viam domini per abieccionem vitiorum ne sit via nidorosa per
superbia, tenebrosa per invidia, spinosa per avaricia, petrosa per iracundia,
tediosa per accidia, lubrica per luxuriam, lutosa per gula. Vetus facite semitas
eius per bonorum operum rectam intencionem ut non claudicando quis vadat.
Claudicat qui modo pendet ad dextram per amorem humane prosperitatis, modo
ad sinistram per timorem humane adversitatis. Beatus ergo Johannes monuit ut viam
domini prepararent et per predicando viam domini preparavit. Unde beatus Gregorius dicit:
Omnis qui fidem rectam et bona opera predicat, domino ad corda audiencium
quid aliud quam viam parat. Unde etiam glossa viam domini ad cor dirigitur cum sermo eius diligenter
auditur. Unde glossa: Verbo viam preparat ut recipiatur. Unde parari bene nobis dicitur
audiendo. Unde Johannes verba preparavit domino predicando, nobis viam parant bene
vivendo. Unde exemplum cum quia prius predicabat qualiter predicatores vivere debeant
ut bonus magister in seipso eis exemplum et regulam dabat. Erat ei terra cubi-
le austera domus, locusta cibus et per modo palia mundi et blandicias eius
contempnere, sed eciam terminos generis humani peccata sua deflere ondit et que vole
contempnere sed eciam tuemus genus humanum peccata sua deflere ondit et quem volebat
postere delinquit. Totum ergo quod erat in Johanne prius predicabat et non
quia dei gratia et locum quod deserti et habitus quia tunica sua et cibus quod locuste
et sermo quia prius verbum et operatio quod baptisma assumebat ad bonum.
In Johanne describitur ecclesiasticus predicator, et primo quantum ad doctrinam, debet
enim exemplo Johannis predicare primitus et ea que vendere facit a petus et ea
que attendere faciunt ad comparandum regnum celestem. Secundo quantum ad continenciam
quia zona debet primitus esse circa lumbos ut predicator continenciam habeat. Unde
dominus Jeremiam mittens predicare ait: Accinge lumbos tuos. Tercio quantum ad
vitam et hoc duplex, scilicet quantum ad vestitum et victum. In quibus erat a Johanne
accipiat exemplum. Eum in ergo primum et aspera indigent vel predicat et carnem.
Sicut prius ostendat aspera veste tegatur et parce reficiatur ut in eo vili-
tas vestis et cibi laudetur quorum utrumque in divite arguitur. Austeritas enim
vite requiritur in ecclesiastico predicatore. Ideo dicit apostolus: Castigo corpus meum
et in servitutem redigo ne forte cum aliis predicaverim ipse reprobus efficiar.
Unde Jeronimus: Vestis camporum et cibus et potus totam austeritatem vitae predica-
tum ondebat. Ubi et Cristi decebat esse opportebat precursorem domini
prophetam et apostolum ipse qui totum se celesti deo contemplationi mundi prestabat
unde merito a deo eius angelus nuncupatur, quia in hoc mundo positus mundi
ipsum angelicam vitam ducebat. Si autem ille qui primam ita erat sua celo
clarior et prophetis rectior et quo nullus homo maior fuit, quamque apud
deum tanta familiaritate gaudebat, ita seipsum ad omnem penitenciam dabat
laborem supra delicias cum divicias despiciebat atque ad omnem se vite
rigorem [illegible] quid nos habemus comparacione cum peccatis tantis per se vite
tamen quod tanta et infinita cotidie peccatores nec minima [illegible] illius
castigacionis imitamur sed comessacionibus et ebrietatibus dediti ac peccatis
adeo flagiciis vel peccatis fetentibus ac undique nos ipsos re
laxantes et mollificantes in predam dyaboli preparamur et ei [illegible] nos
facimus. Item hic potest esse quod dubitaciones. Prima utrum quantum
fuit ipsum hic Johannem fuit precursorem. Secunda utrum beatus Johannes fuit
precursor Cristi in utero matris sue. Tercia utrum fuit vox clamantis in deserto.
Quarta utrum ipse paravit viam domini et rectas fecit semitas eius. Ad primam

Pratexit

Predicatoris

dubia

1 Ideo est dubium circa textum istud quod movet super istud locum scilicet Johannes baptista
predicans in deserto et quare dicit ibi verbis non solum gentium sed etiam natam in fu-
isse ut Johannes Christi adventum preveniret primo propter Christi dignitatem cum enim
ipse filius sit equalis dignitatis cum ipso patre ex quo pater prophetas habuit, decens erat
quod filius suus prophetas haberet. Et iste propheta filius Johannes fuit qui propheta
altissimi dictus est, 2o propter auditores ad recipiendum ipsum Christi solemnitatem.
Nam sicut regi magno in expeditionem venturo precursores precedunt qui sordida
abluunt diruptaque componunt Sic Christo domino nostro precessit Johannes qui ab huma-
nis cordibus prave scriptis sordes peccatorum eiceret et que dissipata fuerant
spiritualiter preceptorum ordinacione componeret, 3o propter testimonii veritatem. Erat
namque necessarium iuxta crisim ab alio quam Christo que de Christo dicunt et non
ab ipso. Alias quia dixissent iudei quod ipsi audientes testimonium Johannis
ipsum dixerunt Christo. Tu testimonium dicis de teipso, testimonium tuum non est verum.
Et si prius testimonium Johannis non recepissent nullo magis testimonium Christi recepis-
2 sent. Ad 2am est dubium circa istam dubitacionem movet Augustinus super tractatum in
librum septimum Luce 1. Ecce ut facta est vox salutacionis tue in auribus meis
exultavit infans in gaudio in utero meo. Dicit quod illa exultacio Johannis in utero
matris quomodo potuit esse signum rei a maioribus cognoscende non a parvulo
cognite ita quod Elizabeth est spiritu sancto repleta in adventu matris domini quo
revelante cognovit quod exultacio infantis latentis in utero suo significabat
illius matrem venisse ad eam, cuius infans futurus precursor erat, non quod
ipse infans cognosceret ipsam esse matrem domini cum usum racionis non haberet.
Et hoc videtur sentire sancta verba Elizabeth que dixit, Unde michi hoc ut mater
domini dei mei veniat ad me. Sed si illa exultacio fuit signum rei a parvulo
cognite non solum a maioribus, puta a matre cognoscende, ita quod illa exultacio
fuit Johannis latentis signum quomodo cognosceret matrem domini et non salu-
tantis ipsam. Et tunc opportuit dicere secundum Augustinum quod talis exultacio nata
tue matrem credidit et cognovit, non fuit humana a parvulo, sed divinitus facta in
parvulo usque adeo divinitus facta, ut in parvulo sic esse usus racionis et vo-
luntatis accelerati ut intra viscera matris Johannes posset iam credere
cognoscere et consentire. Sed hoc ut ait in miraculis divine potentie est ponendum
non humanitatis ad exemplar non trahendum. Et si hoc fuit quod in Johanne quoque
in utero matris fuit accelerat usus racionis et liberi arbitrii et potuit credere
cognoscere et consentire. Dubium est ad quod quod fuit precursor Christi adhuc in utero
3 matris existens. Ad 3am est dubium circa Augustinum ponit differenciam inter verbum et vocem
dicit circa vocem et vehiculum et portitorem verbi, primo namque concipimus in mente
verbum et formamus verbum de aliqua re, ita quod verbum de aliqua re est rei latentis
in mente conceptio, postmodum invenimus in tali verbo sic formato et concepto vehiculum
et portitorem est per quem possit deferri ad aures aliorum, et tale portitor et
vehiculum hoc est vox. quia voce portatur et vehitur verbum hominis ad aures
audiencium, unde est quod erat vox prius dei verbum, exprimens quandam existens in
intellectu latens. Unde dicit Augustinus xv de trinitate quod verbum foris sonans est signum
verbi quod intus latet. Secundum istam differenciam dicitur quod convenienter beatus Johannes
dictus est vox non verbum quod verbum hoc est ipse Christus dei filius qui in corpore
erat verbum dicit Augustinus super illa verba Johannis primo. In principio
erat verbum. Augustinus circa tale est loquens ac si diceret quod in principio erat filius.
Sed quia istud verbum portatum est ad fideles per beatum Johannem qui predicans in
deserto dicebat, qui post me venit ante me factus est, cuius non sum dignus cal-
ciamenta solvere. Ideo dictus est signum vocis verbi et vehiculum vel

Non vox Johannis fuit clara et suavis et terribilis, clara quia fuit et non vana qualis est vox hereticorum ut [illegible]
qualis est adulatorum quia clare audiebat [illegible]. Suavis fuit [illegible] in carne [illegible] vox [illegible]
[illegible] dulcis [illegible] terribilis fuit [illegible] futurum iudicium [illegible] fuit alta et [illegible]
[illegible] suavis cordis devotorum [illegible] terribilis [illegible] peccatorum [illegible]
[illegible] vobis [illegible] ira [illegible] voce [illegible] vox [illegible] domini [illegible]
[illegible] nos [illegible] peccatores [illegible] blandis [illegible]
[illegible] vocem [illegible] et [illegible] terribiles [illegible] Johannes

portatur ubi alia vox non potest. Ecclesiastici [illegible]. Ex voce et sermone cognoscuntur
secreta cordis audientis. Unde per vocem possumus cognoscere quid homo velit dicere
et hic poterit cognosci per quedam signa possumus scire que homo habet in corde
sed non distincte et aperte sicut ita sicut aliter. Sed verbum est sermo [illegible] et
secreta cordis aperiens et aperiens manifestat. Unde ipsa vox quamvis est nobis
et brutis animalibus, sed verbum est hominis tantum. Et secundum hanc divisionem dicit Crisostomus
[illegible] beatus Johannes dictus est vox et non verbum, quia per eum deus pater
sua secreta consilia non innotuit, sed hoc solum indicat quod ipse in hominibus
facere meditabatur. Unde dicebat penitentiam agite. Sed per [illegible] per verbum suum id est per
ipsum christum cuius filium plenissime secreta sui cordis et misterium sue vo=
luntatis apperuit ¶ Secundo contra tertium quod vie domini dicuntur mandata et precepta
cuius quibus tamen quibusdam vijs ipse homines ad vitam eternam perducit
[illegible] aliud Si vis ad vitam ingredi serva mandata, quas vias christus [illegible]
petebat sibi demonstrari cum dicebat Viam tuam domine monstra michi etc. Iste
aut vie cum adventu beati Johannis erant tortuose et obliquate per iniusti=
ciam et falsam intelligenciam erant lubricose, et erant lutose et clevi=
te per pompam et elacionis superbiam, multum namque erant obliquate vie
domini cum adventu beati Johannis quia ipsi iudei tortuose legem exponendo
et precepta dei mandata intelligendo [illegible] ad [illegible] adire [illegible]
repudiare [illegible] [illegible] que contra [illegible] non fuerunt [illegible]
[illegible] [illegible], sed [illegible] permissa. In adventu autem Johannis vie iste
sic obliquate ceperunt rectificari. Unde super illo verbo Luce 1° Ipse precedet
ante dominum in spiritu et virtute Helie ut convertat corda patrum ad filios
[illegible]. Sic et beatus Johannes [illegible] ad veram intelli=
genciam [illegible] [illegible] ad veram intelligen=
ciam [illegible] [illegible] vie domini per [illegible] vel
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sibi
tum [illegible] ardens [illegible] quam Herodes [illegible] fratri suo [illegible]
[illegible] uxorem et sibi in uxorem copulavit, quem [illegible] Johannes dice=
bat Non licet tibi habere uxorem fratris tui, sed multum erant vie domini mo=
tuose et elevate per superbiam quam attendentes [illegible] [illegible] volen=
tes [illegible] ipse [illegible] hominum Johannem quam christo [illegible] deus [illegible] homo sed
[illegible] Johannes [illegible] [illegible] humiliatur quia confessus est et non negavit
[illegible] non esse christum. Unde [illegible] [illegible] illud verbum Johannis [illegible] confitetur
[illegible] non esse christum. Unde [illegible] [illegible] ut [illegible] cum [illegible]
iudei ab Ierosolimis sacerdotes et levitas ut interrogarent eum Tu quis
es. [illegible] quod [illegible] putabant Johannem christum [illegible] multa
que Johannes [illegible] demonstrabat [illegible] [illegible] quia principis
sacerdotum filius, [illegible] et [illegible] [illegible], [illegible] christo
autem [illegible] quia filius fabri putabatur et [illegible]
cum publicanis et peccatoribus [illegible] [illegible] in superbia volentes ponere
Johannem [illegible] christum [illegible] doctorem, et [illegible] per blandimenta
[illegible] ad Johannem non Herodianos quos [illegible] ad christum
[illegible] sacerdotes et levitas et hoc a [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible]
Johannes confessus et non negavit se non esse christum quam humilis et devoti

[illegible] quis [illegible] quod Johannes [illegible] ad [illegible] [illegible] vias domini quod [illegible] domini quod [illegible]
est hominis [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] vie est per [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] ad [illegible] [illegible] est et [illegible] precipitur hic [illegible] via
domini ad [illegible] [illegible] [illegible] ad preceptum [illegible] via [illegible] etc.

similis est cum Christus Nec solum gloriam sui domini accipere voluit amicus sibi et
aliis oblatam respuens / paravit ergo viam domini Iohannes obliquitates
rectificando depressitates implendo et elevationes humiliando et complanando etc. /
Ipse autem Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam
pelliceam circa lumbos suos Esca autem eius erat locustae et mel silvestre
Tunc exibat ad eum omnis Ierusalem et omnis Iudaea / et omnis regio circa
Iordanem et baptizabantur ab eo in Iordane confitentes peccata sua / Hic ponitur
[illegible] baptistae [illegible] vitae / et primo quantum ad vestitum austeritatem secundo quantum
ad victus paupertatem ibi Esca autem eius erat Dicit ergo Ipse autem Iohannes ha-
bebat vestimentum de pilis camelorum etc. / [illegible] vestimentum ad tria pertinet
[illegible] aut ad speciem visionis aut ad delectationem corporis / aut ad tegumentum
nuditatis / duobus primis modis non est [illegible] gloria / Spiritus dei non
ergo habuit vestimentum ad decorem ad delectationem / sed tantum ad tegendum nuditatem
et talia fuit vestimenta Iohannis non de lana sed de pilis camelorum / Talia
habebat vestimenta ut de vita [illegible] eius ipse habitus corporis loqueretur etc. Et
zonam pelliceam circa lumbos suos Sicut habetur quarto Regum secundo de Helia dicitur vir
pilosus accinctus zona pellicea circa lumbos suos id est de pelle [illegible] dura
et pilosa et significat carnis mortificationem Christus [illegible] erat [illegible] ut zonis
lanceis utuntur [illegible] alias [illegible] zona pellicea cinctus circa
circa lumbos suos [illegible] Christus [illegible] ad [illegible] vita
se regebat [illegible] portantes corpora [illegible]
non mortificaverunt [illegible] Esca autem erat locustae et mel silvestre [illegible]
[illegible] minuta [illegible] mel silvestre de [illegible] vel de [illegible] Christus
locustae [illegible] quaedam [illegible] in altum volantes
quae manducabat Iohannes [illegible] et mel silvestre [illegible]
arborum vel in [illegible] Regum [illegible]
apparuit fluens mel / [illegible] in [illegible] Arnolfi [illegible]
[illegible] locustarum fuisse in deserto [illegible] Iohannes et
[illegible] in [illegible] capiuntur [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] arbores habentes lata folia et rotunda [illegible]
et [illegible] manibus constringunt et comedunt et dicunt
hoc mel silvestre [illegible] ergo quod erat in [illegible] primum [illegible] et [illegible]
[illegible] deserto et [illegible] locustarum et [illegible]
et [illegible] baptismum [illegible] ad [illegible] gloria / Ipse Iohannes [illegible]
[illegible] in deserto [illegible] de locustis vivens / de pilis camelorum vestitus
[illegible] dubitatur [illegible] et [illegible] abstinentia sibi [illegible] pit
[illegible] / sed [illegible] illud [illegible]
et [illegible] testis [illegible] Iohannis [illegible]
[illegible] abstinentia [illegible] et [illegible] dictat ut
[illegible] salutis humanae et [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] non [illegible] delectationem [illegible]
pertinet ad [illegible] Nondum est [illegible] a delectationibus [illegible]
[illegible] est abstinentia propter aliquem finem [illegible] propter
[illegible] abstinentia a [illegible] delectationibus sibi [illegible] et [illegible]
propter aliquam [illegible] multos [illegible]
[illegible] carnes [illegible] manducaverat [illegible] pane [illegible]
[illegible] accepit [illegible]
[illegible] locusta [illegible]

Unde bap[tis]m[us] Joh[ann]is erat p[re]paratio credendi in xp[istu]m ven[tu]r[u]m et faciendi op[er]a p[enitenti]e ut demum [illegible]
accip[er]ent ip[su]m et h[oc] est q[uo]d in actib[us] d[icitu]r q[uod] Joh[ann]es baptizat bap[tis]mo p[enitenti]e pp[u]lo dicens
in eu[m] qui ventur[us] est p[ost] ip[su]m ut crederent in ih[esu]m et ideo [illegible] confitentes p[ec]c[at]a sua ad
delenda s[cilicet] p[er] xp[istu]m ventur[u]m [illegible] non poterat [illegible] Joh[ann]es s[ed] denu[n]ciabat h[oc] p[er] xp[istu]m [illegible]
[illegible] bap[tis]m[us] eni[m] Joh[ann]is figur[am] g[ere]bat [illegible] [illegible] p[er] [illegible]
delectatio[n]ib[us] abstine[n]s ut p[ri]m[um] [illegible] [illegible] et [illegible] p[er]mittes ad [illegible]
[illegible] [illegible] sa[n]cti abstine[n]cia delectabili[um] [illegible] q[ua]da[m] dieta [illegible] et homines
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a carnalib[us] abstinebat
[illegible] [illegible] de Joh[ann]e legit[ur] nec aliud [illegible] ad [illegible] vi[c]tum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esca aut[em] eius erat d[icitu]r in [illegible] Joh[ann]is
[illegible] ut no[n] arte [illegible] s[ed] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] arte
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] studium [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cibos [illegible] [illegible] [illegible] et homines [illegible]
delicate [illegible] [illegible] arte et delicate [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] q[uod]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cibo et potu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] isti [illegible] in h[oc] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] d[icitu]r [illegible] in cibo s[ed] potu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Joh[ann]is [illegible] de bap[tismo]
[illegible] d[icitu]r [illegible] [illegible] [illegible] audita fama Joh[ann]is [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] circa Jordanem [illegible] ad [illegible] [illegible] et dimidia [illegible] illa [illegible]
[illegible] fuit et [illegible] [illegible] [illegible] s[ed] multi de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
tota civitas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliq[ua]m [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et baptiza-
bant[ur] in Jordane ab eo [illegible] bap[tis]mo [illegible] no[n] p[ec]c[at]a dimittere bap[tis]m[us]
eni[m] Joh[ann]is erat [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] bap[tismi]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Joh[ann]es [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
baptizabat et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bap[tis]mo
[illegible] homines ad [illegible] [illegible] bap[tis]m[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bap-
tizabant[ur] ab eo in Jordane [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
homines ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] confitentes
p[ec]c[at]a sua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Joh[ann]is
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sicut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] Joh[ann]is [illegible] [illegible] -
[illegible] [illegible] et o[mn]ia p[ec]c[at]a sua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] nos deus [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dubitac[i]o
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dubitac[i]o [illegible] [illegible] Joh[ann]es [illegible] [illegible] fuit [illegible]
[illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] et baptizat[us] [illegible] [illegible] fuit
Joh[ann]es [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q[uod] baptizaret
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forma baptizandi fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angel[us] apparuit zacharie
[illegible] [illegible] [illegible] in templo [illegible] [illegible] ne timeas zacharia [illegible]
[illegible] [illegible] et elizabeth uxor tua pariet t[ibi] filiu[m] [illegible] [illegible] q[uod] zacharias in sua
or[ati]o[n]e tua et [illegible] [illegible] [illegible] angel[us] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tua
[illegible] [illegible] filiu[m] a d[e]o [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Joh[ann]is
et uxor tua pariet tibi filiu[m] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et salute [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut zacharias [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] publice et [illegible] or[ati]o[n]e [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q[uod] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] est q[uod] [illegible] zacharias [illegible] [illegible] filios [illegible] ut [illegible]
ut digni fiant ad [illegible] bap[tismi] [illegible] Joh[ann]es baptizabat ut baptizati [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] digni fient [illegible] ad xp[ist]i bap[tis]m[um] [illegible] Jordane [illegible] baptizabat ut [illegible] [illegible]
regni celestis [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

angelo sibi promittenti non credidit propter quod mutus usque tacitum et plaga et
percussus intelligendus est ergo secundum Augustinum Zacharias pro salute populi orasse cum filius
et redemptio futura erat per Christum cuius Johannes ut precursor debebat initiare bap-
tizare et digito demonstrare ita quod sit sensus tu Zacharia ne ores quod deus mittat
redemptorem et liberatorem populi Israel quem prophete predixerunt et ego tibi annuncio
quod tua oratio est exaudita quia filium habebis qui erit precursor adventus eius Ad
secundam dicendum dicitur quod redditur dubia pro tanto quia constat beatum Johannem in peccato
2 originali fuisse conceptum Ad cuius expiationem ante adventum Christi ordinata
fuit circumcisio iure in octavo die Genesis xvii. Circa cuius precepti transgressione circumcisa non fuerit
fuit post adventum autem Christi ordinatum est baptisma Sed ergo beatus Johannes fuit
circumcisus octavo die ut patet Luce primo Et fuit per Christum baptizatus. Propter quod ipse baptizatus
Christum sicut exprimere dicit Crisostomus super Matheum Utrum fuit circumcisus et baptizatus sicut a
peccato originali per sanctificationem in utero fuit mundatus vel sicut ad expiationem origi-
nalis peccati baptismo et circumcisione indiguit videtur quod illa sanctificatio in utero non
abstulit Ad hanc igitur dubitationem Augustinus sicut videtur dicit Quoniam secundum legem quoniam
sacramentorum et remediorum per quorum receptionem et administrationem fit peccati originalis
expiatio et aliorum peccatorum purgatio non esse astricti Christus ergo dicit quod in lege
ante Christi adventum homo mundatur a peccato originali mediante circumcisione et post eius
adventum baptismo Hec tamen singularis gratia sanctificationis in lege fuit collata Johanni
baptiste qui Christum baptizavit et digito demonstravit et Jeremie qui cum suo vaticinio
(?) exhortavit et regni glorie que eum in utero portavit qui per sanctificationem in utero
sine circumcisione et baptismo fuisset a peccato mundati et ante sanctificati quam nati quia
isti duo immediate ad Christi operationem ordinabatur Ad hoc ergo Johannes indiguit circumcidi
et baptizari dicit Augustinus quod circumcisionem recepit in sua carne non ad originalis peccati
mundationem quia iam ab illo per sanctificationem erat mundatus Sed ad ipsius circumcisionis
(?) quia lex et prophete durant usque ad Johannem baptistam Similiter
baptizatus est non ad peccati expiationem sed ad ipsius baptismi inchoationem quia sicut
inchoavit baptismum predicando verbo sic debuit eum inchoare in operacionibus quo-
modo inquit veritatem quod qui cepit facere quod docent esse faciendum vel sicut dicitur quod
baptizatus est non ad peccati expulsionem sed ad gratie recepte augmentationem Ad
3 tertiam est dicendum dicitur quod similiter est dubia quia constat Christum maiorem perfectionem fuisse
quam Johannem et tamen non legitur eum sic asperam vitam et austeram fecisse sicut legitur
de Johanne probat igitur Crisostomus quare rationibus communem fuisse Johannis vitam sicut
1 asperam ducere ut eius vita narrat primo propter incorruptionem habuit cum
(?) primi et inveniendi (?) utriusque vita et communem quam Christus fecerat
et singularem asperam et duram quam fecerat Johannes volens Christus nullam
(?) eis relinquere ipse communem vitam duxit et Johannem in sua asperi-
tate relinquit unde dicebat iudeis Venit Johannes baptista non manducans neque
bibens et dicitis demonium habet venit filius hominis manducans et bibens et dici-
tis ecce homo vorax est et potator vini et amicus publicanorum secundo propter solitariam
2 conversationem quia sicut laudabile est ut homo in conversatione et pace aliorum vivens
ducat vitam communem et utatur cibis quibus utuntur illi in quorum consortio consistit
sic laudabile est ut homo vitam solitariam eligens abstinentia et ieiuniis se exerceat
Christus ergo quamdiu fuit in deserto et in solitudine exemplum dedit abstinentie et quando communiter
cum aliis conversabatur exemplum socialis dedit convivie Sed quia Johannes solitariam vitam
fecit et ut dicit Jeronimus in epistola ad (?) Johannes baptista sanctam matrem
habuit pontificisque filius fuit et tamen nec matris affectu nec opibus patris vincebatur
ut in domo parentum cum periculo viveret castitatis vivebat igitur in heremo et

et celis dependentibus christum nichil aliud designabat. asperitas vestis et zona pelli-
cea abiectionem locuste mel silvestre. 3o propter miraculorum perpetracionem. Nam Johannes
secundum Crisostomum nichil plus ostendit nisi vita et instancia. nec cum legatur eum miracula et
signa fecisse. christus autem miraculis et signis hominum testimonium habebat. et ideo dixit
Johannem abstinencia et asperitate vite fulgere. Et ipse contra magis via intrans
ad mensam publicanorum manducans et bibens. quarto propter moderacionem ad incarnacionem
ad mensam publicanorum manducans et bibens. quarto propter moderacionem ad mensam
non prius tempore Johannis baptiste iam delecti erant gracia et oraculis prophetarum
videntes ergo Johannem vitam tam asperam facere quod mirabile erat in humano corpore
tantam penitenciam hic magis trahebantur ad lamenta penitencie. Magis enim Eliam
admirantes mirabantur. Contra in modo predicandi eius quia alii prophete
de pluribus et victoriis viri sunt loqui. iste autem solum de regno celesti et malis
gehennae ignis permittebat. Unde quod ad comparacionem Johannis nullus sic misericordiam
potuit reputare quia sicut vestis candida iuxta nigram posita sordida videtur
sic ad comparacionem Johannis homines videbantur induti in medio admirantes extite-
rant. Ad quartam est dicendum quod eadem racio quod est dubia quia baptismus
Johannis non instituit. eo cum baptismus sit sacramentum nove legis et sacramenta nove
legis non nisi a christo instituta sunt. eo ipso quod institutio baptismi solum pertinuit
ad christum Johannes ut videtur ante christum baptizare non debuit. Ad hoc Augustinus videtur
dicens oportuit Johannem fuisse ante christum baptizantem ut significaretur eciam precursor
ut Johannes fuit precursor in nascendo ante ipsum. Sic erat decens ut bapti-
zaret et predicaret ante ipsum. Augustinus videtur ad hoc quod oportebat christum baptizare
per aliquem ut conferret baptismum et tactu sue carnis vim regenerativam conferret
aquis. dicunt ergo Johannem ante christum baptizare quia ad minus oportebat baptizare
christum eo quod ipse baptizare non debet nisi prius esset baptizatus et sic per secundum
christum eo quod baptismus baptismus esset consecratus. Crisostomus autem dat aliam racionem dicens
baptismus baptismus esset consecratus. Si enim Johannes non
fuisset Johannem ante christum baptizare ut christum manifestaret. Si enim Johannes non
baptizasset et ritum aliquem novum non fecisset homines ad eum non cucurrissent
et propterea eos christum verum non annunciasset quia difficile fuisset per singulos
discurrere ad manifestacionem christi. Ad ultimum est dicendum. Item quod videtur dubia
dicere. Ad quod secundum scolasticum historiam. Johannes baptismo penitencie baptizabat
propter hoc quod ... Ego te baptizo in nomine
... ut videtur ... non videtur
... Ad quod dicunt patres videtur quod
... forma ... fuit in suo baptismo. Ad quod dicunt quod videtur quod
... forma ... est forma baptismi autem Johannis erat quedam
forma dicitur ... et per preparacionem ad baptismum ... forma Johannis in baptizando
... debebat ... esset ... baptismum Johannis baptismum erat dispo-
sicionis autem postea ... venisset in terram Johannes baptizabat non dubitatur ...
baptizare et predicare. Et ideo convenienter ... verba Ego te baptizo in nomine
venturi vel in nomine huius qui venturus est et cetera ...

Videns autem multos phariseorum et saduceorum venientes ad baptismum
suum dixit eis. progenies viperarum quis demonstravit vobis fugere a ventura
ira. facite ergo fructum dignum penitencie. et ne velitis dicere inter vos patrem
habemus Abraham. Dico enim vobis quia potens est deus de lapidibus istis susci-
tare filios Abrahe. Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis
ergo arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Considerato
quod Johannes ... ad publicanos hic autem ... ad ... et ...
... Johannes ... ad baptismum ... Et dicuntur ... progenies
ad baptismum ... accedentes. Et dicuntur ... in ... non ... progenies

Christus vel quantum vobis demonstrabit [illegible] propheta ait Si ipse cum nos docuisset non ipse
in aqua tantum ponit sed etiam in operibus bonis ille enim dicit per lavamini et mundi estote
auferte nequitiam ab animabus vestris discite bene facere ~~perpetuo~~ [illegible] Vnde [illegible] David dicit
lavabis me et super nivem dealbabor ait ille enim sic dicit propheta [illegible] spiritu contribulato
Si ergo [illegible] David ad gentem ad baptismum venientem Regum dicit quantum demonstrabit quibus

dicitur quibus / predicatur dabat / vobis ostendit / [illegible] / veteris irarum

viperarum 2m amonitio ibi effundite ergo 3m generatio ibi iram cum sequentibus 4m
instructio ibi Ego quidem baptizo Increpatio mali, amonitio boni, generatio
pene, instructio in fide [illegible] sub tropo [illegible] mali
[illegible] ibi progenies viperarum [illegible] ibi
[illegible] Amonitio [illegible] ad condigna satisfactionis
ibi effundite ergo et [illegible] clauditur ibi Et ne velitis dicere ergo sit
Videns autem multos phariseorum etc. Istos phariseos etc. beatus Johannes [illegible]
arguebat quia maiora peccata [illegible] et [illegible] alios se estimabat
[illegible] beatum Gregorium in pastoralibus [illegible] qualitate audientium debet formari sermo

ut 2 [illegible] / [illegible] conveniat

dictorum Videns autem Johannes multos etc. Christus [illegible] veritate intelligens co-
gitationes eorum [illegible] et corruptas multos [illegible] phariseorum et saduceorum
glossa non confitentes peccata sua quia se iustos reputabat In hystoriis
dicitur quod 3es erant secte in Iudea a [illegible] vita et opinione aliorum distinc-
tes scilicet phariseorum saduceorum et essenorum. Pharisei dicebantur a phares quod est
divisio quia ab aliis [illegible] divisi [illegible] ad vite austeritatem et superstitionem
[illegible] portabant [illegible] in fimbriis vestimentorum ad
ostentationem [illegible] et in brachiis philateria id est cedulas in quibus
scripta erat decalogus ut [illegible] mandata decalogi [illegible] Saducei
dicti a sadoch qui [illegible] resurrectionem mortuorum negabant dicentes [illegible]
[illegible] nec angelos esse [illegible] libros moysi tantum recipiebant
De essenis qui erant religiosissime vite et qui [illegible] et multe absti-
nentie [illegible] in multis tamen [illegible] de quibus non est [illegible]
non [illegible] et alibi [illegible] glossa Videns autem multos phariseorum etc. dicit
[illegible] phariseorum [illegible]
[illegible] phariseorum id est divisi a populo per [illegible] Saducei
id est iusti [illegible] negant [illegible] dicentes [illegible]
[illegible] libros moysi recipiunt [illegible] hos venientes
ad baptismum Johannes increpat quia [illegible] et penitentia glossa
venientes ad baptismum non vera religione sed simulatione vel propter timorem
populi dixit eis progenies viperarum [illegible] filii
qui bonis invident [illegible] et [illegible]
[illegible] scripturarum est quod ab imitatione operum nomina imponi 2m
illud [illegible] Amonites [illegible] et isti ab imitatione viperarum progenies
id est filii viperarum dicuntur. Vipera 2m Crisostomum [illegible] mordet [illegible] ad aquam
fugit [illegible] aqua non [illegible] moriuntur Sic isti peccata mortifera committentes currebant
ad baptismum ut [illegible] vipere per aquam [illegible] Item vipere
a [illegible] sui [illegible] plene [illegible] 2 phariseorum [illegible] pulcri
[illegible] Item vipere [illegible] 2 per nascuntur
Sic [illegible] prophetas [illegible] synagoga [illegible] sua / per genera
2a viperarum quia [illegible] et [illegible] per gentalibus [illegible]
[illegible] demonstrabit vobis fugere a ventura ira id est vindicta [illegible] in extremo
iudicio [illegible] nullus nisi [illegible] at si diceret [illegible] veritas
latebat in conspectu populi [illegible] non potuit latere in iudicio dei [illegible] tue
[illegible] manifesta [illegible] cordis [illegible] non [illegible] evasit 2m
[illegible] tue [illegible] quam vindictam sunt [illegible] beatum Augustinum
[illegible] dei [illegible] quadam [illegible] nec propter
[illegible] 2m [illegible] Nota 2m Gregorium [illegible] est
[illegible] in illa [illegible] video [illegible]

ubi Christus non est satis penitentibus peccata dimittere sed opus est fructus facere secundum illud Declina a malo et fac bonum. Sic non sufficit ad generationem sagittarum evellere sed oppositum... medicamentum apponere.

Ex lapidibus enim generari homines possibile est ei qui ex sarra (?) potest ... et ... Aspice ad petram ... qui ... est ... sicut ... fieri ... virtus ... [illegible] ... et gentes ... Christus ... [illegible] ... lapides ... est ... fructus facit ... et difficultate

vocantes ... quia tunc petra fregit ... ad laudem penitentie ... quando credidere... Nam primo ... resistet ... in ... fructus ... Facite ergo fructus ... ad ... dignos penitentie. Facite ergo non describite fructum dignum penitentie ... 2m ... primo ... in fide quali... et ... culpe et hoc fit ex discretione que necessaria est penitenti.

Nam est 2m ... non solum fructum penitentie sed dignos fructus penitentie amonet esse faciendos et hoc fit quando mensurantur penitentia secundum ... peccati et ... quia pro maiori peccato est ... magis penitentie secundum illud Deuteronomii xxv Secundum mensuram delicti erit et plagarum modus. Et ... in ... mensura ... Apostolus ... glorificant ... Facite fructum non quemcumque sed dignum, non enim par debet esse fructus boni operis eius qui ... peccavit et eius qui ... cecidit. Et ne velitis dicere ... amonet tamen ... primo potest ... 2o potest ... vobis ... 2m glossam ... gloriantes de Abraham noluit se agnoscere peccatores. Et ideo dicit Ne velitis dicere intra vos patrem habemus Abraham. Christus non ... dicere ... de illis ... non ... se iustos ... abhinc reputando ... Christus ... Iohannis viii Nos patrem habemus Abraham ... iustitiam ... putabat se iustos esse ... est gloria aliquorum religiosorum qui gloriantur de fundatorum bonitate quorum dicit ... Si filii Abrahe estis opera Abrahe facite. ... est gloria quorumdam nobilium ... gloria ... ab ... et a ... Christus ... quod ... monstrant ... ille ... nolunt ... mores ... adornat ... et aurum de terra nascitur et non est terra aurum ... de ... de claro genere ... terra ... nasci ... est ... in te ... filium ... in ... Dico enim vobis quod noli gloriari quod filii estis Abrahe 2m carnem sed non 2m imitationem que est melior filiatio. Quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahe. Ecce ... et ... de gentibus ... et lapidibus suscitat filios Abrahe ... per imitationem fidei. ... de lapidibus istis ... in quo ... de potentiam ... quia ... de ... Christus ... potest et de ... divisibilis ... peccata ... fidei ... Deus potest quidquid vult ... Non ... lapides ... qui lapidat voluerit ... Silex ... gentes ... de lapidibus filios Abrahe suscitari ... gentilium in Abrahe semine ... in ... credidere ... filii facti sunt ... semini ... ad Galatas iii Si autem vos Christi estis ergo Abrahe semen estis secundum promissionem heredes. Et dicit ... Iohannes ... lapides quos tulit Iosue de Iordane ... per quos gentiles ... de ... de Iordane ... secundum glossam ... illos lapides quos Iosue de Iordane ... ad quos ... est ... Et ... glossa Iosue ... lapides de medio Iordanis in terram ... fecit et alios ex terra in ... alveo ... per quos ... et gentium ad ... tio ... Secundum Hylarium de lapidibus istis ... in ... filios Abrahe per fidem ... non est gloriandum in carne sed in fide. ... Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Hic ... ad ... publicat ... et ... de ... per ... ad ... supplicio ... arbor ... ipsi ... et ... dignos fructus penitentie. Iam enim securis ad radicem arboris posita est ... arbor ... infructuosa ... captivitati ... per ... radix ... ad ... per peccatum ...

Sic et vos gloriari nolite dicentes patrem habemus Abraham ... magis ... quia est filii eius et ... non est heres ... adulterum ... qui non ... et qui ... non ... Christus est ... de propagatione carnali sed de imitatione spirituali ... non in carne sed in fide est gloriandum. Non ... qui semine sunt Abrahe omnes filii sunt sed qui fidem eius imitantur. ... de propagatione ... ipsi ... filii Abrahe dicuntur 2m carnem sed non 2m fidei imitationem et quia fide Abrahe de ipso ... ideo ... filiationis ... gentiles qui fide ... ad ... apostolorum ... ideo filii Abrahe facti sunt et hoc est quod ... publicat.

ant(e) quam fuit in x(rist)um radicata est illa arbor percussa per universale capti-
fitatem a Tito et Vespesiano. Et applicatur etiam securis quod contingit quando in morbo
habituali quo tentus fuit et sic dimittit quod sonuit. Alio modo arbor est genus
humanum cuius ramorum alii sunt aridi ut mortali in mortali peccato apti, et alii virides
et habentes quidam sunt infructuosi ut ypocrite speciem sanctitatis ostendentes, quidam
fructuosi ut boni catholici. Securis est sua communis iudicium. Arbor ista
in ramis putatur cum mali conculcantur tolluntur, sed radicaliter percutitur ad quando
homo succiditur sed succisione horam mortis, sed hodie communi iudicii. Tercio
modo arbor est homo quia homo est arbor cuius radix vita, securis sua mortis
succisio mors. Job et dies sui duo successores vite, et tandem est huius
arbor quia ubi ceciderit sive ad austrum paradisi sive ad aquilonem inferni ibi
erit, et naturaliter cadit arbor ad partem in qua magis declinat rami et fructus.
Sic homo cadit ubi magis inclinatur per affectiones et opera. Ideo insit communis
ergo arbor sit in proximus accipiens sive confessionem aliquando sive aliqua
occasione que non facit fructum bonum scilicet contritionem et distinctionem indicionem
quia non solum que facit fructum malum, vel que non facit fructum sed que
non facit fructum bonum scilicet operationes meritorias exciditur in morte et in igne
mittitur post mortem scilicet in igne gehenne, vel exciditur a celo quantum ad penam
dampni, et in igne mittitur post mortem scilicet in inferno quantum ad penam sensus
Jo. xv. omnem palmitem in me non ferentem fructum etc. Arbor ergo ista
in dampnabilis hoc sive fructus malos faciat sicut heretici avari luxuriosi
sive fructum caducum ut acceptus, sed fructus bonos non generat ut ypocrita
et sic in igne mittitur ut meretrix patet. Hic vos quinaciam gehenne per
operibus malis et obmissione bonorum audientes turbi interrogabat dicentes
Ergo ne excidamur et in igne mittamur quid faciemus et operabimur quo de
vita mortem evadere possimus. Et videtis dicebat hiis Qui habet duas
tunicas id est vestimentum superfluum det quod superhabundat non habenti. Et qui habet escas
superfluas similiter faciat. Et sic intelligendum est de aliis quibuscumque quia superfluum
secundum condecentiam convenienti necessitate status persone vel Basilius hinc aut dicitur
quia quando omnia ea quod affluit supra proprium victum necessitate tenemur erogare illi
qui non habet. Pictor dicit cum quecumque proprietas largitur est vir et dicitur etiam
cum scriptum est in lege diliges proximum tuum sicut te ipsum etiam pro ipsius amare
convincitur qui non cum eo in necessitate allinus eorum ea quibus sibi sunt necessaria partitur
Ubi sciendum quod duas tunicas est habere ultra necessitatem aliquid superfluum habere, non
habens autem potest intelligi quilibet in necessitate communi vel extrema necessitatibus, que
aliter absque periculo potest probabiliter transiri, tunc dicitur cum habens superfluum sit
quod ultra necessitatem sua et suorum quantum ad et negotium maiorem quantitate
sibi incumbit ea habet et absque illius potest transire consuetudine tenetur non habenti
in communi necessitate dare, aliter sibi sumit aufert et vitam cum in tali necessitate
sit superflua illi sunt debita tamquam sua quantum ad ipsius necessitatem pertinet.
Si vero non habens sit extrema communi necessitate tunc dare non cadit sub precepto sed
sub consilio hic probatur homo et apparet in primo quod factus est in magis.
Vir dicit Gregorius tamen tranquillitate temporis non dat per deus tunicas suas quod in
perpetuitate datus est aliam suam. Virtus ergo caritatis ut invicta sit in persecutionibus
in cognitione nutriatur per multum in tranquillitate quibus comparati dei ipsum discat
fuit nutriatur nutritur cum fuit nutrita roboratur cum fuit roborata perficitur
cum ad perfectionem pervenit qui dicit mecum vivere cupimus et mori lucrum ope-
tabam dissolvi et esse cum Christo ad Philippenses primo. Incipit ipsa caritas fiet ut

incultos meritum volebat
No(ta) 2m Raba(nus) Secunda pro virtute ad dignum prime fructum faciendum
eos ad humilitatem provocabat sive quia ultimus penitere potest Et quia doctor virtutis non solum
debet vicia confidentur arguere sed eciam penam predicare· unde qualiter romanis assignatur ad primam
in presenti et cito faciendam monuit sibi dicens Iam enim securis .i. sencitur dive iusticie
ad radicem arboris posita est ad precidendum peccatores obstinatos de presenti vita ad comburendum
eos in gehenna· vel securis .i. finitus vite succedentis ad radicem id est nativitatem arboris
et cuiuslibet arboris hominis posita est· quia ab ipso nativitatis inicio incipit homo tendere
ad cesuram. Nam vii Augustinus Nichil aliud est vivere quam de vita tempore et ad mortem tendere
ad cesuram. Nam vii Augustinus Nichil aliud est vivere quam de vita tempore et ad mortem tendere
Nox enim quasi vivus expectans de dicta arbore tollit unum copulum et dicit similiter alium
quot enim diebus et noctibus vivit homo tot minus habet vivere· et ad ultimum necesse habet cadere arbor
et hec ubicumque cadit ibi remanebit· Secunda ut est civitas sive cecidit lignum ad austrum
sive ad aquilonem sive inferni in quocumque loco cecidit ibi erit Naturaliter
scilicet ad locum paradisi sive ad aquilonem scilicet inferni in quocumque loco cecidit ibi erit Naturaliter
vero cadit arbor ad partem ad quam magis inclinat eam rami et fructus Sic et homo cadit.
ubi magis inclinatur mens per affectiones et opera sua seu actus vii Dicitur Sive ad austrum sive
ad aquilonem arbor cadit ibi erit· Auster et calor et lenitas in sacra scriptura hominis
solet signare prefiguracionem Ab aquilone vero panditur omne malum porro hominis sic arbores
videt aliquis excidi ergo arbor in morte et quacumque parte cadit ibi erit quia ibi iudicabitur
te deus ubi te invenit ibi iudicabit dumtaxat· videat quo cesura sit arbor antequam
cadat· quia postquam cecidit non adiciat ut resurgat Secunda parte cesura sit arbor si
sic volumus ramos eius attende· vii maior est copia ramorum et ponderosior inde
capturam ne dubites si tamen sine tue excepta· Rami vero depedua mea sunt quibus ad
austrum extenduntur si spiritualia sunt· si carnalia sunt ad aquilonem que vero propon
deant medium corporis indicant illa preponderant que secum traxerint corpus hominis dubius

Et subiungit Johannes Omnis arbor .i. omnis homo quamvis sine sceleribus personarum acceptione
non faciens hic fructum bonum semper sine timoris admonicione decidetur a cetu fidelium
finaliter in morte et in ignem inextinguibilem mittetur eternaliter sine redempcione que est pena
contra culpam. Per hoc ergo patet quod sola obmissio dampnat hominem de hoc dicitur in sermone pigro
Et inde caritas est quod in iudicio fiet contra malos de obmissionibus tamen comparacio Non ergo
sufficit homini declinare a malo nisi faciat caritatis bonum. Nichil enim infructuosum diligit
deus, nichil in orto suo, nichil in vinea sua, nichil in agro suo vult infructuosum.
Sicut nec in paradiso erat arbor infructuosa quod ex hoc patet quia primi parentes iubebantur
comedere ex omni ligno paradisi preter quam de ligno sciencie boni et mali. Si autem ille qui non
facit fructum bonum in ignem est mittendus quid de illo erit qui malum facit. Arbor ista
est generaliter sive homo qui est ut arbor transversa. Quedam vero arbores sunt
aride omnino et steriles ut pagani et increduli, quedam virides ut christiani. Et inter
has virides quedam infructuose sunt et nullum fructum faciunt ut ociosi, quedam faciunt
fructum sed inutilem et non bene maturum ut ypocrite, quedam faciunt fructum non tamen inutilem
sed malum et venenosum ut heretici qui predicando fructum faciunt et pariunt sed mortiferum
et hec omnia incendio apte sunt et dampnabiles. Quedam vero bonum fructum faciunt
ut catholici boni obedientes verbo dei. Radices arboris sunt cogitaciones quibus
plantati vel sursum celo sustolluntur vel ad yma inferni mittuntur. Vel radices
sunt voluntates bone et male ex quibus sicut ex radice prodeunt tamquam fructus bona vel
mala verba et opera que voluntatis sunt testimonia. Igitur ut dicit Ambrosius faciat fructum
qui potest quia securis iam prope adest dominus qui fructum requirat, fecundos remuneret, steriles
reprehendat.

de suis superfluis tribuat egenti in angustys aliquibus constituto habet itaque
acceptam si verbo dei et spe future vite mitteris pruciat ad illam perfectam
ut patrem pro animam tuam ponere pro fratribus tuis secundum Augustinum ergo pigeat di-
vites subvenire pauperibus quia per divitiarum utilitatem pauperes fecit deus ut probi-
tas carere mereantur ipso vitam compararet ut Crisostomus Ne putes quod propter utilitatem
quod care mereatur ipso mutam compararetur Crisostomus Ne putes quod propter utilitatem
pauperum deus divites fecit quos et sine divitibus poterat sustentare Sed
propter utilitatem divitum pauperes fecit qui infructuosi et steriles erant
nisi pauperes facti fuissent secundum Crisostomum Johannes itaque tribus et rudibus non du-
riora pauperes facti fuissent secundum Crisostomum Johannes itaque tribus et rudibus non du-
difficilia scilicet vigilias et ieiunia imponit quia opera misericordie ad dignos fructus
penitencie ducit propter quibus deus in Judicio discepturus est de quibus alibi
Et date elemosinam et omnia munda sunt vobis ut Beda Media predicandi
aptissimum est ut per primam elemosinam id est opus misericordie Ille enim a deo mise-
ricordiam impetrat qui proximi indigentis vicem valeat ipse
penitens ut sui misereatur impetrat quod proximi indigenti quam valeat ipse
miseretur non tardat Qui autem claudit aurem suam ne audiat pauperem ipse
clamabit et non exaudietur et Johannes baptista eis tribus suadet ne multo sue
salutis in igne mittentur dignos penitencie fructus esse faciendos inter quos
salutis quantitatibus adiungit atque ait Qui habet duas tunicas det una non
habenti et qui habet escas similiter faciat Ubi secundum ut ait Gregorius docendum est
quanta opera misericordie valeat cum ad fructus dignos penitencie ipsa potius proponitur
Et hic in ecclesia fuit de tunica quod tunica que est et de necessitate tegimi-
plus quam pallium est necessaria et adhuc magis necessaria est esca Ad fructus
ergo dignos penitencie pertinet ut non solum exteriora et minus necessaria sed ea ipsa
valde necessaria cum proximis dividamus et escam qua vivimus et tunicam qua vestimur
habet hoc argumentum Cum si habens duas tunicas precipitur unam dare non habenti
ergo multo fortius qui habet duo habitacula tenetur unum dimittere non habenti Et
magis ideo quia duabus magis sunt alterius Et si habens escas superfluas
mihi dare non habenti ergo qui habet duo stabula quod sibi necessarium est vel admi-
consilio tenetur de duobus erogare egenti Per tunicas possunt virtutes que
consilium tenetur quas habens debet applicare ad bonum proximi
Et per escas possunt intelligi sacre scripture que sunt spirituales esce quas
habens debet spiritualiter proximis inde pascere Venerunt autem et publicani scilicet dati
que de negociis ad publicum pertinentibus se intromittunt ut qui publica vectiga-
lia theolonea pedagia et tributa colligunt sine quorum horum et redditum
vel rerum publicarum conductores sunt inter nos et hii quod scilicet huiusmodi lucra per ne-
gocia scilicet per mercaturas fiunt et huiusmodi querunt per iniquos preces veniunt
ad maiores ut baptizarentur ab eo Et dixerunt ad illum Magister quid faciemus
scilicet ut vitam eternam habeamus Et ille dixit nichil amplius in tributis et vecti-
galibus ab aliquo exigatis quam quod constitutum est vobis scilicet a legibus et con-
suetudinibus approbatis Hoc autem dixit quia collectores talium solebat esse
prui ad plus colligendum quam eis sit promissum vel mandatum ut quod amplius
fuit eis remaneat non per monet eos de elemosinarum largicione sed ut
caveant a rapina rei aliene Inquo dicit quod prius declinandum est a
malo et postea faciendum est bonum Et sic prius restituenda est res aliena
quam sit facienda elemosina ut Beda publicanos ab agenda fraude
cohibet ut deus primo se ab alienorum temperant appetitu tunc ad propria
cum proximis communicanda pertingent Per publicanos possunt intelligi officiales

Et qui ergo mores timent viri ecclesiastici debent, alios a potentibus et baronibus vacat et subditos opprimunt nomine officii et offendunt meliore de honestate [?]. Fiunt statuta pro ut dominus [?] ancient [?] et ecclesias [?] putrerum [?] causas fructus ab antiquis innovent et ut excommunicatos non timeant

duorum et sponsi qui non debet a populo exigi nisi quod constitutum est secundum ordinem
iustitie. Interrogaverunt autem et milites quid faciemus et nos scilicet ut publicani similiter.
Et ait illis Neminem concutiatis scilicet sub pretextu officii vestri pauperes qui se
defendere non possunt opprimendo vel terroribus affligendo vel indebite terrendo neque
calumpniam faciatis falsa crimina divitibus et potentibus imponendo, et eos in
causam trahendo et sic pecuniam et bona eorum que per aliam viam a talibus
capere seu rapere et habere non potestis extorquendo et contenti estote stipendiis
vestris que pro defensione patrie et reipublice habetis, preter hoc autem sine oppressione
et per crimina falsa imposita a nullo tollatis et comitatus [?] vestros vel servi-
torum exigendo. Ad predicta autem videlicet tenentur [?] Johannes milites quia ad gravia
primi esse solent, rapientes insidiando predam ab hiis quibus militando prodesse
debent. Unde Petrus Blesensis: hoc militaris disciplina pressius [?] exigit [?].
Olim se milites iuramenti vinculo obligabant quod starent pro republica statu
quod in acie non fugerent, et quod vite proprie utilitatem communem preferrent. Sed et hodie
enses suos recipiunt de altari ut profiteantur se filios ecclesie atque ad honorem
sacerdotii, ad tuitionem pauperum, ad vindictam malefactorum et ad patrie liberationem
se gladium accepisse. Porro res in contrarium versa est. Nam ex quo hodie militari
cingulo decorantur statim insurgunt in christos domini, seviunt in patrimonium crucifixi,
spoliant et predantur subditos christi pauperes et miserabiliter atque immisericorditer
affligunt pauperes et miseros ut in doloribus alienis illicitos appetitus et extraor-
dinarias impleant voluntates. Hec Petrus. Olim quippe rectores et gubernatores
terrarum a milite usque ad regem et imperatorem utilitati reipublice magis
quam private intendebant, pauperes se tueri non valentes defendebant. Sed pro dolor
hodie de republica et pauperibus parum curant, terras et res alienas invadunt
et occupant ut alios compulsis [?] dominiis propria ditent et augeant et pauperes mi-
serabiliter affligunt. Et ideo timendum est eis ne imposterum a terra viventium alie-
nentur et a regno celorum quod pauperum est excludantur. Dicit autem sanctus Augustinus [?] libro
contra adversarios [?] legis: si amplius quam decretum est eis exigunt tamquam calumpni-
atores et concussores Johannes prava condempnat. Milites cum christo sumus [?], per mili-
tes autem possunt intelligi predicatores quos armat apostolus dicens Accipite arma-
turam dei et gladium spiritus quod est verbum dei. Ipsi enim neminem concutiant nimis
asperum predicando et sic ad desperationem adducendo. Neque calumpniam faciant predi-
cationem subtrahendo reputantes eos indignos exhortacionibus verbo, et contenti estote
stipendiis vestris quia sunt redditus assignati predicatoribus, ac possessiones fratribus et
elemosina datur mendicantibus. Usque [?] scilicet tales vocatores [?] vel publicani et mi-
lites essent. Si habent doctrinam Johannis abstinuit [?]. Unde quis est qui de duabus
tunicis unam dedit non habenti. Quis est qui sine fraude merca-
tiones faciat et aliena bona sibi commissa non invadat. Ubi est qui ma-
ioribus qui minoribus calumpniam non faciat, qui fratres non concutiat et de stipendiis
suis contentus existat. Quis est officialis qui ultra suum non accipit. Rare tales
inveniuntur. Et nota quod Johannes cum audientium dispositionem attendebat
sermonem ut diu minora proficiunt tamen ad maiora pertingent. Unde Crisostomus: Vole-
bat autem Johannes quoniam publicanis et militibus loquebatur ad alia maiora
perfectionem eos traducere. Sed quia non diu audiunt ad illa idoneos in medio reservat
ne si perfectiora proferret neque illis intenderent et hiis autem privarent. Sed quibus
maiora sunt que talibus preparat verba ad publicanos et milites ut quivis
ad eius pertineat. Unde Ambrosius: de singulis quibusque generibus hominum quid teneant sancte baptista

rusticum vero omnibus ita publicanis ne ultra prescriptum exigant / militibus ne
calumpniam faciant predam reservant / Sed et aliis officiorum precepta singulorum
misericordia quia est virtus ideo commune preceptum omnibus officiis omnibus etati-
bus necessaria et ab omnibus desideranda est Non publicanus non miles excipitur
non agricola vel urbanus dives vel pauper omnes in commune ammonentur ut conferant
non habenti / misericordia enim plenitudo virtutum est Et ideo omnibus est proposita perfecte virtutis
forma ne vestimenti alimenti quod suis parcant / mire tamen ipsius pro possibilitate
conditionis humane mensura servatur ut non sibi unusquisque totum eripiat / sed quod
habet cum pauperibus partiatur secundum Ambrosium Sed hic primum esse videtur quomodo prima
utrum baptizatus sine digno fructibus penitentie possit salvari / 2a utrum certi qui
non baptizantur in forma ecclesie salventur / 3a utrum ficta intentio impediat effectum
baptismi / 4ta utrum penitentia quam predicat Johannes remittebat peccata / Vta utrum
possit quis cognoscere se facere fructus dignos penitentie / 6ta utrum sit concludendum de
posse quis cognoscere / Ad primum est dicendum quod hoc est dubia propter verbum Crisostomi
nobilitate progenitorum / ad primum est dicendum quod quia dubia propter verbum Crisostomi
quod dicit cum phariseorum et saduceorum per confessionem peccatorum currebant ad aquam
baptismi credentes veniam consequi peccatorum per aquam baptismi sine dignis fructibus penitentie
quia non resipiebant / quia purgatio facta est digestio imputatarum malorum humorum
a bonis adhuc est necessaria superaddito medicine baptismi / ergo non videtur sufficere
homini ad salutem sine digno fructu penitentie Ad quod breviter est dicendum quod dignus
fructus penitentie duplex est Interior cum quis dolet de peccatis commissis et non committit
committenda cum in proposito habet / Et exterior cum quis commissa peccata confitetur et satisfacit
ecclesie et ad plenam satisfactionem eorum arbitrio se committit Sine ergo primo fructu
penitentie baptizatus salvari non potest / quia 2am Augustinum nullus potest inchoare
novam vitam / nisi eum veteris vite peniteat / Sed cum quis baptizatur cum proposito
et voluntate peccandi non incorporatur Christo / nec efficitur membrum eius / et per quod
non salvatur / Et de isto fructu digno penitentie loquitur Crisostomus Sed sine 2o fructu
baptizatus salvatur / quia baptizatus non tenetur ad confessionem peccatorum nec ad satis-
baptizatus salvatur / quia baptizatus non tenetur ad confessionem peccatorum nec ad satis
factionem / Est enim hic sicut in virtute passionis Christi que pro omnibus nobis satisfecit
Ad 2am est dicendum quod planum est grecos non uti forma qua utitur ecclesia in
baptizando quia non exprimunt personam baptizantis ad vitandum quod fuit de primitiva
ecclesia Aliqui namque attribuebant virtutem baptismi dignitati et auctoritati ministrorum
baptizantium Unde quorum quidam dicit apostolus 1 ad Corinthios 1 Ego quidem sum Pauli ego
vero Apollo / ego vero Cephe / Unde dicunt quod de forma baptismi primum est invocatio
Trinitatis / cum expressione actus baptizandi et nominatione persone baptizate propter quod
baptizatur sub hac forma baptizetur famulus Christi N in nomine patris et filii et spiritus sancti Aliqui
ergo dicunt grecos sub tali forma baptizatos non baptizatos rebaptizandos
non esse / quia non immutatur aliquid quod sit de essentia forme eo quod sola expressio
actus baptizandi cum invocatione Trinitatis est de essentia forme / maxime vero exprimitur
dicitur in qua persona prima vel 3a et in quo casu nominativo vel alio est
ex institutione ecclesie ideo licet ipsi peccarent ritum et formam ecclesie non servando unitatem
baptismi conservant et si contingat latinum sub forma illa baptizari / similiter peccaret
baptizati tamen utrique rebaptizari non debent Aliqui autem alii dicunt Thomam
asserentes quod baptizatum vel ministrum baptismi consistere pertinere ad essentiam
forme ex ipsa institutione Christi qui dixit docentes baptizantes omnes gentes in
nomine patris et filii et spiritus sancti Ideo greci personam baptizantis non exprimentes pretermit-
tunt aliquid pertinens ad essentiam forme / et per consequens non baptizant / et bapti-
zati sub illa forma essent rebaptizandi sub / Secundum autem de hoc tenendum sit

Dicit quod beatus Augustinus in libro de vera religione in hiis que pertinent ad sacram scrip-
turam et sancta ecclesie et universalia ad totam fidem catholicam falsa semper sunt
respuenda, vera semper tenenda, dubia vero tamdiu tenenda sunt quamdiu ipsa esse
respuenda vel doceat ratio vel precipiat sancte matris ecclesie auctoritas. Cum igitur
dubium est an hereticis uti debita forma et utrum baptizati secundum illam formam sint
rebaptizandi, et nondum ecclesie auctoritas hoc dubium determinaverit esse acceptandum
vel respuendum, pie dicitur, cum ecclesia aliud dicat, credendum est eos baptizare vere et
baptizatos iterum rebaptizandos non esse. Ad secundum est dicendum quod ficcio potest esse
vel ex parte illius qui baptizatur si est adultus habens liberum arbitrium vel ex
parte ministri baptizantis. Primo modo si aliquis ficte recipit baptismum ita quod non
intenderet novam vitam inchoare et presentis vite mori, nec recipit caracterem
baptismalem nec graciam que est secundarius effectus baptismi, quia secundum beatum Augustinum
in hiis qui veniunt requiritur voluntas qua penitet eum veteris vite, ita in
eo requiritur voluntas qua intendat novam vitam inchoare. Et si constet
baptizatum talem intencionem non habere rebaptizandus esset. Si autem ficcio sit ex parte
ministri baptizantis dupliciter hoc potest contingere, sicut dicunt possunt quibus ficte aliquem
baptizare. Primo quod non servaret ritum in baptizando et formam ecclesie nec intendit
facere quod facit ecclesia. Secundo quod non intendit nec credit esse verum quod facit ecclesia,
primo credit nil esse quod facit. Prima ficcio impedit baptismum et effectum baptismi,
sed secunda ficcio non impedit primum effectum baptismi qui est caracteris impressio.
Unde baptizati ab hereticis qui non intendunt verum esse quod ecclesia facit et tenent
vel facere etiam rebaptizandi non sunt eo baptizati, ymmo dicitur de consecratione di-
stinctione quarta auctore Beda: Sive hereticus sive scismaticus sive facinorosus quisque
in nomine sancte trinitatis baptizet, non valet ab aliis catholicis rebaptizari
ille qui baptizatus est, ne confessio vel invocacio tanti nominis videatur annul-
lari. Sed tamen effectum baptismi qui est infusio gracie baptizati a talibus non
recipiunt ex quo faciunt contra mandatum ecclesie ab eis sancta suscipiunt.
Ad tercium dicendum quod penitencia quam Johannes predicabat non erat sacramentum
penitencie a Christo institutum, quia Johannes non fuit legifer nec sic institutor
sacramentorum sed fuit precursor et annunciator Christi, cui summo potestate plenarie fuit
ad sacramenta instituenda. Non igitur predicabat penitenciam peccata remittentem, sed
penitenciam ad peccatorum remissionem habendam preparantem. Nec ipse Johannes per illam penitenciam
sic peccata remittebat, sed ad consequendam remissionem peccatorum per sacramentum
penitencie instituendum per Christum disponebat. Et si dicatur quod semper penitencia fuit re-
medium quo peccatores poterant deo reconciliari a principio quo homo peccavit, quia
misericordia dei clausit homini viam salutis, cum si vellet penitenciam agere de peccato
commisso deus sibi indulgeret, etiam ante adventum Christi. Non igitur est penitencia
solum instituta a Christo. Sed dicitur quod penitencia data homini in remedium peccati
in lege nature et in lege scripta facta est peccatorum remissio, quod dicitur quod in
lege nature non fuit taxatus aliquis modus penitendi, sed per aliqua signa et
per aliquam protestacionem remissionis peccatorum penitere et penitenciam de peccato ostendere
prout sibi placebat. Quam deus acceptabat magis ex devocione penitentis
quam ex virtute illius signi vel protestacionis, quia per modum penitere credebat.
In lege vero Moysi modus penitendi fuit determinatus, sed non talis qualis est insti-
tutus a Christo, nec ex virtute clavium ille modus penitendi peccata dimittebat.
Unde dicendum est quod penitencia quam Johannes predicabat non remittebat peccata sed
disponebat, nisi si remittebat hoc non erat ex virtute clavium absolucionis.

nec virtute penitencie que sacramentum est per christum institutum. Ad vicesimum est dicendum quod 7
digni fructus penitencie sunt illi qui deo sunt grati et accepti, non enim alia opera
mea sunt digna et meritoria nisi quatenus a deo accepta sunt. Cum ergo aliquis
se sciat facere dignos fructus penitencie dupliciter potest intelligi, primo quantum ad genus
operis ex parte facientis, 2o quantum ad operis meritum ex parte acceptantis. Primo modo
potest quis scire se dignos fructus penitencie facere quantum ad genus operis satisfa-
ctorii quantum ad oracionem ieiunium et elemosinam, quia quantum ad genus operis ne-
scit si sunt fructus penitencie digni secundo quantum ad meritum ex parte acceptantis per tri-
nullus scire potest, sed nullus scire potest an deus valde per cum acceptans opera nostra
sint meritoria et digni fructus penitencie, et dico per tria. Ex quo concluditur quod potest scire
si opera sunt deo grata et sunt digni fructus penitencie. Si enim quis videat se
in devocione conteri de peccatis et vitam in melius convertere et opera satisfactoria
operari coniecturari potest quod quia tam contritum et humiliatum deus non spernit
opera talia, opera sunt digni fructus penitencie et sunt opera deo accepta, potest
coniecturari, sicut patet per revelacionem factam Cornelio Actuum x: Cornelius dictum
est per angelum: elemosine tue et oraciones tue accepte et commemorate sunt
in conspectu dei. Et Thobie dictum est: cum orabas cum lacrimis et sepelie-
bas mortuos et faciebas elemosinas ego obtuli oracionem tuam domino. Et quo-
niam acceptus eras deo, necesse fuit ut temptacio temptaret te. Conclusio ista potest
per hoc accepta eius deo, nisi fuit alicui revelatum quod opera sua non essent deo grata nec essent fructus penitencie
illius de quibus dicitur Vae patribus cum multiplicaverit oraciones vestras non exaudiam
quia manus vestre sanguine plene sunt. Ad vicesimum est dicendum quod templum gloria- .6.
reprehenditur in sacra scriptura, prima de nobilitate progenitorum, 2a de sanctitate
fundatorum, 3a de dignitate ministrorum. Prima reprehenditur Osee xiiii ubi in
persona quorundam stultorum nobilium ubi dicitur: tota gloria eorum a partu ab
utero et conceptu. Et ubi pertractatur Crisostomus ait: Communiter dicitur quod cum quod quis fu-
derunt maiores gaudia clara, sunt quando noverat illi gaudia ignobiles que
maiores acquirunt. Assecutus est enim aliam ut in eo glorientur parentes quod filium tale
habent, sed ut ipse in parentibus glorietur. Secunda reprehenditur Math. viii. ubi iudei
gloriabantur de Abraham quia fuerat fundator et pater hebreorum, dicentes Abra-
ham pater noster est, sicut eciam multi religiosi gloriantur de sanctitate fundatorum
quorum Christus dicit: Si filii Abrahe estis opera Abrahe facite. 3a reprehendi-
tur 1 ad Corinthios 2o ubi in persona eorum qui gloriabantur de dignitate ministrorum dicit
apostolus: Ego quidem sum Pauli, ego vero Apollo, ego autem Cephe. Et hoc
quia gracia non est bona quia sacramentum non maiorem efficaciam habet datum a
maiori ministro quam a minori. Sequitur textus.
Ego quidem baptizo vos in aqua in penitenciam, qui autem post me venturus est
fortior me est, cuius non sum dignus calciamenta portare. Ipse vos bap-
tizabit in spiritu sancto et igne. Cuius ventilabrum in manu sua et permun-
dabit aream suam et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem com-
buret igne inextinguibili. In ista parte ponitur instructio in fide iustit-
ie primo respectu adventus primi, 2o versu 2o ibi Cuius ventilabrum, primo
ergo primo respectu adventus primi et quidem ex triplici comparacione sui distinctus a christo, tangens
in se defectum triplicem, primo imperfectionis in officio, 2o infirmitatis impotencie
ibi Qui autem post me venturus est, 3o indignitatis in gracia ibi Cuius non
sum dignus. Christi potestas, 3a magnificacio christi, primo in potencia ibi Qui post me

Primo in gratia ibi Cuius non sum dignus 2o in efficacia ibi Ipse baptizabit
dicit ergo Ego quidem baptizo q. d. vere arbor que non facit fructum bonum exscindetur
et in ignem mittetur et hoc non auctoritate mea sed auctoritate illius quem predico. quia
ergo quidem baptizo aqua 2o. Beatus Augustinus tamen aliter continuat. cogitantibus autem
omnibus illis quod Johannes esset Christus cum sic comminaretur. Respondit Ego quidem bap-
tizo vos in aqua tantum non in spiritu in penitentiam i. doceo vos penitentiam agere non
potens vos a peccatis absolvere 2m glossam. vel sic Ego quidem baptizo vos de aqua
tinctos corpora lavo que quidem lavacio est signum penitentie fiende Et ideo dicit in penitentiam
Explicat beatus Johannes baptismi sui officium quia baptizo modo quia in aqua
fructum quia in penitentiam s. signandam et indicandam glossa dicit sic Ego quidem baptizo
vos in aqua i. tantum corpora lavo quia peccata solvere nequeo. Queritur hic utrum
baptismus Johannis conferebat gratiam et videtur quod sic quia Marci primo dicitur quod erat predicans in
remissionem peccatorum Contra dicit prius Johannes quidem baptizat aqua vos autem
baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies Et hoc idem patet sic per glossam
Item sic queritur utrum baptismus Johannis imprimebat caracterem quia si non remit-
tebat culpam nec conferebat nec imprimebat caracterem frustra videtur fuisse Respondeo
quod baptismus Johannis propter tria fuit institutus. primo ad prefigurandum baptismum Christi 2o ad
preparandum et ad assuefaciendum homines ad baptismum Christi 3o ad preparandam materiam
baptismi Christi per sanctificationem aquarum quia contactu carnis Christi quem baptizavit. Et quia
non aliud efficiebat quam ad quod fuit institutus et ideo nec peccatum tollebat
nec gratiam conferebat nec caracterem imprimebat Ad argumentum Marci primo quod dicit in remissionem
peccatorum non effective sed preparative quia preparabat ad baptismum Christi in quo fiebat re-
missio peccatorum Item queritur utrum baptizati baptismo Johannis erant rebaptizandi
Respondeo Quidam dixerunt quod baptismus Johannis in nomine Christi susceptus ad fidem trinitatis
et impositione manuum compellebatur baptismo Christi unde tales non erant rebaptizandi quia
non baptizati per fidem Christi sed per aquam et illius opinionis dicitur fuisse magister in 4o
distinctione ix. Sed communius et verius dicitur quod tales rebaptizandi erant et licet ab initio
fidem trinitatis haberent tamen caractere carebant. et ideo dicit beatus Augustinus baptizat
Johannes et baptizatus non est. et baptizavit Judas et baptizatus est. Et beatus
paulus rebaptizavit baptizatos baptismo Johannis Actuum xix quos utique cum baptismum
in fide trinitatis instruxit si prius instructi non erant Secundo Ueniet autem post me. Notandum
est s. ad predicandum, ad baptizandum, ad moriendum, Remigius dicit Sciendum autem est
quod quinque modis venit Christus post Johannem, nascendo predicando baptizando morien-
do ad inferos descendendo. Sequitur fortior me est Remigius Pulchre autem fortior dicit
Johannes quia ille purus homo hic vero deus et homo. Ac si diceret secundum Raba-
num Ego quidem fortior sum ad penitentiam invitando. ille peccata remittendo. ego regnum
celorum predicando. ille dando. ego in aqua. ille in spiritu baptizando. Sed ad an-
dicere secundum Crisostomum quod fortior me est ille non estimes 2m comparacionem me hoc
dicat nequaquam cum inter servos illius ordinem sum dignus ut vilissimum ministerium
suscipere proclamavi Et ideo subdit cuius non sum dignus calciamenta portare
Matthei primo Luce 3o Johannis primo Sic habetur cuius non sum dignus corrigiam calcia-
mentorum vel calciamentorum solvere. Patet autem Johannes baptista utrumque dicat vel
diverso vel eodem tempore et hic unus evangelista alius aliud assumens enarravit
tamen omnes verum narraverunt. unde glossa cuius non sum dignus calciamenta portare
Alii scribunt cuius non sum dignus corrigiam calciamenti solvere. Patet autem Johannes
utrumque dicat vel consequenter i. continuo vel diverso tempore. nec alius evangelista hoc
alius aliud assumens. omnes tamen verum narraverunt. Unde beatus Augustinus 2o libro
de concordia evangelistarum que verba Johannes baptista prius dixerit utrum illa que

Ego baptizo vos in aqua q.d. non mirum est quando de baptismate meo
non enim est aliquid magnum quod sit in aqua et tantum extrinsecus Et non tamen xpus intelligi
ostendo gratiam dubitaret forte aliquis que effectum fuerit baptismus Johannis si
ostendo gratiam non conferebat gratiam nec sufficiebat ad sa-
lutem tantum lavabat extrinsecus Dicendum in Gregorium quod non conferebat gratiam nec sufficiebat ad sa-
lutem unde oportuit baptizatos baptismate Johannis iterum baptizari baptismate xpi ut dicitur Act. 2°
Sed contra dicitur Marci primo fuit Johannes in deserto baptizans et predicans baptismum penitentie
in remissionem peccatorum igitur adhuc Dicendum quod illa duo scilicet baptizans et predicans
non sunt referenda ad idem nam aliud predicabat aliud conferebat unde est sensus
baptizans scilicet baptismo aquae tantum et predicans baptismum penitentie in remissionem peccatorum
scilicet a xpo conferendum Et tamen hoc intelligitur quod hic dicitur Ego baptizo vos
aqua tantum Medius autem vestrum stetit qui scilicet baptizabat vos non in aqua tantum
sed in spiritu et ~~virtute~~ virtute Et tunc queritur ad quid baptizabat Johannes Dicendum quod
quinque rationes prima est ut signaret baptismum xpi et sic fuit sicut signum sacramentalis | 1
secunda est ut ex nomine baptizandi | 2
et hanc rationem tangit Augustinus super Johannem tertia est ut ex nomine baptizandi
plures convenirent ad Johannem quibus annunciaret de xpo Et hanc non dixit 3
quarta est ut per baptismum Johannis homines assuescerent ad baptismum xpi Et hanc
rationem tangit Gregorius d. docens ait ut qui nascituro nascendo preveniebat | x
baptizaturum baptizando preveniret quinta ut per baptismum Johannis homines similia
venirent ad baptismum xpi Et hanc rationem tangit Beda d. Dicendum baptismum Johannis
fuit sicut cathecismus respectu baptismi xpi unde Act. in medio Dicendum baptizabantur
libere confitentes peccata sua Et Act. xiii dicitur quod Johannes baptizat baptismo penitentie doctos
in eum qui venturus erat ut crederent Sexta est ut baptismus xpi manifestaretur in | 7
baptismo Johannis voce patris et spiritu sancto Et hanc rationem assignat Johannes dicens ut
manifestaretur in Israel propterea veni ego in aqua baptizans Joh. 1° Nonum autem
quod potestas baptizandi nulli xpo est prima est autem quia deus ulli committat nec
potestas baptizandi quia deus nulli committat Secunda est potestas ... de hac dicitur Joh. 1° hic est qui baptizat
committere potuit sed non potestatem excellentie de hac dicitur Joh. 1° hic est qui baptizat ut ait beatus
Sed xpo in quantum homo quia ut homo non dedit spiritum sanctum sed accepit ut ait beatus
Augustinus est prima autem quia potuit dare hominem ingenuum sed noluit alii dicunt quod non
potuit quia implicat potestatem creandi scilicet gratiam tertia est invocationis sed dare
potuit ita passus deus si vellet quod baptismus daretur in nomine sancti pauli vel petri
sed deus hoc noluit ne spem in homine ponerent de hac [illegible] paulus
pro nobis crucifixus est aut in nomine sancti pauli baptizati estis tertia quod excellentia
facta quod unus baptizaret efficaciam alio quod tamen nemo est concessum ne frustra
inflabant quidam [illegible] ego sum pauli ego sum cephae [illegible]
[illegible] quod dedit ministris eccl. ut ait vlt. [illegible] quia sunt xpo cum hoc
[illegible] ministris ecclesie ut ait vlt. in [illegible] magister intelligit in medio et suscepi
~~[illegible]~~ pecuniam instituit prestituit ante ipsum [illegible] magister intelligit in medio et suscepi
misit ut ait vlt. [illegible] quam habet Johannes de qua hic
Et nota quod dominus venit post Johannem sicut forma specialis post dispositiones
accidentales sequitur enim post talem fit sed igitur sit gratiam post xpm conferendum que
est forma spiritualis in esse spirituale nos constituens prius debent aliqua dispositio
que nos de proximo ad hoc disponeret et fuit hic baptismus et predicatio penitentie

Ista prius ymago prius figura, primo enim pictor figuram depingit postea colores
apponit et ymaginem format sic hic. Item prius sol prius lucifer. Item
prius splendor prius lumen. Item prius iudex preconem, sponsus prius amicum. Deus
prius fecit verbum prius vocem. Tertio tangit Christi venientis dignitatem et progressum
qui ante me factus est, id est in dignitate ante positus est secundum glosam. Et sic exponendo
cessat argumentum quia argumentabatur sic: videntes quod verbis Johannis dei filium
esse creaturam Johannes dicit Christum ante se factum aut igitur intelligitur hoc quantum ad huma-
nitatem aut quantum ad divinitatem, non quantum ad humanitatem quia Christus non fuit homo ante Johannem
secundum carnem. Nam sexto mense conceptionis Johannis facta est conceptio Christi ut habetur Luce primo. Ergo
intelligitur quantum ad divinitatem, nam quod Christus ante Johannem factus sit, sed omne factum est creatura,
igitur dei filius creatura est ut dicunt Arriani. Contra hoc argumentum evacuatur exponendo
sic dictum est quod exponendo quantum ad humanitatem nullum inconveniens sequitur quia licet ante non dicit
prioritatem temporis sed dignitatis et valet [illegible] salvari aliqualiter quod Christus conceptus sit ante
Johannem ut licet ante idem sit quod tercio minori tempore concepto enim Christo fuit tota simul et
in instanti [illegible] Johannes fuit in tempore [illegible] sic [illegible] una [illegible] et
hoc ista [illegible] quod illud sic possum dicere quod illa septima est ante illam quia
minori tempore apposita est ad factionem [illegible] quam illius [illegible] ante [illegible]
Ante me factus est, id est vir perfectus gratia et virtutibus quia cum facta fuit [illegible] matris
statim repletus perfectione. Et tunc adhuc non erat Johannes. Unde [illegible] ante me factus
est, id est factum est [illegible] ante me esse vel aliter salvari potest etiam ad literam quod Christus
factus est ante Johannem ut dicatur quod prius Christus factus fuit homo in utero matris quam Johannes
homo fuit in utero Elizabeth quod sic declaratur [illegible] ut dictum est supra in hoc tempore
generantur ex commixtione seminum embrio primis sex diebus est sub forma lactis deinde
novem diebus fit sub forma sanguinis et postea duodecim diebus consolidatur in carnem et exinde
decem et octo figurantur membra et organizantur [illegible] sex in lacte dies sunt sex in
sanguine tunc [illegible] semi solidat semi membra figurantur. Isti dies coniuncti sunt
45 in quibus embrio stat sub forma corporis mixti [illegible] postea 45 diebus alius stat
sub anima vegetativa, inde stat sub anima sensitiva quibus omnibus diebus scilicet 45 completis
infunditur anima rationalis scilicet 46 die completa anima sensitiva in [illegible] forme
specialis. Et hoc 46 dies est primus dies sexti mensis a conceptione [illegible]
lunaribus ex 21 die constantibus [illegible] 21 [illegible] 137 et
isti sic [illegible] tertio die qui fuit primus dies mensis sexti a conceptione prima
creatus est Johannes anima rationali et eadem die annunciatus est Christus conceptus et mox
annunciatus perfectus homo perfectus in utero virginis prius tamen quam Johannes creatus aliquibus
horis eiusdem diei unde dicebat angelus Marie: Et hic mensis est sextus illi qui
vocatur sterilis. Simul hoc ergo in eadem die factus est Christus homo quo et Johannes
conceptus beata virgo petivit ascendere in montana ad Elizabeth et tunc in ipsa
salutatione creatus est Johannes anima rationali et exultavit in utero matris. Postea vero
nato Johanne ex utero Elizabeth redijt beata virgo et prius pluribus mensibus peperit
Christum. Et ita ad literam salvatur quod Christus prius est homo factus quam Johannes
ex utero in medium quia postea natus

mathei scribit cum quis corrigiam cum quis bonus / et si dixerit solve ubi q matt
scribit cum alii non vere dixerint per ablationem vel cum Rudis dominum ante se
abesse ab illo et dicit non solvam eam quem nuncando premitur sed circa
que absconsideo / et qui aliquem dno dicunt eandem sententiam per alia verba sed alia
tum ambo vere dicunt. Et dicit beatus Augustinus utrumque modo se in materia gene=
raliter non esse mendacium / cum quisque veraciter eius explicat de quo alius nar=
rat / eciam dicendo aliquid ad quod ille non dixit. voluntatem tamen suam explicat.
... Si autem vel mutavit Johannes vel de calcea=
mento ... ille cum verba commedit ... et ... quod illorum ... dixit
... dicit nisi ... et ... Johannes ... dixisse
eandem tamen ... tenuit. Et tamen vere ... exponitur vel hec litteraliter et mistice / litteraliter Lra
sine alio tempore sine ... Exponitur vel sic
sic Crisostomus non sum dignus ei solvere ... infimo
ministerio ut est ... vel calciamenta portare / ut alii ... de ...
deo sine nisi per graciam ... / Sicut garcio non est dignus ... igitur
nisi ... assumeret eum per graciam in ... nec est ... per te
calciati ambulant / sed est modo ... aliquis se comparat
alium ... est in ... / Crisostomus non sum mistice
dignus calciamenta solvere / id est non sum dignus ... predicando ... =
ferre. non enim habebat ... officio predicandi quod non fuit ei datum vel concessum
... hoc dicit apostolis reservatum / Et ... calciamenta quod ...
pedes id est affectus / vel non fuit dignus explicare ... quo ad domini
unionem / sed ... calciamenta ... Augustinus ... ad nos calciata
... vel non sum dignus nomen sponsi portare vel nomen sponse usur=
pare ita dicit glossa / et ... sic ... dicitur ... 1
... non sum dignus corrigiam calciamenti eius solvere / per calciamentum ...
... per ... domini et est ... non sum dignus explicare modum
unionis ... et ... in ... 2
Alius modo sic Crisostomus non sum dignus calciamenta id est predicacionem ... portare
per ... dignus ... non habebat in officio sed apostoli ...
vel hoc dicit quod nullus ... dignus ... tanto digno officio reputare / 3o modo sic 3
Crisostomus non sum dignus corrigiam calciamenti solvere vel calciamenta portare id est dis=
calceare eum et nomen sponsi michi usurpare / quod non sum dignus esse
sponsus ... sed ... sponsi id est ... / Augustinus ... glossa ...
legis et est dictum beati ... in lege ... ut ... sibi
in ... accipere nullus ... ei calciamentum solvit / ... ad
... Johannes ... non est sponsus ...
... non sum dignus corrigiam calciamenti eius solvere / et ... dicat
... non valeo ... / quod nomen sponsi ... non usurpo
vel ... accipere ... sponsum / quod non essem dignus ... accipere
Sed ... glossam ... discalceabat ... sponsabat
in ... Ruth ... in ... ut
si ... alteri ... discalceabat se et dabat alteri cal=
ciamenta ... portabat ... aut non / si non / tunc ipse discal=
ceabat se ut dicit Ruth ultimo. Si ... aut alius volens eam ducere ...
... tunc ipse discalceabat illum ut ... / aut ... tunc ipsa mulier
discalceabat eum ut dicit ... / ... Ipse vos baptizabit in spiritu

Sancto et igne baptizabit vos in spiritu sancto et igne. Ostendo quod non
per quem fuit nisi dei et igne quia super baptizatos de nouo in pentecoste
caelum sicut apparebat spiritus sanctus in specie visibili ignea sicut apparuit
super apostolos in linguis igneis. vel secundum glossam Ipse baptizabit vos in spiritu
sancto quia purificabit a peccatis et igne id est amore accendet de quo igne dicitur Luce
xii Ignem veni mittere in terram vel igne tribulationis de quo in psalmo
Igne me examinasti. Item glossa in spiritu sancto id est in spiritu sanctificationis
et igne tribulationis et probationis quia omnis tribulatio que contingit pro iustis
fit baptismus ignis. vel spiritu in presenti ablutione post si qua macula remanserit
igne purgatorio exurit. Item glossa Johannes ut premisi spiritum dare non
poterat quem tradidit ipse Christus qui vero dat quia deus et ideo dicit ipse bapti-
zabit in spiritu sancto. Est enim triplex baptismus fluminis flaminis et sanguinis
fluminis in aqua flaminis in penitentia sanguinis in martirio. Sequitur Cuius venti-
labrum. Hic instruit in fide secundi adventus quantum ad triplex iudicium primo
discretionis secundo examinationis ibi Et permundabit tertio comparationis ibi
Et congregabit. dicit ergo sic Cuius ventilabrum id est discretio iudicii secundum glossam vel
examen iudicii. Ventilabrum est instrumentum quo grana separantur a paleis
et significat sententiam iudicis qua dividuntur electi a reprobis. Jeremie xv ventila-
bo eos ventilabro et dispergam eos. Ventilabro et Augustinus super psalmum Congregabunt enim
omnes gentes et separabit eos ab invicem sicut pastor separat oves ab
edis. Nota tamen secundum glossam Veni non tradit hic ventilabro non removent quia
iam iudicati sunt. Sequitur In manu sua id est in potestate eius secundum glossam Johannis v.
Pater omne iudicium dedit filio quia deus in forma humana iudicabit. Et
permundabit aream suam permundabit id est perfecte mundabit aream suam id est ecclesiam
ergo enim in ecclesia presenti mixti mali cum bonis sicut in area palee cum
tritico. nunc deus multas distribuendo mixtos non mundo sed tunc mundo et multos
infra per iudicium. Exibunt angeli et separabunt etc. Area secundum Ysidorum a radendo
dicitur eo quod debet esse rasa et planata. vel dicitur ab arendo quia debet esse ari-
da sic et ecclesia debet esse abrasa per equalitatem iustitie et arida per virtutem
abstinentie. Sequitur Et congregabit triticum id est electos diffusos electos
qui ad modum tritici sunt intus candidi per munditiam extrinsecus rubicun-
di per passionem mollibus hiis a spe eterne durabiles firmi utiles in hor-
reum suum id est in celeste habitaculum. Paleas autem id est leves per vanitatem pa-
lidos per invidiam frigidos per iracundiam aridos per avaritiam mollis per
carnalem corruptionem. Has paleas comburet igne inextinguibili. Duo hic opposita
actiue et passiue. passiue quia non extinguetur. Ysaias Vermis eorum non
extinguetur. Actiue quia non extinguet id est non occidet sed comburet ipse non
consumet depascet eos. Unde glossa quia non extinguere neque extinguetur dia-
tis sed cruciat puniet ideo dicit igne inextinguibili. Sed hic possunt esse sex
Dubia dubitationes. prima utrum in baptismo Johannis dimitteretur peccatum originale. secunda
utrum baptismo Johannis salus Christus debuit baptizari. tertia utrum baptismus Johannis
statim debuit cessare Christo baptizato. quarta utrum baptizati baptismo Johannis
essent rebaptizandi baptismo Christi. quinta utrum Johannes dixerit verba ista magis de
calumnie Christi vel verba aliorum ... sexta utrum in presenti vita
area Christi possit perfecte mundari. Ad primum est dicendum quod ideo mouetur
dubia quod maioris efficacie debeat esse baptismus Johannis quam circumcisio data

Alia est autem conclusio data alia que distabat plus a Christo quam Johannis baptismus
peccatum originale dimittebat, ut patet secundum Augustinum contra Julianum et ponitur
de conse. dist. iiii. Nullomagis inducitur quod baptismus Johannis hoc originale
peccatum dimittebat. Ad hoc igitur videndum Christus d. contra tres rationes quare baptismo
Johannis peccatum non remittebatur, nec gratia conferebatur, primo quia hostia non dum
erat oblata, per cuius oblacionem pro originali peccato est solutum. 2o quia spiritus
sanctus non dum super aquam descendebat per cuius descensum facta est donorum
collacio et peccatorum remissio. 3o quia nondum aquam baptismi purgandi peccata po-
tuit nisi tactu divini corporis prius sanctificatam fuisse. Et ista racio ponitur
de conse. dist. iiii. Baptizabat quidem Johannes ante Christum ut inde ... ipse
non sanctificabat quod erat ab antiqua omni malorum ad peccatorum cognicionem ad
penitenciam operum inducerentur et ad Christum recipiendum pararentur. Quod vero de circum-
cisione iudicabatur non obviat huic veritati, quia circumcisio instituta fuit baptismo
a deo in remedium peccati originalis sed solum preparacionis ad baptismum per quem tamen
facta est peccati satisfactio et gratie collacio, quia gratia et virtus per Christum
facta est ut dicitur Johannis primo. Ad 2am dicendum quod tanto indiget quod solus Christus 2
baptismo Johannis debuit baptizari quia ... illo baptismo baptizari debebat maxime
magis autem indigentes erant illo baptismo baptizandi tunc magis autem indigentes
erant pueri et gentiles, quibus per solum baptismum ad purgacionem peccati conveniebat
Et tamen nec pueri nec gentiles illo baptismo leguntur baptizati. Ad hoc videndum
Augustinus d. contra quoniam fuisse quales post Christum baptizarentur baptismo Johannis
quia solus Christus fuisset illo baptismo Johannis baptizatus, non de fuisset ...
qui diceret baptismum Johannis digniorem et meliorem fuisse quam baptismum Christi
utpote a deo maiorem et digniorem quia solus Christus est baptizatus illius
alias. Ad evitandum ergo hunc errorem multi alii post Christum fuerunt illo baptismo
baptizati non tamen pueri quia baptismus Johannis erat baptismus penitencie quod pueris
imponenda non est, nec gentiles quia solus gentilium populi Christo servabatur usque
illud Genesis xlix non ... donec veniat qui mittendus est et ipse erat expectacio
gentium. Ad 3am est dicendum quod baptismus Johannis erat preparatorius et figura- 3
tivus baptismi Christi, sed veniente forma cessat figura eius. Sic veniente Christi
baptismo videtur cessare debuisse baptismum Johannis. Et tamen secundum Johannem 3o capitulo
venit in Judeam et ibi cum discipulis suis baptizabat et Johannes erat in E-
nnon et simul ... quod simul durabant baptismus Christi et Johannis. Ad hoc igitur
videndum Beda dicens quod vetus legis obseruacio cum Johannes erat servus simul
cum evangelio durabant usque ad passionem Christi. Ideo baptismus Johannis non statim
post baptizatum cessat debuit. Christus alia causam tangit dicens quod si Johannes
post baptizatum cessare debuit dimisisset baptismum baptizare Christo inde videtur fecisse quod invidia
et indignacione quam habebat quod Christus baptizaret ... cum ipse ...
magis ad invidiam et zelum contra Christum provocasset. Scribitur tamen Johannis 3o
quod discipuli Johannis venerunt ad eum dicentes Rabi ille qui tecum erat ... testimonium
perhibuisti baptizat et omnes veniunt ad eum ita quod videbantur invidie
quod magis causa non satis tantum baptizaret sicut Christus. Et si quod tanto baptismum
Johannis cessasset Christo baptizante multo fortius ad zelum fuissent provo-
cati. Ad 4am dicendum quod Christus dicit et nunc probat quod baptizati 4

baptismo Johannis utrum baptizandi fuerint baptismo Christi. Auctoritas est primo ipsius Johannis qui
dixit: Ego vos baptizo aqua, qui autem post me venturus est ille vos baptiza-
bit in spiritu sancto. Ergo Johannes baptizatos baptismo suo predicabat rebapti-
zandos esse baptismo Christi. In actibus etiam apostolorum legimus quod cum apostolus invenisset
quosdam Ephesios baptizatos baptismo Johannis, utrum baptizat eos baptismo Christi.
[Respon]deo dicendum est quod baptismus Johannis solum fuit ex aqua que corpus
lavabat, animam autem vel spiritum non tangebat. Unde ille baptismus nec caracterem in
anima imprimebat nec gratiam conferebat ex quo ipsam animam non tangebat. Sed
baptismus Christi est in aqua que corpus lavat et in spiritu qui animam lavat, et ca-
racterem in ipsa imprimit et gratiam confert. Iste baptismus Christi includit baptismum Jo-
hannis sicut maius includit minus. Sed baptismus Johannis non includebat baptismum Christi
quia minus non includit maius. Propter quod baptizati baptismo Christi dato quod ... essent
prius baptizati baptismo Johannis, cum Christus non debeat dici bis baptizari, sed
semel. Et ideo quod baptismus Christi includebat baptismum Johannis tamquam quoddam prepara-
torium ad ipsum ... tamen ... quarto libro videtur dicere quod illi qui spem
suam ponebant in spiritu sancto non baptismo Johannis et qui fidem trinitatis habebant
baptizati a Johanne utrum rebaptizandi non fuerunt, sed qui fidem trinitatis non habe-
bant et in baptismo Johannis spem suam ponebant utrum rebaptizandi fuerunt. Sed
salva reverentia magistri plus requiritur ut quis sit baptizatus sacramentaliter. Nam
si quis crederet fidem trinitatis et illa que essent fidei ... et inspi-
raret aliquem Judeum vel paganum et salvaretur, non tamen esset baptizatus quia carac-
terem baptismi non haberet sed haberet gratiam que est effectus baptismi. Dicamus
ergo quod omnes qui fuerunt baptizati a Johanne antequam baptizaret Christus puto
quod rebaptizari indiguerunt, tamen quia in forma instituta a Christo Johannes
non baptizabat, tamen quia nondum aqua tactu Christi sanctificata erat.
Sed postquam Johannes Christum baptizabat quia tunc credibile est quod Christus
formam baptizandi Johanni tradidit, ita ut baptizaret Christum in nomine patris
et sic 2 questio. Utrum omnes baptizati a Johanne non indiguerunt rebaptizari,
quia satis credibile est quod ex tunc omnes baptizabat in forma tradita sibi
7 a Christo et in qua Christus baptizaret. Ad utrumque est dicendum. Circa hanc dubitationem
Augustinus pertractat in libro 2o de consensu evangelistarum dicens quod solus Matheus videtur
ab aliis tribus evangelistis de calciamentis Christi discordare, quia Matheus
dicit: Cuius non sum dignus corrigiam calciamentorum solvere vel calciamenta
portare. Alii autem tres dicunt: Cuius non sum dignus corrigiam calciamentorum
solvere. Et quia aliud est non solum in verbis verum etiam in sententia cal-
ciamenta portare et corrigiam calciamentorum solvere, dubium est quid horum
dixerit Johannes: quia si dixit quod Matheus posuit calciamenta portare
tunc alii tres non ponentes illud quod Johannes dixit vel fuerunt obliti vel
unum verbum posuerunt pro alio, quorum utrumque ab evangelistis veritatis removendum est.
Si vero Johannes dixit quod alii tres posuerunt corrigiam calciamentorum solvere
tunc idem inquirendum restat de Matheo quod dictum est de aliis. Ad hoc vero dicit
1 Augustinus primo quod Johannes tempore uno potuit dicere illud quod posuit Matheus,
alio vero tempore potuit dicere illud quod posuerunt alii tres. Secundo quod Johannes
2 eodem tempore potuit dicere utrumque, potuit enim sic dicere: Cuius non sum dignus
corrigiam calciamentorum solvere nec etiam calciamenta portare, et unus evangelista
accepit unum modum loquendi, alii vero tres acceperunt alium modum, et hoc

ultimum aut quartum 2m angl̄ q̄ celebr̄ utunt̄ diuso modo loquendi Et q̄
in libro uel una sentencia loquent̄ diuso loquendi modo / quanto cellebr̄
est maior auctor̄ tanto magis p eos ceteris hominum loquendi est finada 3
conitas / 3o quia si Johes eu de celeramentis loqueret̄ nichil aliud dicere uolunt
nisi puram humilitatem et spiritus dignitate tuis omnibus que celebr̄ cum suaz eorum uoluntatem
loqueris posuerunt / Ad ista est dicendum q̄ hanc dubitacionem mouet crisostomus super 6
hunc locum p mundabit aream suam et congregabit triticum in horreum suum
dicens q̄ p aream intelligitur eccl̄ia / p triticum uero electi et predestinati et p horreum
regnum celorum In area autem triticum uel fundamentum templi est cum paleis / primo
in quadam confusione ut vix triticum discernatur a paleis / 2o in quadam
ventilacione Nam in ventilacione bene discernitur triticum a paleis in eadem tamen
area simul reponitur maxime si area que ad ventilandum est necessaria sit
parua tunc enim cadit in eadem triticum et palea / 3o in locali separacione quia
cum triticum perfecte mundato et a paleis vniuersaliter separato triticum reponitur
in horreum et palea comburitur / Si ergo queritur a crisostomo an in presenti
vita area i. eccl̄ia christi posset perfecte mundari Respondet q̄ quedam mundus est
dicit simul triticum i. boni hunc esse cum paleis i. malis in quadam confusione
ut vix boni a malis possent discerni Similiter quedam mundus dicit bonos
cum malis et triticum cum paleis hunc esse simul in quadam ventilacione / que
primo contra fidelem ventilauerunt iudei christum et apostolos persequentes / 2o ventila-
uerunt ipsam tyranni gentiles omnes in christum credentes martirisantes / 3o venti-
lauerunt ipsam heretici et scismatici falsa doctrina et prauis moribus triticum
i. christi fideles suffocantes / 4to ventilabit eam antichristus et ista ventilacio
erit sic magna ita ut si fieri posset q̄ triticum fieret palea in errorem
inducantur et electi Sed in locali separacione q̄ triticum reponatur et congregetur
in horreum christi i. in regnum celorum et palea ligetur in fasciculos ad combu-
rendum / In presenti vita area christi vniuersaliter mundari non potest et ideo vni-
uersaliter qui predicauerit mundat omni die aream suam ipse christus uel p medi-
um predicatorem uel qui tollentur de medio etc / Sequitur textus

¶ Tunc venit ihesus a galilea in iordanem ad iohannem ut baptizaretur ab eo
Johannes autem prohibebat eum dicens Ego a te debeo baptizari et tu venis
ad me Respondens autem ihesus dixit ei Sine modo sic enim decet nos adimplere omnem
iusticiam tunc dimisit eum / Iste de ponsone tractatur de legislatore ubi
ponitur primo quedam legislatoris / 2o locus legis vt habetur capitulo / In prima parte
ponitur quedam legislatoris tripliciter / primo vite / 2o doctrine ubi dicitur audisset
Johannes ihesus etc vt habetur capitulo quarto / 3o fame ubi / et abijt opinio eius capitulo
quarto etc sunt commendatur vita propter sanctitatem / doctrina propter veritatem / fama
propter miraculorum perpetracionem / vita vero commendatur primo quantum ad opera virtutum / 2o quantum
ad victoriam temptacionum quarto capitulo ubi Et accedens temptator dixit ei / Commen-
datur autem in tribus operibus virtutum p que abscinduntur tria generalia radix
viciorum / primo in humilitate que fugit honores et appetit vilitatem contra superbiam
vite / 2o in contemptu mundi qui fugit diuicias et appetit paupertatem contra
concupiscentiam oculorum que notatur in deserto in quo ductus est capitulo quarto / 3o in mor-
tificacione carnis qui continuit vehementer quod notatur in ieiunio capitulo quarto ubi
Et cum ieiunasset / primo ostenditur eius humilitas in susceptione baptismi / 2o magnifi-
cencia in dilacione diuinitatis ubi Et ecce aperti sunt celi / primo ostenditur virtus

+ Baptizatus autem ihesus confestim ascendit de aqua

humilitatis. 2o effectus virtutis ibi baptizatus autem ihesus. primo ostenditur virtus perfecte humi-
litatis quantum ad progressum in actu. 2o quantum ad imperturbabilitatem actus ibi Iohannes
autem. primo ostenditur humilis proposito. 2o constancia salvatoris ibi videns autem
ihesus. 3o de instructione de habenda humilitate ibi dicit eis vos. quarto consummatio Io-
hannis audita instructione ibi tunc dimisit eum. ~~Et ...~~ Cum
ihesus esset xii annorum inventus a parentibus scilicet maria et joseph in templo in medio
doctorum descendit cum illis in nazareth et erat subditus illis. et ab eo tempore usque
ad annum tricesimum erat absconditus quia nulla miracula legitur fecisse usque domine ali-
qua et hoc factum est ad maiorem formam instructionis sicut dicit Crisostomus. Tanto
tempore celavit seipsum nobis et virtute instanter componens sermonem nos ut saltem
unum annum ... in conspectu eius cui nihil potest esse absconditum nec quemvis
palam fieri nobis quia venturam comparamus gloriam invisibilem angelorum. Nam
unum in hominem fama superbia mittit ... nota fiet virtus ... mente
quam ... amicte ablatus e ymaginis quam a deo recepit. Et preponderat
quod cogitabat in eo et luce per tenebras ... . Occulta igitur vita christi per
longum tempus manifestata nobis insinuat non veniendum in publicum ante tempus
a deo prefinitum. Si scaturia enim quidem virtutis esset Abraham, nisi a domino
fuisset vocatus, latebat utique in ... Joseph ... tempus pluribus ... ...
virtutis ... Moyses et Aaron quos deus manifestavit in conspectu filiorum
Israel. David erat adolescens et a domino unctus est et factus est rex populi
... Quia erat ... in ... dei ... humilis erat ... humilitatis
a deo ... est et ad ... gloriam dei ... patefacta unde dicit
Augustinus. ... quia humilis erat non meditabatur ... Jo. baptiste
ut ipsum manifestaret nobis. Quia cum Iohannes baptista ... in deserto circa
Jordanem predicasset et plures baptizasset et per hoc ipsos ad futurum christi baptismum
... et multa testimonia de christo protulisset tunc .i. cum Iohannes
... baptizaret et predicaret vel tunc .i. quando christus erat xxx annorum.
In quo ostenditur nullum debere ordinari in sacerdotem vel ad predicandum mitti
nisi perfecte etatis fuerit. que etas fuit xxx. Canones quidem erat 30 annorum.
Sed nunc propter ... ... et ... vite quis potest in xxv annis
in presbyterum ordinari. Si vero presbyter ordinaretur suspenditur ordinans a collacione or-
dinum. et ordinatus ab execucione usque ad etate legitima. nec episcopus potest
dispensare contra hanc ... annorum de etate et quali ordine quemlibet
in Clemente. Joseph autem et David trigenarii regna susceperunt et beatus Johannes
xxx annorum predicare cepit et baptizare. et christus 30 annorum baptizatus est. Dicitur
baptizandus. tunc ergo venit ihesus sicut nec alios homines ad baptizandum sed ad Jo. (in ea familiaritate duos euntes inde)
(adventum) tamquam a Galilea. quia latebat in civitate nazareth unde annis et
venit in Jordanem. quod flumen oritur ad radices libani ex duabus fon-
tibus Jor et Dan. de quo flumine dicit Augustinus in sermone de epiphania. Cum multa
miracula super facta sunt in aquis unde dicit psalmus Jordanis conversus est retrorsum
quia cum aque retrorsum sunt conversae. tunc retrorsum ... fuit ... et
per helias in Jordane fecit divisionem aquarum. Et christus in aquis operatus
est dyviniorem ... / ad hunc fluvium venit ihesus a galilea quod tunc
... dando doctrinam quod valeret baptismi. tunc ... ...
ad virtutes. 2o ut veniendo ad ~~...~~ baptismum venientes secum humiliter ex Jor-
danis descensu ... Nam venit ihesus ad Jo. .i. dominus ad servum
imperator ad ... ad ... In quo magis fuit humilitas.
venit autem ad ... ad ... duos ad ... ad ... baptismum ad ... ut ... ...
... ... ut ... ablutione ... ...
baptismi ... baptismi ... non purgatione indigens ... ... ablutionem ut ... ...
... baptismi ... ... baptismi ... baptismi ... Johannis ... ...
... ...
... ... baptismum ... ...
... ... baptismum
... Johannis ... dei ... ... filius dei ... baptismum ...
filius dei ... ...

tangitur. Unde cum fecit Johannem venire ad se sed ipse ad eum venit. In quo reprehe-
duntur quidam timidi volentes ire ad curiam ad sacerdotes ut confiteantur sed eos in
domos proprias vocant vel anglos ... 3o vel ad Jor. 2m Hugonem ut sicut
filii Israel Jordanem siccis pedibus transierunt, sic fideles mundis affectibus de bap-
tismo in terram promissionis eterne intrabunt quo vero Christus venit ad Jordanem
venire voluit baptizari in Jordane. Sanctus Thomas ponit duas raciones quare in Jordane
... voluit baptizari in Jordane. Sanctus Thomas ponit duas raciones quare Jordanis
fluvius fuit per quem filii Israel sicco vestigio intraverunt terram promissionis, ita et
est sacramentum baptismi Christi quod baptizatus introducit sancte assensus ad regnum
celorum significatum per terram promissionis. Unde dicitur Jos. in Nisi quis renatus fuerit etc.
2a vero et concordat ad primam. Helias divisit aquas Jordanis de quo
significatur separacio peccatoris quod erat in curru igneo raptus in paradisum per Jordanem.
In quo significatur quod transeuntibus per aquam baptismi per ignem spiritus sancti patet
aditus regni celorum. 2a ratio in baptismo fit ascensus per profectum gracie. Ta-
lis autem ascensus precedit descensum per humilitatem. Jacobus 4: humilibus dat
graciam. Sed qui descensus humilitatis per Jordanem significatur, contra vero per mortalis Jordanis
nisi... ... ... status prime in quo christus vicarius ... ... vo-
lunt ... per baptismum in Jordane quod peccatum ... fecit dando doctrina peccatoribus si
valuerint vitam ingredi que est terra promissionis ut videtur ... in Jordane
i. vino prime dicitur cum ... qui lavat sed non ... vitam cum ...
transitus sunt et ideo transitoria pena infligunt que per circumcisio ... transeun-
tem sed ... autem ... non dicitur ... sed fluvius ... est ... ...
est ... se eterna pena infligit. ... ... maledicti ... ... habere
hoc est ... in manus dei viventis. ... quod noluit baptizari de ...
subiungitur in flumine de quo Daniel vii fluvius igneus rapidus ... egredi-
a facie eius. ... ... impios et repe-
te ... ... rapidus dicitur ... ... a ... ... de Jordane
qui se humiliat a peccato ... ... habet ... ... per primam
quam ibi eterna per penam ... ... potest ... de ... vel ...
si dicatur ... ... baptizari in mari rubro ... ... in ... ...
... ... sunt ... ita in baptismo baptizati peccata diriguntur ...
est in baptismo ... ... est per ... ... maris rubri ... ...
... ... autem maris rubri ... baptismum ... ad hoc ... ...
delet peccata. Sed ... Jordanis ... ad hoc quod ... ... regni celestis
qui est precipuus effectus baptismi et ... ... in quo ... ...
baptizari in Jordane quam in mari rubro. ... vel ... ... baptizare
venire voluit baptizari i. ablui ... ... in eo nulla sunt ... ...
... prima ... ... purgacione non indiget ... ... voluit ...
ad hoc venisset ut ... peccatorum purgacionem faceret 2m Aug. ... ... quo
ipse in aquis ... ... peccata ablueret aqua. Et ... dicit Crisostomus ...
... peccatis ... in ipso est baptizata et tota ... ...
... in Adam tota erat infecta. Et ... aqua ... ...
dat et ... ... penetrat sic gracia baptismi spiritus sancti omnia
... ... implet ... per omnes ... ... plene
sue gracie infundit sic ... ... baptismi ... ut caput
draconis ... ... draconis ... ... in Jordanis
flumine etc. et hoc ... ... sub manu ... ...
... Crisostomus super Matheum dicit quamvis Christus non esset peccator tamen naturam suscepit peccatricem
et similitudinem carnis peccati ... et si ... baptismo non indigebat tamen in aliis ...
... ... habebat et sic dicit Gregorius Nazanzenus baptisatus est Christus ut totum veterem
Adam immergat aque

assimilari voluit, contra ut per contactum aquarum sua carne mundissima aquas
sanctificaret et ipsis omnibus vim regenerandi homines tribuit. Sed sicut vita Jordanis
aqua latus est ad nostram instructionem ut non solum habeamus uti purgata maculis
sed etiam ut reboatum anime iam purgate vitiis sit. Jacula [?] infusionis de-
claret. Eo modo non est pravitas voluntatis sed remoto prohibente abrasio
tabule non fuit imaginum ulterioris sed ad calorem susceptionem, ea propter
unde quidem vicium aliquod in ea permaneat virtus perfecta anime ubi non
adsit, curabant ei fullones (?) [illegible] maculas tergere nec est parvi-
tas utrumque deo inspicit viditas [?] unde in psalmo dicitur: Amplius lava me ab iniquitate mea.
Si amplius quibat lavari iam in aliquo latus erat, sed forte pro tunc (?) commissi
sceleris, sed amplius lavari optavit, quia ampliorem gratiam dei ad perfectam
et augmentum virtutum requirebat, unde in sacra dominus sed ad Naaman: Vade et lava
septies in Jordane. Jordanis enim iudicium vel fluvius iudicii interpretatur
iudicium vero fluvius est vere descensus, fluvius iudicii dei est multitudo iudiciorum
dei quia iudicia dei magna dicuntur et quia in illis ipse se fidelitas ablutus est quia
iudicia
sed per mediationem [?] iustitie sive vere confessionis abluuntur absoluuntur ad gehennam
Sic vere absolvimur et abluimur ... et disputationem asserunt apud ignobilitatis
unde 1 Cor. 11: Si nos metipsos iudicaremus non utique iudicaremur. Item
peccata septies purgata per eam quia fuit assumpta sicut ut per ignem lumen nec assumpta
penam, quia septies tamen vita per tribulationem purgatur. Quoniam non omnes sunt omnibus
mente quieti et tota mentione afflictionibus corporis repugnant ut probo et
plagis adeo dimissi non per se pravitatem vana sunt, sed magis mediante purgatione
et septies replicatum est quam est flagellum non [?] dimensio [?] et vita repone
baptismi est ut baptismus pro auctoritate vobis plenam cui predicabat Phariseis Iudei
2º dicitur quod baptizans est: Prima ut ostendat ipsum baptismum omnibus... et
ut nemo consumatur sancte gloriam baptismi. Tertia ut Johannes sed [illegible] in Luc. vidit
Jesum assumptum venientem ad se et ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi,
quasi diceret: Ab isto quilibet habet baptizari vel qui est innocens ab omni culpa
tam originali quam actuali in tanto est filio et spiritu non est inventus dolus
et quod Johannes denotatur ego baptizo. Hoc tamen aqua lavo et ad propositum
baptismi dispositionem, non ut peccata tollo, sed ille qui est agnus dei et agnitor
dei, quia agnus dicitur ab agnoscendo et omnia sicut sunt fuerunt bonorum et malorum
et sperare [?] et utique: Ecce agnus dei. Agnus nec lupus, agnus est benivolus
occidendo a lupo de quo ubi habitabit lupus cum agno. Unde Is. Agnus
innocentiam [?] sit lupus cum agno habitabit [?] quod fastinat occide, sed tamen agnus
rapax. Daniel quod ubi agnus habitabit quia in celo arcana divina
cum ipse habitaverit multa lupi rapidus diminuat cupidus et multos
cum quam sua quam fuerunt lupi rapaces sunt, sed cum resipiscunt ad bo-
num sit agnum innocentem cum agno dei, dicendo habitabit et alicubi
sic agnus dei humilis agnus expectabat, vestimento [?] vetus ... agnus domini

Quatuor tre de pe. dixit ad me (hic crucifixus est per mediacionem eius ma=
xime dyaboli superbia expulsa est quam cum ad vitam passus et tulit peccata mundi
occisus / de isto ait Johannes Ecce agnus dei qui tollit non peccata quia quasi ovis coram
tondente se obmutuit ut cum sibi auferretur vita a nobis auferretur peccata
de isto agno scribit Johannes in Apocalipsi 5 dicens / vidi in medio throni et quatuor animalium
et in medio seniorum agnum stantem tamquam occisum habentem cornua vii et oculos
septem Sicut in medio stabat agnus tamquam occisus quia licet hic resurrexit a mortuis
tamen tamquam occisus stat in medio electorum quia quo mundo mortem per usque ad finem
seculi vita nostra perduxit Christum respectu ad eos qui ab origine mundi usque ad finem
seculi fidem per tenuerunt et operibus compleverunt / alia respicit ad electos vivos
... ad eos qui in lege mosayca vel in circumcisione decessissent quia omni tempore
iste agnus occisus peccata in suis pugnantibus accepit in quem Johannes baptista mediatorem
ipsum digito monstravit. Hic agnus dei habet cornua vii i. universale potestate ad re=
medias omnes actus potestates et oculos vii quia omnia scibilia et cognoscendorum scibilium
notitiam sic ut eius sciam nil possit effugere vii hic dicitur Ecce agnus dei qui
de nostra ad nos respectu per quem omnes peccatores vocem / vocatur ad veniam
et adhuc regnum qui ab omnibus sit ... peccatis. Secundo ad quem venit
Christus ad Johannem. Tertio quare voluit Johannis baptiste baptismum. Secundo ... ...
tamen baptismum Johannes qui non baptizatur in spiritu / sed solum in aqua / Christus
autem spirituali baptismo non indigebat quia ab initio sue conceptionis gratia spiritus
sancti repletus fuit / 2o dicit Beda baptismus baptismus Johannis ut baptismo suo
Johannis baptismum approbaret / Item dicit gre. maz. accedit Christus ad baptismum Johannis
tantum baptismum eius / 3o baptismum Johannis fuit medium inter baptismum incorpo=
reptum in lege quia solum erat signalis et baptismum Christi qui est perfectissimus
mundans a peccato et conferens gratiam / baptismus autem Johannis conferebat gratiam nec
mundans a peccato sed solum inducebat ad abstinendum a peccato
habuit effectum mundandi a peccato sed solum inducebat ad abstinendum a peccato
et quo adhuc fuit aliquatenus realis et medius Christo autem non competebat
baptismum baptismo signali tantum quia cum ipse sit ultimus non congruebat sibi illud quod
i est sola figura gerebatur Similiter non congruebat sibi baptismus Christo baptismo quia talis
mundat a peccato et confert gratiam / Christus autem non indigebat purgatione remissionis
peccatorum quia in eo non erant / neque recipere gratiam qua plenus erat gratia quia non
fuit ut baptismo meo baptizaretur et licet sit ... Christi attendit ... vel
... non tamen ... quia baptismus
est quoddam remedium spirituale / Christus autem aliquis magis perfectus tali remedio
remedio indiget ... ipse quia ... est magis perfectus quos fuit et non
baptizaret baptismo perfectiori / sicut ille qui sanus est non indiget efficacia me=
dicina / Christus ... voluit baptizari baptismo Johannis / ideo quia baptismus Johannis
inducebatur ad futurum baptismum Christi / ut autem inducat Johannis efficaciorem redderet
Christus voluit baptismum Johannis sibi et venit ad Johannem ut baptizaretur
alias ... quare ... in 30 anno ... voluit baptizari / ... Thomas
Christus baptizabatur ... magister ... predicare ad quod requiritur perfecta
etas qualis est etas 30 annorum ... 30 annorum erat Joseph
qui suscepit regnum egypti ... David ... 30 annorum erat
cum regnare cepisset ... in 30 anno ... Ezechiel ...
... perfectionem etatis aliquis ... placuimus
... et officium predicandi assumere et licet quidam in iuvenilibus annis
... predixerunt ... Daniel Jeremias ... paucis

possessum quem lapse non facit. Vna enim vnda non fuit vera. Secundo causa conuenien-
ciat ut xpus baptismo lotos cito recipi debet. Et ideo perfecta etate xpus ad baptismum
venit ut lege seruata nichil diceret quod id eum polluit quod enim seruitio suo potuit vel
implere. Tertio propter hoc quod xpus in perfecta etate ad baptismum venit datur intelligi quod baptismum
parit viros perfectos. Ephe. iiii: donec occurramus omnes in vnitatem fidei et agnitionis
filii dei in virum perfectum in mensuram plenitudinis etatis xpi. Vnde et ipse xpus peractis
annis ad hoc pertinere videtur. Tricesimus enim ternarius quod ductu ternarii in denarium
per ternarium intelligitur fides trinitatis quod denarius implecio mandatorum decalogi. In hiis
duobus consistit perfectio fidei sane. Item queritur quare xpus non fuit prius baptizatus
a Johanne. Et quare hoc videtur congruisse sine dignum vel pulchrum vltra eo quod baptismum
Johannis finaliter ordinabatur in baptismum xpi. Vnde Iesus xpus non prius sed
vltra debuit a Johanne baptizari. Xpus enim ad hoc a Johanne baptizatus est ut eius baptismum
et predicacionem confirmaret et ut testimonium acciperet a Johanne. Non autem credunt
finisse testimonio Johannis nisi prius nullum sunt alii ipso baptizati et ideo non debuit
prius a Johanne baptizari. Similiter nec vltra quod dicit Crisostomus: Sicut lux solis non oportuit
exspectare luciferi sed eo procedente consurgit et suo lumine obscurat illius candorem
Sic et xpus non opportet ut cursum suum Johannes compleret, sed adhuc eo docente et
baptizante apparuit. Secundo venit Iesus qui non indigebat baptismo qui alios saluare
veniat et qui dignum ait: Nondum Crisostomus primo premisit Johannes quod ipse non esset
dignus calciamenta eius portare, et quod xpus baptizaret in spiritu et quod indignum esset
ut eum viderent ipsum ad baptizandum venientem in humilitate. Describens suum suppli-
cium. Secundo a Galilea ad Iordanem quod in nazareth que est in galilea diu
vsque tunc latuerat. Interpretatur autem galilea transmigracio et ipse in humilitatem transmi-
gravit a summo patris vsque ad summum mundi a celo vsque ad mundum et ab ancteo
vsque ad pedes suum. Secundo in Jordanem quod interpretatur humilis descensus. Xpus autem descen-
dens humilis fuit quod vsque ad vterum virginis vsque ad mandatum legis et vsque ad
baptismum Johannis. Secundo ad Johannem dominus ad seruum imperator ad seruitium sed
ad lucifer. Secundo ut baptizaretur ab eo maior a minore ut nullus dedignaretur
minorem. Vnde xpus non indigebat baptismo ergo frustra veniebat ad baptismum. Respondeo
Damasc. assignat septem causas quare xpus voluit baptizari. Venit inquit non peccatum
indigens sed nostram faciens ut capita draconis in aqua conterat et ideo dicitur in psalmo
Contribulasti capita draconum in aqua. Vt peccatum diluat et ut veterem adam
sepeliret. Vt sanctificet aquam. Vt impleat legem. Vt misterium trinitatis reuelet. Vt
nemo quorumcumque sancti baptismi graciam indiceret superfluam. Et id dicit glossa: venit
Ihesus ut baptizaretur et hiis de causis ut baptisma Johannis approbaret et ut impleret
iusticiam legis et humilitatis formam ostenderet et ut aquam sanctificaret, venit autem non
peccatorum ablutione sed ut nemo quomodocumque sancti baptismi graciam superfluam iudicaret.
Hic dicitur quod dominus ad baptismum venit ut aquas sanctificaret. Aliqui dicunt quod dominus
per tactum sue mundissime carnis aquis quandam virtutem spiritualem impressit sed hoc
non est verum. Sed sic aquas sanctificat quod per contactum sue mundissime carnis baptismum
qui sanctificat in aqua sic instituit et non in alia materia et sic aqua est sancti-
ficata quod est deputata pro materia baptismi in qua quis sanctificatur. Secundo Johannes autem
prohibebat eum dicendo humiliter ego nullus
et mea conscientia saluatorem precursor vigor veniebat quod
magnitudine humilitatis iste prohibebat quod maiestatis. Nota Johannes
videtur peccasse non voluntatem Domine. Respondeo Nesciebat Johannes
vtrum xpus dissimulavit hoc velle vel ad temptandum voluntatem Johannis hoc fecit

Unde et humilitate prohibuit sed statim monitioni eius assensit. Secundo Jeronimus offerri
predicacionis humilitatem renuerat sed cognita dei voluntate suscepit. Jeronimus primo. Sicut
petrus Joh. xiii. Domine tu michi lavas pedes non lavabis. Sed postea dixit non tantum
pedes etc. Secundo dicens Ego a te debeo baptizari. Secundum glossam qui ego et tu venis
ad me. Secundum glossam qui non egeo tamen gratia non est vicaria. Non glossa dicit hic
debeo a te baptizari id est ab originali peccato mundari. Contra Johannes ab utero matris
mundatus est et sanctificatus. Responsio ab originali peccato id est a pena debita pro originali
[illegible] a fomite qui fomes concupiscentie
[illegible] que est tantum vel ab originali id est a fonte
[illegible] ab originali secundum quod dicitur magis ac magis debilitari et propter hoc effectum [illegible]
mundacionis [illegible]. Item dubitatur utrum sanctificatus in utero debebat baptizari. Responsio quod
sanctificatus baptizari debet baptismo aque quod baptismus est sed baptismo flaminis et est
[illegible] prima propter bonum obediencie quia deus precepit ut omnes renascerentur et propter
humilitatem [illegible] reputarentur peccatorum et indigere [illegible] redempcione. Tercia propter
unitatem ut ab aliis [illegible] non discordet et ergo sanctificatus non recepit
baptismum in remedium sed in [illegible] quia [illegible] obediencie humilitatis
et unitatis [illegible] ad caracteris impressionem. Vel Johannes ante prohibe-
bat eum dicens ego a te debeo baptizari etc. Secundum glossam Crisostomi Nunc ego descendo [illegible]
[illegible] tu unde descendisti propter me et alios ergo ydoneus non est ut tu me bap-
tizes ut unus officiarius et dignus minister regni dei sed ut ego te baptizem
non est [illegible] ut tu iustificeris qui in omnibus iustus es. Tu es cui spiritus [illegible] [illegible] vox hominis de celo descendit
[illegible] spiritum sanctificare [illegible] non sed magis spiritus carnem. [illegible] est excaudi adesto [illegible] descendit [illegible]
virtus ipsius est et sanctificandi [illegible] [illegible] a paupere [illegible]
nubes. magis autem a divite pauper [illegible] lucifer [illegible] celi propter [illegible]
cogitacionem superbie cecidit de gloria lucis ad tenebras. Si ergo ego [illegible] carnalem
et [illegible] dignum me estimaverunt tamen [illegible] baptizare quomodo [illegible]
[illegible] Johannes dixit Ihesu ego a te debeo baptizari ego [illegible] a te
[illegible] alieni [illegible] ab [illegible] apparuit et tu venis ad me ad peccatorum
[illegible] ad [illegible] ad [illegible] et humilias te [illegible] tamen non
[illegible] ad baptismum venis in [illegible]
[illegible] dignus [illegible] peccata tollunt et tu [illegible] te
[illegible] non est [illegible] per que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible]
[illegible] ut [illegible] te [illegible] deus es [illegible] [illegible] me [illegible]
[illegible] carnis [illegible] quia [illegible] a fide [illegible] me [illegible]
quia te [illegible] passum qui in utero [illegible] matris
[illegible] constitutus [illegible] Sed quomodo Dominus quare Johannes dicit se debere a Christo
[illegible] constitutus [illegible] Sed quid [illegible] sanctificatus cum sanctificacio originale peccatum ab-
[illegible] in utero matris sanctificatus tamen sanctificacio originale peccatum ab-
[illegible] et ne [illegible] vita [illegible] usque ad [illegible] Responsio quod Johannes
in sanguine [illegible] [illegible] se [illegible] ad [illegible] et [illegible]
in [illegible] ad [illegible] passio [illegible] quia [illegible] mundatus ab [illegible] in
utero matris [illegible] non patuit ascendere in celum nisi [illegible] passio [illegible]
[illegible] sanguinis in cuius passione [illegible] sanctificatus et baptizatus
[illegible] baptizatur ad [illegible] regni dei efficacie [illegible] [illegible] Crisostomus
et postea Johannes baptizatur. Secundo Respondit autem Ihesus et dixit ei Sine
modo id est permitte me baptizari a te. Sic enim decet nos adimplere omnem iusticiam
[illegible] omnem iusticiam id est omnem humilitatem quia [illegible]
ego qui deus sum baptizor a te qui es [illegible] ego [illegible] a te [illegible]
[illegible] de omnibus [illegible] et [illegible] ne a [illegible] neglectum salubre [illegible]
baptizari [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ decet nos id est me et te implere omnem
iusticiam id est [illegible] omnis iusticie quia [illegible] esse [illegible] [illegible] iusticie

Nisi in fide sancte trinitatis et nisi quis ex aqua et spiritu sancto renascatur, quia sicut dicitur
infideles honorant patrem et matrem et non faciunt homicidium neque furtum etc.
sed tamen non est renatus ex aqua et spiritu sancto non habet introitum [illegible]
3o 2m Crisostomum sic dicit [illegible] ut iustitia baptismi non debet tantum sed humi-
litatis adimplere. Sic enim implebit omnem iustitiam ut ipse ergo quod deus et homo sum sed ama-
ne hominem in caritate propter hominem lucrandum et ad celestia regna ducendum. sed
hoc caritate propter deum subdat se deo et quasi pari et quasi minori. vel omnibus
hoc est iustitia ut quod alium facere iubes primus ipse incipias et tuo alios hortaris
exemplo. Sic Christus facit omnibus fidelibus baptizandis dans formam implendi iustitie etc.
Notandus autem iste textus: Sine modo, scilicet baptizari a te. Deinde nota quod hoc
quod dicitur Sine modo potest intelligi Iohannem fuisse baptizatum baptismo spiritus sancti
Christus Iohanni dicenti Ego a te debeo baptizari, videtur quod Sine modo in quo ostenditur
quod Christus postea baptizat Iohannem quemadmodum habetur in libello apocrifo scriptum sit. Decet
Sic enim decet nos implere omnem iustitiam, scilicet primo faciendo et postea docendo. Unde
2m Crisostomum prius baptizari voluit et postea alios baptizare docuit. Sic ipse dicit
Ihesus facere et docere. Ambrosius propter hoc est iustitia ut quod alium facere velis
primus ipse incipias. vel Sic enim decet nos implere omnem iustitiam, id est ad baptismum
invitare quod est complementum omnis iustitie quia in baptismo omnes virtutes et dona infun-
duntur. Sic ergo decet nos invitare ad baptismum me suscipiendo et te invitando. vel
2m glossam Sic enim decet nos implere omnem iustitiam, id est perfectam humilitatem. Ubi nota quod
totum perfectum et omne valet idem quod [illegible] et ergo hoc omne capitur quod perfectio
iustitia in sacra scriptura generaliter capitur pro quacumque virtute et ergo quodlibet opus quod
fit 2m rationem rectam dicitur esse iustum et hoc iustitia [illegible] pro humilitate [illegible]
Sic enim decet nos implere omnem iustitiam, id est humilitatem quia dominus servilem formam
recepit baptismi se incipere humiliat et ergo dominus recipiendo baptismum a servo do-
cuit omnem iustitiam, id est perfectam humilitatem que est 2m glossam [illegible]
servi nec preferri pari et nec preferri minori et nec preferre se deum et hoc
est perfecta. Tunc dimisit eum ut baptizaretur consensit quia timebat eum
Iohannes quod renuendo prohibendo, sed dimisit obediendo, vel dimisit eum ut fieret
voluntas eius quia quandoque timebat eum deum non implet quod volebat, vel dimisit
id est obedivit quia vera est humilitas que non deserit comitem obedientiam. Baptizatus
autem Ihesus confestim ascendit de aqua, confestim id est sine mora, quod confestim ascendit
de aqua significatur quod baptizati evolant statim in paradisum [illegible] et tamen non
habebis ascendendum [illegible] quod qui se humiliat ad recipiendum baptismum ascendit
id est exaltabitur quia qui se humiliat exaltabitur Luce xviii. Vel in signum quod bapti-
zati statim proficiunt ad virtutes et ad dignitates celestes sublevantur. Ascendit
mis de aqua sic patet quod in alio liquore quam in aqua non potest
fieri baptismus et non in quacumque aqua sed in aqua naturali. Unde aqua artificia-
lis non potest fieri baptismus et quod aqua naturalis quam artificialis [illegible] differunt ad
plenum naturalem. Ascendit confestim de aqua ad bellum festinans contra dyabo-
lum ad ipsum vincendum et ad genus humanum liberandum. vel Tunc dimisit
eum id est permisit eum a se baptizari tunc [illegible] quomodo omnem iustitiam
debebat adimplere. Baptizatus autem Ihesus confestim ascendit de aqua. Christus cum
confestim dicitur ascendisse de aqua moraliter est ut omnes baptizati in corpore
proficiant in virtutibus. Cum enim ingrediuntur in aquam carnales et filii Adam
et peccatores confestim de aqua ascendunt spirituales filii dei facti. Et hoc est
quod multos mala imitantur baptizatos qui [illegible] per baptismum [illegible]
fuit et contra illos [illegible] qui in prima baptizatur aqua [illegible] et

nō hūit finm̄ ꝓpositum̄ tamen petri . Vn̄ Symō baptiz⁹ ihūs ascendit
de aqua Iordanis ad altera ꝑ tolles ut vtq̄ vtute pequat et bonis melioa
nectat̄ q2 ascendens d' aqua baptiz⁹ statī intiīnt desertum et ieiunat̄ xl .
dieb3 et xl noctib3 et a dyabolo teptatus ipm̄ ꝑparant festinat ad dactilis
mirabilia et passiones ad humani generis redemptionem et q° liberando d' ex d'scendit . Dubia
S3 h' ꝑnt esse septē dubitacōes . pma vtrum ꝯgruum fuit xp̄m bapi . 2a vtrum
debuit bapi baptismo suo vel Iohis . 3a vtrum fuit prius vel vltimus baptiz⁹
ab eo . 4ta vtrum decens fuit ꝙ baptizaret in Iordane . 5ta vtrum debuit bapi
in 30 anno . 6ta vtrum ep̄us vel ꝑsbr debeat an 30 annos ordinari . 7ma
vtrum in defectu tpis etatis vel sue sūmus pontifex possit dispensare . Ad pma 1
q° dicendum ꝙ auctoritas ro. et exemplum ondunt ꝯgruum xp̄m fuisse bapi . Auct̄
nanq3 Crisost sup hunc locum venit ihūs a galilea in Iordanem ad Iohem ut bapr̄
ab eo . Et ponit̄ d' ꝯsec. di. 4 c. qui ait ꝙ mundissima aqua petra purgare possit
nisi prius tactu diuini corporis fuisset sctificata . vnde xp̄s bapi voluit ut sctī=
ficatas aquas ꝑmodum baptizandis relinqueret . Ro talis est xp̄c erat finis
veteris legis et pn̄um noue unde illud dicit ipse Ego sum alpha et o . finis
et principium . sic ergo voluit circumcidi ut circumcisionem et omnia legalia finiret
et terminaret . sic voluit bapi ut bapm̄ et legem nouam sacramentorum inciperet
et inchoaret . Exemplum autem monet ad hoc quia c̄e hoc quod xp̄c prius fecit quod docuit
dedit exemplum ceteris ut quilibet prius faciat et ꝑmodum suo exemplo hortetur alios
ad faciendum . dato ergo ꝙ xp̄c in se baptismo non indigeret voluit tn̄ bapi ꝓpter
predicta . Ad 2am est dicendum ꝙ baptismo Iohis baptiz⁹ ē xp̄c et non baptismo suo 2
ꝑ Augustinum . hoc conueniens fuit ꝓpter se et ꝓpter iohem . ꝓpter se quidem . quia 2m Crisost
baptismo spūali non indiguit in quo datur spūs sancti gratia . cum ipse ab instanti
conceptionis sue fuit plenus spū sancto . ꝓpter aquam tn̄ sctificandam indigebat
non ut ipse baptizaretur in aqua . Cum ergo baptismus Iohis solum esset aq
baptismus vero xp̄i est in aqua et spū unde illud Io. Nisi quis renatus fuit
ex aqua et spū sctō . ne videretur xp̄c spūali baptismo indiguisse ꝯgruum fuit=
ꝓpter eum bapi baptismo Iohis . non baptismo quo ipse baptizabat et dare=
bat alios bapi . Simili fuit ꝓpter Iohem . quia Iohes fuit precursor
eius baptizando . Si ergo xp̄c voluisset bapi baptismo Iohis fuisset visus
eius baptismum spernere et non approbare ipm̄ . ut ergo ꝯfirmaret baptismum sui precursoris
quis fuit ut eius baptismo baptizaretur non baptismo ꝓpo . Si3 contra dictum sic ꝑp.
Et Iohes in nomine trinitatis xp̄m baptizat . si vero ꝯplacuisset ꝯspectus
in forma videretur q' baptismo instituto ab eo xp̄c baptiz⁹ est ꝯsequenter tradidit
formam Iohi in qua eum baptizaret et alios . Ad passiuum dicendum ꝙ in
baptismo duo ꝯsideranda sunt . pmo effectus et eius operacio q̄ est peccatorum
purgacio et donorum et virtutum eius collacio . 2o ritus et modus baptiz
2m ad pm̄ baptismo Iohis xp̄c baptiz⁹ est . quia ipse nec peccatorum
purgacionem nec gracie infusionem ꝑ illum baptismum ꝯsequtus est . Sic nec alii
ꝑ baptismum Iohis ꝯsequebatur . Si3 q° ad 2m baptismo instituto ab ipso
baptiz⁹ est quia in ritu et forma tradita pbi a xp̄o Iohes eum baptizat .
Ad 3am est dicendum 2m Crisost xp̄c non fuit pius baptiz⁹ a Iohe nec 3
vltimus nec primus quia ideo xp̄c voluit a Iohe bapi ut ꝯfirmaret eius
predicacionem et reciperet testimonium ab eo . tunc eum perhiberet testimonium xp̄o
quem videns eum venientem ad se dixit Ecce agnus dei Si autem non fuissent
an multi baptizati a Iohe non fuisset credulum testimonium eius sicut

testiorum per publicationem ultimum autem non fuit quia sicut dicit Crisostomus Johannes
precessit Christum sicut lucifer solem Sic ergo lux solis non superat orationem luciferi
sed eo predicante precedit et pro hunc obscurat illius candorem per Christus non
apparet ut Johannes tempus sui compleret sed adhuc eo predicante et baptizante
apparuit unde simul baptizabat Christus baptizante et predicante ut scribitur Johannis iiiº
4 Ad quartum est dicendum quod per tanto quod inductum est dubium quod figura baptismi precessit
in mari rubro Sic enim in illo mari pharao cum toto suo exercitu submersus est
filiis Israel salvatis et siccis pedibus ambulantibus Sic in baptismo virtute passionis
quod submergitur dyabolus cum toto exercitu peccatorum ut dicit glossa Exodi xv unde expresse
indicatur quod patres in mari rubro figurante baptismum Christus debuit baptizari sed in Jordane
Ad quod passim dicitur quod baptismi Christi duplex est effectus unus principalis scilicet celestis
regni introductio quia ut allegatum est Johannis 3 Nisi quis renatus fuerit ex aqua
et spiritu sancto non potest intrare in regnum dei Alius est peccatorum remissio vel submersio
et expulsio quia in baptismo hoc moritur dyabolus et efficitur inimicus pro Jordanis
sic figuratus est primus effectus et principalis baptismi scilicet in celeste regnum introductio
quia ut scribitur Josue 3 Aque Jordanis steterunt quousque filii Israel terram promissionis
intraverunt per quam significabatur terra nobis promissa de qua dicit propheta portio
mea domine sit in terra viventium Et quarti Regum 2 scribitur quod Helias divisit aquas
Jordanis cum transiendo in curru igneo in paradisum est raptus quod congruum fuit
5 Christum in Jordane baptizari magis quam in mari rubro Ad quintum est dicendum quod quia
quamvis baptismus non sit tempore determinatus unde sicut circumcisio fiebat octavo die
ita baptismus qui gerit vicem circumcisionis in etate puerili fieri debet propter pericula que
accidunt pueris et per hoc non videtur quod Christus in tricesimo anno debuit baptizari Ad quod est
dicendum quod Christus non est baptizatus quod baptismo indigeret sed ut suo exemplo doceret alios
esse baptizandos docere autem non congruit aliorum nisi per perfecte etatis que perfecta est
circa 30 annos unde Joseph 30 annorum erat cum regnum recepit Egypti et David
filius Ysai erat 30 annorum cum regnare cepisset ut scribitur 2 Regum v Quia igitur
Christus statim cum esset baptizatus incepit predicare et docere ideo in etate 30 annorum
baptizatus est unde Luce 3 scribitur quod Ihesus baptizatus et orans erat incipiens annorum
30 Crisostomus tamen assignat aliam causam dicens Christum in etate 30 annorum Christum
ad baptismum venisse quia post baptizatum lex debebat cessare Quia igitur usque
ad 30 annos per hominem totam legem implevit ut post in tali etate omnia peccata
quievit et totam legem solvit ideo voluit in tali etate baptizari ne aliquis
6 diceret quod ideo solvit legem quia ipsam implere non potuit Ad sextum est dicendum quod
2m Glosa ... quod Christus tenuerit erat quando voluit baptizari et predicare et docere
nullus predicator vel predicatorem debet institui nisi per perfecte etatis perfecta
autem etas est ut supra dictum est circa annos triginta ideo scribitur hoc ... dicitur
presbiterum vel episcopum ante 30 annos nullus metropolitanorum ordinare presumat certa
ut sic declaratur in predicta distinctione episcopus in 30 presbiter in 25 dyaconus
in 25 subdiaconus in xvi[?] Acolitus in ... ordinari potest Ordo ... de
certa de etate tamen tenendum est Ad hoc est dicendum quod ille qui dicitur esse minoris temporis
et etatis est actor in negocio et non aliqua vel predicator ut ... in negocio
aliquo Si ergo est actor per ipse probare ... maiore vel minore est sibi tenendum
est Si vero predicat ut ... et adversario tunc tenendum est sibi / Ad ...
Sed ne quod tales presumunt regere ecclesie qui se ipsos nesciunt regere ... parrochie
in ... sunt quod sic ... ... et non ... aliquis ... qui ... ...
indiget

Et ecce aperti sunt ei celi et vidit spiritum dei descendentem sicut columbam et venientem super se
et ecce vox de celis dicens hic est filius meus dilectus in quo michi complacui

est decimum quod indicavit summi pontificatus imitandum ut indicaret dei [illegible] vicem in
terra gerit. Sic ergo post quem legere quidam a deo legitur electi ad predicationis
et predicationis officium non dum adepti perfecte etatis tempus, nec perfecte scientie
quantum potest per Jeremiam qui cum a domino mitteretur ad predicandum confessus est se hoc
defectum etatis et scientie cum dixit: Ecce nescio loqui quia puer ego sum. Et Johannes
ewangelista in adolescentia in apostolatum assumptus, et Salomon in adolescentia in regem
unctus. Sic ergo concedunt carentie nativitatis et [illegible] [illegible]. Quod si mali-
tia quorum in aliquibus primis supplet etatem ita ut committat illa et pena-
tia quorum in aliquibus primis supplet etatem ita ut committat illa et [illegible] supplet
illa quorum actus et passio maioris etatis requirit. Sic bonitas in aliquibus supplet
etatem ut mollitur ab illa iam [illegible] quorum primaria requirit aliquorum doctrina
et maiore etate propter venerabiliter dispensare in defectu etatis et scientie &c. Et ecce
celi aperti sunt. Hic post humilitatem ostenditur Christi magnificentia in declaratione dei [illegible]
primo celorum in apertione, secundo spiritus sancti in columbe specie ibi Et vidit, tertio patris in
voce ibi Et ecce vox dicens. Ergo Ecce celi aperti sunt ei, id est totus fulgor secundum glossam
circumfulsit Christum in baptismo ut videretur celum empireum [illegible] Et secundum Bedam fulgor
apertus tunc dicitur quando prima vox audita est et cum ea [illegible] est ibi celi aperti
sunt et hoc in signum quod baptizatis in Christo aperitur celum secundum glossam per [illegible]
aditus in celum per Christum qui per [illegible] clausus fuit. Et ecce celi aperti sunt ei, id est
omnibus propter eum. Sicut si imperatori diceretur pro alio petenti dicat: Ecce hoc beneficium
non illi do sed tibi, id est illi propter te ut Crisostomus dicit super Matheum. Et sic ei aperti sunt
celi, id est aliis propter eum. Queritur quare Christus voluit ut in suo baptismo celi aperirentur.
Respondeo secundum Thomam. Ex quo Christus voluit baptizari ut suo baptismo nobis conferret baptismum
ideo in baptismo Christi nobis demonstrari debuit ea que pertinent ad efficaciam baptismi
circa quem tria sunt consideranda. Primo virtus principalis ex qua baptismus habet efficaciam
que quidem virtus est virtus celestis. Et ideo Christo baptizato celum apertum est ut ostenderetur
baptismum sanctificari celesti virtute. Secundo operatur ad efficaciam baptismi fides ecclesie et eius
qui baptizatur, unde baptizati fidem profitentur et baptismus dicitur fidei sacramentum. Per fidem
autem inspiciuntur celestia que sensum et rationem humanam excedunt et ad hoc significandum Christo baptizato
celi aperti sunt. Tertio per baptismum specialiter aperitur nobis introitus regni celestis quod primo primo homini
fuerat per peccatum, unde baptizato Christo celi aperti sunt ut ostenderetur quod baptismus patet
via celi, post baptismum autem necessaria est homini magis oratio ad hoc quod celum introeat
licet enim per baptismum remittantur peccata, remanent tamen fomes peccati nos impugnans interius
et mundus et demones exterius. Et ideo signanter dicitur Luce iii° cum Jhesu baptizato et orante
apertum est celum ostendens quod fidelibus post baptismum necessaria est oratio, vel ut ostenderetur ut
hoc ipsum quod per baptismum credentibus aperitur celum est ex virtute orationis Christi. Ideo signanter
dicit Luce apertum est ei celum, id est omnibus propter eum quia filio dei merito fuit celi
clausi quia in terra constitutus conversatio est in celo. Queritur quare celi aperti sunt, quia
corpora celestia sunt infrangibilia Job xxxvii Tu fabricatus es celos qui solidissimi
quasi ere fundati sunt. Jeronimus vero dicit celi aperti sunt post baptismum non reseratione elementorum
sed spiritualibus oculis sicut Ezechiel in principio sui voluminis esse celos apertos memo-
rat. Et hoc idem dicit Crisostomus cum si ipsa natura celorum rupta fuisset non diceret
aperti sunt. Et ideo quod corporaliter aperitur omnibus apertum est. Ideo Marcus i dicit quod ipse
ascendens de aqua vidit celos apertos quia ipsa apertio celorum ad visionem Christi re-
fertur. Sed ad quam visionem dicunt quidam ad ymaginariam visionem, sed non sic

sed dicitur quia cum [illegible] filii dei clausi fuerant celi quia [illegible] [illegible] erat in celis [illegible]
[illegible] baptizatis [illegible] [illegible] aperti sunt celi [illegible] [illegible] celis
sed aperit [illegible] aperti sunt ei celi [illegible] [illegible] fides [illegible] celestis
[illegible] aperti sunt celi [illegible] apertum est ei celum per [illegible]
[illegible] regni celestis ut celi sunt [illegible] scriptura [illegible] [illegible]
[illegible] baptizati ut acciperet spiritum sanctum [illegible] celi clausi [illegible]
[illegible] accepta [illegible] sunt [illegible] scripture

Ezechiel vidit celos apertos. Formabatur enim ex virtute divina et voluntate vel
alii mysterio ad significandum quod per baptismum celi aditus hominibus reseratur. Alii referunt ad
visionem intellectualem secundum quod Christus vidit in baptismo iam sanctificato aperti sunt celi
hominibus quod tamen tunc etiam videbat esse fiendum. Beda et Hugo referunt ad corporalem
visionem non tamen quod sunt et aliorum, id est tantus splendor emicuit ut celum aperiri
videretur et putaretur rescissum. Et tanta miracula dicit quod eadem vox patris
audita est etc. Et si quis dicat: Christus magis aperuit celum per passionem quam celum apertum est hominibus,
quare in passione quod celum non est dicitur apertum? Dicendum [illegible] quod dicitur habemus fiduciam
in introitum sanctorum per sanguinem Christi [illegible] in passione quod celum sit apertum
hominibus, tamen hoc est quia per tantum quem aperitionis celorum, et tamen hec tantum singula
applicant ad hoc quod celum introeant quod quidem fit per baptismum secundum illud ad Romanos VI:
Quicumque baptizati sumus in Christo Ihesu in morte eius baptizati sumus. Et ideo potius
fit mentio de aperitione celorum in baptismo quam in passione. Vel secundum Crisostomum dicit super
Matheum: Baptizato Christo celi tamen aperti sunt, per quos nos tyrannum vicit per crucem quia
non erant porte nature celo [illegible] claudendo non dicit angeli aperite portas
sed tollite portas per quod dat intelligere Crisostomus quod obstacula quibus obsistentibus prius
sunt aperta quasi manifestata via per quam homo in celum erit intrans. Vel secundum
Hugonem. In baptismo Christi dicitur esse extincta illa ignea rumphea que porta est
ante paradisum. Secundum quod ad significandum quod in baptismo aperta est ianua paradisi, id est celi,
quamvis dicatur quod in passione, quod in ascensione. Unde dicendum est quod aperta est
in baptismo per amotionem impedimenti, id est flamee rumphee que hominibus aditum prohibe-
bant. In passione vero per solutionem precii, scilicet sanguinis Christi effusionem quo empta
est nobis celi quod dicitur ager acheldemach, id est ager sanguinis Christi precio comparatus.
In ascensione vero per effectum quia tunc introivit cum multitudine sanctorum quos de
lacu miserie redemit in sanguine testamenti sui. [illegible]
Et vidit scilicet sanctus Johannes baptista spiritum dei descendentem sicut columbam et ve-
nientem super se. Et intelligendum est quod spiritus sanctus descendit non per gratiam quia
a primo conceptionis suae plenus fuit spiritu sancto sed descendit in signo visibili
columbe. [illegible] descendit spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipso. Et dicat
[illegible] [illegible] quare spiritus sanctus descendit in specie columbe [illegible]
plus [illegible] primo propter dispositionem [illegible] requiritur in baptizato scilicet ut
[illegible] sicut accedat ad baptisma [illegible] discipline effugiet fictum. Columba
enim est avis sine astutia et dolo [illegible] secundum [illegible] Estote simplices sicut
columbe. Secundo ad ostendendum [illegible] effectum baptismi qui est remissio peccatorum et reconci-
liatio ad deum. Columba enim est avis mansuetudinis. Et [illegible] secundum Crisostomum dicit: In dilu-
vio apparuit hec avis ramum ferens olive quem [illegible] tranquillitatem [illegible] annun-
tians. Et in baptismo Christi columba apparuit liberationem nobis demonstrans. Tertio spiritus sanctus
apparuit in specie columbe ad designandum quemdam effectum baptismi qui est conservatio
[illegible] unitatis ecclesie [illegible] ut exhiberet sibi gloriosam
[illegible] non habentem maculam aut rugam lavans eam lavacro aque in verbo vite.
Et ideo [illegible] spiritus sanctus in specie columbe in baptismo Christi apparuit quia est avis [illegible] et
gregalis. Unde Cantica VI dicitur de ecclesia: Una est columba mea. Quarto apparuit in specie
columbe propter [illegible] ad [illegible] quia [illegible] fuerunt baptizandi [illegible] baptismo baptizatur [illegible] spiritum sanctum nisi ficte accedat [illegible]

[illegible] descendisse [illegible] ad columbam [illegible] columbe
descensus [illegible] descenderet [illegible]

Right margin (beside lines 26–29): [illegible]

baptizabat in spiritu sancto. Et ideo congruum fuit ut super dominum baptizatum spiritus sanctus descenderet. Quinto ad designandum vii dona spiritus sancti designata per vii proprietates columbe. Primo columba super fluenta habitat ut visa accipitre se mergat et evadat quod pertinet ad donum sapientie per quam sancti super fluenta divine scripture resident ut incursum dyaboli evadant. Secundo columba meliora grana eligit quod pertinet ad donum scientie quia sancti sanas sententias quibus pascuntur eligunt. Tercio columba alienos pullos nutrit quod pertinet ad donum consilii quia sancti homines qui fuerunt pulli i. imitatores dyaboli doctrina et exemplo nutriunt. Quarto columba non lacerat rostro quod pertinet ad donum intellectus quo sancti bonas sententias non lacerant more corvorum i. hereticorum. Quinto columba felle caret quod pertinet ad donum pietatis per quod sancti ira irrationali carent. Sexto columba in cavernis petre nidificat quod pertinet ad donum fortitudinis quia sancti in plagis mortis Christi qui est petra suum nidum ponunt i. suum refugium et spem. Septimo columba gemitum pro cantu habet quod pertinet ad donum timoris quo sancti delectantur in gemitu compunctionis. Concluditur igitur ex dictis non est estimandum quod Christus primo in 30 anno spiritum sanctum recepisset. Et quomodo enim Iohannes cum conceptus carnalis fuit repletus spiritu sancto a ventre matris sue, nullo magis Christus cum conceptus spiritualis extitit. Christus igitur baptizatus per corpus suum super quod columba descendit cuius [illegible] prefigurare dignitatem est in qua baptizati recipiunt spiritum sanctum. Queritur autem an illa columba in qua spiritus sanctus apparuit fuit vera an [illegible]. Respondetur quod sic quia non decebat ut filius dei qui est veritas per aliquam fictionem videretur et ideo non fantasticum sed verum corpus suscepit. Et quia spiritus sanctus dicitur spiritus veritatis Iohannis xvi ideo ipse etiam veram columbam formavit in qua appareret licet non assumpsit ipsam in unitate persone. Unde Augustinus dicit: sicut non oportebat ut homines falleret filius dei, sic non oportebat et ut falleret spiritus sanctus. Sed omnipotenti deo qui universam creaturam de nichilo fabricavit non erat difficile verum corpus columbe sine aliarum columbarum ministerio figurare, sicut non fuit ei difficile verum corpus in utero Marie sine virili semine fabricare. Cum [illegible] corporea et in visceribus femine ad formandum hominem et in ipso mundo ad formandum columbam in primo domini [illegible] cum dicitur eum descendisse in specie vel similitudine columbe non excluditur veritas columbe sed hoc dicitur ad ostendendum quod spiritus sanctus non apparuit in specie sue substancie in qua a nobis invisibilis est. Item Hugo de sancto Victore dicit illa columba fuit resoluta in precedentem materiam. Ut alio modo fuisse spiritum sanctum in ea quam in aliis creaturis sed ad aliud i. ad quendam specialem usum ut scilicet per visibilem eius descensum ostendatur invisibilis descensus super baptizatos. Item secundum Beda in omelia per suggestionem maligni spiritus celum fuit nobis clausum, sic per baptismum celum est nobis apertum et per spiritum sanctum re[illegible] in specie columbe, dyabolus vero corvo [illegible] assimilatur. Item columba [illegible] omnibus [illegible] est omnis autem species [illegible] sunt filii dei, in [illegible] sunt filii dyaboli in [illegible] spiritus sancti. [illegible] de quolibet fideli qui per baptismum Christo incorporatur et efficitur filius eius adoptivus. Et quod aliquis fiat filius dei adoptivus requiruntur tria. Primo descensus spiritus sancti in animam adoptandam per gratie infusionem; secundo per virtutum et bonorum operum perfectam operationem; tercio per eius [illegible] per [illegible] et celica [illegible]. Primum tangitur ibi vidi spiritum; secundum descendentem sicut columbam; tercium et mansit. Circa primum nota [illegible] per descensum spiritus sancti in baptismo [illegible] gratie infusio [illegible] tercium [illegible] quam Christus contulit [illegible] carnis [illegible] et [illegible]

q fcā quāb s 2m mag salus vā fcat

Ad thym 3o. No ex opib3 iustic. zc. Et scdi et hc p lauacr regnae [illegible]
de 2o Cant. primo Nonne ardebat refrigerabit vos q d. ardore gorpie refrigerabit
vos infusio gre et no prm refrigerat s 2 totar cinuat apt 3. Ille vos bap
in spu sco et igne. Octo In hac nota vehemencia gre q nlla tepe via
pt de 3o Job ultio Sps est q vivificat glo s in vita gre pt a d vita
glie. pz igit q spus scs qui descendit in aiam in spuali bap mo purgat
in ea rubiginem peccatorum p qtionem quam infudit. refrigerat cpd captiuos q
p nimia devocionem repmit et lacrimarum effusionem extinguit. vivificat s letifi
cat p securitatem spei q qualitacionem inducat Ro. viii Ipe sps reddit testimonium
spui nro q sum filii dei. Sco spus scs descendit in aiam q p bonorum operum
operacionem etc pz et signatur in columba. Est enim columba al simplicitatis et
carens felle al purificans no mordens ore al mansueta no lacerans ungue
de qbz dr intgri q vulti in pa no debet hre ira in corde apt qto Ec
simpli sic colu. nec detrahi in ore 1 pe 2 deponentes omnem malicia zc Nc
crudeli in ope ps chas. ant hedi tua et 1 ad tess v. videte ne qs
malu p malo reddat. Itm columba diligit gregem sua et pacem ostens
rependit et blande vivit lz Ephs. qto solliciti servare unitatem spe i vinclo
pacis. To sps scs descendit in aiam p inge pmanenciam. pmanenti aut
s.f. in aia p qsectā apt ta. pq apt bmi yh semp que resistat
me zc. 2o p cant. Gal 3. Semp aua talc hntes q est vinclum pfectionis
3o p capiti 1 Cor vi Nescitis q membra vra sunt templum sps sti Ergo
nlla sunt bona in oculis nidix s no approbatur tesmo capitis ideo aut
tanq3 vtute pallias qumuq3 digtc pfulgeas s cingulo capitis caritas
omnia p luto tibi Itm No ad bap pime reqrunt ca. spnar q reqrunt
lira ad bap pueñre s aqua qfessionis que lauat Iereme v. effunde
sic aqua cor tuu zc. Dan3 inqd detes tm sic grges tonsar q ascenderet de
lauacro. dentes enim sut qfitentes scipos mordentes. i. reprehendentes ipm ppc
et de qfessione ad vitutc pfone. 2o requir sul confessio. i. macacio carnis
expiand qmpus omnis q napias hnes 3o veste candida q induitur
et qsue indicatā ul bā glicaco hoc destiny impediat deus aie pecatri
Ezec pui In aq no es lota neq3 sale salita neq3 involuta pannis
qra lrnme s vbu dei qd quam lintea debz asspe penitenti ps lintea
no q in puia hs inept hre no apt deu Sc. Sat3 alen mic Impone
et qt canna padisi puntelz q appui vy latini qsiteti statu vnpm
est hoc me est l qa Itm spm descendit s q pnutabs debet hre ppe
columbe gemitu p altu ps labodni q gitu ze. Et si hc fuit eā est
celestis no ut p indicat qd nescat s ut auditoribz p stat - d. hic
singlar p vnicz ne ay p vnicz gre hic no in figura ut dectum e
dilcte qsbalis de ma fila gratz dilctus eta no in tpe adoptatz
sine om displican culpe In quo mich. cplacuit i. p que volui
me placaci de redimendo homine inplex qsatui placatu cum omipotent

dei est sanctificacio mea et filius meus quia deus pater humanitati eius exhibuit per
miracula et passionem [illegible] per quem fecit et secula sub pedibus eius omnia per ipsum facta sunt
Sicut pictor sibi placet in sua pictura quam bene depinxit. Sic pater in filio
tamquam in sua ymagine. Et sic ipse deus displicuit tantum hominibus in hominibus
peccatoribus ita ut diceret penitet me fecisse hominem. Ita usque [illegible] in unigenito
suo complacuit quod omnino in illo nullam peccati maculam invenit. Ideo oblitus veteris
sermonis propria voce intonuit Hic est filius meus dilectus etc. Hugo baptismo. Sequitur quomodo tamen
dicitur quod tota trinitas affuit baptismo Christi pater in voce filius in carne spiritus
sanctus in columba. Unde in hac forma homines baptizantur. Ego baptizo te in
nomine patris et filii et spiritus sancti. Baptismus enim tocius trinitatis presencia consecratur.
Iohannis v° Tres sunt qui testimonium dant in celo pater et filius et spiritus sanctus
Nota dictum est quod in baptismo dantur vii dona spiritus sancti hec sunt [illegible]
[illegible] die omnes [illegible] in laudibus sed veterem hominem [illegible] sepulchris sunt sepulti [illegible]
hec est figura Genesis 21 per vii agnas quas Abraham dedit Abymelech pro
federe quod simul pepigerant et fossione putei. Hugo. Item Hic est filius
meus dilectus non dicit [illegible] ne putetur filius spiritus sancti. Item dicit Hic non [illegible] ne
spiritus sanctus filius putetur. In quo michi complacui. sequitur in omnibus aliis aliquid displicuit
repperit in eo nichil. Nota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt diligenda scilicet divina
sapiencia pulchritudo potencia que omnia fuerunt in Christo. Hebreorum i quem constituit
heredem universorum quo ad primum per quem fecit et secula ecce sapiencia qui cum sit splen-
dor [illegible] per omnia verbo virtutis sue ecce potencia. ideo multum dilectus [illegible]
[illegible] utrum post baptismum Christi vox patris audita est [illegible] ex quo baptismus Christi
fuit exemplar nostri baptismi [illegible] in illo [illegible] debuit [illegible] in nostro baptismo
perficiatur. Baptismus autem noster consistit in misterio et virtute trinitatis [illegible] ulterius
[illegible] baptismo [illegible] et ideo in baptismo Christi ut [illegible] dicit
docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris etc. Et ideo in baptismo Christi ut [illegible]
misterium trinitatis demonstratur. Dominus ipse in humana natura baptizatur spiritus sanctus descendit in specie
columbe. patris vox testimonium filio perhibet et ideo congruum fuit ut patris vox
in baptismo Christi declaretur. Sed quomodo pater apparuit in voce [illegible] [illegible]
est pater producere verbum quod est dicere vel loqui [illegible] competisse patri [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] a patre emissa filiacionis
manifestativa est quia vox sit verbum unde et ipsa vox a patre emissa [illegible]
ubi [illegible] et [illegible] species columbe in qua demonstratus est spiritus sanctus non est natura spiritus
sancti nec species hominis in qua demonstratus est filius est natura filii ita ipsa eciam vox
non pertinet ad naturam verbi vel patris loquentis unde Iohannis v. dicitur neque vocem eius
patris umquam audistis neque speciem eius vidistis [illegible] Crisostomus dicit super Iohannem
paulatim eos in philosophicum dogma inducens ostendit quod neque vox [illegible]
est neque species sed superior est figuris et loquelis talibus. Et sicut columba et [illegible]
est neque species sed [illegible] est [illegible] opata est ita eciam formacio vocis [illegible]
[illegible] a Christo [illegible] tota trinitas operata est ita eciam formacio vocis [illegible]
tamen in voce declaratur solus pater ut loquens [illegible] naturam [illegible] solus filius assumpsit
et [illegible] in columba solus spiritus sanctus demonstratus est ut patet per Augustinum libro de fide ad petrum
Sed queritur ex quo Christus non magis est filius dei in baptismo quam ab eterno [illegible]
fuit filius dei quare pater non proclamavit eum magis filium suum in nativitate quam
in baptismo [illegible] [illegible] non debuit omnibus in nativitate manifestari quia magis [illegible]
in defectibus infantilis etatis [illegible] perveniret ad perfectam etatem in qua oportere-
bat eum docere et miracula facere et homines ad se convertere tunc testimonio patris [illegible]

eius divinitas declaranda ut eius doctrina credibilior fieret vnde Joh v. dixit
Qui misit me pater ipse testimonium perhibet de me et hoc percipiunt in baptismo per quod homines
renascuntur in filios dei adoptivos filii autem dei adoptivi instituuntur ad filium
filii naturalis secundum id Ro viii quos prescivit hos et predestinavit conformes fieri
ymaginis filii sui vnde Hylarius super Matheum dicit Super ihesum baptizatum descendit spiritus sanctus et
vox patris audita est dicentis hic est filius meus dilectus ut ex hiis que consumabantur
in christo cognosceremus post aque lavacrum et de celestibus portis sanctum in nos spiritum
advolare et paterne vocis adoptione dei filios fieri etc. Sed quare in transfiguratione
apparuit ipsum audite et hic non in baptismo. Respondetur quod in baptismo representatur
status nostre infirmitatis quia natura nostra corrupta baptismo indiget, sed in transfiguratione ostendit
status nostre dignitatis quia ibi fit quod primus homo facere non potuit. Ideo ibi dicitur ipsum
audite quia vox patris dicit. Hec et graduum potestatis quia plus est quam homo
et cui tunc debebat ... dicit Augustinus in libro de Symbolo cum ipse articulus fidei est
resurrectio mortuorum quam transfiguratio representat. Et quia auditus est materia fidei
ad Ro x fides ex auditu ideo in transfiguratione additur ipsum audite. Mystice
per hec superdicta denotatur alia causa primum quod in omnibus per baptismum susceptis celum
aperitur ideo dicitur aperti sunt ei celi hec Remigius. Secundum est quod per baptismum gratia spiritus sancti
infunditur ideo spiritus sanctus missus est hec idem Remigius. Tercium est quod per baptismum omnes
baptizati in filios dei adoptantur secundum Hylarium etc. Sed hic possunt esse septem
Dubia Septem dubitationes. Prima utrum Johannes cognovit Christum antequam spiritus sanctus in specie columbe
descendit super eum. 2a utrum post baptismum aperti sunt celi. 3a utrum in specie columbe
spiritus sanctus descendit super eum. Quarta utrum illa columba fuit vera columba vel solum yma-
ginaria. Quinta utrum spiritus sanctus solum semel visibiliter super Christum descendit. Sexta utrum in
alia missione visibili spiritus sancti paterna vox audita est. Ad primam ergo dicendum quod hoc
est dubium propter diversitatem verborum quibus Johannes de ipso in Christo ... Nam antequam
Johannes baptizaret Christum dixit venientibus ad baptismum eius Qui post me venturus est qui ante
me factus est ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igni. Et cum Christus venit ad Johannem
ut baptizaretur eum dixit Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me. Immo in ventre
matris cognovisse dicitur Johannes cognovisse Christum cum pre gaudio exultavit in utero Elizabet
ad vocem virginis salutantis eam. Per omnia igitur videtur quod Johannes cognovit Christum
antequam baptizaret eum et antequam spiritus sanctus in specie columbe descendit super eum. Sed Jo-
hannes primus dicit ... quod cum sacerdotes et levite venissent ad Johannem ad que-
rendum quis esset ipse testimonium perhibuit de Christo dicens Ego nesciebam eum sed
qui misit me baptizare ille michi dixit Super quem videris spiritum descendentem et
manentem hic est qui baptizat in spiritu sancto et ego vidi et testimonium perhibeo quia
ipse est filius dei. Per hoc ergo spiritus sanctus descendebat super Christum baptizatum Johannes dicit
se cognovisse Christum quod esset filius dei et cum dicit ego nesciebam eum. Hanc ergo
dubitationem solvit Augustinus in 2o libro de consensu evangelistarum et super Johannem et ponit
summa solutionis eius de questione dicens quod ... in locis allegatis Antequam Johannes
baptizaret Christum aliquid cognovit de ipso et aliquid ignoravit. Cognovit namque antequam
baptizaret eum quod esset filius dei et quod baptizaret in spiritu sancto sed ignoravit eum potestatem baptismi
sibi soli retenturum et ipsum solum habiturum ut non crederetur dari pro homine ne-
quis in homine et homo in homine poneret suam spem nec potestatem ... confe-
rendi et conferendi sacramenta et dandi effectum sacramentorum et operantem graciam spiritus sancti
sibi retinuit Christus solum ministerium conferendi et ministrandi sacramenta bonis et malis con-
cessit ut non possit dici baptismus pauli vel petri sed Christi baptismus est quod ergo solus
Christus quadam dignitate et potestate esset baptizaturus et daturus spiritum sanctum. Alii autem

solus pietate mirabili. tunc Johannes cognovit secundum Augustinum quando vidit spiritum sanctum in specie
columbe descendentem super eum. Ad 2am est dicendum quod secundum Augustinum xii super Genesim tribus
modis aliquid videtur: in visione corporali, ymaginaria vel spirituali et in visione intellectuali.
possum ergo dici quod post baptismum Christi vidit apertos celos in visione corporali, non quod
vi quod porte celi vel ipsi celi essent scissi et divisi, quia secundum Crisostomum: si natura celorum
fuisset sic rupta et divisa non fuisset dictum aperti ei sed potius quia quod celum est
scissum et divisum omnibus est manifestum. et tamen illi aperti soli deo dicuntur facti. videtur ergo
ipse secundum Crisostomum celos apertos, quia ipso baptizato tantus splendor circa eum factus est
ut videretur sibi alios celos esse apertos et celum empireum quod est splendidissimum virtute divina voluntate
sibi esse reseratum. 2o potuit hoc videre in visione ymaginaria quia virtute divina voluntate
Christo in ipsa sic ymaginatione formata est aliqua ut videretur sibi quod celi essent aperti et
hoc ad significandum quod per baptismum cuiuslibet hominis celi porta aperitur. visione namque ymagina-
ria non videntur res in se sed solum earum ymaginationes videntur. 3o potuit hoc videre vi-
sione intellectuali quia intellexit quod per illam apertionem celorum virtutem baptismi sanctifi-
catam per eum celum apertum esse omnibus baptizandis. Ad 3am est dicendum quod cum in Christo 3
fuit gratie plenitudo demonstrata in omnibus credentibus in eum, unde Johannis 1o de plenitudine
gratie eius omnes accepimus gratiam pro gratia, et ideo quamvis fuit ut invisibili signo
spiritus sanctus visibiliter super ipsum apparuit ad demonstrandum in eo gratie esse plenitudinem
vel libertatem et alios debere donari in omnes alios quia ipse est principium spiritua-
lis vite et spiritualis doctrine editor. unde dicit Crisostomus quod si nunc non videmus
nunc spiritum sanctum invisibiliter super baptizatos descendere non propterea debemus esse increduli
quia semper in principiis spiritualium rerum sensibiles apparent visiones propter eos qui
nullam intelligentiam incorporalis nature suscipere possunt, ut si postea non fiant talia postea
que semel facta sunt recipiant fidem. Sed propter quod invisibiliter in specie columbe spiritus sanctus
super Christum baptizatum descendit ut per modum super omnes baptizandos invisibiliter credatur
descendere et significetur in specie columbe magis quam alterius animalis quia columba animal
est mitissimum et in fructu fecundissimum et in forma simplicissimum quod tamen convenit
hiis que homo recipit in baptismo. Nam in baptismo homo mundatur a sordibus peccato-
rum, recipit mundiciam et puritatem regeneratur in spiritualem naturam ut capitur recipiens
spiritualis mitis esse possit et in spirituales filios generetur et recipit fecunditatem
et renunciat pompis et superbie dyaboli obsequiis et passionibus et recipit
humilitatem et simplicitatem. Sed queritur Crisostomus: Si inde qui stabant cum Johanne viderunt
vel spiritum sanctum corporali specie super Christum descendentem, quare non crediderunt Christum esse filium
dei. Ad quod videtur quod contemplacio ipsius est non omnes vidisse illam columbam sed solum
Johannem et eos qui devotiores erant dispositi. Dato tamen quod omnes viderent quia ut alia
talia indigent non solum oculis corporalibus sed magis visione mentis quia si vide- disposi-
rent cum miraculo ceciderunt a lumine et gratia ut hiis qui incredibiliter X
crucifixerunt quasi palam adventum spiritus in columbe specie conspecti sunt increduli. Ad
quartum est dicendum quod Augustinus in libro de agone christiano ponit quod illa columba verum
animal et verum corpus habuisse quia nulla fictio decebat spiritum veritatis. Dicit enim sic
non dicamus dominum Jhesum solum habuisse verum corpus et spiritum sanctum fallaciter apparuisse
in specie columbe oculis hominum sed ambo illa corpora vera corpora fuisse credimus
quia sicut non opportebat ut homines falleret dei filius sic nec spiritus sanctus. Sed omnipotenti deo
qui universam creaturam de nichilo fabricavit non erat difficile verum corpus in
utero marie sine virili semine fabricare cum creatura corporea in visceribus femine ad
formandum hominem et ipso modo ad formandam columbam in mundo divine voluntati
famulatur. difficultat tamen secundum eundem Augustinum 2o de trinitate columba illa assumpta est
a spiritu sancto et humanitas vera a dei filio quia humanitas assumpta est a dei filio

in unitate persone non columba est a spiritu sancto assumpta Similiter est ut sanctificaretur
et beatificaretur a dei filio non columba a spiritu sancto Et per illam assumptionem dei
filius dictus est minor patre et minor seipso / spiritus vero sanctus non est dictus minor
patre nec filio nec completa assumptione dei filii per illam humanitatem quam [illegible] desiit
desistit esse illa humanitas / sed completa apparitione spiritus desistit esse illa columba / vana
ergo illa columba fuit in qua spiritus sanctus missus est / sicut verum corpus fuit in quo Christus
inuisibiliter modo apparuit / non tamen eodem modo assumpta est columba sicut humanitas [illegible]
7 Ad ultimum est dicendum quod Christus per auctoritatem erat nouorum sacramentorum institutor et noue
legislator et noue doctrine annunciator Apostoli vero per ministerium erant sacramentorum
administratores et legis euangelice predicatores iuxta illud i ad Corinthios iiii Sic nos existimet
homo ut ministros Christi et dispensatores misteriorum eius / et per consequens sacramentorum admini-
stratio et doctrine predicatio diuine debebat ad omnes alios posteros Vnde
sicut ista duo inuisibilis missio spiritus sancti bis facta est ad Christum et bis ad apostolos
ita quod quater spiritus sanctus in visibili signo missus est Nam in principio Christus erat nouorum
sacramentorum institutor per que fit spiritualis regeneratio et datur hominibus potestas
filios dei fieri recepit spiritum sanctum visibiliter ipso baptizato in specie columbe que est al-
terandi ad generandum / in principio cum erat noue legislator recepit inuisibiliter spiritum sanctum in
transfiguratione in nube lucida / que lucidatus recepit ad doctrinam / vnde
vox de nube statim audita est Hic est filius meus dilectus in quo michi bene complacui
ipsum audite tamquam scilicet doctorem et magistrum / Similiter apostoli in principio erant primi
ministri sacramentorum per quorum administrationem fit remissio peccatorum receperunt spiritum
sanctum visibiliter in specie flatus post resurrectionem quando Iohannis xx Christus insufflauit
eis et dixit Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis / in principio
vero erant primi doctores euangelice predicatores receperunt spiritum sanctum visibiliter in die
pentecostes in linguis igneis ad demonstrandum quod lingua predicatoris et doctoris
debet esse illuminata per doctrine veritatem et inflamata per dilectionis caritatem Et
6 sed quare spiritus sanctus visibiliter missus est / Ad ultimum est dicendum quod sicut Christus est
baptizatus in aqua sicut sanctificaretur in baptismi quod ad hoc fuit Christus baptizatus ut
sanctificatas aquas posteris baptizandorum relinqueret ita quod in fuit in baptismo Christi
vocem patris apparere sicut integritate forme baptismi consistit namque integritas bap-
tismi in expressione et in invocatione trinitatis iuxta illud Mathei ultimo Euntes doce-
te omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti Vnde quod quando in baptismo
per manifestabatur filius qui in natura humana baptizabatur et spiritus sanctus in specie columbe
venabiliter fuit ibi manifestatio patris in voce magis quam in alio signo quia sicut
Augustinus 2o de Trinitate vox expressius sonans est signum [illegible] ubi quod inter
expressione / sed manifestatur per vocem temporalem et visibili apparitione non quidem quod
vox illa fuit natura propria patris / sicut nec natura humana fuit propria natura filii nec
illa columba fuit natura spiritus sancti / quod [illegible] humanitatem filii columbam spiritus sancti
et vocem patris tota trinitas simul operata est Singula autem illa ad singulas
personas referuntur quia sicut pater in voce tamquam invisibili signo manifestatus est
sic spiritus sanctus in specie columbe quod non filius nam pater est solus filius
manifestatus est in natura humana quod non pater nec spiritus sanctus communi lege
aliter missus est filius in natura humana et pater in voce et spiritus sanctus in columba
Vt Augustinus pertractat quarto libro de Trinitate / Sequitur capitulum iiii tunc [illegible]

[illegible] que spiritus sanctus descendit super Christum in specie columbe et super apostolos in linguis igneis
[illegible] columbe et super apostolos in linguis igneis
[illegible] et [illegible] videa [illegible] in linguis igneis apparuit [illegible] Augustinus [illegible]
[illegible] columba super Christum in baptismo [illegible] super apostolos
[illegible] in columba
[illegible] columba [illegible]
[illegible] in columba [illegible]

Tunc ductus est ihesus in desertum a spiritu ut temptaretur a dyabolo et
cum ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus
postea esuriit. Hic est capitulum 4m et continuatur sic. Supradictus commendata est
vita christi quantum ad humilitatem que respicit honores mundales, hic commendatur quantum ad paupertatem
mundi quam respicit divicias temporales et deinde quantum ad mortificacionem carnis
que respicit delectaciones corporales ibi. Et cum ieiunasset. Secundum primum dictum est
quod temptatus mundi ostenditur in hoc quod venit in desertum temptandus a dyabolo. Et ideo
dicit Crisostomus postquam dominus baptizatus est a Johanne in aqua ducitur a spiritu in
desertum ut baptizaretur igne temptacionis. Tunc id est statim post baptismum ad significandum
quod post acceptorum spiritus sancti dyabolus acrius insurgit contra nos et nos dicimus
in illud Ecclesiastici 2o Fili accedens ad servitutem dei sta in timore et prepara
animam tuam ad temptacionem. Et ideo dicit Hylarius super in sanctificatis maxime
dyaboli temptamenta grassantur, quia victoria est ei magis optata de sanctis.
Tunc ductus est id est spontanee, ubi nomine, cum quis aliquis ducatur ex actu
aliquo voluntarie de quo Luce 1 christum ... dicebatur et alii dicunt namque ... dicere
Johannis 1o ubi scriptum est de Andrea qui invenit Symonem fratrem suum et dixit
ei: Invenimus messiam qui dicitur christus et adduxit eum ad ihesum. Unde Crisostomus non
solum ductus dicitur quasi aliquis potestate ducatur sed eciam qui aliquis venabili exhor-
tacione movetur. Ideo dicit temptatus. Tunc id est statim post baptismum de quo celebrata invenitur
preinsecit. Et hoc tempus fuit dyabolo una occasio temptandi christum quia ut dicit
Hylarius temptatur statim post baptismum dominus temptacione sua indicans et sanctificatis
nobis maxime dyabolis temptamenta grassari quia victoria est magis ei exoptata
de sanctis. Jeronimus hoc docemur quod si quis post baptismum vel ecclesiam acceptam
novum seu sancte conversacionis studium fortiores temptaciones conflictus susti-
neat bonum indicium est. Dicit enim Crisostomus in omelia ... post baptismum maio-
res sustinebis temptaciones non turberis et sic enim propter hoc accepisti arma ut
non vaces sed ut preliaris, nec omne temptacionem ad te deus non prohibet,
primum ut discas quam multo factus es forcior. Deinde ut magnitudine donorum
non extollaris. 3o ut dyabolus experiencia cognoscat quod perfecte ab eo
abscessisti. 4o ut per hoc forcior reddaris. Ultimo ut credite tibi thezauri
signum accipies, neque enim dyabolus superveniret tibi ad temptandum nisi te in
maiori honore affectum videret. Sed Crisostomus ... Et non ... cum potest fuit temptator sta-
tim cum fuit baptizatus qui ipse fuit filius incorporatus qui spiritus sanctus in
columbe specie super eum mansit. Quando celos apertos videt qui ... ducitur ieiunat
ut per hoc datur intelligi quod dyabolus propie illos temptat in quibus aliquid boni
conspicit singulare. Si igitur quis temptatur non propter hoc est mirum baptizatus vel
a peccatis mundatus, unum indicium est quod magis, nec eo minus est divina filiacione
dignus, sed signum est quod magis, nec minus sunt ieiunium vel alia bona opera sua
deo accepta, ymo indicium quod magis, ymo eciam in omnibus hiis deus faciet
eum copiose proventum. Circa hoc quod dicit hic ductus est ihesus queritur tamen primo
a quo spiritu fuit ductus ad hoc dicendum quod ille spiritus absque dubio cum dixit
tunc id est virtute facta fuerat eius concepcio et qui in specie columbe super eum venit
hoc est spiritus domini ductor eius fuit, unde Crisostomus vere et absque ulla questione
convenit accipitur quod a spiritu sancto ductus videtur ut illuc eum suus spiritus

ceterasque figuras ... quecumque sunt ut ... diabolum ... sufficienter dictum

ducat ubi hunc ad temptandum malignum spiritum inveniret. Secundo quomodo qualiter fuit ductus non ... [illegible] ... Compulit dicitur Johannes. Ductus est non invitus nec coactus sed voluntate pugnandi. Non enim solum ut dicit Crisostomus ductus dicitur qui alterius potestate ducatur sed etiam ille qui per alterius rationalem exhortationem placatur, sicut dictum est de Andrea ... [illegible] ... compulsionis vel ductionis non importat violentiam sed vehementem amoris. Ductus. [illegible] ... Nam ubi dicit ... ductus est ... compulit. Lucas vero dicit agebatur a spiritu ... [illegible] ... per sapientiam que convenit filio, compellitur per potentiam que convenit patri, agitur per benignitatem que convenit spiritui sancto qui agit in nobis opera bona. Alio modo ... idem spiritus aliquem ducit per ... compellit per tribulationes, agit per promissiones et consolationes ... [illegible] ... ad eos quidem ducuntur qui ... [illegible] ... vel infirmitates vel per paupertatem vel alias tribulationes ... [illegible] ...

Vel ... [illegible] ... ductus ... libertate ... importat ... Jo. ut illa libertate ... ducat ... ubi spiritus domini ibi libertas. 2 Cor. 3. ... compulsus timore dicitur ... [illegible] ... Timor ... ut ... filios dei. Ro. 8. ... spiritu dei aguntur hii filii dei sunt.

In desertum. Secundo ... locus temptationis ... in desertum ... desertum ... Jherusalem et Jericho ubi morabantur latrones ... [illegible] ... ubi ... latrones ... ut dicit Luc. ... Secundo in ... [illegible] ... Alio modo desertum ... [illegible] ... est magis aptus temptationibus ut dicit Basilius. Unde dyabolus tunc maxime se ingerit ad temptandum cum ... solitarium et anachoritam et solitarium ... [illegible] ...

Tertio desertum appellat omne ... [illegible] ... ut in vitis patrum dicitur ... [illegible] ... dyabolo ... Unde est quod dicit Crisostomus ... non solum Christus ductus est in desertum a spiritu ... sed et omnes filii dei ... spiritum sanctum ... Sed ad dyabolum ... non ibi ... [illegible] ... caro et mundus ... non est ... valde carnis et mundi ... et ad ... desertum omnes filii dei ... ut temptentur.

Ut temptaretur. Deinde ponitur causa ... ductus est in desertum ut temptaretur a dyabolo ... dyabolus voluit eum temptare sed ipse voluit temptari ab eo ... causas ... Sed sicut dicit Crisostomus ... dyabolus ad ... homines vadit

[illegible]

Ut temptet eos [illegible] non potuit. Item christus primo [illegible] contra dyabolum processit
in campum pugne sed in desertum volens ad probandum provocare ad pugnam. Sed
tamen ibidem dicit Crisostomus: Nos infirmi non debemus hoc tempore in quantum ut personaliter nos
sponte temptationibus exponere quia nostra temptatio est periculosa nisi forte aliqui
valde perfecti de divina gratia confidentes hoc facerent sicut qui luctamine magis
utuntur in eis proficiunt sicut legitur in vitas patrum de abbate quod tamen non est
presumendum ab imperfectis. Et nota quod christus non accessit ad pugnam nisi ductus a
spiritu sancto qui quos replet ad pugnam facit fortes. Sine hoc spiritu qui ad — quare
pugnam vadit cadit cito sicut dicit glossa. Sed temptari voluit ad hoc dicendum
cum sit ex causis temptari sustinuit. Sanctos. Prima est ut per suam temptationem 1
nos a temptatione liberaret sicut per suam mortem nos a morte liberavit. Et hanc
causam assignat Gregorius. Secunda est ut cautos nos faceret ne sub aliquibus 2
continentiis sanctis presumat de se quod de temptationibus sit immunis. Ideo christus temptari
voluit post baptismum et accepto spiritu sancto sicut ostendit quod sanctificatus maior
pugna incumbit. Hanc causam assignat Hylarius super Matheum. Tertia est ut nobis 3
exemplum pugnandi daret et ut esset mediator non solum per adiutorium sed
etiam per exemplum. Hanc causam tangit Augustinus libro de Trinitate. Quarta vero est ut nos 4
certificaret de temptationibus. Post ipse invincibilis dum esset postquam vidit temptari. Et hoc
est verbum Crisostomi. Quinta est ut ipse vincendo dyabolum virtute eius diminuet et eius 5
audaciam reprimeret. Sexta est ut nobis de sua misericordia spem faceret quia homo 6
temptatus facilius misereretur et compatitur temptatis. Hanc causam tangit apostolus Hebreos
4. Non habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris. Est tamen sciendum
secundum Gregorium cum temptatio tribus modis agitur: suggestione, delectatione et consensu.
Christus per suggestionem temptari voluit, suggestionem dico extrinsecam que est
a mundo et dyabolo. Sed non per suggestionem intrinsecam que est a carne quia caro
non allectabat eum ad aliquod inordinatum quia delectatione autem et consensu
nullo modo eius mens potuit inquinari. Sola autem extrinseca suggestio non est
peccatum. Delectatio vero sola est peccatum veniale. Sed consensus in ipsam delectationem
peccatum mortale est secundum Augustinum. Legitur quia christus peccare non potuit cum temptatio
quia ipse temptatus est tantum primo modo [illegible] et non aliis duobus modis. Et hoc
est quod dicit Gregorius: cum omnis illa dyabolica temptatio a foris fuit, non intus fuit.
Circa tertium notandum post tertiam occasionem temptationis scilicet ieiunium dicens: Et cum ieiunasset — 3m
[illegible] ubi de ieiunio [illegible] cum quibus dyabolus sumpsit occasionem eum
temptandi. Quoad primum dicit quod ieiunavit. Si enim quod quolibet bono opere dyabolus
nos provocat ad pugnam ut dictum est. Et ieiunium inter bona opera magnum
reputatur patet per hoc quia christus ieiunavit et dyabolum contra se provocavit. Secundo dicit cum — ieiunavit
ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus quia homo non [illegible] ostendit se — [illegible] dies
filium dei et hoc [illegible] incipiebat dyabolus. Et propter hoc cum temptavit dicens:
Si filius dei es. Et si dicatur quod Moyses et Helias tantum ieiunaverunt quia
tantum primi homines hoc fuerunt Crisostomus dicit: Cum illi ieiunabant esuriem susti- —
nebant, christus vero toto illo tempore non esuriit. Item illi alterius virtute sustenta- —
bantur. Moyses vero ieiunabat angelico eloquio confortatus [illegible]. Helias — usque ad montem dei
vero in fortitudine cibi angeli ambulavit dum fugeret a facie Iesabel 3 Regum 19.
Christus vero nullum solacium habuit neque corporis neque sermonis angeli neque cibi angelici.
confortatus

+ ut haste ... lege ... ad dei ... [illegible]

vel dificat

fuit sed fuit nutus ne deficeret quam sustinebat propter humanam fragilitatem. Quartum
ut Crisostomus dubitabat dum agitatur diabolus certa volebat eum temptare audie-
bat enim quod Christus natus esset in hoc mundo angelis predicantibus pastoribus referentibus
magis querentibus Johanne ostendente, percepit quod enim non quasi homo sed quasi deus
et homo. Nam per quadraginta dies non comedere non est hominis sed dei. Unde si non prius
comedisset diabolus species temptandi extincta fuisset et per consequens victoria impedita
fuisset. Si enim ille non certasset non ille vicisset. Quinto quare Christus ieiunat XL dierum
1 est quia per quattuor venit pro quibus per penitentiam remedium. Dicit enim de pro-
pria persona in persona ecclesie confortamus tibi reddent super me et ... in ieiunio animam meam. Unde hoc ... ieiunat Christus qui peccatum non habebat
et tu qui habes non vis ieiunare. Secundo ut nobis ieiunium consecraret.
2 Sic enim baptizatus fuit non ut eum baptismus mundaret sed ut ipse nobis baptismum consecraret.
3 Tertio ut ad ... temptationes ... ieiunandi nobis daret quia ut
dicit Basilius ... valentia temptationum pugnans semper ... necessaria est et
inde forte est quod in quadragesima ieiunantes cum diabolo certantes sumus, ideo per
totum tempus illud in ... et ... orationes ... diabolum libera-
nt. Unde ... habitum. Cum ipse liberat ... Quarto quia
ieiunium ... ieiunavit enim tres magni ... ut Moyses
... XL dies ... ut Helias 3 Regum 19. Christus in deserto ut ...
... lege ... ad dei ... [illegible]
... hoc genus demoniorum non eicitur nisi ieiunio et oratione. Quinta ratio
7 ... est quia tanta est ... ut diabolum ad temptandum ... provocat. Unde dicit glossa
ieiunat ut temptetur. Temptatur quia ieiunat. Ultimus ... tanto tempore
scilicet XL diebus et XL noctibus ieiunavit. Ad quod videndum sciendum est secundum Crisostomum et Jeronimum
ut suo ieiunio nostrum sanctificaret et institueret nobis quadragesimam. Est tamen quarta
... sub illo numero nostrum ieiunium instituit et ... assignatur
1 ... quarta est ut ... quadragenarium ieiunium
... quod est numerus remissionis culpe ... aliquo
... redditur numerus quinquagenarius quod est annus iubileus et hanc
... assignat Augustinus. Item quia tot annis duxit filios Israel per desertum in
terram promissionis. Item tot mensibus Christus in mundo publice predicavit. Item tot
... septimanas ... Item tot diebus Moyses et Helias
ieiunaverunt. Item tot horis ... iacuit in sepulcro ... Augustinus ... de
trinitate computat tamen 36. Sed magister computat ... hora sepulture, nos
autem computamus ab hora mortis. Secunda ratio est ut intelligamus legem et
2 prophetas non discrepare ab ewangelio, nam in lege et prophetis ... fuit ta-
le ... ieiunium. Ergo ... debuit ... in ewangelio. Sic Moyses
lex et Helias propheta ... ewangelium ... vero ... lex ...
3 Tertia vero est ... quia precepta decalogi in quattuor ewangeliis continentur
unde nos delinquentes contra precepta ewangelii ... dicit hoc ... diebus
culpa ... lege ewangelii commissa ieiunando punire debemus. Quarta vero
secundum eundem quia in hoc mortali corpore ex quattuor elementis subsistimus ex
quorum uno ... contra decem precepta delinquimus ... corpus
7 nostrum quater decies affligimus. Quinta vero est secundum eundem Augustinum. Quinta ...
ex lege invenitur offerre decimas aliarum rerum. Ita offerre debemus decimas

+ ... [illegible]
... [illegible]

na anni habet 365 dies quorum decima 36 dies et remanent 5 dies et superplus et decimam et additur quadragesime quattuor [illegible] ut sit additio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et primores [illegible] [illegible] quattuor temporum tres dies

totius anni decimam aut post anni est illud tempus et modicum plus. Decem
enim dierum anni qui sunt citra 360 dies remanent indecimati. Et ne
quattuor dies remanerent indecimati additur unus dies quia unus dari non possit
per decimam, tres vero dies adduntur ut sint 40ta per primores ad que sunt ie-
iunia quattuor temporum anni in quolibet tres dies Leonis. Ergo tunc tempus ieiunamus
ut omnium dierum decimas sive primicias simul domino offeramus. Secunda racio 6
est secundum Ambrosium. Nam 40 diebus aque diluvii inundaverunt super terram
per quos peccatores extinctati sunt et exinde illuxit celi serenitas. Sic per racionem
illo ieiunio peccata abolentur et refulget divina clemencia. Item queritur quare
additur 40 noctibus cum dies naturalis comprehendit in se noctem. Ad hoc dicunt quidam
ad litteram quod hoc additur ideo ne de nocte comedisse videatur ut putatur
ut dicit glossa. Ceterum autem ad spiritualem intellectum indicatur sive hec prospera
blandiantur quod ad dies pertinet sive adversa feriant quod ad noctes refertur
semper fidelis debet abstinere ab illecebris ut esset invicti contra adversarium cum
nunquam cesset temptando eos impugnare. Nota quod vita claustralium tota debet
esse in forma. Sed quidam sunt qui ieiunant 40 diebus sed non 40 noctibus
qui scilicet in die morantur in claustro sed nocte vagantur ad voluptates suas.
Item quidam manent in religione tempore prosperitatis quod est de die sed discedunt
tempore adversitatis quod est de nocte. Item queritur quare dominus non precepit ultra
ieiunando sicut Moyses et Helias. Ad hoc vide Christus ne insidelis videretur
carnis assumpcio. Sed est attendendum secundum Gregorium quod licet ille toto tempore nec de
die nec de nocte comedit nos tamen fragiles ipsum imitari in hoc non debemus
sed singulis diebus semel sumentes cibum ieiunemus. Iste vero defectum quod continuatis
diebus et noctibus ieiunando ipsum imitari non possemus suppleatur tamen per hoc
quod nos singulis annis illud tempus ieiunii observamus cum tamen ipse una tamen
vice hoc servavit. Sciendum secundum Augustinum in sermone de 40ma quod licet ipse
statim post acceptum baptismum cepit hoc ieiunium non tamen credendum est nobis
eum regulam abstinencie dedisse ut statim post epiphaniam 40mam incipiamus
sed appropinquante tempore paschali quando amori luctamine cum temptacione affligi-
mur tunc est ieiunandum ut corpus impleat de [illegible] [illegible] ut animus
impetret de tribulacione victoriam. Dicit Magister in hystoriis quod est post epiphaniam
non statim ieiunavit ecclesia sed erit post 40 dies quasi ipso tempore ieiunii sui
[illegible] ieiunii divina [illegible] significat. Et nota secundum Iohannem triplex est ieiunium.
Primum est ieiunium meroris et penitencie ut fuit ieiunium Ninivitarum Ione
2o Aliud [illegible] et abstinencie ut fuit Danielis et sociorum eius Danielis
3o Tercium est gaudii et exhilaracionis quando motibus carnalibus sedatis [illegible]
[illegible] contemplacione et desiderio eterne vite comedere obliviscuntur unde [illegible]
Veniet tempus cum auferetur ab eis sponsus et tunc ieiunabunt. Primum signat ieiunium
Moysi secundum Helie tercium Christi. Primum est penitencium incipiencium. Secundum activorum tercium
contemplativorum. Advertendum est quod cum dominus in statu [illegible] [illegible] alius
indiget 40 diebus ieiunare sed peccatum [illegible] [illegible] alius non indiget
alius 40 diebus appropinquat [illegible] cum eis [illegible]. In primis 40 diebus docet
nos quid in agone temptacionis facere debeamus. In aliis 40 diebus

pro qua esurivit [illegible] dimisit [illegible] perfecta [illegible] esurivit ut ideo ut eius [illegible] dyabolus [illegible] Christi [illegible] ieiunans esurivit [illegible] manifestat [illegible] [illegible] dyabolus temptator [illegible] deserto [illegible] desiderant salutem [illegible] [illegible] admirans [illegible] ieiunium [illegible] deserto esuriunt [illegible] esurivit [illegible] [illegible] deinde [illegible] temptator [illegible] temptatur [illegible] deserto ieiunium [illegible] deserto ieiunium [illegible] [illegible]

Premonstrans qualiter ipse certantibus et a seculi vanitatibus certantibus et ieiunantibus et abstinentibus dignatur cum eis commedendo in corporum [illegible] mentibus delectando. Sic enim hic quod dicitur postea esuriit. Et nota qualiter esuriret cum non nisi ut Moyses et Helias. Unde quod dominum Ihesum Christum esuriebat ieiunantibus et famem sustinebant. Ille autem xl diebus non esuriit quod non erat humanitatis ut dictum est. Sed attendendum est secundum Basilium quod sicut passionem assumpsit non coactus nec necessitate ut potest qui prestat, sed sponte famem assumpsit sed actus possibilitatis. Ministri autem esuriunt quia magnam desiderant salutem. Mulier autem [illegible] ad totum processum [illegible] est secundum glossam. Hic est ordo [illegible] confessionis ut [illegible] accepta scilicet gratia contra dyabolum [illegible] pugnemus et [illegible] vite eterne gaudia que manna esuriamus [illegible]

Et accedens temptator dixit ei: Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit ei: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Tunc assumpsit eum dyabolus in sanctam civitatem et statuit eum supra pinnaculum templi et dixit ei: Si filius dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim quia angelis suis mandabit de te et in manibus tollent te ne unquam offendas ad lapidem forte pedem tuum. Ait illi Ihesus: Rursum scriptum est: Non temptabis dominum deum tuum. Iterum assumpsit eum dyabolus in montem excelsum valde et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum et dixit illi: Hec omnia dabo tibi si cadens adoraveris me. Tunc dixit ei Ihesus: Vade Sathana. Scriptum est: Dominum deum tuum adorabis et illi soli servies. Hec est 2a pars [illegible] in qua describitur qualiter temptatur Christus [illegible] est [illegible] temptacionum scilicet concupiscencia carnis, concupiscencia oculorum que est rerum [illegible] et superbia vite que est vana gloria de bonis spiritualibus [illegible] omnia mala proveniunt. Unde de hiis tribus dyabolus temptat Christum sicut et primum hominem secundum Augustinum. Et primo de gula a qua concupiscencia carnis incipit et ipsa est porta et initium reliquarum voluptatum quia [illegible] appetit et ceteras voluptates. Sequitur: Et accedens temptator. Ubi nota quod statim cum dyabolus audivit vocem patris dicentis: Hic est filius meus dilectus, stans suspensus fuit Christum in deserto xl diebus quid ageret, nec audebat ad eum accedere. Sed videns eum famem paciendem accessit et forsitan quam nunquam accederet ad temptandum eum quia prohibitus [illegible] tamen dicunt secundum Bedam et Origenem quod non solum temptatur post ieiunium sed etiam infra illud tempus quo ieiunavit. Et videtur Marcus quod dicit: Erat in deserto xl diebus et xl noctibus et temptabatur. Ex quo videtur quod toto illo tempore temptabatur. Sed Matheus et Lucas tamen de hiis scribunt que post ieiunium facta sunt tamquam evidentiores [illegible] aut fuerunt ille alie nescitur. Possunt tamen dici quod de istis temptationibus quas Matheus et Lucas exprimunt intelligunt in specie Marci loquentes in genere ita quod non fuerunt plures quam ille tres et hoc dicitur [illegible] Glossa super illud Luce iiii°: Et consummata omni temptatione dyabolus recessit. Dicit glossa: Tribus temptationibus [illegible] omnem temptationem dixit consummatam quia hiis omnibus [illegible] vitiorum [illegible] Christus [illegible] de [illegible] gule [illegible] in [illegible] inanis glorie et [illegible] in [illegible] avaricie. Et per [illegible] dyabolus [illegible] super totum [illegible] Christus. Nota [illegible] temptator

[illegible] gula [illegible] vana gloria [illegible] avaricia [illegible] [illegible] avaricia [illegible] [illegible] david [illegible] lapidibus de torrente [illegible]

[illegible] ad culpa completa [illegible]
ieiunia [illegible] ieiunium [illegible] [illegible] de [illegible]
decorum [illegible] et ieiunio [illegible]
natos illis diebus quibus fuerunt [illegible] ieiunaverunt [illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible] ieiunavit [illegible] diebus ieiun[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ieiuna[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ieiunaverunt [illegible]
[illegible] diebus [illegible]
[illegible] ieiunavit [illegible] dei [illegible]
[illegible]
[illegible] diebus [illegible]
[illegible] ieiuni[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ieiunium [illegible]
[illegible] ieiunium [illegible]
[illegible] ieiuni[illegible]
[illegible] ieiun[illegible]
[illegible] dei [illegible]
[illegible] ieiun[illegible] ad
[illegible] ieiun[illegible]
[illegible] ieiunium [illegible]
[illegible] ieiun[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ieiunium [illegible]
[illegible] ieiunia [illegible] diebus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] diebus [illegible]
[illegible] ieiunia [illegible]
[illegible] diebus ieiun[illegible]
[illegible] diebus [illegible]
[illegible] ieiuna[illegible] diebus [illegible]
[illegible] ieiunando
[illegible] diebus ieiun[illegible]
[illegible] diebus [illegible]
[illegible] diebus [illegible]
[illegible] diebus ieiunavit [illegible] diebus [illegible]
ieiuna[illegible] tot [illegible] diebus [illegible]
[illegible] tot diebus [illegible] ieiun[illegible]

et tamen ad lacum ... ascendamus tot xl diebus [illegible]
masculum peperit [illegible] et tot diebus ut dicitur [illegible] que
masculi et mas tot diebus debemus purgari a immundiciis [illegible] forma [illegible]
xl [illegible] corporali jeiunio [illegible] et feminam [illegible] in virtutibus [illegible]
[illegible] tot xl diebus [illegible] et mortificando [illegible] in virtute [illegible]
[illegible] ut [illegible] tot xl diebus [illegible]
[illegible] tot xl diebus filii Israel
diebus [illegible] super [illegible] tot xl diebus [illegible]
[illegible] ut [illegible] et tot
[illegible] et tot diebus debemus [illegible] et mas tot diebus debemus
jeiunium [illegible] feria et [illegible] quadragesima [illegible]
[illegible] feria [illegible] ut [illegible] dicitur [illegible] quadragesimalem
[illegible] jeiunandi [illegible] ad mortem [illegible] de [illegible]
[illegible] jeiunat feria quarta [illegible] abstinencia [illegible] ad mortem [illegible] et mas [illegible] die debemus [illegible]
[illegible] abstinencia [illegible]
[illegible] illa die [illegible] die [illegible]
[illegible] et [illegible] est [illegible] ut [illegible]
[illegible] et mas [illegible] die debemus abstinencias [illegible]
[illegible] feria [illegible] deum [illegible]
diebus [illegible] abstinencia [illegible] et laudemus deum [illegible]
plures [illegible] sunt [illegible] diebus [illegible] plures diebus [illegible]
[illegible] tot xl diebus [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
diebus et mas tot diebus [illegible]
[illegible] et mas [illegible] abstinenda debemus [illegible] sunt [illegible]
[illegible] jeiunamus ut [illegible]
[illegible] jeiunant [illegible] abstinencia [illegible]
[illegible] et mas debemus [illegible] mortificare [illegible]
[illegible] ut [illegible] et mas [illegible] debemus abstinencias
[illegible] abstinencias [illegible] jeiunium
ut [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] jeiunium [illegible]

[illegible] jeiunium [illegible]

[illegible] jeiunium quarti et jeiunium [illegible] celebrat jeiunium [illegible]
[illegible] jeiunabat [illegible] septimi [illegible]
[illegible]

[illegible]

158 29[illegible]

Sz quit specie humana qr i for(ma) hois apparuit cu(m) temptavit p(ost)q(uam) z i for(ma) serpentis
cu(m) temptavit [illegible] [illegible] antiq(uum) [illegible] sathane effigie
[illegible] sicut ministris [illegible] temptati fuerint
[illegible] atq(ue) decepti [illegible] fuit adyam i for(ma) serpentis q(uia) callidior
[illegible] animantibus [illegible] callidior [illegible] aliq(uod) [illegible]
[illegible] ad temptandum [illegible] assumere alterum [illegible] non debebat
[illegible] decipere [illegible] assumendo [illegible] effigie ad deceptionem alterius
[illegible]

149b

unde quod diues sedebat ~~[illegible]~~ quod et fabricis calet uestis delicis et uestis linea u[...]
quia ipse dicit ipsa in paruulis natis et ualde [illegible] et ualde [illegible] et ualde cotidie [...]
et maculis [illegible] admirabiliter [illegible] deo seruis [illegible] [illegible] cotidie [...]
dictus ille [illegible] tunc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] in dilectione [illegible] adductus [illegible] [illegible] [...]
[illegible] adhuc alterum [illegible] et ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [...]
[illegible] ¶ [illegible] diues [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diues [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gula [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gula gula [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] de salvator ascendit in corda [illegible] [...]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de gula [illegible] [illegible] [...]
[illegible]

fuit lucifer primus angelus ille superior qui primum hominem superavit et deiecit Augustinus
et verisimile est quod apparuit temptaturus in forma hominis ut familiarius se haberet
cum Christo quia verba admiracionis loquitur ut dicit glossa nam omnes spiritus corporis sunt
completi Item notandum quod dyabolus proprie dictus est temptator quia eius proprium est temptare ut
dicit glossa super illud 1 Thessalonicenses 3 ne forte vos temptaverit is qui temptat unde Bernardus
demonum est mala suggerere et nostrum est non consentire Secundo Et accedens temptator
occasione famis eius quasi diceret plurimum ieiunasti et indiges cibo et hoc ideo quia
in deserto panes habere non potes Sed tu si filius dei es dic ut lapides isti panes
fiant Exponit cum quod dicit si filius dei es apparet quod tota causa movens dyabolum
ad temptandum fuit ut ipse exploraret an ipse esset homo tantum vel aliud supra hominem
Erat enim dyabolus in magno dubio et forcia habuit ad utramque partem Ex una parte scie-
bat enim quod natus esset de muliere nec suspicari poterat quod de virgine quia desponsata
erat Item hoc idem sciebat quod cum vagiebat in cunabulis sicut alii infantuli
lacrimas effundebat et circumcisus fuit et quod oravit sicut homo 40ma die in templo
presentatus et propter Herodis persecucionem in egyptum deportatus quod inter homines
conversatus et a Iohanne baptizatus fuit Item famem sitim frigus et calorem sompnum
et vigilias et ceteras hominum molestias paciebatur in quibus nichil nisi homo
videbatur Sed ex alia parte quod esset supra hominem multa habuit argumenta Primo noverat
filium dei venisse in mundum tantum per prophetas quos audivit mediantes viderat stellam
magos ad presepium ducentem magos cum muneribus deum adorantes audierat vocem
patris de celo descendentem et dicentem hic est filius meus dilectus etc. Ex istis
argumentis contraria insurgebant sibi dubia nam licet sciebat deum natum de
muliere et quomodo non tamen patuit illud ineffabile misterium sicut nec intelligere
quia mirabatur gaudebat se esse virginem Si vagiebat in cunabulis angeli tamen
laudes decantabant dicentes Gloria in excelsis Si lacrimis vultum suffundebat stella
tamen in celo apparebat Si circumcisus die octavo fuerat maculam tamen originalis
culpe in eo non noverat Si in templo presentatus Anna et Symeon eum ut
verum deum adorabant Si Herodem fugerat magi tamen ab oriente eum ado-
rare venerant Si inter homines conversabatur nichil tamen humanum vicium in eo invenerat
Si a Iohanne baptizatus fuerat ipsum tamen Iohannem audierat dicentem Ecce agnus dei
Si post hoc oraverat vocem tamen patris audierat Hic est filius meus etc. Et spiritum
in specie columbe super eum viderat manentem Si humanis molestiis videba-
tur hec omnia tamen supra hominem videbantur tollerare Igitur propter tanta contraria quod
dyabolus videt in Christo non poterat cognoscere quid ipse esset et ideo temptavit
eum dicens Si filius dei es Sed quare illud nomen dixit Quia non sciebat eum legi- Matthei 27 [illegible]
quia sciebat eum esse promissum Christum Sciebat autem ipsum promissum in lege promissum est ipsum
sanctum filium dei ut eciam dicit textus apud peritissimos legis quod Christus in lege promis-
sus debet esse naturaliter deus et filius dei Sciebat autem dyabolus eum esse promissum
in lege promissum non autem quod esset filius dei sicut dicit Crisostomus super idem capitulo 1 Sciebat
quod filius dei sit vel per hoc dixit quod demones sciebant operaciones quod quibusdam
coniecturis et quod deus esset in faciendo mirabilia Secundo dicit ut lapides isti panes
fiant valebat experiri an deus esset per miraculum conversionis lapidum in panes
Sciebat enim sceptum esse videlicet idem ipse dixit et facta sunt Ideo blanditur ei quasi
dicere voluisset et fuit sicut filius dei es ad levem tradunt eum ibi lapides ge-
stum eius fuit hoc in deserto iericho iuxta fontem quem sanavit Elizeus 4 Regum 2.

[illegible]

Ut dicit magister in hystoriis. Et non quod Christus adhuc nullum fecerat miraculum, et dyabolus
sciret primum qui peteret absque miraculum. Sed hic possibile ad suam suggestionem non
dedit Christus triplici de causa. Primo quia si hoc fecisset et sic dyabolo monstrasset mysterium passionis
impeditum fuisset. Et quia si acquievisset dominus gule non restitisset (1 Cor. 2) ut
nos doceret fugere ostentacionem. Secundo quia lapides in panes convertisset dyabolus
tum Christus hoc non credidisset sed glutonem fuisse. 3o ut ostendit nobis fraudem ad suam sug-
gestionem dyaboli etiam quia bonum sit quod intendit etiam bona suggerit, tempore
tamen semper ad malum ordinat et per illa hominem fallit. Quarto quia hoc vicium gu-
le repressisset si Christus qui famem expellendam miraculo fecisset ut Christus hoc dicitur
ipsum temptasse de gula. Volebat enim pro pane vel vino mutare ad gulam
ita qui esurit vino pane plus appetit. Sed quia si Christus subvenisset corporali fa-
me convertendo lapides in panes non peccasset. Sic non peccavit quod panes
multiplicavit quod non fuit nunquam miraculo ut turbe esurienti subveniret. Quinto videtur
quod nulla fuit illa temptacio ad quod dominum cum uti necesse ad sustentacionem
non est peccatum gule, sed per desiderio huius temptacionis hoc aliquid mordicum
facit ad vicium gule preter primum. Est autem mordicum quod aliquis ultra pre-
ter necessitatem ad humana subsidia per solo corpore sustentando miraculorum probi-
tionem querere velit. Unde sic dominus filiis Israel manna pluit in deserto mira-
culose ubi aliter habere non poterant. Sed Christus ad subveniendum fami potuit
aliter provide quam miracula faciendo sicut Johannes baptista fecit ut legitur
Math. 3o. vel circa ad loca proxima procedendo. Et ideo reputabat dyabolus quod
Christus peccaret si ad subveniendum fami miracula facere attemptaret si esset purus
homo. Et non quod dixit dic ut lapides isti panes fiant et non carnes
praeterea cum temptantur homines quod levia sunt et necessaria. Sed est panis esuriendi
Ecclesiastici 29 Initium vite hominis panis et aqua. Tamen posuit per visio est
videtur dixit ei. Scriptum est videlicet deutr. 8vo. Non in solo pane vivit homo
sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Sciebat enim Moyses quod homo
constat ex duabus substanciis scilicet corpore et anima et neutra sine sustentacione potest subsi-
stere. Corpus enim terreno cibo sustentatur anima vero que est spiritualis substantia
spirituali cibo quod est verbum dei sustentatur. Ideo dixit 2m animam quod vivit in
omni verbo quod procedit de ore dei. Sed quia ista visio Christi fuit ad conpetentem
responsionem temptatoris. Dicendum quod optime et est sensus q. d. Non oportet o demon
quod lapides in panem vertam quia non in solo pane etc. q. d. Solo
verbo potest me deus absque pane reficere. Vel secundum glossam q. d. persuasio
tua demon qua temptas me est de cibo corporis qui communis est cum pecoribus
et non de cibo divino qui est communis cum angelis. Sic enim anima agens
de meliori cibo nec curans sine quo nemo potest vivere. Et non sanum
Raba. Omne quod procedit verbum dei de ore dei cum voluntatem suam per scripturas
testimonia revelat. Et sic dicit glossa omne verbum tanquam in qua conplec-
tuntur omnia que procedunt de ore dei quia cuncti nostro dicuntur non ex
sunt sed dei de deo cum verbo et sapiencia dei procedit. Quandoque leguntur sancti
qui sunt ab eius Secunda temptavit eum de vana gloria. Ubi nota assumpsit
eum dyabolus postquam dyabolus in prima temptacione nichil profecerat ut dicit Crisostomus
cogitatur mecum qui fame non vincitur et si non est filius dei tamen sanctus
est. Possunt enim sancti viri fame non vinci, sed postquam omnes necessitates carnis
vincerunt per vanam gloriam cadere possunt. Et ideo sequitur Tunc assumpsit eum
dyabolus in sanctam civitatem. Ubi primo videndum est de ordine temptacionum

[illegible]

[illegible] augustinus de concordia evangelistarum [illegible] quod [illegible] fuit tertia temptatio [illegible] de superbia [illegible] de avaricia [illegible]
[illegible] regula assensus [illegible] in tertia [illegible] ordine [illegible] secundum ordinem locorum [illegible]
[illegible] fuit [illegible] tertia temptatio [illegible] fuit in deserto [illegible] [illegible] clarius [illegible]
deserti [illegible] adulterii [illegible] [illegible] de gula [illegible] de avaricia [illegible] de superbia

Nam beatus quidem Matheus Lucam ponit hic post secundam sed ut dicit glossa Lucas confirmatur quod res gesta est. Ponens ultimam vanam gloriam secundum morem predicatoris tunc quia superbia per omnes virtutes serpit. Matheus vero non confirmatur ordine hystorico secundum temptationem Ade qui primo temptatus fuit de gula cum dicit videns lignum quod est pulcrum visui et ad vescendum suave. Deinde per vanam gloriam quia dicit eritis sicut dii. Tertio de avaricia cupiditatis cum dicit scientes bonum et malum. Deinde tertio ita cum avaricia est impedita sine [illegible] permane et ille sed ordo servabatur tunc sit dicto quemadmodum videbatur postquam vero corrupta est natura insurrexit alius ordo ut prius temptetur per gulam carnis deinde tercio et per omnem [illegible] superbia hominem invaditur. Et non quod consuetudo dyaboli est semper incipere a levioribus et procedere ad graviora deinde ad gravissima sicut patuit in Job cui primo abstulit res temporales deinde filios [illegible] deinde corpus eius vulneravit. Tandem quod gravissimum fuit fiduciam de deo per amicos subvertere conatus fuit. Similiter fecit in Christo quem primo de gula temptavit temptari enim de pane et majore tempore famis levius temptatio est. Postea accessit ad vanam gloriam et avariciam et tandem ad ydolatriam. Consequenter movetur [illegible] dyabolus Christum assumpsit quia sicut dicit Crisostomus cum dicit quod dominus homo a dyabolo assumatur et ducatur modo humana hic audiens refugit aures eius superponere. Et ideo dicendum quod omnes hee temptationes facte sunt a dyabolo non visibiliter apparente sed invisibiliter suggerente. Suggerebat enim ei ut de lapidibus faceret panes et ascendit super pinnaculum templi et se inde precipitaret et ut dyabolum adoraret propter regna mundi. Et hee temptationes omnes facte sunt in deserto. Unde Matheus dicit quod pluribus diebus fuit in deserto et temptabatur a sathana. Alii dicunt quod visibiliter apparuit illi ut homo et loqutus est cum eo. Et hoc tenet glossa dicens omnia corporeis sensibus esse completa quod verius est. Et hic dicunt quidam omnes has temptationes fuisse in urbe que vocatur desertum a deo derelictum ut omnes temptationes dicantur in deserto fuisse facte sed hoc non est verum et adhuc secundum [illegible] tangit textus Matheus verum est quod ad literam in deserto temptatus fuisse sed non dicit Matheus quod tres in deserto due facte sunt et tertia in urbe super pinnaculum. Sed dato quod omnia visibiliter gesta sunt adhuc queritur quo dyabolus eum assumpsit an duxerit eum scilicet per aera vel eundo secundum per viam. Ad hoc quidam dicunt quod eum transportavit in aere et statuit supra pinnaculum non est mirum si se permisit secundum Crisostomum a dyabolo duci qui etiam permisit se ab eius membris crucifigi. Sed alii dicunt quod duxit eum per viam scilicet manum ad manum a deserto in urbem ibi ascendunt super pinnam per ascensum quemadmodum possunt et alii homines et hoc videtur sonare hic quod dicit duxit illum in urbem et statuit eum supra pinnaculum templi. Et nota quod sancta civitas dicebatur urbs secundum Rabanum in quo erat templum et sancta sanctorum et cultus dominus. Dicitur autem pinnaculum a pinna quod est summitas cuiuslibet domus et precipue templorum et murorum. Sciendum autem quod in templo erant tres mansiones. Prima pavimentum usque ad primum tabulatum sive solarium altitudinis 30 cubitorum. Secunda erat a primo solario usque ad secundum etiam cubitorum alta. Secunda vero usque ad secundum solarium quod erat tectum templi non [illegible] sed planum. Templum autem non habebat culmen erectum sicut habent nostre domus sed desuper erat planum more palestinorum et habebat illud solarium [illegible]

mitte te deorsum ut intelligat [illegible] dyabolus ipse se deposuit deorsum [illegible]
[illegible] si filius dei es ascende in celum [illegible] affligitur dyabolus [illegible]
[illegible]

in altitudine sexaginta cubitorum [illegible] aut solarium habebat in circuitu eius
et intus unum deambulatorium unum tamen erant deambulatoria exteriora in circuitu
templi et illa ambulatoria dicebantur pinnacula ut dicit magister in hystoriis
super quorum unum dyabolus statuit Christum et forte in eminentiori quod magis di-
stabat a terra 30 cubitis unde scribe et sacerdotes alloquebantur populum expo-
nentes legem Et nota secundum glossam quod in eodem loco dyabolus Christum temptavit de
vana gloria in quo multos decepit per vanam gloriam in cathedra doctorum
Et attendendo secundum Crisostomum cum dyabolus assumpsisset Christum ducendo ipsum ad civitatem
et statuendo ipsum super pinnaculum templi ipse dyabolus ab hominibus videbatur
et videbat Christum ab hominibus videri ipse autem Christus nesciente dyabolo sic age-
bat invisibiliter ut a nemine videretur Sequitur Et dixit ei Primo loquentem fecit
tempore quasi comparatis convicti nunc vero loquitur eis ipsius honorem despi-
ciens Si filius dei es secundum Iohannem In omnibus temptacionibus hoc agit ut intel-
ligat si filius dei sit sed Christus sic vires suas temperat ut ambiguum reli-
quat Mitte te deorsum quasi diceret Si hoc feceris gloriosus apparebis in conspectu
astancium stulta fuit persuasio qua dixit filio dei Mitte te deorsum utique
non diceret si filius dei es ascende in celum quod si fecisset verum filium dei se
probaret Sed dyabolus convenit ut in proposito suo conveniat in quo solum
gloriam nunquam ascendit quia nulli nocere posset nisi prius ille se deorsum
miserit Sequitur Scriptum est enim quia Christus sibi adduxerat scripture testimo-
nium Ideo dyabolus volens se [illegible] eadem scripturam allegat
volens per hoc temptacionem suam colorare per quod videtur se in angelum lucis
transformare Quod angelis suis mandavit de te Ideo non oportet te timere quod
offendas quia angeli sustentabunt te Sed hic autem [illegible] in primo quod verum
dicit Origenes unde tu dyabole scis [illegible] legisti prophecias et multa divina
eloquia legisti quidem non ut melior fieres sed ut alios deciperes Et nota
quod illa persuasio cum sua allegatione fuit fatua vituperabilis insufficiens
et non ad propositum fatua fuit quia si Christus precipitasset se de pinnaculo
nemo hoc videndo divinitus fuisse sed potius vanitatis et fatuitatis fuisse
Item vituperabile valde fuisset ut ille qui sua sapientia omnia gubernat sine
aliquo profectu precipitaret se de alto Item est insufficiens propter duo primo
quia constat ut dicit Crisostomus non potuit cognoscere si sit filius dei [illegible]
volare enim pacem ulli est utile nec est proprium opus dei Si enim ali-
quibus valuit provocatum propter ostentationem hoc potius est opus dyaboli quam opus
dei Secundo quia allegat incomplete auctoritatem scripture Subtrahit enim dyabolus
illud quod sequitur Super aspidem et basiliscum ambulabis et conculcabis leonem et dra-
conem Ipse dyabolus secundum Origenem est draco ipse basiliscus ipse aspis et leo
quia in temptacionibus Christus conculcat Et ideo [illegible] autem protulit tamquam supplex
sua vero tacuit tamquam astutus ut dicit Crisostomus Tertio autem non est ad
propositum quia non intelligitur de Christo capite sed de membris id est quolibet iusto
secundum Iohannem Christus non portatur manibus angelorum sed angelos ipse portat et
omnem creaturam Ad Hebreos portans omnia verbo virtutis sue Et ergo autem ita
exponenda secundum glossam quod angelis suis qui sunt administratorii spiritus dyabolus man-
dat de te [illegible] quamvis sic ut custodiant te in omnibus viis tuis
et in manibus suis id est auxiliis suis sustollant te et ita custodiant te
ne offendas pedem id est mentem vel affectum mentis ad lapidem id est offendiculum
peccati lapis enim dicitur quasi ledens pedem unde omnis occasio peccati
ad quam posset offendi affectus mentis nomine lapidis intelligitur Et est ergo

[illegible]
angelis suis mandavit de te [illegible]
[illegible]

suis mandavit de te ut custodiat iustum hominem a peccatis, non quod homo iustus confidens de custodia angelorum debeat se periculo exponere exponens ad suggestionem demonis. Male ergo et impertinenter allegat dyabolus. Dominus [illegible] pontificis [illegible] Ait illi Jesus Rursum scriptum est Deut. vi. Non temptabis dominum deum tuum. Secundum Jeronimum falsas de scripturis dyaboli sagittas veris scripturarum frangit clipeis. Nota quod illud verbum prolatum a Christo duas patet habere intelligencias unam q.d. dyabolo Christus Non temptabis dominum deum tuum id est potest dici [illegible] quod tu scilicet manifestasti dyabolo nolo me precipitare deorsum quia ego temptarem deum et quilibet homo dei temptatur a dyabolo dicitur. Secundum Cris[ostomum] [illegible] quod homo dei temptatur deus temptatur et ideo Christus in hoc verbo temperavit versutiam quod dyabolus nescivit quo utrorum modorum esset intelligendum scripture testimonium et sic remansit dubius. Secundo prius et non quod hoc pugnat dicit in hoc quod Christus in altum se tolli permisit sed monenti cadere non obedivit ostendit ut unusquisque bona et alta imperanti obediat sed precipitare volenti contra [illegible]. Unde dicit Rabanus [illegible] congruit hoc ad virtutes et vicia ut videlicet imperanti alta virtutum obediamus. Si quis autem vult nos de altitudine [illegible] et virtutum ad yma errorum et viciorum precipitare non illum audiamus. Dicit etiam Augustinus super hoc loco quod dyabolus sub religionis specie ad yma vicie conatur. Et de [illegible] ac de venandis [illegible] ad terrena festinat ut qui stat in pinnaculo mentis et summitate templi curat in profundum inferni cogitacione precipitare. Nam cum dominum de pinna templi deicere nititur utique de perfecto religionis cultu cum remocione conatur. Non etiam [illegible] in hoc facto dyabolum imitantur quidam mali prelati et tyranni, qui quosdam in altum erigunt et extollunt et hoc ut eos gravius deiciant. Nonum [illegible]. Secundo dicit glosa Cum nos deus temptare [illegible] humana racione quid faciat [illegible] deus omnia possit ait tamen suis Si vos persecuti fuerint in una civitate fugite in aliam et ipse autem fugit et latuit, nunc autem potuit aliter descendere de templo quam per iactantiam se precipitare. Sed per gradus descendit humana [illegible] dicit se homo deo non temptando sed devote [illegible] glosa ille autem deum temptat qui exponit se periculis ut experiatur an deus eripiat eum. Unde ille temptat deum qui precipitat se de alto dicens videbo si deus accipiet et liberabit. Similiter si quis sine gubernaculo navem ingreditur, aut qui [illegible] sed expectat alimenta a deo [illegible] temptat eum de quibus de ancona ubi [illegible] assumpsit eum dyabolus in montem excelsum valde [illegible] ille temptacionis Christi in deserto vocatur quarentena ubi sunt vinee forte que [illegible] duo miliaria a quarentena versus Galilea dicitur. [illegible] ille [illegible] super quem statuit dyabolus Christum ut dicit [illegible] in hystoriis et ostendit ei omnia regna mundi. Dicit Luc. quod ostendit ei in momento temporis, per quod secundum glosam non tam celeritas aspectus quam caduca fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta preteriunt. Ostendit autem ut dicit glosa non quod visum eius qui omnia videt ampliaverit, sed vanitatem humane pompe qua amabat quam speciosa ostendens facere volebat amari, potuit autem illa [illegible] [illegible] unus secundum Cris[ostomum] Ut ipsa regna vel civitates vel populos vel aurum vel argentum oculis videret sed partes terre quibus unumquodque regnum vel civitas posita erat, ut puta ascendens super excelsum locum digito ostendens dico tibi Ecce ibi est Roma, ibi est Grecia, ibi est India, non ut tibi ostendo ut ipsas videas civitates sed partes terre in quibus posite sunt. Sic dyabolus patefecit per singula loca digito ostendens et unicuique quod regnum honores et status

quasi seculi pollicetur ei quod deus [?] ... celestis procedet sic unita deus quod ut ... ei quod terrena
possidet ab eo se iubet adorari quod [?] ... angeli et archangeli adorant in celo

Nam ostendit dicitur causa quod exponitur ad intelligendum. Alio modo secundum Theophilum [?] ut ...
possibile fantastica apparitione omnia regna orbis terre quasi in puncta sibi ostendit. 3o
secundum Crisostomum ostendit ei regnum mundi quo ipse in modo per vicia regnat. Ideo in tali
parte mundi ego regno per luxuriam, in tali per avariciam etc. Et gloriam eorum
exposuit eis, quia simpliciter gloriam mundi quod alicubi est habundancia auri et argen-
ti atque lapidum preciosorum, quod alicubi est nobilitas generis, alicubi in-
dustria militaris, alicubi plenitudo, velud pulcritudo et per deinde gloria. Hec
omnia Christus non concupiscebat [illegible] mutabat [?] nos ... media intuebantur [?]
morbus sine lesione. Sequitur Et dixit illi hec omnia dabo tibi si procidens
adoraveris me. In Luca dicitur Tibi dabo potestatem hanc universam et gloriam
eorum quia michi tradita sunt et cui volo do illa, tu ergo si procidens adora-
veris me erunt tibi omnia subdita. Non quod illa temptacio fuisset futura et
nunquam fuit, falsa quidem quia diabolo non est potestas super omnia regna mun-
di, dei enim solius est dicere cuius est terra per [illegible] dat filiis homi-
num secundum glosam. Hec de arrogancia dixit diabolus, obnoxia [?] ... sunt invidia
diaboli permissione dei ostensa [?] que illi promittebat dare regna qui
sunt fidelibus dat regna celestia et quod est nunc regnum et deus dominatorum [?] ...
vero sunt quia voluit sibi exhiberi divinum cultum a deo gloria. Hec antiqua
diaboli superbia, sicut enim in principio voluit se similem deo facere ita nunc. Et
non quod mirum valde videtur quod diabolus in tanta prorumpit insaniam ut hoc modo
eum temptaret. Et forte cognoscebat se cognosci a deo et iam quasi desperatus
fecit ultimum quod potuit sicut facit sibi [illegible] desperatus omnia sua in
[illegible] deinde ponitur [illegible] responsio vero Tunc dixit ei ihesus Vade satha-
na. In quo secundum Crisostomum finem temptandi imposuit ne progrediatur ultra tem-
tantis. Et in hoc secundum [illegible] quod [illegible] iniurias equanimiter tollerans
dei aut contumelias non sustineas audire, sic Christus priores temptaciones que
erant ad iniuriam hominis pacienter sustinuit, hanc autem que erat contra dei iniu-
riam tollerare non potuit. Scriptum est enim dominum deum tuum adorabis et
illi soli servies scilicet servitute latrie, unde per hoc excluditur servitus debita tempora-
libus dominis secundum Augustinum. Attende quod predictum documentum secundum [illegible] et Raba-
num dominus in omnibus temptacionibus usus est auctoritatibus scripture ad informandum ut
quociens a pravis hominibus aliquid patimur magis ad doctrinam quam ad vindictam
excitemur. Et sicut usus est auctoritatibus ad confutandam versutiam [?] ... veri
temptacio non esse ... et ad confortacionem [illegible] quod sicut dicit [illegible]
Et de eo Leo papa sexta [?] [illegible] super [illegible]
Temptatus est dominus a diabolo et quod ipse repulit temptatorem docuit pugnare
milites. Attende quod ille vidit et quam tibi [illegible] temptacio advenit dic
[illegible] et tu [illegible] sibi respondeo per scripturam sicut ipse fecit, unde si temptat de
avaricia et de appetitu honoris [illegible] responde scriptum est [illegible]
superbis [illegible] et cum omnis potestatis est brevis vita. Si temptat de appeti-
tu divitiarum responde quod scriptum est [illegible] Nichil attulimus in hunc mun-
dum. Et Job primo Nudus egressus sum de utero matris mee nudus revertar
illuc. Si temptat de appetitu deliciarum carnalium, responde scriptum est Caro
et sanguis regnum dei non possidebunt ad Cor xv ubi glosa per carnem
et sanguinem [illegible] et libidine opera carnalia designantur. Et ita de
aliis quibuscunque viciis impugnantur semper utamur clipeo sacre scripture
ad nostram defensionem contra vicium illud. [illegible] hic [illegible] sunt [illegible] dubi-
taciones. Prima utrum conveniens fuit Christum a diabolo temptari. 2a utrum iustum
fuit bellum inter eum et diabolum vel quod ipse ad bellum contra diabolum prodiret

[margin, beside "dum. Et Job…"] ... auffre [?] possimus

[margin] Dubia

nec tunc de suo testamento [illegible] dubitari de eis [illegible] debent facere
[illegible] tribulaciones [illegible] sed [illegible] et [illegible] fuerit
[illegible] accipiat sive alio [illegible] in dicta [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] vel laborare [illegible] testamento [illegible] tunc [illegible]
[illegible] debet est
[illegible] testamento [illegible] in testamentis
tolle [illegible] potestate [illegible]
debere testamento [illegible] tolle [illegible]
[illegible] tunc [illegible] bona [illegible]
[illegible] ut eas testamento [illegible] sic [illegible]
[illegible] fideliter [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fallet [illegible] decipit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] malo ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] malo [illegible] boni [illegible] [illegible] [illegible]
alter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
malo [illegible] ut [illegible] adducat ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adducat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lapides [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelum [illegible] [illegible]
[illegible] lapides [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] applicat [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apparat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fallat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] octava [illegible] post pascha

[illegible] assumpto [illegible] 3° [illegible] sit in temptatione cupiditatis et avaritie ut in
[illegible] [illegible] de[illegible] primo cum [illegible] in illo quod [illegible] se temptavit [illegible] mitteret se
[illegible] quod temptavit [illegible] in eo dicitur cum 3° potest in illo quod ab angelis cu[illegible]
[illegible] fuit in eo [illegible] cum audivit [illegible] in temptatione primo tempta-
tionis in [illegible] a [illegible] argumentis non desistit 2° cum in [illegible] quod defi-
ciens in argumentis ad multa alia loca se convertit in [illegible] apocalipsi [illegible]
Balaam et Balach [illegible] numeri 22 3° cum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] 4° cum [illegible]
[illegible] [illegible] dyabolus ut [illegible] arbitris [illegible]
[illegible] cum [illegible] temptavit [illegible] 3° assumpsit cum dyabolus [illegible]
[illegible] non cessat in [illegible] apocalipsi valde [illegible]
temptacionem ut [illegible] temptavit de gula [illegible]
kathedra doctorum [illegible] in [illegible] videtur quod [illegible] temp-
tat [illegible] ut [illegible] alta [illegible] non aspectus [illegible] vel de [illegible]
[illegible] non alta [illegible] ut [illegible] dyabolus [illegible] cadere [illegible]
[illegible] lucifer [illegible] [illegible] in [illegible] apocalipsi [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] dyabolus [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] cornua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] apocalipsi [illegible] [illegible] valde [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dyabolus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dyabolus [illegible] [illegible] [illegible]

creatum ei · corpore[illegible] sit [illegible] sibi [illegible] adeo [illegible]
[illegible] delectatio [illegible] ea [illegible]
[illegible] adeo [illegible] [illegible]
i [illegible] adeo [illegible] [illegible] adeo [illegible]
quod si [illegible] adeo [illegible] diabolus [illegible] corrunt [illegible] adeo diabolus [illegible]
[illegible] medium [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] mundi [illegible] mundo [illegible]
[illegible] diabolus [illegible] [illegible]
[illegible] dei [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] diabolus [illegible]
[illegible] volumus fieri [illegible] diabolus [illegible]
mundi [illegible] [illegible] adeo diabolus adeo [illegible]
[illegible] diabolus [illegible] corrunt [illegible] diabolus adeo [illegible]
[illegible] demonstrare [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] adeo [illegible] [illegible]
[illegible] diabolus [illegible] [illegible]
[illegible] diabolus [illegible] dicit [illegible]
[illegible] adversarius [illegible] adversarius sathanas [illegible]
[illegible] adversarius [illegible] deus [illegible]
[illegible] diabolus dei sibi usurpavit
[illegible] sathana [illegible] diabolus [illegible]
[illegible] dei [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Christus venerat ut opera dyaboli dissolveret. 1 Io. 3: In hoc apparuit filius dei ut dissolvat opera dyaboli. Sed unde contra dissolvere opera diaboli et contra racionem: Christus venerat opera dyaboli dissolvere non potestate agendo sed potius paciendo ut dyabolum vinceret non potestate sed iusticia.

Tercia utrum congruum fuit quod temptaretur in deserto. Quarta utrum omnis temptacio Christi cum dyabolo facta sit in deserto. Quinta utrum semel tantum vel pluries sit temptatus. Sexta utrum post ieiunium debuit temptari. Ad primam est sciendum quod duplex est temptacio scilicet ex parte temptatoris et ex parte dyaboli temptantis. Nam ut dicitur triplex est temptacio ut dicit Johannes in canonica sua: a carne per concupiscenciam, a mundo per avariciam et a dyabolo per superbiam. Sicut Christus non est temptatus a carne, ita non indecens quod debuit temptari a mundo vel a dyabolo. Ultimus temptacio sit ut sumatur experimentum de aliquo. Sed dyabolus sciebat Christum esse dei filium. Videbitur enim Luce quarto: exibant demonia a multis clamancia quoniam tu es filius dei et increpans non sinebat ea loqui quia sciebant eum esse Christum. Non igitur debebat eum dyabolus temptare et experiri an esset filius dei si hoc ipse dyabolus sciebat. Ad quod possumus dicere quod congruum fuit Christum temptari a dyabolo et post baptismum temptari, quod congruum fuit ut nostrum temptatorem sua temptacione vinceret sicut nostram mortem sua morte superavit secundum quod Gregorius dicit. Ut nos temptatos confortaret et cautos redderet. Per hoc enim quod ipse qui erat deus et homo temptatus est cautos fecit omnes ut quantacunque sanctitate polleat sibi timeat temptaciones. Dicit enim Hylarius quod in sanctificatis maxime dyaboli temptamenta grassantur quia victoria est ei magis exoptanda de sanctis ut ceteris quoniam vincendi liberet. Dicit enim Augustinus quod Christus dyabolo temptandum se prebuit ut ad superandas temptaciones eius victor fieret non solum per adiutorium verum eciam per exemplum. Congruum tamen fuit ipsum temptari a dyabolo non a carne quia concupiscencia carnis que temptacio carnis appellatur insurgit in nobis ex peccato originali. Unde dicit Augustinus quod nullum peccatum est quod caro concupiscit adversus spiritum a quo peccato Christus fuit omnino immunis. Ideo non est temptatus a carne sed ab hoste per solam exteriorem suggestionem que sine peccato est si ei non consentitur. Et quamvis dyabolus sciret Christum esse dei filium quia ut dicit Crisostomus dyabolus audierat quod Christus natus erat in mundo ab angelis predicantibus pastoribus referentibus magis querentibus et Johanne baptista ostendente, utrum tamen venisset per infirmitatem carnis ignorabat. Ideo cum videret eum esurire quod carnis humane condicionem respicit infirmam statim accepit occasionem temptandi. Unde dicit Hylarius quod temptare Christum dyabolus nunquam fuisset ausus nisi per esuriciones infirmitatem que est hominis ex parte quod tamen cognosceret. Ceterum eius mortem procurat quia et si sciebat eum esse Christum, non tamen sua morte se esse dampnandum providit, vel sua preda exspoliandum ut Ambrosius dicit. Post baptismum tamen temptari voluit secundum Crisostomum quadruplici racione: primo ut homo discat quod post baptismum forcior est ad pugnandum quam ante. Secundo ut magnitudine donorum receptorum non extollatur in superbiam. Tercio ut tradita sibi thezauri signum accipiat. Quarto ut te in maiori honore constitutum conspiciat. Aliter dyabolus te non temptaret nisi in maiori honore effectum te videret. Ad secundum est sciendum secundum Augustinum dyabolus non potestate sed iusticie potestate per Christum erat vincendus. Dicamus ergo quod ut quis iustum bellum habeat perdendo contra aliquem quinque requiruntur: primo bellantis vel bellum precipientis auctoritas ita quod sit persona publica. Secundum enim Augustinum omnis persona privata que preter auctoritatem illius qui publica auctoritate fungitur accipit gladium gladio peribit. Secundo cause iusticie equitas quia tunc secundum Augustinum iuste agens vel civitas plectenda est per bellum que vel negligit corrigere quod improbe a suis factum est vel negligit reddere quod per iniuriam ablatum est. Tercio bellancium puritas

puritas

quia non voluntate vlciscendi nec feritate rebellandi nec libidine dominandi nec rapa-
cione depredandi bellatores bellare debent / quarto constitucionis continuitas quia pro bello
iuste bellatores se ad bellandum exercitare possunt / quinto hostium invadencium impeditas quia
contra turcos sarracenos et barbaras gentes volentes nobiscum quiete agere et in a-
nimo non auferre bellum committere non debemus ut notat quedam glosa 23 q 8 Sed
iustum bellum assumpsit contra dyabolum preliando quia eo tempore tocius ecclesie
in persona publica habebat bellum committendi auctoritatem / 2o habuit causam iustam
quia dyabolus fratres suos iniuste detinebat et iniuste iniuriam inferebat / 3o inten-
cionis habuit puritatem quia non libidine dominandi vel nec rapacitate depredandi nec
feritate rebellandi sed sola intencione suos fratres redimendi bellum commisit / 4o
habuit constitucionis continuitatem quia quasi athleta suis fidelibus exemplum bellandi dedit
Quinto habuit hostium nocendi impeditatem quia demones qui sunt et fuerunt suis fidelibus
infesti / Sed propter ista quilibet dicit Crisostomus quod dyabolus non assumpsit Christum per violenciam
vel necessitatem sed sequebatur Christus dyabolum ad temptacionem et pugnam sicut athleta et pu-
gil tocius humani generis / Ad 3m dicendum Sicut quod dicit Crisostomus elegit sibi
3 super hunc locum locus huius pugne et temptacionis est desertum propter tria / primo propter
carenciam occulte insidiacionis / dicit namque locus pugne esse sic patens et manifestus
ut insidie ibi abscondi non possint / 2o propter carenciam humane habitacionis et incle-
nacionis sed quia cum socijs solent homines tepidi efficiuntur in bello Sed ubi cum ceteris con-
di conspiciat insurgit quare unum duo resistunt ei / unde dyabolus solitaria mulieris primo
temptata est invenire quia si cum viro fuisset inventa forte non fuisset temptata quia
magis homo congnoscit decepcionem sed mulier / licet mulier fraudulencior sit in effectu
3o propter carenciam delectacionis secundum Jeronimum Nullus homo miles cum vxore sua pergit
ad bellum unde in lege Moysi precipiebatur eo anno quo quis accipiebat vxorem ad
bellum ut non urgeretur / Sed quare voluit locum congruum dare dyabolo ad pugnandum et temp-
tandum ipse ad desertum propter ne possit dubitare sicut pugne et cum temptacione
ex confidencia occulte insidiacionis / unde 2m Crisostomus perspicere dum anguli vacassent
tunc apposito ne dyabolus perdendum corpus timeret nec ex confidencia humane vocacionis unde dicit
Crisostomus Cum tunc magis dyabolus insistit ad temptandum Christum quam cum solitarium videt sicut
primo mulierem temptavit cum sine viro inveniret nec ex confidencia delectacionis in deserto namque
non aliquid quo dyabolus delectetur / Ad quartum dicendum quod quod est dubia propter illud quod
celebratum dicit Christum assumptum fuisse a dyabolo in sanctam civitatem et constitutum fuisse super
pinnaculum templi / non videtur quod illa omnis temptacio que fuit facta in deserto / volentes
aliqui salvare temptacionem celebratam dicunt / dicentes dicendum quod illa in deserto a sancto ut dicit ita
dyabolo in sanctam civitatem et constitutum super pinnaculum templi celebratur sed secundum sanctorum
ymaginacionem visionem / potissime quia super pinnaculum templi corporaliter stare non
potuisset quia ab alijs visus fuisset / sed quia omnis illa temptacio dyaboli fuit corporalis
et corporaliter cum Christo loquebatur melius est dicere quod corporalis sensibus omnis temptacio
fuit completa secundum quod glosa dicit nec est necesse dicere secundum temptacionem quod omnis temptacio illa
que fuit in deserto completa / sufficit quod in deserto fuit inchoata / quod non dicatur
stare non potuisse super pinnaculum templi quod non fuisset visus / dicendum est secundum Crisostomum
cum sic dyabolus assumebat Christum ut videretur sic Christus ipso dyabolo ignorante facie-
7 bat invisibiliter ut a nullo homine videretur / Ad vltimum dicendum quod similiter quod
est dubia propter illud quod scribitur Luce 4 ubi dicitur quod consummata omni tempta-
cione que dyabolus recessit ab eo usque ad tempus / Si igitur dyabolus ad tempus recessit ab
eo / videtur quod iterum temptavit Christum et quod aliquando temptavit Christum cum alijs temptacionibus

quod temptaret eum illis tribus de quibus faciunt mentionem Matheus et Lucas non dixissent
completa omni temptatione. Ad quod respondet Crisostomus et celebrata non dixissent omnes
temptaciones consummatas fuisse nisi in illis tribus premissis tribus esset omnis materia delictorum
quia victis omnibus temptacionibus sunt ablata species gule et cupiditas potestatis. Non tamen est
incongruum dicere Christum a dyabolo fuisse temptatum et cum illa manifesta temptacione statim
post ieiunium et post illam temptacionem. Cum quidem quia super illo Marci primo dicitur Christus in
deserto XL diebus et XL noctibus et temptabatur a Sathana. Dicit glosa Bede quod totum
tempus illud complebatur per noctes adiunctas et dies computatas. Ideo toto illo tempore quo
tempus fuit in deserto temptatus est a dyabolo variis invidia qua impugnationibus et temptationibus
occultis illo tempore intermedio. Christus a dyabolo temptatus est antequam temptaretur illa triplici temp-
tacione manifesta et visibili de qua faciunt Matheus mentionem. Postmodum non dyabolus
temptavit eum quia ut dicit glosa super illo verbo Luce 4. Recessit ab eo dyabolus usque
ad tempus. Devolutus temptator dyabolus Christum in deserto et recessit ab eo usque
ad tempus tale in quo aliud eum de tercia temptatione. Ad quintum est dicendum quod propter
tria congruum fuit Christum post ieiunium temptari. Primo propter nostram instructionem. Nam secundum
Crisostomum ut disceremus quantum bonum est ieiunium et qualiter scutum est adversus dyabolum et quod
post baptismum non oportet lasciviis sed ieiunio intendere. Christus ieiunavit non eo indigens sed nobis
instruens. Ad vincendas enim dyaboli temptaciones primum genus armorum est ieiunium.
VII capitulo 2. ad Corinthios XVI. Ieiunio docet nos armari contra temptaciones dyaboli.
Secundo propter prebendam dyabolo ad temptandum occasionem. Christus enim quod XL diebus
et XL noctibus ieiunaverat, dyabolus non ieiunavit habuit occasionem primum temptandi quia
tanto tempore ieiunare super vires hominis erat. Sed postmodum esuriit natura sibi propria re-
licta convincitur data est statim occasio dyabolo ut temptaret eum de gula cum
dixit: Si filius dei es dic ut lapides isti panes fiant. Et licet homo non debebat occasionem
dare dyabolo ut temptet eum contra se sponte, petens se immiscendo et viciis appropinquando
unde isto modo occasionem dare dyabolo ad temptandum homo debet fugere. Unde illud
Hebreorum XIII Ne steteris in omni regione nec Sodomitica. Occasionem tamen dare dyabolo
ut temptet eum contra se temptemus dyabolum contra licita et appetendum aquilibet sanctis viris.
Nam omnes sancti viri bona et virtuosa opera faciendo dant occasionem dyabolo ut
temptet eos. Et quia dictum est per Hylarium in sanctificatis maxime dyaboli tempta-
menta grassantur. Unde dicit Crisostomus quod non solum Christus ducitur a spiritu ut temptetur a dyabolo
sed et omnes sancti viri spiritum sanctum habentes quia non sunt contenti stare ociosi sed spiritus
sanctus urget eos aliquod magnum opus apprehendere. Tercio propter nostram informacionem.
Nam secundum Augustinum Ieiunium Christi congruit vincens ad doctrinam quia statim post ieiunium
est temptatus et hoste superato ascendit in montem ad docendum. Ieiunium vero
Moysi congruit vincens auditorum et discipulorum quia postmodum meruit legem
domini accipere. Sed ieiunium Helie congruit vincens omnium populorum seu imitatorum quia
per ipsum pervenit ad montem domini Oreb. Secundo possunt esse circa aliquae sex
dubitaciones. Prima utrum dyabolus post ieiunium XL dierum potuit suspicari Christum
esse filium dei. Secunda utrum per vicium gule primus homo de paradiso fuit expulsus.
Tercia utrum vicium gule sit peccatum mortale. Quarta utrum sit vicium capitale. Quinta
utrum pluribus modis committatur peccatum gule peccatum. Sexta utrum sine peccato unus homo
possit uti delicacioribus cibis quam alius. Ad primam est dicendum quod quia est dubia
pro tanto quia constat secundum Crisostomum quod Moyses et Helias ieiunaverunt XL diebus
et tamen illi fuerunt duo homines puri erat. Nunc ergo tali ieiunio dyabolus aliquem
illorum duorum suspicatus est esse deum, nec aliquem temptavit volens propter
illud ieiunium quod duorum cognoscere an esset deus vel homo. Ad hoc videtur Crisostomus

quod illi duo ieiunantes esuriebant et sitiebant ita quod in illis xl^a diebus ieiu-
nantes esuriem et famem patiebantur. Sed Christus in xl diebus et xl noctibus ieiunavit
sed non esurivit sed post ieiunium cepit esurire. Unde dyabolus bene potuit suspicari Christum
deum esse non autem Moysen et Heliam quia esurire et non manducare humane est
pacie quod conveniebat Moysi et Helie. Sed xl diebus et xl noctibus non manducare
et non esurire divine est potencie quod conveniebat Christo. Equaliter ergo dyabolus tempta-
bat Christum ex quo bene potuit sic percipere illum ipsum esse filium dei. Ad hoc potest
responderi secundum Crisostomum dicit quod sicut dyabolus ante adventum Christi omnes homines excecabat, sic cum Christum
temptavit invisibiliter ab eo fuit excecatus. Nam bene fuit ut ait excecatus quia
cum post xl dies esurientem sensit et cognovit ex quo suspicatus est eum non esse dei
filium quia filius dei esurire non potest. Et tamen quod xl dies et noctes non esurierat non
intellexit divine esse ex quo cum ipsum temptabat de gula non cognovit quod quod non esurire
xl diebus et xl noctibus divinitatis potencie eius credebatur. Et quia non cognovit ut
dicit Crisostomus quod fortis athleta ad illa que infima sunt potest descendere. Infirmus tamen ad
illa que fortia sunt descendere non potest. Magis ergo demon excecatus quod per tot dies non
esurivit intelligere debuit quod esset deus qui post tot dies esurivit intellexit quod esset
homo quia maior bene facit quod facit minor sed minor non potest facere quod maior
facit. Excecatus est ergo tunc a Christo sicut ipse alios excecabat. Ad secundam est dicendum quod
2 gtrolipa auctia fit dubium in questione. Nam Crisostomus dicit quod in tormentis veteris expulit
hominem de paradiso diluvium quod fuit tempore Noe ipse fecit impetus illud quod scribitur [illegible] ere
xvi hec fuit iniquitas Sodome soror tue saturitas panis habundancia superbia
et ocium. Ambrosius in quodam sermone de ieiunio et 3^a dominica quadragesime. Experiens gula sua
dicit postquam ieiunare decrevit gula de paradiso expulit abstinencia ad paradisum
revocatur errantem. Quotiens tamen sacri canonis [illegible] expresse dicit quod inicium omnis
peccati est superbia et sicut ille Thobias consuluit filio suo dicens Superbiam numquam
in tuo sensu dominari permittas quia ex ipsa sumpsit inicium omnis mala perdicio.
Ad quod possumus dicere quod primum peccatum expulsionis primi hominis de paradiso quantum
ad dei precepti transgressionem fuit superbia. Aqua dyabolus incepit querens cur precepit
vobis deus ne comederetis de omni ligno paradisi. Et illa videte ne forte
moriamur. Statim ille subiunxit Nequaquam moriemini sed quacumque hora comederitis
aperientur oculi vestri et eritis sicut dii. Promisit igitur dyabolus sibi deitatem quam
illa appetendo inordinate et contra dei preceptum elacionem mentis incurrit quod ad su-
perbiam pertinet. Unde dicit Augustinus quod mulier elata superbia persuasioni serpentis
obediuit precepta dei contempsit. Sed primum peccatum expulsionis primi hominis de
paradiso quantum ad primus transgressionis excepcionem fuit peccatum gule quod statim
insurgente in mulieri illa elacione et illo appetitu videns lignum quod esset bonum
ad vescendum pulcrum quam oculis aspectuique delectabile accepit et comedit ex qua
comestione subsecuta est pena expulsionis de paradiso et sic suo modo sua
superbia [illegible]. Sed si in primis parentibus fuisset voluntas et concupiscencia comeden-
di de illo ligno non fuit peccatum in se quia sine omni peccato potuissent come-
dere si deus non prohibuisset. Sed prohibicio divina non fuit de volunt^e et concupi-
scencia sed solum de experiencia. Non enim dixit quacumque hora volueritis et concu-
pisceritis comedere sed quacumque hora comederitis morte moriemini. Unde non
poterant concupiscere et velle comedere de illo ligno voluntate et concupiscencia
que esset contra dei prohibicionem nisi actualiter et experimentaliter comedissent. Quia
prohibicio ut dictum est non fuit facta de concupiscencia sed de experiencia [illegible]

quantumcumque voluisset et copiam habuisset comedere si non experimentaliter comedisset
penam non meruisset. Respondetur ergo in acceptione transgressionis precepti divini vi-
cium gule ipsa tamen contingencia et acceptione transgressionis vel fuit superbia vel ino-
bediencia / materialiter quidem inobediencia / formaliter vero superbia. Ad 3am est dicendum
quod vicium gule ex sua natura non potest esse peccatum mortale. Illud namque est peccatum mor-
tale ex sua natura quod contrariatur caritati in qua consistit vita anime spiritualis sicut bla-
sphemia contrariatur caritati dei et homicidium contrariatur caritati proximi. Gula autem que
versatur circa delectationem et sumptionem cibi non contrariatur dilectioni dei vel dilectioni proximi
quia delectatio vel sumptio cibi secundum se non contrariatur alicui istorum. Verum est quod sensibilis de-
lectatio regulanda et ordinanda est per rationem / unde si talis delectatio et sumptio ciborum
circa quam versatur gula sit inordinata et non regulata per rationem potest esse peccatum quia
ut dicit dyonisius 4o de divinis nominibus Malum hominis est anime a regula rationis discedere
vel discedere / Vel ergo talis inordinacio delectationis sumptionis ciborum est tanta quod
tollit ipsum ultimum finem et ipsum deum ita quod homo ita ardenter adheret delectationibus
ciborum ponendo ibi finem suum quod inmissus careat agere contra dei precepta in quorum pa-
tet apostolus quorum deus venter est et tunc vicium gule est peccatum mortale Si vero
non sit tanta quod tollat ultimum finem sed sit quedam inordinacio circa illa que sunt
ad finem tunc est peccatum veniale. Unde Augustinus enumerans peccata venialia ponit peccatum
gule in libro de igne purgatorio. Ad 4tam est dicendum quod secundum Gregorium 31o moralium
Superbia est regina omnium viciorum cuius ex ipsa tamquam ex virulenta radice vii
principalia vicia oriuntur tamquam primo soboles eius Ad quorum debellacionem et de-
structionem dei filius septiformi gratia spiritus sancti armatus venit. Ista autem vicia
sic possumus distinguere ut dicamus quod omnia peccata nostra procedunt ex hoc quod
inordinate concupiscimus bonum / vel ex hoc quod inordinate vitamus malum / Primo igitur
modo si inordinate concupiscamus bonum contra regulam rationis fiunt quatuor vicia prin-
cipalia / quia si inordinate concupiscimus bonum honorabile fit inanis gloria / Si vero
inordinate concupiscamus bonum utile fit avaricia Si autem inordinate appetimus
bonum delectabile necessarium ad victum fit gula Si vero inordinate concupiscimus
delectabile ad generacionem fit luxuria Ex inordinata ergo concupiscencia boni causantur
ista 4or capitalia vicia / Sed si inordinate vitamus malum tunc notandum est quod
quoddam est malum quod facit in nobis corporalis quietis privationem / quoddam vero
facit in nobis vilitatem et parvipensionem / et quoddam mali boni diminucionem Si
ergo inordinate et contra regulam rationis vitamus primum malum fit tristicia vel
accidia / unde tristicia non est aliud quam accidia de aliquo spirituali bono ut quis
privatur aliqua quiete corporali / Sicut tristatur quis ire ad ecclesiam vel surgere ad
matutinum vel ieiunare quia per hoc privatur corporali quiete Si vero inordinate
vitamus secundum malum fit ira / que non est aliud quam appetitus vindicte de
parvipensione illata / Sed inordinate si vitamus tercium malum sic fit invidia
que est tristicia de bono alicuius non simpliciter sed in quantum tale estimatur quod sit
diminutivum boni proprii. Gula ergo est vicium capitale / quia inter alia septem
connumeratur que ideo dicuntur omnia predicta capitalia vicia / quia multa alia conse-
quuntur respectu quorum habent hec principalitatem / secundum capitulum 15o membrorum / Ad
utrumque dicendum quod secundum Gregorium 30o moralium et patet de consecratione distinctione 5ta / vicium
gule v modis temptat nos / aliquando indigencie tempora prevenit / aliquando vero ci-
bos lautiores querit / aliquando autem que sumenda sunt preparari accuracius appetit
Aliquando vero in ipsa quantitate sumendi mensuram refectionis excedit. Aliquando autem

ipso esu depideri. nisi aliquis peciit dicatur ergo modis secundum Gregorium possumus
peccare per vicium gule: primo in tempus et hoc preveniendo, sicut cum nullas
actiones pelodium tempus determinatum. Si ergo aliquis prevenit horam con-
medendo vel quod comedat horis quibus non deus offenditur, aut quia hoc quod gu-
lositate procedit et offendit corpus quia ante digestionem primi cibi sumitur alius cibus
et ponitur indigestus super indigestum. Secundo in ciborum preciositate et nobilita-
tione. Si enim homo querit cibaria nimis preciosa et nimis delicata non
convenientia sue conditioni et suo statui non potest excusari nisi quod aliqua intempera-
ntia et gulositate. Tertio in ciborum preparatione. Multi enim tot preparationes et diversi-
ficationes inveniunt in cibariis, quod nunc cum piperato, nunc cum salsa, nunc
cum frixa, nunc cum lixa, nunc assatum, quod quasi hic inducitur totum studium corporis
reparari circa comestionem. tales enim videntur magis ut comedant quam comedant
ut vivant. Quarto in ciborum multiplicatione. nisi enim cibus sumptus sit proportio-
natus calori naturali, ut quod calor naturalis sufficiat decoquere cibum receptum
offenditur anima et leditur corpus. Unde diversis ferculis utentes vel ultra mensu-
ram et quantitatem debitam de cibo recipientes ut plures sunt podagri et
alias egritudines incurrunt. Quinto in ardenti et fervidi susceptione. Si enim ci-
bus accipitur cum magno ardore et fervore statim deglutitur et non masticatur
et cibus non bene masticatus nunquam bene digeritur, propter quod cibus ardenter sumptus
nocet anime quia ipsa aviditate inordinata sumendi, et leditur corpus quia
eius integritate quia non teritur nec masticatur per dentes secundum ordinationem nature
Ad quartum dicendum quod Augustinus in libro de doctrina christiana hanc dubitationem
movet et ponitur in decretis [illegible] distinctione/ quid sit determinat/ vult enim quod usus
quorumcumque ciborum non est in culpa sed libido vel aviditas sumendi. potest
enim fieri quod sapiens sine aliquo vicio et peccato delicatis et preciosis cibis
utatur. Et insipiens cum culpa in vilissimo cibo inardescat. Unde quod sapien-
tes et circa viri secundum doctrinam petri apostoli debent esse parati reddere rationem omni
poscenti de ea que est in nobis fide, docet eos illis cibis quibus nunquam impedimentum
scandalum et generat et nunquam impedimentum usu communis sic sit cibaria delicata et
boni nutrimenti. Unde dicit ibi Augustinus quod melius est uti pisce more domini quam more
esau nepotis abrahe uti lenticula vel ordeo more iumentorum quia non bestie sunt
magis continentes quam homines quia vilioribus cibis nutriuntur. Et hoc est intelli-
gendum est secundum statum et conditionem persone, quia ut ibi dicitur auctoritate Augustini di-
vites cogendi non sunt vesci pauperum cibis sed utantur ipsi delicatis et preciosis
et multa dent pauperibus secundum consuetudinem infirmitatis corporis et doleat quod aliter sus-
tinere non possunt. Unde idem Augustinus in libro de igne purgatorio inter peccata venia-
lia ponit quando quis delicata et preciosa cibaria largitur pauperibus. Item
Dubia alie quinque dubitationes hic possunt esse: prima utrum fuit temptatio inanis glorie
Si filius dei es mitte te deorsum. 2a utrum inanis gloria sit filia su-
perbie. 3a utrum sit peccatum mortale. 4a utrum sit vicium capitale. 5a utrum
in sanctis viris magis habeat locum quam peccatum gule vel luxurie. Ad primam est
dicendum quod ex duobus christus probat temptationem illam pertinere ad vanam gloriam
primo ex verbo quod dyabolus dixit, 2o ex testimonio quod adduxit. dixit enim dyabolus
Si filius dei es mitte te deorsum, propter quod verbum secundum chrisostomum dyabolus non poterat
agnoscere si christus esset filius dei an non, quia volare per aerem non proprie est
opus dei quia nulli utile est. Si ergo aliquis volaverit pro vacuo suggestione

[illegible] sensibilitas in iudicando intellectiva 345

Sed aut gule et filie [illegible] in certa lectione [illegible] [illegible] gula [illegible]

electudo [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]

[illegible] immoderata delectacio [illegible] [illegible] immoderata delectacione cibi [illegible]

[illegible] filias gule [illegible] immoderata [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] corporis [illegible]

[illegible] [illegible] electum [illegible] immoderata cibi [illegible]

[illegible] filia gule electudo [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] absencia offert ad [illegible]

[illegible] [illegible] in corde [illegible] absencia [illegible] 167

[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]

[illegible] in [illegible] cibi [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] in certa [illegible] [illegible] ad

[illegible] ordinate ut dicitur [illegible]

[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] ad [illegible]

[illegible] intellectiva [illegible] gule de

[illegible] immoderata [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] ut [illegible] ad [illegible]

ut vox i glo expressa q p(ro)pt(er) ad p(er)plexitate ap(er)te aut contrariis [illegible]
dicat q [illegible] alicui [illegible] i ordinata [illegible] [illegible] supplenda
ut [illegible] q̄ [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
i [illegible] de glosa i. [illegible] a [illegible] adiudicat [illegible] aut [illegible]

ut i [illegible] ista hoc q si vox [illegible] de q̄ q̄d glosa est [illegible] [illegible]
unde i [illegible] dubitaret [illegible] ap(er)te [illegible] glosa [illegible] q i [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aduli [illegible] fuit [illegible] q ordinat [illegible] [illegible] q [illegible] [illegible]
[illegible] fuit [illegible] ca q fuit q [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de i [illegible]
q hec [illegible] q amor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fidei [illegible]
fit i corde [illegible] q dei timor ut amor ut de q [illegible]
v [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q [illegible]
[illegible] [illegible]

vel persuasione alicuius propter ostensionem et gloriam hoc facit. et est peior quam dyabolo
quam quod deo quia si homini sapienti sufficiat quod est et non apparere quod non est /
contemptus dei filius non ostendit se quod non habet nec eciam de quo nullus potest tamen
agnoscere quantitatem est apud se. volt ergo Crisostomus cum si Christus fecisset quod dyabolus persuasit
volando per aerem et ostendendo se quod non erat alicui utile nec ad finem debitum
ordinatum ad solam ostentacionem et gloriam sperasset. Similiter hoc apparet quod testimonio
quod adducitur. adduxit ei dyabolus testimonium scripture dicens Angelis suis mandavit de te
ita quod ipse nolebat ut ipse frueretur proteccione et custodia angelorum utetur quod tamen
ipse non indigeret quia ipse magis angelos protegit quam angelorum manibus portetur. Et si
manibus angelorum portetur hoc non est propter indigenciam ut ad lapidem non offendat
pedem sed magis propter sue glorie excellenciam et testimonium. Aliud de scriptura tacuit
quod de super aspidem et basiliscum etc. quod ipse in persona propria calcavit super astu-
ciam dyaboli dictum est. Et sic nolebat inducere Christum ad suadendum testimonium scripture
quod non debebat et quo non indigebat nec de eo scriptum erat et non ad suadendum
testimonium scripture quod de eo erat scriptum et dictum quod non nisi ad vanam gloriam perti-
net ostendere quod non debet et non ostendere quod debet. Ad 2um est dicendum secundum Gregorium 31o
moralium. Prima soboles superbie est inanis gloria. usurpat enim superbia tamen propriam excelle-
nciam et honorem. Sed et inanis gloria etiam honorem et excellenciam propriam usurpat.
differt tamen inanis gloria a superbia quia appetenti inanem gloriam non sufficiat honor
et excellencia etiam quam usurpat nisi habeat etiam cum quadam noticia et manifestacione
aliorum quia hoc est gloria secundum Ambrosium clara cum laude noticia. Unde [illegible] intonat
[illegible] aput [illegible] non est [illegible] glaudi. Sic ergo primo est
appetere honorem et excellenciam in se quam appetere etiam cum noticia et conspectu aliorum
ista superbia inanis gloria prior et de inanis gloria soboles et filia prima superbia quia
[illegible] quam superbie [illegible] inanis glorie. sic omnia [illegible] filie
[illegible] hominum. superbie autem secundum Gregorium quatuor sunt species. prima quia superbi bonum
vel donum quod habent a semetipsis habere estimant. Aut si datum a deo credunt / atque
pro suis se hoc meritis putant aut certe iactant se habere quod non habent. ut scilicet ceteris
despectis singulariter videri appetunt. omnia ista [illegible] inanis glorie nisi quod appetitum
inanis glorie volunt hoc habere in laude et noticia hominum quia cupiunt de honore
et excellencia vel de donis receptis laudari et commendari ab hominibus. Unde super Math. Aug.
Omnes adulatores vendunt oleum et omnes appetitum inanis glorie emunt oleum
et assimilantur illis fatuis virginibus que in vasis oleum non acceperunt. Et ideo misso
in fine seculi dicitur ibunt emere ab adulatoribus [illegible] cum emere consueverunt clau-
ditur ianua et dicetur eis Nescio vos quia propter laudem et gloriam vel propter nitorem
consciencie bona opera fecerunt. Et ergo inanis gloria filia et soboles superbie et mala
est mater sed peiorum filia. Ad 3am est dicendum quod triplex modus inanis glorie potest con-
derari. primo ex parte eius de quo quis cupit laudari et de quo aliquis in conspectu
aliorum vellet gloriari. 2o ex parte testimonii illorum a quibus vellet laudari. 3o ex parte
eius vel ipsius gloriantis. et iste triplex modus inanis glorie potest esse peccatum mortale.
Primo si aliquis vellet gloriari de aliquo peccato vel de aliquo facto contra illud de quo
gloriatur non habet. quia iste non repugnaret divine reverencie peccaret mortaliter. In cuius
prima ad Cor. 4 Quid habes quod non accepisti. Et si accepisti quid gloriaris
quasi non acceperis. Secundo modo si aliquis testimonium hominum in gloria et laude preferret
testimonio dei et propter eius consciencie vel ut careret hominum testimonio dimitteret agere
contra mandatum dei mortale esset peccatum quia repugnaret divine caritati. In quorum persona
dicitur Iohannes XII. dilexerunt magis gloriam hominum quam dei. Tercio modo si quis sicut

[illegible] ... gloria ... [illegible]

opera que faciat refert ad gloriam hominum tantum in ultimum finem et gloriam hominum et de bono temporali
proferret laudi et glorie dei preferat esset peccatum mortale. Sed si quis vellet laudari de aliquo
bono opere ab hominibus non preferendo testimonium hominum testimonio divino et propter hoc consentiret
propter gloriam hominum tantum propter ultimum finem quia iste modus talis glorie dato quod esset vana
eo ipso quod esset propter hominum laudem non repugnaret dei caritati nec dilectioni proximi non
esset peccatum mortale sed veniale. Ad tertium est dicendum quod quia inanis gloria dicitur esse
filia superbie ideo videtur esse conveniens quod non esset vicium capitale. Sed dicendum quod est quod super-
bia dicitur esse regina radix et mater omnium viciorum ita quod ipsa propter hoc non est vicium capitale
sed est mater omnium capitalium viciorum et radix ipsorum et quia radix non est proprie arbor
ideo inanis gloria et alia superius nominata dicuntur capitalia vicia quia quod ipsis tamquam
quod arboribus multi rami generantur et multa alia vicia oriuntur. Possumus ergo dicere quod
quod ipsa inanis gloria tamquam quod prima arbor generata ex superbia mater aliquis ad iac-
tanciam verborum. Nam superbus se iactat et appetitus superbie semper iactat se ultra
debitam mensuram propriam excellenciam appetendo. Appetitus vero inanis glorie iac-
tat se propriam excellenciam in conspectu aliorum manifestando, ille interius affectando et
iste exterius manifestando. Secundo quis mater ad presumpcionem et superstitionem novorum quia
cupientes laudari novarum dogmatum videri esse inventores quod pertinet ad ypocrisim
velle videri et non esse vel existere. Tertio quis mater ad pertinaciam verborum dictorum. [illegible]
Volunt enim multi magis sententiam suam conformari ei quam velint ipsi se ei conformare
ita sunt pertinaces in corde dictis. Quarto quis mater ad contemptum divinorum quia secundum
Augustinum Sicut amor dei ducit ad contemptum mundi. Quinto mater quis ad inobe-
dienciam prelatorum quia inanis glorie appetitum se et superbi nolunt alium subesse
Sexto mater quis ad discordiam proximorum quia appetitum inanis glorie volentes
ab aliis separari non concordat cum aliis nec in dictis nec in factis. Iste ergo sunt
sex filie inanis glorie secundum Gregorium 31 moralium. Iactancia verborum presumpcio novorum
pertinacia propriorum dictorum contemptus divinorum inobediencia prelatorum et discordia proximorum
sed pertinaciam [illegible] ... in titulo [illegible] Inanis
igitur gloria vicium capitale est quia ex ipsa multa alia vicia oriuntur. Ad ultimum est
dicendum quod aliud est querere quo vicio sancti viri tamquam temptantur vicijs carnalibus
ut gula vel luxuria quia talia vicia sunt hominum magis familiaria et dyabolus per
talia vicia in nobis superius parte facta carne accipit per parte sua contra animam eo quod
absque omni exteriori suggestione talis concupiscit adversus spiritum. Et si caro simul sit
cum dyabolo instigante familiarius et carnalius impugnat sanctos homines unde dicit Ambrosius
cum dyabolus fideles et sanctos homines non nisi per milicias impugnare consuevit ad
intelligendum est quod carnalius et familiarius per talia vicia impugnatur. Sed si queratur
quo vicio sancti viri cadunt tamquam cadunt vicio inanis glorie quia per tale vicium
dyabolus temptat forcius, acucius et subtilius, forcius quidem quia in hoc agressu
temptacionis quo per carnalia vicia sanctos vincere non potest quasi confusionem
passus forcius se armat, unde Crisostomus dicit quod valet sancti viri carnalibus peccatis non
vinci, sed postquam omnes naturales vicerunt tunc dyabolo instigante per vanam
gloriam cadunt. Acucius autem dyabolus temptat per tale vicium quia ut dicit Hugo super
regulam Augustini Si homo vigilat hoc dyabolus non timet quia ipse numquam sopitus
capitur. Si vero ieiunat hoc non timet quia ipse numquam cibum capit. Si continenciam
servat non timet quia ipse muliere non utitur. Sed si homo humiliter et concor-
diam servat vehementer ipse expavescit quia illud videt hominem servare in
terra quod ipse in celo servare contempsit. Tertio ergo superbia vel inanis gloria
est vicium subtile quod dyabolus de celo cecidit, acucius de ipso temptat sanctos homines
Subtilius autem quia ut dicit Augustinus qualis vicis ... inanis glorie appetitus

sentebat affect(us) et quit tam vacandi v(e)l videt atq(ue) studiosus congau(de)t t(ame)n
leco [illegible] q(ua)li(ter) neglet q(uam) q(ui) s(un)t temptac(i)o(n)e q(ue) h(abe)t [illegible] i(n) te p(ro)
vanitatib(us) vac(at) [illegible] vado q(uod) i(n) carpac(i)o(n)e [illegible] s(un)t temptac(i)o(n)e et q(ue)
ab [illegible] libera(re) [illegible] (com)p(er)tat eq(ue) et si petat ab ea liberari venit atq(ue)
[illegible] vetera [illegible] v(e)l sit ut [illegible] [illegible] divina i(n) [illegible] ve
n(on) possit accede(re) a(d) ab [illegible] liberare ut i(n) ad(?) possit [illegible] t(ame)n
[illegible] victoria [illegible] et temptac(i)o(n)e victa [illegible] videte [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

quia in [illegible] et in iniurias [illegible] patientie laudabiliter in iniurias suas dei [illegible]
inimicos in [illegible] sed quia ubi cum secreta in cogitatus sunt pectoris. in F 16 vade
post me sathana [illegible] ut plerique putant cum suma sathanas [illegible]
petrus [illegible] dicitur vade retro me sathana i. sequere me quia contrarius es
voluntati mee. hic vero audit vade sathana [illegible] dicitur retro ut [illegible]
in ignem eternum [illegible] et augustinus in F 2a scriptum est dominum deum tuum ador[abis]
in quo notatur [illegible] quod [illegible] filius [illegible]
[illegible] adorabis [illegible] et illi soli
servies [illegible] glosa [illegible] dominum deum tuum adorabis [illegible]
[illegible]
[illegible] dulia [illegible] latria [illegible]
[illegible] deus [illegible] latria [illegible]
dulia [illegible] latria [illegible] soli deo [illegible] ydolatria [illegible]
[illegible] soli deo [illegible] ydolatria [illegible] glosa [illegible] latria [illegible]
latrie [illegible] deo [illegible] dulia dicitur [illegible] soli deo
latria dicitur [illegible] ydolatria [illegible] soli deo [illegible]
[illegible] temptationes [illegible] temptationes
[illegible] temptationes [illegible]
[illegible] capite
[illegible] capitis [illegible]
[illegible] caudam [illegible]
[illegible] capite [illegible]
[illegible] capite [illegible] adorare
[illegible] adorandum [illegible] amputato capite [illegible]
[illegible]

p̄ter inq̄ ꝛ bus aūt p̄missis ꝯfessionibꝫ in q̄bꝫ adaque apta mille xp̄iana [illegible]
tanta dr̄ ꝯscripta i s̄cis vadiatibꝫ ꝛ ꝯsumata apq̄bꝫ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ꝛ bꝫ ꝫ ꝫ ꝯfirmā dilectorꝫ q̄ sc̄o [illegible] [illegible] q̄ q̄ ī [illegible] ꝛ ꝯsulte a cōis.
ꝯcupiscēa actoꝝ ꝛ s̄up̄bia uite ꝯ t̄plā [illegible] toda [illegible] [illegible] defessus
[illegible] [illegible] tam gule apparuē debe ꝯ ut [illegible] ꝯcupiā [illegible] oroc s̄up̄bie
ocasia auaricia pellas bꝫ p̄t i templo de gule dya⁹ s̄upauit i ꝯcupis
i ydolo belis ꝛ draconis ꝑfigurant̄ i babiloīa s̄r. ydolū belis q deo cale
bat̄ ꝑ auaricia [illegible] ꝛ bibē dicebat̄ q̄ daniel destruxit ꝛ sacerdotes eius
i [illegible] i cetera i ꝑfectura draco habitabat q̄ rex ita tanq̄ deū ꝯfirmabat
aū sacerdos statuꝫ hora cibū afferebat daniel aūt massā de pice ꝛ
adipe ꝛ pilis ꝯfecit ꝛ i os draconis ꝯicit q̄ cū comedisset statim crepuit
[illegible] [illegible] ꝛ populus q̄ danielē ꝛ destructus daniel i lacū deiecerunt q
[illegible] gule s̄upauit p̄t ceꝰ s̄upauit dya⁹ i templo de s̄up̄bie ꝛ ꝯcupi
[illegible] fuit i dauid ꝛ uicto golie golias s̄up̄bissimus de fortitudine sua [illegible]
[illegible] q̄ dd̄ cū funda ad terā [illegible] ꝛ ipso gladio sua interfecit
golias [illegible] [illegible] s̄up̄bi [illegible] [illegible] dd̄ aūt pastor q̄ [illegible] s̄up̄bia
[illegible] p̄t q̄ i templo de s̄up̄bie humilit̄ [illegible] ꝛ p̄t dya⁹ i templo
[illegible] dd̄ [illegible] q̄ ceꝰ dd̄ [illegible] [illegible] ꝛ [illegible] ꝑfigurant̄ ꝑ offerendo sibi
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i ꝯfecit s̄t p̄t [illegible] auaricie s̄upabat
ut tunc [illegible] [illegible] [illegible] humilit̄ [illegible] q̄ dya⁹ [illegible] q̄ co
[illegible] s̄ola [illegible] dya⁹ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

laudis, nullus sit nisi ille qui secundum bellum ingreditur. Nam si facile est ipsam vi-
tare si negatur, difficile tamen est ipsam non appetere si offertur. Ex quibus apparet verum
esse quod Christus dicit. Cum autem vicia locum habent in fronte dyaboli, inanis gloria etiam
in fine et locum tenet. Circa tercium possunt esse quinque dubitaciones. Prima utrum per solam
temptacionem avaricie dyabolus fuit a Christo repellendus. 2a utrum semper avaricia sit peccatum
mortale. 3a utrum in momento dyabolus potuit ostendere omnia regna mundi. 4ta utrum dyabolus
possit divicias dare cui placet. 5ta utrum dyabolus sponte et voluntarie relinquit
Christum. Ad primam ergo dicendum est quod Christus ex duobus probat per solam temptacionem avari-
cie Christum dyabolum repulisse. Primo propter ydolatriam ad quam ipsa avaricia indu-
cit. Secundo propter dei filiacionem a qua avaricia hominem excludit. Nam super verbo ad
Ephesios v. Omnis fornicator aut avarus quod est ydolorum servitus dicit glossa quia
nummus vel denarius est deus avari, et res quas deus vult indigentibus ministrari
sibi usurpat et recondit. Inducit enim avaricia hominem ad ydolatriam quia
ita accendit avarum et cupidum diligere pecuniam vel divicias vel quacunque tempora-
lem rem loquendo de cupiditate generaliter ut ibi constituat suum finem et dileccionem
et reverenciam quam debet soli deo exhibere exhibet creature quod pertinet ad peccatum
ydolatrie. Et quia hoc est facere deo iniuriam honorem et amorem deo debitum
creature impendere ideo per solam hanc temptacionem meruit dyabolus a deo repelli. Unde
dicit Crisostomus: Cum Christus a dyabolo passus temptacionis iniuriam diceret sibi
Si filius dei es mitte te deorsum, non est Christus turbatus nec dyabolum increpavit.
Sed cum dei honorem sibi usurparet dicens hec omnia dabo tibi si cadens adoraveris me, exaspera-
tus est et repulit eum dicens: Vade sathana, ut nos illius discamus exemplo
nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere, sed dei iniurias nec ad auditum
sufferre, quia propriam iniuriam patienter pati laudabile est, dei autem iniuriam dissimulare
nimis est impium. Secundum sic ostenditur: nam dyabolus prius temptavit Christum de eo quod dei
filii et spirituales viri appetunt et desiderant scilicet de vana gloria, ut scilicet faceret
aliquid ad ostentacionem hominum. Sed tercio perduxit temptacionem ad illud quod non est fi-
liorum dei neque videtur spiritualium sed carnalium solummodo divicias et res temporales con-
cupiscere. Unde ad excepcionem dei hinc in primis duabus temptacionibus semper dixit Si filius
dei es. Sed in in tercia solum dixit hec omnia dabo tibi si cadens adoraveris me, quia ista
tercia viris spiritualibus qui sunt dei filii per adopcionem convenire non potest. Ideo dum prime
propter ista ergo statim fuit repellendus, quia Christus non solum erat dei filius per adopcionem
sicut viri spirituales sed eciam per naturam. Ad 2am est dicendum quod avaricia prout scriptura dicit
inordinata concupiscencia pecunie et diviciarum, nam ut Ysidorus: Avarus dicitur quod est
eris avidus, vel ergo quis habet inordinatam concupiscenciam pecunie et diviciarum quantum
ad ipsarum acquisicionem quia tanta est aviditas quod res aliorum surripit ut possit
pecuniam et divicias undique acquirere, et sic avaricia est semper peccatum mortale
quia opponitur et contrariatur illi precepto Non concupisces rem proximi tui, non servum
non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia que illius sunt. Concupiscencia namque
concupiscencia completa rerum aliorum opponitur directe iusticie et pertinet ad rapinam
vel furtum. Ideo sicut rapina vel furtum semper est peccatum mortale sic avaricia.
Alio modo potest quis habere inordinatam concupiscenciam pecunie et diviciarum quantum
ad animi affeccionem. Et tunc si tanta delectacio sit quod dileccionem Christi preferat (?)
directe, et non dimitteret facere contra dei precepta ex affeccione et recepcione pecunie
et diviciarum quas ipse possidet, talis quidem avaricia est peccatum mortale quia isto
modo avaricia opponitur directe caritati et tollit hominem ultimum finem, et ipsum

Dubia

et ipsum deum qui est vita anime. Si non non potest tamen quod homo propter temporalia non
agit contra precepta dei vel corporis dilectionem preferret dilectioni dei tunc non est
peccatum mortale sed veniale. Ad 3am est dicendum quod ad potest triplex visio secundum Augustinum
xii super Genesim intellectualis, ymaginaria et corporalis. Augustinus vult quod men-
talis vel intellectualis dyabolus ostendit Christo qualiter regnaret in mundo. Aliquos
regit per avariciam, aliquos per luxuriam, aliquos per superbiam, aliquos per unum
vicium alios per aliud, ita quod nomine regnorum mundi intelligatur vicia et peccata
quibus dyabolus miseros homines regit, et quod ostensum dicitur id est expositum Christo dicendo
dyabolus Christo per quem modum regnaret in mundo dicitur sibi intellectualiter regna mundi
ostendisse. Theophilus vero dicit quod ista ostensio fuit ymaginaria quia in ipsa fanta-
sia Christi fecit dyabolus apparere similitudinem omnia regna mundi et gloriam et pompam
ipsorum, visione namque ymaginaria videtur quidem similitudinem non ipse res sed
rerum similitudines et ymagines. Sed Crisostomus dicit quod ista visio vel ostensio fuit corpora-
lis scilicet quantum ad partes principales mundi ita quod dyabolus ostendit Christo non ut videret terras
Cuntates et castra aurum et argentum predicavit, sed partes principales in quibus
unumquodque regnum vel civitas posita erat digito dyabolus Christo demonstrabat
unicuique quod regni honores et dignitates ostendebat, et hoc videtur magis probabile
quia ex quo illa temptatio corporalis erat visio corporalis esse debebat. Ad
quartam est dicendum quod dyabolus duo promisit Christo: primo regnum et principatum. Secundo
gloriam rerum ut aurum et argentum et alias divicias que sunt gloria regnorum
et principum, et in utroque mentitur quod regnum et principatum non potest dare nec
gloriam rerum puta aurum et argentum conferre potest. Nam in quolibet regimine et
principatu duo possumus considerare: primo ipsam potestatem dominandi et ordina-
cionem omnis superioris ad inferiorem. 2o ipsius potestatis acquisitionem et exercitationem.
Circa primum ergo ad primum omne regnum et omnis principatus datur a deo non a dyabolo
quia ut dicit Apostolus ad Romanos xiii Omnis potestas est a deo et que a deo sunt
ordinata sunt, unde concludit ibi quod qui potestati resistit dei ordinationi
resistit. Sed quantum ad 2m Si acquisitio et exercitatio regni principatus et potestatis
est iusta non fallaciter et tyrannice usurpata et quod ipsa potestate iuste et
licite acquisita utatur non abutatur similiter est a deo. Sed verum est quod iniusta acqui-
sicio regni principatus vel usurpatio potestatis et abusus eius est a dyabolo. Unde
Osee viiio de illis scribitur qui usurpant et abutuntur dominio et potestate: Ipsi
regnaverunt non ex me, principes extiterunt et non cognovi eos. Similiter men-
tiebatur de 2o quia eciam non aurum et argentum et omnes divicias possumus
dupliciter considerare: primo quantum ad rerum substanciam et naturam. Et sic dyabolus temporalia non potest
dare sed deus quia secundum naturam suam huiusmodi sunt valde bona iuxta illud Genesis primo Vidit
deus cuncta que fecerat et erant valde bona. Secundo quantum ad acquisitionem et usum
ipsorum. Et si quidem aliqui acquirunt aurum argentum et divicias alias iuste
et licite et iusto titulo possidebant ac iuste secundum dei precepta utuntur talia
a deo sunt quia deus temporalia creavit ad usum hominum et ad sustentationem ne-
cessariam. Sed si aliqui iniuste acquirunt per furtum rapinam usuram vel per ydo-
latriam pacta et conventiones cum dyabolo faciendo et male et contra dei precepta
divicias huiusmodi vel male acquisitis utuntur, tunc iniusta acquisitio et prima dispen-
satio non est a deo sed a dyabolo. Unde dicit Crisostomus super hunc passum quod illa que
per iniquitatem fiunt in mundo puta per furtum aut per periurium acquisitas divi-
tias dyabolus dat ita quod dyabolus quibus vult divicias dare non potest sed illis
qui volunt ab ipso recipere per furta per periuria per ydolatriam et alia peccata dare potest

et replet creaturas temptacionem humanitas [illegible] dei [illegible] in singulis actibus veri dei et veri ho[minis]
[illegible] carnales [illegible] humanitas cum divinitate filii dei [illegible] humanitas [illegible] divinitas cum [illegible]
natus de spiritu sancto et in adoracione magorum [illegible] in fuga in egiptum [illegible] humanitas [illegible]
humanitas in [illegible] celi deitas in temptacione et [illegible] humanitas in ministerio angelorum divinitas cum deus hic
[illegible] humanitas [illegible] facit [illegible] mundi [illegible]
[illegible] et [illegible] temptacione [illegible]
[illegible] audito dei voce [illegible] replet cum [illegible] tenuit [illegible]
[illegible] abscondit [illegible] usque ad [illegible] temptaciones [illegible]
[illegible] cum [illegible]
[illegible]
[illegible] cum timore [illegible]
Et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei [illegible]
[illegible] ministrabant ei [illegible] ministrabant [illegible]
[illegible] dominus [illegible] ut dicitur [illegible]
[illegible] quemadmodum [illegible] temptandi [illegible] et forte [illegible] cum angelos [illegible]
[illegible] apparuerunt [illegible] ut

ut innocentie videtur procedit tertia ut victoria sortitur per victoriam status angeli fuerunt ut ... [illegible]
confirmati sicut dictum est per assumptionem esset manifesta que ... et super angelicam naturam ... [illegible] comparacionibus
... ut ... [illegible] ... et ... tertia ... cum archangelis ministrant ... ministra
... accipi ... de corporali ... ut ... ministrabat ... in ... [illegible] ... ministrat
bat scriptura ... apparuit ... ut ... ministrabat ... ut ... ministrat ... Christo
... [illegible] ... circumministrabat ... adversarie ... angeli ...
stabat ... [illegible] ... quod ... velle ...
pro ... [illegible] ... ut ... fuerunt ...
ipse fuit ... magna ... [illegible] ... quod ...
vellebant ... [illegible] ... fuerit ... [illegible]
cum ... [illegible] ... adoravit ad pedes eius ut ... [illegible]
... [illegible] ... faciebat ... erat ...
... illos non erat ... alibi ... portantem angeli forte dicitur ...
... Danieli ... [illegible] ... portantem cum angelis ... [illegible]
... [illegible] ... ad Danielem ut ... [illegible] ... portavit ... forte
... angeli ministrando apportabant forte ...
... [illegible] ... ad ... [illegible]

Tunc reliquit eum dyabolus et ecce accesserunt angeli et ministrabant ei / hec est
tercia pars ewangelii in qua describitur qualiter hostis a Christo fuit victus et oppressus Et
tanguntur hic duo primum pertinet ad fugam hostis secundum ad gloriam triumphantis / primum ad
primum dicit Tunc reliquit eum temptator usque ad tempus Et dicit Lucas pro ea per
fidus eum impugnaturus est Nota quod non reliquit eum dyabolus quasi obediens precep-
to eius quod dixerat ei vade Sed divinitas Christi compulsit inde dyabolum Et hoc dicit illud
Crisostomus Ad animum pertinet consolacionem quod non tamen diu homines dyabolus temptat quamdiu
vult sed quamdiu Christus permittit eum temptare / repellit tamen propter eius infirma naturam semper ut [illegible]
aliud [illegible] efficiendis. Deus qui non patietur vos temptari ultra quam potestis [illegible]
Crisostomus super Matheum Si tamen posset non quamdiu vult ullus nostrorum remaneret Et
nota quod quia tota vita nostra est in pugna contra dyabolum ideo Lucas non dicit absolute
quod reliquit eum dyabolus sed usque ad tempus / quod licet sancti aliquando eum a se repellant
sed tamen ad eos redit / quia milicia est homini super terram Iob 7o unde quocienscumque
ille redit impugnando toties eum fugare debemus in resistendo secundum illud Iacobi / Re-
sistite dyabolo et fugiet a vobis Nota eciam quod non sic dyabolus eos quos temptat de-
relinquit sed aliquando cum eis manendo quiescit Unde Iob 40 dicit de dyabolo Sub umbra
dormit scilicet in secreto thalamo cordis humani Quandoque autem sicut in aliis dyabolus pro eo quod
temptavit non manet sed recedit ab eis / nec tamen redit sed illud tempus expectat sed
sunt illi qui sepe patiuntur recidivum ad quos fit sicut dicitur [illegible]
Luce 11 Revertar ad domum meam unde exivi Quidam alii a quibus recedit et redit
sed non fugit sed longo passu recedit sed sunt tepidi quos non plene deserit /
Alii vero sunt a quibus recedit et fugit sed ad hunc eos non relinquit sicut
viri perfecti qui fortiter ei resistunt et ipsum sepe in fugam convertunt sed non ita
omnino eum fugiunt quin interdum redeat et tamen eos non omnino relinquit ita quod in
nullo casu pro ea molestat perfectissimi sunt sed sicut in beata virgine quod singulari
privilegio et non dubium de Christo quantum ad primum Et duplex est quod per has tres
temptaciones dyabolus ipsum Christum et [illegible] nunquam ultimus ausus est aggredi ad tem-
tandum Sed quod dicit Lucas quod dyabolus recessit usque ad tempus / referri potest ad mem-
bra dyaboli scilicet iudeos per quos ipsum pro ea erat impugnaturus ut dicit Glossa interlinearis
vel eciam hoc referri potest ad membra Christi sicut ait glossa ibidem super Lucam quod usque
ad tempus scilicet passionis quando non solum insidiis sed aperte impugnavit et hoc quantum
ad primum dictum Et subdit quantum ad secundum Unde nobis eciam ille antiquus hostis
aliquando temptacione intermittit ut cum securius repente invadens facilius corrumpat [illegible]
[illegible] in hystoriis dicit quod recessit lucifer a domino ad tempus scilicet tempus passionis
domini rediit timore mortis putans eum decipere / tunc omnis victus relegatus est
in inferno In diebus autem [illegible] resolvendus 2m Iohannes in Apocalipsi / quantum ad 2m quod
pertinet ad gloriam triumphantis dicit Et ecce angeli accesserunt unde patet 2m Crisostomus
quod domino propiciante abscesserant angeli ut darent locum dyabolo adversario primum
ne forte videns angelos circa eum non appropinquaret ad eum / non autem dicitur discedentibus
angelis quid fecit ad ministerium eius dicit in textu dicit quod et ministrabant ei Hu
quo autem illi ministrarent sicut non possumus ut dicit Crisostomus Cum ad curationes infirmitatum [illegible]
[illegible] cum ad correctionem animarum / cum ad effugacionem demonum que omnia per ipsum
faciebat unde eis faciebus ipse facere [illegible] / tamen manifestum est quod non propter necessitatem impo-
tencie eius sed propter honorem potestatis eius / non enim dicitur quod adiuvabant eum sed quod mi-
nistrabant [illegible] Et non hic [illegible] quod ad
[illegible] vel eciam possumus dicere quod ministrabant ei cibum et potum Et non [illegible]
nobis eciam temptaciones demonum vincentibus angeli eciam ministrantes assistunt nobis ut dicit

[illegible] ministrabat [illegible] deum [illegible] 3o [illegible]
[illegible] ministrabat ei [illegible]
[illegible] angelorum [illegible]
[illegible] dyabolum [illegible] temptacionibus [illegible] angelicas et ministeria [illegible]
[illegible] tota [illegible] delectaciones [illegible]
[illegible] angelicas [illegible]
temptacionibus [illegible] accesserunt angeli ministrabant ei [illegible]
[illegible] ministerium angelorum [illegible] consolaciones [illegible] temptacionibus [illegible] dyaboli
[illegible] consolacio [illegible] delectabitur [illegible]

et dum ei fuit in solitudine positus iterum angelos apparat quia uicit ne ipse ante uictoriam fugaret quam de fugaret ipse qui non illam forciter deuicit et uictus fugit et recepto ibi angeli consorcio apparuit ut ita dicatur quod tentatio conflictus desiderabilis victoria angeli respecte suscipiende plenam delectationem terrestrium sopratorum ... quantitatibus et uarias generalitates et utique et lazarum ipse formare ... ac fauens ... augustie suscipiendi ... et deleuit
hylarius contra ... ad confringendas temptaciones vel ieiunium et abstinentiam vel
male esuriens cum desiderium cibus vsus est panis, quod ergo petiuit conuertit sibi vel
vsu lapides conuertit panem / Audiat ergo dyabolus quod non in solo pane viuit homo
i. in vsu alimenti vel ... in obseruantia mandatorum dei quibus non quaedam inflatus fuerit
quasi sanctus ductus est et super templi / et qui estimant se constitutos in perfectione
sanitate tunc positus est super pinnam templi / et hic temptacio fiat prima quia victoria
temptacionis glorificacionis operatur et fit causa iactancie Vnde notandum quod Christus ultimo tercium
sustinet super templum ante dyabolus eum duxit et tamen ad abstinentiam laudabilem sponte
procedas extolli autem ad fastigium sublime non accesseras fuge exaltacionem unde et non
patiaris ruinam Ascensio autem mentis et passio ad altitudinem dominacionis et glorie huius
mundi que de superbia cordis descendit Tu ergo volumus dicere fieri quod est ascendendum
mortem magis cogitare de diuiciis et honoribus accipiendis dicit tunc princeps mundi
gloriam regni sui tibi ostendit / Tercio loco tibi promittit causas ut si volueris illa conseruare
seruias ei negligens iusticiam dei / A omnibus hiis deo liberet nos christus qui pro nobis temptatus
est passus Alibi mobilisando tercium processum huius ... secundum hugonem in quodam
tractatu Adhuc hoc aliud ducitur a spiritu in desertum i. hominem desertum ab ipso et
deserentem ipsum Ex quo enim cum homo deserunt mundo ab ipso desertus est desertus
vos apostolus qui desiderat ut superabundat gracia superabundat culpa si quam nimia tamen sua
superhundate peccata superhabundauit et gracia et vt de fratre patris in desertum nostrum eius
in nos desertorum quod vltimum est desertum malum in quo nos reliquit quoniam ut sequimur
vestigia et ducamur post eum ut pecus in desertum bonum non a carne sed spiritu non nostro
sed suo Est autem septuplex desertum bonum in quo ducitur homo a septuplici spiritu bono
Primum desertum est cum deserunt ipsa deserta mala quod est deserere peccatum mortale In hoc
desertum homo ducitur a spiritu timoris qui habet expellere peccatum Secundum desertum est deserere
mundum cum suis oblectacionibus / in illud ducitur a spiritu pietatis i. cuiusdam pie et
deuote affectacionis in deum ex amore sed non ex timore / Tercium desertum est deserere
carnem et eius desideria / in quod ducitur a spiritu sciencie eo quod non de carne sapit
Quartum desertum est deserere voluntatem / in quod homo ducitur a spiritu fortitudinis Ardua
enim valde est propriam voluntatem quia cetera deseruntur deserere / Quintum est deserere rationem
secundum humanitatem vel sensum proprium ut homo non ambulet secundum rationem humanam que corrupta
ta et ceca est Sed secundum rationem diuinam que virtus eterna est In hoc desertum
ducitur homo a spiritu consilii ut videlicet suum deserens sensum dei magis intendat sensui Sextum
desertum est deserere propter deum i. consuetam humanam propter diuinitatem sublimiter
contemplandam In hoc desertum homo ducitur a spiritu intelligencie ut ei vacet va-
tate et videte quoniam suauis est dominus Septimum desertum est deserere deum propter
deum Christum non tamen totum deum sed Christum deum ipsum imitans et totum deserens nimirum
Sic paulus apostolus voluit anathema ad tempus esse i. separatus a Christo pro fratribus
suis ut salui fiant per et sic ipse prerogatiue et multis fratribus Et sic iam non
propter Christum sed qui propter deum Et sic deo nec vltra ita illo deserto nec vltra
In hoc desertum ducitur homo a spiritu sapiencie et talis perfectio Et haec conformatur
hec sapiencie dei que illud ipsum expediebat fecit relinquens nobis exemplum ad imita-
dum Et hic altus et adeo perfecta ut perfectior in homine excogitari non posset
nec comprehendi cum communicat nisi forte quam de ipsa gustu didicit quid non sit quod
deserit Notandum autem quod singuli istorum desertorum habent deserta sua Nam egressu
primi deserti homo deserit septem vicia principalia et qui ab eiusdem alios septem
demonia i. quinque peccata In ingressu secundi deserti homo deserit quatuor quibus
demencia mundi scilicet terrena sublimitate propriam dominacionem affluenciam et vanam gloriam
In ingressu tercii deserti homo deserit oblectacionem quinque sensuum videlicet in tactu molli-
ciem In gustu dulcedinem / in olfactu suauitatem / In visu amena et placita

In auditu sonora et iocunda. In ingressu quinti deserti descendenda sunt tria · debet enim homo
deserere voluntatem suam propriam secundum voluntatem non propriam per voluntatem maiorum ymmo et minorum
in quo primo est voluntas dei bona. Secundo 2a beneplacens. In 3a perfecta. In ingressu
quinti deserti spiritus propheticus descendit est in decem · in quibus homini vacare desiderat quorum
est esse quorum primum est de tribulatione mundi. 2m est de dampnatione peccatorum mundi. 3m est de periculo
mundi. quartum de ratione mundi · quintum de incarnatione ministerio christi · sextum de corpore christi in sacra-
mento. Septimum de iudicijs. Octavum de immortalitate anime et egressu eius a corpore gr.
et qua nascitur vel salvetur. Nonum de fine mundi · decimum de potestate fine quod omnia
mysteria sunt hinc. Inde vero. In ingressu septimi deserti debet homo deserere proximum ergo
scilicet sustentatione protectione eruditione et compassione. In ingressu septimi homo septem
placuit desiderat dominum propter proximum · vel personis septem deserit bona spiritualia quibus
possum dei et in spiritu dei habebat horum septem · duo sunt audire deum et audire
a deo esse primum habebat in lectione · alterum in oratione · alia duo sunt tranquillitas mentis
et animi puritas · quibus non mirum ut prius estimamus propter propter labores continuos
et cottidianas sollicitudines · tertium est querere faciem dei id est meditari cotti-
die nec aliquid quam deum. Sextum et septimum sunt contemplari et contemplari a deo. Contemplandi
ad contemplacionem · contemplandi ad admiracionem · Hec autem deserta recolligenda omnia
indicis quod primi deserti sunt septem deserta secundum gregorium · tertium quintum quinti tria complexionis
Sexti quatuor Septimi septem quae sunt simul 30 unusquisque placet. Remigius hoc verum
viam deseruit et ab alijs abstinuit. Qui per xl diebus ieiunavit nec tamen
sine noctibus id est infinitis varijs tribulacionibus · non ante nisi post ieiunium magnum
esuries sequitur et ipsa quam magna qui enim tante perfectionis fuit non per aliud
esuriendi ministeria · nec fiet propter quod angeli ministrant illi esurienti ministerium non solum
hic quod frequenter accidit et spiritualiter cum refectione · sed et tandem cum tollent deinde multis
et offerunt ihesu qui satis cum recubuit in regno celorum et Item hic possunt esse 2es dubia
dubitaciones · prima utrum dyabolus sponte et voluntarie reliquerit christum · Secunda utrum angeli
qui accesserunt ministraverunt christo in corporali refectione · 3a utrum quare accesserunt
angeli post temptacionem. Ad primum est dicendum quod hanc dubitacionem Crisostomus determinat
super hunc locum dicens quod probabiliter intelligi potest · quod dyabolus non voluntarie nec quasi
obediens precepto christi recessit · sed divinitas eius et spiritus sanctus qui erat in eo
compulsit dyabolum et violenter expulit ipsum · Quod ut ait facit ad nostram magnam
consolacionem · quia ex hoc intelligere possumus · quod non tamen diu dyabolus temptat homines
quamdiu vult sed quamdiu christus ei permittit. Unde si parumper permittit quem temptare
tamen repellit eum statim propter naturam infirmitatem secundum illud apostoli fidelis deus
qui non permittit vos temptari supra illud quod potestis · sed faciet cum temptacione
proventum ut possitis sustinere. Ergo dyabolus confusus fuit et verecundiam passus
quod temptacione christi et invitus recessit possumus intelligere · quod quotiensque vincitur
et verecundiam patitur per sanctos viros quos eos temptat et ipsi non consentiunt ei ad
hunc tanta est eius superbia quod voluntarie non recedit ab eis · sed per bonos angelos
expellitur recedit propter infirmitatem humanam. Ad secundum est dicendum quod secundum Crisostomus
signanter dictum non est quod angeli descendentes ministrabant ei · sed accesserunt quia semper
erant in terra ad ministerium christi · sed tunc quando dyabolus christum temptavit voluit preceptum
domini angeli recesserunt ut locus dyabolo daretur aditus christum temptandi · ne
forte dyabolus videns bonos homines angelos circa eum consistere non appropinquaret
ad christum. Alii dicunt quod ministrabant ei angeli ad corporalem refectionem quia dyabolus
recessit · quia dictum est quod per xl dies et noctes esurivit. Sed Crisostomus dicit
dicit quod in quibus rebus angeli ministrarunt ei scire non possumus utrum ad sanacionem

infirmitatum, tum ad tuicionem animarum vel ad fugacionem demonum et malorum spirituum
que omnia potest per bonos angelos facere. Unde cum dicitur ipse fuit videtur cum
literaliter sit intelligendum ipsum ministrare, certum est hoc quod non ministrabat ei propter neces-
sitatem impotencie eius sed propter honorem potestatis eius. Unde non est dicendum quod
angeli accesserunt ut adiuvarent eum sed ut ministrarent ei. Ad idem est [illegible]
[illegible]
ei ut audiat [illegible] angeli [illegible] angeli ministrabant
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ductus est Ihesus in desertum a spiritu ut temptaretur a dyabolo. Quia sacri ieiunii
quadragesimalis abstinencia est utilis ad omnium fidelium christianorum sanctificacionem et salutem
ab ecclesia introducta, hinc est quod nullus christianorum cuiuscumque status ab eius abstinencia
excipitur nisi quos etatis et infirmitatis necessitas excusant ut habetur in decretis dis-
tinctione. Sunt autem fideles christiani in triplici genere. Quidam sunt mali et peccatores. Alii sunt
boni mediocriter qui a criminalibus peccatis sunt immunes quamvis immunes sint sed in bonis
operibus sunt desides. Tercii sunt valde boni qui quantum possibilitas humane vite admit-
tit a peccatis sunt liberi et in bonis actibus continui. Primi sunt in statu incipiencium,
secundi in statu proficiencium, tercii in statu perfectorum. Et hii a spiritu dei ducuntur et illorum
quilibet pro suo statu illud tempus ieiunii et presens. Primi quidem ut hii qui per totum
annum illecebrose vixerunt per peccatorum oblectacionem nunc saltem illo tempore convertantur et
resurgant per penitencie castigacionem. Secundi ergo ut qui toto anno bona facere negle-
xerunt per desidiam vel rei familiaris occupacionem nunc neglecta recuperare stu-
deant per solertem bonorum operum exercitacionem. Tercii ergo presens est illud tempus
qui toto anno deo servierunt continue tunc per excelciorem operacionem et intencionem devocio-
nis nunc isto tempore fervencius assurgant et se recolligant ut fructus accidat
ad divinorum contemplacionem. Hec igitur tria divina illorum statuum triplex est desertum. Primum
est penitencie quod ingredi debent incipientes. Secundum est desertum sermonis quod ingredi debent
proficientes. Tercium est desertum solitarium quod ingrediuntur perfecti et soli deo adherentes.
Sed nullus eorum potest ingredi predicta deserta nisi a spiritu sancto ad hoc moneatur. Que
quidem monicio spiritus sancti fit diversimode secundum diversitatem statuum. Nam aliter monet
incipientes, aliter proficientes, aliter perfectos. Et ad hoc valent verba ewangelii. Nam
ubi Matheus dicit ductus est Ihesus in desertum a spiritu, Marcus dicit expulit eum spiritus. Lucas
vero ait quod Ihesus agebatur a spiritu sancto in desertum. Ita quod aliud est a spiritu sancto
expelli, aliud est a spiritu sancto agi, aliud a spiritu sancto duci. Spiritus siquidem
dei expellit per potenciam, agit per bonitatem, ducit per sapienciam. Primum competit
incipientibus, secundum proficientibus, tercium perfectis. Expulsio fit contra nostram voluntatem, sed
ductio nostra voluntate. Perfecta. Primum ergo desertum est penitencie ad quod nos [illegible] illud
Expulit — dicit Marcus: expulit eum spiritus in desertum. Circa quod desertum quatuor sunt notanda: primo
quare vita penitencie deserto comparatur; secundo quare post in illud desertum expulsi
dicuntur; tercio quare peccatores in illud desertum expelli compellantur; quarto quid potest in
isto deserto agere; quinto quid nos peccatores in hoc deserto agere debeamus. Circa
primum est sciendum quod penitencia deserto comparatur racione sue austeritatis. Desertum enim est
locus durus et austerus utpote spinis et tribulis obsitus et ab omni solacio
humani solacii sterilis. Sic penitencia nutrit spinas compunccionis et tribulos tribula-
cionis. Psalmus: Conversus sum dum configitur spina. Unde Iudith [illegible] contricionem carnis
[illegible] cum tribulis et spinis deserti. Iustum est enim ut qui peccaverunt per carnis

175 a

ptli quinta in interlinea glossa li fregit tabulas ad radices montis
22 quarta est mense fuerunt primitus rupti muri ierusalem quod di
quasi obsidente deo quod habetur in regum ultimo ierusalem nabuchodonosor
19 augusto quoniam in illo fuit civitas destructa ieiunabat autem in quinto mense
2 templum ut quod habetur 4 regum ultimo et succensa fuit per regem babilonis
incensum nuntium venisse civitatem ultimo eo est mense ut de sedecia fuit per [illegible]
19 octobri quoniam in ea fuit godolias occisus ieiunabat est in mense 10
dispersi ut quod habetur in regum ul 2 et tribus iuda et reliqui
1 ianuario quia in 10 mense rex babilonis ierusalem ieiunabat [illegible] in mense 10
quo primo in regum ul quarto est mense obsessa [illegible] primitus [illegible] obsedit. de
tunc in babilone audiit quod erat in babilone de israel audierunt civitate
ad templum fuisse destructum 10 mense et vero [illegible] audierunt
[illegible] sunt in glossa scilicet ... allegato zacharie [illegible] in originali super zacha
[illegible] ieiunium [illegible] cetera ieiunia [illegible] [illegible]
[illegible] decimas quod [illegible] est et [illegible] cessabunt
[illegible] in aliis mensibus in quibus iudei ieiunabant [illegible] iudaici
[illegible] facerent [illegible] ieiunabat [illegible] ieiunat [illegible]
[illegible] ut dicitur [illegible] 8. ps. et 20 ieiunium solempne [illegible] [illegible]
tate autumpno [illegible] ieiunium [illegible] [illegible] quatuor temporibus scilicet in vere
[illegible] ieiunium vernale [illegible] in iunio [illegible] mense [illegible]
et scilicet septembris ieiunium autumpnale [illegible] ieiunium estivale [illegible]
[illegible] statutum est ieiunari [illegible] ieiunium hyemale
[illegible] ieiunium 3 et ieiunium 6 et 12 [illegible] in gaudium et in solempnitates
[illegible] ieiunamus [illegible] quatuor temporibus ut decimas [illegible]
[illegible] duo [illegible] [illegible] cum instituta est per decimus [illegible]

et in decembri et ieiunia a principiis sunt in quattuor anni temporibus ieiunamus
procedunt. Sed ieiunamus tribus diebus in anno pro quolibet mense uno die facimus
et satisfaciamus in die quod deliquimus in mense. Non enim sunt antiqua ieiunia
principales ieiunamus et in istis quattuor temporibus celebrantur ordines. Tercio quia
festa sollempnissima in istis temporibus contigerunt. In vere enim fuit conceptus
deus mortuus et resurrexit. In estate ... in celum ascendit deus. Fuit
missus spiritus sanctus Jo. et gloriosa virgo assumpta. In autumpno fuit
nata dei genitrix et conceptus precursor. In hyeme et fuit natus de virgine
natus precursor. Quarto ieiunamus decies ter anni temporibus ut quia ... de terra
vestitur a deo consistit. Quinto ieiunamus quattuor in corpore ... dea dei
corporibus et quattuor potencie ac in nobis reformare per gratiam corporis generalis
cedibus corporis consuetudinem madescit. Quarto ieiunamus in
vere quia luxuria in estate quia superbia. In autumpno quia avaricia
in hyeme quia accidia. Quinto ieiunamus in marcio in principio
vere quando oritur et pullulat terre nascencia ut oriantur in nobis
virtutum germina et vicia marcescant. Ieiunamus etiam in iunio
mada pentecoste ut sancti spiritu impleamur. Ieiunamus etiam in Septembri
bre in quo fructus colliguntur ut nos reddamus deo fructus meliores
in decembre in quo moriuntur herbe ut in nobis
presencia moriamur. Sexto ieiunamus in vere ut simus pueri
per innocenciam, in estate ut simus iuvenes per constanciam,
in autumpno ut simus maturi per modestiam, in hyeme ut simus
senes per prudenciam et conversacionem honestam. Ver enim comparatur pueri
etas iuventuti, autumpnus virilitati, hyemps vero senectuti
Septima etas et ratio et forsan principalior est illa quam supra tacta est
pro duo principalis tempore per solvamus

lubricatem et incontinenciam corporis carnes contrariant per austeritatem et penitentiam unde Augustinus
in sermone ad fratres heremitas de penitencia Intremus obsecro consulo vias et eam
dimictamus Et si risimus in iuventute in senectute saltem fleamus cogitemus quod
Christo quid dyabolo tunc inveniet nec proponimus Et si auditus ad heremum venimus visus
minavit per corporum si gustus per gulam si auditus per enormitatem verborum vel
spectancia detractionis audiciam si lingwa claudicat in verbo si olfactus errav-
vavit in odoratu si tactus fefellit in sensu mentis Si quis es ad fortem si ab
hys vel aliquo illorum invenis culpa abluere per lacrimas Inquit quintum sordes
in finita lacrimas assumendo penitentiam que mater est omnium bonorum Circa 2m sciendum 2"
quod illud desertum propter sui asperitatem peccator non intrat nisi compulsi vnde de domino
non dicitur compullit eum spiritus in desertum Matthei 4 In quo consistit tempus penitencie Omnis
enim ipse ab omni peccato immunis extitit confirmavit peccatoribus divinam voluntatem in eo
quod compulsus sunt in desertum ubi ieiunat et inspicia austeritatem nuper per xl dies
Compulsio enim vel compulsio quandam violenciam vel coaccionem importat ut quando
non involuntarie facimus et inviti ut dicit Crisostomus super eodem verbo non enim dicit eum
compulsum per quod innuit ne homo sponte in temptacionem se ingerat sed aliunde
compulsum quod innuit ne ho sponte in temptacionem se ingerat sed aliunde
in temptacionem qui compulsus victor consistet Ecclesiastici 3 tu eum apprehende omnia que
sunt non salutis voluntarie gessit quod ergo dicitur compulsus Glosa super hoc Crisostomus
Ideo dicitur enim compulsum ut intelligas hoc fieri divine voluntatis dispensacione
Ad cuius intellectum est sciendum quod in Christo cum duas naturas duplex sunt voluntas
scilicet divina et humana Et rursum in natura humana distinguitur in eo duplex
voluntas racionalis que in Christo sunt semper conformis voluntati divine sicut in
alys hominibus perfectis tanto magis quanto ipse sui operatione fuit perfectior ceteris
hominibus Alia autem voluntas ponitur in sensualitate que est appetitus sensibilis que // Sensualitas
vocatur voluntas per proporcionem et ea que sunt ad carnis lesionem et 2m hanc
voluntatem deprecabatur et oravit differri a se calicem passionis addens verumptamen
non sicut ego volo sed sicut tu vis 2m hanc autem voluntatem fugiebat austeri-
tatem deserti et ieiunium tamquam physon Sed voluntas racionalis in conformitate volun-
tatem dicti et ieiunii tamquam physon Sed voluntas racionalis in conformitate volunt
// Christus divine quod nomine appellatur compullit eum in desertum quod quodammodo
involuntarium et invitum compullit nisi eum contra homines ut in deserto hec ac
compulsio signata est in hirco pomposo i. emissario cuius capiti imprecabatur
omnia peccata filiorum Israel Et sic mittebatur in desertum per hominem Leuitici xvi
iste hircus emissarius signat Christum qui omnia peccata nostra portavit super capite
suo quod designabat spinea corona capiti imposita In spinis enim designatur peccatum
ut dicit glosa ibidem Emittebatur enim hircus per hominem hic homo est divinitas vel vo-
luntas racionalis in Christo 2m quod sibi est patris austere penitencia Inquit illud Psalmus
quod promptum est cor meum in fine et alibi Ego vero ista non abii retrorsum
meum dedi percucientibus et ergo qui est homo paratus et huius quia satisfac-
et satisfactionem ut dicit glosa Emissus et compulsus est in desertum penitentie ut peccata
nostra austeritate ipse enim pro nobis penituit primo in deserto ieiunando postea
in cruce morte operando dimissus sicut ipse baptismo non indiguit sed tamen ipse
baptizari voluit ut nobis baptismum conferret Sic autem ipse penitencia non indiguit
ut pote qui peccatum non fecit ad desertum tamen compelli voluit ut nobis viam 3"
penitentie prepararet Circa 2m Crisostomus Circa 3m est sciendum quod admirandum hoc
desertum quod sumus nisi spiritus nos compellat quia quando compulsio fit
fieri debet modis uno modo per flagellum tribulacionis Audiam enim hoc

quidem sunt eis prospera omnia non cogitant de penitentia sed immundicijs adhesit tunc con-
fugiunt ad deum ps. Ad dominum cum tribularer clamaui Et hoc modo sanctus paulus
primus heremita propter persecuciones compulsus est fugere in heremum vbi inuitus diu
manebat in voluntarie stabat factusque est exemplum et speculum vite heremitice Vnde
feliciter necessitas que sic ad meliora compellit Sic Jacob patriarcha fratris sui perse-
cucionem esau fugiens in via meruit uidere angelos ascendentes et descendentes in
scala et deum in summitate scale et postea meruit lyam et rachel Sic plerique
enim per tribulacionem compelluntur ad primam et consequuntur secundam vitam tam actiuam quam
contemplatiuam Item est exemplum in sancto Joseph qui propter persecucionem fratrum suorum
compulsus est in egiptum et factus est dominus in tota terra egipti et dictus sal-
uator mundi que vtique bona non venissent si tribulaciones prius non fuissent
Sic igitur sunt nonnulli per tribulaciones licet inuiti ad meliora compelluntur Tribu-
lacio enim est quasi quoddam flagellum dei quo pelluntur sceptri vias dispensacionis
diuine Augustinus super ps. 21 Intelligit homo deum esse medicum et tribulacionem
medicamentum esse ad salutem non penam ad dampnacionem Sub medicamento vreris
secaris clamas non exaudit medicus ad voluntatem sed ad sanitatem Item exemplum
de sancto petro et alijs discipulis qui cum tempestate exorta in mari tota nocte
turbati fuerunt Sed adueniente ad eos domino ambulante super mare non solum conso-
lati sed in stabilitate et fide magis solidati fuerunt ita ut petrus exiens nauem
iret ad dominum super mare Matthei xiiij que vtique bona non euenissent si tribulaciones
2 prius non fuissent Alio modo huiusmodi compulsio fit per stimulum correccionis sine
tribulacionis correccio immediate fit a deo per reuelacionem Sicut fuit in paulo apostolo qui
in via persecutus et diu a christo correptus audiuit Saule saule quid me persequeris
Nunc autem fit huiusmodi correccio medialiter instrumentaliter vt puta prelatis et prelatibus
mediantibus quorum correpcionibus multi dei sepe delinquentes ad primam compelluntur vnde dicit
3 eis luce xiiij Compelle intrare Tercio hoc fit per instinctum interioris inspiracionis
qui plerumque sunt in nobis vehementes contra nisum proprie voluntatis vt homo recedat
a via sua mala tunc aptum exemplum est in balaam Num. xxij Cui vie resi-
stit angelus cum gladio intelligitur instinctus diuinus vehemens et terribilis quem
plerumque deus inspirat homini vt a malo proposito resiliat sed plerumque homo non atten-
dit vel aduertit euadit propter rebellionem proprie voluntatis per agnitam interius correpcionem
quod nonnumquam nutu diuine compulsionis presentit vocem obauditam Dum infirmitatibus premitur
et viribus destituitur vt per conceptum iter prauitatis voluntatis homo nequeat complere Et sic
tamen velit nolit compellitur redire ad cor Canticum vj. Reuertere reuertere sunamitis
Vnus iste modi compulsionis nec in desertum a spiritu vtique sancto vt sic de quolibet
valeat dicatur Compulit eum spiritus sanctus in desertum Sed quid faciat homo
in hoc deserto attendamus et inspiciamus quid ibi fecit christus Et quod est quam
hic inuenitur est ipse nusquam ieiunauit et cum dyabolo dimicauit vt deo comprimitur
in euangelio sed non dubium quin et in alijs anxietatibus artissimam vitam duxit Si-
cut Johannes positus in deserto austeram vitam predicauit duxit Sicut dicitur Matthei 3o Ipse
Johannes habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam pelliciam circa lumbos suos
Esca autem eius locuste et mel siluestre Cum comparemus christum quantum ad exteriorem vitam
in humano corpore tantum paruam inuenimus quod et iudeos magis attrahebat christo
magis christus qui maiorem perfeccionem docuit quam Johannes constitutus in heremo
et formam prime nobis perfeccionis putandus est anxissimam vitam duxisse Quamuis
alias tamen inter homines conuersabatur sicut alijs in cibo et potu docetur conforma-
uerit iuxta illud Matthei [illegible] Venit filius hominis manducans et bibens intrans

ad mensam publicanorum. Et sic dominus Christus declarare voluit utriusque vite tam in
practica bonorum quam in abstractione heremitica carnale ante vitam in deserto duxit
scripto non habetur nisi tantum de eius ieiunio et temptatione de quibus tamen acta inter-
venit. Nam sub ieiunio comprehenduntur omnia que pertinent ad compressionem carnis et
sensibilium passionum ut videlicet luxurie que consistunt in abstinendo. Sed sub temptatione
ea que sunt ad spiritus roborationem que sunt in faciendo iter quod precipua est oratio.
Et hec duo scilicet oratio et ieiunium precipue muniunt hominem adversus temptationes demonum
iuxta illud Marci 9: hoc genus demoniorum a nullo eici potest nisi in oratione et ieiunio.
Ergo credibile est quod Christus in deserto ieiunando a cibo simul abstinuit ab omni
commodo corporali sicut etiam sompnus et quies corporalis est. Quemadmodum enim per
virtutem sue divinitatis illo tempore sustentabatur absque omni cibo, sic eadem virtute sustentari
potuit sine sompno. Credibile est etiam quod toto illo tempore vacavit contemplationi et orationi
quam non actu cum diabolus dimittitur. Si enim tempore orationis sepe secessit expendendo
in noctem solus orationis pernoctans ibidem in oratione ut dicitur Luce 6o, quanto magis in
deserto ubi locus commode aptus orationi aliud egisse contemplatione invenitur. Quantum
ad quartum scilicet est quod sicut Christus in deserto ieiunavit et oravit, sic et nos si
vite eius sequi volumus in deserto penitentie debemus quantum similitudo nostra sustinet
ieiunare et sine intermissione orare et tunc poterimus diabolum et temptationes superare.
Ieiunare tamen debemus quo ad non tantum a cibo sed etiam ab omnibus quibus fomentur
anima mea et sensibiles passiones. Unde sic dicit Augustinus super Iohannem: perfectum ieiunium
est non solum a cibo sed ab omnibus voluptatibus scilicet abstinere. Unde Bernhardus super cantica
sermone 3. 8 dicit: Si sola gula peccavit, sola ieiunet et sufficit. Si vero
peccaverunt cetera membra ieiunent et ipsa. Ieiunet ergo oculus a curiosis aspectibus
et omni petulantia ut bene humiliatus castigetur in pena qui male liber va-
gabatur in culpa. Ieiunet auris nequiter pruriens a fabulis et rumoribus et
quecumque ociosa sunt et ad salutem minime pertinentia. Ieiunet lingua a detractione
et murmuratione et ab inutilibus verbis. Iudicium quod ob gravitatem silentii ab ipsis que
inde potuerant necessaria. Ieiunet manus ab ociosis signis et operibus omnibus quecumque
non sunt imperata. Sed multo magis ipsa anima ieiunet a viciis et a sua propria
voluntate. Etenim sine ieiunio hec cetera a domino reprobantur sicut scriptum est: In diebus
ieiunii vestri invenitur voluntas vestra. Et subdit non solum autem ab illicitis sed ab
ipsis quoque licitis oportet nos ieiunare si ea que prius commisimus illicita volumus
condonari. Hec Bernhardus. Sed quia perfectum ieiunium non solum consistit in abstinendo sed
etiam in bene faciendo dicit Gregorius in pastorali pertractando illud verbum: Sanctificate
ieiunium Iohel 2o. Ieiunium namque sanctificare est adiunctis aliis bonis dignam
deo abstinentiam ostendere. Bona autem adiungenda ieiunio secundum glossam ibidem sunt
tria: bona voluntas, oratio et operatio. De bona voluntate dicit Bernhardus quod ipsa sola
sufficit cum posse deficit. Sed cetera omnia non prosunt si ipsa sola defuerit.
De oratione dicit Bernhardus ubi supra: Cum oratio virtutem impetrat ieiunandi, ieiunium
orationem roborat. Oratio sanctificat ieiunium et reputat domino. Et hec sunt due ale
quibus anima volat ad celum scilicet ieiunium et oratio ut dicit Crisostomus super Matheum. Sunt
etiam arma quibus diabolus expugnatur Marci 9. Sed ut oratio possit esse continua
includit operationem. Arma ut dicit Beda. Sic ieiunium generale non solum est
ab escis sed ab omnibus viciorum passionibus abstinere. Sic et oratio generalis non
solum in verbis est quibus divinam clementiam invocat verum etiam in omnibus

que in obsequium nostri conditoris fidei devotione gerimus / teste Apostolo qui ait Orantes
in remissione orate etc. Sed tamen sunt adiuncta ieiunio quod ipse enim bona voluntate
sua tamen divina quam individuali per naturam deserti in se suscepit ut perfectum est ipse gratie
orationi incumbebat nec expeditus. Iste bona oratione vacavimus non competit nec potest
qui tunc patre loquebatur in oratione tunc dyabolo luctabatur in temptatione / et salutem
attic nostram operabatur in omni sua temptatione et passione quia ut dicit Augustinus de libro de
vera religione tota vita Christi in terris per hominem quem gessit disciplina morum fuit /
Pugnamus igitur et nos cum ieiunio eadem tamen et tunc dyabolum superare possimus
a Gerebatur a spiritu in desertum Luce iiii° vero deserto primo videlicet penitentie quod convenit
incipientibus vnde verba que in quibus dicitur est expulit eum spiritus in desertum. Marci primo
inde de secundo videlicet sanctimonie quod convenit proficientibus secundum verba Luce quibus agebatur dicitur
a spiritu in desertum. Et tamen quod tamen sunt nonnulla primum est quare sanctimonia desertum vocatur
Secundum qualiter in illud desertum veniatur tertium qualiter in eo exercitium reperiatur
Circa primum sciendum quod sicut glossa adducit eciam super illo verbo Apostoli sanctimoniam sine
qua sine qua nullus videbit deum. Christus in operibus quia sola fides non sufficit
Illa ergo vita qua aliquis in fide Christi peccatis abiectis perfectioni de bonis insistit
sanctimonia vocatur quibus est vita activorum et proficientium de quibus dicitur in psalmo Ibant
de virtute in virtutem etc. Sed vita sanctimonialis desertum quoddam vocatur quoniam
in terris hoc est quod communi conversatione ceterorum hominum segregatum unde Augustinus
Ambrosius in Pastorale illud Seculi estate sic et ego secutus sum dicit sic Si quis
secundum devovit deo Si quis se nullis negociis secularibus implicavit ut illi
deshendeles carnalibus vinculis et mundanis negociis obligatus non querens ea que super
terram sed que in celis sunt Ille vero sanctus vocatur. Donec enim huius principatus
est et in vilitate fluctuationum voluntatum donec vacat soli deo segregatus
a vulgo non potest esse sanctus etc. In ista seculari aut divinis non laicis sed
dicitur aliquos quasi extra terram esse sicut Clemens enim se conservavit deo vero
et terram esse sicut et quod nondum videbitur; potest enim et ipse dixit super terram
ambulantes conversatio in celis habentes sed Origenes Ecce quo vita sanctimonialis
desertum quoddam est et etiam dicit Crisostomus Ideo quia est quod fines dyabolicarum
et mundi quia non est secundum voluntatem carnis seu mundi ut dicit Crisostomus De illo
etiam deserto Luce xv Nonne dimittit nonaginta novem oves in deserto Iusti
etiam sunt agentes vitam sanctimonialem qui dimittuntur in deserto sanctimonie sue
Omnis autem perditus est peccator qui querit ad penitentiam Iste ergo non sanctimonia
dicitur desertum sanctimonia vel sanctitas ut dicit Dyonysius est expulsa vita in virtuta
consurgit ut videlicet hoc sit a vilitate ad unitatem collectus quod tunc fit cum quis
omnia opera sua bona quamvis multa et varia sunt secundum finalem recolligit et dirigit
in deum sicut in finem et operatione eorum consurgit in unitatem affectus ad deum
ubi omne aliud ab affectione excluditur quod est quoddam desertum deliciosum
de quo Ysaie li ponet desertum eius quasi delicias et solitudinem eius quasi ortum
ortum domini vel mirum si ex quolibet particulari actu virtutis magnum
competitur virtutis moralis causatur delectatio nec videlicet 2° ethicorum Certo multis
convenientes omnium bonorum magnum equalitate simul referuntur in deum. Ex maiore
ergo de multis carbonibus unius congregate qui sunt facti se mutuo et inflam-
mantur ut dicit Augustinus 4 confessionum Circa secundum ad unum sciendum quod ad illud desertum sanctimonie
non appellitur sicut ad primum desertum scilicet penitentie sed voluntate quis agitur deum

Et ut dicat cum ps° voluntarie sacrificabo tibi · voluntarie ut dicit Aug9 sacrifi-
cat qui non ex necessitate vel propter aliquid aliud sed solum dei virtute bonus operibus
in amore deum laudat · nec deo placet coacta seruicia · vnde venit hic dicit deus
in amore dei et cum ageba(n)tur a spiritu in desertum · agebatur inquam quia tamen in eo prima-
rio dicit et cum ageba(n)tur a spiritu quo plenus erat ut ibidem scribit luc · vel certe volens vo-
luit motu spiritus sancti quo plenus erat volunta(te) diuine ita eum rapuit ut homo ille excitior ma-
ni omnino conformiter voluntas diuine ita eum rapuit ut homo ille operibus sancti o-
gis agetur quam aget · Sic habitu quod spiritu dei producitur ad illud desertum dicit operibus scientio-
plus agitur quam agat de talibus dicit apostolus Ro viii° · Quicumque spiritu dei aguntur hii
filii dei sunt ubi dicit glo · Non enim aguntur ut nichil agant sed quia impetu
gratie aguntur vix tamen ut agant · Nec mirum si sancti viri impetu spiritus sancti aguntur
ad certe mali maligni spiritus agi dicuntur dicit eadem ap° i Cor xii · Scitis
quia cum gentes essetis ad ydola muta prout ducebamini euntes · Secundum aliam
literam de istis qui aguntur impetu spiritus potest exponi illud quod de aliis animalibus
legitur Ezech i · ubi erat impetus ibi gradiebantur · Et hii isti qui sic aguntur
filii dei esse aguntur dicuntur · vel illi de primo deserto hinc dei appellati sunt · illi
enim acceperunt spiritum adoptionis quod testimonium perhibet spiritui nostro quoniam sumus filii dei
hii filii dei ut dicit Orig quia iam nichil timoris · Sed propter amorem metum pe-
ne gerimus · Sed propter amorem prius dicta perficimus · Sicut autem isti aguntur vo-
luntarie ut dictum est · plerique tamen nescii sunt vnde vel quo spiritus eos ducat · Iuxta
illud Joh 3° Spiritus ubi vult spirat · quomodo de beato petro qui cum exceptus
esset de carcere ducebatur per angelum nesciens quod verum esset quod fiebat per angelum
vnde certe ipse paulus actus et raptus a spiritu dicit quod oremus sicut quod oportet
nescimus · Sed ipse spiritus pro nobis interpellat gemitibus inenarrabilibus · Super quo
verbo dicit Orig magnum nescio quod paulus in gemitibus sentit possumus autem
in istis gemitibus multum fiducie et libertatis in gratia dei intelligere quod ora que
cum dolore et gemitu offertur deo accipit fiduciam a spiritu sancto ipse certe spiritus sanctus
affectus gemitibus quibus spiritus noster docetur ingemiscere et respirare sibi · Sic Orig
vnde Augus viii° conf Scias quod nos nec scimus quid oremus vel agamus vel quid
exercemus nec valeamus quod debemus agi petit a deo sic dicit Age domine et fac
excita et reuoca nos attende et rape flagra et dulcesce iam amemus et
curramus · Quantum ad 3m quid christus gessit in isto deserto et quid continue
in ea ob hoc ipse ieiunauit diabolum prostrauit et eum superauit · Sic et nos in
isto deserto sermone posito debemus primo ieiunare ieiunio sed sobrietatis · Nam
in primo deserto ieiunauimus ieiunio meroris et penitentie quod est satisfactorium pro
peccatis quale fuit ieiunium niniuitarum illud autem ieiunium perfectionem est promotiuum
ad virtutes quale fuit ieiunium danielis et sociorum eius de quo habetur daniel i
vnde hiis subditur ibidem pueris autem deus dedit hiis scientiam et disciplinam scientiam
quantum ad virtutes intellectuales · disciplinam quantum ad virtutes morales et theo-
logicales · Nam sicut dicit Basil · Ieiunium non solum abstinet vicia sed et
mentem gratiam · non solum delet peccata preterita quam commisimus sed etiam repellit
futura que committere poteramus · Sic nos ieiunauimus sancti patres in heremo de
quibus in vitis patrum et in collacionibus multa sunt ad propositum · Debemus
eo diabolum prostrare sicut et christus ipsum prostrauit · recedendo contra eum dicit locum
desertum et solitarium et asperum ieiunando ibidem et alia bona faciendo
Sic et nos prosternimus eum per bona opera nostra · nitimur enim prostrare inimicum
per opera virtuosa que ipse a tota spe cordis expressite sine volumus · Amen vo-

est quia virtutes operentur per quasionem addemum a quo ipse cursum est per superbiam quia
actu virtutis a tota spe ei adversantur Et inde est quod ipse maiore tradit der operibus
iustis virtuosis In quolibet enim actu virtutis dyabolus colaphisatur et quanto plus proficientes
fuit tanto magis refrigescit et deficit ut dicit Crisostomus super Matheum viii cum demones vi-
derunt per virtute operante clamaverunt de obsessis corporibus Quid tibi nobis ihesu
fili dei venisti ante tempus torquere nos Matheus viii° viii dicit Crisostomus cum flagellabantur
invisibiliter intollerabilia sustinentes et patientes quod propter presentia quid ut eciam
dicit Crisostomus presentia salvatoris tormenta sunt demonum quia ergo sancta viri per hunc
in peccatore suo enim erat apta quem ipse dedit satagunt imitari debet eos fortiter
virtuosis actibus insistere ut sic semper magis dyabolum flagellet Debent enim 3° in
ingressum dyabolicarum temptacionum valet superare Nam enim ipse est per bona opera nunc
ut dictum est sunt provocati ut dicit Petrus Ravennensis lucinos tendit foveas fo-
dit ruinas aptat corpora pungit dimittit iras dat virtutes odit vicia addit
amori errores facit discordia mittit pacem turbat affectus dissipat et breviter
omnibus artis sue machinamentis ille mille artifex insultat ut de nobis cum
colaphisabis sic undique et de eminentia virtutum ad yma viciorum nos precipitet
quod appet quod temptacionibus quod enim in prima temptacione dyabolus victus fuisset plus
fervens intebatur precipitare per de prima et secundum si adeo percussus fuisset Unde
Crisostomus super illud verbum mitte te deorsum dicit non impulit non tetigit sed tantum dixit
mitte te deorsum ut intelligas quod qui obedit dyabolo ipse se deponit dyabolus
enim suggere potest cogere autem non potest Sit ergo quoniam a nobis vincitur cavius se-
mus nos a virtutum culmine precipitare nititur sed non potest nisi nos ipsos dica-
mus Oportet ergo proficientes vigilanter et fortiter dyabolo resistere Et sciendum quod profi-
cientes aliter reluctantur dyabolo aliter incipientes cum incipientibus ita resistere
sufficit quod non trahantur ad consensum seu ad consensacionem peccata prius licita et pacta
vii dies ad iudicia per quam incipientes intelligi possunt dixit per ieremiam Ierusalem que
Quousque morabuntur in te cogitaciones noxie quod vim peccantes Gregorius in
moralibus dicit Non reprehendit cur venerit sed cur moretur In bonis enim cordibus
cogitaciones illicite veniunt sed tamen moram prohibentur ideo [illegible] ne temptacionum
domum consuetudinem probant ab ipso cordis limine hoste fugant qui et si quomodo repe-
titis suggestionibus usque ad penitus restibilem strepit consensus tamen ianua non pertingit
et hoc sufficiat incipientibus Sed proficientes ultra hoc debent hoste eo fortius per
virtutum operacionem impugnare quod Christus qui non solum temptatori non consensit in quo
typum incipientem designatur sed eciam ipsum hostem in qualibet temptacione verbis sacre
scripture flagellavit nec dubium quin ipse in singulis allegacionibus secundum illius scripture
sanctam meditacionem devote ruminavit unde cum dixit illa verba Non in solo pane vivit
homo Credibile est quod tunc ipse de efficacia verbi dei dulcissime meditatus fuit Item
allegando illud Non temptabis dominum deum tuum quod ipse tunc de deo patre suo
et de honore eius pravo amore meditando mentem suam occupavit Item alle-
gando illa scripturam dominum deum tuum adorabis quod ipse de adorando deo patre
et ei serviendo alta contemplacione aliqua devote revolvit Sed et huius similia
multarum virtutum operacio credibile est ipsum in allegandis scripturas devocius ha-
buisse nec mirum cum omnes scripture sibi apte fuerint ipse enim est ille leo de
tribu iuda qui solus fuit dignus aperire librum misteriorum sacre scripture Apocalipsis
v° Sunt ergo quod proficientes qui impugnantur ab hoste non solum ei non consen-
tire ut primi sed et verba sacre scripture tam vocaliter quam mentaliter et actualiter
ei opponere Et si non assit materia virtutis operande saltem ostendat se virtuosis

meditacoibȝ que fugant demone / Quis enim dyabolus intrans anime cogitacoes
non pendat / motu tam corporis et affectum mediantibus ceteris colligitur secundum Augustinum
Et sic eciam mentalibus virtutibus ipsum superamus / sic et corporalibus viribus ab ipso illa=
queam. Non nescientes enim quos dyabolum superamus / tenemus ut dicit Bernardus in
flagellum angelos gloriosos deum honoramus qui spectat ut pugnemus adiuvat
ut vincamus gratulatur ne deficiamus /

Ductus est ihesus in desertum a spiritu premisso de dua deserto s. primo quod convenit
incipientibus secundum verba auctoris Et secundo quod convenit proficientibus secundum verba illuc Nunc
restat dicere de tercio deserto s. sollicitudinis interne quod convenit perfectis et conte=
mplativis secundum verba auctoris quibus dicitur Ductus est ihesus in desertum. Circa quod
tria videnda occurrunt primum quid sit illud desertum Secundo qualiter anima in illud
desertum veniat tercio qualiter se in eo habere debeat Circa primum ad primum sciendum quod desertum mtē
intimum cum vocatur aqua deserta vel quia ipsa deserunt omnia ad perfeccionem / hominum pertinencia
et sine sunt que tamen ut sint omnia creata signa et quidem transeunda sicut ubi mens
in seipsa recollecta soli deo hic intendit. De quo deserto exponit Augustinus illud quod
scribitur de Moyse Exodi 3o Cum minasset gregem ad interiora deserti apparuit ei
dominus in rubo ardenti. Ubi per gregem intelligitur omnium virium anime collectio
que tunc minatur ad interiora deserti quando ab omnibus formis corporibus ac eciam
speciebus ymaginabilibus ad mentis intima renovantur / et ibidem tam soli deo tamquam
et uni uniformi suspicione intelligere separantur / Unde mox Moyses post verba
prelibata dixit vadam et videbo visionem hanc magnam / in illud desertum
beatus Augustinus intrare cupiebat cum dixit in libro de contemplacione domini ihesu
O dulcedo amoris et amor dulcedinis tu es vita mea qua vivo / taceant
queso tumultus carnalium concupiscentie fantasie terrarum et aquarum aeris et
poli / taceat sompnia et ymaginarie revelaciones / omnis lingwa omne si=
gnum et quidquid transeundo fit sileat et sic transeundo cogitat et desiderat deum
Hoc desiderio potitus fuit idem Augustinus quando cum matre stabat ad fenestram ubi
colloquebatur valde dulciter de vita eterna sanctorum ut ipse dicit 9 libro confessionum c. 10
ubi ponit quasi eadem verba premissa Si cui sileat tumultus carnis sileant
fantasie et sic dicunt mee contemplacionis quos et rapida cogitacione atti=
gimus eternam sapienciam super omnia manentem Circa secundum ad 2m sciendum quod ad hoc
desertum anima non compellitur invita nec necessaria attingitur sed ducitur libera et sancta
unde prout dabat formam perfectis et contemplativis dicit auctor Cum ductus est ihesus in
desertum a spiritu mistico sancto qui utique est spiritus libertatis 1 Cor 3 Est enim spiritus sanctus
quia unctio eius docet nos de omnibus. Hic itaque spiritu viri perfecti et contemplativi
ducuntur in hoc desertum cum perfecta libertate voluntatis et revelata facie intellectus
iustis qui sic spiritu ducuntur loquitur apostolus ad Gal 5 Si spiritu ducimini non
estis sub lege / scilicet spirituum et virium anime naturalium / ymmo tales sunt longe supra talem
legem per quam transeunt omnes cogniciones que sensibilibus et corporibus speciebus
possibilis est hec ut dictum est per Augustinum Tales enim sunt ille sancte quos deus dicit
in psalmo ecce elongavi fugiens et mansi in solitudine. Ad plurimas sanctus
super cantica sermone primo Non sunt nisi contemplative nisi et longe se faciat
ut possit quiescere turbata carnis oblectamenta ut nunc iam abiecias
corporis eius nec teneant illecebre / perfecisti / superasti te sed non deus elongasti
nisi tenuia videris fantasmata corporearum similitudinum mentis penitus transvolans hic
quidem autem ducatur spiritus in desertum non est violenta nec anime penosa sed est
potius affectata et summe sibi delectosa. De tali ducione dicitur Osee 2 ducta
est Osee ad gubernaculum vestre consueti et ad amavit eam vos plus post
omnis inclitos / per Osee intelligitur fidelis anima per cubiculum intelligitur intimum

mentis quod est desertum de quo loquitur Adhuc autem cubitum sive desertum si intrare debe-
at opportet eum duci per tres dietas id est tres ordines sive gradus contemplacionis
que eciam intelliguntur per 3es dietas quibus pervenitur ad desertum ut dicitur ad
Moysen illud Exodo 3o Ibimus viam trium dierum in solitudine. Dies quidem
illuminatorum sunt. prima dieta est retractio omnium sensuum a formis exterioribus sensibilibus
et ab omnibus speciebus creaturis ad interiora et collectio cordium. Secunda est transitus
omnium ymaginabilium per condiciones materiales eorum detinentes ad ulteriora opera-
rum ut sunt pondus figura situs odor et alie condiciones materiales. 3a est transitus
omnium intellectualium per fantasmata impedientia et retardantia eam ad ulterior
operantem. De quibus diebus patet cum ducta spiritu pervenit ad intimum deserti ubi
deus sacrificat holocaustum totum incensum in unione superiore intelligencie denude
2 denudatae ab omnibus speciebus creature In primo vero et summo bono quod est deus trinus
et unus. De illorum dierum transitu loquitur Origenes super Canticum contemplatorem
unum te iudico si sensus ab exterioribus revocatis si ymaginabilia solum mente
transeas si in summo vero et summo bono intelligenciam tota figas, hic tandem
tua interius bibas vinum gaudeas haurias et nichil deficias. Hec ille. De hoc
eciam accipi potest per transitum predictorum dierum intrare mentis solitudinem offe- 2
rendo. Dicit Augustinus 9 confessionum per verba superius adducta si continuetur hoc sed mo- 2
mentum intelligencie et subtrahantur alie visiones longe imparis generis et hec
una rapta absorbeat et recondat ad interiora gaudia spectatorem suum
ut talis sit sempiterna vita quale fuit hoc momentum intelligencie cui suspira-
vimus hoc est intra in gaudium domini tui. Secundum ad 3m sciendum quod anima ad
illud desertum ducta hiis diebus omnibus vacat offendiculo caret, sed de celestibus
comparari et hec tu intueri in hiis gestis que in cantici libro explicantur. Debet
nichil a istis et speciebus creaturis esse vacua et hec vacuacio dicitur ieiunio
spiritus quo ieiunatur ab omni cibo Et illud ieiunium anime est ieiunium gaudii
et exultacionis interne quod in contemptu divine dulcedinis ei deseruit omnis creatura
ut dicit Origenes In prima illius sectione anime ieiunat si magis magnificacio-
nes mentis omnes contemplatores ego quero creatorem meum et generis est mentis
admirandum omnis creatura In hoc ieiunio ieiunatur hoc ubi corporales et
cum diverse ut in Collacionibus patrum legitur de quibusdam antiquis patribus
qui nonnumquam ieiunabatur simul aliquibus pluribus diebus et interim sustentabatur
divine contemplacionis dulcedine. Quemadmodum eciam Moyses in monte ieiunando
sustentabatur divino colloquio Exodi 24o Sic eciam Paulus per triduum
sine raptus non manducabat neque bibit Actuum 9o. Debet nichil 2o offendicula
carnis deponere Sunt autem ea que solent tali anime offendiculum prebere
videlicet rigoris nimia districcio vane glorie subrepcio, fastigii vendicacio in
moderata appeticio quam ea in theatro triplici temptacione que dicitur Una prima
temptacio qua fuit de lapidibus 2a de pinna templi 3a de monte excelso
per lapides intelligitur duricia nimia districcionis ultra valitudinem nec per
quam sepe vel presto meretur offendiculum quia ut dicitur in Collacionibus patrum
primitivus abstinencia immoderata quam satietas remissa supplantat Et
sepe quas dyabolus per gulam decipere non potuit per immoderata ieiunia prostravit
Et idem de immoderatis vigiliis et aliis castigacionibus Sed isti lapides tunc
convertuntur in panes quando de nimia duricia transitur ad nimiam molliciem cum
videlicet hoc condescendere volens necessitati incedit in voluptatem que se adiungit ne-
cessitati tamquam pedissequa et plerumque prior conatur ut dicit Augustinus in confessionum

Unde quia hostis videbat quod in perfectione eremi non deficeret temptavit eum
ad aliud extremum deflectere petens lapides converti in panes sed mediocritas discre-
tionis est tenenda ut nec corpus ieiunii fatigatione deficiat nec mens saturi-
tate gravetur ut dicitur in collationibus patrum. Et dicitur quod homo positus in statu
perfectionis de quo hic loquitur debet esse abstractus a temporalibus et omnibus rebus extra
ut dictum est quia per talis se occupat circa curam corporis, ad hoc dicitur quod ista
abstractio solum sed in actuali contemplatione consistit et raptu sed non diu durat
unde augustinus vocat eam momentum intelligentie ut in premissis patuit et illa abstrac-
tione stante nullatenus potest homo circa necessitatem corporis occupari sed ea reddita
fuit temporalibus circa tunc debet cum expressione discretionis circa lapacem eius exigentiam
naturalis sed tamen ex speciali privilegio aliquibus interdum datum sit tali abstractioni diu morari
ymmo etiam hoc ad perfectionem non est trahendum et illos pertinet miraculose perfectat
ille qui verbo cuncta creavit et pavit quomodo in sancto paulo heremita eum diuque
providebatur a pena abstractionis. Prima vero temptatio mittitur vana gloria vel spiritualis
superbia que plurimum subrepit illis qui ad tam sublime perfectionem attolluntur
contra quod apostolus providebat in se apostolus paulus ne magnitudo revelationum extollat
me datus est michi stimulus angelus sathane. Contemplativus igitur solerter caveat
debet ne per offendiculum vane glorie precipitet se de alto contemplationis. Sicut
legitur in vitis patrum de quodam monacho qui tante perfectionis fuit ut etiam
cibo celesti cottidie in deserto pasceretur et quia gloriabatur de mitte panis celeste
cibum perdidit de alto contemplationis inventus ruens in imo pene vix salvatus
fuit contritus per motum autem excessum in quo perscrutabatur omnia regna mundi
et gloria eorum fastigium revelationum que plerumque a talibus perfectis inordinate
appetuntur et quia plus appetentibus sepe quam oppositum. Et isti similiter incurrunt
offendiculum iuxta illud proverbiorum xxv Sicut qui mel comedit non est ei bonum
sic qui perscrutator est maiestatis opprimetur a gloria ut dicit glossa. Eveniunt sepe
ut qui in aerem pro certa facta fulgebat ad ultimum plus volens sepe quam humana
natura sufficit congessit et inspiciens fomitem maduit, dulcedo enim mellis si plus quam
deberet sumatur unde delectatur sumens vel comedens necatur, dulce quidem est inspicere
maiestatis sed qui ultra modum acquirit gloriam opprimetur, quia ut mel immodica-
te sumptum perscrutatio summam dei capitur rumpit sed ille, debet 3o in celestibus gau-
dere et hoc innuitur in eo quod dicitur in evangelio quod angeli accesserunt et ministrabant
ei, sicut enim in principio angeli qui omnes sunt ad ministerium spiritus missi de ministerio
propter eos qui hereditatem capiunt eterne salutis ut dicitur ad hebreos 1 ministrant
illis viri sancti ad illud desertum ducti qui sunt filii dei hereditatem utique
capiunt salutis eterne. Istis enim ministrant angeli sicut legitur de ista sanctissima
contemplatrice magdalena que vacavit in hoc deserto constituta quod omni die septies ele-
Maria vabatur ministeriis angelorum ad concentum angelicum ita isti et si non ita visibiliter
tamen spiritualiter fruuntur conversatione angelica ut possit dicere cum apostolo philippenses 3 Nostra
conversatio conversatio in celis est. Et bene in celis quia sicut dicit glossa ibidem quod licet
corpore in terra tamen mente fuit ab omnibus terrenis abstracti vivendo et incedebat
tamen plus angelis cum quibus conversabantur, unde angeli videntes tam sublime
perfectionem talis anime commendatione prorumpunt in hanc vocem canticorum 3o Que
est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus mirre et thuris
Vere est michi ista anima tante perfectionis que ascendit ascensu contemplationis
per desertum quemadmodum vaporis sicut virgula fumi celitus conversationis sicut
dicit glossa in virgule vastus in alta consurgens in [illegible] se paulatim subtiliat

aspectibus Sicut in hoc desto anima igne sancti spiritus in amore dei accensa
ascendit non deficit donec a terrenis abstracta ad invisibilia dei et superiorum
angelorum rapiatur / sed illa virgula fumi nascatur ex aromatibus mirre corpora-
lis mortificationis et thuris mentalis devotionis et universi generis pigmenta-
tactus rii virtutum solis conversationis in quo desto diguntur etc.

Cum autem audisset ihesus quod Johannes traditus esset secessit in Galileam et
relicta civitate nazareth venit et habitavit in civitate capharnaum mariti-
tima in finibus zabulon et neptalym ut adimpleretur quod dictum est per ysayam
prophetam Terra zabulon et terra neptalym via maris trans iordanem galilee gentium
populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam et sedentibus in regione umbre
mortis lux orta est eis Exinde cepit ihesus predicare et dicere penitenciam agite appropin-
quabit vobis regnum celorum / Vnde quia continuatio vite christi hic subditur commendatio
doctrine ubi ponitur duplex doctrina primo penitencie 2o iusticie perfecte ubi ambulans
autem ihesus · doctrina penitencie est in declinando malum doctrina iusticie in operando
bonum / Circa primam tangitur primo predicandi ordine 2o predicationis materia ibi exinde cepit
ihesus Circa ordinem primo determinatur tempus scilicet cessante predicatione Johannis 2o tangitur
desertio loci educationis ibi et relicta nazareth 3o subiungitur adinventio loci prophe-
tice praedicationis ibi et venit et habitavit capharnaum Et primo specificat locum 2o con-
firmat per prophete testimonium ibi ut impleretur quod dictum est per prophetam Dicit ergo primo Cum audisset
ihesus a discipulis Johannis vel a fama populi que cito volat et loquitur ceteram
hominem quia nichil dominum latebat ad hoc enim omnia nuda et aperta sunt oculis
eius Quod Johannes traditus esset scilicet in carcerem quod fuit prima die mai post pascha
2m crisostomum sub dubio adeo quod ... per ... quod fecit ... vit eundem Anno 31 domini Et atque est diminucio pascha septe / glossa dicit hic quod traditus
erat hic est captus propter celebrem Et tamen videtur quod propter predicationem legis moysi quia
obviabat herodi dicens non licet habere uxorem fratris tui Salo · quod in glossa dicitur ad ethi-
mologia nominis est respondens propter celebrem i. bona meditatione vel propter bonum nuncium
et sic propter celebrem i. propter id quod alii celebrent quod melius provenit dicitur qui diminutum
duxit matheum Secessit 2m glossam a Iudea post pascha secessit insidiantibus pha-
riseis quia maior Johanne fiebat et quia emptores et venditores de templo eiecit
quia audierunt pharisei quod plures faceret discipulos et baptizaret quam Johannes et ideo
contra eum invidiam conceperunt maiorem quamquam ihesus non baptizaret tunc presentem
corporali tinctione corporum sed discipuli eius quos tamen ipse baptizandi potestate induit medio
in quo autem pharisei incredibili invidia augmento baptismi et doctrine christi
qui ad capiendum Johannem consilium dederant et per eorum causam propterea cogitabant propter
baptismum ipsius qui crescebat et propter doctrinam eius per quam evacuari legem intelli-
gebat et sic docendi gentiles habebat occasionem Et secessit seu abijt iterum
1 in galileam Recessit autem ihesus primo ut contra passione et mansuetudinis malis
2 cedendi daret exemplum 2o ut absentatione invidiam eorum mitigaret donec meliores
3 animi fierent 3o ut nobis fugiendi persequtores et pericula formam prebet 4o ut
4 alijs celebrem predicaret Quinto quia tempus passionis sue nondum venerat
5 6to ut libri dei transitum ad gentes prefigurarent et quod postea discipulos quandoque quando
6 factum esset instruerent Iste enim transitus eius transitum eiusdem significabat ad quos
eum transire impellebant Et regressus est ihesus in galileam in virtute spiritus fa-
ciendi signa et miracula qui cum esset plenus spiritu sancto in ipso potenter plus ma-
nifestavit virtute sua in publicatione doctrine et operatione miraculorum et
fama exijt de eo per universam regionem et receperunt eum galilei honorifice
propter illa que eum in ierusalem die festo fecisse viderant et cognoverant propter
quod eum Nicodemus crediderat · Secessit hostibus cedendo · discipulos premonendo
primo instruendo scilicet ut fugiant pro aliorum profectu vel Crisostomus Erudit nos
dicens non ultro ire in temptationes sed cedere · non enim est accusatio non pieta (?) sed

Matheus et Marcus preterierunt primum adventum domini in Galileam post baptismum ... [illegible] ... Capharnaum mansit ad [illegible] usque ad pascha
venit in Iudeam et baptizabat cum Iohanne in [illegible] baptizaret post [illegible]
[illegible] iterum abiit in Galileam [illegible]

in piscina sed videntem in piscina non stare nihil. Hic est notandum quod Matheus
obmittit omnia opera Christi que fecit post temptationem et ante incarcerationem Iohannis
et similiter Lucas et Marcus obmittunt. Sed beatus Iohannes illa opera describit scilicet quomodo
dominus in nuptiis aquam in vinum convertit, quomodo vendentes et ementes de templo
picat et quomodo Nicodemum in nocte ad se venientem in fide instruxit et pre-
de aliis que habentur Iohannis primo, secundo, tercio et quarto capitulis. Et glosa assignat causam quare
beatus Iohannes hec scripsit quia beatus Iohannes probato ewangelio aliorum ewangelistarum
de veritate videt aliqua deesse in principio que dominus primo anno predicationis sue gessit
Iohannes per quibus scripsit ewangelium quod alii preciderunt ante traditionem Iohannis colli-
gens scilicet gesta unius anni. Unde et dicit hoc fecit initium signorum Ihesus et iterum
non dum Iohannes missus erat in carcerem. Secundum glosam Secessit in Galileam scilicet et vel
in Nazareth ut habetur Luce quarto. Et relicta civitate Nazareth. Causam quare dominus
reliquit civitatem Nazareth Luce exprimit quarto capitulo quia ingressus est in synago-
gam in die sabbati et legit illud Ysaie. Spiritus domini super me etc. ut dicit ibi et dixit
ibi aliqua quibus iudei scandalizati fuerunt qui duxerunt eum ad supercilium
montis et voluerunt eum precipitare. Ipse autem virtute divina per medium illorum ibat
non visus ab eis. Venit et habitavit in Capharnaum scilicet ad predicandum ibidem mari-
tima quia prope litus maris sita est quod mare vocatur stagnum Genezareth
in finibus Zabulon et Neptalim. Isti duo fuerunt filii Iacob a quibus nominate
sunt regiones quas inhabitaverunt in quarum confinio erat Capharnaum. Notandum
est hic secundum glosam. A Nazareth unde Christus Nazareus dicitur vicus est in Galilea sed
iuxta montem Thabor. Capharnaum oppidum in Galilea gentium iuxta stagnum
Genezareth situm in finibus Zabulon et Neptalim ubi prima captivitas Iudeorum
fuit ab Assiriis. Ubi ergo prima legis oblivio ibi prima ewangelii predicatio. Item
notandum quod in hiis duabus tribubus Zabulon et Neptalim fuerunt viculi de quibus
fuerunt apostoli. Unde in psalmo principes Zabulon principes Neptalim. Item notandum Na-
zareth interpretatur flos, Capharnaum villa pulcerrima, Zabulon habitaculum fortitudinis,
Neptalim dilatatio. Secundum Albertum dominus relicta Nazareth transivit Capharnaum
per quod de flore scilicet legis ad fructum spiritualem qui in ewangelio est transire nos
docet. Sed vero spiritualia sunt in villa pulcerrima id est in ecclesia que maritima est
quia iuxta fluctus seculi posita cottidie tunditur et homines illecebris mundi molli-
tos retibus ewangelii capit. In finibus autem Zabulon et Neptalim sita est quia
in medio gentium ad dilatationem dei verbum fortiter consistit ut incredulis refrigium
precipitantibus confidat fidem portum. Et relicta civitate mystice per hoc quod Ihesus omnibus pub-
lice predicaturus venit in Galileam insinuatur quod predicatores ewangelii prius debent
transmigrare de carnalibus ad spiritualia et de terrenis ad meditationem celestia quia
Galilea transmigratio interpretatur. Et per hoc quod habitavit in Capharnaum que maior
et populosior erat ut predicando et miracula faciendo plures illuminaret. Secundum Remigium
predicatoribus exemplum dedit ut eo tempore et in illis locis studeant predicare quando et ubi pos-
sint plures prodesse. Capharnaum enim dicitur inter fines Iudee et gentium. Convenit ergo Ihesus
predicare ibi unde utrosque gentes et Iudeos pertingeret qui utrique salvari
venerant. In Galilea enim gentes simul et Iudei habitabant et eo ibi debuit
fundari lapis angularis qui fecit utraque unum duos in se parietes concludens
gentium et Iudeorum. Unde et postea duxerunt pueros ad Pylatum commovit universos
Iudeos incipiens a Galilea usque huc. Sequitur ut adimpleretur. Hic ponitur testimonium
prophetie qua concludit quod dominus incepit publice predicare in Capharnaum et de regione
vicina. Ostendit beatus Matheus prophetiam impletam Ysaie nono ubi dicitur primo tempore alle-
viata est terra Zabulon et terra Neptalim etc. Ad cuius evidentiam considerandum
quod illa prophetia aliqui exponunt de captivitate decem tribuum. Fuerunt enim primo

alleviati autem [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] primo [illegible] post [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ut predicaretur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]

2ª bedo du p 3 galilea dua et tbu neptali in via tyro 1ª dr galilea gentiu
2ª i tbu zabulo iux tyberiado 3ª dr galilea iudeoru

captiuitate tpe facee filii romelie regis isrl p Teglathfalazar regem assirioru qui
captiuat duas tbus et transies Jordanem de zabulon et neptalim et de galilea
multas captiuat ut het 4 Reg xv de hc expone prima pte pphie pº tpe alle
uiata e tra zabulon rc prima captiuitas mal hominibz alleuiata e tra a pre
dedibz petorz 2º fuit captiuati filii isrl q remanserunt tpe ozee regis isrl p
Salmanasar regem assiriorz ut het 4 reg xvii Et de hc expone 2am ptez
pphie Et nouissio aggrauata e tota tra p domini flagellacoz d aut tra nep
talim via maris quia ibi est via publica ad portandu merces a Jordane ad
mare mediterraneum et ista tra est sita ult Jordane respectu irlm et io dicit
transiordane addit aut galilee gentiu ad dria alterius galilee q vocat galilea
iudeorum vn nota scbit em 3 reg ix Salomon dedit yram regi thyri in galilea
20 opida et quia yram erat gentilis io dicta e illa tra galilea gentiu alio
nomine dicta est Cabul p illa igit galileaz transibat via ista de qua hic
fit mencio Et in ista galilea Capharnaum erat metropolis Ez ista expositio qua
sic exponit primo tpe alleuiata e tra zabulon et tra neptalim et nouissio
aggrauata est de captiuitate filiorz isrl no intelligitur vera quia intelligitur impliare contra
sacre in vbis prie in mo loquendi quia prima captiuitate vocat alleuiacoz se
cam vocat aggrauacoz et tn sunt eiusdem romis Item qz si loquet de captiui
2a que fuit totius tre no loqueret solum de galilea gentiu s de Samaria que
erat ciuitas regia et prima fuit obsessa et capta p Salmanasar rege assyrio
rum 4 reg xvii It quia id qd sequit vbi ix paruulus natus e nob rc exponit
de xpo tam a iudeis qz xpianis ergo et id qd imediate pponit pro tpe alleuiata
est tra rc de xpo intelligit Et sic allegat h matheus exbata tra qz xpc in tra
zabulon et neptalim primo predicauit publice ut dictum est quia ciuitas capharnaum
ibi sita est et alia loca ubi xpo predicauit et sic illa tra pro illuiata e doc
trina xpi et io p vbis dicta e primo alleuiata s pcca ad comiti sunt reiji
homines tre illius ppt qd illis ciuitatibz dns exprobrauit mt xi vo dns ve
tibi corozaym ve tibi bethsayda quia si in tyro et sydone facte essent
virtutes rc Et mt Et tu capharnaum nunquid usqz in celum exaltaberis rc ppt
autem ysa premittes pcaz ptem et aliqua de medio vn glo erd prius poiton
est permittit exbata s pro tpe alleuiata e tra sicut et qd in mo s nouis
issimo aggrauata e qd io facit quia intendit onde mani predicacoins xpi
ste glo sup illo vbo galilee gentium dr sic Galilea gentiu que e in tbu
neptalim vicina tyris dr ad dram galilee illius que e in tbu zabulon
que e iuxta tyberiadim In illa aut que dr gentiu Salomon 20 ciuitates dedit
yram regi thyri in parte tbz neptalim in vtraqz galilea immoratus est dns
s perfectus erat qui vocandi sunt de gentibz ea q gentiu est hic magis plus
qui ambulabat in tenebris h exbata dixit habitatores huius regionis et dt sic
populus qui ambulabat in tenebris s ignorancie vidit lucem magnam i xpm qui
dt Ego sum lux mundi et qui illuminat omnem hoiem venientem in hunc mundum
Is xpo vl vidit lucem magnam xpm glorum i audiuit xpm predicantem et miracula
ste glo et est dictum bti Aug populus iste qui prius dictus e in captiuitate et
in tenebris viciorum prius erat prius lucem predicacionis xpi vidit dem a omnibus gentibus
eis s vmbre mortis dr pctm mortale qd est quasi figura et vmbra gehenne qz
tenebris mentis et remorsus consciencie q pctm inducat signant caliginem et vmorem
conscientie gehenne vn glo mors est in inferno vmbra huius corporis sunt pcta q
imessii sunt prie morte qui ergo wlt fugere morte caueat vmbra i lux orta
e eis i agnicio veritatis uel predicacio xpi Notandum est hic quidam ambulant
in tenebris quidam sedent in vmbra mortis de hc dicit ad iudeos refert
ambulans in tenebris qui fuerunt sub lege in qua iustitia dei no fuerunt
ua dra 3 2m lco in morte 3 vmbra mortis quamvis gre 3 a ii q cu apibus
mortuis ad feras descendunt h vmbra mortis stare q dr i hac uita peccant
by eius incidant quia passione adquirunt

manifesta tenebre erant maiores sm legem que non erat ad manifestandum dei iusticiam
data fuerat sed ad premendum duriciam cordis eorum. Quod autem dicit populus sedens in regi-
one umbre mortis sicut gentiles aut quia iniustos mortiferis aut quia colebant
ydola et demones quorum cultura ducebat eos ad mortem eternam vel aliter ambulans
quia in tenebris qui est in pena ignorancie sed non sic quia in peccatis sedens in tenebris
qui in peccato est consuetus et peccatum quasi umbra mortis quia sicut umbra ducit ad morte
corporis sic peccatum ad mortem eternam vel sic sine corpore non est umbra sic nec peccatum
corporis sic peccatum ad mortem eternam velut umbra vadit putridum ita peccatum vir
sine morte eterna scilicet quoniam ad nichil ista umbra vadit putridum ita peccatum vir
quia computuerunt et corrupte sunt cicatrices mee. Dicitur Commune tempus ihesus predicare et
dicere penitenciam id est tradito Johanne quia 2m Crisostomum Johanne vivo et ante temptatus
fuerat post predicasse sine dubio velim Johannem fecisse glosa assignat causam iusticia
Commune id est tradito Johanne quia lege deficiente surgunt ewangelium ut aurora sol. Item
humilis magister qui doctrina discipuli non impedit sed expectat donec tempus consumat sic
quo docet ne quis ab inferiori persona sermone contempnat unde apostolus si ad sedentem
sit cui revelatum fuit, sedenti et inferiori prior taceat. Penitenciam agite appropinquabit regnum
celorum penitenciam agite non tamen dicite quam loquentes qui dicunt et non faciunt, non ob-
mittite quam negligentes, non desistite contra recidivantes. Sed agite penitenciam quasi medi-
cina ad sanandum morbum quasi armaturam ad vincendum bella quasi clavem ad rese-
randum celum. Haec Commune penitenciam magister et discipuli unde glosam super Rabanum humilis
magister doctrinam discipuli non despexit. Recto autem ordine Johanne tradito incipit predi-
care dominus quia deficiente lege oritur gracia ewangelii quod bona annunciat scilicet dicta lex
cum promittebat bona terrena et temporalia, sed ewangelium promittit celestia et
eterna unde Theologus veteris namque testamenti hystoria qui servabat illud eorum longi-
promittebat ewangelium vero eternam vitam unde et Crisostomum Ideo hic namque predicat ante
Johannem donec ille mitteretur in carcerem et non haec predicacione multitudo populi scindi-
deretur ideo namque aliud signum ullum fecit Johannes ut omnibus quoque multitudine trade-
ret ipso que adeo signorum admiracione confluit unde Augustinus premissum est Johannes
ergo velud vox ante verbum aurora ante solem preco ante Judicem sponsus ante domum
amicus ante sponsum et quia universum mundum tenebre et vox infidelitatis oppri-
merat et sole iusticie aspicere non valebat beatus Johannes quasi lucifer premitti-
tur ut oculi qui limpidine iusticie oppressi magnum et verum lumine mundi non poterant
admittere lumine lucifer primum quasi terrene splendore mundi consuescerent ut paulatim
nubilo veritate et infidelitatis digesto lumine post adveniente ab illo celesti
lumine letificati posset sed vertorque possent. Sed Augustinus Et nondum quod perfecto ewangelii
spiritu propone terra tibi scilicet terra opera prophetis terra consilia humilis et terra preparata ...
sed cum terra propone dominus docuit in ewangelio. Incipit autem dominus sic Johannes eadem
predicans quae ille antea dixerat ut predicacio discipuli et magistri concorda esset et dominus
predicacionem et doctrinam approbaret et confirmaret et superbia eorum quam detrahere aliorum
dedignantur accipere confutaret ut in se eiusdem dei filium tamquam ipse propheta sit esse
ostenderet verbum ergo quod Johanne erogavit et in omnibus prophetis clamaverat
predicans verbum dei a penitencia inchoare volebat quia nisi venisset preco per baptismum et
predicans verbum dei a penitencia inchoare volebat quia nisi venisset preco per baptismum et
penitenciam condignam non poterat quis intrare regnum celorum unde Crisostomum Non enim sta-
tim iusticiam predicat sed penitenciam quis ergo aut quis dicit volo bonum esse et non
possum penitencia enim correctio est voluntatis et si vos mala non terreant ut saltem
penitenciam agatis vel bona delectent appropinquabit enim regnum celorum beatitudinem celestis
ac si diceret parate vos per penitenciam quia appropinquat tempus mercedis eterne sed Crisostomum
Predicat autem dominus penitenciam appropinquate regno celorum et fine mundi ut magis
homines expediret culti si enim a principio seculi venisset vocare peccatores formidaret
forte iuvenilis etas mundi Nunc vero appropinquate regno celorum ondebit in mundi

esse in compotis Ideo mito de quinta Dic itaque duo a baptismo suo usque ad
Johannis incarceracionem predicavit et docuit occulte et in locis privatis sed post eius
incarceracionem publice in sinagogis Dic enim Johannes dicit pervenit precursor ita predi
cacio Johannis dicit prima predicacionem Et ideo Christus non predicavit communiter et publice
ante Johannis incarceracionem sed finita eius predicacione. Exemplum nobis conferens tribuens
humilitatis scripsit dominus sponso suo Johanni longe se inferiori in predicacionibus et doctrine
officio humiliter dignatus est deferre. Contra quod sunt pertinaciores hodie religiosi qui
non dico inferiori sed nec pari immo nec superiori deferunt in quo se dei filio
preferunt et cum pueri contendunt ad predicacionem que et doctrinam recepit etas perfecta
perfecta autem etatis est annorum triginta. Et ideo conveniens fuit ut Christus nonnisi post
tricesimum annum publice predicaret et doceret hoc tempus est aptum predicacioni ut hic
patet Aptum prelacioni ut patet de Joseph qui hac etate factus est prepositus egipti aptum
regimini ut patet de david qui triginta annorum erat cum regnare cepit hac enim etate
perfecte esset cepi. Sed hoc hoc presumunt convenit aut insufficientes pro hoc
statu et nimis ydoneus. Sunt autem a baptismo Christi usque ad mortem eius tres
anni et tanto plus quantum est ab epiphania usque ad pascha et post modico
tempore predicavit. Sedecim die qua baptizatus est revoluto anno contigit aquam in vinum
et in pascha sequenti scilicet xxxi anni incarceratus est et in alio pascha sequenti
scilicet xxxii decollatus est Et in tercio pascha scilicet xxxiii anni passus est dominus
et ita vixit xxxii annis integris et de xxxiii quantum fluxit temporis a natali
usque ad pascha quod predicto anno contigit solum fuit anno xxx° pascha
undecimo quinto kalendas aprilis et feria quinta Sed anno xxxi fuit decimo sexto
kalendas maii et feria quinta Anno vero xxxii° fuit nonas aprilis et dies
dominica Sed anno xxxiii fuit viii kalendas aprilis et feria sexta Et post tempus
causa assignatur quare Christus modico tempore voluit predicare. Prima ad commendandum
suam virtutem quod scilicet vita modico tempore totum mundum convertit. Secunda ad conci
tandum amorem et desiderium discipulorum ut scilicet magis eum desiderarent quem tam
modico tempore corporali presencia habuerant Tercia ad augmentandum discipulorum spiritua
lem profectum. Quarto hinc adhuc post nobis viam tendendi in deum Nam ipse dixit Ego
sum via non deserens in ea ut in termino quiescamus sed per eam in deum tendamus Ne
igitur corda discipulorum ad Christum carnaliter affecta in eo ut in homine quiescerent tempora
lem presenciam tantum subtraxit viii aprilis 2a corinthios v Et si Christum cognovimus secundum carnem nunc non novimus scilicet quando
corporaliter nobiscum erat Sed nunc iam non novimus vivit et ante passionem inter
cetera dixit eis Si ego non abiero paraclitus non veniet ad vos. Quia mea ut
carnaliter dicebat expediebat ut caro et forma servi ab eis auferretur ne
adhuc carnaliter diligerent eum Ipse enim dominus ihesus quod modicum vivit voluit ut
discipuli animum totum ad celestia transferrent. Quia sic et ipse facile vincere mundum
posset Nos quoque secundum ipsum ad patriam nostram ante transferamus et ad principes fidei
nunc inspicientes viam eius sequi volumus facilius adversa et prospera mundi
contempnere et hunc mundum vincere poterimus. Secunda Apprehendit regnum celorum
2m glossam i. Christus qui dicit. vel terra cui promissio et patria est. vel vita vera
in qua consistit regnum celorum. Sed quare non dicit Appropinquabit Respondeo ut significa
ret quod non deberent primam agere propter premium finem temporale sed futurum Sed
hic possunt queri vii dubitaciones. Prima utrum propter incarceracionem Johannis Christus
debuit Judeam relinquere. 2a utrum statim incarcerato Johanne Christus debuit
predicare. 3a utrum suam predicacionem debuit incipere a penitencia. 4ta utrum debuit
predicare simul Judeis et gentilibus. 5ta utrum debuit predicare verbo vel scripto
6ta utrum debuit predicare publice vel occulte. 7a utrum fecit aliquos libros
in quibus suam doctrinam traderent. Ad primam est dicendum quod causa tres raciones

Dubia

tangit. Propter quas conveniebat ut Christus iudeam relinqueret propter maceracionem
Johannis. Prima est ut iudaicam invidiam vitaret. Ante enim quam Johannes in car-
cerem poneretur, Christus in iherusalem ad templum domini intraverat et ibi eiecit vendentes
oves et boves et columbas, ex quo iam iudei erant contra Christum et indignati et
sacerdotes et scribe contra eum emulacionem conceperant. Sic scribitur
ita ut ipse non crederet se eis securum esse, sed pro tempore passionis opportuno tempore
Johannis primo. Et quia non dominus pati dignabatur, sed pro tempore passionis reservabat
reservabat. Audito quod Johannes positus esset in carcerem, ne sic fieret de eo, recessit
de iudea volens iudeorum invidiam mitigare et periculum mortis vitare. Unde Crisostomus
Non est accusabile non ponere se in periculum sed incidentem viriliter stare. Omne peccato
enim quod homo seipsum periculo non exponere sed postquam expositum est deo volente
ut permittere vult debet stare in confessione veritatis et iusticie. 2a est ut prophe-
cia ysaie impleretur. Nam primo tempore predicacionis Christi quod fuit Johanne in carcerem posito
terra zabulon et terra neptalim alleviata est ab omni peccatorum, sicut post modum
via maris i. illa eadem patria que iuxta mare erat situata aggravata est peccato infi-
delium. Signis et miraculis ibi factis per Christum que nullus prius homo facere potuisset
ipsi credere noluerunt. 3o ut priores discipulos ingratos ex sua arte piscandi de-
cet. Jam enim vocaverat eos ad primam noticiam et familiaritatem, licet non ad officium
apostolatus et predicacionis, et quod tempus imminebat predicandi sibi et prius discipulis
posito Johanne in carcere et cessante predicacione eius conveniens fuit quod tunc id attende- 2.
Ad 2am est dicendum quod dupliciter probat Crisostomus quod Christus predicare non debebat donec
Johannes in carcerem poneretur. Primo quod predicacio Johannis inutilis non redderetur. 2o 1
ut multitudo fidelium non scinderetur. Nam si predicante Johanne Christus incepisset predicare
vilem reddidisset Johannem et inveniretur predicacio Johannis esse superflua per comparacionem
ad doctrinam Christi. Sicut si uno tempore sol et lucifer orirentur, lumen luciferi non
feri elat. Expresso hermo communem quod nullus minorem presente contempnere debet. Sermonem
Propter quod dicit Apostolus I Cor. Si enim sedenti revelatum fuerit prior taceat. Secundo 2
probat hoc quia si Johanne predicante Christus predicasset aliqui adhesissent Johanni
et aliqui Christo et sic esset divisa multitudo fidelium, propter quod etiam ut Crisostomus dicit Johannes
nullum fecit signum, quatenus per miracula que faciebat Christus omnes traherentur ad ipsum.
Ad 3m sic ponit racionem iusticiam quare Johanne incarcerato postea predicare cepit. Quia
desinente lege tunc Johannes typum gerebat statim orta est predicacio. Et 3
3am est dicendum quod excepte Christo et excepte iudeorum et excepte precursoris probat Crisostomus
quia contemnendi fuisse quod post predicacionem a prima inchoare. Excepte primo quidem quia
auditores non dum de Christo decentem opinionem et noticiam habebant. Unde nichil de sancte
seipso in principio predicavit, nec aliquid eminentissimum vel commacionem sicut dixerat se
ceterum ad radicem positam arborum et sobolem viperarum eos appellabat, sed
solum in principio benigne proposuit primam peccatorum et promissionem regni celestis. Excepte
vero iudeorum quia illa erant in principio per Christum predicanda quibus omnes indigebant
et hec erat prima. Unde Crisostomus dicit quod iniuriam in principio non predicavit quia omnes cognoscere
haberent. Sed primam qua omnes indigebant, propter quod nullus poterat dicere volo esse bonus
et non possum, quia sola prima est correctio ipse voluntatis. Excepte vero Johannis
quia inde postea predicare debebat incipere. Unde Johannes precursor eius sua predicacione
inchoaverat, ut prima doctrinam non videretur odire sed magis confirmare et testimonium
eius unum esse demonstrare. Et illum esse eius ipse erat propheta, sicut enim dictum erat
de Johanne propheta altissimi vocaberis, sic et de Christo hic erat magnus et filius
altissimi vocabitur. Ad 4tam est dicendum quod conveniens fuit predicacionem Christi tunc
per ipsum quam per apostolos a principio solum iudeis exhiberi. Primo quidem ut ostenderet per suum
adventum impleri promissiones antiquitus factas iudeis non autem gentilibus. Unde Apostolus

dt Ro. xv dico xpm ministrum fuisse circumcisionis i. aplm et predicatorem iude-
orum propter veritatem dei ad confirmandas promissiones patrum Grauam quia eis primo data
sunt leges testamenta et cultus unius dei pro sunt in populo iudeorum vnde et apli cepe-
runt a iudeis quorum fuit ad conversionem et predicationem secundum scripturam vnde dicit paulus dixit
Act xiij vobis oportebat primum predicari verbum dei sed quia repulistis illud et indignos
vos fecistis et indicastis eterne vite ecce convertimur ad gentes Sic ipse primo predicat
1 iudeis ut dimitteret eos quoniam sicut precursor positus erat in carcerem per herodem
qui iam conversionem iudeorum acceperat transtulit se ad locum communem ut simul predi-
caret gentibus et iudeis vnde dicit Crisostomus super hunc passum ad attendere debemus qualiter
post predicare accepit cum a iudeis transiens ad gentes quia eo ipso quod precursorem suum
in vincula miserunt compellunt ipsum transire se ad galileam gentium Secundo ut eius
2 adventus ordinatus esset a deo quoniam a deo sunt ordinata sunt ut dicit Ro. xiij Sed autem
debitus ordo exigebat ut iudeis qui deo erant propinquiores per fidem et cultum
unius dei prius eius doctrina proponeretur et per eos transmitteretur ad gentes sicut etiam
in celesti jerarchia per superiores angelos ad inferiores divine illuminationes deveniunt
vnde super id ait xv non sum missus nisi ad oves que perierunt domus israel dicit iohannes
non hic dicit quod ad gentes missus sit sed quod primum ad israel missus est vnde et ysaie
vlt. dicit mittam ex eis qui salvati fuerint s. ex iudeis s. ad gentes et annunciabunt
3 gloriam meam gentibus 3o ut iudeis auferret calumpniandi materiam vnde super id ait in
viam gentium ne abieritis dicit iohannes oportebat primum adventum xpi iudeis nuntiari ne
iustam haberent excusationem dicentes se ideo dominum reprobasse quia ad gentes et
4 samaritanos aplos miserit 4o quia xps per crucis victoriam meruit potestatem
et dominium super gentes vnde dicit apoc ij qui vicerit dabo ei potestatem super gentes
sicut et ego accepi a patre meo et phil ij quia quod factus est obediens usque ad mor-
tem crucis deus exaltavit illum et in nomine ihesu omne genu flectatur et omnis
lingua ei confiteatur et ideo ante passionem suam noluit gentibus predicare suam doctrinam
sed post passionem suam dixit discipulis ait ult. Euntes docete omnes gentes propter quod ut
legitur Johannis xij cum imminente passione quedam gentiles vellent videre ihesum Re.
Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet si autem mortuum
fuerit fructum affert Et ut Augustinus dicit ibidem se dicebat granum mortificandum infidelitate
iudeorum multiplicandum in fide populorum Ad vltimum et secundum quod doctrina aliquorum potest esse in occulto
propter vno modo quantum ad intentionem docentis qui intendit suam doctrinam non manifestare
multis sed magis occultare quod quandoque contingit dupliciter quandoque per invidiam docentis qui
vult per suam scientiam excellere et ideo non vult alios sciam communicare et sic hoc in xpo
locum non habet excipiens persona dicitur sapiencie vij quam sine fictione didici et sine invi-
dia communico et honestatem illius non abscondo phs post methaphysice dicit diversitatem
esse simuram illius Symonides poete qui dicebatur quod deus invidia prohibuit nobis
suam doctrinam communicare nolebat quandoque vero hoc contingit propter inhonestatem
eorum que docentur sicut Augustinus dicit super Johannem quod quedam sunt mala que portare
non potest qualiscumque pudor humanus vnde de doctrina hereticorum dicitur proverbiorum ix aque
furtive dulciores sunt doctrina autem xpi non est neque de errore neque de inmundicia
Et ideo dominus dicit marci iiij Numquam venit lucerna i. vera et honesta doctrina ut
sub modio ponatur Alio modo aliqua doctrina est in occulto quia paucis proponitur et
sic etiam xps multa docuit in occulto quia omnem doctrinam suam vel turbe toti
proposuit vel omnibus suis discipulis in communi vnde Augustinus dicit super Johannem quis
in occulto loquitur cum coram hominibus tot loquitur presertim si hoc loquitur paucis
quod per eos velit innotescere multis vnde Johannis xviij cum pilatus quereret ab
eo de doctrina eius respondit Ego palam locutus sum mundo et in occulto locutus sum nichil

na debuit propter quod
tales aliqua apertius
velle nec propter quod
multi eis per clauderet
ut sic et gentilium
praedicaret sed ad
missi sunt ad excellen-
tia fidei vocavit
eos

5

quia forte i. doctrine
et timere aliquorum fratrum
i. doctrina videlicet
hereticorum ut
aliquorum quo licita ut
doctrina nigro-
mantiam arcium

3o modo aliqua doctrina est in occulto quantum ad modum docendi et sic Christus quedam
tunc loquebatur in occulto parabolis utens ad annuncianda spiritualia misteria ad que
capienda non erant ydonei vel digni et tamen melius erat eis, unde dixit eis
Luce viii°: vobis datum est nosse misterium regni dei, ceteris autem in parabolis, vel c melius
sub tegumento parabolarum spiritualem doctrinam audire quam omnino eam spernere. Carpal parabolarum
aptam et nudam veritatem dominus discipulis exponebat per quos deveniret ad aliquos
qui essent ydonei. 2a Thi. 2: que audisti a me per multos testes hec commenda
fidelibus hominibus qui ydonei erunt et alios docere. Et hoc figuratum est Numeri 4to
ubi mandatur quod filii Aaron involverent vasa sanctuarii que levite involuta 6
portarent. Ad istam est dicendum quod hanc dubitationem movet Augustinus in primo
libro de consensu ewangelistarum ex persona gentilium quorundam et paganorum qui in Christum
non audent elpac vel blasfemare credentes eum fuisse sapientissimum hominem et si
eius doctrinam scriptam invenissent, parati fuissent eam recipere. Et quia eius discipuli
eius dicta et facta conscripserunt, qui more discipulorum sic plus honorant magistrum suum quam
debeat plura scripserunt de eo quam debuerunt, puta quod esset deus et unigenitus filius dei et
verbum patris et eiusdem nature cum patre et in propria alms et multa alia que Christo non conveniunt.
Nam quod fuit Christus sapientissimus homo credere illi gentiles volunt, sed quod fuit deus
credere nolebant. Ad hoc ergo videtur Augustinus quod docere verbo et solo verbo cordibus au-
ditorum doctrinam imprimere longe dignius et excellentius est quam docere scripto, quod probat
per doctores eorum vel ipsorum gentilium inter alia ut ait in contemplativa virtute et scientia
speculativa nullum doctorem habent gnia clariorem Pitagora, et in morali scientia que mores
informatur nullum habent excellentiorem Socrate, qui testimonio Apollonis dei ipsorum
pmdiatu ipi gtu non tacent. Duo isti tamen doctores nec de se ipsis nec de aliis ulla
aliquid scripto docuerunt sed solo verbo. Si ergo solum eius discipulis referentibus gentiles gni
credunt illos doctores fuisse tales quales eorum discipuli narrant, et vera fuisse affir-
mant que illi verbo docuerunt, scripto eorum sed ~~eorum~~ discipulorum, multo magis credere
debent quod Christus verbo docuit et suis discipulis mandavit verbo et scripto esse docenda.
Conveniens ergo fuit quod verbo in cordibus auditorum imprimeretur eius doctrina et per modum
apostolis et aliis verbo et scripto doctrina relinqueretur. Unde Mathei viii° scribitur: erat
tangebatur sicut potestatem habens et non sicut scribe et pharisei. Docebant enim pharisei legem
scriptam atramento et legem in lapideis tabulis. Et Christus solo verbo suo scribebat suam
doctrinam in cordibus carnalibus, sicut dominus legis potestatem habens. Secundo propter excellentiam 2
doctrine per quam libris comprehendi non potest. Unde Joh. ulti.: Sunt et alia multa
que fecit Ihesus que si scribantur per singula nec ipsum arbitror mundum capere eos
posse qui scribendi sunt libros. Quos sic Augustinus dicit non spacio locorum credendum
est mundum capere non posse sed capacitate legentium comprehendi non posse. Si autem
Christus scripto suam doctrinam mandasset, nichil aliud de eius doctrina homines ex-
stimaverunt quam quod scripta continerent. 3o dicendum quod ab ipso doctrina ad omnes
perveniret, deinde ipse suos discipulos immediate docuit qui per alios et verbo
et scripto docent. Si autem ipsemet scripsisset, eius doctrina immediate ad omnes perve-
nisset. Unde de sapientia dicitur Proverbiorum 9 quod misit ancillas suas vocare ad arcem Λ
Ad vi^am est dicendum quod eandem dubitationem ystam movet Augustinus in libro supra-
dicto. Quidam aliquos libros dicunt se habere quos Christum scripsisse estimant. Di-
cunt continere aliquas artes illas magicas quibus eum putant illa fecisse miracula
quorum fama ubique percrebuit. Et per dictos libros quos Christum scripsisse dicunt
asserunt ad Petrum et Paulum tamquam epistolari titulo prenotatos. Hoc autem Augustinus
reprobat multipliciter. Primo quidem quia si isti libros illos habent quos Christum scripsisse

s. quia vetus lex data scripta fuit ad eos in tabulis lapideis, nova vero lex ... in
cedulis / figure ... vel quasi cedulis figure scripta fuit, sed doctrina
quia lex scripta ... scribi debuit non atramento sed spiritu dei vivi non in tabulis lapideis
sed in tabulis cordis carnalibus ut apostolus 2 Cor 3

faciunt perdant eos nobis quia utilissimi et saluberrimi sunt. Eo quod vero
facit eos qui hominem sapientissimum finxisse ipse dicit. Sapiens cum suis ingeniis bo-
nos libros et utiles facit. Si autem mali libri sunt et continent illa illicita
que non solum disciplinam ... sed etiam ipsam rempublicam ad instructionem ... contem-
nat sapiens, sicut fuit Christus qui scripsit eos. Secundo quia si iste tales libros Christus
se legisse affirmat, quare ipse non facit talia miracula qualia illum de libris
illis fecisse mentiuntur. 3o quia si aliqui mira nomina ... libros illos sub nominibus
priorum apostolorum scripserunt, cur nomina domini iudicant et ... quia planum est
quod toto illo tempore quo Christus cum suis discipulis vixit in carne mortali non dum
erat Paulus eius discipulus ut titulo eius libros illos prenotare potuissent. 4to
quia quomodo est a talibus dictatis libris illis magicis artibus concessis Christum
miracula fecisse, utrum magicis artibus tot et tantas prophetias domino ... antequam in
terra nasceretur potuit implere, qui de illo talia futura loquuti sunt, que omnia iam
perfecta in evangelio legimus et qualia nunc ubique videmus. Non enim potest dici quod magus
fuit antequam natus, cui prophetando venturo gens una hebrea deputata est. Secundo cum

Ambulans Ihesus iuxta mare Galilee vidit duos fratres Symonem qui vocatur Petrus
et Andream fratrem eius mittentes rethe in mare. Erant enim piscatores. Et
ait illis Venite post me faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis
retibus secuti sunt eum. Et procedens inde vidit alios duos fratres Iacobum Zebedei
et Iohannem fratrem eius in navi cum Zebedeo patre eorum reficientes retia sua et
vocavit eos. Illi autem statim relictis retibus et patre secuti sunt eum. Doctrina potest
primo ponitur doctrina predicatoris, secundo instruccio ubi ponitur discipulorum vocatio qui sunt
capaces doctrine predicationis. 2o personalis Christi predicatio in synagogis ibi Et circui-
bat Ihesus totam Galileam. Vocatio apostolorum duplex tangitur primo Petri et Andree
2o Iacobi et Iohannis ibi Et procedens inde vidit. Prima vocatio fuit perfecta in re-
linquendo sua, 2a perfectior in relinquendo sua et suos. In prima vocatione
ponitur primo vocatio duorum, 2o obediencia vocatorum ibi At illi continuo. Vocan-
te se Christo dicuntur tria scilicet quod ambulat, quod vidit et vocavit. In primo vide laborem,
in secundo amorem, in 3o dignationem. Sciendum est quod in vocatione Petri et Andree
ad apostolatum dignitatem tria tetigit: primo salvatoris Christi prevenientis, 2o eius benignitas
approbantis, 3o eius potestas vocantis, et quarto discipulorum obediencia obtemperantis. Et
sic quarta ... predicatio procedens manifestantis. Primo ostenditur Christi studium predicationis,
2o indicium approbationis ibi vidit duos, 3o bonitatem vocationis ibi Et ait
illis venite, quarto Christi discipulorum actum obediencie sine imitationis ibi At illi
continuo. Primo itaque ostenditur studium predicationis cum dicitur Ambulans autem Ihesus. Sic in-
fatigabilis hic ambulavit, nunc incipiens usque ad exitum vite. Abyt Ihesus
per sata, discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere spicas. Ambulat sine equis
usque ad lassitudinem. Ioh 4: Ihesus fatigatus ex itinere. Ambulans autem Ihesus
salvator, quia omnia opera sua operatus est in medio terre salutem. Ambulans
ut discipulos suos doceret ambulare. Iuxta mare Galilee. Sciendum quod idem est mare
Galilee et Thyberiadis et stagnum Genezareth et lacus salinarum situs inter
ulum et Damascum, distans quatuor dietis ab utroque continente, et habet in longitudine
xl miliaria, in latitudine quinque, vel circa arenosis littore et fluminis
laudatur. In quo est magna copia piscium diversorum generum et est visu amenum
et delectabile ad potandum. Et communis eius aqua sit dulcis et non amara,
dicitur tamen mare secundum consuetudinem lingue hebraice quia magna collectionem
aquarum sive dulcium sive salsarum vocat hebreus thalassa i. mare. Genesis
Congregationes quoque aquarum appellavit maria. Dicitur autem mare Galilee a
sedebat super sellam ambulabat super pedes et pontifices usque ad ... (margin, lighter ink:)
... 22 ... in medio ... quia ministrat ... discipulis suis
... nec ... eis absolvit cum dixit quia ... valete possidere aurum
neque argentum neque pecuniam ... eis abstulit cum dixit ... calciamenta neque
... quia neque calciamenta habeatis ... duas ... eis abstulit
cum dixit Luc xxii qui maior est inter vos fiat ut ... et qui precessor est fiat ut minister

provincia adiacente quia situ est in confinibus provincie galilee s. inferioris non ge-
ntium. Dicitur autem mare thyberiadis a thyberiade civitate tunc adiacente quam ihesus in
sua iuventute frequenter visitare solebat. Dicitur etiam stagnum quia est locus stans qui
fit ex reflexione et superfluxione iordanis ac undis ebullitionibus et influxibus nec licet
alveum quo fluat contra locum sinum ut flumina. porro genezar greco vocabulo
quasi generans sibi auram dicitur a natura et proprietate loci quoniam ex fontibus [illegible] tan-
quam stationi frequenter de se ipso sibi auram concitat et ventum validum colligit. qui unde
stantibus et se moventibus ex ipsius aque resolutionibus generatur venti. ex quo situ
in stagno perturbatione et invalescente tempestate unde fluctuationibus navicule plurimum
[illegible] sub mergitur. Dicit enim Josephus quod sit dictus a modica regione genezara qua
preterfluit que fertilissima est et convenientissima omni generi arborum. Unde in ystoria
dictus vel principium naturale. Dicitur etiam lacus salinarum propter putans vel sal ha-
bat. Iuxta hoc mare ipse ambulans accessit ad futuros discipulos tamquam advoca-
tos vocandos preveniens et non preventus ab eis quibus postea dixit Johannis xv non
vos me elegistis sed ego elegi vos etc. Sic autem dicit glossa conveniens vadit per
loca piscatoria s. iuxta mare quia venerat piscatores vocaturus. Conveniens autem mare
propter adversitates amaritudines adversitatum significat mundum qui optime dicitur galilee
que interpretatur volubilis seu rota quia mundus ut rota volvitur et mare dicitur
statum perdidit. Iuxta hoc mare vadit ihesus cottidie vocans ad se illos qui
in huius mundi amaritudinibus ac mutationibus involvuntur. Deinde vero dicit vidit duos
in hoc tangitur quod circa ipsum est intrinsecus vidit. 2m tangitur
fratres ostendit 2o indicium approbationis ad quod genere sequitur primum est intrinsecus vidit 2m ibi
duos 3m neque ex fratres. Quorum vocabula dicitur quibus dicitur Symonem qui vocatur petrus
quintum approbationem cum additur mittens. ... officia erant enim piscatores. Primum itaque indicium
approbationis est ex intuitu dei quo dicitur vidit. videntia enim dei aliquando actum importat
approbationis est ex intuitu dei quo dicitur vidit et divina et inspexit aliquando indicium detesta-
timpide cognitionis ut Gen. 2o vidit et dimisit et inspexit est aliquando indicium detesta-
tionis ut Gen. vi. videns deus quod multa malicia hominum esset in terra et cuncta
cogitatio cordis esset humani intenta ad malum omni tempore penituit eum quod hominem fe-
cisset super terram etc. Quandoque enim effectum miserationis et hoc duplex. uno ad eripiendum
de afflictionibus Exodi iii vidi afflictionem populi mei in egypto et clamorem eorum au-
divi et descendi liberare eum. Alio modo effectum miserationis ad indulgendum a transgressio-
nibus ut Jone 3o vidit deus quod conversi essent de via sua mala et misertus est super ma-
licia. Aliquando enim beneficium provocationis. Matthei ix vidit ihesus hominem sedentem in theloneo
suo. Aliquando etiam beneficium inspirationis precedit et hoc modo potest hic accipi quia convenit eos inspirando
i. beneficio inspirationis prevenit et hoc modo quolibet corpore dicitur vox eius consonabit
eis ut vocati consentirent. Ita quod de quolibet corum dicitur vox eius insonabit
ab ~~omni [illegible]~~ ministro non inquam vero importat effectum acceptationis ut Gen. 1
vidit deus ~~et~~ cuncta que fecerat et erant valde bona. Et Joh. 1o vidit deus natha-
nael et ait ecce vere israelita in quo dolus non est. Et iterum antequam philippus vocaret
te cum esses sub ficu vidi te i. approbavi te. Et hoc modo etiam hic accipi videtur
ipse respectu horum aliorum cum dicitur vidit i. corda eorum approbavit. Unde Regum vidit
autem non cum corpore sed spiritualiter eorum respiciens ad corda. Secundum indicium approbati-
onis est in hiis de quo subditur duos. Duos enim primo elegit indicans se approbare ge-
minam caritatem qua isti deum et proximum diligebant vel erant in posterum dilaturi
predicte. et hos duo elegit futuros predicatores. Alba. propter geminam caritatem que [illegible]
Dicit Grego. Cum minus quam inter duos caritas haberi non potest
dilectis. duo enim sunt precepta caritatis et minus quam inter duos caritas haberi non
potest. De hiis duobus potest intelligi id Zacharie iiii hii sunt duo filii ~~[illegible]~~ splendoris
duos etiam primo vocavit propter duos populos s. gentilem et iudaicum ad unitatem
per doctrinam apostolicam conducendos quia doctrinam melius administrare potuit unus alteri

[illegible] de esse dicuntur designatos ut in textu [illegible] respectu quidditate [illegible] sue
[illegible] videt [illegible] duos oculos [illegible] cum quos de statu mundi vocavit oculos
[illegible] cum quos [illegible] fecit oculos designatos cum [illegible]
cos [illegible] voluit [illegible] respectus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] nisi fuerint [illegible]

oculo

Vide vissus et vocavit eum [illegible]

Dicitur [illegible]

anxilio quia solus unus ut dicit hys visitatur et cetera. Propter chelig e duos esse quia unus
habet eius emolimentum porrectum. Item vocat primo duos propter doctrinam duorum testamentorum
divulgandam propositos ita quod ponit de eis illud exodi 25. ffecit duos che-
rubin ex auro purissimo. fecit enim ipse ex propria et solita potentia veritatem
qua eis infudit hos duos cherubin id est apostolos duos plenos sancta utriusque
testamenti. Secundum indicium approbationis est nexus de quo additur fratres. quia
enim naturam bene servans ordinem sibi inseri nexum et vinculum amoris inter fratres
carnales instituit. voluit primo applicare id quod in natura plantatur propter quod elegit
fratres secundum carnem. inter quos amorem ordinatum reperit per naturam. sicut potest colligi quod
cum Andreas invento christo adduxit ad eum fratrem suum Symonem. volens ipsum parti-
cipem fieri gratie descendende per christum sicut patet Johannis primo. potest quoque de eis dici illud
psalmi. Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres in unum. Amor enim et dilectio
caritatis quando in ipsa concurrit amor qui oritur ex natura. propter quod sicut tamen
in synagoga duos posuit scilicet moysen et Aaron fratres. quia in ecclesia petrum et An-
dream. Unde Crisostomus super matheum. Super autem fraternitatis carnis fundamento posuit ut
ex naturalibus scilicet nunc et gratie caritas compuleris. Cum humor ascendit in ramos et
et hic super naturalem caritatem. ut non solum per gratiam sed etiam per naturam caritas similiter
haberetur. Sicut enim fecit deus et in veteri testamento super Moysen et Aaron fratres
ponens edificationis initium. Tertium indicium accipitur ex vocabulis de quibus adiungitur
Symonem qui vocatur petrus et Andream fratrem eius. Est itaque indicium acceptationis primum
vocabulum de quo dicitur Symonem id est obedientem qui sic inobediens est contra gratiam
ita obediens sit acceptus per gratiam unde glossa quia primus homo inobediens eiectus
secundus obediens ingressus est. Secundum vocabulum est petrus qui interpretatur agnoscens
sic enim patet matthei 16. christus hunc dixit beatum id est acceptum qui agnovit christum
esse filium dei vivi. et bene primus Symon id est obediens postea petrus id est cognoscens
vocatur quia per obedientiam venitur ad notitiam. Quando vero hoc nomen petrus fuit ei
impositum dubium est an infra 16 quando confessus est dei filium. tunc dictum est ei
Tu es petrus vel in electione 12 apostolorum ubi dicitur Et imposuit Symoni
nomen petrus marci 3o et luce 6 quem cognominavit petrum vel Johannis primo cum An-
dreas adduxit petrum ad ihesum tunc dominus dixit ei Tu vocaberis cephas quod
interpretatur petrus. et potest dici quod secundum Johannem primo fuit sibi hoc nomen promissum et
quoque dicitur tu vocaberis in futuro cephas quod interpretatur petrus marci 3. et luce 6o
fuit ei hoc nomen impositum infra 16o fuit confirmatum. primus vocabatur Symon
postea dominus imposuit sibi nomen petrus in signum quod vere... unde in dicto
infra 16 Tu es petrus additur. Et tibi dabo claves regni celorum. sicut in
ostensionem virtutis Jacob appellatus fuit Israel Genesis 22. nequaquam ultra voca-
beris Jacob. sed Israel erit nomen tuum. Et additur. quoniam si contra deum fortis fuisti
quanto magis contra homines prevalebis. Notandum quod hoc nomen petrus est nomen grecum et
latinum et non hebreum unde Jeronimus hebrea lingua pro... ... non Jonas hoc
nomen esse non grecum. sed cephas est nomen hebreum. Sequitur et andream
fratrem eius hic innuitur fraterna dilectio sine qua nullus in ordine predicatorum esse
intitulatur secundum glossam. Tertium vocabulum est Andreas de quo adiungitur. Et andream
fratrem eius ex cuius significatione multiplex indicium accipitur acceptationis ipsius
interpretatur enim decorus in statione decens viridus pectus et virilis. primo enim
quod interpretatur decorus in statione hoc indicium accipitur. ipse enim est qui in statione
cum Johanne baptista stabat effectus et decorus cognitione sapientie meruit unde
dictum sumitur Johannis primo. Altera die stabat Johannes et ex discipulis eius duo
et respiciens ihesum ambulantem dicit Ecce agnus dei. et audierunt duo disci-
puli Symonis petri unus ex duobus qui audierant a Johanne et secuti fuerant
ihesum Secundo interpretatur decens ex quo accipitur etiam acceptationis indicium ipse enim

[illegible]

[illegible] ut dolasc [illegible]
[illegible] altaria [illegible] Bene [illegible]
[illegible] grandes [illegible] vocatus [illegible]
[illegible] ut [illegible] dicit [illegible]
[illegible] habeas [illegible]
[illegible] voluntate [illegible] habeas [illegible] voluntati [illegible]
[illegible] voluit [illegible] audiunt [illegible] 16 [illegible]
[illegible] dicit [illegible] voluntate [illegible] voluntati [illegible]
[illegible] sibi [illegible] voluit [illegible] dicit [illegible] habetur [illegible]
[illegible] dicit [illegible]
[illegible] misericordie [illegible]
[illegible] videte vocationem [illegible]
[illegible] voluntate [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] magnitudine [illegible]
[illegible] vocati [illegible]
[illegible] felicitate [illegible]
[illegible] vocati [illegible] vocat [illegible]
[illegible] caritate [illegible]
[illegible] peccatores [illegible]
[illegible] peccatores [illegible] predicatores [illegible]
[illegible] peccatores [illegible] peccator [illegible]
[illegible] predicatione ut [illegible] multa [illegible]
[illegible] evangelice [illegible]
[illegible] labore [illegible]
[illegible] multa peccatores [illegible] multa [illegible]

ultimum autem predicatores qui erunt in fine mundi erunt vindemiatores qui cum falce dicuntur colligere uvas
maturas a vitibus separant [illegible] vindemiatores erunt angeli [illegible] qui misit angelus falcem suam
in terram et vindemiavit vineam terre [illegible] et vindemiatores [illegible] autem [illegible] collector [illegible]
vero [illegible] qui colligit [illegible] vindemie [illegible] suas predicationes
[illegible] predicatores [illegible] qui predicatores [illegible] tota [illegible] predicabunt [illegible]
[illegible] sua [illegible] in vite sua [illegible] mali predicatores valde [illegible] ut bovi [illegible] habeat [illegible]
[illegible] predicatores [illegible] rethes mittentes in flumine [illegible]
[illegible] mali in predicatoribus et predicatoribus [illegible] in predicatione [illegible] predicare [illegible]
[illegible] plura [illegible] vitis in sinistra navigii [illegible]
[illegible] ultimo [illegible] predicatoribus mittitur in dexteram navigii [illegible] plus [illegible]
[illegible] quod ad predicatores [illegible] predicatores [illegible]
[illegible] ad [illegible] predicatores [illegible] audientium
[illegible] mali [illegible] predicatores [illegible] edificant [illegible]
[illegible] predicatores [illegible] edificata destruunt [illegible] edificant [illegible] destruunt
[illegible] predicandi [illegible] vitis [illegible] mali predicatores [illegible]
[illegible] predicari [illegible] predicandi [illegible] denotat [illegible]
[illegible] predicandi [illegible] ligandi
et solvendi [illegible] vitis autem [illegible] predicationis
[illegible] predicatores [illegible] vindicte [illegible] iustitia [illegible] dei [illegible]
[illegible] predicatores [illegible] solvendi et ligandi
[illegible] vitis [illegible] 14 [illegible] designat [illegible]
[illegible] vitis [illegible] collugaciones [illegible]
[illegible] mundi [illegible]
[illegible] vitis mundi [illegible]
[illegible] vitis [illegible] ordinatas [illegible]
[illegible] ordinata [illegible]
[illegible] vitis mali [illegible]
[illegible] vitis [illegible]
[illegible]

q cu hic p[er]venias ubi [illegible] amolat q fuisse [illegible] [illegible] cu oc[u]los [illegible] [illegible] voluntate
dimiserunt petrus andreas iudas [illegible] [illegible] z martirio [illegible] [illegible] martires fuit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secuti sunt [illegible] doctores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] z [illegible] [illegible] [illegible] z [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
accidentis [illegible] [illegible] fuit [illegible] accidentis [illegible] [illegible] z secuti sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] erat amabilis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celestium [illegible] [illegible] amator
[illegible] [illegible] carnalis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] carnale [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] accidentis [illegible] secuti sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] festiva [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] z [illegible] dei [illegible] [illegible] [illegible] dei
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dei [illegible] z [illegible] [illegible] gladio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dei [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] z [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] z iulian[us] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secuti sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fuit secuti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
andrea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] z [illegible] [illegible] ad [illegible] z [illegible] z [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ecclesia [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible]
[illegible] [illegible] ecclesia ad [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] fidei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] mundi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mundus [illegible] [illegible] mundus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] z [illegible] [illegible] mundus [illegible] [illegible] [illegible] z [illegible] fidei
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fidei [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fidei
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

188

[illegible] irradiata [illegible] fulgor [illegible] et maiestas divini [illegible] occultam [illegible]
[illegible] ad se videret [illegible] patebat affectu [illegible] ad [illegible]
[illegible] desiderat [illegible] et [illegible] desiderabat [illegible]
[illegible] facies [illegible] ad [illegible]
[illegible] non fuit [illegible] sua [illegible]
[illegible] in [illegible] magnete lapide [illegible] ut [illegible]
[illegible] ad se [illegible] patebat [illegible] valebat [illegible]
[illegible] adhuc [illegible] misit me [illegible]
noli velle [illegible] dicere sive [illegible] sive [illegible]
[illegible] audiret [illegible] pellis audiens [illegible] in
[illegible] affectu [illegible] et voluit [illegible] alliciens
audiens [illegible] pelliceret [illegible] audiret [illegible] pellis [illegible] ad [illegible]
[illegible] alliciendo [illegible] audiendo [illegible] mittendo [illegible]
[illegible] audiens [illegible] celeste [illegible] et dulcedo [illegible]
[illegible] audiens [illegible] depicta [illegible] ut
[illegible] alliciat [illegible] affectum ad desiderandum [illegible] et pellis [illegible]
[illegible] pelle [illegible] ut [illegible] admirati [illegible]
[illegible] admirabilis [illegible]

Dicitur secundo sicut enim tamquam luce tamquam sodale tamquam duce tamquam rege qui enim vadit per tenebras sine luce non potest assequi
primo quia qui ambulat in die non offendit quia lucem huius mundi videt qui vadit per tenebras sine sodale non potest deficere sine auxilio
difficultates in via concurrit primo tamquam bono sodali manum sibi porrigit et auxilium sibi concedit psalmus tenuisti
manum dexteram meam qui vadit per tenebras sine duce non potest errare secundo quia qui sequitur me non ambulat in tenebris
Augustinus ambula per Christum qui in homine venias ad eternitatem dei primo per via et quia numquam alia primo via et qui numquam [illegible]
et numquam quis tamen non evenit qui vadit per tenebras sine rege non potest in carcere dat sibi coronam fidelibus
Apocalypsis 2a esto fidelis usque ad mortem et dabo tibi coronam vite

188v

hec decus meruit inter apostolos ut primus cognosceret christum sicut patet Joh. primo ubi dicitur invenit hic scilicet Andreas primum fratrem suum Symonem et dicit ei Invenimus messiam quod interpretatur christus. habuit similiter hoc decus quod ad honorem apostolorum primus una cum fratre suo vocatus est ut habetur Math. et Mar. j. habuit inchoationem hoc decus quod primus inter apostolos una cum philippo gentiles adduxit ad christum ut dicitur Joh. xij. Jo interpretatur viridis poculo. ex quo tamen est iudicium approbacionis. ipse poculo sapientie salvatoris repletus respondit fidelibus integritatem totius catholice veritatis ut patet in principio legende eius ubi summa veritate catholica additur hac fide didicimus a sancto Andrea domini nostri ihesu christi apostolo. Item poculo salutaris sapientie sive fidei plenus. Respondit egee agitatem misterii incarnacionis quod venerabilis et immaculata virgine dei filius carnem assumpsit in quo genus restauratur humanum sicut habetur in passione legende eius. Item poculo dominici sanguinis repletus quem cottidie ymmolabat. Respondit egee quod si assumeret formam discipuli promiserit sacri illius eidem ostenderet in quo agnus vivus manet et integer cuius postquam eius carnes vere comeste et eius sanguis vere sunt bibitus a sumente sicut in eadem legenda patet. Crito secundum sit Andreas quod virilis ita quod hoc non est ipse interpretatio sed potius ethymologia nominis eius in greco Crito. autem vigorem capti quod virilitatis ipse sunt patet in eius legenda. Nam et Egee minanti ei supplicium crucis si eius non acquiesceret dictis Respondit Ego si crucis supplicium expavescerem crucis gloriam non predicarem. hanc virilem constanciam Gregorius commendavit in secundo de apostolis dicit libere sanctus Andreas sunt persecutoribus suis respondit tanto cum virili animo eos acceptor quanto per eius nomine suo promittes in tormentis constanciores non enim possumus que audivimus et vidimus non loqui ista autem cuius constancia clarius intelligentia passionis eius apparuit. quia gaudens et exultans ibat ad crucem de qua deponi noluit. sed voluit in ea superius populis predicavit. sicut habetur in fine legende ipsius et quia perseverancia infallibile iudicium est quod deo aliquis sic acceptus ideo quia in hoc voluit perseverare usque ad mortem per christo et in christo ideo indubitanter tenendum est ipsum esse deo acceptum. unde et populus ad Egeam clamabat dicat nobis hominem iustum. redde nobis hominem sanctum ne interficias hominem deo carum iustum mansuetum et pium et cetera Nota Symo interpretatur obediens. petrus agnoscens Andreas virilis quod quanto plus agnoscit tanto plus debet esse obediens verbo dicentiam enim sequitur intellectus unde in psalmo mandata tuis intellexi sed intellectus operis interpretationis sequitur. Item quare primo Symon qui vocatur petrus vocatus fuit deinde Andreas. Dicendum quia primo opportet esse obedientiam 2o sapientiam et 3o virilitatem quod sine obediencia nullus ad regnum intrat. sine sapiencia nullus continuat sine virilitate nullus consummat. Tercium iudicium acceptationis istorum ad opus apostolatus accipitur ex operatione de quo dicitur mittentes rethe in mare. Interdum contingit quod operatio hominis in uno corpore temporali iudicium est operis spiritualis in quo cum Sicut patet exemplo petro qui ad verbum christi laxatis rethibus concepit multitudinem piscium copiosam ut habetur luce v quo facto dixit christus eidem noli timere ex hoc iam homines eris capiens quod exponens glossa dicit hoc ad petrum specialiter pertinet cui exponitur quod captura piscium habetur. scilicet quod sicut per retia pisces sic per verba aliquis homines capiet In hoc ergo quod dicit evangelium mittentes rethe in mare indicatur quod ad opus predicationis erant assumendi. in quo capiet homines in caelo concludendos sicut pisces in rethe. unde Crisostomus super Matheum dicit genus artis prophetabant. Item sicut qui retia iactat in aquam nescit quos pisces comprehensurus est sic et doctor qui divini verbi retia super populum iactat nescit qui sunt accessuri ad deum sed quoscumque deus excitaverit illi adherent eius doctrine Quartum iudicium accipitur ex officio de quo dicitur. Erant enim piscatores divina providentia aliquos disponit et aliquibus ut perveniatur in quibusdam temporalibus officiis congruentibus officia spiritualia illis similia ad que eosdem providet

ibi ad piscatores ... artificio

assumendos. Sicut patet in Moyse et David. hos enim prius voluit esse pastores
ovium, quos providebat futuros pastores hominum. Et quia isti futuri erant piscatores
hominum ut infra dicitur, ideo prius fuerunt piscatores piscium. nec solum propter hanc similitudinem
congruam assumuntur. Sunt enim piscatores viri propter clarem utilitatem, elegit enim
piscatores et pauperes et abiectos ut sibi nemo attribuat donum electionis divine sed
~~huius oppositionis causam~~ et hoc est quod dicit Apostolus I Cor. I. videte fratres vocationem
vestram, quia non multi sapientes inter vos, non multi nobiles, non multi potentes sed que
stulta sunt mundi elegit dominus ut confundat sapientes et infirma mundi elegit deus ut
confundat fortia et ista ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. Unde Augustinus Non
enim elegit doctores aut senatores aut philosophos aut oratores sed elegit plebeios pauperes
indoctos et piscatores. Elegit ergo tales quales reprimebat imperii gloria et potentia
ac sapientia mundi ista disublimavit. Hec tamen electio que abiectio fuit per prophetiam in
tempore completa est per vocationem inopinata. Ideo Ro. VIII. Quos predestinavit illos et vocavit.
Et hanc utilitatem Augustinus super Joh. declarans dicit. Si enim doctus eligeretur fortasse ideo
diceret se electum quia doctrina eius eligi meruit. Deus autem Christus noster volens superborum
frangere cervicem non quesivit per oratorem piscatorem, sed de piscatore lucratus est imperatorem.
Magnus orator Ciprianus sed Petrus piscator. Considera certe et nota a quibus et a
qualibus incepit et orta est ecclesia. Voluit deus primos fundatores ecclesie eligere sapientes
vel potentes aut nobiles huius seculi ne fides ecclesie et virtus fidei et opera que fienda
erant ascriberentur corporis sapientie vel potentie aut nobilitati sibi hoc reservavit quia sua po-
tentia sapientia et bonitate nos redemit. Si enim doctus aut potens vel nobilis eli-
geretur fortasse ideo electum se diceret quia doctrina vel potentia aut nobilitas eius
eligi meruit. Volens ergo dominus frangere superbiam elegit illiteratos et indoctos
tos hos quos doctores faceret et ad piscandum mitteret homines et ad predicandum per eos
subiceret mundi rectores ne fides credentium putaretur non in virtute dei sed in sapientia
et virtute hominum. Unde Gregorius. Relictis fortibus debiles relictis divitibus pauperes
elegit et predicatores infimos abiectos quam qui potentes quoniam scilicet et fideles populos
intelligerent hec studuit. Ad predicandum namque cum tales venire debuerunt qui de
laude propria nichil haberent ut tanto salutis veritate veritatem cognoscerent esse quod
agerent. quanto et aperte intuerentur si ad hoc agendum ydonei esse non fuissent. Unde
et Crisostomus. O beatos istos piscatores quos deus inter tot doctores legis et scribas
inter tot seculi sapientes ad divine predicationis officium et ad gratiam apostolatus pri-
mos elegit. Et digna satis domino inventa atque convenientes predicationis eius fi-
at talis electio ut in predicatione sui nominis tanto maioris laudis admiratio
nasceretur quanto eum modo infimi et humiles seculi predicassent. Cum non per sapientiam
verbi mundum caperent sed per simplicem fidei predicationem de errore mortis humanum genus
liberaverit. Non ergo nobiles mundi aut divites elegit ne suspecta fieret predicatio non
sapientes seculi qui sapientiam mundi persuasisse humano generi crederentur. Sed elegit pisca-
tores illiteratos impitos indoctos ut aperta esset gratia salvatoris. humiles in seculo
seculo sed nobiles christo non sceptros in alio senatus terreni sed sceptros in alio se-
natus in celo despectos terre sed acceptissimos celo, pauperes mundo sed divites
celo et deo. Scit enim deus quos elegit qui occulta cordis novit eos utique qui
non sapientiam seculi quererent sed dei sapientiam desiderarent nec divitias mundi
cuperent sed thezauros celestes optarent. Hec Crisostomus. Attendat hic nobiles potentes
et sapientes superbi huius mundi et cognoscat ignobiles et impotentes et ydiotas
sibi preferri et confundantur et erubescat et a sua superbia resipiscat. Dominus
cum dicatur. Et ait illis Venite post me. Consequenter ponitur huius vocationis. Unde
istos vocat ad imitationem, secundo ad hoc eos promovet per promissionem efficacem ubi
vos piscatores hominum. Primo igitur vocat eos ad imitationem cum dicit et ait illis
Veni post me scilicet non tamen corporis incessu sed mentis affectu. Utique modo hos vocat
non quod autem tunc apostolos ita ...
magna dignitas salvatoris ...
...
...
...
...
...

nt veniat post se et hec vocacio ad utilitatem vocatorum est facta tamen si diceat
vos qui in mundanis negociis et laboribus estis venite post me quia vos reficiam
vos qui in laboratis et honerati estis et ego reficiam vos
Mt xi venite ad me omnes qui laboratis vacui permanetis venite post me quia vos perficiam Eccli
vos qui laborando vacui permanetis venite post me quia vos perficiam
xxiiii venite ad me omnes qui concupiscitis me et a generacionibus meis implemini
vos nichilominus quia instruccionem desideratis venite post me quia vos virtutibus instruam
Ps venite filii audite me timorem domini docebo vos / Secundo eos pronocat per promissionem cum
adiungit faciam vos fieri piscatores hominum Et bene dicit faciam quia sic per eum omnia
facta sunt in celo nec ita per eum omnia sunt quae per graciam eliguntur quia gracia et
veritas per Ihesum Christum facta est Ut in nichil aliter frustra laborat doctor nisi deus faciat
ut proficiat quod evidenter idem Christus expressit Joh xv Sine me nichil potestis
facere Adiungitur autem piscatores hominum hoc est id est Crisostomus super Mt doctores hominum
ut cum rethe verbi dei comprehendatis homines de mundo tempestoso et periculoso ubi
homines non ambulant sed feruntur sicut pisces in mari quia diabolus cum delectacione com-
pellit eos in malum ut eas homines arbitrio se movendi sic pisces fortiores devo-
rant minores ut per veram doctrinam homines in terram eterne vitae corpus Christi facta
moveri Et ita horum piscatorum mutatur racia in doctrinam auditus cupiendi pisces
in amore contendi animas / namis in ecclesia mare in seculum hos piscatores mitte-
re in mundum deus promittit Jeremie xvi° mittam in eos piscatores multos et piscabuntur
eos magnum piscatorum hominum beatus Andreas fratris est quia in sola Achaya xii
civitates rethe ecclesiastice doctrine traxit ad Christum Notandum est quod sicut hos duos fratres actua-
liter occupatus in opere piscacionis Christus adnotavit ipsos predicatores fratres eligit
Item in glosa quod saepe tecius [illegible] / considerat celestibus desideriis adnotat et per mare
eos retibus ecclesiasticis alios de profundo iniquitatis eripit Ita deus cui dicit faciam vos
fieri piscatores hominum Et loquitur ipse dicens faciam quod non erit quod vobis
glosa interlinearis frustra doctor laborat ut supra nisi deus faciat vel proficiat Item dicit fiol
et non esse inanes quod debet homo laborare ut faciat predicare Item dicit piscatores
hominum non honorum non divinitatum sed animarum Unde propheta Jeremie xvi de hiis pisca-
toribus loquitur dicens mittam in vos piscatores meos et piscabuntur vos Et unde non
est contemnendum ubi tantus deus est qui ait venite non est timendum ubi Christus
est contempnendum ubi tantus fructus est faciam vos pisca-
tores hominum secundum Jeronimum piscatores illiterati mittuntur ad predicandum ne fides credencium
non in virtute dei sed in eloquencia sive doctrina hominum putaretur Secundum glosam Notandum
quod hic mutatur intencio non piscatio quia piscatores mutantur sed aliam intencionem pi-
scandi habuerunt qui prius pro lucro temporali tunc vero pro lucro spirituali Unde glosa inter-
tatur intencio non piscatio / mutatur recia in doctrinam cupiditas in amorem caritatis
sit mare seculum / namis ecclesia pisces boni et mali homines Item glosa monet hic
dubium quod Mt Mr et luc dicunt petrum et Andream de piscatione vocatos in
galilea Johannes vero ecclesiastica dicit ipsos vocatos iuxta Jordanem ad testimonium Johan-
nis baptiste cum dixit Ecce agnus dei Joh 1° ubi dicit Andream secutum cum alio
discipulo domini cuius nomen tacetur et credit quod fuit Johannes ecclesiasticus deinde petrum
et 3° philippum Item hic vero dicit quod petrus et Andreas Jacobus et Johannes
semel in magna captura piscium fuerunt vocati hic vero dicit quod bini et bini sunt
vocati ad evidenciam istorum est sciendum quod isti apostoli leguntur ter vocati a Christo
prima vocatio fuit duntaxat per baptismum Christi ut habetur Joh 1° Quando duo discipuli
audierunt Johannem dicentem de Christo Ecce agnus dei et secuti sunt eum Ihesum
et ibi dicit quod Andreas frater Symonis petri erat unus ex duobus qui secuti fuerunt
domini ubi subditur quando vocavit fratrem suum Symonem ad Ihesum Secunda vocatio
fuit in captura piscium quam describit lucas v° talo dicens quod postquam Christus intravit

Dicit ... quod Petrus ... adhesionem ... Mathei ... [illegible]
[illegible] ... negocium ... Jesus ... apostoli ... respectu culpa non fuit
... piscatorum ... [illegible] ... sunt
negocia ... [illegible] ... sunt in plura
et plura bona ecclesiastica ... [illegible] ... Petrus ... [illegible]

inventes ascendit in navem Petri ad predicandum et finita predicatione iussit laxare
retia in capturam piscium et missa multitudine piscium captorum facto quod non poterat esse
virtute humana procidit ad genua Ihesu et dominus dixit sibi Noli timere iam eris homines
capiens. Sed ille due vocationes Petri non erant ad apostolatum sed ad quandam fami-
liaritatem. Tercia autem vocatio erat ista quam describit Matheus. Qui relictis omnibus secuti
sunt deinde amplius ad predicta negocia non venerunt sed intenderunt doctrine Christi et
hoc est quod dicitur hic Mathei Venite post me faciam vos fieri piscatores hominum. Prime due
vocationes sunt forme noviciorum in religione qui primo vocantur ad probandum
et instruendum et quandoque ad propria redeunt. Tercia vocatio tenet formam vocationum profe-
ssorum quia tunc velud professi sancte religioni inseparabiliter adheserunt. Item de
vocatione Mathei publicani habetur infra. De modo autem vocationis aliorum non
est determinatum vel scriptum. Unde Crisostomus Sciendum est autem quod de aliis apostolis nobis
non datur qualiter et quando sunt vocati nisi de Petro et Andrea Jacobo et Johanne
et Matheo. Hii enim maxime erant in tenuibus et humilibus studiis. Nam nichil the-
lonei officio est aliquid deterius neque piscatione vilius. Sed tamen alius dubitaret
dicens parva dimiserunt et ideo non multum sunt apostoli commendandi quia retia modici
valoris reliquerunt. Respondetur quod non modicum dimiserunt qui omnia que habere poterant
reliquerunt. Nec ad quantitatem dimissi pensandum est sed ad affectum quia ideo affectum omnia
dimittendi habuerunt. Ideo multum dimiserunt licet parva habuerunt. Secundo Et illi continuo
Ubi ostenditur prompte discipulorum actus obedientie. Hec autem obedientia manifestatur fuisse perfecta
propter fidelitatem, celeritatem, expeditionem, adhesionem. Propter fidelitatem quia continuo
apostoli crediderunt verbo promittentis Faciam vos fieri piscatores hominum. Unde Crisostomus in
omelia Dante igitur promissioni crediderunt et per sermones quibus sunt capti credi-
derunt se alios posse piscari. Manifestatur autem perfecta propter celeritatem de qua dicitur
Continuo. Perfecta enim obedientia non differt implere quod precipitur. Ipsa enim nescit pigri-
natie nudatur. Quia ideo Petrus et Andreas ad unam vocationem primam continuo sunt secu-
ti. Conterite sunt obedientia ipsorum perfecta quam Gregorius in omelia commendat dicens Ad
unius iussionis vocem Petrus et Andreas relictis retibus secuti sunt redemptorem. Nulla
adhuc facere miracula viderant nichil ab eo de premio eterne retributionis audierant et
tamen ad unum domini preceptum hoc quod possidere videbantur obliti sunt. Potest enim quilibet
ipsorum dicere illud Galatas I Cum autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris
mee et vocavit per graciam suam ut revelaret filium suum in me et evangelizarem eum
in gentibus continuo non acquievi carni et sanguini. In hac enim celeri et prompta
obedientia nostra tarditas reprehenditur quia sicut ibidem subditur Gregorius Ecce nos eius
miracula videmus quot flagellis affligimur quantis minarum asperitatibus deterremur et
tamen simplicia nostra sua non vult sponte deserere quod cottidie perdit invita. Manifestatur
tercio perfecta propter expeditionem de qua adiungitur Relictis retibus. Ut enim dicitur in glosa
perfecta enim obedientia est propter domini preceptum sua imperfecta relinquere. Et hanc obedientiam
Petrus nomine suo et aliorum expressit cum dixit domino Mathei xix Ecce nos reliquimus omnia
et secuti sumus te. In hac vero expeditione quia retia reliquerunt non rem sed
animum attendere debemus quia sicut dicit Gregorius in omelia In hac affectum debemus potius
pensare quam censum. Multum enim reliquit qui sibi nichil retinuit. Multum dimisit
qui cum re possessa etiam concupiscentiis renunciat. ~~Multa dimisit~~ A sequentibus ergo tanta
dimissa sunt quanta a non sequentibus concupisci potuerunt. Exteriora namque nostra ~~quamvis~~ parva
domino sufficiunt. Cor namque et non substantiam pensat. Nec perpendit quantum in eius sacrifi-
cio sed ex quanto proferatur. Nam si exteriorem substantiam perpendamus ecce sancti negocia-
tores nostri perpetuam angelorum vitam datis retibus et navi mercati sunt. ~~Ex~~ Existima-
tionem pretii quippe non habent sed tamen regnum dei tantum valet quantum habes. Valuit namque Zacheo
dimidium substantie sue vidue vero duo minuta. Alteri vero calicem aque frigide.
Petro et Andree navem et retia. Manifestatur postremo perfecta hec obedientia propter adhesionem
de qua concluditur Secuti sunt eum. Hoc enim proprium est apostolorum atque doctorum imitari

... calicem aque frigide ... [illegible] ... bona voluntas ...
angeli de celo ... [illegible] ... dei ... [illegible]
... [illegible] ... bona voluntas ... [illegible]
... laudabiliter ... [illegible] ... habeas ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... fuit ... [illegible]
... [illegible] ... piscatores ... [illegible]

e art 7 3 4 ... petri dimiserunt ...

ibi 3o ne dicens ... videre ... [illegible]

adhuc

... [illegible]

regnum dei

Job 9 sup cap. Et inito ex tali adhesione redditur perfecta que secuntem illuminat
dignificat perpetuat. Illuminat quidem uniendo ipsum supreme claritati de qua Joh 8o
ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen
vite. Dignificat autem uniendo ipsum glorie maiestati. Math 19 Amen dico vobis
quod vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis
sue etc. Perpetuat vero copulando ipsum infinite eternitati. Ecclesiastici 23o Gloria magna
est sequi dominum longitudo enim dierum assumitur ab eo. Dicat igitur beatus Andreas
illud Job 23o vestigia eius secutus est pes meus viam eius custodivi et
non declinavi ab ea. Sciendum est quod petrus et andreas tribus vicibus dicuntur vocati
a christo. Primo quando andreas invento petro adduxit ad ipsum symonem fratrem suum ut
dicitur Joh. 1o. post tamen hanc vocationem redierunt ad propria nec inseparabiliter christum secuti
sunt. Secundo quando post predicationem factam a christo secus stagnum genezareth tribus in eius
vocationibus intravit navem petri et ad preceptum christi completa multitudine piscium secuti
sunt christum petrus et andreas Jacobus et Johannes ut habetur luce 5o. Sed et post
hanc vocationem redierunt ad propria. Tercio autem vocati sunt quando mittebant rethe
in mare ut hic dicitur et marci 1o ita quod post hanc 3am vocationem inseparabiliter christo
adheserunt. Sequitur. Et procedens inde hic est 2a pars principalis in qua describitur primo
vocatio eorum per quos dileccionis numerus est augmentatus. Circa quod describitur primo
dispositio prima 2o operatio vivida ibi Et vocavit eos 3o imitatio expedita ibi
illi autem statim relictis retibus. Circa primum ad primum describitur supple congruentia ad primam
dispositionem quorum primum est per accessus 2m eius aspectus ibi vidit 3m vocandorum
numerus ibi alios duos 4m eorundem nexus scilicet fratres 5m ipsorum vocabulum Jacobum etc.
6m eorum operatio cum zebedeo patre suo 7m operationis refectio reficientes retia sua. Est igitur primum
congruens ad dispositionem primam christi accessus de quo dicitur. Et procedens inde scilicet a loco
in quo vocavit petrum et andream versus locum in quo erant alii vocandi ipsos prove-
niens ad ipsos accedens. Sic enim ipse propter salvandos suos est tamquam sponsus proce-
dens de thalamo suo. ita localiter processit per mundum se exhibendo presentem hijs
qui ipsum sequebantur secundum mysticum autem intelligi potest de ipso dei filio in psalmo. Ego tua etc.
Convenit 2o ad eandem dispositionem christi aspectus de quo dicitur vidit id est promovit seu
approbavit eos futuros discipulos et tamquam sue felicitatis consortes. Convenit 3o ad eandem
vocandorum numerus de quo subditur alios duos binos enim vocavit post discipulos quod binos
post modum misit ante faciem suam propter virtutes supremas potestates. Convenit 4to eorum nexus
cum adiungit fratres ut sicut erant uniti amore suo per naturam ita unirentur vinculo
dilectionis per gratiam. Et si ecclesiam quod est locus amoris et dilectionis haberet primos
fundatores atque predicatores tamquam necesse quod gratie dilectione iuncti sint. simul est de eis
de petro et andrea. Sed attendendum est sicut dicit Crisostomus super math quod locus ecclesie christianorum
dandorum secundum gratiam quod locus veteris et id domus pristinum antiquum edificatur super unitatem
fraternitatis scilicet moysi et aaron pristinum autem novum super duritatem scilicet petri et andree Jacobi
et Johannis. Convenit 5to eorum vocabulum cum subditur Jacobum zebedei scilicet filium et
Johannem fratrem eius Jacobus enim qui interpretatur luctator insinuat dispositionem ipsius
ad tollerandum difficilia que pro fide sumenda oportere oportebat. Sic et ipse primus
inter apostolos pro christo sustinuit passionem ut dicitur Act 12 misit herodes rex manus ut
affligeret quosdam de ecclesia occidit autem Jacobum fratrem Johannis gladio Johannes
autem qui interpretatur in quo est gratia quod illi vero insinuat dispositionem ad capitulum
dignitatem tamen enim non multorum sed divina electione facta est que electio tollit
prevenit quod gratia ut dicitur ia pe Et ad romanos 11 gratia dei sum id quod sum. Convenit
6to ad id operatio de qua subnectitur in navi cum zebedeo patre eorum ubi eorum
laus et dispositio utrumque ostenditur primo quia ex propriis laboribus victum acquire-
bant et dispositio quia satagebant scilicet piscando quod designat navis 2o quia venientes patrem cum eo
intelligebant in precepto decalogi 4o honora patrem et matrem etc. 3o quia poenitus
volebant pompam vitam cum patre ducere servando innocentiam quod ad mundi

quid gloria primo matheus et marcus dicunt binos vocasse primo quidem petrum et andream postea
Jacobum et Johannem cum lucas dicat 5o capitulo [illegible] petri et andree [illegible]
Jacobum et Johannem fuisse vocatos cum [illegible] dixisse noli timere
[illegible] lucas
de [illegible] ut [illegible] a petro [illegible]
ut [illegible] navibus [illegible]
vocasse [illegible] ut marcus et matheus dicunt bini vocati sunt [illegible]
[illegible] navibus [illegible] cura habebant videndi fidei
[illegible] fuit cum

caute ... cives dilectos quorundam artifices patris fratrum ... quieti deo sit vocavit eos ut tali ... quietas dissilis vocatio ...

varietatis confluere. Convertit ultimo ad idem comparando de quo subiungitur reficientes retia sua. Hoc enim est indicium maxime paupertatis, reficiebant enim retia i. reparabant quia unde nova emerent non habebant. Ostenditur autem confirmatur illud quod supra dictum est s. quod Christus elegit infirma mundi ut magis eluceret gloria in operibus virtuosis propter quod dicit Jacobus in canonica sua c. 2o Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo divites in fide. Quod autem dicit Crisostomus super Matheum ad magnam pietatem istorum pertinet, quod in tanta paupertate patrem suum sustinebant ut secum baiularet in navi non ut ipsos adiuvaret in opere sed ut ipsi eum consolarentur praesentia propria. Nec sane parva fuit haec doctrina virtutis filiale omnem tollerare paupertatem de iustis laboribus vitae nutrimentum sibi caritative conecti secundum habere magis patrem atque in eius obsequio laborare. Haec Crisostomus. Ergo quilibet est conmescendus a piscatione et cessandum a praedicatione ut retia reficiat. Si refecisti retia et collegisti auctoritates sacrae scripturae quibus animarum ingulasti conmescas a praedicatione parumper ut iterum reficias quibus aliquem vitiosum hominem capias et manum eius ingules et constringeres. Attendenda est autem hic duplex differentia istorum ad Petrum et Andream. Una quidem quia isti cum patre, illi non dicuntur esse cum patre quo forte carebant. Secunda differentia sequitur duplex genus hominum qui Christum sequuntur. Quidam enim relinquunt mundum et carnem et isti significantur per Petrum et Andream qui relinquunt mare i. seculum et retia i. carnem. Quidam autem relinquunt simul carnem et carnalem affectum et isti significantur per Jacobum et Johannem qui cum patribus eorum patrem quoque carnis affectum adhuc relinquendo eos qui ad haec tendit Christus amonet scriptura dicens in Psalmo Obliviscere populum tuum et domum patris tui, ecce carnis affectus. Alia differentia inter ipsos est quia Petrus et Andreas mittebant rethe in mare cum vocati sunt, Jacobus vero et Johannes reficiebant retia per quod significabatur quod primi altius praedicarent sed non componerent; secundi autem praedicationem clarius quod alter eorum componeret s. Johannes. Deinde cum dicitur Et vocavit eos describitur caritativa invitatio vocantis cum per vocationem habuit quandam vim excitativam et vocavit ad inclinandum cor istorum ad se sequendum, unde potuit quilibet istorum dicere Christo illud Job XIIII vocabis me et ego respondebo tibi. Et nos ad invicem possumus conicere illud Hieremiae ... ecclesia sustentabitur ab amicitie misericordiam vocavit ut sequerentur eum. Semel pariter ... ibidem sequitur Ergo dominus primus et novissimus ego sum. Deinde cum dicitur Illi autem statim relictis describitur invitatio expedita quae conmendatur triplicatur. Primo quia statim fuit sine praemissa cum promittitur Illi autem statim. Nulla enim mora interposita post vocationem obedivit ita quod diceret quilibet istorum Christo dicere illud Hieremiae XXX Ad vocem clamoris tui. Secundo vocante statim ut audierit sonum Venite post me respondebo tibi s. per effectum obedientiae prompte et nondum sit dicit Crisostomus in Omelia Ecce vocatos istos quia obedientia illorum qui praemisit patrem principalibus quibus dicitur Faciam vos fieri piscatores hominum ... relictis retibus et patre, relinquerunt enim affectum piscandi et mare de quo vivebant, nam rethe et patrem ut quod potuit dicere illud Hieremiae XII Reliqui domum meam dimisi hereditatem meam. Ecce mutatio vocationis doctrinam. Cupiditas in amorem animarum fit mare seculum, navis, ecce pisces boni et mali. Hominis In hijs autem datur forma omnibus dominum Christum sequi volentibus, per hoc enim quod Petrus et Andreas Jacobus et Johannes reliquerunt navem et patrem vocatum dominum statim sequi ostenditur nobis quod non voluptas carnalis non cupiditas temporalis nec affectus sanguinis nos retrahere debet a sequela Christi quia perfecti sunt relictis retibus petrorum et navi possessionum et carnis parentibus conquiescunt ad carnalem affectum animo prompto sequuntur eum. In retibus enim et navi et patre tria significantur quae relinquere debent Christi discipuli s. actum peccati

que per retia quasi retinacula seculi mundi que per navim affectio consan-
guinitatis que per patrem potest intelligi. Unde Crisostomus: Tria enim sunt que relin-
quere debet qui venit ad Christum: actus carnales que per retia piscationis signifi-
cantur, substantia mundialis per navem, parentes per patrem. Reliquerunt ergo navem
ut essent ecclesiastice navis gubernatores; reliquerunt retia ut non pisces of-
ferrent ad civitatem terrenam, sed homines ad celestem. Reliquerunt unum patrem
ut spirituales patres omnium fierent. Hec Crisostomus. Et notandum quia de Petro et Andrea
dicitur quod mittebant retia in mare, sed de Johanne et eius fratre dicitur quod reficie-
bant retia sua, quia secundum Crisostomum super Petrus dei sunt mittentes, super Johannem
reficientes, quia Petrus evangelium predicavit et non conposuit, Johannes conposuit et predi-
cavit. Iste sanctus est hic quia primo vocatur actio, deinde contemplatio. Unde
cum tota Petrus actionem significat, que vero circa Johannem contemplationem. Petrus
namque fervidissimus et magis sollicitus aliis, Johannes vero theologus excellentissi-
mus fuit. Item Crisostomus dicit hic: Apostoli relinquentes terrena docuerunt nos quod nemo potest
terrena possidere et ad celestia possidenda pervenire. Hoc est sane intelligendum per amo-
rem sive cum Deo vel contra Deum, nam possessio et usus temporalium non reprobatur
sed abusus. Nam temporalia sunt bonis bona et econtra sunt malis mala, quia sunt
hiis in morte, hiis vero in vita eterna. Sequitur: secuti sunt eum. Hic 3o quod me-
datur quia vita contra concluditur: secuti sunt eum scilicet salvatorem non deceptorem
sed receptorem, non temptatorem sed glorificatorem. Crisostomus: Dicebat quam pretiosa
est anima quam grata apud deum salus ipsius. Quanta miris edificare homines quam glo-
riosum sequi dominum. Dicit primo: Illa magna est fides dominum. Sed queritur quo-
modo isti fratres relicto patre et similiter alii duo relictis omnibus ita secuti sunt dominum.
Dominum quod in domo erat [illegible] dimittens, et ideo sic potuit potius vocare per
vocem, ita potuit intus attrahere per voluntatem suam per inspirationem. Similiter
quare simplices homines primo vocat ad predicationem evangelii. Dicendum quod sicut
a Christo aliquos simplices vocatur ut patet in istis apostolis predictis, ita similiter
aliquos litteratos vocavit a principio ut Nathanaelem et Nicodemum ut
habetur Joh. 1 et 3o. Causa si solos simplices vocasset, credi potuisset quod fuis-
sent ex simplicitate decepti. Verumtamen simplices magis constituit apostolos et predi-
catores evangelii quam litteratos ut fides evangelii magis attribueretur superne divine
quam humane sapientie. Consideranda autem quanta fuit horum quatuor beatorum discipulorum obedientia
qui ad unius iussionis vocem statim relictis retibus et omnibus aliis volunta-
te et proposito terreni primum dominum sunt secuti. In quo ut ait Crisostomus: Sic vel Abra-
he filios comprobavit, quia simili exemplo audita dei voce secuti sunt salvatorem.
Dimiserunt namque statim questum temporalem ut eterna lucra conquirerent. Reli-
querunt patrem terrenum ut patrem celestem haberent. Unde non immerito et elegi
meruerunt. Et utrorumque perpende fidem et obedientiam vocatorum. Nostis autem qua-
liter audivimus quod est piscatio. Et quid in medio ipsius operis constituti
ad illum audissent iubentem nichil distulerunt, nichil omnino cunctati sunt. Non
dixerunt: Revertamur domum, relinquamus proximis seu propinquis, sed cuncta illico
relinquentes secuti sunt. Quod Helizeus quoque sub Helia legitur implesse. Talem
quippe a nobis obedientiam Christus efflagitat ut neque puncto temporis differamus,
si nos aliquid necessarium urgere videatur. Propter quod et alium quendam acce-
dentem ad se ac rogantem et ad sepeliendum patrem redire, ne id quidem
facere permisit ostendens quia Christus cunctis etiam necessariis est preferendus. Hec
Crisostomus. Unde et Gregorius: Audistis quia ad unius iussionis vocem secuti sunt.

redemptore et ad vm domini preceptum hec que possidere inhiabant obliti sunt. Ordo
ergo in iudicio eius dictus fuimus qui vetustatem spiritum contempnimus et ab amore
putrefacti nec preceptis festinemus ut obtentibus emendamus. secundum Gregorium. Recepit sed
aut dominum eius vestigia sequendo eius opera imitando eius virtutes tenendo hec
namque per Christum est ire hoc est Christum sequi. neque enim sufficit sanctos pedibus tantum ire
per eum nisi et mente et dilectione sequimur eum. In hys ergo vii Hylarium docet
inviter Christum sequi et secularis vite sollicitudines et patrie domus consuetudines non
teneri. Et si parva hyi discipuli habuerunt multa tamen reliquerunt omnia in hoc seculo
nil retinere vel amare studuerunt. vii Gregorius. Sed in hac re affectum debes ponere
pensare quam censum. Multum reliquit qui quantumlibet parum totum deseruit. Multum
reliquit qui sibi michil retinuit. multum dimisit qui cum re possessa etiam
concupiscencias renunciat. A sequentibus ergo sed Christum tanta dimissa sunt quanta a non sequen-
tibus concupisci potuerunt. Nemo namque et non solum dominum pensat ut impendit tantum
in eius sacrificio sed quanto offeratur. Estimacionem quippe precii non habet sed tamen tymum di-
vinum valet quam habes. Ante dei oculos numquam est vacua manus a munere si archa cor-
dis impleta est bona voluntate. Nichil quippe offertur deo dicius bona voluntate
secundum Gregorium. Exemplo itaque horum piscatorum et diu ... relinquimus et nos omnia
ad quod hyi hortatur nos Crisostomus dicens. Hec Christus apostolicam vitam despiciat imitari
vix esse non christiane esse discipulus Christi. Unde ut discipulos eius esse disciplinis faciat quod
fecit Petrus quod fecit Jacobus et Johannes. Habebat etiam scandalizantem patrem et
navem et rethe dixit ei Jhesus. venite post me. Abscinduntur oculus et hys sequuntur
Jhesum. Non christi apostolorum imitatores sunt. Non ergo possimus eos imitari nisi fecimus
quod fecerunt apostoli. Nemo ergo christianorum dicat habeo patrem habeo matrem et cetera. pusillo
teneo nomina. Audio tibi habes Jhesum. Quid queris ista que mortua sunt. Quod
habes Jhesum habes patrem et matrem habes filios habes omnem prosperitatem. Quid queris mor-
tuos sequere vivum dimitte mortuos ut sepeliant mortuos suos. Dixit ad eum
unus discipulus. dimitte me ut vadam et sepeliam patrem meum. Non dixit di-
mitte me ut sim cum patre meo. sed dimitte unius hore spacio. Quomodo ei videtur
dominus. Et in una hora patrem potes. vide ne dum mortuos sepelis mortuus ipse mo-
riaris. secundum Crisostomum. De predictis quatuor discipulis a piscacione vocatis sicut dixit Jacobus
mystice autem hec quadriga piscatorum vehimur ad celum. ut Helias hys
quatuor angelis constituuntur prima causa hys quatuor literis hebraicis thetragrama-
ton nomen domini cognoscatur a nobis quibus simili exemplo precipimur ut
audiamus vocem domini vocantis et absumentem ipsum vicarium et domini patrie
nacionis et conversacionis que est stulticia contra deum et rethe avariciarum in
quo nos velud caliatos pena lapsos tenebat aer qui pendet in michili-
navie prius conversacionis abhominantes Symo autem obediens Andreas virilis
Jacobus supplantans gracia Johannes in latinum sonat. quibus quatuor nominibus
in ymagine dei continua obediencia ut audiamus viriliter ut pugnemus supplanta-
cione ut perseveremus gracia et confirmemur. Hec quatuor virtutes cardinales dicuntur
per prudenciam enim obedimus per iusticiam viriliter agimus per temperanciam supple-
tantamus per fortitudinem graciam dei meremur secundum Jacobus. Mystice per mare de-
signatur iste mundus propter amaritudinem et fluctuacionem. Galilea enim quod interpretatur
volubilis sive rota significat mundi volubilitatem et instabilitatem. Ambulat ergo Jhesus
dum ad nos per incarnacionem venit et iuxta mare quia non carne peccati sed similitudine
carnis peccati ex virgine suscepit. Per duos fratres duo populi designantur qui ab
uno deo patre creati sunt quos vidit cum eos misericordie respexit. per
Petrum enim qui interpretatur agnoscens et dicitur Symon id est obediens designatur Iudai-
cus populus qui per legem deum agnovit et preceptis eius aliquando obedivit
per Andream quod interpretatur virilis sive decorus intelligitur gentilis populus qui postquam agni-
tionem dei viriliter in fide permansit. hos populos vocat cum predicatores in
predicacionis officio ... adiungit ... ad audiendum ...
... ad ... ...

per petrum et andream mittentes retia in mare designantur illi qui in prima etate dum de manu
corporis sui mittunt retia carnalis concupiscentie in mare huius seculi qui vocantur adhuc per Jacobum
et Johannem reficientes retia designantur illi qui in sua etate in adversitates venientes adhuc in senectute
qui per zebedeum et navem dicuntur que naves duas ecclesias figurant qui quo conversione tota
qui ex prima vocata et qui omnes fideles etc. fundo deo abscedendo petrum ... fugiens
cedo andreas vel labores paciendo Jacobum vicia supplantando et Johannem ut totus ... gratie
dei ebulit

indumentum incipit dicens Venite post me i. relinquite deceptorem et sequimini tutorem
de utroque autem populo fient sic homines piscatores i. predicatores. Relictis autem navibus
i. carnalibus desideriis et rethibus i. seculi cupiditatibus secuti sunt eum. Per Jacobum
autem intelligitur iudaicus populus qui per cognitionem dei dyabolum supplantavit. Per Johannem
gentilis populus qui sola gratia salvatus est. Zebedeus autem quem relinquunt intelligitur
pater fugitivus sine labes sicut mundus qui transit et dyabolus supponitur qui de celo lap-
sus est. Item quatuor vocati sunt per quos predicatores dei in quatuor mundi partibus
predicandum designabantur. Sed hic possunt esse 3es dubitaciones. Prima utrum solum — Dubia
de gente hebrea apostoli fuerint eligendi. Secunda utrum consanguinei Christi inter se fuerint
eligendi. 3a utrum Christus sequi eum et introitum religionis sit per relinquendus
in necessitate. Ad primam dicendum quod hanc quoque dicunt Augustinus ... de ... — 1
ubi ait quod gens tamen est deputata Christo ad prophetandum illud quod de Christo ventura erat
non tamen quod non etiam a deo ... per Sibillas et vates ipsorum gentilium multa de ipso Christo
sunt dicta et multa in libris eorum leguntur que per nostra sancta religione testimonium
dicunt quod a sanctis angelis vel ab ipsis prophetis ... audire potuerunt, sic et ipsum
Christum in carne presentem demonia tacita sunt confitentur. Tamen quia illa gentis absque Christo
ad prophetandum ad predicandum deputata erat. Unde deus verus qui fecit celum et terram
et omnia que in eis, quo offenso sepe sine hostibus subdebatur nullo de gente illa
prophetas et apostolos habere voluit. Quia autem magis bonum fuit quod deus presentat ecclesie
sue ubique per terras diffuse ut gentes multa quam ... Christi nominis ... ubique
iam dispersa et debellata, ne illa que de Christo per prophetas et apostolos dicta sunt ficte
a nobis putaretur esse composita codices prophetarum et apostolorum de gente eorum ubique por-
tant et sic sicut ut gentes inimica fidei nostre esset testis veritatis nostre. Ad 2am dicendum — 2
quod consanguineus non debet esse causa principalis vocandi aliquem ad dignitatem et honorem
vel beneficium ecclesiasticum quia ecclesiasticum beneficium conferendum est principaliter propter officium ut aliquis
sit sanctitate vite et sufficiencia doctrine quibus verbo et exemplo beneficium ecclesiasticum administrare
ad laudem dei et salutem subditorum valeat. Sed si sit causa annexa et coniuncta huic
principali cause ... non deservit ... sed magis eam prestat et firmat. Licitum est
consanguineos ad ecclesiastica beneficia vocare, immo supposita equali ydoneitate et vita
et sancta magis et citius beneficium conferendum est consanguineo quam non consanguineo. Et propterea
... corda munda et opera bona istorum inter apostolos quos vocavit Christus
consanguineis quia sibi et nostre ... non ... eos ad apostolatum vocare
sed tamen eos vocavit. Christus quod ... dicit super hunc passum quod ... super caritatem frater-
nitatis fundamenta ecclesie posuit ut quasi radicibus caritatis ... sicut hu-
mor ascendit in ramis et hec ut ait super naturalem caritatem ut non solum per gratiam
sed etiam per naturam ipsa caritatis firmior haberetur. Sic enim deus fecit in veteri testamento super
Moysen et Aaron fratres ponens edificacionis initium. Sed quia fundamentum est
gratia novi testamenti quam veteris non per unum populum edificatur super unam fraternitatem sed
vero populum super duas fraternitates Petri et Andree Jacobi et Johannis. Ad 3am — 3
est dicendum quod homo si non est religionem ingressus et professus et tamen instat de quo
tenetur parentibus subvenire quod tamen sit preceptum affirmativum non obligat ad semper et
pro alium non potest subvenire et non instet necessitas maior penitencia sine persone putat
quod in seculo remanere non potest sine periculo corporis et anime vel parentum necessitate pu-
tat quod tamen causa que est inter parentes et ... omnium, cuius ... et consilio indi-
get quibus necessitatibus tenetur ... quam parentum subvencionem. Item omnibus ...
parentes dicendum esse quod tenetur subvenire parentibus necessitatibus et non intrare religionem quia
... ipse deus mandatum fecit de ... honore parentum et subvencione. Et consilium
... de ... omnibus vel de introitu religionis consilium cuius non ...
est cuius precepto in casibus supradictis, de quibus homo precepto stringitur ad subveniendum
parentibus consilium de religionis ingressu non habet locum. Sed postquam homo religionem ingressus

crisos dicit quod illi ut debiles ad medicum venire non poterant ideo studeas medicum
convenit graviter egrotantes quos per singulas regiones que sub eius regimine sunt pastores
reclamat debet convenire sed singulas passiones eorum ut aliquo medicamento in ecclesia refecit

est et professus quia mortuus est iam mundo non obligatur amplius ad curam
impendendam parentibus sicut impotens propter mortem spiritualem sicut esset impotens
fuisset factus ad talem curam impendendam per mortem corporalem ideo dicunt aliqui quod non
peccat nec contra dei preceptum facit religiosus professus remanens in religione parentum
cura pretermissa Alii vero dicunt quod licet professus in religione sit mortuus mundo
negociorum implicatione non tamen preceptorum absolucione immo habita licencia superioris tenetur
subvenire / Sequitur textus
Et circuibat ihesus totam galileam docens in synagogis eorum et predicans evangelium
regni et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo Et abiit opinio
eius in totam syriam et obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus et tor-
mentis comprehensos et qui demonia habebant et lunaticos et paraliticos et curavit eos
Et secute sunt eum turbe multe de galilea et de decapoli et de ierosolimis et de iudea
et trans iordanem Post apostolorum vocacionem hic ewangelista subdit christi personalem predicacionem
et introducitur primo ut doctor quia docens 2o ut predicator quia predicans 3o
ut medicus quia sanans / doctor virtutum predicator premiorum medicus languorum
dicit ergo Et circuibat ihesus in quo ostenditur eius sollicitudo vel Rabanus exemplo suo prelatos
doctores instruit quam solliciti quam studiosi quam benigni esse debent qui verbum vite aliis
ministrant ut enim non sint negligentes et pigri sed diligentes et studiosi docentur per hoc
quod dicit Et circuibat ihesus ut autem non sint personarum acceptores sed in doctrina omnibus
communes docentur per hoc quod subiungitur totam ut autem non sint carnales nec quere-
rant delicatas perdicaciones docentur per hoc quod additur galileam erat enim galilea
vilis et pauper provincia / ut autem vacui et ociosi invanum non discurrant docentur
per hoc quod subditur docens / ut autem pluribus prodesse studeant et doctrinam sanam non
suspectam habeant monentur per hoc quod sequitur in synagogis ubi plures doctores conve-
niebant / ut autem non errores neque fabulas et mollia sed salutaria predicent docentur
per hoc quod subditur Et predicans evangelium regni id est quod docet venire ad regnum celorum
ergo circuibat dominus excluditur doctorum pigriciam quod dicit totam excluditur personarum
accepcionem quod dicit galileam excluditur delicatam predicacionem / ut autem doctrinam suam
virtutibus commendare studeat et non solum spiritualia sed eciam temporalia subsidia et
quecumque possunt beneficia subditis exhibeant docentur per hoc quod additur Et sanans
omnem languorem et omnem infirmitatem in populo id est in turba pauperum et iudeorum Dicit
ergo predicabat ihesus diligenter quia circuibat generaliter quia totam non carnaliter quia
galileam eminenter / vel sic predicans evangelium regni id est apercionem regni celestis quod non
faciebat doctrina mosayca / Secundum quod dicta est inter docere et predicare / doctrina
doctores docens et predicans docebat enim de preceptis mandatis predicabat de
futuris premiis / glosa dicit hic docens scilicet naturales iusticias castitatem scilicet et humilitatem
et similia predicans evangelium regni ad quod pertinet tercius promissio peccatorum remissio
adopcio / resurreccio / celestis hereditas / angelorum societas Sed contra glosa dicit quod dominus
docebat naturales iusticias puta castitatem humilitatem et de hiis que homo per
se ipsum intelligit non est necessaria doctrina / sed naturales iusticias homo per se ipsum intelligit
ergo etc / Solucio naturalis iusticia non docetur propter manifestacionem sed propter cordis excita-
cionem / sermo dei vivus est et non propter non solum est necessaria doctrina simplicibus
sed eciam prudentibus hiis quidem propter manifestacionem / hiis vero propter mentis ad deum ele-
vacionem / Non erubescat ergo sapiens audire verbum dei / quia si sonet ipso ad intel-
lectum inflamatur tamen cor ipsum ad affectum quia eloquium domini ignitum est vehementer
Ut autem doctrinam suam virtutibus commendare studeat ut non solum spiritualia sed
eciam temporalia subsidia et quecumque possunt beneficia subditis exhibeat docentur per
hoc quod additur Et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo id est in
turba pauperum et iudeorum Dicit ergo predicabat ihesus diligenter quia circuibat generaliter

virtute sue doctrine legem eius suscepturus [illegible] factum [illegible] [illegible] cavit [illegible]
illi legem [illegible] rex [illegible] qui voce legem [illegible] erat magna [illegible]

[illegible] in mare ascendit [illegible] [illegible] legem [illegible] de duobus miraculorum [illegible]
[illegible] quod dicit [illegible] signum quod predicabat appareret [illegible] [illegible] manifestavit

quia totam non carnaliter quia galileam evidenter quia in synagogis utiliter
quia doctis quo ad virtutes et moralia et predicans evangelium regni quo ad fidem pre-
cepta et misteria credibilia quia sanans omnem languorem dimittentem et omnem infirmitatem
leviorem ut quibus sermo crederetur non sufficit opera persuaderent Non solum docebat
verbo sed et doctrinam suam confirmabat facto scilicet per miracula varia que soli fieri pote-
rant virtute divina vel quod dicitur languorem ad passiones volunt pertinere corporales
Quod autem dicitur infirmitatem ad passiones anime spirituales ut ondatur ipsum conditorem
utriusque, unde tamquam verus medicus omnes morbos et corporis curat infirmitates
hec enim propheta predixerat dicens vere languores nostros ipse tulit et infirmitates nostras
ipse portavit. Unde Crisostomus Ad hoc enim doctor vite et medicus celestis Christus dominus vene-
rat ut magisterio suo homines erudiret ad vitam et egritudines corporis anime quam
celesti medicina curaret et obsessa corpora a dyabolo liberaret et variis infirmitatibus
laborantes revocaret ad vitam et integram sanitatem. Nam valitudines corporum divine
potestatis verbo curabat, cicatrices autem vulnera celestis doctrine medicina sanabat, verus ergo
et perfectus medicus est qui et corpori sanitatem et anime salutem restituit, hec Crisostomus.
hic duo signa fecit quia legem novam introducere voluit. Nam ubicumque legis
cuiusdam introductio fit, signa facere deus assuevit. Ut cum filiis Israel legem daret
voluit signa premisit. Glossa dicit hic curare infirmitatem et languorem non erat magnum
respectu curatis quia perfecti erant mortui, sed ideo factum est ut erigerentur ad
regnum celorum magnum est quod miraculose fit. Salvare non erat magnum respectu curatis
sed magnum tamen respectu curati, vel non erat magnum absolute quia si curabantur tamen mori-
turi erant et fortassis pro peccatis, sed tamen magnum erat respectu egrotantis, vel non erat ma-
gnum respectu eius quod predicabat regnum dei hic resuscitati et curati mortui erant
in regno glorie non sunt. Et abiit opinio posita conclusione primo quo ad vitam
2o quo ad doctrinam, hic 3o subditur eius commendatio quo ad famam ut sic doceat
nos complere verbis et miraculis. Commendatur autem eius fama per duo primo per multitudinem
miraculorum 2o per frequentiam populorum ibi Et secuti sunt eum dicit ergo sic Et abiit opinio
eius id est fama per totam Syriam quia non solum in Iudea sed etiam in provinciis vicinis
abiit eius opinio propter crebra miracula propter quod rex Abgarus qui regnabat ultra
Eufraten flumen magnum scripsit salvatori [illegible] ut habetur in ecclesiastica
hystoria Et abiit opinio eius per totam Syriam secundum glossam predicatores debent
habere bonum testimonium de hiis qui foris sunt ne si vita eorum despiciatur predicatio
contempnatur. Item glossa fama propter eos qui foris sunt querenda est non tamen amanda
Raba dicit hic Et Syria est omnis regio ab Eufrate usque ad mare magnum a Ca-
padocia usque ad egyptum in qua est provincia palestina in qua Iudei ha-
bitant et illa est Syria generalis. Alia est Syria particularis in qua Damascus est
caput sive metropolis ut habetur Ysidoro vii° Primo modo capitur hic Syria Et obtu-
lerunt ei omnes male habentes variis id est diversis secundum glossam languoribus et tormentis
id est [illegible] et acutis infirmitatibus compressos Et qui demonia habebant id est qui vexa-
bantur a demonibus et lunaticos quorum dolor in crescentia lune crescebat et
paraliticos id est habentes corpora et membra dissoluta Et curavit eos scilicet propter ipsorum ad
fidem alliciendum. hic notandum quod evangelista quinque differentias infirmitatum a domino sanatas
determinat. Infirmitas enim aut causatur per se sicut est paralisis aut non causatur per se
et sic aut tunc leditur ab extrinseco et sic vel a spiritu sicut sunt demoniaci vel a cor-
pore sicut lunatici quorum dolor renovatur compressione corporum celestium et in novilunio
aut leditur ab intrinseco et hoc dupliciter aut [illegible] sicut est languor, aut ex
qualitate sicut est tormentum quod respicit diminutionem secundum intensionem per hanc significatur

quibz gnra peccatorum per languidos in peccatis confecti per oppressos tormentis
magnis peccatis gravati quos torquet omnibus conscientie per lunaticos mutabiles et
statui per demoniacos qui tota malicia perdurantes vel superbi per paraliticos dissolu-
luti et sine mensura Moraliter syria interpretatur elata galilea volubilis ut rota Et
per istud significatur mundus qui et superbus et ad yma semper rotatur In quam fama ipsius
innotuit per predicationem apostolorum per quos salvati sunt demoniaci idest ydolatre luna-
tici idest instabiles paralitici idest remissi et torpentes paralisis enim est lenitas vel dissolu-
cio nervorum Unde glossa et commentum Jo et Raba lunaticos dicit illos quorum mor-
bus in ascensione lune crescit non quod hec insania sit per lunam sed dyabolus qui
insaniam facit tempora lunaria servat ut infamet creaturam in creatoris blasfemiam
Et secute sunt eum turbe multe Et specificat quod de galilea et decapoli decapo-
lis est regio decem urbium sita in terra decem tribuum transiordanem ad orientem et
de Jerosolimis quantum ad duas tribus et de iudea quantum ad regionem sive quantum ad alias de
tribu iuda Et de transiordanem idest de duabus tribubus et dimidia Per hoc significatur
quod illi Christum sequuntur qui ad virtutes transmigrant et qui decalogum observant et qui
pacifice cum aliis habitant et qui peccata humiliter confitentur et qui divina mediante for-
midant Ita diversarum regionum sunt eum secuti sicut diversi corpore ita diversi mente
Alii propter instructionem et celeste magisterium ut discipuli Alii propter curationem infirmitatum
ut infirmi Alii propter refectionem ut famelici Alii propter mirada miracula ut curiosi
valentes videre si verum esset quod dicebatur Alii propter invidiam ut iudei observantes eum
et capientes in aliquo verbo vel facto turpe et accusare unde sub uno corpore
signa eius blasfemia dogmata sunt detractione cum dominum turba secuta fuit Et
ideo quorundam in crebro turbe vocabulum inseritur sic diversitas hominum ita diversas
voluntatem intimatur Non enim omnes eadem valide sed diversi quod tamen sequebantur
quidam pro bono quidam pro malo omnibus tamen deus beneficia prestabat docendo aliquan-
do et sanando Istis quinque generibus dominum sequentium respondent quinque loca predicta
qui de Galilea idest rotha venit sunt curiosi quibus dicitur viri galilei quid statis ...
de decapoli venerunt infirmi ut per observanciam decem mandatorum curaret quibus dicitur
Si vis ad vitam ingredi serva mandata De Jerosolimis observatores et invidi
quibus dicitur Jerusalem que occidis ... De iudea famelici ut confitendo peccata et laudes
agendo doctrina celestis satiaret De transiordane discipuli ut instruat et lavet
et peccata instruet et lavet In istis autem quinque significatur quinque status hominum ...
logi observacionum status activorum per Jerusalem idest pacis visionem Status conte-
platinorum per iudeam idest confessionem status prelatorum per transiordanem status
innocentium propter restitutionem facture ... baptismo in iordane sanctificatus Unde Crisostomus
Sequamur igitur illum etiam nos valemus sequi ... languores ... et ...
sunt qui preparare deberemus ... et indulgenciam peccatorum
petentem Nam ... nobis non negligimus postulare Nunc vero
siquidem habuerimus aliquam corporis passionem omnia facimus et negociamur
ut ab ... egritudine liberemur ... vero mala tam male se habent dissi-
mulamus semper differimus ... nec corporis quidem languoribus liberamur quoniam que
necessaria sunt superflua esse ducimus que vero dissimulando sed omnia
necessaria ducimus et fontem ipsum malorum ... malorum rivulos ...
tonamur ... malorum que sunt in corpore malicia anime est causa Obstruamus
igitur fontem malorum et cuncta egritudinis languorum flumina siccabuntur Nec quia
non doles ipse cum peccatis agas tamen qua... et propter hoc ipsum magis ingemi-
sce quia non sentis de peccatis dolorem Hoc enim sit non quia peccata non mordeant

Sz quia invisibilis est anima que peccat est ergo primum bonum in animo peccatoris
2m vero post peccatum sentire quod commiseris atque lugere Si autem necdum hoc invenimus quo dep
cabimur deum et remissionem peccatorum ~~petimus~~ accipimus de quibus animo nichil tenemus Cum
enim ipse ille qui deliquit nec hoc ipsum quidem quod peccatur sentiat agnoscere pro quibus
deum delictis rogabit qui adhuc commisisse se nesciat hec vero ignoras quo
[illegible] nam modo nosse potes divini beneficii largitate Sollicite ergo ipsa delicta conspecta
ut discas quorum accipias veniam atque ita ipso beneficio gratus existas Non dolo
enim quia peccaverimus magis indignari atque irasci sic deum quam illud ipsum quod
cum peccamus [illegible] hoc ergo omnia sunt dominum precent ut hec causa unam magnam voluntatem
vz et studium et desiderium bonum Ita enim bonum tempore potimur a malis que nos
obsident liberari et tunc saltim ubi ~~nec fuimus~~ adisse ac digna [illegible] lib = potimur
tate hic queritur quare Johannes Baptista non fecit miracula Ro 2m Cum dignum
aliquod non fecit Johannes ut [illegible] ipsi [illegible] que ad ipsum signorum
admiratione confluit Sz hic possunt esse septem dubitationes prima utrum demones Dubia
possunt facere homines lunaticos 2a utrum demones possint facere homines arrepticios
3a utrum demones possunt facere homines maleficos 4ta utrum demones possint
malas cogitationes immittere 5ta utrum possint hominum cogitationes cognoscere
6ta utrum hominum cogitationes inflammare 7ma utrum possint vel facere animas
peccatorum defunctorum viventibus apparere Ad primam dicendum quod demones possunt homines vexare 1
et eorum fantasiam et virtutes ymaginativas multipliciter illudere et perturbare licet enim 2m
Augustinum demones non possunt anime illabi corpora tamen illabuntur Et quia subtilitate
nature revolutiones solis et lune et aliarum stellarum longe melius cognoscunt quam causi
astrologi propter experienciam longi temporis quando in revolutione lune magis perturbant
et vexant homines quam alio tempore dicunt illos homines lunaticos facere Unde dicit
Jeronimus quod lunatici dicti sunt a luna que diversis mensibus et temporibus crescit et decrescit
ipsi vexantur quia demones observantes lunaria tempora cupiebant infamare
tempora [illegible] ut in creaturam blasphemie redundarent Ad 2um dicendum quod 2
2m Augustinum 12 super Genesim capitulo [illegible] arrepticii dicuntur illi qui ex aliquo molesti
[illegible] alienacionem rapiuntur ut vel penitus adiutantur a sensibus
corporis nichil omnino per eos senciente vel ut presentes corporis corpora videant
et in spiritu quedam similia que a corporibus non discernat Ista autem molestia sensuum
alienatio vel potest esse ex divina revelacione et dei operacione Et sic paulus
et moyses fuerunt rapti ad visionem divine essencie vel potest esse ex corporis vehe
menti infirmitate et vehementi sensuum perturbacione et sic frenetici 2m Augustinum magna
necessitate morbo potest extra se rapiuntur ut pro modo hominibus redditi multa se
vidisse dicant vel potest esse ex demonum operacione et tunc proprie dicuntur arrepticii unde
2m Augustinum super dicto libro 12 [illegible] cum magnus spiritus arripuit hominem aut demoni
acos facit aut arrepticios aut falsos prophetas Ad 3am dicendum quod hanc questionem 3
determinat Augustinus in libro de divinacione demonum dicens quod demones [illegible] accipiunt potestatem
morbos immittere et ipsum aerem viciando morbidum reddere et perversis atque ama
toribus terrenorum commodorum maleficium persuadere de quorum moribus certi sunt quod sint
ei talia maleficia in omnibus operantur quandoque morbos et diversas infirmitates
immittendo quandoque aerem pestilencialem et morbidum reddendo quandoque copulam carnalem
inter aliquos impediendo qui persuadendo hominibus talia vel invocantibus ad talia eos
et ad plura maleficia inducunt homines vel feminas sic eos invocantes maleficos
et maleficas faciunt magis tamen malefici proprie vocantur qui demones invocant
ad actum carnalem operandum vel impediendum quia per illum actum infectio peccati [illegible]
facta est serpentis dyaboli ad nos transiit ideo potestas adeo magis permittitur dyabolo

super hunc actum quam super alios, remedium tamen ponitur in decretis 33 q. prima ubi dicitur
Si per sortiarias aut maleficas occulto sed nunquam iniusto dei iudicio permittente
ab a dyabolo separantur cohabitatio non sequitur hortandi sunt illi in quibus ista evenerint
ut corde contrito et humiliato deo et sacerdoti puram confessionem faciant et largioribus de eodem q. prima
elemosinis orationibus et ieiuniis deo satisfaciant et per ministros ecclesie et exorcismos sub
cetera curari poterunt, quod si sanari non poterunt separari valebunt. Ad quartum dicendum quod Exorcismus laicus
immittere id est quod interius vel intus mittere intra animam mittere dupliciter esse potest vel corporali
interiori suggestione vel anime interiori operatione, nam interius [illegible] est corporis et
anima et ista duo integrant naturam hominis, primo modo interiori corporali ymaginaria
suggestione dyabolus potest malas cogitationes immittere, unde dicit glossa super illud Iohannis
13. cum dyabolus immisisset in cor quod spirituali suggestione dyabolus suggessit Jude
ut cogitaret Christum tradere, quia sicut homo suggerit visibiliter exterius sic dyabolus sug-
gerit invisibiliter interius, sed secundo modo non potest malas cogitationes immittere, quia
non potest in anima aliquam cogitationem bonam vel malam facere, sicut nec potest in anima
agere vel operari. Ad quintum dicendum quod hec dubitatio est difficilis propter verba Augustini
qui super genesim ad litteram libro 12 expresse ponit esse manifestis indiciis demones
cogitationes hominum cognovisse et in libro de divinatione demonum dicit sic quod miris modis
demones immiscent se cogitationibus hominum dormientium et vigilantium, et quia immis-
tione quadam dispositiones hominum non solum voce prolatas verum etiam cogitatione
conceptas assignant et indicant, et tamen sacra scriptura clamat quod solus deus co-
gnoscit abscondita cordis. Dicendum est ergo quod ad cogitationem duo concurrunt, primo
anime intentio, secundo similitudines vel species per quas anima cognoscit expressio et reputatio
specierum igitur anime intentionem demones videre non possunt, quia interiora anime pene-
trare nequeunt, sed species vel similitudines rerum per quas anima cogitat vel intelligit
tamen sicut in virtute corporea et ymaginaria demones bene cognoscunt, quia omnia
interiora in corporibus penetrare possunt, isto ergo modo demones immiscent se cogitationibus
hominum secundum Augustinum, quia per tales corporales similitudines rerum vident de quibus homines
volunt cogitare an de amico vel inimico et utrum de vindicta vel patientia et
ex talibus cogitationibus insurgunt in corpore alique dispositiones non omnino occulte
se sed intus preconcepte, possunt demones per talia signa et per tales dispositiones
conicere non solum illa que sunt voce prolata verum etiam cogitatione concepta. Sicut
bonus et subtilis medicus inspecta corporis temperantia vel intemperantia prenuntiat futuras
valitudines corporis vel infirmitates. Et sicut boni astrologi et periti demones inspecta
aeris affectione et ordinatione stellarum futuras prenuntiant tempestates vel sereni-
tates, non illi divini dicendi sunt quia que naturalibus signis futura prenoscunt
eis possunt nota aliis non ignorantibus possunt multa de cogitationibus hominum scire et coni-
cere, non tamen ex hoc dicendi sunt cognoscere cogitationes hominum directe et in se.
Ad sextum dicendum quod ad intendendum vel inflammandum cogitationes nostras duo
concurrunt, primo voluntatis affectio, quia si homo incipiat cogitare de aliqua re non
concurrente affectione voluntatis ita quod anima complaceat sibi ipsi et delectetur consequenter
de illa re cogitare magis secundum talem cogitationem anima dicitur illuminari quam infla-
mari. Cogitare enim de aliqua re quod sciat et cognoscat eius scientiam absque aliquali
affectione et complacentia talis cogitatio dicitur quedam illuminatio et speculatio in
intellectus. Secundo concurrit rerum delectabilium oblatio et administratio, quia
nisi anime nostre proponerentur res et nisi administrarentur sibi illa de quibus intellectus
cogitat et quibus appetitus afficiatur et delectatur, nunquam de talibus intellectus co-
gitaret nec appetitus circa ipsa afficeretur. Hiis ergo duobus concurrentibus appetitus
inclinatione et affectione et appetibilium administratione cogitationes nostre dicuntur

inflammari et incendi, quia appetitus inclinacio vel affectio est quasi ignis et
appetibilium administracio est quasi ligna supposita. Daemones ergo possunt ligna ad-
ministrare, quia possunt diversa appetibilia tam delectabilia quam horribilia et vilia
proponere homini, sed ipsum appetitum inclinare vel affectum vel inclinacionem voluntatis
generare vel efficere quod est quasi ignem efficere non possunt, quia hoc a mi voluntatis directe
et efficacius deum est soli non possunt. Et sic daemones possunt cogitaciones inflammare
ministrative et effective ipsum ignem generando. Ad vicesimum secundum dicendum quod ad hanc dubi-
tacionem Augustinus quibus ad Simplicianum respondit. Querit enim Simplicianus Augustinum inter
alia dubia utrum vere Samuel propheta fuit suscitatus ad invocacionem illius
mulieris phitonisse de qua scribitur primo Regum 28 et vere fuit locutus cum Saule
rege. Ad quod dicit Augustinus Et expedicior et facilior intellectus videtur hic
si credamus non spiritum Samuelis fuisse a sua requie suscitatum, sed aliquod
fantasma et ymaginariam illusionem dyaboli machinacionibus factam, et Saul et
phitonisse putatam. Causa cum scriptura Samuelem nominat et nominat quia
ymagines rerum nominibus rerum consuevimus appellare. Aliam tamen responsionem dat ibi
Augustinus dicens nullum esse incredibile si dicamus voluntate et vere factum per praemissam invocacionem et
invocacionem phitonisse apparuisse Samuelem et cum eo locutum fuisse quia cum
longe creator sit dignior et maior qualibet creatura Et tamen ipse dei filius permisit
se capi illudi crucifigi et interfici, quid mirum si quod aliqua divine voluntatis dispen-
sacione permissum fuit ut non invitus nec dominante nec subiugante magica potencia
sed volens et obtemperans dei occulte dispensacioni quae mulierem illam phitonissam
et Saulem latebat consentiret propheta aspectibus regis se presentare divina sententia
cum percussurus. Nam ut subdit Augustinus in nullo anima sancti viri defuncti suam
dignitatem amittit si ad malis vivis hominibus evocata venit sicut plurimum quam
boni viri vivi ad malos vivos veniunt actum cum eis quae iusticie exigebatur
requirit. Concludit ergo Augustinus ibi non esse contra fidem credere animam sancti viri
de suis sedibus et receptaculis magicis carminibus evocatam vivorum aspectibus
apparere et eius corporis lineamenta gestantem ut non solum videri valeant sed etiam
cognosci et valide Samuel fuit qui Sauli apparuit. Illud verbum quod dixit
Eris tu et filii tui mecum cras intelligendum est secundum Augustinum non ad debiti honoris
comparacionem non quantum ad felicitatem eterne glorie ita quod est sensus Eris moriens
vos sicut ego mortuus sum et mecum in hac terra pacis Si vero fuit dyabolus per
aliquod fantasma representans Samuelem tunc secundum Augustinum mentitus fuit dicendo quod Saul
et filii sui cum Samuele cras debent esse, cum inter bonos et malos secundum
collatam vitatem tantas magnum sit spacium. In persona namque Samuelis dyabolus
loquebatur si ipse Samuel non apparuit, vel si in persona eius permittebat quod sciebat
debet esse mentiebatur. Etcetera talium.

Videns autem Ihesus turbas ascendit in montem Et cum sedisset accesserunt ad eum
discipuli eius Et aperiens os suum docebat eos dicens Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum
est regnum celorum. Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent quoniam ipsi
consolabuntur. Expeditis quatuor partibus principalibus huius libri in quarum prima agebatur
de Christo quantum ad generacionem, in secunda de eius manifestacione, in tertia de Christi
baptismi regeneracione, In quarta de eius a dyabolo temptacione hic ut supra dicebatur
celebrata, incipimus de parte quinta scilicet doctrine per illuminacione. Nam in doctrina quam
Christus docuit et edidit in sermone hic proposito facto in monte consistit tota perfeccio
et illuminacio fidei sancte. Unde dicit Augustinus super hunc sermonem Super petram firma

Videns ille qui ab eterno tuc p[re]sentes et nos et omnes sequentes p[re]viderat oculis sue
divinitatis et quales futuri erant omnes quam boni quam mali p[re]sum[p]serat te videre
venerat oculis carnalibus seu exterius sensualiter v[e]l obiectos et loqui illis in huma-
nitate assumpta et ut ipsi et sua doctrina sequentes communicaret et in obedie-
ntes iuste condempnaret. Et ideo videsse turbas Symon dicit cum appellantur multitudines
hominum ceco q[uia] sensualiter ibant et ibant turbati cum sunt multi et alta doctrina
Symo q[uia] in monte factus firmatus est qua omnibus prop[ter] quibus humana vita inspira-
tur perfectus est, que si quis sobrie p[er]spexerit et considerant puto q[uo]d in eo inveniet
quantum ad mores optimos pertinet perfectum vite plane modum, perfecta autem fideli-
plane in quatuor precipue videt[ur] consistere, primo in spiritualium bonorum promissione
in lege namque veteri terrena promittebantur. Sed Christus in sua doctrina bona et
regnum celorum promittit. 2o in veteris legis suppletione hic enim doctrina veteris
legis quo congruentia illius status fuit secta et liberata. 3a in doctrine dande per totum
tota fuit imperfecta et perfecta per eum unde dicit apostolus quod nichil ad perfectum
adduxit lex. 4o in morum informacione et 2m Augustinum in lo[co] de vera religione quod
quod dei filius per hominem quem suscepit dignatus est operatus est, nobis disciplina morum
fuit. 4to in maiorum prohibicione. Ista autem quatuor per ordinem continet doctrina
hic tradita in hoc sermone plus quam in monte fecit. Et dicit videns autem Jhesus turbas
posita commendatione legislatoris hic subditur latio nove legis ubi primum pro
legislatio generalis. 2o legislatio promulgatio specialis infra ca[pitu]lo x. Iterum ponit
legis editio per verba 2o legis edite approbatio per miracula ca[pitu]lo viii, de fine ibi
et factum est cum consummasset Jhesus. Prima pars dividitur in exordium narracionem et conclusionem
Narratio incipit ibi Beati pauperes spiritu. Conclusio incipit infra ca[pitu]lo vii. ibi
Omnis qui audit verba haec. In exordio continetur intentio. In narracione continetur
legis editio. In conclusione legis edite confirmatio. Spectat autem ad novam legem
per ea que ostendit differentiam nove legis et veteris. Primo quantum ad locum quia de lace
veteris legis descendit dominus in montem. Exodi xix. hic ascendit, descensus ad infi-
ma significat promissionem terrenorum, ascensus significat promissionem celestium. Secundum in
nova lege. 2a quia illa data est terribiliter Exodi xix. Ceperunt audiri toni-
trua. Et ista amicabiliter ibi. Et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli. 3o quia illa
obscure et sub figuris quod significatur in fumigatione et caligine montis. Ista plane
et evidenter unde Et aperiens os suum. Triplex ergo differentia nove et veteris legis
notatur, una quantum ad affectum scilicet timor et amor. Alia quantum ad intellectum scilicet
occultatio et manifestatio. 3a quantum ad effectum scilicet promissio celeste et terrenum. Et
sic in descensione montis notatur nove legis sublimitas. In sessione doctoris
auctoritas. In apertione oris eiusdem legis profunditas. Dicit ergo sic videns Jhesus turbas
glossa multi. Vitans voles multitudinem ut solis discipulis loqueretur. Crisostomus super Matheum dicit
Omnis artifex 2m professionem suam opportunitatem sui operis videns gaudet. Car-
pentarius enim si viderit arbores bonas gaudet tamen precide ad opus sui artificii.
Et sacerdos ad ecclesiam plenam hominibus gaudet animus eius et delectatur ut
doceat. Sic et dominus videns magnam congregationem populi excitatus est ad docendum
Quod narratur ibi Ista et in presenti hominis ibi, videns Jhesus turbas. Ubi-
videt Jhesus vel salvator turbas. Dampnose turbatus propter peccatum inpulsionis
intuitu proprie vel pugnitates sine capiant nimpnis, videt eas errantes sicut
oves non habentes pastorem. Per se errant sicut omnes quae p[er]sunt. Et hoc dicit
errantes a via veritatis declinantes et ambulantes per devium. Est enim duplex
via vitae per quam altera necesse est ire ut conveniat ad regnum. Prima
est via innocentie de qua Ps. Non paravis eos boni qui ambulat in eo. Et
Secunda est via penitentie de qua dicit unde Ecta est vial. De hiis duabus dicitur q[uo]d dicat ad
Sapientie x. Iustum deduxit dominus per vias rectas. In prima via post veniente vitam
pauci vel nulli ambulant, omnes enim peccaverunt et egent gratia dei. Romanos 3o
Et tamen pauci in 2a et ceteri qui omnes errabant. Cristus ergo volens omnem
perditam ad ovile revocare. Primo allicit homines promissionibus. 2 Mathias
4 Xpi adolescens dives qui audiens a xpo Si vis esse perfectus esse exit xviio. Ita
iudei qui cum audissent a xpo hic est panis qui de celo descendit et ego sum
panis dixerunt durus est hic sermo Joh vio. Item cum dixisset paralitico Confide
fili remittuntur tibi peccata tua dixerunt multi hic blasphemat et tamen timuit
xviii Joh vio et prostratus est. Lazari suscitatione lacrimatus coram iudeis
et propter peccata turbatus. Turbatus est manus in orto et dicens pater tristis est anima
mea Mat xxvio.

Ascendit in montem Christus ut impleret prophetiam ysaie dicentem super montem
ascende tu qui evangelizas syon. Jeronimus in monte ascendit in montem
ut ostenderet quod vera celestis precepta iusticie que adeo dicta sunt per prophetas
ipse in montem quod timore sit allegare oportebat per filium autem suum maiora precepta
que carnalis iam conveniunt libertati. Et Crisostomus in omelia dicit quod non temere et fortuito
et montes tantos predicare cepit. Ideo dicit textus videns ihesus turbas ascendit in
montem. Et nota quod in quem montem videtur in sententia Jeronimi quod in monte Thabor
in quo postea corpus suum claritatem sua transfiguratione ostendit. Ostensurus ergo ymmo
enim quod ad diu clarificationem in supernis montibus celorum obtinendam non
pervenitur nisi semita doctrina salvatoris inspiciendo. Augustinus primo. Si nos vita moderni
sua medicina vel cum Crisostomo montem ascendit ut ostenderet quod in altitudine virtutum
spiritualium consistere debet qui docet misteria dei spiritualiter et qui audit. Nemo doceat ut
liberorum puerorum ipse sit optimus ut magis doceat opere quam sermone. Sic ait Apostolus prima
ad Thimotheum iiii° Esto exemplum fidelium in verbo et conversatione. Non audeo loqui
aliquid eorum que per me non efficit Christus. Ro. xv. Unde in levitico dicitur pectusculum
elevationis et armum separationis debent sublevari. In pectusculo notatur scientia
que meditativa est in hac vita. Et ideo dicitur est pectus armum intelligitur operatio
quam eminens debet esse in predicatoribus. Unde Crisostomus. Si in terra stas de terra loquere
Si autem de celo loqueris in celo consiste. Ad Philippenses iii° Nostra conversatio in celis est.
Si enim bene doces bene vivere in iudicio enim stabis. Si bene doceris et bene
vixeris populum instruis. Si autem bene doceris et male vixeris tu ipsius
condempnator eris. Et cum hec dicit instruis quod debeat te condempnare. Et tu audis
dicens si in peccato vivis et verba iusticie audis non salute sed iudicium tibi accipies
ergo audi et fac. Unde in audita. Unde si quis homini ceperit aliquam artem addiscere
quod non solum audit artis preceptorem sed etiam ut cum audita operatur ut patet
de pictore et cetera. Sic et tu fac in opere adimplendo iusticie. Si autem iusticias suas
non vis quare doctorem iusticie audis. Cur illum doctorem et magistrum appellas
cuius non vis esse discipulus. Ascendit ergo ihesus in montem ut et doctus et audiens
in altitudine virtutum consistant. Et cum sedisset. Raba[nus] expressio pro incarnatione
eius est. Nisi enim incarnatus fuisset humanum genus ad deum accedere non potuisset
vel sedit ut innuat benignitatem suam quod nos ad penitenciam expectat. Ad Ro. 2°
Ignoras quoniam benignitas dei ad penitenciam te adducit. Vel sedit cum Nicolaus de lira
innuens ut predicatores audientes ad contemplationis quietem invitet. Et sic
eo sedente accesserunt ad eum discipuli eius. Sic enim convenit discipulis similiter
scolarem ad doctoris sententiam capiendam et ut fierent testes dictorum et factorum pro
quibus exponitur corpus et vitam. Et est sciendum quod discipulorum domini
debemus accedere ad ipsum passibus mentis. Primo ut inveniam in eo sectibus exemplum
1 Pet. 2 Christus passus vobis relinquens exemplum et 2° ut illuminer. Ps. Accedite ad eum et
illuminamini. 3° ut doctrina veritatis informemur. Joh. xiii Vocatis me magister
et domine et cetera. 4to ut ab eternitate nemini. Sic accessit mulier emoroyssa Mt.
ix. Sed sunt quidam sicut noctue sectibus lumine fugientes de quibus Joh. 3° Hec
est iudicium .i. causa condempnationis quia lux venit in mundum. i. primus. Et sunt
plures qui a doctrina fugiunt ut non arguentur. Joh. 3° Omnis qui male agit odit
lucem et non venit ad lucem ut non arguantur. Hii dicunt deo illud Job
Recede a nobis. Et sunt plures qui sancti Spiritui a deo non convertuntur sed
deo resistunt. Joh. xv Crevit adversus deum erecto collo et pingui cervice
armatus est. Omnibus dicitur illud Act. vii Vos semper spiritui sancto resistitis sicut et
patres vestri. Vos autem non sic sed accedite ad eum confidenter. Vel cum salvare nos
Joh. iii° Sic deus dilexit mundum et cetera. Et aperiens os suum. Primo ad inmediatum
cum Bedam sic premissum et oculum sermonem plenarum super illud Joh. vi°
Verba que loquor spiritus et vita sunt. Sic 2° cum Augustinum os suum aperuit
sed in monte et sollicitudine sedit. Et docet nos ut ab ostentatione fuge et a tumultibus
abstinere et magis eum de veritate disputare oportet. Et eo sedisset tamquam magister atque
tamquam similis plane eundem in hoc tempore sue medietatis. Sic doctorem sedet ad eundem
fatigatorum tamquam ad insinuandam pietatem expectationem. Quoniam eum in monte sancto adesse
celo oportet nos in infirmitatibus et tarditatibus nostris tardi cum sumus ad eundem operibus
et virtutibus tardi ad agendum quod sunt nobis necessaria ad salutem pro multa peccata tardi ad
penitendum et tamen dei bonitas et patientia ad penitendum sic nos expectat et non statim punit
pro lapsibus quoniam potest esse misereri quam nos punire. Dicit ysaias Expectat dominus ut
misereatur vestri

Cum sedisset vero illo et non stans sed sedens loquitur quod non poterant eum intelligere in sua
maiestate fulgentem sed tamquam doctor stabat sermocinando et epistolas volebant consuetudo
in ecclesia quando fit sermo clericis et secularibus stat predicator ut invitans ad pugnam et
operacionem quando clericis et religiosis sedet ut invitans ad quietem et contemplacionem / accesserunt
discipuli ad eum tamquam magis devoti specialiter dilecti et electi ut audiendis verbis
qui eius essent corporaliter viciniores quam multi ceteri plures comprimebant

qui quondam ora prophetarum aperire dignatus est primo illud psalmi Aperi os
tuum et ego adimplebo illud. 2o os suum aperuit ut nulla maneat
compensatio quia non tantum per prophetas aut per litteras sed ore proprio loquutus est Ad Hebreos
1o Multifarie etc. unde dixit Iohannis xv Si non venissem etc. Et eo ascendente
in celum successores eius vobis loquuti sunt et hodie loquuntur quibus dixit
Qui vos audit me audit. Et quia propter nos os suum aperuit, quam valemus
retrocompensamus cor ei aperiendo ut sermo domini domino Luce xii quia stat ad
ostium et pulsat Apocalipsis iiio Secundo os ei aperiendo semper eum laudando per
confessionem domini etc. 3o manum nostram stricte compacientem offerendo exemplo tuo
Regnum ... 2o Sicut tu primo nobis propter nos aperuisti debemus cor ad di-
ligendum et compaciendum os ad instruendum et consolandum manum ad subveniendum
et pertinendum. Docebat illos Unde haut doctrinam legislatoris benignus videt
admirandum quia non precepit nec prohibet nec comminatur sed dulcedine ince-
dit trahit difficultatem laboris unde legis clemencie dicitur Proverbiorum ult. os suum
aperuit sapiencie et lex clemencie in ore eius Augustinus in sermone domini in monte
Si quis vite perfectionem inveniat in hoc sermone domini scitum vivendi modum
Ideo ob amorem illius qui docet audiendus et retinendus est et proprie
quia fecit autem docuit Actus i Nunc autem docuit audiamus Beati pauperes
spiritu Notandum est autem hic quod iste passus incipiendo ab isto quinto capitulo usque ad
finem septimi capituli vocatur sermo domini in monte. Dubitatur hic circa litteram utrum iste
sermo fuit idem cum illo qui a Luca describitur vio capitulo Et dicunt aliqui quod
quia hic et ibi sermo eodem modo incipitur cum dicitur Beati pauperes spiritu etc. Et
eodem modo terminatur cum dicitur Omnis qui audit sermones meos usque finem capituli
septimi Item illa que ponuntur hic ibi ponuntur Alii autem melius oppositum quod hic dicitur
quod sermo sit factus in monte Luce vio quod sit factus in loco campestri Item Luce
dicit quod dominus fecit sermonem stando, hic sedendo Item quia multa hic ponuntur
que ibi obmittuntur ut intuenti glosa tenet hic 2am opinionem cum sint diversi
sermones a Christo facti diversis temporibus non est mirum quod diversi sermones eodem modo ini-
ciantur et eodem modo terminentur et eandem materiam saltem quod magna parte tractant. In
sermone in monte dominus proponit octo beatitudines et multa que ad perfectionem
pertinent quia istum sermonem fecit ad discipulos. In alio sermone solum proponit quatuor
beatitudines quia illum fecit ad populares et ad imperfectos Dicit ergo glosa sic
Verba que scribuntur non ascenditur unde alius sermo fit eis in loco campestri
Non enim omnia omnes capiunt quod verius putatur quamvis id utrumque simul possit
videlicet factus. Sequitur Beati pauperes spiritu In ista parte subditur titulus sine
narratio ubi docetur modus bene vivendi cum duas regulas Nunc docetur primo
utrum peccati animi scilicet beatitudo que est anime perfectio. 2o virtus operatoria que est
instrumentalis perficiendi ibi vos estis sal terre. In dicit Beati pauperes. Felix
doctrina que a beatitudine incipit quod nichil felicius docere et scire quam fieri felicem
et hoc est scire deum et vias eius. Unde Augustinus super Iohannem Infelix qui omnia
novit et te nescit. Beatus autem qui te novit et illa nescit qui autem
te et cetera novit non propter illa sed propter te solum beatus est quia hoc est vita
eterna etc. Iohannis xvii Audit enim vox hec se adhuc venisse ut omnes homines
salvos faceret prima ad Thimotheum Et hic ponuntur octo beatitudines quarum
septem prime perficiunt octava perfectum declarat et perfectum probat ibi Beati qui
persecucionem patiuntur. Vel septem perficiunt in statu perfectionis octava de statu
adepto Sed contra nulle alie beatitudines quam iste ponuntur de septima Sicut
beatus qui intelligit super egenum et pauperem. Beatus vir qui timet dominum

s. qui audiat verbum Dei et apperiat ... ad illud ...

pauperes

Et beati qui audiunt verbum dei etc. Iste octo non sunt sufficienter posite Unde ex
exemplo est beatitudo / quia est tamen appetitus et non quies ut bene patet que est
vulgaris in habundancia temporalium consistens de quibus beatos dicit ps. Quorum filii sicut
novelle plantaciones / filie eorum composite circumornate ut similitudo templi / promptuaria eorum plena etc. / Omnes eorum
non est ruina etc. Beatum dixerunt etc. / Sed quod dicit Augustinus non est ista vera
felicitas habere filios incolumes / filias ornatas / quia multi amici dei habent
non habuerunt sed est sinistra / quod est sinistra temporalis et moralis nolo ut illam
omnino diffugias sed ne ipsam dexteram putes / non cum sint omnes mali qui
in hijs habundant sed ideo aliquem ... causa mali sunt / quia quod sinistrum
esse debuit in dexteram ponebat / Ideo in hoc eos carpe loquitur est vanitatem
et dextera eorum dextera iniquitatis / quia mamona in dexteram debebat ponere
deum eternum etc. Secunda est beatitudo vera sed non perfecta quies et non appetens
ut fructus in hyeme est virtualiter in radice et adveniente estate incipit appa-
rere in floribus et fructu. et hec consistit in operacione virtuosa secundum communem modum
hominum virtuosorum Et de illa beatitudine scribitur Beatus vir qui timet dominum etc. Et
beatus qui intelligit et vocatur talis quasi virtuosa beatitudo / ideo quia facit
dignum eterna beatitudine / Alio modo dicitur beatitudo in spe ... et illa consistit in operacione
virtutum secundum excellenciam et supra modum communem hominum / et illa habet viam
et virtutes excellentibus in virtute / qui propter excellenciam virtutis videntur vitam humanam
excellere et ad vitam eternam quodammodo appropinquare / Et de ista beatitudine loquitur
salvator habet in ewangelio. Et ideo est quia quidam sunt ita virtuosi ... quod
propter excellenciam virtutum dii dicebantur ut patet per philosophum in vij ethicorum et de
hectore qui propter excellenciam virtutis dicebatur quodammodo filius dei non hominis
mortalis. Et quia loquitur ewangelium de perfectissima ideo describit et docet virtutes secundum
excellentissimum gradum ut videbitur / Et quia est in via ideo imperfecta quia adhuc
plena miseriis et tribulacionibus Clamat melior paulo qui dixit infelix ego homo
quis liberabit me de corpore mortis / et david qui dominum invocat ... sua
qui dixit educ de carcere animam meam / etc. Et ideo de ista felicitate dicit philosophus primo
ethicorum quod homo plus quam per divinum etc. / 3a est beatitudo vera et perfecta appetitus et quies
que consistit in clara dei visione et quiete in summo bono quia nemo potest in
bono tanto invenire propter instabilitatem et defectum quibus subiacet ... adhuc
velim beatitudinem premiatoriam nullus poterit pervenire nisi sint beatus meritorie prius
hic in vita 2o modo 2a dicto secundum quem modum ponuntur secundum excellenciam dicitur /
octo dicuntur beatitudines quo ad consummacionem Septem secundum gradum distinctionem quia
ultra pacem non est alia ... quia ipsa est consummacio omnium virtutum et
hec narrantur in ewangelio et per has excluduntur septem vicia capitalia / paupertas
excludit superbiam / mititas iram / fletus invidiam / esuries iusticie accidiam
misericordia avariciam / mundicia cordis luxuriam / pax gulam quia gustatus sapit etc. /
Sufficiencia beatitudinum sic capitur quia per beatitudines homo perfecte ordinatur ad inferiora
ad parem et superiorem / per tres primas ordinatur ad inferiora / per duas
sequentes ad parem / per duas ultimas quo ad superiorem / Ordo ad inferiora
est duplex / vel ad bona vel ad mala / Ad bona inferiora temporalia perfectissime
ordinat prima .s. paupertas ad mala due sequentes Sed duplex est malum scilicet
pene et culpe / ad malum pene tollerandum ordinat perfectissime mititas / ad
malum culpe dolendum ordinat perfectissime luctus / Est tamen ordinacio ad parem
Et est duplex ordinacio ad proximum ... dicit b. Bernhardus ... ... et 2a illa
prohibicionem mali ... non facias alteri etc. / Ad hanc ordinat quinta beatitudo

esuriunt et sitiunt iustitiam. Est ordo ad proximum unde beneficentiam unde illud preceptum univer-
salis Quecumque vultis ut faciant vobis homines et ad hoc ordinat quarta. Due
vero sequentes vi et vii ordinantur ad superiorem scilicet ad deum. Duplex autem est ordo ad
deum, unde unum apprehensiva in primam veritatem et ad hoc ordinat sexta que est mundicia
cordis et secundum ad unum motiva in summam bonitatem et ad hanc ordinatur vii
beatitudo scilicet pax quia in pace factus est locus eius. Octava beatitudo ista est perfectio-
nis expressio et probatio quia per hoc quod quis patitur vel moritur propter iustitiam est
perfectionis expressio et probatio quia per hoc probatur ipsum habere has beatitudines. Sed beatitudo
dicta subiectione dicit velle. Est enim beatitudo unde philosophum operatio perfecta secundum virtutem
possumus ergo dicere quod perfecta operatio hominis consistit in virtuosa tollerantia malorum
et in virtuosa actione vel operatione bonorum. Si igitur homo voluntarie et virtuose
tollerat indigentiam sic est prima beatitudo qua dicitur Beati pauperes spiritu qui scilicet propter
spiritum sanctum voluntarie sunt pauperes unde glossa Ieronimi. Si vero virtuose tollerat iniurie
violentiam est 2a beatitudo qua dicitur Beati mites qui inprobitatibus et iniuriis inferentibus
non resistunt unde Augustinus. Sed si virtuose tollerat peccatorum et carorum amissiones
tristitiam est tertia beatitudo qua dicitur Beati qui lugent sua scilicet vel aliorum peccata unde Crisostomus
vel qui virtuose sustinent et portant luctum et tristitiam de amissione suorum carorum
unde Augustinus. Si autem homo virtuose operatur bonum hoc quinque modis contingit. Primo
namque homo virtuose potest operari iustitiam et sic est quarta beatitudo qua dicitur Beati qui
esuriunt et sitiunt iustitiam. Esurit enim iustitiam qui unde dei iustitiam desiderat conser-
vari et operari unde Crisostomus. 2o virtuose potest operari misericordiam et sic est quinta beatitudo qua
dicitur Beati misericordes, unde enim Remigius misericordes dicuntur illi qui de malo
alterius quasi de suo dolent. 3o homo virtuose potest operari cordis mundiciam et sic est
sexta beatitudo qua dicitur Beati mundo corde, unde Augustinus mundo corde appellantur
illi qui simplicitatem possident et nullius mali conscii sunt pro hiis de quibus dicitur In
simplicitate cordis querite illum. Quarto homo potest virtuose operari proximorum concordiam
et sic est septima beatitudo qua dicitur Beati pacifici. Nam unde Ieronimus pacifici dicuntur
illi qui primus in corde suo deinde inter fratres dissidentes faciunt pacem. Quinto
homo potest virtuose operari fortitudinis constantiam et hec est octava beatitudo qua dicitur Beati
qui persecutionem patiuntur. Illi enim unde Augustinus hoc modo beati sunt qui cum apostolo
dicunt Quis nos separabit a caritate Christi quasi diceret nichil. Unde ista octava beatitudo
unde Augustinus est declaratio et demonstratio aliarum ita quod septem sunt que sed viii sicut
declarat et perficit demonstrat quod perfectum est. Unde quia iste octo operationes vir-
tuose et perfecte que beatitudines sanctorum nominantur eo quod de eis sancti gaudent
in presenti vita inchoantur per meritum et in futura vita perficientur et consumabuntur per
premium. Ideo singule premiantur. Quod de qualibet dicitur Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum
est regnum celorum etc. De aliis statim post meritum adiungitur premium. Et ex illo
sumitur ratio quare hoc ewangelium legitur de omnibus sanctis in festo ipsorum quia
cuilibet statui vel ordini digno sanctorum proprie una beatitudo attribuitur. Prima
apostolis qui dixerunt Ecce nos reliquimus omnia etc. 2a mititas patriar-
chis. 3a luctus sanctis penitentibus. 4ta esuries et sitis sanctis prophetis. 5ta
scilicet misericordia sanctis confessoribus de quibus potest dici homo qui miseretur. 6ta mundicia
cordis virginibus de quibus Apocalipsis 14 hii sunt qui cum mulieribus non sunt co-
inquinati. 7a de pace sanctorum pontificum et prelatorum. Est octava est sanctorum martirum
Apocalipsis hii sunt qui venerunt ex magna tribulatione etc. Cuilibet enim beatitudini sanctorum status et
beatitudo in hac legitur. Et ut nos concedantes ipsorum triumphales titulos ipsos

no bti do 3 dei 2m in octon 3m ad alberte Antwerpp s[ecundu]m vna mea p[re]c[ep]ta bti do
meq[ue] p[er]sistit i[n] pre/bti do p[re]c[ep]t[u]m c[ir]c[a]/ista p[er]sistit i[n] merito/i[n] ... p[ri]mus/i[n] ca p[er]sistit
i[n] gra/i[n] ca in gloria/ de p[r]imo bti i[n] ... cum/ s[e]c[un]do bti q[ui] habitat i[n] domo
/i[n] ... /i[n] ... /i[n] laborat/i[n] ... /i[n] ... /i[n] delectant
i[n] laude/ ... ad bti ... bti pauperes/ ...
abti ... glo ... dicit et vole lege ... glo ...
... testamentum i[n] cordibus fidelium ... i[n] ... abti ...
... testamentum i[n] lapideis ... de ... amore
... Ad p[ri]ma ergo bti ... vemo q[uo]d ... bti pauperes sp[iritu] Ubi q[uod]
paup[er]t[a]s q[uam]q[ue] carencia diviciarum et vn[de] hic d[icit] Aug[ustinus] investigati singularum
rerum n[atur]as no[n] inveni quid sit paup[er]tas ... ubi paup[er]tas q[ue]
nata est/ ... no[n] ... sunt ... et ... multorum
bonorum multa media ... sunt ab eis qui hanc paup[er]tatem habent q[ui]a ... habent
sta ... a se ... absciduntur Aug[ustinus]
q[uod] paup[er]tas ... diviciarum Seneca Nemo dignus deo qui opes non contemp-
serit/ 3o q[uod] paup[er]tas amor paup[er]tatis ... in ... /Non paup[er]tas ... reputa-
tur paup[er]tatis amor ... Bti pauperes non rebus s[ed] sp[irit]u Et 2m hoc triplex e[st] paup[er]tas
s[cilicet] voluntaria necessaria et simulatoria/ p[ri]ma paup[er]tas ... 2a paup[er]tas ... 3a
paup[er]tas ... /p[ri]ma cu[m] merito/ 2a sine merito/ 3a cu[m] demerito/ 3a non d[icitu]r
q[uo]d sit ... unde est ... Illi naq[ue] dicunt[ur] pauperes simula-
tione qui etsi spoliant se a bonis temporalibus non tamen spoliant se superbia
et arrogancia/ unde magis superbi sunt q[uam] divites in s[e]c[u]lo divicias possidentes
de quibus d[icit] Aug[ustinus] in speculo clericorum ... disp[er]gendo ... pau-
p[er]ibus et pauperem fieri/ cu[m] anima ... superbior efficit[ur] ... contemp[ne]n-
do q[uam] fuerat possidendo/ Tales enim ... se humiliant et ... pl[e]na
sunt dolo/ nec isti dicunt[ur] habere pauperem sp[iritu]m unde ... sp[iritu]m
... q[uod] non sit ... / ... d[icit] Cris[ostomus] q[uod] qui nollentes sunt pauperes
... necessitate ... paup[er]tas non est laudanda nec b[ea]tificanda/ quia
tales pauperes se ipsos non sp[irit]u nec voluntate humiliant et depauperant Sed p[ri]ma
e[st] ... et b[ea]tificanda/ quia tales paup[er]es ... temporalium voluntatem
... cordis humiliacionem/ sicut enim se voluntarie spoliant affectione et
possessione temporalium/ sic se spoliant superbia iactancia elacione/ et om[n]i vi-
cio sp[iritu]ali/ vn[de] d[icit] Cris[ostomus] q[uod] ... pauperes sp[irit]u sunt timentes et trementes dei
... Et ideo talem paup[er]tatem temporalia contempnentem humilitatem ... timo-
rem ... regnum celorum Et 2m hoc triplicat ... pauperes sp[irit]u
2m glo[ssam] ... sp[irit]u i[d est] voluntate quia qui voluntarie renunciat omnibus que
possidet ut liberius possit ... illa d[icitu]r paup[er] sp[irit]u/ vn[de] glo[ssa] pauperes
sp[irit]u hij sunt qui omnia habent et nil possident quo ad ... /...
omnibus delectacionibus et honoribus mundi quas ut scoria reputant et tales sunt
bti Pro quo sciendum q[uod] sunt quedam ... bona que dici possunt honores ...
que homo ... sic habere potest aut querendo tales honores ultra condecenciam
sui status et vicium est superhabundancie ... aut tales penitus
... et est vicium defectus et e[st] pusillanimitas/ aut moderate talibus
utendo non ultra ... sui ... / s[ed] 2m condecencia sui status et ... Sz
bti do que paup[er]tas sp[iritu]s d[icitu]r ... hoc facit quia ... homines ea tota-
liter contempne et a se ... in statu vie possibile est ut contemplacioni
dive[?] liberius possit inherere 2m q[uo]d d[icit] Aug[ustinus] de eccl[es]iasticis dogmatibus Bonum
est facultates cu[m] dispensacione pauperibus erogare/ s[ed] melius est intencione se-
quendi ... simul donare/ Et absolutum a sollicitudine cu[m] xpo egere ... xpus
Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperibus ... paup[er]tas
sp[iritu]s ... contempne ... / non tamen simpliciter mala quia habens ...
... potest esse bonus/ s[ed] tamen melius bona ... boni impedita

Marginalia (left): i[n] diviciis; no[n] tamen laudanda nec b[ea]tificanda

Marginalia (right): ... ; 2m hoc fac[it] ... ... talibus uti moderate

Sic contempnit mirum tamquam nichil bonum et eligit virginitatem tamquam maius bonum
pz quod quod salvator non intelligit de paupertate simpliciter dicta sed que cum spiritua-
li intencione i. paupertate voluntaria vnde Bernhardus diligenter attende quod sed non no-
minavit simpliciter pauperes sed complexavit pauperes necessitate mistabili non volunta-
te laudabili de quorum dominus in hoc loco loquitus non est sed de hys qui pro-
pter deum cum propheta voluntarie sacrificabo tibi sed cum voluntaria paupertas beatos facit
Sed tamen non omnis voluntaria paupertas homines laudabiles et apud deum grata et
philosophi omnia reliquisse dicunt ut expediti a mundialibus curis studio veritatis
possent vacare liberalius et volebant tamen hunc laudare aliquo ut laudaret
sensu suo hos discernit in hoc cum dicit Beati pauperes spiritu i. spirituali voluntate per
spirituali intencione et propter solum beneplacitum dei et animarum salutem. Et vel
plus, dicit non omnis paupertas beata sed illa que pro propter mundanis spiritualibus operibus
plures enim pauperes sunt in substancia avarissimi tamen affectu quos non sal-
vat paupertas sed affectus dampnat. Nichil enim involuntarium beatificabile est
eo quod omnis virtus liberum desiderat arbitrium. Et sed paupertas ex pluribus causis
amanda est. Primo quia magna est quod deus eam amat cuius amoris pro-
cessum est quod filius dei voluit eam sibi assumere Bernhardus de sermonibus. Forte
aliquis arbitraretur filio dei sublimia esse esse erudenda palacia ut cum
gloria regis glorie susciperetur sed non propter hoc ille a regalibus ... sedibus venit. In si-
nistra eius gloria et divicie in dextera longitudinis vite. Horum enim eterna
in celis affluencia suppetebat sed paupertas non inveniebatur in eis porro in terris angel
habundabat et superhabundabat hec species et nesciebat homo precium eius. Hanc
itaque filius dei concupiscens descendit ut eam eligeret sibi et nobis sua
estimacione faceret preciosam. De paupertate pro ... luc. ii° pannis eum involvit
et reclinavit eum in presepio quia non erat ei locus in diversorio. Item mt
xvii° Cum misit dominus petrum ad piscandum pro tributo solvendo dicit glosa tante
fuit paupertatis ut unde daret tributum non haberet. Et super illud mr. xi circum-
spectis omnibus cum iam vespera esset hora exiit in bethaniam cum xii dicit glosa tan-
te ... si quis eum hospicio susciperet. Tante enim paupertatis fuit et ita nulli
adulatus ut in tanta urbe nullum inveniret hospicium. Ii cor. viii° Scitis
graciam domini nostri ihesu christi quod propter nos egenus factus est cum esset dives ut
illius inopia vos divites essetis. Tren. iii° Recordare paupertatis mee etc.
Bernhardus magna abusio et nimis magna ut dives esse velit vermiculus
vilis propter quod deus maiestatis et dominus sabaoth voluit pauper fieri. paupertas
pro crescendo processit In nativitate pannis involutus est et pro domo habuit
diversorium dum hospicium non habuit mt. viii° Filius hominis non habet ubi caput
suum reclinet Et mr. xv crucifixerunt eum etc. In passione nec tunc propriis vestibus
spoliatus est mt. xxvii Exuentes eum etc. Aliud signum amoris dei ad
paupertatem est quod propter paupertatem filius dei in mundum venit In ps. propter mi-
seriam inopum et gemitum pauperum nunc exurgam dicit dominus. luc. iiii° Ewange-
lizare pauperibus misit me. Bernhardus in sermonibus querit divicias paganus qui
sine deo vivit querit iudeus qui terrenas promissiones accepit sed qui fronte
magis aut qui mente christianus divicias querit post quam christus beatos pauperes esse
predicavit. pauperes christus in primo doctrine sue beatos predicavit mt v et luc. vi
Et divites infelices luc. vi° ve vobis divitibus Secundo quia facit nos
paupertas ... ...
...
...
... ut sedeat cum principibus et solium glorie teneat

agiles ad sequendum xpm Mt xix. Ecce nos relinquimus omnia etc. Et
sensales ad intrandum celum Mt eodem. facilius est camelum per foramen acus ire
quam divitem scilicet in divitiis confidentem intrare regnum celorum. Crisostomus dicit super Mt
in quodam sermone Camelus tamen unum perdidit scilicet gibbum, dives duo, scilicet terrenorum
possessionem, aliud peccatorum quod non in morte deponit, aliud moriens retinet nisi
prius per penitentiam deponat. 3o sunt liberi ut infra dicetur. Sunt enim pauperes
spiritu quodammodo impassibiles, quia non sentiunt dolorem pro amissione mobilium
vel immobilium vel carnalium amicorum. Gregorius. Cui non libet in mundo quod delectat
nichil in mundo est quod pertimescat. Agiles sunt pro terrenorum depositione quia
non habent pondus terrenum quod deprimat, sed spirituale quod elevat. Subtiles sunt
pro puritatem et dignitate ab immundicia. Ille enim qui magna pompa fa-
miliorum stipatus est propter arti foraminis intrare non potest Mt in Actu c. via etc.
Clari et lucidi sunt propter rerum temporalis abiectionem. Splendent enim et maiori solitudine
homines etiam ad lucem demigrantur ut in metallis, vel sunt lucidi per bonam
opinionem. Item habent triplices amice scilicet lucem in venerabili parte in mirabili, gratuitam
in generali. Et quia sicut dicit Crisostomus Sicut omnia vicia deponunt ad inferos maxime
tamen superbia sed quia dominus hanc prelatam humilitatem videns quod expedit ut ostendat
se divitem in danis operibus pauperem enim a mundo abicit ut postmodum cum hanc pauperes
in aliis statu collocat quoniam contemptibilia mundi elegit deus et a mundo dilectos
reprobat ut divites de quibus dicit ve vobis divitibus etc. Item expedit quod pauperes
in aliquo celum comparantur qui non compescunt terrena quibus omnia que ratione facta
sunt comunia et nichil proprium sed sibi complacentes sunt in proprys conveniunt. Item quod
pauperes est quedam vera libertas vivendi, standi ambulandi dormiendi non curat
latronum furum nec in manibus suspectorum constitutus est pauper. Opus de tedi-
tonibus et venefitys, advocato non indiget nec medico terreno, nam et si
ei aufertur tunica dabit et pallium, nec enim sponte pauper cum dolore perdidit quia
nichil cum amore possidet. Magnus autem respublice est pauper ...
adversus specus depredationem et tamen maxime rempublicam gubernant. Item
pauper spiritu ditior est multa habentibus, ex quo nec nec necessarius omnia quoniam
facit, ideo omnis qui nullam domum habet omnis domus est et omne suppellectile ab
aliis habent. Est pauper spiritu nec nec quia ipse potest exigere necessaria vite ab
omnibus habentibus, naturaliter nec qui potest nunquam nichil habet homo, hic expresse de
Cas. ideo plorat xpus hanc virtutem. Item quoniam quos pauperes spiritu sunt
beati regnum dominus assignat, quoniam ipsorum est regnum celorum q. dicitur, videlicet quod
pauperes sed nec sunt divites proverbiorum xiii est quasi pauper cum in multis divitiis
sit in eodem vi. Sic quoque multas ante locupletates tamquam nichil habentes
et omnia possidentes. Contraria quoniam homines non solent habere quod pauperibus licet
nichil possideat sed electa ad dignitatem magna et quoniam divitiae multas
quas habent in tuto loco reposuerunt et heredes proprius et sunt in maxime
in pauperibus spiritu Jac ii Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo divites
in fide et heredes regni ad laborem et pauperum spiritum facit quod ipsi liberi sunt
a multiplici miseria in qua ponunt divitiae amatores suas. Sexto pauperes
spiritus sunt per diffidentiam multorum. Talis enim diffidentia commendabilis est
sed diffidentia de deo vituperabilis est, ad quod dicit Mt ix Confide fili. Unde
hugo Cuncto magis quoniam de seipso diffidit et insufficientem se reputat.

plura inde in
Summa dicitur

angel

paupertas spiritus solo collaudatur, i. spiritualia meditatio [illegible] paupertas [illegible] spiritualia medi-
dicit ita paupertas spiritus spiritualia [illegible] dona [illegible] [illegible]
ergo [illegible] meditatione [illegible] clamatus
tua mala ad quo[illegible]

tanto amplius in domo habitat prouerbiorum xxviii^o Beatus vir qui semper
pavidus et ista sui diffidentia est secundus gradus ascendendi in deum. i Corinthiorum iiii^o
Nichil michi conscius sum. 3° paupertas spiritus capitur pro spirituali meditatione
circa quas meditatur ea que sunt spiritus ut est subiectio orationum et panis do-
ctrine et alia huiusmodi a spiritualibus viris et sanctis [illegible] sunt et humilitate quia
homo cum vult in sui cogitatione sibi ipsi vilescat. Unde Gregorius de illa paupertate
spiritus que est humilis loquens sic dicit in omelia: Illos xpus visitat qui se
in exaltatione humiliant. Propter hoc innuens eos esse beatos qui vocati humiliantur
ad hanc humilitatem propter nos debet inducere 3° s. si consideraret que fuit ingres-
sus quis fuit ut se, que fuit [illegible] et que fuit gloria. Sed causa humilitatis
est consideratio creature corporalis que infra hominem est. Debet igitur homo creaturas
corporales diligenter considerare et cum illis humilitatem habere. Si enim considerat terram
videt proprium sepulcrum. Si attendit ignem videt supplicium peccatorum. Si considerat que-
dam pecora videt ea fortiora; si volatilia videt ea leviora et agiliora. Si terre
nascentia videt ea meliora ut fructus et pulchriora ut flores. Ultimo si consi-
derat homo proprium suum statum videt quod in principio est semen immundum, in medio sunt
saccus stercoris et in fine cibus vermium ut dicit Gregorius. Et idem dicit: unde
veneris et erubesce ubi es et ingemisce quo vadis et contremisce. Et iterum
dum homo considerat proprias vilitates tunc humilis [illegible] vitas. Sicut enim ministri
in locis fetidis vel in fetentibus [illegible] odorem sic humilis [illegible] effi-
citur cum considerat propriam vilitatem [illegible] dicebat Abraham: loquar
ad dominum meum cum sim pulvis et cinis. Quarta causa humilitatis est consideratio fu-
turi iudicii. Omnis enim homo aut scit se esse peccatorem aut nescit. Si scit
se esse peccatorem nullum dubium [illegible] quia [illegible] ad hoc debitor est et timere vel [illegible]
ne [illegible] est debitor eterne mortis. Illa vero sola temporalis et in illis solum est pena
inferni in peccatis aut [illegible] et [illegible] [illegible] sunt plures [illegible] peccator
homo. Si aliquis peccator fuit nesciat utrum iustificatus sit a peccato [illegible]
ix^o Nescit homo utrum odio vel amore dignus sit sed omnia in futuro servantur
incerta. Si autem aliquis sciat se esse in statu humilitatis tamen debet propter timorem quia
nullum [illegible] [illegible] et [illegible] negligentia [illegible] difficultas standi
vel perseverandi, facilitas cadendi [illegible] ad [illegible] [illegible] ubi modica difficul-
tas vel impossibilitas resurgendi homo [illegible] ut per ad culpam [illegible] non potest
redire ad gratiam quia est spiritus vadens et non rediens in [illegible]. Tertia causa
humilitatis est consideratio [illegible] proximis [illegible], videmus enim multos [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] et nos in peccato et ignorantia reman-
sisse. Unde debemus erubescere, videmus [illegible] multos [illegible] et proximos leprosos
[illegible] mendicos et diversis miseriis afflictos, [illegible] debemus eis compati et timere
et deo gratias et humiles esse quia nos plura [illegible] et adhuc potest iuste deus
infligere et ex pura caritate et [illegible] custodire. Propter hoc dicitur [illegible]
Job v^o Visitans speciem tuam non peccabis. Visitans speciem tuam [illegible]
qui est species tua vel species una [illegible]. Sexta causa humilitatis est consideratio
hostis adversantis cui sine dei adiutorio non possumus resistere. Unde si ei
comparati fuerimus ipse est quasi gigas et nos quasi locuste ut dicitur Numeri xiii^o
[illegible] tanta crudelitatis quod nos omni hora deglutiret nisi nos

divina pietas custodiet Et quia dicitur Treno iiio Misericordie domini multe
quia non sumus consumpti ideo debemus totum conatum assidue curam cum humilitate
est compedato divine magnitudinis cui tenentur humiliter cognoscere propter beneficium cre-
acionis quia ipse fecit nos et non ipsi nos et propter beneficium redempcionis iuxta illud
Ysaie xxiiio Crimen fidemissoris tui ne obliviscaris humiliare ergo nos debemus
deo cuius potenciam non possumus evadere cuius sapienciam non possumus latere cuius
iusticiam non possumus corrumpere Unde iuxta hoc nota quod licet de causis solet se homo
inclinare primo quando audet capiti suo gladium imminere Sic nos debemus humiliari
et timere quia videmus super caput nostrum gladium divine sentencie vibrari propter ista Nisi
conversi fueritis gladium suum vinbrabit ut prima Petri vo humiliamini sub manu potenti
dei Secundo inclinat se aliquis quando opportet ipsum transire per ostium bassum Sic
nos debemus humiliari qui ad vitam transituri sumus per ostium humile quod est Christus
Johannis xo Ego sum ostium per me si quis introierit salvabitur 3o consuevit quis
inclinare quando videt superiorem se inferiori loco sedere non enim esset decens militem
sedere in scampno si rex sedet in pavimento Sic humiliari nos est necessarium cum videmus
regem glorie propter nos tam humiliatum unde ait Christus Sufficit servo si sit sicut dominus
eius Dicitur Job vo Item nota quod humilitas est via utilis via facilis et via
brevis Est enim humilitas sicut via utilis ad regnum dei perveniendum Nichil enim pervenit
quod ad summum nisi quod infimo quod radice nititur alta arbor stat, scala autem
humilitas est infima Et ideo scala pervenit ad summum ait Christus Sinite parvulos venire
ad me talium enim est regnum celorum fons enim decurrens tantum ut remanet
in alto in profundo aut et yemis inserbit et conservat rivulos suos propter ista
Davi emittit fontes in convallibus id est dona gracie in humilibus inter medium
montium id est superborum pertransibunt aque quia deus superbis resistit humilibus
aut dat graciam suam Jacobi 1o Est insuper humilitas sicut facilis via Dominus
plurimis et deducere ad pulcritudinem Davi enim vult intrare per ostium necesse
est se sibi conformare Cristus autem est ostium Johannis xo Ego sum ostium si quis etc
propter quod Christus Jhesus veniente ad baptismum Johannis in Jordane cum et Johannes
diceret Ego a te debeo baptizari tu venis ad me Respondit magister humilitatis
sine modo Sic enim decet nos implere iusticiam omnem glorie id est humilitas Salvator
id est magister optimus in scola sua plurimorum tocius legis reddunt ad quendam
summam id est ad intellectum humilitatis dicens Discite a me quia mitis sum et
humilis corde ait Christus Est insuper humilitas sicut via brevis quia cum humilis
petat celum et pervenit mittat cavillum et spaciem ... et fit dyameter
et dyametrum pertransit spacium et ita rectissime et certissime venit ad terminum
Ysaie xxxmo habet est via ambulate in ea Item nota quod humilitas est quasi in va-
lore est preciosissima in ordine graciosissima in decore speciosissima humilitas
igitur in valore est summe preciosa Et propter hoc auro et balsamo comparatur que sunt
duo valde preciosa Balsamum super omnes liquores et aurum super omnia me-
talla Et sic ista duo sunt valde cara et preciosa Sic carissima est
humilitas vera et summe cara Et sic aurum est ponderosissimum et naturaliter appetit
terram et balsamum semper tendit ad fundum Sic vera humilitas admiscetur auri
et balsami semper appetit inferiorem locum Et propterea de valore humilitatis
dicitur Sapiencie viio omne aurum in comparacione illius arena exigua Est ergo
humilitas in ordine summe deliciosa Et propter hoc comparatur in septima ubi que

sunt valde odorifera scilicet thus quod est gummi medicinale et tamen fragrantissimum. Unde
dicitur Ecclesiastici 50 Quasi thus redolens in diebus estatis. Comparatur eciam nardo
que est arbor parva et valde odorifera. Unde dicitur Canticorum 1o Nardus mea dedit
odorem suum. Comparatur eciam cynamomo quod est cinerei coloris et cum fragrantiam
spirat quandam visibilem et fragrantissimam vaporem ad modum fumi. Sic vere
humilis qui cinerem se reputat emittit spiramina fragrantissime virtutis. Unde dicitur
Ecclesiastici 24o Sicut cynamomum et balsamum odorem dedi. Est insuper humilis in
decore moris valde speciosa. Et propterea comparatur celo nudo qui super omnes est
proporcionabilis visui et magis delectabilis ad videndum. Unde dicitur Ecclesiastici [illegible]
et speciem depredabitur oculus et super nubes sanctorum vel perfectorum sanctior est
vilior est iterum humilitas iste non quod humilis se humiliat ut ascendat. Sic minuit
ut redoleat, se mortificat ut resurgat. Humilis namque semper se humiliat et incli-
nat. Sicut enim ramus in quo pendet fructus et spica plena grano respicit et
declinat versus terram. Sic anima humilis ad instar rami est onusta bonorum
operum. Et ad modum spice granate est plena granis virtutum semper respicit terram id est fragi-
litatem propriam et carnis vel corporis condicionem tenuem. Contra vero ramus erectus
monstrat quod nullus in eo est fructus et spica erecta est granis vacua. Ita homo
per superbiam erectus ad modum spice erecte vacuus et ad modum rami erec-
ti sterilis et infructuosus. Unde dicit Salvator Matthei 7o Ex fructibus eorum cognoscetis
eos. Humilis eciam se minuit et pulverizat ut suavius fragret. Sicut enim
herbe et species aromatice plus redolent quando sunt minutius trite et pulverizate.
Sic eciam humilis. Et ideo de humili anima dicitur Canticorum 3o Que est ista que
ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus mirre et thuris et universi
pulveris pulverizati pigmentarii. Et notandum quod omnis debet se pulverem pulve-
risare et cinerem reputare propter tria. Primo propter carnis de qua tantum est et efficietur
pulvis et cinis. Genesis 3o pulvis es et in pulverem reverteris. Secundo propter
eciam anime debet se cuilibet cinerem reputare propter tria. Primo propter vilitatem. Sicut
enim cinis vilis est quantumcunque fuit de materia preciosa. Sic anima valde vilis
fit per culpam quamvis sit valde nobilis quia in psalmo Ad nichilum deductus
est in conspectu eius malignus. Secundo propter difficultatem. Sicut cinis statim disper-
gitur et non potest resistere modico flatui. Sic homo vix potest resistere modice
temptacioni, ymmo frequenter cadit ad sibilum venti. Ubi vero in psalmo dicitur Non
sic impii non sic sed tamquam pulvis quem proicit ventus a facie terre. Tercio propter resurgen-
di impossibilitatem. Sicut enim cinis non potest redire ad statum pristinum sine [illegible]
Sic homo peccator non potest redire ad statum gracie nisi sola dei virtute. Ecclesiastici 7o
Nemo potest corrigere quem deus despexerit. Et in psalmo Nisi dominus edificaverit
domum etc. Revertar ergo ad deum dicendo Loquar ad dominum meum cum sim pulvis
Genesis 18o. Item humilis est graciosa ad modum floris speciosi, luminosa ad
modum sideris radiosi, virtuosa ad modum lapidis preciosi. Est itaque humilis
graciosa et comparatur inter flores purpuree viole que est flos modicus et valde
graciosus. Et nota viola est formata ad instar avicule parvule habens caput
quoddam parvule rostrum et quasdam pennulas alas et caudam parvulam.
Ita humilis ad modum viole habet ista tria videlicet propter parvam reputacionem habet
namque rostellum ad laudandum deum, habet alas sive pennulas ad contemplandum
celestia, habet eciam caudulam ad cogitandum finem suum. Hec est viola graciosa

[illegible] ... humilis ... [illegible]
[illegible] ... mundi ... [illegible]
[illegible] ... omnia bona deo ascribere omnia mala ... [illegible]
[illegible] ... facere bona pati mala
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]

De qua dicitur Cant. 2º Ego flos campi. Est etiam luminosa ad instar syderis radio-
si. Nam sicut sydus vel stella modica est in apparencia, cum tamen sydus in veritate
ut tradunt mathematici sit maior tota terra. Sic humilis cum sit in veritate apud
deum maior, in sua tamen reputacione et hominum vult esse quasi nullus. Unde dicitur
Eccli iijº Quanto maior es humilia te in omnibus. Ipsa enim admodum lune est. Na
sicut luna est luminare quod minuitur in consummacione ut dicitur Eccli xliij. Sic humilis
se minorare nititur cum a deo per graciam consummatur. Sic Virgo Maria Luce j quia
reputauit se ancillam humilem cum salutaretur venerabiliter per archangelum Gabrielem
et a filio dei eligeretur in matrem. Est insuper humilis virtuosa ad instar lapidis
preciosi. Nam lapides preciosi sunt plerumque quantitate modici et virtute magni. Et
non est humilis comparatur specialiter et valde proprie quibusdam lapidibus preciosis. Primo humilitas
est sicut amethistus. Nam sicut amethistus reprimit ebrietatem sic humilis superbiam
que se inebriat per ambicionem. Unde superbia ebria est et non a vino ut dicitur
Ysa. Expergiscimini ebrii et non vino sed vero. Secundo est sicut iaspis qui fugat
fantasmata. Sic humilis honores [illegible] qui sunt solum quasi fantasie vel som-
nia. Et ideo dicitur de superbo Eccli. Cor tuum fantasias patitur. Tercio est sicut zaphirus
Nam sicut zaphirus reprimit humores seu tumores corporales, ita humilis superbias
et ampullosas inflaciones. Ipsa enim non inflatur non est ambiciosa sicut dicitur de caritate
dicit apostolus jº ad Cor xiijº. Quarto est sicut [illegible]. Nam sicut [illegible] dicitur
hominem invictum reddere. Sic humilis invictum reddit hominem humilem et facit
de hostibus triumphare. In cuius signum David qui erat humilis cum lapide funde
Goliam interfecit ut habetur jº Regum xvijº. Quinto est sicut dyamas. Dya-
mas est lapis qui reddit hominem graciosum. Sic humilis facit humilem deo et
hominibus placentem et gratum. Unde de humili dicitur Deut. xxxiiijº. Sic placens
fratribus suis et cetera. Odibilis deo et hominibus est superbia ut dicitur Eccli xº
Ita humilis est deo et hominibus graciosus. Item pauperes spiritu i. deum timentes et
nichil de se presumentes. Unde glossa pauperes spiritu sunt deum timentes. Sed sciendum
quod multe sunt species timoris. Primus timor dicitur naturalis quo homo naturaliter nocivum
vel abhorret. Et hic timor non est meritorius quia non cadit sub libero arbitrio.
Secundus dicitur humanus quo homo amplius quam deum corpori suo timet. Qui timor prohi-
betur Math. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus et cetera. Et procedit ex amore putri-
dus(?) et quandoque est peccatum veniale quandoque mortale. Ex timore humano Petrus negavit
Christum. Tercius est mundanus quando aliquis timet de rebus suis. Iste timor fuit
in Iudeis Johannis xjº Si dimittimus eum sic et cetera. Quartus est servilis quo quis
timet gehennam et continet a peccato. Et iste timor non est in caritate. Augustinus
[illegible] se putat esse victorem peccati qui timore non peccat. Voluntas enim
[illegible] qui vult facere quod non licet facere. Sed ideo non facit quia non potest impu-
ne facere. Nunquam ergo iustus est qui timore pene non peccat. Quintus dicitur initia-
lis qui non est in perfecta caritate. De quo jº Johannis iiijto Perfecta caritas foras
mittit timorem. Item Psalmus Inicium sapiencie timor domini. Sextus est filialis qui
est cum perfecta caritate quo homo timet offensam patris celestis. Sic bonus
filius. Iste timor vero aliquando usum [illegible] manet in patria. Unde Psalmus Timor domini
sanctus et cetera. Unde Gregorius Anima plus illuminata plus timet. Unde sancti dicunt
magis timere gehennam quia magis timent ea que ducunt ad gehennam. Timentes
[illegible] ... pauperes spiritu ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible]

Item non sequitur quod regnum celorum emitur paupertate spiritus. Ibi Mathei 19 dicitur vade et vende omnia que habes et da pauperibus et venies sequere me et habebis thesaurum in celis. Item Augustinus

quo in prima sit timor domini quia prout patet dicitur esse quedam resilitio ab alti-
tudine dei in propriam paruitatem vel quedam fuga spiritualis a divina alti-
tudine qua elati dei refugiunt se equales deo volentes ei esse subiectissimi. Et hic
timor filialis correspondet prime beatitudini scilicet paupertati spiritus quia pauper spiritu timidus
est inopem indefensus videlicet inimica et omnibus se odiosam spiritu esse existimans
Hec beatitudo secundum Augustinum de sancto Iacobo quodammodo in dotibus corporis et anime
consistit. Demum quare salvator ordine beatitudinum ab humilitate incepit. Crisostomus. Ideo
ab humilitate incepit ut radicitus euellat superbiam que est radix vniuerse ma-
licie. Demum quia ponit humilitatem tamquam stabile fundamentum qua subiecta
alia cum stabilitate superedificantur. Hac autem destructa perit quicquid congregatur boni.
Sic igitur pauperes spiritu dicuntur humiles quia modicum habent de spiritu id est vento
superbie. Nam secundum Augustinum proprie spiritus audaciam et superbiam signat unde
et apud vulgares superbi magnum spiritum dicuntur habere. Et recte nam spiritus ventus
vocatur. Demum quis vero nesciat superbos inflatos dici tamquam vento distentos. Demum
ergo pauperes spiritu dicuntur humiles et timentes deum et non habentes inflantem spiritum.
Quibus concordat Cassiodorus. Pauperes spiritu pauperes dei sunt qui mundana super-
bia deiecta humilitatis se pomina (?) induunt. Pauperes et inopes laudabile nomen
tum. Nam et si pauper superbiat non est dei pauper quia et Salomoni desplicent pauperibus superbis. Patet ergo quod beatitudo prima scilicet humilitas primum petitum contra fontale mor-
tale excluditur scilicet per superbiam. Et quia sic dicit Crisostomus. Sicut omnia vicia deponunt
admixtos in nepote tamen superbia. Ita omnes virtutes inducunt ad regnum celorum ma-
xime tamen humilitas quia proprium est dei ut humiliat exaltabitur. Ideo subdit dicens quoniam ipsorum
est regnum celorum. Ideo ipsorum est regnum celorum quia ipsorum pauperum spiritu id est voluntarie pauperum et inda-
lium vere contemptorum est regnum celorum iure emptionis secundum Augustinum de persona
Christi venale habeo quid dominus regnum celorum. Vilitate gloria labore requies et mor-
te vita. Et Augustinus in quadam epistola dicit. O vir nobis esse mercator optimus fenerator
et ignis. Da illud quod non potes retinere et recipe quod non potes amittere. Da
modicum et recipe centuplum. Da possessionem temporalem ut consequaris hereditatem eternam.
Demum concordat Bernardus aliter pauperibus pecunie et martiribus regnum celorum promittitur quia
paupertate quidem emitur. Et in passione pro Christo absque omni dilatione rapitur.
Augustinus. Ipse omnis qui reliquerit domum etc. centuplum accipiet et vitam eternam
possidebit. Secundo est ipsorum iure legationis quia Christus in testamento suo tempore
passionis disposito legatur pauperibus discipulis et eorum sequacibus regnum celorum.
Illud Luce xxii. Vos estis qui permansistis mecum in temptationibus meis et ego dispono vobis sicut disposuit
mihi pater meus regnum ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo. Iterum quia hospitalia et domus dei sunt pauperum. Precio enim sanguinis Christi
emptus est ager figuli in sepulturam peregrinorum in quo agro signatur regnum dei
emptum pauperibus et humilibus sanguine Christi. Et ergo secundum istum non dicit est sed est nunc
dicit propter certitudinem habitans in regno dei. Sed totum regnum celorum donat illis et non de
novo sed alterius. Augustinus Mathei xxv. Venite benedicti patris mei etc. Tercio principaliter
sed quod ipsorum regnum celorum est pauperum spiritu id est de multis propriis difficultatibus. Et ibi
regnum celorum sunt pro robore et affluentia celeste auxilium. Vnde celo enim tribus
venit auxilium quia in deo et sanctis eius confidunt et non de viribus propriis
sicut psalmus. Nolite timere pusillus grex quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Dicitur principaliter pauperum spiritu id est
meditationem sanctorum suffragia est regnum celorum id est collatum presidium
beata paupertas spiritus id est voluntate [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Marginalia (left):

quo precio emitur paupertate regnum

complentur premia [illegible]

[illegible] celi [illegible] regnum [illegible]

Marginalia (right):

ego dispono vobis [illegible] ut edatis [illegible] bibatis super mensam meam

[illegible] a patre [illegible] constitutione mundi

paupertatis quia regnum celorum paupertas est et quedam hec paupertas pauperum est Matthei
xx Unusquisque nam faciet bonum unusquisque secundum meritum operum suorum et secundum intel-
lectum perfunctorie illius dicto pauperum spiritu id est humilium est regnum celorum propter
illud Matthei xix Sinite parvulos venire ad me nam talium est sub contemptores
rerum temporalium et ideo fidelibus accipiunt regnum celorum quia contemptores mundi sunt
super mundum et habent eum sub pedibus humilibus vero est quasi clavis regni celorum
contra quam non valet aliqua clausura Apocalypsis iii Ecce dedi ostium apertum coram
te quod nemo potest claudere quia modicam habes virtutem id est humilitatem specialiter ergo pau-
peribus spiritu est introitus in regnum celorum quia iam sunt supra mundum et habent
claves celi tamquam causam efficientem secundum omnes Nicolaum de Lyra Item triplici racione
humilibus videtur esse regnum celorum primo propter eius capacitatem ipsa enim in presenti ca-
pax est gratie quam timor superbie repellit Jacobi iiii humilibus autem dat gratiam et
sic quia hic est capax gratie in futuro erit capax glorie Secundo propter fidelitatem cum enim
ipsa fidelis sit in modico supra multa constituetur Matthei xxv quia super pauca fuisti fidelis supra
multa te constituam Bernardus super cantica fidelis valde est familiaris ei si de multa gloria domini
tui et si non operimente de te tu tenente parte nihil manibus tuis adherere contigat
tertio racione vicissitudinis humilis enim in se recipit deum ideo merito in regno dei
accipietur Proverbiorum xxix humilem spiritu suscipiet gloria humilis in presenti deum ho-
norat ideo merito in futuro a deo honorabitur Ecclesiastici iii magna potentia dei solius et
ab humilibus honoratur i Regum ii qui honorificaverit me glorificabo eum secundum beatum do-
ctorem Nicolaum de Lyra in ultima acceptione dignissime beatis angelis attribuitur qui
primum locum obtinent in cathalogo sanctorum quia fuerunt humiles de sua nobilitate
excellentia et claritate in prima creacione eis a deo collata minime velud mali angeli
superbientes sed omnia non sibiipsis sed deo attribuerunt ideo mali angeli regnum inferorum
boni vero regnum celorum meruerunt unde psalmus parasti in dulcedine tua pauperi deus
glosa o deus parasti scilicet regnum celorum in dulcedine scilicet misericordie tue pauperi id est voluntarie
humili ut est angelus bonus et etiam homo humilis Item notandum est sicut dominus
dedit legem Moysi in decem preceptis que predicta Moyses [illegible] latius explicantur ita hic
dedit christus novum testamentum in septem virtutibus quas ipse postea latius explica-
verunt Notandum enim quod de singulis septem virtutibus premittit beatitudo Inter has autem
virtutes primam ponit paupertas spiritus que consistit in animi humiliacione vel se
ipsius abdicacione rerum temporalium unde videtur regnum celorum premium enim est conveni-
enter quia deum descendit celum habitat et qui se humiliat in terra sublimetur in celis
habent paupertatem operatur in nobis spiritus sanctus dono timoris quod illa peticione
impetratur Sed libera nos a malo etc et quod sufflatur spiritus superbie etiam
est notandum quod paupertas spiritus dono timoris adaptatur et quantum ad humilitatem et quantum
ad rerum temporalium paupertatem quantum ad humilitatem quia timor humilitatem introducit
sicut aliquis solet se inclinare timore gladii super se elevati i Petri v humilia-
mini sub potenti manu etc paupertas vero rerum temporalium hic timori adaptatur timentem enim est
principaliter querere fuge sue terminum impediunt et contingit evasioni sue obstant unde multi
timore periculi quod est in medio isto mundum relinquunt unde super illud Job xxxi
Semper quasi timentes super me fluctus et cum timoretis desuper eminet etc quod nam
primum quibus naufragia suspexerunt Deum quod timor ipse respondet paupertas
spiritus cum enim ad timorem filialem pertinet deo reverentiam exhibere et ei subditum
esse ideo quod ex huius subiectione [illegible] sequitur pertinet ad donum timoris quod hoc

aut aliquis deo se subiciat (vel desistat) querere in seipso vel in aliquo alio magnificari
nisi in deo. Hec enim repugnaret perfecte subiectioni ad deum. Hec vero in predictis hiis in tri-
bus et hiis in quibus nos aut in nomine dei invocabimus et ideo concludit quod ali-
quis perfecte timet deum consequens est quod non querit magnificari in seipso per superbiam
nec eciam querit magnificari in exterioribus bonis scilicet honoribus et diviciis. quorum conpendium
utrumque pertinet ad paupertatem spiritus. unde quod paupertas spiritus intelligi potest vel conminacio
inflati et superbi spiritus ut Augustinus exponit vel cum abiectione temporalium rerum quod
fit spiritu id est propria voluntate per instinctum spiritus sancti ut Ambrosius et Jeronimus exponunt
Dubia — Sed hic possunt esse due dubitaciones. prima utrum quanto paupertas maior tanto sibi
maior beatitudo debeatur. Secunda utrum omnes modi inveniendi in paupertate sint equales inter
Ad primam est dicendum quod paupertas de se non est bona cum dicat privacionem et carenciam
alicuius boni. nam secundum Augustinum de libero arbitrio sunt tria genera bonorum quia quedam
sunt minima ut res temporales que sunt quedam organa et instrumenta hiis virtutibus
ceteris ad consecucionem beatitudinis. Secundum vero sunt bona media ut intellectus et vo-
et alie potencie anime sine quibus homo non esset homo. tamen quia eis possumus
male et bene uti sicut et diviciis et rebus temporalibus dicuntur esse bona media. Sed
quedam sunt bona maxima sicut virtutes et dona quibus nullus potest male uti quia
omnis usus virtutum bonus est. paupertas cum dicat privacionem et carenciam diviciarum
et temporalium bonorum que licet non sunt bona maxima vel media sunt tamen bona
infima de se non est bona quia omnis carencia et privacio boni inquantum huiusmodi
est mala. Si ergo de se paupertas est mala et beatificanda hoc est inquantum liberat
hominem ab illis quibus abstractis diviciis et temporalibus bonis homo impeditur a con-
templacione beatitudinis ne libere vacet spiritualibus bonis propter tria. primo propter nimiam solli-
citudinem et attencionem. possunt enim temporalia bona eo quod bona fortune vocantur
multis casibus acquiri et retineri et augmentari. sic et multis casibus perdi et minui
unde requirit magnam sollicitudinem et attencionem et nimium distrahit hominem a
contemplacione bonorum spiritualium. Secundo propter nimiam affectionem. quia enim talia bona non
saciant affectum. quanto magis multiplicantur tanto magis trahunt hominem ad affectionem
eorum et a desiderio bonorum spiritualium. Tercio propter nimiam elacionem. faciunt enim mentem
hominis in superbiam elevari et spiritum eius inflari. ideo dicit Augustinus super hunc locum
Beati pauperes spiritu Dominus dubitaret divites superbos inflatos dici tamquam vento
distentos. Paupertas igitur non quia quanto maior tanto magis beatificanda. sed
quanto magis hominem liberum reddit in obsequium spiritualium et magis retrahit ipsum
a sollicitudine et affectione ac elacione bonorum temporalium. tanto magis beatitudo
sibi debetur. Ad secundam est dicendum quod paupertas de qua dicit Christus Beati pauperes spiritu
id est paupertas voluntaria assumpta in qua quatuor modi inveniuntur. primus fuit modus apostolorum
et aliorum fidelium in ecclesia primitiva qui vendentes possessiones de precio ipsarum
providebatur unicuique. ut dicitur Actuum quarto. Quotquot enim erant possessores agrorum
vendentes ipsos ponebant precia ad pedes apostolorum et providebatur unicuique sicut
opus erat. Secundus modus fuit et est quorundam monachorum qui habentes pos-
sessiones in communi de fructibus et proventibus ipsarum providetur omnibus necessaria vite
Illius namque debet eligere talem paupertatem in qua substancia sibi possibilitas
providendi in necessariis. Tercius modus ut dicit Jeronimus fuit et adhuc est quorundam
religiosorum qui mundum spernentes de labore manuum suarum victum et vestitum
ac alia necessaria eis subministrat. quo modo Paulus apostolus usus est ne offenderet

dicit ecclesiastico

dicit eb[raice]a p[er] vi ad ebr[aeos] in[fra] q[uo]d Nocte et die laborantes manibus n[ost]ris ne aliquem vestrum gravaremus. Quintus modus est quorundam religiosorum qui in voluntaria paupertate vivunt spiritualibus vacantes et doctrinam ecclesiam praedicantes de his que a propriis fidelibus inferunt[ur] cum[m]unis ergo omnes superdicti modi vivendi in voluntaria paupertate sunt boni et mitiores tamen iste quintus modus secularium qui videtur tamen quia inediam palliare [illegible] alii tamen quia vite tres isto modo multa bona recompensant hiis a quibus accipiunt tamen quia isto modo vivendi plurimum ipse usus est d[omi]n[u]s cum illuc venio cum nullus nulla sapiebat rapina invitantes sibi de facultatibus suis reciperunt. Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram
quia pauperibus et humilibus multa mala a divitibus et superbis hominibus solent inferri et hii cadunt brevis desperationibus ideo necesse est ipsis mititas ne per impatientiam perdant meritum voluntarie paupertatis. Et sic contra malitiam vel propri[et]atem seu vel pacientiam opponit[ur] Sed mititas paupertatis ire vel violentie adversam ut mollicies sermonum vel vultus hylaritas. Ecclesiasticus cum mollis frangit iram et lingwa mollis dulciam et legatus fidelis animum mansuetum commodum facit et iram quietat a domino suo qui misit illum. Ideo congrue sequitur haec beatitudo prima. Et est ideo notandum quod sit mitis vel mansuetus quod idem est secundum rem sed differunt secundum rationem quia mitis est qui alium non offendit mansuetus qui se offendentes tolerat. Unde mansuetus quasi manu assuetus cui facile est sustinere non malum pro malo reddere sed bonum pro malo. Item hic est notandum quod tales passiones potentiae irascibilis se sed quis hoc modo humano et quasi quando ratio refrenat sic quod non nimis impetuose procedit ad aliquem perturbationem et presentit quantitas ante que est beatitudo facit hoc per excellentiam quod reddit hominem totaliter tranquillum a motibus suis potentie irascibilis per quemodam subiectionem ad regulam rationis et divine legis. Et hoc est quod dicit Beati mites
vii secundum dist[inctionem] super psalmos 2o mites sunt qui neminem offendunt omnia sed omnibus bene faciunt mansuete tolerantes iniurias sed magis dicitur mites sunt qui cedunt improbitatibus et non reddunt pro malo malum secundum glossam mitis triplex exponitur primo mitis est que mentis amaritudo non afficit 2o mitis est quem rancor vel ira non decidat sed omnia equanimiter sustinet 3o mitis est qui non irritat nec irritatur nec nocet nec nocere cogitat. Et ideo quare talis est beatus quia rabies in corde et mititas opponuntur. Et rabies est miseria Ecclesiasticus ubi supra. Vere beati mites qui se possident animo invalabili et dicuntur sibi ipsis quam rebus quas possident et plus est longe sui esse possessorem quam rerum omnium cetirorum. Et nota quod mansueti dicuntur mites et econverso tamen in propria significatione dicuntur. Et dicuntur mansueti quasi manu assueti qui dominum laudant tempore adversitatis sed prospere cogitantes et dicentes cum Job 2o Si bona suscepimus de manu domini etc. Sed aliqui sunt silvestres qui quando aliquando aliquid perturbantur avolant a deo et sua desperatione priga sequuntur ut corvus de archa missus. Quicumque super cadaver dei vinco. Et nulla vice temptati pro levi facto mititatem animi tenent et forte corpus se habentes in corde impatientes sunt et postea lingua sua respondent. Contra vero quare mitis est beatus quia illum sequitur in opere et animo qui de se dixit discite a me quia mitis sum etc. Mitis optimus in moribus humilis intimus in affectibus mitis sum quod nullum ledo humilis quia nullum despicio et corde non erat tamen humilia vel iniuria prolatus vel opere tamen sed corde et 2 ope[re] vim pub[licae] [illegible] non [illegible] quidquid ei accidit. Item non quod inviti tatem vel mansuetudinem homo non monstrat exterius figura demonstrat

rabies [illegible] corde [illegible] magna [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
super folio [illegible]

scriptura commendat mititas enim tegitur a natura mistratur et cum homine a natura copulatur vel
generatur Nam dicit philosophus quod homo est animal mansuetum a natura unde sic leoni innata est feritas
Sic homini mansuetudo vel mititas mansuetus enim dicitur quasi manu assuetus Et ideo homo qui
est sine mansuetudine et regitur a crudelitate non est homo sed fera et animal silvestre mititas
enim in figura humana demonstratur configuratio namque hominis optimus quandam dulcedinem et
affabilitatem demonstrat et mititatem maiorem reputat In omni enim specie animalium figura
corporis optimi signum est nature mitioris Sic videmus quod ungues magni fortes et acuti
et magna et ampla labia significant rabiem et crudelitatem leonis et canis Sed homo
natura habet blandam faciem carnem mollem cutem levem ungues breves et mediocritatem
oris et clementiam in oculis habet et multa alia testimonia mititatis possent dari Et
e contrario videmus quod homo iratus habet torvam et rugatam faciem et perdit humanam naturam
et induit furiam quondam et exterior effigies demonstrat quod homo iratus non est
homo sed magis esse bestia Iuxta illud psalmiste homo cum in honore esset non intellexit etc.
mititas etiam vel mansuetudo in scriptura commendatur dicitur enim de Christo salvatore nostro sed per
ergo est agnus mansuetus qui portatur ad victimam Et ut dicit psalmista propter veritatem et
mansuetudinem et iustitiam ubi notantur tria que vere deducunt hominem in hac vita que sunt
mansuetudo cordis veritas oris et iustitia operis etc. Item mansuetudo namque vel mititas habet
pacem et societatem cum proximo gratiam et familiaritatem cum deo regnum et hereditatem in
celo habet enim homo mitis et mansuetus cum proximo pacem et societatem Et cum hiis qui
oderunt pacem scit esse pacificus Secundo homo mitis habet cum deo familiaritatem Et non
quod tempore est signum quod homo mitis familiaris sit deo primum est quia mites deus
libenter exaudit Sicut videmus quod a rege obtinent quod volunt qui sibi familiares
existunt Iudith ix.o humilium et mansuetorum tibi semper placuit deprecatio Secundum signum
est quod deus libenter in anima mitis hominis quiescit Sic videmus quod homo in loco
molli libenter pausat et dormit mansuetudo enim est sicut quedam culcitra nobi- 2
lissima in lecto floride cantice canticorum 2o lectulus noster floridus tertium signum est quod
deus ad videndum et loquendum se exhibet vel ostendit Sic videmus quod illi qui sunt
familiares platis quando volunt intrant ad eos et loquuntur quod volunt cum eis Sic
homo mitis cum deo loquitur Sicut legitur de moyse Exodi xxxiii.o cum illo lo- 2
quebatur facie ad faciem cum deo sicut solet loqui amicus ad amicum suum Et causa
nota alias alit quia homo mitissimus erat ut dicitur numeri xii.o Tertio mitis in celo habet
hereditatem Et ideo sequitur quoniam ipsi possidebunt terram hoc explicat exponitur scilicet viven- 2
tium que dicitur terra propter stabilitatem et soliditatem In glossa Non enim adhuc enim homines
feroces vel crudeles movent bella et lites sepius motus variabiles ut qui secundum
possideant terram demitatis immas et ideo illis qui sunt totaliter quieti a motibus
potentie variabilis nomine predicto habet promittitur possessio pacifica terre viventium vel mites
possidebunt terram hanc vallem in capitulo 10 Sedes ducum superborum destruxit deus et
sedere fecit mites pro eis unde in psalmo mansueti autem hereditabunt terram et ideo dicit Cris-
ostomus qui mitis est omnia bona sua perdere videtur ideo Christus ei promittitur scilicet que sta-
bilita sunt ei que possidet vel mites possidebunt terram id est seipsos et corpora sua
quia generaliter Genesis 20 dicit terra es Augustinus enim et sepius animi passiones non
sunt homines terre dominium sed terra corporis dominatur eis quia sequuntur in suis desideriis sed
mites eam possidet et animas suas Luce xxi.o In patientia vestra possidebitis animas
vestras et deinde possidebunt terram paradisi quia quidem hoc credo videre bona domini etc.
Secundum vero enim habet est viventium que calcatur pedibus hominum et quadrupedum et
corpore reptilium serpentium sed illa est superna viventium ad quam suspirabant vel suspirat
vivencium Et ideo quando principaliter de hac terra debet intelligi quia possidet terram

Nota iste tres virtutes videntur esse que cedunt scilicet humilitas mansuetudo et pax
Et dicit quod humilitas est in paciencia in iniuriarum mansuetudo in patria
conculcacione pax in sedacione motuum interiorum est ergo humilis qui non movetur
sepe iniuriis lacessitus mitis qui racione non finiat sepe provocatus
pacificus qui motus interiores vincit tranquillitate. Item nota quod hec vera virtute
in ipsum hec comites. Et non in actu seu operacione ubi eciam sunt pauperes spiritu et
mansuetudine in operacione unde Beati mites. Legitur beatitudo mitatis seu man-
suetudinis post beatitudinem paupertatis quia pauperibus omnia relinquentibus ipsa solet esse
temptacio de molestiis corporis et afflictionibus eternis insolita. Exo. 12 filiis Israel
egredientibus ex egipto ipsa mansio fuit in ramasse quod interpretatur quasi tonitrus
tamen cum egipto in mundo et eius cupiditates relinquunt molestias eternas mentis
et plurimum designatur. Luc. 22 de vestimentis prodidit tunicam et militas viri
Duris de mille i carne ut eciam quod pauperum factus est incepti inimicis sunt
inpotens discipulis Contra utrumque est scilicet mansuetudo per quam benigne suscipimus
temptaciones insultus. Talis enim est ut temptaciones appetat ut confortat. Vnde dicitur
mansuetus quasi manu suetus in assuetus manum domini afflictionem et vnde Job.
manus domini tetigit me. Mansuetus enim est qui manum domini non refugit vel
Nota in Gi. Et xx c. v. Et quod est mititas nihil aliud est quam defectu irae vel
timore premens contra adversarios unde hec tradiguntur per multas adversitates
sustinet et cum abundat. Et est non est vicium ut in animam aut beati. Item
mititas quae tantum appetit et a libertate voluntatis humana re ergo perfecte deum et bonum
virtutis quod multum facit unde hec humilis contra suo redarguentes eius viri
duos ut volunt extingui nec dixit desate ame querenti [illegible]
[illegible] de quo est [illegible] quod mitis est quia mitis amaritudo in afficit
ira non dicitur sine [illegible] sustinet sine initiali contratur in
mentem ut non desiderat proximus pro illatas a bono tempore sua vincit
et in bonum quantum quasi xpo et totam fundere quod amabis totam [illegible]
abundavit. Nota quod mitis ad dicitur quod ut dete ut virgine ut carum legitur
dete legitur detector et adulator, detector enim dentes est per putridines
primo xpo dentes putrido et pes lapsus quod spirat spes in fideli tunc dixit
unus dicit Bestia pessima est [illegible] putrido et tres ordines dentium in ore eius
et in dentibus ipsius Bestia ista detector est tres ordines dentium in ore eius
sunt tria peccata lingue scilicet oblocucio detractio. Oblocucio est
de ceteris malis in veritate male loqui. Unde david prohibuit nunciari
Saul et Jonathe in libro [illegible] cum ceciderunt fortes Israel Nolite nunciare
in geth neque annunciaveritis in compitis ascalonis ne forte letentur philistini
ne exultent filie incircumcisorum. Geth interpretatur torcular et sunt oblocutores
qui torquent et comprimunt bonos reducendo suspiria vini sic fortes et vinacia
et ac bonum effundunt. Bene ergo david prohibet ne nunciet mortem Saul
in geth neque in compitis ascalon quod interpretatur ignis confundens est

inuidos quem honorande sunt per adiu fratrum Ioseph & cum adit fratres suos
honorandus est / Zelotes cum exaltat de casu honoris
dicere vere sunt et inuidi ablaciter [illegible] / dolet cum de bono computetur est
vero de malo. ecce dicere vere [illegible] hic fore exultet sicut Philistini
quod interpretatur [illegible] ruina / non inuidi ablactatis super [illegible] gaudet
[illegible] de bono / secundo quia exultet cum pessimis [illegible] honoris est
[illegible] bonis qui semel [illegible] et subuertit sunt [illegible]
[illegible] malorum [illegible] vere [illegible] dixerunt [illegible] ad [illegible]
putans [illegible] amore [illegible] patris tui dauid [illegible] ad te consolaturis
et non [illegible] inuestigaret et exploraret ut euerteret cum te [illegible]
De tercio non est / [illegible] laudes atque [illegible] ad [illegible] diminuit et dixit
[illegible] Iohannis [illegible] / [illegible] tenet [illegible]
dixerunt Iudei de ipso [illegible] demoniorum erat demonia / [illegible] de tercio
est filia matris inuidie [illegible] negat [illegible] quorum non
[illegible] tentat / De dente adulatoris [illegible] elephantorum. dentes elephantorum
clericos [illegible] et describit dentes elephantorum. dentes elephantorum [illegible]
[illegible] candidi, sic sunt blanda verba adulatorum / [illegible] elephas
[illegible] addictamentum [illegible] attrahit [illegible] adulatores addunt
[illegible] dicit [illegible] ad [illegible]
[illegible] adulator / et qui [illegible] detractor / [illegible]
ab hominibus [illegible] apud deum [illegible] detractores [illegible]
laudatores [illegible] ut detractores [illegible] adulationibus [illegible] tollunt [illegible]
[illegible] et primo est ut a [illegible] ad detractores [illegible]
[illegible] adulatores / [illegible] ad detractores [illegible]
vngwe cum rapacitatis designatur / [illegible] placebit deo [illegible]
[illegible] cum est [illegible] cornua producit et [illegible]
emittit / [illegible] valde [illegible] vngulas [illegible]
Magnitudo cum dentium et vngularum [illegible] rapacitati et rabiei
[illegible] dentes et vngues magnas [illegible]
[illegible] quod est ad mansuetudinem [illegible] / [illegible] alios
impugnat / [illegible] cornua superborum / [illegible] impugnat deum
non volunt [illegible] / [illegible] impugnat deum
[illegible] velle [illegible] posse [illegible]
[illegible] deum / et [illegible] impotentem [illegible] et velle
[illegible] superiori / secundo impugnat [illegible]
[illegible] XX [illegible] quod [illegible]
donec [illegible] a superioribus [illegible]
et honorem [illegible] tollas [illegible] nec [illegible]
[illegible] et [illegible] fuit [illegible]
[illegible] obstinatis et [illegible] corrupta

mulierem non est beatitudinis sed miserie. Secundo quia mites digni sunt possessione terre
paradisi seu celi est terra viventium. Prima quia ipsi hic possident a deo. Et ideo lege
vicissitudinis possidebunt ipsum deum in celo. Tertia dicit Augustinus quod nullius erit
dei possessio nisi eius qui ipse prius possidet. Secunda ratio est quia mites possi-
dent corda sua et dominantur sibi ipsis quod non faciunt iracundi, ymmo ira dominatur eis.
Ideo dicit Sap. proverbiorum xvi° Melior est qui dominatur animo suo expugnatore urbium.
Tertia ratio est quod mites possident hic sua bona spiritualia et terrena. Mites enim sunt
hic bona sua spiritualia possident quod optime, et nulla adipiscuntur per ea omnibus auferre quod
iracundi facere nesciunt, ymmo spiritualia bona si qua habent per impacienciam effundunt.
Unde dicit Sap. proverbiorum xix Doctrina viri per patienciam est; sustinebit dampnum non solum boni
operis quod perdit in via, sed etiam meliorum quod ipse effundit. Mites etiam bona temporalia
sine possident quod sibi non permittunt dominari, quod nesciunt avari et cupidi qui divitiarum
suarum nesciunt esse domini sed potius servi, ut dicitur in prologo. Unum dominiorum non
dominacie videre. Quia igitur mites ut dictum est sic et sua possident sine multo terreni
[illegible] possidebunt. Et vide quod per beatitudinem superius dictas beatus pauperibus regnum celorum
promittitur et mitibus terra, et sic quilibet illarum sufficit ad salutem si vere habeatur
integre. Et dicit hic Beda Si regnum celorum pauperibus et terra mitibus promittitur, quid
superbis et iracundis nisi infernus relinquitur. Et hec beatitudo principaliter convenit 2a
superbis et iracundis nisi [illegible] quod sicut patriarchis ut Moysi et aliis qui ipsos in hac virtute imitantur. Et ideo
2a beatitudo est mititas que sequitur immediate paupertatem quia non potest esse pauperum
et carere divitiis nisi quis mitis et mansuetus fuerit. De hec dicit Bernardus Ambrosius Cum
simplicitate contentus inops superest ut mereatur in eo tempore. Secundum enim potest mutari
tare scolaribus nisi fuerit mitis. Hec Ambrosius. Cum simplicitate contentus fuero inops agitur
aut ille est quem nullus asperitas seu amaritudo non afficit. Sed simplicitas fidei
ad omnem iniuriam patientis paratum instruit. Unde dicit beatus Augustinus Mites
sunt qui cedunt improbitatibus et non resistunt in malo, sed vincunt in bono ma-
lum. Cum igitur animus per aliquam occasionem ad iracundiam commotus fuit, necesse
est ut refrenet in se impatie motum ne virtutem mansuetudinis ac mititatis adhibeat
Hortatur nos beatus Ambrosius sic dicens Mitiga affectum ut non irascaris aut certe
irati ne peccaveris. Preclarum est enim motum recipere consilio nec minoris vir-
tutis quod cohibere iracundiam quam omnino non irasci. Cum plerique quam istud levius
hic forcius estimentur. Hec Ambrosius. Secundo notandum quod sunt nonnulli qui mites ac
mansueti esse videntur quamdiu adversitatem nichil patiuntur. Cum vero aliqua occasio
adversitatis occurrerit quam longe sunt a vera mansuetudine eorum impacia patefacit.
De talibus dicit beatus Bernardus Sunt aliqui mites sed quamdiu nichil agitur ut dicitur
nisi pro eorum arbitrio patebit aut quam longe sunt a vera mansuetudine si vel levis oriatur
occasio. Hec Bernardus. Diligencia vero est mansuetudinis virtus quod in homine multa bona
operatur. De cuius commendacione Johannes Abbas montis Synay sic ait Mititas
est patie firmamentum, caritatis porta, confidencia in oracione, spiritus sancti locus
Christi imitatio, angelorum apparatus, demonum vinculum, et contra amaritudinem sentum
In cordibus enim mitium requiescit dominus, animo vero turbulento conturbata sedes demonis.
Hec Johannes Abbas. Sed considerandum quod sunt nonnulli ita mites ut nullam curam
habere velint de vita aliena, neminem timentes de bono ~~[illegible]~~ neminem de malo
corripere. Et talis mansuetudo non est commendabilis sed potius reprehensibilis. Hoc tangit
Richardus de sancto victore sic dicens Mites sunt lenes et placides qui neminem

ledunt et iniuriis cedunt. Sunt autem quidam qui ita mites esse volunt ut nichil
curent de vita aliena neminem de bono amoneant neminem de malo corripiant. Sed
talis mititas non est multum laudanda quia patitur defectum ubi debet operari virtutis effectum.
Tales ergo dicuntur esse mites ut neminem ledant mala illata pacienter sustineant et
non solum suam sed nec alienam negligant vitam ut si opus sit et bonis ad meliora
exhibeant exortacionem et malis de malo correpcionem. Est ergo modus in rebus
quia sicut homo non debet esse nimie asperitatis sic nec debet esse nimie lenitatis ut inter
dexteram et sinistram per directam mansuetudinem ad beatitudinem perveniat. terram Hec Richardus
Qui igitur desiderant pervenire ad hereditatem celestem et ad terram viventium debent mites
esse et mansueti corde ut ipsam valeant possidere. De hec beatus Augustinus sic dicit Rixantur
igitur immites et dimicent de rebus temporalibus et terrenis. Sed beati mites quoniam ipsi hereditabunt
terram de qua evelli non possunt illam inquam terram de qua in psalmo dicitur portio mea
in terra viventium. Significat enim quandam stabilitatem hereditatis perpetue ubi anima per
bonum affectum tamquam loco suo requiescit sicut corpus in terra et inde cibo suo alitur
dubia | sit corpus contra ipsa est requies et vita et patet de 2a beatitudine. Dubitatur utrum mitibus
debeatur maior beatitudo quam pauperibus. Secundo utrum an donum pietatis correspondeat 2e beatitudini.
Ad primum est dicendum quod hanc dubitacionem solvit Crisostomus dicens quod pauperibus promittitur regnum
celorum sed mitibus et mansuetis promittitur possessio terre viventium et temporalium. Exponit potest exponi
secundum Augustinum. Primo referendo hoc ad statum nam quidem homo est in hoc presenti statu
in terra morientium est quia vanitati et mortalitati anima subiecta est. Sed cum fuit homo in
futuro statu dicetur esse in terra viventium quia liberabitur a servitute corrupcionis in libertatem
filiorum dei. 2o referendo hoc ad locum nam possessio terre celi empirei promittitur mitibus
quod celum respectu illius supremi celi dignitatis quod Paulus tercium celum appellat dicitur
esse terra. Sed respectu inferiorum regionum dicitur esse celum. Locus igitur beatorum qui est
celum empireum promittitur ipsis mitibus. 3o referendo hoc ad premium quia possessio terre
dabitur mitibus quia resurgent gloria corporis glorificati quod quidem corpus de terra formatur
est configurabitur enim dicente apostolo corpus humilitatis corpori claritatis Christi. Quomodo tamen modo
comparatur ista possessio terre viventium maior est beatitudo que promittitur mitibus quam que
promittitur pauperibus quia ut dicit glossa super hunc locum mites qui seipsos possederunt here-
ditatem patris in futuro possidebunt. Sed plus est possidere terram ut aut quam habere regnum
celorum eo quod multa habemus que statim amittimus. Ad 2am est dicendum quod in adaptacione
quam nunc Augustinus fecisse sequitur unde primam beatitudinem attribuit infimo dono scilicet timoris
in ordine sed beati mites attribuit pietati etc. de aliis. Alia tamen generalia potest attendi in
comparatione donorum et beatitudinis et in hoc comportet alio aptus beatitudines
donis in abiecta et actus et ita et ita pietati magis videtur apta et quia
beatitudo quam 2a. Quia tamen beatitudo habet aliquam convenienciam cum pietate maximam sed prima
fructum tollitur impedita actum pietatis. Unde sicut pietatis accipitur pro misericordia
manifestum est quod qui pietatem habet malo proximi compatitur nec vult nocere proximo
unde qui pius est est mansuetus. Si vero pietas pro cultu summi dei qui
tultus est magnum suave et omnes leve. Cum mansuetus quando se inclinat et
supponit. Sic mansuetus illud abicit. Unde qui mansuetus est est pius
et hec beatitudo impetratur illa peticione Et ne nos inducas in temptacionem et
aurea | cum sufflatur spiritus mundicie quia pietas excluditur. Sexta Beati qui lugent quoniam

ipi consolabunt(ur) hic ponit(ur) 3a b(ea)tit(u)do que recte p(ri)mas duas sequit(ur) q(ui)a p(ost)
m(un)di contemptu(m) p(er) m(un)di paupertatem p(ost) quietem mentis p(er) mansuetudinem b(ea)tus homo
h(ab)et vacans d(omi)n(u)s op(er)ibus uel mox(?) in se uel in aliis n(ih)il flebile q(uonia)m man(sue)-
tudinis (?) renotat an(te) oculos mentis p(e)cc(at)a que fecit et p(ro) illis luctu(m) h(abe)re deb(et)
Ad hoc hortat(ur) nos b(eatu)s Aug(ustinus) d(icens) Cum h(ab)es fletus ut sis pauper et mitis me-
mento tu q(uod) septies in die cadit iustus et q(uod) peccator es necessarium ergo est
luctum et qui semp(er) abluat hoc quod peccando committit(ur) q(ui)a aqua lacrimarum bene
p(ro)p(ri)e comp(ar)at(ur) iuxta illud Job aque excavant lapides unde sequit(ur) b(ea)ti
qui lugent Et hic 3a b(ea)tit(u)do e(st) p(e)cc(at)a deflenti q(ui)a tunc est que p(e)cc(at)a con-
donat luctus aut(em) p(ro)ut sumitur p(ro) b(ea)titudine est gr(ati)a vehementer dolendi de ma-
lo quod accidit uel de bono quod deficit luctus vero sic sumptus non est de hijs q(ui)
ad hoc s(un)t in p(e)cc(at)is sine ut Aug(ustinus) de modo(?) Nisi a uera (?) quo nos
ligamur misericordit(er) dimittam(ur) p(ro)p(ri)e fle(re) non possumus malum vero in de-
scriptione posita non intelligas illud quod mundus vocat malum s(cilicet) penam t(em)p(or)a-
lem que medicinalis est sed que vere malum est s(cilicet) malum culpe et penam
futuram que omis(?) e(st) s(e)q(ue)la bonum autem intelligas non bonum p(ro)p(ri)e
ut est pecunia sed ver(u)m bonum s(cilicet) bonum gr(ati)e uel gl(ori)e dolor huius signum e(st) salutis
Greg(orius) in ... argumentum salutis est mens dolens unde luctus est luge(re) (de)
p(e)cc(at)o et odire ip(su)m ita ut insurgamus ad destructionem ip(s)ius luge(re) aut(em) de malo
ut fugiamus ip(su)m ... ab amato sic luge(re) est solius caritatis luge(re)
vero de aliquo malo sp(irit)uali est cuiuslibet virtutis quelibet enim virtus luget
de suo c(ontra)rio hic tamen est sciendum q(uod) cum delectationibus cibi et potus et melodiarum odorum
et ... p(otes)t sic homo ... hic ... tibi moderate et hic fit per
temperantiam que est virtus politica sed excellentius sic ... in tibi p(er) b(ea)titudinem luctus
omnia talia penitus a se abdicando et luctum voluntarie in hac vita assumendo tam
pro transgressione culpe commisse quam p(ro) dilatione celestis patrie ita q(uod) totum statum
p(rese)ntis vite reputat exilium respectu celestis p(at)rie cum quod dicebat Ap(ostolu)s ad Ro(manos) vii(o)
Infelix ego quis me liberabit de corpore mortis huius Et ad Philip(enses) 1o desiderium
h(ab)eo dissolui et esse cum Ch(rist)o b(ea)ti ergo qui lugent p(ro) incolatu p(rese)ntis miserie Est
tamen aduertendum q(uod) triplex e(st) luctus s(cilicet) malus bonus et indifferens luctus malus est ut luctus
cupiditatis de quo dictum est plorat(ur) lacrimis amissa pecunia veris uel luctus concupiscentie
de quo poeta ut flent oculos erudire suos uel luctus inordinate compassionis de
quo Aug(ustinus) in li(bro) 1 conf(essionum) cogebar enim plorare Didonem mortuam quod se occidit
ob amorem tuum mecum interim in his a te moriebar deus vita mea sitis
fratrem oculis miserrime cum quid enim miserius misero non miserante se ip(su)m uel
luctus eterne dampnationis Mat(thei) 3o ibi erit fletus et stridor dentium Et nota q(uod) idem
sunt prudentes et imprudentes sed imprudentes illud non faciunt tempore opportuno Gen(esis) (?)
sunt prudentes ... de negligentia facit quod faciendum est dicitur ... tunc
imprudens ... lacrime uel ... crucis ... si enim
lacrime ... corporalem singulis diebus quibus erunt in inferno
plorarent dampnati non ... corporalem singulis diebus quibus erunt in inferno
plus plorarent quam sint aque in mari omnes enim gutte maris sunt finite et possunt
dies dici tot sunt et non plures dampnati vero sine fine erunt in inferno luctus indifferens
est ut luctus afflictionis temporalis vel ... gaudij ... flevent ambo ... gaudio
Et Gen(esis) ... lacrime et introiens cubiculum flevit

[illegible] cord[is] maculas ut videtis macula[m] i[n] fuco h[ic] posito ut d[i]cit[ur] nobili [illegible]
[illegible] se dispo[n]it [et] [illegible] circu[m]dato caret +
b Ex ut d[icit] ambr[osius] [illegible] copla rara [et] v[er]a [con]fessio rara p[enite]ntia [illegible] ita [illegible] plus [illegible]
[illegible] carne sua delicate [illegible] q[uam] vigilijs ieiunijs et carnis afflictione [illegible]
[illegible] p[ro] q[ui]b[us] [illegible] [illegible] fate[ri] dic[it] [illegible] plus cogitat q[uam] [illegible]
[illegible] de [illegible] marcu[m] [illegible] dulcedo [illegible] et [illegible] qui [illegible] vicula
[illegible] dolor[is] mediante [illegible] mitiget [illegible] desiderat
[illegible] agat [illegible] bono [illegible] +
[illegible] aut bonus [illegible] est [illegible] et ve p[ri]mo qui volu[n]t[ur] assu[m]i pro
p[e]c[c]atis [illegible] de quo d[icit] [pro]ph[et]a laboravi in gemitu meo lavabo p[er] s[ingulas] no[ctes] le[ctum] meu[m]
laboravi n[am]q[ue] vigilando orando et ieiunando ad [illegible] sic [illegible] vita
[illegible] et vindicare [illegible] et no[n] solu[m] debz esse dolor [illegible] in satisfaciendo
[illegible] melior [illegible] d[icit] in gemitu meo s[cilicet] aqu[i]s lacrimaru[m] [illegible] lacrime lavant p[e]c[c]ata
que pudor est confiteri p[er] singulas noctes i[d est] p[er] singula p[e]c[c]ata [illegible] p[er] memoriam
amaram omnia [illegible] in memoria deplangendo lectu[m] meu[m] i[d est] [illegible] mea [illegible]
ypocritas qui flent in die ut videant[ur] ab ho[m]i[ni]b[us] et lacrimis meis stratu[m] meu[m]
rigabo q[uo]d manus est lavare cum p[er]tinet ad sup[er]ficiem rigare ad intima cordis
b Sc[e]d[u]s est luctus [illegible] co[m]passionis q[ui] [illegible] p[ro] p[e]c[c]atis et miseriis alienis Job [illegible]
flebam q[uo]nda[m] sup[er] eo qui afflictus erat et [illegible] [illegible] sup[er] mortuu[m] plora [illegible]
eni[m] lux eius et sup[er] fatuu[m] plora defecit eni[m] [illegible] et iste fletus e[st] melior [illegible]
[illegible] d[icit] [illegible] sup[er] [illegible] b[ea]ti sunt qui sua lugent beatiores qui lugent aliena q[uonia]m
isti [illegible] no[n] h[abe]nt que lugeant [illegible] debent esse doctores et p[re]lati sic Moyses lu-
gebat cora[m] domino p[e]c[c]ata p[o]p[u]li [illegible] et Jeremias [illegible] q[ui]s dabit capiti
meo aqua[m] [et]c[etera] multi flent co[m]passione eo [illegible] no[n] emendant et suos ut filie [illegible]
[illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible] multos [illegible] alijs [illegible] et
[illegible] magno [illegible] devocionis et [illegible] [illegible] p[er] dilatione
patrie et [illegible] visionis [illegible] sup[er] flu[m]i[n]a babilonis [et]c[etera] [illegible]
delectationis [illegible] p[er] [illegible] meditatio[n]es flevimus p[er] [illegible] delectationem [illegible]
[illegible] syon [illegible] male tractatus in aliena patria [illegible] meo[s]
[illegible] de [illegible] eu[m] lacrimis Non eni[m] h[abe]m[us] hic [illegible] manentem s[ed] futuram inquiri[mus]
[illegible] hic [illegible] [illegible] f[ue]r[un]t michi lacrime mee pa[nes] di[e] ac nocte du[m]
di[citur] m[ihi] [illegible] ubi est deus tuus [illegible] v[er]ba tractans q[ui]da[m] doctor sic [illegible]
Ille q[ui] comedit [illegible] salsu[m] et amaru[m] [illegible] lacrime [illegible] salse et amare [illegible]
lacrime die [illegible] et nocte [illegible] sunt michi panes i[d est] refectio sp[irit]ualis [illegible]
[illegible] lacrime salse [illegible] sunt michi refectio q[uonia]m illu[m] no[n] video facie ad faciem
que mei [illegible] de quo et de [illegible] absentia cogitationes mee [illegible] a me ubi
est deus tuus [illegible] pane[m] lacrimaru[m] [illegible] homo solus comedit [illegible] sim[ul]
et [illegible] sensualit[er] [illegible] labore [illegible] comedit [illegible] [illegible] eni[m] solus comedit
[illegible] dolet de p[e]c[c]atis [illegible] lacrimas no[n] [illegible] q[uonia]m no[n] est in p[otes]tate
ho[m]i[n]is vigilantis fundere lacrimas [illegible] q[ui]a sp[iritu]s [illegible] et [illegible]
et oculi lacrimas fundunt [illegible] luctus s[ed] co[m]passionis est sicut collirium [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] collirio unge oculos tuos sic eni[m] collirium [illegible]
oculu[m] [illegible] visum et [illegible] sic fletus co[m]passionis [illegible] et
[illegible] p[ro] gravi p[e]c[c]ata [illegible] aquaru[m] [illegible] oculi mei q[ui]a no[n] [illegible]
(Sc[e]d[u]s fletus est co[m]passionis et est sic unguentu[m] lenificativu[m] nam sic unguentu[m]
ungendo sanat membra [illegible] sic fletus et humor co[m]passionis sanat [illegible]
a [illegible] i[d est] ab avaricia et no[n] [illegible] ad unguentu[m] et sanandu[m] membra infirma [illegible]
[illegible] necessaria s[cilicet] [illegible] unguentu[m] et [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] delectationis unguentu[m] co[m]passionis [illegible] d[icit] [illegible] fletu [illegible]
Job [illegible] flebam q[uo]nda[m] sup[er] eo qui afflictus erat et co[m]paciebat[ur] a[n]i[m]a mea
[illegible] fletus e[st] s[cilicet] devocionis est sic balneum delectationis unde a[n]i[m]a
in qua [illegible] lacrime devocionis natat in devocione et lacrimis [illegible]
[illegible] Cor quod novit amaritudi[n]e[m] a[n]i[m]e sue [illegible] gaudio illius no[n]
[illegible] alienus [illegible] quis [illegible] [illegible] sunt fletus [illegible] et [illegible] sunt fletus
[illegible]
p [illegible] vita mea vita fallax vita [illegible] plena [illegible]
[illegible] gaudeo [illegible]
[illegible] miser [illegible] maior [illegible]
[illegible]

impedimenta et sex sunt fletus emolimenta. Primum mutacio est recognicio proprie
culpe propter transgressionem divine legis. ps. Exitus aquarum etc. quia non custodierunt legem tuam
in alios et meos quia non custodivi. et exponit glossa i. effusionem copiosarum lacrimarum
deduxerunt i. de corde duxerunt intimus vel de diversis causis quia fluenta sonant pro
recordacione peccatorum. et dicit Innocencius Desperacionis arguit cor lapideum et frontem
meretricis qui pro mortuo iam in anima gemitum non producit, suspiria non emittit
et lacrimas non effundit. Dicat se culpabiliter durum et dure culpabilem. Sunt enim non-
nulli qui dampna rerum temporalium et mortem carorum suorum lugent, dampna vero rerum
spiritualium ac detrimenta virtutum lugere non curant. Sed qui spiritualia a domino dependunt ne-
cesse est ut pro peccatis suis luctum habeant et pro defectu virtutis planctum sibi assumant.
De talibus dicit Richardus de sancto Victore: Heu quam multi lugent semetipsos quam multi lugent
dampna temporalia qui lugere contempnunt dampna spiritualia quia aliquis infirmatur aut
moritur lugent amici; quia autem peccat dampnabiliter nemo luget. O sanitas insa-
na o insta recta o vita mortua. Dicit ipse quod non lugenda et parum lugenda frequenter
lugent et contempnunt lugenda spiritualia scilicet dampna non lugent. Lugeamus igitur fratres pro
amissione bonorum operum et virtutum. Lugeat corruptus amissione virginalis integritatis.
Lugeat malitiosus amissione puritatis. Lugeat superbus amissione humilitatis. Lugeat
iracundus amissione mentis tranquillitatis. Lugeat avarus amissione largitatis. Lugeat
ebriosus amissione sobrietatis. Lugeat accidiosus amissione spiritualis exultacionis.
Lugeat invidus amissione caritatis. Sic Richardus. Sunt enim nonnulli qui in luctu
et in lamentis penitencie non perseverant. Sed post gemitum quem pro peccatis suis habuerunt
ad diversas vanitates et ad verba scurrilia et ad alia incongrua se tradunt et eo
consolacione divina privantur. De hoc Bernardus Sicut dicit luctus eorum qui penitenciam non
consolacione non meretur consolacionem. Alios enim lugentes video sed si de corde procedit non tam
facile solvuntur in risum. Nunc tamen hinc inde vaga et scurrilia verba profluunt
quod prius luctuose lacrimas fundunt. De hiis esse non arbitror quibus consolacio divina promittitur
quia quid pro illas tam facile consolacio admittitur aliena. Sed et considerandum est
quod in ultimum valet ad habendum luctum et gemitum pro excessibus et peccatis prius perpetratis
ut homo habeat mortis et metum gehenne ardentis ante oculos mentis habeat et
ut eciam pro tali luctu consolacionem a domino repromissam accipiat. Ad hoc faciendum hor-
tatur Bernardus sic dicens: In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, mortis
horrorem, iudicii tremendum examen, ardentis gehenne metum. Sub oculis tuis
elongacionem ullatenus paradisi. Cogita peregrinacionem tue miseriam, cogita amaritudinis
tuos in amaritudine anime tue. et cogita humane vite pericula, cogita fragi-
litatem propriam. et in hiis cogitacionibus si perseveraveris dico tibi parum senties quod
sibi videtur esse molestum. Dic toto corde tua molestias velocem corporis sed
nec pacietur deus sine consolacione te esse. Qui est pater misericordiarum et deus
tocius consolacionis et complebit omnia quod vitas hic pollicetur dicens: Beati qui
lugent quoniam ipsi consolabuntur. Secunda mutacio est moleste pungens intus. ps. Heu michi 2
quia incolatus meus prolongatus est. Tercia est timor gehenne. Osee Ploravit plorando in nocte 3
i. in peccato. Quarta est recordacio passionis divine. ps. Fuerunt michi lacrime mee 4
panes die ac nocte. Quinta est compassio humane miserie. ad Ro. Flere cum flentibus 5
Sexta est desiderium celestis patrie. ps. Super flumina Babilonis illic sedimus et flevimus 6
delectacionem audivimus pro ... meditacionem et flemus propter celestis patrie de-
lectacionem dum recordaremur tui Syon. Et hec sex mutamenta sunt sicut sex ydrie
quas deus aqua iubet impleri scilicet lacrimarum. Johannis 2°. Sex ergo sunt fletus

impedimenta / primum est superbie elacio Sicut videmus quod montes et loca alta consue-
verunt esse arida Sic mons elacionis et superbie est aridus unde dicitur Josue
xv Terram arentem dedisti michi Sic e contrario humiles habundant in lacrimis Sicut
videmus quod valles habundant aquis / nam humilis est vallis lacrimarum Secundum impedimentum
est terrenorum affectus / sicut videmus quod terra inspissat aquam et turbat et redigit in lutum
unde in figura huius dicitur Genesis iiii^o Cum Cayn cepisset interficeret fratrem suum Abel Cayn
interpretatur possessio Abel interpretatur victus Cayn igitur interficit Abel quando possessio et affectus
terrena lacrimarum irriguum interrumpit / ideo dicitur in figura Genesis xxvi^o Cum omnes puteos
quos foderunt servi ysaac obstruxerunt palestini implentes humo .i. terrene affectionis
puteos devocionis / 3^m est cordis inpassio Sicut videmus quod de rupe non scaturit
aqua nisi miraculose unde dicitur Genesis xxix^o Cum os putei grandi lapide clauderetur
per os putei irriguum devocionis intelligitur et tunc grandi lapide clauditur cum fletus
per cordis duriciem impeditur / 4^m est nimia occupacio Sicut videmus in estate quod
est tempus valde occupatum quod fontes et putei exsiccantur / ideo hic dicitur Job xxx Recede
dite a me amare flebo / Quintum est ignorancie excecacio Sicut videmus quod frenetici
et fatui non possunt flere quia vident et non cognoscunt suum malum hoc impedimentum tangit
dominus luc. xix dicens Si cognovisses et tu .s. fleres Sextum est peccati magnitudo
Sicut enim videmus quod nimium frigus gelat aquas / ita magnum gelu peccati impedit
lacrimas / ideo dicitur Mt xxiiii Quoniam habundavit iniquitas refrigescet caritas multorum
et per consequens cessabit irriguum lacrimarum quia ut dicit Gregorius super moralia vis amoris
per lacrimas emanat / et ideo ubi est amor lacrimarum cessat / Sequuntur fructus fletus
emolumenta vel utilitates Nam lacrima spiritum contritum lavat / spiritum devotum levat / spiritum
malignum necat / terram cordis irrigat / sitim concupiscencie sedat et orando effi-
caciter impetrat / primo lacrima spiritum contritum lavat / unde figuratur per mare eneum
iii^o Reg. vii^o In quo ingressuri tabernaculum lavabant pedes et manus .i. opera et
affectiones Secundo lacrima levat animam devotam .i. per contemplacionem unde figuratur per diluvium
Genesis vii^o Multiplicate sunt aque et elevaverunt archam a terra .i. graciam ad sub-
limia contemplacionis / 3° spiritum malignum necat unde figuratur per mare rubrum Exodi
xiiii^o ubi submersus est pharao et exercitus eius .i. dyabolus et omnis malignus spiritus
unde psalmista Contribulasti capita draconum in aquis .i. temptaciones demonum in fletibus
lacrimosis Quarto terram cordis irrigat et fecundat unde figuratur per fontem paradisi Genesis
2° Fons ascendebat de terra irrigans universam superficiem terre .i. fons lacrimarum
irriguum faciens animarum ad producendum fructum bonorum operum psalmista Qui seminant
in lacrimis in gaudio metent Quinto sitim et ardorem concupiscencie sedat / Sicut enim contra
sitim curritur ad fontem / et contra ignem curritur ad aquam Sic contra concupiscencie sitim et
incendium currendum est ad fontem et ad aquam lacrimarum ideo dicit Gregorius in Omelia Cum
flamma suggestionis carnis contingitur unde lacrimarum Sexto efficaciter orando
impetrat Et nota quod de hoc sunt vii exempla posita in scriptura primum de Anna
de qua dicitur 1° Reg 1° Cum esset Anna amaro animo oravit ad dominum flens
largiter a domino exaudita est / Secundum est ezechie cui dictum est ysaie xxxviii^o
Vidi lacrimam tuam et ecce sanavi te / 3^m est thobie / 4^m est Sare et de
hiis duobus dicitur Thob. iii^o Cum oravit thobias cum lacrimis et sara similiter
et exaudite sunt preces eorum / Quintum est Judith que dixit Judith viii^o
Indulgenciam eius fusis lacrimis postulemus quod et fecit et dominus eam exaudivit
Septimum est de david de quo dicitur in psalmo posuisti lacrimas meas in conspectu tuo

Septi[m]um est marie magdalene que pedes salvatoris lacrimis lavit et mundi [?] usque
traxit ut habetur luce vii° Octavum est petri de quo dicitur math. xxvi° Cum post
trinam negacionem egressus foras flevit amare et obtinuit remissionem / Nonum
est de xpo de quo dicit apostolus ad hebr. v° Cum clamore valido et lacrimis
offerens exauditus est pro sua reverencia propter hanc efficaciam lacrimarum dicit augustinus
cum lacrime violente sint in portubus glorie dthos [?] ivo dicit Cum oracio deum lenat et
lacrima cogit / unde ad commendacionem lacrimarum presens locus vale in quo sumus dicitur
In valle miserie / sumus in qua eo magis eligendum est flendum quam ridendum et
hic ostendit natimus homo qui mundum ingreditur cum fletu / Item tempus in quo
sumus Eccl[esi]astes iii° Tempus flendi et tempus ridendi Tempus flendi est in
presenti ubi est multa materia fletus et lacrime sunt in suo valore / in futuro erit
tempus ridendi / qui enim in paradiso sunt non habent materiam fletus / et qui sic luget per
consolacionem premiabuntur et hoc est quod subditur quoniam ipsi consolabuntur Consolari
enim est simul solaciari / Conveniens autem est ut illi qui in presenti vita pro xpo vo-
luntario luctu occupantur cum deo et angelis eternaliter consolentur unde Jeremie xxxi°
Convertam luctum eorum in gaudium et consolabor eos et letificabo eos a dolore suo
unde prov[er]biorum commedas lacrimas dicitur Cum lacrima humilis oblata est tanta potencia
quam regnum celestis indicis attende non vereris amicorum tuorum accusatoribus silen-
cium imponis / non est qui te attende vetat si sola intrus vacua non redibis
magis timeas dyabolum quam pena infernalis / quid plura vincas et invincibilem et
ligas omnipotentem / Ita enim lacrime ligant deum ut non permittant ipsum vindicare
prout colligitur Judicum x° Cum iudei peccassent et cum plorassent pepercit eis / Et
ideo ipsi consolabuntur contra tres luctus predictos / contra primum de peccatorum remissione
Jeremie xxxi° contra 2m luctum compassionis de proximorum electorum salute / Jer-
emie xxxi° ... ait
cesset vox tua a ploratu et oculi tui a lacrimis quia est merces operi tuo ait
dominus / contra 3m luctum devocionis et desiderii consolabuntur de liberacione
ab exilio et de glorie desiderata adepcione ysaie li° Qui redempti sunt a domino
revertentur et venient in syon laudantes et leticia sempiterna erit super capita eorum
gaudium et leticiam obtinebunt / fugiet dolor et gemitus / et qui tales sunt
poterunt dicere cum psalmista 2m multitudinem dolorum meorum in corde meo consolaciones tue
letificaverunt animam meam / huic sine concordat gregorius qui dicit quatuor sunt qualitates
quibus iusti viri anima in compunctione vehementer afficitur / cum aut malorum suorum
reminiscitur considerans ubi fuit / aut iudiciorum dei sentenciam metuens et secum querens
cogitat ubi erit / aut cum mala huius vite prudenter solerter attendens merens considerat
ubi est / aut cum bona superne patrie contemplatur / que quia nondum adipiscatur
lugens conspicit ubi non est / gaudium ergo vanum in hoc mundo / Beati autem qui lugent
quoniam consolabuntur in celo Congrue autem lugentibus promittitur et comparatur eterna consola-
cio ut qui contristati sunt in presenti gaudeant in futuro temporalem amittentes leticiam consequantur
eternam / tunc enim abstergeret deus omnem lacrimam ab oculis sanctorum apocalipsis vii° et
ysaie xxv° Auferet dominus omnem lacrimam ab omni facie / unde bernardus felices la-
crime quas propria manus conditoris abstergit / unde dicit maximus lacrime veniam
non postulat et tamen merentur causam non dicunt et tamen veniam consequuntur / quid
sermo interdum non totum confert negocium lacrima vero totum prodit affectum Con-
solabuntur autem lugentes hic et in futuro / In presenti enim consolacione spirituales vere
penitentes consolante spiritu sancto / qui paraclitus id est consolator dicitur Consola-
buntur et in futuro cum ad gloriam perducentur ubi gaudium et leticiam obtinebunt

Et sic hec beatitudo competit penitentium ut ecclesie dicit de petro magdalene latrone et aliis
qui sic lacrimas fuderunt et pro iniuriis non fuissent absoluti et lugendo consolati sunt

Quia secundum Augustinum Crisostomus huiusmodi luctum duobus proveniunt gaudium consolationem comprehendit.
Tunc enim ridebunt electi pleno ore Job viii° deus non proiciet simplicem nec porri-
get manum malignis donec impleatur risu os tuum et labia tua iubilo / hic
videtur ore semipleno / quia hic impletur illud proverbium xiiii Risus dolore miscebitur
Sed quantum Crisostomus de opere imperfecto qui consolabuntur in futuro seculo qui hic lugent de
peccatis proximorum cum videant peccatores puros / filios parentum et matrum tam anima et corpore
descendere ad infernum. Ludovicus ipse quod eadem caritas sanctorum est ad peccatores tamen dum pro
eis lugent / quia nondum dei providentiam agnoscunt / Sed cum agnoscent dei providentiam
in malis videntes quod nemo de manu dyaboli possit eripere consolabuntur sine admixtione
doloris. Etiam si fuerint ipsorum proximi quod sanguine Et inter utrumque donum sic corre-
dubia — dat tercie beatitudini scilicet luctui. Secundo utrum lugentibus maior beatitudo videatur quam mitibus
et pauperibus ad quod dicendum quod Augustinus in sermone de monte domini dicit Quia convenit
lugentibus qui discunt quibus malis vincti sunt / unde in interlineali glossa hii sunt spiritu illu-
strantur ut sciant quibus malis involvuntur / hanc aptationem insinuat Salomon Ecclesiastes
primo dicens addit scientiam addit et dolorem / non potest enim homo scire quibus bonis vel
malis sit in presenti vita et non esse in luctu / mala enim presentia luctum inducunt bona
vero temporalia tamen luctum .i. peccatum / unde Augustinus Si bonum est times / si malum doles et
hic donum impetratur illa petitione dimitte nobis debita nostra et consolatur spiritus
ire qui gerebat se sua illuminat / hec tres virtutes a seculo mundi paupertas divitias
abiciat / mansuetudo iniurias non sentit / luctus concupiscentia declinat Item hec tres virtutes
iniurie — homines inducunt a malo / paupertas purgat concupiscibilem / mititas quietat irascibilem
luctus autem quod scientia illuminata clarificat rationalem / Sed sequentes quatuor virtutes ad
actum exigunt et interiorem hominem mundatum ordinant et informant ad eam ut dicit
glossa maior beatitudo et retributio lugentis est quam pauperis vel mitis quia plus est
gaudere et consolari in regno quam ipsum regnum habere vel possidere / eo quod multa cum dolore
habemus et possidemus Sequitur textus Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam quoniam ipsi
quarta esuriendo — saturabuntur In ista parte ponit beatitudo beatitudines / que perficiunt hominem maxime re-
spectu proximi Hec autem perfectio consistit in duobus / primo in hiis que sunt rationem
debiti / Secundo in hiis que sunt rationem dolis domini / ubi Beati misericordes unde
ambo continuat illa lucam ad precedentem ait Quoniam enim temporalia contempsit mo-
res tristitie recepit et deinde peccata lugere incepit hic potest esurire et sitire iustitiam igitur bene
deductis ergo propter venturo in carne multifarie ut venerit clamantes / quod ipse
iustificat impium satisfaciens pro peccato originali / de quo psalmus veritas de terra orta est
et iustitia de celo prospexit peccata enim valet ad esurire iustitie similiter que ad paupertatem
spiritus pertinet valet ad hanc esuriem / quia humilis sentit propriam vacuitatem / ideo
esurit repletionem / contrario superbus qui licet vacua plenum se licet fastidium iustitie / paupertas
paupertas voluntaria animam evacuat ab amore mundi / unde videt eam incapacem amoris
veri boni amor enim mundi et amor veri boni mutuo se expellunt ab anima
eo angustatur E enim stratum ut alter decidat et pallium breve amorem utrumque operire
non potest mundum scilicet et verum bonum ysaie xxviii° / mansuetudo valet ad hanc esuriem
quia animam evacuat ab amore iniustitie / homines enim mites esuriunt maliciam seu pro-
ximi iniuriam / ideo non possunt perfecte esurire iustitiam / luctus enim facit ad hanc
esuriem / qui enim lugent / revigilant animam ob suos in amaritudine anime sue et
inquirunt facere dignos fructus penitentie / volentes facere iustitie / pro iniustitie peccati fuerit

Et sic hec quarta beatitudo prius competit / pro passione Christi et in ipso altitudine perditam ... cuius iustitia
pro peccatorum equale per dicit dicit filius fortis et nobis proprie et iustitia per corpus proprio habet
iustitia et peccatis iustitia ... esurierunt et sitierunt Christi clamantes rorate celi et
ideo ... nos desiderare

Ro(manos) vi° Sicut exhibuistis membra vestra servire immundicie et iniquitati ad iniquitatem
ita nunc exhibete membra vestra servire iusticie. Vnde beati esurientes iusticie ad precedentem
versum ordinatur hys verbis. Quod aliud est nisi consolacio que lugentibus promittitur
quam procedens de spe venie gracia devocionis et suavissima delectacio boni. Et gustus
sapiencie hanc consequimur. Quibus interim largissime dominus afficitur refrigerat animam
Sed gustus ille nichil aliud est quam incitamentum desiderii et incentivum amoris. Unde
scriptum est: Qui edunt me adhuc esurient et qui bibunt me adhuc sicient.
Propterea illico subiungitur Beati qui esuriunt id est sicut desiderant reddere unicuique quod
sibi debetur. Circa quod advertendum quod licet in hiis qui habent racionem debiti respectu
proximi habet se sicut homo quando reddit unicuique quod sibi debetur, non tamen nota
aliter ex consuetudine hic modo humanus sit per iusticiam que est virtus, sed excellentius
per virtutem que dicitur esuries et sitis iusticie, quando scilicet cum quodam feruenti desiderio
insolito tua exequntur. Sicut esuriens et siciens fervencius comedit et bibit et
non ex delectacione quam iusticia quoque sumitur generaliter pro omni virtute morali, quia iusticia
moralis includit in se omnes virtutes morales et toti statum hominis rectificat
ut dicit philosophus v° ethicorum. Igitur difficile est eam in hac vita plene consequi ita
ut temperate vivere in cibis et potibus in actibus et cogitacionibus venereis ita re-
sistere temptacionibus ut vita vacua divitiis vanis excitatur, quia ita vinces cum sitis
unde dicit ysa(ias): Omnes iusticie nostre sunt tamquam pannus menstruate. Igitur dominus hoc
sciens non posuit in hac beatitudine eius operacionem, sed eius desiderium et affectionem
quia ex quo parum de iusticia facere possumus in opere, tamen ex desiderio plus faciendi
beati esse possumus. Invenitur enim diligere deum in hac vita ex tota anima tota
voluntate tota mente, sed quia per extrinsecas occupaciones sepe ab hoc mandato abstrahimur
sufficit nobis ad implecionem mandati tantum facere quantum possumus cum desiderio plus faciendi
si possemus. Unde in proposito esuries et sitis iusticie est vehemens desiderium operandi
iusticiam, quasi nichil reputantes nobis opera nostra bona ex divine largitate. Vnde
dominus dixit discipulis suis: Cum feceritis omnia que ego precipio vobis dicite quia inuti-
les servi sumus. Et expone Beati qui esuriunt et siciunt iusticiam id est vehementer
desiderant vite rectitudinem in se et proximis, opera enim vite divine voluntati con-
sona sunt cibus dei et anime iuste. Ioh(annis) iiii° dixit christus meus cibus est ut
faciam voluntatem eius qui misit me et ut perficiam opus eius quod sit iusticiam
legalem que tribuit unicuique quod suum est deo proximo et sibi. Et de hoc dicit
glosa Sicut Gorra(?) cum hec iusticia tribuit deo tua que sequuntur: honorem creatori amorem
redemptori, timorem futuri iudicii, proximo tua, obedienciam superiori, concordiam
pari, beneficencia inferiori. Sibi tua, munditiam cordi, custodiam ori, disciplinam
carni. Cui concordat Innocencius super quodam psalmo dicit: Iustus tria debet desiderare
primo ut sit ipse mundus a peccato, 2° ut sit utilis proximo, 3° ut sit devotus
deo que tangit Micheas vi° Indicabo tibi o homo quid sit bonum et quid
dominus querat a te utique facere iudicium hoc sibi debetur. Ia Cor(inthios) xi° Si nos
metipsos iudicaremus s(cilicet) in presenti vita per nos discuciendo per contricionem confessionem
et satisfactionem non utique iudicaremur a domino in finali iudicio. Et diligere
misericordiam hoc est in pertinet ad proximum et sollicite ambulare coram domino deo tuo hoc 3m
Nota autem quod quis habet maiorem esuriem iusticie tanto habet maiorem leticiam operandi
iusticiam comparatoribus namque veri boni non satis iusti sunt, sed semper siciunt opera
iusticie et reddere unicuique quod suum est scilicet sibi proximo et deo. Nam propter esuriem
et sitim iusticie multi eciam sancti mortui sunt modo, multi eciam mortui sunt

morte corpali quia pro illa morti se exponunt. Esuriendus igitur est iusticia
et thezaurus alius thezaurus preualens unde dicitur ecclesiastici xxix° pone thezaurum
tuum in preceptis altissimi et proderit tibi magis quam aurum. alios namque thezauros relinquit
homo cum moritur. sed hunc thezaurum videlicet iusticie post mortem secum defert unde dicitur apokalipsis
opera enim illorum sequuntur illos. Sed considerandum est quod omnes homines esuriunt et siciunt
alii esuriunt et siciunt malum. alii bonum. alii argentum vel aurum. alii possessiones
immobiles. alii honores et seculi voluptates que omnia saciare non possunt. Sola autem est
iusticia que perducit ad vitam eternam ubi saciatus eternaliter possidebunt. de hoc Richardus
de sancto victore super illo verbo beati qui esuriunt et siciunt iusticiam. sic dicit omnes homines
esuriunt et siciunt. sed alii esuriunt et siciunt malum. alii esuriunt et siciunt bonum. alii
enim esuriunt et siciunt aurum et argentum vestes preciosas predia vineas et possessiones
immunitas. Ista tamen omnia bona sunt in se sed in hoc seculum male esse dicuntur quia a malis
male esuriuntur et siciuntur. Vnde et dominus iniquum dixit mamona i. diuicias. non quod res
diuiciarum esset iniqua. sed per iniquitatem acquisite. alii esuriunt et siciunt potestates et honores
alii voluptates. alii salutaciones in foro et vocari ab hominibus rabi. sed tales non possunt
saciari. totus enim mundus non sufficit homini qui est dominus mundi. non enim impletur oculus
visu. nec auris impletur auditu. nec in cetis sensibus potest homo saciari ex corporis delectacionibus
vnde rex dauid hoc considerat qui omnes habet ad comedendum et bibendum non solum ad necessitatem
sed eciam si vellet ad superfluitatem. et tamen dixit Saciabor cum apparuit gloria tua. Esuriamus
igitur et siciamus non tristiciam non diuicias sed iusticiam. quia per esuriem et sitim iusticie
peruenimus ad saciatatem eterne glorie. Sed richardus ve ergo beati qui desiderant hanc iusticiam
non vanam scilicet ut curiosi de quibus propheta esurientes et sicientes anima eorum in bonis
defecit. Non perniciosam ut auari post diuicias esuriunt et esurierunt. Non voluptatem carna-
lem scilicet voluptuosi quemadmodum filius prodigus qui dissipauit omnia bona sua viuendo
luxuriose luce xv. Non peccatricem scilicet sicut superbi qui arripiunt honores sine me-
ritis in hoc seculo preferentes se aliis et estimantes se meliores illis contra quos dominus invitatus
ad nupcias vade recumbe in nouissimo loco ne veniens qui te et illum invitavit dicat
super prouerbiorum xxv. dicitur leo rugiens et ursus esuriens. princeps impius
super populum pauperem. Isti esurientes non sunt beati sed miseri. quia hii esuriunt et siciunt
et dominus dicit ysaie lxv. ecce serui mei comedent et vos esurietis. Et quoniam omnes debent
esurire iusticiam. separantur tamen iudices et rectores de quibus psalmista. Si vere utique iusticiam
loquimini recte iudicate filii hominum. quasi dicit secundum glosam vos filii hominum rationales
non filii brutorum et vane carnales iusticiam quam pretenditis ore eciam sit in corde
per verbum et rectum iudicium. Et notat innocencius super quandam psalmum quod plura sunt iudi-
cibus necessaria. primo quod illud quod ipsi percipiunt quod eciam illud faciat. Et hoc intellige
Si preceptum est commune tangens quoniam omnes tunc expedit ut ipsi percipientes hoc
adimpleant. ne dicatur eis illud matthei xxiii de scribis et phariseis dixit xpc Alli-
gant onera grauia et importabilia humeris hominum que digito nolunt mouere. Vnde
illius alterius debet esse iudex qui non habet in se quod puniat vel condempnet. Et hoc
dicitur quibus super beati immaculati et ?. vnde iudicet ille de alterius errore qui non
habet quod in seipso condempnet. iudicet ille qui non habet eadem que in aliis putauit pu-
nienda. ne cum de alio iudicat in se ferat sentenciam. iudicet ille qui ad puniendum
nullo odio. nulla offensione. nulla leuitate ducitur. quia adulter iudicat adulterum
vel fornicatorem qui met est talis. et si iudicat se condempnat quia tamen libenter dimit-
tat si permittit et modo plus legibus quam sue voluntati operare debet. vnde dicit Augustinus
et habetur xxviii q. i ubi vera fides non est ibi non potest esse iusticia. quia iustus
ex fide viuit. Similiter ubi caritas non est ibi non potest esse iusticia. dileccio enim

aut indicet iuste non vasccdo

proximi ad que spectat iusticia . mala non operatur et hic comprehendit discrecionem que
est vapulet vii dicit circa et hic in eius vii postulatus dominus iudicare de peccatis
non statim fert sentenciam . sed prius se inclinans digito scribebat nos instruens ut eciam
proximorum errata comprehendens non statim reprehendendo iudicemus sed prius ad consciam
inclinem humiliter redeuntes digito eam discrecionis operamus si que placiti vel displi
cuerit tractari in eadem sit et de malis iudiciis id est dici quod scribit petrus 2a
canonica tractori in eadem fit et de malis iudicibus qui introducunt sectas perdicionis
petri 2o in principio in vobis erunt magistri mendaces qui introducent sectas perdicionis
et eum qui emit eos dominum negant superducentes sibi celerem perdicionem et multi sequentur
eorum luxurias per quos via veritatis blasphemabitur et in fictis verbis de vobis ne
gociabuntur . quibus iudicium iam olim non cessat . et perdicio eorum non dormitat Si
enim deus peccantibus angelis non pepercit sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit
in iudicium cruciandos reservari et originali mundo non pepercit sed noe iusticie preconem iusticie
custodivit diluvium mundo impio inducens et cineres sodomorum et gomorreorum in cinerem
redigens eversione dampnavit exemplum eorum qui impie acturi sunt et iustum loth a luxuri
osa conversacione liberavit Sic adhuc novit deus de temptacione pios eripere . iniquos
vero ad diem iudicii cruciandos reservare . magis autem eos qui post carnem in concupiscencia
immundicie ambulant . pestifer enim modus est frater scandalizatus . et quo de suo
bono non cogitat quo de bono aliorum cogitabit . Secundo ut mite iudicet non irasce
do 2m quod dicit ysidorus de summo bono furor in iudice investigacionem veri non valet
agnoscere in luctu impedit mea anima . unde ysidorus ponit exemplum de apibus quod nam
vidimus apes crudelissimas et iracundissimas . ita quod fortissime pungunt aculeum
dimittentes in vulnere et post eius dimissionem cito moriuntur procreant regem apium
et ductorem sine aculeo ut sit mitior et dulcior Et ideo de tanto mitior debet
esse alios dirigens et iudicans Sed pauci sunt tales quantos plus apibus nocet potest
prorsus usum proximo . tanto in iudicando debet esse benignior 3o ut nullius
potenciam preter dei timeat nec amissionem pellis honorum aut amicorum vel ysidorus
quam metu potestatis iusticiam negligit iram dei incurrit eo quod plus timeat hominem
quam deum . quarto ut attenta regula iusticie iudicet equaliter pauperi et diviti sine
acceptione personarum vel dassus super pso domine quis habitabit sic iusticia iusticia non
novit precium non novit inimicum . veritatem novit persona non accipit deum imitatur
unde refert valerius de quodam imperatore qui legem fecit in Roma ut quicumque
adulterium perpetraret ambo oculi sibi eruerentur . Cum ergo filius suus adulterium perpetrasset
non novit filium sed iusticie veritatem fecit unam in filio ut sibi unus oculus erueretur et
iustam legis suus prium aliud erui sibi fecit . Sic quod per adulterio eruti sunt duo oculi
ille erat paganus et cum in hoc facto redarguit pravos . de valerio legitur quod cum iudice
suo a iusticia declinantem invenisset ipsum excoriando et pellem de ipso detractam
super tribunal iudicum extendit . et filium mortui in loco patris iudicem constituit super
pellem patris dicens sibi Sede in sede patris et iuste iudica ne declines a iusticia
amore neque odio vel timore . et si feceris hic quod patri factum est tibi fiat Sed
quidam sunt qui in suis legibus et patribus municipalibus muscas capiunt et pauperes
sed non bruchos . divites et horum leges valerius maximus comparat araneorum telis
quibus pauperes sicut musce haerent . divites autem sicut bruchi penetrant leges
eorum disrumpendo . ideo de hiis dicitur ysaias . telas aranee texuerunt . de hiis potest
dici illud Jeremie causam vidue non iudicant et numquid super hiis non visitabo aut
super gentem huiusmodi non ulciscetur anima mea . quasi diceret utique . sed quo ulciscetur
exprimit in eodem capitulo Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo domus israel
ait dominus . gentem robustam gentem anticam cuius ignorabis linguam nec intelliges quid

loquitur p[ro]ph[et]a contra q[uos]dam s[e]p[u]lcr[um] patens vniu[er]si fortes et comedet segetes tuas et pane[m]
tuu[m] deuorab[un]t q[ui] filios tuos et filias tuas comedet gregem tuu[m] et armenta tua co[m]-
medet vineam tua[m] et ficu[m] tua[m] et conteret vrbes munitas tuas in quibus tu h[ab]es fiduciam
gladio / forenus enim existunt p[ro]mouendi potentes q[uam] paup[er]es delinquentes · q[uonia]m de forenis
h[ab]es p[ro]uit / et q[ui]a plus nocet et offendunt · decimu[m] enim est iniusticia h[abe]ns arma q[ue]
est contrarium tali p[er] quam alteri est vita anime / omne autem nocumentum alteri illatu[m] q[uod] se
repugnat tali que monet ad volendum bonum alterius · et ideo tu iniusticia sp[ecialis] consistit in
alterius nocumento tunc manifestum est q[uod] facere iniustum q[uod] suo genere est mortale · et aduertendum
q[uod] in iudicando dubia sunt in partem meliorem interpretanda / q[uod] ex ipso aliquis h[ab]et malam
opinionem de aliquo absque sufficienti causa iniuriatur ei et ipsum contempnit · nullus autem
alium debet contempnere vel aliquod nocumentum absque rationabili causa ad id cogente alteri inferre
ideo non apparentibus manifesta iudicia de alicuius malicia debemus eum vt bonum h[ab]ere · et in
meliorem partem dubia interpretari s[ecundu]m tho[mam] 2a 2e q[uestio] lx ar[ticulo] iv · q[uonia]m d[icitu]r violenter q[uod] vera
iusticia compassionem h[ab]et falsa indignationem · multi enim ex odio ad iusticiam declinant sicut iudei
qui indignabantur x[risto] clamabant coram pilato reus est mortis · sic iniusti iudicans de
contemptu delictum non equale · quia p[ro]niores debent esse ad absoluendum q[uam] ad condempnandum
que quasi omnia comp[re]hendit wilh[elmu]s alanus in titulo suo de modo p[re]dicandi dicens iudicia
caue tu iudicans ne iudicium odio inflammes · ne amore p[er]sone ipsum emollias · ne
timore potentis a vero iudicio recedas · non te moueat p[ro]missa diuitiarum · non facias
pauperem non declines ad dexteram p[er] pene molliciam · nec ad sinistram p[er] pene indebite
afflictionem · non est enim crudelitas s[ed] iusticia penam iustam infligere · Isti[s] b[ea]tis qui ob
magnu[m] feruorem iusticiam faciunt additur p[re]mium cum d[icitu]r q[uonia]m ipsi saturabuntur · s[cilicet] p[er] repletionem
suorum desideriorum adepto quod desiderant in gloria quod fiet in patria et non hic in via sa-
cietas enim glorie consistit in repletione spiritualium desideriorum · vnde b[ea]ta v[ir]go in cantico suo luce
d[icitu]r esurientes impleuit bonis · et in ps[almo] saciabor cum apparuerit gloria tua · Satiab[u]n-
tur enim ibi vt in recta vita homines satiantur cibis corporalibus · sic vere iusti spiritualiter
cibis satiabuntur · vnde d[icitu]r glosa hic cum gloria domini apparuerit in patria · tunc
potentia rationalis · i · intellectus noster satiabitur · q[uonia]m implebitur cognitione limpidissima
prime veritatis · que nunc sc[ilicet] s[ecundu]m ad spiritualia vt actus noctuarum ad lumen solis vt
d[icit] ph[ilosoph]us 2o metaphisice · et videt nunc res diuinas in speculo · i · in creaturis aliq[ua]liter
et debiliter agnoscit · et s[ecundu]m futuris h[ab]et s[ecundu]m in tribus p[ro]bationem fidei · p[er] quam solum
narrat [e]t cominus potentia ~~irrationabilis aut vita~~ memoria q[ue] est de eius creatione
et redemptione vita et futura glorificatione · et pluribus dei beneficiis p[re]stitis · Satiabitur
in eius speciali fruitione cum videbit deum facie ad faciem · voluntas vero satiabitur
in summa delectatione et eius bonitate · cui h[ab]et datur p[ro]batio talis · q[uonia]m h[ab]et contradiction-
aut satiabitur glorificatione · de ipsis omnibus tangit gl[os]a vbi d[icitu]r · Tunc vicibus quo ad
potentiam rationalem · et affluens quo ad concupiscibilem · et mirabitur quo ad irascibilem
et delectabitur vere tunc quo ad corporis gloriam · q[uonia]m non solum sistet gloria in anima s[ed] diffun-
ditur et dilatatur ab anima vsque ad corpus · ita vt totus h[om]o inde reficiatur
De qua dicitur in ecclesiastico xxiiii d[icitu]r de beatis in celo b[ea]tis · qui edunt me adhuc esu-
rient · et qui bibunt me adhuc sicient · ergo b[ea]ti merito saturabuntur · · Vnde glosa
q[uonia]m d[icitu]r q[uo]d est esuries vera et vera quam non s[equitu]r appetitus · alia complacentia s[ecundu]m rei q[uam]
h[ab]et non fastidit · et de ista loquitur hic · q[uonia]m p[er]sumpt[io] satietatem et tollit fasti-
dium in celis et non de p[er]ma · dubitatur vtrum donum fortitudinis conueniat et b[ea]ti m[erit]i
sic equiter esurientes et sicientes · i · iusticias et oppressiones pauperum s[ecundu]m · i · vindicaui · esurient
et sicient s[ecundu]m sunt de gl[ori]a d[icitu]r esurientes et sicientes circa corpus i[n] quo deficit de gl[ori]a
et d[icitu]r q[uonia]m p[ro]prium loca magnis et virtutis esuries p[ro]uocare · i · p[ro]p[ter]ea sicut populus pauperes
et cetera p[er] inuentam fortitudinem magis i[n] fortibus s[ecundu]m p[ro]pria pro dicta paupere

appare[n]t

irrationabilis diuina p[ro]b[ab]ilitate qui i[n]terim da[tu]r p[ro]bab[ilita]ti ad p[ro]ficere

contempl[atio] s[ecundu]m

Dubia

Sed utrum ad beatitudinem requiratur quod homo omnes iniusticias debeat esurire. 2a utrum regnum
vel civitas sine iusticia possit diu durare. Ad primum est dicendum quod cum esuries iusticie
dono fortitudinis unde iustorum esuries iusticie semper fortitudinis fulcitur ne in via lassescat
sicut glossa habet virtus sine spiritu fortitudinis non impletur quia perveniendo ad iusticiam quasi
venerunt. Augustinus vero ideo esuriem iusticie dono fortitudinis adaptavit quantum de refectione et
operacio cum est robur virtutum possum tamen dici quod de fortitudine est ista esuries sicut de for-
titudine vis appetitive corporalis est esuries corporalis et de debilitate fastidium. et sicut de fortitudine
bellica est esuries certaminis sic de dono fortitudinis esuries iusticie in proposito quod certamen licet
Job vii° militia est vita hominis super terram. hec bellando impetratur illa peticione panis
nostri cottidianum etc. et quod sufflat spiritus accidie quod fortitudinis donum est ille panis in
cuius fortitudine ambulavit Helias xl diebus usque ad montem dei Oreb. Ad 2am est dicendum
quod actiones humane respiciunt possunt considerari. primo per comparacionem ad legislatorem quia
omnis legislator intendit cives bonos et virtuosos facere. 2o quantum ad ipsos prepositos et
executores legis a quibus officia pro gubernacione reipublice dispensantur. 3o quantum ad ipsos
cives quorum se alterutro indiget in iusticia politica et civili. Contingit enim unum habundare
in frumento et deficere in vino vel pecunia et de aliis econtrario. Quo ad legis datorem licet homo
esurire iusticiam legalem que secundum philosophum v° ethicorum est omnis virtus quia precipit actiones
omnium virtutum. precipit enim non fugere de prelio quod est actus fortitudinis et non mechari quod
est actus temperancie et non percutere vel iniuriari iniuste alteri quod est actus mansuetudinis
et universaliter precipit implere omnem virtutem et vitari omnem maliciam. Unde dicit philosophus
quod est hec legalis iusticia preclarissima virtutum et neque vesperus neque lucifer est
ita admirabilis. sic ipsa econtrario ad dignitatum et officiorum distribucionem debet esurire
iusticiam distributivam. Cum enim contingat homines esse acceptores personarum dispen-
santes quando officia iniusta ad gubernacionem reipublice indignis dimissis dignis
ut fiat talis dispensacio sine personarum acceptione esurienda est iusticia distributiva
que distribuit unicuique remota affectione et virtute considerata. Unde dictum est
Moysi Exodi xviii° Elige de omni plebe viros sapientes et timentes deum in quibus
sit veritas et qui oderunt avariciam et constituas super populum ut iudicent populum sine
personarum acceptione. 3o quantum ad cives ad invicem conversantes in emptionibus et
vendicionibus debet homo esurire iusticiam commutativam ut ita commutet res iuste
ad invicem ut non sit fraus in substancia vendendo aurichalcum pro auro et alium
mica pro oleo olive. in qualitate vendendo rem infirmam pro firma vel in quantitate
vendendo pondus parvum pro magno. et sic patet quod omnes modos iniusticie debet
esurire detestando. Ad 2am est dicendum quod sicut dictum est in actionibus hominum ad invicem
conversancium triplex est iusticia necessaria. prima legalis et generalis in bonorum omnium observa-
cione et malorum omnium evitacione. 2a specialis distributiva in officiorum dispensacione. 3a
specialis commutativa in rerum ad invicem vendicione et empcione. Regnum ergo vel civitas
que non est aliud quam quedam ordinata congregacio hominum ad invicem in vita politica
et civili. ista triplici iusticia indiget. primo generali legali quia si in regno negligantur
opera virtuosa et non fiat implecio legis et observancia eorum que pertinet ad dei cultum
et bonos mores et sinat fieri iniusticias dolos et iniurias violentas necessario oportet
deficere quia ipsa iusticia generalis est omne bonum et mandat omnem virtutem operari. Et
iniusticia generalis perpetrata est omne malum et sinit fieri omne vicium. Et quia ut scribitur
v° ethicorum malum seipsum destruit et si integrum sit importabile fit non possunt regni
talis congregacio vel civitas portari diu in quo omne malum fiet in ea. Unde scribitur primo
politicorum quod iniusticia legalis vel generalis est crudelissima et sevissima habens arma
Et Ecclesiastici x° dicitur quod regnum et civitas transfertur a gente in gentem propter iniusticias

384

violencias et diversos dolos. Secundo indiget iusticia distributiva, quia si officia et omnia
que sunt ordinata in regno et in civitate ad conservacionem reipublice dispensantur et distri-
buuntur iuvenibus et indisciplinatis dimissis prudentibus et senioribus, tunc stulti, ut dicit philosophus,
nesciunt pati fortunam et nesciunt uti dominio et principatu, racione opposita civitatem dissipant
et male tractant. Unde scribitur Prover. [illegible] quod homines pestilentes dissipant civitatem. Sa-
pientes vero avertunt furorem. Tercia cum principatus, ut dicit philosophus, virum ostendit, quod dominio
et officio aliquis cognoscatur aliquis si est rectus vel obliquus et si civitas quod principatu
eius leditur vel edificatur. Tercio indiget iusticia commutativa quia si homines volunt res
aliorum violenter rapere vel usurpare nulla recompensacione facta, quia aliquis equum vel bovem
vult accipere non dando precium vel domum vult inhabitare non solvendo pensionem et agrum alterius
possidere absque aliqua commutacione, omnibus quod constat quod talibus personis carentibus tali commutativa
iusticia statim desinat vel parum subsistat. Et recitat cum philosophus, ut dicit Policraticus, quod cum quidam
rex partem sui regni dimisisset quia iniuste tenebatur et iniusto titulo possidebat, increpatus
fortiter ab uxore sua, quod debet verecundari quod regnum minus dimitteret filiis quam ipse a suo pre
accepisset, respondit rex quod si minus dimittebat in quantitate, maius tamen temporis diuturnitate. quod vere
ita est, dicente spiritu sancto: divicie iniuste et per rapinam usuram et fraudem festinat con-
gregate in modico tempore diminuuntur, sed que paulatim manu iuste colliguntur semper multiplicantur et
augentur et crescunt. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Hic ponitur beatitudo per-
ficiens hominem respectu proximi in hiis que sunt extra eum. In talibus autem homo se habet pri-
mo bonus per liberalitatem in mediocribus et primis donis et per magnificenciam in excellentibus
et magnis donis. Sed excellencius hoc fit per bonitatem que vocatur misericordia, cum defectum alterius
homo totaliter accipit quasi suum, unde dicitur misericors quasi habens cor miserum, cum sic accipit cor-
di defectum alterius quasi suum. Et convenienter post iusticiam ponitur misericordia, quia misericordia sine iusticia
tendit ad remissionem, iusticia sine misericordia tendit ad crudelitatem. Unde una cum alia miscetur
cum caritate. Unde glossa: iusticie lenitas est misericordia sed in iudicando ne iusticia nimis procedat,
et iusticia est virtus misericordie cum rebus ne nimis vilescat. Additur autem misericordia super
iusticiam quia per iusticiam redduntur debita, per misericordiam dantur gracia. Est autem misericordia, ut dicit Augustinus
de civitate dei, aliene miserie in nostro corde compassio. Unde dicuntur misericordes quasi miserum
cor habentes, et alterius miseriam tamquam suam reputant, de malo alterius quasi de suo dolent.
Alia est dimittere iniurias illatas ac omnem rancorem et odium et dare cuique [illegible]
spirituale et corporale subsidium. Misericordia autem exhibenda iste est ordo ut primo sit super malo
ipsius. Unde dicit Ysidorus de summo bono: Nullus alteri vere misericors esse potest qui prius vivendo
sibi misericors non fuit. Qui enim sibi nequam cui bonus? quod dicit ille: nullus
est michi vicinior quam ego. Ideo pro omnibus defectibus dolere debeo. Deinde super
proximi malo, eius defectibus condolendo sive condescendendo. Omnis finis est per aliquod mal-
um [illegible] Christus pro nobis quoniam misericordia ductus se morti [dedit]. Est in triplex misericordia. Prima est hominis ad
seipsum per penitenciam. Ecclesiastici 30: miserere anime tue placens deo. Unde Gregorius super misericordiam
ad exhibendam multum duo per naturam: homo qui peccat et res que peccaverunt.
Sed cum incomparabiliter homo sit melior quam res, ita qui primo indiget compassionem quam
peccet, sed vitam suam a nescia non expendit, rem suam deo habuit et se peccato, id quod
magis est auctorem abstulit et quod magis est magis reservatur. Secunda est filialis ad deum
filium summi patris Ihesum Christum per compassionem, qui multa sustinuit pro nobis. Trenorum 1: O
vos omnes qui transitis per viam attendite et videte etc. Et Job 19: Miseremini
mei etc. Tercia est fraterna ad proximum per beneficenciam. Luc 6: Estote misericordes sicut pater vester misericors
est. De qua dicit Augustinus in sermone de adventu: Ideo [illegible] flagellum in frugibus quia
[illegible] [illegible] tibi deus [illegible] [illegible] [illegible] ego tibi dedi et ingratus es [illegible] tibi dedi auferam a te

et si potes viue sine me tibi dedi paupi no dedi ut te pbarem no q vndt dare
no herem ergo sic deus qui diuite et pauperem fecit et p te diuite paupem paste
volui comitarem te in bonis meis costitui fiat ergo inuicem q nt pdis et me qui
omia tibi dedi no offedis nt tuu solu dicas qd ambabz dedi nt solu comedas
qd ambabz creavi quod filys tuis fingis sinac pt omibz sufficit Si tui sut fily
quos tra pduat pba ecce ausco aurpelam mea heto tu labore tuu pulidias plu
nia meam et ancsilia tuum tua aufalam inutz mea et apparebit miseria tua Si tua
est tra mea e plimia plue ergo sup tram si potes ut pduat germe suu Si
potes fac oriri solem ut decoquat messe tua nt tra e tua sz mea q dnu
est tua et nota q aliq sut misericordes ex quada nali dulcre ad omes et ipimis
qz sit bonu no sz ty vtuosum et pstitu in gre vtutis q qnt homo z malis
aly tn hys maiz impedunt quos nalit diligut ex sanguine bnficio perdita vel cor
porum pulcitudine hic ecl malis quet aly sut qui ex dno pcepto omes ordinato
amoe diligut in deu et ppt deum et io dolet de eorum adusitatibz et qn possut
cis sbueniut et hec inclinat quiz ad opa cctilia mie pp exhibenda ppt deu
quz ad spualia et io ad misericordiam faciedam plud nos debet inducere p̄o dei mia
nultiplr nobis exhibita In pacioe qua nos redemit et si nos gaudeo nos miss
reddit libertas a morte ppetua quae no alys tpalit misereri et a multis
bnficys tpalibz vn ysidr ideo te deus fecit diuite ut sis dispensator bonorum que
tibi comisit ut ergo tibi sup est altera tua necitatem moderatiz dens vel indignis pan
pibz vn gordat basilius dicens diuiti Cur tu habundas iste vero mendicat nisi
ut bene dispensacionis merita consequeris ille vero pacie brauiis decoret est panis
famelici que tu tenes est tunica nudi qua tu in ytclam gsruas discalciati cal
ceus qui penes te marcesat indigetis argentum qd possides humatum ideo tot
pronus iniurias quotiens dare vales 2o nos debet monere lex gnalis et dna omibz
legenda de opibz mie In die iudicy qua exprimabit in ytolabiliter suis ait xpus esu
rivi et no dedistis michi manducare et solacio dyali vel dystoli qui nesciunt
hung latronis operitum meritum senciat sue impietatis flagellu q dr Jacobi scdo
Judicium sine mia fiet illi qui miam no fecit 3o nos debet monere ad miam nre
conformitas omes enim homines vnum principium ex vno pre sumus geniti et omes sumus
fily dei et io debemus spati admuicem sic si essemus fres germani nam infra dr omes
aut vas fres estis quanto ipa indigencia vel necessitas q homo q hy considerat propiam
miseriam facilius et libencius releuat alienam pubi xx^o cogitacione ecogita^re que sunt proximi tui 4o vtrum est per dulcedinem suorum sz pauperum amor et vnitas
ideo enim xpus assimilatur ad amorem pauperum qz qd eis sit reputatur sibi factum ait
xpus qd vni ex minimis meis fecistis michi fecistis vn igitur ad miam faciendam
pximis debz nos mone emolumentum qd hic exprimitur cogregamur In vita morte
et pg mortem In vita ad honorem tpalem multiplex luc vj^o date z dabitur
vobis pubi xviij^o qui dat paupi no indigebit qui aut despicit depcatum
sustinebit iniuriam pubi iij^a honora deum de tua sba et de pr fr. ic Secudo vz
ad peccatorum remissionem eccli iij^o [illegible] ut in ablue et sz in pdeo glaciem
solucr peccata tua Sicut eccli^a xx iij^o igne ardentem extinguit aqua et elemosina
resistit peccatis frustra enim ad deu manus extendit qui hac ad pauperem propasse
suo no extendit 3o ad peue debite p peccatis dimissione dan iiij^o peccata tua
elemosinis redime et iniquitates tuas misericordijs pauperum qto ad spacium pnie
plongacionem vn dt glo sup illud p^a ad thi iiij^to pietas ad omia valz Si ergo
mia serpiuntur si lubricos talis paciatur vapulabit quid sz no pibit vn vz ad
cronem expandicionem hec bonum confrange esuri pa tu ic et pulidit tue ...

Cra 31 per intelligere ... tempora

h et dominus exaudiet, clamabis et dicet assum, vir cum misericors multum deus sperare
de deo nisi illud ps. Ego sicut oliva fructifera in domo dei speravi in misericordia dei. Habet
cum deo sibi obligatum. Prouerbiorum xix fenerat domino qui miseretur pauperis et vicissitudinem
sua reddet ei. Sexto vero ad gratie infusionem ysaie lviii. Cum effuderis animam tuam esurienti
et animam afflictam impleueris orietur in tenebris lux tua et tenebre tue erunt sicut
meridies. Crisostomus cum peccatum sit tenebre sunt per eumdem aduenientem gratiam totus est lucidus
Octauo operis misericordie vero homini in morte. Primo quia ipsa elemosina sic homini in morte asso-
ciat. Ambrosius Non sunt bona hominis que secum ferre non potest. Sola misericordia comes est defunctorum
2o in comitatu viam demonstrat. Precedit enim faciem anime ut viam videat. ysaie lviii
frangere esurienti etc. Et anteibit ante faciem tuam iusticia tua et gloria domini colliget te. 3o dyabolum
oppugnat. Ecclesiastici xxix. Conclude elemosinam super scutum potentis et super lanceam aduersus inimicum
tuum pugnabit. Glossa super illud ps. Adiutor meus et refugium meum. Quod nulla re sic vincatur
dyabolus sicut de misericordia. Sicut enim manus opponitur ut pupilla custodiatur sic elemosina contra
iacula dyaboli se interponit et animam defendit. Et enim Crisostomus super Mattheum edificata
super firmam petram scilicet Christum edificata. Super illud Job xvii. Pone me domine iuxta te et
cuiusuis manus pugnet contra me. Quod dicit intelligis, Christo celum reseratur. Ipsa hanc figuram legitur
in Regum vi de Salomone fecit in ingressu oraculi duo ostia de lignis oliuarum. Quia
due sunt species misericordie scilicet spiritualis et temporalis vel duo in hoc de re [illegible] ascensio
ad deum gradus sunt per eos affectus. Ipsa signum huius fuit in montem oliueti celum
ascendit, viam inuisibilem ostendendo scilicet per opus misericordie figuratum in oliua. Vero celum
reserando regi patentes literas ostendit et putat quas omnibus contulit misericordiam. Ideo
quia beati misericordes etc. Nam hec literas putando apud regem pro homine orat et interpellat.
Ecclesiastici xxix Conclude elemosinam in sinu pauperis et hec pro te orabit. Nono mediam
et locum debitum impetrat. Ecclesiastici xvii. Omnis misericordia faciet vnicuique locum secundum meritum
operum suorum et secundum intellectum peregrinationis illius. Decimo opus misericordie vero homini prodest
valebit. Nisi illud ps. Iocundus homo qui miseretur etc. Habent enim misericordes magnam iocun-
ditatem de operibus misericordie. Quia opus laudandum dignificabit eos. De quo Thobie Esurienti et
qui te nudum conspicientem. Ideo dicitur in ps. Iocundus homo etc qui sibi ipsi videbunt. Deinde
per ipsis videbit. Quia vnum communis [illegible] fecisti etc. Et habent gaudium stabile
etc. Quia misericordes non mouebuntur in illo timendo iudicio. Qui verus colorum
serenitatem et tribulationem ventorum [illegible] non timebunt. Ideo dicitur ab auditione mala non timebit.
In memoria eterna erit iustus etc. Item a Christo et omnibus sanctis eternaliter laudabitur. Ps.
lxxx [illegible] in filiis asser sit placens fratribus suis. Tinguat in oleo pedem suum
firmum et ea calciamentum eius. Per asser quod lignum interpretatur misericors intelligitur. De quibus
ideo dicitur Benedictus in filiis. Talis enim asser benedictus illa vero benedicere benedicere
benediciti etc. Et habent societatem ad sanctos. Ideo dicitur sit placens fratribus suis. Luce
xvi. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Apparet tamen quod tales misericordes
tinguunt vero pedem calciatum ferro, religionis esse et vtrumque tamen in oleo vero
omne metallum ferro domatur. Hec ab dicitur in diem extremi sibi necessaria
bona, inspiciatur igitur sui ipsius qui vult alios nudos exhibere. Ecclesiastici xxx

Misericors anime tue placens deo Sed aliud est calcaria ere quia vana gloria suppeditat
et supplantat. Nam et est sonora Campana enim sunt et illi qui si bona aliqua faciunt
mox inde gloriam praedicant Contra quos dicitur Mat v Sunt sicut cimbala et campanarum
more inde gloriantur. Contra quos Mat xxiii omnia
et in manibus qui faciunt bona propter ostentationem ut ab hominibus videantur Mat xxiii omnia
autem opera sua faciunt ut videantur ab hominibus Sancti autem viri habent pedes calciatos ere
quia sua opera a favore hominum celant et si opus est in aperto · mittere tamen manum in
occulto utrumque autem pedem oleo tingunt quia habent affectum misericordie in opere et dolore
compassionis in corde · Elemosina opus misericordie defendit ab inferno · i · a morte anime Thob quarto
Elemosina ab omni peccato et a morte liberat et non patietur animam ire in tenebras Sed dicit
in viam claritatis eterne Ad quam studiose tota mente insistere debemus et in omnibus nostra
qui indigemus Haec virtus talis est quod ea patribus deo qui propria alterius · unde dicitur deus cum propriis
est misericors et potens · Habet enim misericordia prudentem negociatorem sine operatione / nam de malis aliorum
meliorat de sordibus lavat de paupertate ditat de infirmitate sanat de omni alemate
propria cum omnibus operatur et omnia onera portare nititur et quanto plura et pluribus onerata
sumit tanto plus lucratur et velocius currit · vo dicit apostolus ad Gal vi° Alter alterius
onera portate Et nota quod misericors homo ad instar prudentis mercatoris comparat tam
nam mutuat libenter regi qui potest sibi capitale valde duplum restituere usuras et
lucra solvere Talis rex liberalis est deus qui mercatoribus suis consuevit capitale red-
dere sed gratiam offendendo dampna restituit etiam remittendo usuras solvere gloriam et vitam
eternam largiendo · De ista mercatura dicitur Mat xxv prudentes virgines acceperunt oleum in
vasis suis cum lampadibus s. oleum misericordie et compassionis in vasis suis · i · in interioribus
vasibus cordis quia sicut ignis sine oleo non ardet in lampade Sic ignis caritatis sine oleo
misericordie non ardet in corde Hanc mercationem docuit summus mercator xpus Mat xix illi
iuveni dicens · vade et vende omnia que habes et da pauperibus Hoc etiam misericors ad modum
boni et industrii mercatoris renovat et commutat veteres mercaturas in novas et viles
in preciosas et quodammodo timetur deum in sua negociacione quia pro calice aque
frigide recipit torrentem voluptatis eterne · unde dicit Augustinus plus potum et accipe celum
ro dicitur Luce vi Sed timetur me in negociatione sua offerunt Deo misericordia cum laudat rec
in nomine · unde nota quod due virtutes valde copiose et plene veniunt ad iudicium xpi
ad palentem accipient valde copiosam s. caritas et misericordia Caritas enim aliena bona facit
sua Mag̃ · ad Pāte · praeceptis ergo si omnium timentium te domine Misericordia aliena mala facit
sua Mag̃ · d. Sicut potum passionem et consolationem Haec enim est lex fidelium mercatorum
ut sicut sunt socii in lucro ita sint in dampno Item nota quod misericordia est virtus que
caritas superat · modus qui veri liberat · Primo igitur misericordia est virtus ceteris supravis
et nota quod spiritualiter excellit tres virtutes inter alias excellentes s. primam quia immolat
corpus misericordia vero animam · vo dicit Apostolus 1a ad Thimo iiii° Corporalis exercitatio sed
parva ad modicum utilis est s. respective · pietas autem ad omnia valet promissionem
habens vite que nunc est et eterne etc · Misericordia etiam superat castitatem in eo quod castitas est
fluminis divine putei vel bonitatis et currit contenta alveis suis et non excepit quam ripas
quia solum bona diligit et sua communicat bonis · pietas vero et misericordia quasi ripas
inundat et sua bonis et malis communicat et non solum bona proximorum sed etiam
mala libentissime portat Juxta apostolum ad Cor̃ xi° Quis infirmatur et ego non
infirmor quis scandalizatur et ego non uror · Misericordia etiam superat iustitiam
et ut magis haec de curia iustitie si est peccatori ~~peccatore~~ suspecta licet ad curiam
misericordiae appellacionem ut dicit Bern Nam dicit Jacobus Misericordia superexaltat iudicium et de hac
excellenti misericordie respectu aliarum virtutum ut dicitur in ps° Miserationes eius super
omnia opera eius Secundo misericordia est modus absolutionis optimus liberans reum et obligans

dominum Deum namque liberat a delicto vel debito decem milium talentorum. Et quod fieri
n[illegible] de iniuste acquisitis vide supra de summo bono. Sed cum iniuste tollit multis
iniuste tenuit; magnum scelus est res pauperum donare divitibus et de eis acquirere potentum
favores; [illegible] aquam tollere et per eam flumina rigare. Sed an elemosina possit fieri de
illicite acquisitis. Thomas 2a 2e q. xxxii arti. viiio. Respondet quod triplex modo aliquid potest acquiri
illicite quod subest restitutioni et [illegible] tenetur sibi restitutio ut depredatio
et furto. 2o aliquid acquiritur illicite potest quod subest restitutioni non ei [illegible] debetur a quo
recepit ut quia alter contra iustitiam dedit et alter contra iustitiam accepit in symonia et in
talibus in quibus datio et acceptio est contra legem. 3o aliquid potest acquiri non quia acquisitio
sit illicita sed actus per quem acquiritur est illicitus et contra legem dei ut in meretricio quia
mulier recipiendo pecuniam pro sua turpia non agit iniuste. Primo casu de acquisito non potest
fieri elemosina; in 2o debet fieri; in 3o casu potest fieri elemosina; tamen in hoc casu [illegible] ad
altare fieri non potest, tum propter scandalum, tum propter [illegible] reverentiam. Sed quid si
quis trahit aliquem ad ludum cupiditate lucrandi et fraudulenter lucratur aliquid ab eo
dico quod tenetur illi restitutionem quem fraudavit. Sed qui traditur ad ludum lucratur dico
quod non illi tenetur restituere nec iuste potest retinere sed debet propter deum. Sed de personis
que possunt facere elemosinas. Nota quod ille qui est sub potestate alicuius constitutus de illa re
2m quam superiori subiacet elemosinam facere non debet nisi commissum ei a superiore principaliter
fuerit. Si quis autem habet aliquid 2m quod potestati superioris non subsit de hoc potest facere elemosinam.
Sic monachus non potest facere elemosinam nisi habeat administrationem a superiore sibi commissam.
Et nec uxor sine licentia mariti de bonis communibus; si autem propria habet potest. Nec
filius familias sine patris consensu nec famulus. Ab hiis tamen omnibus casus extreme necessitatis
excipiuntur quia tunc est sub precepto et dare elemosinas de superfluo, alias autem est de consilio.
Thomas ibidem vi. arti. [illegible] si alias tamen sibi de propriis bonis sufficit
alius largiendo quod de residuo non possit vitam transigere convenientem 2m statum proprium.
Sed multum habet [illegible] potest impleri a paupere. Respondetur quod potest. Unde Augustinus super psalmos
dicit de paupere non habet [illegible] sed habet [illegible] calicem de aqua frigida ero-
gat et non finitur. Dat enim benivolentiam [illegible] consilium vel auxilium vel orat
pro tribulato et forte magis ipse exaudiatur quam qui panem porrigit. Debet ergo unus-
quisque fidelis cui suppetunt res temporales opus misericordie operari in pauperes elemosinas largi-
endo ut per hoc deum creatorem omnium ad rependendum sibi debitorem faciat. Quia quod
pauperibus tribuitur in gazophilacium christi mittitur et in manum dei ponitur. De hoc [illegible] Augustinus
ut ait dicit tibi christus: da michi de eo quod dedi tibi; de meo quero et michi non
donas. Da et reddo; habuisti me largitorem, facito debitorem. Haec Augustinus. Item dicit
manus pauperum gazophilacium christi. Unde quod in manum pauperis ponitur in gazophi-
lacium christi mittitur; ymo quod plus est in manum dei ponitur et iam amitti non potest
ei qui dedit [illegible] non potest qui de manu sua [illegible] nec possit eruere. Haec Augustinus. Si
vero aliquis religiosus est vel pauper non habet unde tribuat necessitatem patienti, debet tamen
facere quod in se est, videlicet compassionem circa proximos necessitatem patientibus exhibendo, quia
non multum minoris est meriti quod corde proximo compati quam ei substantiam [illegible] tribuere.
Unde dicit beatus Gregorius: Optiora largitur [illegible] exteriorem [illegible] prebuit; qui autem fletum
et compassionem proximo tribuit ei etiam aliquid de semetipso dedit. Haec Gregorius. Omni ergo
[illegible] a deo [illegible] [illegible] opus [illegible] et misericordie proximo impendere studeat.
De quo dicit Richardus: Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Si ergo vis misericordiam
accipere misericordiam exhibe. Dimittite [illegible] et dimittetur [illegible], 2m [illegible]
[illegible] vobis. Beati quoque misericordes qui aliis in [illegible] suis assistunt
et eos in possibilitatem suam defendunt et protegunt. Haec Richardus. Et est notandum
quod septem sunt opera misericordie corporalia et septem spiritualia. Corporalia sunt ista scilicet
esurientem pascere, sitientem potare, nudum vestire, hospitem colligere, infirmum

vij [illegible] de [illegible] dei [illegible]

visitare, vinctos liberare, mortuos sepelire. Septem de istis narrantur Matthei xxv° et
septimum Thobie xii°. Septem spiritualia sunt ista, scilicet peccanti dimittere, peccatorem cor-
rigere, pro peccatore orare, ignorantes instruere, hesitanti consulere, lugentibus consolari,
portare. Ad omnes affectus cordis comparantur hec, et in figura horum Apocalipsis 1° dicitur: Vidi similitudinem
hominis aliter in medio vii candelabrorum aureorum, et habebat in dextera sua septem stel-
las. Filius hominis dicitur homo pius corde, quia in persona eius pictus est. Sed homo sicut
crudelitas leonis. Candelabra aurea significant vii opera misericordie corporalia, que sunt ut
aurum preciosum. Septem stelle que sunt in dextera sunt septem opera misericordie spiritualia, in
corde hominis pie lucentia tamquam sydera radiosa. Addit ad premium quoniam ipsi misericordiam conse-
quentur a deo; quia misericordia que impedimentum premio. Unde dicit Hylarius: Iustum enim deus beneo-
lentie nostre in summo delectari affectu, ut misericordiam suam sit solis misericordibus prestituens. Et Ambrosius
dicit: Summa misericordie dicit esse beatos, ordines virtutum misericordia dei preveniri. Non
dicit maiorem misericordes, dicit esse beatos, ordines vindicans. Nunc misericordia dei cum precurreret non
posse nisi et ipse misericors fuit, et iterum videtur esse equalis retributio, sed et multo
maior. Non enim equalis est misericordia humana et divina, vel ipsi misericordiam consequentur scilicet in futuro
ubi ab omni miseria culpe et pene sublevabuntur. Et in hoc seculo ubi eis culpa
remittitur et gratia largitur, conferuntur temporalia et sublevantur a multiplici miseria, sunt status
iste patitur et saluti spirituali expedire videtur. Et dicit Ieronimus ad Nepocianum: Non memini
me esse mala morte mortuum qui libenter opera pietatis exercuit. Habet enim multos
intercessores, et quia impossibile est multorum preces non exaudiri. Consequitur enim misericordiam misericors
in adeptione glorie. Publicius Romanorum viii°: Animi inferret pauperi beatus est, quia vult condignum
retribuetur ei, sicut quod dicitur ad Romanos viii°: Non sunt condigne passiones huius temporis ad
futuram gloriam que revelabitur in vobis. Et hec beatitudo est confessorum generaliter loquendo
de confessoribus, episcopis, misericordia libenter. Vii quarto Iacobi: Homo qui misertus est et commodat.
Dubitatur utrum misericordie cui debetur beatitudo debeat esse annexa iustitia. Ad quod
videtur quod quedam misericordia est in subventione indigentie, quedam in remissione iniu-
rie, et quedam in placatione dimisse offense, que triplex misericordia includitur in ista
misericordia cui beatitudo promittitur. Unde dicit Ieronimus quod misericordia hec esse intelligitur non solum in eleemo-
sinis sed etiam in illo qui miseretur fratris peccato et in illo qui miseriam alterius quasi suam
reputat. In misericordia igitur prima qua homo subvenit per eleemosinam miserie alterius debet
esse annexa iustitia, quia tenetur homo debitum subvenire prius suo indigenti quam alteri
preposito quod utrique esset equalis conditionis. Sed si alter esset magis utilis ecclesie, dicunt
aliqui quod in tali casu prius exponeret quam patri. In secunda vero misericordia annexa debet esse
iustitia, quia si peccati delictum ex corde pie et sibi indulgere, quod est opus
misericordie, quod tamen non satisfaciunt debita temporalis iustitie; tepidum sed solum etiam disceptionum.
Sed in tertia misericordia semper debet esse annexa iustitia, exemplum Exodi xxxii° Moyses in placando
deum offensum per populi transgressionem sic fecit misericordiam dicendo: Aut dimitte eis hanc
noxam aut dele me de libro quem scripsisti. Quantum de iustitia dei nichil dimisit,
quoniam ait: Accingat unusquisque gladium suum et interficiat quilibet fratrem suum et proximum
suum contra se venientem. Et sic omni misericordie cui debetur beatitudo debet esse iustitia annexa.
Sed ex quibus utique donum consilii corrigendi gratie beatitudinis. Videtur quod quia dicit Augustinus in libro
de sermone domini in monte: Consilium convenit misericordibus, quia unicum remedium est de
tantis malis eripi dimittere aliis et dare. Nam dicit beatus Thomas: Consilium proprie est
de hiis que sunt utilia ad finem. Hoc autem facit misericordia. Unde dicitur i ad Thimotheum iiii°:
Pietas ad omnia valet. Et dicit Glosa: Quia egent spiritu consilii, sine quo nec consistere
misereri, iniurium est sui miserere. Summus est pro alio mori, cuius est misericordie ut
unusquisque incipiat a se, sumens quod per se infirmat per peccatoribus mortuus, quod misericordia
dicitur vobis: Estote misericordes sicut et pater vester misericors est. Et hoc donum impetrat
illa petitio: Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra, id est ut sicut misericordes aliis sic
celestes sunt misericordes. Et quod sufficiat spiritus avarie, Sequitur. Dec[imum]

mundo corde

Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. Hic ordinatur homo respectu dei primo quantum ad intel-
lectum ipsum speculando, secundo quantum ad affectum ipsum amando, ibi Beati pacifici. Circa primum
advertendum quod in speculatione divina habet se homo modo quadruplici. Primo per virtutes intellectua-
les que sunt scientie speculative et potissime per metaphysicam que docet per creaturas divinas
quantitates considerare ut patet primo metaphysice ubi philosophus ostendit unum deum esse eternum actu
purum viventem vita nobilissima perpetua et optima, sed hec est solum considerando deum
ex creaturis talium sicut dicit apostolus ad Ro. primo Invisibilia dei per ea que facta sunt intellecta
conspiciuntur. Secundo excellentissime licet hec fiat per beatitudinem que est mundicia cordis et ideo incipit
ponitur mundicia cordis quam homo ad ymaginem dei factus vi die amisit quem christus
perditum post eternitatem mundi redemit suo sanguine et lavit et mundavit, et multo
sapientius perditam quia sine perditis [illegible] mundum non habetur. Dicit hic Beati mundo corde est
non arguit conscientia peccatorum maxime mortalium quia licet vita sine venialibus vix transitur et
bene dicit corde non superficie tantum. Unde duplex est mundicia scilicet ficta et vera. Ficta mundicia
est superficialis mundicia ut mundicia phariseorum de qua ait xxiii Ve vobis scribe et pharisei
ypocrite qui mundatis quod foris est calicis et parapsidis, intus autem pleni estis rapina
et immundicia. Tu pharisee ceca munda prius illud quod intus est calicis et parapsidis
ut fiat et illud quod foris est mundum. Secunda mundicia vera hec est illa [illegible] de
[illegible] cordis de qua proverbiorum xxii Qui diligit cordis mundiciam habebit amicum regem.
Alia est mundicia operis Job xxii Salvabitur innocens, salvabitur autem in mundicia
manuum suarum. Unde concordat Chrisostomus super [illegible] ait sex quedam sunt munda ut primum aer
sine nube superbie ut domus purgata sine palea avaricie ut speculum clarum sine
macula luxurie ut vas planum et solidum sine ruptura iracundie, iracundi enim di-
srupti sunt a deo et dampnosi in proximis [illegible] ut pellis bene parata sine pinguedine
gule ut pulcher oculus sine albugine invidie ut argentum igne probatum sine rubi-
gine accidie, qui enim hiis grossis peccatis sunt carentes sunt bene mundi corde. Et dicit
quidam doctor in summa virtutum: mundicia cordis est ubique [illegible] hominis integritas divina
dilectione [illegible] integritas hominis interioris ut homo sit integer et mundus
in animo et affectibus et exterius optimus in operibus. Et ad hanc mundiciam consequendam vel
in eis [illegible] quantum dominus ubi auditus frequens vel lectio unde Jo. xv Dixit ihesus discipulis: Vos
mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Et eodem xvii Sanctifica eos in veritate, sermo tuus
veritas est. Duplex, scilicet sermo domini ad mundiciam et quod ostendit maculas cordis. Et
ideo hic dicitur speculum. Secundo quia dat aquam gratie proverbiorum xviii doctrina bona dat gratiam.
Et signatum est per lavatorium de quo legitur Exodi xxx xxxviii quod habebat specula
optima in quibus ingredientes tabernaculum mundiciam [illegible] inde petebant et intus acce-
dentes lavabant. Sapientie studium ad mundiciam scilicet quod tollit omnem quod est occasio inmun-
dicie scilicet omnem temptationem et cogitationem malorum et motuum sententia est quorum per
[illegible] super [illegible] intrans sapientia dominum spiritum carnis instituat proficiat nisi
sapientia quam in omnibus nullum melius. Item est contritio cordis ex qua est aqua lacrimarum vel
tamen scilicet ad mundiciam quia homo sic abluat aqua [illegible] aque ad [illegible]
est unus memor sed [illegible] mortis vel temporalis vel eterne vel eciam memor domine mortis
per singulas noctes lintheamina illius lecti in quo tantus [illegible]
hanc ablutionem non [illegible] facit David [illegible] lavabo per singulas
noctes lectum meum. Item est frequens confessio. Confessionis mundicia est templum spirituale quod
figuratum est i Machabeorum iiii ubi legitur quod Judas mundavit templum a gentibus [illegible]
Judas enim confitens interpretatur. Attendenda vero sunt verba que ibi dicit Judas [illegible]
[illegible] sunt inimici nostri ascendamus nunc mundare sancta et renovare. Contritio [illegible] mundi-
tione inde processit. Et contritio de peccatis est ex auditu ubi dominus homo [illegible]

sua [illegible] exceptis [illegible] sua
et autem amicis sua
et quia eorum superbie alios imperet sicut includitur dz dicit i.
superior ad platus dz ei viri [illegible] et si ad secretum utique pertinet
Ezech. 3 [illegible] filius hominis [illegible] vel subditus morte morietur
sanguinem eius de manu tua [illegible] ut dente ut ungue ut cornu et
[illegible] comparantur hec due virtutes [illegible] sunt humilitas
et mititas maxime in Christo [illegible] Mat. xi discite a me quia
mitis sum et humilis corde in nativitate mitis in passione et post
ad [illegible] de [illegible] ipsa [illegible] ~~[illegible]~~
[illegible] ad [illegible] qui [illegible] ad maledicere [illegible]
[illegible] sancti [illegible]

Et unusquisque non intemperati esse [illegible] salva veritate
richardus in [illegible] prius de delectabilibus respectu [illegible]
[illegible] quod maior [illegible] secundo [illegible] de delectabilibus [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] fiat [illegible]
[illegible]
[illegible] edificat [illegible]
[illegible] de delectabilibus [illegible] non [illegible]
[illegible] veritate

predicat confessionem peccatorum in psalmo: Facta est Judea sanctificacio eius. Et quarti Regum v°
Vade et lava septies in Jordane. Septies in Jordane lavatur qui humiliter confitetur
septem criminalia peccata. Unde in exemplis ad quandam virginem dicitur: Audi cui placeas ama,
unde placeas ama confessionem si affectas decorem. Confessioni enim iungitur decor
et pulchritudo in psalmo: Confessionem et decorem induisti. Et utraque confessio et
pulchritudo in conspectu eius. Et re vera ubi confessio ibi pulchritudo et decor. Quartum est
vite austeritas tam in victu quam in vestitu. Unde cum videmus quod confricacio panni
asperi facit et confirmat mundiciam eius, sic austeritas vite valet ad mundiciam anime.
Exemplum habemus de sancto Johanne Baptista Mathei iii°: Ipse autem habebat vestimentum de pilis camelorum
et zonam pelliceam circa lumbos suos. Docebat enim quod asperitas faciebat cor mundum.
Quintum quod multum disponit ad mundiciam cordis est lima correctionis. Nam sicut
lima mundat ferrum a rubigine sic correctio cor a labe. Unde Gregorius: Ille solus ...
mens est qui cum ad victum districti iudicii maculas suas metus tergit. Sunt tamen quidam
qui a lima correctionis ex qua debuerant contrahere mundiciam potius contrahunt rubiginem
dum de correctione indignantur et deteriores fiunt. De quibus dicitur in psalmo: Dissipati
sunt nec ab emendacione vel emundacione, id est unde debuerunt emendari vel emundari. Sextum
est ignis tribulacionis vel afflictionis quo dominus purgat illos quos aurum et ar-
gentum reputat. Nam sicut ignis reddit aurum purum sic tribulacio facit cor mundum.
[illegible] probasti me sicut aurum et argentum. Sed sunt quidam qui ab igne tribula-
cionis non mundantur sed uruntur. Tales non sunt aurum sed scoria, non granum sed palea.
Unde multum possunt timere illud Mathei iii°: Paleas autem comburet igne inextinguibili.
Et dicitur iam ergo cum propter hoc detestanda est immundicia mundicie opposita. Primo
propter rei dignitatem que est anima racionalis ad ymaginem dei creata quam
peccatum inquinat. Si enim iste est puniendus qui ex proposito ymaginem terreni regis in
luto proicit que est mortua, plus qui fedat ymaginem vivam dei. Secundo
propter difficultatem abluendi, quia peccatum mortale non potest abluere tota aqua que
sub celo est, nisi descendat aqua nova salutaris de celo dei gracia que cor
moveat, contricionem tribuat et peccatum tollat. De qua dicitur in psalmo: Asperges me domine v
Hec autem cordis mundicia reperitur in virginibus, in viduis et coniugatis et viris
ecclesiasticis. De primis scilicet de virginibus legitur xxxii q. i Nuptie in textu et in
glossa. Sed virginitas replet paradisum, nuptie mundum. Quia virginitas soror
est angelorum quia ibi omnes erunt virgines. Unde contineri vero glossa i ad Corinthios vii°.
Et est castitas omnibus de viduis supergreditur castitatem virginum. Hanc ...
propter quod homines angelis applaudunt. Maior tamen est victoria virginum quam angelorum,
quia angeli sine impugnacione carnis vivunt, virgines in carne triumphant.
Unde dicit [illegible] de virgine angelicam hanc vitam ... in carne. Sed queritur
utrum virginitas sit maioris meriti quam castitas coniugalis. Richardus super iiii°
Sententiarum distinctione xxxiii videtur dicit quod loquitur de habitibus scilicet cum habitus virginitatis
sit maioris meriti quam habitus coniugalis castitatis. Dicendum est quod habitus virginitatis
est habitus castitatis perfectus, sed habitus coniugalis est habitus castitatis imperfectus. Illud
autem quod est perfectum est maioris meriti quam imperfectum vel inperfectum. Et status perfectus
est maioris meriti quam imperfectus. Sed queritur utrum maioris meriti sit status abstinencie
ab omni venerea delectacione quam status coniugatorum. Et videtur
quod hii duo status possunt referri ad idem tempus vel ad diversa tempora. Si primo modo aut
referuntur ad tempus legis scripte et sic maioris meriti fuit status coniugatorum quam ab

omni venerea delectatione abstinentium. Unde status coniugatorum tunc proficiebat et virginum
prohibebatur propter fidelium multiplicationem. Sed nunc tempore legis evangelice quod est tempus multi-
plicationis per spiritualem generationem maioris meriti est status ab omni venerea delecta-
tione abstinentium quam coniugatorum. Si autem illi duo status referuntur ad diversa tempora ut
status coniugatorum ad tempus legis scripte et status abstinentium ad tempus evangelice legis
sic quilibet status in suo esse optimo conditio unus alteri non preferetur. Unde Augustinus in
libro de statu coniugali dicit non est impar meritum continentie in Johanne qui nullas
expertus est nuptias et in Abraham qui filios genuit. Sed loquendo de tempore evangelice
legis tunc multis scripturis et auctoribus et rationibus patet excellentia virginitatis. Unde Jeronimus
contra Jovinianum dicit hunc finisse errorem Joviniani qui posuit virginitatem non esse
matrimonio preferendam qui destruitur eo quod cum elegit matrem virginem et mater fuit
virginitatem contulit tamquam melius bonum. Unde dicit quod multipliciter beatior est si per-
manserit 2m [illegible] consilium et rationibus patet primum quia bonum divinum est potius humano
secundum quia bonum anime preferendum bono corporis. Tertio quia bonum vite contemplative preferendum
bono vite active et quia potest esse maior gloria mortalium in terra scilicet in carne ducere
angelicam vitam quod alii tamen sperant post hanc vitam. Unde Jeronimus contra Jovinianum
propter illud capitulum xxii et hic ipse: In resurrectione non nubent neque nubentur sed sunt sicut
erunt angeli dei. Quod alii postea in celis futuri sunt hoc virgines in terris esse
ceperunt. Si angelorum nobis similitudo promittitur inter angelos autem non est sexus diver-
sitas aut sine sexu erimus quod angeli sunt aut certe quod liquide comprobat apostolus resur-
gentes in suo sexu sexus non fungebunt officio. Et Jeronimus in sermone ad Paulam
et Eustochium sic incipit: Hec vita nobis de celo fluxit quod pro ipsa esse [illegible]
propter virginem nec [illegible] ipsum [illegible] de celo quesistis que vobis de celo
sponsum petistis. Hanc gloriam scilicet angelice vite habent in presenti virgines. Sed illis
[illegible] est gloria in futuro Apocalypsis xiiii hii sunt qui cum mulieribus non sunt coinqui-
nati. Virgines enim sunt et sequuntur agnum quocumque ierit. Agnus enim proprius genera-
tione virginali. Virgines enim sequi agnum quocumque ierit est imitari ipsum non
solum in integritate mentis sed etiam in integritate carnis. Unde dico quod violenti virginitate
dampnabile est nimis et [illegible] ad te sicut peccatum mortale. Ideo quia rapit
sponsam deo et non potest eam sic restituere. Peccatum enim [illegible] non dimittitur nisi
ablatum restituatur. Et dispositum puellam et volentem caste vivere nemo
debet retrahere. Sed ex quo est tam magnum bonum nullus ipsum vel amplius re-
gulam [illegible] impedire nisi subsit impedimentum tale ex quo magis [illegible] et viole-
ta [illegible] a bono incepto. Ideo [illegible] nolite prohibere bonum facere vo-
lentem sed si potes et ipse fac. Sed cum propter castitatem servanda [illegible] indiget consilio
et longa deliberatione. Respondeo cum Thoma 2a 2e q [illegible] articulo ultimo. Quod diuturna
deliberatio et multorum consilium requiruntur in magnis factis et dubiis ut dicit philosophus
in ethicis. In certis autem et determinatis consilium non requiritur. In abstinentia autem
castitatis et in ingressu religionis duo consideranda. Primo castitatem ~~in~~ castitatem in se
et quod castitas est melius bonum quam coniugium quod ipsius et apostolus determinat consilium
de isto tamquam meliori. Unde Augustinus libro de verbis domini vocat te oriens christus
et tu attendis ad occidentem et ad hominem mortalem et errare patentem. Et ideo
non est locus dubitationis [illegible] hic [illegible] nemo mittens manum et aspici-
at ad retro qui diluvium querit remedium domum et ad propinquos consulendi. Cum
Thoma alio modo potest considerari castitas vel ingressus religionis per comparationem ad
vires illius qui talia vult attemptare. Et sic etiam non est locus dubitationis
de talibus quia tales non confidunt propria virtute se posse in bono subsistere sed
auxilio virtutis divine cum id Ysaie xl qui sperant in domino mutabunt fortitudinem.

assumunt pennas

laborabunt
assumet pennas sicut aquile et non ambulabunt et non deficient Quia aut per via
continencie maxime carnalibus est arduum et difficile iter ut dicitur illud est prop Non
omnes capiunt hoc verbum sed quibus datum est a deo vnde volentes per eam maxime oportet
aliqua impedimenta vitare per que a prosecucione huius itineris possent impediri primum
impedimentum continencie generale est ex parte corporis quia caro concupiscit aduersus spiritum et cetera ad gall
v to opera aut carnis ut ibi dicitur sunt fornicacio inmundicia inpudicia luxuria et cetera et
aut caro fouetur cibis delicatis et mollibus vestimentis tanto concupiscencia magis crescit
volentes ergo viam continencie comprehendere oportet eos carnem a delicijs abstinere et ipsam vigi
lijs ieiunijs et plagis castigare j ad cor ix castigo corpus meum et in seruitutem redi
go et cetera Vnde dicit Ambrosius in quodam sermone de Quadragesima Fames amica est virginitatis et lasci
vie inimica saturitas vero castitatem perdit et nutrit illecebras et cetera Vnde et Ieronimus in quodam sermone Quia vicina sunt
venter et genitalia ex ordine membrorum intelligas vicinitatem viciorum scilicet gule et
luxurie Quia gula cum ventris replecione generat luxuriam Item volens tenere castitatem
debet vitare vestem superfluam superflua lecti mollicie vnde Gregorius in omelia de diuite
epulone Sunt nonnulli qui cultum subtilium preciosarumque vestium non putant esse
peccatum quia si culpa non esset nequaquam sermo dei tam vigilanter exprimeret quod diues
qui torquebatur in inferno bysso et purpura indutus fuisset et de ornatu mulierum sim
pliciter dicit beatus Ieronimus Si vir uel mulier se ornauerit et vultus hominum ad se prouocauerit
et si nullum inde sequatur dampnum iudicium tamen paciatur eternum quia venenum attu
lit si fuisset qui biberet Que verba nimis sunt intelligenda in ornatibus et in habitu vole
ns non in nubilibus et castitatem seruare volentibus quod coniugatis permittitur in indulgen
cia non autem in imperium vnde Augustinus in epistola ad possidium sic inquit nolo ut
de ornamentis vini uel vestis preceptam habeas in prohibendo sentenciam nisi eis qui neque
coniugati neque coniugal cupientes cogitare debent quomodo placeant deo Sed nonne expedit
coniugati neque [illegible] [illegible] vnde ait Ieronimus
[illegible] habere Homines debent viuere et valent honeste vestitu esse vnde ait Ieronimus
ad nepocianum vestes fedas caue de vita ut candidas Quia ornatus et sordes
pari modo fugienda sunt quia vnum delicias aliud [illegible] gloriam redolet debet ergo
tenere virgo medium in vestitu Item valde periculosum nocet castitati impudicicie visus quod dominum
per disciplinam non restringitur anima thezauro castitatis spoliatur vnde Trenorum iij
oculus meus depredatus est animam meam in cunctis filiabus vrbis
mee Et ipsa Oculus meus depredatus est animam meam ut cunctis filiabus vrbis
moe et huic concordat Augustinus in regula Non dicatis vos habere animos pudicos si oculos
habetis impudicos quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius et cum se inuicem
sectans impudicos quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius
cium tacente lingua conspectu mutuo corda nunciant impudica et secundum concupiscen
ciam carnis alterutro delectantur ardore eciam intactis ab inmunda violacione corporibus
fugit castitas ipsa de moribus Et Augustinus Sic Dyna que egressa fuit ad videndum
mulieres regionis alius amisit virginitatem suam et erat corrupta per Sichem filium
Emor Genesis xxxiiij et Dauid vidit ex aduerso mulierem nudam se lauantem
et commisit adulterium Item ad visus impudicos castitati nocens vt sermo incaute
platus uel auditus est castitati aduersus vnde dicit paulus j ad Corinthios xv corrum
punt bonos mores colloquia praua et non solum corrumpunt mores bonos praua
verba sed eciam verba superflua vnde loquacitas non congruit virginibus Secundum impedimentum
principale est ex parte anime quia ex parte anime continencia impeditur dum mens
lasciuis cogitacionibus remordetur castitas enim se ad instar lilij floris quod solo tactu
marcescit quia tactu est impudice delectacionis cogitacione corrumpitur vnde ysaie j Auferte
a me malum cogitacionum ab oculis meis mala enim cogitaciones sequuntur ad
male faciendum inducunt michee ij Ve vobis qui cogitatis inutile et
perditis et operamini malum in cubilibus vestris inter cetera aut cogitaciones malas

magis inclinat ad peccandum cogitationes de delectationibus carnis et quia hec impedi-
unt. Primum remedium est ut mens circa divinorum contemplationem et orationem occupetur. ad Ephe-
sios v: Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed impleamini spiritu sancto loquentes
vobis metipsis in psalmis ymnis et canticis spiritualibus. Secundum remedium est studium
scripturarum. unde Jeronimus ad rusticum monachum: Ama scripturarum studia et carnis vicia
non amabis. Augustinus de lectione dicit: Cum scripture divine sint quasi littere de patria nobis trans-
misse, qui ergo delectatur in patria et ad eam aspirat litteras inde libenter recipit et legit
et hiis occupatus alia non attendit. Tertium remedium ut homo ab ocio desistens circa
in corporalibus laboribus se occupat nendo vel filando vel operi textrine insistendo. Contra
quarundam aliarum mulierum donant ociositas et cetera quia ocium est viciorum carnalium
incentivum. Ezechielis xvi: Hec fuit iniquitas Sodome sororis tue superbia, saturitas panis
et habundancia et ocium. Et indicat virgo ne de virginitate sua coram hominibus glorietur
sed tantum coram deo ut dicitur virginibus cum apostolo II Corinthiorum i: Nam gloria nostra hec est testi-
monium conscientie. Virginitas enim flori in hoc congrue comparatur quia sicut flos de nocte clau-
ditur et oriente sole iterum aperitur in presencia solis tantum ostendens decorem. Laude Canticorum iiii:
Ortus conclusus est soror mea sponsa et non quod in ortum hunc clausum nullus potest intrare
nisi dominus. Sic in mentem castam nullum intrare decedam nisi celeste. et quamvis
ortus sit clausus tamen quamquam intrare demones conantur venenosi et ortum destruunt. Sic in
mente casta nullus debet esse motus libidinis unde debet esse ortus conclusus propter custodiam
virginitatis in mente. Nunc de viduis dicit Jeronimus in quadam epistola quod debet abstinere a
voluptatibus suis et abesu carnium maxime cum iuvenes sunt. Porcel sunt a quibus turtur
phasiani aves crisse et columbe comedant carnes que carnibus fruuntur quarum favor
despumat in coitum que generationi dant operam quarum vetri portat fetum eorum
intestina carnibus replent. Tu vero que in tumulo mariti cum eo pariter omnes delectatio-
nes sepelisti, que luctu fuerat quondam nunc eo iacente in feretro lacrimis abluisti
que tunicam nigram loco candide vestis suppositi nulla habes nisi perseverare in ieiunio
pallor et sordes gemme tue sint. Idem in alia epistola: Sicut vasti homines est
non perficere autem pari sic tale conspiciat que carnis sunt sed nunc est ardacium
eius voluptates omne ... vestigiis et lascivie ... fraus subiugare ut viduam
lascivia sed aliis quecunque igitur adolescens vidua si non vult continere maritum
capiat quam dyabolum sed ille. Item idem dicit parcus cibus et venter semper esuriens triduanis
ius profertur ieiuniis et multo melius est cottidie parum quam raro satis sumere. cogita
te cottidie moritura et nunquam de secundis nuptiis cogitabis. De puritate coniugatorum
et indicia corporum advertendum quod tanto difficilius est eos esse mundos quanto pluribus
curis secularibus et voluptatibus coniugio adherentibus sunt deputati. que enim nupta est
cogitat que sunt mundi et quomodo viro placeat. virgo autem que sunt dei ut sit sancta
in spiritu et corpore I Corinthiorum viio. Et licet coniugati raro ita mundi sunt ut debent tamen sicut convenit
cum se fucare et delectationes inanem sustitare. unde Jeronimus in quadam epistola: Quid
faciat in facie ... et cerussa, quarum altera ruborem genarum labiorum
quod vincat alterum candorem colli ... iste non dei est sed velamen ..., qua
fiducia vultu ad celum erigit quam creator non agnoscat. Sed de coniugibus circa quos
peccatum Richardus super quarto Sententiarum dist. xxxii ... dicit: Si intencione coniugali
cum uxore ... non propter bonum prolis aut fidei aut excedit fines matrimonii ita quod
hoc vellet facere etiam si non esset sua uxor et tunc semper est mortale peccatum. Si autem
Aut si sit in actu et habitu intra fines matrimonii sic quod non vellet cognoscere
cum ea si non esset ipsa eius uxor et tunc coniugatus non est mortale peccatum sed venia-
le propter matrimonii honestatem. Sed utrum coniugatus continuare possit sine mortali
peccato vide Richardum dist. xxxii articulo 2o et dicit quod non. Item innuitur ... in ma-
... de ... et magis indecens est eis inmundicia seu macula pruriunt
quemque de carne. ... est quod ipsi sunt ... Canticorum in principio ... languens pro inopia

per inopia magis huius opponit. Sicut glossa dicit apostolus qui sunt maiores ministri christi macula
in oculo maior est nocina quam macula in ceteris membris et per eam deturpet tamen non reddit
eam inutilem, propter eius communem officium pro multis maculatis pedibus recte incedunt macula
enim in oculo eum inutilem reddit. Similiter modicum pulveris visum oculi impedit
Gregorius Neapragus in membro maculam prius concedit oculus quam pulvis generat. 2o quia
sunt in speculum ecclesie laici enim intuentur actus ministrorum unde patet prout dicit
illud 1 Cor 4o Spectaculum facti sumus mundo sicut dicitur de Christo Sapientie 7o cum est
speculum sine macula in possibilitate pro ea ipsi debent esse speculum prius sine macula in
quo prius relucet ipsius imago. si macula fuit in speculo illam videt qui in
eo faciem videre querebat. Sic si macula fuit in ministris ecclesie ad eum respiciet ipsos
et in eo se maculabit. minister ecclesie debet dicere id 1 Cor 11o Estote imitatores
sicut ego Christi. 3o quia sunt vasa electionis regis regum et domini dominancium
modica macula in vaso regis vinum infusum abhominabile reddit et inutile eciam ad
potum regis sicut sapiens in multis propter maculam vite abhominabiles reddit deo et
hominibus. Gregorius Cuius vita despicitur restat ut eius predicacio contempnatur. De isto
vase electionis habetur Actuum 9o vas michi electionis est iste ut portet nomen
meum coram gentibus et regibus et filiis Israel. vasa vero electionis hoc in vasa quia
sunt mutata Osee 8o factus est Israel in nationibus quasi vas immundum Iudei quia
immundum dicebant scilicet causa huius immundicie in magna parte est negligencia custodiendi oris
Numeri 19 vas quod non habuit operculum nec ligaturam desuper immundum erit. 4to
quia habent mundare alios necesse est eos esse mundos Ecclesiastici 34o Ab immundo quis
mundabitur sicut non est calidi frigescere nec frigidi calefacere igitur non mundi immundi mundare
Gregorius Super [illegible] pendebit tergere non vult manus que lutum tenet [illegible] mundati sunt sacerdotes
et levite et mundaverunt populum 1 Machabeorum 4o elegit mundos sacerdotes sine macula voluntatem
habentes in lege dei et mundaverunt sancta. 5o quia ministri sunt altissimi ideo sicut ipse
immaculatus est oportet eos esse immaculatos in psalmo Ero immaculatus cum eo et item
ambulans in via immaculata hic michi ministrabat Ephe 1o elegit nos ut essemus
sancti et immaculati in conspectu eius in caritate. Sicut enim videmus sanctiora sunt calices
et alia vasa ecclesie quam vasa communia Sic ministri ecclesie mundiores debent esse
quam laici Exodi 29no eadem unctione iubetur sanctificari aaron et filii eius et vasa
tabernaculi in [illegible] In quo datur intelligi quod clerici et religiosi debent excellenter esse
mundi et sanctificati unctione spiritus sancti. Et hec in quibus que intrabat unctionem illam
ex qua sanctificabantur sacerdotes unde Exodi 30o sume mirram primam et electam cynamomum
cassiam calamum et oleum olivarum prima igitur species illius unguenti erat mirra prima
et electa sicut illa que sponte fluit et manat ab arbore quod est precipior illa que
manat ex arboribus vel arboris incisione et ista signat penitenciam illam que fit in
iuventute illa que fit in senectute. Nam cito prius concedenda est mirra ut sit prima
[illegible] omnibus sicut corrupta quam facientem vulnerum que mirra prius noluit se
pungere donec toti putruerunt omnibus peccatoris vel viciorum. Secunda species illius unguenti
erat cynamomum quod est cineris coloris et cum frangitur emittit quandam nebulam
spiramenti redolentis et visibilis ut dicit glossa Exodi 30 et signat humilitatem que
debet esse in clericis et religiosis de qua manare debet visibile spiramentum odoris
id est redolencia humilitatis propter bone edificacionis. 3a species erat cassia que crescit in
aquis et signat fidem ecclesie que in aquis sacre scripture crescit in quo intelligitur
quod fides debet inniti scripture non racioni humane quia ut dicit Ambrosius primum fidem sit
piscatoribus creditur non dyalecticis. 4ta species erat calamus. Est enim calamus ut dicit
glossa Exodi 30o arbor aromatica vel crescens iuxta libanum cuius cortex facit
quandam formam et signat in religiosis vel clericis affectionem celestium quod eciam ministerium

talami debet esse aromaticum per devocionem et sonorum per divinam laudem compassionis. Tercia
species est oleum de olivis et significat dulcedinem compassionis que debet precipue studere
in claustris et religiosis quia per actus laudabiles tenerior et passibilior ceteris mobilis
est plurimum in compassione et lacrimabiles pectore. De hoc habemus in xo capitulo qui valde
pronus erit ad lacrimandum. Et que una de celo venit ad claustrum hospita unguenta de
dat tunc oleo leticie. Est sequitur Beati qui deum videbunt. Est quia beato competit in
summo bono et eius fruicione et ipse est causa huius extreme inhitans huic ma-
gna igitur magna puritas oportet videatur requiritur quia actus eius infectis adiecta
est lux que sanis delectabilis est. Est autem triplex visio dei videndo in corde
corporalis spiritualis et eternalis. Prima est in creaturis quia tunc homo considerando per
creaturas mentis visum dirigit in creatorem et tunc cognoscat in creaturarum magnitudine
dei potenciam, in multitudine dei sapienciam, in pulchritudine dei bonitatem. Agnoscimus ad Romanos i
invisibilia dei per ea que facta. Secunda est spiritualis cum deus qui spiritus est visi-
tans per aliqua signa venisse percipitur. Unde Hugo oculus mentis est intelligen-
cia, unde ergo deum dicimus cum eius presenciam per intellectum percipimus aut graciam
dei. Tercia est eternalis quando videbimus eternaliter deum facie ad faciem. De hiis tribus
visionibus simul dicit Hugo. Omnis forma et varietas in rebus creatis non in-
quidem radii divinitatis sunt monstrantes ipsum vere esse a quo sunt, tamen non diffiniunt
quid sit. Sit ergo ex visione ea videndo que sunt aliqua de eo creata ipsum non
videndo satis indubitate cognoscere que oportet ingenium ut imprudentem non fraudet
gratia et negligentem non excusat ignorancia. De secunda visione sequitur in cant-
icis. Item est duplex inspectio eo difficilior a puero quo melior cum deus per
seipsum dignatur visitare animam quamvis enim quia anima dilecta et sancta
non continua sui visione nisi in intimis eius diligendo suscipiat. De tercia dicit
id est quasi super dominum dat sicut facie ad faciem videbitur quod est finale complementum
ad Corinthios xiiio videmus nunc per speculum et in enigmate, tunc autem facie ad
faciem. Unde mundus dicitur mundo corde conspicitur et templum dei non potest esse pollutum.
Si enim cor fuerit mundum a summis cogitationibus totus homo erit mundus ab iniquitatibus.
Ibi enim peccata oriuntur ibi radicantur sicut que ibi susceperit fiunt non est ubi consistat
deus quippe spiritus et ideo non oculo carnis sed oculo cordis et mentis tantum videri
potest. Et sicut oculum carnis oportet esse purum et mundum ut solem possit videre sic
longe plus oportet oculum cordis mundum esse ut possit deum qui lucem inhabitat
inaccessibilem videre, quia in eo omnis sufficiencia nostra completur et finis desiderio-
rum nostrorum habetur qui solis mundis corde debetur. Unde Augustinus hic est finis amoris
nostri quidquid bene agimus quidquid laudabiliter estuamus quidquid inculpabiliter desi-
deramus ad dei visionem tunc venit plus non requirimus. Unde deum volumus videre
unde quod dictum est Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt hoc parat unde vi-
deatis non enim corde non mundo videre permitteris quod non videtur nisi corde mundo
unde et Ambrosius Emunda cor tuum omnes pollutas cogitationes de corde tuo
abice. Michael sit quo tamen insunt affectus simplex mens pura sinceritas
sit Talibus se dominus eo voluntu corporis deposuerit demonstrare dignatur. Sed
Ambrosius In mundo gentes corde qui in sordibus fuerunt sunt adhuc sordescunt. Beati
autem mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. In presenti per fidem et in futuro per
spem. In presenti familiarius in futuro gloriosius. Hic est quod si aliquis eripuit se
a malis ut bona faciat tamen hic deum videt aut minus aut amplius et quanto
in dies maior tanto visio potencior et clarior. De hoc Crisostomus sic dicit Omnem
iusticiam facit et cogitat mente pura deum videt quoniam iusticia figura dei est
deus enim iusticia est. Secundum ergo quod aliquis eripuit se a malis et facit bona tamen
sic videt deum aut parum aut amplius aut modicum aut secundum possibilitatem
humanam in seculo aut illo. Mundi corde deum videbunt facie ad faciem in speculo
non

et in enigmate. In enigmate sicut hic dicit Crisostomus. Audiamus ergo nos nunc solide ab
operibus prauis recedentes et cogitacionibus inmundis ut deum mereamur uidere in celis. Tercia
racio quam dicit Richardus de sancto Victore. Mundo corde sunt illi qui nec puluere inutilium cogitacionum
nec luto fedantur praue delectacionis. Mundo corde sunt quos non tegit nebula tenebre
ignorancie nec corrumpit sordes fede concupiscencie. Mundus ergo corde mundatur ab omni ignorancia
per inspeccionem ueritatis et ab omni praua concupiscencia per amorem uirtutis ut mereamur deum uidere
in gloria regni celestis. Hec Richardus. Sed hic queritur utrum in hac vita homo possit
deum uidere. Ad hoc est dicendum quod deum posse uideri in hac vita tripliciter potest intelligi. Primo
uisione corporali, et sic nec in hac vita nec in futura vita. Tamen uisione secundum puram
dignitatem uideri potest. Unde dicit Augustinus in libro de sermone domini: Quam stulti sunt homines qui
deum exterioribus oculis uidere querunt cum non nisi mundo corde uideatur sicut scriptum est
in simplicitate cordis querite illum. Secundo uisione spirituali et intellectuali uidendo tamen
speciebus corporis et uiuendo ista vita animali et corporali. Et nec sic in hac vita deus
uideri potest. Unde dicit Augustinus super Genesim exponens illud Exodi XXXIII: Non uidebit me homo
et uiuet, quod nisi quisquis ab hac vita quidem moriatur siue omnino exiens de corpore
siue ita auersus et alienatus a carnalibus sensibus ut merito nesciat sicut apostolus dicit utrum
sit in corpore uel extra corpus, in illam sublimem uisionem non rapiatur. Tercio modo potest
intelligi quod uideatur uisione intellectuali non tamen uidendo speciebus carnis. Et racio Augustini
in libro predicto apostolo Paulo doctori gencium rapto usque ad excellentissimam uisionem
demonstrauit deus demonstrauit vitam in qua post hanc vitam uiuendum est in eternum et
secundum dicit esse concessum Moysi doctori iudeorum. Isto ergo modo deus in hac vita potest uideri.
Sed dubitatur utrum donum intellectus conueniat sexte beatitudini. Respondetur quod non, dicit Augustinus de m
in sermone domini in monte: Sexto operacio spiritus sancti que est intellectus conuenit mundis corde
qui purgato oculo possunt uidere. Sicut enim mundicia cordis ad intelligendum, sic puritas et
claritas pupille facit ad uisionem oculi, et mundicia speculi ad speculacionem faciei,
et mundicia uasis ad hoc ut preciosus liquor ei infundatur. Et glossa dicit: Opus intelli
gencie conuenit cordi mundo aptatur, quod intellectus mentis oculus est et completus mandatorum dei
aperit intellectum. Et beatus Thomas 2a 2e q. VIII articulo VII dicit quod in sexta beatitudine ponitur
in aliis duo continentur: unum per modum meriti scilicet mundicia cordis, et alia per modum
premii scilicet uisio dei ut supra dictum est. Et utraque pertinet aliquo modo ad donum intel
lectus. Est enim duplex mundicia. Una quidem preambula et dispositiua ad dei uisionem
que est depuracio affectus ab inordinatis affeccionibus. Et hec quidem mundicia cordis
fit per uirtutes et dona que pertinent ad uim appetitiuam. Alia uero mundicia cordis
est que est quasi completiua respectu uisionis diuine. Et hec quidem mundicia mentis
depurata a fantasmatibus et erroribus ut scilicet ea que de deo proponuntur non accipiantur
per modum corporalium fantasmatum nec secundum hereticas peruersitates. Et hanc mundiciam facit
donum intellectus. Similiter autem duplex est uisio. Una quidem perfecta per quam uidetur
dei essencia. Alia uero imperfecta per quam et si non uideamus de deo quid est, uidemus
tamen quid non est. Et tanto in hac vita deum perfectius cognoscimus quanto magis intelli
gimus eum excedere quidquid intellectu et utraque ~~comprehenditur~~ dei uisio pertinet ad donum
intellectus. Prima quidem ad donum intellectus consummatum secundum quod erit in patria. Secunda uero ad donum
intellectus inchoatum secundum quod habetur in via. Et hanc mundiciam impetrat illa peticio
Adueniat regnum tuum, id est da nobis spiritum intelligencie quo mundati corde ut uideamus te
regnare in nobis. Et quod sufflat uentum gule. Septima beatitudo: Beati pacifici quoniam filii pacifici
dei uocabuntur. Hec post viam beatitudo que est patris et ... et conuenit
... loco ponitur, quia in sabbato septime etatis plenarie dabitur pax sanctis
... super ... unde ... post mundiciam recipitur pax quia ad gaudium pacis quod
purgatus et mundus est dicitur, et nemini in longa uoluntate pax intrat ... dicit
... pacifica ... ab omni ... peti ne dissensiones ...

qui affectu tuo procedunt a te pace inquinis ut sic pace aliis faciat. dicitur ergo beati pacifici
et non dicitur beati pacati, quia est proprium ad eorum beatitudinem que est [illegible], sed dicitur pacifici
qui scilicet in penetralibus pace faciunt seu faciant et quidquid pravae cogitationis loqu-
tionis operis vel deprehendunt, potenter expellunt, nec aliquid tractationis in suo dominatori
regno permittunt. et si quid eis adversum occurrit, pacem pia tamen sinunt, et cuncta cum
corde suo tranquillitate mediantur. deinceps non in se tamen pacem custodiunt, verum etiam
alios discordantes ad unitatem pacis reducunt. item et ipsi pacifici faciendo refor-
mando conservando sive in se sive in aliis inviolant. nam teste Iohanne pacifici hi
dicuntur illi qui primum in corde suo, deinde inter fratres dissidentes faciunt pacem, deinde eam
condescendunt alios pacificare. et in tua anima sunt bella vitiorum. et nomen pax
est status vitae in quo est delectatio in deo sine contradictione carnis [illegible]
de hac pace dicit Leo papa: vera pax est a dei voluntate non dividi et in his que
voluntas dei sunt delectari. est tamen pax duplex, scilicet bona et mala. pax mala est
triplex, scilicet inordinata, simulata, iniquitata. inordinata est cum superior obedit inferiori
ut vir feminaliter, vel prelatus subditis subiectus esse voluit. propter hanc monet Xenia et obitum sus-
tinet non potest pro femina cum regina accepit. eandem pacem non decet feminam donari plura.
pax ista deletae est quia guerra hanc pacem fecit Adam, potius obediens
uxori quam deo. Genesis iii° quia audisti vocem uxoris tue terra maledicta in opere.
pax simulata fuit pax inde Luce xxii° Iuda osculo filium hominis tradis. et in
Regum xx° dixit Ioab ad Amasam: salve mi frater, et tenens manu dextera mentum Amasae
se percussit eum in latere et effudit intestina eius. Ieremias ix° loquitur pacem cum proximo
suo, mala autem in cordibus eorum. Ieremias xi: in ore suo pacem cum amico suo loquitur
et occulte ponit insidias. pax iniquitata est eorum qui sunt in malo concordes ut Pilatus
et Herodes in morte Christi pacificati sunt Luce xxiii°. contra hoc Christus: Nolite arbitrari quod
venerim pacem in terram mittere sed gladium, Gregorius in iii parte more sic ergo nostra
solet si unitas deest bonis ita perniciosum est si non deest malis. sicut perversos
quippe unitas corroborat dum concordat et tanto magis incorrigibiles quanto una-
nimes fiunt. bona autem pax est triplex scilicet temporis, pectoris et eternitatis. de prima legitur
iiii Regum xx° pax et veritas in diebus meis. de secunda Iohannis xiiii pacem relinquo vobis.
de tertia Ysaie xxxii: sedebit populus meus in pulchritudine pacis. item triplex est pax.
prima est hominis ad seipsum que tollit omnem anxietatem mentis. de qua legitur: unde
Augustinus de sermone domini in monte dicit: pacifici in seipsis sunt qui omnes motus animi sui
componunt et subiciunt rationi, carnales concupiscentias habent edomitas. sic fiunt regnum
dei, in quo ita ordinata sunt omnia ut quod est in homine precipuum et excellens
imperet ceteris reluctantibus que sunt nobis et bestiis communia. et quod emicat et vir hominis
subiciatur superiori scilicet potentiori quod ipsa veritas filius non est in inferioribus imperare
potest nisi superioribus subiciatur. et hoc est que datur in terra pax hominibus bone voluntatis.
hec ille. secunda est pax hominis ad proximum ad Romanos xii: si fieri potest quod ex vobis
est cum hominibus omnibus pacem habentes. tertia est pax hominis ad deum que con-
sistit in vera fide ad Romanos v. in principio: iustificati ex fide pacem habemus ad deum.
Iohannes: pacifici dicuntur qui primo in corde suo, deinde inter dissidentes faciunt pacem quia
in talibus hominibus illud quod est in eis precipuum et excellens imperat potentiis inferio-
ribus et reluctationibus earundem que sunt nobis communes et bestiis et hoc ipso impe-
rantes subiciuntur deo quia non nisi potest imperare debite pravis motibus nisi ipsa subiciatur
deo. beati ergo sunt pacifici qui pace gaudent inter se et quia se inimicos reconciliat.
et dicit hic Crisostomus super Mattheum: etiam multi sunt qui alios inimicos libenter in pace
reconciliant et cum ipsi prius inimicos ex corde minime reconciliant. tales allusores sunt
pacis et non amatores. pax enim illa bona est que in corde posita est non in
verbis. vis agnoscere vere pacificum audi prophetam dicentem: cohibe linguam tuam

[Left margin:] ideo dicitur ... unanimes fiunt ... pacis ... [illegible]
[Right margin:] ista pax ... deserta ... [illegible]

a malo et labia tua ne loquantur dolum et lingwa tua malum non dicat sermo
quia sicut ignis de modica scintilla magnum conflat incendium ita et sermo malus
de leui occasione magnum producit incendium. Illius labia loquuntur dolum qui pacem
portat in labiis et maliciam seruat in corde. Et ita nec dicas de aliquo ille michi
per iniuriam fecit et ideo me prius debet rogare. gloriosior es tu si prior nocenti pacem quesieris
quam si nocens. Unde ergo pacem quos inuenies primum pacis et ille qui prius inuitati
na ad pacis deprecationem secunda. certe plura. Secundum est naturale desiderium pacis quod inest 1
omnibus. Dicente Augustino super psalmum. de ciuitate dei. sicut nemo est qui gaudere nolit ita nemo
est qui pacem habere nolit. Nam quando et ipsi qui bella volunt nichil aliud quam vincere
volunt. Ad gloriosam ergo pacem bellando cupiunt peruenire. Nam quid est aliud victoria
nisi subiectos repugnancium. quod cum factum fuerit pax erit. Idem in eodem. Superbia
peruerse imitatur deum. odit namque cum sociis equalitatem sub ipso sed imponere vult sociis
dominacionem suam pro illo. Odit ergo iustam pacem dei et amat iniquam pacem suam. non
amare tamen qualemcumque pacem nullo modo potest. nullum quippe vicium ita contra naturam est 2
ut naturae deleat extrema vestigia. Tercium est quia tranquille videri facit aqua turbata
non reddit ymagines ut ait Gregorius. Si cor turbatum tranquille non videt. In vitis patrum
Tres studiosi diligentes se facti sunt monachi. quorum unus elegit litigantes ad
pacem reducere. alius visitare infirmos. tercius abiit quiescere in solitudine. Primus
laborans circa lites hominum non valens omnes sedare tedio victus venit ad eum qui serui-
bat infirmis et inuenit eum animo deficientem. qui de communi consensu abierunt tercium
videre in heremo dicentes ei tribulaciones suas et rogantes ut eis diceret statim sumens
qui vetus paululum misit aquam in ciphum dicens eis Attendite in aquam et
erat turbulenta et post modicum dixit eis attendite quam limpida facta est. et cum
intenderent in eam viderunt vultus suos tamquam in speculo. et tunc dixit eis sic est qui
in medio hominum consistit non cum videt peccata sua. cum autem quiescit et maxime in
solitudine tunc peccata sua considerat. Quartum est quia deus intimum tanti emit pacem 3
unde Christus pro pace loquitur pro qua passus est et pro qua transfixus et se-
pultus est. quam nobis pro omni tempore hereditatem reliquit. Voluit enim dei filius
mori ut nos reconciliaret deo patri. Voluit mundum contingere. cum foret vix cum summa
nua ut pax in mundo reformaretur. Et hoc patet per officia que sunt in mundo
prius quam susciperet unde dicit Hugo tractatus de pace ibi consurgit potestas carnem
statim gladium et bellum ibi. i. in mundo quam nobis susciperet vel in carne consur-
git quamquam pacis gratia. et pax tamen pluris gratia. bella lites tumultus inquietudines
et molestias. pacifica ergo sunt qui bellis sopiendis litibus dirimendis tumul-
tibus sedandis inquietudinibus quietandis molestiis mitigandis inuigilat
Christus autem veniens in carne sopiuit bella que in mundo erant unde per ipsum
de tempore natiuitatis eius dictum est Ysaie ii. capitulo Conflabunt gladios suos
in vomeres et lanceas suas in falces. Item inimiciciam que erat inter nos et deum
prorsus diremit. ad Colossenses i. placuit deo per filium reconciliare omnia in ipso paci-
ficans. Item tumultus ipse sedauit verbo opere et facto. quia corda iudeorum et sermo
ne apperuit sicut omnes corda tenderet Ysaie lxiii. Item inquietudinem quietare venit
Iohannis xiiii et xv Manete in me et ego in vobis. Unde quia in mundo pressuram
habetis in me autem pacem. Et vere in ipso est vera quies unde Augustinus libro
confessionum Inquietum est cor meum donec quiescat in te domine. Item molestias tam
corporales quam spirituales mitigare venit dominus. et ideo crucis signum fit mediante

oleo in baptizatis confirmatis et ordinatis et in principibus honore regio sublimatis
ad innuendum quod omnes cruciatus et penalitates per sanctam passionem mitigantur et
dulcorantur. Unde Bern. super cantica vident nostras passiones qui non vident nostras unctio-
nes. Et quia hii qui sunt perfecte pacifici invigilant merito filii dei sunt et voca-
buntur quia sunt similes patri suo, hii sunt qui sunt tabernaculum domini qui preparant ei lectum
meus enim paratum est lectus domini unde ps. In pace factus est locus eius. Octavo
8 debemus nos movere ad pacem multiplex exortacio et monitio nobis facta ad pacem mo-
nuit nos multitudo angelorum nato domino dicens Et in terra pax hominibus bone voluntatis
Luc. 2o. ad pacem monuit nos Christus qui mittens apostolos suos ad predicandum dicens
Math. x. In intrantes domum salutate eam dicentes pax huic domui. et luc. x.
dictum est apostolis In quamcumque domum intraveritis dicite pax huic domui. Et pacem
Christus aliquociens dedit discipulis ante passionem et post Johannis xiiii et xx ad
designandum quod ante resurrectionem et post pacem habere possumus si gratia dei in nobis
manserit et si per peccatum mortale recessit per penitenciam redire possumus ad gratiam et ad
pacem. Et apostolus monet nos ad pacem ad Ro. xiiii que pacis sunt sectemur
Et xii capitulo si fieri potest quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes
7 non vos ipsos defendentes karissimi sed date locum ire. Nono debemus nos movere ad
pacem orationes sanctorum pro pace facte et optamina pacis. Num. vi capitulo si Con-
vertat deus vultum suum ad te et det tibi pacem. ps. Rogate que ad pacem sunt
ierusalem. Et b. paulus qui in singulis epistolis pacem optat hiis quibus scribit ut patet in
omnibus epistolis suis in quibus primo capitulo ponit. gratia vobis et pax. Preterea ad
hebreos quibus in fine optat pacem et non sine misterio, quod iudei in fine
iudei qui tunc remanebunt pacem pectoris habebunt. Et ad pacem habendam requiritur confor-
mitas voluntatis nostre cum divina voluntate quia sicut ille qui est in guerra cum
mittitur regi resistere qui non potest aliquatenus prevalere. Sic continua pace gaudet qui
voluntatem suam voluntati divine per omnia studuit conformare. unde Job ix. quis restitit
ei et pacem habuit q.d. nullus. viii. patet quod male viventes pacem habere non possunt probatur
Prov. xvi. capitulo Cum placuerint domino vie hominis, inimicos quoque eius convertet ad pacem
ys. lvii. capitulo Non est pax impiis dicit dominus deus. Et ideo dicit Crisostomus pax vera est
illis qui numquam non habent. anima nostra gladium evaginatum tenet super caput. Et qui
in domo sue consciencie tamen habent necessaria sive sint bona sive mala. Sic enim bonis
bona et mala cooperantur in bonum ita et malis bona cooperantur in malum
quomodo ille pacem habet qui iacet et dormit contra pectore in sinibus viperarum qui in
consciencia sua semper habet vermem ipsum corrodentem quem omnes dyaboli contra portant qui contra
7 iacet in insidiis quas nec nullus nullum adhereret. Item ad pacem habendam
requiritur contemptus terrenorum vel saltem non fervens sollicitudo in eisdem. Non enim
ille potest habere veram pacem qui contra sequitur illud quod se non potest cum eum apprehen-
dit umbram et sequitur ventum. Sic qui attendit ad divicias. Et ideo hic concludimus
dicit Greg. Dum quietius quod nichil in hoc mundo appetere. quid laboriosius quam
in desideriis terrenorum estuare. Decimo quo ergo voluit nos habere pacem quia pacem
reliquit nobis in testamento dicens pacem relinquo vobis Joh. xiiii. ideo dan-
do nobis pacem voluit nos q. filia[illegible] sancti [illegible], non est ergo heres Christi
No qui pacem sibi in testamento relictam non habet. Et non quod plures sunt cause propter
quas inter homines non est pax vera quia non puniuntur malefacta. Eccl. viii.
quia sine mora non profertur contra malos sententia absque ullo timore filii hominum
perpetrant mala. Secunda est habundancia temporalium. Genes. xiii. facta est rixa
inter pastores abraham et loth propter multitudinem ovium. 3a quia non comparantur servi
Christi in pugna contra demones ad Ephe. vi. Nolite locum dare dyabolo. Nec

Quinta quia non considerauimus dampna guerre in quibus diuitias corporis et anime perdimus Bernardus libro 2 conformatur. Credit in forte et ambo cadunt. Sexta quia non considerauimus dubium et euentum belli prouerbia regum xxii. Varius est euentus belli. Sexta quia non seruauimus precepta domini nec dominus saluus. Bernardus libro iii. Utinam attendisses mandata sancta fuisset sicut flumine pax tua. Quia filii dei vocabuntur quia adimitati et conformitate quia sicut se re pacificat filius dei imitatur. 2° filii dei imitatores dei incuntur et dei filii vocabuntur et conformitate pax unit adepti v° 2 pacem faciendo fecit in se lege ...

Unde dicitur ad Ephesios: Non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem quia non solum decimas xvi q. i Reuertimini. Quod dominus precepto vult quod non accepit propter tollit fiscus xvi q. vii. Maiores et has et alias causas nota Iohannis Crisostomi de glo. ordine de sen et vi in dei apostolo li vii super verbo pace. Et sequitur Quoniam filii dei vocabuntur. Crisostomus Quia enim nec litigat neque odiunt alios sed litigantes congregat hic autem fuit opus unigeniti filii dei congregare dispersa et pacificare litigantes. Et ideo filii dei vocati sunt. Ideo hic faciens quod ille fecit merito filius dei debet nominari et maiori dignitate censetur huius constituto pacifica. Quia filius in domo regia summum habetur. Unde dicit Richardus: Filiorum honor et inter homines exaltatio et audacia leta de paterna nobilitate. Ut sepe nomine filii procerum quos inclitos cognouimus et alias se gaudeat tempore origine a quibus fuit consequi nominari. At vero plerique se denegauerunt si vale veret non obiecto mediato filios esse ignobilium cum sic in sublime se tollat humanum animus. Cum ymmus confirmari aspirans. Ergo primi totius generis humani parentes quamquam corpore non corrupti, mortales non mortui, fecit fuisset nobiles et cognomine se nati, fecit fuit degeneres ex peccato rebelles deo, totius humani generis fecit fuit cum proditores quorum futurum caueant genitores quorum de merito in omnes tristissima dampnata propago ut humanum genus tales se doleat habuisse parentes quos sensus habuit proditores ymmo perditores. Sed inmensi paternitatis que in omnibus abundat dei filius voluit relenare ut possint in alia filiatione sub alia specie, non transducione sed infusione gratie, non in merito nec actionis sed adoptione virtutis. Et talis fit filiatio non nec naturalis conditionis sed adopcionis et pacis. Set inestimabilis et alte impignatur humana natura cum in diuinam filiationem per adoptionem tempore atque inuitatur et transfert cum salutari. Dicit ergo: Pacifici et sic filii dei vocabuntur qui pacem diligunt. Sic vocatur filii dyaboli qui discor- diam querunt. Cesarius libro quarto sic dicitur: Si dei vocantur filii qui pacem diligunt procul dubio Sathane sunt filii qui confundunt. Omni igitur vult homo sincere in suo corde hospitem pacem diligat et inuidiam pacis que est inimica a se repellat et concludat. Quia sicut in cordibus pacificis Christus requiescere cupit sic inuidos et iniquitates omnibus modis execratur. De talibus autem hominibus videlicet pacificis et ad inuidiam petentibus Effrem abbas sic dicit: Deum cum contemplatur pacem in mentis sue hospicio mansionem parat Christo quia Christus pax est et in pace requiescere cupit. Virorum autem inuidorum omnibus modis execratur. Vir pacificus in tranquillitate semper est. Inuidus autem plus est in mari quod iactatur fluctibus. Homo pacificus firmiter possidet mentem. Inuidus autem in perturbatione est semper. Deum secura pace tutus est undique. Ac inimicus inuidus ut lupus rapax insanit. Homo pacificus est qui vitis dulces fructus carpit. Ope inuidi autem opus in amaritudine ac iniuria detinetur. Et quoniam pacificus gaudet in domino letatur. Cum inuidus tabescens ad nichilum redditur. Ex abundancia leticie pacificus homo demonstrat et ex vultu marcidus furore plenus inuidus monstratur. Pacificus homo consortem angelorum inhabitat. Inuidus autem participes demonum efficitur. Et post pax secreta mentis illuminat ista inuidia oculta cordis obtegit. Pax enim effugat et perturbat omnem discordiam. Inuidia autem iracundiam cumulat. Certe ergo filii desiderabile nomen pacis ut fructus pacis acquirere possis et exterere inuidiam ne malorum fructibus repleatis. Hec Effrem abbas. Christus igitur desiderat esse de numero filiorum dei necesse est ut per vitiorum ac malarum cogitacionum expulsione cordis pacem et tranquillitatem in se confirmet ac custodiat. Et proximis suis eciam sibi aduersantibus se pacificum ac benignum exhibeat ut hereditatem filiis repromissam possidere valeat. De huiusmodi pacificis Richardus de sancto Victore dicit: Pacifici sunt qui in semetipsis

pace facere et custodire volunt qui vicia abiiciunt et virtutes erigunt
quidquid in se prave cogitacionis locucionis operis vel depreh[e]nderint perimunt et
potenter expellunt nec aliquas perturbaciones in regno sue dominacionis esse permittunt
Et si quid eis contingerit pacem tamen vera firmiter et arcta cum corde suo tranquillitate
inducunt / pacifici sunt qui tam eis a malis mala inferunt et mala minime retribuunt
Sed cum hys qui oderunt pacem sunt pacifici / pacifici sunt qui non in se tamen pacem custo-
diunt verum eciam et alios discordantes ad vnitatem pacis reducunt Isti filii dei
vocabuntur quia deus simul pax est et omnia cum tranquillitate inducit Et filii dei fiunt
per g[raciam] Richardus Item dubitatur vtrum in hac vita homo possit habere perfectam pacem Ad hoc
videtur quod in homine potest esse duplex pax / prima intrinseca / secunda extrinseca / pax vero extrinseca
que consistit in reconciliatione inimicorum in oblivione iniuriarum et malorum in concordatione
litigancium et in reduccione se admiuicem odiencium in hac vita perfectius viris
concedere potest Et tamen pacem perfectam scilicet viri in hac vita habere possunt vnde dicitur
quod Ideo pacifici ad alios extrinsecus sunt qui inimicos reconciliant et inimici sunt mini-
strarum et malorum litigatores concordant odientes adinvicem reddunt / qui merito filii
dei vocabuntur quia vnigenito filio dei hoc sunt opus congregare dispersa et pacificare
contra se pugnancia Sed pax intrinseca est que consistit in omnibus motibus potenciarum
concupiscibilis hec perfecte subiectas racioni Et omnes carnales motus corporis et carnis
concupiscencias habere perfecte edomitas vt nulla sit rebellio vel reluctancia carnis ad spiritum
et Augustinus in libro de sermone domini In hac vita compleri potest sicut credimus esse completam
in apostolis Sed postmodum idem Augustinus in libro retractacionum hoc revocat vbi expresse dicit
nulli vmquam convenire potest in hac vita vt lex repugnans menti legi eius non sit ita
in membris Sed in futuro hoc pacifica aguntur domando concupiscenciam vt ad pacem plenissimam
quandoque veniat de qua scriptum est in Ysa. Sedebit populus meus in pulcritudine pacis
et in tabernaculis fiducie et in requie opulenta Secundo dubitatur vtrum donum sapiencie
conueniat virtuti beatitudinis Ricardus dicit quod nam dicit Augustinus in libro de sermone domini in monte quod
sapiencia convenit pacificis in quibus nullus motus est rebellis Sed abtemperans racioni / quod
cum pacem fecerint quasi lectum deo preparant locum scilicet quietis psalmus In pace dormiam et
requiescam Inde ipsi sunt quasi tabernaculum dei et scientiam et consilia sapiencie eis reve-
latur per amicos paraclitus clarius videtur vt patet supra omnium est per eorum de anima capitulo 38.
Sapiencia scribe in tempore vacuitatis id est vacacionis et quietis Sed dicitur in psalmo vacate et videte
dominum subditur videte quoniam suauis est dominus / hanc impetrat illa peticio Sanctificetur
nomen tuum id est det nobis sapiencia quo et filii tui nominemur et simus Et expressiva
spiritus lumine hanc autem beatitudo congrue est expressa et placarum qui debet iniuste et inquisite
reformacionem pacis ergo sancti Martini qui cum mente pura visitatur quandoque caliam
incipiens primus pacem reformare Iste autem quatuor hominem ordinat et informat per
eius mentes iustum informat et ordinat animam corporalem continua comparacione inmensam
incapabilem concordia cordis per donum intellectus illustrat venerabilem Sed pax omnes
quietat et pacificat psalmus Qui posuit fines tuos pacem / prime tres exprimunt ve-
terem hominem / quatuor sequentes induunt novum hominem qui secundum deum creatus est in iusticia
et sanctitate veritatis Ad Collossenses in. Unde perfecte hoc doctrina ordinata est in primis tribus
ea[m] sibi ipsi reconciliatur Nam paupertas fratres / mansuetudine proximis sibi vendicat
luctu peccata lavat In duabus sequentibus reconciliatur proximo per iusticiam et misericordiam
In septima scilicet mundicia se deo vnit Sed septima scilicet pace alios tamquam in gratiam
receptus reconciliat Item hee septem virtutes signantur per candelabrum in quo
erant septem brachia septem lucerne / septem infusoria Et hec sibi invicem subse-
quencia Sic hic distinguntur septem peticiones oracionis dominice septem dona

et propter virtutes que dicuntur beatitudines quibus ad beatitudinem eternam pervenitur Sequitur Beati qui
persecucionem paciuntur propter iusticiam quoniam ipsorum est regnum celorum Octaua et distincta beatitudo
penes agere hec ultimatur penes pati nam sicut beatitudo prima distinguitur penes animam
et ancillam Sic beatitudo vie que est ymago eiusdem et similitudo illius. Nam beatitudines
que consistunt in perfectione actionis correspondent primum anime. Sunt vero que consistunt in
perfectione passionis non solum correspondent primum anime. sed eciam ancille. postquam autem octaua
ita habet beatitudinem post omnes generalem secundo specialem contra ea ad duplos sermone ibi Beati
estis cum maledixerint vobis. Ponuntur duo que faciunt martirem scilicet pena et passione
et causa iniusta. Et hec beatitudo sequitur immediate pacem quia habita pace et tranquillitate cordis
per victoriam viciorum et celestium delectacionem habilior est homo et expedicior ad susti-
nendas persecuciones a proximis illatas Nam cor bene pacificatum a cupiditate rerum tempora-
lium et ambicione mundanarum dignitatum non valde perturbatur si a pravis hominibus tam in
dampno rerum quam eciam in verbis contumeliosis aliquam iniuriam paciatur quia qui gloriam
mundi non querit nec contumeliam pertimescit et ideo persecucionem paciatur sustinet propter
iusticiam Et ideo Beati qui persecucionem paciuntur propter iusticiam Ne aliquis credat quod semper
sibi querere pacem esset bonum et forte quis quereret pacem et amplecteretur accidiam
ideo sequitur hec octaua beatitudo et dicit propter iusticiam. i. propter veritatem propter proximum propter
aliorum defensionem et generaliter propter quamcumque virtutem quia iusticia per omnem virtutem poni-
tur venit hic omnibus Et hec beatitudo singulariter attribuitur sanctis martiribus qui propter diversa
genera tormentorum propter fidem Christi adepti sunt premia eterna. Et hec beatitudo est quedam summa
aliarum beatitudinum quia explicat apparet quibus sicut summus in principio antitate lucem et
quia propter veram persecucionem quamcumque illatam propter iusticiam deferit aliquid predictorum ideo
addit ultime beatitudinem premium prime Et non quod hec tantum implicatur que faciunt martirem
pena in passione et causa iniusticia proveniens in persecucione. Dicit ergo Beati
non tamen semper qui bona operantur de quibus dictum est. sed eciam qui bene paciuntur non
propter scelera ut malefici heretici latrones j petri iiij Nemo vestrum paciatur quasi homi-
cida et fur aut maleficus sed propter iusticiam defendendam ut machabei qui zelati
sunt legem et statum omnium iurium et templi Unde mathatias dixit Omnis qui
zelum habet legis statuens testamentum exeat post me j macha 2o Et propter iusticiam
annunciandam ut Jeremias passus est eciam persecuciones Item propter iusticiam predicandam
et confirmandam ut Johannes baptista qui propter primum predicavit penitenciam in deserto Math
iijo penitenciam agite appropinquabit etc. Et propter secundum predicavit contra herodem corripiens
ipsum de adulterio dicens non licet tibi habere uxorem fratris tui Cum concordat Crisho-
stomus de tempore que facit martirem sicut inquit Ea non est aspiciendum ad ipsos
persecutores sed tantum ad causam propter quam inferuntur persecuciones Unde si quis paciatur perse-
cucionem ab ydolatra pro eo quod non vult ydola colere vel ab heretico pro eo quod non vult
eorum erroribus consentire aut a quibuscumque peccatoribus qui videntur esse xpiani pro eo quod
ipse de peccatis eorum eos corripit sicut Johannes herodem beatus est et martir martir
sed quia Johannes baptista non propter gentilitatem nec propter heresim interfectus est sed quia
corripiebat herodem propter adulterium eius Sic omnes prophete necati a gentilibus regibus
sed a suis occisi sunt non propter gentilitatem sed quia corripiebant eorum peccata Si autem quis
a suis ipsis propter causam dei aliquid patitur non habet mercedem nec prophete habuerunt Si
autem verum est quod prophete sunt martires sine dubio et qui propter causam dei aliquid patitur
et si a suis patitur mercedem habet Ideo non passio facit sanctos persecutos persecucionem sed
sola causa persecucionis ut tu non attendas quis te persequitur Si autem quis te persequitur
propter causam veritatis scilicet ostendendo bona tua persecutor quidem reus est tu autem beatus
non es Si autem non prohibes consentire et iniuriam sustines propter deum vere beatus es
¶ Item notandum quod ista beatitudo perficit hominem ad bene faciendum et in hoc scilicet bene se habet homo quando
modo et similiter quod per tribulacionem imminentem non recedit a virtute licet hec sustineat cum
aliqua angustia et dolore et hoc fit per fortitudinem que est virtus sed quod excellentius hoc fit
per beatitudinem que sicut dicit quedam fortitudo summa quod tribulacionem sustinet non solum pacienter sed eciam
libenter sicut martires quando acerbis tormentis cruciabantur tanto magis in domino letabantur

quia corpus suum sancto hec sustinens compatiendo domum. Convenienter ergo maxime virtutes. nec de
ipsis potest leviter ita inveniri. nisi tamen oppositis inveniunt quibus afflictio. Sed nulla pacientia
ubi nulla iniuria, nulla contumelia, nulla tribulatio irrogatur. Sed tamen accedunt hostilitas oppo-
gnacia et adversancia aut potest ad finem. tunc pacientia facit clarescere dilectionem qua di-
ligimus proximum ut sincere et suave tractati fraternitatis amore compellimus. Odimus non
attendentes vanum atque malicias sed tantum naturam ac in illam que nobis offertur graciam
non quantitates quod irrogatur sed quid iubetur non vilipendentes mala que irrogat ho-
minis sed quid committit pro nobis deus non quid nos patimur sed quid pro nobis passus
est nisi homines filius hominis eminulit et contra talis ipso virgam monstrat pacientia
in adversis ne se virgam ab ipso. Dicit apostolus ut quis nos separabit a caritate Christi tribulacio etc.
Et non est solum preceptum attendenda in illatis corporalibus penis et in hiis malis que
potest lingwa proferri sed insuper pati a virtute dupplex homini … etiam inlicitis
illatis et dictis adversitatis magna perpessionum caritas est amatoris dei … quod
displicet et divinitati sed offensa. Non enim potest verus dei cultor sine perpessione turpe
videntur propriam maiestatis divine iniuriam … amor ad dilectionem inimicos dilata per
perpessiones facit. etiam si esset longe paratus esse diligere proximum ut se in animo
perpessionem pati tamen ipsum videt affligi … ipse … etiam amator hospi-
talitatis in animo … qui agitur … si non obligetur ad actum. Potest de
isto scriptum quod meruit dicens: vidi prevaricantes et tabescebam. prevaricantes enim
legis dei … corporibus et rebus. validi perpessiones sunt amicorum dei et ama-
torum virtutem que perpessio de iusticia est fienda. ut si diligimus proximum tamen odio
vitiorum. Sic ille vidi prevaricantes et tabescebam. Dicit Ambrosius non mirum si enim ava-
rus qui compensat pecuniam tabescat affectu et avidus honoris non modice tabe-
scat. vir iustus tabescat. vir pacificus divinis domum inhonorari deum principale
dyabolo. Et in … in meditationibus iustus tabescat … que est
insignita dei ymagine decorata … desponsata fide dotata spiritu sancto re-
dempta sanguine. deputata angelis capax beatitudinis heres bonitatis particeps
racionis … gloriam istam in … corrupta hominis fidem frangere
contingere spiritum demonis commendari dyabolo per peccatum et dampnatam eternum mori
precari demonibus induere maledictionem et inimicus … si hec omnia
meruit homines quia eloquia tua non custodierunt. Secundo nos debet movere
ad pacientiam … pacientia hominis prudentis. homines paciens in acquirendo conservando
et multiplicando. paciens enim modo solvit omnia debita sua de hiis quod michi
videtur vale … de malis pene quod paciens sustinet debet debita … et tamen
obprobriis … ab aliis illatis acquirit ~~gloriam~~ graciam in presenti et gloriam
in futuro. Item patet eius prudencia quia perdendo temporalia bona retinet et …
dit spiritualia que sunt longe meliora et facit paciens ut bonus miles in
bello qui … gaudet et regi suo … et …
ipsum mori in bello … melius …
et devote exponere debemus pro Christo qui pater est restituere depositum et corpus
in melius reformare … magna prudencia paciens in multiplicando vel
passos … in argentum aurum et lapides
ut Salamandra quod vivit in igne et ut pisces maris qui in aqua salsa
crescit. Item ad pacientiam movere debet nos quod nemo leditur vere nisi ab aliquo.

contingere sed tantum a seipso unde Crisostomus in libello neminem ledi nisi a se ipso inquit Si tibi
ablate sunt facultates attende dictum apostoli Nichil intulimus in hunc mundum et co-
gita quod nudus exivisti de ventre matris tue et nudus redibis illuc. Audisti te male-
dici et infamari memor esto verborum domini in hoc ewangelio Beati estis cum maledixerint vobis
homines. Expulsus es a patria et a domo tua recordare quod non habemus hic manentem civitatem
sed futuram inquirimus. Ut quid te reputas patriam perdidisse qui ubique peregrinus es. Ergo sic
non sunt vera bona sed sola virtus et gratia. Et si in hiis leditur a nullo leditur nisi a seipso
et a sua propria voluntate. Unde salvator dicit Mathei x° Nolite timere eos qui occidunt corpus etc.
Sed et a quibus potest tua fieri. Unde Crisostomus Qui gloriam conspicit in celo obprobria non ti-
met in terris nec cogitat quid loquantur homines apud ipsum sed quid deus iudicet de illo
Qui enim letatur de laude hominum ille et de vituperacione hominum contristatur. Qui de laude hominum
non extollitur ille nec de eorum vituperacione humiliatur. Quia ubi [illegible] gloriam querit
ibi timet confusionem. Qui gloriam querit in terris eciam confusionem timet in terris. Qui autem
tantum querit gloriam apud deum non timet confusionem aliam nisi dei. Si enim miles periculum belli
sustinet dum sperat habere premium [illegible] vos obprobria mundi non debetis timere qui
regni celestis premia expectatis. Hec ille. Quartum premium est regnum celorum pauperibus spiritu
et persecucionem patientibus. Utrisque regnum celorum assignatur ad intelligendum quod eciam in [illegible]
illud premium debetur quamvis aliis non exprimatur. Et [illegible] regnum dei patientibus pro iusticia
congrue assignatur. Secundo quia ipsi hic sunt pro iusticia et [illegible] patientes igitur
iusticia ibi [illegible] pro eis stabit et obtinebit eis regnum celorum quia nichil ibi potest contra iusticiam
prevalere. Unde Ecclesiastici iiii° Usque ad mortem certa pro iusticia et deus expugnabit pro te inimicos
tuos. Unde pro paciente et in tali te usque ad finem martirium tollerante non est necesse orare quia
iniuriam facit martiri qui orat pro martire. Tercio quia regnum celorum expositum est vim
patientibus Mathei xi Regnum celorum vim patitur et violenti rapiunt illud. Quia pacientes
persecucionem propter iusticiam quasi quadam vi illud rapiunt quia [illegible] virtutibus
et gratia acquirunt eis non debitum per naturam. Unde angeli ceciderunt regnum celorum vim
pati [illegible]. Unde [illegible] iniusticiam timere debent ne ipsis dicatur illud Mathei xxi Auferetur
a vobis regnum et dabitur genti facienti fructum. Et non quod quidem rapiunt regnum dei ut
[illegible] vita et [illegible] unde [illegible] dicitur per violenciam [illegible]
[illegible] homines vita [illegible] quidam fuerunt ut perfectiores qui tamen latent
[illegible] a viciis carnalibus domat et fortiter se castigat et sub mollibus vestibus asperitatem indu-
untur ut vitent laudem humanam quia [illegible] testimonio sunt contenti. Quidam eciam
regnum dei ut [illegible] per opera [illegible] oratores ut ad deum [illegible] et voluntarie
pauperes eligentes propter deum ut [illegible] quidam illud [illegible] per opera [illegible] illud
xvi° Facite vobis amicos de mammona iniquitatis ut cum defeceritis etc. Secundo quia tales [illegible]
[illegible] quidam exhibent in presenti vita [illegible] passioni eius [illegible] erunt [illegible]
consolacionis in festo [illegible] ad [illegible] Si commortui sumus et convivemus Si
sustinebimus et conregnabimus. Et ad Corinthios [illegible] Sic socii passionum estis sic eritis et
consolacionis etc. Item hic queritur quare idem premium promittitur pauperibus et persecucionem patientibus
[illegible] quod ipsorum est regnum celorum. Dicendum quod propter [illegible] propter eundem finem [illegible] quod ambe respective
[illegible] ad [illegible] datum est regnum celorum quia primi divicias temporales abrenunciant propter [illegible]
in futuro gaudebunt de [illegible] persecucionem patientes per [illegible] ad deum qui propter [illegible]
opprimuntur in futuro cum [illegible] dominabuntur Sapiencie v° Stabunt iusti in magna
constancia adversus eos etc. Et sequitur accipient regnum decoris et dyadema speciei de manu
domini. Item quia pauperes spiritu et persecucionem propter iusticiam magis [illegible] in [illegible] quia
voluntaria paupertas est quoddam genus martirii. Unde Bedam [illegible] enim [illegible]
quo ad delectabilia mundi [illegible] in [illegible] ambobus pauperibus spiritu reprimitur regnum celorum

quantum ad gloriam anime. Secunda passio persecutionem in corpore quantum ad gloriam corporis. Item quia
iste due beatitudines maxime cernuntur in tribulatione hominis. Pauper enim spiritu conculcat vos
operatores et animam a qua volunt persequentes aut corpus et animam qui in tribulatione eorum
vincit et supponit. Et ideo eis permittuntur honores et divicie que notantur in regno. Sed
sicut pro libertate ecclesie nos opponimus morti ita pro hiis que spiritualia sunt non pro agris vel
redditibus ecclesie et plebibus. Sepe enim nos opponimus pro hiis magis inducti avaricia quam
iusticia. Huiusmodi quoniam omnibus doctrinas ait Ambrosius: Si a me peteret imperator quod meum est id est fundos
meos argentum meum et huiusmodi sicut me non refragaturum quamquam omnia que mea sunt sint
pauperum. Verum ea que divina sunt imperatorie potestati non esse subiecta. Si patrimonium petit
invadite, si corpus occurram volo. In vincula rapere vultis, in mortem rapere voluntas
est michi. Non ego me vallabo circumfusione populorum nec altaria tenebo vitam ob-
secrans, sed pro altaribus et spiritualibus ad ipsa principalibus immolabor. Sed omnibus hec octava
complementum est aliarum beatitudinum et summa earum. Ecce ut tunc cum homo perfectus est
in actibus tandem aptus ad paradisum adipiscendum dignus recipiatur. Unde Crisostomus: Completa a
priori semper sequenti viam faciens mandato seriem et cathenam nobis quandam auream
subtexuit. Qui enim quis humilis fuerit erit compatiens et mitis. Qui autem mitis etiam
peccata lugebit. Qui vero ob peccata luget esurit sitit quoque iusticiam. Qui iustus est etiam
misericors est. Qui misericors fuerit et iustus idem etiam compunctus erit et mundus corde. Qui
vero talis est erit etiam perfecte pacificus. Porro qui ista perfecit erit absque dubio etiam
ad pericula paratus nec ad maledicta propterea ulla turbabitur. At si mala quoque ulla
patiatur. Hec Crisostomus. Qui igitur predictas virtutes habet beatus est, multo autem beatior qui
has virtutes cum adepta fuerit non trepidat. Septem quod ita perfectionem sed octava glorificat
et demonstrat quod perfectum est. Nam paciencia opus perfectum habet ut per hunc gradum perficiatur
et octava tamquam a capite rursus exordiens. Unde octava redit ad caput sive ad primam
id est ad primam beatitudinem probans et purgans eam si quid fermenti habet admixtum. Ubi
enim pauperes spiritu persecutionem patiuntur propter iusticiam ita et ad omnes alias referendo redit
utique probando purgando et confirmando eas. Debet ergo replicari ad omnes pre-
dictas adhuc quod sunt probate beatitudines. Scorpio silens calcatus quiescit nec aculeos
non aperit sed tactus statim exerit pungentem et pungit. Ita et homo vacuus virtute
puncturus verum verbis vel iniuria ei illata statim se ostendit ira et odio et verbo con-
tumelioso et iniuria armatus repugnat et insilit in illum qui eum lesit. Quo quod probatur
et vas vacuum esse cognoscatur. Econtrario sancti percussi in una maxilla prebent aliam
diligunt inimicos et orant pro persequentibus se. Hinc etiam Gregorius dicit: Sicut stelle de
nocte lucent de die autem non apparent, sic virtus que non apparet in prosperis emicat in
adversis. Unde dominus hanc non vocat octavam per se beatitudinem sed pro distinctione precedentium
illuminando purgando et confirmando. Octavus autem loco ponitur quia signat generalem resurrectionem
octave etatis futuram que etiam per octavas sanctorum designatur. Sed ergo convenienter octava resur-
rectionis [illegible] comparatur quia per hanc cavadit in nobis et aufertur si quid fermenti in nobis
invenitur et confirmamur in omni probatione et perfectione virtutum. Dicit enim in octava
resurrectionis immutabimur. Ita et per hanc in minus et grave et reddi sibi
idem premium quod prime scilicet regnum celorum quia illi maxime persecutionem in mundo
patiuntur qui contemptui habentur et tales sunt maxime pauperes spiritu quia iam a
pluribus deridentur. Unde Crisostomus: Tu vero et si non per singulas beatitudines regnum audi-
as repromitti ne terrearis. Et si enim retribuciones ipsius differunt applicat eas tamen
cunctas ad unum regnum celorum reducit. Nichil enim omnino aliud nisi celeste regnum
per hec cuncta signa designat. Sed Crisostomus: Videat ergo unusquisque hec audiens si in aliquo

si inuenit securus sit beatus erit hoc enim veritas dixit veritas autem mentiri non potest
Habet octaua beatitudo omnibus commune est, nichil enim est nisi cumulatio superdictarum. verum enim pauper
et vere mitis etc in tribulatione probatur et purior et fortior efficitur sicut aurum in fornace
Sed de remuneracionibus sciendum pauperibus regnum celorum datur similiter persequucionem pacientibus
sed differunt quia prima virtus habet regnum celorum in spe sed octaua in re. Quia enim pro christo
pena abiciunt non statim cum moriuntur euolant sed quidam igne purgantur. Sed qui pro christo
moriuntur statim ascendunt in celum quia sicut martirum iniuriatur qui purgandum fuerit
Mitibus vero qui sic habent terram possidentem promittit possidere regnum quod plus est quam habere
multa enim habere dicuntur que non possidemus sed statim amittimus vel quia mea non sunt
lugentibus promittitur consolacio quod plus est quam possidere multi multa cum merore et timore possident
Esurientibus iusticiam promittitur saturitas quod plus est quam consolacio quia magis est saturari in
palacio quam gaudere tamen misericordibus promittitur misericordia ut plus recipiatur in premio quam habent
in mundo et hoc est vltra saturitatem vel quam dabitur gloria Sequitur xxxv sicut dabitur et
Mundis autem corde promittitur visio dei ut qui mundo habet oculum mentis clare videat
deum et hoc omnibus predictis maius est. Sicut in curia regis dignus est qui satiatur
Sed dignior qui cum satiatur et cum hoc videt regem facie ad faciem Sed inter omnes
supremus est qui filius nominatur regis quia dignitatem habent pacifici et hoc patet quod ille vbi
quatuor nominat nomina hominem quia filii dei vocantur Octaue autem beatitudini scilicet pacientibus quod
est maxima et summa scilicet pauperibus que est innuma causa sit remuneracio ideo quia de prima
quilibet gaudebit de bono alterius tamen quam de bono proprio. Sequitur Beati estis cum male
dixerint vobis homines et persequuti vos fuerint et dixerint omne malum aduersum vos
mencientes propter me gaudete et exultate quoniam merces vestra copiosa est in celis Sic enim
persequuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos. Postquam generalem premisit subdit specialem persequu-
cionem verbum ad apostolos dirigendo et triplicem actum persecucionis scilicet in corde in ore in
opere eis prenuncians dicens Beati estis cum maledixerint ex odio et oderint ex animo
vos homines quo ad primum et persequuti vos fuerint et separauerint vos excludendo vos
a synagogis et communione sua tamquam inimicos et sibi contrarios ad viuendum quo ad tercium
Et dixerint omne malum aduersum vos id est omnia genera verborum malignacionum quibus vestram fa-
mam ledant exprobrauerint vos conuicia et improperia vobis dicendo Et eicient nomen
scilicet nomen vestrum tamquam malum operantes ac diffamantes et contingunt cupientes quo ad
tercium non ex aliquibus debeat ista querere sed quia timore corporum non debet veritatem vite iusticie
et doctrine dimittere Sicut autem triplex est persecucio scilicet cordis oris et operis Et habet tria
triplex scilicet in dampno temporalium in persequcione amicorum in afflictione et iniuria proprii corporis
ita et triplex est pacientia que odium cordis verbum contumeliosum oris et manualem
persequcionem operis sustinet paciens remittendo omnem iniuriam comparando peccato proximi vt ea
vice mala conuertatur et ita peccatum eius deleatur. Hic tempore hereses catholicam dei impugnat
contra quos triplicem paciam opponit Generaliter ergo ad omnes qualiter et intimabilia
persequcionis proposuit Hic vero ad apostolos specialiter verba dirigit quoniam et habet contra alios conuenit
predicantibus eis et precipue quia pro nomine eius passuri erant et maius quia corporaliter
habere hominem est super omnes alios. Quia ergo propter maiorem facultatem spiritualem persuasionis
indigebant ideo conuertitur ad eos vt animaret quos sicut agnos inter lupos missurus erat
vnde Beda Non adhuc nostri pilos valeant sed corpus qui ibant gaudentes a conspectu
consilii quoniam digni habiti sunt pro nomine Ihesu contumeliam pati Sed quia non omnis persecucio beatificat
sed tamen illa que gaudiose suscipitur propter iusticiam que est christus filius virginis ideo
addit mencientes propter me scilicet filium hominis quia ad hoc quod persequucionis tollerancia beatum
faciat requiritur quod mendose et false seu iniuste et propter christum vobis inferatur, in quo tota
persequucionis conuertitur in gaudium quoniam videt deus sanctos in medium laborum suorum dolens
cum non est beatus sed miser nec est ei virtus inde sed cumulatio sue miserie vt dicit

[illegible]

Aug^9 no hic celos dici puto superiores ptes huius visibilis mūdi / no eni merces nra in istis volubilibus huic
collocanda e sz in celis dictis puto in spualibus firmamentis ubi habitat sempiterna iusticia /

Si sustines quia mādata dei seruasti ve ppt' deū sustines · et mces tibi maret inetim
que senti^r in corde patientis corp qui vnus possit dicere gliam in tribulacionibus / vnde
eni ista pacti fructuosa est · sz ista pximi donne no solum copiosa anime · sz etiā cu exul=
tatione tollerare / vnde gaudet seruiens pxim^9 et p hoc allicies ad patiendum ut eni dt
Iero^9 ardoribus opus bene fieri solz cu eius pmium cogitat^r et spe mercedis leuigata fit
laboris Gaudete inquit sc in corde exultate sz exterius corpe id est ppt exemplum
gaudium foris ondite tam ppt bonum virtutis patientie qz ppt spem glorie qm mces vra
no tm magna est preut aliorum sed copiosa et supra condignum est in celis altis ppter
iniuriam patientibus in tris / mces ista magna est / multa est / copiosa est / diutina est
Tam magna e q no pt cophendi · tā multa est q no pt numerari · tā copiosa e q no
pt estimari · tam diutina est q no pt finiri mces ista tanta e vberior qnto
gaudio et exultatione in tribulacionibus fides est devocior · deus eni no tam qualitatem
laborum vl multitudine operum remunerat qz qualitatem et modum mgnas ex qua oriunt^r
et tollerant^r Non eni attendit quantum sz ex qnto Naz minimus vidue ptulit zacheo
dimidio Gaudete ergo ut dt Aug^9 ppter istam mercedem qui gaudet in spiritualibus bonis
sed ex omni pte pficient^r tu etiā morte hoc induet immortalitatem Sz nos heu in multis
decipimur qm gaudio nobis arrident seculala qndo vulgus laudibus nos attollit gau=
demus et exultamus cu magis flere et dolere debemus qua mulus pictum sunt pspa
qz adusa / laudes qz vituperationes Gaudemus ergo et exultemus cu aplis quibus su=
blime gaudium est et sublibus exultatio demonstrat^r cu eis in contumelijs et psecu=
cionibus gaudendum et exultandum demittat^r vnde Ieron^9 Nescio quis hoc minime possit
implere ut lacet^r obpbrijs fama nra et nos exultemus in domino hic qui vana secta^r
gliam implere no pt Gaudere igit^r et exultare debemus ut mces nra in celestibus spacet^r
Elegant in quodam volumine scriptum legimus no queras gliam et no dolebis cu
inglorius fueris / vnde et Crisostomus dicit aliquis letat^r et de laudibus hominum sicut de vitupa=
cione tristat^r Qui vero gliam conspirat in celo opprobria no timet in tra vnde 2 Seneca
dt Numquam felix eris si no tua te deridet Si beatus esse vis cogita hoc primum
contempne contemptum Si vis beatus esse sine fide bona vir bonus si te stultus videt
sine contempnat te aliquis derisum volet tibi contumeliam faciat et iniuria tu tm
nichil paciens si modo tecum erit virtus hec Seneca Non aut solo pmio sz etiā
exemplo eos ad patientiam puocat et vigorem tribulacionum tpat Confortans qz eos exo
pphetarum et puidens ad sustinendum consolatus eis de illorum paciencia psequtione qm an eos
afflictiones valeas ptulerunt dicens Sic eni cendelit multiplicat et incessat psequnti
sunt pphetas vedes ut Ieremiam ysayam et alios qui ante eos fuint quia p veritate
psecucionem sunt passi et ita dant nobis exemplum et animam paciendi q d No mirem
si vos paciemini quia no est nouum nec insolitum Illorum ergo exemplum nos inuitet ne
timore desistatis p veritate · pro qua ipi passi sunt sine exemplo ad hoc inuitante /
Sicut sicut madidum ondi solet elephantis sanguis vine et mori ad acuendum
eos in plium · Similiter nobis ppont^r xpus p et martirum ad confortandum nos
in tribulatione psecucionum Et videto ppositi glorie exemplum considerantes ad omnem tolle=
ranciam passionis devota fide pati esse debemus et consortes glorie pphetarum atqz
aplorum effici mereamur No ergo quis debet timore psecucionis virtutem deserere sed
pacienter ubi xpus qui est virtus in causa est psecucionem affectare · vnde eni dt
Aplus Omnes qui volunt pie viue in xpo psecucionem paciunt^r Si ergo psecucionem
pateris hoc id signum in bonum quia pie in xpo viuis · Nam si no pateris
psecucionem no vis pie viue in xpo · vnde Ambro^9 Et fortasse si psecucionem
no patimur tamqz contempnati eximus qui a non pius pie volumus viue in xpo
Nam virtus cu sit diffinitiua sna q omnes qui volunt pie in xpo ihu viue
psecuciones paciunt^r / videt^r is qui psecucionem no pati aliud iudicatum q no sit
pie mentionis in xpo · deuotiorem eni fidem plus psequitur · hec Ambrosius

vy angq diligenter aut attendendus e vnus ha7 scteriaz/ hijs cu septe ydibg qqut septh
formus opato spus scta qua ysaias describit/ Sed iste a summo hic ab ymo/ qz ibi docetur
filg dei adyma descendisse hic hō de ymo ad silitudine dei ascendisse/ In hijs pmu e timor q
qqut humilibus de qbg dicit bti paupes spu i no alta sapientes s timentes Sca est pietas que co=
uenit mitibus cu eij pie querit. honorat no rephendit no resistit qd est intelligi fici/ Tertia e
scia que queuit lugetibus qui didicerut quibus malis inuti sunt qui quam mala pterunt/ Quarta
fortitudo q quet esurientibg et sitientibg/ qz desidantes gaudiu de veris bonis laborat a terrenis
cupientes aut/ Quinta qsiliu misericordibg qz vnicu remediu e de tantis malis erui dimitte alijs
et dat Sexta intellectus quet mudis corde qui purgato oclo pnt videre qd oclus no vidit
Septia quet pacificis in qbus nllg motg e rebell s obtempant spui vnu at pmiu est
sapia

421b

quod est regnum celorum valde nominatum. In primo sic oportebat post (?) regnum celorum quod est
perfecte sapientie initium (ac si diceretur: Initium sapientie timor domini), mitibus hereditas tanquam testamentum
patris cum pietate querentibus, lugentibus consolacio tanquam scientibus quid amiserunt et in quibus mersi sint,
esurientibus saturitas tanquam refectio laborantibus ad salutem, misericordibus misericordia tanquam optimo
consilio utentibus ut hoc eis exhibeatur quod exhibent, mundis corde facultas videndi deum, tanquam
purum oculum ad intelligenda eterna gerentibus, pacificis dei similitudo. Et ista quidem in hac vita possunt
compleri, sic completa esse in apostolis credimus, nam quod post hanc vitam promittitur nullis verbis exprimi
potest.

Sz dicet aliquis Nemo pt mo ppt psecucom attinge ad btitu^(ne) qua nunc in pace
xpistiani omnia et scta eccia fe de nulla pte pati^r adversa Ad qd dicitur qz ubiqz pse-
cuciones sunt et temptaciones quia cottidie in penetralibz scte ecclie psequit^r Caym
Abel ysmael ysaac Esaw Jacob i impius iustu Et si psecucom no pati^r ab hereticis
pati^r tn a falsis fribz Omnes eni qui pie volunt vivere in xpo psecucom patiunt^r
et si quis no patit^r extrinsecus et a neqciis spualibz Et quia no cessant psecucoes
pacia nobis necessaria est ut reportemus repmissiones Ve aut hiis qui pdiderunt paciam qz
et pdiderunt pacie coronam No go minimemus si in paucis vexem^r quia in multis bene
disponem^r Vel alit hic ps gnaliter pmiz pdidt spalem pmiacom psuadet aut dns
aplis triplici medio ut ficiant ad passiones pro qz passiones tanqa eu dt ppt me 2o
qz primo eu pdidt qui merces vra copiosa e 3o qz aliorz exeplo eu addit Sic eni
psecuti sunt Cause hic quare ista btitunez late declat addendo spales sinas super
gnalem qd in aliis btitudinibz no fecit Ro qz hc fit ppt maiorem istius btitu^(mis)
difficultatem ppt quia spali psuasione indiget quia difficilim est psecucom et
morte pati pro xpo vel in btm Augi et glom quia sicut Moyses decem precepta
ponens pcta latius opponendo explicat Sic xpus quam octo btitud gra octo ppoint
deinde opponit latius et psequit^r dt go bti estis cu maledixerint vobis homines
hic point^r tres dre illacionis mali quia malu aut infert^r pnti aut absenti si
pnti aut vbis et sic dr maledixerint vobis glo^r pntib maledixerint i· ex odio in
facie gnchias dixerint Aut malu infert^r factis et sic sequit^r psecuti vos fuerint glo
pntib psequi est enim inferri ul impediari Si vero malu infertur absenti sic fit detra
ccio vnde pdidt dixerint omne malu glo^r pntib i· omnia gra vbor maligna
cum eu· f· famam absencium ledunt Nota est hic cz alia translacio hz hic Bti estis cu
vos oderint homines et dixerint omne malu et expulerint vos in quo tangit^r
psecucio animo ibi Cu vos oderint vbo et dixerint malu et expulerint facto ppt me
veritatem et iusticiam Apoc vi^o vidi subtus altare dei animas interfector ppt vbu
domini vel sic hic pt legi primo dixit de psecucione in qua hic excepit^r cum p
ptes psecucio aut duplex est in dictis et factis In dictis duplr^r quia pntibz
et hc est maledictio vel absentibz et hc est detraccio In medio aut po^t psequ
tom sta ibi Et psecuti vos fuerint quasi notans ordinem rei geste primo maledi
xerint pntibz 2o psecuti fuerint eos fugando de loco ad locum 3o detraxerint
absentibz glo dt hic cz tribz modis fit psecucio odio cordis vbis et factis Cause
go in textu no point^r illa que est cordis Ro^o point illas que nocent psecucio at
odii cordis dum est in corde no nocet alt vel sic psecucio que est ex odio cordis
pt includi in maledictione qz maledictu solet ex odio cordis fi Sz quia no
omnis sufficiencia psecucionis reddit homine btm ideo addit mencientes ppt me Nota
qz ista duo sunt necessaria ad hc ut merant tribulacionibz f· ut mencium psecutores qz
si verum essz nichil valet vnde glo^r hc mencientes addit ne glorietur de quo vere mala
dicunt^r et qz hc fiat ppt xpm no alia de causa vnde glo^r addit ppt me quia aliqui
falsa dicunt^r qz accidit temeritate hominum no tn hc ppt xpm paciunt^r que no sequit^r
Ite glo^r Cum mendax blasphemat et ppt deum btus est f· si alterz de est no
merces est btitu^(nis) Greg dt hic sup illo vbo ppt me Cui testem hz in celo si
ab hominibz maledicat^r no curat Aug^o Jero dt Crudelis est qui famam suam ne
gligit Ro^o qz hoc dz curare de fama nisi illos qui gnut pfice p famam eius sed
nisi psecutores qui volunt eam extirpare no est curandum et maxime qn hc fit
ppt iusticiam et veritatem Sequit^r Gaudete et exultate Cause pm alliacos ad paciend
dt go gaudete f· mete vn Act v^to Ibant apli gaudentes a conspectu concilii Et exult^e
f· corpe vnde ps veniebat aut veniet ad exultacione In illa die qui primo estis
receptum qui merces vra In quo sufficia copiosa est in quo efficacia in celis

posita decus ... sunt ... detraccio

In quo insufficiat Gen. xv. Ego ero merces tua magna nimis. ubi dicit dub[ita]t scriptor
in primum. Secundo quod vita eterna aliquando dicitur merces, aliquando corona, aliquando fructus, aliquando
regnum. et hec merces in vita, merces debetur negociati et laboranti infra 20 vota opalos
et reddet illis mercedem suam. Corona pugnanti. 1a Cor. 9. vos Et illi quidem incorruptam
coronam accipient. fructus seminanti in triplicem statum ecclesie quadragesimum, tricesimum
ad Gal. ult. Qui seminat in spiritu de spiritu metet. regnum hereditario yo Nonne
deus elegit pauperes in hoc mundo divites in fide et heredes regni. Sequitur Sic enim per-
secuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos. Attende quomodo sinackus ad sustinendum. unde glossa trahit
exemplo vigorem passionis dicens Sic i. maledictis et persecutione persecuti sunt
prophetas. nec tamen a veritate defecerunt. quorum exempla vos invitant. unde glossa. Quorum
persecucionis in medio completas esse videtis. cur ergo non patietis quod illi sui exemplo patiuntur
q. d. non est novum quod vos passuri estis. quia et prophete passi sunt propter iusticiam
Et si illi sancti ergo passi sunt. potius vos exemplo aliorum pati debetis. unde beatus
Augustinus super psalmum Ad dominum cum tribularer clamavi Et sic Si dicis ille potuit pati et
tu non potes. numquid delicatior es senatore. numquid infirmior illo vel illo. numquid tu
imbecillior es feminis. femine patiuntur. viri non possunt. delicati potuerunt et divites
pauperes non possunt. Greg. Si sancta precedencium recolimus. quia non sunt que sustinemus
ideo leviter tolerari valent testimonium per paciam evang. ut bravium adipisci mereamur
Item hic possunt esse due dubitaciones. prima utrum omnes qui paciuntur propter iusticiam sint
beati. 2a utrum qui paciuntur solum propter non adoranda ydola sint beati. Ad primam videtur
quod pati propter iusticiam quatuor modis intelligi potest. primo propter iusticiam defendendam sicut passi
sunt illi machabei de quibus scribitur ii machab. viio. Cum rex cogeret agere contra legem
domini dixerunt pati summus mori magis quam prius et dei leges prevaricari. Secundo propter
iusticiam annunciandam sicut passi sunt sancti prophete ut ysaias iohannes et alii. unde scribitur
Jeremie 1o. Tu ergo accinge lumbos tuos et loquere ad eos omnia que ego precipio tibi
ne formides a facie eorum quia dedi te in civitatem munitam et columpnam ferream ut
non timeas vultum eorum. 3o propter iusticiam exequendam sicut fuit sanctus ille phinees
filius eleasari sacerdotis de quo scribitur Num. xxv. Qui accensus zelo iusticie dei
interfecit iudeum coeuntem ad mulierem madyanitarum ad quas accedere prohibebat
lex. Quarto propter iusticiam recipiendam. multi enim paciuntur penam taxatam per legem legalem
iusticiam. primo ergo tribus modis beati sunt qui paciuntur propter iusticiam. sed quarto modo non ut scilicet
de quo multi paciuntur propter peccata sua sicut latrones. homicide et alii qui non sunt iusti
nec propter eorum iusticiam quia recipiunt beatificandi sunt. Ad 2am est dicendum quod hanc
dubitacionem determinat Crisostomus super hunc passum. beati qui persecucionem paciuntur dicens quod
si aliquando in mundo dixit beati qui persecucionem paciuntur a gentibus et paganis ne putaremus
solum illum esse beatum qui persecucionem patitur propter ydola non colenda. quia qui patitur
ab hereticis propter veritatem non relinquendam beatus est. Similiter si quis a parentibus qui
christiani videntur forsitan propter peccata sua correptus a te fuit te persequitur beatus es.
Nam Johannes baptista qui non propter adoranda ydola nec propter christum negandum passus
est sed solum propter correptionem fraudis. dicebat enim herodi Non licet tibi habere uxorem
fratris tui. prophete namque ab aliis qui erant de gente eorum et eiusdem professionis et
culturam acceperunt et tamen martirium habuerunt. Et ultimo concludit Crisostomus quod scriptura non clamat
persecuciones propter persecucionem dicens beati qui persecucionem paciuntur a talibus vel a talibus sed
solam causam persecucionis. ut tu non aspicias quis te persequitur sed propter quid etc.

Vos estis sal terre. quod si sal evanuerit in quo salietur ad nichilum valet ultra
nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest
civitas abscondi supra montem posita. Neque accendunt lucernam et ponunt sub modio
sed super candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra
coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum
qui in celis est. In ista parte agitur de iusticia generali que secundum Crisostomum complectitur omnem virtutem

Crisostomus in omel. cum excelsa precepta discipulis dedisset ut non dicerent quod possumus ea facere confundibus in-
tigat dicens vos estis sal terre in quo monstrat quod necessario hec iniungit. Nam cum pro vestra vita aut pro una gente
sed pro universo orbe vos mitto et si alios mordeatis mala audiatis gaudete hec enim est opus salis
mollia mordicare quae aliorum maledicta in vos non ... sed est testimonium vestre virtutis. Apostolis igitur dicitur sal
terre quia vite puritatem et honestatem conversacionis qua homines condiuntur et michi corum quod ad terrena sapiunt inbuuntur.
Sal enim tria facit scilicet cibos condit, carnes siccat a putrefactione conservat ex aqua et igne conficitur in omni sacrificio fertur.

Et quia tam iustitiam duo considerantur scilicet debitum opus et debitus modus unde in dicto versu proxime
quod iustitia est excipiens. Et in docetur primo opus iustitie 2o modus operandi iuste talis vos ob-
tendite ne iustitiam. Primo docetur iustitia habundans que pertinet ad platos et doctores unde
concluditur nisi habundauerit etc. 2o docetur iustitia perfecta sine sufficiens que pertinet ad omnes
ibi Audistis quia dictum est antiquis unde concluditur estote ergo perfecti etc. Debet ergo habundare
vita plati vel doctoris super vitam aliorum triplici: primo quantum ad primum quia debet esse communi
ad aliorum edificacionem. 2o quantum ad deum quia debet fulgere hominibus ad dei gloriam et honorem
ibi Sic luceat lux vestra. 3o quantum ad seipsum ut facto impleat predicacionem suam ibi Nolite
putare quia veni soluere legem. In prima parte ponit iiii^or in quibus plati et doctores
debent alios excellere. Primum est discrecio in agendo. Secundum est noticia in scripturis et hoc
tangitur ibi vos estis lux mundi. 3m est constancia in oppressionibus ... remedio ibi
tangitur ibi vos estis lux mundi. 4m est evidencia sanctitatis in exemplis dandis. Et ideo contra
Non potest civitas abscondi. Quartum est evidencia sanctitatis in exemplis dandis et ideo ...
platum lucere accensum posite supra candelabrum ibi Neque accendunt lucernam. Et quia
dum hortatus est apostolos ad sustinendum tribulaciones hinc incipit ponit quatuor similitudines
scilicet quando vos sal lux civitas et lucerne quibus ipsos ondit similes ut per hoc se intelli-
gant in tribulacionibus debere magis esse fortes. Ac si eis diceret vos non debetis in tribu-
lacionibus deficere quia defectus vester multis esset occasio ruine. Vos enim estis sal terre
vos estis lux mundi vos estis civitas supra montem posita et lucerna super candelabrum
locata. Vos inquam estis et esse debetis. Duae prime similitudines dicuntur per affirmacionem in quibus
ostenditur ad quid sint quia ad condiendum affectum et illuminandum intellectum. Due vero sequentes
dicuntur per negacionem in quibus ondit ad quid non sint quia nec in absconsione persone
nec in occultacione doctrine. Et iste iiii^or distinguntur sic. Duo prima scilicet sal et lux mo-
ralis quantum ad bonum est sal in moribus quia est condimentum super ... Lux in fide ut
sit illuminacio veritatis. Civitas et lucerna monstrant quantum contra malos civitas ut occupa-
tur illuminacio veritatis civitas et lucerna ... tenebris errorum vel distinguntur 4m gloriam ...
... ... ut illuminent intellectus ad cogno-
scendum veritatem. 3o ut accepta ab hostibus defendat. 4o ut desipiens ad dei amorem
accendant. Et ergo primo vos estis sal terre comparat enim platos et apostolos vos sali quia
sic sale condiuntur omnia cibaria ita discrecione platorum debent dirigi et ordinari omnia
subditorum opera vel ideo vocantur sal terre quia carnes discrecione et sapiencia terreni homines
dirigantur. Et terreni homines terra vocantur quia non celum sed terram amant. Notandum est hic quod
sal cibos sapidos reddit, carnes exsiccat a putredine preservat. Sic discretio plati subdi-
tos bonos facit, humorem voluptatis in eis exsiccat et a putredine viciorum illesos conservat
Iterum notandum quod sal in omni sacrificio apponebatur Levit. 2o in signum quod in omni opere tuo condi-
mentum debes offerre applicanda discrecionem et sapienciam habere. Nota proprietates salis secundum glossam
Sal terram sterilem facit unde aliqui victores destructas urbes sale seminabant. Sic
... ... affectum carnalem sterilem facit super 3o ... sterilis et incontaminata
... ... in delicto. Cibos condit sal enim est condimentum bonorum affectum
que non movit ... ... impulsu quod non fit sale conditum. Carnes siccat per mortifi-
cacionem dolorum in ... mortificate membra vestra etc. A putredine libidinis conservat ...
Re 2o de sale Elizei sanate aquas. Ex aqua et igne conficitur sal i. compunctione
conpunctionis ex aqua dilectionis et igne devotionis sive detractionis tribulacionis et
pacie conficitur ... ... per ignem etc. Sal infatuatur quando ... ... et virtute condi-
cionis amittit hic fit per inanem gloriam Osee ... ... fecit samaria vage ...
... spumam super faciem terre et ita evanescit 3r primo per timorem in adversitate ...
per dissolucionem in prosperitate 3o per elacionem in mente ... ut exponit evanescit
sal tuus in tribulacione deficit quod aliquando monebat esse Iob 4o venit super te plaga
et defecisti vel evanescit eius doctorum errorem ... sicut heretici Sapie 5o erravimus
a via veritatis etc. vel quibus modis platus evanescit ... ... timore
... erroris subvertitur ... ... Cum ergo plati et
doctores sunt sal ... quod ... ... condiendi ... non debent in ... ...
deficere quia defectus eorum esset multis occasio ruine ... ... si sal

Sic ... sanctitatis terrenum affectum mitigando sterilem facit, sitim desiderium sapidum reddendo condit, carnem
mortificando desiccat, a putredine libidinis restringendo conservat, ex aqua devocionis et igne dilectionis
decoquendo informatur ... conficitur, in omni opere dirigendo et moderando fertur. Proprie autem sal in scriptura
discretionem ... ... in platis ... quia sicut opera subditorum sic condiri et dirigi ut eorum deo sapida reddatur
sic cibaria sale condita magis sapida sentiuntur. Et ideo si discretio que opera nostra condit ab operibus bonis
nostris deficit deo accepta non erunt. Dic ergo

Il.

[F]ama talis sibi nocet et aliis non prodest / unde talis debet repelli a platone / ne offitium prelatorum in conspectu
hominum reddatur vile / aut quia a dignitate ecclesiastica deponetur / quia ab unitate ecclesie vivo vel mortuo secernetur
aut a sanctorum gloria excludetur / et talis conculcabitur ab hominibus in mundo per derisionem / ab angelis in iudicio
per separationem / a demonibus in inferno per afflictionem /

evanuit i. si prelatus erraverit vel in tribulationibus defecerit unde glossa interlinearis in quo salietur
i. per quos minores simplices confortabuntur ut dicitur in quo salietur dupliciter exponi potest uno modo quod salietur
scilicet ipsum sal i. per quem emendabitur error prelati si ipse erraverit et peccaverit vel in quo
salietur scilicet simplex subditus i. per quem minores simplices confortabuntur vel instruentur ut expositum
est Nota quod sal evanescit vel liquescit et quod coagulatur a sicco et calido ideo lique-
scit a frigido et humido / frigiditas est timor adversitatis humiditas dissolucio prosperitatis ergo
evanescit sal i. prelatus timore succumbens et prosperitate effluens unde idem evanescit sal
i. prelatus cupiditate effluens timore succumbens / errore subiungens / prosperis elatus adversis depressus
Alia littera habet Mt. si sal infatuatum fuerit unde Augustinus ostendens duos fatuos esse indi-
cando qui temporalium honorem vel copiam petentes vel inopiam metuentes amittunt eterna
que nec dari possunt ab hominibus nec auferri unde glossa Si sal evanuit i. si timore vel cupi-
ditate prelatus saporem sapientie amiserit per quem fatuitas eius emendabitur vel error au-
feretur ac si diceret per nullum ... modo Et nihilominus inseritur incitatori a serpente primo Sequitur
Ad nichilum valet ultra propter inutilitatem suam nisi ut mittatur foras per privationem offitii vel
per repulsionem a beneficio unde ys. xxii Repellam te de statione tua et de ministerio tuo deponam
te et loquitur de inutili prelato Sequitur et conculcetur ab hominibus per contemptum ipsi ipsum deri-
dentes vel per ipsum cadentes / primo cadit / a superbis conculcatur et opprimitur Rabanus dicit hic Non
conculcatur qui tribulationem patitur sed qui deficiendo infamatur unde glossa Ecclesia et vere miser
... si a multis persecutionem patitur premere desinit conculcari non potest quia mente fixus in celo
manet hic primum habetur ut Si autem sal evanuit in quo condietur neque in terra neque in sterqui-
linio utile est unde glossa quia ut alius doctor ait nec terre utile est quam suo iniectu
germinare prohibet ut sterquilinio quod non sinit fecundare Sed qui retro vadit nec ipse fructum
facit nec alios valet excolere sed ab aliis eicitur et in hec verba redditur hic homo cepit edificare
et non potuit consummare Sed contra ex caritate et glossa sumitur quod non solum mali et inutiles
de offitiis suis non deponuntur sed quod peius est viciosi et illiterati hodie aliis preficiuntur
Ratio est quia tales prelati timore et persecutione succumbunt / voluptate et prosperitate effluunt
Et sic non solum seipsos sed pauperes simplices sibi subiectos seducunt / quia unde Bernardus Cecus pastor
cum per abrupta graditur mox grex in precipitium cadit. vel aliter exponitur ista littera quoad
doctores sicut dicitur Dan. xii Qui docti fuerint fulgebunt sicut splendor firmamenti et qui
ad iustitiam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates In quibus verbis doctores
tripliciter describuntur primo quantum ad claritatem notitie cum dicitur Qui docti fuerint 2o quantum ad
utilitatem doctrine cum additur Qui ad iustitiam / 3o quantum ad stabilitatem glorie quia fulge-
bunt sicut splendor et sicut stelle Et nota illud i Cor. xv Stella differt a stella
in claritate sic et resurrectio mortuorum Quantum vero ad tria premissa status 2 professio
doctorum in presenti tripliciter describitur / In quo primo ostenditur quare similitudinem doctor triplicem teneat
2o quid prestare debeat Nolite putare 3o quod primum docti videant Qui ergo solverit
Ergo primo manifestatur quod eius est status sublimis Ergo 2o quod fructus utilis / Ergo 3o quod
vita debet esse doctrine conformis Quantum ad primum doctor applicatur primo rei conservativa fra-
gilia 2o illustrativa obscura Vos estis lux 3o rei apparentia vel eminentia in situ Non potest ci-
vitas regulati in actu vel in effectu Nam accedunt primo ergo ostenditur quod doctor tenet similitudinem
rei condientis et conservantis fragilia cum dicit Vos estis sal terre ubi ponitur quod doctor
est condimentum necessarium 2o quid faciat ipsum insipidum quod si sal 3o quid reddat ipsum
inutilem Ad nichilum ergo quid contemptibilem nisi ut mittatur Nam probatur conditio 3o
quia faciens corpus apparent tormenta et conterans sermones dei / corporis incorruptus carnis
quia aliis quam cunctis i. simplicibus vel quam aquis i. peccatis / et sic vos apostolos
Iob xv Ego vos elegi de mundo doctores ergo quod conteras sermones dei illuminati duo
tormenta prodiguntur que sal sancta et bona vita / primum notatur in sale cum vero in luce
Sal enim mordacitate ... carnem a putredine conservat et bona vita vel afflictio carnis
conservat libidine voluptatis / lux vero sancta est sed prior est bona vita / unde primo dicit
vos estis sal terre ubi notandum quod licet per sal vita / pluribus doctrina intelligi possit
sic dicitur in glossa prius memineris sal quam lux quia prius vita quam doctrina / vita ducit
ad scientiam veritatis quia qui domini timet sancta non facit et licet possit intelligi
ergo ut sit sensus vos estis sal terre per condimentum doctrine estis lux mundi per exemplum

vite sy p vitam et doctinz debet esse doctores sal tre et hoc modo proponit quo
statu doctorum ut condicionem naturam eius dicatur sal tre Dicunt enim dicit Beda virtutibus debet
doctores ornari ut peruit sal optimum doctrina et vita alios audientes condiat et
quantum doctoribus competunt sal tre primo quod sto boli quia dicitur a saliendo quia salies et sapi=
dum reddes unde Job vi° Numquid comedi potest insulsum quod non est sale conditum doc=
torum autem sapientia in terram catholice porta eam condit et sapida reddit. vii Bernardus isti
dicuntur sal tre quia sua vita per eos condit ubi sapientia vel dicitur sal a salutis
quia saluat a corruptione . cui assimilatur doctorum vita sanctorum per quam terra catholice a
corruptione viciorum et errorum saluatur unde ysa. xlix dedi te in lucem gentium ut
sis salus mea usque ad extremum terre et quam iste talis sunt per doctrinam et vitam potest
intelligi dici apposite de ipsis illud iiii Regum 2 Afferte michi vas novum et mittite
in illud sal quo allato missum est in aquas sub hys verbis Sanaui aquas has
ut non sit in eis ultra mors neque sterilitas alio modo conueniunt doctoribus quod dicuntur sal
tre si attendamus naturam et proprietatem salis Nota quod salis et ex aqua et calore
sit originem . cui applicantur doctores qui in verbum ex aqua gracie et fuore cibu=
lacionis ut ex aqua baptismi et calore dilectionis in sapientia sapite sal nati et
ideo de ipsis potest intelligi illud Marci ix Omnis enim igne salietur et iterum bonum est
sal et ut in nobis eius sapientia aliquid operetur Subditur habete in vobis sal et
pacem habete inter vos . et hii sali qui sapiunt habent coniunctam pacem ut sit doctore
sapientia informando edificet quod non inflet at per hoc discordiam non inspirat
vii Gregorius super Regum tractatus ait Saepe vos dum quosdam maior sal eligit
a ceterorum societate disiungit et quasi quo plus sapuit eo a concordie virtute desipi
scit hic itaque audiat quod principaliter veritas dicat habete sal in vobis et pacem
habete inter vos Sal quippe sine sale pace non virtutis est donum sed dampnacionis
augmentum quo enim quisque melius sapit eo deterius delinquit et ideo inexcusabiliter
merebitur supplicium quia prudenter si voluisset potuisset vitare peccatum hii autem doctores
sali pacem coniungunt qui ex sapientia concordie fidelium prouident . Alie autem proprietates sal
sal prima condire insipida , 2a consumere fragilia et consolidare mollia . 3a vinces corru
de , quarta superfluitates consumere , vita corruptibus obuiare , vita mala consumat impedire
Septima sacrificiis omnibus administrari iuxta illud leuitici 2° In omni oblacione offeres
sal i. bonum opus factum per sal quod deo debitum offerri , comparacionem est ut modo proximi edi=
ficat Ad Romanos xii prouidentes bona non tamen coram Ad hoc perfectum dicuntur doctores
sal tre primo quia insipiditatis modo per eorum sapientiam conditur vii Bernardus Dicunt non
est cibus aptus nisi sale conditus ita sermo non est utilis nisi doctus Apostolus sapiente
Ad hunt autem herdam apud hortus doctores ad Colossenses 4° Sermo vester semper sit in
gratia sale conditus ut sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere 2° eorum sapientia co=
solidat mollia et consumat fragilia tarda ne fluat ad vicia vii glossa quas sal
tre i. aliorum fortitudo per quos infirmorum peccatorum vita consumatur 3° eadem sapientia vinces
viciorum et infectione fomitis pullulantis velud antidotum salubre occurrit Quarto
superfluitates superfluorum [illegible] per mixtionem [illegible] depredatorum depurat vita cor=
ruptionibus hominum per sanam doctrinam et corruptionis morum per honestam vitam obuiat
vii Bernardus hec tamen vivit tangens et precauens vitalis a vermibus et putredine viciorum
illesam seruat suo tractatu scilicet naturam et quam anima corruptiones tamen per tamen
baptismi et penitencie salutacionem doctrinam tota remanet munda . et corruptionibus
consumpta Ideo hic ei Ezechielis xvi dicitur Aqua non es lota in salutem nec sale salita
nec inuoluta pannis i. vestita virtutibus Sexto hec doctrina peccatoribus comunicat conuenit
peccata vii Bernardus Sicut inimicorum destructas urbes sale saliebant ut postea ne aliquid
germine in eis oriretur Ita et apostoli destructo regno peccati germine viciorum compescunt
Septimus in omni sacrificio ponitur quia in omni eo quod fit ut deo offeratur 2 complaceat

huius sapientie est ponenda doctrina absinthio, quia dicitur Levitici 2° Quicquid obtuleris
sacrificii sale condies nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo. De talibus ergo
doctoribus quorum doctrina non sapientia condimentum dicatur illud Gregorii .xx. omnis doctrina
et victima sale salietur. Deinde ad dictum Quod si sal evanuerit ostendit quid faciat
doctorem insipidum adiungens periculum et detrimentum In quo salietur. Illud autem
quod hic dicitur tripliciter potest intelligi primo ut hoc verbum evanuerit idem sit quod erravit
quo dictum est Romanorum 1 Evanuerunt in cogitationibus suis. et salietur sit passivum et re-
feratur ad sal. Et tunc est sensus Si sal evanuerit id est si doctor erravit in quo
salietur id est per quod eius error aufertur quasi diceret per nullum. 2° ut per evanuerit intelligatur
quod doctor in tribulatione defecit et per salietur, firmatur confirmabitur ut sit sensus Si
doctor in tribulatione defecit per quem alium confirmabitur. De hoc enim quondam amicos
redarguebat Job 4° Ecce docuisti plurimos et nunc venit super te plaga
dei propter te et defecisti. 3° ut per evanuerit intelligatur doctrina sine vita. Tunc
enim evanescat doctor quando doctrine non concordat vita. quia vita est condimentum
doctrine. et tunc est sensus Si doctor vanitati vite deditus fuit per quem alium
ad saporem sancte vite perducetur Si autem hoc verbum salietur accipiatur impersonaliter
et tunc sensus talis est Si doctor erravit in sua doctrina error ipsius corrigetur
et si in tribulatione defecit per quem alium nisi per illius fulcietur. Et si va-
nitati vite deditus fuit, cuius alterius exemplo vita simplicium condietur. Deinde
ad dicitur Ad nichilum valet ultra Subdit quid doctorem reddat invalidum Nam
sive erravit sive in tribulatione defecit sive a sanctitate vite decidit non valet
amplius ad aliquem fructum quia nec ipse sibi nec aliis fructificat propter quod
Luce xiiii° additur Quod si sal evanuerit neque in terram neque in sterquilinium utile
est unde glossa Sic sal evanescens nec terre utile est, in suo in ictu condimentum
prohibetur nec sterquilinio quod fecundare non facit Sic qui retro vadit nec ipse fruc-
tificare nec alios valet exemplo, visitatur enim tunc de doctore illud super iii° Fructus
illorum inutiles et acerbi ad manducandum et ad nichilum apti. Deinde cum dicit
Nisi ut mittatur foras ostendit quis honor sit doctoris contemptibilem propter duo primo
quia foras mittitur id est contemptui exponitur vel ab ecclesia eicitur Job xv Si quis in
me non manserit sicut palmes mittetur foras et arescet. Secundo quia ipse despicitur
et eius doctrina non additur. Et conculcetur ab hominibus id est vilipendatur et eius doctrina sua
vilipendatur. Nam ut Gregorius Cuius vita despicitur restat ut eius predicatio contempnatur
De tali doctore dicit dominus Ysaye v dirruam maceriam eius id est expositionem appositionum
et erit in conculcationem quoniam quilibet doctor in ecclesia dei tamquam sal bonum nullo
predictorum modorum evanuerit non contempni non poterit sed potius de contemptoribus suis
et doctrine ipsius dicere dominum illud Psalmi Dedi in opprobrium conculcantes me. Item
hic possunt esse iiii°r dubitationes prima utrum prelati et doctores omnes possint esse sal
terre. 2a utrum si prelatus evanuerit per diffamationem vite et notorium peccati sit hono-
randus. 3a utrum prelato aperte infamato in peccato sit obediendum. 4ta utrum prelatus
aperte criminosus et malus alterius causa possit esse modo. Ad primum est dicendum
quod sal in iiii°r modis considerari potest 2m quod sancta dicit super hunc locum primo quantum
ad sui naturalitatem consistit cum natura salis in suo esse ex aqua et igne
vel calore propter quod potest conferri ex calido et sicco quia aqua est salsa sed
quandam perpetuitatem sit evanescat ex humido et frigido. 2° quantum ad legalem
dignitatem nam tantam dignitatem habuit sal in sacrificiis legalibus ut nichil
debet offerri sine sale propter quod dicitur Levitici 2° Quicquid sacrificii tuleris sale
condies nec auferes sal federis dei tui in sacrificio tuo et in omni oblatione

tua offes sal. Tercio quantum ad communem utilitatem, quia enim sal malos humores desiccat cor-
pora a putrefactione servat et alios condit et saporat. Quarto quantum ad spiritualem proprietatem
quia enim sal stilem terram facit. Propter ista ergo maiores prelati et ministri ecclesie dicuntur esse sal
terre, id est hominum in terra existencium. Primo propter sacramentorum ministracionem, quia nisi per sacramenta
renascantur et generentur ex aqua et igne spiritus sancti non recipiunt esse spirituale gracie. Secundo
propter doctrine discrecionem, unde super illo verbo apostoli ad Colossenses ultimo: Omnis sermo vester in gra-
cia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere, dicit glossa quod aliter doctor eccle-
siasticus debet condire sermonem litteratorum et aliter sermonem laicorum, aliter sermonem hominum et aliter
feminarum. Tercio propter exteriorem conversacionem, debet enim sic conversari ut suo exemplo possit fluxum
malarum cogitacionum desiccare, a putrefactione libidinis alios preservare et omnes mores
eorum condire et saporare. Quarto propter interioris iracundie affectionis mitigacionem, debet enim
sic rancoris affectionem stilem reddere ut dicitur ab apostolo: Omnia arbitrium suum ut sterilia ut
in beneficencia. Ad secundum est dicendum quod secundum Tullium honor est exhibicio reverencie in testimonium 2
virtutis. Cum igitur satis concordat quod dicit philosophus quod honor debetur soli virtuti. Exhiberi
ergo reverenciam alicui in testimonium dupliciter contingit. Primo in testimonium sue virtutis et sic exhi-
betur honor alicui magno et sapienti viro; secundo in testimonium virtutis alterius et sic exhibetur
honor famulo vel nuncio illius magni viri. Si ergo queratur an prelatis presbiteris et aliis
ministris ecclesie aperte malis et iniustis ac in publicis peccatis existentibus debeatur
honor, planum est quod racione virtutis eorum non essent honorandi sed contempnendi. Sed racione
virtutis Christi cuius ministri sunt et ministri, secundum quod ministri sunt et ministri sunt honorandi
sunt, quia sic non honorantur ipsi sed Christus in eis iuxta illud Luce 10°: Qui vos spernit
me spernit et qui vos recipit me recipit. Peccant tamen superiores prelati graviter si innuerunt
vel sciunt per eorum visitacionem tales ministros esse criminosos et diffamatos in populo si
statim non mittunt eos extra ecclesiam vel per deposicionem vel per suspensionem, quia
communiter subditi peccatorum vitium et crimen sileare non possunt. Ubi ... aperte sunt, nisi
ut mittantur foras ut non amplius honorentur sed magis conculcentur et contempnantur. Secundum quod
sunt tamen ministri Christi. Peccant simpliciter subditi eorum peccata non tegendo vel occultando coram
aliis et ipsos in conspectu aliorum vituperando et contempnendo. Unde legitur quod ... dicitur
Constantinum imperatorem dixisse tale verbum: Ego si propriis oculis vidissem aliquem
sacerdotem dei peccare aut aliquem alium qui habitu monachali vel clericali decorati
sunt, clamidem meam expoliarem et cooperirem eum ne ab aliquo videretur. Sed
quid si aliqui scandalizantur ex hoc quod videntur honorari publicum peccatorem. Dicendum
est quod tale scandalum est pure passivum non activum, quia honor non exhibetur
peccatori propter se ut peccator est sed propter alium et ut est alterius minister, et talis veritas
doctrine et caritatis iustitie propter scandalum passivum dimittenda non est. Ad tercium est 3
dicendum quod obediencia debetur sublimiori potestati, unde super illo verbo ad Romanos 13°:
Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, dicit glossa in hoc quod sublimiores sunt.
Durante ergo et consistente potestate sublimiori et superiori in aliquo debet durare obediencia
per durante tamen durat effectus. Sed potestas sublimior et superior non tollitur ab aliquo
per peccatum quia non est donum gracie gratum facientis sed donum gracie gratis date et ideo secundum
potestas non tollitur ab aliquo prelato quantumcumque sit aperte malus et criminosus quod sibi
obediendum est. Sed si potestas tollitur vel suspenditur aut ligatur in eo, similiter tollitur
vel suspenditur vel ligatur obediencia. Ad quartum est dicendum quod questio est dubia x
propter contrarietatem verborum Augustini et Gregorii. Nam Augustinus pertractans hec verba
Vos estis sal terre et ponit ... quod ... dicit quod ... salvatorem quibus
aut sal infatuatum ad nichilum valet nisi ut mittatur foras potest intelligi quod prelatis
criminosus alterius ... non ... et ... in aliis ...

Omnia contra Greg. etiam dicit et habetur eadem ca. 2 q. 7 ipsius tuis quantumcumque aliorum crimina
iudicare non vales Et inde Aug. dicit contra et etiam ponitur ca. 2 q. supradicta Nam
Saul post quam a domino reprobatus est propter peccata sua iudicabat populum et plus unumquemque
indicium eius compellebat Similiter Dauid post adulterium et homicidium comiserat dicit
Omnia contra dominum qui ouem pauperis in conuiuio sibi parari fecerat Salomon autem
post quam ad petitionem mulierculae ydola adorauerat adhuc uniuersam plebem consilia
tam iudicabat Et multi inueniuntur in veteri testamento et nouo quorum vita non esset
blasphemis tamen corde pura quia ex officio iudiciali ordinis integritate percipit inueniri
facta Dicendum est ergo quod aliud est quaerere utrum crimosus debeat aliorum crimina iudicare
aut utrum possit planum est enim quod non debet quia ut Aug. ait mali pastores in
sua ipsi corpora aliorum crimina ferire sibi nocet quoniam sine suo corde emenda
tionis aliorum vicia corrigere curat Sed planum est quod possunt quia quando ab eis
tollerantur causas indicium secundum Aug. subterfugere non licet Secundum in quo prelati debet
precellere est clara notitia in scripture intelligendo Et hoc est quod dicit vos estis lux mundi
Sicut enim lux est manifestatiua omnium colorum Sic prelati per intelligentiam sacre scripture
debent expositione notificare aliis omnia opera diuina In cuius signum sicut dicit quidam doctor
prelati portant mitram in capite in qua sunt duo cornua quia debet scire duo testamenta
hoc ipsum signum in maiori parte prelatorum tacet signo Glossa super illud vos estis lux per quos
omnes illuminantur a tenebris ignorantie nomine mundi uniuersi qui sunt de mundo electi ac
capiuntur Notandum quod deus est lux illuminans non illuminata prelati lux illuminans et illu
minata Simplices vero ipsi lux illuminata non illuminans prima lux est sicut lux
solis 2a sicut lux lune 3a sicut lux terre Item notandum quod hic conuenientes ordo
ponitur quia prelati primo debet esse sal 2o lux quia primo debet in eis esse
bona vita quam doctrina unde Glossa primus sal quam lux quia primus vita quam doctrina
vita ducit ad scientiam virtutis nam qui deum timet scientiam non tacet Et ideo propheta
primus petiuit bonitatem quam scientiam dicens Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me etc.
Tercium in quo prelatus debet precellere est constantia in oppressionibus pauperum remediis
unde dicit saluator Ioh. 10 bonus pastor dat animam suam pro omnibus suis mercenarius
autem et qui non est pastor videt lupum venientem et dimittit oues et fugit quod exponit
b. Greg. dicit lupus enim super oues venit ad iniustus et raptor fideles quosque ac humiles
opprimit Sed is qui pastor videbatur esse et non erat relinquit oues et fugit quia
dum sibi periculum imminere metuit resistere iniustitiae non presumit fugit autem non mutan
do locum sed subtrahendo solatium Et ideo pastor bonus comparatur monti in monte posite est ciuitas
quia ad ipsum debent homines oppressi refugium quasi ad quoddam aliud fortalicium et
hoc est quod dicit saluator Non potest ciuitas abscondi etc. quia sicut ciuitas non potest abscondi
super montem posita sic bonus prelatus in persecutione non debet se abscondere et absentare
sed ad defensionem gregis manifeste ostendere unde Glossa ibidem Non licet clausum esse
bonos Nota bonus prelatus comparatur hic monti unde re. 1o dedi te in ciuitatem munitam
et columpnam ferream et murum eneum per columpnam ferream fortitudo patientie quia eo modo
ferri non cedit tribulationi per ciuitatem munitam securitas constantia per murum eneum perseue
rantia quae in modum eris non putrescit Hec tria signantur cum dicit super montem posita
securitatem puritatem et sinceritatem Quartum in quo prelatus debet precellere est sanctitatis
euidentia in exemplis sanctorum unde dicit Greg. in pastoralibus Tantum debet precellere
actionem populi actio presulis quantum distat a grege vita pastoris Et ideo comparatur
prelatus lucerne ardenti super candelabrum posite unde subditur Neque accendunt lucernam
et ponunt eam sub modio quia hoc esset inutile sed super candelabrum ut luceat
omnibus qui in domo sunt Sic doctrina et vita prelati non debet esse sub modio
timoris uel huiusmodi pueris ita quod ista cesset lucere sed super candelabrum

¶ Super montem posita dicit n. Greg. super ysa. Cum qui celesti predicatore utitur yma deserens in rerum culmine stare
videtur tantoque facilius subditos ad meliora pertrahit quanto per vite meritum de supernis clamat Illa namque vox
libentius auditorum corda penetrauit quam dicentis vita commendat quia quod loquitur loquendo imperat ostendendo
conuincit certe super tales montes predicator et prelatus debet poni quod super talem montem posita per quem non solum conscientie sanitatis sed et eminentie desi
vite tenere qui obscurata tollat sanitatis et altos sermones loquitur non alterum insistit sicut ipsum custodire
et subdit nemo potest in valle consistere et de monte loqui aut ergo unde loquitur ibi sta aut ibi stans inde lo
quere si enim in terra est aliquis tunc et de terra loquitur si vero de celo loquitur in celo consistere Et videtur quod pretioso
vite super qua debet predicator et prelatus poni significatur per montem summa propter fulgentem sacre legis per montem

idest debet esse dominatur

Syon ppt' situacionem summi regis · per montem oliueti ppt' consolacionem prophetarum · per montem Thabor ppter
contemplatiuos vel lucis perfectione cum plati hec quartus requirit scilicet spiritualem statum legis ut sit sicut ille mons in quo deus
dedit leges Exo xix et xx · Et in quo xpistus docuit euangelium capitulo v · spiritualem puritatem summi regis ut
sit sicut ille mons de quo in psalmo mons in quo beneplacitum est deo habitare in eo · spiritualem consolationem ut
vt vadat cum xpo ad montem oliueti et ibi oret cum eo capitulo xxvi · spiritualem contemplationem omnis lucis ut assu-
matur a xpo in montem excelsum qui fuit mons Thabor · ibique contemplentur faciem xpi ihesu que resple-
duit sicut sol capitulo xvii

id est debet esse in manifesto ut luceat omnibus qui in domo · i · in ecclesia sunt · hec ta-
men quatuor lucerna accensa · i · plati instituti modus propositus · amor vel timor
moderatus candelabrum sustinens · i · ecclesia vel sinagoga domus illuminata · mundus *x modum*
per modum per absconsionem statum timor et propter incorporationem spiritualium sapientium statum commodum
vel amor presentis vite · Vos estis lux mundi · Nondum autem aduentum domini huius
generis dum presentabat incommodo · erat enim putredine corruptum in affectu et tenebris · quia lux
ignorantie i intellectu · misit ergo dominus doctores in mundum ut tanquam corruptores
et infirmi tes appellentur · et tanquam lux infidelium tenebras effugarent · unde dicitur tales
portantes fratres et illuminantes primum etc. · Sunt dicti sunt sal propter iudeos quos i fide
firmauerunt lux propter gentes quas luce celestis predicationis illuminauerunt · unde apostolus
dicit te in lucem gentium etc. · Item vos estis lux mundi primus enim est quod magister nominatum
dedi te in lucem etc. · et de illo sit primus metonomia · i · corpus castigo corpus meum etc. · ne cum aliis predicaverit
et de illo sit primus · sal quingit lucem et lux sali ut non sit disciplina sine discretione nec scientia sine bo-
na vita · sunt enim duo tormenta in insula potissimum · Sunt ergo sal terre qui bene viuunt et lux
mundi qui recte docent utrumque autem de quo dicitur Joh v° · erat lucerna ardens et lucens
vel primus agit de sale quam de luce quia primus est consumere quam habes et peccata quante quos
nos habes · Hugo Sed ostenditur quod doctor tenetur plenus esse refulgentis et illustri-
tatis obscura cum addit · vos estis lux mundi · ubi ostenditur doctores primo singulariter depingat
in obscura cum addit · Vos estis lux · Tacent utilitas a communi mundi · primo quidem
sicut radiat illustri ibi estis lux · Tacent utilitas a communitate mundi · primo quidem
singulariter depingatur cum dicitur · Vos Joh xv · Ego vos elegi et posui vos ut eatis
et fructum afferatis · Secundo ut radiat illustri cum addit estis lux · Sed dicitur quare si atten-
damus lucis proprium officium et effectum · primo quidem lucem primum · Sicut enim sol est primum
omnis lucis visibilis ita sol iustitie xpistus primus est omnis spiritualis et sapientialis
lucis · unde quidam dicitur · i · fons sapientie verbum dei in excelsis · dicuntur ergo doctores lux quia
participant ab illo a xpo qui est fons lucis illustri unde glo · vos estis lux propheticis in
xpo luce veritatis et contra hic est mundo lux fuit · Donec dicitur id 2° Reg xxiij°
Sicut lux aurore oriente sole absque nubibus rutilat · Secundo dicitur lux si attendamus
officium quod est ambulantes dirigere ita officium doctorum est in fide et moribus gressus
electorum dirigere quos ad primum veritatis gressus tendat · Et quod hic doctor · sicut dicitur id
Luc xiij · Splendida fulgebis et omnes fines terre adorabunt te · et id psalmi · lux orta
est iusto etc. · Tertio dicitur lux si attendamus lucis effectum qui est multiplex · unde te-
nebras effugare · doctores et cordibus fidelium luce sua vite atque doctrine tenebras
depellunt · unde Bernardus dicit lux est illumini a xpo verbo et exemplo quoniam illatas
mundanis luce fidei et scientie debent instruere et sicut quod per sal debet cor-
ruptionem repellere Sic quod per lux debent tenebras fugare · sicut ergo ipsis dicit fa-
cietatis id Ysa° ix° populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam habi-
tantibus in regione umbre mortis lux orta est eis · Alius lucis effectus est abscondita manifestare · sicut
dicitur Ephe v° · Omne quod manifestatur a luce manifestatur · tales autem fuerunt doctores
qui abscondita fidei et scripturarum manifestauerunt fidelibus · unde de ipsis dicit potest quod
Job xxviij° · profunda fluminum scrutatus est et abscondita produxit in lucem · Tertio
sicut lux est illuminatione utilis et communis ita doctrina doctorum ut possit dici de ipsis
id Genesis i · fiat lux et facta est lux · Sic ipsorum sicut lux est venusta in effectum et io-
cunda in aspectu · Sicut et doctrina ipsorum doctorum ita ut quod dicitur id Hester viij · Noua
lux oriri visa est gaudium honor et tripudium · vltimo sicut ostenditur lux diuersas
res · ita doctrina ipsorum manifestat diuersas virtutum et viciorum · peccatorum et principum
errorum et fidei · dicit igitur fidelis per ipsorum ministerium doctrinam id Sap. vij° · propo-
sui pro luce habere illam quoniam inextinguibile est lumen eius · Demum cum dicit · mundi ostenditur
doctores utilitatis accommodatas ubi sciendum quod nomen mundi potest intelligi primo quidem celi
ambitu continetur de quo Joh primo · mundus per ipsum factus est · Secundo homines quarum celi

huic per mundane Ibidem et mundus eum non cognovit. Tercio infideles veritatem ignorantes
Ephe(sios) vi(o) Adversus mundi rectores tenebrarum harum. Hiis autem omnibus modis sancti doctores
dicuntur lux mundi quia eorum vita et doctrina utiliter sunt accomodata huic mundo. Primo
ut homo qui vult creaturas mundi p(er) ... tenet lucem ad deum cognoscendo illustrant
unde quilibet ipsorum potest dicere Quamdiu sum in mundo lux sum mundi. Secundo autem sunt
utiliter accomodata peccatoribus qui nomine mundi intelliguntur ut per penitenciam ad viam iusticie
reducant. propter id Luce iii(o) Parate viam domini rectas facite semitas eius unde de hiis dici
potest id Joh iii(o) Lux venit in mundum et cum ... doctrine eius subdi debent et
dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Tercio mundo i(d est) infidelibus ut ipsam cogno-
scant veritatem et sic quilibet ipsorum potest dicere Ego lux mundi et non adimplere aliud
Johannis xi Si quis ambulat in die non offendit quia lucem huius mundi videt. Tercio
ostenditur quod doctor tenet plenitudinem vel eminencie et apparicionis cum subditur Non potest
civitas abscondi supra montem posita ubi primo ostenditur vigilans ordinacio quia civitas
Secundo evidens demonstracio quia non potest abscondi 3o eminens collocacio quia supra montem
posita. Primo itaque vigilans ordinacio quia civitas. Sicut enim civitas nobilis et
gloriosa redditur quia in ea multitudo civium ordinate vivencium continetur ita
sublimitas et gloria doctorum ecclesie ... quod in ipsis est multitudo virtutum et donorum
bene ordinatorum ad confirmandum fidei catholice veritatem et ad gloriam declarandam potest
enim de ipsis dici id ps(almi) Gloriosa dicta sunt de te civitas dei. Secundo evidens demon-
stracio cum additur Non potest abscondi. Sicut enim civitas collocata in alto occultari
non potest quia eam sua eminencia manifestat ita doctor positus in eminencia vite
atque doctrine abscondi non potest. Tercio ostenditur eminens collocacio cum subiungitur supra
montem posita ubi per montem potest intelligi primo eminencia vite 2o sublimitas
militantis ecclesie 3o Christus qui est fundamentum fidei catholice. Primo itaque eminencia
vite doctorum cum doctrina collocatur supra eminenciam vite et civitas supra montem
posita quia ipsa eminencia vite latere non sinit unde glossa Luce montem iusticie dicit
qui christus est quo compellamur ne nos abscondamus. De tali monte dicit psalmus Iusticia
tua sicut montes dei. Secundo potest intelligi per montem sublimitas militantis ecclesie
que propter fidei eminenciam manifestat illum qui primam doctrinam ... administrat
ad quem montem invitat doctores ysa(ias) ii(o) ... Venite ascendamus ad montem domini
et ad domum dei Jacob etc. Tercio per montem potest intelligi Christus super quem positus
doctor latere non potest quia sicut dicit glossa ... mons ipsum manifestat. De quo
ysa(ias) ubi supra erit in novissimis diebus preparatus mons domus domini in vertice moncium
et elevabitur super colles. Quarto ostenditur quod doctor tenet plenitudinem vel vigilantis
et diligentis in actu cum concluditur Neque accendunt lucernam ubi de doctoribus ostenditur
primo persona eminenter collocata 2o redditur operacio utiliter ... ubi sed lucet
... ad primum primo insipio illuminans et succendens. Secundo aptitudo ad recipiendum
dispones lucerne 3o negatio occultacionis concludens ubi Neque ponunt 4to eminencia
... super candelabrum. Quarto efficacia illustrans utiliter ut lucerne
Ostenditur itaque primo insipio illuminans et succendens cum dicitur et Accendunt quia
tem ... doctorum pater filius et spiritus sanctus ut quilibet ipsorum ... lucerna ardens
fuoc caritatis et lucens splendore veritatis ut visitet de ipso id ps(almi) Accenditur
vos zelus ignis tuus. Hic est ille ignis de quo xpus Luce xii(o) Ignem veni
mittere in terram Ostenditur 2o aptitudo ad recipiendum disponens cum additur lucernam huius
quoniam ... que propter fragilitatem ... per testam propter capacitatem ... gracia vel persona mollis
deus et lucens ... de talibus doctoribus potest dici id ps(almi) Paravi lucernam xpo meo
Ostenditur 3o negatio occultacionis concludens cum dicitur Neque ponunt eam sub modio potest
... qui est quedam mensura unius intelligi lex moysi ut sit sensus
lucerna accensa i(d est) veritas ... quia doctor quilibet est accensus non est ponenda

dracones in aqua demonum capita sunt vicia capitalia dyaboli quo est ille iniquus
in abymelech de quo legitur libro Judicum ... cecidit ... lxx fratres
suos super unum lapidem ne aliquis eorum regnaret Abymelech pater meus ...
... qui supra ... quod regnum in celo debet esse pater
suus ... ad que dicit ... septuaginta sunt septem
... lxx quo fratres dyaboli sunt omnes peccatores ... in septem vicia ...
mandatorum transgressionem ... ille ... abdicationem sub quo
peter ... tollat ... resurgere ... quod tollite lapidem ... per ...
alem penitendo ... in ... mea ... et reconciliacione
... capitulo ... reconciliacionem ... col. ... placuit
... plenitudinem ... et reconciliari ... pacificus ...
... quam ... in ... angelus ... reconciliacionem
... ad angelos ... reconciliacionem
... indulgendo ... sicut dicit ... vade prius reconciliari ...
... reconciliari debemus ... in ... zacharia ...
... reconciliaret ... de ...
attende bene ista quod ... magna dei ... quod ...
utilitates plus aspicit quam ... et plus diligit ...
cordiam quam munera sibi oblata ... admirabilem bonitatem
atque ineffabilem quo ... amore dei ... despicit ...
... caritatem requirit ... studet deus ut ... multis
nobis caritatis ... colligere ... quod facta sunt omnia ... et deus
quod factus est atque omnia illa gessit ut nos in unum congregaret
... et dicit ... caritas dei magna quod
discordancium vota recusat et munera ... concordatis
... non vult sacrificium holocausti suscipere recusat quod quo ...
quod ... sit malum discordie ... et illud ... culpa ...
... malum discordie sit ... discordans ... dissidens ... patrem
... nec si ... fuit ... dissensionis
fratrum patitur ... delictum ... baptismum
sanguinis ... abel ... quod martirio ... expiari ...
ut ait ... abel suscepta fuit ... cayn ...
... abel ... et simplici mente deum ... cayn ... ad
... fratrem suum tenebat et ... placuit ... quem placebat in
corde ... quod cayn sunt ... discordes et
... ad altare accedentes ... reconciliacionis
... ut ... iusticia ... et ...
... nec nos ... sed ...
... et ... sicut ...

discordias generantes quam tota longior erit nobis pena quia et discor-
diat cum deo. Ideo super art. de spe impositio. Qualis precessit offensio talis debet sequi re-
conciliatio. Si cogitatu offendisti cogitatu reconciliare. Unde cum Petrus ... quem re-
mittit corde et peniteat. Unde si male cogitasti facere alicui dampno Petrus quomodo
offer ad deum qui scit in corde tuo notitia propositum recogita ... eo quod cogita-
vis male et penituisti. Nam cogitatio peccati contraria cogitatione dissolvitur. Dicite
Unde dicitis in cordibus vestris compungimini. Vides quod irasci non, excepimus aut voluntas
Si autem verbis lesisti fratrem tuum vade et verbis satisfac ei et ex toto corde et penituisti
Unde autem Petrus sic remittit emissionem verborum et verborum satisfactionem salvatur
Christus Cananeam que eum traxit post se clamare Domine deus et verbis rogavit eum dicens
Rogo te domine ne inferas in nos peccatum quod ignoranter quod peccavimus iuste
Si autem operibus aliquem offendisti puta aliqua causa fraude abstulisti aut rem alicuius
per violentiam redde ei ablatum et penituisti exemplo Zachei qui dixit Si quem
defraudavi reddo quadruplum. Si autem rem alicuius non ... forte castigans
servum iniuste dona ei aliquid pro iniuria. Unde scriptum est in lege Si percusseris
servum tuum et fregeris ei dentem dimitte eum liberum. Aliquando ... que fecit lesisti
factis placamus sicut ... oratione ad deum sicut causa elemosina facere de rebus quibus
alios spoliasti quamvis pro deo sit tibi. Si aliter orat deum pro te et si ad istum orationem
deus ... tibi facere illius ... non permittet ... et si nemo
pro deo nemo notatis qui alios spolietis et alios vestiatis. Hec ille

sub mensura legis, nec accensa ad illuminandum solos iudeos, sed super candelabrum tocius
ecclesie ad illuminandum omnes. Alio modo per modium potest intelligi vita corporalis et temporalis que
a deo mensurata est de quolibet iuxta illud Iob xiiii° Constituisti terminos eius qui
preteriri non poterunt. Non est ergo lucerna ponenda sub modio id est sub hac mensura ita
quod amore temporalis vite vel timore perdicionis consolaciones spiritus abmittat, doctor tempore debito
diffundere lucem doctrine. Hec opposito confirmatur per illud Marci iiii° Numquid venit lucerna ut
sub modio ponatur aut sub lecto. Unde Beda: Modius est vita mundi. Anima porcia
implicata lectus autem in qua anima quiescat. Lucerna verbum quod illuminat. Qui ergo amore
presentis vite et carnalis illecebre occultat verbum dei, quasi sub modio vel sub lecto
lucernam operit quia ei carnis concupiscencias preponit. Alio modo per modium potest intelligi
pondus alicuius thezauri seu favoris aut laus humana ut patet supra. Non ideo datur doctrina predi-
cacionis ut sub mensura precii alicuius boni transitorii ponatur ita quod doctor propter talia
lumen veritatis diffundat, quia hoc esset rem preciosam vili precio conpensare. Unde de sapiencia
dicitur Sapiencie vii° Nec comparavi illi lapidem preciosum quoniam omne aurum in comparacione illius
arena est exigua et omnia que desiderantur non valent comparari. Et quam
multos qui non ponunt lucernam doctrine sub modio precii quilibet eorum dicere illud Sapiencie
vii° Quam sine ficcione didici et sine invidia communico et honestatem illius
non abscondo. Et nos in eorum laude dicere possumus illud Proverbiorum ult. Non extinguetur
in nocte lucerna eius. Secundo ostenditur eminencia sublimitatis cum adiungitur Sed super
candelabrum. Uno modo potest intelligi lucerna id est Christus iuxta illud Psalmista lucerna pedibus meis etc.
Ponitur super candelabrum id est super crucem. Et hoc fit quando doctor predicat Christum cru-
cifixum, et ibidem ii° Non me enim iudicavi aliquid scire inter vos nisi Christum Ihesum et
hunc crucifixum. Vel aliter per candelabrum ecclesia habetur super quam poni debet predicacionis
doctrina. Vel aliter per candelabrum eminencia vite super quam debet eminere doctrina ut quod
verbo predicacionis fulget sanctitate conversacionis emineat. Tunc enim de doctore verificatur
illud Ecclesiastici xxvi° Splendens super candelabrum sanctum. Tercio ostenditur efficacia illustracionis
cum additur ut luceat omnibus qui in domo sunt. Claritas namque sancte doctrine modo
predicto super candelabrum poni debet ubi communiter omnes illustrat qui sunt in domo ecclesie
militantis quibus visitatur id Ezechielis xliii° Repleta est gloria domini domus. Deinde
cum dicit Sic luceat etc. proponitur operacionum integritas debita ubi proponitur primo oste-
nsio diffundens radium, secundo cognicio intuencium exempli ut videant, tercio intencio perfeccionis
mitti et glorificent. Proponitur itaque primo ostensio diffundens radium cum dicitur Sic luceat
lux vestra coram hominibus. Hoc enim est lucernam super candelabrum poni doctorem vita et
sciencia illustratum lucem utriusque diffundere. Et hoc enim comparantur doctores stellis Baruch iii°
Stelle dederunt lucem in custodiis suis. Et Genesis i° Fiant luminaria in firmamento
celi et illuminent terram. Proponitur secundo cognicio intuencium communis cum additur ut videant
opera vestra bona. Non dicit ut audientes doctrinam vestram sed videntes opera. Quamvis enim
bona que agimus non debeamus propalare hominibus ad ostentacionem, tamen debemus ea
ostendere ad informacionem tamquam si dicat cuilibet intuenti opera publice per modum. Videlicet tamen vita
videat vitam quam faciunt principalis causa informacionis quia eius qui informatur debet esse
laus et gloria dei. Ideo additur intencio perfeccionis mitti et glorificent patrem vestrum qui in celis est
tamquam si dicatur Sic ostendatis lucem exempli et vobis attendant opera auditores
informentur non ad vestram laudem sed ad celestis patris gloriam. Acerio et vera opera
et eorum imitatio dicuntur qui pater in celis est quia in eis eius opera magis
relucent et quia in sanctis spiritualiter habitat quorum conversacio principaliter est in celo celestis
celi vocantur. Et quia eos deus facit esse celestes. Vel sic habito ordine doctorum
quo ad proximum hic determinat de eius ordine quo ad deum dicens Sic luceat id est vita
vestra per quam splendeat lux vestra id est vita vestra bona et lucida in ore per virtutem

debet in doctores lucere opere et sermone. magis enim operando quilibet proficit quam loquendo / et plus movent exempla quam verba quia maior est splendor operis quam sermonis / ad hoc etiam lucere debent ut sine boni operis in laudibus dei non hominum constituat quia non debent de hoc suam / sed dei querere gloriam / et proximi edificationem ut videntes opera eorum bona deum glorificent per imitationem eorum / et per laudem. non est contra hoc quod continetur quod infra dicitur / Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus quia in opere bono querenda divina gloria est loquitur hic / sed fugienda gloria propria et humana et sic loquitur infra b

in opere per scilicet coram hominibus ut etiam ipsi instruantur tam vita quam doctrina ad bona
providentes bona non tantum coram deo sed etiam coram omnibus hominibus ut videant opera vestra
bona bonitate quorum attrahuntur et glorificent non blasphement. Contra per eos deus blasphe-
matur qui non faciunt quod docent verbi gratia lingua magniloqua manus otiosa doc-
trina lucida vita tenebrosa res est monstruosa. Et glorificent non vos sed vos hic deum
vitate vanam gloriam sed patrem vestrum a quo omne bonum a quo omne datum optimum et omne donum perfectum et qui in celis est. In celis dicitur esse per speciam hic
ubique sit essentia. In celis dicitur esse per maiorem refulgentiam. vel per maiores effectus
vel in celis id est in sanctis id est quibus solis est per gratiam Civitas supra montem posita Non
civitas et inimici plati super muros tuos ierusalem constitui custodes Non benignus
est domine qui non est contentus manu sensibilibus munitionibus sed suppositis angelorum presi-
dium porte sunt sacramenta et doctrina prophetica et apostolica per quam gentes ecclesiam intraverunt turres
predicatores ex quibus lapides id est sacre scripture auctoritates contra demones iaciuntur. De quibus
ps fiat pax in virtute tua etc. Aug. rogat hierusalem in tribus rogat pacem ut
pax et caritas maxime de predicatoribus conveniunt. Neque accendunt lucernam Commit p
simile lucerne quod doctrina non occultanda philippum in iniit eos lucem sicut lucerna
lucida est doctor Exo xxv faciens septem lucernas / septem lucerne sunt universitas doctorum
accenduntur quando hic sacre illustrantur. ponuntur super candelabrum quando in ecclesia preficiuntur. Can-
delabrum habet tres calamos ex utraque parte / et sunt tria genera fidelium in utroque testamento / In lu-
cerna sunt quatuor testa caro carnis sensibilitas. papirus anima oleum gratie. ignis sacre le-
gis scientia. Nonne verba mea quasi ignis etc. Prima duo quilibet habet sed oleum gratie
et ignem sacre in multis deest et ideo non resplendent nec ambulant sicut gentes de hinc
eorum / et non debet poni sub modio id est cum temporalibus spiritualia et comparari etc. id est doctorum
verbum conceptibiliores in ecclesia etc. Et ponunt accendunt et post in terra proiiciunt. quia
nec a se ipso quis habet scientiam nec debet a se ipso poni super candelabrum id est in ecclesia prelatura quia
nemo assumat sibi honorem Non ad fetorem extincte lucerne quedam alia aborrent
sicut ad peccata clericorum animales a bono proposito repelluntur ut patent opus boni Item platus
ad sit lucerna super candelabrum posita si extinguitur fetor eius longe spargitur et ma-
nifeste sentiatur. Sic peccata prelati Bernardus que vel menti condit de illorum rebus quod videtur
in ecclesia dati in luce positi non imitant de publici famulatem et flammam. Sed
a tunc Elemosina tua sit in abscondito dicit dominus loquitur hic de perfectis qui ventum vane
glorie non formidant sed ibi de imperfectis qui primum incipiunt habent et vento vane glorie cito
possunt extingui perfecte autem caminum habent quorum veritas quilibet accendit perfecta extinguat non
cap. vlt. aque multe non potuerunt etc. / imperfectorum modica est lux que minus aliis honorem
operum est suadenda etc. id est verba mea in manibus meis sunt etc. Non veni solvere sed adimplere
Item hic sunt esse due dubitationes. prima utrum per montem possit et debeat
intelligi platus 2a utrum per civitatem super montem positam debeat intelligi ecclesia
Ad primam est dicendum quod per montem intelligi potest Christi incarnatio. sacra scriptura contemplatio
et plati administratio. pro primo per montem potest intelligi Christi incarnatio vel super illo
verbo exodi xix die tertio descendet dominus coram omni plebe super montem synai constitues
fines eius Omnis enim qui tetigerit montem morietur. glossa quod non prima die legis nec
virginali sicut lapis abscissus sine manibus postmodum crevit in montem magnum ut dicitur
daniel 2o sed 3o die in tempore plenitudinis gratie. Secundo per montem potest intelligi sacra scriptura
contemplatio vel super illo verbo ps. quis ascendet in montem domini dicit Richardus libris de
contemplatione quod cognitio divinorum mons magnus et altus est quia omnem mundanam sapientiam
transcendit. omnem que philosophiam omnem mundi scientiam ab alto despicit
et subter cernit tale acumen quod tale plato quod tale tanta philosophorum turba
invenire potuit. certe si ipsi ascendere homines montem ascendere potuissent nunquam ydola
coluissent numquam creature colla inclinassent. Tertio per montem potest intelligi platus
vel super illo verbo ps. In monte dei id est in monte scto eius dicit glossa quod platus mons est

vene eius ellationis sublimitatis quia per ellectionem constituitur super omnes sic mons supe-
riminet vallibus vene eius vlis auctoritatis et vene legis et nature capitalis. Ad 2um
est dicendum quod 2m Crisostomum per ciuitatem istam supra montem positam ecclesia sanctorum intelligitur de
qua scriptum est gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Possumus ergo dicere quod ecclesia fidelium potest
dici ciuitas dei quia a deo singulariter fabricata a deo singulariter gubernata a deo singulariter
manifestata a deo singulariter dedicata. Dicit enim Crisostomus in Omelia de pent. Ego ecclesias edifi-
cavi quam celum statim sed propter celum sanguinem non effudi propter celum crucifixus non sum propter
celum celeste corpus non accepi ut angelorum naturam assumpsi ut dicas quam celo et angelis et
omni creatura nobilior ecclesia. De 2o idem Crisostomus ait magna res est deo de ecclesia sua non
muris circumdata sed fide circumsepta propter ecclesiam vniuersum celum extensum est aer sparsus est mare
diffusum terra fundata est paradisus plantatus est et multa miracula facta sunt propter
ecclesiam prophete propter ecclesiam apostoli propter ecclesiam vnigenitus dei filius factus est homo. De
3o idem Crisostomus ait super hunc locum Non potest ciuitas abscondi supra montem posita dicens ciuitate quo deus
manifestauit omnibus i ecclesiam supra se montem positam quia aliquam partem in regione cogi-
tata non cadit per ymagines ad fines orbis terrarum famam eorum premitteret nec persecuciones
ipsa non cadit per quas christus eos perdiderit eos potuit occultare. De 4o idem Crisostomus dicit quod sola ecclesia fide-
lium dominus absconsionis mancipata est contra dicente apostolo ipse exhibuit sibi ecclesiam gloriosam
non habentem maculam neque rugam aut aliquid huiusmodi ut esset sancta et immaculata in conspectu eius.

Nolite putare quoniam veni soluere legem aut prophetas. Non veni soluere sed adimplere.
Amen quippe dico vobis donec transeat celum et terra yota vnum aut vnus apex
non preteribit a lege donec omnia fiant. Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis
et docuerit sic homines minimus vocabitur in regno celorum. Qui autem fecerit et docuerit
hic magnus vocabitur in regno celorum. Ista est 2a pars principalis in qua ostenditur quid
doctor predicare debeat vnde glosa premissum ostensum est eos omnia pati pro veritate et tamen non
celare et gloriam dei facere incipit docere quid docturi sunt vbi primo ostenditur quod doctrina noui
testamenti non est legis destructiua 2o quod est eius perfectiua Non veni soluere 3o quod est
ipsius intelligentie completiua Amen quippe. Primo itaque quod non est legis destructiua Nolite
inquit putare quoniam veni soluere legem aut prophetas. Soluit enim qui vetat fieri que precipiuntur quod lex
facienda figurat et prophete predixerunt fienda et monuerunt ut fierent. Christus vero non fieri non
vetat immo fieri confirmat dicens. Hec oportuit facere et illa non obmittere. Et hoc est quod
dicit Crisostomus hactenus docuit ut sale condiant animas ad incorrupcionis perpetuitatem quia
sunt sal ut illuminent ad veritatis intelligenciam quia sunt lux ut accepti ab hostibus
defendantur quia sunt ciuitas defensores ad amorem domini attendant quia sunt lucerna ante-
ea nunc ut celestis orator quod poterant estimare quod vetera precepta vellet abolere ad intro-
gatiua presumpcionis occurrit dicens Nolite putare etc. Soluit qui spiritualiter facere vetat et qui
non potest fieri ut scriptura diuinitus inspirata transgreditur. Ideo dicit Johannes xo Non potest solui
scriptura. Secundo ostenditur quod sua doctrina est legis perfectiua cum addit Non veni soluere legem sed
adimplere. Adimpleuit autem Christus legem et prophetas 2um quod dicit Augustinus in sermone faciendo que ibi pre-
cepta sunt et confirmando que ibi prophetata sunt. Quod habetur per modum Daniel cum dicitur ut
impleatur visio et prophecia et vngatur sanctus sanctorum. 2m Crisostomum non impleuit Christus legem
nichil transgrediendo legalium prophetas vero complendo omnia que per ipsos fuerant dicta
2m Christus adimpleuit legem duobus primis ad inchoatam iustitiam agendum superaddit plura
ad perfectionem moralium preceptorum et que figuris tegebant et futura significabat in se
perficit et in ecclesia sine quo figure essent vacue et sine effectu et hoc est quod dicit
Lucas xxiiiio oportet impleri omnia que scripta sunt in lege Moysi et prophetis et psalmis de me.
Hec exposicio concordat cum Augustino dicente quod Christus adimpleuit legem aut addendo quod
minus habet vt patet capitulo v vbi dicit audistis quod dictum est antiquis et infra Ego autem
dico vobis etc. Vbi addit quedam pertinencia ad preceptorum moralium perfectionem aut implet
faciendo quod habet. Vel aliter lex data est ut gratia quereretur que tunc dabatur et ita complementum
legis fit per gratie collacionem et quia hec facta est per Christum ideo legem adimpleuit et hoc est

Et dicit Crisostomus quod lex data est et vnum aut cum lex Christi addit regula precepta et consilia
et inter precepta et consilia et precepta et precepta et lex a pace et vnum et inter lumen euangelium

soluit qui quod
doctrina et facit
2m glosam

ne in tercio
in desiderium

Reliquia apostola
quando quiesta
et probando quod
Christus per
factis et fecedo

Amen ut [illegible] et ut latius [illegible] vocabitur [illegible] amen et veritas [illegible] dubitatur ut in [illegible] sine [illegible] adubitatur ut sic amen et vere fideliter duabus autem de causis hic hoc dicitur secundum Remigium primo [illegible] in tardi cordis ad credendum 2o ut [illegible] donec transeat celum et terra id est antequam elementa mutentur de [illegible] mutabili [illegible] in immutabilitate [illegible] et terra [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] demonstratur [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] lege [illegible] minima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

quod dicit Johannes 2o lex per Moysen data est gratia et veritas per Ihesum Christum facta est. Hec oppositio confirmatur per id Romanorum viii Nam quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati et de peccato dampnavit peccatum in carne ut iustificatio legis impleretur in nobis qui non secundum carnem ambulamus sed secundum spiritum. Concordat etiam [illegible] in dicto Gregorius super Ezechielem omelia viiio Adimplere enim venerat legem qui legis iustitie gratiam addidit ut quod illa iubebat in minimis ipse perfecti adiuvaret in summis et quod illa cohibebat ab opere ipse vetaret a corde. Et quia doctor evangelicus debet hanc gratiam et iustitiam predicare factam esse per Christum Ideo sicut dictum est quod in hac parte ostenditur quid doctor predicare debeat. Secundum autem Crisostomum tria propter dicit hic Christus se non venisse soluturum legem sed impleturum. Primo propter discipulorum ex eius exemplo attractionem. Ex hoc enim quod ipse qui legi subiectus non erat dicebat se non solvere legem venisse sed magis implere provocabat discipulos suos ut ipsi studerent legem domini implere. 2o propter eorum ab errore remotionem. Dixerat enim Christus quod ipsi apostoli non absconderent mandata que acceperant ab ipso. Potuissent ergo apostoli credere quod aliqua nova lege deberent instruere quam vellet abscondi et veterem legem destruere. Ad hoc removendum Christus dicit se non venire solvere antiquam legem sed implere. 3o propter iudeorum calumpnie satisfactionem. Providebat autem Christus quod futurum erat ut iudei dicerent Christum esse legis destructorem. Antequam eorum calumpniam moverint eorum calumpnie satisfacit dicens Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas. Quia non veni solvere sed implere. Ita quod unum negat et aliud affirmat secundum Remigium. Negat enim se venisse solvere sed affirmat se venisse implere. Deinde cum dicit Amen dico vobis donec etc. Ostenditur 3o quod doctrina novi testamenti est legis integre completiva. Ubi primo sciendum est quod celum et terram non transibunt quantum ad substantiam sed tamen quia per ignem mutabuntur secundum aliqua accidentia qualia sunt motus alteratio et huiusmodi Ideo sancti iudei dicunt transitus celi et terre sic legitur Apocalypsis xxi Celum et terra transibunt. 2o sciendum est quod secundum Augustinum iota est minima litterarum que fit uno ductu et apud grecos significat decem per quam intelligitur decalogus preceptorum. Apex autem est minima pars eius vel titulus primus qui superponatur. Sic est ergo sensus verborum talis donec transeat celum et terra id est dum sic firmantur ~~[illegible]~~ iota unum aut unus apex id est unum preceptum aut minima pars ipsius non preteribit a lege donec omnia fiant id est compleantur. Vel aliter per iota intelliguntur moralia per apicem figuralia et quia utrumque impletur in evangelio aut implebuntur ante mundi finem ideo dicit iota unum etc. Et hoc est quod Christus asserit dicens Amen dico vobis non preteribit [illegible] Qui ergo solverit etc. Tertia pars principalis in qua describitur primum doctoris iudicat et quia opposita iuxta se posita magis elucescunt Ideo describitur primo ~~fastigii illius cum vita doctrine~~ carentia [illegible] doctoris cuius vita est doctrine contraria 2o eminencia fastigii illius cuius est vita doctrine consona cum subditur Qui autem fecerit et docuerit etc. Circa primum igitur ad primum ostenditur primo ratio mali doctoris propter transgressionem Qui ergo solverit. 2o officii tanti corruptio ibi Et docuerit sic homines. 3o premii diminutio ibi minimus vocabitur. Ostenditur ergo primo ratio mali doctoris propter transgressionem dicens Qui ergo solverit id est transgressus fuerit unum de mandatis istis minimis scilicet moralibus que in lege precepta erant vel de hiis mandatis que in evangelio superaddentur. 2o ostenditur officii corruptio ad docuerit sic homines. Tales enim sunt illi de quibus dicitur Matthei xxiii Dicunt enim et non faciunt. Ostenditur ergo premii diminutio et privatio precedens minimus vocabitur in regno celorum id est despectissimus reputabitur ab hiis qui sunt in regno celorum. Sic exponit glossa. Solvere est non agere quod recte intelligit vel non intelligere quod depravavit vel minuere integritatem superadditionis Christi. Qui ergo alterum tantum horum solverit mandatorum minimus vocabitur in regno celorum quia erit ille indignus in quo ille est minimus sed omnis magnus [illegible] Christus Qui minor est in regno celorum maior est illo. Augustinus in sermone domini in monte dicit Mandata minima sunt precepta legis significata per iota et apicem que qui solverit et secundum solutionem suam docuerit minimus est quia ille est in regno celorum quo privabitur. Cassianus super Matheum dicit Mandata minima precepta sunt illa que Christus addidit ut non irasci non intendere ad concupiscendum mulierem que absurdi sunt magnum iudicii. Sed non observati sunt immoris culpe et ideo qui fecerit est magnus qui solverit est minimus

Forte sunt in ecclesia ... minimus ... videt[ur] sibi valde magni ... [illegible]
... ut [illegible] minimus in regno celor[um] plus ... in ecclesia non [illegible] ... celor[um]
plus ... ecclesia ... docendo ... solvit ... [illegible]
... [illegible] ... non ... [illegible]
plurimum ... [illegible] ... vita aut ... [illegible]
... [illegible]

i. minim[um] p[re]mii vel modicis supplicii[s]. S[ed] ille qui solvit maiora p[re]cepta. Greg[orius] in omel[ia]:
p[er] reg[num] celor[um] accipit[ur] eccl[es]iam militantem in qua min[imus] ... contemptus doctor qui doc[et] et no[n]
facit, q[ui]a cui[us] vita despicit[ur] restat ut eius predicatio contempnat[ur]. Cum ipso concordat
Chrys[ostomus]. Si doctor in vita etiam p[ar]vo peccato abnoxia sit decidat cum de gradu maiori
... alio modo exponit[ur] hic dicens q[uod] hic redarguit phariseos qui p[ro]pt[er] tradiciones
suas docebant transgredi legis mandata. Sic enim eis p[re]dicit Math. xv: Quare vos
transgredimini mandatum dei p[ro]pt[er] tradicionem v[est]ram. Tales g[ra]do p[ro]habebunt[ur] regno celor[um] prout
eis comminat[ur] ibidem xxiii°: Ve vobis scribe et pharisei ypocrite qui clauditis regnum
celor[um] ante homines. Vos enim non intratis nec introeuntes sinitis intrare. Deinde cum
d[icit]: Qui aut[em] fecerit et docuerit etc., describit fastigium eminencie illius cuius vita et doctri[na]
conveniunt. Ubi ostendit p[ri]mo observanciam precepti, 2o diligenciam officii ibi docuerit, 3o emi-
nenciam premii hic magnus etc. P[ri]mum perfeccione operacionis, 2m p[er] studium erudicionis,
3m p[er] p[re]mium retribucionis. P[ri]mo itaque ostendit observanciam precepti d[icens]: Qui aut[em] fecerit,
s[cilicet] preceptum, q[ui]a illud quod precipit observa[t], et sic iustus est qui observat, quia
non auditores legis sed factores iusti sunt ap[u]d deum, p[ro]pt[er] quod hic amonet Jaco[bus] p[ri]mo:
Estote factores verbi et non auditores tantum. Et infra: Qui aut[em] perspexerit in lege perfecte
libertatis non auditor obliviosus factus sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Talis
potest dicere illud Ps[almi]: Ut faciam voluntatem tuam deus meus volui etc. 2o ostendit diligenciam
officii cum addit: Et docuerit. Debet enim doctor sic vivere q[uod] eius vita regulet[ur] in prop[ri]a
doctrina, et tunc accipit donum scie[ntie], s[cilicet] officium docendi diligenter exequi, ut que ipse fa[cit]
aliis facienda proponat. Unde Ap[osto]lus Ro[manos] xii°: Qui exhortatur in exhortando, sive qui
docet in doctrina, sed proximis assistat. Unde cum visitari de ipso illud Job iiii°: Ecce
docuisti multos et manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui et ge-
nua trementia confortasti. 3o ostendit eminenciam premii cum subiungit: Hic magnus vocabi[tur]
in regno celor[um]. Vita enim sancta et bone doctrine conformis p[ro]babiles reddunt doctores
in ecclesia militanti famosissimos. Quia hi sunt duo precepta bona in se et de reputa-
cione fidelium. Et ideo qui ea in seipso coniungit merito famosus et magnus vocabi[tur]
in ecclesia militante, ut possit de eo dici illud Genesis xxvi°: Ibat proficiens
atque succrescens donec magnus vehementer effectus est. Secundo duo predicta apud deum
sunt magni meriti tam racione sanctitatis personalis quam racione utilitatis ... Et ideo qui
facit et docet magnus erit in premio quod dabitur ei pro merito. Sic enim dicit Aug[ustinus]: Qui
nec facit nec docet penitus alienus erit in regno celor[um]. Qui non facit quod solvit et
tamen docet erit minimus, quia plus offendit. Qui vero facit et non docet, quia non habet doctoris
officium, erit magnus. Qui vero facit et cum hoc docet, hic erit maximus, quia premiabitur
pro opere et doctrina. De talibus possumus dicere illud quod p[rimi] Reg[um] 2o: Erit enim magnus apud dominum
pium et honoratus honore sempiterne glorie. Item hic possunt esse septem dubitaciones. dua
Prima utrum Christus solvit veterem legem vel non. 2a utrum Christus legem veterem implevit.
3a utrum p[ri]me legis vel veteris legis precepta omnes servare possint. 4ta utrum lex vetus et lex
nova debeant dici due vel una. Quinta utrum sola lex debeat observari in verba
legis. Sexta utrum observancia legis semper obliget hominem in foro consciencie vel solum in
foro iudiciali. Septima utrum solvens precepta legis minima in regno celor[um] debeat
vocari. Ad primum est sciendum quod istam opinionem movebat Faustus contra Aug[ustinum] dicens
Christum solvisse legem veterem, quod quatuor modis probabat. Primo quia Johannes qui
fuit cum Christo in monte non dicit eum dixisse illud verbum: Non veni solvere legem. Sed
Matheus hoc posuit qui Christum secutus est postquam descendit de monte, vel ut dicebat
Matheus hoc non scripsit sed quidam alius suo nomine. Secundo quia in Deuteronomio qui est in q[uinto]
libro scribitur legis: Hec precepta que mando vobis servabitis, non addetis neque diminuetis
aliquid. Planum est autem quod Christus multa diminuit et multa addidit ad precepta legis.
3o quia Iudei suspicati non permisissent Christum agere aliquid contra legem, ipsa lege non
solvente et contra ipsam nichil agente; contra tamen ipsum opposite dicunt Johannis ix°: Non est
hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Quarto quia si Christus legem non solvit

... non ... legem ... [illegible]
... [illegible] ... sabbato ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... sabbati ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]

[illegible]

ad p'ta iud' dicis ai pat'fea sul i a q illis veteribus scripturis significabat' no ea aplis iubet' faciada sz quod leg' legut' i illa

nos tenetes legem xpi debemus cauadi mortui vl leprosum no tange que lex ma-
dabat abstinat et multa alia que nos nunc abstinamus Ad primum go respon Augus
in libro contra fausti q p' illis dicat vera de xpo nisi qui audiunt ex ore eius
vl eu vid' illis go qui nunc est dicat vera de xpo. Potuit go vl eut Augus
Matheus vera dice vl quia go dic Johnis audiuit que de xpo scripsit vl quia
ipemet dns vocato Matheo potuit narrare que egerat ante ipsum vocatu Ad
2m vidz q faustus no intelligebat add' vl diminue. Nam lex madabat nichil
addendum quod lex nichil habebat sz solum in quantum qd ipaz destruebat addidit
go xpus vl minuit legem implendo quod tunc fit vt Augus qm fint' que ibi
pcepta erat vl tu impleut que ibi pcepta erat et prophetata Ad 3m vidt
Augus q friuola sit argumentacio q no negamus iudeos no intelligentes verum
sensum legis vide potuisse xpm esse destructore legis et prophetaz. credebat enim
3m superstituum intellectu a miraclis et aliis salubribus et virtuosis operibus esse absti-
nendum die sabbati qd erat con intencionem legis. dt ta b. Thomas q dns super hoc
se excusat a transgressione legis triplr vno mo q p preceptum de sctificacione
sabbati no interdicit' opus diuinum sz humanum opus. cessauit enim deus die septima ab
creacionis a nouis operibus condendis sz tamen operatur in rerum conseruacione et gubernacione
qd aut xpus miracula faciebat erat opus diuini vnde ipse dt Joh v. pr meus
vsqz modo operatur et ego operor. Scdo excusat se p hoc q illo precepto no prohibent'
opa que sunt de necessitate salutis corporalis. vnde ipse dt luc xiiii cuius vestrum
no soluet bouem suum aut asinum a presepio et ducat adaquare 2 i xiiii cuius
vestrum asinus aut bos in puteum cadit et no continuo extrahet illum die sabbati. Manifest
est aut q opa miraculorum que xpus faciebat ad salutem corporis et anime ptine-
bant. Tercio quia illo precepto no prohibent' opa que ptinet ad dei cultum
vn dt mt xii an no legistis in lege q sabbatis sacerdotes in templo sabbatum
violant et sine crimine sunt et Joh vii dt q circumcisionem accipit homo in sabbato
qd aut xpus paralitico madau' vt lectum suum sabbato portaret ad cultum dei pti-
nebat i. ad laudem virtutis diuine et ita pz q sabbatum no soluebat quamuis hoc ei
iudei false obicerent dicentes Joh ixo No est hic homo a deo qui sabbatum no custodit.
Ad 4am Cristus legem veterem impleuit ope et doctrina Ope quidem seruando omnia
in se illa q tunc seruanda erant Circumcisus namque est et in templo presentatus vn ad
Gal dicit' q deus misit filium suum natum ex muliere factum sub lege. Doctrina lege
impleuit primo sensum spiritualem exhibendo. multa enim legalia figurabat xpm
et que erant ipsum erant agenda vnde xpo exhibito illa impleta sunt Item quedam
perfectionis consilia superaddendo sic dicenti sibi se seruasse omnia legis precepta dixit
Vnum tibi deest. Si vis perfectus esse vade vende omnia que habes et da pauperibus
Notandum est q tria continebant' in lege s. moralia cerimonialia et iudicialia Primo
ad moralia xpus adimplet' legem verum intellectum moralium profundius manifestando
ac occasionem peccati tollendo primum pz mt' vbi sic dicitur Dictum est antiquis no
occides. dico aut vobis quia omnis qui irascitur fratri suo reus est iudicio Item
ibidem dictum est antiquis no mechaberis. ego aut dico vobis q omnis qui viderit mulie-
rem ad concupiscendum eam etc. pz go quo xpus profundiorem intellectum legis manifestat
vn Augus contra faustum q no intelligebant iudei homicidium nisi peremptionem
corporis humani. p quia vita spiritualis apponit dns omnem iniquum motum ad no-
cendum fratri in homicidii genere deputari. vn i Joh iiio dr Omnis qui odit fratrem suum
homicida e. 2o implendo moralia tollendo occasionem peti vnde moralia legis
prohibet' periurium vn xix leuitici No periurabis in nomine meo et reducitur
ad 2m preceptum exodi xx iurare aut licz no sit malum 2m se sz bonum tamen occa-
sio mali est q periurium quia frequentia eius labitur in periurium. no go perfecta lex
declinat malum periurii prohibendo periurium sic etiam prohibendo occasionem periurii
moralia sunt precepta decalogi racione dicte sc posita q faciebat ad eorum declaraciones
iudicialia sunt precepta de penis et legibus cerimonialia q ad futurum signi-
ficabat et significabat

sed prohibendo iracundiam Mathei v dictum est antiquis non peierabis reddes domino iuramenta
tua Ego autem dico vobis non iurare omnino vii Augustinus contra Faustum quia peierare grave
peccatum est iurare autem potest verum nullum peccatum est sed longe remotius a periurando qui nec +
iurare consueuit quam qui verum iurare nam iurare proclivum est ad periurium maluit dominus
nos non iurantes non recedere a vero quam verum iurantes appropinquare periurio / Quantum ad
iudicialia Christus adimplevit supplicative ut enim dicit Augustinus in q. ve le Adimplere nichil
aliud est quam plene addere sed illi plenitudine perfectionis addere Et sic implet dominus
iudicialia quia in iudicialibus quedam dicta sunt cum rigore iusticie ut Levitici xx Si
mechatus quis fuerit cum uxore alterius viri moriatur mechus et adultera huic perficit
lex oblata indulgentia delicti Johannis viii vade noli amplius peccare. quedam
cum equitate ut exodi xxi oculum pro oculo huic perficit oblatam super erogare
ulterioris passionis Mathei v si quis percusserit te in unam maxillam etc. / Quedam cum
dispensatione ut de limitibus refugiorum Numeri xxxv huic perficit oblatam de super
erogare beneficia Mathei v Audistis quia dictum est antiquis si diliges amicum
tuum et odio habebis inimicum sed odio effectus Ego autem dico vobis diligite inimicos
vestros et benefacite etc. / Quantum ad cerimonialia adimplet supplicative per terminacionem per mani-
festacionem per prefigurati exhibitionem secundum tria que attendenda sunt in cerimonialibus
sed abbreviata significata figura data cum sunt ad abbreviandum et ad signandum et ad figurandum
implevit ergo Christus cerimonialia per terminacionem et hoc quantum ad abbreviationem vii Augustinus
contra Faustum de preceptis et sacramentis ve. te. Sepe et multa dicimus ut intelligetur
aliud ibi fuisse per graciam non te. faciendo | donantur implendum aliud quod per veritate
patefactam venio deo demonstrantur impleta per manifestacionem quantum ad figurativa
vii Augustinus contra Faustum Aliud erat quod hic oportebat per figuratas prophetias an-
nunciari et aliud est quod hic erat oportet per manifestam veritatem redditum quod ad
impleri quantum ad prefigurationem per prefigurati exhibitionem vii Augustinus contra Faustum
impleberetur lex vel cum fierent que ibi precepta sunt vel cum exhiberentur que ibi prophetata 3
sunt Ad 3m est dicendum quod istam dubitationem determinat Augustinus 3o de libero arbitrio dicens
quod natura humana per peccatum infirmata est in cognitione ut recte non queat quod querendum est
et in affectione ut sine difficultate non faciat vel impleat quod faciendum est. que quidem
ignorantia cognitionis et difficultas affectionis non est peccatum sed pena peccati unde dicit
ibi quod omni peccanti anime hec duo penalia sunt ignorantia et difficultas. Nam
aut infirma planum est quod nec omnia opera vel sane potest facere vel potest facere ita bene
Deo dicendum est quod post peccatum vel omnia precepta legis homo potest servare si non auxilio Christi
vel ita perfecte sicut ante fecisset Sed quamvis hec Augustinus non imputatur homini ad peccatum
si precepta non servat ex quo habet ignoranciam ut recte ipsa non cognoscat et diffi-
cultatem ut ipsa implere non valeat Ad quod dicendum quod non imputatur nobis ad peccatum
quod inviti ignoramus Sed quia negligimus querere quod ignoramus. vel nobis imputatur quod
vulnerata membra non colimus ut possimus curari perfecte motibus membrorum peccati po-
[illegible] que sunt in nobis vulnerata et infirmata Sed imputatur nobis quod
medicum valentem nos sanare contempnimus Nam hec lex per Moysen data fuit quod
tum sanaret difficultatem nostre affectionis et veritas sanaret ignoranciam nostre cogni-
tionis per Christum facta est ut dicit Joh. 1 Ideo quia nunc medicum habemus et sanare
valentem imputatur nobis quod contempnimus eum Ad quartum est dicendum quod legem veterem
esse aliam a lege nova dupliciter intelligi potest primo quod sit alia quia ab alio deo
effective data vel facta sicut Manichei dixerunt legem veterem datam fuisse a malo deo manicheis
vel quod sit alia quia ad alium finem ordinata [illegible] ut [?] quia ut

scribitur ad Ro. vii° lex quidem sancta et mandatum bonum et sanctum et 3° ca° dicit vnus est enim
deus qui iustificat circumcisionem i. iudeos per fidem et preputium i. gentiles per fidem sicut
ad eundem finem ordinata quia omnis lex vno sermone completur diliges proximum tuum sicut
te ipsum et prima ad Thimot. 1° dicitur quod finis omnis legis et precepti est caritas. Secundo potest intel-
ligi quod sit alia quasi altera sicut imperfectum est alterum a se ipso perfecto sicut quemadmodum
dicimus quod homo est quasi alter a se ipso dum est puer iam factus vir. Cum igitur lex
noua comparetur ad veterem sicut vir ad puerum iuxta id Apostoli ad Gal. iii° itaque lex
pedagogus noster erat at ubi venit fides iam non sumus sub pedagogo concludendum est
quod lex noua non proprie est alia a veteri sed magis altera sicut perfectum est alterum ab imperfecto.
Ad vltimum est dicendum quod lex humana ad hoc inuenta est ut prouideat communi vtilitati hominum
vnde dicit vir consultus in primo digestorum nulla ratio aut equitatis benignitas patitur
ut que salubriter pro vtilitate hominum introducuntur ea nos duriori interpretatione contra
ipsorum commodum producamus ad seueritatem. Si ergo emergant aliqui casus qui communi vtilitati
sint dampnosi et periculosi, tamen legislator omnes singulos casus particulares prouidere non
possit, in talibus licet agere preter verba legis. Sic dato quod lex scripta et in municipio sancita
alicuius ciuitatis dicat quod porte per custodes sint tenende clause, si contingat aliquos
ciues insequi hostes et postmodum ab aliis fugari, impium esset dicere quod in tali casu
porte eis non aperirentur, maxime cum euidenter appareat in hoc casu verba legis sonare
communi vtilitati esse dampnosum pro qua communi vtilitate lex illa instituta fuit. Et si dicatur
quod eius est interpretari cuius est condere, illi autem qui sub lege sunt non sunt conditores legis
sed obseruatores, dicendum est quod hoc est verum quando lex est dubia et facultas ad superiorem potest
haberi recursus. Sed quando subitaneum est negocium et clare apparet nocumentum esse communi
vtilitati et in mora pati periculum, hiis concurrentibus persona quelibet constituta sub lege potest preter
legem agere. Nec tamen ipse interpretatur legem sed sequitur intentionem legislatoris, quia per euidentiam
nocumenti apparet legislatorem hoc intendisse et debuisse intendere. Nam ut ait vir
consultus sub predicto titulo scire leges non hoc est verba earum tenere sed vim ac potestatem. Ad
sextum est dicendum quod lex humana tunc est lex tenenda quando iusta est. Si vero est iniusta
magis iniquitas et violentia dicenda est quam lex, quia secundum Augustinum primo de libero arbitrio
lex michi non videtur que iusta non fuerit. Contingit autem legem iustam fieri quatuor modis.
Primo effectiue ut ille qui legem fecit potestatem et iurisdictionem suam non excedat. Secundo
finaliter et tertio ut si lex feratur et grauamina imponantur pro communi vtilitate non propria
cupiditate implenda vel propria gloria et fama amplianda vel diuitie cumulande. 3° formaliter
et equalitatiue ut si proportionaliter imponantur et diuidantur onera. Debet enim diuidi
sicut honores ut sicut minores et maiores de communitate plus participant de honore
sic in proportione debent participare de onere. Aliter forma iustitie non seruatur. 4to materialiter
et subiectiue ut iusto et vero modo illi quibus lex imponitur iudicentur sententientur et
condempnentur. Si ergo lex humana habeat istas quatuor conditiones tunc iusta non deuiat a lege
naturali et diuina, obligat eius obseruatio in foro conscientie. Si vero habeat conditiones oppositas
quia hoc modo non proprie est lex sed violentia non obligat in foro conscientie nisi forte propter scan-
dalum vitandum propter quod vitandum etiam iuri suo homo debet cedere. Ad viim
est dicendum quod ly soluerit mandata minima et sic docuerit vocari minimum in regno celorum
aliter exponit Cris. et aliter Greg. et aliter Aug. Nam Cris. mandata legis ut non
occides non adulterabis etc. dicit esse minima i. facilia in actu exteriori quia ipsa
magis de omnibus reperit valde [illegible] sunt cum sint nominata [illegible] multarum
vero minima et facilia sunt in actione et consummatione. In perpetratione vero peti
sunt magna et grauia. Sed mandata Christi ut non concupiscas et non irascaris in actu quidem
exteriori sunt valde magna et difficilia quia magnum valde est cohibere omnem motum
concupiscentie et iracundie et ideo tamen magna sunt in consummatione et minima in culpa vel in
peccato. Vult ergo dicere quod saluator secundum Cris. quod qui soluerit ista mandata minima ut non con-
cupisces non irascaris vocabitur minimus in regno celorum quia ex quo leuia et minima

ap q^a salvator eius xpc legis via veniebat salus si implere ideo acta suas
sequens allegat quod regula ceterorum capitulorum concedit quod iustitia applicare et assiduitas
per ipsi scribas et phariseos quod de iustitia legali se perfecte iactitabant eorum
pro variatate preceptorum per factam addebant v. nulli per iustitia eorum caut scribarum
et phariseorum sufficere ad salutem si xpc credit quod non sufficit ad salutem nisi illa
iustitia vera i. iustitia vestra fuerit maior et habundantior scribarum scriptura
per scribarum legem docentium et phariseorum quod in singulari obseruantie le
gali iustitie caute discreti alii [illegible] in tabulis vera [illegible] aliorum propter iustitia
ea legem non patuit in [illegible] vero deinde [illegible] intercedebat ante iustitia pharisaeorum
[illegible] iustitia scribarum et phariseorum nullum est iustitia cardinalis
iustitiarum in medulla aliarum in alia dicitur vel intellectualis in [illegible] dicitur
[illegible] iustorum in virtute humana in virtute [illegible] in perfectione [illegible]
[illegible]

misterii in sacrificio ut laudis [illegible] sacrificium laudis honorificabit me
[illegible] in sacrificio [illegible] confessionis [illegible] in sacrificio [illegible] quod perfecta
deo [illegible] cor [illegible] continere [illegible] in [illegible] cor [illegible]
ipsa in custodia [illegible] in [illegible] ipsa [illegible]
[illegible] in [illegible] convenit deo [illegible]
[illegible] de [illegible] habebit [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] cit [illegible]
aut [illegible] quam [illegible] in [illegible]
[illegible] non habebit [illegible] cit [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible]

237v

peccatum committit et quamvis de cetero mortale peccatum non faciat securus est a pena dampnacionis eterne non
tamen est ita magnus ut statim est in illa gloria qua consequitur ille qui eciam minima precepta
implet. decedentes enim sine mortali et veniali statim consequuntur gloriam sed decedentes cum veniali
sine mortali detinentur in purgatorio et post minimi respectu eorum qui iam sunt in gloria et tamen
omnes sunt in regno celorum similiter minimus non tamen primus. Secundo vero dicitur regnum celorum hic appellari
presentem ecclesiam presentem. In quo quidem regno qui solvunt mandata minima et solvendo docent
homines ad observacionem eorum ita quod talis male vivit et bene predicat minimus est et despi-
ciendus vocatur quia cuius vita despicitur restat ut eius predicacio contempnatur. Augustinus
autem exponit sicut supra dictum est in precedenti lectione. Sequitur textus
Dico enim vobis quia nisi habundaverit iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum non intra-
bitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est antiquis Non occides. qui autem occiderit
reus erit iudicio. Ego autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit
iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue reus
erit gehenne ignis. Et dicebatur supra quod perfeccio huius vite primo consistebat in bonorum
spiritualium promissione. 2o in legis veteris suppletione. Expedita ergo prima parte hic declarata
exponitur de 2a. Supplevit autem Christus quod deerat legi veteri quedam perfeccionis consilia
addendo et verum intellectum eorum que in lege dicebantur aperiendo. possumus ergo dicere quod
Christus quantum ad octo aperuit verum intellectum eorum que continebantur in lege. Primo quantum ad omi-
cidii prohibicionem. 2o quantum ad hostie et sacrificii oblacionem. 3o quantum ad fornicacionis prohibicionem
4to quantum ad uxoris repudiacionem. quinto quantum ad iuramenti observacionem. vi-to quantum ad
pene talionis mitigacionem. vii-mo quantum ad amicorum dileccionem. et viii-o quantum ad operacionis
intencionem. Secundum ergo ista octo in quibus Christus verum intellectum legis aperuit totum istud resi-
duum quinti capituli continet octo partes et per consequens octo lectiones. 2a ibi Si ergo offers
munus tuum. 3a ibi Audistis quia dictum est antiquis. 4a ibi dictum est autem. v-ta ibi iterum
audistis. vi-ta ibi Audistis quia dictum est. vii ibi Audistis quia dictum est. viii ibi Attendite
ne iusticiam. Ad intellectum ergo prime partis est sciendum quod secundum Crisostomum Christus suos apostolos adhuc
rudes et nominatos perfectiores esse voluit magistris et doctoribus iudeorum quod suos apostolos
volebat facere quod docebat. Scribe autem et pharisei que dicebant et predicabant verbo opere non
implebant. Unde ait super apostolis suis Dico vobis nisi habundaverit iusticia vestra plus quam scribarum et
phariseorum non intrabitis in regnum celorum. Secundum enim Augustinum iusticie phariseorum erant mandata legis
Moysi que liberabant a pena debita transgressoribus sed in regnum celorum non inducebant.
Suppletiones autem illorum mandatorum que erant mandata Christi in quibus suos apostolos vole-
bat super phariseos habundare inducunt in regnum celorum et a pena liberant. Nam secundum Augustinum
tocius fere veteris regni quod tam crebro nominat dominus inscius utrumque libros veteris testamenti
non invenimus. Hoc enim pertinet ad revelacionem novi testamenti quod ore Christi nominandum
queris invenimus. Ipse enim pertinet ad revelacionem. Secunda doctrina scilicet eius qui docet et non facit. tales erant scribe
et pharisei. dicit ergo sic Dico autem vobis nisi habundaverit iusticia vestra scilicet id quod predicatis et docetis
eciam faciatis plus quam scribarum et phariseorum qui dicunt et non faciunt non intrabitis in regnum
celorum quia dicitur ad salutem non sufficit bona doctrina nisi assit bona vita. vel sic Nisi
habundaverit iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum scilicet non solum abstinendo ab actu exteriori
sed eciam ab interiori. non intrabitis in regnum celorum. Notandum est hic ex textu videtur sequi
quod scribe et pharisei erant iusti quia dicit nisi habundaverit iusticia vestra plus etc. ergo iusti fuerunt
si alii debeant esse magis iusti. Solo erant iusti secundum apparenciam. unde iusticia eorum
erat in opinione hominum non in re. vel iusticia eorum erat quo ad exteriora opera tantum, unde
dicitur ieiunabant orabant decimas dabant sed non quod iusticia scribarum diminuta erat
in multis primo in iudicio alieno ipsa relicto ayt viii-o Ve vobis iudices festuca in oculo fratris etc.

+ 2o qr cab conservatoris operis ... ... laudem homini ... xxi

Crist de minimis indicabat alios cum ipsi in maioribus essent peccatores Ro 2o In quo
alium iudicas te ipsum condempnas · eadem enim agis que iudicas Secundo quantum ad effectum quia
solum erat in cogitacione et non in affectione unde eis dicitur luc xi ve vobis legisperitis
qui tulistis claves sapientie et non ipsi introistis Glossa dicit Tollitis clavem sapientie et
scientie per cogitacionem et non intratis per amorem 3o quia solum in loquendo et non in
opere Mt xxiiio Super cathedram moysi sederunt scribe et pharisei etc dicunt et non
faciunt 4o quia in preservacione tradicionum et transgressione mandatorum Mt xv Quare
discipuli tui transgrediuntur tradiciones seniorum Et dominus respondit Quare et vos transgredimini etc
5o quia in discursu sine fructu Mt xxiiio ve vobis scribe qui circuitis mare
et aridam etc 6o dimicta erat lex quia docebat scribe quia non cohibebant animum sed
manum lingwa non a simplici mendacio sed a periurio Item permittebat unum malum
ad vitandum maius malum sicut adulterium ad evitandum homicidium sicut patet in libello
repudii Mt xxiiio Item non faciebat bonum omnibus sed tantum amicis levit xi o di
liges amicum et odio habebis inimicum tuum Item iusticia legis temporalia premia promittebat
ys. 1 Si volueritis et audieritis me etc Ergo dimicta iusticia scribarum et phariseorum defi
ciebat in multis 1o quia erat in presumpcione cordis non autem in humilitate actionis sicut
patet de illo qui dicebat luc xviiio Non sum sicut ceteri homines etc Mt xxiio Omnia
opera sua faciunt ut videantur ab hominibus Nec mirum si in hac iusticia non sunt
salvati quia receperunt mercedem suam Conditur scriptum Mt vio Atten
dite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus 3o quia erat in observacione minorum
et in obmissione maiorum Mt xxiiio ve vobis pharisei qui decimatis mentam
et ciminum et relinquitis ea que maiora sunt et plura talia de factis phariseorum
ponuntur Mt xxiiio Et ideo dicit textus Nisi habundaverit iusticia vestra etc Hec iusticia
large sumitur pro virtute qua redditur unicuique quod suum est Alio modo est cardinalis
large tamen sumitur pro bono ut Ebre 1o super illo verbo dilexisti iusticiam dicit glossa
iusticia i. omne bonum Et Augustinus ad demetriadem virginem dicit quod omne virtutis spes
uno iusticie nomine continetur Et iam hoc dicit Augustinus duas esse partes iusticie scilicet decli
nare a malo et facere bonum Et distinguitur contra peccatum sicut tunc dicitur Fulgebunt
iusti et in pluribus ita deus loquitur hic de iusticia cum ait Nisi habundaverit iusticia vestra
Circa quod sciendum quod sicut varia sunt dona gratiarum dei ita varii sunt status et condiciones
hominum Propter quod valentem plerumque accidit quod quis in uno statu salvatur qui si esset
in alio statu dampnaretur quia sufficit vita ad salutem in uno statu quod non suffi
ceret in alio propter hoc qui sunt in statu maiori ideo in comparacione minorum apte potest
dici illud preceptum Nisi habundaverit iusticia etc Et ut taceam de scribis et phariseis
qui sunt alterius legis accipiam comparaciones de eadem lege xpiana In lege autem xpiana
quidam sunt prelati quidam subditi quidam predicatores quidam auditores quidam sunt
quidam layci quidam activi quidam contemplativi quidam perfecti quidam simplices et grosse
xpiani et ita de pluribus aliis quorum singulis in comparacione dici potest Nisi habundaverit
iusticia vestra Et hoc propter varietatem distribucionis donorum dei quod patet ex parabola Mt
xxv Et luc xixo de homine qui peregre proficiscens dedit uni quinque talenta
alii duo alii vero unum unicuique secundum propriam virtutem Dedit enim deus uni homini quinque
talenta i. quinque gratias in quibus omnibus sicut exercere et operare tenetur de quibus
tenetur reddere rationem unde si ille qui recepit quinque talenta fuisset supplicatus solum duo
vel tria vel quatuor gaudium domini non intrasset quia de quinto talento lucrando
servasset quia qui offendit in uno factus est omnium reus Ille autem qui duo accepit

ut faciatis bonum quia sic
... ... fuit
... cum ...
...

saluatus est per dona huiusmodi que illi eum quoque non sufficerent ad salutem ut dictum est
quia et plura dona acceptat et eo plura dona ab eo exigebantur. Et hoc est quod dicit
Gregorius in omelia: Cum enim augentur dona rationes etiam crescunt donorum. Sed declarando hoc
de simili comparatione. Prima comparatio est inter prelatos et subditos. Constat enim quod iustitia prelati
oportet excedere plusquam subditorum quia ut dicit Isidorus super Exodum: Cauta enim debet esse
compositio et erudita pontificis et prelati ut omnes motus et gressus et universa opera
eius [illegible] sint ut vi[illegible] mente [illegible] et cum toto habitu et incessu ostendat
ut quidquid agit quidquid loquitur sit [illegible] in doctrinam populorum. Et Gregorius in pastorali dicit: Tantum
debet [illegible] populi actionem [illegible] transcendere quantum solet distare vita a grege pastoris. Secunda comparatio
est inter seculares et religiosos videlicet quod religiosi tenentur ad abdicationem proprietatis et
ad abrenuntiationem proprie voluntatis ad perpetuam observantiam castitatis ad vestitus asperitatem
ad victus tenuitatem et ordinis instantiam ad horarum canonicarum frequentiam et
generaliter ad statutorum regule et ad constitutionum sui ordinis observantiam. Ad que omnia
seculares minime tenentur qui tamen si secundum omnia precepta dei et ecclesie suo modo in fide
Christi vivant salvantur. Si autem religiosus sit vivat ut Christianus et non excedant in
iustitia sua plus quam ipsorum non intrabunt in regnum celorum.
De talibus dicit Prosper in libro de vita contemplativa [illegible]. Sunt quidam vero ex seculo conversi
qui ex pristinis moribus nihil abiciunt non mente mutantur sed veste non actu sed habitu
Hii sunt qui [illegible] non [illegible] seculariter vivunt et vitam suam
[illegible] professione vite meliorum abscondunt et religionis ymaginarie nomine palliati
opinionem virtutis pro veritate suscipiunt predicari magis et non fieri [illegible] acceperant
vicia sed non deponunt publice displicet sibi dissipant quod occulte committunt. Nigri
student videri sed non fieri. Tales utique quia iustitia sua non excedunt plusquam secularium
non intrabunt in regnum celorum. De bonis autem religiosis dicit Bernardus in quadam epistola Clarum
sicut paradisus ad flatum spiritus austri clementissimi qui tot floribus vernat quot
virtutibus excedat. Et tales iuxta virtutis excedentiam excedunt recipient gloriam dei. Gregorius
xviii moralium: Unus inquit clarus in hac vita est discretio operum in alia quam vita
et procul dubio discretio dignitatum [illegible] hic alius alium retributione transcendit.
Et [illegible] in illa retributione dignitas [illegible] non sit una tamen omnibus vita beatitudinis
est. Tertia comparatio est inter discipulos et doctores predicatores et auditores [illegible]
et plebes qui omnes pari conditione gaudent quod oportet hos excedere iustitia plusquam
illos quia dicit Gregorius nazazenus (?) super [illegible] mundari prius oportet et tunc alios mun-
dare sapientem prius fieri et sic facere sapientes lumine fieri et sic alios illuminare
ad deum accedere et tunc alios ad deum ducere sanctificari et tunc alios sanctificare magis habere
virtutes et sic indigentibus magis porrigere. Et quicumque sic non fecerint regnum dei non intrabunt
quia ut dicit Gregorius in quadam omelia: Cuius vita contempnitur restat ut eius predicatio non valeat qui non
opere implet quod docet nam cuius vita despicitur restat ut eius predicatio contempnatur. Quarta
comparatio est inter activos et contemplativos licet sit bona vita Marthe melior est tamen
pars Marie ac plus requiritur ad vitam contemplativam quia ut dicit Prosper de vita contem-
plativa: Ad activam vitam pertinet nulli iniurias irrogare ad contemplativam vitam
pertinet irrogatas equanimiter sustinere. Activus impendendo proximis [illegible] et se
ab omnibus [illegible] et vitam suam bonorum operum fructibus ditat. Contem-
plativus vero facultatibus suis in usus pauperum distributis simul se expoliat mundo
et totis viribus suis ad [illegible] deo patet quod plus incumbit contemplativo quam activo propter
quod apte dicitur verbum propositum: Nisi excedant iustitia vestra etc. Sed dicet aliquis
Cum vita activa sit sancta et bona contemplativa preemptat activam dicit Gregorius vi moralium

Rm coteplacois arte tene depdeat · ppt neccē est ut se in campū accōis pbet
Nō quo aliquis gteplatiuus a regno dei excludit' · qn salte nullo vite actiue admitt'
Ad hoc dicd dicē pt distinguedo de gteplatiuis · quida eni sut qui vita actiua re-
spuētes ad gteplacois studiu ambitiose anhelat · Sicut d' nonullis beckardis et
beginis que laborare respuūt et vita actiua postponētes ad ltiu gteplacois avo-
lare psumut et tales isti neutra vita tene sic debent procul dubio regnu celoru no
introibunt qui tn in humilitate vite actiue si se tenent salvarent' · dt eni Greg' vi° moral'
Sepe qui occupati humanis opibz bene vivere gladio sue quietis extincti sut · Et id
dt ysō d' sūmo bono · Qui vtilius est p simplicē accōm intrare in vita etna q̄ p
gteplacois errore mitti in gehenam · Alios eni dns ex carnalibz sua gra visitat
et ad gteplacois fastigiu elevat et quo Alii sut qui vita actiua bn gsulti
p divinam gram in altum gteplacois sustollunt' · ut tn actiue vite exerciciu ppe
dimittut s; utriqz vite vicissim insistētes nūc gteplacoi nūc accōi intendūt
adinstar Angeloz d' quibz d' Qui ibant et revertebant' · Ibant quid p gtepla°z
et revertebant p accōm de hijs dt Bnh' in quoda sermoe · Bom mich vident' hii
qui hij insisterunt · Meliores aut qui hij vacant · optimi qui pfectus ē in utroq;
Et ad hunc sūmu gradum sponsus in Canticis aiam gteplatiua vocat Cant' 2° c°.
Surge pprā amica mea et veni · Surge mō p gteplacoem pposita ppa ꝯtuloce
et veni Sic btā virgo tū nūciante angelo filiu suū no dubiū qn in magna
gteplacoe ꝯcepisset statim surgens abijt in montana ad obsequend' Elizabeth Isti
sut vl gteplatiui qui dn prosperus ubi stip p accōm regnu celoz acquirunt
qd in gteplacoe pgustando pcipiunt p accōez vel quibusda bonoz opez
inalibz pilsuk ad iam in gteplacoe vacat gsimiles in patria Tercia
gparacō que est int' pfectos et simplices fideles xpianos · Que gparacō ē plus
circa in pposito sme ad ppositu · quia deus vbum ppositu loquebat' ad pfectos
discipulos suos quos spāl' ad pfectom vocaverat · Ad pfectos sūmo ope ptinet hudare
iusticia ultra simplices fideles sic pz p totū sermonez dom in monte de quo id
Tbam sumptu est · quia illu sermonez fecit dns ad pfectos · quia solis pfectis in loco
campestri relictis ubi pl' multa subiungit' Estote go pfecti sic pr vest' celestis
pfectus est · pfecti aut tenent' ad omnia gsilia eūgica que dns docuit in eodem
sermoe et alijs locis Euāij Ubi q̄ra tenent' ad abdicacom rez tpalium Mt' xix°.
Si vis pfectus esse vade et vende omnia que hēs et da pauperibz Ite tenent'
ad pfectam obedium Mt' xvi° Si quis vult post me venire abneget semetipm
Ite tenent' ad omnodam castitatem Mt' v° Audistis quia dctm est antiquis no mecha-
beris Ite tenent' ad dilecconem inimicoz no solum in affectu s; etiaz in effectu Mt' v
diligite inimicos vros etc Item ad pfectam paciam ibidē Si quis te percussit etc Ite
ad simplicitatem vboz ibidē Sit sermo vest' sic sic no no · Ad tales aut spāl' dirigit'
vbum domini pncipal' Nisi hundavit iusticia vra plusqz simplicium no intrabitis
in regnu celoz Sz sciend' qz pfecti sut in tplici dra · quida eni dicūt' pfecti ex statu
d' quibz Jeron' in epla Tu qui pfectum te pollicitus es quid aliud qz pfectum sectaris
vita quia tene debes etc · Alii sut qui eisdē modo ut dctm est ad pfectom astricti
in cuius abhominacōe negligētes ul etiaz ficti existūt d' quibz d' in collacionibz
patrū pyamonis abbatis Sut qui elbarii pfectom pfitētur pauca s; in vilitate
actiue malūt et humanis laudibz sut intenti fatuitatibz nūc solu ad fictae hom
reminiscentes neqzqz mandatis eūgelii se submittut s; suis existūt plibitu vo-
luntates · tales sine dubio pstringit domini Sniā Nisi vero in rei vitate no hundat

iusticia eorum plusquam simplicium christianorum ideo non intrabunt in regnum celorum Sunt
et alii qui scito et simplici proposito ex devocione student se conplere cum alia omnibus gratia
parit cum dei admirabilis conformat non reputantes se perfectos se perfectionem attingere satagentes
et hic in humilitate credo tales a primo domino non privari se scilicet premiare igitur
de illis qui sibi statum perfectionis vendicavimus non in eo ut debemus se tenemus quando
nisi a regno celorum iuxta verbum domini excluduntur. hii autem qui in simplicitate vixerunt
quando ad regnum celorum pervenitur patet domino pulcram exemplo in vitis patrum ubi legitur
de quodam fratre in heremo desiderans exitum videre iusti et peccatoris. divino nutu hunc
duce venit ad quandam civitatem ubi erat monasterium in quo erat quidam solitarius habens
nomen magne perfectionis qui iacebat infirmus expectans horam mortis sue. frater
igitur ille videbat fieri magnam preparacionem cereorum et lampadarum propter solitarium
illum qui tante reputacionis habebatur quod per ipsum dominus salvaret civitatem. Et eo
mortue omne patrum esset effecta. Autem hora exitus eius videt frater ille tharta-
rum quendam infernum descendentem super solitarium illum habentem tridentem igneum
et audivit vocem quasi a deo sibi dicentem. Sic anima ista non permisit me in
se quiescere una hora. sic nec tu misereatur eius evellens animam. ponens igitur thar-
tarus ille tridentem in corde solitarium. et per multas horas torquens eum abstraxit
animam eius. postea ingressus frater ille civitatem invenit hominem peregrinum iacentem in platea
egrotum non habentem curam qui eius haberet et mansit cum eo die uno. Et cum venisset
hora exitus sui vidit frater ille angelos michaelem et gabrielem descendentes et sedentes
unum a dextris et alium a sinistris infirmi rogabant quod animam ut egrederetur et
non exibat quasi nolens relinquere corpus suum. Dixit quod gabriel ad michaelem
Assume tibi animam istam ut eamus. Cui michael. Iussi sumus a domino
ut sine dolore eiciatur. ideo quod non possumus cum violencia evellere eam. Cum
descendissent omnes angeli in occursum anime illius cum canticis et ympnis vocem
dicens Ecce mitto david cum cythara et omnes psallentes ierusalem ut audiens psalmodiam
egrediatur anima eius. Sic in manibus michaelis assumpta est cum gaudio
et leticia magna. Ecce quod anima illius solitarii qui perfectissimus in opinione
hominum reputabatur. quia non habebat iusticiam eius ut debebat. et ideo a regno
celorum est exclusa et tharthareis tortoribus tradita est. Anima vero simplicis
peregrini cui pro statu suo sufficeret iusticia sua ad regnum celorum cum magna gloria de-
ducta est. Et sequitur. Audistis quia dictum est antiquis. Quare docuit habundantem
iusticiam ad quam tenentur doctores hic docet sufficientem ad quam tenentur
omnes. Iusticia autem hic accipitur ut ordinat omnes anime motus quantum ad vim racionalem
que est superius et quantum ad irracionalem que est inferior. Ex irracionali nascuntur due
passiones generales ira et concupiscencia. ordinat ergo primo vires irracionales. 2o racionalem
ibi Audistis quia dictum est antiquis non periurabis. In ordine virium irracionalium
ordinat primo irascibilem quantum ad passionem ire. 2o concupiscibilem quantum ad passionem
concupiscencie ibi Audistis quia dictum est antiquis non mechaberis. hee sunt due
passiones generales dominantes in corporibus nostris. Circa hoc est sciendum quod iudei credebant
precepta decalogi sola opera exteriora prohiberi non motus anime. Unde et yosephus
xiio libro antiquitatum reprobabat polibium qui hystoriam persarum conscripsit dicentem quod
anthiochus epiphanes mortuus fuerat iuste propter hoc quod voluerat spoliare tem-
plum dyane in persida dicens quod voluntas mali non est peccatum nisi operatur effectum
Et eodem modo dicebant iudei de hoc precepto non occides. quia per hoc prohibetur opera-
cio vel factum et non occidendi propositum. Et hoc est quod dicitur Audistis quia dictum est et ce-
cisos boletos u. post audire quasi [illegible] aliquis laicus in lege in qua mandat
mandatis in parvis. lege autem contradicta quod sub ipso. Item pater maiora manda-
ta per ut sic audiat in re sit duobus utrisque legis sic autem dicitur dei et absque
augeat autem ipsa mandata et atterere hoc autem dicitur ut quam tardos audi
toria adaucta precepta in magna mentis veritate adaequallari dicens dicere et quanta
dicat iustus et consequens in spiritualibus sed hic de deo et adcique occidere non occides

Ita dicit Augustinus ... peccat aliquis ... ad homicidium ... ordinatus ... alterum ... dei ... mortificare corpus ... quod ... animus ... ad volens ...

occidas scilicet hominem. hoc preceptum ad bruta aliqui extendi contendebant. quorum erro-
rem elidit Augustinus I de civitate dei dicens quod hic non prohibetur occisio vegetabilium aut
occisio irrationabilium animalium quorum vita et mors ordinatione creatoris nostris usibus
subditur // Genesis ix°. Sed isto precepto occisio hominis quod est homicidium ut vel se vel
alium occidat hominem. Ab hoc autem precepto excipiuntur que iusta bella fiunt et illa que
gerunt personam publice potestatis dum scelestos morte puniunt. Non enim illos occidunt
propria auctoritate sed mandato legislatoris dicentis Exodi xxii° Maleficos ne patiaris
vivere super terram. Immo peccaret iudex si maleficis vitam indulgeret. Nam Saul
rex punitus fuit regno suo eo quod non occidit peccatores amalechitas I Regum xv et iii
Regum xx dixit quidam propheta regi Israel Quia dimisisti virum morte dignum de
manu tua erit anima tua pro anima eius. Sed vero iudex iustitiam legis exequitur
condempnando reum etiam usque ad mortem unde habemus multum in lege Exodi xxxii° ubi
Moyses dixit hiis qui occiderant ydolatras. hodie consecrastis manus vestras domino
unusquisque in filio et fratre suo ut detur vobis benedictio. Deinde ponit homicidii penam
Qui autem occiderit reus erit iudicio. reus dicitur anime legali pro qua punitur tamquam
obnoxius. unde reus erit iudicio id est dignus iudicari ad mortem sic enim scriptum est Levi-
tico Qui percusserit hominem et occiderit morte moriatur. Octavo ponitur nove legis precep-
tum quod prohibet homicidium non solum in opere sed etiam in sua radice et origine
unde non quod Moyses securim posuit ad ramum arboris prohibens homicidium dominus vero
tamquam sapiens agricola securim posuit ad radicem prohibens iram ex qua sequitur
homicidium. Sunt autem tres gradus culpe homicidio annexe. Primus est cum animus movetur
ira intus licet non prorumpat extra. Secundus est cum movetur intus et prorumpit in vocem
indignationis extra. Tertius est cum animus ira movetur et prorumpit in verba contu-
meliosa. Et sicut sunt gradus in culpa sic etiam in pena. Premittit autem primo Ego autem
dico vobis. ubi ostendit se veteris legis fuisse datorem. Illius enim quisque potest addere
legi qui instituit. Et condescendens [illegible] Augustinus quod pene omnia que subdidit
dominus antique legi in ipsa lege continentur sed quia non erant expressa non intelligen-
tes iudei credebant solum opus esse peccatum et non voluntatem. Et ideo Christus ipsam legem
voluit declarare dicens v°. Non veni solvere legem sed adimplere. Deinde ponit primum
gradum. Quia omnis qui irascitur fratri suo. ubi dicunt quidam sine causa. sed ut
dicit Ieronymus frustra ibi ponitur quia nulla potest esse causa irascendi in fratrem. Sed iuste
aliquis irascitur culpe fratris iram ut dicit Augustinus irascatur fratri ut corrigatur. illius
pene [illegible] reprehendit. Unde notandum quod quedam ira commendatur quedam tollitur
quedam vituperatur. Ira commendabilis est que cadit in prudentem virum. [illegible]
viciis et peccatis et corpore depravare corruptam [illegible] Augustinus ix de civitate dei dicens
[illegible] philosophorum sunt de anime perturbationibus. Stoici enim dicunt iram non cadere
in virum sapientem sed moderata et rationi subiecta in disciplina vero christiana dicitur
cadere moderata ira in sapientem sed tamen iusta causa quod ira est commendabilis et necessaria
sunt. Sed [illegible] et [illegible] et non solum mali sed etiam boni imitantur.
ad malum que ira ut ibidem dicit Augustinus debet esse iudicium contra [illegible] quia
melior est ira risu quia per tristitiam vultus animus corrigitur delinquentis. Ira igitur
commendabilis duas dicitur habere conditiones quarum una est ut habeat iustam causam
altera vero ut moderata sit rationi subiecta. Ira vero que tollitur est ira [illegible]
que repentina est et subita ut cum homo in carne nascitur. [illegible] tamen vult fieri ad
quod ira compellit. Ista ira tollitur quia rationem non superat. De qua dicitur Iob xxxvi°

+ [illegible] condescendere legislator [illegible] antiquos ita locutus [illegible] dominus
[illegible] [illegible] dominus [illegible] ut filii [illegible] in [illegible]
[illegible] consuetudinem ... [illegible] precipiebat

Non te proprie ira ut vi aliquem opprimas. Ira autem que vituperatur est vicium superans
animum. Unde magister in morali: quatuor sunt gradus. Quidam vero cito movent ad iram
et cito redeunt ad tranquillitatem. Alii vero tarde irascuntur et tarde redeunt ad
tranquillitatem. Alii vero cito irascuntur et tarde redeunt ad tranquillitatem et isti sunt
peiores omnibus. Sed alii tarde irascuntur et cito iram deserunt qui inter omnes
alios sunt minus mali. Racio quod multa mala facit ira. Primo enim totum conturbat hominem
ut fiat extra se. Psalmus: conturbatus est in ira oculus meus. Item excecat intellectus
oculum. Unde Katho: impedit ira animum ne possit cernere verum. Item occidit
iracundum. Job v: virum stultum occidit iracundia. Item tollit sapienciam. Jacobus primo: ira
enim viri iusticiam dei non operatur. Item suscitat lites. Proverbiorum xxvi°: Sicut
carbones ad prunas et ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat lites.
Item ira intrat hominem ad dyabolum qui plenus est furore et ira. Seneca ii° colla
suasionem ergo iudico. Sequitur pena irati: Reus erit iudicio. Judicium est de
maleficio examinate cause. Genesis xxvi°: iudicium causas determinat. Unde
iudicium si sint cause criminalis eius determinacio est inflictio pene. Pena enim
reducit crimen ad equalitatem iusticie. Igitur cum lege Christi prohibitum est ut quisquam
irascatur fratri suo, obligatus sit ad iudicium pene. Cum vero ista pena sit temporalis
vel eternalis, quanta vel minus, capitalis non est determinata, ut dicit Crisostomus. Crimen ut
passio determinata est, maxime cum impossibile est penitus absque ira [esse].
Primus ergo gradus motus animi est ira in animo nondum prolata. Secundus gradus
ire est cum animus motus intus prorumpit in vocem indignacionis extra. De quo
dicit: Qui autem dixerit fratri suo racha. Augustinus et Crisostomus: racha non est vox
significativa ad placitum determinata sed importans motum animi perturbati et sic
est interiectio indignantis vel indignationis. Racha enim dyabolus huc tibi placa.
Sed hec vox corrupta vocatur. Crimen sola indignacio interiecta quando
non exprimitur. Crimen vero forma vox per modum contempnentis et tunc maior est
culpa. Crimen vero per modum comminantis et hec est maior duobus precedentibus
non minus quoniam est omnibus. Animus enim in voce concitatus fremit quasi
iam exerens vindictam extra. Pena prior maior et irascatur etc. Reus erit
concilio. Sicut racha dicere est maioris culpe quam irasci, ita pena concilii
maior est pena iudicii. Nam ut dicit Augustinus: In iudicio adhuc datur locus
defensionis, sed ad concilium iudices pertinet proferre sententiam quando iudices inter se conferunt
quo supplicio reum damnari oporteat. Unde cum ira maior determinatur per exterius
racha, ideo determinata pena infligitur. Tercius ergo gradus est ex vehementi ira
interiori prorumpit in vocem indignacione plena et nondum ad significationem
certus gradus proferre verba contumelie. De quibus dicitur: Qui autem dixerit fratri
suo fatue, quo nomine omnis contumelia, maledictio, detractio, infamacio, vitu-
peracio et minuacio intelligitur. Sed dicet quis: Nonne apostolus Galathas dicit: O
insensati Galathe. Et dominus ad discipulos suos dicit: O stulti et tardi corde etc.
Ergo male contra est preceptum. Ad hoc dicendum quod dicere possumus alicui fatue
animo corrigendi, non autem hominem contempnendi. Et hoc secundo modo prohibet hic vel
animo. Augustinus probat quod aliquem addunt sine causa defendit, quod apostolus Galathas
vocat stultos quos eciam fratres nominat; non enim id fecit sine causa. Et ipse
Christus vocat suos apostolos stultos. Reus erit gehenne ignis. Rabanus

i. digne cerne factore apud deum per ...

offerunt iudicio ... concilio ...

gehennam hic ipse incarnatus salvator appellat. Hic attendendum est quod sicut aggravatur
culpa in nova lege sic et pena. Unde cum de pena infernali fit mentio in veteri
testamento ut de vermis eorum [illegible] aut ut dicit Crisostomus. Quare videtur si pro solo
verbo tantam pati debet penam. Sed non est dubium quin plura mala provenerunt ex
verborum multiplicatione. Quid enim cetera mala que sunt contumeliis sunt principium contu-
meliis enim prius verba faciunt homicidium et sponte integer propter verba subvertitur. Nos
enim magis offendimus flagello lingue quam virge et gladii. Sed dicitur ibi gehenna
est pena dicentis fratri fatue quia convenit pena perimitur homicidium. Solvit
Augustinus dicens esse gehenne dampnum quia convenit homicidium iudicatur. Notandum quod hic
Du[a] possunt esse septem dubitationes. Prima utrum omnis qui occidit reus sit iudicio. 2a
utrum omnis qui irascitur fratri reus sit eius iudicio. 3a utrum sola ira que irascitur
ex compassione sit peccatum. 4ta utrum ira semper que est accensio circa cor sit peccatum.
5ta utrum ira que est appetitus vindicte sit semper peccatum. 6ta utrum irasci fratri unquam
est licitum et utile. 7a utrum ira sit vicium capitale. Ad primam est dicendum quod secundum Augustinum
in libro de civitate dei Manichei putaverunt istud dictum Non occides intelligendum esse de
omni re habente animam unde dicebant homines plantas incidentes et animalia irrationabilia
occidentes homicidii crimine incurrere. In quorum errorem etiam ipse Augustinus lapsus est quod
fiendo plorare dicebat quod evellebat salem sicut ipse recitat in libro confessionum. Sed ut idem
Augustinus ait error et nephas est hoc credere quod iustissima ordinatione creatoris vita
et mors omnium animalium irrationabilium hominum usibus subditur. Ideo restat ut solum
de homine intelligatur cum dicitur Non occides ita quod subaudiatur ut te nec alium. Exprimuntur
tamen quatuor casus in quibus secundum Augustinum in predicto libro et ponitur in decretis 23 q. [illegible] licet
hominem occidere absque eo quod occidens sit reus in iudicio temporali et eterno. Primo si illi qui
dei auctoritate iusta bella gerunt si homines occidunt rei iudicio non sunt. Secundo si iudices
qui publica potestate funguntur malefactores puniunt homicidii crimen non incurrunt quia ut
ibi dicit Augustinus Cum iudex hominem confessum vel convictum de aliquo scelere interficiat non
ipse eum occidit sed lex. 3o si expresso iussu vel precepto dei hoc faciat unde excusatur
Abraham qui filium voluit interficere innocentem. Non enim fecit hoc contra preceptum Non occides
quia precepto dei fecit qui potest in omnibus mandatis 2e tabule dispensare. 4to si
istud fiat privato consilio et occulta inspiratione spiritus sancti. Quia non aliter excusatur
Sampson qui seipsum cum hostibus interfecit et Jepte qui filiam suam sibi de victoria
redeunti occurrentem interfecit nisi quia privato consilio spiritus sancti et occulta eius inspi-
ratione hoc fecerunt. Ad 2am est dicendum quod istam dubitationem movet Augustinus in libro de
sermone domini in monte. Dicit ille qui occidit hominem reus est iudicio et ille qui sine causa
irascitur fratri eodem modo dicitur reus esse iudicio quod amplius est occidere quam irasci. Ad hoc
respondet Augustinus in gehenna ignis id est in dampnatione eterna diversos esse gradus penarum
sicut sunt diversi gradus peccatorum. Vult ergo ibi Augustinus per ista quatuor per irasci sine causa
fratri per dicere racha per dicere fatue et per occidere diversos gradus peccatorum intelligi
ut primo quis irascatur interius tamen iram contineat in corde retentam et sic dicitur irascitur.
2o ut iam illum motum ire per vocem non significativam significet ita quod dicat racha
id est aliquod signum sue indignationis et indignationem ostendat. 3o ut verbo iniurioso et
contumelioso illum iracundie motum exprimat ita quod dicat fatue. 4to quod vindictam
ipse inferat vulnerando verberando occidendo. Et est planum quod unum est gravius peccatum
quam aliud quia in primo motu est ira solum in 2o est ira cum voce tamen aliquid dicente

significante scilicet illum motum ardentem In 3o vero est ira et vox et in voce certa vi=
tuperationis expressio Sed in quarto est ira et vox et certa perversionis expressio et operis
exsequutio unde exsequutio ex illis tribus motibus ire perveniet consequutio operis patet ergo omnibus
illis sunt peccatum mortale dato quod illis tribus motibus ire non superveniat opus Sed
potius deliberatus assensus operis exsequendi et que nocumentum proximo inferendi peccatum mor=
tale fuisset secundum tamen magis et minus Et ideo secundum Augustinum per esse reum iudicio quod convenit
primo motui ire et per esse reum consilio quod convenit 2o motui et per esse reum gehenne
ignis quod convenit tercio motui et per esse reum itaque iudicio quod convenit quarto diverse ma=
iores et diversi gradus penarum infirmi intelliguntur quod licet omnibus peccatis mortalibus debeatur
pena eterna tamen inclinatione non tamen in equalitate intensione Ad 3am est dicendum quod causa
effectiva ire est perversio tota namque causa quare quis irascatur est quia videt se contemp=
ni et perpendi Si ergo aliquis perpenditur et contempnitur propter defectus suos et propter pecca-
ta ex hoc irascatur sibi ipsi et contra semetipsum dicens id quod dixerunt fratres Joseph
merito hec patimur quia peccavimus in fratrem nostrum talis ira que nascitur ex tali perpe=
sione non est peccatum ymo est bona et inducat hominem ad penitenciam unde recitat b.
Gregorius in dyalogo de quodam monacho sui monasterii qui tres aureos absconderat
hec deprehensus fuisset et ob hoc in extremo vite sue a cunctis monachis derelictus et
perpensus esset precipiente ipso Gregorio monasterii patre unde se predictus monachus
propter sua malicia et audiret hunc contemptum et perpensum esse ab omnibus fortiter contra
seipsum fuit iratus et indignatus et sic in tali indignatione sui peccati debitum
ne absolutus demum postmodum facta pro ipso sacre hostie oblatione per triginta dies
apparuit fratri suo dixit se salvandum Sed si quis irridetur et perpenditur propter Christi virtus
appetitus et eius iusticia defendendam et ex hoc irascatur et indignatur contra deum et
contra eum et eius iusticiam defendendam et ex hoc irascitur et indignatur contra deum et
contra proximum et insurgit in blasfemiam contra deum et in clamorem et contumeliam
contra proximum talis ira est mala et peccatum unde dicit propheta in psalmo Nemo vestrum patiatur
contra proximum quasi homicida vel fur vel alienorum appetitor Sed sic pro Christo exprobrationem
non erubescat namque irascitur sed glorificet deum in tali perpessione Ad quartum est dicendum
quod causa ex qua nascitur ira maxime et frequentius est accensio sanguinis circa cor quia
quando accensio sanguinis circa cor si accedat iudicium rationis utique modo potest esse peccatum
unde dicit Gregorius 5to moralium summopere cavendum est ne ira que ut instrumentum virtutis
assumitur menti dominetur ne sic domina precedat sed sicut ancilla ad obsequium parata
a tergo rationis nunquam recedat Contingit tamen quandoque secundum philosophum quod iratus bene incipit audire
iudicium rationis propter id ipsa meditatur iniuriam esse vindicandam sed sic est festinus
ut non attendat vindictam fieri secundum rectum ordinem a iudicio rationis impositum unde
assimilatur iratus ut philosophus dicit ministris festinantibus mandatum domini cepisse antequam
compleverit totum audiat Et quelibet nostra ira prima insurgit ex tali accensione san=
guinis est peccatum sive preveniendo rationis iudicium sive non expectando iudicium rationis
in taxando debitum modum inferendi vindictam pro iniuria illata propter quod
narrat maximus vallerius de Archita tarentino qui cum suus eius eum offendisset
dixit Cruciarem te puerum si tibi iratus non essem quia sic perturbatus fuit ira
quod non diminueret taxaret per rationem quam penam puniret servum eum offendentem Sed si
talis ira que insurgit ex accensione sanguinis sequitur iudicium rationis expectetur
sive modo per rationem taxatus est vindicta inferenda per illata iniuria ne dum non
sit peccatum immo quandoque est virtutis instrumentum ut Gregorius dicit Ad ultimum est dicendum
quod formaliter ira non est aliud quam appetitus vindicte Ex hoc enim quod aliquis perpendit
insurgit enim eius appetitus et voluntas statim vindictam sumere de eo qui perpendit

11.

Vnde sibi hester 2o Cum tu audisset Aman quod Mardocheus non flecteret sibi genua
nec adoraret eum iratus est valde dicens nichil me habere puto cum videro Mar=
docheum sedentem ante fores regias et fecit parari excelsam trabem ut suspenderet
eum. Si ergo aliquis appetit vindictam propter sui satisfactionem non propter dei iusticie ma=
nifestacionem et peccati extirpacionem magis quam propter peccati correptionem et non inordinate
quia non servato ordine iuris talis appetitus est peccatum mortale. Sed si talis appetitus
est ordinatus quod quis appetit vindictam sed propter dei iusticie ostensionem et propter peccati
correpcionem iuris ordine servato ita quod talis vindicta fiat per iudicem et communem
personam non est peccatum. unde dicit propheta letabitur iustus cum viderit vindictam. talis appetitus non est
peccatum. legimus namque multos sanctos viros vindictam malorum petivisse sicut Helias pe=
tivit ut veniret ignis de celo et devoraret duos quinquagenarios principes et eos
qui cum eis erant. Et de beato Thoma legitur quod imprecatus fuit illi qui manum sibi
alapam dedit ut in convivio manus eius a canibus portaretur propter quod si vindicta
et divina ulcio appetitur ad dei iusticiam manifestandam et ad malorum correpcionem
et oppressorum liberacionem peccatum non est. unde hic requirit ordo caritatis. vnde dicit Gregorius
22 moralium Enimvero plerumque solet ut non commissa caritate mala eorum nos letifi=
cet. Et eorum ruinis gloria sine invidie culpa consistat cum mente eo quorundam bonorum eligi=
mus et proficere illos plures [illegible] quam immineat opprimi formidamus. Ad sextam et eodem
quod licitum est et utile est quando irascitur propter amorem primo propter doctrinam audacter proponen=
dam vitans cum audacter et fiducialiter predicata denudat et expellit vicia a cordi=
bus auditorum iuxta illud Exodi xv Misisti iram tuam que devoravit eos sicut stipulam
2o propter iusticiam dei intrepide exercendam Exodi cum Exodi xxxiiio Cum autem descendisset
Moyses de monte et vidisset vitulum et choros iratus est valde et proiecit de manibus
duas tabulas et confregit eas ad radicem montis arripiens quoque vitulum combussit
igne et contrivit usque ad pulverem 3o propter tyrannicam rabiem fortiter repellendam
Nam unde philosophus 4o Ethicorum irasci quibus oportet et quando et quantum est laudabile
et non irasci est insipiens et insensibiles valentibus rempublicam invadere et perturbare
quam non irascentes sunt digni reprobari propter hostium rabiem comprimendam Certo
propter nutriendam viciam rigide refrenanda homines cum considerant aliquorum peccatorum
sibi ipsis irascuntur ex qua ira refrenantur multa mala desideria unde Iob dicit de
scipso Michi ipse vigilans et iratus solus dedita penitenciam quantum ad utilitatem
tangit Crisostomus super illud dicens Omnis qui irascitur fratri suo sine causa sed irascitur reus est qui autem cum
causa non est reus quia sine ira nec iudicia stant nec doctrina proficiat Ad septimam
quod quis potest irasci corde verbo et opere ut ergo quis irascitur corde quia forte credit
personam aliquam pati iniuriam sibi obnoxiam nascitur indignacio Si vero irascitur
verbis sine expressione iniurie nascitur clamor. si cum expressione nascitur contumelia
Si vero deum permittentem blasphemia Si autem modum vindicandi excogitat na=
scitur tumor mentis elacio Sed si quis irascitur opere tunc ex ira nascuntur rixe in quibus
includuntur verbera percussiones vulnera homicidia et multa alia mala. unde
et indignacio tumoris elacio clamor contumelia blasphemia et rixe dicuntur sobo=
les et filie ire sicut patet Gregorius 31 moralium Sequitur textus

Si igitur offers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet
aliquid adversum te relinque ibi munus tuum ante altare et vade prius reconciliari
fratri tuo et tunc veniens offeres munus tuum. Esto consenciens adversario tuo cito

Marginal notes (left): "ruente", "o plerorumque"; (right): "eligi"

altare ... cordibus altare tuum ... ad altare spirituale ... [illegible]
... altare debita ... ut adulteri ... [illegible]
... oblata ... placere deo ... [illegible] ... altare
... altare ad ... [illegible]
... altare ... spiritualia ... [illegible]
... sacra doctrina ... spiritualibus
... oblatus ... [illegible]
deo displicet ... oblatum ... [illegible]

dum es in via cum eo ne forte tradat te adversarius iudici et iudex tradat te ministro et in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde donec reddas novissimum quadrantem. Supremus ordinator inviolabilem preceptum negativum scilicet prohibitionem nec habet unum preceptum affirmativum quod est duplex. Primum est reconciliationis respectu fratris. 2m est concordie respectu adversarii ibi Esto consentiens. Circa primum sciendum quod munus deo oblatum non placeat ipso offerenti nisi sit in caritate. Saltem autem non habet nisi proximo leso velit satisfacere. Et ideo dicit Si offers munus tuum etc. Hic est triplex processus in quo traditur una sollicite faciendum. Hoc 2o ut dicit Augustinus non est prohibitio iniuria fratri aut dicere racha vel fatue vel ... tenere rancorem in animo ut in odium vertatur. Unde precepit primo offerre munus reconciliationem ... deponere. Si offers. Offerre et sponte dare ... oblatio non debet fieri ex tristitia aut necessitate. Munus nomine muneris non solum temporalis substantia intelligitur sed etiam quodcumque opus orationis predicationis correctionis et similia. Amen qui nullum de alieno ... sic oblatus ... honora dominum de tua substantia. Ante altare. Non solum est altare materiale templi sed etiam altare spirituale i. mens nostra quia templum est de quo dicitur ignis in altari meo semper ardebit. Altare etiam est Christus de quo dicitur Altare de terra facietis mihi i. Christum incarnatum credetis esse. Et recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te. Hic triplicat unus de leso me 2o de odiente me 3o de ledente me. De primo dicit Augustinus in libro de sermone domini in monte dicit Ante frater habet adversum nos si eum in aliquo lesimus et tunc exigitur a nobis ut veniam a fratre leso postulemus. Secundo de fratre odiente me quia ille habet aliquid in animo contra ... mihi. Et hic dicit glossa Si quodcumque mali in animo habuerimus contra fratrem munus placabile deo offerre non possumus. Similiter a fratre si contra nos habet aliqua causa odii vel rancoris vel perturbationis reconciliationem petere debemus. Unde Cassianus in collationibus patrum collatione abbatis Joseph de amicitia capitulo xvio dicit Intantum vult nos deus fratrum levem tristitiam ut quando frater meus aliquid adversum nos habuit nec munera nostra suscipiat i. orationes nostras sibi placere sit offerri donec de eius animo tristitiam ... satisfactione tollamus. Non enim dicit Si habes veram commotionem adversum te frater aliquid et contingit leve scias te offerre ... non debere nisi prius ... tristitiam de corde fratris benigna et condigna satisfactione depulleris. Sed ille textus exponitur quasi ex ... nisi supra non habemus adversum illum sed ille non sequitur et tunc non est opus pergere ad reconciliationem. Non enim veniam postulabis ab eo qui tibi fecit iniuriam sed tantum dimittes ... tibi a domino dimitti cupias quod ipse commiserit in te. Item idem Augustinus in quodam sermone de reconciliatione fratrum qui incipit Dies dicit Sed dicet aliquis Sed ille me lesit et in me peccavit et non vult veniam postulare quod fecerit sibi. Audit Augustinus Nolo mentiaris nolo dicas da mihi veniam qui nosti te non peccasse in fratrem tuum. Sed quia ille in te peccavit non tu in illum noli venire ad fratrem tuum qui in te peccavit et ultro ab eo petere veniam debet nisi nos esse ... pacifici qui illum ... ut a te prius veniam petat. Tu tamen paratus esto ignoscere prius ex corde. Si paratus es dimitte iam dimisisti. Habes adhuc quod ores. Ora pro illo ut petat a te veniam quia scis ei nocere si non petiit. Ora pro illo ut petat. Dic deo in oratione tua Domine tu scis me non peccasse in illum fratrem meum sed potius illum peccasse in me. Si veniam petat a me ego bono animo peto ut ignoscas ei. Et concludit Augustinus Si in aliquem peccavimus ... corde veniam postulemus. Si aliquis in nos peccat veniam dare parati simus et pro inimicis nostris oremus. Sed Augustinus ubi supra ... dicit de isto verbo moneo quod si tu illum quem te lesit prius rogaveris duplicem gloriam consequeris unam quod lesus es alteram quod prius rogasti. Sed queritur quid si dominus lesit servum vel prelatus subditum vel aliqua ...

... deo oblatus ... placet ... [illegible]

persona inferiore dignitatis vel etiam secularis aliquam personam humilem et vilem nonne caritas
exigit ut veniam postulet a se vel etiam precepto abbatis Et hoc dicit Augustinus sermone prealle-
gato Cum duorum hoc modo inter se ne ille incipiat superbire quod gestum ordinis dei ve-
niam petat cor suum et si non debet quia non opponit domino dicere suo da michi veniam bla-
de te loquatur blanda cum alloquio venie est postulacio secundum Augustinum Simile premissa
ipse dicit in regula Scriptum relinque ibi munus tuum ante altare glosa coram deo an-
altare munus relinquitur quando non offertur sed manet propositum oblacionis Et vade prius
reconciliari fratri tuo Hic intelligendum est quod si offensa sit nota fratri tuo postulanda est
est reconciliacio si vero absondita non teneor sibi manifestare ne concitetur ad iram sed po-
stulanda est a deo et a sacerdote Hugo de sancto victore in exposicione regule perspice mox
debemus quanta sit apud deum virtus concordie prime quia non placet nostra sacrificia medicin-
ina quibus delentur peccata nisi prius placeat nostra ieiunia nostre oraciones nostra sacrificia quam
concordia commendat Aut si debet reconciliari dicit Crisostomus Si cogitatu offendisti reconci-
liare cogitatu Et tunc veniens offeres munus tuum Augustinus Si frater sit absens et nimis
distans properandum est ad reconciliacionem non pedibus corporis sed affectibus mentis et humi-
liter ante conspectum dei veniam postulare deinde recolligendo intencionem ad illud quod inceptum
erat offeratur munus ubi vero Crisostomus attendenda est misericordia dei ad homines quod amplius
diligit misericordiam vel concordiam quam munus suum oblacionem discordancium non vult suscipere
nemo enim duorum inimicorum potest esse fidelis amicus ideo deus non vult esse amicus hominum
quorum ipsi inter se non fuerint amici Iste est sensus quod hic possunt esse tres dubitaciones prima
utrum odium differat ab ira secundum formam secunda utrum fratris reconciliacio facienda sit intelligendum ad
fratrem culpa tercia utrum reconciliacio talis sit facienda corde vel verbo Ad primum dicendum
quod odium differt ab ira multas differencias quas ponit philosophus 2o ethicorum de quibus ad presens quatuor
i. universaliter possimus recipere ut prima differencia sit in universalitate quia odium potest universalium possimus enim odi-
re omnes fures et omnes latrones sed ira non est nisi particularis quia non irascimur nisi
huic vel illi persone et persingula negocia secunda differencia est in sanacione quia iratus non vult malum
alicui nisi in ordine ad vindictam unde statim cum fecerit vel fecit sibi totam vindictam
quam voluit sanatur et quiescit et fit contentus quod nullum aliud cum quo irascitur plus
habere de malo Sed odiens numquam sanatur quia vellet illum quem odit exterminare et vellet
ipsum non esse propter quod deus nichil odit quia tunc quod odit ad nichilum tenderet odit
enim malum culpe sed alia diligit et nichil odit eorum que fecit ut dicitur sapiencie 11o Tercia
differencia est in sensibilitate quia sentit quando volentes vultus non enim sufficit irato quod ille
contra quem irascitur habeat aliquid mali et aliquid displicabile sed vult sentire quod habeat aliquid
malum per eum aliter non putaret esse factam vindictam sed odiens non curat utrum ille
quem odit habeat malum vel per eum vel palam Quarta differencia est in familiaritate quia odium
non est proprie nisi ad inimicos et ad non dilectos cum odium opponatur caritati et dilectioni sed
ira potest esse ad amicos et dilectos et familiares ymmo ut scribitur 4to ethicorum Amicis
dilectis et familiaribus magis irascimur et sumus talibus magis dilecti molesti quam aliis
igitur ira non est odium sed tamen ira posset crescere quod fieret odium sicut tamen posset crescere festuca
quod appellaretur trabs unde dicit Augustinus lites aut nullas habeatis aut quam celerrime finiatis
ne ira crescat in odium et trabem faciat festuca et animam faciat homicidam Ideo plerumque
nos adhuc hortatur nos ut si deo volumus doctrinam vel oracionem vel aliquid munus offerre et
in mente nobis veniat aliqua indignacio adversus proximum nostrum vel quia lesimus eum
vel quia lesit nos statim faciamus reconciliacionem sibi indulgendo vel ab eo veniam postula-
do ne talis indignacio in odium transeat Ad secundum est dicendum quod istam dubitacionem monet
Augustinus in libro de sermone domini dicens quod si tibi aliquid venerit in mentem quod proximum lesisti tu
debes deo munus offerre quod prius debeas fratri reconciliari quam munus offeras Forte si frater est
prius aliquis intelligat culpam sit apparere facienda Sed si frater vel proximus non est ultra mare

244 ~~447~~

Si offers munus tuum etc. Dicit ergo considerandum est cum quis quid quando ubi quid offerre debeat. Anima tuum pro aliquo vel hec. Si offers munus tuum aliquando tamen quod debeat. Christi exemplum cum offert sacrificium de substantia pauperum quia qui victimat filium in conspectu patris quasi ... Candidi in dei sacrificio ex furto offerunt. Omnipotenti deo non placet. Iracundiam sed irritat non solum elemosina sed eciam decimas optimum offerre debes sicut Abel aliquando Caym ea de re. Et alia translatio quod ... iiij. Nonne si recte ... non dividas peccasti. Sic quia qui non recte obtulit quia deo sua recte non divisit, qui seipsum dyabolo vel quia viliores species obtulit optulit. Sed hodie multi qui faciunt viliore denarium sacerdoti vel quia est in scutella viliorem plenam offert religione quia ... Malachias i. Si offeratis claudum vel languidum nonne malum est. Isti cum deo ... in ... Erunt deo offerentes sacrificia in iusticia. Candidi cum dona dei faciant deo offerre. Cum ... Prosap... et deo dignas oblaciones dignas offerre. Sed hodie multi plus ventri quam deo plus symoniacis meretricibus histrionibus campanis ... offerre oblacionum offerunt quam deo. Immo etiam dyabolo offerunt primas. Item oblacionum corporum recipiunt non offerunt dyis aliens id est demonibus. Quia ipsa lux spiritus effudisti libamen obtulisti sacrificium. Nunquid super his non dedignabitur. Et hodie non solum res sed eciam filios offerunt dyabolo. Vos in viciis educando in iusticia quod ... eos relinquendo propter quod dyabolus. Isti erunt per ... filios et filias suas demonibus. Et quando quid quo ... et quod querit magna et sua facultate deo quam offert unus quisque et quod querit magna. Et sua facultate deo ... in ... vel in spiritualibus ... dominus dei sui. Cum cui plus deus tribuit in naturalibus vel in spiritualibus vel temporalibus ... plus inde deo ... Sed ... In ... Si multa tibi fuerint etc. ... Contra avaros divites qui ... de eo in elemosinis munus offerunt quam alii valde tenues in rebus et in quantum quadrantes pauperes accipiunt. Et deo quam ... vidua plus quam omnes misit. ... quod pauper vidua plus quam omnes misit ... paupertas deo ... in cunctis sacrificiis sed ... quando ... Pascha ... agnos agniculos in mactatione duos quod ... exemplum offerre debet agnos duplices innocencia signatur in holocaustum sempiternum ... duos agnos ... offerre debet. ... Sed dic ... scilicet ... et corporis ... aliis ... operibus cottidie ... festiva offerre debes. Hodie ... festivis ... et offerunt holocaustum. Sed hodie multi diebus festivis ... plus offerunt dyabolo quam deo. Isti ... ad ... festivitates ... Item ... non solum ... frequenter ... et post offerendum est deo. Item ... quando offerunt ... deo ... grandis ... in ... quando offerunt ... Si offers munus tuum ... ubi quod ad altare ut hic. Si offers ad altare offerunt ... Sed hodie multi plus ad aleam et ... quam ad altare ... ubi ... albae ... in ... vel in ...

dicens amicitiam vestram tamen frater mas in medio celeste laudabote

bra q[illegible] et oracionem et alia bona offerre debes et potes anima tua in sanctificata et offerenda non tuo ablata vitanda et quia possis ubique in omni loco
dyabolus in mundo semper ubique relinquat signa et [illegible] pus [illegible] fr
tuo et ait vi quadrupliciter fratrem [illegible] vz [illegible] angelum [illegible] dyab
fr go sicut [illegible] q non confundit fratres [struck] et l[illegible] ant[illegible]
ad [illegible] accede fr tamen et tuo [illegible] p[illegible] temptatum absque peccato ut [illegible]
fuit q[illegible] e fr sicut Joseph [illegible] legitur gen [illegible] ipse [illegible] plenum [illegible]
c omnes fratres suos qui [illegible] [illegible] eum et vendiderant [illegible] aut et
amplexus collum unum fratrem [struck] beniamin flevit Joseph [illegible]
Jacob quando dei [illegible] aut [illegible] qui [illegible] [illegible] vidit quomodo
[illegible] [illegible] [illegible] relinquit Joseph aut osculatur venditores suos
flendo [illegible] [illegible] revolvat peccatoribus plenum [illegible] [illegible] aut [illegible]
fr sed [illegible] [illegible] filias regis magis distat ab [illegible] [illegible]
etiam [illegible] fr [illegible] e magis peccator Joseph go sup[illegible] [illegible] fre[illegible]
principaliter flevit qui sepe et magis peccator magis [illegible] [illegible]
ubi habundavit delictum ibi superhabundavit et gracia [illegible]
e angelus [illegible] [illegible] absconso [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
q de [struck] sti videns angelus dixit [illegible] cum [illegible] si [illegible]
tar [illegible] [illegible] cum [illegible] omnem [illegible] demonum [illegible] audiens q
[illegible] angelus [illegible] raphaeli fratrem appellat [illegible] [illegible] [illegible] sicut [illegible]
pt esse angelorum q d apoc [illegible] [illegible] e accusator fratrum [illegible]
gloria liberent dicit vincere q de victoria angelorum [illegible] [illegible]
audiunt [illegible] audi [illegible] [illegible] [illegible] fr[illegible] [illegible] angeli [illegible]
super carbones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et recordationes [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] demones [illegible]
[illegible] fr [illegible] e [illegible] Jo [illegible] diligit fratrem suum in lumine [illegible] et scandalum
[illegible] q aut odit fratrem suum in tenebris est et [illegible] am [illegible]
cat [illegible] nescit [illegible] de tenebris [illegible] ad tenebras exteriores
de tenebris culpe ad tenebras [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
qui nolunt indulgere fr suo [illegible] ait [illegible] [illegible] et pater meus celestis
faciet vobis si non remiseritis [illegible] [struck] fr suo de
cordibus [illegible] [illegible] q vos in [illegible] [illegible] q decet [illegible]
[illegible] sanguine [illegible] [illegible] fratres [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
redempti [illegible] fratres [illegible] [illegible] pauperes [illegible] despectus [illegible]
debemus [illegible] fr [illegible] e dyab [illegible] [illegible] [illegible] fratrem [illegible] Job
[illegible] fr [illegible] draconum [illegible] [illegible] draconis [illegible] demones
[illegible] baptismi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] capita
unde [illegible] [illegible] [illegible] [struck] [illegible]

aliter non quod facit leccio facis placatur sicut cum oras deum sicut cum elemosinas facis de rebus
quibus alios spoliasti que dicit et sibi vnque te orat 2a quod adversus te deum et appellat ad propria
dona unquam quia non habet alius sibi nec respicit in oblatis munera huius edificat alius
destruit eos quid habet alius nisi labor huius orat 2a maledicit cuius vocem exaudiet deus

cum proximum reconciliatur qualiter augustinus offeramus munus non possimus ad eum ire et hanc reconcilia-
cionem facere presertim cum tanto tempore munus ante altare relictum stare non possit vult ergo augustinus ibi
cum totum hoc intelligendum est spiritualiter tamquam de munere offerendo quod de modo offerendi ita quod munus intel-
ligitur ypbia seu doctrina vel psalmus vel ympnus vel quodcumque bonum cogitatum deo esse offerendum
Per altare in quo debemus offerre intelligitur fides quia sine fide non offertur deo aliquid in altari quod
ponitur in terra per locum autem ubi debemus offerre intelligitur mens et terra mundi vnde dicit apostolus Con-
pleni dei scitis est quod estis vos vult ergo augustinus per esse intelligendum dictum christi quod cum
ponimus offerre deo aliquid prope dictum munus in templo cordis nostri in altari id est in fide formata
caritate et nobis venerit in mente quod proximum nostrum offendimus dicto vel facto debemus pergere ad
ipsum non passibus corporis sed motibus quia ut dictum est forte est absens et humili affectu
debemus prosternere nos ad pedes suos in conspectu illius cui intendimus offerre munus veniam
ab ipso postulando Sed si ipse nos offendit non oportet tunc ad eum pergere postulando veniam
sed solum sibi ex corde indulgere Si tamen prius est dicit augustinus quod tercio modo debemus
ad ipsum quem offendimus pergere et non plato ore eum humiliter indulgenciam petendo et ad amo-
rem et graciam nostram revocando prius tamen humili affectu a deo venia postulata Ad tercium
est dicendum quod hanc dubitacionem movet crisostomus et determinat super hunc locum dicens quod deus
non vult fieri amicus fidelium quorum inimici sunt unanimes quia ullus inter duos inimicos potest fieri
amicus amborum fidelis Si ergo proximum nostrum offendimus opere bona fama forte auferendo
vel eum defraudando vel eum diffamando verbo non sufficit reconciliare eum corde possi-
bilitate existente restituendi sibi sua et pergendo eum ab iniuria Vnde concludit crisostomus quod
qualis precessit offensio talis debet fieri reconciliacio Si enim cogitatu offendisti cogitatu
reconciliare Si verbo offendisti verbo reconciliare Si operibus offendisti operibus reconciliare quia
omne peccatum quo committitur eo modo de ipso penitencia agatur Esto ibi consenciens hic
ponitur preceptum de concordia habenda erga adversarium vbi primo ponitur monitorium 2o moni-
cionis racionem ibi ne forte tradat te dicit ergo primo esto consenciens 2um glosam id est pacem habe-
ns adversario tuo id est homini adversante tibi vnde apostolus ad romanos xij Si fieri potest cum omnibus
hominibus pacem habentes Iam glosa pro consenciens habetur benivolus vel benignus Esto ergo beni-
gnus vel benivolus adversario tuo cito propter cautelam periculi mora enim trahit ad se periculum
Dum es in via id est in presenti vita ubi est locus merendi nemo enim venit 2um glosam quando
de hac vita exivit Esto ergo consenciens adversario tuo cito ne differas in crastinum dum es
in via dum adhuc licet operari Cito 2um crisostomum facias quia periculosum est per unum ex nobis
pace non facta fuit mortuus Dubitatur hic utrum consenciendum est talibus adversariis Et patet
consenciendum est dyabolo qui est adversarius noster prima petri vltimo Respondeo non est consenciendum adver-
sario nisi qui est in via nobiscum in quo notatur possibilitas ad salutem dyabolus non
est in via nec potest esse in via ymmo in dominio sepultus Et adhuc opponitur quod multi
homines viatores suggerunt malum culpe et ita adversantur gracie et tamen illis non est consenciendum
Respondeo crisostomus dicit hic gaudium proponere per reconciliacionem non concordiam culpe per favorem
Nondum quod est adversarius malus scilicet dyabolus de quo zacharias iijo Sathan stabat adversus
eum Item diaboli ad galathas vto caro concupiscit adversus spiritum Et est adversarius ipsa
lex dei vel lex naturalis motus deuteronomii xxxj Tollite librum et ponite in latere arche
ut sit ibi contra te in testimonium de lege motus naturalis ad romanos 2o testimonium illis
reddente consciencia ipsorum et intra se cogitacionum accusancium Est adversarius optimus ipse
deus exodi xxiijo Ero dominus qui adversor impio Est autem adversarius utilis homo
malus ad exercicium bonorum Iosue vto noster es an adversariorum de bonis ergo utilibus
adversariis intelligitur cum dicitur Esto consenciens adversario tuo dicit ergo 2um glosam adversarius
est aliquis homo christiane adversarius est deus vel magis sermo domini qui contradicit

pctac volentibz qui ad h' datus est ut sit nobiscu in via cui oportet nos co=
sentire Sequitur ne forte tdat te adusaius 2m glosam i. fiet tunc quac tdunt
iudici i. xpo cui pr omne iudiciu dedit Joh vto Et iudex tdet te ministro i. dyabolo
exactori qui colligit zizania infra xiiiio cao Et in carcere mittaris i. in infernum q.d.
Esto consentiens proximo tuo p beniuolencia' similiter dno p obediencia dum viuis
aut pq vita in infernum mitteris Notandum d' ne forte tdat te adusarius ne forte dicatur
(?) 2m glosam ne credatur si adusarius moreretur augustinus esse sibi satisfactum no posse pe=
nitentem satisfacere et go no d' ne tdet te sz d' ne forte tdat te vii glo ne forte
sit tpauit ut pene locum no auferret putaret enim q si obisset adusarius no
posset ei in via beniuolus esse Et sit iudici tdetur Sz et locum pene relinquit et
impenitentem iudici tdit quem iudex tdet ministro ut in carcerem mittatur Item Notandum
q infernus optime dicitur carcer ppt multa pmo ppt inclusionem hc° xxiiiio claudere
ibi in carcere s. infernum 2o ppt ocupedicionem pbta Ad alligandos sigs coz i ocupedibz
3o ppt vini corrosionem hc° vlt vmis eorum no morietur 4to ppt tenebrositatem
infra xxv° vbi pcipit serum inutilem proici in tenebras exteriores. vto ppt peno=
sitatem infra xxv° ibi erit fletus et stridor dencium Sequitur Amen dico tibi i.
te dico tibi no exies inde donec reddas nouissimum quadrantem i. donec luas ecia
minima pcta quia nichil erit ibi impunitum 2m b augustinum Sicut eciam volumus aliqui
expone ita exactum ut nichil relinquatur dicimus usqz ad feces Et capitur hic donec
pro nunqz no exies inde donec reddas nouissimum quadrantem i. nunqz exies inde
quia in inferno no est possibilis satysfaccio reddicio q pctm no delet et pena
uel pena cum augustinum donec no significat finem pene sz continuacionem miserie q.d. Sep
reddes sz nunqz psolues quadrans est genus nummi vii vnius obolus 2m gloz
dicit illam paupercula misisse in corbana quadrantem alius dno minuta qd idem est
Item notandum q hic pnt esse tres dubitaciones pa vtrum adusarius nr cui tene=
mur consentire in via sit homo uel dyabolus 2a vtrum minister cui tdidit iudex
ptatem sit angelus bonus uel malus 3a vtrum de carcere inferni quis possit exire
psolutis peccatis Ad pmam est dicendum q plures ista generaliter ptractat augustinus
in libro de sermone domini dicens q p adusarium nrm cui dum sumus in via consentire
iubemur uel intelligitur dyabolus uel homo uel caro uel deus uel preceptum. no dyabolus ut dicit
quia in baptismo indiximus bellum contra eum et renunciauimus pompis eius. vn
sibi no pcipimur consentire sz aduersari no homini quia adusarius iste cui pcipimur co=
sentire debz tradere nos iudici sz homo no tdz hoiem iudici cum dicente aplo
Omnes homines ante tribunal xpi iudicis opportebit putari ille go qui est iudicandus
putandus no potest aliquem iudici tradere. nec caro quia 2m aplm d' 2m carnem viuam
et sibi consenciamus moleretur reliquitur go ut p adusarium nrm cui pcipimur consentire
intelligatur deus qui pmissis homo recedit ab eo adusatur sibi ipse enim supbis re=
sistit pcipimur go deo qui p pctm efficitur nr adusarius consentire quamdiu sumus in
hac vita quia 2m augustinum qui in pnti vita no fuit deo reconciliati p mortem
filii tradentur ab ipso patre iudici xpo cui pr dedit omne iudicium preceptum ceterum
et doctrina xpi pt dici adusarius nr quia contra precepta dei et doctrina eius
agimus dum peccamus et tenemur consentire et obedire dei mandatis si volumus
eius iudicium subterfugere Ideo tn dicit q adusarius nr dyabolus intelligi pt cui
pcipimur consentire et obedire dei mandatis fraudo pactum in baptismo promissum
no obediendo sibi immo pugnando et tale pactum fraudo simul fraudamus ad ipm
beniuolenciaz quia no sustinebit penam quam portare debebit si pctm pacti
frangamus pt ceterum dici adusarius nr homo no ronc nre sz culpe ppt qd nisi re=
conciliem sibi tiorem deponendo 2 veniam postulando tdit nos iudici no q ipe ho hoiem

du a

tradat

tradat sed erit causa vel occasio quod tradetur si reconciliationem negligit. Ad 3m est dicendum
quod in hac dubitatione videtur esse contrarietas inter Cris. et Aug. Nam Cris. dicit quod iniustus tunc iudex tradet
peccatorem ministris angelis crudelis penarum. Aug. autem super illo verbo mittet filius hominis angelos
suos et colliget de regno eius scandala omnia, dicit quod vindicta dei per angelos bonos ministratur
sicut et officia vindicte presunt implere boni bono animo sicut lex et iudex, officia vero nunc mali implere
non possunt. Possumus ergo dicere quod malorum et impiorum a bonis separatio et in caminum ignis vel in car=
cerem inferni missio fiat per bonos angelos, ita quod vindicta dei et executio divine iustitie quantum
ad hanc separationem per bonos angelos fiet ut dicit Aug., sed ipsarum impiorum in ipso camino ignis
et in ipso carcere inferni tormentatio et cruciatio fiet per angelos malos, ita quod vindicta dei et
executio divine iustitie quantum ad tormentationem fiet per demones ut dicit Cris. Ad 4m est dicendum
quod ista questio est dubia propter illud quod dicitur peccatorem non exiturum de carcere donec persolvat no=
vissimum quadrantem, id est donec etiam novissima peccata fuerint persoluta. Facta ergo satisfactione et
persolutis omnibus peccatis videtur quod de carcere predicto debeat exire quod satis videtur congruum et consonum
iustitie quod postquam debitor persolvit totum quod debet creditori suo etiam minima debita non
est iustum quod creditor amplius ipsum debitorem debeat molestare et in carcere retinere. Istam ergo
obiectionem solvit Aug. dicens quod per carcerem per quem missurus est peccator sine dubio pena inferni
eterna intelligitur de quo nunquam est exiturus, et illud donec non dicit determinatum tempus sed infini=
tum sicut ibi ita oculi nostri ad dominum deum nostrum donec misereatur nostri. Non enim postquam deus nostri
miseretur oculos nostros ab ipso avertemus. Et sicud illud sede a dextris meis donec ponam ini=
micos tuos scabellum pedum tuorum. Planum namque est quod postquam inimici Christi positi erunt sub scabellum pedum eius
non desinet ipse stare a dextris dei etc. Vel addit debito persoluto. Dicimus quod pena mutatur satis=
facit pro culpa inquantum est deo grata et accepta. Penas quas exiturus in carcere vel sic in presenti
vita vel in purgatorio deus bene acceptat pro solutione et satisfactione peccatorum commissorum, ideo
cum omnia fuerint bene persoluta exibit eas de carcere purgatorii vel prius missis. Sed penas detrude=
rum sine caritate nunquam acceptat, ideo si ipsi semper persolvunt nunquam creditori erit persolutum. Si
enim tota pecunia mundi persolveretur unum creditori si non intraret bursam eius nec veniret in utilitatem
et beneplacitum eius, non esset illi creditori persolutum, sic tota aqua maris non implet unam testam
cui si non intraret olim et se mittet extra sic eterna pena dampnatorum non sufficiet deo quia semper
erit extra gratitudinem et acceptationem eius etc.

Audistis quia dictum est antiquis Non mechaberis. Ego autem dico vobis
quod omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est eam in
corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et proice abs te.
Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum mittatur
in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te abscide eam et proice abs te.
Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum eat
in gehennam. Ordinata potentia irascibili quantum ad passionem ire, hic ordinat
concupiscibilem quantum ad passionem concupiscentie, que maxime est in potentia generativa, et ordi=
nat per matrimonium quod est legittima maris et femine coniunctio individuam vite con=
suetudinem retinens. Sumitur hic autem accipitur ordinatio dupliciter, id est coniunctionis et separationis
unde primo removet illicitam personarum coniunctionem, 2o illicitam separationem ibi, dictum est autem
quicumque dimiserit. Primo introducit legis prohibitionem in qua expresse prohibetur ~~m~~ opus
~~mus~~ implicite autem, 2o introducit eius explanationem in qua expresse prohibetur ma=
et actus ibi Ego autem dico vobis. Ubi primo ostendit dampnabilem mechandi interiorem, 2o
ostendit etiam esse removendam eius occasionem ibi Si oculus tuus. Vel subiungit
quedam alia ad confirmandum quod dixit supra scilicet quod non veni solvere legem sed adimplere et
dat intellectum altiorem precepti in lege. Iudei enim per istud preceptum non concupisces
uxorem proximi tui intelligebant sicut exteriora tantum prohibita ut sunt tactus impudici
oscula et huiusmodi. Et sic exponebant non concupisces id est sic concupiscens non facies. Dile

per istud preceptu Non mechaberis intelligebant actu methie exteriorem
tm esse phibitu / et sic gcupia et volutas exterior oino latens in corde no ee
phibito signo vel facto ullum eet petm / Et hoc est irronabile / qr actus exteriores vel
sig non sunt tm peti nisi inquantu sunt volutarii / et ideo saluator hunc errore
excludens dicit sic Audistis qr no solu phibitus e motus irascibilis ad nocend
sed etiam motus gcupiscibilis ad delectand / Audistis ergo quia dictum est Exo 2o atus
Et ideo tacitu antiquum no debetis ignorare scdm Cris Non methaberis phibebatur
eum actus methie exterior scdm Judeorum reputatoz / et tu hec volutas interior scdm diuina
explanatoz Unde sequitur Ego aut / cui credend et obediend e / dico vobis qr ois
qui vidit mulierem s. alienam vel no legittiaz ad gcupiscend eam / i. gcupia delibe-
rata per gssm et delectatoz / vel i. ca intencionem et actu ut gcupiscat eam / qd iaz
no est titillat scdm glosam sed plene gsentie libidini / ut si facultas sit pagatur /
iaz methatus est eam in corde suo / s. per gssm licz no per execucoz opis / qr plene
gsentit libidini Cris Si video et gcupiero nec eciam plus fecero / tu adulteris ero
per legem ergo luxuria pctrata / per auctore vero inuidetur luxuria cogitata dap-
nat lex adulterium dampnat Cristus vero eciam gcupisce qz que radix e adul-
terii punit / Unde Jo. Jeronimus in lucubis sed Christus in potoe cinctus fuit / Et sciend qr queda
e gcupia ex subito motu sine deliberatoe boni opis vel mali / et sine gssu dicitur
passio / et hec e petm veniale / Alia e cum deliberatione animi et cum gssu in delecta-
tioz vel in opus et dicitur passio / et hoc est petm morale / duo vero loquitur hic de gcupia
deliberata que implicat in se gssum vel in delectatoz vel in opus Concupia ergo cum
gssu in aio est morale petm / et antequam exprimatur facto vel signo Et qr visus e
gcupie puocatiuus Ideo 2m cosiliu Ambrosii Auertamus oculos a vanitate /
ne qd oculus vidit aius gcupiscat Unde Gregorius Prouidend ergo e nobis / quia
intueri no dz qd no licz gcupisci / Ut enim inda mens fruetur a lascivia volup-
tatis sue / deprimendi sunt oculi quasi quida raptores ad culpaz Ubi et Cris
Qui studet elegantes facies inspice ipe fornace sibi passionis accendit et
captiua faciens aiaz ad opus quoqz celeriter adducit Quod ideo ergo hic viderz
qui amisi sunt tenue cohabitare virginibus / hij enim sanctione legis mille sunt
adulteriorum rei cottidie illas ad gcupiscendu videntes audiat hec qui sepius
ad theatra festinat / sequitur ibi pene cottidie adulterii obscenitate gmaculat
et adulteros se ipos per vnumquemqz diez faciunt / et decem mille gsumunt pdico
nis occasiones Cris Sed gtra hoc audi efficax gsiliu Gregorii Caro mest
cu gcupiscit pensetur quid sit exanimis et intelligitur quid amatur Nil quippe
sit ad domand desideriorum carnaliu appetitu valet qua ut vnusquisqz hoc
qd diligit viuum quale sit mortuum penset Gregorius Et dicitur quae no
ordinat gcupiscibilez hic nisi cuntu ad actus gnatiue Augustinus sed Augustinus Jn vndie
methatur omes carnales delectatoz accipe quaz aia relicta superiorum lege / turpi vo-
luntate inferiorz postituta corrumpitur Vel aliter potest dici qr cum fomes qui est incentiuo
ad omes illicitas gcupias scdm gnatus viciata originali corrupcoe infundatur / ra-
dix ois illicite gcupie in ipa scdm hunc modu fundatur Ideo in phibitione actus inor-
dinati ipius phibetur ois illicitus motus gcupiscendi Iste quaeritur quae dixit /
Qui vidit mulierem ad gcupiscendu / et no qui gcupierit iaz methatus est Responsio
gcupiscere ex subito motu sine deliberatione vel intencione pficiendi / et hec e veni-
ale et dicitur a Jo passio que diffinitur Est motus subitus sine deliberatione boni vel
mali Est etiam gcupiscere cu delectatione et intencione pficiendi / et hoc est morale et
dicitur passio secundum Jo et [illegible] Rab Et ideo diffinitur ex affectu deliberati animi cum intencione
pficiendi Et hic pulcius modus melius exprimitur cu dicitur Qui vidit mulierem

ad concupiscendum vnde Aug. Non qui concupierit sed qui viderit ad concupiscendum i. e. hoc fine et animo attendit ut eam concupiscat quod iam non titillari sed plene consentire libidini est / Aliter potest dici quod hoc est dictum ad maiorem expressionem / ut hoc non solum concupiscentia / sed etiam a concupiscentie provocativo retrahatur Item sciendum quod non dicitur qui viderit ad mechandum sed ad concupiscendum Unde eo / Est duplex consensus scilicet interius quoddam ad delectandum / et quoddam ad operandum ut ergo ostendatur quod non solum dampnabilis est interior vel consensus ad opus fornicationis vel mechie sed etiam consensus vel delectatio interior ad delectandum / dicitur qui viderit ad concupiscendum non ad mechandum Item quare potius de visu plus quam aliis sensibus Respondeo visus facilius et magis provocat / quia plures nobis rerum differentias ostendit / vel secundum Bedam visus ponitur hic pro omni motu qui est ad delectationem Item qui viderit mulierem / quaeritur Cris. Sciendum non potest legere mulieri sicut viro Respondeo capiti loquitur cum ei facit suasionem Item iam mechatus est eam in corde suo / Cum coniungit concupiscentie venialis et talis non mechatur Respondeo loquitur hic de concupiscentia deliberata que includit consensum et delectationem Sequitur quod si oculus tuus / postquam ostendit dampnabile mechandi intentionem hic ostendit esse removendam hec id est occasionem cuius occasio potest esse vel a nobis et hoc duplex scilicet per aspectum et cum bona intentione / et sic oculus dexter scandalizat / vel per contactum et cum bona intentione et est manus dextera scandalizat / Aut per oculum dextrum motus interior cum bona intentione / per manum dextram motus exterior est cum bona intentione intelligitur / quia per dextram bona intentio significatur / Aut per oculum dextrum vita contemplativa et per manum dexteram vita activa significatur / Vel est occasio peccandi ab extra / Aut ergo a consiliario qui dicitur oculus / aut ab amico qui dicitur manus / dicit ergo / Et si oculus tuus dexter etc. i. respectus mulieris cum bona intentione scandalizat te i. est tibi occasio ruine / Unde Cris. Erat mulier religiosa et respexi et dixi / debeo visitare illam assidue ut instruam illam in bono. Bonus est iste respectus / sed est iam in scandalum / eiciam ergo illum bonum respectum qui factus est malus / Vel si oculus dexter i. contemplatio viciis utitur inarrogantiam vel in tedium dimitte eam / et transi ad vitam activam / quia melius est per vitam activam salvari quam per contemplativam perire Vel si oculus dexter i. consiliarius tuus vel pater mater vel socius tuus scandalizat te ad illicita suadendo erue eum reprobando et resistendo ei / et proice abs te a te elongando et omnino ipsum fugiendo / Omnes isti modi exponendi sumuntur ex glossa Expedit enim magis utile est vel verius et minus dampnosum ut pereat unum membrorum i. ille quem diligebas ut unum membrum scilicet talem actum vel talem consiliarium / quam totum corpus tuum i. tu et ipse mittatur in gehennam Similiter exponendum est de manu dextera / Si manus tua dextera i. tactus vel operatio in bona intentione facta vel vita activa vel amicus adiutor scandalizat te i. est occasio ruine etc. ut patet Hic secundum Aug. Non precipitur aliquod membrum ad literam eruere sed occasio peccandi / potest enim occasio esse ex aspectu et tunc oculus scandalizat / et cum bona sit intentione tunc oculus scandalizat dexter / vel potest esse occasio ex contactu et cum bona intentione et tunc scandalizat manus dextra / hec ergo si scandalizant abscindenda sunt / quia fugiende sunt occasiones peccandi Et potest accipi exemplum de visitatione bona / vel opera bona de genere virtutum Si aliquis vadit ad collegium mulierum causa predicationis vel consilii dandi / Vel si dat elemosinam alicui mulieri et ex hoc percipiat sibi occasionem ruine ~~iminentis~~ imminentem per ortum alicuius familiaritatis male vel temptationis periculose debet illud bonum de genere dimittere ne tota congeries bonorum subiaceat ruine / Vel accipe hic oculum et manum interiorem scilicet cordis quod membrum dexterum hic dicitur comparatione sinistri et exterioris scilicet corporis fragilioris Si ergo dextera scandalizat / sinistra quid faciet Unde Jero. Cavendum est ne quod in nobis est optimum labatur in vitium Si enim dexter oculus

et dextra manus scandalizant quanto magis ea que in nobis sinistra sunt
Si aia labit quanto magis corpus quod e ad pcta pclivior Unde et Cris oculu
hic ul manu no corpis humani sigt sed oculum ul manum cordis i sensu male gcupie
et carnalis desideri cogitatoz quia per fidez celestez cristi et abscidi a cordibus pcipit
Unde omia mala pcedunt Unde hic mebra vitior male motus et male co=
gitatois excidere nos dns pcipit ppter regnum celorum ne domantibus vitiis
corpus et aia i totus ho reus efficiat igmis eterni Et Crisostomus Cristi manum mu=
lieris tenet sciat se ee in vinculis dyaboli Attendant ergo multi qui malum sit ple
cras mlierum facies seu quorumcumque innocuum intueri aut hor manus ul facies
seu quascumque corpis ptes gtrectare ul libenter cum eis fabulari Cristina sm pluces
bene Dottores et religiose vite ptes talia designat intelors hominis corruptz
et quedaz eius mollitiez et delectatioz Et ideo dicit Alanus Si vitas velis ve=
nere loca tpa vita Et locus et tempus pabula donat ei Et idem remedium
e in omnibus Unde Seneca Cristi depone velit desideria rerum omni quarum cupiditate
flagrat et aures et oclos ab his que relinquit avertat Et hor pz exco qz idem
dicit Avarior redeo ambitiosior luxuriosior ymo vero crudelior et inhumanior
quia int homines fui h Seneca Hic quit quae no fuit mentio de sinistro
oculo sicud de dextro Cristo si recta intentio in ope que e occasio ruine e abicienda
multo magis sinist intentio que intelligit in oclo sinistro et sic unum intelligi
malo Ite querit utrum hoc ad litteram possit intelligi q mebra lascivientia evellant
q sic vide qz intellus debet here prosius corpus quam aiam ergo mebrum quod e in scan=
dalum aie si no uitalo sed volutale debz abici Item mebrum corruptum ne cor=
rupat corpus sine pcto pt abscidi ergo multoplus ne corrumpat aiam Ite in vitis
patrum legit de quibusdam sic facientibus Contra ro na mebrorum sit bona vicium
malum na no est destruenda sed vicium unde no est intelligendum ad litteram sed est locutio
similitudinaria sit Crux no mebrum sed abusum sed per disciplinam Unde sm Canones
aplorum et allegat decreto dist lv Cristi sibi occasione tali aliquod mebrum absci=
derit irregularis efficit et gemit pctat Unde glo Si quis hec pdicat de mebris
affectum pijetatis no dz audiri sz ut impbitas morum et puritas actionum inde rese=
cet Ad pmum dicendum q mebrum non e causa uitalia scandali sed volutalia Jdeo volu=
tas mala abscidenda est Ad aliud dicendum q no est uitalitas corruptionis aie
ad corruptoz corpis sic est uitalitas corruptionis unius mebri ex alio corrupto
Ad ultimum dicit q illud no legit in exemplum sz excusat inspiratione spus sancti sicud
excusat sampson qui occidit seipsum Judic xv Ex quo phibetur hic gcupia et
Sed hic pnt esse sex dubitatoes pma utrum vide mlierem ad gcupiscendum eaz sit
pctm mortale Sa utrum no mechaberis et no gcupisces sunt duo precepta Ja utrum or=
natio se ut a videntibus videatur gcupisci sit pctm mortale Qa utrum eruitio oculi et absci=
sio manus intelligat spualiter ul corpaliter Va utrum abscidens aliquod mebrum corporis
suorum sit irregularis Sexta utrum si talis moret ppt abscisionem mebri esset reus homi=
cidii Ad pmam est dicendum q hanc dubitatoz movet Augustinus in libro de sermone dni in monte d
q gcupia pt tripliciter gtingere pmo suggestione statim enim ul ex memoria ul ex
visu ul ex auditu aliquorum delectabilium sedum tactum ul gustum suggerit uel
ex aliqua gcupiscentia 2o delectatione qz post modum gcupiscendum illa gesta per visum
ul auditum aia incipit fruti et titillari aliqua delectatione optando illa delec=
tabilia here nondum deliberatione habita utrum adeo phibita an non 3o gcessi=
one qz sic gsentit et delibat talis gcupia esse ficuda ut optunitate data
quantumcumque a deo phibita ope gpleat et faciat Primis ergo duobus modis sm
Augustinum no est concupiscentia pctm mortale quamuis sit initium pcti sz 3o e pctm mor

quedā

Dubia

Dicit enim Non omnis qui concupiscit mulierem fornicatur sed si videt mulierem ad concu-
piscendum eam i. hoc fine et hoc animo deliberato ut eam concupiscat quod non est iam titillari
delectatione carnis sed deliberate consentire libidini ut non refrenetur illicitus appe-
titus sed oportunitate data satietur / in consensu in concupiscentia est peccatum mortale in corde
et si non opere hominibus notum quia res cupita cum assensu accipitur esse quam devicit et qui
prohibitionem eius / Ad secundum est dicendum quod ubi est alia ratio peccati ibi est alia ratio precepti prohi-
bentis peccatum quia preceptum prohibitionis non est nisi de malo et de peccato ut autem
ita est quod tamen completiva peccati est voluntas Unde dicit Augustinus 3o de libero arbitrio si la-
boriosum est omnia mandata in corde hoc brevissime tene quod omnis res de mundo cum pro
voluntate resisti non potest sine peccato ei ceditur quecumque illa tamen sit voluntas / si
autem ei resisti potest non ceditur et non perpetrabitur / Executio autem peccati hoc fit per corpus
et per membra ut manus tangunt que sunt mollia / et accipiunt rem alienam /
et pedes pergunt / et oculi vident que facienda sunt / Sed tamen imperans membris
ut exequantur concupiscentias peccatorum est voluntas / Cum igitur duplex voluntas possit esse
causa peccati / primo consentiendo et deliberando / 2o imperando et per membra exequendo / et
primum potest esse sine secundo / secundum autem nunquam sine primo Ideo duplex preceptum prohibitionis
de peccato dari debuit Unum prohibendo deliberatum consensum / cum dicitur non concupis-
ces / secundum prohibendo imperatum et executum opus / cum dicitur non mechaberis /
Ad tertiam est dicendum quod de ornatu mulierum multiplex distinctio est notanda / prima ex parte status
Si enim alique sunt que nec viros habent / nec sunt in statu in quo habere possint / absque omni peccato
se ornare non possunt ut virorum aspectibus placeant / Sed si sunt in statu coniugali vel quod
viros habere intendant / dare operam ut non habeant in contemptu in statu in quo sunt
considerata consuetudine statu patrie et moribus prius non aliud respectu in intentione videre
posse fieri sine peccato quia apostolus dicit Mulier nupta cogitat qualiter placeat
viro / 2a est notanda ex parte finis quia si tale ornamentum fiet ut homines trahat
ad luxuriam / et ut concupiscatur modo quo dicitur Proverb. 7 occurrit mulier ornatu
meretricio parata ad decipiendas animas sine peccato mortali esse non potest / dato etiam quod nullum
decipiat Unde dicit Crisostomus super Matheum locum quod si aliqua mulier ornando se oculos
hominum attraxerit ad se / et si visu placatas intulerit penam patietur extremam
quia venenum confecit / Etiam si nullus fuit qui biberit / Sed si ex alia levitate vel va-
nitate non credo illam privari interitu supplicii dictam quamvis esset ~~peccatum~~ dictum quod sic esset
peccatum mortale / Hoc idem puto esse dicendum de capillis extraneis et fictis coloribus
quia cum turpe sit mulieri sine crinibus capitis esse si ex alia infirmitate vel acci-
dente his crinibus careat / et ut talem turpitudinem occultet et a viris eam non despiciatur puto
quod mortaliter non peccent se ornando / ex quo non propter lasciviam et luxuriam hoc faciunt /
et in omnibus ut dictum est de mulieribus intelligendum est et de viris / Ad quartam est
dicendum quod secundum Crisostomum Si extractio oculi et abscisio manus corporalis intelligeretur
cum dicente propheta non est sanitas in carne mea / sic propter maliciam nostre carnis /
omnia membra nostra deberemus abscidere non remaneret in nobis aliquod membrum / Esset
etiam hoc prebere fomentum Manicheis dicentibus omnia corporalia esse mala / et a ma-
lo deo creata esse / Restat ergo secundum Augustinum ut abscisio talium membrorum intelligatur spiritualis /
ita ut per dextrum oculum dilectissimum amicum nos instruentem et dirigentem in specu-
labilibus intelligamus / Sic enim consuevimus dicere de dilecto amico Sic eum diligo
ut diligo oculum meum / per manum vero dextram amicum nos iuvantem in operabilibus
accipiamus Si ergo nos tales amici scandalizant prestando nobis impedimentum ad beatitudinem

quedam

consequendam / et oculum talem debemus eruere et manum abscidere /
Ad quintum est dicendum quod ad abscisionem membrorum duplex potest esse distinctio prima de absci-
sione membrorum genitalium quod si aliquis talia membra propter suadam concupiscentiam sibi
abscidunt vel voluntarie ex indignatione digitum sibi amputat ad ordines promo-
veri non possunt Unde dicitur 12 distinctione Si quis carnali vicio repugnare nesciens se ipsos ab-
sciderit ad clerum pervenire non possunt / et infra statim subditur / Qui autem partem digiti sui
volens sibi abscidit hunc ad clerum Canones non admittunt / Si vero aliquis sine
talibus membris nascentur / vel si eis per barbaros vel corporis dominos sine aliqua
infirmitate vel accidenti aliquo absciderunt non impedient quin ad clericatum pos-
sent pervenire / Sic dicitur eadem distinctione capitulo Eunuchus / Alia distinctio est de abscisione
membrorum aliorum / quod si contingit aliquem digitum sive abscisum violencia et infir-
mitate seu aliquo accidente casu / vel aliquem esse claudum vel gibbosum / dispen-
satur cum talibus ut ad ordines promoveantur / Si autem contingat quod defectum aliqui
paciantur in principalibus membris / puta quod deficiunt in oculo · manu vel pede /
sive carentia talium membrorum proveniat ex naturali defectu / sive ex accidenti / tales
ad clerum et ad promotos ordines Canones non admittunt sicut patet distinctione supradicta /
Ad sextum est dicendum quod hanc dubitacionem determinat Crisostomus super illo verbo capitulo XIX Sunt
eunuchi qui se ipsos castraverunt propter regnum celorum dicens Non est intelligendum propter
abscisionem membrorum / sed propter interemptionem et interfectionem malarum cogitacionum
eunuchos regnum celorum esse consecutos / quia maledictioni est obnoxius qui
membrum sibi abscidit / et qui homicidarum sunt talis presumit Nam si dictum est non
occides hominem / procul dubio qui se ipsum / nichil aliud quam hominem occidit / Et
subdit quod neque concupiscencia fit melior · mansuecior per abscisionem membri / quia
molestior quia spina quod in nobis est aliunde habet fontes / Ayunt ergo mea sit
sobria / quod si propter voluntatem sic continens maculatum mutabilium motuum nullum
est nocumentum · Non enim membra nostra sunt impudica · nisi propter impudicam
voluntatem / Unde si adducerentur ad iudicem et diceret Judex membris nostris
quare talia fecistis responderent propter voluntatem quam nobis constituisti dominam et
principem ut in omnibus sibi obediremus et sic essent excusata /

Dictum est autem Quicumque dimiserit uxorem suam det illi
libellum repudii Ego autem dico vobis / quia omnis qui dimiserit
uxorem suam excepta causa fornicacionis facit eam mechari /
et qui dimissam ~~accepit~~ duxerit adulterat / Postquam salva-
tor prohibuit illicitam commixtionem tam cordis quam corporis hic prohibet illicitam sepa-
racionem ubi retractat permissionem indictis statim / primo ergo ponitur concessa permissio / 2o
permissionis retractacio ibi / Ego autem dico vobis Crisostomus sic continuat / Superius
prohibuit omne provocativum ire et concupiscencie et omne scandalizans / tu mihi posset
esse occasio istorum / videtur expellenda hinc dubio dominus accepit dicens / Dictum est autem /
Non dicit antiquis sicut prius / quia non propter antiquos sed propter iniquos dictum est / ne occiderent
sibi uxores displicentes / si eas inviti retinerent / Ideo non dicit quibus vel cui / sed
simpliciter dictum est / pro hoc innuens qui ignotos et alienos a deo quibus hoc dictum est /
Sequitur Quicumque dimiserit · id est dimittere voluit uxorem suam sibi prius legittime
coniunctam / det illi libellum repudii · id est literam refutacionis et separacionis sive divorcii /
quia est preceptum / deuteronomio 24 / sed dimittere uxorem permissio est / Et ergo infra 19 dicitur
permisit eis moyses / Queritur hic utrum repudiare uxorem fuerit licitum repudi-

anti vi[2] q sit Malachie ii[o] si odio habueris uxore dimitte eam. Sed p-
fecta no pcipit illicitum &c. Item lex a spu sco data no pcipit malum. Sed
gtra infra 19. Quos deus giunxit ho no separat. et go illi qui sunt giuncti
auctoritate diuina no separant[2] auctoritate humana. go repudium erat petim. Respo[2] q
repudiare uxorem erat petim. gtra tamen est aduertendum q in lege queda gtine-
bant[2] per iussione. et ut simpr bo. queda p[er] inhibitionem ut maiora mala
q per pmissionem ul tollerationem ut minora mala ne fierent peiora. Sic
illud deut[o] 23. No feneraberis fratri tuo ad usuram. sed alieno. qd fuit pmissum
licet petim. sicut etiam furtum. Silr repudium fuit petim sed pmissum sicut ta-
men homicidium. Unde Lira. Cum enim Moyses filios Isrl eduxit de egipto
quos quida erant gsilite moribus aut egiptii. sicut qd mos gtilium gtigebat
ut vir odiret uxorem. et q illa dimitte no pmittebatur. patus erat interficere ea
aut assidue affligere. Ideo iussit dari libellum repudii no q bonum erat. sed
q remedium erat mali peioris. Ad obiecta dicit[2] q ppha loq[2] pmissive
sic et Moyses. Item dicit[2] Si repudium pmittere .s. Moysi fuit petim
ar[2] q[e]. Error tamen no resistitur appbatur. go Moyses tenebatur resiste huic
errori. tum no resistet peccauit. Et item dicit[2] gsentire qui manifesto facinori
desinit obuiare. sed facientes et gsentientes digni sunt morte. Respo pa. Item 3[o]
no sunt facienda mala ut veniant bona. go no sunt gcedenda mala minora
ut no accidant maiora. Item 4[to] Moyses pmisit fieri repudium qd erat petim
go gsensit fieri petim. Respo pdicte p[e] due auctoritates intelligunt[2] qn platus pt
utiliter resiste ul obuiare. sed Moyses huic errori no poterat resiste utilr
q multitudo erat in ea. sicud etiam no pt utilr resiste multitudini q detinet
decimas q si resistet maius malum accideret sz scissura. Ad 3[o] obicit[2] no sunt
facienda mala ut veniant bona. go no sunt pmittenda. No sequitur q qui facit
mala ipe peccat. sed q pmittit fieri tum no possit utilr resiste no peccat. Ad
ultimum dicendum q est pmissio multiplex. pa Concessionis. qn licita gceduntur[2] ut
monacho visitare parentes gcedit[2] ab abbate. 2[a] pmissio dispensationis. qn non
licita fiunt licita per dispensationem. ut tum abbas ex dispensatione pmittit monacho
comedere carnes. Tertia pmissio indulgentie. qn pmittitur aliquod licitum. tamen
oppositum melius e. ut scde nuptie ab aplo pmittuntur. et tamen melior est co-
ntinentia vidualis. Quarta pmissio tollerantie. qn simpr illicita tollerantur[2] ne
peius fiat. sic hic. Unde non seq[2]. pmittit go gsentit. nisi nisi dicamus gsentit
per quidem et ex gparatione. et tunc tamen no est gsensus in illo sz q fiat. sed in alio sz
quod peius est ne fiat sz occisio uxoris. Quinta est pmissio sustinentie. sicud
deus pmittit mala fieri ut exinde eliciat bo. Ut dicit Aug. Nullum ma-
lum pmittit deus fieri in republica nisi exinde eliciat bonum. Item queritur
utrum repudiata poterat reconciliari viro. Et videtur q no q deut[o] 24 dicit[2] q no
e recipienda post repudium ne peccare faciat terram. Item Jer. iii[o]. Vulgo dicitur si
dimisit vir uxorem. et illa recedens duxit virum alium. numquid reuertetur ad eam. q.d.
no. Sed q petim fuit dimitte uxorem go iustum fuit ipam resumere. go potuit licita resumere. Respo q
mulier repudiata potuit viro reconciliari antequam gtraxit cum alio viro. sed post hoc
non potuit. et ita loq[2] lex deut[o] 24. et ppha Jer. 3[o]. Est tamen sciendum

videtur Lira q non nisi
ut si quis repudiatam duxit
et rursus primus
restitueret ...
... de egipto

q uxori repudiate non licuit alium maritum ducere quia nunquam licuit mulieri ha
bere plures viros plures simul sed tamen si duxit non puniebatur a lege / viro autem licuit alia
uxorem ducere quia licitum erat in lege habere plures uxores / Item quaeritur que fuit causa
du repudij Respondetur una fuit feditas aliqua propter quam mulier abhominabilis erat viro
deuto 24 Alia odium innectatum deuto 21 / Tertia timor mortis quando ex hijs du
abus causis vel altera earum sequebatur / Et hec tria sunt contra triplicem unitatem ma
trimonij / Timor homicidij contra unitatem nature / odium contra unitatem amicitie / feditas contra unitatem
cohabitationis / Utrum repudiare uxores fuit peccatum et illicitum ipsis viris / Hic est no
du tandum quod sunt opiniones de repudio uxoris doctores scilicet et glose communiter dicunt quod fuit
peccatum dimittere uxorem sed solum fuit permissum repudiare uxorem propter maius malum scilicet
homicidium vitandum et propter duritiem illius populi sic salvator exponit infra 19 Unde
glossa dicit non concedit dissidium sed ut tollatur homicidium quia ille populus malus et crudelis
fuit qui eciam pueros non parcebat et prophetas interficiebat et ut aquam sanguinem effundebat
mulierem non dilectam non parcet Alia opinio aliquorum modernorum dicit quod repudiare uxo
rem in lege mosayca non fuit peccatum quia deus dispensavit cum illo populo propter maius
malum vitandum sic deus dispensavit in bigamia propter bonum plus multiplicandum
Et dicunt illi Sicut nunc salvator reduxit matrimonium eo modo quo institutum fuit in
lege nature / ut scilicet unus esset cum una / cum tamen in lege mosayca esset licita bigamia
ita matrimonium reduxit simpliciter ad perfectum ut esset indissolubile sic fuit institutum in
lege nature / et istam imperfectionem in matrimonio reduxit nunc salvator ad perfectionem / sic et multas
alias imperfectiones licitas sub moyse evacuavit reducendo ad perfectas per mosaicas
in lege sua / Sed ista opinio non potest bene stare quia contra est contra dicta sanctorum doctorum et
contra glosas et etiam contra textum Ewangelij / et ideo tenendum est quod fuit peccatum et illicitum
repudiare uxores / licet reputabatur licitum quia lex non puniunt / Sequitur Ego
autem dico vobis / prius posita est repudij permissio hic subditur permissionis retrac
tatio / ubi primo repudium retractat / 2o retractationem explanat ibi Et qui dimis
sam / dicit ergo sic / Ego autem dico vobis retractat / sic explanatur tamen credere dicitur
quod omnes generaliter quia lex ewangelica obligat omnes / unde infra ultimo Euntes
docete omnes gentes / quia omnis qui dimiserit uxorem suam sed post matrimonium consumatum
quia ante matrimonium consumatum vir potest dimittere uxorem suam et intrare religionem et exemplo
exemplo Johannis ewangeliste que dominus vocavit de nuptiis volentem nubere eo quod
sit mortuus modo Excepta causa fornicationis / solam fornicationem salvator exce
pit / propter fornicationem licitum est dimittere uxorem quantum ad cohabitationem et
debiti redditionem / non quo ad vinculi solucionem / manet enim vinculum per totam vitam
eorum / ita quod neuter eorum potest alio vivente contrahere cum alia persona / Et subdit fa
cit eam mechari vel dat ei occasionem mechandi / si ipsa contraxit cum alio viro / Et qui di
missam duxit adulteratur / quia non est solutum matrimonium coniugium / glossa quia dicitur manet in
du nupta vel viro reconciliari / Hic queritur quare adultera dimittitur a viro /
super illud Ego autem dico Glossa non solvo sed suppleo / quod solvit quia vetitabat
peremptam permissionem Respondetur adulteram dimittere concessum est in odium adulterij / in
et fidem non servatis / et in favore innocentis / et fidem servatis / Et ideo quando
ambo sunt obnoxij eodem crimine non licet dimittere / Queritur in quibus ca
du sibus non licet viro dimittere adulteratam uxorem / Notandum in septem casibus

non licet dimittere uxorem adulteratam. Primus si ipse vir fornicationem commisit. 2us si
uxor a viro prostituitur. 3us si credit probabiliter virum mortuum et alteri nupsit, et viro
redeunte statim ad ipsum revertitur. 4us cum ab alio sub specie viri sui cognoscitur. 5us
cum ab alio violenter non tamen per metum opprimitur. 6us quando eam sibi reconciliavit
vel publice adulteratam retinuit et ipsam cognovit. 7us cum infidelis infideli di-
missa prius ritu suo alteri nupsit, et postea utroque converso ad fidem cogitur vir per
ecclesiam eam recipere. Item queritur utrum teneatur vir eam que adulteravit dimitte- dubium
re et videtur quod non. Ad Crisostomus dicit sicut vir crudelis est et iniquus qui castam dimittit
ita stultus et iniquus est qui retinet meretricem, nam patronus est turpitudinis qui ce-
lat crimen uxoris. Contra unusquisque potest licite iniuriam suam dimittere. Responsio fornica-
tio aut est occulta que probari non potest, propter talem non debet dimitti propter scandalum
tamen debitum potest ei negari, nisi ecclesia cogat ad oppositum, aut fornicatio est manifesta
que probari potest, et tunc aut perseverat in malicia et sic tenetur dimittere ne vide-
atur negligens in corrigendo, et sic loquitur Crisostomus. Si non perseverat in malicia tunc
non tenetur eam dimittere. Item queritur utrum uxor possit similiter virum adulterum dimittere dubium
et videtur quod non. In veteri lege non licebat uxori repudiare ab uxore, sic nec nunc di-
mittere quia vir est caput mulieris. Contra Ieronimus dicit ez meth viris iubetur quod vcdu
ad feminas, non cum adultera uxor est dimittenda, et mechus vir retinendus. Responsio
in opere carnali vir et mulier ad equalia iudicantur, et ita est in causa divorcii, et ideo sicut
vir potest uxorem adulteram dimittere sic econverso. Ad obiectum non est simile quia repudium per-
mittebatur propter vitandum homicidium, cuius periculum maius erat in viro quam in muliere
divorcium permittitur propter fidei fractionem, ad quam servandam equaliter tenentur utrique. Item dubium
queritur utrum post divorcium possint coniuges reconciliari. Videtur quod non. In Canone 6 q. 3 dicitur
quod semel bene diffinitum est, nulla debet iteratione retractari. Ergo post sententiam divor-
cii bene latam non potest matrimonium coniugum. Responsio mulier correcta potest reconciliari, incorrigibi-
lis non debet. In casu quo uterque coniugum concordat in reconciliationem tunc debet
fieri, quando autem alter non concordat et tunc aut innocens petit nocentem sibi reconciliari
et si nondum mutavit statum debet cogi, aut econverso sic non debet cogi, aut nocens no-
centem, ut cum alter mechatus est post divorcium et sic debet cogi. Ad obiectum dicendum quod licet
suspendere executionem sententie in favorem matrimonii. Et sententia talis est permissiva, non pre- dubium
ceptiva. Item dicitur excepta causa fornicationis. Utrum propter aliud quam fornicationem
potest dimitti uxor. Videtur quod sic. Augustinus propter quaestus illicitos [illegible] uxorem
potest dimitti. Responsio sicut triplex est fornicatio sic et triplex est dimissio. Est enim fornicatio proprie dicta
scilicet carnis, quandoque scilicet infidelitatis, [illegible] [illegible]. Dimissio est triplex
scilicet quo ad vinculum matrimonii, et quo ad cohabitationem perpetuam, et quo ad cohabitationem temporalem.
Propter fornicationem temporalem carnalem potest dimitti uxor non quo ad vinculum matrimonii
sed quo ad cohabitationem perpetuam. Propter fornicationem infidelitatis si precedit baptismum conversi ad
fidem potest dimitti quo ad vinculum. Si infidelitas sequitur baptismum, et alter coniugum laba-
tur in infidelitatem potest dimitti quo ad cohabitationem temporalem scilicet usquequo corrigatur. Propter fornicationem
[illegible] [illegible] si est peccatum tamen et non infidelitas, uxor non potest dimitti. Contra
si uxor peccat in animam suam non est polluta vir. Si vero est scandalum viri potest dimitti
quo ad cohabitationem temporalem scilicet quousque corrigatur, et tunc dimittitur ut scandalum
non ut scortum, et scandalo cessante debet fieri reconciliatio. Et sic loquitur Augustinus. Sequuntur.
Sed hic possunt esse sex dubitationes. Prima potest in lege nature repudiatio uxoris dubia

potuisset fieri sine peccato / 2a utrum talis repudiatio sine peccato potuit fieri in
lege moysi / 3 utrum talis repudiatio sine peccato fieri potuit ex dispensatione diuina /
4 utrum uxor repudiata sine peccato potuit alium virum accipere / 5ta utrum causa
repudiationis in libello scriberetur / 6 utrum in lege noua talis repudiatio sine
peccato possit fieri nisi causa fornicationis Ad primam est dicendum quod de lege nature potest dici
illud quod fuit datum homini in officium nature integre / vel illud quod fuit sibi datum
in remedium nature corrupte / vel magnificationem auctoris nature / Omnibus ergo istis modis re=
pudiatio uxoris nunquam potuit fieri sine peccato in lege nature Non primo modo quia natura huma=
na cum primo instituta fuit in sua integritate hoc accepit ut homo relinqueret patrem
et matrem et inseparabiliter adhereret uxori sue et erunt duo in carne una / quia in
una prole generanda et perpetuo educanda nutrienda et instruenda Non 2o quia
natura humana post modum cum per peccatum fuit corrupta in remedium concupiscentie re=
frenande hoc accepit / ut recepto uxoris corpore in sua potestate et dato suo in potestatem
uxoris imperpetuum de lege nature instituta deberet adimere concupiscentiam / Non 3o quia
sit auctor nature dei filius imperpetuum sibi copulauit humanam naturam per personalem in
unionem et totam ecclesiam non habentem maculam neque rugam / per caritatis dilectionem /
sit in significatione talis coniunctionis auctoris nature vir perpetuo debet sibi uxorem copulare
decipiendo ergo peccatum legis nature / pro transgressione legis nature / patet quod separatio vel
repudiatio uxoris in lege nature nunquam potuit fieri sine peccato quia nunquam
fieri potuit sine transgressione legis nature integre / et nature corrupte et auctoris nature /
Ad 2am est dicendum quod alius doctor probat quod in lege moysi sine peccato uxor potuit repudi=
ari et libellus repudii sibi dari / primo quia moyses homo fuit perfectus consentiendo
iudeis uxores eorum repudiare si sciebat eos peccare et male agere / sed ut dicit
Gregorius / et introducitur per Gratianum 83 distinctione 2 capitulo ... q. a. Error
cui non resistitur approbatur / nec caret scrupulo societatis occulte qui manifesto faci=
nori desinit obuiare / 2o quia prophete qui erant doctores vocibus testati tenebantur
aperire et manifestare populo iudeorum peccata eorum / sicut id ysaia commissa populo scelera
eorum / sed prophete non leguntur increpasse populo iudeorum repudiationem tale fuisse peccatum
sed magis tacitum licitum quidem consensisse / dicitur ii malachie 2o uxorem adole=
scentie tue nolite despicere / si odio habueris dimittite illam / Et sic videntur
expresse dicere talem repudiationem in lege moysi sine peccato fieri non potuisse / Contra salua=
tor mathei xix expresse dixit iudeis moyses propter duritiam cordis eorum hoc per=
misisse Super quo verbo dicit Crisostomus / quod signanter christus non dixit permisit vobis deus
sed moyses / quia consilium erat hominis non dei dispensatio non imperium / Non enim
dixit dispensauit deus / sed permisit moyses propter peius vitandum / non quod dimit=
tendum uxores peccatum non esset Et Crisostomus dicit expresse quod moyses permittendo libel=
lum repudii dari uxoribus non dei iustitiam demutauit / sed in minus peccatum transtu=
lit culpam maioris peccati / ut quia sed in lege cum agentibus peccatum eorum non coercetur /
Nec moyses peccauit illi errori non concedendo / sed factum non obuiando / quia licet
error est et peccato per planum obuiandum / cum inde maius bonum est sperandum
sed cum maius malum timetur / minus malum patienter tolleratur Contra ut Gregorius
dicit et inducitur per Gratianum 13 distinctione Nerui testiculorum / de duobus
malis minus malum est eligendum et permittendum / Nec eadem ratione prophete

peccavit non manifestando eis hoc peccatum esse quia spiritus sanctus inspiratione videbatur
eorum voluntatem ad peiora pronam mala Et 2m Crisostomum Cum homini mala voluntatem
cohibere non possumus, salubriter permittamus mala ne peiora fiant Unde nec peccat
katholica ecclesia et doctores eius ut puto, si divino consilio ducti interdum dissimu-
lando nutriant in populo aliqua esse peccata et mala, si probabiliter videtur et creditur
ex dimissione illorum peiora esse fienda, Multa enim secundum Gregorium sunt ad tempus
dissimulanda, multa leniter corrigenda, multa vero fortiter increpanda Ad 2m
est dicendum, quod licet est dicitur inter precepta prime tabule et hec, quia per mandata prime
tabule ordinamur in deum, ideo non possumus nobiscum dispensari. si contrarium illorum faceremus
non enim possumus deo dispensare quod ydola adoraremus, vel quod honorem debitum sibi
exhiberemus creature, vel quod possemus periurare et nomen eius in vanum assumere, vel
aliquo tempore cultum divino non vacaremus, ita quod non sanctificaremus diem sabbati, sicut
non possumus dispensare quod ipse non esset deus, Sed mandata secunde tabule ordinantur in
proximum que cum sint de iure naturali, solus deus potest in eis dispensare, ut si contrarium
eorum fiat auctoritate divina non est peccatum Unde secundum Augustinum libro 83 q. Non peccaverunt filii
israhel accipientes vasa egiptiorum et expoliantes eos, et tamen fecerunt contra illud man-
datum Non furabis Nec peccavit Osee qui accepit uxorem fornicariam et fecit
filios fornicationis, et tamen fecit contra illud preceptum Non mechaberis Nec peccavit Ab-
raham volendo interficere filium suum innocentem cum tamen faceret contra preceptum Non occides
quia omnia ista fiebant auctoritate divina Cum ergo inseparabilitas viri et uxoris sit de
iure naturali et inter precepta secunde tabule contineatur, solus deus potest in hoc dispensare
ut fieret talis repudiatio vel separatio sine peccato si eius auctoritate fieret, et si sic filii israhel
talem repudiationem fecissent divina dispensatione sine peccato fecissent, Sed salvator non
non dixit deus vobis dispensavit dimittere uxores, sed moyses permisit vobis propter du-
riciem cordis vestri Ad tertium est dicendum, quod ea ratione qua in lege moysi non poterat
fieri sine peccato repudiatio uxoris, sed solum permissive propter vitandum maius malum, eadem
ratione sine peccato uxor repudiata alium virum accipere non poterat vinculo primi matri-
monii durante, nec posset dici hoc potuisse licere divina dispensatione quia licet enim tempore veteris
testamenti propter multiplicationem fidelis populi divinitus sit dispensatum, ut unus posset plures
uxores habere sicut fuit Abraham et alii patriarche ut dicit Augustinus et Gracianus in dicto
ut ex verbis Ambrosii 32 q. 4 Nunquam tamen dispensatum fuit quod una haberet plures vi-
ros, propter quod si secundum apostolum mulier non solvitur a lege viri ipso vivente uxor repudia-
ta sine pollutione fornicaria alium virum ducere non poterat Ad quartum est dicendum quod sic
continetur dicitur causa repudiationis uxoris in particulari non scribebatur sed solum vel ne causa
repudiationis videretur esse iniusta, vel forte quia sermones morales magis movent ad
amorem et odium in particulari quam in universali, ne odium magis cresceret quod fuit pre-
cipua causa repudii, ex hoc quod mulier particulariter diffamabatur per virum districte or-
dinatum fuit ut de causis repudii non particulariter diceret Continue ergo talis libellus
scribebatur. Ubi secundum Josephum plus non dicebatur, nisi permitto tibi tecum amplius non
conveniemus vel non commanere assignatur per Hylarium ratio talis, quia scribere poterant literas
repudiationis soli pharisei qui vite excellencioris et doctrine erant inter alios concessum
fuit, ut mora existente tempus ad phariseorum inductionem, et literarum conscriptionem et inquisitionem
cause, ipsi pharisei vel alie persone bone vite possent videre de pace et concordia ut tamen
repudiatio non fieret Alii autem dicunt hoc statutum fuisse in favorem mulieris, ut sibi

posset credi q esset repudiata a viro et sic posset alteri copulari vel pt dici q tal
ġscripcio no faceret aliqd ad remissionem culpe faciebat tm ad euasionem pene in
lege taxate qua incurrebat vir dimittendo vxorem si sine tali conscriptione p
phariseos approbata fuisset Ad sextum e dicend q qo est dubia / qz multa sunt
ppt que pt licite vxor separi a viro / pter causam fornicaconis saltem quo ad habita-
cionem Et ex ca fornicacionis excute multi casus excipiunt / in qbus vir v-
xorem fornicariam dimitte no pt / vt si ambo vir et vxor pbent fornicari
vel si vxor a viro pstituat ad fornicand vel q subsqz viri fuit ab alio
cognita / aut si pbabile credit virum ee mortuum et sic alteri copulata / vel
si violenter fuit oppssa ab alio / vel qz vir publica fornicariam sibi recon-
ciliauit et retinuit In omnibus istis casibus / causa fornicacionis sine ī(n)iuria
pud vxorem no lz dimitte Sciend ḡo e / q quicuqz dimiserit dz intelligi
ppa voluntate / qz de ġsensu qrum ca ġtinencie vnus ġiugum pt alterum dimitte
per ingressum religionis / et ppa auctoritate qz auct. et iudicio ecclie si pbet fri-
giditas et maleficium pnt separi / et ... ġsummatum matrimonium Quarta aut pnt
se dimitte per ingressum religionis set nec simpl et totaliter separandi / qz a tpe /
ut ca merchacionis et pugnacionis vel infirmitatis pt dimitti ista omnia
in illo / quicuqz / subintelligantur / Sile excepta fornicacionis ca ex tp exci-
piantur supdicti casus / et tunc sic intelligenda sunt s(ecundu)m Augustinum Quibus in lege no-
va ut no facile et leuiter vxor dimittet a viro / solum causam fornicacionis
excepit Ceteras vo violencias si que forte euenerint / iubet pro fide ġiugali
excepit fortiter sustinere Et forte ideo saluator posuit solum istam causam / ~~ne~~ solum ppt
fedra s(ecundu)m nada et plus intende que bona ex fornicacione destituuntur et peruertunt
ppt homicidium vitand / quia per nichil aliud vir e sic pnus ad interfectionem
vxoris sicut ppter fornicacionem etc Sequitur textus etc

Iterum audistis qz dictum e antiquis No piurabis / reddes aut
dno iuramenta tua / Ego aut dico vobis No iurare omnino
neqz per celum qz tronus dei e / neqz per terram qz scabellum pedum eius
e / neqz per iherusalem / qz ciuitas magni regis e / Neqz per ca-
put tuum iuraueris qz no potes vnum capillum album facere aut nigrum
Sit aut sermo vester / est est / no non / Quod aut hijs habundantius
e a malo e / Ordinatis viribus irracionalibus / concupiscibili et irascibili
quantum ad passiones suas / hic ordinat racionalem / et primo in vim i. vv vericto
in bonum ibi Audistis qz dictum est Oculum pro oculo In prima pte phibet in-
rano i. v veritatis intatem que iuramento recipitur cum iurat / 2o pcipit interio
rem veritatis caritate / que fit per rectum vsum interpretatione ibi Sit aut sermo vr
est / est / non / no / primo phibet iurare per creatorem / 2o per creaturam que no
est / est / non / no / p(ri)mo phibet iurare per creatorem / 2o per creaturam que no
sinniqz ibi / Neqz per celum / 3o per ea que sunt vel que pt mod e ibi Ne-
qz per caput tuum In primo p creatura naturalem / 2o per artificialem ibi Neqz per
Ierosolimam / Creatura naturalem tangit dupliciter superiorem scz celum / et inferiorem
scz terram / Dicit ḡo primo ponens legis preceptum / deinde explanans et supplens ip-
sum Iterum audistis qz dictum e antiquis / leuitici 19 No piurabis i. piurium
committas / et est sile illi mandato Non falsum testimonium dices Reddes aut dno

[illegible] dicunt dns ... [illegible] ... iuramenta [illegible] qui dag
[illegible] dei [illegible] iuramentum [illegible]
[illegible] lege [illegible] dei [illegible] iuramentum [illegible]
[illegible] lege [illegible] iuramento [illegible] mandatum [illegible]
[illegible] explanat [illegible] mandatum [illegible]

iua dr. tc(?) q. d. n. dei[?] recepit sibi victorias esse ita qr ei placuit ff ne eas ut
q̄ferentur ydolis ymolatos sic et semp q̄sistit iurare p deu nã q deo placeat ff
unq malis g ti(?) de eo q tabur(?) ab illa reg[?] se i lege preceptu g ita iurare n p deu
nã q bea[?] scr ff ne iudei pessima q̄suetudine iurarent p creaturas eas venerat[?]

iuramenta tua q. d. Non ydolo, no creature. Reddes aut et hoc vbu reddes
importat debitu ergo tenentur iurare. et hoc dr deut. vi Jurabis in noie dei tui
ergo videtur q sit preceptu Resp. preceptu est iurare sub condicione i. si iurabis Jurabis
in noie dei tui deut. vi Jurabis per nomen dei tui, no per creaturas. Vn glo.
Reddes aut dno iuramenta tua i. si iurare q̄tigit. per creatura no iurabis
ff per creatore, qr sic dr Cris. Qui iurat per creaturas duplr peccat. pmo quia
no reddit deo ius suu, 2o qr deficit id per quod iurat. Unde glo. per
hoc per quod quis iurat hoc venerat. Notandu q lex pcipit no nisi p
deu iurare. Judei enim per angelos celum et elementa iurates, creaturas
venerabant, ipis honore dei attribuentes, et ita eis tamquam pcolis fuit
q̄cessu iurare per deu, no in vote hoc fiebat, ff q melius e hoc deo exhiberi
qm creaturis. Sequr. Ego aut dico vobis. s. sic explanator legis, qm no
soluo lege ff suppleo illa, et imperfectum tollit, no oino iurare. Sed q ad hebr.
vi. omnis q̄trouersie finis e iuramentu, et in ps. laudabunt omnes q iurat
in eo. Unde prohibet hic iurare oino i. assidue, ut notet vilitas ipis
in eo. Ecci. xxiii. Jurare no assuescat os tuu. Vel oino i. exquaturum ta
ff pro necia, ut notet vilitas cause. Cris. Nemo qui frequenter iurat, q
no periuret. Ecci. xxiii. Vir multu iurans implebitur iniqtate, et no disce-
det de domo eius plaga s. periurii. Vel no iurare oino i. superflue, et sine
necitate, precipitaut sine q̄ntate. Et no ii no iurare pfectis ee dicet ex
necitate, precipitaut sine q̄ntate. Et no in no iurare pfectis ee docet ex
ta necia iurare indulgens, iurare sine ca tamquam malu prohibet. Ex
vo iurare omo, i. no iurare in od casu, et vo, qr in aliquo casu iurandum
e, in aliquo no. Et ideo dns no dixit, oio no iurare, hoc in valet, in nullo
casu e licitu iurare, qr negato postposita signo vli facit equipole suo q̄tro
ff dixit no iurare oino, i. in aliquo casu no iurans, videlz sine necitate et sine
causa, qr negato pposita signo vli facit equipole suo q̄dictorio, et no oino
iurare, e. aliquomo no iurare sic sine necitate etc. Et hoc notat alios doctores
hic ex isto textu Waldenses suu errore capiunt. s. q iurare sit peccatum, et f
in quocuque casu. Et sic Manichei. Saluator vo no prohibuit iurare simpr
et ope ca necia et vtili, ff prohibuit assiduitate iurandi que e occasio
labendi in periuriu. Unde glo. Xpus oino iurare prohibet, ne quis quasi
bonu appetat iniurias, et assiduitate iurandi labatur in periuriu, Et quia
iurare assidue est occasio mali ideo prohibuit oino iurare i. assidue et sine
ca necie, Item glo. dicit q no penitus iurare prohibuit, ff occasione periurii
s. vitandi quod pfectius e docuit. Sequr. Neqz per celu, qr thronus dei est
Hic prohibet iurare per creaturas dicit ergo sic Neqz per celu, Propter duo pmi
gloriam no est iurandu per creaturas, pmo ne venerent vlr q̄dignu, 2o dud per
eas iurans ni penitus iurare putemus. Pmi e q̄tra ydolatras, q putat ibi
aliquid numinis esse, 2m q̄t fraudulentos, qui sic iurat per creaturas, qr
no credunt peiorare, et ideo dicit neqz per celu s. q. ni reputates hoc iuramentu
qr thronus dei e. Vel q. deu putates, qr thronus dei e, no deus. Et sibi exponendu
e neqz per terram, qr scabellu pedu eius est. Dicitur celu thronus dei ppt sublimitate
et speciositate terra scabellu ppt infirmitate et obscuritate ysa vltio. Quasi
celu sedes mea, terra scabellu pedu meorum. Notandu s. Augn. Cum sic iurat

per creaturam periurus est / Unde dicit sanctus Augustinus Ecce dico caritati vestre / Et qui per lapidem iurat falsum periurus est / quia non lapidem qui non audit sed eius auctorem adhibet testem / hoc est iurare per quascumque creaturas creatorem earum testem adhibere / Item si quis per falsos deos iurat et fidem non servavit / nam tibi videtur bis peccasse / bis scilicet peccavit / quia iuravit per quos non debuit et quia palliatam fidem facit quam non debuit / Sequitur Neque per Ierosolimam quia civitas magni regis est / quasi diceret iniuriam facit magno regi / quia quodam cultui dei deputata erat / et loquitur iuxta consuetudinem Hebreorum / qui iurabant per civitatem et templum / Neque per caput tuum iuraveris / quia licet sit caput tuum non tamen opus tuum sed dei / facis iniuriam opifici / et probat hoc quia non potestis unum capillum quod minimum est in capite album facere aut nigrum loquendo de colore naturali / et ergo non potes obpignorare id non scis sit tuum / Hic queritur utrum licitum sit per creaturas iurare / Et videtur quod sic ex textu / Genesis xlii in Joseph iuravit per salutem Pharaonis / Item cotidie iuratur per sanctos, per beatam virginem et per beatum Petrum / Et communitas fidelium quandoque iurat per evangelia et licita est opinio / Sed dico prohibitum est iurare per creaturas ex duplici causa / propter ydolatriam / ne credas aliquid numinis esse in eis / et propter fraudem proximorum / ne contemnentes creaturas proximos defraudent / Et hoc est quod dicit Glossa / Non iuremus per creaturas ut veneremur eas vel quando debemus non iuremus per eas ut solemus existimemus sed cum per eas iuramus non iurare putemus / Cum ergo hoc non est / ut qui in creatura aliquid numinis credit nec fraudem molitur / licite per creaturam iurabit / Sed in sanctis qui aliquis iurat per creaturam de hoc respicimus habitu vel actu ad creatorem / cuius veritas et vestigium relucet in creatura / et tunc non veneratur quis creaturam sed creatorem / Unde sicut honor qui exhibetur ymagini refertur ad prototypum id est ad exemplar primum sicut dicit Damascenus / ita iuramentum hoc modo factum refertur ad creatoris auctoritatem / Et hoc est quod dicitur 22 q. 1 Sciendum igitur quod sancti non sunt tantum per creaturas qui per creaturarum auctoritatem iurabant / nec in creatura aliquid quam ipsum creatorem venerabantur / Sicut Joseph qui per salutem Pharaonis iuravit / hoc in eo venerabatur quod dei iudicio prepositus erat / et quia in omni creatura relucet deus / licite potest per omnem creaturam sic iurari / et quia potissime relucet in sanctis / et maxime in verbis evangelice legis per que divina veritas nobis illuxit / hinc est quod per sanctos et maxime per evangelia consuevit ecclesia frequentare iuramentum / Sequitur Sit autem sermo vester est / est / non / non / Dicit Glossa qui iurare prohibuit docet loqui / Sit sermo vester est est / non non / id est semper affirmando veritatem et negando falsitatem / Et patet quod salvator dat doctrinam in qua nos loquendi cum hominibus per hoc quod dicit Sit sermo vester / est etc. / Secundus autem est in causa ubi requiritur veritas a superiori per iuramentum / Et dicit bis est est / non non secundum glossam / ut que ore dicimus operibus comprobemus / et que verbis negamus factis non comprobemus vel confirmemus / Subditur Quod autem habundantius his est / a malo est / quia semper ibi est malum pene aut culpe / malum culpe ex parte iurantis / qui iurat sine necessitate ut dictum est / Si autem iurat in necessitate requisitus / tunc semper est ibi malum pene ex parte requirentis / quia hoc est ex infirmitate humana / que est sicut quedam pena generi humano inflicta / quod homines non credunt sibi mutuo ex simplici verbo absque iuramento / Unde Glossa Quod amplius est a malo

[illegible] fuerunt [illegible] assere [illegible]
[illegible] assere [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] angelis apostoli [illegible]
[illegible]
[illegible] angelis [illegible]
[illegible]
[illegible] Dominus [illegible]
[illegible] non fiat [illegible] ut [illegible] iurando ad [illegible]
[illegible] ad [illegible]
vnde nec Paulus invenitur iurasse nisi in scribendo ubi quoniam
cautior diligenciam adhibet quam in loquendo ~~[illegible]~~
Sed quare autem dominus sic dixit ego autem dico et cetera videtur quod duplex
est causa prima quia voluit in simplicitate veritatem firmare sicud in
iurando volens ~~[illegible]~~ ut homines non libenter iurarent quando in eo
asserit vnde Augustinus super epistolam ad Galatas non est contra preceptum
preceptum iurare si ita intelligit dominus prohibuisse [illegible] ut
quantum in ipsa est homo non iurat secunda causa est propter ydolatriam
[illegible] fuit iurare per deum [illegible] iurando [illegible]
in ydolatriam inciderent ad illud quod dicitur fratres mei nolite iurare
quid ergo prohibetur libido iurandi aut affectus vnde non dixit [illegible]
[illegible] nolite i. non appetatis nec affectetis iurare [illegible]
[illegible] iurare vel prohibetur in [illegible]
[illegible] vel prohibetur usus non enim assuescendum est ad iurandum
primo quia frequenter iurare est periculosa quia homo de facili delinquit
in verbo iuxta illud Jacobi tercio si quis in verbo non offendit hic
perfectus est vir et ecclesiastici xxiii iurationi non assuescat os
tuum multi enim in illa casus [illegible] signum infallibile magne
levitatis [illegible] ad [illegible] est iurandi frequencia [illegible]
[illegible] est deo [illegible] ~~[illegible]~~ iniuriosa quia [illegible]
videtur [illegible] ad deum quia [illegible] causa testem [illegible] deum
quia non facit de aliquo [illegible] sibi [illegible]
[illegible] ita [illegible] frequenter deum testem inducit sine
necessitate ostendit [illegible] fidelitate [illegible]
[illegible] credit [illegible] ad Augustinum [illegible]
[illegible] videtur quod [illegible] sicud [illegible] est securum

et tamen quandoque est verum et quandoque est sine necessitate sit iurare non est
securum tamen quandoque est iustitia et quandoque sine periculo iuratur vero iurando
sed est perversa respectu iuramenti aliud respectu actus vera
aut iustitia quia periculosa quia de facili potest esse oblivius in aliqua
condicione iuramenti ad aliud quod dicit [illegible] multiplicatur prohibitione
et de periurio sequitur quod consuetudo iurandi [illegible] periurium [illegible] fiet
ex causa vili et levia quia consuetudo iurandi simpliciter vel
sine causa et ex contemptu divini nominis est prohibita et periurium
[illegible] aut non recepit iuramentum cum animo firmo fidelis [illegible]
iurando sit unde [illegible] unde iurare [illegible] non convenit ad
eum [illegible] iurare necesse cum nobis mentiri non licet omnino
quorum verba ita vera sunt ita debent esse fidelissima ut iuramenta
dicantur et ideo deus non solum periurare sed etiam iurare [illegible] prohibet
ne tamen videamus [illegible] iuramus per quos peccaret [illegible]
sermone esse constituit putaremus sine iuramento licitum esse mentiri
iuramentum enim quia causa est quia omnis qui iurat ad quod iurat
ut quod verum est eloquatur et ideo deus inter iuramentum et loquelam
nostram nullam voluit esse distantiam quia sicut in iuramento nullam convenit
esse perfidiam ita etiam in verbis nostris nullum debet esse mendacium quia
utrumque et periurium et mendacium divini iudicii pena damnatur
dicens quod os quod mentitur [illegible] scriptum est [illegible] fidel
non mentietur unde non immerito non iurare [illegible] scriptura deum
commonebat quando [illegible] verum [illegible] et mentiri [illegible]
quod dicitur periuramentum [illegible] anima [illegible] quod loquitur
[illegible] et Seneca [illegible] sit [illegible] affirmatio [illegible]
de religione et fide [illegible] agi [illegible] de veritate tractatur
[illegible] Augustinus [illegible] ille iurat qui ad [illegible] testem deum [illegible]
est putare ut non iurant quod quia non decipit [illegible]
[illegible] est [illegible] deus vel [illegible] quia [illegible] vel
[illegible] deus quia non [illegible] aut iurare [illegible]
quod loqui [illegible] subdens [illegible] aut [illegible] est non
non [illegible] affirmando veritatem et negando falsitatem unde
duplicat utrumque ut quod est in [illegible] in corde [illegible] dicat [illegible]
[illegible] est non [illegible] generandi veritatem cordis et
[illegible] affirmamus et negamus [illegible] sicut est in [illegible] ita sit et
in lingua et sicut est in [illegible] ita et in ore et sicut est in ore
ita et in opere ut quod ore affirmamus operibus [illegible] et quod
verbis negamus factis non confirmamus [illegible] aut [illegible]
et amplius est iurare [illegible] est [illegible] vel [illegible]
[illegible] qui sine iuramento non credit non [illegible] malum est
[illegible] facit malum qui bene [illegible] iurare [illegible]
non bona tamen [illegible] est et alteri persuadenti quod vult [illegible]
[illegible] et infirmitate [illegible] infirmitate [illegible]
iurare [illegible] ad [illegible] quod ei [illegible] est [illegible]
[illegible] iurare [illegible] tamen est malum ubi ex aliqua parte vel
[illegible] iurant [illegible] iurat sine necessitate ut [illegible]
[illegible] requiritur et [illegible] vel malum culpe [illegible]
[illegible] iuramentum sine necessitate vel malum [illegible] quia [illegible]
infirmitate que est [illegible] quando [illegible]

est pro tuo, sed illius a quo cogeris iurare, vel ab infirmitate humana ex parte recipientis a-
liquid est malum culpe ibi quando scilicet requirit iuramentum sine necessitate. Nota secundum glosam. Dicens hic
quod perfectius est docuit, quam iurare prohibuit; quod infirmitati est indulsit, quam exigentis in-
firmitas cogit. Tunc dicit quod amplius est a malo est, et quamquam superstitiosum est recusavit, tunc
dicit neque per celum neque per terram. Queritur hic utrum licitum sit ab aliquo recipere iuramentum, Du[m]
et videtur quod non ex textu: Quod amplius est a malo est, et non iurantes sed non credentes
sed non credentes appellatur ipse recipiens. Sed quia Augustinus de verbis apostoli: Ipsum iurare sit peccatum, non
est iuramentum ab aliquo recipere malum non est. Ergo hic distinguendum est, quia sicut duplex
est iustitia scilicet publica et privata, ita duplex est iuramentum scilicet publicum quod respicit iu-
stitiam publicam, et privatum quod respicit iustitiam privatam. De iuramento privato distinguendum
est secundum Augustinum in glosa super illud ad Romanos 1 Testis est mihi deus. Prima recipiens iura-
mentum aut scit illum iurare falsum aut nescit, et tunc non scit illud iurare verum. Si scit ipsum
iurare falsum, secundum Augustinum homicida est qui recipit; si nescit ipsum iurare falsum, nec tamen
scit ipsum iurare verum, dicit Augustinus quod humana temptatio est, id est quod veniale peccatum est, et ergo
dicit: non audeo dicere ipsum non esse peccatum. Quamvis dicit non audeo dicere ipsum non esse peccatum
de illo qui nescit, quia recipiens iuramentum semper debet presumere de veritate Christi. Unde sicut
iudicium suspicionis de occulto veniale peccatum est, sic et illud peccatum est. Si autem iu-
ramentum est publicum, id est ratione publice iustitie sit iudicans est recipere iuramentum, et coge-
re ordine iudiciario potest recipere iuramentum sine peccato, ymmo adhuc quod recipiat tenetur
quod bonum publicum debet preponi bono persone. Si tamen sciat ipsum iurare falsum, debet ipsum
repellere ut si sciat posse. Si tamen cogitur ordine iudiciario, ita quod si non recipiet, obmit-
teret de hiis que ad ordinem iudiciarium pertinent, dico quod tenetur recipere et sine peccato recipit.
Sed unde habet iudex quod possit recipere iuramentum? Ergo secundum 1 apostoli ad Romanos 13 Et
Sed unde habet iudex quod possit recipere iuramentum, Ex quo verbo intendit apostolus, quod iudex in iudicando vice di-
vina quia iudicium dei est. Ex quo verbo intendit apostolus quod iudex in iudicando vice dei
est, et ideo mediante veritate que deus est potest perquirere veritatem. Ad illud quod obicitur
Quod amplius est a malo est, dicendum quod est quedam malum generale, et hoc est malum necessitatis;
et est malum persone. Hoc ergo non est a malo persone iudicis, ymmo hoc est a malo generali
de quo dicitur in proverbiis: Omnis homo mendax, id est pronus ad mendacium; hoc enim est malum
generale. Similiter a malo generali est illud quod iudex non tenet ibi locum persone, sed locum Dubia
pro re publica conservanda. Sed hic possunt esse septem dubitationes. Prima videlicet
iuramentum ex precepto semper sit observandum. Secunda videlicet iurare per creaturas sit peccatum.
Tertia videlicet iurare per deum sit magis obligatorium quam iurare per creaturas dei. Quarta
videlicet non periurare sit mandatum prime tabule vel secunde. Quinta videlicet periurare sit gravius peccatum
quam homicidium. Sexta utrum requirere iuramentum ab aliquo sit mortale peccatum. Septima
videlicet christianum requirentes iuramentum saracenorum et aliorum iuramenta per ydola eorum
peccant mortaliter. Ad primum est dicendum quod secundum Ieronimum et per Gratianum posita 22 q. 4 Iuram-
entum debet habere tres comites vel socios: iustitiam, iudicium et veritatem. Iustitia quidem ex
parte rei de qua fit iuramentum quod debet fieri de re iusta et licita. Aliter iuramentum factum de re
illicita et iniusta servandum non est. Aliquid tamen est aperte et totaliter iniustum, sicut dare elemo-
sinam pauperi; aliquid vero aperte et totaliter iniustum, sicut occidere, furari et mechari et omnia
divina lege prohibita; aliquid vero partim iniustum et partim iniustum, ut latrones mor-
tiendo et spoliando homines socios fieri et fidem servare. Aliquid iniustum tamen dubium,
videlicet sibi expediens, ut sponsam recipere. Iuramentum igitur recipere de primis rebus iustis
est totaliter servandum; de secundis vero est totaliter frangendum et penitendum; de tertiis vero quantum
ad occidere et expoliare frangendum, quantum autem ad societate et fidelitate servandum.
Sed de quartis, si quis iurat dominum et platonem non recipere, conveniens non debet

nisi superveniente declaratione et ratificatione superioris sui / Ex parte vero modi iurandi iurame-
tum debet habere iudicium discretionis ut non fiat incaute et leviter et indiscrete sed solum in iudicio
advocatum ad confirmationem veritatis / Unde si quis iurat coactus a parentibus vel sponte / intrans
se intraturum religionem vel clericum fieri / reputatur iuramentum incautum sit punitur /
22 q. 4 / quia via de introitu religionis ad consequendam salutem licet non sit necessaria in
precepto est tamen persuasiva et consulta. Sed ex parte iurantis debet habere veritatem conscientie / Unde si quis
iuraret falsum credens iurare verum non esset periurus / Sic econtra credens iurare falsum / dato
quod iuraret verum / non excusatur a periurio. Si quis etiam iuraret / non tamen sciret nec adverteret se
iurare nec deliberans et sponte sed forte ex lapsu lingue vel ex superhabundantia eloquii
sive iuraret verum sive falsum / non esset tamquam periurus puniendus / Quilibet tamen reprehen-
dendus ne sic assuescat contra veritatem periurium. Ideo apostolus ut ait magister invenitur
iurasse nisi cum scribebat epistolas ubi consideratio cautior non sinit linguam precipitem
Ad 2am est dicendum quod semper iuramentum inducitur ad confirmationem veritatis / Unde dicit a-
postolus ad Hebr. vi / quod omnis controversie ad confirmationem finis est iuramentum / Veritatem
aut plene scire de hiis que dubia sunt nullus potest / nisi deus qui nec falli nec fallere
potest / ideo solum iuramentum per deum est fiendum / Unde dicit Ieronimus super illum locum quod
Christus non prohibuit iurare per deum sed per creaturas ut per celum et per Ierosolima
quia iudei per angelos et per templum iurabant honorantes et venerantes creaturas
tamquam deum / quia teste esse veritatis dubie ad confirmandum et sciendum quod est proprium dei
creaturis attribuebant / Sic ergo iurare per creaturas attribuendo eis in se consideratis quod
debetur deo proprium est ydolatrie. Verum quia deus omnium creaturarum / auctor et creator est
et omnis veritatis existentis in eis inspirator / et omnium creaturarum conservator et ordina-
tor / ideo iurare per creaturas considerando eius venerationis magestatem / sic iuramus
iuramusque per sanctos et per angelos / et per celum / in quibus magis relucet divina boni-
tas / vel considerando et credendo eius inspiratam veritatem / sic eum iuramus per evangelia /
Vel considerando in creaturis nostram delectationem et utilitatem ut qui subpignorando pro-
ponit sibi quod nobis eas subtrahat / si contingat quod falsum dicamus / sic eum iuramus per caput
nostrum vel per filios et fratres / omnibus istis modis per relucentem dei bonitatem / per
eius inspiratam veritatem / et per nostram utilitatem suppositis conditionibus iuramenti positis in
alia questione per creaturas iurare est licitum et sine peccato potest fieri. Ad 3am est
dicendum / quod iuramentum potest esse obligatorium multipliciter / vel ex forma et modo iurandi /
vel ex solempnitate / vel ex conscientia iurantis / Ex forma autem et modus potest esse triplex
quia vel nominatur sola creatura / vel solus creator / et vel creator et creatura / In primo deus
confirmat veritatem mediante creatura / In secundo immediate per se ipsum / Sed in tertio mediate
et immediate / et quia mediata est actio minus fortis sed immediata fortior / sed tertia
fortissima / Ideo primus gradus obligationis est iurare per creaturas / 2us vero per deum
creatorem / sed supremus per utrumque. Ex solempnitate autem iuramenti / si quis iuret simpliciter
per deum et solempniter iuret per evangelia / magis obligatur iurando per evangelia
quam iurando per deum / non quando per se iuramenti / quia ut dicit Hostiensis et po 22
q. 1 scripture sacre sunt propter deum non deus propter scripturas / sed ratione solempnitatis quia
in iuramento solempni incurrit scandalum / Nam si aliquis iuramentum esset solempne
per deum et evangelia magis peccaret iurans per deum quam per evangelia ut
notat glosator 22 q. 1. Sed ex conscientia iurantis iuramentum plus obligat quam
iurans se tenere arbitratur. Ad 4am est dicendum quod questio est dubia pro tanto quia
non periurare vel nomen dei in vanum non assumere quod continetur in prima tabula / et
non dicere contra proximum tuum falsum testimonium quod continetur in secunda idem esse videtur. Dicendum
est ergo quod licet materialiter possit esse idem periurium et falsum testimonium quia periurium non est

aliud quam mendacium vel falsum iuramento firmatum formaliter tamen non est idem quia
quamvis omne periurium sit falsum et mendacium aliter iurans non periuraret nec periuraret nisi men-
tiretur et falsum diceret non tamen omne mendacium vel omne falsum testimonium est periurium quia non omne
mendacium vel omne falsum firmatur iuramento Ex ista parte dicunt scilicet quia per periurium nomen
dei invanum assumitur ideo dicitur esse offensa in deum commissa sed per falsum testimonium ledetur proximus
Multi namque falsum dicunt contra proximum tamen illud falsum vel mendacium iuramento non firmant
possunt enim quamvis periurare et falsum vel mendacium aliquod iuramento firmare non tamen in le-
sione proximi nec inducendo illud falsum iuramentum firmatum in nocumentum proximi
Ad quintum est dicendum quod ad hanc dubitationem aliter respondent iuriste et aliter theologi Nam iuri-
ste dicunt peccatum esse maius homicidium quam periurium sed maius dampnum volunt quoniam
per periurium quam per homicidium primum probant per illud quod habetur xxii causa Duo
mala nobis dicuntur in peccato periurii duplicatur culpam celo perimimur quia deum offendimus et
nosmet maculamus Sed in peccato homicidii triplex ingulamur quia dei precepta contempnimus
proximus impia crudelitate necamus et nos crudeliori morte gladio trucidamus
Constat autem quod tanto peccatum et maius est ubi concurrunt tria mala quam duo Ex-
tam maius peccatum sequitur ex periurio quam ex homicidio patet per illud quod dicitur extra
bitz Augustinus 34 q 3 causa Si ? ubi ponitur quod maius dampnum est in amissione
unius anime quam multorum corporum Sed constat quod per periurium admittitur anima per homicidium
vero occiditur corpus et ita maius dampnum est ibi Et hic probatur quod homicidium sit maius
peccatum quia punitur huiusmodi pena quam periurium dicitur enim 22 q e Si quis periurat
necte coactus quia plus dilexit corpus quam animam per tres quadragesimas vel tres
annos ut dicunt alii peniteat et unum exceis in pane et aqua Sed homicida pena
talionis et pena mortis Sed theologi contrariam opinionem habent dicentes periurium velle esse
tanto peccatum quam homicidium quia secundum apostolum ad hebreos vi homines sunt per maiorem
se iurant et omnis controversie ad confirmationem finis est iuramentum Ita quod semper iuramentum
tanto quanto maius inducitur ad confirmandum quod minus est sic videmus quod in causa
homicidii controversie finis iuramentum inducitur quod fieret frustra si homicidium esset ma-
ius peccatum quam periurium presumetur enim probabiliter quod qui maiorem culpam homicidii co-
misisset non vereretur minorem culpam periurii committere Sicut ex hoc ipso quod in ea tanglz peti
et controversia tanglz negatum defertur et inducitur iuramentum tanquam quod maius
Concluditur manifeste quod post peccatum ydolatrie primum locum obtinet periurium Et hoc quia
non periurare inter mandata prime tabule continetur In quibus sicut hoc non potest dispensare
nec deus vel homo Est enim offensa commissa immediate in deum et est abnegatio divi-
nitatis Sed homicidium continetur inter mandata secunde tabule In quibus potest dispensare deus
lex nova homo Hanc opinionem puto esse veriorem Dicta autem iuristarum non est diffi-
cile solvere quia verum est homicidium esse maius peccatum quam periurium quo sunt tamen
culpa homicidii erit culpa periurii Et sic intelligitur illud decretum sed si atti-
piatur utrumque per se nec est maius dampnum amissio unius anime quam multorum
corporum nisi quod maius peccatum est illud quod amittitur quod addit de pena non facit
ad propositum quia in iudicio humano non semper tanto peccatum tanto punitur sed quod
tanto nocumentum proximo infert sicut est de homicidio ymo dicit Augustinus lex
ista que regentibus civitatibus fertur multa concedit et multa impunita relinquit
que per divinam prudentiam iudicatur et punitur Ad sextam est dicendum quod questio
est dubia propter duo dicta Augustini quorum primum ponitur in libro de ser. dni et continetur inducitur
22 causa q 1 ubi ait quod iurans non malum facit qui ab alio exigit iurationem ut ei fidem
faciat quod utiliter persuadet sed est a malo illius cuius infirmitate cogitur iurare
Secundum est in quodam sermone de collatione decolationis sancti Johannis et Gratianus
inducit 22 q 5 ubi ait quod ille qui provocat aliquem ad iuramentum sciens eum
falsum iuramentum facere vincit homicidam quia homicida occidit corpus sed

ille occidit aiam ymo duas aias scilicet suam et illius quem iurare compellit
quia ex quo scit eum falsum iuramentum facere homicida est anime sue et illius quem sua suasione
compellit. Sciendum est ergo quod inducens vel cogens aliquem ad iurandum vel est persona
publica stans in loco iudicis dicunt alii quod potest cogere aliquem iurare in casibus illis
in quibus ipse permittit prestito iuramento statuta et leges iurare mandante iuramentum
esse requirendum dato quod etiam ipse sciat illum periurare cogit flus esse iuraturum quia ipse non
requirit iuramentum propter se, eo quod dato quod iudex sciencia verum esse illud super quo iura-
mentum requirit. Adhuc dicit quando ordine iuris exigit iuramentum propter alios et sit
minister legis tamen ipse non est dispensator sed executor. Unde non potest remittere iura-
mentum quod secundum ordinem iuris exhibendum est. Licet potest iudex in talibus iuramentum
requirens esto quod sciat flus esse iuraturum quia non ipse eum compellit iurare sed lex que hoc
mandat. Unde sicut non potest iudex interficere hominem quantumcumque sibi allegata et
probata quantumcumque ipse sciat eum esse innocentem quia non ipse eum interficit sed lex ut
dicitur 23 q. 7 auctoritate Augustini, sic non potest iudex requirens iuramentum in iudicio secun-
do iuris ordinem quantumcumque sciat veritatem flus esse iuraturum. Et in statuta et
leges imponentes eum magis quam utilitate casus pensare super quos iuramentum volunt
esse requirendum, et iudex debet diligenter inquirere si aliquo modo potest veritatem indagari
antequam statim iurare compellat, vel debet recurrere ad superiores et remittere officium,
quia qui iuravit exigere iuramentum subintelligebatur si erat dubium quid erat iura-
turus et hoc maturiorem esse iudicia. Sed si inducens aliquem ad iuramentum sit persona
privata et sciat veritatem flus iuraturum, potest iuramentum requirens tali pacto ut videat
homicida ut allegatum est supra. Si vero est dubius et ignorat utrum flus iuraturus
sit non potest si iuramentum requirat quia hoc non venit a malo culpe illius qui iurare
compellit sed a malo pene puta ab ignorantia eius sic dicitur 22 q. 1. Ad septimam
est dicendum quod hanc dubitacionem Augustinus determinat in quadam epistola ad Publicolam et Gra-
tianus inducit 22 causa q. 1 ubi ait quod in veteri testamento inveniuntur iuramenta facta per
falsos deos et per ydola a sanctis probis esse recepta. Ut Jacob recepit iuramentum Laban
socceri sui qui iuravit sibi per deum suum socer ut patet Gen. 31. Et eum Ro-
mani firmaverunt pacem cum Machabeis per ydola que colebant, et per falsos deos
intelligendum est eos iurasse, sicut iudei iurabant per verum deum. Sciendum est
quod in iuramento duo sunt consideranda, primum est forma iurandi vel illud per quod
iuratur. Secundum autem est finis iurantis puta assertio veritatis quantum ad iuramentum
assertorium et observatio promissionis quantum ad iuramentum promissorium. Utique ergo
iuramento Sarracenorum et aliorum infidelium quantum ad formam iuramenti, sine
peccato esse non posset, quia nec fidelis debet iurare per ydola et falsos deos sicut ipsi iurant
sed uti iuramento ipsorum quantum ad finem iurantis ut ad veritatis assertionem et promis-
sionis observationem sine peccato esse potest, quia fide eius qui per ydola iurat non utitur homo
ad malum sed ad bonum etc. Sequitur aliud.

Audistis quia dictum est ~~antiquis~~ et Oculum pro oculo dentem pro
dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. Sed si quis
percusserit te in dextram maxillam tuam, prebe ei et alteram, et ei qui
vult tecum iudicio contendere et tunicam tuam tollere dimitte ei et pa-
llium. Et quicumque te angariaverit mille passus vade cum eo alia [ire]
duo. Qui autem petit a te da ei et volenti mutuari a te ne a-
vertaris. Ordinata rationabiliter potentia in viro hic ordinat eum in bonum. Et

postquam dominus docuit non esse inferendam iniuriam proximo ut reconcilietur deo. Consequenter docet
qualiter christianus se habere debeat ad eos qui sibi iniuriam inferunt ponens pauca verba que omnibus ho-
minibus ad perfectionem sufficiunt in quibus omnis patientie et largitatis virtus apte commendatur et
suadetur. Et quo potest intelligi cum quodam precepto iudiciali. Unde in lege preceptum iudiciale
de pena talionis erat ita mortem pro morte, mutilacionem, ut percuciens in eo puniretur
sicut passus est et puniretur in quo leserat, et redderet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro
dente, quia cum iudei proni erant ad inferendas iniurias proximo et in causa et sciunt in
vindicando illatas iniurias modum et mensuram pene excedebant, lex tamen pro
temeritate cohercenda quamvis lesorum instituit modum et limitem ulcionis que ultimus excedet
in iniuriis vindicandis scilicet pena talionis. Cristi autem vita iniquitas supabat iudicium et

ipsum ewangelium nostrum dominus non resistere malo scilicet per malum sed bono patienter vincere malum. Iniu-
riis est respondendum et iniuriis quod maius est et iniuriis lacessiti pati et perpeti
sunt ad [illegible] pacientes sustinere. In lege est retribucio quia iubet lesum equali iudicio iudi-
care, in ewangelio gratia que docet pacientie virtutem et et semper membrorum dampna ferre

primo quantum ad patienciam in perpessione iniuriarum / 2o quantum ad beneficentiam in relevatione egenorum ibi Qui petit a te da ei / 3o quantum ad caritatem in dilectione inimicorum ibi Audistis quia dictum est diliges proximum. In prima parte docet patienciam respectu iniurie triplicis / primo respectu lesionis corporis / 2o respectu ablationis rerum ibi Et ei qui vult tecum in iudicio contendere / 3o respectu angariarum operum in exactione ita indebita sumitur ibi Et qui te angariaverit / Unde glossa malum temporale tribus modis fit / primo [illegible] corporis de quo dicit Si quis te percusserit / 2o dampno rerum / ubi ait et ei qui tecum vult contendere / 3o angariis operum / ubi ait et quicumque te angariaverit / Proponit ergo legis rigorem et moderando addens ewangelicam perfectionem dicit Audistis quia dictum est Exo 21 et deut 19 ubi loquitur de moribus / addit ad audistis antiquis / quia illa sunt iura antiqui / legis scilicet naturalis ab initio impresse mentibus hominum non sunt quia de iudicialibus loquitur / ut sit oculum pro oculo i. membrum dentem pro dente scilicet tercio ledens. sunt leges iudiciarias / et illa est lex talionis. Est autem lex talionis duplex. Una in beneficiis quam dictat lex naturalis que consona est ewangelio. Infra vii Quecumque vultis ut faciant vobis homines. Alia in iniuriis quam concedit lex Moysi pro quadam cautela propter temeritatem ledencium et lesorum / ne minus magnam vindictam sumerent. Unde glossa quod dicit oculum pro oculo / non aliquem vult tollere sed utrorumque continere dum minatur talionem. Hic est notandum quod iudei credebant quod vindicta esset propter se appetenda hoc est falsum quia pena alterius absolute non potest habere racionem boni sed solum iniustum appetitur propter aliud scilicet propter ordinem iustitie servandum vel propter illius correctionem qui deliquit / vel propter terrorem aliorum ut videntes talem punire [illegible] / vel propter aliquid huiusmodi. Ubi ergo nullum bonum tale ex pena alterius estimetur evenire sed magis timetur de scandalo vel de maiori malo suscitando / tunc tenetur homo desistere a vindicta querenda / et hoc est necessarium. Si autem est talem casum desistat a vindicta querenda / est supererogationis. Et quantum ad utrumque dicit Ego autem dico vobis non resistere malo i. opponere vel reddere malum pro malo scilicet pene vel culpe. Sed ne aliquis hoc intelliget de malo culpe ideo subdit Si quis te percusserit / ut ostendat hoc intelligi de malo pene illate. Et iniungit pacienciam respectu triplicis iniurie scilicet respectu lesionis corporum / ablationis rerum / et angarie operum. Nota quod sunt gradus ad paciendum / primus est non plus reddere scilicet de malo pene sed equale reddere ut oculum pro oculo et hoc est pacis inchoatio / 2us minus reddere de malo et hoc est addito secundum tradicionem phariseorum qui dabant xl plagas minus una / 3us est malum pro malo non reddere / 4us est paratum se amplius tollerare / primi duo modi fuerunt in lege. In 3o incipit ewangelium dicit non resistere malo vz per vindictam vel per repercussionem. Sequitur Sed si quis te percusserit in dexteram maxillam prebe ei et alteram scilicet secundum preparationem cordis i. non repugnabis / sed si vult alteram ferire pacienter feras. Unde dicit alteram et non sinistram / Glossa alteram dicit non sinistram quia iustus totus dexter est. Hic incipit ewangelium vz nullam velle vindictam sed etiam amplius pacienter sustinere si necesse est / Ubi glossa perfecta pax est nullam velle vindictam quam facit gratia ewangelii que iubet non tantum non malum reddi sed nec resisti ut sustineatur malum et bonum reddatur. Ubi Crisostomus dicit sic Qui repercutit rectus legis implet mandatum sed non Christi. Si dixeris [illegible] dignus est repercuti / sed tu non es dignus repercutere quia discipulus illius es qui cum maledicebatur non maledicebat. prima petri 2o. Si enim alterius oculum erueris numquam tuum recuperasti non / sed tuum membro etiam pacientiam perdidisti. Aliter exponitur Si quis percusserit te in dextera maxilla i. impetraverit tibi in aliquo bono opere vel perfectione sicut quod es christianus quod religiosus quod pauper quod devotus quod mendicus / percutit te in dexteram.

Dyabolus [illegible] percutat corpus propter [illegible] si tu non percusseris / ab homine quando victus videris / sed [illegible] vicisti. Si non reddideris malum pro malo et si [illegible] perdidisti [illegible] in pacientie [illegible] / Si autem reddideris et corporis dampnum passus es et salutis / nec [illegible] ledere [illegible] ab iniquis noceris quantum ad constanciam bonitatis re-
tresceris

prebe ei alteram non sinistram i. paciente paciaris libent pro bono opere sicut sancti passi sunt / Circa dictum illud Ego autem dico vobis non resistere malo et cetera
Queritur an iniuria sit repulsanda / et videtur quod non per hoc quod dicitur hic / dico vobis non resistere malo / Item ad Rom 12 Non vosmetipsos defendentes carissimi
Contra ipse dominus percussus alapa / percussorem reprehendit Jo. 18 nec alteram maxillam prebuit percuciendam / Item paulus petiit milites a tribuno ut illesus ab iniuria servaretur / Act 23 ergo licite potest repelli iniuria a se Resp. repellere iniuriam contingit dupliciter / uno modo ex libidine i. amore vindicte / sic non licet / et sic intelligitur istud ad Rom 12 Non vosmetipsos defendentes / unde statim subditur sed date locum ire Scriptum est enim / michi vindicta et ego retribuam / Alio modo zelo iusticie / et sic dupliciter quia aut fit impediendo scilicet persuadendo verbis / et hoc licet omnibus hominibus / et sic paulus restitit incedentibus / qui petiit milites a tribuno / aut fit repugnando factis / et tunc violentia / et hoc dupliciter / quia aut est publica communitatis iniuria scilicet hostilis / vel privata / Si primum tunc debet iussu principis et manu militum repugnari / et sic non loquitur hic de resistencia publica / sed solum personali Unde apostolus ad Romanos 13 Non sine causa gladium portat / dei enim minister est / dicitur de principe / Si autem personalis iniuria et privata / et tunc si necessitas est inevitabilis sic quod non possit vitari / nec per verba / nec per fugam / nec per aliud impedimentum tunc licet clerico et layco iniuriam repellere incontinenti et cum moderamine inculpate tutele / quia non esset moderamen si sine armis impeteretur / et cum armis repugnaret / et sic est illa lex canonisata Vim vi repellere licet / Tutius tamen et magis expediens est in omnibus privatis iniuriis non resistere / nisi simpliciter impediendo /
Nulli ergo licet repellere iniuriam / vel resistere malo / vlciscendi libidine / licet zelo iusticie / licitum sit repellere / et incontinenti cum non possit evadere / In consilio tamen est pacienter tollerare iniurias / et sine resistencia / impediendo vel arguendo verbis ordinem gestum est / ut paulus et dominus fecerunt Unde glo. Jo. 18 super id dedit ei alapam / unde precepta pacie / non ostentatione corporis sed preparatione cordis facienda / Potest enim contra maxillam visibiliter prebere iratus / melius ergo respondit vere placatus / et ad ferenda graviora animo tranquillo paratus / Hic queritur utrum lex talionis hic retractetur / in eo quod dicitur non resistere malo Si retractat ergo peccant iudices seculares qui oculum pro oculo eruunt et animam pro anima interficiunt / Si non retractatur quomodo ergo lex adimpletur / quia sic dicatur quod id hoc quod superadditur hic prohibitio vltionis / Contra prohibebatur in lege / Levitici 19 Non queres vltionem / nec memor eris iniurie civium tuorum Resp. lex talionis retractatur quantum ad privatam personam sed non quantum ad publicam qualis est iudex / privata enim persona si vindictam expetit malum pro malo reddit sicut dicit Augustinus Iudex vero non sed amore iusticie iniusto reddet pro iniusto quod est bonum pro malo quod eciam deus iudex facit / Et non secundum Augustinum quod vindicta non competit nisi ei cui potestas ex ordine data est / et sic ita ut patet in simili Unde iudei putantes se posse vlcisci / et carnales erant hoc interimunt
Et ei qui vult tecum in iudicio contendere et cetera / Hic ostenditur paciencia in ablacione rerum / et dicit sic / et ei qui vult tecum in iudicio contendere / i. contenciose agere Certum difficile est rem dimittere / sed difficilius est de iudicio sine peccato exire / Et tunicam tuam tollere / i. vestem interiorem seu necessariam si sit materia contencionis / hoc est si talis vestis est occasio contencionis dimitte ei et pallium i. exteriorem vestem post necessariam / Ad literam Augustinus contenciose et cum iracundia agas Unde Augustinus Si de necessariis hoc imperatum sit quanto magis de superfluis contendere convenit / christiane exponitur Cum vult tunicam tuam tollere i. animam / vel interiora bona / dimitte ei et pallium i. exteriora bona / vel corpus pro anima exponas Unde glo. tunica est anima / quam si quis perdere volunt dimitte pallium i. corpus ad martirium exponere Vel spiritualiter doctor tunicam tollit / cum interiora

Ad omne ergo nos exemplum paciencie et humilitatis dominus per evangelica precepta confirmat. Non solum enim 477

persequentibus repetere resistenciam, sed et iubet nos esse paratos iterum pati et non resistere malo iniurie

quominus adhuc possit nobis inferri. Sic leda(?) eciam tam magnum quam precipit prebe maxillam

ira indignacionis impetus frangitur, ira sedatur, et per pacienciam ille mitigatur ut imitetur ad pe- 257

interiam(?). Per hoc ergo mandati impletor Ihesus Christus conformatur, qui ab hoc vincitur per ple[illegible]

in tra(?) consistit(?). Ubi et Christus hic dicit meditatio tollerancie ducit ad passionem martirii. Facile enim

persecucionibus ipse penas corporis potest sustinere, si in parte ante exercitatus singulas iniurias [illegible]

ac libet suscipiat. Hic super Augustinus non prohibet eam vindictam que ad correctionem valet. Sed hanc

vindicte inferende non est ydoneus nisi qui odium ~~adiu~~ adiu dilectione superat. Non enim odit pater

filium castigando. Unde non debet quis odio et libidine vindicte expetere, sed amore et ad

correctionem et ut imitetur ab eo cui vere potestas data est, tamquam filius a patre corrigatur. Pater

si opus sit equo animo plura tollerare ab eo quem vult esse correctum. Talis enim vindicta ad cor-

rectionem propter amorem prius admittatur. Talis ergo qui ipso corde est ad omnia paratus ut in omnibus que

patitur pro deo valeat possit dicere et tamen illud perfectum, perfectum paratum cor meum deus

paratum cor meum. ¶ Non solum autem maxillam percucienti prebere dominus precipit, sed et dampna

subire. Et mala(?) super Christus post corporalis iniurie tollerantiam vult nos esse dampna rerum secularium

hic contemptum et non tantum in plagis vincere in preciosis rebus sed vult nos preparare pacientes

Unde addit Et qui vult tecum in iudicio contendere vel contenciose agere et tunicam tuam tollere vel vestem

interiorem et magis necessariam, per quam et cetera necessaria intellige. Hoc est si te ad iudicium propter

tunicam trahat ac negotium molestiamque tibi commoveat, dimitte ei et pallium vel exteriorem

vestimentum et cetera quibus non adeo indiges, antequam contenciose et in iniuria agas, quod

si quis contendendo velit tibi auferre unum de necessariis, antequam contendas in iudicio, sustine

potius ut auferat tibi et reliqua de eis. Sibi Christus: Si liberum tibi videris immunitatem(?), sustine

illa que non potes indulgere. Melius est enim a iurgio liberari quam retinere materiam iurgiorum.

Difficile est te dimittere, sed difficilius de iudicio sine peccato exire. Et iterum non solum inferenti

iniuriam paciencie nichil mansuetudinis(?) inquietatus adversus eum qui iniuriam facit, et solum propriis que

abstulit non indigneris, sed et si quid tibi forte subtrahitur vel subest reliquum vel sponte largie-

bit. Sibi Christus: Et si eum ille talem te invenit respexerit animo et facti pige-

est que aliquo iure temporalia vera esse dicimus. Si enim de necessariis hoc mandatum est, quanto

magis superflua contempnere oportet. Lex igitur est ut alterius non tollas, et sit tuum non dedas(?)

Gratia autem ut et alterius non tollas et tuum dedas. Secundum Augustinum Cum in superbie ut convicti

proximus debita reddere noluit iniurium(?) ut velit litigare, dimittenda est ei. Servus enim dei

non oportet litigare. Maneat illa regula ut in animo paratus sit a mittere quod sibi debetur. Verum si

molestie ac lenius animo agit ut sibi restituatur, non ~~[illegible]~~ fructum prime quam ut thesaurum

tam intendens

corrigat cum sit dubius pmittens sed est habere unde reddat et non reddere non solum non prestabit
sed perdit eum plus si nec ille dicit aliena proxima lucrum facere vult dampnum fidei patiatur
quod tanto a quo ut nulla sit comparatio/
Et quibus te angariavit dicit Christus videre super habundancia perfectionis et cumulum sapiencie postquam nimirum
dederit maxillam et tunicam et vestimentum etiam si mundo inquit corpore tuo vis voluit invitus ad
iniurias et labores nec sit quid ad illud prohibere vult cum omnia nostra possidere quis et penitus vz
et corpora Non enim indigentibus solum verum et iniuria facientibus Unde cum est nunc alterum vero pervenio
Et itur ad animi devotionis opus impigratus non precepit esse durus et paratus bonum cum verum vult
non causa necessitatis esse quam propter voluntatem ut deus ex nostro amplius faciamus quam ab aliis postulamur
maioris mercedis gratiam consequimur Intelligere cum caritatis ac perfecte devotionis affectum est plus sponte
prestare quam peteret liber Christus ubi sicut Augustinus exponit non tamen ut pedibus agatur quam ut animo sed
paratis Non solum ergo manum dimitte allatione sed et terram perfice angariantis non tamen opere et
pedibus quam animo et compassionis affectu paratus ultra plus facere quam precepit Totum enim quod deus
intelligitur est secundum preparationem animi in casu consimili non autem in casu in quo ex tali permissione mit-
terent fures aut raptores ut angariantes seu alias offendentes in sua malicia et iniquitate
ymmo in tali casu sustinere non esset bonum nisi propter scandalum ut aliquod aliud maius malum evitandum
Unde teste Augustino Cum licentia iniquitatis eripitur utiliter vincitur quam nichil est infelicius felicitate
peccantium qua penalis nutritur impunitas et mala voluntas velud hostis interior roboratur
Et aut dicit Augustinus in hiis tribus exemplis ultimum genus iniurie est pretermissum Nam omnia in quibus
improbitatem patimur in duo genera dividuntur quorum alterum est quod restitui non potest in quo vindicte solatium
[illegible] tumidus animus querere solet quod talia fomenta desiderat sed sanus et infirmitatibus intendit [illegible]
tenda alterius infirmitate medicat Neque hic vindicta ad corrigendum prohibetur ut esset super dicitur
Alterum iniuriarum genus est quod in integrum restitui potest Cuius due sunt species una ad pecuniam alia
vero ad operam pertinet Exemplum de percussa maxilla 2º de tunica et vestimento 3º de angaria
passum quod in corpore lesum est non restituitur in integrum et reddi vestimentum potest et adiu-
vari potest si opus fuerit In hiis ergo generibus omnibus iniuriarum dominus docet paratissimum et in-
fatigabilem esse et ad plura perferenda patientissimi animi caritatem optare propter spem retributionis eterne
Sed quia pax est non noceret nisi esset presertim [illegible] quod petit [illegible] ad vicit dominus et
dicit Omni petenti te tribue quod dicit contra dominus et pauperes in adversis ipsis sed et [illegible] alienis
Non dicit quod tribuendum quia non [illegible] est danda [illegible] dandum est saltem bonum consilium
proximi ergo in necessitate sua petenti aliquod tam corporalem ut spiritualem da ei donum aut velud
Si racionabiliter petit tribuendum est ei donum quod petit vel de precepto vel in extrema necessitate
Vide supra in alia cedula in precedenti folio/

picia facit qfiteri ut est invidia supbia et huiusmodi / Ille addit palium
qm et exteriora ut furtu et fornicacoz no erubescit qfitei / Hic ex mult
vtru liceat fideli sibi ablata iudiciale repete / et vr q no / luce vj° Cum au=
fert que tua sut no repetas et q aufert tibi vestimetu et tunicaz noli phiber
ste p° Cor vj° Jam delictu e in vobis qz iudicium hetis int vos / qre no
magis iniuria accipitis / Augg ex hoc pz q pctm est hic qt aliquc Cor
p° Cor vj Oia m licet ß no expediut / vbi dicit glo ex hoc pz q licebat
aplo repete sumptq ß no expediebat / Et ibid glo / Omia mea licet m repete
Rn° q qtingit repete sua aut cu qtencione et fraude ul cupiditate / aut cum
caritate et zelo iustic° / p°° nlli licet / et 2°m hc intelligi / Si quis volunt tecu
qtende / glo anqm qtedas i qtenciose repetas / Cris Ome iudicium irritatio e
cordis / si in iudicium ingressus fueris ia no cogitas ut veritas cause appareat / sed
erit quomodo ut victor existas / 2° mo s repete ex amore iusticie licet
infirmis et imptis repete sua s movendo cam ante iudice / no qtenciose no
fraudulenter / pfectis vo no licet / et hc est qd dicit glo j Cor vj° Sed pfcis
licet sua repete simplr i sine ca sine lite sn iudicio / no cm qnec eis mo=
ve cam ante iudice / Infirmis vo licet move cam et sic repete / Sy no repete
qsiliu est impfectis / pfectis vo preceptu / Sed quitr qui dr pfcti Si dicat q
illi q renunciaverit omibus sic religiosi / sicut dr infra xix Si vis pfectus esse
vade vende oia que hes et da paupibus / sect go q peccat mortlr religiosi
si sua repetat / Item cu oibus renunciavit no hnt sua go m put repete
Rn° supposito q pfcti dicatr ppt abrenunciatoz pfectaz / distinguedu e q repe=
te sua est fm duos mos / Aliqs cm repetit sua ut sua et ppt se / Aliquis
repetit sua ut alterius no ppt se / dicitr go q pfcis no licet repete sua ut
sua et ppt se / ß sua ut qmia et ut qgregacionis / et ad utilitate qnc / Sy
Gregq no solu curadz e ne nra subtrahat ß ne rapientes sua semetipos
pdant / Si go repetit pfectus dz attende bonu no pp'u ß que Triplex
e / pm est refrenacio maloz s ad aufend eis bonu et actoz / Sm quia ecf
qsilitr malis si cm aufert ius repetedi daretr malis occasio rapiendi
Job 29 Conterebam molas iniqi et dentibq eius auferebam pdaz Sedm bonu
e unitas et pax ecclie / que dissipaetr si no licet repete / 3m bonu e qsola=
cio infirmoz quibq data st tpalia ß no ad sustetacoz / sed ecf ad qsolacom
Can 2° leua eius subtapite meo / et dextera illius amplexabit me Sed qt
obictr p° ad Cor 13 / vbi dr Caritas no qrit que sua sunt / glo caritas
no repetit ablata go nllq hns caritate pt repete / Item Gregq Cu pfrena
re pax a corde tuo pximo studitr / apparet q plus res qm pximu amatr
Rn° est repete ex cupiditate / et est repete zelo iustic° et ex timore casq sz car=
ne ul fute ruine / p°° no est repete ex caritate Caritas cm no repetit abla=
ta q ipa no est amatrx ptinc ppt se / Repete vo zelo iustic° licet pfcis
fm illu modu qm dictus est / Repete vo ex timore fute ruine seu casus
ne sz ppt paupertate et indigenciam ruat in pctm licet infirmis ne egestate
qpulsi furetr et pmitterent nomie dei sui / pver xxx° Et sic pz pma instan
quo ad dictu glo p° ad Cor 13 / Ad 2m dicu q qtigit repete duobq modis
qtenciose et pacifice / Contenciose nlli licet / et sic intelligitr auctoritas Gregam / pcr
qtencioam cm pax a corde scinditr / Item quitr an liceat repete supfluu ay
ncam uy dr q u'ml illoz / Augq in glo de ncis si pdidis vnu sine tolle
reliq'm s ne qtendas / quid igitr de supfluis / Item supfluu alienu est / quia

quia est indigentis ergo tu alienum non liceat repete neque superfluum. Dicsio
tam de superfluo competit repetitio 2m modum qui dictus est. Sed in hoc e dra. Cum post
repetitionem non teneris naturam dispensare indigenti sed superfluum teneris. Patet ergo superflu-
um repeti ad dispensandum et non ad retinendum. Sequitur. Et quicumque te angariauerit
hic docetur pacientia quantum ad iniuriam in executione operum que dicitur angaria. Angaria
dicitur indebiti seruicii exigentia in propria persona vel quecumque exactio iniusta. Et dicitur
ab ango angis quia ius angariare aut est iniuste trahere et sic vero vexare
est. Ergo sensus est. Et quicumque te angariauerit, id est in seruitio indebito hoc est preter preceptum suum
pto in seruire te cogit. Sicut infra 26. Angariauerunt Symonem Cyreneum. Mille
passus secundum glosam hoc est iter sabbati quasi dicat sic hoc non est quod sabbatum legis sit
in hiis que non sunt quod sabbato pettor angariam sustinere. Vel in millenario
significatur perfectio spiritualis que in impletione huius precepti ostenditur. Vade cum illo alia
duo milia, id est pacienter feras si amplius te ire oportuerit. Unde glosa ut sit pacientia
non tam pedibus quam animo. Et nota quod millenario addit alia duo. Quia 2m
Augustinum est perfectio in tribus consistit scilicet in corpore voluntate et bone ut sit ante
Augustinus est perfectio in tribus consistit scilicet in corpore voluntate et bone ut sit arte.
Augustinum est perfectio in tribus consistit scilicet in corpore, voluntate et bone, ut sit arte-
ris alieni impendere corporale obsequium quod intelligitur per angariam mille
passuum sit bona, licet et voluntarium. Unde glosa addit et alia duo quoniam dum corpore
tum in seruitute redigitur, spiritu et anima id est bona et voluntate redigi est pacis. Et intelligitur
am hoc preceptum sit ad litteram observandum. Videtur Augustinus et habetur in glosa. Nec in ista
nec in suis sanctis inuenitur hoc esse factum. Unde exponit: vade non tam pedibus
quam paratus animo. Sed quibus cogit te seruire et solamen sibi impendere compassionis affectu
pacis esto multo plus impendere. Ita docet verus medicus illos quos ad salutem
pacis esto multo plus impendere contra ... ad salutem
egrotorum dirigit mansuete tollerare quod illi intulerint ex infirmitate. Nouiter sunt
Augustinum quod dominus tribus exemplis pacientiam seriosam insinuauit quia hoc modo impletur
perfecto. Et in hoc trio exemplo simpliciter duplum addit ut triplum compleatur. Unde glosa
terra ponit quia in hoc numero notatur perfectio ut qui hec impleuerit perfectam iusticiam se
hic nouerit. Subdit in hiis vindicta corpalis que fit ad correctionem que etiam
ipsa patet ad maiorem nec impedit corporalem mansuetudinem. Hec non creditur nisi cum
potestas ordine data est et sine ira ut pater de filio emendationem sumit. Ista nouissima
Augustinus in epistola ad Marcellinum quedam obiecit quod sit Christi doctrina reipublice nulla
ex parte conueniat. Videtur sunt ista precepta pacientie semper in cordis preparatione retinenda
ipsa beniuolentia ne reddatur malum pro malo semper in voluntate complendum est.
Et augustinus secundum quod omnia dicta de iniuriis pacienter sustinendis et in corpore et
in rebus dicta sunt maxime perfectis tempore ecclesie primitiue. Dicit enim ad apostolos loque-
batur quos in remissionem mundi missurus tanquam spirituales medicos ab infirmis fre-
neticis multa passuros quia erat in sanguine suo plantanda et debebat primos
impetus persecutorum sustinere. Congruum erat ut in bono consulit, vinceret ra-
biem tyrannorum, ut videret eorum inopinabile metus mansuetudine conuertens
ad fidem. Et sic hoc dictum est apostolis ita consulitur et aliis quo ad iniuriam pro-
priam, secus est de iniuria ciuitatis. Non per paciam maxime frangitur ira aduersa-
rii. Unde Ambrosius. Etiam inimicorum quam percutienti maxillam prebere. Nunc enim
impetus indignatus frangitur, ira sedatur et per paciam ille qui iniuriatur ad pe-
nitenciam reuocatur. Et quod hec dicta sunt apostolis et aliis aptioribus viris innuit
glosa dicens: Ita docet verus medicus quos ad salutem egrotorum dirigit man-
suete tollerare quod illi intulerint ex infirmitate. Et quia secundum glosam pax est omnia
tollerare nisi deus suffitiendum Quas sequitur Et qui petit ate etc. Dupeins

ut spiritualia ... cia ... cum ... e ... ceptura

postulus omo indiget dare possis vel de consilio tuo peteris aliter iuste possit. et hec e elemosina corporalis
Et si dest tibi facultas da affectu et bona voluntate sancto cum consilio et oro Si aut irronabilit petit dare
est ei vlud docendo eum de modo nobilitate sue petitionis et de ea iuste negationis ut non eum tamen
dimittas. et hec doctrina seu correctio est et apud iusticie et elemosina spualis Et si iste non
accipit illud quod petit melius tamen correctam accipit. Ita cum peteti te dabis cum non asseqr illud
quod petit dabis Vnde cum petenti inquit non eum peteti ut des quod dare iuste et honeste
potes
Secundum modo intelligendum est quod subdit Et volenti mutuari a mutuum accipere ab te ne auertaris ab eo
sed non mutuando vel mutuum differendo vel diminuendo mutua sibi si petit racionabilit vel non reddere
si petit irronabilit da mutuo hylarit hylarem enim datorem diligit deus. Et ex caritate pura
nichil inde sperans ut recipientis vel laborem, nec fructum nec quodcumque comodum ita quod propter istam
spem non dare mutuum si lex adeo possit inde metus sperare dampna te, non auertas nec in honore spem
mercedis figas. sed in deo quod tuo nullo fenore tibi reddet quod illo iubente fecisti sed dimittere nec aliena
voluntate alicuius ab eo quod petit quod nichil recepturus ad eo tuo rem que datur mutuo ille qui accipit
exoluat. quia tuo ex precepto dei fecisti aput illum qui hec iubet infructuosum esse non potest Augustinus
dicens ergo omni petenti te tribue. et volenti mutuum ne auertaris In duo genera beneficiorum completitur
vel cum beniuole damus vel tuo reddituro damus seu comodamus et ad utrumque promptus esse debemus
In utrisque enim generibus elemosine dato sed et mutuo tenentur omnibus petenti consuli subuenire. Ecce mirum
si ipse summus si misistis non misi in veritate esse videmus. Augustinus Si mirum postulamus
quod possimus largiamur ut ipsi id quod a deo petimus per deum meritis facilius impetrare pos-
simus. Crisostomus si eos qui nos petunt despiciamus qua fiducia deum nobis quod petimus prestare credimus
Iubemur enim per omnia religionem pietatis ac fidei custodire ut necessitate alicuius tribulacionis
quam prestare compatiens ne plus facultate quam fieri faciamus extantes vel futuris mercedis eternae
Crisostomus Et non solum de elemosinis hec intelligendum est sed et de pecunia que amicum defecit
i. de sapia et doctrina que non est petenti deneganda. quam auarum dedignitur possessorum
et in alios translata crescit et magis ditat auctorem. Ergo peteti da pro deo dist. licitas et
volenti etiam mutuari ate ut alios posse docebit tibi reddet a deo cum fenore nullo verumque
ergo pecunia scilicet corporalis et spiritualis est commendanda. sed ne talis sit usura spiritualis enim usura etc

ordinauit racionalem potum quo ad pacienciam in perpessione iniuriarum. Sic
ordinat eam quo ad subsistenciam in releuacionem egenorum hortando ad dandum
et ad mutuandum in quibus debet esse subsistencia. primo quo ad dandum 2o quo ad mu-
tuandum ibi Et volenti mutuari ne auertaris dicit ergo sic Omni petenti a te da omni
elemosinam si facultas assit Luce xi quod superest date. Vel da correccionem si ir-
racionabiliter petit unde glosa da rem vel correccionem Ista enim exponit omni petenti dabis et
si non illud quod petit sed melius tu iniuste petentem correxeris etc. da ergo etiam
da doctrinam corrigendo orando consulendo da cogitacionem compaciendo iniuriam
dimittendo. Sed queritur de quibus bonis intelligitur illud preceptum quod hic dicitur Omni
petenti a te da omni. Aut intelligitur de necessariis aut de superfluis. Videtur quod de necessariis quia
ubi dicitur Omni petenti a te dato omni Et Luce 6 Omni petenti te tribue si te
multo magis tua Quoniam necessaria. Et in psalmo dispersit dedit pauperibus dicitur
de viro iusto Si vero intelligitur de superfluis ergo diuites qui habent superflua multa
si non dant pauperibus petentibus peccant unde i Johannis 3o Qui habuerit substanciam mun-
di et viderit fratrem suum habere necessitatem et clauserit viscera sua ab eo quomodo caritas
manet in illo Et tamen queritur Quando diues dicitur peccare si non dat etiam
indigenti Item queritur de eo qui modicum habet Utrum obligetur ad illud preceptum. Ad
primum respondeo quod preceptum illud intelligitur de omnibus tam necessariis quam superfluis que ho-
neste et iuste dari possint sic dicit Glosa Honeste dico quia res possunt esse ita necessaria
pro statu persone vel pro vita persone quod non possit honeste dari. Iuste dico quia res a-
liena non potest dari iuste, et res superflua potest retineri iuste. Vel aut omnia super-
flua debent dari, et vel illa iniuste possessa possunt dari. necessaria vero quibus carere
non possumus non tenemur dare quia non possunt dari honeste Necessaria quibus carere possumus
in casu tenemur dare. Vel potest sic distingui Est aliquid superfluum persone et nature Aliquid
superfluum nature, in necessarium persone secundum statum suum et consuetudinem viuendi Aliquid necessarium
superfluum nature in necessarium persone secundum statum suum et consuetudinem viuendi Aliquid necessarium
utriusque. de primo datur elemosina sed De 2o In quo casu diues non dando peccat mortaliter
respondeo in duobus casibus primus est quando non dat indigenti posito in extrema necessitate et si
hoc dictat ei consciencia et si non dat peccat mortaliter unde Jo super id ad Ro 6 Si esurierit
inimicus tuus etc. Quicumque in extrema necessitate morientem et succurrere potest si non fecerit occidit eum
2us est cum non dat ullo indigenti sed non in ultima necessitate et si diues habet multa superflua
nec proponit melius dispensare ut ex his et si tunc non dat peccat mortaliter Et sic intelligitur
illud i Jo 3o Qui habuerit substanciam huius mundi Et Ecclesiastici 4 Elemosinam pauperis ne defraudes
reddere et debitum suum unde Ambrosius Cum non minus criminis sit habenti tollere quam qui potest
reddere et debitum suum unde Ambrosius Cum non minus criminis sit habenti tollere quam si possis
et habundans sis indigentibus denegare. Esurientium panis est quem tu detines Vi-
duarum indumentum quod tu recludis miserorum redempcio et absolucio pecunia quam
tu in terram fodis tot ergo bona facias iniuste quot bona posses prestare Ad 3m an ad-
dicitur preceptum obligetur pauperes Dicendum quod multiplex est donum. Primum est Deuteronomio 15 Precipio
tibi ut aperias manum tuam fratri tuo egeno et pauperi. 2m est donum compassionis sicut
in corde psalmo 78 Cum effunderis animam tuam. Et est donum verbi dulcis et consolatorii
in voce Ecclesiastici 28 Nonne ardorem refrigerabit ros Sic verbum melius quam datum Et
est donum obsequii in opere Exo 23 Si videris asinum inimici tui sub onere non pertransibis
sed leuabis cum eo. Ad primum non obligatur pauper sed ad tria ultima pro tempore et loco unde
glosa Si deest facultas da affectum verbo vel obsequio. Sequitur Et volenti
mutuari a te ne auertaris Volenti a te mutuari id est sub mutuo recipere ne auertaris
2m Glosam i ne alienes voluntatem quia iocundus homo qui miseretur et commodat Et ab
in glosa duo genera prestandi complectitur Vel enim beniuole damus vel redditurus commo-
damus

Dicit enim Augustinus diuicie vestre non sunt sed dei Omnibus eius dispensatores dicitur suarum nos voluit esse non dominos
da ergo et bene non vende Vendit qui laudes precis expectat Vendit qui beneficium retribuat Vendit qui pauperi
imperat Vendit qui vicissitudinem expectat Vendit qui non Christo vult ut donet

Hec fuit illa que obtulit Maria Magdalena Christo scilicet lacrimas compassionis capillos subieccionis oscula
obsecucionis unguentum consolacionis

Nota quod mutuum contrahitur tantum in hiis et huius rebus que consistunt in numero pondere vel mensura ut in hiis rebus que
dantur ad numerum ut quelibet moneta quam ipse dicitur pecunia numerata et que dantur ad pondus ut est aurum et argentum
et que ad mensuram ut granum oleum et vinum pro pretio

de donatione luce vi° Omni petenti te tribue. de accomodatione habet deut°
23. fratri absque usura id quo indiget accomodabis Et Eccl. 4 Rogatum tribulati
ne abiicias / et ne avertas faciem tuam a b egeno / Et ad Ro. 12. Necessitatibus sanctorum
communicantes Crisostomus dicit hic. deus vult mutuum dare Non in sub usuris / qui enim
dat sub usura videtur quasi facere dare / sed revera non dat sua / sed aliena tollit / videtur
succurrere paupertati / sed in maiorem mittit / solvit ab uno vinculo / sed pluribus ligat / Velut
e pecunia usuraria morsum aspidis / percussus enim ab aspide delectatus vadit in soporem
et per suavitatem soporis moritur venenum latens per omnia membra disseritur / Sic
qui sub usura accipit suo tempore quidem beneficium sentit / sed usura per omnes facultates
eius disserit / et totum in debitum convertit / et sicut fermentum totam massam corrumpit / et
convertit ad se / sic usura cum domum illius intrat / totam substantiam convertit in debitum /
Dubia — Hic possunt esse sex dubitationes prima utrum lex moysi omnem penam culpe primum penam
talionis Secunda utrum pene talionis per legem evangelicam sit remota / Tercia utrum sine
peccato possit quis iniuriam vel illatam repellere Quarta est quis sine peccato possit rem suam
in iudicio repetere / Quinta est sine peccato quis possit petenti rem quam petit denegare /
Sexta est sine peccato quis possit de pecunia mutuata aliquam commoditatem recipere Ad
primam est dicendum Et sicut dicit augustinus 21 de civitate dei / tullius viii genera penarum in lege fu-
isse scribit / dampnum / vincula / verbera / talionem / ignominiam / exilium / mortem / et
servitutem / Nam pena dampni inferebatur pro culpa furti / unde dicitur Exo. 22 Si quis
furatus fuerit bovem aut ovem et occiderit seu vendiderit / quinque boves pro uno bove
et quatuor oves pro una ove restituat Et quia ut dicit glossa boves quinque utilites
facit / et oves quatuor Et si illud quod furabatur vivum inveniebatur reddebat du-
plum / quia possibile erat quod nolebat reddere / Pena vero carceris inferebatur pro peccato
cuius pena non erat taxata in lege sic legitur Numeri 15 Cum filii israel quendam
invenerunt hominem colligentem ligna in die sabbati quem recluserunt in carcerem donec
consuluerunt dominum que pena esset puniendus Pena autem verberum inferebatur secundum
arbitrium iudicum / ut qui iudicaret eum qui peccavit videbat esse dignum plagis / fa-
ciebant prosterne eum ante se et coram eis faciebat eum verberari / Sic scribitur deut°
25 / Pena autem talionis puniebantur illi qui inveniebantur alios percussisse vel
mutilasse aliquos in membris / et illi qui falsum testimonium dicebat contra proximum suum /
Pena vero ignominie et verecundie inferebatur illis qui nolebat accipere uxorem fratris
sui defuncti / Tunc enim mulier accipiebat calciamentum de pedibus eius et spuebat
in faciem eius Pena autem exilii puniebantur illi qui casuale committebat
homicidium per ignoranciam vel alio modo / tunc enim debebat stare in civitatibus
refugii usque ad mortem summi sacerdotis Mortis vero pena puniebantur illi qui
maledicebat patri vel matri ut patet levitici 20 / et qui erat filius protervus nolentes
se corrigere de luxuriis et comessationibus quibus vacabat ad preceptum patris immo
debebant enim tales a populo lapidari ut patet deut° 21 Sed pena servitutis in-
ferebatur illi qui nolebat uti beneficio legis Mandabat enim lex Exo. 20
ut servus empticius in septimo anno possit egredi liber a domino suo Si ergo nole-
bat stare et non uti beneficio legis / in perpetuum efficiebatur servus / Multis ergo
aliis penis puniebat lex moysi peccatores preter penam talionis Ad secundam
est dicendum / quod pena talionis fuit preceptum iudiciale congressum iudicis pro dispositione
status illius regnante sacerdotio levitico / Sed secundum apostolum ad hebreos vii / translato
illo sacerdotio facta est translatio legis Unde amplius potestate illius legis

punire peccata tali pena

punire pcta tali pena no habet vim obligandi / Sed licitu e catholice de nouo p
dispositione status puti ppli statuere tale pena ce punienda pcta vt dicebat eiu
sa ca q 8. Et si quis obiicit crime aliem offeres se pbatu / obligat se ad tali
one si in pbatione defecerit / Igit quantu ad obligatione illius legis pena talio
nis e remota sic oia iudicialia No aut quantu ad potestate punitionum Et si dicitur
q xpus noue legis lator madauit no solu iniuria no ce vindicanda / verum et
non esse repellenda Vnde Augus dicit notabiliter ce dcm Nolite resistere ad iniurias ma
lu / in ipsius dicit salvator nolite reddere malu pro malo / ut no solu repedat quod
tibi fuerat irrogatu / sz etia no resistat quin alud inrogetur / dicendu e xpus madauit
vindictam no ce appetenda livore et libidine vindicte Quod et lex moysi madabat
sic dicit Glo sup illo verbo leuitici 20 Non queras vltione nec memor eris vindicte
ciuiu tuorum / quod tam pharisei male intelligendo legem dicebant eis licere Sed no
mandauit iniuria no ce vindicanda amore iustitie / vel ppter correptione peccantium
Vel dicendu q xpus istud madatu de relaxatione iniurie no fecit omnibus / sed
aplis quos missurus erat inter gentes / sic medicos inter freneticos Vnde Augus
dicit qui eos quos multu diligunt puant a puris vel freneticis / aquibus multa pati
untur / et si eorum salus illud exigat pbent se ut plura alia paciantur / Sic dus me
dicus aiarum noluit ut sui discipuli eorum quorum saluti consulebant / imbecillitates et
impbitates atque omnia tollerabant Ad tertium e dicendu / q zm Augus exempla passione
de supportando iniuria illata no melius quam a duo nro ihesu xpo et eius aplis
accipere possumus / planu e aut eu salvator cu percussus fuisset in vna maxillam p
hibuit alteram sz ait / Si ma
le locutus sum testimoniu phibe de malo / si aut bene cur me cedis / paulus aut
apls cu princeps sacerdotum madaret iniuria acti 23 ut percuteret os eius / dixit
percuciat te deus paries dealbate / qui sedens zm lege iudicas et contra legem iubes
me percuti / Et cum audiuit per nepote sui xl viros coniuratos fecisse se non
gustaturos nec bibituros donec interficerent eu / iuuocato adiutorio tribuni / eu
armatis progressus e ad alia ciuitate / ut si forte inuadissent in illos sceleratos vi
tos / paulus in effusione sanguinis corpus sui cumens agnosceret Sic exponit Augus
et po 23 ca q 1 Sic intelligenda sunt omnia ista verba que salvator ibi ponit
tam de ablatione tunice vel vestimenti et angariatione
sicut eciam de percussione maxille quin de ablatione tunice vel vestimenti et angariatione
sz preparatu eorum / no solu sz executione operum / sm Augus vt homo sit paratus in aio oia
dimittere que violenter ab eo tolli possunt tam res exteriores quam corporalem vita antequam
caritate erga deu et proximu amittat / qua nullus inuitus perdere potest / quam et ipse salvator
fecit / et ppter caritate quam erga nos habuit / paratus fuit no solu percuti in maxilla ymo
in toto corpore crucifigi Secundu eni regulam Augu primo li de libero ar ca 7o Omnia que
nob inuitis auferri possunt / que sine ca nra perdere possumus dimittenda et contempnenda sunt
Caritas vo et virtutes aie / quia nob inuitis auferri no possunt / nec sine culpa nra ipas
perdere possumus dimittende no sunt nec contempnende Sed quid dicemus / si homo vellet me inter
ficere et corporalem vita auferre / possumne sine pcto eu occidere Ad hoc rndet Augus primo li
de li ar dicens Hoc licere sm lege / qz lex ciuilis que in male facientis motibus hoium
cohercendis ne maiora mala fiant dedit in tali casu licentia / no tam cogit me /
vt volente me occidere occidam / sz in mea ptate relinquit Ideo concludit ibi Ex lege i
tulpata / et iusta existente / quoniam homines occidentes nolentes occidi sine culpa ce queat non
video Et subdit lege quidem no reprehendo que tales interfectores pmittit interfici
sz quo pacto homines interfectores defenda no inuenio Videtur ergo Augus sentire ibi q pa
re volente me occidere sine pcto facere no possum / quantumcumque lex que hoc permittit sit i
maculata et iusta / qz pmittit hoc minus malu ne maius malu fiat Dicendu

est ergo quod ex caritate teneor diligere proximum meum. Verum quia in caritate est ordo, plus
et magis ex ordine caritatis teneor diligere me quam proximum. Si ergo video quod vitam
proximi volentis me occidere et vitam meam non possum servare, tamen vitam meam teneor
ex caritate servare et non perdere vitam eius non obstante quod lex hoc concedat. Sed si sit inevi-
tabiliter eveniat quod vita proximi necessario est vite mee destructiva, nec eam servare possum,
tamen conservationis vite mee servata in caritate ex ipso caritatis ordine possum perimere
vitam eius, ex quo inevitabiliter sua cum mea servari non potest. Et ista est determinatio
Augustini. Et ponitur 23 q. 5 ubi dicit quod nihil refert cum homo ab homine occiditur utrum fiat
nocendi cupiditate aut iniuste aliquid auferendi, sicut fit ab inimico vel a latrone,
aut obediendi vel placendi necessitate, sicut a iudice vel carnifice, aut evadendi
et subveniendi sibi necessitate, sicut a viatore interimitur latro et hostis a milite, et
aliquando qui causa mortis fuit magis est in culpa quam ille qui interficit vel occidit.
Ad 4m est dicendum quod repetere sua iterum in iudicio aliquando est licitum, primo propter malorum
reprehensionem, 2o propter bonorum sustentationem, 3o propter iniustitie obstinatorum. Nam repetere quod
suum est debitum iustitie est quia nunquam potest esse iniustus possessor rei aliene. Sed secundum 3m veritatis
vite, veritatis doctrine, iustitie, etiam propter scandalum dimittenda non sunt. In modo
tamen repetendi possit esse peccatum, ut si quis rem petit cum lite et contentione et cum frau-
de et prevaricatione, et coram iudice infideli, consilio enim motus ... Christus salvator noster
prohibet iudicio esse contendendum. Non enim dixit qui voluerit rem tuam simpliciter
accipere dimittas eum, sed si quis in iudicio contendere et tunicam tollere, antequam contendas
dimitte ei et tunicam vel vestimentum. Ad 5am est dicendum quod hic est necessaria duplex distinctio,
una ex parte petentis, puta quod petens rationabiliter petat. Tunc enim secundum Augustinum rationabiliter
petitur quando quod petitur est necessarium petenti et non nocet sibi nec alii. Quia si indigens
et peteret fornicari vel pecuniam ut noceret alii, sic irrationabiliter peteret, dicendum esset
et non accipies eo quod male petas. Sed ex parte illius a quo petitur dicendum est quod vel
petitur sibi quod est necessarium sue nature et conditioni persone, et tunc non tenetur dare, vel quod est necessarium
persone conditioni sed non nature, et secundum conscientiam dare, vel est superfluum nature et conditioni persone, et
sic dummodo non impediat melius dispensare supposita ydoneitate petentis, dare tenetur
ex debito nature et fraudatur pauper suo debito si negatur sibi quod petit. Ista continentur
que dicta sunt. Ad 6am est dicendum quod quod pro tanto videtur esse dubia quia quibus
tenetur ex iure et caritate sue ydemptitatem consule et providere. Planum est autem
quod mutuantem quamquam contingit ex pecunia vel re mutuata dampnificari, et in-
gratitudo magna videtur quod recompensatio non fiat illi a quo beneficium recepit. Preterea
cum ex mutuo illo non efficiatur peioris conditionis quam esset antequam mutuaret. Et
planum est quod ante licebat ei aliquod donum et aliquam commoditatem recipere a suo
amico, vel cui pecuniam vel rem aliquam commodavit. Secundo est ergo quod de pecunia et
de omni re cuius usus non separatur a substantia eius et cuius usus consumptio est rei substantie
rei sic contingit de vino et pane et aliis huiusmodi, ex pacto tacito vel expresso non potest aliquid
accipi quod possit pecunia mensurari sine peccato, quia si mutuans pecuniam vel rem aliquam,
ut ex pacto tacito vel expresso aliquid accipiat quod possit mensurari pecunia, non
est aliud quam mutuare sub usuris, sicut Crisostomus dicit. Et dico ex pacto tacito vel expres-
so quia sine pacto intentione tacite vel expresse gratis donum aliquod recipere potest. Quod
forte antequam mutuaret dampnificatus ... cum quod mutuans ... sine peccato
potest in pactum deducere, quia sic non vendidit usum rei vel pecunie mutuate, sed dampnum
suum quod ex hoc incurrit vitat, et forte mutuum recipiens maius dampnum vitat
quam recompensatio sit dampnum mutuantis. Unde cum sua utilitate potest recompensare
dampnum quod sequitur ex lucro quod facit forte cum pecunia vel cum re quam mutuat

Supercis dicunt iniuria consentibus non est perfectum ad plenum reddi et patiente qui dicit
iniuria consentibus concedentem et habentem esse per consensum quia ergo iuste consenciunt
sine celebrare ideo addit debentes et fratres dati de precepti de dilectione quam equaliter
inde

quia illud lucrum nodum habet et est mutuum accipe lucrum de re que non est
sua nec in eius potestate dico similiter quod pro ultima mensura quod non mutua a ma-
nu sit labe non talia consueta sunt pro ultima mensura in pactum tacitum vel expressum
pro pretio vel re mutuata sed pro dono deduci non possunt benivolentia ob amorem
amicitia pro recompensatione licite mutuatur mercede pro quod talia sunt voluntaria
non pro ultima mensurat nec ingratus mutuans vero vel pro penam mutuat dato quod rem
quam mutuat recipiat quod deus recompensat cum ex precepto mutuatur Unde dicit
Augustinus et salvator ideo dixit volentem mutuum accipere ne avertas ut deus non
sit redditurus ex quo ipse reddit quod non ex precepto dei facis in signum necessarium esse oportet
Audistis quod dictum est antiquis diliges proximum tuum et o-
dio habebis inimicum tuum Ego autem dico vobis diligite inimicos
vestros et benefacite hiis qui oderunt vos et orate pro persequentibus
vos et calumpniantibus vos ut sitis filii patris vestri qui in celis est qui solem
suum facit oriri super bonos et malos et pluit super iustos et iniustos
si enim diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis nonne et
publicani hoc faciunt et si salutaveritis fratres vestros tantum quid am-
plius facitis nonne ethnici hoc faciunt Estote ergo vos perfecti sicut
et pater vester celestis perfectus est Superius dominus ordinavit virum
rationalem primo quo ad patientiam in perpessione iniuriarum 2o quo ad beneficen-
tiam in relevatione egenorum nunc vero quo ad caritatem in dilectione inimicorum Ubi nota
4 primo repetitio imperfecta mandati legis 2o explanatio contrarie perfectionis ibi ego
autem dico vobis 3o persuasio cum dicit ut sitis filii 4to promissarum perfectionum conclusio
ibi Estote ergo perfecti Secundum Glosam hic ponitur adimpletio precepti de dilectione que
ultimo ponitur sic dicit Glosa hic quod caritas est cumulus perfectionis et ideo vltio po-
nitur ultimo sicut dicit Apostolus ad Gal 5to Omnis lex in uno sermone impletur diliges proximum tuum sicut te ipsum
et ad Ro 13 plenitudo legis est dilectio Nondum plenius quod nomine Empe-
docles asserunt quod totus mundus amicitia vel inimicitia vel concordia sive discor-
dia regitur Horum primum scilicet amicitiam et concordiam dicebat esse causam generationis et gau-
dia regitur Nam corpora mixta sive elementata non possunt generari nisi ele-
mentis quod in istis inferioribus corpora mixta sive elementata non possunt generari nisi ele-
meta que per se sunt contraria conveniat et concordet in ipsam mixtionem et quamdiu
generata sunt ex quatuor elementis tamdiu conservantur quamdiu manet in eis ipsorum
elementorum armonia sive concordia Secundum vero scilicet inimicitiam sive discordiam dice-
bat esse causam corruptionis et destructionis unde in corporibus supercelestibus ubi non est
discordia eo quod non sunt composita ex quatuor invenitur incorruptio et perpetuitas sed
ista inferiora in quibus est discordia et contrarietas propter illam contrarietatem tendunt ad corruptionem
et destructionem dicit de ista opinione Empedoclis pertractat Aristoteles primo de ge-
neratione et corruptione Hoc autem dictum Empedoclis non solum in naturalibus sed
etiam in spiritualibus videtur habere locum quod tota vita et conservatio in esse spirituali attribuitur
amicitie et caritati et econtrario mors et corruptio anime dicitur adesse quod attribuitur
inimicitie sive privationi caritatis ideo 1 Jo 3 dicitur Nos scimus quoniam translati sumus de
morte ad vitam quoniam diligimus fratres et hoc quo ad primum qui non diligit scilicet fratrem
manet in morte quo ad 2m ideo dominus in presenti evangelio inducit nos ad re-
cedendum a inimicitiam et tendamus ad caritatem conservationem et expellet omnem inimicitiam sive
discordiam ut in vita gratie possemus permanere et tandem vitam glorie feliciter obtinere

[illegible] [interlinear and upper-margin notes in a later, cramped hand: ... amalech ...]

Primo ergo dicit sic: Audistis quia dictum est antiquis: Diliges proximum tuum, hoc est secundum legem. Secundo dicit: Audistis secundum legem: Diliges proximum tuum, id est amicum tuum, affectu et effectu. Affectu sicut ligat omnes, effectu sicut ligatos ... propter se et loco. Et odio habebis inimicum tuum. Istud in lege scriptum non est, sed traditio scribarum qui hoc addebant, quia ex quo dicitur: Diliges proximum seu amicum tuum, ideo ipsi arguebant a contrario sensu: ergo odio habebis inimicum tuum. Hoc colligebant primo ex Exodi 23, ubi dicitur: inimicis eorum ... et ... non facies opera eorum, sed destrues eos et confringes statuas eorum. Secundo colligebant hoc ex Deuteronomio 7, ubi dicitur: Non inibis foedus cum eis, nec misereberis eorum, nec sociabis cum eis coniugia. Tertio colligebant hoc ex libris Regum, et signanter 1 Regum 15, ubi habetur quod dominus praecepit Saul regi per Samuelem ut penitus deleret universa quae erant Amalech, ut parceret hominibus nec omnibus ... Et quia Saul non delevit universa quae erant Amalech contra praeceptum domini, ideo perdidit regnum et proiectus erat a facie domini. Quarto colligebant hoc ex libro psalmorum, ubi propheta dicit in persona domini: Inimicos odio habui. Si ergo odit inimicos suos deus, tunc tradebant scribae: et nos debemus odire inimicos nostros. Sed sciendum quod haec traditio scribarum irrationabilis fuit, eo quod debemus diligere inimicos nostros quo ad naturam quae bona est, non quo ad culpam quae mala est. Unde dicit Augustinus contra Faustum: Recta est ut habeamus odio inimicum propter id quod in eo malum est, id est propter iniquitatem, et diligamus inimicum propter id quod in eo bonum est, scilicet propter naturam rationalem, quia ad similitudinem dei creata est. Et sic patet quod inimicus quo ad aliquid odiendus est et quo ad aliquid diligendus est. Sed contra: difficile est diligere inimicum, immo videtur esse contra naturam illum diligere qui optat michi malum et pro posse infert iniurias. Videte Augustinum tractatu de concordia fratrum: Aliud est ira et aliud est odium. Iratus est pater filio, sed non odit; irascitur amando ut corrigat. In comparatione odii ira est festuca, sed festuca nutrita trabs erit; si evelles et abicies, nulla erit. Docet ergo Christus nos diligere inimicos, ne ex festuca fiat trabs, ne ex scintilla fiat ignis, et ne ex vita mors oriatur, quia qui odit fratrem suum homicida est, 1 Johannis 3. Super quo dicit Augustinus: Gladium non eduxisti, vulnus in carne non fecisti, corporis plagam non inflixisti, sed solo odio proximum interfecisti, et homicidii reus es ante oculos dei. Cui concordat Crisostomus dicens: Odium est ... tenebrarum, et ubicumque insederit foedat pulchritudinem sanitatis. Ergo non tantum propter inimicos iubet nos Christus inimicos diligere, sed etiam ut a nobis ipsis quod malum est repellamus. Unde si oderis inimicum, plus tibi nocuisti in anima quam ille tibi in corpore. Si autem peperceris inimico, tibi amplius pepercisti; et si tu benefeceris illi, tibi amplius profuisti. Unde nemo potest se excusare de dilectione inimicorum. Unde secundum Augustinum haec ... dilectionis inimicorum non de cellario sed de corde promatur. Tandem secundum Augustinum dilectio est duplex, scilicet interior et exterior, vel affectualis et effectualis. De prima dicitur Johannis 13: Mandatum novum do vobis ut diligatis invicem etc. De secunda ibidem: Maiorem caritatem nemo habet. Prima praecipitur omnibus etiam imperfectis, et semper quilibet imperfectus tenetur dimittere rancorem, et ab illa nullus potest se excusare. Sed secunda, scilicet effectualis, illa praecipitur tantum perfectis, qui non tantum rancorem cordis tenentur dimittere, sed etiam beneficia exhibere. Infirmis autem et imperfectis ... praesidere ... nisi ... beneficia ... Dicis autem in parte ... quod perfectum est docet. Ideo dicit: Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros. Ubi haec ... Primo ponit de ...

Hic subditur explanatio veritatis praeceptionis in qua docet inimicos diligere, et hoc triplex ... triplicem ... Primo affectu cordis cum dicit: Diligite. Secundo effectu operis cum subdit: Benefacite. Tertio verbo orationis cum addit: et orate ... perfectionem ... non enim potest sed secundum plures modos quomodo corde ore et opere.

[left margin:] ... scripturis colligebant ... quod ... non ... inimicos ... [illegible] ... pro illo tempore

[left margin, lower:] non est dilectio ... perfecta

quia omnia a deo dilecta a nobis diligenda sunt non tantum filii sed etiam canes
non tantum agri et segetes, sed etiam spine et vepres. Secundo propter ipsos met inimicos quia
filii dei sunt sicut et nos et quia fratres nostri sunt licet infirmi, et ideo magis indiget
diligi in effectu. Tertio propter nosmet ipsos, quia deus faber est, et ipsi malleus
sive lima unde ipsa removet a nobis rubiginem peccatorum, et sic intellige per
sive lima. Unde ipsa removet a nobis rubiginem peccatorum, que multum desinit ad delectorum peccatorum. Sed quia
attendes sed per patientiam, que multum deservit ad deletionem peccatorum. Crisostomus de hoc dat racionem dicens. Volens diligere
inimicos primum est ad inimicorum dilectionem. Si iniuriam pateris noli iniuriam putare aspicere
inimicum tuum volens inimicum diligere. Si iniuriam pateris noli iniuriam putare aspicere
seu maxime ponderare, sed considera gloriam quam pro mercede in iudicio consecuturus
es. Concordat Augustinus de inimici dilectione dicens Noli iniuriam putare aut dampnum
primus maxime ponderare, sed gloriam futuram et lucrum paciencie, si ea que inimici sustinueris
Sed utrum
illius eius totum videtur difficile quam retributorem non sperat futuri iudicii. Sed utrum
diligere inimicum sit consilium vel preceptum. Videtur quod sit preceptum, quia dicit Ambrosius et habetur
in glosa super Luce VI non sufficit inimicos non odisse, sed ad hoc valet quam nam non est
preceptum diligere, ergo diligere inimicos preceptum est. Item Augustinus super 1a 22. Diligens proximum
tuum sicut teipsum, nomine proximi omnis homo intelligitur ergo inimicus. Sed videtur quod sit consilium, Luce
vio glosa, diligite inimicos vestros hoc perfectum est, hoc perfectum est non imperfectum. ergo consilium non
preceptum. Item Ambrosius, Sic etiam non lacte nutriuntur, sed validiori cibo caritatis
roboratur. Dicendum quod aliquid considerandum est in inimico quod nec est diligendum ex necessitate precepti
ti, nec ex perfectione consilii. Ipsa natura inimicitia qua nobis inimicus inimicatur non est
aliqua dilectione diligenda, quia ipsa sit viciosa et mala. Si diligeremus inimicum ut vicium
diligeremus malum et vicium quod facere non debemus. Ideo vituperando Ioab, David dicebat 2
Regum 19, diligis odientes te, et odio habentes diligentes te. Aliquid vero est in eo quod est
diligendum ex necessitate precepti non tamen ex perfectione consilii. Est enim inimicus incipiens sicut eiusdem speciei
et nec particeps eiusdem beatitudinis cuius nos sumus. Unde non debemus eum excludere a dilectione
qua inimicos proximos diligimus, et non acceptare aliquid in animo nostro contrarium talis
dilectionis qua proximos diligimus, et optamus nobis et eis beatitudinem eternam, et habere
preparatum in animo subveniendi eis in necessitatis articulo. Sic est optimum est de necessitate precepti. Sed
aliquid considerandum est in ipso quod est diligendum solum ex perfectione consilii, non habere animum sic
extensum et sic inflammatum ut actualiter homo moveatur in dilectione inimici, et inimicorum
subiectorum, et preter necessitatis articulum hoc est solum de perfectione consilii, non de necessitate precepti.
talis enim specialis qua quis singulariter fertur in dilectione inimici, incidio procedit, ex fer-
vore amoris divini, quia non est in ipso inimico quod trahat principaliter ad eius dilectionem et
subvencionem, nec impensum beneficium nec amoris carnalis vinculum, nisi solus amor
dei qui quanto maior est in aliquo tanto plus inclinat in dilectionem. Unde dicit Gregorius
quod ille veraciter et perfecte caritatem habet qui amicum diligit in deo, et inimicum propter deum
Vel sic. Est dilectio affectus et effectus simul, et est dilectio affectus tantum, dilectio
affectus id est interiori, omnibus precipitur diligere inimicum, dilectio effectus, hoc est per
beneficencia, in perfectis et infirmis est consilium, perfectis debitum est, sed contra in et cum
aliquos debitum precepti. Vel diligere in affectu aliquis est preceptum, hoc est quod faveat
et promoveat ad vitam eternam. In effectu potest esse dupliciter, aut quamvis se offert
tempus oportunitas, aut cum incumbit necessitas. Si loquimur de exhibicione operis ex-
terioris generaliter cum se offert tempus oportunitas sic diligere inimicos effectu est cumulus
perfectionis. Si autem loquimur de exhibicione operis cum incumbit necessitas sic diligere

inimicis in effectu est generalis et necessarie obligationis quia si quis videt proximum suum
sine amicum sive inimicum necessitatem habere et claudit viscera sua ab eo quomodo caritas
dei amplius non est caritas dei in eo Et sunt intelligende iste auctoritates secundum Bernardum de
dilectione dei (?) adiectis te iacere sub ... non pensibus sed sublevabis cum eo Exo 23 Si vi-
deris asinum inimici tui ... Ro 12 Si esurierit inimicus tuus ciba illum Sic ergo diligere inimicum effectu communis ... iste pure
e alio modo perfectionis Ad ... Ambrosius quod dicitur super naturam humanam e diligere inimicum
... quia ... dicitur quia natura non movet nisi ad diligendum amicum tamen natura est susceptibilis
gratie cum qua potest diligere inimicum et ita non est impossibile Nota quod affectio
inimici percipitur duobus modis Primo si de malo eius non letatur aliquis sed potius tristatur
de eo Job 31 Si gavisus sum ad ruinam eius qui me oderat De 20 exemplum de
david qui audita morte Saul persecutoris sui non leticiam audivit sed magnum
planctum fecit 2 Regum 1 Et tamen sciebat quod debebat esse rex post eum et postea in Regno
16 Secundo si de bono ipsius non tristatur sed gaudet quia si doleret de bonis ipsius spiritualibus
esset dyabolicum quia talia bona ut tales bonitatis faciunt homines dignos bonis De bonis et
temporalibus dato quod hanc ea esset ipsis indignus non tamen propter hoc debet homo dolere quod ille
sic ... quia talia si indignus adveniat ex iusta dei ordinatione proveniunt vel
ad ipsorum correctionem vel ad dampnationem Sed quia dilecto beneficiis nutritur sic ignis li-
gnis fovetur et conservatur ideo dominus subiungit Benefacite hiis qui oderunt vos Et hoc
triplicer primo parcendo quia per hoc consequitur venia peccatorum Luce 6 dimittite et di-
mittetur vobis 2o ex necessitate subveniendo et maxime cum alteri gratitati beneficium
impediunt inimicos excludere non debemus quia hoc spectat ad humane condicionem Unde
Apostolus Ro 12 Si esurierit inimicus tuus ciba illum si sitit potum da illi 3o fa-
miliaritatem exhybendo et si non in speciali tamen in generali ut si contingit salutationem
aliam multitudini exhybere tunc inimicus specialiter excludi non debet Ro 12 Noli vinci
a malo sed vince in bono malum Debemus autem inimicis benefacere sed N. Gor propter
tria primo propter nature conformitatem quia homines sunt Ysa 58 Carnem tuam ne despexeris
Secundo propter propriam utilitatem Crisostomus Si bene feceris inimico tibi amplius proficis 3o propter divinam
imitationem Quomodo noli negare quod deus illi negat Sunt salvator noster secundum
Augustinum In cruce manus extendit ad dexteram et sinistram ut bona opera et pietatis
obsequia tam ad amicos quam ad inimicos extendamus tum quia ipsi sunt lima sine
malei quibus removetur rubigo et solvuntur debita peccatorum Nota Crisostomus ponit
ix gradus secundum accessum ad perfectionem istius mandati Primus est ne quis ad ledendum
prior veniat 2us est ut non amplius inferat quam a ledente sustinuit 3us ne lesus faciat
illa que passus est sed quiescit 4us est ut seipsum ad iniuria sustinendam prebeat 5us est
ut etiam ad maiora se prebeat quam aliquis inferat 6us non odisse eum a quo patitur
7mus est diligere ledentem 8us est beneficium ledenti libenter impendere 9us est deum pro
adversariis orare Unde ... Sed contra videtur quod prophete et etiam apostoli hoc mandatum
licet non impleverunt quia inimicis multociens imprecando maledixerunt Ut david qui ait fiat
mensa eorum coram ipsis in laqueum etc Et Je xi legitur quod propheta imprecabatur inimicis
dicens Tu autem domine sabaoth qui iudicas iuste et probas renes et corda videam
ultionem tuam ex eis Similiter paulus apostolus 2 Thi 4 ubi imprecabatur Alexandro
Erario dicens Alexander multa mala mihi ostendit reddet illi dominus secundum opera eius Et plures
alii sancti Item Apocalipsis 6 legimus martires orare ut vindicetur Respondetur quod prophete et
talia que ad imprecationem sonant non imprecando sed predicendo dixerunt Similiter dicitur de
paulo qui non imprecabatur Alexandro apostate quia non dixit reddat illi dominus quod est

quis sit blasphemus
... distinctio
...
...

vbiu imp̄tantes sed reddet quod e vbiu p̄mittant De eo aut q̄ mīcis condiāz
exp̄etit Rn̄ q̄ sc̄i mīcis h̄c no dicit penā malis optādo vl in ea delectando
s̄ iustic aggratulando et volūtati dīuī se q̄formādo de cuīg impletone gaudet
sta eni sc̄i deo sūt q̄iūcti ut de omī volito dei gaudeāt et eciā de penis pa-
cientiū iniquiū sūt adeo volite p̄t̄mq letabit iust̄ cū vidit vindictā Jte
9 q 1 Cor 4 et 2 q 3 Aplūs Si quis fr̄ noiat int vos fornicator aut auarus et
cū huiusmodi nec cibū sumere et Ex quo videt̄ sequi q̄ mīcos possum odire Rn̄
ut dcm̄ e sup̄ Culpa odienda e no natā Sed q̄ aplus dicit fornicatores
et huiusmodi ee deuitādos h̄c no fecit ad eorū imp̄tacōes sed p̄ nāz correctōz
ut sc̄ ab homībz deuitati se rep̄hensibiles cognoscerent et eo citius con-
uerterent Vel 2m hug̃ dz dcm̄ pauli intelligi de deuitacōe uel segregatiōe
abortiua ul obstinatis in malo quos vitare e eis bn̄ facere q̄z per h̄c ad p̄maz
induret Patz ex iā dictis q̄ mīcis mīcis no tm̄ corpalia s̄ eciā sp̄ualia
bnficia impendere iubet Jdeo subdit Orate pro p̄sequentibz et calūpniantibz
vos ponit ergo h̄c dūs per ordinē tā vba sz diligite bnfacite et orate
p̄ p̄ist sz diligite iubet oppoim q̄t triplicē iniuriā sz cordis et manus et oris
p̄ p̄ist sz diligite iubet oppoim q̄tra odiū cordis 2m sz bnfacite q̄t iniuriā ma
nus sz orate q̄t iniuriā oris Orate ergo pro p̄sequentibz vos facto et calup-
niantibz vos sz vbo vel persequentibz vos sz in p̄sona et calūpniantibz vos i
infamantibus Calūpniator eni est q̄fla
gellantibus vos in aīa rebz ul in fama Vel 3o sc̄ Orate pro p̄sequentibz vos per ma-
nifestā iniuriā et calūpniantibz vos 2m apparentem iustiāz s̄ in occulta p̄uidentibz
iniuriā et calūpniantibz vos no q̄tenus et
fraudulentiā Ex quo p3 q̄ p̄secutores n̄ros et calūpniatores
vbis maledicimus s̄ orationibus vincimus Nlla eni de adūsario victoria melior
q̄ si t̄m̄s p̄ecibz q̄ntatis adiuuat Vn̄ Augg digius exaudiri p̄ mīcis orates
qui ergo pro inimicis orat no gēe exequit opus s̄ nē q̄z quilibet
s̄ pro nobis orare eni p̄ sc̄ orat no gēe exequit̄ opus s̄ nē q̄z quilibet
inclinat nālis adorandū p̄ se orare aut pro mīcis orat digne exau-
dit q̄z gr̄e opus exequit Item oraut̄ vtrū pro omībz mīcis sit orād
et videt q̄ no q̄z dicit̄ sn̄ excepcōe orate pro p̄sequentibz et calūpniantibz vos Oz
1 Jo vlto Est pctm̄ ad morte no pro illo dico ut roget quis Rn̄
sūt alia bnficia sīt oro g̃nalis que exhibet p̄ximis in cōi puta cū
quis orat pro omībz fidelibz ul pro toto p̄plo tales orōes exhibe mīcis
e de nāte p̄cepti q̄z si no exhiberent talia sig̃ dilectōnis hoc ptinet ad liuorem
vindicte Alie sūt orōes spales et sic orare spālit pro mīcis p̄fectionis est
et q̄silium Sed ad 1m qd dr Est pctm̄ ad morte et Rndet b Augg in lo cletrat
tato iuī dicēs Addendū e si tā scelerate mīcis p̄ssitate finierit hac vita q̄m
de quo mīcis pessime in hac vita q̄stituto no e vtiqz desperandū ut pro eo impedet
exorat De quo no desperat Jte q̄rit vtrū orare facere q̄t mīcos aliquo
sit licitū q̄ no q̄z dr Orate pro p̄sequentibz vos Jte ad Ro 12 bndicite et nolite
maledicere nlli malū pro malo reddētes Con nos legim̄ sc̄os orare fecisse q̄
mīcos no ut corrigerent̄ s̄ ut destruerent̄ Vn̄ in ps̄a disp̄ge illos in v̄tute tua
Jte Helias rogauit ut ignis descenderet de celo qui q̄sumeret duos p̄ncipes q̄n-
quagenarios 4 Rz 1o Jte Apoc 6 Martires orat q̄ mīcos dicētes Vsqz quo dñe
no vindicas sanguinem nrm̄ Rndeo s̄m Augm̄ in simone dñi in mōte Ex sc̄is

Ex q̄ m̄ de t p̄ orōe suffr̄ p̄o 2 steph̄ logudētz idē accusari valet

Dn~

Dn~

non quia ipsos homines orant sed quia rogando pctm hominis non quia personam sed quia vitia ut est
veritatis quia qui orat pro inimicis suis orat qui sanabiles sunt et qui illos orant
quod insanabiles sunt et volunt Et sciendum quia deus puniendo illos non est malivolus
torter sed iustissimus ordinator (et per hoc solvitur obiectio) Item quia videtur utique male-
dictio sine sit licitum et videtur quia dominus maledixit civitatibus que noluerunt recipe-
re verbum suum infra xi Ve tibi Corozaim ve tibi Bethsaida Item maledixit apostolus
summo sacerdoti Actuum xxiii percuciet te deus paries dealbate Item propheta legitur
maledixisse et optasse malum ut est id fiat mensa eorum in laqueum et illud
fiat filii eius orphani Sed opponitur dicit hic salvator quia orando et benefaciendo
inimicis Et ad ista respondet beatus Augustinus in sermone domini in monte quod ista que sunt dicta in sacra
scriptura per modum imprecationis non sunt dicta optative sed predictive Unde dicit beatus
Augustinus sic quod talia dicta sunt per imprecationem quid esset futurum non optantis voto sed
spiritu providentis Et sequitur Unde in verbis domini et apostoli non inveniuntur quod opta-
verunt sed quod predixerunt Cum enim dominus ait Ve tibi Corozaim etc non aliud so-
nat quam aliquid mali ei venturum merito infidelitatis quod futurum dominus non ma-
livolentia sed divinitate cernebat Similiter dixit apostolus percuciet te deus paries de-
albate non dixit percuciat Sed ad ista que videntur in optionem sonare et non in pre-
dicationem ut est illud fiat mensa eorum in laqueum et illud fiat filii eius orphani
Respondet Augustinus quod etiam dicuntur per predicationem communiter videantur dici per imprecationem Unde
dicit in sermone domini in monte Solent prophete maxime figura imprecationis imprecantis
futura predicere sic figura preteriti temporis ea que ventura erant cecinerunt sicut est illud Quare
fremuerunt gentes non dixit quare fremunt gentes Sed quia ista solutio obicitur
Videtur quod talia possunt imprecari animo optantis quia nos debemus voluntates nostras con-
formare voluntati divine sed sic dicitur Eccli xii Altissimus odio habet peccatores et impiis
reddet vindictam sed odio habere nichil aliud est quam malum optare ergo et nos
possumus impiis malum optare et ita animo optantis malum imprecari seu dicere Similiter
etiam dicit propheta Iniquos odio habui ergo malum eis optabat et animo optantis dice-
bat fiat mensa eorum in laqueum Respondeo In peccatore sunt consideranda duo vitium
et natura Deus ergo in peccatoribus odio habet vitium non naturam quam ipse naturam fecit non
vitium Secundum quod dicitur Sapie xi Nichil odisti eorum que fecisti Ad aliud similiter
dicitur in glossa super illud Iniquos odio habui Glossa natura quam deus creavit in omni-
bus est diligenda et admiranda iniquitas autem odienda et disperdenda Sunt
ergo diligendi qui perficiuntur universaliter inquantum homines et odiendi quia mali Ad
2m videtur quod prophetarent apostoli hoc perfectionis consilium non implenerunt eo quod inimicis
suis sepe maledixerunt Respondeo hominum instantie habetur immediate supra tertio illud pre-
posito Eccli i Benefacite hiis qui oderunt etc que in ea habet inserenda est Et ne autem
videatur dilectionem inimicis exhibitam fore rem nimis difficilem similiter beneficentiam
eis impensam et orationem pro eis factam fore nimis onerosam Salvator noster
magnitudinem premii immediate subiungit dicens Ut sitis filii patris vestri qui in celis est
id est in sanctis per gratiam qui celi dicuntur vel qui intellectus est Quadrantem intellectualis
est dicitur quia in eis maxime relucet eius sapientia . bonitas . et potentia, potentia
in magnitudine sapientia in pulcritudine bonitas in gubernatione earundem Ut
sitis filii istius patris per imitationem paterne nobilitatis et per spem possidende
hereditatis q. d. Quamvis predicta difficilia sint sunt tamen valde meritoria

ut sitis filii per filiationem imitationis per gratiam adoptionis per educationem per hereditatis
adoptionem ... ut filii dei ... ut sitis filii ...
... beda ...
... filios ... filios ...
... attenta ... filii dei ... adeo ...
... repleamur

Si ergo cumulantur multa cumulabimus et premia. Habet namque premium invenire pot
in adversitates diffusa dilectio quam si adoptiva ad unigeniti habet non filiatio et heredi-
tas eterna subsequatur. Unde apostolus Ro. viii: Ipse enim spiritus testimonium reddet
spiritui nostro quod sumus filii dei, si autem filii et heredes. Filii autem assimilari debent pa-
rentibus. Unde Ecc. Filii carnales frequenter assimilantur moribus parentum vel in spe-
ciebus vel in loquela aut in aliquo alio corporis signo. Filii autem spirituales in sanctitate.
Filii carnales si similes non fuerint nullatenus inde consequuntur vituperium, neque si similes fuerint
aliquam exinde merentur laudem, quia non est in potestate eorum corpora figurare. Sed
spirituales filii si deo similes non fuerint, culpa eorum est eo quod preter similitudinem per di-
vinam spiritualem filii, si deo similes non fuerint, culpa eorum est eo quod preter similitudinem perdi-
derunt. Creavit enim deus hominem ad ymaginem et similitudinem suam, et dedit hec
bus potestate filios dei fieri Jo. 1°. Ut ergo deus preter nostra beneficia exhibet peccatori-
bus, sic nos ei assimilare debemus. Innuit nobis beneficia exhibendo quod ait deus peccatori-
bus beneficia exhibeat, patet quod scriptum est in evangelio: Qui solem suum facit oriri super bonos
et malos et pluit super iustos et iniustos. Ubi sciendum quod deus non solem
et pluviam et alia beneficia dat propter bonos sed non excludit malos, ne
desperent et se reputent dampnandos. Et econverso mala que deus infert vel permit-
tit infert propter malos sed non excludit bonos, ne electos se reputent et mani-
festa extollantur. Sed sic mala non nocent bonis sicut nec bona prosunt malis.
Quod enim sol facit terre hoc prosperitas facit malis, quia deserunt et dissolvunt.
Bonos vero corroborat ut sol testatur hec Hugo. Dicit ergo qui solem
suum, non nisi addit, ne quis credat solem a dyabolo creatum sicut
Manichei mentiuntur. Vel tercio allegorice: Qui solem suum, id est filium suum, qui
sol iusticie dicitur, Malach. ult., oriri fecit, id est incarnari, consistuit super bonos
et malos, quia non solum ex iustis patribus sed etiam ex peccatoribus eum nasci fecit,
sicut patet Math. 1, ubi in serie generationis Christi plures peccatores enumerantur. Et
pluit super iustos et iniustos, id est pluviam doctrine salutaris, tam inebri-
ante et etiam germinare facientem, de qua Psalmus: Pluviam voluntariam segre-
gabis deus hereditati tue, que pluviam doctrine et vitatur tam bonis quam
malis apparuit, eo ipso omnibus evangelizata est. Hec Strabus. Vel quarto Hugo: Et
solem suum oriri facit etc., id est qui lumine rationis et intellectus donat tam bonis
quam etiam peccatoribus, Psalmus: Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Vel quinto
eundem solem suum, id est prosperitatem temporalem que per solem intelligitur, Psalmus: Per diem
sol non uret te, oriri facit super bonos etc., quia bona temporalia confert tam bonis
quam malis. Contra id est dimittit dilectionem operis in desertum eius est. Sed sicut sole passio
obstinavit, Gemma exinde sancta est. Contemptibilis imitatoribus passionis Christi
Iste sol per quem ecclesia dei illuminatur cepit in tanta gloria sanctitate induxit et
suo exemplo multos attraxit. Judicum 16: Sampson apprehendens ambas colump-
nas quibus innitebatur domus, alteram earum dextra et alteram leva tenens, concus-
sit eas, cecidit domus super omnes principes totamque multitudinem que ibi erat, et oc-
cidit eos. Sampson interpretatur sol eorum, et signat prosperitatem temporalem, que
bene dicitur sol eorum, id est mundanorum, quia eius luce libenter aspiciunt, et sub ea

se reputat esse rectos. Due columpne in domo domini sunt Rex et sacerdos quibus ipsa
quasi columpnis innititur, hec iam prosperitas apprehendit quod super mare in temporalibus prosperantur
viri timentes deum quod cito appropinquabit eorum interitus Treni 2 Oblivioni tradidit dominus in
syon festum et sabbatum et obbrobrio et indignatione furoris sui regem et sacerdotem etc.
Sed dicit quo ad primam expositionem litteralem, Item in exemplo egypto egiptus stabat in
tenebris filiis israel lux splendebat Ex. x quod dominus hec non fecit hostilibus sed ministerio diu
sathagens persuasione et egiptios ad tantam caritatem pietatis induceret et ad primam puo
tatem Deinde ponit dominus aliam persuasionem ad persuadendum dilectionem inimicorum dicens
Sequitur ut filii lucis sitis post persuasionem exemplarem hec subditur persuasio et ponitur
duplex medium ad persuadendum primo primum 2o exemplum Exemplum ponitur ibi Qui solem
suum dicit ergo diligite benefacite et orate pro inimicis vos sitis filii patris vestri qui
in celis est sed per imitationem nobilitatis patris nec in quadam in et pietatis quasi dicit ut sitis filii
id est ut non degeneretis a nobilitate paterna sed ita faciendo appareat quod sitis filii dei Nam
filii carnales frequenter sunt similes in facie in loquela et usu etc. Et filii autem spirituales
in sanctitate et imitatione Sed dicit nonne sumus omnes filii dei nonne regenerati
per gratiam Jo. primo dedit eis potestatem filios dei fieri Et ad Ro. 8 Accepistis spiritum
adoptionis filiorum Dicendum quod certe sumus filii dei per caritatem et fideles per gratiam
tantum et per gratiam sed non per gloriam nisi in spe Et ergo dicit patrem vestrum esse
in celis ut illuc anhelemus ubi patrem habemus Sed quare dicit patrem nostrum esse in
celis cum sit ubique Item in psalmo Si ascendero in celum tu illic es etc. Et Ro. Ubi
quod deus dicitur esse in celis quia ibi magis relucet operationibus eius potentia
in magnitudine, sapientia in pulchritudine, bonitas in utilitate, Vel in celis
communiter gloriam id est in sanctis per gratiam vel per gloriam Unde deus est in se ut alpha
et o in mundo ut auctor et rector in angelis ut sapor et decor in ecclesia
ut liberator et adiutor in reprobis ut terror et horror Sequitur Qui solem suum
hic subditur exemplum quod duplex est divinum et humanum primum est persuasionis quod imitandum est
2m impersuasionis quod superandum est Divinum exemplum ponitur ibi si enim diligitis eos dicit ergo
sic qui solem suum facit oriri super bonos et malos et pluit super iustos et iniustos
ad literam praestans malis beneficia pietatis Ita similiter faciendum est a nobis Unde glossa So-
lem suum est dicit solem quem dominus fecit tamen ipse sunt omnia que de nichilo creavit Qui
solem facit oriri super bonos et malos quid ergo nos faciemus de hiis quae de mu-
nere eius accepimus Spiritualiter dominus facit oriri solem quantum ad manifestationem veritatis
Sapientiae 5to Sol iusticie non illuxit nobis Et pluit quantum ad collationem bonitatis Amos
4 pluit super unam civitatem super alteram non pluit Vel communiter Rabanus Sole iusticie et
pluvia doctrine Sequitur quare non dicit super bonos vel malos etc. Et ergo Et igitur Bo-
bonus cantata sunt ab initio permittit autem deus ut peccatores quam melius suum bonis eius
fruantur sic boni que inutilibus suum fraudantur Et secundum Crisostomum alii dicunt ipse percipiunt ad
percipiendum suum percipiunt Hic dubitatur utrum ex precepto teneamur benefacere hiis qui omnes
nos persequuntur Secundo utrum teneantur omnes ex precepto diligere tirannides et peccatores
Tertio utrum omnes teneamur diligere demones et illos qui sunt in inferno Ad primum
dicendum quod benefacere persecutoribus et inimicis nostris duplex intelligitur primo in communi sunt quedam benefi-
cia communiter omnibus impendenda sicut orationes ab hostibus defensiones que si subtrahe-
rentur persecutoribus et inimicis sine lirore caritas esse non posset que in expetenda

Dubia

non est de inimicis. Juxta illud Levitici 19: Non queras ulcionem nec memor eris iniurie
civium tuorum. Talibus ergo beneficiis quibus beneficiare inimicis et persecutoribus est de necessitate precepti
scilicet in necessitatis articulo specialia beneficia eis impendere, quia si esurierit inimicus tuus precipit apostolus
ad Romanos 12 debes eum cibare, si sitierit debes eum potare. Sed preter necessitatis articulum speci-
aliter beneficiare inimicis et persecutoribus et specialia eis impendere beneficia ac peculiaria familiaritatis
signa monstrare non est de necessitate precepti sed de perfectione consilii. Unde dicit Augustinus in Enchiridion
78 capitulo: quod diligere inimicos et benefacere hiis qui oderunt nos, tam magnum bonum
est quod non est tante multitudinis quantum credimus exaudiri in oratione dominica, cum
dicimus: dimitte nobis debita nostra, sed hoc est perfectorum proprium et filiorum dei. Ideo statim
cum salvator dixit: diligite inimicos, benefacite hiis qui oderunt vos, adiunxit: Estote per-
fecti sicut pater vester de celis perfectus est. Ad 2m est dicendum quod istam dubitationem movet
Augustinus in libro de sermone domini in monte, quod sicut dicto quod debeamus diligere inimicos et ipsis bene-
facere et persecutores et peccatores in nos, eis benefacere et optare, occurrunt multe auctoritates
sacre scripture in quibus sancti et prophete peccatoribus imprecantur multa mala. Dicebat enim propheta
ut in matutino interficiebam omnes peccatores terre. Et in psalmo: Descendant peccatores in infernum. Et in psalmo ...
Fiant filii eius orphani et uxor eius vidua. Dicit et
de Juda proditore dicebat idem propheta ... sicut enim ut dicit glosa Judas uxorem et filios
... et eis dederit (?) ... et per furtum quod faciebat de
quibus Judas votum ad aplaudum temporalem substantiam dimisit et per furtum quod faciebat de
elemosinis que offerebant Christo predictam substantiam augmentabant. In quibus omnibus
punitus est per peccatum quod in salvatorem commisit. Elias eciam multa mala imprecatus
est peccatoribus et inimicis rei publice. Ad hoc igitur videtur Augustinus quod propheta et sancti viri
imprecati sunt peccatoribus mala, non quidem optative et optando eis mala, sed
indicative: indicabat enim et predicebat penas peccatorum quas passuri erant. Et si
aliter hic videtur idem Augustinus in eodem ... quod eciam optative possunt in-
cedere peccatores. Aliter hic videtur idem Augustinus in eodem quod eciam optative possumus in-
precari mala peccatoribus, non quidem culpe sed mala pene. Si namque videmus eos in culpa
sicut angeli et per eorum vitam culpabilem nocumentum iustis et bonis inferri, licite
ex nata caritate possumus optare quod deus vitam eorum temporalem finiat, et non ab ipso caritas
salvetur, ut scilicet in uno et eodem homine sineremus perfectum amorem et perfectum odium: perfectum
amorem diligendo naturam et impetrando ei veniam, et perfectum odium odiendo
culpam et imprecando ei correctionis ... Hanc solucionem ponit Gregorius in Moralibus
8: quod evenire plerumque solet ut non amissa caritate malorum hominum nos ruina
letificet et rursus eorum gloria sine emulatione invidie nos contristet. Cum ruere ipsos
homine malo et tyranno quos bene exigi credimus et proficere eo et prosperitate plurimos
oppressi in iuste formidamus. Ita tamen quod sic hoc appetatur amore iusticie non livore
vindicte. Ad 4m est dicendum quod caritas est quedam amicitia, et illa que nobiscum co-
municat vel comunicare potest aliqua amicabili societate debemus diligere ex caritate. Cum ergo
demones dampnati sint iam in termino nec sint amplius iam in statu in quo possint no-
biscum in caritativa societate conversari, immo propter naturam eorum dampnatam et obstinatam in
malo hostilem maliciam exercent, semper eos ex caritate diligere non debemus tamquam eos
quibus velimus bonum. Nam amare aliquem ex caritate non est aliud quam velle ei
bonum. Sed bene possumus diligere demones et dampnatos tamquam eos quos nolumus esse
in bonum alterius. Nam in demonibus et dampnatis relucet bonum divinum et dei iusticia
Unde sic diligimus irrationales creaturas non tamquam ea quibus volumus bonum quia illius boni capacitate
non sunt, cum nos capaces simus, sed tamquam illa que volumus esse et subsistere in
naturis rerum propter bonum alterius, quia propter bonum nostrum ... sic demones

-a delectus n. pt dici recepisse mercedem tuam dilectio z uab[ilis] in aqui accedit de cari te
q̄ scrpto ad acts lnces ideo in z uicitoria ſz tu ſſ oportet facere n. uel eleniuſtere

et dampnatos debemus diligere ex caritate non tamquam illos quibus volumus bonum / sed
bonum et gloriam dei nolumus eos subsistere in natura eorum   Sequitur Si enim diligitis
eos qui vos diligunt /   Postquam salvator dedit exemplum dilectionis perfectionis quod est
inimicorum subdit exemplum humanae imperfectionis eius addendo / et primo quo ad actum in-
teriorem / 2º quo ad exteriorem ibi et si salutaveritis   dixit salvator diligite inimicos
et non tantum amicos vos diligentes / Si enim diligitis eos qui vos diligunt id est causa dictam quia vos dili-
gunt quam mercedem habebitis scilicet in caelo at si diceret nullam / quia accipitis in remune-
rationem / tunc enim recipitur quantum datur / et ideo tale opere satis factum est / diligere enim
diligentes se est naturae / diligere non diligentes se est gratiae / Sed non diligere diligentes est per-
versionis et malitiae / sed non diligere non diligentes est imperfectionis humanae Sed contra
ex hoc videtur sequi quod diligere amicos non sit meritorium / eo quod amare amantem naturae est sed ama-
re inimicum caritatis est / in naturalibus autem nec meremur nec demeremur   Sed sicut hic dicit
Ambrosius / et iste pretendit Augustinus etc. ordo caritatis sic primo diligere deum / deinde nos ipsos / pro-
ximo parentes deinde filios etc. ergo diligere amicos sicut etc. ex caritate et per consequens meritorium
Respondetur diligere amicum propter deum scilicet quia amicus dei est / est ex caritate et meritorium sed
diligere amicum ex causis variis tantum / scilicet quia beneficus vel familiaris vel pulcher / non referendo
hanc dilectionem in deum / est ex natura tantum et non ex caritate et per consequens non est meritorium / In-
imici vero tantum ex caritate diliguntur quia hoc dicit textus secundus non reperitur in dilectione inimicorum
Dur[andus] Hic oriuntur questiones / prima utrum diligere amicum sit meritorium Et videtur quod non
ex textu Si diligitis eos qui vos diligunt etc.   Sed contra ex caritate diligitur inimicus et amicus etc.
Respondetur Est diligere amicum ex sola causa temporali / vel quia diligit / vel quia beneficium erogavit
vel erogabit et sic non est meritorium / et ita loquitur hic textus unde glossa Si diligitis
eos qui vos diligunt id est ideo quia vos diligunt Est etiam diligere amicum non ex causa
precise temporali / sed ex causa dei sicut caritas diligit quemque diligit propter deum et ratione summi boni
Dur[andus] et hoc modo meritorium est diligere amicum   Secunda questio utrum magis bonum sit diligere ami-
cos quam inimicos Respondetur magis bonum dicitur duobus modis / aut quia magis debitum / aut
quia magis gratuitum Si quia magis debitum / tunc magis bonum est diligere amicum / Si quia magis
gratuitum tunc magis bonum est diligere inimicum tamen si comparentur bonum debitum et bonum gra-
tuitum absolute magis bonum est quod est gratuitum / et ita absolute maioris virtutis
est diligere inimicum quam diligere amicum /   Nota tamen quod nec dilectio amici nec inimici
est meritoria nisi sit informata gratia et caritate quia dicente salvatore si diligimus
eos qui nos diligunt / naturalis sit dilectio non habemus aliquam mercedem sed si dilectio
ista qua diligimus amicum et inimicum est informata caritate / Tertia est quod quaeritur que di-
lectio est magis meritoria amici vel inimici   Ad quod dicendum quod principium dilectionis
meritoriae elicitum est ipsa voluntas / terminus vero diligendi est ipsum bonum quod diligitur
Dur[andus] Si ergo dilectio ex parte voluntatis elicientis ipsam dilectionem / magis est meritoria dilectio
inimici quam amici quia maior conatus et maior violencia requiritur in diligendo inimicum
quam amicum Sed si consideretur dilectio ex parte boni quod diligitur / est magis meritoria dilectio
amici quam inimici quia in amico est duplex ratio boni natura et amicitia / In ini-
mico vero solum est una ratio boni puta tantum natura / nam inimicitia non habet rationem boni sed mali
patet similiter quia ratio maioris boni invenitur in amico quia in utroque amico et inimico in
extrema necessitate positis quorum utrique non possis subvenire / prius est subveniendum amico quam
inimico tamquam maiori bono tunc quia tamen finis puta beatitudinis ratione cuius dilectio inimici

Unde Crisostomus: Quomodo igitur digni supplicio sumus qui tamen ad similitudinem dei vitam nostram informare iubemur, forsitan nec gentilibus quidem invenimur equales. Et eciam dicit: Si nos in hiis vel publicanis meliores efficiamur, non lugendi et plangendi sumus, cum ymmo inimicos loco suo adhuc diligere iubemur ut nec amicis quidem caritatis vicem reddamus, sed e contrario odio [illegible] eos diligentes. In quo non solum gentilibus et publicanis [illegible] differimus sed multo eis inferiores existimus. Cristus enim non solum vult nos esse delinquentibus [illegible] sed ut eciam amemus eos et oremus pro eis. Nam si tu [illegible] non ledas eum qui te lesit [illegible] ab eo [illegible] eum videas, manet sub dubio utrumque [illegible] et dolor augescit in corde. Neque tu ita vis tibi [illegible]

---

videtur magis meritoria et bone maioris conatus, et quod dilectio inimicorum secundum Augustinum est perfectorum; ideo simpliciter est concedendum quod dilectio inimici est magis meritoria quam amici. Sed contra Allexander: Est dupliciter respondere. Actus diligendi inimicum est maioris meriti quam diligendi amicum, quia ille actus est maioris meriti qui supra instinctum nature et non nature quam ille qui sequitur [illegible] plus instinctum nature quam gracie, quia radix meriti est gracia non natura. Sed dilectio amici est nature et a gracia destituta, igitur etc. Unde Augustinus: Magnum est forte erga eum qui tibi nichil mali fecit esse benivolum. Illud vero multo grandius et magnificentius est bonitatis ut tuum diligas inimicum. Secundo ille actus est maioris meriti in cuius operacione est maior racio virtutis, sed maior racio virtutis est in eo actu qui plus habet difficultatis. Virtus enim est circa difficilia, sed diligere inimicum est maioris difficultatis. *Nonne et publicani hoc faciunt*, id est illi qui publicaliter vectigalia exigunt vel qui publica negocia sectantur vel lucra sectantur, q. d. certe, quia naturale est diligere benefactorem et sequitur bonum utile tantum. Et secundum Rabanum publicani dicuntur nomen traxisse a publio rege Romanorum qui primus eos [illegible]. Unde Crisostomus: Si amare amantes publicanorum est, quid faciemus nos qui nec [illegible] amamus? Unde Crisostomus [illegible] sepe enim nec amantes nos sed fratres persequimur emulantes, ergo quo ad hoc magis sumus reprehensibiles. Et posita persuasione de dilectione inimicorum quo ad actum interiorem qui est dilectio, consequenter dominus persuadet dilectionem inimicorum quo ad actum exteriorem dicens: Et si salutaveritis fratres vestros tantum quid amplius facietis, scilicet quantum ad perfectorum [illegible]. *Nonne et ethnici hoc faciunt*, id est gentiles, ab ethnos grece quod est gens latine. [illegible] maxime in divinis Moysi [illegible] temporalem requie nos instruunt utilia vite commercia [illegible] in dilectione inimicorum promittit enim nobis inimicos [illegible] mercedem [illegible] ut ipse deus reddat nostre libere dilectionis mercedem diligentibus qui non rependit vice.

Ex quo triplex persuasio tacta est secundum Hugonem et Gorram correspondens tribus supradictis. Nam sicut quod dictum est: Benefacite [illegible] vestris, correspondet prima persuasio, scilicet ut sitis filii patris vestri, scilicet qui hic facit bonis et malis. Sed sicut quod dictum est: Diligite inimicos vestros, correspondet 2a persuasio, scilicet si diligitis etc. Sed sicut quod dictum est: Orate pro persequentibus vos etc., correspondet 3a persuasio, scilicet si salutaveritis. Salutacio enim quedam species oracionis est quia salutis adopcio. Et quia salvator ut in precedentibus viam perfectionis edisseruit et premium celeste in extremis posuit, iam consequenter omnium premissorum submittit generalem conclusionem doctrine de perfectione finaliter complendo sic dicens: *Estote ergo perfecti*, scilicet inimicos diligendo, odientibus bene faciendo, pro persecutoribus orando, *sicut pater vester celestis perfectus est*. Sed dubitatur a quo possumus perfecti esse sicut pater celestis cum propheta dicat: Non est similis tui in diis domine etc. Respondetur quod hic intelligitur de perfectione hominis congrua et debita, ut sicut deus animo est perfectus ut deus, sic homo modo sibi possibili sit perfectus ut homo vel eius imitator et quantum. Ideo dicit Ieronimus: Ipse quidem deus perfectus est ut omnipotens, homo vero perfectus est ut ab omnipotente adiutus etc. Patet quod hic sic non dicit omnimodam similitudinem sed equalem aliqualem. [illegible] in quibus homo debeat esse perfectus. Primo quia in claritate cognicionis, I Cor. I: Sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sentencia. Secundo in [illegible] dilectionis, Col. 4: Super omnia caritatem habentes que est vinculum perfectionis. Tercio in dulcedine locucionis, Jacobi iii: Si quis verbo non offendit hic est perfectus vir. 4to in splendore conversacionis, Deut. 18: Perfectus eris et absque macula cum domino deo tuo. Tales enim perfecti non sibi vivunt sed deo ad ipsius honorem et gloriam et proximo ad utilitatem. Unde Augustinus [illegible] perfecti sint ex viribus liberi et gracia dei non sic vivunt nisi

---

fieri decet ut non te quid ledat, caveat se tamen abstinere et [illegible] tuorum memoriam teneat, et videre te nolit. Igitur qualem vis erga te esse deum, talem debitoribus [illegible] talem te exhibe hiis qui deliquerunt in te. Hec Crisostomus.

ept alios Nam vita eo4 in h° seclo nō est eis necaria Vnde legim⁹ de scto paulo
pmo heremita / Et b Anthoni⁹ audiens a paulo dissolucoz sui corpis immie
flens et gemens ne eu desereret / s ut comite talis itineris eu accipet ꝓcabat Cui
paulus nō debes inquit quere que tua sunt s que aliena Expedit quidē tibi sar-
cina carnis abiecta agnū dei sequi / s et ceteris fribus expedit adhuc ut tuo instru-
antᵉ exemplo hec Jeroni⁹ in vita primi Hic est notandū ꝙ multiplex est pfectio
Est enī pfcō nē Gen 2° Igitᵉ pfcti sunt celi Et est pfcō grē Heb. ix Jn po-
ri tabernaclo muna et hostie offerunt que nō pnt iuxta osciaz pfctū facere
suieterz Est pfcō glē ad Ephe 4° donec occurram⁹ omēs in virum pfctum in men-
suram etatis Item ē pfcō grē sm duos mos pfcō meriti et pfcō status pfcc-
cio aūt meriti multiplex est Cordis ysa. 38 memeto quo ambulauerī cora
te in vitate et corde pfcto Oris Jaco 4 Qui nō offendit in lingua hic p-
fectus est vir Opis Jaco 1° pacia opus pfctum hz Item pfcō status s sex
modos / p'm⁹ sufficiencie de quo hic Estote pfcti et 2 pfcō caritatis Vnde Glo
pfcti in caritate dei et pxi ad hanc tenent omēs / 2⁹ gradus ē cōpatoris Gen
6 co Noe vir iustus atqz pfctus in gnatonibus suis Hec ē pfcō iusticie sine vite
adqua tenetᵉ clerici respectu laicoz / 3⁹ est doctrine sic Esdre 2° donec sur-
geret sacerdos doctus atqz pfctus / adqua tenetᵉ in sacris ordinibus cōm gradu su-
ē pfcō in moriendo pro grege ad quā tenetᵉ plati Jo x bonus pastor aīaz
suaz pot zc / 7⁹ est religionis Infra 19 Si vis pfctus eē vade, vende omīa zc
Sext⁹ ē simplicitatis osciē 1 Jo 4 pfcā caritas foris mittit timorem hec est p-
fectio fiducie seu securitatis Hic queritᵉ vtrū diligē bnfactorē sit maioris
meriti quā diligē bnficiatū dicendū est ꝙ ho magis diligit bnficiatū quā bnfa-
tore s magis est meritoria dilectio bnfactoris quā bnficiati pⁱm pbat phus 9°
Ethicoz multis rōnibus pmo qd qz bnficiatus est quodaz opus et quedā factura bn-
factoris quibz aūt naliter inclinatᵉ ut diligat opus et facturā suā / 2° qz bnficiatus
recipit a bnfactore bonū vtile qd cito transit / s in bnficiato ho recipit bonū honestū
qd virtute bnfactoris est dare et bnficiare aliud qd quidē bonū virtuosū et honestū est
magis pmansurū / 3° qz ho diligit bnfactorē pueniatus ab ipo tunc bnī qd abeo
ho recipit / s bnficiū ho diligit spontanee non puocatus et planū ꝙ dilectio spontanea
que ē a re maior est illa que est abalio / 4° qz difficilius est dare quā recipe et
magis ho laborat in dando quā in recipiendo / cōstat aūt ꝙ plus diligim⁹ illa in qbus
plus laboram⁹ quā ea in qbus parū Sit secdm facilius pbatᵉ Nā illud est magis
meritoriū cui⁹ oppositū et minus ꝯrium est magis demeritoriū et maius pcciū / co
stat aūt ꝙ nō diligē bnfactorē ē ingratitudo que est maxīm pcciū Qui nō dilige-
re aūt bnficiatū ho ingratitudine nō incurrit Ideo magis est meritoriū diligere
bnfactorē quā bnficiatū sit ꝯrium est magis demeritoriū Sequitᵉ textus

Attendite ne iusticiam vraz faciatis coraz hominibus vt videamini abeis /
Alioqn mercedem non habebitis apud prem vrm q in celis est Cū ergo
facis elemosinā noli tuba canere ante te sic ypocrite faciunt in sinagogis et
in vicis ut honorificentᵉ ab hoibus Amē dico vobis receperunt mercedez suā Te
aūt faciente elemosinā nesciat sinistra tua qd faciat dextra tua ut elemosina
tua sit in abscondito et pr tuus qui videt in abscondito reddet tibi zc

Qu m

c. VI

Superius docuit salvator iusticia debita hic docet mod debitu / et q2 circu-
stancie multe sunt ad hoc q aliquid iuste fiat omnes reducit ad unu mod scz ad
debita intencon Et hoc duplr / pmo quantu ad simplicitatem in opando / 2o quantum ad pdi-
tatem in discernendo Infra septio ca° attendite a falss pphetis / p° removet duplici-
tatem intencionis / 2o pbet simplicitatis regulam ibi petite et dabit vobis Infra a mo
pmo removet duplicitatem intencionis que est in ypocrit / 2o affectionis que est in
mundanis ibi nemo pt duobus dnis Infra in 6. ca° / 3o cogitacionis que e in presump-
tuosis ibi nolite iudicare Infra 1o pmo removet duplicitatem intencionis ab ope-
ribus iusticie ad que tenemur / 2o ab opibus mue et supererogacionis ibi nolite vob
thezaurisare / Opa iusticie sit satisfactionis s elemosina qt potius in pximu / Oroq
potius in deu / Ieiuniu qt potius in semetipsu Vel q2 ome quod e in mundo aut e
concupia carnis a concupia oculorum aut supbia vite s Io 2o Elemosina evacuat con-
cupiscentiam oculorum / Oro supbiam vite / Ieiuniu concupiam carnis Removet ergo salvator
duplicitatem respectu opum iusticie gnalit / 2o respectu dictorum triu spalit Et po respectu
elemosine ibi cu facis elemosinam Secundo respectu oracionis ca° 6° ibi Et cu orat / 3o respectu
ieiunii ibi Et cu [illegible] / dicit ergo sic Attendite i attenti et cauti estote ne iusticiam
vram i opa iusticie faciatis coram hominibus ut videamini ab eis / hoc e eo fine ut lau-
de et favore humanu appetat Unde aplus ad Gal p° Si hominibus placerem s wo
xpi no essem / Et ps In Confusi sunt qm hoibus placent Nondu dns volebat docere
opa pcietis quibus inmiscet se libenter vana gla Ideo p° phibet ne opa pcietis fiat ppt
vana glam Unde Cris wie q incipit a una i elia orone et ieiun q vana glia
libenter hys inmorat Unde luc 18 Phariseus maxime glians aut Ieiuno bis in sabbo
Sed nondu q dns no phibet hic videri ab hoibus in bonis opibus s phibet vi-
deri ab hoibus ne ppt hoc opa laudentur Unde Glo no phibet videri ut deus
laudetur s phibet videri ut ipu laudetur / Sequitur Alioquin mercedem no habebitis apud
prem vrm qui in celis est / s tunc amor vel laude no fecistis / Na iste de mercedem
quid qm mandato vel amore movet opantis Sed mit quale no dicit apud
dne / tunc mandato vel amore movet opantes et celi / ut no iactura sola aggravet
deu s apud prem Crisostomus pris incorat et celi / ut no iactura sola augmet
s etiam memoria genitoris incitet q sit remanebit / Seq Cu ergo facis elemosinam
Post gnalem phibicionem duplicitatis in opibus iusticie descendit spaliter ad opus
elemo. Ubi pmo excludit modum indebitum / 2o instruit mod debitu ibi Te aut
faciente Modus indebitus faciendi elemosinam est / cu fit pposse et intencione laudis sic
faciunt ypocrite / dicit ergo sic Cu facis elemosinam ante te noli tuba canere / s Glosa
i noli velle intencione ad gliam tuam Hic e nondu s glosam et Rab Q2 i c
tuba ante se canit qui ante alios wlt laudari ut appareat maior illis et hoc phi-
bet dns / Vel tuba canere / s glosam forsitan qnotandi gra hoc fecerunt ut omis
irent ad spectaculum / Cris dicit hic / q2 tuba e ois actio vel pmo per que
opis iactancia intimatur Dequitur Sicut ypocrite faciunt / ypocrita s glam est
qui simulat qd no est et reputatur aliam psone In synagogis / ut videat a sapie-
ntibus / et in vicis / ut videant a tribus no ut dent bonum ex in videntibus / s eo
fine ut honorificent ab hominibus / Cris Sic lapis attensa celari no pt sic vl
opus iusticie abscondi / Non e ergo iusta elemosina que videtur s que ideo fit ut videat
q2 tales pncipr intendunt honorem vanum et transitorium / et Ideo amittunt vium et
etnu Unde seq Amen dico vobis receperunt mercedem suam / s pro dono elemosine scz
laude vel honore q apparuerant licet expectat mercedes pro mala intencione
Glo mercedem suam humana laus quam appetit / Te aut faciente elemosinam

Ille cu ... mercedem dare cum mandato movetur opantis vel amore nisi ergo deum singlaiter sit in causa
non opis mercedem sed fallacie simpliciu apud deum habent q2 sic ab humanis ore mercedem scz laude
aurem favoris tempe voluit Ab hys cum dumtaxat accipiunt a quibus ea concupierunt Ex quo cum
intencio fertur ad honores tm no est aliud a deo iuste expectandum expectandum q2 non virtus s ea
virtus mercede scz apud deum / hoc igitur deputatur eis pro mercede cuius amore fecerunt scz laus huma-
na qua quesierunt / et non salu vera mercede ob suam intencionem evacuant s et nihilominus pro i
anima glia qui sive perdat opus sive perficit semper mortale peccatum est / pena eterne mereter / Animi-
ad pbitatis gesce ex mercede fame Unde Boecius Animi se pbitatis conscientia secretu quotiens ... audiendo
quis fructum recipit fame pro pretium / Et ideo ut ibi dicit Boec sapiens bonum suum no pplari
rumore s conscie veritate metit / Sicut aut Cris no solum no ostendi imo s et studere latere per-
tu no phibent opa bona fieri coram hoibus ad dei gliam et pximi edificacionem q2 hoc e bonum et meritorium
apud deum Sed ut ait Gregorius vide pfecti est sic ostendo ope gliam actoris querere ut de illata laude nesciat
pvata exultacione gaudere

Et diligere consideratione scz q insidiatis superbie q est bo nis opibus insidiatur et facit ea perire

B. p° a
pius ca° d

A Sciendum est quod ad statum perfectionis non sufficit tantum peccata exteriora et similia refugere
sed etiam requiritur peccata interiora et spiritualia declinare. Ideo postquam salvator prius
egit de fuga sensibilium peccatorum scilicet ire odii etc. nunc prosequitur de fuga spiritualium viciorum
scilicet vane glorie intencionis perverse et similium dicens Attendite ne iusticiam vestram faciatis
coram hominibus ut videamini ab eis, id est propter illum finem solum qui est vana gloria et ho-
nor. Nolite facere bona opera in genere, sed solum propter laudem dei et edificationem proximi.
Unde Gal. 1 dicit apostolus Si hominibus placerem Christi servus non essem. Ex hoc patet quod laus
hominum non debet attendi a bene agente, sed subsequi potest ut exemplo invitet alios ad
bene agendum. Matthei 5. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bo-
na, nec oportet quod homo hoc intendat. Crisostomus dicit Sicut lampas abscondi
non potest, sic nec opus iusticie celari, quamvis ergo laus subsequitur humana, ipsam desi-
derare non debet. Et ideo dicit Crisostomus super Matheum Cum appetitis vanam gloriam, quod propter
homines sit iniunctum despicitur. Tunc autem est sapientia data vestra et ipsa comparacione virtua-
et mercedem dei contempnere. Et non solum, ut dicit Crisostomus, vana gloria potest attendere aut
in principio operis aut in medio aut in fine. In principio attendit cum aliquis aliquod
bonum in genere ex sola vana gloria facere incipit, et tunc illud opus est viciosum quia
ex viciosa radice procedit, et potius est dimittendum quam faciendum. Et hoc prohibet
hic dominus cum dicit Attendite ne iusticiam vestram etc. Aliquando vero vana gloria attendit
in medio operis ut cum quis bene incipit et in prosecutione illius aliquis mo-
tus vane glorie se ingerit, et tunc tale opus non est dimittendum sed prosequendum
quia ex quo ex bona radice processit ideo malus motus superveniens ipsum impe-
dire non debet. Sicut legitur de beato Bernardo Cum semel bene predicaret et ex hoc quidam
motus vane glorie se ingereret dixit dyabolo temptatori Nec propter te incepi nec
propter te dimittam. Aliquando vero in fine operis attendit hominibus quoddam gaudium interius
et cordis complacencia de bono opere completo, et talis complacencia bonum opus precedens
non viciat quia naturale est quod quilibet delectatur in operibus et sermonibus suis. Proverbiorum
15 Letabitur homo in sua oris sui, ymmo etiam viri sancti gaudent de operibus bene
factis propter deum. Et hoc est quod dicit philosophus 2 ethicorum. Certum signum virtutis est gaudere
in operibus virtutum. Et ideo dicit Salvator notanter quod opera iusticie id est omnia opera bona
que hominem iustificant non sunt facienda a nobis ut videamur. Augustinus Si quis
ita videri vult ab hominibus opera sua ut ille glorificetur a quo ea que in illo videntur
accepit, et ut sic videntes ad imitandum et bene agendum provocentur, vere eius lumen
lucet coram hominibus quia de illo lux caritatis radiat non superbie fumus ascendit.
Et sic salvator in dictis verbis scilicet Attendite etc. tangit duplicem finem, unum fu-
giendum scilicet vanam gloriam. Crisostomus dicit Hugo Sicut homines sunt difficiles ad bene
faciendum ita sunt faciles ad iactitandum. Ideo premonet nos cavere a peccato ad quod facil-
limus inclinamur. Aliud finem tangit eligendum quod est deus cum dicit Alioquin non habebitis
etc. Id est Si te non vertit amor iusticie ab ambicione, saltem te compescat pena. Caro
enim de vanitate nata diligit vanitatem, propter quod consilium hominum persequitur secundum cordis
anima de veritate nata veritatem diligit; ergo caro habet honorem temporalem sed anima mercedem
eternam, quam habebunt ipsi qui sunt iusticie executores recta et iusta intencione, que tangitur
sub hiis verbis Alioquin non habebitis mercedem apud patrem vestrum etc. Et hoc sensu e contrario
quia qui faciunt iusticiam suam pure propter deum habebunt mercedem suam apud patrem ce-
lestem. Et signanter dicit Non habebitis. Hugo Merito mercedem non habebunt

qr oro est quedam avicula que penetrat celum et hec duas alas scilicet elemosinam et ieiunium et ideo primo agit de elemosina et ultimo de ieiunio et medio loco de oracione quia ipsa oracio hiis quasi duabus pennis a dextris et sinistris sublevata penetrat celum et quasi volando pervenit ad deum Unde in Thobia dicitur bona est oracio cum ieiunio et elemosina

quia deo intendit quia deo in suis operibus nichil committit sed laudi humane horum merces cum ipsorum vita finietur et sic mercedem in terra perdunt et in celis nichil
recipiunt Unde enim propter suas misericordias laudes hominum querunt similes sunt mercenario qui totum preciuum sui laboris infra tempus laboris consumit Ideo opere consumato nullam
mercedem sed postulat Ille igitur gloriari debet de opere tuo Opus puta Domine deus Ysaie
26 Omnia opera nostra operatus es nobis quasi enim de alienis vestimentis gloriatur qui
de virtutibus gloriam hominum querit Ideo in mortis periculo articulo ipsis clamantibus Domine
Domine aperi nobis et eciam dicentibus date nobis de oleo vestro respondebitur sicut fatuis virginibus
Ite ad vendentes et emite vobis id est ad adulatores et laudes humanas Mathei 25
Sed quia sicut dicta sunt de misericordia in generali tunc dominus descendit ad specialia opera iusticie que sunt tria elemosina oracio et ieiunium Contra tria vicia principalia Elemosina contra
avariciam Mathei 12 dixit dominus homini manum habenti aridam per quam significatur avaricia extende manum tuam scilicet ad elemosinas erogandas Oracio contra superbiam
Ieiunium contra luxuriam Mathei 17 hoc genus non eicitur etc Et primo dominus agit de elemosina quia debemus ut oracio penetret celos oportet eam per elemosinas sublevari Non enim dominus precibus nostris inclinat aurem suam nisi prius pauperibus
inclinamus aurem nostram Proverbiorum 21 Qui obturat aurem suam ad clamorem
pauperis ipse clamabit et non exaudietur Primo igitur agit de elemosina circa
quam tria tangit primo quomodo elemosina debet fieri dicens Cum facis elemosinam Secundo ad quem
finem debeat fieri quia pure propter deum Ideo dicit noli tuba canere Tercio quomodo id est quam
caute debeat fieri quia abscondite Ideo dicit Te autem faciente etc Circa primum notandum
quod ad elemosinam faciendam hortatur nos primo sacra scriptura Esdre 8 mittite eis partes
qui sibi non preparaverunt Item Thobie 4 panem tuum cum egenis et esurientibus comede
Item Luce 11 quod superest date nobis Secundo ad elemosinas faciendas invitamur
exemplis sanctorum patrum Job 31 de facultatibus suis esurientes alebat Job
tamen Si comedi buccellam meam solus et non comedit ex ea pupillus Tercio invita-
mur ad hoc mercedis promissione Ezechielis 18 Si panem esurienti dederit vita vivet et
sic presupposuit hic cum dicitur Cum facis elemosinam Secundo salvator ostendit ad quem finem
debeat fieri elemosina quia pure propter deum et non propter favorem hominum sicut ypocrite faciunt
Ideo dicit noli tuba canere id est noli innotescere in bono opere tuo hominibus ut glorificeris
Tuba enim canit qui facto vel signo vel sermone querit innotescere opus suum Et
per hoc dominus non prohibet quin possit pauperes vocare per campanam vel aliud signum convocari dummodo laus hominum non intendatur quam sic querunt ypocrite Ideo dicit Sicut
ypocrite faciunt in synagogis et in vicis ut honorificentur ab hominibus Et ideo fructum elemosine perdunt Genesis 40 Dixit pistor Pharaonis vidi sompnium quod tria
canistra haberem super caput meum et portare me putabam omnes cibos qui fiunt
arte pistoria avesque comedere ex eo Cibos portat super caput qui elemosinas facit in
aperto ut videatur ab hominibus sed aves celi comedunt quia demones fructum illius elemosine
perdunt Ideo dicitur Levitici 19 Cum ingressi fueritis terram et plantaveritis ligna pomifera poma que germinant immunda erunt vobis ut edere ex eis Et subditur
quinto anno comedetis fructus Arbores sunt bona opera nostra quorum fructus gloria
est sed hic vesci non possumus quatuor annis qui sunt Iuventus Adolescencia Senectus
et senium Quinto anno erit post hanc vitam et tunc poterimus de bonis operibus
gloriari sed non sic de ypocritis de quibus subditur Amen dico vobis receperunt mercedem

sua dicat nomine sua non operis/ merces enim operis boni eterna est/ sed illa non recc=
perunt quia pro vento manus glorie eam vendiderunt/ Osee 8 quia dicitur de hijs Ventum
seminabunt et metent turbinem Item Osee 12 Effraym pascit ventum et sequitur
estum id est delectatur in vento manus glorie et sequitur amorem huius seculi et ideo talis licet
inflatur non tamen satiatur Vel recepernt mercedem suam id est receperunt premium pro fu=
turo ponendo propter ingratitudinem id est eternam penam/ Tercio salvator ostendit quo et quomodo caute
debet fieri elemosina dicens/ Te autem faciente elemosinam nesciat sinistra tua quid faciat
dextera tua/ ut sit elemosina tua in abscondito/ Ubi nomine per sinistram perversa inten=
cio et appetitus laudis humane intelligitur/ et per dexteram recta intencio implendi
divina mandata significatur Est ergo sensus Nesciat sinistra tua id est non se admisceat appetitus
laudis humane dum preceptum dei implere pretendis in danda elemosina vel alio
pio opere exercendo Vel breviter si facis opera virtutis attende ne forte manus gloria ad=
misceatur/ et quod bona intencione incepisti caute ne per inanem gloriam corrumpatur
hec Hugo de sancto victore/ Sed sciendum est quod plura sunt que ornant ipsam elemosinam
primo compassio cordis Ysaie 58 Si effuderis esurienti animam tuam/ et animam
afflictam repleveris etc/ 2o dulcedo sermonis Ecclesiastici 18 Nonne ardorem refrigerabit
ros Sic et verbum illius melius quam datum/ 3o largitas secundum facultatem/ Thobie 4 Si
multum tibi fuerit habundanter tribue/ 4to respectus dantis/ proverbiorum 3 honora dominum
de tua substancia/ 5to hylaritas dantis/ Ecclesiastici 32 In omni dato hylarem fac vultum tuum
Sexto festinacio compassionis Ecclesiastici 4 Non protrahas datum angustianti/ primo disce=
rno ex parte eius cui datur Ecclesiastici 12 Si benefeceris/ scito cui benefeceris Ultimo intencio
bona/ Propter quod dicitur hic in ewangelio ut elemosina tua sit in abscondito Est enim elemosina
sicut semen/ quod nisi operiatur aves illud devorant/ et sic perit/ Sit ergo elemosina
in abscondito sic quod pro ea nec laus hominum/ nec commodum temporale/ nec privata homi-
num gratia queratur/ Vel sit in abscondito id est ut fiat pro premio abscondito Apocalipsis 2 Vin-
cerit dabo illi manna absconditum/ Figura huius habetur 4 Regum 4/ Dixit mulier
vidua ad elizeum Non habeo ancilla tua quicquam in domo mea/ nisi parum
olei quo ungar Et ait Elizeus vade pete a vicinis tuis vasa vacua/ et
non pauca/ et ingredere/ et claude hostium et mitte in omnia vasa hec/ et postquam
fuerint plena tolles etc/ Mulier est quelibet fidelis anima deo devota/ modicum olei
est modica substancia pauperibus erogata/ vasa vacua sunt pauperes/ in quibus fundendum
est oleum misericordie/ non super divites qui sunt pleni/ luce 14 Cum facis prandium voca
pauperes/ In quibus accrescit/ et semper conservatur/ Requiritur tamen quod claudatur hostium id est
ut in elemosinis erogandis exteriorem gloriam non queras/ nec laudem hominum/ Et
pater tuus qui videt in abscondito/ id est qui cognoscit ea que latent in tua intencione
Vel qui videt in abscondito/ id est qui approbat ea que a laude hominum absconduntur
Reddet tibi/ Crisostomus Non dixit gratis dabit/ sed reddet tibi/ Nam seipsum dominus debitorem facit
constituit Sed dicis quid reddet tibi Respondetur primo mortalium culpe deletionem/ Thobie 4 Elemosina
ab omni peccato et a morte liberat Ecclesiastici 4 Sicut aqua extinguit etc/ 2o contra dyabolum
defensionem Ecclesiastici 29 Elemosina super scutum potentis et super lanceam adversus inimicum pugnabit
3o in die Judicii fiduciam Thobie 4 Fiducia magna erit coram deo elemosina facientibus
eam/ 4to vitam eternam Ecclesiastici 29 Elemosina resurget et retribuet unicuique retribucionem
Te autem faciente elemosinam/ Excluso modo indebito quo elemosina non debet fieri/ hic
ostenditur modus debitus quomodo elemosina sit facienda/ Et primo proponitur bona

Margin (left, beside lines "afflicta replenis ... ros Sic"): O(?) ecce de tenebris lup... tua de tenebris ... rediens(?)
Margin (left, lower): C

Ut elemosina tua sit in abscondito scilicet secreto mentis vel in parva bona conscientia que humanis non potest demonstrari oculis
sufficit ad premium premium qui solus conscientie inspector est deus et hoc est quod subditur et pater tuus scilicet deus
qui est pater omnium scilicet per creacionem et iustorum per gratiam adopcionem qui videt in abscondita quia ipse solus videt
intencionem cordium reddet tibi quia retribuet bonis secundum intencionem cordis abscondita et occulta et si non in
presenti tamen in futuro Non ergo si hoc sciat homines formidandum est si hoc autem fiat ut fructus placendi hominibus
in eis expectetur et laus humana admisceatur in eo enim ope(re) ideo nesciat sinistra quid faciat dextera si non
amore laudis humane sed amore dei et iusticie id agamus et ideo sunt in synagogis sive in vicis
et plateis elemosinam et aliud opus bonum quis faciat in abscondito tamen facit quamvis hoc faciat coram //

operatorum 2o per simpliciter rectam intencionem sibi nesciat sinistra Tercio premittit remuneracionem
futuram ibi Et pater tuus Sciendum est secundum glosam quod sunt aliqui qui favore hominum querunt
vel aliquid mercede eterna in dacione elemosine Contra illos dicit hic salvator Te autem
faciente elemosinam nesciat sinistra tua id est non se misceat laudis appetitus vel vicium
quid faciat dextera tua id est quando opus bonum facis secundum glosam Sinistra vicia
dextera virtutes Et est sensus Cum ergo facis opus nesciat elacio vel vana gloria
vel aliquod vicium Secundum Crisostomum Sinistra intencio prava scilicet intencio vane laudis
dextera intencio sancta implendi preceptum dei Nesciat ergo sinistra id est non misceat se appe-
titus laudis quid faciat dextera hoc est dum preceptum dei impleat contendis Sequitur Et sit
elemosina tua in abscondito scilicet quantum racione intencionis sed ut non fiat pro vana gloria et si
non quantum racione operacionis Et pater tuus qui videt in abscondito quia ipse secundum glosam
est discretor intencionum reddet tibi scilicet retribuendo Crisostomus postquam dixit penam que
illic est scilicet receperunt mercedem suam hic dicit honorem quam hic est Et pater tuus
qui videt te Sed nonne videt deus in manifesto Omnia enim sunt nuda et aperta oculis
eius ad Hebreos 4 Respondeo est videre simpliciter noticie et sic dicitur videre intencionem
et operatores et bonos et malos Iob 5 Respexit deus omnia hominis et omnes gressus illius
considerat Est videre ad retribuendum secundum opera Psalmus Oculi domini super iustos et vultus domini
super facientes mala et sic hic dicitur videre in abscondito quia retribuit bonum secundum
intencionem cordis 1 Regum 16 Homo videt ea que apparent deus autem intuetur cor
Et est videre per approbacionem et sic e contrario dicitur eos videre quos approbat Psalmus oculi domini
super metuentes eum Et infra 25 Nescio vos Item non quod per virtute elemosina
multa retribuuntur Primum est remissio peccatorum Ecclesiastici 3o Elemosina patris non erit
in oblivione nam pro peccato patris retribuetur tibi bonum Et Thobie 3o Elemosina
ab omni peccato et a morte liberat 2m est mitigata concupiscencie fomitis Ecclesiastici 4 Ignem
ardentem extinguit aqua et elemosina resistit peccatis 3m est absolucio a pena peccati
temporalis Daniel 4 Peccata tua elemosinis redime 4m est preservacio a pena eterna Thobie 4
Elemosina non patietur ire in tenebras 5m est remissio venialis culpe Luce 11 date ele-
mosinam et ecce omnia munda sunt vobis 6m est victoria temptacionum Ecclesiastici 29 super scutum et
lanceam adversus inimicum tuum pugnabit Et sic vult elemosina valet contra omne malum Ecclesiastici 29
Conclude elemosinam in sinu pauperis et hec pro te orabit et ab omni malo liberabit
Item valet ad omne bonum primo ad bonum temporale et eternum prima ad Timotheum 4 pietas ad
omnia utilis est promissionem habens vite que nunc est et future 2o ad impletorum gracie quod figuratum
est Actuum 9 in Thabita que per preces viduarum quibus elemosinas erogaverat
suscitata est Et in Cornelio Actuum 10 Tercio ad conservacionem gracie Ecclesiastici 29 Elemosina viri
quasi sacculus cum illo sequitur et graciam illius quasi pupillam oculi conservabit 4to ad
multiplicacionem caritatis Romanorum 12 Si esurierit inimicus tuus ciba illum hoc enim faciens
carbones congeres super caput eius 5to ad fiduciam salutis eterne Fiducia magna erit coram
summo deo elemosina omnibus facientibus eam Thobie 4 Et Ecclesiastici 29 Elemosina retribuet retri-
bucionem unicuique in caput illorum Item elemosina est in duplici differencia quia est corporalis et
spiritualis Corporalis dividitur in septem species scilicet pascere esurientem potare sitientem vestire
nudum colligere hospitem visitare infirmum redimere captivum sepelire infirmum mor-
tuum Versus Visito poto cibo redimo tego colligo condo Elemosine spirituales si-
militer septem species scilicet docere ignorantem consulere dubitanti consolari tristem corrigere
peccantem remittere offendenti portare onerosos et orare pro proximo tempore in hoc
versu continetur Consule castiga solare remitte fer ora Et sub eodem intelligitur
consilium et doctrina Sed hic possunt esse sex dubitaciones prima potest elemosina

// ut ab hominibus sed a deo videri desiderat Econtrario vero qui in abscondito facit et videri cupiens laude
ex hoc et gloriam querit non in abscondito quod facit quamvis absconditum non vult esse quod facit tamen quia ei videtur
acsi in publico faceret Unde Crisostomus pater enim et aliquis coram hominibus elemosinam facere et tamen ad hoc facere ut
ea homini oculis ostenderet et aliquis non coram hominibus faciens eo tamen animo facere ut et sic ad id faciendum
oportet videri propter quod non scilicet ipsum sed voluntatem aut coronat aut punit nec factum operis sed
voluntate operantis mercedem dampnumque docuit Non igitur tamen dedisse elemosinam sed quemadmodum
dedisse opus virtutis est

Dubia

sit facienda in abscondito seu occulto vel manifesto Secundo vtrum sit fienda per dexte-
ram nesciente sinistra Tercia vtrum liberet hominem a peccato mortali vel non Quarta vtrum
vtrum liberet infidelem ab infidelitate vel non Quinta vtrum liberet hominem a pena purgatorij
Sexta vtrum si fiet ab existente in peccato mortali prosit illis qui sunt in purgatorio Ad
primam est dicendum quod tucius et securius est elemosinam facere in occulto quam in manifesto et
propter illos qui faciunt et propter illos coram quibus fit Nam primo dicitur scriptura occulta est
manus gloria et difficulter cognita quia occulte ingreditur et omnia que intus sunt in
homine aufert Vnde dubium est si in manifesto fiat ne subito insurgat in homine appeti-
tus inanis glorie Sufficit enim tibi quod deus sciat quod elemosina fit puta pauperi vt fit Augustinus
quo misericors fit qnetk 12 Thobie 12 Quando elemosinam faciebas et orabas cum
lacrimis ego attuli orationem et elemosinam tuam domino et ipse deus tamen propter que fit
quia in ore duorum vel trium stat omne verbum Similiter propter illos coram quibus fit tu-
cius est facere in occulto quam in manifesto Nam videntes te elemosinam facere forte ex
hoc scandalisantur aut forte verecundantur quia non habent vnde faciant sicut tu et si
habent non possunt facere ita magnam et illo tempore quo tu facis quia forte qui vident te ideo
coram eis facere vt velis eis preesse favencior et melior eis volendo reputari Sed
numquid si hoc credat sit scandalisari videntes eum elemosinam facere debet dimittere
ne faciat coram eis supposito quod in se pura intencione sit solum propter deum faciens
Ad quod est dicendum quod vel ille cui facienda est elemosina est in necessitate et forte alio
tempore non occurret ei quod sic decetur possit ei elemosinam facere quia forte ille pauper vel
peregrinus transit per viam aut per occultum quem numquam postmodum est visurus
et tunc propter tale scandalum quia passiuum est non actiuum homo non debet dimittere quin ele-
mosinam faciat quia in tali casu facere elemosinam est debitum iusticie quod non est dimitten-
dum propter passiuum scandalum Sed si talis cui elemosina est facienda non est in extrema
necessitate et occurrat homo quod in occulto illi qui petit possit elemosinam dare debet differre
ne elemosinam in manifesto faciat ad vitandum illorum scandalum Ad secundam est dicendum
quod hanc dubitacionem mouet Augustinus in libro de sermone domini in monte quod aliqui per dexteram intelli-
gunt fidelem hominem per sinistram vero infidelem quasi ergo dextera vel fidelis facit
elemosinam sinistra et infidelis debet nescire Sed si sic esset secundum Augustinum tunc liceret
coram fideli elemosinam facere et nulla culpa esset velle placere fidelibus quod est
falsum Ideo alij dixerunt secundum Augustinum quod per sinistram intelligitur inimicus et per dexteram
amicus debet ergo homo secundum istos facere elemosinam coram amico et non coram inimico quod non est
verum secundum Augustinum quia Christus coram Iudeis inimicis suis misericorditer sanabat infirmos
quod pertinet ad elemosinam spiritualem Apostolus eciam dicit Si esurierit inimicus tuus ciba illum
et cibare esurientem planum est quod est elemosina Ideo vt ait Augustinus alij dicunt quod
per sinistram intelligitur vxor per dexteram vir Nam quia in pecunia et in rebus fami-
liaribus tenacior est mulier quam vir Ideo ad vitandum litem domesticam vir debet
facere elemosinam nesciente vxore Sed secundum Augustinum hec opinio est deridenda quia tam viro
quam vxori datur actus elemosine sicut omnis actus salutis et virtutis quibus vtrique sit
et plurimi mulieres magis est pia et larga ad faciendum elemosinam quam vir Ideo
dicit Augustinus sic est intelligendum verbum nostri saluatoris Vt per dexteram intelliga-
tur intencio implendi precepta dei et placendi sibi per sinistram vero intelli-
gatur delectacio humane laudis Et tunc sic [illegible] exponitur Cum facis elemosinam

nesciat sinistra tua, id est dilectio laudis humane, quid faciat dextera tua, id est precepta
dei implendi intentio et placendi sibi soli, quia solum propter deum, non propter laudem
humanam vel mundi facienda est elemosina. Ad 3m est dicendum quod hoc est dubium propter
verba que dixit sanctus angelus Thobie. Commendavit enim angelus elemosinam Thobie 12:
Elemosina a morte liberat et non patitur animam ire in tenebras, quoniam ipsa est que
purgat peccata et facit invenire vitam eternam. Daniel eciam dans consilium Na-
buchodonosor qui diversis peccatis erat involutus dixit Danielis 4: Consilium
meum audi rex, peccata tua elemosinis redime et iniquitates tuas misericordiis
pauperum. Sed cum peccatum mortale non dimittatur nisi contritione et gratia que est vita
anime, et elemosina facta in peccato mortali sit mortua, non potest dare vitam, quia
quod mortuum est alteri dare vitam non potest. Hanc igitur dubitationem determinat
Augustinus in Encheridion capitulo 97 dicens quod elemosina non est aliud quam opus misericordie,
quam homo tenetur facere primo sibi ipsi, sicut primo tenetur se ipsum diligere. De qua misericordia scriptum est:
Miserere anime tue placens deo. Ac si diceret: Si vita tua debet esse deo placens per
gratiam [?] que tamen est displicens per culpam, oportet quod hanc elemosinam tibi facias quod mi-
serearis anime tue peccatum odiendo et contritionem de eo faciendo. Sic enim qui diligit peccatum
et iniquitatem odit animam suam, sic qui contritus [?] odiendo quod diligit animam suam et miseretur
anime sue, ac per hoc ipsum facit sibi elemosinam que est opus misericordie. Tali ergo elemosina
contritione contrita et caritate informata verum est quod peccatum mortale dimittitur formaliter, quia
sicut formaliter luce expellitur tenebra, ita contritione contrita et displicentia caritate informata
ipsius culpe expellitur peccatum et culpa. De ista elemosina quam homo facit sibi ipsi intelligitur
id verbum salvatoris secundum Augustinum: Date elemosinam pro vobis ipsis, scilicet peccatum odiendo et
detestando, et ecce omnia munda sunt vobis, quia expulso peccato nunc per ipsam elemosinam que-
quam homo postmodum facit est munda et deo grata et accepta. Et de ista elemosina quoad
supradicta que dixit angelus intelligitur [?] quod a morte et a mortali peccato liberat
quod erat primum, et non patitur animam ire in tenebras quod erat secundum, et ipsa purgat
peccata quod erat tertium, et facit invenire vitam eternam quod erat quartum. Sed nunquid ele-
mosina quam facit homo proximo [?] liberat hominem a peccato mortali, possumus dicere quod liberat
a peccato preterito iam perpetrato per satisfactionem, quia dato quod homo sit liber a peccato mortali
per elemosinam quam facit sibi contritionem et detestationem peccati habendo, non tamen liber est a
pena illius peccati sed a culpa. Ideo per elemosinam quam facit proximo satisfacit pro
peccato illo. Est enim elemosina opus satisfactorium, liberat a peccato futuro per quandam
dispositionem, quia per elemosinam et per alia bona opera disponitur homo ne peccata mereatur, et si
meruit disponitur ut citius veniat [?]. Adde quod homo sibi elemosinam faciat et dimittat
peccata miserando anime sue. Et sic possumus concludere quod per elemosinam quam facit homo sibi ipsi
liberatur a peccato formaliter per displicentiam et peccati contritionem, sed per elemosinam quam
facit homo proximo liberatur a peccato solum materialiter per dispositionem vel satisfactionem. Ad 4m
est dicendum quod similiter ista questio est dubia propter verba angeli commendantis elemosinam Cor-
nelii infidelis. Scribitur enim Actuum 10: Et erat quidam vir in Cesarea gentilis [?]
nomine Cornelius faciens elemosinas multas in plebe. Hunc ergo angelus domini ap-
paruit dicens ei: Corneli, elemosine tue et orationes tue in memoria in conspectu domini,
et nunc mitte viros et accersiri fac Symonem qui vocatur Petrus. Hic dicet tibi
quid te oporteat facere. Et sic scitum est quod propter elemosinas quas faciebat me-

runt baptisati per petrum et ad fidem pervenerunt Et tamen ad hoc ut dicit quedam glo-
sa tota vita infidelium est peccatum Sciendum est ergo quod deus non sit ligatus virtute suorum sacramentorum
quibus infideles distinguuntur a fidelibus quod sine eis possit homines salvare Cornelius
ergo dato quod non esset fidelis per sacramenta regeneratorum quia erat gentilis et non bap-
tisatus tamen erat fidelis fide sibi infusa a deo sine baptismo Credebat enim deum esse
omnium creatorem sed nesciebat deum esse incarnatum tamen cognitionem fidei infudit sibi
sine baptismo et per hanc fidem sibi infusam elemosine sue fuerunt deo grate
et accepte et per ipsas meruit petrum habere in doctorem ut sacramentum meruit regenerationis et
ad credendum illa que credenda erant instrueretur licet enim deus possit per se ipsum omnia
facere et fidem interius inspirare et exterius docere et sacramentum meruit regenerationis non tamen
facit per se ipsum totum sed operatur mediantibus ministris ecclesie Et ista est solutio glo-
se dictum est ergo Cornelius per virtutes et elemosinas pervenit ad fidem non autem
per fidem pervenit pro ad virtutes Ad tertium est dicendum quod quo non est dubium nisi
quod illi qui sunt in purgatorio non sunt amplius in statu merendi et aliud in statu
debitum solvendi Convenit ergo illi qui sunt in purgatorio non sunt in statu merendi
quia nec ipsi amplius possunt mereri nec alii pro ipsis Sunt tamen in statu debitum
solvendi quia cum peccator absolvitur a deo principaliter et a ministro ecclesie ministerialiter
a peccato mortali talis absolutio intelligenda est quantum ad culpam sed penam eternam
debitam illi culpe talis absolutio non remittit sed commutat in temporalem vel in penam
purgatoriam que etsi temporalis est magnitudo est finita et quia elemosine et oratio et alia suf-
fragia ecclesie sunt satisfactoria ad remissionem pene et absolutionem debiti Ideo fiant
pro defunctis qui sunt in purgatorio et suffragia fiant pro eis quod non solum a tota
pena sed a tota pene absolvantur et totum debitum eis dimittetur Et ista est abso-
lutio beati Augustini in Enchiridion Capitulo Cxxvii° ubi ait quod elemosine facte pro
defunctis pro valde bonis sunt gratiarum actiones pro valde malis sunt quedam consola-
tiones sed pro non valde bonis nec pro valde malis sunt propitiationes Ad sextum
est dicendum quod istam questionem Augustinus determinat in Enchiridion Capitulo supradicto in principio ubi ait
quod neque negandum est animas defunctorum pietate suorum viventium relevari cum pro eis vel
sacrificium mediatoris offertur vel elemosine fiunt et subdit Sed hec defunctis
prosunt qui dum viverent meruerunt ut post mortem possent ista prodesse si pro eis
fierent non dicit quod meruerunt illi qui faciunt elemosinas sed quod meruerunt illi qui
defuncti sunt dum vixerunt in corpore quod talibus prodessent si pro eis fierent puto igitur quod
a quibuscumque fiat elemosine sive sint in peccato sive in gratia prosunt defunctis qui sunt in
purgatorio si pro eis et pro nomine eorum fiant quia huiusmodi suffragia non habent efficaciam dimit-
tendi penam ex merito illorum qui faciunt sed ex merito illorum defunctorum qui in ca-
ritate decesserunt Verum est quod si fiant ab illis qui sunt in gratia prosunt tunc non solum
defunctis pro quibus fiunt ad solutionem debiti sed etiam prosunt ipsis facientibus ad augmentum
meriti et consequendum premium quia omnia opera que fiunt ab illis qui sunt in gratia me-
ritoria sunt et remuneratione digna etc.

c. vi Cum oratis non eritis sicut ypocrite qui amant in synagogis et
in angulis platearum stantes orare ut videantur ab hominibus
Amen dico vobis receperunt mercedem suam Tu autem cum oraveris intra
in cubiculum tuum et clauso hostio tuo ora patrem tuum in abscondito et
pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi Orantes autem nolite multum

loqui sicut ethnici putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur (faciunt)
Nolite ergo assimilari eis / Scit enim pater vester quid sit opus
vobis antequam petatis eum / Istud est capitulum sextum / et continuatur sic
Supra docuit debitum modum dandi / hic 2o docet debitum modum orandi / et ut opposita magis
se posita magis elucescant / primo ponit duplicem modum indebitum orandi / primus est indecorus / 2us
gemellus / primus est in ostentatione / 2us in multiloquio / procedit autem ostentatio ex amore vane
glorie / multiloquium ex superstitione infidelium / quorum ad evidentiam
circa quod ad inordinatos affectus / multiloquium et superstitione infidelium quantum ad evidentiam
intellectus / Consequenter docet modum orandi dupliciter / primo ut sit oratio occulta contra ostentationem / 2o
ut sit brevis in verbis contra multiloquium / Et 2m hoc dividitur hec pars in duas partes / primo removet
indebitum modum ostentationis / docens modum ei oppositum / 2o indebitum modum multiloquii
docens modum ei oppositum / ibi orantes autem nolite multa loqui / primo dissuadet ostentationem / 2o
suadet occultationem ibi Tu autem cum oraveris / primo tangit talis suppositionem boni ibi
Cum oratis / prohibitionem mali ibi non eritis / Commnationem dampni ibi Amen dico vobis /
Dicit ergo cum oratis non eritis i. non esse debetis sicut ypocrite / qui amant scilicet orare / in syna-
gogis i. in locis publicis in quibus erat gentes sub aspectu et in signum religionis / et
in angulis platearum / i. in plateis ut videantur / in angulis qui nolentes videri ut dupliciter
laudarentur scilicet quia orat / et quia abscondite orat / unde glossa In angulis qui absconsos produnt
et tamen in plateis ut videantur / ut per hoc amplior eis gloria attribuatur / Relinquitur hic
Glossa in angulo orat qui in abscondito se orare simulat / et tamen in platea cum fa-
ma captat / Sequitur stantes orare / Iuxta modum indecorum qui stantes orat / quia stantes
legem acceperunt Exo 19 Steterunt ad radices montis / et stantes comederunt agnum
Exo 12 / ut ergo conformaret se legi stabat / sic phariseus Luce 18 Stans autem phariseus
orabat / Stantes autem amat orare ut videatur ab hominibus / i. hoc fine orat ut videatur
ab hominibus / quia finis gloriam / in hoc constituunt finem orationis / unde Crisostomus non intendit exau-
diri sed videri / sed videri absolute non est peccatum / sed appetere videri unde glossa nephas
non est videri sed appetere videri / Sequitur Amen dico vobis receperunt mercedem suam scilicet lau-
dem hominum que transitoria est / de qua Job 27 Laus scilicet impiorum brevis est
et laus ypocrite instar puncti / Receperunt ergo mercedem suam non dei / quia simulato-
res et callidi provocant iram dei / unde glossa non solum merces vana prava intentione
evacuatur / sed vitium simulationis et irrisionis quod deum angit / Circa litteram
occurrunt dubia / primo queritur cum oratio sit ad deum / ieiunium ad se ipsum / elemosina
ad proximum / prius igitur deberet dari doctrina de oratione / 2o de ieiunio / 3o de elemosina / Respondeo
quia hic agitur de istis non per se obiecta actuum / sed penes intentionem agentium / elemosina
non magis / scilicet fit in conspectu hominum / saltem cum quis dat / Oratio vero numquam / ieiunium
vero minime / Ideo elemosine magis insidiatur favor humanus / Ideo primo ei subvenit / Item
elemosina et ieiunium sunt quasi due ale orationis / Thob 12 bona est oratio cum ieiunio et
elemosina / Ideo oratio ponitur in medio / Item queritur quare dicit in singulari Cum facis ele-
mosinam / sed in plurali Cum oratis et ieiunatis / Respondeo quia oratio et ieiunium sunt in potestate
omnium hominum / non sic facere elemosinam corporalem / Item queritur quare primo dicit Cum oratis
plurali / deinde singulariter / tu autem cum oraveris / Respondeo Admonendum duplicem orationem scilicet
publicam et privatam / publica est que fit in ecclesia a sacerdote / et ideo dicit plurali
privata est specialis et ideo dicit singulariter / Item queritur quare dicit qui amat orare /
non dicit orant / de elemosina econverso / cum facis elemosinam non dicit qui amat facere / Respondeo

qr ypocrite venera no orat / qr oro est pius affectus ment tendens in deum
sed amat videri orantes hui fructus tal orantis nullus est / s fructus elemo talis
aliquis est / qr faciens ea pro benefactis pt ei graz impetrare et sic pt ei vale
aliquo · Ite dicit in synagogis Ex hoc videt q malu sit velle orare in angulis seu in
publ locis sic in angulis Resp̃o s Cris no vetat orare in quetu / s eo proposito
vt videat a quetu Sed qr Thob 12 dicit Bona est oro cu ieiunio et elemosina
magis quam thezauros auri condere Ideo consequenter salvator nr docet debite et
meritorie orare dicens Et cu oratis no eritis sic ypocrite q amat in synagogis etc
Ponit ergo dns oracionem in medio inter ieiunium et elemosinaz / qr elemosina et ieiunium sunt due
ale oracionis quibus volat ad celu ut celu penetret Nam de oracione est sic de acci-
pitre Si enim qui frangeret accipitri vnam alam no posset volatu levari in subli-
me Sic et oro no pt sublevari vna ala s duabus scz ieiunio et elemosina Ideo in
medio ponitur In hui signum legitur Matth 2 Magi obtulerunt dno aurum thus et
mirram Aurum offert dno qui pauperibus distribuit sicut hic dicitur / ps Dispersit
dedit pauperibus Thus oro est De q ps Dirigatur oro mea sic incensum etc
Mirra carnis mortificacionem significat / que fit per ieiunium Ecce quomodo thus i
oro in medio ponitur inter aurum et mirram / tanquam inter duas alas per quas ad ce-
lum debet sublevari Est igitur notandum Et tu quodlibet malum habeat aliquod
contrarium bonum per quod ei resistitur Sola vana gloria contrarium bonum no habet / qr nascitur
etiam de bono et aliquando magis per virtute excitatur Hui sola oro est q eam expan-
da et hec a tanto pertinet ut testatur Hugo de s vic / Item notandum est q oro est quasi
quoddam spale tributum quod aia offert deo de visceribus suis Elemosina enim de rebus
exterioribus fatigat ieiunium carne affligit Oro aut de solo cordis thezauro i de intimo
cordis puritate cordis procedit et ergo bene comparatur thymiamati quod suavissime redolet ad
deum vt in Exo 30 Dixit dns ad moysen Sume tibi aromata et stacten et o-
nicha et galbanum boni odoris et thus lucidissimum Equalis ponderis erunt omnia
faciesque thymiama compositum opere vnguentarii mixtum diligenter et purum et sanctifica-
cione dignissimum Stacten que est gutta mirre est corruptionis carnis ...
... ut in eo ... designatur Galbanum fugat serpe-
tes ... cordis et q fugat demones et pcta solvit sic oro creat s mir-
ra carne Thus lucidissimum est puritas intencionis / Sic enim thus in altum ascen-
dit et ... si perfectus / Si ergo oro de corde contrito / carne mortificata et
de puritate intencionis processit et sicut perseveraverit sine dubio celos penetrabit et da-
bit odorem suavissimum ad dnum Quanto igitur gloriosior fuit oro / tanto cautior
observanda est ne per manem glaz corrumpatur Ideo dns q in evangelio primo
prescripsit forma orandi ut talis tributum acceptabilissimum / de quo dictum est / de visibus
aie sibi exhibetur dicens Cum oratis deinde removet sinistram intencionem orantis
dicens Non eritis sic ypocrite Nam tales no amat orare sed videri orare Ideo dicit
Qui amat in synagogis orare / Non q prohibeat in synagogis orare vel in
angulis qr in angulis videndus est deus Nam Act 3 dicitur Petrus et Iohes
ascendebant in templum ad horam oracionis nonam Et luc 19 dicitur Domus mea
domus oracionis est Sed dns prohibet hic intencionem malam vt hic ex verbis eius dicentis
Qui amant in synagogis et in angulis stantes orare / In synagogis orant
vt scz a pluribus videantur qr in synagoga plures conveniunt Item qr orat sta-
tes non sunt latentes prostrati per humilitatem / In quo corporis arrogantia manifestatur

Et in angulis

Et in angulis vbi est viarum concursus In plateis orat eo quod famam hominum
captat Et notanter dicit in angul platearum In angulis enim volentes latere
que se abscondunt nos tamen hec faciunt vt magis appareant Ideo dicit In an-
gulis platearum quod orationem non abscondunt sed quandam absconsionem simulant conformes
sunt perdici que caput abscondit et totum corpus in aperto ponit Vel moraliter
ypocrite quemadmodum faciunt in angulis faciunt Angulus est duarum viarum vel linearum
applicatio due vie ypocrite sunt dissimulatio malicie et simulatio boni et
hee due vie in ypocrisia coniunguntur Vnde in angulis faciunt Iob 36 Simulatores
et callidi provocant iram dei Simulant enim quod non sunt et callide tegunt quod
sunt De hiis dicitur Iacobi 1 Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis Et
Eccli 2 ve ingredienti semitam duabus viis Amen dico vobis receperunt merce-
dem suam Gal 6 Que enim seminaverit homo hec et metet Et sic ipsi vanam spem
religionis vendunt et vilem vanum laudis emunt Sequitur Tu autem
cum oraveris Supra autor dissuasit modum indebitum orandi scilicet ostentationis hic
suadet modum debitum primo ponens instructionem secundo promissionem ibi Et pater tuus Instruit
autem orantem quantum ad tria primo quantum ad locum ut sit secretus ibi Intra in cubiculum Secundo quantum
ad aditum ut sit clausus ibi Et clauso Tertio quantum ad affectum ut sit privatus ibi Ora
patrem tuum in abscondito Dicit ergo sic Tu autem cum oraveris scilicet secreta et privata oratione
non facias sicut ypocrite sed intra in cubiculum tuum id est in locum secretum ad literam Exemplum in
Iudith Iudith 8 In Sara Thob 3 In petro Act 10 Et clauso hostio o-
ra patrem tuum in abscondito id est in cordis intimo Vel secundum Glo Cubiculum est cordis
secretum hostium carnalis sensus per que hec exteriora impulse se ingerunt et
turbe fantasmatum orantibus obstrepunt Et pater tuus qui videt in abscondito reddet
tibi fructum orationis et mercedem fidei hec oratio provocat et prestat fiduciam
ad orandum quod deus pater est quod omnium contemplator est et quod remunerator est perdi-
tum absconditum sed reddet in manifesto Ecce enim dicens gloriis et de sua benignitate
debitorem se constituit Sequitur Orantes autem Supra autor dissuasit modum indebitum
ostentationis et suasit modum ei oppositum hic dissuadet modum indebitum multiloquii
Secundo suadet modum debitum ibi Sic ergo orabitis dicit igitur Orantes autem nolite
multum loqui quod multiloquium orantis sepe impedit devotionem mentis Augustinus Crede non rogans
deum pietate opus est non verbositate Vnde Ioh 4 Veri adoratores adorabunt
patrem in spiritu et veritate Nolite ergo multum loqui sicut ethnici faciunt putant enim
multiloquio exaudiri Ethnici id est gentes secundum Crisostomum sic faciunt isti qui orant ydola
surda putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur Glo assignat causam multiloquii
istorum gentilium triplicem dicens putant enim quod persuasibilibus verbis deus inclinatur Vel
si absens convertatur vel quod nesciat verborum informationibus doceatur Ista sunt mala scilicet
infidelitatis et ideo ab oratione fidelium removenda Infidelitas enim est credere aliquid
deo de novo posse insinuari Et ideo Helias 3 Reg 18 capitulo Deridet sacerdotes
baal dicens Clamate voce maiori deus enim vester forsitan est in diversorio aut est
in itinere aut certe dormit ut excitetur Sequitur Nolite ergo assimilari eis scilicet in mul-
tiloquio et maxime in intentione talis multiloquii et in errore eorum Et assignat racionem
Scit enim pater vester quid opus sit vobis antequam petatis Secundum Glossam Ideo non est opus
narratione ut informetur Vnde Ps Preparationem cordis eorum audivit auris tua Et ipsa perml-

Et notandum q multiplicatio vocum pot in oroe ut patz pbor devotoz quaz melius eleuet in deum et non solum
mete sz et corpali voce hõ eleuet in eum, sz illud Cor meum et caro mea exultaverunt in deum vivum
Nõ tn ibi pt dari regula certa sz dz hõ talibus uti in oroe quantum prpit q faciunt ad devocionem ex-
citacionem. Si aut expto pcipiat q multiplicacio verbor distrahit mentem eius qz aliqui multiplicatio verbor
oris impedit devocionem mentis, tunc dz cessare a verbis, et oracione dun mentis affectibus. Vnde Augus
qui rogamus dum pcetate opus e non verbositate. Aliud est sermo multus, aliud diuturnus affectus

Antequam clamarent ego exaudiui eos. Circa lram oriuntur dubia qz dñr Nolite multum loqui. Videtur ergo q multiloquium in oroe est pctm. Vnde adde Cris-
ostomus ad Thessalo vltio Sine intermissione orate. Et dns luce 6 legitur in oroe
pnoctasse. Et infra 26 imminente passione legitur plixius orasse. Vnde Augus
et habetur in Glo. Saluator dapnat multiloquium infidelitatis, sed non multas lacri-
mas et multas obsecraciones in cordis puritate qd scti faciunt. Et subdit in Glo. et
hoc ihus legitur fecisse qui pnoctavit in oroe. Item Scit enim pr vester. Op-
ponit hereticus si novit pus deus. Cur sicut loquimur. Rndeo multiplex est ca oris
vocalis. pma est ut obsequium debitum deo impendatur. Vnde aliud e narrare
ignoranti, aliud rogare sciente. qz illi iudiciu, illi obsequium est. sz ut hõ deo s-
uiat scdm totum illud qd hz a deo. i. non solum mente sed etiam corpe. Vnde psalmus ppt
hoc letatum est cor meum et exultavit lingua mea. Tertia ca est ut devocio exci-
tetur. Vnde Glo. verbis cor attenditur et in ptibus sonatur. Item quare deus orat
ex quo aug eius in nullo mutatur. et ideo videtur q frustra orat. Dicendum q pdestinacio
diuina est pparacio gre in psenti et glie in futuro. Et ideo tam sit eterna, sic ab eterno
pdestinavit aliquem ad beatitudinem ita preordinavit aliquem modum per quem daret
sibi illam bnez s per merita sua et oroz. Et ideo non frustra orat deum. qz oro
est illud medium per quod ex ordinacione diuina dz qsequi graciam et gloriam. Et eadem
r ro de oibus aliis bonis que cadunt sub ordine diuine pdestinacionis. Nota
q multa per oronem homo retinuit. Nam oro deo multum placet qz per oroz
hõ se subdit deo sua infirmitate recognoscendo et dei magestate honorando et
eius pietatem implorando. pmum est remissio pcti 2 Re 12 David postquam ora-
vit audivit et dns transtulit pctm tuum abs te. Et Mt 18 Serve nequam
omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me. Scdm est vitacio casus. psa 48
laude mea infrenabo te ne intereas. Tertium est eductio a praua qsuetudine. Jo
2o postquam oravit Jonas evomuit eum cetus. Quartum est mitigacio ire di-
vine. ppt oronem Moysi placatus est dns Exo 32 Et Num 13. Quintum Victoria
contra hostes ps Machab 7to Exclamavit in oroe et tunc Tymothei
fugerunt. Sextum est victoria de temptacione. Infra 26 Orate ut non intretis
in temptacionem. in amotio pplexitatis 2 Paral 20 Cum ignoramus quid agere
debeamus, hoc solum habemus residui ut oculos nros ad te levemus. 8m est cu-
racio infirmitatis et cecitatis spualis que est ignorancia quantum ad intellectum et
sterilitatis spualis respu bonor opm quantum ad affectum. quaz pma sz curacio
cecitatis figuratur est in Thob. Thobie 2 cui per oronem a cecitate sanatus
est. Scdm figuratum est in Anna matre Samuel pmo Reg 1 Et in Abra-
ham 12 qui per pces obtinuit filium. Curacio etiam infirmitatis corpalium per oroz
impetratur. Jaco vltio Oro fidei curabit infirmum. Sic ergo oro valet q malum.
Nono aut oro valet ad bonum. Et pmo ad impetrandum bonum gre. Infra 1o pr
celestis dabit bonum petentibus se. Et hoc e figuratum luce 1o in Zacharia qui
in oronem impetravit Johem. Scdo valet ad impetrandum bonum sapie. Jaco po
Si quis indiget sapia postulet in fide et dabitur ei. 3o ad impetrandum bonum glie Joh 16
Petite et accipietis ut gaudium vrm plenum sit. 4to ad impetrandum pacem Eccli pe et Thio
po Obsecro pmum omnium fi obsecraciones oroes postulaciones pro oibus. Et sequitur ut quieta et tranquilla
vitam agamus. 5to ad plongacionem vite 4i Reg 20 de Eze et tunc facta orone
additi sunt vite eius 15 anni. 6to ad multiplicacionem fructus tre Jaco vltio Helias

Vnde plerumque hoc negatum pluribus flentibus quam affatum hec tn intelligenda sunt de oronibus privatis et voluntariis
qz oraciones publice et debite debent esse in voce ut possit percipi ab aliis

tursum oravit et celum dedit pluviam. Deprecatio ad impetrandum vitam contemplativam
Gen 23 Jacob post orationem et luctamen cum angelo obtinuit benedictionem et vocatum est nomen eius
Israel. Tu autem cum oraveris i. orare volueris. Hic docet dominus debitum modum orandi.
Intra in cubiculum tuum primo ad litteram. Commendatur enim locus secretus quia est aptior ad oran-
dum. Judith 9 dicitur de Judith quod ingressa est oratorium suum induet se cilicio et cla-
mavit ad dominum. Simile Thob 3 dicitur de Sara quod perrexit ad secretum cubiculum domus sue.
Item Act 10 dicitur de Petro quod ascendit in superiora domus ut oraret circa horam sextam. Secundo
exponitur: Tu autem cum oraveris i. postquam orationem compleveris quia etiam post orationem insidiatur dyabolus
ut fructum orationis evacuet. Intra cubiculum tuum ne s. mittes animum devotum sed
1 Reg 1 dicitur de Anna quod vultus Anne post orationem non sunt amplius in diversa mutati. Bernhardus:
Multas video lacrimas sed si ex corde esset non ita facile solverentur in risum. Nam Eccli 7 dicitur:
melior est finis orationis quam principium. Ideo dicit Ysidorus: Exiens qualem se in oratione offert tale
se post orationem conservare debet. Et clauso hostio ora patrem tuum. Per quod innuitur quod oratio debet esse secreta.
Sed Bernhardus: Ab orantibus laus humana orantis furatur fructum et frustratur effectum. Et patrem
tuum qui videt in abscondito, cuius oculis omnia nuda et aperta sunt, qui et abyssos intuetur,
reddet tibi fructum orationis et mercedem fidei, qui fructus est multiplex. Pro oratione petrus
remittitur ut supra. Tertio exponitur moraliter: Intra cubiculum tuum. Cubiculum
est secretum mentis intra quod debes colligere spiritum mentis ad orandum. Ysa 26 vade populus meus
intra cubiculum tuum et claude hostia post te. Duo cubicula anime sunt intellectus et affectus.
Intra hec se colligit qui quod orat intelligit et ex affectu profert secundum illud 1 Cor 14: O-
rabo spiritu, orabo et mente. Taliter orabat rex Josaphat de quo dicitur 2 Paralip 20 quod
timore perterritus totum se contulit ad rogandum deum. Et clauso hostio ora patrem tuum. Hostium
anime est per quod via exeunt. Hostium claudit qui a verbis abstinet otiosis. Vel ho-
stium claudit qui sensus corporis custodit ne per ipsos vane et noxie cogitationes intrent ad
animam que solent orantis sacrificium impedire. Eccli 10: Musce morientes perdunt suavi-
tatem unguenti. Figura huius habetur 2 Reg 4 quod Ysboseth interfectus est quia hostiaria pu-
rgans triticum obdormivit. Ysboseth spiritus est, hostiaria ratio que hostium sensuum
non custodit sed potius aperit et temptationes intrantes spiritum interficiunt. Unde conqueritur
Jeremias 9: Ascendit mors per fenestras. Debent autem orantes hostium claudere i.
sensus exteriores a rebus exterioribus abstrahere et ad
interiores ab illicitis refrenare vel interiores a rebus exterioribus abstrahere et ad
cogitandum deum colligere. Et sic ora patrem tuum i. in mente secreta. Psalmus: Apud me oratio
deo vite mee. Psalmus 4: petitiones vestre innotescant apud deum. Unde dicit Isidorus: Longe
est a deo anima qui in oratione cogitationibus seculi fuit occupatus. Gregorius: Clauso ho-
stio orat patrem qui tacente ore in conspectu divine pietatis effundit mentis affectus et vox
cordis auditur in abscondito cum perfecta desideria silenter clamant. Unde psalmus: desiderium pauperum
exaudivit dominus. Sunt autem plures circumstantie orationis ornantes. Primo oratio debet esse secre-
ta ut habetur in Evangelio. 2° munda Ysa 1 cum multiplicaveritis orationem non exaudiam ma-
nus enim vestre plene sunt sanguine. 3° vere(?) humilis Luce 18 publicanus stans a longe
nolebat oculos levare ad celum. 4° devota Jo 4 veri adoratores adorabunt patrem. 5to
fidelis Augustinus: Si fides deest oratio perit. 6to assidua Luce 18 oportet semper orare. 7mo
lacrimosa Psalmus: exaudi deus fletus mei. 8° operosa non enim cessat orare
qui non cessat bene facere. Ultimo humilis Eccli 35: Oratio humiliantis se nubes pene-
trat. Nubes enim penetrare nichil aliud est nisi desideratum premium impetrare. Sed
hic possunt esse sex dubitationes. Prima utrum ad petendum aliquid a deo sit necessaria oratio. Secunda
utrum oratio sit mente vel voce. Tertia utrum orandum sit in publico vel in secreto. Quarta utrum im-
mo sit in oratione petendum vel relinquendum voluntati divine. Quinta utrum in oratione sit multum

dubita[cio]

loquendo vel parum. Sexto utrum sit orandum stando rectus vel genu flexo. Ad primum est dicendum
quod Augustinus istam dubitationem mouet in libro de civitate dei et in epistola ad probam dicens. cum sit deus sciat omnia
antequam petamus adquid nobis necessaria oratio ut sibi aliquid petamus. Ad quod sic respondet
dicit Augustinus in libro de civitate dei. Cum oratio nobis est necessaria quia orantis intentio cor nostrum renouat
et purgat et capacius efficit ad recipiendum munera diuina que spiritualia nobis a deo in
funduntur. Nam verum est quod deus semper est paratus nobis dare suam lucem nec nos exaudit per ambiciarum
nostrarum pondus, sed nos non semper parati sumus recipere quia inclinamur in alia et rerum temporalium cupi-
ditate tenemur. per orationem ergo fit mentis conuersio in deum et purgatio interioris oculi. et actu-
alis intentio in deum quia semper est paratus dare si nos sumus parati recipere. Idem Augustinus in epistola
ad probam hanc solutionem confirmans ait quod deus per orationem vult sibi nostram voluntatem non
innotescere quia non potest ignorare. sed vult nostrum desiderium in orationibus exerceri quo possimus
capere quod ipse vult dare. Nec enim sic sicut communiter debemus putare nos esse narratores quando gratias
et deo preces effundimus ut sibi narremus quod ipse ignoret cum ipse sciat omnia antequam
petamus. sed debemus esse rogatores ut precibus nostris sibi familiaris effectus nobis largiatur
que ipse cognoscit et vult nobis dare. Nam aliud est narrare alicui quod ignorabat et aliud
est petere scienti. per orationem igitur non narramus aliquid deo tamquam ignoranti. sed petimus
ab eo tamquam sciente. Ad secundum est dicendum quod oratio communis que sit in persona omnium fidelium et
totius ecclesie fienda est in publico loco et in publica voce et racione ministrorum qui orant et
racione fidelium in persona quorum orant. nam minister ecclesie non orat pro se ipso solum ymmo pro
omnibus fidelibus dicente apostolo ad hebreos v. Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro omnibus
constituitur in hiis que sunt ad deum. unde sic pro omnibus deum orare sic debent orare et tali loco
ut ab omnibus possint videri et audiri. propter quod super illud verbum psalmiste In ecclesiis benedicite
domino dicit Glosa Augustinus quod hoc verbum est dictum in persona ministri ecclesie loquentis deo In
ecclesiis benedicite domino. et si diceret fidelibus tuis quos vocasti benedictionem tuam non occultavi
ut per me benedicant ab eis quos modo exemplo. oratione et doctrina. informare
voluisti. Ex parte vero populi in persona cuius orant. dicitur esse talem orationem sit in communi loco
quia per hoc excitatur multum affectus audiencium et orancium quando audiunt voces ministrorum
ecclesie cantancium et psallencium in psalmis et in ympnis. Vnde dicit Augustinus ix confessionum
loquens deo. voces ecclesie tue suaue sonantes in ympnis et canticis influebant auri-
bus meis et eliquabatur veritas tua in corde meo et effluebant lacrime et bene michi
erat cum eis. et sic quod Augustinus dicit ad probam. tanto per orationem sequitur dignior effectus
quanto precedit feruencior affectus. Oratio enim singularis persone potest fieri in secreto et publico loco
dum in interiori orantis semper feratur in deum et propter deum. Ad tercium est dicendum quod oratio priuata sine
† persone tuis et conueniens est quod fiat similiter in mente quam voce clamosa. secundum Cyprianum
in suo tractatu de oratione propter tres raciones. prima quia deus voce clamosa non est pulsandus. sed
consciencia tacita placandus est cum ipse sit cordis auditor. Secunda quia secretas peticiones non oportet
alium scire nisi deum. Tercia quia clamose orans alium in se existentem impedit ab oratione.
Quarta ut impios demones non incitet qui nobis orantibus semper insidiantur. celatur nostre
peticionis intencio. Vnde legitur primo Regum i de illa sancta Anna matre Samuel quod lo-
quebatur deo in corde suo tantum. labia eius mouebantur et vox penitus non audiebatur.
Ad quartum est dicendum quod quamuis solutio datur ad hoc quia quedam sunt bona quibus possumus bene et
male uti sicut bona corporalia et temporalia et ad talia non debemus determinate petere. sed sub condi-
cione ut si nobis debeat prodesse ad consequendum salutem et quod debeamus eis uti virtuose ad
laudem dei deus ipsa nobis concedat aliter non. Sed quedam sunt bona spiritualia quibus male
uti non possumus sicut omnia bona virtuosa et talia determinate debemus petere. sed Augustinus
ad probam pertractans illud verbum apostoli ad Romanos viii. Quid oramus nescimus sicut oportet ex-
presse dicit quod eciam bona spiritualia dato quod sic bonis non possumus male uti formaliter
nescimus tamen utrum nobis expediat quod forte nobis sunt materia superbiendi Nam si nunc conueniat

absque omni stimulo carnis bonum quid erat, et tamen non gloriabatur apostolus quod in tali sti-
mulo virtus eius perficiebatur. Quia igitur in omnibus bonis que oramus nescimus si aptius vota nostra nobis
expediant, illa que petimus et sint nobis proficua, ideo dicendum quod in hiis que petimus iuxta
apostoli documentum petere spiritus sancti auxilium ut ipse in gemitibus et orationibus faciat nos petere
que nobis expediant et placita sint dei voluntati, ut non debemus esse proprii in nostra voluntate,
sed ex toto debemus nos committere dei beneplacito. Unde secundum Augustinum apostolus non ignorabat que in dominica
oratione continebantur, ubi inter alia continetur: sed libera nos a malo, et tamen nesciebat quod li-
berari ab illo scilicet malo quo angelus sathanas colaphizabat ipsum non expediebat sibi. Co-
mittendum est ergo totum votum nostrum deo, et ipse nichil nobis evenire permittet quod nobis noce-
at. Et hoc est quod Augustinus dicit primo libro Soliloquiorum circa finem: Constat deo credere, cuius to-
tum te committe quantum potes, et noli esse tui proprius et in tua potestate, sed illius clementissimi et
utilissimi dei te servum profitere. Ita enim te ad se sublevare non desinet, nichilque evenire per-
mittet quod tibi non prosit, etsi nescias. Solus ergo deus in oratione petendus est qui visione
sua et fruitione nos frustrari non permittet, sed media quibus nos ad se deducat in sua
voluntate relinquenda sunt. Et convenit sive satis est conforme dictum Socratis philosophi qui ut Valerius
recitat, nichil ultra a diis immortalibus arbitratur esse petendum nisi quod bona tribuerent, quia
meditabatur illos melius scire quid unicuique expediebat quam homines ipsi sciunt petere.
Ad tertium dicendum quod secundum Crisostomum in oratione non est multum loquendum multitudine petitorum, quia
non debemus multa et curiosa petere, puta potestatem et gloriam seculi, inimicos superare et ha-
bundantiam diviciarum. Est in multum loquendo diuturnitate temporis, quia dicente apostolo oportet semper
sine intermissione orare. Non igitur prohibet salvator secundum Crisostomum multum esse in oratione per diu-
turnam permanentiam temporis, sed prohibet multum loqui per multitudinem eorum que petuntur. Solum
enim est petendum quod deus misereatur nobis et largiatur quod nobis novit fore expediens.
Unde legitur in vitis patrum quesitum fuisse a sancto Macario per quem modum debet orari.
Ad quod sic respondit: non sunt vero orationi necessaria superflua verba, sed corde compuncto dicere:
Deus auxiliare nobis, miserere nostri; ipse enim nosti que nobis expediunt. Sed aliter exponit
Augustinus in epistola ad Probam dicens quod aliud est loqui in oratione et aliud multum precari. Nam mul-
tum loqui est in orando necessariam rem superfluis agere verbis, sed multum precari est ad eum
quem precamur diuturna et pia cordis excitatione pulsare, et plerumque hoc negotium plus
gemitibus quam sermonibus agitur, plus fletu quam affatu, quia dicente scriptura ipse deus
lacrimas ponit omnium in conspectu suo, et gemitus ab eo non est absconditus. Ex quo patet quod secundum Augustinum
salvator noster in oratione multam locutionem non prohibet, multam precationem super una et eadem
re possumus diu precari diuturna affectione sine multiloquio, quia in oratione ipsius salvatoris nostri
ut ait Augustinus non sint sermones multi, sed diu sint diuturni affectus, quia scriptum est quod prolixius orabat
in oratione, et quod prolixius orabat. Dicit eciam ibi Augustinus quod fratres qui erant in Egipto crebras
quidem et diuturnas faciebant orationes, eas tamen brevissimas et raptim et quodammodo
iaculatas, ne fervens intencio que in oratione est necessaria evanesceret. Ad quartum dicendum
quod secundum Crisostomum orans non debet facere quod aspiciant homines, vel clamando vel pectus percuciendo
vel manus expandendo. Sunt enim in oratione precipue duo vicia vitanda: primo inanis
gloria, ne per illud quod exterius ostendit merito a mercede orans evacuetur, et ideo cavent
motus et actus in oratione vitandi per quos orans inanem laudem et inanem gloriam non possit
effugere. Secundo superbia, et sic magis est orandum genu flexo quam stando, quia orando genu-
flexo est signum magis interioris prostracionis et humiliacionis quam orare stando. Unde super illud
verbo Luce xxij: positis genibus orabat, Gregorius dicit quod evangelista [illegible] pronus terre
supplicare maioribus facto audiente maiestatem quam rogat quam qui rogat, et quod planum
est humanam naturam deo [illegible] condignum, ideo ille qui languores nostros portavit ac pro nobis
intercessit per humanam naturam quam suscipere dignatus est genuflexit orando, sicut ipse oravit.

non esse superbiendum sed per omnia humilitati conformandum. Unde ille phariseus qui stans orabat a deo reprobatus est quia in modo et situ orandi superbiam ostendit. et dato quod publicanus stando oraret similiter quia mos erat iudeorum stando orare forte quia stantes in monte synai legem receperunt sicut dicitur exo. xix. prostratum tamen habebat affectum quia ut dicit Crisostomus in biga publicani erat peccatum cum humilitate in biga vero pharisei erat iusticia cum superbia. et tamen biga peccati cum humilitate superavit bigam iusticie non propriis viribus sed ratione humilitatis. quinto iii libri regum viii c. Salomon completo templo domini orans procubuit utrumque genu in terram flexerat et manus expanderat ad celum. et quanto magis dominum orans vult impetrare tanto magis humilitatem suam debet in oratione monstrare. Consimiliter super illo verbo actuum vii positis autem genibus dicit Glossa quod beatus stephanus pro se orat stando sed pro suis persecutoribus orat positis genibus quia quorum erat iniquitas maior maius remedium supplicandi postulabat.

Sic ergo vos orabitis. ~~posita maiori instructione quantum ad orantis devotionem impetrare ista ut supra dicebatur docet instructionem morum quantum ad ipsius orationis formationem~~ [margin: unde quantum ad [illegible] circa premissa ista] et primo explicat formam orandi in generali. 2o explicat septem petitiones in hac oratione positas in speciali ibi pater noster. Ad intellectum ergo premissorum est sciendum quod sicut scribitur luce xi discipuli videntes christum orare in quodam loco dixerunt ad eum domine doce nos orare sicut Johannes baptista docuit suos discipulos. nam quidem ut Glossa dicit quod apostoli cognoverunt multas orationes in veteri testamento esse scriptas sed quia nova quedam et promissiones viderunt in christo novam formam orationis postulaverunt et ne repulsam paterentur de eorum petitione Johannem baptistam induxerunt in exemplum. Audiens salvator eorum petitionem ait Sic ergo orabitis vos secundum formam scilicet quam infra vobis explicabo. Sed ad notitiam et preambulum quedam eorum que pertractantur dicenda sunt in hac dominica oratione propter eo quod dubitabatur. Prima utrum ista oratio sit excellentior omnium aliarum. Secunda utrum in hac oratione solum contineantur septem petitiones. 3 utrum liceat orantibus alia petere preter illa que petuntur in hac oratione scilicet pater noster. 4 utrum septem petitionibus que hic ponuntur correspondeant septem dona spiritus sancti. 5 utrum istis vii donis correspondeant vii beatitudines supra notate. Ad primam est dicendum quod secundum Damascenum libro 3o c. 24 oratio est petitio decentium a deo. que petitio quinque debet habere. primo ex parte eius a quo petitur securitatem secundum illud Jacobi. petentis negligentia reprehenditur qui de divina potentia et securitate dubitat. 2o ex parte eius quod petitur honestatem unde petitis et non accipitis eo quod male et inhoneste petitis ut dicitur Jacobi 4to. 3o ex parte modi petendi ordinis congruitatem ut dicit salvator petamus primo regnum dei et iusticiam eius et hec omnia temporalia nobis adicientur per hunc modum. Quarto ex parte temporis in quo petitur continuitatem quia oportet semper orare et petere et non deficere. Quinto ex parte orantis humilitatem quia oratio humiliantis se nubes penetrabit. Debet ergo ista oratio quinque ista habere. Primum quod dicit Cyprianus in suo libro de oratione. Ista dominica oratio quantum ad ista quinque extollit omnem orationem. Primo in securitate quia nunquam potest dubitare exaudiri cum orationes et preces quas ipse filius dei docuit apud patrem loquimur qui bene cognoscit verba filii sui maxime quia ipse filius est advocatus noster cuius verba loquimur semper est apud patrem. Cum ista oratio multum amica et familiaris est deo patri de filio rogante et verba sui filii ad aures pervenire. Ideo cum securitate accedere possumus cum ista oratione ad thronum glorie eius quia infallibiliter gratiam consequemur et misericordiam inveniemus. Secundo in petitionum honestate quid enim mali quid indecentie potest continere ista oratio que est formata ab ore illius in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi et qui est dei virtus et dei sapientia. Si enim formata esset a puro homine quia secundum apostolum quid oremus nescimus dubitare possemus ne aliquid inhoneste et indecenter peteremus. Sed ex quo formata est ab illo qui est fons sapientie in excelsis omnis dubitatio impetrandi excluditur. Tertio in modo petendi ordinis congruitate petitur enim in hac oratione primo illa que ordinant in divinorum devotionem et subiectionem. sicut quod in nobis sanctificetur nomen suum et quod suum regnum super nos veniat et eius voluntas fiat in nobis sicut fit in celo angelis. et per hunc modum petuntur illa que nos ordinant ad istorum temporalium et

corporalium sustentatorum et malorum liberatorum. Unde ista oratio ordinatissima est / nec mirum quia
formata ab eo qui posuit omnia in numero pondere et mensura / Certo continuitate quia
de ista oratione salvator dixit oportet semper orare quod est desiderii affectione continuis (viii)
non superfluorum platione / licet enim secundum Augustinum in oratione non debeat esse semper continua parte
expressio quia vacatur et in talibus negotiis semper tamen est necessaria continua affectio sed frequens per
sicut intentio. Unde hac de causa salvator hanc orationem brevissimam ordinavit / ut
facilius diceretur et frequentius diceretur et fortius retineretur et a nullo ignoraretur / Certo in
simplicitate non ille in hac oratione docuit qui dixit discite a me quia mitis sum et humilis corde
ab initio enim superbi non placuerunt deo sed mansuetorum et humilium placuit deprecatio /
Ad 3am est dicendum / quod in hac divina oratione petuntur illa que nos iuvant ad consequendum
beatitudinem ad quam adipiscendam duo sunt necessaria / primo divinorum bonorum dilectio et con-
templatio / 2o nocivorum malorum et nocivorum defectuum remotio et relevatio / In bonorum
autem divinorum contemplatione triplex possumus deficere / primo in eorum veneratione ne a vobis contemp-
nantur et in hoc iuvari petimus per primam petitionem qua dicimus sanctificetur nomen tuum / In qua petitione
admonemur secundum Augustinum ut nomen domini quod semper sanctum est etiam apud homines sanctum habeatur id est ne contempnatur
quod non deo sed hominibus prodest / Secundo in eorum adeptione ne consecutione et fruitione divinorum
bonorum frustremur et puniamur et in hoc iuvari petimus per petitionem secundam qua dicimus adve-
niat regnum tuum / quod secundum Augustinum sive velimus sive nolumus veniet / petimus enim ut veniat ita
quod in nobis et nos ipsum regnare mereamur / 3o in eorum subiectione ne in aliquo voluntati divine
et preceptis eius resistamus et in hoc iuvari petimus per tertiam petitionem qua dicimus fiat voluntas tua
sicut in celo et in terra. In qua secundum Augustinum petimus divinam clementiam ut sic a nobis fiat voluntas
eius in terra sicut fit ab angelis in celestibus / Secundo est nobis necessaria malorum remotio et
defectuum relevatio / Sunt enim in nobis quatuor defectus / primus est naturalis continuus ad vite indige-
ntiam et in hoc petimus relevari per quartam petitionem qua petimus panem nostrum cotidianum da nobis
hodie ut nomine panis secundum Augustinum omnia vite necessaria intelligantur / 2us defectus est culpe com-
misse ad iram provocativa nocentiam et in hoc petimus relevari per quintam petitionem qua dicimus dimitte
nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris / 3us defectus futuri periculi quod timetur continuus ad displicentiam
temptationis imminentiam et in hoc petimus relevari per vi petitionem qua dicimus et ne nos inducas in temptationem / vel consensum temptationis
in mente secundum Augustinum deseramur divino adiutorio ut consentiamus temptationi / vel deficiamus in tribulatione et infirmitate dif-
fidentiam et in hoc petimus per petitionem septimam qua dicimus sed libera nos a malo / Ad 3am respondet:
vel tedeamus afflicti / 4tus defectus mali presentis continuus ad tristitiam
Cyprianus in libro suo de oratione dicit Ecce nec potest esse apud patrem magis vera et digna oratio quam
que a filio qui est veritas de eius ore prolata ut aliter orare quam ipse docuit non ignorantia
sola sit sed et culpa / eum ipse posuit et dixit reicit mandatum dei ut statuatis traditionem vestram /
sed ergo Cyprianus culpa et peccatum est petere aliena / vel aliter orare quam in hac oratione divina
positum est / Sed Augustinus in epistola ad Probam ista questionem sollicite pertractans ait / quod orantes vel
conorat carnaliter et petit non convenientia sue saluti vel orat spiritualiter / Si ergo oramus
spiritualiter sic docet / tunc quecumque verba dicimus que affectus orantis vel precedendo formant
vel clarificant vel consequendo attendit ut crescat / nichil additur quam quod in ista oratione co-
ntinetur positum est / Nam qui dicit id quod in ecclesiastico scriptum est clarificetur nomen tuum in gentibus
sicut clarificatum est in nobis non orat aliud nisi sanctificetur nomen tuum / Item vero dicit
ostende faciem tuam et salvi erimus non aliud orat quam adveniat
regnum tuum / Item autem dicit / dirige gressus meos secundum eloquium tuum et non dominetur mihi omnis in-
iustitia non aliud orat quam fiat voluntas tua / Item vero dicit divitias et paupertates ne dederis mihi
sed tantum victui meo tribue necessaria / non aliud orat quam panem nostrum cotidianum / Item autem dicit
memento domine David et omnis mansuetudinis eius / et qui non reddidi retribuentibus mihi mala hic orat dimitte nobis debita
nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris / Et qui dicit aufer a me concupiscentias ventris et desiderium
concubitus ne apprehendat me / nichil aliud orat nisi et ne nos inducas in temptationem / Et qui dicit
libera me ab inimicis meis et ab insurgentibus in me libera me / hic orat libera nos a malo /

Et si per omnia verba scripturarum discurrat nichil inveniet secundum Augustinum quod in ista dominica
oracione non contineatur et concludatur. Et subdit Augustinus quod quicumque orat illud dicit quod ad istam
ewangelicam peticionem pertinere non possit, eciam si solicite orat carnaliter orat quod ad istam
suo quare non dicatur, tamen spiritu sancto renatos non decet orare nisi spiritualiter orac. Et nunc
Augustinus concludit veritatem quod omnes qui libenter deo et orant alijs dicunt alijs verbis eciam tamen
orando dicere sed non deo sibi ee liber alia dicere. Ad quartum dicendum quod secundum Augustinum istis septem
peticionibus respondet septiformis gracia spiritus sancti. Nam quod nobis dominus nomen et sanctum et dulco-
rosum sit quod petitur per primam peticionem fit per donum sapiencie. Quod vero regnum dei veniat
in nobis ita quod regnemus cum ipso quod petitur per secundam fit per donum intellectus quia oculo
mentis deus a nobis videtur. Quod autem deo simus obedientes eius voluntate implendo
et semper eligendo quod sibi placitum est, quod petitur per terciam fit per donum consilij.
Quod autem temporalia et necessaria vite accipiamus ad dei laudem et observacionem eius manda-
torum quod petitur per quartam fit per donum fortitudinis. Quod vero non reddamus mala
pro malis sciendo conversari in medio pravorum et perverse nacionis fit per donum sciencie
quod petitur per quintam. Quod autem temptacionibus non intremus et quod nobis ex proximis temptacionis
intencionibus compaciamur quod petitur per sextam, fit per donum pietatis. Sed quod liberemur
a malo quod per septimam petitur fit per donum timoris quia ab omni malo liberari
meretur qui propter dei timorem honoribus se subicit ut dicit Augustinus. Ad quintum dicendum quod secundum
Augustinum in libro de sermone domini septem sunt beatitudines perficientes homines in vita ista &
quibus in futuro habebunt quandam beatitudinem et leticiam certam. Nam octava beatitudo quam dicitur
beati qui persecucionem paciuntur propter iusticiam non perficit sed est perfecte et declaracio aliarum. Iste igitur
vij beatitudines secundum Augustinum libro supradicto correspondent vij donis que nobis collata per septem peti-
ciones quas petimus in oracione dominica. Nam dono sapiencie correspondet 1a beatitudo qua dicitur beati pacifici
quoniam filij dei vocabuntur. Et est cum pacifici quandam divinam similitudinem per quam preit anima spiritualiter
et super humanum modum iudicare quod pertinet ad donum sapiencie. Dono vero intellectus correspondet
ija beatitudo que dicitur: Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. Nam secundum Augustinum deus non videbitur nisi
a purgatissimis mentibus quia mentem purgatam habere fit per donum intellectus. Dono
autem consilij correspondet iija beatitudo que dicitur: Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. Nam renunci-
are omnibus temporalibus spiritu et voluntate est consilium spiritus sancti. Dono vero fortitudinis correspondet
illa beatitudo qua dicitur: Beati qui esuriunt et siciunt iusticiam quoniam ipsi saturabuntur. Cum enim omnes
volentes pro Christo pie et iuste vivere persecucionem paciuntur, in dono fortitudinis habere ee non potest.
Dono sciencie correspondet ija beatitudo qua dicitur: Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Lugere namque
sua et aliorum peccata et scire portare prospera et adversa super humanum modum pertinet ad sciencie donum.
Dono autem pietatis correspondet ija beatitudo que dicitur: Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.
Compati enim super humanum modum aliorum miserijs pertinet ad donum pietatis. Sed dono pietatis timoris
correspondet ija beatitudo que dicitur: Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram illam in qua de qua
scriptum est portio mea domine sit in terra viventium. Notandum de preparacionibus ado-
randi unde adoraturus quilibet debet se preparare iuxta id Ecclesiastici 18 Ante oracionem prepara animam tuam.
Hec autem preparacio duplex est scilicet remota et propinqua. Remota duplex exterior et interior.
Interior triplex prima consciencie purgacio. Iohannis 3 Si cor nostrum non reprehendit nos fi-
duciam habemus ad deum. Peccatores deus non exaudit. Ysaie 1 Cum extenderitis manus vestras ad orandum
non exaudiam. 2a mentis humiliacio. Psalmus respexit in oracionem humilium. Judith 9 humilium et
mansuetorum etc. 3 iniuriarum dimissio capitulo xj Cum stabitis ad orandum remittite si quid habetis
dimittite etc. Qualiter enim hic vult deum in oracione habere et invenire ut quod petit impetret
retineat accipiens ab eo. Ecce sciendum cum petimus est in consciencia iudex ille incorruptus semper
presidet intrinsecus menti. Arguit peticionem in homine interiori et ideo consciencia continuum peccat
et in oracione presistit se tremit et diffidit exemplo Cayn qui proiectus a facie domini ca-
pud habuit tremulum ut exponit sanctus et semper timebat occidi. Si enim non est peticio in
consciencia tunc in oracione petimus vere sentitur quedam intrinseca concepta leticia. Unde in libro de

Collatione patrum preterea se exaudiendum supplicans quisque non dubitet quod se non dubi-
tanter exaudiri. 2 meritum humilitatis propter quod respexit in orationem humilium Judith 9 humi-
lium et mansuetorum etc. Et nec enim maior humilitas quam deus omnipotens voluit esse per assump-
tam humanitatem nobiscum voluit esse in matris ventris ergastulo ubi est locus om-
nium qui inde trahunt originale peccatum, nasci in diversorio ubi locus est dimittentium et afflic-
torum, poni in stabulo ubi locus est iumentorum, pati in patibulo ubi est locus latronum
et captivorum, claudi in tumulo ubi est locus mortuorum. Humilitas et pana humano
satis innuit quod debet petere humiliter non presumendo de meritis sicut phariseus luce 18. Vero
cum humiliter fecit et pene. Sic petebat illa sunamitis 4 regum 4 de filio susci-
tando vel in montem et apprehendit pedes elizei quod numquid petivi filium a domino meo, quia
quem humiliter petit considat et ascendit in montem domini meritis. Propterea iusta mea sic mons
dei et descendit ad valles sue miserie reputans se vilissimam in hoc non hominem et sic
mortuus supplicijs petit ut spiritum suum quem deus tenuit per naturam, resuscitet per gratiam quam
mortuus est per culpam. 3 iniuriarum dimissio Marci xj cum stabitis ad orandum, ac stare
volueritis dimittite etc. Et vale cum hoc vult deum in oratione habere et invenire scilicet nisi
cordem talem se deus exhibere Ecclesiastici 28 In homine sibi similem non habet misericordiam. Et de peccatis suis
deprecatur. Exterior similiter triplex, prima est preceptorum impletio quia sicut ait ysidorus
si quod precepit dominus facimus, id quod petimus sine dubio impetramus. Econtra Gregorius clamantem tempore
angustie deus non audit qui praecipientem tempore deum in preceptis suis clamantem non audit. [1]
Proverbiorum 28. Qui declinat aurem suam ne audiat legem etc. 2 fratris offensi reconcili-
atio Matthei v. Si offers munus etc. 3 operum misericordie exhibitio. Oratio enim est ancilla
ancilla que celum penetrat, et hoc duabus alis scilicet ieiunio et elemosina. Thobie 12
bona est oratio cum ieiunio et elemosina. Unde de elemosina quod mittit orationem, Psalmus ysaie 58 effringe
esurienti etc. Et sequitur Tunc invocabis me et dominus exaudiet etc. Ecclesiastici 29
Conclude elemosinam in sinu pauperis et orabit pro te. Crisostomus super Matthei Oratio infirma
est que elemosinarum largitione munita non est. De ieiunio Danielis 9. Posui faciem
meam rogare ad dominum in ieiunio. Hec est trina magorum oblatio. Effugat enim por-
aurum, thus, mirra. Interior similiter est triplex exterior et interior. Interior triplex
prima cordis ad se revocatio Ecclesiastici 30 Colligite et congrega cor tuum in sanctitate eius
Augustinus in libro Confessionum dulcedo felix et secura colliges me a dispersione
in qua frustratim discissus sum dum ab uno te aversus in multa evanui. Unde Da-
vid in psalmis. Cor meum dereliquit me. Et 2 regum 7 quod invenit servus tuus cor suum
ne oraret te orationem hanc. Quanto magis enim cor ad se colligit tanto virtuosius orat.
2 paralipomenon 20 Josaphat contulit totum cor suum ad orandum dominum. Secundum est intentionis
ad deum applicatio Job 34 Si direxit ad deum cor suum, spiritum eius et flatum ad se trahet
Ideo dicit ysidorus Primo purgandus est animus et a rerum temporalium sollicitudine segregandus
intentionem cordis puram ad deum dirigamus Tunc enim veraciter oramus cum aliunde non
cogitamus. 3 est affectionis devote inflammatio que maxime fit per meditationem
cum miseriam inspiciam et tertia dei bonitatem et nostram miseriam Hugo in libro de virtute orandi
Tu inquam miseriam et cum nostra miseria simul et eius misericordiam
Et non studio et quo affectu a nobis orandus sit deus ex nostra miseria simul et eius misericordia
considerare possumus In consideratione miserie nostre quid nobis necesse sit petere In considera-
tione dei misericordie quo desiderio debeamus postulare meditatio nature assidua scilicet stricta
compunctionem, compunctio devotionem parit, devotio orationem perficit. Stricta est cum homo ad
agnitionem sui illuminatur. Compunctio est cum ex consideratione malorum suorum cor interius
dolore tangitur. Devotio est pius et humilis affectus in deum qui ex compunctione generatur
devotus cum magnitudine malorum suorum terretur et diffidens de propriis viribus ad deum se
convertit et tanto ardentius patrocinium illius expetit, quanto sibi minus extra

relictum esse videtur in animo quam fide possit dicit hugo. De hac interiori preparatione dicitur

gestu
assensi

ps. preparationem cordis eorum audivit auris mea tua. Exterior preparatio consistit in tribus scilicet in situ habitu et gestu. de situ certum quod licet orare stando aut sedendo orando iacendo unde augustinus ad simplicianum nam et stantes oramus sicut publicanus et flexis genibus sicut in actibus apostolorum legimus et sedentes sicut david et helias nisi et iacentes oramus non esset scriptum in psalmo lavabo per singulas noctes lectum meum dicit augustinus. de habitu notandum quod oratorem decet habitus humilis et abiectus ut enim dicit ambrosius super i epistolam ad thimotheum ii. mi. vult in oratione expandi amota a se pompa intelligat se debere ut magis provocet. habitus namque superbus non impetrat nec deserta facit credi. Siquidem et apostolus eciam mulieres nec dum viros iubet orare in habitu ornato cum verecundia et sobrietate non in tortis crinibus i thi. 2. Super quo dicit ambrosius horret deus actorem animam cum mulierem te corpus liberum a se fetum videtur metallo obligatum quantoque hominibus splendida videtur tanto magis a deo despicitur. propter hoc Judith oratura pro populo induit se cilicio Judith 9 Hester oratura regales vestes deposuit et luctui apta suscepit hester 14 Daniel dicit se faciem suam posuisse ad deum in sacco et cinere daniel 9 dicitur eciam inde affectus animi excitatur. unde augustinus libro de cura pro mortuis gerenda orantes quamvis interior cordis eorum et voluntatis invisibilis deo soli nota sit visibile tamen de membris sui corporis sui faciunt quod supplicantibus congruit velud genua figunt manus extendunt solo se prosternunt non ut hiis inditiis hominibus prodicantur sed quia hiis magis se excitat homo nam hii motus corporis fieri sine motu animi precedente non possunt. Et ideo eius rursus visibiliter exterius factis ille interior invisibilis qui eos facit augetur. et per hoc cordis affectus crescit dicit augustinus. de genuum flexione libro 3 regum 8 de Salomone quod flexis genibus oravit 2 paralipomenon viii. In Ewangelio quoque luce 22 accessit ad ihesum quidam homo provolutus genibus. Et in beato Stefano actuum 7 Apostolus ephe. 3 flecto genua mea etc. Sed cavenda est illusio eorum qui supplices in eccles[i]a genua flectunt tamen ex consuetudine vel simulatione. Tales enim assimilantur illis qui flexis genibus illuserunt christo. de quibus marci 27. de manuum elevatione dicitur. Trenorum 3 levemus corda nostra cum manibus i thimothei 2 levantes puras manus sine ira et disceptatione. de pectoris tunsione dicitur luce xviii in publicano lucas 18 De faciei autem et oculorum elevatione psalmus ad te levavi oculos meos. Et beatus martinus oculis ac manibus in celum. Hec tamen pressis pressuris preficientibus et perfectis conveniunt Job xi si iniquitatem que in manu tua est abstuleris. Sed de incipientibus loquitur Esdra pro populo deprecari volens et peccata eorum que super se assumens dixit deus meus confundor et erubesco levare faciem meam ad te Esdre 9. De oris autem quam apertione aut compressione nota quod quibusdam magis expedit orare verbo ut infirmis et incipientibus quibus per ipsa verba excitatur affectus quibusdam vero silentio et solo affectu et desiderio ut perfectis et exercitatis in spiritualibus Nam sicut oracio ista intra cubiculum tamen etc. et cuilibet videtur magis hoc et proprie admonitum ut incluse. Nam si etsi in oratione in lacum loquitur Exang parum loquitur quia deus non verborum sed cordis auditor est Ambrosius libro de sacramentis Enim in silencio fidei orat deum cordis ac renum scrutatorem esse confitetur. Notandum tamen est quod sunt alique conditiones requisite ad hoc quod oratio sit efficax ut potest colligi ex illo verbo Joh. 16 Si quid petieritis

Contrahere alibi de
Beda

patrem in nomine meo dabit vobis. Prima est ut petantur spiritualia bona. Ideo dicit: si quid
quod cum petimus licitum est et si in se sit aliquid comparatum ad spirituale nichil est. Sap.
vii: divitias nichil esse dixi in comparatione illius. Et Jeremie 4to: aspexi terram et ecce erat
vacua et plena nichili. Sunt autem spiritualia bona vita eterna et ad eam consequendam promo-
tiva. De primo ait Matthei vi°: primum querite regnum dei. De 2° Luce xi ubi dantur tres panes
petere per quos intelliguntur que ad vitam eternam promovent scilicet contritio, confessio et
satisfactio, vel culpe dimissio, gratie infusio, glorie adeptio. Exemplum de Salomone 3 Regum 3
cui non petivit temporalia et ideo placuit eius oratio domino. Secundo dicitur quare ait ibi Christus docet
dominus petere temporalia scilicet panem nostrum cotidianum. Respondeo: temporale relatum ad spirituale iam
est aliud. Exemplum de Jacob qui petivit temporalia ordinando ea in gloriam dei etc. Ex quo
patet quod licitum est nobis petere temporalia, quia illud quod licet desiderare etiam licet postulare, cum po-
stulatio sit executio desiderii. Sed licitum est temporalia bona moderate et in ordine
ad eterna desiderare, et sic modo licet etiam ea a deo patre in oratione postulare. Ideo dominus
orationem nobis dictans inter cetera nos orare sic docuit: panem nostrum cotidianum da nobis etc.
Non tamen ut vult beatus Augustinus quod temporalia et corporalia sub conditione petentur. Unde premissa
oratione pro spiritualibus et eternis in libro Soliloquiorum inquit: De salute corporis mei
deus nescio quid utile sit ex illo vel eis quos diligo, tibi domine illud committo, sed
hoc tuam oro clementiam ut me penitus convertas ad te, nichil quod michi repugnet faciat
tendenti ad te. Proverbio j: Stulti ea que noxia sunt cupiunt. Ro. 8: Quid
oremus nescimus. Exemplum de sancto Thome Cantuariensi qui petivit a febribus
liberari sub conditione etc. et de quodam peregrino sancti Jacobi etc. Sed queritur si quid
determinate in oratione debeamus petere. Respondeo: si illum considerans a quo petimus, non
est necesse aliquid determinate petere quia et ipse omnia novit et quibus egemus, ait Matthei 6:
Scit enim pater vester celestis quia omnibus hiis indigetis. Ibidem: Scit enim pater vester quid vobis
opus sit antequam petatis eum. Et Petrus i Petri ultimo: omnem sollicitudinem vestram proici-
entes in eum quia ipsi cura est de vobis. Sed si considerans orationem ex parte nostra qui
oramus, tunc utile est nobis aliquid determinate petere. Et notantur secundum beatum Augustinum tres cause.
Primo propter maiorem attentionem quia cum aliquid determinate petimus magis mentem intentam
ad aliquid applicamus. Exemplum de beato Bernardo qui non potuit unam orationem dominicam
complere sine inani cogitatione vel evidentia. [illegible] hic lab me [illegible] etc.
Secundo propter nostri profectus augmentum; nam dum aliquid determinate petimus iam nobis ipsis in
processu orationis innotescit quantum profecimus in desiderio illius vel pro quo postulamus.
Gal. i: Sic stulti estis ut cum spiritu ceperitis. Tercio propter maioris fervoris excitationem quia bona de-
terminata magis movent et accendunt desiderium, et que magis desiderantur illa
ferventius postulantur. Job 6: Quis det mihi ut veniat petitio mea. Secunda condicio quod si-
at cum perseverantia. Ideo dicit petentibus scilicet perseverant. Luce 18: Oportet semper orare et
non deficere. Luce 22: factus Ihesus in oratione prolixius etc. Et i Thess. v: Semper gaude-
te, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite; hec enim voluntas dei in Christo Ihesu in
omnibus vobis. Talis erat beatus Martinus de quo legitur quod oculis et manibus in celum semper erat
intentus, invictum ab oratione spiritum non relaxabat. Sed dicitur quod videtur non esse possibile hominem
semper orare. Dicitur quod non desinit orare qui non desinit in bonis etc. Tercia condicio est ut fiat cum con-
cordia et intentione recta. Matthei 18: Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quam-
cumque petierint fiet illis a patre meo qui in celis est. Concordes orant qui unanimiter devo-
te adorant. Ro. xv: Unanimes uno ore unanimiter deum etc. Ideo templa edificata sunt

Item qui corde pacifico orat Marci xi Si dimiseritis hominibus peccata eorum dimittet et vobis pater vester peccata
vestra. Marci xi Cum stabitis ad orandum dimittite si quid habetis contra aliquem ut pater qui in celis est dimittat
vobis peccata vestra. Est autem intencio nostra ut non solum labiis deo sed etiam corde loquamur
ne dicatur de nobis illud Ysaie xxix populus hic me labiis honorat. Unde Ciprianus
fratres dilectissimi vigilanter intendere debemus ad preces nostras toto corde. Omnis secularis
et carnalis cogitacio abscedat nec quicquam tunc animus quam illud quod precatur cogitet.
Claudatur contra adversarium et pectus soli deo pateat nec ad se hostem tempore orationis adire
patiatur. Ideo sacerdos ante prefacionem misse dicit Sursum corda et chorus respondet Habemus
ad dominum. In quo admonemur tempore orationis nil aliud quam deum cogitare. Certa condi-
cio est ut procedat ex filiali affectu. Ideo dicit patrem qui est origo omnis divini influxus et
spiritualis boni Jacobi i Omne datum optimum. Debet ergo esse filius qui vult petere et hoc per
caritatem que filios dei facit et per fidem que similiter Johannis i dedit eis potestatem filios dei fieri
et etiam per spem de hiis Luce xi Quis ex vobis patrem petit panem id est caritatem sine
qua vacua est tota mensa numquid lapidem id est cordis duriciem dabit illi sicut fecit
dyabolus Matthei 4 dic ut lapides isti panes fiant. Aut piscem id est fidem que scilicet in a-
quis baptismi et scripturarum nutritur numquid serpentem [illegible] dabit illi.
Aut ovum id est spem que producit quasi ex se ipsam fructum salutis tamquam pullum numquid
dabit illi scorpionem id est fiduciam in temporalibus que est spes vana et fatua ore
lingens et cauda pungens Proverbiorum xi Qui confidit in divitiis suis corruet
et i Thimothei ultimo Qui volunt divites fieri incidunt in temptacionem et in laqueum
dyaboli et desideria multa inutilia et nociva que mergunt homines in interitum
et perdicionem. Concludit ergo dominus Si vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis
vestris quanto magis pater vester de celo dabit spiritum bonum petentibus se. Sed quo-
niam et oratio fienda est filio cum beatus Stephanus Actuum vii oret ad filium dicens
Domine Jhesu accipe spiritum meum vel spiritui sancto exemplo Ezechiel 37 oret ad
spiritum sanctum dicens veni spiritus et insuffla super interfectos istos et reviviscant. Videtur
peticiones nostre precipue fiunt ad patrem licet enim omne bonum nostrum in [illegible] et [illegible]
virtute sit a patre et filio et spiritu sancto tamen hoc bonum quod nobis fit a filio filius habet
a patre et spiritus sanctus ab utroque. Pater vero est principium non de principio. Ideo quicquid
habet a se ipso habet. Quapropter filius in orando reducit nos ad patrem per se filium ut
ad eum orantes nostras dirigamus. Ideo dicit patrem. Spiritus autem sanctus ex personali
proprietate habet quod sit donum et ideo magis competit quod impetretur quam quod ab eo aliquid
petatur. Unde ad spiritum sanctum nunquam fit ecclesiastica oratio que collecta dicitur. Communiter
autem ad spiritum sanctum fiat oratio in ympnis et antiphonis que dicuntur oraciones extra[ordinarie].
Secundo communiter vero solus deus debeat orari quia illud quod orando petimus est
vita beata vel ad illam pertinens. Beatam autem vitam dat directe solus deus. Sancti autem
cooperantur nobis ut beatam vitam obtineamus. Et ideo oratio directe fit ad solum deum a quo
expectamus quod orando petimus. Potest tamen cum hac intencione oratio fieri ad sanctos quorum au-
xilio nobis a deo impetratur id quod expectamus. Unde Job ultimo dicitur ad alios sanctos contra
et Job ultimo Job servus meus orabit pro vobis et faciem eius suscipiam et non impu-
tetur vobis stulticia. Et sic patet responsio. Unde Thomas: Sancti cognoscunt in verbo quod ipsis
ad eorum gloriam pertinet. Et quia ad eorum magnam gloriam est quod alios iuvare possunt
quasi dei cooperatores existentes ideo sancti in verbo vident vota eorum qui eos inter-
pellant. De Jeremia ii Machabeorum hic est fratrum amator. Certa ut pe-
tatur id quod ad salutem pertinet. Ideo dicit in nomine meo. Nomen hoc nomine petit qui

ptinencia ad salute petit Act 4 Nec eni nomen aliud est sub celo datum hominibus
in quo oportet nos saluos fi / Ex quo p3 quanta sit v'tus nois xpi q' non visus
nec vagatus sed solu noiatus ap' prez facit mirabilia Est aut sciendum q duplex
e nomen xpi vnu et'nu et aliud tpale vnu a pre et aliud a matre sortitus est
Nomen et'nitatis eius est Ego sum qui sum / ayat vo vocauit eu ihm / Ecce salus
et sic nomen xpi includit salute cu et'nitate quorum vnum sine alio non est affec-
tandum / Est eni in dampnatione et'nitas sed sine salute / Est etia salus sed sine
et'nitate qualis est vana salus hois hec singe Cu igitur qs petit aliquid q8
e qt salute non meret exaudiri / sicut aplus paulus exauditus e / orans pro
remouendo stimulo carnis 2 Cor 12 Sciendu e q quis sit tanc qre in noie
filij fatis orantes deo pro / prima ppt dilectionem summam qua libet pr ad filium que
tanta est ut quicquid ronabilit in noie ipius petatur ipe pat exaudiat Joh v
pat diligit me / 2 q' ipe filius remouit impedimentum exauditionis o-
racionum nrarum tollendo pcta mundi Joh 1 Ecce agnus dei / 3 q' per xpm patrum
e nob omne bonum postulando scz gra et gla Joh 1 Gla et gra per ihm xpm
facta e / 4 q' ipe filius rogauit pro nob prez ut nre orationes reddentur exaudibiles
Joh 14 Rogabo pro vob prez Et Joh 11 ma' pro hec p vob orauit Ex
hoc e q' qre orationes ecclie qmt concluduntur per dnm nrm ihm xpm / Et ab illa
for petitionis non excludit spus s qui est amor quo pr et filius se mutuo
diligunt / et qui sua scitate omez maculas pcti emundat Tyt 3 Vult saluos
nos fecit per lauacrum regenerationis et renouationis spus sci quem effudit in
nos habunde / et q p nob postulat ec Ro 8 Et eius benignitate spualia do-
na que xc nob pmeruit accipimus Ephe 1 Signati estis spu pmissionis i
laude glie ipius Sexta ut ipe petens sustineat ut debito tpe petita acci-
piat Ideo dicit dabit / non eni dz deinde petens si non statim accipiat sed pfecto
dabit si tpus congruum fuit postulatum / differt eni quandoque deus ut desiderium
magis accendat / ps 9 Tu das escam illorum in tpe optimo / Non differt exau-
dire dns primo ne facilitas venie contemptum pariat culpe ysa 26 Misereamur
impio non discet facere iustitiam / 2o ut ex difficultate impetrandi gratiam petens timeat
pcti turpitudinem Jer 2 Scito Scito et vide / 3o ut desiderium augeatur Greg
Desideria dilatione crescunt et si non crescunt desideria non fiunt Vn Aug sup 10
ps Ut q dne repellis oroz meam ait factis Ad hoc forte oro huius dilata e
et tribulationum adusitate q repellitur ut tamquam ignis flatu repressus ardentius
inflametur Exm de Cananea Mat xv hinc Tam diu orandus e quousque
exaudiat / sicut consuevit tamdiu cibum appetit donec impleat corporis sui necessitatem
sic cessac pt urgente necte / Sed sunt quidam inflati qui sanari videntur et ideo
non petunt ut inflati vero superbie Ideo dns tamquam discretus dispensator nichil
adat eis Luc 1 Esurientes impleuit bo Apokalip 3 d / Tertia dicentes sum ec
Septima ut sit pia scz ut orans petat pro se Ideo dicit vob q pro alijs quandoque
non exaudimur repugnat eni quandoque ordini curar demito Vnde Samuel non
e exauditus pro Saul 1 Reg 14 Et Jer 17 dr / Si steterit Moyses et Sa-
muel coram me non est anima mea ad pplum istud Et Jer 7 Tu noli orare
pro pplo hoc nec assumas pro pplo dei laude et oroz / et non obstes michi
quia non exaudiam te Sed Hester exaudita e pro se ipsa postulans Hest 4

da michi inquit aiam meam pro q rogo Sed d q Nunq ergo pro alijs orare debeq
videt q oro pmo et princ dz fi pro seipo demu ergo pro alijs orandum est Jaco vlt
orate p inuicem ut saluemini Ex quo cum pro inimicis orandum est Mt 5 pro psequenti
bus vos orate tunc multomagis p alijs orandum e Nona q3 qmuis alij grando p
alijs no exaudimur no tn frustramur fructu orationis nostre oro cum in sinu
meo reuertit Nota q quedam impediunt orationis exauditionem Primo indignitas
petentis i peccatoris ysa 59 pcta vra absconderunt faciem eius a vobis 2o qn
ipale sit qditum petit Mt 20 de filijs Zebedei Et in passio vsq3 modo no petistis
quicqm s3 q sit aliquid 3o q petit natiu ut puer petens cultru a patre
Adeo paulus no fuit exauditus 4to q legem dei audire qtempnit prouerb 28
Qui declinat aurem suam ne audiat legem oro eius fiat execrabilis Quito qz
paupes ad se clamantes no exaudit prouerb 21 Qui obturat aurem suam
ad clamorem pauperis et ipse clamabit et no exaudietur 6to qn p indigno
petit Eccli 34 Vnus orans et vnus maledicens cuius vocem exaudiet dns
Septimo qn qt nalem necessitatem fit petitio ut qn petit quis a dno quod necessit
qtrario sicut puus necqm Mt 18 et 28 Ho homo fiurat ita etc. Octauo qn qt
imaginem dei petit ut cum qs petit vindictam luce 9 de Jacobo et Johanne qui vo=
luerunt ut ignis descenderet etc Nono pusillanimitas orantis ut qn qs cum dia
petit Jacobi 1o postulet in fide Mt 21 Omnia quecumq3 orantes petitis etc
Decimo orantis temeritas ysaie 28 Mc de die in die querunt et scire vias meas vo=
lunt Glo Mc querunt qui secreta nondum meruerunt Vndecimo tepiditas
orantis Jaco 1 postulet in fide ut sup Secundo quo puocamur ad petendum est
necessitas postulantis Quamdiu enim xpus fuit cum discipulis suis no fuit necesse eis
petere eo quod assistebat eis natura petere Vnde subdit Vsq3 nunc i quam=
diu corporaliter eo vobiscum no petistis quicqm in noie meo qz vobis nil defuit
luce 22 Sed d a Tamen apli petierunt a xpo dicentes Joh 14 Dne ostende
nobis prem et sufficit nobis Respondet Augustinus licz apli prius petierint no tamen in noie
xpi cuius virtute pfecte nondum cognoscebant s3 p9 ut glosa xpo ascendente virtute
nominis xpi plenarie agnouerunt Similiter et necessitas vrgens nos prouocare nos dz
adorandum Vnde Cris Omnem creaturam sensibilem deus armata creauit alias velocitate
cursu pedum alias vnguibus alias natatione pennis volantibus hominem vero solum sic
disposuit ut virtus eius sit deus et ut se sibi necessaria dum suum cognoscat bene
et nunq sibi qm cetera alia sufficit Qr necesse habet petere Hic quitur vtrum omnes ac=
tiones teneamur referre in deum et arguitur q no qz in lra dicitur Attendite ne in=
sticiam vram etc Ex quo manifeste accipitur q opa iusticie teneamur referre in deum
Vnde exemplificat saluator de elemosina jeiunio et oracione Cum ergo doctrina
saluatoris nil contrat demum sit nec superfluum et no facit mentionem nisi de opibus
iusticie referendis in deum Alia opa no tenemur referre in deum Item sunt quedam
actus quorum principium vis vegetabilis et vis sensibilis sed nec vis vegetabilis nec
vis sensibilis sunt nate moueri per apprehensionem in deum ergo pmi q sunt a suis potencijs
no sunt referendi in deum Actus ergo istorum manducare ambulare et huiq no tenemur
referre ad deum Item si omnes actus tenemur referre ad deum no referre peccatum est
referre actum bonum ergo omnis actus videtur de necessitate esse bonus aut malus Nullus
ergo indifferens quod est incosius
Item in faciendo qs debet peccat s3 qlz debet

sustentac naturam honoris putes no attendedo nisi debitum nec no peccabit / no tñ
go istos actus refer in deum intencione actuali Sed q expresse videtur preceptum apli p[ri]a
ad Cor x° Siue manducatis siue bibitis siue aliquid aliud facitis / oia in glo=
riam dei facite Item caritas racionalis tota se ad deum ergo et totam suam cons[ideracionem] · totam suam
virtutem totum suum actum ergo et omnem actum suum debet referre in deum Item mat 6° Nemo pt[est]
duobus etc dicit glo Qui ubi cetera indifferenter fac[it] / facit ut ex amore dei ut ex seruitute dya-
boli ergo oia actus de necessitate bonus est ul malus / non ergo indifferens Item magis est progredi in sin-
gularibus in vniuersali / si ergo in vniuersali non inueniuntur indifferentes / nec in sing[ularibus] quod at in vniuersali non inueniatur
indifferens patet quia est in debitum finem et tunc est laudabilis bonum / quia caret debito fine sic est
ociosum / quia in fine malum / et est premissum et contrarium est reprehensibile et malum / Re-
spondet quidam dicentes ad 1m preceptum apli oia in gloriam dei facite intelligitur negatiue non ut
faciatis contra gloriam dei Contra sunt qui dormiendo implerent hoc preceptum / quia nichil contra gloriam
dei faciunt / si solum id preceptum intelligitur negatiue Item si dicatur quod intelligitur de posicione actus
ut sit sensus facite in gloriam dei non facite non contra gloriam dei Contra sunt hoc per id preceptum
non ponitur nisi facere et negatio que / sed per facere non intelligitur dispositio ad mercedem sine ad
meritum / nec sit quidem / nec cum negacione solum quod per negacionem non est posicio debiti finis
meriti sed remoto indebiti Alii dicunt quod intelligitur posite / sed est consilium non preceptum Contra
obicitur a sensu contrario facere contra gloriam dei est prohibitum ergo facere in gloriam dei est preceptum datum
de contrariis agendum sed inter omnes contrarietates summus est maxime in precepto / Contra
Alii dicunt quod preceptum est de actionibus referendis in deum / oia in gloriam dei facite et intel-
ligitur non actu ita quod quicquid faciat homo / et si actu non referat in deum / tamen si interroga-
retur propter quod illud faceret tunc vellet videre quod id vult facere propter deum Contra reddit inquantum
quod pro prius scilicet quod ab nisi impleret id preceptum dormiendo quod in eo est habitus caritatis sunt
que interrogatus diceret quod vult comedere et bibere propter deum / inter ergo dormiendo / Contra
alii dicunt quod preceptum oia in gloriam dei facite intelligitur ut si referas in deum omnem actum
bonum cum genitium super collacionem actus ad finem ad quod debet vis racionalis actum ordinare
Ideo sciendum quod preceptum de actionibus referendis in deum affirmatiuum est et obligat semper
sed non ad semper sed pro loco et tempore hoc est cum actu cogitatur de opere et de fine principali operis
sed deo et de ipsa obligacione qua debet racionalis caritas deo totum se debere deo et sibi
sua scilicet et virtute et actum Est tamen sciendum quod actus vegetabilis et sensibilis de
sua scilicet tingunt non quidam sunt inuoluntarii ut attingere digerere excepte vegetabilis ymaginari
terrere excepte sensibilis Et istos actus quod non sunt in potestate arbitrii non tenemur referre
in deum Alii vero sunt voluntarii hoc est subditi imperio racionis quemadmodum comedere currere
excepte vegetabiles videre ambulare excepte sensibilis secundum hoc ergo quod actus isti primi
non imperatiui scilicet racionales · tenemur actus istos referre in deum eo modo quo dictum est
Ad id quod arguitur per dictum saluatoris Attendite ne iustitiam vestram faciatis etc Respondeo opera
iusticie debent referri in deum / et hoc excepit saluator et hoc ex debito operis Excepte ne faciat
dicunt referri alia opera quorum est primum liberum arbitrium / Tunc est solutum Ad 3m in e
dicendum quod quantum est ex imperio virtutis racionalis nullus motus indifferens est / sed potest esse indif-
ferens sunt quod est ex vi sensibili ul sunt alia que non sunt nata referri ad su-
mmum bonum Ad aliud dicendum quod aliquis facit quod debet / non tamen sicut debet et aliquis facit quod debet
sicut debet / faciendo quod debet sicut debet non peccat / sed faciendo aliquid quod debet non sicut debet
peccat / sicut ieiunando ul orando propter vanam gloriam ul elemosinam dando tunc est in
comprehensione summi boni et non referendo ad ipsum / Contra vniuersum non potest esse indifferens
ergo nec contra sensum Respondeo quod vniuersum exit a vi racionali non autem sensibili · Item Contra

Uerum ad hoc q oro sit meritoria necesso requirit q sit attenta / Et ar q Io 4 Spc
deus est et eos q adorant eum in spu et veritate adorare opz / s oro no e in spu
nisi sit attenta / g° de neccitate oronis est maxie si dz ee meritoria q sit attenta / sc
p° oro est ascensus mentis in deum / s qn oro no est attenta no est ascensus mentis in
deum / g° et tc no e meritoria / p° de neccitate oronis meritorie est ut careat omni
pcto / s no e absq pcto q ab orando euagatoz mentis paciatr / videtur eni deri-
de deum / sic et si quis hoi loqretr / et no attendet ad ea q ipe pferet / vn Basi-
lius / est diuinu auxilium implorando no remisse / nec mente huc illuc euagate
eo q ts no solu non impetrabit qd petit / s et magis deu irridebit g° rc /
Sed q est / q sci viri quandoq orantes euagacoz mentis patiunt / fm i° psi Cor
meum dereliquit me rc / no videt q pdat meritu suum g° rc / Rndo q qo pnpue
h locum de orone vocali Ubi qd sciendu q dupr aliqd dicitr necessariu rcu
aliq / vno° per q qd puenit in aliq ad fine / et attencio absolute ad
oroz necca e Alio° dicitr neccin / sn quo res no pt oseqi suum effectu / Est
at triplex effectus oronis / pmus qd quis e oibz actibz caritate informata
qd est merri / et ad hunc effectu no necca requiritr q assit attencio actualis pro tato
s pa intencio q quis ad orandu attendit reddit tota oroz meritoriaz sicut in aliis
meritoriis actibz accidit / no oz g° oroz meritoriaz attentaz ee per totum s suffit
hre attencoz in pnc° oronis / verumptn quantoplus fuit attenta / reddit magis merito-
ria / Secundus effectus oronis e ei ppus qd est impetrare / et ad hunc effectu suffit pri-
pa intencio qua ds pncialr attendit / Si aut pa intencio desit / oro nec meritoria
est nec impetratiua vn Gregorius / illaz eni oroz ds no audit cui ille q orat
no attendit / 3us aut effectus oronis est qdaz spalis refectio et dulcedo mentis / et
ad hnc de neccitate requiritr in orone attencio Vn dz p° ad Cor 14 Si orem li-
gua mens mea rc sn fructu e / Est tn sciendu de euagatoi et mentis dis-
tractoi q si quis ex pposito in orone euagetr / sicut aliqn otingit q ab voluntate
et appetito infra orones in mente fabricat castra plantat vineas et seiat agros
hic pctm est et impedit oronis fructu / et tal euagato impedit meritu oronis / Sed
si euagacio mentis fit pt ppositu / oronis fructu no tollit Unde Basilius dt Si vero
debilitatus fuis / nec fixe orare potes / teipm adhibeas / et ds ignoscit / eo q no
ex negligencia s ex fragilitate no potes / ut oportet assistere cora deo Est tn etiam
sciendu / de attencione / q tripx est attencio que in orone vocali pt adhiberi Una
qa q attendit ad vba / ne quis in eis erret / 2a qua attendit ad sensum vboz ut
eum apphendat / 3a q attendit ad fine vboz scz ad deum ad quem oratr / et ad rem pro q
oratr / que qdem est maxie necca / et hanc etiam put hre ydiote q orant sicut moia-
les que legunt psalterium / et quandoq intantu habundat hec intencio q mens fertur
in deu q etiam omniu alioz mens oblivisitur / sicut dt Hugo de scto victore / Ad pmu
dicendu q in spu et veritate orat / q ex instinctu spus ad orandu attendit / etsi aliquo
infirmitate mens postmodu euagetr Ad 2m dicendu q mens humana ppt infirmitate
nec diu in altu ferri no pt / et ideo otingit q quandoq mens orantis ascendit in deum
p contemplacoz et subito euagatr ex qdaz infirmitate / et hc no e imputabile dummo
quis adhibeat diligentiaz Tercium solutu est / Sequitr / Ex clusio modo oradi

Pater noster / indebito quo vtuntur ethnici hic docet modu debitum
et breuez et pprium quo deent vti katholici Ubi primo
docet breuez oroz / 2° subdit cingulaz ibi posui rogo ibi si eni di
miseritis / Oro aut dnica diuidr in tria scz in exordium tractatu / et oclusioz

in exordio beniuolencia captatur Cum dicitur pater noster In tractatu peticionis ordinatur cum subditur sanctificetur nomen tuum in conclusione confirmacio peticionum optatur cum additur amen Captatur ergo primo beniuolencia cum dicitur pater noster Unde glossa breuis captacio beniuolencie premittitur pater noster etc. Sed obicitur in hoc verbo pater captatur beniuolencia sed beniuolencia capta per reuerenciam ergo magis debuit dicere domine quam pater cum dominus magis sonet in reuerenciam Responsio verum est quod dominus dicit reuerenciam sed cum timore sed cum debet timor pater vero dicit reuerenciam cum amore sed cum debet amor Igitur quod hec reuerencia ad deum dicitur pater non dominus et ita dicitur pater primo ut ex amore habeamus reuerenciam ad deum 2o ad habendam fiduciam quia in hoc quod dicitur pater et non domine dat fiduciam impetrandi quia filius citius impetrat quam seruus Unde Cirillus non dicit domine sed pater ut confidamus ut filii non ut timeamus ut serui ad Romanos 8 non accepistis spiritum seruitutis in timore sed adopcionis filiorum in quo clamamus abba pater dicit autem noster primo quod deus gratis est pater omnium per creacionem quia ad eum pertinet cura sicut de omnibus Unde in psalmo 63 Et noster pater noster es tu nos vero lutum Et sapiencie 6 equaliter cura est ei de omnibus Sed specialiter est pater nostrorum per adopcionem Romanos 8 non accepistis spiritum seruitutis in timore sed adopcionis filiorum in quo clamamus etc. sed singulariter pater Christi per generacionem Ephesios primo effecto gemma ma ad deum patrem domini nostri ihesu christi et ideo 2o ascendo ad patrem meum Cum hoc ergo quod dicitur pater noster innuitur adta pater ad humilitatem ut nemo sibi applaudat de nobilitate generis Mathei 23 Nunquam uocare patrem omnium yrum Et ideo dicit glossa monetur nobilis et diuites non superbire quam minores non enim patrem vere dicere pater noster nisi fratres sunt Item innuitur ad mutua dilectionem Genesis 13 dicit Abraham ad loth ne queso sit iurgium inter me et te et inter pastores meos et tuos fratres enim sumus Item innuitur ad mutuum auxilium prouerbiorum 17 frater adiuuatur a fratre etc. dicit ergo pater noster ut unam cum nobilitate audiat ut fratres inter se concordiam habeant et ut sibi auxilium mutuo exhibeant Sed queritur cum peccator possit dicere deo pater noster Responsio quod vere cantorum et esse pater Et intelligendum est in spe uel in re per creacionem uel promissionem adopcionis

C Vel sic continuatur pater noster etc. sicut diuine orationi beatus Gregorius premittit prologum in officio misse qui talis est preceptis salutaribus moniti etc. In quo prologo Gregorius duo facit primo istius excellentie orationis dignitatem et eminenciam eius premittit salutaribus preceptis moniti 2o inducit nobis orandi audaciam dans impetrandi confidenciam cum subiungit audemus dicere dignitas autem cuiuslibet rei ex suis causis colligitur Et tanguntur in hoc prologo quatuor cause istius orationis materialis in hoc quod dicitur preceptis salutaribus moniti vera omnes ille peticiones sunt de preceptis utpote de hiis que sunt de necessitate salutis Unde Cyprianus in libro de oratione dominica dicit Ista oratio est compendium diuinorum preceptorum ut in quarto Rationale diuinorum in fine huius opusculi Effinalis tamen in hoc quod dicitur moniti Monitio enim fit uel ut adipiscamur finem uel ne decidamus a fine In hac autem oratione verbis monemur petere et ut perueniamus ad finem eterne beatitudinis et ut moneantur impedimenta ipsius finis ut infra latius tractabitur Efficiens innuitur cum dicitur diuina institucione hec enim oratio est diuinitus instituta puta ab ipso Christo dictata ut Mathei vi Luce xi Propter quod diuina oratio nuncupatur et in hoc nuto illa oratio efficacissima est et maxime exaudibilis Unde sic dicit Cirillus super Mathei pater non libenter orationem exaudit quam filius non dictauit Cognoscit enim pater filii sui et verba non recipit usurpacio humana cogitauit sed ea que Christus sapiencia patris Et Cyprianus de oratione dominica dicit sic Cum ipsum filium apud patrem aduocatum habemus pro peccatis nostris cum nos peccatores pro delictis nostris petimus aduocati nostri verba promamus Nec mirum si illa oratio est singulari efficacia a Christo dotata Si enim sanctus uel corpus dotaret aliquam orationem eam specialiter dotaret gracia puta

C hec oratio ceteras antecellit secundum auctoritatem doctorum quia ipsius salutaris ore prolata sunt breuiter sermonem quia facile possit ceteris dicitur sufficiencia peticionis quia vtriusque vite continet necessaria et fecunditate misteriorum quia immensa quasi sacramenta Unde Cirillus dominus sub compendio verborum formam orandi tradens discipulis summam et sufficienciam omnium petendorum multitudinem cum donorum omnium vel ad vitam presentem et futuram pertinentium complectitur in hac orationis formula breuis paucitate verborum sed sufficientis continere omnium petendorum omnium orationem specialiter oris et sacrificiis quia ex ore altissimi processit quod petitur et includitur que omnibus aliis orationibus O quam fidelis hec et beata nobis oratio est cuius ordinem nobis doctor vite et magister celestis instituit cuius bene exaudiri esse possimus si quod orauimus diuine verba non tunc officio oris sed eciam fidelissime confirmacione actu fuerimus sicut iterum formam dicens discipulis suis ad spem salutis quamue orandi constituit vniuersa que fidei et salutis nostre sunt necessaria in hac breuitate orationis diuine continetur hec Cirillus

De sufficientia quoque huius orationis breviter pro dicit dominus Cum tibi alia verba dicimus que affectus
orantis format vel aliud dicimus quam quod in ista oratione positum est si recte et congruenter oramus
Et si per omnia precationum sanctarum verba discurras nichil invenies quod in ista oratione dominica non contineatur
Quisquis autem id dicit quod ad istam evangelicam precem pertinere non possit si non carnaliter orat quod
nescio quomodo non dicatur illicite quando renatis dicitur non nisi spiritualiter docet orare hec Ambrosius

citatur dando indulgentiam dicentibus eam sicut est de quadam oratione Johannis pape xxij
de passione domini Multo magis credendum est christum suam orationem singularis gratie dotasse
privilegio cum impossibile est cetiis preibus [illegible] aliquam orationem esse uberiorem et
magis exaudibilem quam sit illa propter quod dicit Augustinus et alii sancti doctores dicunt
eam valere ad expiationem venialium peccatorum Nec dubium quin eius plures aliarum effectus
sit salubriores nobis latentes latentes habeat quos divina clementia secundum affectum
orantis misericorditer influit et dispensit Tertio specialis vero causa tangitur in eo quod dicitur
informati Sicut enim oratio est nobis forma orandi et quid ad res petendas et quantum
ad ordinem petendorum propter quod ipsa est totius nostri affectus informativa quantum ad res
quas petendas quia ut dicit Glossa super quod hanc orationem nichil deest quod hiis septem
petitionibus non contineatur sive ad presentem sive ad futuram pertineat vitam Et Augustinus
ad probam Si recte incest et congruenter oramus nichil aliud dicere possumus nisi quod in
oratione dominica positum est quod per plura exempla deducit ut infra patet Amen etc. [illegible]
quantum etiam ad ordinem postulandorum quia eo ordine quo hic ponuntur postulanda sunt [illegible]
ut infra latius tria Secundo monuit nos audaciam petendi dans impetrandi confiden-
tiam eam subiungit audemus dicere Quasi fiducia et fiducialis audacia quia servi
factorem sue tremens dominum hoc deum patrem suum audeat nuncupare et regnum suum postu-
lare Timens enim in veteri lege ausus esset talia presumere Nemo utique Timia
ut dicit Glossa super ad galatas Deus antiquis et servis dicebatur dominus Nunc dicitur pater cum
non timere sed amare sumus Et beatus Augustinus in sermone domini in monte dicit Hic Nusquam
invenitur preceptum populo Israel ut deo dicerent pater noster sed eis insinuatus tamquam dominus
servis Nos tamen per sanguinem ihesu christi adoptionis filii effecti confidenter clamamus
Abba pater secundum apostolum ad galatas iiij Audemus ergo dicere possumus pater noster Dividitur
autem hec oratio in exordium tractatum et conclusionem In exordio benivolentia captatur
cum dicitur pater noster qui es in celis In tractatu petitionum ordinatur cum dicitur Sancti-
ficetur In conclusione confirmatio petitionum optatur cum in fine adiungitur amen Circa
primum potest dubitare aliquis quia inaniter videtur captare benivolentiam eius qui sua benivolentia
prevenit quoniam ipse prior dilexit nos Johannis iiij Suppleri ergo premittitur captatio be-
nivolentie ut videtur Ad quod dicendum quod captatio benivolentie premittitur non propter deum ut ipse
flectatur sed propter nos ut fiducia petendi in nobis incitetur Prima sed Augustinus dicens
paratus est nobis ipse dare sua lumine sed non ipse parati sumus accipere Cum ergo nostri requi-
ritur excitatio Igitur non quod aliquis non habeat fiduciam petendi contingit ex duobus aut quia
presumit illud dare nolle aut dare non posse Ergo fiducia petendi excitatur aut considerando
eius qui petitur erga nos dilectionem et bonum nostrum velle aut considerando eius
potentiam et magestatem qua id quod petitur dare potest Et hec duo in hoc exordio proponuntur
consideranda Primo primum dicitur pater noster ratione secundi Qui es in celis propter considerationem
primi dicit Augustinus in libro de sermone domini in monte Primum id namque dat filiis petentibus nisi
hec prima ante dedit ut filii essent Dicitur Crisostomus Cum hoc vo[illegible] incitat oratus duplex erigitur
dignitate eius quem invocatur et magnitudine beneficiorum quibus orans potitur Est autem
notandum quod deus dicitur pater noster triplicitur primum triplex esse quod ab eo accepimus scilicet nature gratie
et glorie Esse nature dedit nobis in creatione esse gratie in recreatione seu in redemptione
Esse glorie dabit in regni remuneratione De primo Deuteronomium xxxij Nunquid non ipse est deus pater
tuus qui possedit et fecit et creavit te fecit ingenium secundum corpus creavit secundum animam
possedit secundum vitam De secundo Isaias lxxiij Tu domine pater noster et redemptor noster a
seculo nomen tuum Ipse enim voluntarie genuit nos verbo veritatis Jacobi i De tertio
ad galatas iiij Itaque non est servus sed filius quod si filius et heres per deum Et ad Romanos viij dicitur

(Captat autem benivo-
lentia triplex Exemplo ro-
gati quia pater cuius sunt
filii per fidem Ex parte
rogantium quia non nobis
datum permittitur
Ex parte assessorum ro-
gati quia es in celis
de quibus speramus hic
cum tria faciunt ora-
tionem dignam scilicet
motus fidei caritatis
et spei

heredes quidem dei coheredes aut xpi hoc tripx ee qd a deo accepimus correndet tribus
bn̄fic̄ijs que filius carnal accepit a pre / pri͂ e bn̄ficiū gn̄acōis quo in ee nā pducit͂
ꝑmu adp͂ius Scdm̄ ē bn̄ficiū educatōis et alit̄ ꝯfertur ad scdm̄ / Tercium ē bn̄fi-
ciū hereditacōis quo vite solaciū ducit͂ ꝯfertur ad terciū / Et isti tria ꝯphendit͂ in
isto dicto poetico qd assumit paulus act͂ xvij° In ipso deo viuim͂ mouem͂ et sum͂ / su-
m͂ in qn̄tū in nā mouem͂ in grā, viuim͂ in glā / Rōne pri͂m deus ē a nob͂ su-
m͂e laudabilis rōne scd͂ valde amabil͂ rōne t͂cij maxie desiderabil͂ / dicam͂ ergo
pr nr in cr̄acōe amabilis in redempcōne desiderabilis in regni ꝯmicacōe laudabilis
Cadunt aut sup has tres dubitacōes / pri͂ est qre xp̄us non docuit nos orare
dicere ad se ut diceremus xp̄e fili di viui q es in cel͂ vel aliqd huiusmodi qd tn̄ vr esse co-
ueniens cū ꝑso filij sit nob͂ magis familiaris per susceptōz nr̄e nā / Ad hoc
dr̄ qȝ filius est a pre et quicqd hz nascendo accepit vt aug͂ dicit Ideo pri͂ ꝯ-
dr̄ qȝ filius est a pre et ꝙ hz nascendo accepit ut aug͂ dicit Ideo pri͂ ꝯ-
honore tribuit sm̄ illud Joh viij Ego gloriam meam non quero ꝯ honorifico prem meum
Nec obstat qȝ filius magis mecum sit nobis / et qȝ in ipso redempti sumus / qz nra
redempcio originat a pre sicut q ut nos redimeret filium suum in mundum misit / Et omnes
tres ꝑsone simul vna adoracōe adorant͂ / et ideo non refert pricipaliter cui ora͂o dirigit͂
ad preciū ꝯp͂t ciuj iam dictaz vel pt dici qȝ hic nomen pris no accipit͂ hic ꝑsonaliter
sed essencialiter put oibus ꝑsonis simul ꝯuenit / ora cui illa ee in nos tota trini-
tas et dat cū opa trinitat ad ext͂ sint indiuisa / Scda dubitacō est qre
non dixit pr qui dns vel d's vel aliqd huiusmodi qd tn̄ magis sonaret in reuerenciam
porro dixit pr qui dns ut ds ut aliqd hig qd tn magis sonaret in reuerenciam
Nā et filius nobiliū suos pres dnos vocant scdm̄ morē quarundā terraz / Ad qd
dicit qȝ ideo no dicit dns ꝯ pr ut ꝑstat fiduciā petendi ut dictū e Scimus enim
no facile exaudit͂ filius aut a pre facilime vñ dicit͂ luce xj Si vos bona
data filijs vris nostis dare quanto magis pr celestis dabit spm̄ bonum petentibus se
Nec obstat si nomen dni magis sonat in reuerenciam nomine tn̄ pris magis so-
nat in amorē et ꝯfidenciā / Tercia dubitacō ē qre no dixit mi ꝯ noster qd
tn̄ no videt͂ ꝯgruum cū sing ꝑsone ꝑuate ꝯbus pluralis locucō videt͂ sona-
re in popaz / Ad qd dr̄ qȝ d' nr ad designandū duaz filiacōnis xp̄o et nr̄e xp̄us
enim filius dei ē per nāz qd sibi singlare est / et ideo sibi ꝯpetit dicere pr meus Nos
aut sumus fili dei per adopcōnis grāz qd est que hac filiacōnis duaz xp̄e significat
eu dixit Joh 20 ascendo ad prem meum et prem vrm̄ / meum in qn̄tū per nām
vrm̄ per grāz / Scdo ad designandū qȝ non debemus tn̄ orare ꝑ nobis sed eciā ꝑ proximis
vbi Cyprianus in ora͂o dnica / pacis et vnitatis magr noluit / sigillatim et ꝑuate
prece fieri ut cū quis prat non tn̄ ꝑ se pcet͂ Est enim nob͂ publica ora͂o / dns enim
pro vno pro oibus orare voluit / qz in vno ꝑse homine oms portauit vñ et d' Crisost / pro-
se orare ncc̄itas cogit pro alio caritas fraternitatis hortat͂ / dulcior ē enim ante deum
ora͂o non qua ncc̄itas transmittit sed qua caritas fraternitatis comendat / Ex quo liquet͂ qȝ
quanto ora͂o ē ꝯmunior tanto efficacior / Tercio ad innuendū nos omnes ee fratres tam pauperes
quam diuites nobiles ignobiles vñ aug͂ in l'o de s'mone dni in monte / Admo-
nentur hic diuites et genere nobiles no superbie aduersus pauperes et ignobiles qui simul
dicunt deo pr nr / qd non possunt vere a pie dicere nisi se fratres ee cognoscant vñ xp̄s
dixit mt͂ 23 Oms aut vos fratres estis / hac duas vltimas rōes / et quasdam alias
tangit Crisost sup mt͂ dicens / dicendo mgr nr docet ꝯmunem orōnē ꝑ fratribus facere et
vt no tam ꝓpa comoda qm̄ ꝓximorum respice͂ / hic et ipso inimicicias interimit / sup-
biam deprimit / et inuidiam expellit / mercem vero omnium bonorum caritatem introducit
rerum humanaz inequalitatem prorsus excludit / et multum regem cum paupere equalitate
habe͂ et per hoc patet ad obiectum / Dubitat͂ hic aliquis primo vtrum in hac

^ Admonem͂ ergo hic ad fraternam vnionem et dileccōz sicut geniti ab vno pre celesti per grāz
ab vno eciā terreno per nām plasmato et creato ~~ab vno patre celesti per graz ab vno~~
~~eciā terreno per nām plasmato et creato~~ a primo pre celesti / Omnes eciā de eodem luto
formati nec sumus elati qm̄ alij alijs clarioribus sunt orti natalibus ^

btz pp'am dicat que ca pr nr q filij isrl p. p dubitare

orone quemcu deus inuocet noie dni q noie pris Scdo vtru oris que-
mcq dicet pr nr qn pr nr / Ad pm est dicendu q aug hac dubitatz det'-
miat in li de smoe dni d / q cu multa dcta sit ad laude dei in to sac scriptu
tn nusq tn in toto veti testa inuenit pceptu fuisse pplo israhelitico q oraret
dnm prem z sz ut deus insinuatz e eis Juxt id obsuate pcepta mea / ego
dns et testis in celmonijs mis ego dns . Et dato q ipm dnm potuisset hre
in prem sz eius busina voluisset recognosce madata sua noluit igitur exultet
est n ipe deus pr om hom spalit pp'ta . pmo ron cacios lz deus camt
oms catudz in uo tn impssit suaz silitudine et ymagez sic in ro ca
et de racoe filij e q sibi silitudo et ymago pris sit impssa vn no dicat leo
ul equs filius dei sicut ho Scdo racoe spalis gubnacois q hoies in toto
mdo q est domus dei no gubnat ut suos sz ut filios Videm in pm
prfamilias alit dz gubnac suos et alit filios et alit alia / et deus hoies
gubnat ut filios ptatem et dum sup oia ebnedo et cucta alia ei subicdo
alia aut oia gubnat ut suos Tercio racoe spalis adoptois q alijs
catur dedit queda munuscula / et queda naa dona quib in esse fuct
sz hoib dedit tanq filijs hereditate dicete aplo si fui filij go heredes q
igitur filij isrl noluit deu recognoscere prem quatu ad ista tria racon spualis
cationis gubnacois et adoptionis sicut ipe conquerit per ysa filios enutriui
et exaltaui ipi aut spreuit me . Et per malachiam si ego pr vr vbi
e honor meus Ideo sm aug ds nunq insinuatz e eis ut pr / nc ut prez
adorabat eu sz ut deu q ut sui carnali timore pene deo suiebat tanq
dno no amore ut filij prez sz solus pplus xianus ia ad celestez hereditate vo-
catus pr et dz nri ista voce in orone nom testat ut dicat pr nr Juxqo ut
aug dt dat nob queda fiducia impetradi que petitur sumg cu pus qn
petamus aliquid ta magnu accipis donu ut instanti dicas pr nr Et subdit
quid iam det pr filijs petentib qui ia hoc ipm an dedit ut eent filij Juxt id
dedit eis ptatez filios dei fi'i his qui credut in no eius / Ad scdm alit' videt
aug alit Cyprianus et alit Cris / Aug dt q solus xc pt dicere pr meus q ipe
solus e filius dei per naz Ideo in pso xpo exponit illud ce dictu qd dicit in
ps mo Ipe inuocat me pr m es tu / vn ipe cu orauit ipe pussio vb dixit
pr mi si ps e est transeat am ca iste sz omes alij sut filij per adopcoez et ipe
quis e pr om Juxt id Sapien iz Sbh eni q es dns om hoib te prez
facit / et ideo nulli quer dic deo singlarit pr meus sz pr nr Crud Cris et Cypri
pz an / Ubi ondit quod excitat in nobis fiducia petedi exco q ipe que

Qui es in celis orramus potes e dare dicit go qui es in celis i corpo-
libus per notabiliu effectuu euidenciaz vel qui es in
celis sm gloriam i in scis per graz et in btis per glaz Sn hc q dicit qui
es in celis docemur celestia desidare sz ut illuc spez nraz erigamus vbi prez habem
vn Glo In celis in qbus hitat festinac destas et celestia ab eo qrimus Et go
in hc qd dicit qui es in cel monet et excitat orates ad celestia Vel si per ce-
los intelligat scti sic monet nos saluator ut pscitate laboremus ut meam fiat
fi hitaclm et celu dei / Contra excqo deus est vbiq qre magis dr ee in cel q
in alijs locis / Rn sicut aia e in qlz pte corporis genaliter tn in alia magis in alia min'
et remissius opat' / ita ds equalit est in oi loco / tn magis dr ee in celo / q ibi magis
relucet bonitas et potecie eius effectus qm in alio loco Si go per pncipalitatez
locus ei ab attribuitur sic erit vbi opus eius magis appz / sicut sedes aie dr cerebrum vel
per celos aut intellim sci et iusti q teplu dei sut q in eis tanq in teplo suo ds hitat Na lz ds sit in aibus per
diuinitas pncia est tn spali mo in iusti per inhitante graz et spalissie excellencia eius relucet in btis p glam
vn aug Recte intr q deus e pr nr q es in cel in cordib iustorum ca dictum tanq in teplo sco suo sit ees ut q
orat in se quoq velit hitare q inorat / et cu hoc affectat teneat iusticiaz q omune munitar adhitandu aiu
ds h aug Vel q es in celis i in secreto tue maiestatis q adhuc celat nob sm ysa Ve vere ds absconditus
in q amoneam et stat' innitamur in qsidatione ac secreta et abscondita petere / Vel in celis i in illa celesti
regione etne btitudis ut temoracom vite puif' illud pognaz et a pre nro nos separate hereditez
ad regnorum in a prum nrum qmoraui fatem summo desiderio speremus et ad illud tanq ad prez totam mentem
intencoz figamus Admonemur etiam ut nichil adulteram hmodi / quod hereditate prima nos fruet

cor secundum alios et sic celo dicitur principalior per omnia. In celis autem dicitur non in celo
quia in uno quam in celo stellato evidencior est eius operacio temporalis ita in celo empireo
manifestior est eius actus perpetuus et habundancior effectus in celo trinitatis sicut se ipsum
intelligere se ipsum diligere sicut dicit Augustinus 12 Confessionum. Notandum autem quod hic tangun-
tur que ad potenciam pertinent et excellenciam videlicet infinitas eternitas et magestas. Ge-
tera sunt omnibus verbis personis quia nec alium altiorem deo attribuimus possibilia. Hoc quod
istis verbis quam in es in celis magis proprie nominari quam predicti sed pater noster. Tercia tu
dicimus pater noster nominamus eum per comparacionem ad nos. Cum vero dicimus qui es in celis
nominamus eum per comparacionem ad se. Infinitas tamen in eo quod dicitur qui quod secundum grammaticos
est nomen infinitum. Et eternitas notatur cum dicitur es quod secundum grammaticos est verbum substantivum
significative puris reputacionis per resolucionem quia in ipsum omnia alia verba resolvuntur. Que
tamen eternitatem continet concludendum vere est eternum quod per se ipsum subsistit et a nullo depen-
dens est et sic purus et incommutabile existit et in nullo purus se. Magestas vero notatur
cum dicitur in celis que sunt corpora virtute potentissima. De primis duobus dicendum quod ille
due dicciones simul accepte eternum es convenientissime deo conveniunt intrinsece quia per eas deus
qui innominabilis est quasi proprio nomine explicatur. Unde Exodi 3 cum Moyses quereret dominum di-
cens: mihi quod est nomen eius qui misit te quid dicam. Dicit dominus sic dices fi-
liis Israel qui est misit me et hoc convenientissime ut ipse qui est infinite eternitatis et eterne
subsistencie nomine infinito et verbo explicatur. Propter quod Damascenus libro [illegible] dicit quod hoc nomen — primo c. 12
qui est quoddam sit pelagus infinitum et hoc pulcre declarat beatus Bernardus in libro de
consideracione ad Eugenium papam dicens: Merito deus qui per quod est exprimitur nil — de eo dixeris
tam congruens eternitati que deus est. Si enim infinitum bonum pulcre vel quicquid tale
in hoc verbo restauratur qui est. Necesse hoc ei est esse quod habet omnia esse et si talia addideris
ab eo non recessisse si ea dixeris nichil addidisti si non dixeris nil minuisti. Dubi-
tatur an hoc nomen qui est possit convenire tribus personis divinis et videtur quod non
quia secundum predicta hoc nomen qui est non convenit nisi ei quod per se subsistit non dependens ab alio
nec quis aliquis purus se sed hoc solum videtur convenire patri qui solus a nullo est nunc tamen aliud
purus se alie autem persone sunt ab eo et ipse eis prior est. Contrarium est quia deus
est super quod habet oratio ad trinitatem dirigitur quod hoc nomen qui est convenit tribus personis simul generaliter — Responsio
et singulis personis singulariter. Primum patet quia cum in essencia illa sit distinctio realis et hec
tercia — nomina ... quod dicit patet planum est quod convenit simul omnibus tribus. Secundum etiam patet nam quelibet
persona per se subsistit. Tercia dicitur Johannis: Sicut enim pater habet vitam in semetipso sic et dedit
filio vitam habere in semetipso et similiter de spiritu sancto. Et sicut de vita ita eadem racione de esse
eternaliter ergo persona habet esse in se ipsa et per se ipsam. Unde illa earum dependet ab alia. Aliud
est enim dependere ab alio quod dependere dicit imperfectionem. Esse autem ab alio notat originis
relacionem nulla enim persona habet aliud prius licet habeat eius relacionem aliud prius se et nunc illa
est prioritas originis que non repugnat coeternitati eius ut in exemplo de sole et eius splendore
de pede in pulvere et vestigio secundum Augustinum. Et per illa patet solucio ad obiectum. Tercium
pertinens ad potenciam et excellenciam est magestas que notatur in hoc quod est In celis.
Possumus autem hic per celos intelligere corpora supercelestia vel celos spirituales animas scilicet
sanctas vel etiam celos eterne beatitudinis. Primo accipiendo hic celos statim cadit hic dubium
eternaliter et qualiter deus dicitur esse in celis ut supra. Ad hoc dicendum quod deus dicitur in celis esse
non quod localiter ibi moraretur quia ut dicit Augustinus deus non spacio locorum continetur. Si enim in
celis locus dei esse crederetur meliores nobis sunt aves quarum vita esset deo vicinior. Pri-
dimus dicitur tamen esse in celis potius quam in aliis locis propter quinque. Primo quia in eis magis
relucet magestas divine operacionis. Secundo propter rudes homines quia secundum Augustinum convenit ut
animi parvulorum tam magnorum quam parvulorum [illegible] de deo et ideo qui non possunt aliquid — secunda breve
corporale cogitare tollerabilior est eorum opinio si deum in celo potius esse credant
corporaliter

qm in celis Tercio ut innat ex celestibus pro celestibus ut hic filios Israel dicitur Crus Erubescat se terrenis rebus substerne cum patrem habeat in celis Quarta ut orantes celestia petamus Unde Crisostomus in omelia In celis dicitur non illic eum concludens sed a terra abducens mentem orantis et celestibus affigens Quinto ut hereditate nostram in celis querimus Unde Cassianus in collacionibus primum ad illam inquit regionem in qua patrem nostrum morari fatemur summo desiderio properemus Et per potestatis (?) iunctas orantes ad orientem conuertimus nos quia celum surgit et Augustinus dicimus quod crimes in celis pelagus infinitum secretum et ultimum spectrum magestatis Vel eciam illud exponi secundo de celis spiritualibus i. viris sanctis de quibus celis dicitur in psalmo Celi enarrant gloriam dei dicuntur autem celi viri sancti propter tria Primo propter spiritualis ornatus pulcritudinem 2º propter celestis conuersacionis celsitudinem et puritatem 3º propter diuine inhabitacionis sanctitudinem et dignitatem Primum patet quia sicut celum corporale est ornatum sole luna et stellis Sic Unde Bernhardus super Canticum xxvii° In celo mentis spirituali puta anima sancta sol est intellectus luna fides stelle virtutes Et sicut stelle nocte lucent et in die latent sic vere virtus in prosperis non apparet sed in aduersis Secundum patet per Augustinum in libro de sermone in monte Ubi dicit quod tantum videtur interesse inter iustos et peccatores quantum inter celum et terram et hoc accidit ex diuersitate affectuum Nam affectus iusti est celestia iuxta illud philippensium iiiº Nostra conuersacio in celis est peccatorum autem affectus circa terrena versatur de quibus in psalmo dicitur Oculos suos statuerunt declinare in terram Tercium patet quia anima iusti sedes est sapiencie Sedes autem dei celum dicitur iuxta illud ysaie 66 Celum michi sedes est Non mirum dicit enim Bernhardus ubi supra si libenter inhabitat celum hoc dominus Ihesus non ceteros non condidit ut vinceret sicut pugnauit ut acquireret occubuit ut redimeret Ideo post laborem autem hec requies mea in seculum seculi hic habitabo quoniam elegi eam Et beata anima cui dicitur Veni electa mea et ponam in te thronum meum quia concupiuit rex speciem tuam Et ad anima sancta magis ac magis fit capax dei oportet eam per graciam et caritatem extendi et dilatari Et dicente apostolo ad Corinthios vº dilatamini in caritate De hac extensione et dilatacione dicitur in psalmo Extendens celum sicut pellem qui tegis aquis superiora eius Et probatur Bernhardus ut ubi supra pelle tu vngitur dilatatur non autem in spacio sed in virtute quo est creatum templum sanctum i. domino Ephesiis iiº In istis celis i. sanctis animabus deus tria operatur accepta simul tria que videmus in celis et corporalibus in quibus maxime magestas diuine operacionis relucet Sunt enim celi in lumine claritate in motu regularitate in virtute caliditate et illa est inuenimus in sanctis deus enim illuminat intellectum erroneum excorrigendo reglat affectum ordinando amorem accendit ad profectum inflammando vigorem De primo dicitur in psalmo Tu illuminas lucernam meam i. intellectum meum De 2º Canticum 2º Ordinauit in me caritatem Conquerendo ordinato in caritate attenditur ut diligamus diliganda et eo ordine quo sunt diliganda et per hoc omnes motus affectionum nostrarum regulariter ordinantur De tercio dicitur in psalmo Etenim celi distillauerunt a facie dei Synai a facie dei Israhel Isti celi sancti qui distillant diffundendo opera caritatis que est diffusio que inde dicitur distillacio distillacio enim est guttatim stillas diffundere Sic est in profectu spirituali quo paulatim et quasi guttatim de una virtute ad aliam proceditur Nemo enim repente fit summus Et ideo quamuis virtutes omnes quasi in profectu habeat diffundit stillas singularum virtutum per opera exterius secundum opportunitatem Et iste distillat mirram amaritudinis propter carnis mortificacionem iuxta illud Canticum quod manus mee distillauerunt mirram primam Et iste distillat fauum dulcedinis per doctrinam et per contemplacionem iuxta illud Canticum iiii fauus distillans

labia tua et sit distribuendo per singulas virtutes Cr[ist]ucis cuius virtus in suo tempore
diffunditur Hec autem distillacio est a facie dei synay et israel Synay interpretatur
mandatum meum et signat vitam activam que consistit in mandatorum dei observancie
Israel quod interpretatur videns deum significat contemplativam vitam utraque enim vita a facie dei est
a qua omnes nostre instillaciones sunt incitum et perfectum 3o Certo potest exponi
de celis beatitudinis et tunc Ex quorum consideracione maxime incitatur adoracio contem=
plativa Exponitur autem in hac exordiali particula deus esse in celis ut ad illud premenda
tamquam ad patriam tota nostra figatur intencio ubi patrem nostrum moram incorruptam ut
dicit Cassianus 9 super dicitur autem in celis pluraliter propter distinctiones premiorum Juxta
id Joh 14 In domo patris mei mansiones multe sunt Insignis celis deus dicitur esse tamquam
obiectum nostre felicitatis gaudium et tunc iocunditatis thezaurus plene satiat
fiunt hec tria aca beata sedium esse sicud perfectibile perficit Sunt enim tres perpetue
perfecciones beatorum scilicet visio inobfuscabilis que succedit fidei et perficit eam Ten=
cio inamissibilis que succedit spei et perficit irascibilem Fruicio infastidibilis
que correspondet caritati et saciat concupiscibilem De primo dicitur Job 23 Quis
mihi det ut cognoscam et inveniam illum et veniam usque ad solium eius Hanc etiam
perfectionem petiit Moyses cum dicebat deutro 33 Ostende mihi gloriam tuam Cui dominus
respondit Ego ostendam tibi omne bonum Et hec est perfectio solius patris Sicut audivimus
sic vidimus et patres nostri annunciaverunt nobis De 2o Exo 15 Introduces eos
et plantabis in monte hereditatis tue Introduces inquam per intellectum quantum ad spei suc=
cessionem que est futurorum et plantabis inamissibiliter quantum ad firmam et securam
mansionem Ubi Augustinus ultimo de Civitate dei Ibi vacabimus et videbimus et ama=
bimus et laudabimus ecce erit quod erit in fine sine fine nam quis alius
est noster finis nisi venire ad regnum cuius non est finis De 3o dicitur in psalmo
Saciabor cum apparuerit gloria tua Hec autem sanctitas est infastidibilis Est enim
ut dicit Augustinus 3 libro de libero arbitrio capitulo 43o Tanta est iocunditas lucis eterne ut
et si non liceret in ea amplius manere quam unius diei mora propter hanc solam in=
numerabiles huius vite dies plenos deliciis et circumfluencia bonorum tempora
despicerentur Dicimus ergo Qui es in celis obiectum nostre felicitatis gaudium et tunc iocunditatis
thezaurus plene sanctitatis Queritur hic circa oracionem quemadmodum dicit qui es ubique
qui es in celis dicendum est quod Augustinus in libro de sermone domini in monte hanc dubitacionem dissolvit
Qui es in celis dicendum est quod Augustinus in libro de sermone domini locus esse credit
et si in celis tamquam in superioribus partibus mundi locus esse credit in celis multi sunt
aves celi quorum nobis quam vita deo vicinior est et ille qui habitat in montibus deus
est propter quod absurdum est quod non dicitur esse propter est deus celis
superiorum sunt qui habitantibus in vallibus quod est absurdum nisi cum capite est deus
corporibus vel ille qui habitat in montibus Secundo propterea est quod scis corde humilibus Justus id est secundum Augustinum
enim dicitur pater noster qui es in celis id est sanctis et iustis viris quod sicut Christus peccator appellatur
est terra Juxta illud Gen 3o Terra es et in terram ibis Sic Christus iustus et sanctus celum
nominatur quod est locus dei in quo habitat per graciam Templum enim sanctum quod estis vos
dicit apostolus Dicitur autem Rom 10 et sancte celum secundum Augustinum propter quandam propter
ordinis spaciorum quod cum sancti sursum propter orientes orant non intelligunt quod deus in oriente
habitat vel aliam mundi partem deserat quod sicut deus ubique presens et locorum spacio
non continetur secundum magis celum et terram implere spacium autem animus corporis secundum Augustinum
ad naturam excellenciorem puta deum se convertere cum corporis terrenum in corpus excel=
lencius puta celeste convertitur et talis spacio potissime necessaria est in oracione Unde
oranti dicitur per Eccli Sancti prepara animam tuam ad oracionem Secundo propter celestium imi=
tacionem dicit namque apostolus quod sicut portavimus ymaginem terreni hominis sic debemus

portat ymaginem celestis In persona aut(em) peccator(um) dictum est nobis portac(i)o ymaginem terreni quia peccatores eius mutatur in peccato ergo in persona peccatorum dictum est nobis portac(i)o ymaginis celestis quia eius per ymaginem fecit. Tercio propter celeste contemplacionem

consueverunt enim homines ibi mittere corpus et cor diligere et illa contemplari que maxime diligunt iuxta illud Mat. vi Ubi est thezaurus tuus ibi et cor tuum et quia sancti viri celestia non terrena contemplantur quia in ipso corpore durabat amplius moram quasi satis in celis est quod ideo

celi nominantur. Quarto propter celestium intentionem et mansionem quia ipsi semper querunt celestia non terrena. Et enim dicit apostolus que sursum sunt querite non que super terram etc.

Sanctificetur nomen tuum

Posito exordio sequitur tractatus in quo ordinatur peticiones omne petibile continentes unde beatus Augustinus ad probam si recte et congruenter oramus nil aliud dicere possumus quam quod in ista dominica oracione positum est nam in hac oracione continentur omnia que desiderantur et que fugiuntur. Inter omnia desiderabilia illud precipue desideratur quod plus amatur hoc est deus et ideo primo petimus gloriam dei cum dicimus Sanctificetur nomen tuum. De deo aut(em) sunt desiderabilia tria que pertinent ad nos primum est quod perveniamus ad vitam eternam et hoc petimus cum dicimus Adveniat regnum tuum, secundum est quod faciamus voluntatem dei et iusticiam et hoc petimus cum dicimus fiat voluntas tua. Tercium est ut habeamus necessaria vite et hoc petimus cum dicimus panem nostrum cottidianum supersubstancialem, cottidianum secundum Lucam. Et de hiis dicitur infra eodem capitulo primum querite regnum dei quo ad primum et iusticiam eius quo ad secundum et hec omnia adicientur vobis quo ad tercium. Tria aut(em) fugienda sunt et vitanda scilicet ea que contrariantur bono. Bonum aut(em) quod primo desiderabile est quod dictum est primum est gloria dei et huic nullum malum est contrarium simpliciter quia et de bono et de malo resultat gloria dei de bono quidem remunerat, de malo iustissime punit unde Job Quid nocebit ei si iniquus fuis. Secundum bonum est vita eterna et huic contrariatur peccatum quia per peccatum perditur. et ideo ad removendum hoc dicimus dimitte nobis debita nostra. Tercium bonum est iusticia et bona opera et huic contrariatur temptacio quia temptaciones nos impediunt et retrahunt a bonis et iustis operibus. Et ad hoc removendum petimus et ne nos inducas etc. quartum bonum est corporali vite necessarium et huic contrariantur adversitates tribulaciones et indigentia huius vite et ista sunt mala pene et ad hoc removendum petimus sed libera nos a malo. Petitur ergo primo ut nomen dei sanctificetur id est ut sanctum ab hominibus habeatur unde Augustinus in libro de sermone domini in monte. Cum dicimus sanctificetur nomen tuum non hoc petitur quasi non sit sanctum nomen eius sed ut sanctum ab hominibus habeatur quod pertinet ad gloriam dei in hominibus propagandam. Secundum Johannem sanctificetur nomen tuum non in se quia scriptum est Et sanctum nomen eius sed sanctificetur in nobis sicut si enim per peccatores nomen dei blasphematur in terris quanto amplius per iustos sanctificabitur. Maxime et ante omnia debemus desiderare et petere ut deus glorificetur unde propheta non nobis domine non nobis sed nomini tuo da gloriam. Sanctificetur nomen tuum per amorem in corde per reverenciam in ore per efficaciam in opere per gloriam in remuneracione. Hic dubitatur primo multipliciter primo de brevitate quare hec oracio tam pauca verba complectitur. Ad hoc dicendum quod potest assignari septem raciones primo ut cicius addiscatur 2 ut melius retineatur 3 ut nullus de eius ignorancia excusetur 4 ut frequencius dicatur quinta ut tedium dicendo removeatur 6 ut fiduciam citius impetrandi habeat 7ma ut in devocione mentis non in multiplicitate verborum virtus oracionis esse ondatur. Hec racones ex dictis doctorum brevius sunt collecte. Secundo dubitatur de dissensu et diversitate quia Matheus et Lucas narrant quia Matheus ponit septem Lucas vero tantum quinque unde videtur quod vel ille est superfluus et alter diminutus. Ad quod dicendum quod Lucas

Sanctificetur nomen tuum id est nomen tuum quod in se et semper venerabile est et sanctum glorificetur et sanctum et celebre fiat et ostendatur in nobis in corde credendo et amando in ore laudando et predicando in opere bene vivendo ut sic in nostra vita et conversacione spirituali sanctus appareat quod hoc est impossibile. Ita ergo dicitur sanctificetur sicut glorificari et magnificari non in se sed in nobis Non enim petimus quod aliquam sanctitatem ei de novo attribuat apud omnia in gloriam dei faciamus sed quod sanctitas que ei eternaliter inest resultat amplius in nobis habeat post et presenti contrariatur in operibus hominis sit semper et stabilitate ne a sanctitate nominis in aliquo discrepemus sed preces nomine in nobis tamquam in filiis vita et moribus asscendunt ut numquam per peccatum a filiacionis gracia separemur sed filii tui per graciam permaneamus et vere sumus filii tui quorum te patrem esse dignaris. Vel nomen tuum id est noticia tua sanctificetur id est confirmetur in nobis per veram fidem et tu deus qui in te sanctus es sanctus habearis ab hominibus et ita omnibus innotescatis ut non existimet aliquis sanctius quod magis timeat offendere et quod diligencius studeat honorare.

cas(us) peticionis complex(us)

casdem petitones complexus e implicite quas mathe[us] po[st] explicite. Illa[m] enim petito[n]em
s[cilicet] fiat voluntas tua qua[m] math[eus] exprimit lucas sub dual[ibus] p[re]mis intelligit / q[ui]a ad h[oc]
p[ro]p[ri]e dei voluntas tendit ut ei[us] s[anc]titate co[n]p[ro]sitas et in ipo regnem[us] / Sil[iter] septiam
que e libera nos a malo dum lucas intendit in p[re]cedenti qua dicit[ur] et ne nos inducas
in temptacio[n]em / in h[oc] enim aliq[ui]s liberat[ur] a malo q[ua]ndo n[on] infert[ur] in temptaco[n]em / et sic nec
iste e superfluus nec ie diminut[us] q[ui]a quod ille dicit implicite iste exprimit explicite / Tercio
dubitat[ur] de n[umer]o q[ua]re s[cilicet] h[ec] om[ne]s petito[n]es sub septenari[o] [com]p[re]hendunt[ur]. Ad q[uo]d est di[cen]d[um] quia
septenari[us] e n[umer]us vniu[er]sitatis et q[uia] vniu[er]sitas om[n]i[u]m rerum desiderabilium in h[is] pe-
titonibus [com]p[re]hendit[ur] / s[ecundu]m aug[ustinum] ad p[ro]bam / et po[st] in fine dicemus ut p[ro]babit[ur] in [com]one sep-
tenarius n[umer]us est [com]plexus. Et p[re]tera q[ui]a s[ecundu]m
ti. Ideo conabil[ite]r om[ne]s petito[n]es septe vicia capitalia et introducunt[ur] septe virtutes
illas septe petitones excludunt[ur] septe b[ea]titudines ut p[ro]babit[ur] de singulis p[ro]sequendo
p[ri]ncipales · septe dona sp[iritu]s s[an]c[t]i et vii b[ea]titudines ut p[ro]babit[ur] de singulis p[ro]sequendo
que n[umer]us ergo sunt petitones h[ui]us sub septenario n[umer]o [com]plect[untu]r. Q[ua]rto dubitat[ur] de ordine.
q[ua]re sic ordinat[ur] / n[on] enim p[ri]us est declinare a malo / et deinde face[re] bonum et p[ro]p[ter]ea
[con]finari in vtroq[ue] / videt[ur] h[oc] p[er]u[er]te ordine / dicend[um] ad h[oc] q[uo]d h[ic] s[er]uat ordinem
ne in ... Deum est bonum
dignitatis / dignus enim e bonum [con]finatum q[uo]d petit[ur] in p[ri]ma petitone / Deum est bonum
simpl[ici]t[er] q[uo]d respiciunt tres vltime petito[n]es Et q[uia] ut dictum est sup[ra] in p[ro]logo h[ec]
p[re]clara oro est nob[is] fo[rma] et regula orandi nos informans et regulans no[n] solum
ad petenda sed et[iam] ad ordine petendo[rum] et desideradorum. Ideo [con]ueniens h[ic] ordine
petitones sunt posite. Quia enim que h[ic] petunt[ur] eo ordine desideranda sunt q[uo] ponunt[ur]
p[ri]ma aut[em] cadit in desiderio finis dei[n]ceps que sunt ad finem [con]fines aut[em] ut d[ebit]u[m] est. In q[uo]
in affectus tendit d[e]i p[ri]mo q[uo]d mo[do] p[er]ut volu[n]t[as] s[ecundu]m eius gl[or]ia quorum p[ro]ximus ad dilectorum
qua diligimus nos in deo / et ideo p[ri]ma petito po[nitur] s[an]ctificet[ur] nomen tuum / per qua[m] petimus
gl[ori]am deo [con]cedare po[nitur] adueniat regnum tuum per qua[m] petimus ad gl[ori]am dei reg[n]o eius p[er]uenire
ad fine aut[em] p[ro]tinus ordinat nos aliq[ui]d d[ire]cte vno[mo] p[er]se alios p[er]actus / p[er]se quidem in be-
ad fine aut[em] p[ro]tinus ordinat nos aliq[ui]d d[ire]cte vno[mo] p[er]se alios p[er]actus / p[er]se quidem in be-
ut q[uo]d est vtile in fine b[ea]titudinis d[ire]cte vno[mo] directe et p[ri]ncipalit[er] in initium quo
b[ea]titudinem mere[mu]r deo obediendo / Et quantum ad h[oc] po[nitur] fiat voluntas tua. Aliomodo
instrumenter / et quasi coadiuuando nos ad merend[um] / et ad h[oc] p[er]tinet q[uo]d dicitur panem n[ost]rum
cotidianum / p[er]actus aut[em] ordinamur in b[ea]titudinem per remotio[n]em p[ro]hibentium. Tria a[utem]
sunt que nos a b[ea]titudine p[ro]hibent / p[ri]mo q[ui]de[m] pec[ca]tum q[uo]d directe nos p[ro]hibet. Et ad h[oc]
p[er]t[inet] q[uo]d dicit[ur] dimitte nob[is] debita n[ost]ra / S[ecun]do / temptacio que nos impedit ab
obseruancia diuine voluntatis / et ad h[oc] p[er]t[inet] q[uo]d dicit[ur] Et ne nos inducas in temptacio[n]em.
Tercio penalitas p[rese]ns q[ue] impedit sufficienciam vite / Et quantum ad h[oc] d[icitu]r libera nos a malo
dicit[ur] Et ex h[is] p[ate]t ordinis [con]ueniencia / et petitonum sufficiencia / Et nichilominus totalis
diuisio h[ar]um petitonum in suas p[ar]tes / 2[o] p[ate]t ad obiectum / P[ri]ma ergo petito est / S[an]ctificet[ur]
nomen tuum Circa quam p[ri]ma facie dubitaret aliq[ui]s q[ui]a vanum videt[ur] pete[re] illud quod
s[an]c[tu]m est / sed nomen dei s[an]c[tu]m est s[ecundu]m Iux[ta] illud luc[e] i[o] et s[an]ctum nomen eius s[cilicet] ut s[an]ctum
ab hominibus h[abe]at[ur] sicut h[ec] locuco sit sic ille in ps[alm]o Notus in Iudea deus in isr[ae]l magnum
nomen eius. Non ideo dicit[ur] nomen di magnum in isr[ae]l q[ui]a intelligat[ur] q[uo]d alibi maius sit / ali-
mi[nu]s / sed ibi nomen dei dicit[ur] magnum vbi deus magnus agnoscit[ur]. Sed d[icendu]m ergo s[ecundu]m h[oc] q[uo]d
p[ri]ma petito no[n] respicit gl[ori]am dei in se sed per respectum ad nos q[uo]d est [con]dicta dicendum q[uod]
h[oc] id q[uo]d est nomen dei s[an]ctum agnosce[re] p[er]t[inet] ad gl[ori]am dei in h[omin]ibus [pro]pagandam / sic q[uod] gl[ori]am
dei petimus in nobis no[n] p[ro]pter n[ost]ram vtilitatem sed in nob[is] attendamus gl[ori]am dei p[ri]ncipaliter
p[ro]pt[er] n[ost]ram vtilitatem / sed in nob[is] attendamus gl[ori]am dei p[ri]ncipalis. Sicut Cris[ostomus] in omel[ia] s[an]ctificet[ur] h[oc] id est q[uo]d glorificet[ur] / ac si dicat / ita fac nos
viuere ut per nos vniu[er]si te glorificet. Est aut[em] notand[um] q[uo]d nomen di tribus modis ad
p[ri]mus accipit[ur] cui [con]cordat triplex s[an]ctificatio supra ex triplici ethymologia
s[an]ctitatis. P[ri]mo dicit[ur] nomen dei misterium n[ost]re redempcionis. Et sic sunt ...

imo te septi... petitos b... ... de amore ... q[uo]d re... tres

gl[ori]am deo aliomo[do] ... volumus

Est aut[em] aliq[ui]d vtile in fine b[ea]titudinis ...

q[ui]a deum in se p[ro]pt[er] dilige[re] ... ad alios

q[ui]a re ... dicit ... in ... nomen ... sit s[an]ctum ... dicit ... sit

/ princeps pacis / admirabilis in quo in incarnatione que erat enim mirabilior mirabilissima / consiliarius in predicatione / deus in miraculorum operatione fortis in passione · pater futuri seculi / xx

Vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi ᵃᵃ in resurrectio-
ne / princeps pacis in ascensione / Ista ergo sacramentalis complexio nostre redemptionis
vocatur nomen / hoc nomen petimus in nobis sanctificari ut fructum redemptionis
nobis sentiamus Et sic pater sanctificetur in nobis sanguine tuo / qualiter sunt illi de quibus
dicitur apocalipsis primo / lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo Et sic est sensus
sanctificetur nomen tuum / idest fructificet in nobis redemptio tua / Secundo dicitur
nomen privilegium filiationis · vel adoptionis et in hoc sensu specialiter accipitur Illud
nomen tunc sanctificatur in nobis qui nomine divinum filii dei sumus et cetera / Et sic
dicitur sanctum quasi sine terra / idest terrenis affectibus exutum / Unde eciam sancte agios
dicitur grece / quasi dicitur ab a quod est sine et geos terra quasi sine terra / Et hoc est proprium
filiorum dei / ut quamvis sint in terris / affectu non ambulent in terris Et hoc est
quod dicit dominus per prophetam / Sancti estote quia ego sanctus sum / Et hoc modo est
sensus sanctificetur nomen tuum / idest immaculata consistet in nobis filiatio tua ut possimus
semper filii tui / quorum tu pater es dignaris / 3º nomen dicitur preconium divini
honoris et glorificationis sic accipitur in psalmo / Secundum nomen tuum deus / sic et laus
tua in fines terre / hoc nomen sanctificatur in nobis cum deus iugiter a nobis honoratur et
glorificatur / Et secundum hoc dicitur sanctum quasi sancitum · firmatum ut a laude dei nunquam
cessemus Et tunc erit sensus Sanctificetur nomen tuum · firmetur in nobis gloria et honor tuus
ut semper glorificemus / Et hec tria ethymologia sanctificationis possunt etiam referri ad duas partes
acceptiones ut dicitur secundum primum modum sic / Sanctificetur nomen tuum · firmetur in nobis
redemptio tua ut eius fructum nunquam amittamus / Secundum alium modum sic / Sanc-
tificetur nomen tuum · firmetur in nobis filiatio tua et ut esse filii tui nunquam desistamus
Dicamus ergo sanctificetur nomen tuum quod est instrumentum nostre redemptionis / privilegium filiationis ad-
optionis preconium nostre glorificationis / Racione primi Istud sanctissimum nomen vocatur
Jhesus · salvator / Matthei 2 / vocabis nomen eius Jhesum Ipse enim salvum faciet populum
suum a peccatis eorum / Lucas 2 · vocatum est nomen eius Jhesus / Actuum 23 Unus est pater vester / Vocatur tamen ter-
tius / Christus · unctus quia rex / Matthei 1 / de qua natus est Jhesus qui vocatur Christus / hoc magnum sanctum
nomen sanctificetur in nobis per benivolentiam in corde per geniculum in ore
per efficaciam in opere / ut sit nobis mel in corde / mel in ore exemplar
in opere / secundum Bernardum / per hec autem peccatorum tria excluditur primum vitium quod est superbia
Superbia enim tria mala facit / quibus sanctificatio triplex nominis perditur / Prima est
quia ipsa meritum Christi evacuat / Matthei primo / Gregorius / filios generat qui secundum / domini
blasphemat nomen tuum / De primo Jeremie 13 Sic computrescere faciam superbiam Juda et
Jerusalem multam sicut vir lumbare visionem / Moraliter lumbare illud quod abscon-
ditum fuit in foramine petre iuxta Eufratem ubi computruerat significat
humanam naturam vel quilibet hominem causa quia sicut lumbare lumbis sic Christo per
meritum passionis 2 quietis hic subdidit Unde Sicut lumbare adheret lumbis viri
sic conglutinavi mihi omnem domum Israel et Juda / hoc lumbare iuxta Eufratem
in foramine petre tunc absconditur cum homo in divitiis mittitur per superbiam a
deo privatur et ab aspectu divine gratie occultatur Eufrates interpretatur pulve-
rulentus et significat hominem superbum quemadmodum pulvis a vento elatus
rapitur et agitatur / foramen petre est cor indurata superbia induratum
Istud lumbare tamen dominus putrescere facit cum tales homines velud proximo sui

/ prevenit / consilius

sanguis excepte in petitis persenerare promittit. De scdo Job 41o Ipse est rex super omnes
filios superbie. Unde quibusdam dicit Joh viii Vos ex patre dyabolo estis. De tercio so= — et Je i° dicit ubi superbie et blasphemasti
pho 2° de quibusdam dicit quod superbia sua blasphemavit deum. His tribus mal
superbie contrariatur sanctificacio triplicis nominis dei predicta ut dictum est quod hic dicitur per hanc
peticionem hic virtutum excludi. Introducitur propter peticionem de virtutibus. Fides enim scilicet — fides que est prima virtus theologica
tres effectus correspondentes sanctificacionem triplicis nominis dei. Per fidem enim sanguine
Christi abluimur quantum ad primum. Veri filii dei efficimur quantum ad secundum. Gloriam dei
perseverantes quantum ad tercium. De primo Ro 3 Justificati gratis per graciam ipsius per
redempcionem que est in Christo Jhesu quem proposuit deus propiciatorem per fidem in sanguine ipsius.
De 2° Joh 1° Dedit eis potestatem filios dei fieri hiis qui credunt in nomine eius. De 3°
Hebr 11° per totum ubi de pluribus magnifica antiquorum patrum gesta commemorat
que omnia ad gloriam dei fide sunt operati. Introducitur autem propter hanc peticionem donum
sapiencie quia dicit glossa super Aug in dicendo Sanctificetur nomen tuum spiritum sapiencie
postulamus ne a sanctificacione nominis in aliquo deficere videamur sed potius nomen
in nobis tamquam in filiis vita et moribus ostendamus. Est autem sapiencia ut pro=
dono accipitur cognitio suavitatis divine per experienciam habita. Unde dicitur
sapiencia quasi sapida sciencia. Cognicio autem et experiencia suavitatis divine scilicet
in nobis ex sanctificacione triplicis predicti nominis surgit enim mentis suavitas in nobis
ad primus ex tribus primo ex passionis Christi devota meditacione. Exultacione
dei memoracione. Ex divine laudis iugi modulacione. De primo enim dicit
sapiencia increata Si mirra electa dedi suavitatem odoris. Et Christus enim quia
sua amarissima passione comparatur mirre et hic quia mortem amaritudine et
penarum acerbitate. Et licet sibi passio fuit amara nobis tamen dat suavitatem
dulcis quia ea devote meditantes spiritualibus delectacionibus reficimur.
De hiis dicit Hugo de arra anime. O dulcedo vite mee et lumen oculorum meorum
quid retribuam tibi pro omnibus que retribuisti michi. De quibus est michi dulcis cogitacio. Sed
loqui semper gratias agere ut te laudem et amem. O meum gaudium et unica spes
anime mee mestissime. Hec ille. Et subdit Ecce in veritate video eius misericordiam erga me
attendo quod si presens est deus quodammodo michil aliud agit deus nisi ut mee saluti
provideat. Et si memoria quarumlibet beneficiorum divinorum ualde dulcis sit maxime tamen
beneficium salvacionis quod ipse sic prestite tamquam filios nos preservat et fovet. Unde
scribitur Sapiencie 16 Dulcedinem tuam quam in filios habuisti ostendisti. De 3° dicit spo=
sus de sapiencia increata Cant 2 Sonet vox tua in auribus meis vox enim tua dul=
cis est. Vox enim dulcis anime. Vox enim anime in modulacione laudis divine est dulcis
ipsi deo audienti et anime proferenti Ad hanc dulcedinem et suavitatem invitat nos
sapiencia increata Prov 24 Comedi fili mi mel quia bonum est et fa=
vum dulcissimum gutturi. O anima mea dicit sapiencie soror mea est et prudencia vocatur
amica. Introducitur michilominus beatitudo pacis de qua Aug 4 Beati pacifici quoniam
filii dei vocabuntur que secundum Aug adaptatur dono sapiencie. Dicit enim quedam status tran=
quillitatis in quo est delectacio in deo sine contradictione carnis et dyaboli et mundi vel sic est aliquis
ipsa est inessitata et in hic statu quiete et sine repugnancia nomen dei in nobis
sanctificatur. Includit enim hec beatitudo triplicem sanctificacionem triplicis nominis dei secundum tres
eius effectus. Pax enim animam redimit filios dei efficit honorem deo tribuit.
Primo inquam animam redimit vel potius redemptorem ostendit unde Ps redimet in pace

clam meam et sic pax est effectus nostre redempcionis inquantum per redempcionem in pa-
ce sumus positi. Aliter potest pax esse causa nostre redempcionis inquantum per pacem meruit
esse principes redempcionis et talem pacem non habent impii iuxta illud Ysa. xxviii° Non
est pax impiis dicit dominus. 2° est pax filios dei facit Mt v Beati pacifici quoniam filii
dei vocabuntur. et merito quia faciunt officium dei qui ad hoc venit in mundum ut pa-
cem faceret inter deum et homines quod officium pacifici gerunt in se ipsis et in aliis pacem
facientes. Tercio pax tribuit gaudium des... ut dicit Apostolus Colo. iii° Et pax dei exul-
tet in cordibus vestris. Et sequitur ad propositum commonentes vosmetipsos in psalmis hym-
nis et canticis spiritualibus in gracia cantantes in cordibus vestris domino. Sicut dici-
tur preterea per hanc peticionem duo fructus scilicet pax et fides quorum adaptacio patet
ex dictis. qualiter autem dicitur fides potest esse virtus et fructus. similiter pax beatitudo
et fructus haberi potest ex hiis que habentur in fine ultime peticionis infra ante
du a amorem supponatur ad presens. Dubitatur hic utrum quando oramus dicentes manifestetur nomen
tuum quam sanctificetur. Secundo utrum quemcumque dicat sanctificetur nomina vestra quoniam nomen tuum.
Ad primum est dicendum quod plus et magis est nomen dei esse apud aliquos sanctum quam esse ma-
nifestum et notum. potest enim de deo haberi triplex manifestacio vel noticia. Una naturalis
quam, ut dicit Damascenus primo libro, Cognicio essendi deum omnibus naturaliter est inserta. Isto
namque modo naturali racione gentiles et pagani deum cognoverunt, non tamen nomen dei
apud eos erat in sanctitate et reverencia veneracionis quia sic eum non contempsissent
propter ydola surda et vana. Unde dicit Apostolus ad Rom. i Cum cognovissent deum
non sicut deum glorificaverunt et sanctificaverunt nec gracias sibi egerunt sed mutaverunt
gloriam dei in similitudinem ymaginis corruptibilis hominis. Alii vero cognoverunt
deum legis et prophetarum premunicacione sicut Iudei qui bene cognoverunt dei filium illud quem
lex et prophete prenunciaverunt. non tamen nomen dei in sanctitate timoris et reverencie habuerunt.
Unde dicit Augustinus super i° verbo Notus in iudea deus et in Israel nomen magnum eius quia iudei
qui secundum carnem erant iudei solo verbo et lingwa cognoscebant nomen dei sed corde
non sanctificabant nec reverebantur ipsum. ymmo contempserunt sanctum nomen dei cum negantes ipsum
coram facie pilati dixerunt non habemus regem nisi cesarem. Sed alii sunt qui nomen dei
cognoscunt fidei confessione et filiali veneracione sicut veri xpiani et Iudei qui spiritualiter
et non carnaliter sunt Iudei. et apud tales nomen dei sanctum habetur quia per eos corde creditur
ore confitetur opere veneratur. Dicamus ergo quod gentiles et pagani cognoscentes deum naturali co-
gnicione non poterant orare et dicere sanctificetur nomen tuum quia nomen dei propter ydola
contempserunt. Iudei vero et pharisei cognoscentes deum per legis et prophetarum prenunciacionem
non poterant orare et dicere sanctificetur nomen tuum quia tale nomen propter cesarem coram pilato
negaverunt. sed sic orare solum possunt iusti et veri xpiani quia nomen dei et unigeniti eius
coram principibus et prelatibus huius seculi libera voce confitentur glorificant et venerantur et ideo
signanter dicitur sanctificetur nomen tuum et non dicitur manifestetur vel notificetur. Ad secundum est
dicendum quod sicut dicit Cyprianus indictum est dicere quod optemus et desideremus deo ut sanctificetur
oracionibus nostris. petimus ergo ut sanctificacionem quam per eum in baptismo recepimus
perseveremus. Ipse enim deus in se sanctus est cuius sanctitas nec augeri nec minui potest.
Unde petimus quod in nobis sanctitatem efficiat et sic sanctificando nos sanctificatur in nobis inquantum
nos sanctos facit. Ideo dicit Sancti estote quia ego sanctus sum. cum igitur sanctitas baptismalis
sit in nobis a tota trinitate ita quod nec baptisati nec sanctificati possunt esse aliquis so-
lum in nomine patris vel solum in nomine filii vel solum in nomine spiritus sancti. Videtur ergo quod orare debemus
sanctificetur nomina vestra. Respondendo dico ad nomina trium personarum. Dicendum est ergo quod secundum
Augustinum in libro de trinitate quod per totum respectum omnis effectus et omnis operacionis que fit
a deo in creatura tota trinitas simul inseparabiliter operatur. Ideo nostram sanctificacionem sicut
nostram creacionem et nostram gubernacionem tota trinitas inseparabiliter simul efficit. Unde
sicut omnes tres personas adoramus una adoracione propter unam maiestatem quia licet

Abraham tres videt et unum adoravit Nō enim ut dicit Augꝰ pᵒ de tri Sepitud
est Dnōs deos tuos adorabis sic sāctificatoꝝ omm triu pſoꝝ petimꝰ in nob fieri
uno sāctificationis noīe qm dicimꝰ sāctificet nomē tuū ꝓpt' una bonitate Nec est vim
q noīa trium pſoꝝ plualit exꝓmat in nra baptismali sāctificatōe qz nō dicimꝰ
baptiso te in noīb prīs et filij et ſſ sic enim mutaret' foꝛ baptismi sed dicimꝰ bap=
tiso te in noīe prīs et fi et ſſ qz vitas illa que efficit nram sāctificatōz quenit
nē dīne et essēne in q̄ tres pſone queūt Cuiꝰ dīne nē nom oramꝰ ut sāc=
tificet' in nob sicut in deo noīe baptismali sāctificatōz recepimꝰ

Adueniat regnū tuum Posita pma petitōe hic ut dicebat' saluator
nr̄ docet orāe et petē sc̄daz et illud quenienti ordine ut Glō dicit
Naz per sāctificatōz in filios dei adoptam' et per hᶜ q nomē dei sāctificat' in nob nos
scōs efficiendo dat nobis ptatez filios di fi ut dr' Job j° Et qz ꝓprīd est filioꝝ petē
regnū et hereditate eis debitaz Ideo stati petita sāctificatōne docet petē regnū et here-
ditat' possessioz dns Adueniat regnū tuū Ɛo nom aliud dicit' ꝑ dispauid nisi re=
gnū nrm nob' a deo pmissū et xpo sanguie acq̄situ petimꝰ aduenire et dari nobis
ut cum in seclo am fuiꝰ pꝯmodu xpo regnāte cū ipo regnemꝰ et in hᶜ est
gradis audacia regnū dei postulāe et futuri iudiciū nō timē quod nō iustiꝗ
pura ꝯsciaz pꝫ ut Jonā dicit Vel sic Adueniat regnū tuū i ad nos veniat
regnū tuū i vita btā De hoc regno scribit' infra xxv Venite bndti prīs mei
pcipite regnū Et illo vita bta regno ꝯpat' qz sicut in regno tpali hēt' multoꝝ
sufficiēc sic in vita bta hebit' omm bonoꝝ habudancia Et quicumꝗ di' adueniat
regnū tuū sꝫ nob qz nō possumꝰ ad illud venire i ad gliaz di' nisi ipe pmo veniat
ad nos per gr̄az Vn Augꝰ sup Job Ille enim ad deū venit que gr̄a di' puenit
Et Job vi Nemo pt venie ad me nisi pr q misit me traxit eū Adueniat ergo
regnū tuū non q denouo fiat qz sempit'nū e Vn pꝰ regnū tuū regnū omm
seclōꝝ Adueniat nob' ut in eo regnemꝰ Vn Augꝰ ad pbaz desideriū nrm ad
illud regnū excitamꝰ ut nob veniat atqꝫ in eo regnemꝰ Sed hic duplex dubi=
tatō olt' pᵒ est qz vanū videt' petē aduenire regnū ei qui sp̄ regnat Sed regnū
di sp̄ est dicendū q nō est intelligendū q hic petamꝰ ut regnū deo adueniat qi
ipe iaz nō regnet sed q nobis adueniat Vn Augꝰ ad pbaz Regnū di' veniat siue
volumꝰ siue nolumꝰ sed desideriū nrm rc Et ergo sꝑꝗ aduēat i ad nos veniat
regnū tuū Scd̄a dubitatō est qre nō dicit veniamꝰ ad regnū tuū qd in videt'
quenientiꝰ qz potiꝰ nos venimꝰ ad regnū quā regnū ad nos Ad hᶜ dicendū q nos
ad illū venire nō possumꝰ nisi pꝰ deus veniat ad nos Juxᵃ illud Joh Nō venire
Et ideo qz venie ad regnū nō est in nra ptate sed ex dīna gr̄a et volūtate
Ideo potiꝰ petimꝰ regnū di' venie ad nos quā nos venie ad regnū Notād aut q
regnū di' est triplex pmū regnū di' dicit' esse Ecctia militās de quo ait xiij Cap=
tit filios hoīs angelos suos et colliget de regno eiꝰ oīa scadala Supge=
vbo Grego dicit Regnū celoꝝ tpis pntis Ecctia dicit Scdm regnū di' est in aīa
quod e regnū gr̄e de quo luce xvij° Regnū di' int' nos est et hᶜ est quādo
omēs vires et motꝰ in hoīe dīne gubnatōni obediūt secūꝫ qm ibi est re=
bellio Tertiū regnū di' est in vita et'na quod e regnū de q° ait xxv Venite
bndti prīs mei pcipite regnū Sunt aut triplici rego dei oppoīunt' triplex
regnū dyaboli pmū est regnū Synagoge sathane qd oppo' rego ecctie de quo
regno dicit' Apo ij de quibusdā q synagoga sathane sicut enim ecctia est co=
gregatio xpifideliū in bono sic synagoga sathē e ꝯgregatio dyab' in malo
et suoꝝ Scdm est regnū pctāti de quo Ro vj° Non regnet pctm in vestro

mortali corpe Et istud oppo regno gre Na sicut deus regnat in aia p graz
sic dyabulus per petm Vn ro v dicit aplus sicut petm regnauit in mortez ita
et gra regnet per iustitiaz Tercium regnum dyabli est regnum misie et dapnacoms eterne
quod opponit regno glie De hoc regno dicit apoka xvi Et quintus angelus ef
bestie fudit fialaz suaz sup sedez bestie et factum est regnum eius tenebrosu Iste anglus
est filius dei q est magni ↄsilii anglus Bestia est dyabulus cuius sedes est infernus
fiala sup bestiaz et eius sedez effusa est setencia diuine iusticie puta dapnaco
extreme fiala enim habet orificium artu et longum sed ventre largum Et quod
e magne capacitatis sed tarde effusionis sic deus diu tollerat et expectat
in effundendo ira suaz et suaz extrema sed finalr eam plena effudit de
hac dicit ps Effunde dne iram in gentes que te non nouerunt Vn deus se habet
admistar molendinarii q diu aquas ↄgregat et deinde eam impetu dimittit
Cum go dicimus adueniat regnum tuum petimus ut adueniat triplex regnum dei et per oppo-
situm destruatur triplex regnum dyabli De primis duobus dicit hec Generalr pro toto
mundi petimus regno ut dyabulus in mdo regnare desistat quatum ad primum Vel ut in
vnaquaque regnet deus scz per graz et non regnet petm in mortali hominis
corpe De tercio dicit Cyprian in libro de orone dnica Regnum enim petimus adue-
nire et nobis repromissum et xpi sanguine exquisitum ut supra dicimus go adueniat
regnum tuum scz iusticie gre et glie Vt destruatur regnum synagoge sathane
peti et malitie tenebrarum et misie Et sciendum q in hac vltima ↄbinacione non petimus
ita destrui regnum tenebrarum ne dyabulus ibi sit sed ne ibi ipse habeat regnare sup
nos i ne nos illuc remaneamus in regnum eius Ipse enim regnat sup oes dapnatos
Iuxta illud Job xli Ipse est rex sup omnes filios supbie Per hanc petitonem excluditur
auaricia Auari enim non regnum celi sed regnum terre querunt Contrariatur autem
auaricia triplici regno dei et ↄformatur triplici regno dyabli plane dicit aplus Ephe
vo Vbi dicit Et auaricia est ydolorum seruitus Sed ↄstat q ydolorum seruitus repu-
gnat fidei in qua ↄsistit regnum iusticie ... Ex eo ↄtrariatur 2o pz quia 4to ↄ-
vo ↄtrariet tercio regno dei et ↄformet tercio regno dyabli manifestum e in pe 2o
Vbi loquitur de quibusdam hominibus cor exercitatum auaricia dicit q sit maledictos
filii petendo regnum dei excludit auaricia quia per aduentum vnius ↄrarium exclu-
ditur reliquum Vel aliquis moueat quod non solum auaricia sed et quodlz petm mortale
ↄtrariatur regno dei et silr sanctificatoni nois dei ac eciam voluntati dei licet enim
per qualibet istarum petitonum oia peta excludatur Vnum tamen vicium magis dicte
oppoitur alium petitoni quam aliud et siliter est de inclusione virtutum et dono-
rum et aliorum Introducitur hic aut per hanc petitonem de virtutibus spes per
quam regnum expectamus Describitur aut spes a Mgro sniarum libro iii
d xxvi Spes est certa expectacio future btitudinis veniens ex dei gra et ex
meritis precedentibus In qua descripcione ponitur tria correspondentia triplici regno dei pdic-
ti Nam q dicit certa expectacio respicit regnum iusticie quod in fidei firmitate ↄsistit
Vn certitudo spei certitudine fidei innititur Spes enim que videtur non e spes Ro
viii Ex eo aut dicit future btitudinis respicit regnum glie Ex eo addit ex dei gra
etc respicit regnum gre et pz Vt igitur expectacio sit certa indigemus regno iusticie
Vt aut talis expectacio ex gra dei et nris meritis pueniat opus est
regno gre Vt vero futuram btitudine principalr habeamus requiritur regnum glie
Sic go per hec q petimus regnum dei introducitur spes Introducitur eciam donum

intellectus ubi Glo super ca. Cum dicatur adueniat regnum tuum spiritus intelligencie pe-
tit quo mundatur cor ut deus videatur. Hoc enim donum facit in nobis tria premonencia
nos ad triplex regnum dei. Illuminat ad recte credendum, instruit ad sane intelligendum,
purgat ad pure intuendum. Recte credendo aduenit regnum ecclesie, sane intelligendo
aduenit regnum iusticie, sed pure intuendo aduenit regnum glorie. De primo patet quia intellectum
tibi dabo et instruam te in via hac qua gradieris. Regnum ecclesie militantis non est nisi
quedam via qua ad regnum glorie gradimur et ambulamus per fidem ut ait apostolus
ideo indigemus dono intellectus ut illuminet nos in credendis et hoc donum deus
nobis missurum promittit per illud propheticum tuum dictum intellectum tibi dabo et instruam te
De 2o ca. xv. Ubi christus increpans discipulos dicit Adhuc et vos sine intellectu
estis. Certum est enim quod donum intellectus est gratia intelligendi salubres significaciones.
Dominus ergo cum dixisset Non quod intrat in os quoniam coinquinat hominem sed quod procedit
de ore, discipulis petentibus ut edissereret eis illam parabolam dixit, Adhuc et
vos sine intellectu estis. Credebant enim nisi cibum quod erat extra et ad litteram dixisset
ex quo patet quod ipsi adhuc non habebant donum intellectus. Sed cum auditor in-
telligit omnia quae aut obscure manifeste aut manifeste dicta obscure velit intelligere
De tercio patet quia intellectibus manuum suarum. Donum siquidem intellectus non solum
illuminat intellectum, sed etiam depurat affectum ut dicit Augustinus in quodam sermone
de timore. Sextus inquit gradus est intellectus ubi ab omni falsa carnalis
vanitatis corda mundantur et pura intencio dirigitur in deum. Et dicitur istud donum a
dono sapientie quia sapientia est circa res divinas, intellectus autem circa res creatas, propter-
ea sapientie attribuitur, intellectus autem cum ... ideo pluraliter dicitur in-
per causas movemur in deum, et quia hec intelligit et discernit ideo pluraliter dicitur in-
tellectibus quod de sapientia nusquam invenitur in scriptura. Item et donum intellectus
est quedam innatum premonens et dirigens opera nostra in finem congruum et
intentum ideo non solum intellectus assimilatur oculo, sed etiam manui propter quod
intellectibus manuum suarum eduxit eos. De beatitudinibus autem introducitur
per illam petitionem mundicia cordis. Nam mundicia cordis respondet donum intellectus
facit enim mundicia cordis ad intelligenciam
secretorum angelorum et glorie et patet ex dictis, facit enim mundicia cordis ad intelligenciam
sicut puritas et claritas pupille ad visionem oculi ut dicit Glo. ca. vo. Est autem
mundicia cordis duplex. Una est depurgatio mentis ab erroribus ut ea que de
deo proponuntur sane et pure capiantur quod ad donum intellectus patet ut dictum est et
in hac mundicia consistit regnum ecclesie. Alia est depuratio affectus ab inordinatis
affectibus quod etiam patet ad donum intellectus et in hac mundicia consistit regnum gratie. Et
quia hic est quod in tali per-
quia hec duplex mundicia hic habetur imperfecte, perficitur autem in patria. Hic est quod in tali per-
fectione et consummatione consistit regnum glorie. Ex quibus etiam patet quod cum hic beatitudini
videtur et perfecto visio dei que si perfecta sit scitur quod videtur deus per essenciam
patet ad donum intellectus et mundicia consummata. Si vero sit imperfecta patet adeo quod
habetur in via et sic semper mundicia visio concipit. De fructibus etiam introducitur
hic duo scilicet gaudium et longanimitas. Gaudium quidem et petendo regnum ex magnitudine
desiderii mentis dilatatur et sic gaudium generatur, longanimitas etiam quia non statim ut postu-
latur regnum possidetur, sed plerumque differtur maxime regnum glorie, et ideo opus est
longanimitate quia mens intrinsece expectet dilectam. Est enim longanimitas diut-
ina expectatio boni desiderati cum dilectione scilicet spei certitudine consequite
Sed hic potest esse questio dubitationis prima utrum oracio que dicit adueniat medium
tuum cum regnum tuum. Secundo utrum nunc christus regnet in mundo. Tercia utrum in fine
seculi christus regnaturus sit super bonos et malos. Certa utrum aduenientes christo regno
omnia regna debeant cessare. Quinta utrum beneficio indicio christus sit super bonos
spiritus regnaturus. Ad primum dicendum quod non exprimet universaliter regnaturus nisi prius creat

iudicaturus / Si ergo xpus debet prius iudicare quam regere cur orantes non dicat adue-
niat iudicium tuum sed dicit adueniat regnum tuum ad quod videtur augustinus dicere quod iudi-
tium dei est timendum et formidandum contra a sanctis viris unde super illo verbo psalmi peccator ut
Si iustus vix saluabitur impius et peccator ubi parebunt quia iusticiam dei tantum esse constat quod nostra iusticia ad
examen diuine iusticie deducta iniusticia est / Et ideo ait siue dormiam siue co-
medam siue quicquid faciam vox illa sonat in auribus meis Surgite mortui
venite ad iudicium / Sed regnum dei est vehementer appetendum et desiderandum unde dicit
augustinus ad probam exponens hoc dictum adueniat regnum tuum quod regnum dei veniet siue
volumus siue nolumus / sed desiderium nostrum per hanc peticionem excitamus ad illud regnum
ut nobis veniat atque in eo regnemus / Et ita ergo secundum augustinum que desideramus petimus nobis
dari per oracionem non que formidamus / Ideo potius oramus adueniat regnum tuum quam iudicium
tuum / Porro tamen dicit quod hanc oracionem saluator apostolis docuit in persona omnium iustorum
et sanctorum qui a xpo non iudicabuntur sed cum eo alios dicunt iudicare / Iuxta illud
sedebitis iudicantes duodecim tribus israel / tales ergo iudicium non petunt eis aduenire
quia eis non debetur / sed regnum xpi est eis promissum / Iuxta illud venite benedicti patris
mei percipite regnum quod vobis paratum est a origine mundi / Ideo hoc regnum eis aduenire petunt quod est eis promissum

Ad 2m / Ad 2m est dicendum quod xpum nunc in mundo regere duplici potest intelligi primo
quantum ad regendi iurisdictionem / ita quod habeat ius regendi et dominandi / 2o quantum
ad subditorum subiectionem / prout enim ista abinuicem separari quia multi habent ius
et dominium in aliquo regno non tamen homines ut subditi subiciuntur / et multi e conuerso
nullum ius vel dominium habent in aliquo regno et tamen tyrannidico modo sibi homines
subiciunt / Si ergo queratur an xpus iam regnet in toto mundo dominio iurisdictionis
planum est quod sic / et statim post resurrectionem / et multo sine passionis iudicaria
potestatem conservatur in celo et in terra / Iuxta id quod ait ipse Data est michi omnis potestas
in celo et in terra / Et Johannes dicit in apocalipsi Vidi in femore eius scriptum / Rex re-
gum et dominus dominancium / Danielis etiam vij scribitur quod cum filio hominis scilicet xpo
in die ascensionis productus est ad antiquum dierum id est ad patrem / et dedit ei potestatem
honorem et regnum / Et si queratur an regnet iam in toto mundo dominio subditorum per
subiectionem planum est quod non quia multi eius fidem non receperunt / et multi preceptis et
consiliis eius non obtemperant immo eis resistunt et contradicunt / et si non verbis saltem
factis et prauis operibus unde dicit apostolus ad hebreos ij exponens illud verbum psalmi
Omnia subiecisti sub pedibus eius quod videamus nunc nondum omnia esse in xpo subiecta Defferetur
enim ista subiectio usque ad finale iudicium ex triplici impedimento / primo ex dy-
aboli impugnacione / licet enim dyabolus in passione xpi eiectus sit foras quantum ad
interiorem vexacionem non tamen quantum ad exteriorem impugnacionem immo magis fideles
sic exterius impugnat sicut nunc impugnat unde dicit augustinus super illo verbo
Johannis xij / Nunc princeps huius mundi eicietur foras / quod eiectus est foras dyabolus
xpo nato et passo quo ad interiorem vexacionem et habitacionem quia nec interius
in cordibus hominum habitabat et interius vexabat / sed non est eiectus foras
quo ad exteriorem impugnacionem / secundum quem modum dicat Johannes Adueniat regnum tuum
pro regno totius mundi oramus ut dyabolus in mundo regere desistat / Secundo ex
peccati dominacione / Sed cum dicente apostolo Non sit conuencio lucis ad tenebras in
quibus dominatur peccatum quod est quedam tenebra in eis lux gracie xpi regere
non potest ad quod hortatur apostolus ad romanos vj quando dicebat / Non regnet peccatum
in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscenciis eius / sed exhibete vos
domino et peccatum in vobis non dominabitur / et istud Johannes exponit secundum hoc istud dictum Ad-
ueniat regnum tuum dicens quod petimus quod in unoquoque homine regnet deus et non
regnet peccatum in uno mortali corpore / Tercio ex liberi arbitrii condicione quia

nunc deus reliquit in manu consilii sui ut in potestate sua sit subicere se legittimo regi
Christo obediendo preceptis et mandatis eius vel dyabolo tyranno recipiendo suggestiones
eius. et quia istis duobus regibus tu sunt contrarii quia unus est tyrannus et iste superbie alius
vero est legittimus rex et mansuetus nullus potest simul hiis in consilio regi. unus non regit
alius iurisdicione quo Christus regit in toto mundo sed subiectione non ut per potestam
et quamvis Christus posset omnia ista impedimenta tollere. non facit. sed paciens expectat
usque ad finale et universale iudicium. Ad tertiam est dicendum quod tribus modis quantum ad primus
quantum occurrit in fine seculi manifestum est Christum regere super bonos et malos. quamvis
non est manifestum eum nunc regere. primo quantum ad iudiciorum discussionem. Hic namque est
quod nunc anime a corpore separate statim recipiunt suum iudicium essenciale quo dampnantur
vel salvantur. sed particularia iudicia respectu aliquorum in quibus mortui adhuc
remanent in memoria hominum non recipiunt sed relinquuntur illa discucienda et
examinanda in iudicio Christo. remanent enim homines in memoriis sicut in materie quia aliqui
quorum veritate remanent bone vel male fame. Secundo operatione quia multi operatione et doctrine
doctrina aliqua perficitur. multi vero continuantur. sicut cottidie continuatur homines doctrina
doctrina aliqua perficitur. multi vero continuantur. sicut cottidie continuatur homines doctrina
pauli. perficitur doctrina Arrii. Tertio corporum conditione quia multa corpora honorifica
fuit sepulta multorum vero cum in macie solvuntur qui sepeliuntur. Quarto quantum ad affectione
quia aliqui in quibus mortui corporaliter vixerunt affectu plus durat aliquorum in omnia eorum.
ista quia tamen tempus paganis post morte defunctorum non sunt aliena a iudicio post
finali quia licet talia ipso non mereantur vel demereantur post mortem nisi vel demerito
quo precio dampnentur vel puniuntur accidentaliter aliquis in premium vel penam
de hiis recipiet. Secundo quantum ad premiorum questionum quia nec hiis agentibus
non videt gloria et male operantibus non statim videt pena ymmo secutuntur
Ecclesiastici viii deruot sicut iusti et sancti viri quibus proveniunt multa quasi opera egerunt
impiorum. et sunt impii et peccatores qui securi sunt quasi iustorum facta habeant
et quia contingit quia ut eodem libro dicitur vero statim decuitur profert contra malos
sententiam sed et ideo quod cernens facit malum expectat per pacienciam. sed tunc re-
sensuum. sed ex ideo quod tenens facit malum expectat per pacienciam. sed tunc re-
sunt ut noluit mali recipiat penam et boni gloriam ita quod tunc erit omnino
manifestum Christum regere per largicionem premiorum quantum ad bonorum gloriam et malorum
penam quod nunc est occultum. Tercio est manifestum quantum ad mortis destructionem
quia in regno Christo mors esse non potest cum contenet morte vite ex gracia. Christus autem
quo tunc regnabit vita est dicente eo Ego sum via vita et veritas igitur in suo regno
non erit mors hinc apostolus prima ad Corinthios xv dicit Novissima autem inimica
destruetur mors. Ad quartam est dicendum quod adveniente Christo regno omnia alia regna
in angelis demonibus et hominibus cessabunt et non cessabunt. Cessabunt quidem
ab executione commissorum officiorum. quia angeli non plus custodient homines vel
agent custodia vel misterium aliquod erga homines civitates et provincias vel contra
sicut aliqui iusticia nova nec docebunt superiores inferiores sicut nunc faciunt. Nec
demones amplius impugnabunt homines cum pater data eis vel in hominibus re-
manebit aliquis prelatio vel dominatio quamvis vel aliud opprimat vel regit aut corrigat
aliud protegat vel defendat ita quod aliquis possit spectare in principe vel domino vel
prelato aliquo. quia tunc clarum et evidens erit quod ipsi non habuerunt talia officia
nisi ordinati vel nisi permissi a deo et omnibus est manifestum tunc solum Christum re-
gnare et solum sibi omnia esse immediate subiecta invenire quantum ad malos et volu-
ntate quantum ad bonos et manifestum est quod ipse per seipsum regnet non mediantibus
ceteris iam evacuata omni potestate et prelatione. Sed quantum ad distinctionem
naturalium bonorum et quantum ad gradum spiritualium donorum regimina et prelationes
remanebunt. quia aliqui in angelis demonibus et hominibus erunt perspicaciores
et intellectus et efficaciores nunc sicut modo sunt vel si non vigentes intellectu

facit naturaliter dominos et districtos facit naturaliter subiectos talis gradus et distinctio
naturalis remanebit Christo omnia regente. Similiter aliqui in angelis et hominibus beatis ha-
bebunt maiorem gloriam et maius premium sicut habuerunt maiorem gratiam vel gloriam et sunt
maioris meriti.   Ad quantum est dicere, consummato finali iudicio vel universali sicut
Augustinus Christus reget spiritualiter super bonos quantum ad quatuor. Primo quantum ad illuminationem
cognitionis quia non amplius unus homo docebit vel illuminabit alium de divinis vel
humanis rebus, sed ipse deus docebit et illuminabit immediate omnes quia omnes erunt
dociles dei, et omnes dicente Ieremia cognoscent deum a minimo usque ad maximum.
2o quantum ad repletionem donorum quia nunc deus unum replet uno dono et alium a-
lio sicut sapientia Salomonem et fortitudine Sampsonem, sed tunc quilibet beatus
habebit omnia dona, et Christus per singula omnia dona erit in singulis et omnia erit
in omnibus. 3o propter affluentiam omnium bonorum. Nunc enim contingit quod in aliquo sunt
habundantes divitie non tamen removent omnem indigentiam et faciat omne desi-
derium. 4to propter remotionem omnium malorum. Nunc enim sancti mixti sunt malis
a quibus multa patiuntur quia omnis vita malorum detrimentum est bonorum
sed tunc erit universaliter separatio bonorum a malis.

Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. In ista
parte ut supra dicebatur Salvator docet formam petitionis tertiam et
ista secundum omnes optima et pulcherrima. Cum enim docuit celeste regnum concupiscere
per hoc quod dixit adveniat regnum tuum, antequam ad illud regnum perveniamus ipsam
terram in celum fieri dicens fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Circa petitionem
secundum Augustinum in libro de sermone domini quadrupliciter intelligi potest. Primo ut per celum intelligantur
sancti angeli, per terram vero intelligantur sancti homines et tunc est sensus, sicut in angelis
voluntas tua fit ut te perfruantur nullo errore obnubilante eorum sapientiam nulla
impediente eorum beatitudinem, ita fiat in sanctis tuis qui de terra sunt et de
terra formati sunt quantum ad corpus. Et est quelibet expositio ista pro tanto quia
ut dicit Augustinus in illo beatitudinis regno vita beata perficietur in sanctis sicut nunc perfecta
est in celestibus angelis quia erimus sicut angeli dei in celis. Et ideo Salvator
post illam petitionem qua dicitur adveniat regnum tuum subiungit statim hanc ut
fiat voluntas dei in terra sicut in celo. Secundo ut per celum intelligantur homines iusti
per terram homines peccatores. Tunc est sensus fiat voluntas tua sicut in celo et cetera id est ut sicut iusti et
sancti faciunt voluntatem dei observando precepta eius sic faciant peccatores quod con-
vertantur et impleant dei mandata que implendo faciunt ~~mandata~~ dei. Sicut
ipse Salvator dicebat: meus cibus est ut faciam voluntatem patris mei qui in
celis est. Tertio ut per celum intelligatur anima vel spiritus noster secundum quem de-
lectamur in lege dei et volumus ei obedire libenter, per terram vero intelligatur noster
corpus, petimus id est ut sicut fit voluntas tua in celo id est in spiritu nostro secundum quem
delectamur in lege dei ita corruptibile hoc corpus induat incorruptionem et mortale
immortalitatem ut sine aliqua resistentia obediat anime ut per ipsum fiat voluntas
sicut fit per spiritum.   Quarto ut per celum intelligatur Christus sponsus et per terram in-
telligatur sponsa ~~ecclesia~~ et mater quia sicut terra fecundatur celo sic ecclesia fecundatur
Christo et tunc est sensus quod sic fiat voluntas dei in terra id est in tota ecclesia sicut facta est in celo
id est in Christo qui dicebat non veni facere voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit
me et orando dicebat non mea sed tua voluntas fiat.   Vel sic intelligitur
fiat voluntas tua id est da nobis gratiam tuam ut tuam voluntatem faciamus per
gratiam cum sit voluntas dei in nobis et a nobis secundum Ieronimum. Voluntas dei semper
fit secundum beneplacitum suum illud Ysaie 46 omnis voluntas mea fiet sed oramus
ut libertas arbitrii nostri foveatur per gratiam sue voluntati. Vel oramus

De voluntate enim dei sic dicit Cyprianus super orationem dominicam. Voluntas dei est quam Christus fecit
et docuit humilitas in conversatione, stabilitas in fide, modestia in factis, iustitia in operibus,
misericordia in moribus, disciplina, iniuriam facere non nosse, et factam posse tollerare, cum fratribus pacem
tenere, deum toto corde diligere, amare in illo quod pater est, timere quod deus est, Christo nichil
preponere quia nec nobis quicquam ille preposuit, caritati eius inseparabiliter adherere, cruci eius
fortiter et fideliter assistere, et cum de nomine eius et honore eius certamen est exhibere, in sermone constantiam
qua congredimur et in morte patientiam qua coronamur. Hoc
est coheredem Christi esse velle, hoc est preceptum dei facere, hoc est voluntatem patris implere.
Hec ille.

iniustia ~~malicia~~ (left margin, beside "impediente eorum beatitudinem")

volu[ntatem] (right margin, beside "que implendo faciunt")

ecclesia (left margin, beside "telligatur sponsa")

ut suis preceptis obediat qui ergo obedit preceptis dei facit voluntatem dei quia preceptum
est voluntas dei signi. Sicut in celo et in terra. id est sicut fit a beatis sic fiat ab hominibus.
Ubi notandum quod beati qui sunt in celo sunt coniuncti immediate regule divine et conformati seu
conformes voluntati divine ideo non possunt deficere nec deviare a voluntate divina. et ideo nos qui
sumus in via quod non sumus sic coniuncti petimus ut divina gratia hoc suppleat in nobis tene-
do voluntatem nostram in conformitate ad suam in operibus nostris, sicut conformatur illi qui sunt
in celis. Hec petitio fiat voluntas tua est multum efficax quia per hanc petitionem homo tota-
liter subdit se voluntati divine. Unde salvator imminente sua benedicta passione legitur dixisse.
Pater mi si non potest transire hic calix nisi bibam illud fiat voluntas tua. Infra. 26.
Et hec tertia petitio racionabiliter sequitur secundam quia sicut Cris. in omelia postquam dominus docuit
concupiscere celestia dicendo adveniat regnum tuum antequam ad celum perveniatur in ipsa terra
docet fieri celum per hoc quod dicit fiat voluntas tua. Est etiam congruum ut a quo regnum
docet fieri celum per hoc quod dicit fiat voluntas tua. Est etiam congruum ut a quo regnum
postulamus eius voluntati totaliter nos conformemus. Ideo racionabiliter hec petitio
sequitur premissam. Et quia voluntatem dei nostris viribus perficere non valemus dicente apostolo
...[illegible] velle quod adiacet mihi perficere autem non invenio bonum. ideo petimus a deo quod
ipse nobis det gratiam ut sicut voluntas sua perfecte fit ab angelis et sanctis in celo
ita fiet a nobis qui sumus in terra. Nec putet aliquis nos hoc petere ut deus fa-
ciat voluntatem suam quia hoc potest et facit absque nostra petitione, sed petimus ut sua volun-
tas a nobis fiat et impleatur. Unde dicit Orige. petimus ut deus faciat quod vult
sed ut fiat in nobis opus tuum dei voluntate et operatione eius, et precium quia nemo
suis viribus fortis est sed dei misericordia tutus. Orando autem quod voluntas dei fit a nobis
generaliter in mandatorum suorum observatione. Unde dicit propheta Micheas vi. Indicabo
tibi o homo quid sit bonum et quid deus requirat a te facere iudicium et dilige-
re misericordiam et sollicitum ambulare coram deo tuo. Ubi dicit Ieronimus, ad que omnia manda-
ta reducuntur divina, si bene consideretur. Specialiter voluntas circa nos est triplex
scilicet quia ipse a nobis specialiter vult tria. Vult enim deus peccatorum conversionem. Conversorum
sanctificationem, sanctificatorum glorificationem. De primo Eze. xviii. Nolo mortem peccatoris
sed ut convertatur et vivat. De secundo i. Thess. iiii. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra.
De tercio Io. vi. Hec est voluntas patris qui misit me ut omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam eternam. Hanc triplicem dei voluntatem
in nobis petimus fieri cum dicimus fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Illud
vero quod additur sicut in celo et in terra potest exponi tripliciter ut videatur iste triplici
modo. Nam per celum boni intelliguntur, per terram vero peccatores. Et hec
voluntati dei uno modo per celum boni intelliguntur per terram vero peccatores et hec
videt voluntati prime divine ut sit sensus sicut voluntas fit in iustis ita
voluntas fiat in peccatoribus ut ad te convertantur. Alio modo ut per celum accipiatur spiritus
per terram caro, et sic videt secunde voluntati dei ut sit sensus, sicut voluntas tua
fit in spiritu quod non resistit tibi ita fiat et in carne ut non resistat spiritui et
sic non resistit deo nam resistit quia dicit apostolus caro
concupiscit adversus spiritum, spiritus enim adversus carnem, aut peccati. Et item condelector le-
gi dei secundum interiorem hominem video autem aliam legem in membris meis. Et sic in
hac petimus hic ut caro non resistat spiritui nec rebellet, vel si resistat quod non
prevaleat, quod pertinet ad sanctificationem hominis conversi. Tercio modo ut per celum intelligantur
angeli et sancti in celo, per terram vero homines degentes in terra. Et hec expo-
sitio correspondet tercie voluntati dei, et est sensus. Sicut voluntas fit ab angelis et
beatis in celo qui perfecte voluntati tue sunt conformati, ita et in nobis hominibus
in terra ut ita voluntatem tuam hic faciamus quo quod et nos tue volun-
tati perfecte conformemur. Et hec triplex expositio tangitur ab Augustino in libro de ser-
mone domini in monte super hoc loco. Dicamus ergo fiat voluntas tua scilicet in peccatorum conversione

in iustorum sanctificacione in sanctificatorum glorificacione Sicut in celo et in terra sicut in iustis ita
et in peccatoribus sicut in spiritu ita et in carne sicut in angelis ita et in hominibus Notandum
autem secundum Crisostomum quod hec clausula sicut in celo et in terra refertur supra omnes tres peticiones
premissas Unde gracia deficit nomen tuum sicut in celo et in terra ad designandum quod hee
tres peticiones perfecte complebuntur in vita futura sed in hac vita complentur imperfecte secundum
modum nobis possibilem petimus ergo in hiis tribus peticionibus ut illa que in eis petimus
et hic secundum modum nobis possibilem donentur et illuc perveniamus ubi perfecte compleantur
Unde secundum Augustinum hee tres peticiones complentur in vita futura quatuor vero sequentes pertinent
ad necessitatem vite presentis Dubitaret autem aliquis ita predictas tres peticiones cum
in qualibet earum subaudiatur nobis ut sanctificetur nomen tuum in nobis adveniat regnum tuum
nobis similiter fiat voluntas tua in nobis quare salvator hoc non expressit sed sic im-
personaliter est locutus Ad hanc dubitationem respondens Crisostomus dicit Videte inquit quam
caute locutus est Non dixit pater sanctifica nomen tuum in nobis adveniat regnum tuum
super nos fiat voluntas tua in nobis Nec iterum dixit Sanctificemus ~~regnum~~ nomen tuum
suscipiamus regnum tuum faciamus voluntatem tuam Ne hic autem dei tantum autem hominis
tantum esse videatur sed medie dixit sed medie dixit impersonaliter Nam sicut homo non
potest facere bonum nisi habuerit adiutorium dei sic nec deus bonum operatur in homine
nisi homo voluerit hec Crisostomus Per hanc peticionem excluditur invidia que inter
vicia maxime divine voluntati contrariatur Nam dei voluntati placet bonum hominis et ma-
lum displicet Invido autem econverso placet malum alterius et bonum displicet Dei enim
bonitas est tanta quod eciam de malo bonum scit eligere secundum Augustinum Invidi autem
malicia tanta est quod de bono malum elicit Est autem invidia secundum Augustinum odium
aliene felicitatis Et licet hic nomine felicitatis intelligatur prosperitas successus
in bono sive temporali sive spirituali proprie tamen felicitas attenditur penes
bonum spirituale Bonum autem istum spirituale triplex est secundum triplicem voluntatem
dei quam ipse bonum nostrum vult videlicet bonum conversionis bonum sanctificationis et bonum
glorificationis Hoc triplex bonum invidus vellet auferre ab homine seu proximo
si posset ymmo et veniam tamquam bonum vellet aliis obstruere quod figuratum
est Genesis xxvi Ubi legitur quod invidentes philistini omnes puteos obstru-
xerunt Sic invidi qui per philistinos intelliguntur vellent omnes obstruere puteos
de quibus alii haurire possent et ipsi soli felices existerent Introducitur
autem per hanc de virtutibus caritas cum sit divine voluntati conformans ho-
mines Iuxta illud Iohannis xiiii Si quis diligit me sermonem meum servabit
Nec mirum Si enim amicicia naturalis facit amicorum idem velle secundum philosophum 8o
Ethicorum quanto magis caritas que est virtus divina hominis voluntatem voluntati
divine conformat Unde ipsa secundum Dionysium transformat amantem in amatum
quod intelligendum est secundum conformitatem affectus et voluntatis Impletur autem
voluntas in nobis per caritatem spiritualem quantum ad triplicem voluntatem dei predictam
per caritatem enim ad deum trahimur in conversione deo unimur in sanctificatione re-
a deo donamur in glorificatione Primum patet Osee vio Traham eos in vinculis
caritatis Secundum patet Iohannis xiiiio Si quis diligit me etc et ad eum veniemus
et apud eum mansionem faciemus Unde Augustinus Caritas nos separat a mundo et ipsa
nos unit deo Tercium patet Iacobi 1o Beatus vir etc et sequitur accipiet coronam
vite quam repromisit deus diligentibus se De donis introducitur donum
consilii Unde Glosa hic spiritus consilii postulatur quo ipsa dei voluntas
inquiritur ut ipsa a nobis impleatur Per donum enim consilii homo dirigitur
qui consilio a deo accepto in hiis ad que humana racio non sufficit per pruden-
ciam et virtutes ei annexas homo sufficienter dirigitur in hiis que humana racio
comprehendere potest Cum ergo dicimus fiat voluntas tua petimus a deo consilium ut
ipse suam voluntatem insinuet et secundum eam vivere donet Ita quod donum consilii

sermonem meum servabit et pater meus diliget eum

facit nos impleri triplici voluntate dei predicta. Nam per donum consilii peccatum
remittitur gratia infunditur gloria acquiritur. Primum patet quia scriptum est: Audite consilium domini et
cetera. Sic dicit dominus: Ecce ego suscitabo super babilonem et super habitatores eius
qui cor suum levaverunt contra me quasi ventum pestilentem et mittam in babilonem
ventilatores et ventilabunt eam. Babilon interpretatur confusio et significat animam peccatricem
cuius habitatores sunt vicia. Ventus pestilens est spiritus sanctus peccata removens
et consumens. Ventilatores sunt divine correpciones, infirmitates, tribulaciones et pericu-
litates, quibus deus peccatores ventilat ut paleas peccatorum excuciat. De 2o et 3o simul
patet, scilicet quod scribitur Ecclesiastici xxi: Consilium eius qui sapiens est sicut fons vite
permanet. Donum siquidem consilii est sicut fons vite de quo hauritur gratia in presenti
et gloria in futuro. De quo fonte dicit psalmista: Domine apud te est fons vite, hic et in futuro
dicitur ergo per hanc peticionem beatitudo misericordie que secundum Augustinum scilicet donum consilii dicit eum
in libro de sermone domini in monte. Consilium convenit misericordibus quia unicum remedium
est in malis tantis erui dimittere aliis et dare. Sic impletur autem in misericordibus
triplex voluntas dei predicta. Nam misericordibus peccatum dimittitur gratia infunditur
et beatitudo promittitur. Primum patet quia sicut aqua extinguit ignem ita elemosina extinguit
peccatum. De 2o patet. Refondebis hoc qui miseretur et commodat disponet sermones suos in iudicio
aut secunditas non est sine gratia. De tercio patet in eo quod Mathei v: Beati misericordes
quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et ait vero beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Una vero dicit quia
erit. Et ait vero beati misericordes quoniam primo promittitur una sed quod dicit quod
ipsam magis consequuntur digni est eius ut quod per se diu impedimus hic ipsam adeo
incipiunt. De fructibus ergo introducuntur sicut tria scilicet caritas bonitas et beni-
gnitas. Caritas quidem secundum eandem convenienciam et adaptacionem qua dicta est de vir-
tute caritatis. Bonitas autem que importat bonam voluntatem benefaciendi secundum
conformitatem voluntatis divine. Benignitas ergo qua quis voluntate dei ferventi
desiderio implere satagit. Unde hec duo differunt, quia bonitas magis importat propositum
voluntatis. Benignitas executionem operis. Dicitur enim benignus quasi bonus igneus a-
moris fervere faciens ad benefaciendum. Sed hic posset esse questio dubitationis prima scilicet
de istis tribus exposicionibus Augustini sit melior alia. Secunda scilicet an oracio que dicit fiat
voluntas tua in hiis fiat vero tu. Tercia scilicet oracio qua dicit fiat voluntas tua in nobis
quam in celo et in terra. Quia scilicet ex precepto teneamur velle quod deus vult. Circa
primum dicendum quod deus sic
scilicet teneamur velle sicut ipse vult et modo quo ipse vult. Ad primum dicendum quod deus sic
Augustinus 3o ait de homine primo beatitudinis consecucionem et ad hunc finem deus fecit homines
ut beatitudinem consequerentur. Unde dicit Augustinus super illo verbo Revera vane constituisti omnes
filios hominum quia in vanum filii constituuntur nisi per Christum resuscitarentur et restituerentur.
Ista autem beatitudo in statu angelorum iam est perfecta in hominibus vero perficitur
instituta erunt. Ideo orainus secundum primum modum exponendi quod sicut voluntas dei iam perfecta est in
angelis in celo ita perficiatur in terra et in hominibus. Secundo deus vult de hominibus
salvatione. Si vis ad
preceptorum quorum ad beatitudinem pervenitur observacionem et dicitur salvatoris: Si vis ad
vitam ingredi serva mandata. Observantur que legem impleantur et observent. Primi iustos
homines per peccatores tamen non observantur sed potius ipsa observacione significatur ad contrarium
Christum et sic oramus per secundum modum exponendi ut sicut voluntas dei fit in celo id est in iustis
in observacione mandatorum sic fiat in terra id est in peccatoribus per conversionem ipsorum. Tercio vult
deus de homine primum eius statum restitutionem. Fecit enim deus primo homines in statu tali
ut nulla resistencia esset carnis ad animam ita quod non potest in carne aliquid insur-
gere contra dominum spiritus in corpore contra animam sed postmodum in pena peccati pugna et resisten-
ciam sentit homo in se. Caro concupiscit adversus spiritum et spiritus adversus carnem.
Quam pugnam homo in presenti vita vincere non potest sed in futura restituetur ad primum sta-
tum cum sicut istud corpus animale resurget spirituale ut perfecte caro subiciatur anime inmorta-

magis quam fuisset in primo statu / et istud oracio per tercium modum exponendi ut
fiat voluntas dei sicut in celo i. in spiritu nostro qui condelectatur legi dei ut fiat in terra
i. in corpore nostro quod nullam resistenciam habeat ad ipsum quia ut dicitur est fiet in futura vita
perfecte quamvis ut utique in bonis hominibus seu viris possit inchoari Exemplum ut deus
de homine capitis quam quia tamen membris eius perfectam completur Nam caput omnium hominum non
et angelorum est xpistus qui licet sit quietus suis membris in presenti per graciam
per gloriam coniungetur in futuro et hec oracio per quartum modum exponendi Ut sicut
fit voluntas in celo i. in xpisto capite nostro sic fiat in terra i. in tota ecclesia ista
que sicut nunc secundatur a terra per graciam ita perficiatur eius gloria quod tunc fiet quando
complebit sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam neque rugam Cum ergo queritur que
istarum exposicionum sit melior / patet quod quantum ad vite eterne consecucionem prima est melior
quantum vero ad peccatorum quibus ad vitam perveniunt obstinacionem melior est secunda quantum
autem ad statum restitucionem melior est tercia / sed quantum ad capitis et membrorum complecionem
perfectam melior est quarta / Ad secundam est dicendum quod Crisostomus hanc dubitacionem solvit super
hunc locum dicens Signum non esse dictum faciat voluntatem vel faciamus voluntatem
tuam Ne dei voluntatis impletor vel boni operis executor / seu regni celestis
consecucio dei videatur esse tantum / vel hominis tantum Si enim dixisset faciat voluntatem
tuam videtur esse totum dei quod bonum faciamus vel celeste regnum consequimur Si
vero dixisset faciamus voluntatem tuam videtur totum esse liberi arbitrii et utrumque
esset falsum quia licet causa nostra nobis non cooperantibus nequaquam iustificatorem
et salvatorem non operatur nisi nobis volentibus et consencientibus ad ipsum Unde dicit Augustinus
super Jo Qui fecit te sine te non iustificabit te sine te Est ergo sensus ubi fiat
voluntas tua in terra sicut in celo per graciam tuam adiuncto tamen nostro libero
arbitrio quia unum istorum in adultis non sufficit ad salutem consequendam et mutuam
aliam exterendam / propter quod super illo verbo dicitur unio Converte nos domine ad te
per graciam et convertemur ad te quantum in nobis est nostre voluntatis arbitrio Augustinus tamen
in libro de sermone domini dicit Ideo dictum est fiat voluntas tua et non faciamus
voluntatem tuam quia non facimus nisi oracionibus quod deus vellet Ut sciremus
ipsum velle cum eius velle sit immutabile sicut eius substancia / Sed fiat voluntas tua
que in illis fit qui faciunt quod deus vult et sunt in voluntate eius Ad tercium est dicendum
quod secundum Crisostomum Salvator noster hanc oracionem pro toto orbe terrarum curam nostram in-
iungit sicut Ideo non dixit fiat voluntas tua in me vel in illo aut in nobis fide-
libus solum sed ubique terrarum ut solvatur error et plantetur veritas expellatur
malicia et revertatur virtus / et sic iam non differat celum a terra Vult dicere quod ista
oracionem iussit xpistus fieri pro fidelibus et infidelibus Ideo non dixit fiat voluntas
tua solum in nobis fidelibus / sed in celo et in terra / ac si diceret fiat per graciam
sicut fit in celo et in ipsis fidelibus ita ut iam differat celum a terra Et in hoc
secundum Augustinum destruitur error Pelagianorum dicencium per solum liberum arbitrium
nos posse consequi fidem et alia dona spiritualia quantum ad eorum inicium / licet quantum
ad profectum esse indigemus adiutorio et gracia xpisti Si ita esset / nequaquam orare pro
fidelibus ut fidem habere incipiant ex quo per se et libero arbitrio inicium fidei habere
possent Ad quartum est dicendum / quod Augustinus in diversis locis diversa dicit videtur locum de ita
dubitacione Nam super illud psalmi Non adhesit michi cor pravum dicit quod cor pravum
et distortum est illud quod deus non vult / Idem Augustinus super illo verbo Johannis v
Si deus noluit ... faciemus dicit quod ... vellemus ... nolle

Dicit eciam Tho de Ar q infirmum ingnoranter est impossibile deo
vt aut hanc Sed ingnorans esse q alium reuelet eius
dampnacio q nec sit daret sibi materiam desperandi de diuina miseri
Ideo non est existimandum q alicui reuelacione vidua reuelet
eius eterna dampnacio Si tamen aliquis propter singulares reuelacionem
ille nec debet talem reuelacionem non putare esse a deo sed a demone
nec qui vellet quasi eciam demones facere ponere in desperacionem
Vel si non posset ponere tamen receptum quod putaret talem
reuelacionem sibi factam esse a deo tunc non debet putare
talem sentenciam esse vltimate diffinitam sed magis conmi-
natoriam sicut dictum fuit contra [illegible]
[illegible] Et ideo tales [illegible]
et melius debet ordinare vitam suam deo [illegible] supplicando
vt sibi sua peccata dimittat et in gracia caritate vsque
in fine custodiat Vel potest dici quod deus absolute et simpliciter
non vult aliquem hominem dampnatorum sed solum vult talem tam
condicione posita scilicet si hic moriatur perseuerans vel in mortali
peccato mortuus fuit Ibi deus non vult non talia vellet
[illegible] est [illegible] appetitum [illegible]
[illegible] aduertendum est quod [illegible] deus vult [illegible]
[illegible] tunc [illegible] vult oppositum illius condicionis
[illegible] ille potest velle oppositum predicte posito quod deus vult
sub illa condicione permanente [illegible] conformitate illius
[illegible] ad voluntatem dei Vigesima dicitur quod aliquis [illegible]
[illegible] voluntatem et sciat quod si moriatur perseuerans deus
vult auferre graciam a deo tunc ille ipse debet velle oppositum
illius condicionis putando velle non peccare tunc sine
difficultate sue voluntatis ad voluntatem diuinam potest
velle quod deus graciam diuinam non auferat

dimo de lxviij suppone Contrarium istius videtur dicere idem Augustinus in Enchiridion ~~et~~ 102
~~[struck]~~ ca° viij ait quod bona voluntate potest homo velle aliquid quod deus non vult Sicut
bonus filius bona voluntate vult patrem suum vivere quem deus voluntate mori vult Secun-
dum est quod secundum damascenum secundum libro secundo duplex voluntas est in nobis una
naturalis que fertur naturali motu in illa que sibi sunt connaturalia ut pinotinia in vi-
gina et naturali motu / et naturali amore fugit et non diligit contraria / et quia actor hec non
facit quantum est ex natura tali bona naturali voluntate potest homo velle quod deus vult sua bona volun-
tate / nam vult sicut dictum est per Augustinum quod bona voluntate bonus filius vellet patrem suum
vivere quem deus bona voluntate vellet mori nec demeretur bonus filius nolendo tali
voluntate aliud quam deus vult / quia naturalibus non meretur nec demeretur Alia volun-
tas est in nobis deliberativa que vult bonum apprehensum per rationem in ordine
ad finem consideratum per mediis debitis et circumstantiis que voluntas est oppositorum et eorum
que non sunt in nostra potestate et que in nostra potestate sunt / et est respectu eorum que
possumus velle et nolle secundum quod meremur et demeremur / et tali voluntate delibera-
tiva et electiva / si alicui esset notum quod deus vellet aliquid tenetur illud
nolle quia ex quo illud vellet quod sibi esset notum deum nolle | deliberacet resistere deo
et faceret contra deum et contra voluntatem suam / et deliberacet secundum autem ad voluntatem in
quo formaliter consistit omne peccatum Unde tali voluntate si alicui esset notum quod deus
vellet eius patrem mori tenetur velle / et eius non tenetur gaudere / tenetur tamen non re-
stare nisi tristitia naturali / de quo dictum est supra / Sed si alicui esset notum quod deus vellet (nisi
eum dampnare tenetur id velle / Dicendum est quod impossibile est deum velle dampnatum alicui
esse notam sibi / Et si aliquis diceret sibi esse revelatum / potius diceret credere diaboli
illusionem quam dei revelationem / et magis ac magis bonis operibus insistere / Sed dato
quod notum sibi esset deum eum velle dampnare tunc deus iniustus sit et non dampnaret
aliquem ad eternam penam nisi culpa precedente culpam ipsam que est divina offensa
voluntate electiva nullus homo debet velle quia deus culpam non vult nisi voluntate
permissiva / sed an ipsam penam debet homo velle secundum sicut deum velle voluntate naturali non
tenetur istud velle quia secundum Augustinum quilibet naturaliter vult esse beatus et naturaliter refugit
ad miseriam sed voluntate electiva puta quod si notum esset quod deum velle malum pene
sibi inesse tenetur illud velle / quia in tali malo pene suo preclarum relucet forte
bonum universi et bonum quod quod voluntate electiva preponendum preclarum bona / Ad
quintam dicendum quod voluntas nostra saltem post peccatum est infirma et languida / est obliqua
et deformis et turpis / Et ideo conformando se voluntati divine efficitur iusta
et recta sana et fortis / reformata et pulchra Unde dicit Augustinus quod magna
iustitia est hominis velle esse sicut eo quod non potest esse Dicendum ergo quod modus diligendi
nostre et dei conformitas in eximplitate in volendo et contrarietate in modo nolendi
ut si deus in celo dare elemosinam et ego nolo ibi est nolitum / tamen deus vult in
dare propter gloriam suam ideo si ergo volo propter manere gloriam contrarietas est in modo
volendi (quandoque tamen infirmitate in utroque / ut si deus vult me ire ad ecclesiam et
ego nolo / et ipse vult propter gloriam suam et ego quandoque ut non habeam infirmitatem
tamen non habeo contrarietatem / ut si deus vult me ex caritate subvenire patri meo / et ego
similiter volo subvenire / tamen non facio ex caritate / sed ex quadam naturali pietate et carna-
litate / nunc enim dato quod nolim sicut vult deus tamen nolo contra modum nolendi dei sic in
thesauro / multi diligunt alios propter affectum cognationis et carnis tunc tamen dilationi
sacer clausa non contradicit / tenetur ergo homo per velle quod deus vult ex caritate actuali et
habituali quod pro tanto dico quia cum homo peccat venialiter vult sicut deus vult ex caritate habituali
sed minus non actuali vel saltem tenetur non velle modo contrario / quia eo ipso quo
vellet modo contrario vellet contra caritatem et dei mandata et peccaret mortaliter / Sed

supersubstantialem

Panem nostrum cottidianum da nobis hodie. In parte ista saluator noster docet formam quarte petitionis. Ad cuius evidentiam est sciendum secundum Augustinum in Enchiridion capitulo CXVI quod illa que petuntur in primis tribus petitionibus eterna sunt et spiritualia. Nam dei nomen in nobis sanctificari et eius regnum nobis advenire et ipsius voluntatem nobis fieri sicut in angelis aliquomodo in vita ista presenti in nobis inchoantur sed perfecte possidebuntur in vita futura. Alia vero que consequenter petuntur in aliis quattuor petitionibus temporalia sunt, que tamen propter eterna consequenda sunt necessaria. Nam panem nostrum nobis dari, debita nostra nobis dimitti, in temptationem non induci et a malo liberari nullus dubitat secundum Augustinum solum ad presentis vite indigentiam pertinere. Unde immediate postquam saluator dixerat fiat voluntas tua sicut in celo et in terra, Crisostomus secundum Crisostomum hominibus loquebatur intra carnem inclusis et non potentibus eandem impassibilitatem cum angelis habere, condescendit infirmitati nostre que necessario indiget cibo et potu dicens panem nostrum etc. Panem enim inquit non carnes, non pisces vel non aliquod superfluum, sed quod hic est necessarium. Ecclesiastici 29: Initium vite hominis aqua et panis. Hic ergo quarto loco petimus bonum temporale ad sustentationem. Et tamen ergo non petit pecuniam, non vestes preciosas, sed petit necessaria: panem nostrum. Addit nostrum secundum Crisostomum ut nemo sibi soli temporalia appetat. Unde Crisostomus: Omnia que nobis dat deus sive orationibus sive meditationibus non solum nobis dat, sed et aliis per nos dat, ut de eo quod accepimus partem impotentibus et pauperibus demus. Panem nostrum supersubstantialem id est ad sustentationem superadditam. Sed queritur quomodo sustentatio corporalis potest dici panis supersubstantialis. Dicendum quod cum a deo sit quod subsistimus in vita et hanc vitam ab eo accepimus, restat ut ab eo petamus ut superaddat sustentationem qua in esse conservemur. Et ideo panis dicitur supersubstantialis quia addit ad conservationem substantie. Sed in Luca dicitur cottidianum. Unde concordat hic dictum Ieronimi: apud grecos habetur epiousion quod interpretatur supersubstantiale, apud hebreos segulla, quod nos dicimus cottidianum. In aliis exemplaribus ponitur peculiarem vel precipuum. Et ideo littera Ieronimi exponit supersubstantialem id est precipuum. Panem nostrum supersubstantialem vel cottidianum. Ideo dicit cottidianum quia qui superflue vivunt non comedunt cottidianum sed multorum dierum. Cottidianum id est cottidie necessarium. Da: ideo dicit da quia nec minimum hic possumus nisi tu deus. Psalmus: Qui dat escam omni carni. Da nobis qui sumus filii. Hodie id est in presenti, ut hodie quia nescimus si in crastinum perveniemus. Et tamen ista petitio intelligi potest de pane sacramentali per quem spiritualiter cottidie sustentamur. Panem scilicet eucharistie nostrum quia pro nobis oblatum, supersubstantialem dignitate, da participatione spirituali, hodie id est in via presentis vite. Hic queritur utrum homo possit licite orando temporalia bona petere. Et videtur quod non, quia homo non debet petere nisi bona utilia, sed quandoque temporalia habita sunt nociva non solum spiritualibus sed et temporalibus. Ergo non sunt a deo in oratione petenda. Sed in contrarium est dominus saluator qui dicit panem nostrum cottidianum etc., quod exponitur de temporalibus bonis vite nostre. Et Proverbiorum 30 dicitur: Tribue victui meo necessaria. Respondeo: sicut dicit Augustinus ad Probam de orando deum, hoc licet orare quod licet desiderare. Sed temporalia licet desiderare, non quidem principaliter, sed sicut quedam adminicula quibus adiuvamur ad tendendum in beatitudinem et in quantum deserviunt ad actus virtutum. Et ideo non sunt petenda absolute, sed in quantum promovent ad salutem. Bona autem quibus beatificamur et quibus beatitudinem meremur sunt petenda absolute, secundum illud: Ostende faciem tuam et salvi erimus. Et secundum illud: Deduc me domine in semita mandatorum tuorum etc. Et quia temporalia sunt quandoque nociva, ideo ipsa petimus ut nobis concedantur secundum quod expediunt ad salutem. Vel sic: panem nostrum supersubstantialem

da nobis hodie. Postquam petivimus ea que respiciunt vitam futuram Nunc autem descendimus
ad ea que respiciunt ad necessitatem presentis vite quarum primum est sustentatio nature
quam hic nomine panis petimus Unde dicit Augustinus in Encheridion Tria inquit que in
primis peticionibus petuntur hic inchoantur et quantumcumque proficimus augentur in nobis perfecte
vero in alia vita possidentur Reliquis vero quatuor que sequuntur petuntur temporalia que propter
eternam consequendam sunt necessaria Panis enim quem hic petitur hoc est necessarius Et ita de aliis
Exponitur autem hec particula dupliciter primo de pane materiali Secundo de pane mistico et spirituali
Exponendo de pane materiali sciendum quod hic in sex dictionibus sex includuntur circumstancie
circa superiorum ciborum corporalium attendende Primo namque reseccatur superfluitas per hoc quod dicitur
panem non autem carnes non pisces nec aliquid superfluum sed solum quod necessarium est nature
quod significatur per panem Ecclesiastici xxix Initium vite ipsius aqua et panis Secundo reseccatur
rapacitas ut homo non rapiat cibum alienum nec alias usurpet sibi alienum vel
illicite acquirat per hoc quod dicitur nostrum non alienum Unde Crisostomus Qui de iusticia
panem acquisitum manducat suum panem manducat qui autem cum peccato alienum
Tercio reseccatur gulositas vel lecacitas ut scilicet homo in modo non querat lecacitatem
et delectationem sed necessitatem sustentationis per hoc quod dicitur substancialem id est supersubstancialem id est superaddi-
tum substancie Cibus enim tunc convertitur quasi substancie nostre superadditur et sic per restau-
racionem deperditi corporis sustentatur Ad illum ergo finem cibus debet sumi ut substancia nostre nature
sustineatur et sustentetur Unde dicit Augustinus x Confessionum Hoc me docuisti domine ut quem-
admodum medicamenta sic alimenta sumpturus accedam Ubi autem Matheus dicit supersubstancia-
lem Lucas dicit cottidianum et refertur ad idem quia cum cottidie fiat in nobis deper-
dito necesse est ut cottidie fiat restauracio Unde oportet quod panis restauratiuus et
sustentatiuus sit cottidianus et sit sensus panem nostrum cottidianum id est quo
cottidie indigemus et sine quo in vita ista subsistere non valemus Vel etiam
cottidianum potest referri ad idem cum eo quod subditur hodie ut patebit Quarto
reseccatur ingratitudo ne scilicet homo presumat de se posse habere sustentationem per hoc
quod dicitur Da ei dicat quod nec unum granum ex nobis habere possimus
nisi tu dederis Petimus ergo ut dat etiam cum careamus Sed diceres si panis noster
est quomodo petimus nobis eum dari Quod enim nostrum est habemus Iterum videtur
quod ~~deus~~ non habeat dicere hanc peticionem cum iam panem sufficientem habeat
Respondeo secundum Gregorium in moralibus panis quem habemus dei est ex munere noster per
usum et acceptacionem Vel secundum Crisostomum panem nostrum quem iam habemus a deo nobis
dari petimus ut cum ab eo datur sanctificatus accipiatur panem ergo nostrum quem iam
habemus nobis paratum de tuo munere da nobis ut a te sanctificetur sicut sacerdos
accipiens panem a layco sanctificat et porrigit ei panis enim oblatus est sed
quod sanctificatum est beneficium est sacerdotis et simile hic est Panem nostrum
cottidianum da ac sanctifica et benedic In quo docemur quod cibus absque benedic-
tione non est sumendus et secundum hunc modum exponendi dicimus Panem nostrum
cottidianum da nobis Idem sensus est sicut cum dicimus in benedictione mense
Benedic domine dona que de tua largitate sumus sumpturi Unde homo devotus tali
mente debet sumere cibum acsi sibi de manu dei presencialiter ministretur Quinto reseccatur
incommunicabilitas ut scilicet homo ita sibi cibum non appropriet quin etiam aliis indigentibus
communicet per hoc quod dicitur nobis non michi solum Unde Crisostomus Omnia que nobis deus
dat per nos aliis dat ut de eo quod accepimus partem impotentibus faciamus
Iuxta illud Mittite partes eis qui non preparaverunt sibi Et ideo dicit Augustinus Dicit
inquit tibi Christus Da michi ex eo quod tibi habuisti [dedi] largitorem habe debitorem
habe feneratorem   Sexto reseccatur nimia sollicitudo scilicet ne homo nimis

sollicitetur in providendo sibi in futurum per hoc quod dicit hodie Non per xxx vel xl
annos ymo nec per crastinum quia nescimus si in crastinum perveniemus Ex qua ergo
racione dicit dominus Mathei vi Nolite solliciti esse in crastinum Crastinus enim dies sollicitus
erit sibi Sufficit enim diei malicia sua Ad hoc eciam refertur quod Lucas dicit
Cottidianum Non enim ut dicit Ambrosius pro misso et in horreis reservatum Unde dicit Crisostomus
pro cibo cottidiano oramus ut nequaquam ulterioris diei curam geramus Crastine enim
diei spacium te visurum esse nescis qua ob causam in illius diei sollicitudine torqueris
Et hic est ipse pastor qui cupiditatis dissolui petunt regnum dei ut de vita presenti non
sollicitentur Cyprianus Diurnum cibum discipulus Christi debet petere Contrarium enim esset
et repugnans si nos qui petimus regnum dei velociter advenire quereremus in hoc seculo
diu manere Et notandum quod non dicitur cibus diurnus vel cottidianus qui una die potest consumi
sed qui sufficit ad sustentacionem nec pro una die secundum moderamine racionis Et hoc est quod
dicit Cyprianus panem nostrum cottidianum instrumentum petere ut tantum quantum manducet
quantum racionalis exigit non quantum lascivia carnis impellit Si enim in uno
convivio tantum expendatis quantum sufficit tibi pro centum diebus Iam non cottidia-
num cibum manducatis sed multorum dierum Alio modo hec peticio potest exponi de pane
mistico et spirituali et sic exponendo possumus dicere quod est triplex panis scilicet
panis doctrinalis, panis sacramentalis, panis celestis vel sic panis intel-
ligencie Eukaristie et glorie Primus repellit famem erroris secundus est in nu-
trimentum amoris Tercius prebet delectamentum saporis De primo pane dicitur
Ecclesiastici xv Cibavit illum pane vite et intellectus et ait ... Non enim in solo
pane vivit homo etc. Iste panis dicitur supersubstancialis quia superadditur sive anime nostre
informacionem ... nobilibus scilicet ... et virtutibus et spiritualibus carismatibus
Unde dicit Augustinus in de verbis domini panis supersubstancialis dicitur eo quod anime nostre substanciam
fulcit dicitur eciam cottidianus quia cottidie necesse est ut nobis ab eo doctorum ad-
ministretur Et dicit Crisostomus hunc panem petimus nobis dari hodie id est quamdiu sumus in hac
vita Tota enim presens vita est quasi quoddam hodie dicente apostolo in hebreos
Hortamini vos per singulos dies donec hodie cognominatur In futura autem vita
iste panis non erit necessarius quia ullus erit ibi ignarus sed erunt omnes docibiles
dei Johannis vi De secundo pane scilicet Eucaristie dicitur Johannis vi Ego sum panis vivus etc.
Unde Ysidorus super oracionem Cum petimus ut panem nobis tribuat panem illum petimus qui
dicit in ewangelio Ego sum panis vivus Iste panis dicitur supersubstancialis quod secundum
Johannem ingredientes epynsiou dicitur quod quidem interpretatur egregium vel peculiarem
Et revera iste benedictus panis est summe egregius et maxime peculiaris Non
enim est tam grandis nacio que habeat deos appropinquantes sibi sicut adest deus
deus noster Ex eo videlicet quod manducamus istum summum panem quo deo unimur propter
quod dicitur esse sacramentum unitatis Unde dicitur Johannis vi Qui manducat carnem meam etc.
in me manet et ego in eo Dicitur eciam panis cottidianus id est qui cottidie id est
omni die sumendus est Unde Augustinus in libro de sermone domini in monte Accipe cot-
tidie quod cottidie tibi prosit sic vive ut cottidie merearis accipere Qui non
meretur cottidie accipere non meretur post annum accipere Si ergo panis iste cottidianus
est cur post annum illud sumas Et subdit Augustinus ibidem Si cottidie accipis
cottidie est tibi hodie Christus enim tibi cottidie resurgit hodie enim est quando Christus
resurgit Hunc eciam panem petimus nobis dari hodie id est in vita presenti ut supra
quia in vita futura non accipiemus sub sacramenti accidentibus velatum sed secundum
apostolum revelata facie gloriam dei speculantes in eandem ymaginem transforma-
bimur a claritate in claritatem tamquam a domini spiritu ii Corinthiorum iii De tercio

pane scilicet celesti sive glorie dicitur luce xiiii° beatus qui manducat panem in regno dei
hic Et hic illa beata fruicio dicitur panis quia sicut panis corporalis saciat appetitum edentis
sic fruicio illa saciat desiderium contemplantis psalmus Saciabor cum apparuerit glo-
ria tua Reficimur autem non solum visione divinitatis sed pastum deliciosa contemplacione
humanitatis in Christo propter quod sciendum secundum beatum Bonaventuram Cristus dicitur triplex panis
Ipse enim est panis subcinericius in incarnacione Recoctus in resurreccione Tri-
ticeus in nuda divinitatis ostensione Panis subcinericius est deus homo Quid enim
ut ait Bonaventura est deus nisi pita et panis et quid est homo nisi pulvis et cinis subcinericius panis est deus homo quia est deus nisi pita et quod cinis nisi homo nisi deus latens et
homo patens post panis subcinericius panis ergo subcinericius est panis sub cinere deus
latens sub homine Et sic erat Christus ante resurreccionem panis recoctus est eque homo deus
scilicet post resurreccionem Primus enim est sicut pane accidentaliter pro eo quod panis cinere
celavit quia cum Christus corpus habuit glorificatum tunc humanitatis que in eo celata fuit
cum ante passionem humanitas in eo manifesta fuit et divinitas latebat et ideo
tunc per miracula et predicacionem divinitatem probare et modo ostendere oportebat post
resurreccionem vero magis probacionem divinitatis quam humanitatis quam divinitatis ipsis
demonstrabat hic tunc tactu esu et multis aliis argumentis se verum esse hominem proba-
bat Panis triticeus est sine omni cinere sine furfure et sine emigmate
sed de pura simila purissima hec est nuda divinitas hic panis est deus
videndus secundum Bonaventuram Devocioni non sufficit semel dicere deus Vox enim ipsa de-
nota est deus deus meus hic faciat ut deus et hic addat ut sit deus deus
meus Quid enim prodest michi deus si non sit deus meus Cristus ergo est panis
meus Quid enim prodest michi deus si non sit deus meus Cristus ergo est panis
beatorum subcinericius inestimabili reficit eos sine humanitatis passibilitate que ibi
apparet in cicatricum ostensione hec est enim una causarum quare deus nostri
cicatrices in suo corpore reservavit ut scilicet beati de eis habeant gaudium
singulare Est autem panis recoctus inestimabili reficit eos eiusdem humanitatis
glorificacione et sublimacione Cum videant nostra bona sunt gaudium singulare
quod vident suam naturam tanta claritate dotata et sublimata et in deitate
suppositi que in summo collocata trinitatis Unde sit super eam plenum
est suavitatis dulcedine videre ibi hominem hominis conditorem Est postremo pa-
nis triticeus inestimabili eos reficit nude divinitatis visione qua in ipso cla-
re et nude felicitas contemplatur et sic sive ingrediatur per divinitatis contemplacionem sive
egrediatur per humanitatis intuicionem semper pascua inveniat per nove dul-
cedinis degustacionem De quibus pascuis dicit Gregorius Que sunt illa pascua
nisi interna semper virencia paradisi gaudia Pascua namque electorum sunt deo
presens vultus dei qui dum sine defectu conspicitur sine fine mentis cibo saciatur
Iste ergo gloriosus panis dicitur supersubstancialis quia super omnes creaturas est et omnes
superat creaturas Dicitur eciam cottidianus quia cottidie et eternaliter ipso refi-
ciemur et nec uno momento sine ipso subsistere possumus hunc panem petimus
nobis dari hodie dicitur dupliciter Uno modo dicitur hodie id est in presenti vita per quandam
pregustacionem Alio modo hodie id est in eternitate per beatam fruicionem Per hanc peticionem
excluditur gula quod planum est ex dictis si exponatur de pane materiali
quia omnes species gule per eam restantur ut visum est Exponendo eciam de pa-
ne spirituali dicere possumus quod gula tria mala facit per que impedit
hominem a superiori triplici panis predicti Nam gula intellectum obnumbrat
et hebetat Dyabolo hospicium preparat ad infernum hominem deducit et devo-
rat Propter primum gula impedit verbi dei intellectum Propter secundum impedit eucaristie
sumpcionem Propter tercium impedit glorie fruicionem primum patet in psalmo Turbati
sunt et moti sunt sicut ebrius et omnis sapiencia eorum devorata est

per ebrietatem enim et crapulam intellectus hominis turbatur et confunditur et extra
naturalem perspicaciam movetur et per consequens omnis sapientia et scientia eius devoratur id est devora-
do perditur. Per hoc autem gula impedit nos a sumptione primi panis id est a verbi di-
vini. Vere tamen sunt et obliti sunt mei. Secundum patet Marci v° ubi legio demonum
dicebat: mitte nos in porcos. Ex quo datur intelligi quod dyabolus libenter inhabitat
in gulosos qui per porcos intelliguntur. Propter quod gula impedit eukaristie per-
ceptionem. Cristus enim cum dyabolo in eodem hospicio habitare dedignatur. Que enim conventio Christi
ad Belial, ii Cor. vi°. Tercium patet Luce xvi° de divite epulatore qui sepultus
est in inferno. Et per hoc gula impedit nichilominus a perceptione tercii panis scilicet glorie ce-
lestis. Quod patet cum sint maxime opposita infernus et celum. Unde et propter gulam
homo de paradiso est eiectus. Introducitur autem per hoc de virtutibus fortitudo
cuius est in adversis confortare. Unde bene per panem significatur quod panis cor homi-
nis confirmat, ut dicitur in psalmo. Hanc fortitudinem introducit triplex panis spiritualis.
Primo panis sapientie. Unde postquam sapiens dixit Eccli. xv° Cibavit illum pane
vite et intelligentie, statim subditur: firmabitur et non flectetur in illo. In cuius ex-
figura legitur ii Machabeorum xv de Juda quod armavit socios suos non clipeo vel
in hasta sed sermonibus optimis. Secundo confortat et panis eukaristie quod
figuratum est in pane subcinericio in cuius fortitudine Helias ambulavit xl
diebus et xl noctibus usque ad montem dei Oreb ut legitur iii° Regum xix°.
Panis sacramentalis figuratus est per panem subcinericium. Licet corpus Christi latet
sub accidentibus alienis sicut cibus panis sub cinere. In fortitudine cuius panis
ambulamus per decalogum preceptorum et consternarum perfectionis evangelice
tam inter prospera que per diem quam inter adversa que per noctem intelliguntur donec
perveniamus ad montem dei Oreb, celsitudinem scilicet celestis beatitudinis. Ter-
cio erit in nobis fortitudo panis vite eterne cuius sola spe hic gustatus.
Unde Ysa. xxx° In silencio et spe erit fortitudo vestra. De donis etiam intro-
ducitur hic donum fortitudinis. Unde dicit Glossa super a[illegible]. Cum panis spiritualis
petitur spiritus fortitudinis postulatur quo esurientes iusticie ut ad saturitatem per-
tingant fulciuntur. Correspondet autem hoc donum triplici pani eodem modo quo
de virtute fortitudinis dictum est. Qualiter autem fortitudo differat ut est virtus
et ut est donum patet per ea que dicentur infra circa finem huius sermonis [illegible]
amen. De beatitudinibus vero introducitur per hanc petitionem esurientes iusticie ut
patet per Glossam iam dictam de dono fortitudinis. Est autem esuries et sitis hic
vehemens desiderium quod boni [illegible]. Non satis est velle iusticiam nisi iusticie patia-
mur famem, ut sic semper hoc exemplo numquam nos satis iustos sed semper esurire iusticie
opera senciamus. Simile dicit Bern. in epistola: Numquam iustus arbitratur se comprehendisse,
se numquam dicit satis est sed semper esurit sititque iusticiam ita ut si semper viveret
semper quantum in se est iustior esse contenderet. Et accipitur hic iusticia generaliter secundum quod ho-
mo ab ea dicitur iustus propter opera virtuosa. Sic itaque esurientes iusticiam merentur accipere tri-
plicem panem spiritualem predictum. Panem quidem verbi dei unde ipsa sapientia dicit Eccli.
xxiiii: Qui edunt me adhuc esurient. Anima enim devota esuriens verbum dei num-
quam satiatur in hac vita, sed quanto plus edit tanto magis esurit, et quanto ferven-
tius esurit tanto habundancius edit. Item esurientes accipiunt panem eukari-
stie. Unde psalmus: dat escam esurientibus id est deus dat corpus suum ferventer desiderantibus
cuius figura precessit in manna quod filiis Israel in deserto esurientibus datum fuit ut
legitur Exodi xvi°. Et proinde nulla sacramenta prestant virtutem iuxta illud Malachie
iii [illegible] dat carnibus precipue hoc benedictum sacramentum neque nisi fuerit desiderantibus

accipe debet et quanto fuit fervencior tanto accipit dignius et fructuosius Ite
taliter esurientes implevit bonis scilicet in vita eterna ubi est omnium bonorum habundancia
et ubi implebitur desiderium nostrum omnibus bonis Unde dicit Hugo in libro de triplici
meditacione Istendam tibi inquit Moysi omne bonum omne bonum ipse deus est
et qui scilicet deum omne bonum habet et tunc saciabitur ista anima esuriens Iuxta illud psalmista
saciabor cum apparuerit gloria tua Post quod convenit huic beatitudini saluti tres re
spondet pro primo in qua impletio desideriorum sufficiat qua adimpleat ipsa
expetit eum dicebat adimplebis me leticia cum vultu tuo quod vero Bernardus pertrac
tans Bernardus dicit hic quidem est gustus sed ibi adimpletio cum erit deus omnia in omnibus
Deinde fructibus quod per hanc peticionem introducitur modestia cum est in omnibus exhor
tans acto nobis modum ponere et rebus Nam per istam peticionem omnis immoderatus
et usus rerum temporalium reseratur secundum primam exposicionem Sed hic possunt esse questiones
dubitacionis prima utrum licitum sit omni die petere panem corporalem 2 utrum licitum
sit omni die petere panem sacramentalem 3 utrum licitum sit omni die petere panem
spiritualem 4 utrum licitum sit petere privatam 5 utrum satis quod sit in precedenti conve-
niat hanc peticionem facere Ad primam est dicendum quod in accepcione et peticione
temporalium quinque modis potest esse peccatum primo quantum ad immoderatum desiderium tunc
namque immoderate desiderat vestimenta et cibaria ultra condicionem persone vel
status ipsorum ut nimis delicata et nimis preciosa et diversa ut nimis inexquisita
ta vel indecencia et hunc defectum seu istud immoderatum desiderium removet sal
vator per hoc quod dicit panem nostrum cottidianum ut nomine panis solum necessaria in victu
et vestitu intelligantur ut dicit Augustinus ad probam iuxta illud quod dicit apostolus 1 ad Thi
motheum habentes alimenta et quibus tegamur hiis contenti simus et similiter ro-
me panis necessaria vite hominis intelliguntur quod initium vite hominis panis et aqua
2o potest esse peccatum quantum ad inordinatum animum multi enim alios infestat et
fraudat aliorum iura et rapiunt aliena ut hiis sit eis in temporalibus sicut tyr
ranni predones et usurarii et alii possidentes non sua et hunc defectum removet
cum autem nostrum Sunt enim tres duo qui hominum panem suum non manducant sed
alienum primo illi qui de laboribus suis indigentibus non porrigunt cum ipsum a deo recepi
ant non solum pro se sed aliis dispensandum 2o illi qui cum peto panem suum acquisierunt
suum non manducat sed alienum Tercio potest peccatum committi quantum ad inordinatum
consumendum multi enim inordinate et superflue sumunt alimenta non sine infirmitate
anime et corporis quia in multis escis est infirmitas et aviditas appropinquat usque
ad coleram ut scribitur in ecclesiastico frequentes enim tales sunt podagri et gut
tosi et hunc defectum removet cum dicit cottidianum Si enim ut dicit Cyprianus
tantum comedis vel expendis uno die quod centum diebus sufficere posses iam non cot
tidianum manducas panem 4to quantum ad ingratitudinis vicium multi enim ingrati sunt
bonorum temporalium que recipiunt cum tamen ipse deus sit qui dat esca omni carni
et hunc defectum removet cum dicit nobis ut sciatis recognoscamus hac enim causa
Salomon non petivit divicias et habundanciam ne ingratus cogeret negaret nomen
dei sui 5to quantum ad sollicitudinis dispendium magnum enim detrimentum ho
minibus est nimia sollicitudine et superflua cura rerum temporalium quia solum petere
debet sollicitudinem et curam superfluam prudenciam nam temporalium licita est hic
sed superflua cura non et hunc defectum removet cum dicit hodie Non enim ut
dicit Crisostomus debemus nosipsos occupare et conterere et conturbare sollicitudine super
venientis diei sed solum pro hodierno die sollicitudo est ergo necessaria ...
ergo rebus defectibus puta inordinato desiderio iniusto animo et inordinato
consumo ingratitudinis vicio et sollicitudinis dispendio est licitum quemlibet
fidelem in presenti vita panem corporalem procurare vel petere Ad secundam est dicendum

du a

et augg in li° de sma dni hanc dubitacom manet q̄ p multi sut q̄ panem
sacmetalez fastidiamd no recipiut qui mediate no sunt vita, lib ul male
agant qr no solu laici q̄ solu semel in ano panē istu sumut tenet Verum
sacdotes et clici cottidie gmone dni recipietes no laudant⁹ n° vituparant⁹
ut p̄ cuc augg de consecratione distic 2. Si q̄o per oroz hanc qua xp̄s
docuit nos petim panē sacmetalez ul opteb̄it cottidie istut panē qr cotti-
die petim ipm nob dai ul si semel in ano ul bis recipim⁹ semel ul bis de-
berem⁹ hanc oronē dic̄e quoz vtrūq̄ videt⁹ inqueuis Resp̄ igr̄ sed augg ruds
dup̄ primo ut hi cottidie ul hodie intelligat⁹ p̄dm et vnu est q̄ p quidm
sum⁹ in hac psti vita istu panē indigem recipe omi tpe p̄dm vnu no omi
die alio rudet q̄ lit sacmetal⁹ sub illi spēb no tenean⁹ cottidie ul omi die
istu panē spualit sumē tn omi die debem pete et omi die debe sumē Est
aut panē istu spir̄ recipe i ipo xp̄o incorpai p fide et cal̄e vn dicit beat
augg et hēt̄ de consecratione dis ij Vt quid paras dētē et vētre. crede ma-
ducasti Crede igr̄ in ipm fide informata caritate c ipm spūr manducar̄e qd cotti-
die et omi die faciendu est et petendu Ad tciaz est dicen q̄ p̄m augg q̄d
die indigem panē spualez pete qr sn isto panē in vita spuali p̄simae non
possum⁹ ... aut nobilis iste panis ut p̄bz di et gtep latd sac° scpte
q̄re primo sublevat nos ab omi errore vita cu huana et sue huane micles
erroribus plene sunt qr sp̄ sunt dimminute vitates a filijs hom̄ sed vba dei
ab omi erroris gtagine sunt remota Sc̄o sanat nos ab omi languore
qr misit vbu suu et sanauit eos Non eni hba neq malagma sed vbo
qui sanat omnia sanat⁹ nos ut dr Sapie xvj° Tcio fortificat nos in
omi vigore qr in fortitudine istius panis oz nos ire ad montem q̄ xp̄us est
panis eni huane sapie et eloquentie potius hoies debilitat q̄ fortificat
ad vita eternaz p̄sequdaz 4to sanat nos omi sapore qr hz in se omē delec-
tamentu et omez saporē suauitat q̄ gustado petrus Jo vi° dixit dne ad
q̄ ibimus vba vite hēs eterne Ad 4tam est dicen q̄ sedm augg in libro
de disciplina xpiana pecunia appte notata est qr antea totu qd hebant
inis siue in agris ul in aialibus et vniusale omi tpalia quaz hoies dni
sut pecunia vocat⁹ et istius rei assign̄t plures primo politicoz dicebs q̄
...

instrumenta quibus hoc fit quibus indigemus ut ad beatitudinem perveniamus
et secundum istum modum licitum est in oratione primam petere Unde Augustinus ad Probam hoc licet
orare quod licet desiderare Si ergo aliquis orat ut ait quod deus det sibi divitias vel
tantas vel quantas dedit tali persone et quod det sibi honores seculi et potestates non ut proficiat ut
et virtutis non licet talia in oratione postulare vel petere quia nec licet ista concupiscere vel potentatus
in oratione dominica continetur Sed si quis petit talia ut per ea perveniat ad vitam eternam
et quia eis uti possit ad profectum proximorum et augmentum spiritualium bonorum licet
petere quia secundum hunc modum licet concupiscere et continentur in oratione dominica et nomine panis
intelliguntur secundum Augustinum Ad quintam est dicendum quod pro tanto questio dubia vi-
detur quia que petuntur in primis petitionibus puta nomen dei adveniat voluntas
tua ut impleri Sancti qui sunt in patria iam perfecte adepti sunt Alia vero que in quatuor
sequentibus petitionibus scilicet petuntur nostra non sunt pro eis ergo non est necesse quod
sancti hanc orationem dicant nec pro nobis quia oratio pro aliis fiunt pro quibus o-
rant tamen oratio caritatis facta sit meritoria et satisfactoria Sed planum est quod sancti
qui sunt in patria non sunt in statu merendi Secundum ergo quod sancti qui sunt in patria
sunt hanc orationem dominicalem duplex dicendum Primo nam ista orans deo offendo non sibi aliquid
ignotum manifestando sed ordine divine sapientie implendo quo inferiora per su-
periora vult in sequentibus reduci Unde dicitur Tobie xii cum orabas cum
lacrimis obtuli orationem tuam domino Et credendum est Tobiam orationem dominicam cum lac-
rimis sepe fecisse quia hoc convenit omnibus sanctis facere Secundo spiritualia sibi et temporalia que
petuntur in hac oratione nobis impetrando Quamvis enim sancti qui sunt in patria non sint
in statu merendi nobis vel eis que iam sunt in termino sunt tamen in statu impetrandi
nobis bona que petuntur per orationem dominicam propter illa opera meritoria que fecerunt dum adhuc
viverent sicut patres sancti orant et petentes quoque pro filio ut nepote patris cuius
rex exaudit propter opera grata que sibi fecit tempore iuventutis et valitudinis sue
sicut legimus secundo Regum xix Cum David rex exaudivit preces Berzelai petentis pro
filio Ch... quia dum David erat in castra
alius dicebat Camaam petentes amen impetrabat et hoc quia dum David erat in cas-
tris sicut dicitur secundo Regum et ce-
pestribus prebuit sibi et suis alimenta ut ibidem dicitur Sequitur et de-
Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris
Hec quinta petitio convenienter sequitur premissam quia ut dicit Cyprianus dignum est ut qui
a deo pascitur in deo vivat Et ideo post subsidium tibi petitur venia delicti Vel
aliter qui plerumque in usu tibi corporalis et rerum aliarum ad necessitatem ordinatarum
excedimus et peccamus dicente Augustino in confessionibus Et quis est domine qui aliquid non rapi-
at extra metas necessitatis Ideo post petitionem tibi statim sequitur petitio de dimissione pecca-
ti Et secundum hoc particulam duas partes quia primo ponitur ipsa petitio Secundo adiungitur mo-
dus et conditio cum dicitur sicut et nos etc Circa primum ad commendationem petitionis huius dicitur
dimitte nobis debita nostra Vel sic post petitionem boni consequendi subditur petitio
mali auferendi In ista quinta petitione petit malum auferri quod contrarium est vite e-
terne et hoc est peccatum Unde primo ad Corinthios vi Neque fornicarii neque ydolis servientes
regnum dei possidebunt Et ad hoc petendum dicitur dimitte nobis debita nostra id est
peccata quibus anima obligatur ad penam Debita namque hic peccata vocantur Et e-
nim illam orationem tenetur ullum hominem a peccato esse immu-
nem dicitur quomodo audet extollendo
Unde dicit Cyprianus Nec quis sibi quasi innocens placeat et se extollendo
plus pereat instruitur se nosse peccare dum pro peccatis iubetur cotidie orare Sed
dubitaret aliquis quo peccata possunt dici debita Cum enim debita sunt que alium
tenere tenemur solvere peccata autem non possunt aliquem debere nec solvi Videtur igitur

q inquantum per debita intelligunt peta dicendo q protanto peta dicunt
debita / q inde peta contrahimus q debita no solvimus i q no facimus qd debemus
et obligamur indicii penam debere Sicut go q no solvit pena creditori statuto t' immo
duppliter incurrit debitum primo peta debitum ex eo q no solvit per qd offendit creditore
vlt debitu et debitum pene quam debet iudicii ex eo q est iniustam egit Sic in proposito pro eo q no
facimus debitum nostrum illis quibus debemus contrahimus duo mala scilicet peccatum et reatum
peccatum quantum ad culpam reatum quantum ad penam que utraque noie debiti intelligunt
Ex quo patet q potius et melius dicitur hic debita nostra quam peta
dicendo dimitte nobis debita q per hoc petimus dimissionem culpe et pene q plus petimus
f dimitte nobis peta nostra q mquam dimittitur peccatum ad culpam quam remaneat reatus
quantum ad penam Ultimus q dictum est q inde peta contrahimus q debita nostra quibus
debemus no solvimus Dubitaret aliquis quibus et q debita debeamus Et ter qd
est sciendum q aliqua debemus deo aliquid nobis ipsis et aliquid proximis nostris Debemus
deo religionem nobis ipsis debitam gubernatam proximis mutuam dilectionem Debemus
inquam deo religionem Levitici xvi affligetis animas vestras deo religione perpetua
Est autem sciendum q religio no accipitur hic pro statu religiosorum sed est quedam virtus
moralis que est pars iusticie ad quam virtute deo exhibetur cultum et latrie et comprehendit
in se latriam et actus huius virtutis sunt adoracio, oblacio, oracio. laus. votum, iuramentum
et cetera talia que soli deo debentur Et diffinitur a Tullio in secundo Rethorice
sic Religio est virtus que curam nature quam divinam vocant cultum cerimoniarum af-
fert Et hac virtute per anthonomasiam dicuntur illi religiosi qui seipsos totos tanquam
holocaustum deo offerunt perpetuo Unde dicta est religio secundum ysidorum a religando eo q
ipsa nos religat deo Debemus etiam nobisipsis debitam gubernationem quale autem sit debi-
tum nostre gubernacionis docet apostolus Ro viii debitores inquit sumus no carni ut
secundum carnem vivamus si enim secundum carnem vixeritis moriemini Ex quo patet q debi-
tores sumus no carni sed spiritui Ita q spiritum ex debito sequi debemus qd quidem fa-
cimus quando carnem spiritui subicimus et secundum spiritum vivimus Et hoc est debitum quod nobis
ipsis debemus Debemus tercio proximis mutuam dilectionem De hoc debito dicit apostolus
Ro xiii Nemini quicquam debeatis nisi ut invicem diligatis Ubi dicit Glosa i. cetera
ita solvite ut no debeatis aliquid caritatem no solvite ut semper debeatis Sola enim
caritas est que etsi reddita retinet debitorem Igitur quando hec debita no solvimus
faciendo unicuique qd sibi debemus sive deo sive nobisipsis sive proximis nostris
dictum est tunc peta contrahimus pro quibus penam debemus Hec ergo debita tam
quo ad culpam quam quo ad penam dimitti nobis petimus dicendo dimitte nobis
debita nostra debita inquam nostra quecumque commisimus contra te contra nos ipsos et
contra proximos nostros Sequitur de modo et condicione huius peticionis apposita cum dicitur
Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris Circa quod contingit dubitari dupliciter primo quare
no est apposita similis condicio aliis peticionibus verbi gratia ut si diceretur panem nostrum cot-
a no tidianum da nobis hodie sicut et nos damus et libera nos a malo etc Ad hoc dicendum
q ratio est q in nostra potestate est semper dare vel liberare et ideo no additur sed semper
dimittere est in nostra potestate Licet ita sint a nobis temporalia sicut malivolentia quam contra
proximum gerimus no sic autem dandum vel liberandum que continent alia temporalia et adversitates
et miserias quasi etc Secundo dubitatio est q videtur q nostrum no sit dimittere debito-
ribus nostris q solus deus dimittit peta no ergo nostrum est hoc Ad quod dicendum
sul dua In lesione iniusta aliquis sunt duo iniuria et rancor que lesus concipit contra ledentem
et culpa quam ledens committit contra deum primum potest et debet dimittere homo lesus secundum
autem solus deus habet dimittere Tercio dubitatur utrum homo possit licite no petere vel exigere
debitum suum emendam de iniuria sibi factam et videtur q non q si tenetur homo

b a Crudam etiam volentes precata duo continue vz ut mereantur necesse est si petunt, mutat verba dicentes scilicet dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus
debitoribus nostris, sed hoc per hanc formam verborum continet illa duo quia ut mereantur ut quod petunt ut hoc impetrant, talis racionis ceci dicti tunc ipse hoc quod tales
qui dei preceptum rancorem sicut et pertinaciter retinet ex quo quidem petunt non est dubium eos mereri ut dictum est. Etiam ex alio dicuntur offensam
videntur merere quia formam verborum a magistro immutabilis veritatis traditam presumunt corrigere et temere immutare. Ad hoc attendit imprecatio Johannis
Apocalipsis ultimo Si quis apposuerit ad hec, apponet deus super illum plagas etc. Et si quis diminuerit de verbis huius auferat deus partem eius de libro
vite Et si hoc de verbis discipuli quid de verbis magistri ~~vt pertinaciter retinent q est quod~~ culpe in quibus culpa est relaxatio vindictam ut dicit

debitor debitum dimittere quo videtur quod ille peccat qui repetit debitum et similiter
ille qui emendam petit super iniuria sibi facta. Responsio secundum Augustinum Non loquitur hic de de-
bito pecunie vel iusticie exigende sed rancoris et inimicicie remittende. Petimus quidem
quod missum est in nobis dimittere debemus pertinaciam aut et inpertinaciam non tenemur dimittere cum
quis hic unde solvat. Unde dicit Augustinus peccat iniuste qui petit tibi debitum cum habeat
unde reddere et non reddidit, quod petimus si non dimiseris non poteris dicere dimitte nobis debi-
ta nostra. Secundo dubitatur ab aliquibus utrum ille qui servat rancorem dicit hanc orationem peccet
et videtur quod sic quia mentitur cum dicit dimittimus et non dimittit. Item quia petit se a dilec-
tione consequens a deo dicendo nobis sicut et nobis dicimus. sed ego non dimitto ergo non dicere nobis
videor tales dicit loqui in persona ecclesie et sic non peccat nec obicit remissionem aut in persona
propria et tunc aliquid loquitur advertendo et intelligendo actualiter defectum remissionis
ut sit sensus dimitte nobis sicut ego dimitto defectum sicut debitori meo qui tale iniuria
in fecit et tunc verum est quod peccat tum quia mentitur tum etiam quia petit est sicut ut dictum est in
argumento Aut intendit de iure remissionis ut sit sensus dimitte nobis sicut et nos
dimittimus id est de iure dimittere debemus et sic non peccat orationem dicendo quia nec mentitur nec
petit contra se hoc peccat rancorem tenendo Nec enim talis remissio impetratur quia preceptum
christi de iniuria remittenda non servat. Dicitur enim infra capitulo vicesimo statim post oracionem
Cum si non dimiseritis hominibus peccata eorum nec pater dimittet vobis peccata vestra. Ubi
dicit Crisostomus Excusatio igitur nulla est in die iudicii cum sedum tuam sententiam iudi-
caris et quod feceris hoc ipse pacieris. Est autem oratio sit efficax et impetrativa
debes hoc simul debitoribus defectum dimittere ex corde. Secundo dubitatur ab aliquibus quia non
dicit dimitte nobis prius et tunc nos dimittemus Ita ut nos prius deus
dimittet et postea nos debitoribus nostris. Ad hoc vide Crisostomum dicentem Scit deus
homines esse mendaces qui et si ceperint remissionem peccati sui ipsi suis debitoribus
non dimittunt Ideo sic dicit ut nos prius dimittamus et peccatorum dimissionem consequi-
mur. Et per hoc patet ad omnia et singula obiecta. Per hanc peticionem excluditur ira qui
rancorem non dimittit nec alium debitum reddit. Dicitur enim Jacobi primo Ira viri
Justiciam dei non operatur. Justum autem est reddere debitum unicuique suum. Iratus non
reddit debitum deo ymmo usurpat sibi quod proprium dei est scilicet vindictam peccati Dicitur enim
per prophetam Michei vindicta et ego retribuam. sed per iram homo vindicat se. Item
ipsa sedicione propriam sinit racionem sed appetitus vindicte. Secundo non reddit debitum proximo
quia ponitur inter opera carnis Galatas quinto. Tercio proximo non reddit debitum ymmo
ipsum provocat et ledit quia vir iracundus rixas provocat ut dicitur Proverbiorum 30. Hec
et multa alia mala potest Gregorius quinto libro moralium per iram amittit spiritus sancti
splendor excutitur qui super humilem et quietem requiescere dicitur quia cum ira quietem
mentis subtrahit suam spiritui sancto habitacionem claudit. per iram iusticia relinquitur quia
dum perturbata mens iudicium suum racione exasperat omne quod furor suggerit
rectum putat rectum. per iram lux veritatis amittitur quia cum mentis iracundia confu-
sionis tenebras incutit huic deus radium sue cognicionis abscondit. per
iram gracia vite socialis amittitur quia qui se ex humana racione non temperat necesse
est ut bestialiter vivat per iram mansuetudo amittitur. per iram concordia rumpitur
multa alia mala per ipsam generantur. Introducitur autem hic virtus iusticie
Cuius est reddere unicuique debitum et hic est proprie partis prout describitur a philosophis sed
dicit autem iusticia triplex debitum prout pulcre comprehendit Anshelmus in libro Cur deus
homo Iusticia inquit est animi libertas tribuens unicuique secundum propriam dignitatem
deo obedienciam sibi sanctimoniam maiori reverenciam pari concordiam minori disciplinam
De donis introducitur hic scientia. Unde dicit Glossa super aliquid Cum dicimus dimitte nobis debita

[Right margin:]
Immo et ideo hoc petimus
in nobis tenemur
dimittere petimus hoc ut ydi-
oti et precium debemus
pecunie quantum vult est

Crudam etiam volentes
precata duo continue

nem spiritum sancte rogamus qua debita videmus que sine spiritu sancto non intelliguntur. Unde
[illegible] in psalmo clamat delicta quis intelligit quasi dicat nullus nisi tu tu dono sciencie
dederis. Et ideo statim subdit: ab occultis meis munda me domine. Nec etiam possumus esse iusti
nisi reddamus seu reddamus unicuique debitum suum. Sed quid sit id debitum quod tene-
re unicuique nescimus nisi per donum sciencie. Unde absque dono sciencie opera iusticie non possumus
exercere. Propter quod dicit Ysaias 53 c. iusticia sua iustificat multos et loquitur de ipso tamen
attribuitur dona spiritus sancti in racione mutui quia propter mutuum sunt nobis data. Unde
et ipse spiritus sanctus dicitur spiritus filii ad Galatas 4. Christus ergo in sciencia sua id est per
donum sciencie iustificat id est iustos facit docendo videlicet quid unicuique debeat puta
quid deo quid ipsis quid proximis et quid illis quibus debita peccando contraxerit. Et
quia hec omnia sine dono sciencie sciri non valemus, ideo in hac peticione donum sciencie postu-
lamus. Introducitur hic beatitudo luctus quia secundum Augustinum adaptatur dono sciencie per quod
scitur de quibus lugendum sit. Unde etiam convenienter sumitur in natura que idem membrum ordi-
navit ad visum et ad luctum. Lugendum est autem pro delictis et pro peccatis tam que
commisimus contra deum quam contra nosipsos vel etiam contra proximos nostros. De hoc luctu dicit propheta
Quasi lugens sic humiliabar. Non solum autem etiam lugendum est pro peccatis propriis
sed etiam alienis quod est maioris perfeccionis. Unde dicit Crisostomus: Qui sua lu-
get peccata bene facit sed mediocriter, perfectiores autem sunt qui aliena lugent peccata. Lugere
peccata est ipsa odire ita quod surgamus ad destructionem ipsorum. Est etiam alius luctus qui
etiam ad hanc beatitudinem pertinet scilicet lugere pro incolatu presentis miserie et prolongacione glorie.
Hunc luctum luxit propheta cum dixit Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Huic
beatitudini correspondet premium consolacionis que in hac vita inchoatur, perficitur
autem in futuro. Dignum enim est ut qui propter deum hic contristatur ipse a deo consoletur. De
fructibus per hanc peticionem intratur mansuetudo que secundum racionem suam est moderativa
ire. Et dicit philosophus 4 Ethicorum. Et nobis maxime est necessaria ad hoc ut dimittamus
debitoribus nostris quibus ira non dimittit. Sed hic possunt esse sex dubitaciones.
du^a Prima utrum Christus indiguerit dicere dimitte nobis debita nostra. Secunda utrum indiguerit
dicere beata virgo. Tercia utrum semper ista peticio impleatur impetretur locucione vel non.
Quarta quod dicendo solum debita nostra absolucionem consequitur. Quinta quod non intendentes di-
mittere debitoribus suis debeant hanc oracionem dicere. Sexta quod peccata omnia sint debita que
nos deo debitores constituunt. Ad primam est dicendum quod Christum indiguisse dicere dimitte
nobis debita nostra dupliciter potest intelligi. Uno modo in persona suorum membrorum et sic indiguit quia cum
ipse sit caput omnium fidelium et caput et membra unum sit corpus quod que sunt peccata et delicta
suorum membrorum sua dicit esse. Delicta suorum membrorum sua sunt. Unde dicit Augustinus
super illo verbo Deus deus meus respice in me quare me dereliquisti a salute mea verba delictorum meorum. Et super
illo: propiciaberis peccato meo multum est enim, quod ista est vox Christi in persona veteris hominis et
in persona suorum membrorum quorum peccata dicit sua esse. Secundo in persona sua eum indi-
guisse dicere dimitte nobis debita nostra, et sic planum est quod ipse non indiguit sed homines omnes
indigent preter ipsum. Unde dicit Augustinus in libro de perfectione iusticie hominis: quisquis fuisse vel
esse in hac vita aliquem hominem vel aliquos homines putat excepto uno mediato-
re dei et hominum quibus non fuit necessaria remissio peccatorum contrarius est divine scripture que dicit
per unum hominem peccatum intravit in mundum et per peccatum mors. Quod si dicatur hoc esse
intelligendum de peccato originali cuius absolucionem homo consequitur in baptismo, subdit Augustinus
quod quisquis dicit post acceptam remissionem peccatorum in baptismo quemquam hominem iuste vi-
xisse in hac carne vel vivere et nullum habere omnino peccatum, contradicit apostolo Johanni
dicenti: Si dixerimus quod peccatum non habemus nosmetipsos decipimus. Non ait si dixerimus
quod peccatum non habuimus sed non habemus. Quod si adhuc dicatur dictum apostoli intelligendum
est de illa concupiscencia et pravitate peccati que in membris est nostris et que est concupiscit

adversus spiritum sine qua nullus fuit nec erit preter xpm cque concupiscentia si ei consentitur
non est peccatum / Solvit augustinus dicens / dato quod de tali concupiscentia membrorum intelligatur verbum
Johannis / quod dicitur de verbo posito hic in dominica oratione dimitte nobis d. nra / quod verbum
ut ait nisi fallor non esse opus dicere si nunquam vel in lapsu lingue vel oblectanda
cogitatione eiusdem peccati desideriis aliquantulum consentiremus Et post videtur dicere augustinus
non omnem consensum in peccato mortali quia per aliquantulum consensum intelligit peccatum
foe veniale / cum ergo solus xpus non indiguit dicere dimitte n. d. nra / sed in persona
suorum membrorum Ad secundum est dicendum quod omnes sancti clamant virginem mariam sanctissimam
fuisse sine omni peccato mortali et veniali / ab originali vero dato quod ipsum contraxit ut multi dicunt
purgata tamen fuit ab ipso antequam nata Unde Anshelmus dicit in de conceptu virginali
quod decens fuit virginem mariam illa puritate nitere qua sub deo maior nequit in-
telligi Et Augustinus in libro de natura et gratia dicit Cum de peccatis agitur de virgine ma-
ria propter honorem domini nullam prorsus hic volo questionem Et plus ei gratie collatum e-
rat ad vincendum ex omni parte peccatum quia que concipere ac parere meruit quam constat nullum
habuisse peccatum Cum igitur hic fiat questio de peccatis cum dicitur dimitte no d. n.
dico cum Augustino quod ipsa per se non indigebat dicere ex quo fuit sine omni peccato / sed
quando beata virgo orabat multum dicebat hanc orationem dominicam in qua nate habebat
dicere dimitte no d. n. puto quod beata virgo sepius et frequentius hanc orationem dicebat
quam aliquis sanctorum dicat / primo propter gratiarum actionem quia quasi sibi fuit inda et scita
ut nullum debitum haberet quod indigeret sibi dimitti a deo consecuta fuit / et quia
ipsa humilis et grata fuit in gratiarum actione et humilitatis sue insinuatione pie
credendum est hanc orationem frequenter dixisse / Secundo propter aliorum absolutionem / dicitur enim
ista oratio in persona et in persona totius ecclesie et omnium fidelium / et quia ipsa principium me-
brorum ecclesie tota plena gratia et veritate et caritate erga deum et proximum / ideo
quamvis non indigeret dicere per se / dicebat ipsam pro aliis membris et fidelibus ecclesie
quibus erat nota / Tercio propter sui filii devotionem / recordabatur enim bene beata virgo
quod verba in hac oratione posita fuerunt verba filii sui Ideo beata virgo libenter meditabatur
et ipsa frequenter revolvebat in ore et in corde suo quia de ipsa dicebat evangelista
quod conservabat omnia verba hec conferens in corde Ad tertium est dicendum quod secundum
Augustinum ut in petente ista impleantur tria sunt necessaria / primo timor divine in-
stantie ut sic homo vivat in timore de suis operibus et meritis non confidens / sed humiliter
divinum auxilium imploret et dicat miserere mei deus quoniam infirmus sum / et hunc
timorem et hanc humilitatem docet Salvator unde per hoc quod precepit homines
continentes sui docuit dicere / dimitte no. de n. Unde ~~[illegible]~~ quod dic-
bat hominem suis meritis omnia peccata posse vitare nobis orationem dominicam auferebant quia
non indigemus dicere dimitte no de no / secundum Augustinum Secundum est spes indulgentie
nulli cum desperati se ipsos tradiderunt in desideria cordis eorum / ut Apostolus et heret-
non habent dicere dimitte no d. n. / quia frustra petunt eis dimitti / quia quia credunt de-
speratis illorum eis esse dimittenda / ut dixerunt Jouiniani heretici / quod si post
baptismum homo peccabat nunquam consequebatur veniam / et si hoc esset verum non
haberemus necesse dicere post baptismum / dimitte no d. n. ex quo peccata et debita nostra
nobis dimitti non possent Tercium est contritio displicentie / quia oportet quod debita
et peccata que homo petit sibi dimitti cordis contritione sibi displiceat / et de eis
habeat contritionem cum proposito confitendi quia homini humili sit contrito et proposito
confitendi statim remittitur peccatum Juxta illud psalmi / Dixi confitebor adversum iniustitiam
meam domino et tu remisisti impietatem peccati mei / Unde non solum ore / sed ex contritione humili
et proposito confitendi debet dicere dimitte no d. n. / et cum hiis tribus concurrentibus
videlicet quod sit timor iusticie / spes indulgentie / et contritio displicentie / puto quod semper in
petente impletur ista petitio / Ad quartum est dicendum quod Crisostomus solvit hanc dubitationem

sup illud locum dicens quod si quis dicat peticionem partis istius oracionis puta dimitte nobis
debita nostra et non dicat sequentem partem quia non intendit dimittere suis debitoribus absolu-
cionem non consequetur quia intendet christum decipere credet enim quod christus esset oblitus partis
sequentis et solum illud in memoria teneret precedentem partem quod sicut ipse intendet decipere sic
ipse decipietur Sed dato quod ipse dicat totam et non proponet dimittere suis debitoribus
dicit Ciprianus quod talis mentitur et ideo indulgenciam non meretur consequi quia ex quo
fouet iniuriam adversus proximum a quo lesus est sicut ipse orando mentitur quia dicit
dimitto et non dimittit sic a deo petit sibi indulgenciam et non ei indulgetur
Ad quintum est dicendum quod Ciprianus super illud passum soluens quod in isto dicit quod multi stulti
nolentes suis debitoribus dimittere fugiunt hanc oracionem et nolunt eam dicere sed fi-
gunt sibi oracionem aliam quos Ciprianus dicit esse magis reprehensione dignos propter tria Primo
quia quam non sic orat ut christus docuit non est christi discipulus 2o quia nec
pater libenter exaudit oracionem quam filius non dictavit Cognoscit enim pater ut ait
sui filii sermones et verba nec suscipit que usurpacio humana excogitavit sed sapiencia
christi exposuit Tercio quia non dicit hic in persona sua sed in persona ecclesie Unde licet ipse deci-
piatur ecclesia tamen non decipitur Remittere tamen debitoribus duplex potest primo quod offensus
respiciat illum a quo lesus est ut sibi dimittat et hec est perfectorum 2o quod petenti sibi
dimitti hoc sit paratus dimittere et hec communis omnium Ad sextum est dicendum secundum Augustinum
quod omnia peccata quecumque sit debitoribus rei dei constituunt et racio est ista quod debitum
proprie est istud in quo homo obligatur et tenetur alteri auferendo de iure suo Et si abstulit
donum debitum est in quo teneor tibi quia donum quam abstuli erat de iure tuo ut
autem est ita quod de iure dei est ut quicquid est in creatura totum sit subiectum volun-
tati divine Videlicet natura esset quod in suo ut suus et in creata ut creata est
aliquid esset non existens de sub iurisdiccione divina et sui creatoris Cum igitur per
peccatum auferamus nos a voluntate dei et a preceptis suis ut preferamus voluntatem
nostram voluntati divine aliter homo non peccaret quia sola aversio a voluntate est racio for-
malis in peccato planum est quod peccando auferimus quia totum ius divinum quod
habet super nos est quia ipse est maior nobis eo quod creator et dominus et redemptor et
quia in eius voluntate super omnia posita et nos et omnes res nostre sed nos peccando fa-
cimus contra voluntatem eius et volumus nos subtrahere a voluntate sua et subiectione
eius quantum in nobis est et sic volumus esse maiores ipso et super ipsum in quantum possemus
ad agere contra voluntatem dei et subtrahere se a subiectione sua nisi esset maior eo
quia igitur per peccata omnia saltem mortalia auferimus ius divinum et per ipsum ob-
ligamur et tenemur deo satisfacere illud quod de iure suo accepimus dicendum
est quod omnia peccata mortalia et venialia nos debitores dei constituunt licet non
secundum eundem gradum sicut non secundum eundem modum auferimus de iure divino per utrumque
genus peccatorum quia per peccata mortalia ex toto preferimus voluntatem nostram
voluntati divine auferimus nos ab ipso sed per peccatum veniale licet non preferamus
voluntatem nostram divine non tamen in tanto fervore subicimus sibi aliquam affeccionem tempora-
lium et ex corpore corruptibili animam aggravante sicut debemus Ista ergo de-
bita petimus nobis dimitti cum dicimus dimitte nobis debita nostra Et

Et ne nos inducas in temptacionem

In parte ista salvator noster docet formare peticionem sextam ad cuius intellectum
est sciendum quod sicut dicit Augustinus in libro de correpcione et gracia pertractans illud
apostoli diligentibus deum omnia cooperantur in bonum adeo facit deus omnia cooperari
in bonum ut si qua eorum facta ut devia deviat et exorbitat hec ipsa deus co-
operatur eis in bonum ut humiliores reddantur et doctiores Multi ergo sunt qui bene peni-
tent de peccatis iam commissis et consequuntur a deo absolucionem suorum delictorum et sic petunt
eis dimitti debita eorum ita obtinent quia plorando et flendo petunt et quia isti

Sicut et nos dimittimus debi. no. Hec est regula nobis proposita quod si volumus nobis
dimitti peccata nostra debemus dimittere proximo peccata in nos commissa. ut sicut
Gregorius. Bonum quod a deo compuncti petimus. hoc primum proximo conversi faciamus
vide Cyprianus. Cum igitur pro peccatis nobis orare docuit plenam misericordiam
promisit. Sed plane addidit legem certa conditione nos astringens
ut sic nobis dimitti debitum postulemus sicut quod nos et ipsi debitoribus
nostris dimittimus. Unde Crisostomus hec iubet animadvertentes similes agendi sunt
debitoribus nostris. sunt cum nobis. si sapimus causa indulgentie maxime.
quia pauca exsolventes plurima recipiemus. Nam et nos multa debemus
et maiora debita domino. quorum si minimam partem vellet a nobis exigere
iam perissemus. Crisostomus. Sed quid de illo qui non vult satisfacere cum potest
nec veniam postulare cum potest. Sane distinguendum est. Is enim qui viam
perfectionis arripuit debet etsi non petenti veniam omnibus modis indulgere
non solum rancore animi dimittendo sed sine satisfactione iniuriarum. sine
restitutione rerum. sine infirmitate peccatum eius dimittere et ex puro cor-
de diligere. et ad hoc tenetur perfectio. quia sic consilium est. Qui vero
nondum votum perfectionis assumpsit. tenetur quidem rancorem animi dimittere ut
nec malum inimici velit augeri. nec bonum eius minui. sed quod in eum
deliquit. aliqualiter satisfieri. et ad hoc tenetur omnis quia sic preceptum est.
Remissio ergo offense est de necessitate. quia quilibet tenetur esse in caritate et omnes
diligere. Unde Ecclesiastici xxviii Remitte proximo tuo nocenti te. et tunc
deprecanti tibi peccata solventur. Homo homini servat iram et a deo querit medelam.
Sed remissio iniurie non est necessitatis sed supererogationis. sicut pecuniam ablata
non tenetur quis auferenti dimittere sed potest eam repetere. Sic pro iniuria sibi illa-
ta potest recompensationem per emendam petere secundum ordinem iustitie. Unde Augustinus
modeste agit ut sibi pecuniam restituatur. non tam curans de pecunia quam
de correctione debitoris reddere nolentis qui potest reddere. non solum non
peccat. sed plurimum prodest ei quem corrigit. ne dampnum fidei patiatur.
Nec permittendum est quia sunt quedam culpe in quibus culpa est relaxa-
re vindictam ut dicit Iheronimus. Et ideo licet peccata in nos teneamur
dimittere. peccata tamen in deum vel in proximum debemus punire quantum in nobis est.
Unde Ieronimus Si peccaverit in nos frater noster. et in qualibet causa nos leserit.
dimittendi habemus potestatem immo necessitatem. Sin autem in deum quis peccaverit
non est nostri arbitrii. Nos econtrario in dei iniuria benigni sumus.
in nostris contumeliis exercemus odia. Ieronimus. Cum igitur laborat
odio vel invidia generatur magis hac oratione quam iuvetur ea. tale enim
est ac si dicat noli michi dimittere peccata mea quia nec ego aliis volo
dimittere sua. Contra quantum detestatur deus fraternum odium. Credita
conditionaliter et non aliter dimittat peccata. si scilicet fratri non dimisimus.
Unde ut ait Anselmus Indulgentiam non habebis nisi dederis. Et Se-
neca dicit. Alteri semper ignoscere tibi ipsi nunquam.

Sed queritur utrum peccatores orando aliquid impetrent / Et videtur quod non
Joh. nono dicitur Scimus quod deus peccatores non audit / Sed contrarium dicit
quia / quia peccatores orant pro dimissione peccatorum / et frustra orarent sine
impetracione / Et beatus Augustinus super Joh. dicit Si peccatores non au-
diret deus / frustra publicanus dixisset deus propicius esto mihi peccatori
Respondeo quod in peccatore duo sunt consideranda scilicet natura quam diligit deus
et culpa quam odit / si ergo peccator aliquid petit inquantum peccator
i. secundum desiderium peti a deo non exauditur commutatur / sed quandoque
auditur ad vindictam / dum deus permittit peccatorem adhuc amplius
ruere in peccata / deus cui quandoque negat propicius / que concedit
iratus ut Augustinus dicit / Aliquando vero peccatores ex bono desiderio
procedentem deus audit / non quasi ex iusticia / quia peccator hoc
meretur / sed ex pura misericordia. Observatis tamen quattuor condicionibus ut scilicet
pro se petat / ad salutem necessaria / pie / et perseveranter / Ad illud
Joh. nono Scimus quod deus peccatores non audit / dicit beatus Augustinus super Joh.
Illud verbum est ceci adhuc non peruncti nec dum perfecte illuminati.
et ideo non est ratum / Tamen verum possit verificari si intelligatur
de peccatore inquantum est peccator / per quem est modus ordo cui est
execrabilis /

eorum debitoribus dimittunt secundum regulam a Christo datam non sint tanti et potentes
ne unum aliis peccatum remittat et ne unum in peccata labantur et istud est magis impudentia
et mens vel parum posset homini oneribus gravato si exonerare sibi onera abiecit et ex alia
parte alia onera sibi maiora vel similia accumularet Volens ergo salvator noster nobis
reddere cautos ne post consecutam indulgentiam nostrorum peccatorum iterato in peccata labamur
nos docet orare et dicere deo ut nos non inducat in temptationem id est non permittat nos
in temptationem induci Unde ipse deus per se ipsum non inducit in temptationem quia ut dicit Jacobus
deus neminem temptat sed induci in temptationem patitur illum quem suo auxilio deserit ut
Augustinus exponit Unde Augustinus non oramus per istam petitionem ut non temptemur quia hoc necessarium
et utile est eo quod sine temptatione homo nec sibi nec aliis potest esse probatus sed petimus
ne in temptationem inducamur id est ne destituti divino auxilio alicui temptationi vel consen-
tiamus decepti vel cedamus afflicti Ut Augustinus exponit ad probandum Oportet si oportet aliquem
igne examinari non oramus ut ignem non tangeret sed ut igne non comburerentur
Vel sic Quia non sufficit ad salutem dimissio peccatorum si homo postea recidivum patiatur
et succumbat temptationibus futurorum ideo quaeritur hec sexta petitio sub securitate premissarum Dubi-
tatur autem an ista sit petitio quia non videtur congrua et conveniens Cum apostolus Jacobus
dicit Beatus vir qui suffert temptationem ergo videtur quod orando ut non temptemur contra nosmet-
ipsos oramus petendo ut non beatificemur Item dicit Jacobus primo Omne gaudium
existimate fratres cum in temptationes varias incideritis Unde et propheta orat in psalmo
proba me domine et tempta me Ex quibus omnibus videtur quod temptatio sit utilis ac per
hoc appetenda ergo hec petitio non est conveniens Ad quod dicendum quod illa quatuor differunt
scilicet temptari temptationem incidere temptationem sufferre in temptationem subduci in temptationem
induci Temptari est temptatione simpliciter pulsari et in hoc nemo liber nullum vitium
est cum in materia extendit virtutes secundum Augustinum Et nemo hoc impulsu liber
esse potest potest Cerasius Ambrosius Nulla mens ulla caro est que non recipiat etiam ma-
lorum motus agrestes cogitationum Incidere in temptationem est cum impulsus resiste-
re pugnat et in hoc est exercitium virtutis Unde Augustinus super psalmum vita nostra
in hac peregrinatione non potest esse sine temptatione quia profectus noster per temptationem est sed
nec sibi quisquam innotescat nisi temptatus non potest coronari nisi vicerit non potest
vincere nisi certaverit nec potest certare nisi inimicum et temptationes habuerit Sufferre
temptationem est in bello temptationum invictus succumbere sed fortes certus viriliter suf-
ferendo triumphare Dicitur beatus vir qui suffert temptationem Unde dicit Ambrosius in quadam
epistola Deus omnium rector et dominus cum omnia angelorum premia certantium tuum exer-
citum patet et intuetur coronat Subduci in temp-
tationem est ut diabolus diminutum parat et sic dyabolus temptat bonos qui sunt dubio
tales subduci est cum homo per temptationem decipitur et sic ... De hoc ergo temptationis modo dicit Gregorius
resistunt si deceptionis laqueos cognoscunt De hoc ergo temptationis modo dicit Gregorius
in moralibus Ubi mens decipulam ponit ubi semitam mentis esse conspicit Unde
fit quod sepe mens decepta et seducta subducitur et in temptatione succumbat et in
hoc est vitium et peccatum eo quod in tantum tales laqueos negligentes fuimus et
incauti Induci vero in temptationem est cum homo scienter consentit et delectatur et hoc est
pessimum omnium secundum Gregorium in pastorali Quantum est in corde temptatum pecca de
moniacum vero est in temptationibus certare super Cum hec igitur petitione tendimus
et ne nos inducas in temptationem Non petimus nisi ut non temptemur sed ut non indu-
camur in temptationem puta per consensum Et potest Augustinus exponit Et si aliquis diceret ig-
tur ... Sed dicit Deus neminem temptat
examinat ut supra Et per hoc patet ad obiecta
frustra ergo petimus ne ipse nos inducat in temptationem immo videtur quod blasphe-
memus deum imponendo in deum quod sit temptator seu inductor in temptationem
Dicendum quod deus non inducit causaliter sed permissive vel non efficiendo sed
deserendo Unde est sensus ne nos inducas id est non permittas induci nos secundum
quem modum loquendi dicitur et indurare sicut ibi Ego indurabo cor pharaonis

Sed quia blanditiis non decipitur etiam asperitatibus non deicitur quia ut dicit Augustinus Nec frangitur rerum adversarum molestia
qui prosperarum delectatione non capitur et item prius itaque vitandae sunt delectationes propter ea dolores Quo enim superare potest
mundi sevientis qui non potest blandientis Sic ergo dominus voluit nos ad se in temptationibus regere et non de nobis
presumere Unde Augustinus voluit nos deus a se posci ne inferamur in temptationem quod poterat etiam non orantibus dare
quia voluit nos admoneri a quo hec beneficia accipiamus Hec ut dicit Cyprianus amonemur infirmitatis et
imbecillitatis nostre ne quis se insolenter extollat ut dum precedit humilis et sub confessio et datur totum deo quod
quidquid suppliciter petitur ipsius pietate prestetur

Margin notes:

et ab ea separant a deo desti

per blanda ut aspera in temptationem per consensum inducamur et ne

De legitur in collatione illius primi vel dicitur nostris non in expectation? et cogitationibus vel possit deus sustinere causa sive resistere prudenti per gratiam dei est prestitum

// Et sic d. q no est malu in ciuitate qd dns no faciat i. fieri no pmittat vn Crys9 qua inpte ondit
q nos nichil aduersariu posse nisi ds ay pmisit vt ons timor ut et de uoto gratar ad dm

i in dakari pmisit Sed dices ymo deus legit teptasse causalit et effectiue Iuxta
illud Teptauit deus Abraham Dicend q teptato est duplex sz pbacionis et ita
deus teptat scos non ut ipe deus p hoc capiat noticia de eis sed ut ipi seipos
pbet et sibiipis innotescat vnde Augus sup ps Teptaris ut exercearis et pberis
vt q nesciebas a teipo inuenias Et hac teptacione pphā se teptari cupiebat
cu dixit pba me dne et tepta me etc et talit Abraham est teptatus Alia est
teptato deceptionis et hac teptatoe deus neiem teptat licet aut teptato sz de-
ceptonis fit tribus modis pz a carne a hoste et a mundo que ta aplus tangit
ad Eph vjo Non est nob colluctato aduersus carne et sanguinem sed ym stem
Glosa Et hoc quantu ad teptatam carnis sed aduersus pncipes et ptates aduersus
mdi rectores et hoc quantu ad teptatoz dyali et mdi De teptatoe carnis dit Greg
in morali Nos gestamus laqueum nrum nobiscum qn ferimus nrm carne loquor de
m. moral
pcto natam in pcto nutritam corruptam nimis ipa origine sed ultra amplius praua co-
suetudie viciata De deceptoe hostis dicit Ysidorus in libro de Summo bono Et idem
dicit Hugo dyals qn aliqs teptat prius nam vnitnuz intedit et unde se aplicat sym
aptu hoiem ad peccandum ee cospicit De deceptone mdi dicit Bn mundus est malicie
plenus vbi sapie modicum vbi oia sunt viciosa oia subita et obsessa latrociniis vbi
aie pclitatur affligunt corpa vbi oia vanitas et afflicto spus De hijs tribus
teptatoibus simul ondit Bn mundus clamat ego deficia caro ego inficiam dya-
bolus ego decipiam Xpus vo dicit ego reficiam Dicamus go et ne nos inducas in
teptatoz carnis dyali et mdi Per hac petitoz excludit luxuria de q ut plurimum tho
magis teptat Et ad hoc vnum omnes tres teptatores pdicte mcitat et instigat caro
cupiscendo dyals instigando et suggerendo mundus alliciendo Ad supbiam cu auaric-
iaz et i inuidiam no instigat caro cu illa pprie no sint carnis sed aiae Ad iram
aut no instigat dcte mundus et mundus put e deceptiuus mags blanditur qm
q commoueat iram Ad gulam et ad acidiam dcte mundus no incitat sed respiciunt
delectatoz et comodum carnis Ad luxuria aut licet ta dcte cocurrunt dyalus
quidm cogitatoes ingerendo et motum carnis grade cotinuendo caro cocupiscendo
mundus visu et alios sensus oblando Et in ia sit Gregs Spes forme per oclos ss
cordi semel alligata vix mags luctaminis manu soluitur Introducit aut hic de
Similibus prudencia tuo est insidias et fraudes teptatorum pruide et caute de-
clinare Vnde dicit Socrates in suis sonis Prudentis est ne qui in casum incidat
Et si quid forte acciderit fortiter ferre fortis neo pt inueniri q prudes no fuit
Hic est nd dns discipulos suos mittet in mdi hac prudentia eos docuit ct tep-
tatoribus eos cautos reddendo dicens Estote prudentes sicut serpentes prudencia serpe-
ntis quantum ad ppositum spectat ppenditur ex tribus Primo ex eo q veterem pellem per ar-
tum foramen deponit sic nos ne in teptatoz inducamur debemus pellem veteris co-
versatoinis deponere transeundo per artum foramen arte vite et castigationis ac et
conuersacionis Vn Math vij Intrate per angustam portam Vn Bn Tu
puto intrasti bone ihu per angustum passionis foramen ut sequentibus membris pbeas
ingressum Et hoc e optimum remedium cont teptatoes carnis puta castigare
et ducere vitam artam in abstinencijs in vigilijs macctatoibus et alijs castigatoibus
Scdo prudencia serpentis ppenditur q solem diligit et solis calori se exponit cu
sit ne frigide Sic nos ipe teptatoibus ad solem diuine gre nos debemus expane
Vt ipe nos q ex nobis sumus frigidi sua virtute corroboret Et hoc est potissimum
remedium cont teptacoes dyali ut larvas malig spus virtute spus sci cteramus
et sic erimus muniti psidio de hoste triumphemus Tercio prudencia serpentis in hoc est q
todum corpus pro capite expo. sic nos ipe teptatoibus et psecutoibus pro mente defen-
denda ul tuenda que est caput hois ne in malum consentiat debemus totum corpus
morti tradere Et hoc pcipue neccm est qn quis sustinet teptaces seu psecuciones
mdi ppt fidem ul ppt aliquid aliud ptinens ad salutem Vnde ancias consentiet in pctum

Nondum teptac̃ [illegible] est dei / q̃ teptac̃ p̃p̃e est experiri aliquid ut habeat eius cognitionem
sicut ꝯ̃s teptat vinum et lege discipulum. Alit dr̃ teptac̃ experiri de aliquo intencione ma-
nifestandi condiciones suas aliis. primo deus teptac̃ non pt̃ / s 2° sic pt̃ sic Gen
xxii Teptauit deus Abraham / 3° teptac̃ dicitur callide accipe experiencia alicuius hominis
in intencione decipiendi. et sic p̃p̃e quert dya.[o] et u.[o] deo Jacobi primo Regum in teptat dicat
q̃ a deo teptatur. Deus enim intemptator malorum est. ipse enim neminem teptat. Glo.
deus teptat erudiendo. non seducendo. sic intemptor malorum est. q̃ nullo teptat in-
ducendo ad malum sed exercendo et hortando ad virtutem / 4to inest q̃ impugnare et
teptat nos caro et mundus. Alit experiri sic pt̃ deus teptauit illos i. teptari permisit
i. tribulari et aduersitates pati / Et nondum q̃ deus electos suos teptac̃ permittit
spl̃r p̃p̃t tria. p̃o ad exercendum nr̃e nr̃e probitate i. ad manifestandum nram bonitatem
et virtutem. 2° ad retundendum nr̃e cerusuc vanitate i. ad repellendum nram
elacoz et ad experiendum nram fragilitatem. 3° ad promerendum vite filie felicitatem.
p̃o permittit nos teptari ad exercendum nr̃e nate probitatem q̃ habemus usum
liberi arbitrii per graciam informati si velimus / Si rex dedisset arma et equum
nobilissimum alicui militi / et ille probe et viliter in bello se pro regis amore et
honore exponeret. rex non inuito eum acceptaret. xp̃us dedit nobis arbitrium
in equo corporis nri / et sic ~~[illegible]~~ similia armis dei q̃ ad ymaginem et similitudinem
sua fecit hominem Gen 1° Ephe 6° Induite vos armatura dei ut possitis
resistere aduersus insidias dya.[li] Igitur nisi nos pro honore regis nri viriliter
exponamus nosmet decipimus et dampnamus Job vii Milicia est vita
hominis super terram / Sic deus teptauit Abraham et ymolacione filii sui Gen 22
Sic deus amicos amicitias suorum teptari permittit / Job 12 Anima
Sic enim eius deus nre fuit ut teptaret te / Constantinus imperator volens
accepturus erat deo nre fuit ut teptaret te / Ita xp̃us permittit ka-
probac̃ qui de familia sua essent fideles xp̃iani etc / Ita xp̃us permittit ka-
tholicos a uido teptari et q̃ in eadem graciam q̃ est qui ydolum adorat de
suo expellit seruicio q̃ nec pt̃ duobus dnis seruire / et q̃ id ydolum adorare
contempsit in suo retinet famulatum / et ideo ois xp̃o seruiens necesse est teptari
Et ideo sequitur dicitur Eccli 2° Fili accedens ad seruitutem dei sta in iusticia et
timore et prepara animam tuam ad teptacionem / 2° permittit nos deus teptari
ad retundendum nre cerusuc vanitatem / nisi enim teptarent nimis propter
defectum nre cognicionis et experiencie de nobis ipsis superbiremus / et
ideo deus clementer permittit sanctos suos de sua carne teptari Sicut
de s. paulo patet 2 Cor 12 Ne magnitudo reuelacionum extollat me
datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane q̃ me colaphizat Et
hc̃ loquitur Gregorius 4 moralium c. 36 Superna dispensacio eciam nobis tota
interiore seruicio. carnis nre permittit teptacionibus quatenus ne mens
nra possit in superbiam presumpcione securitatis eleuari ut dum pulsata tre-
pidat. in solo auctore adiutorio fide robustius spei figat / et in mar-
ginem exponens Ro. vii Video aliam legem in membris meis repu-
gnantem legi mentis mee / et captiuantem me in lege peccati i. ducentem me
que est in membris meis dicit sic Adiuncta carnis trahit ne extollat spe

ad suma spūs trahit ne psternat caro / spūs leuat ne iaceamus i infi:
mis / caro aggrauat ne extollamur ex summis / Et sic ꝑ Grego. quasi caro
moderamine fit ut carne deprimente ꝑ no psumente ho desperacionis
lapsu caueat et spū eleuante et in temptacōes senciente supbie casus
euadat / et sic dū spūs trahit et caro retrahit / subtilissimo itinere vadit
moderamine infra summa et sup infima in quodam medio aīa laborans
Et ideo sequit petit ps^ta · pba me · Ure renes meos et cor meum
Glo · pba me i. indica me esse pbatū · no ubi que oia nosti sed in
et horibus Nisi eius temptacōe negligentes essemus Ito glo · q alit temptat
deus et alit ho et alit dy^lus / deus ut erudiat / ho ut sciat / dyab ut sedu:
cat / vnde dat^r metrice / Dat tria temptac / seducere / scire / pbare / Et ideo sequit
dr i^a Cor x Temptacō vos no apphendat nisi humana / Tercio nos
3 deus temptare pmittit ad pmerendū vite future felicitatē Jaco i Btus vir
qui suffert temptacōes quia cū pbatus fuerit accipiet coronam vite etc. Et
? quamuis dy^lus omnes temptet Ad usus tn psectos platos et religiosos ma:
xime exardescit vnde petrus Rauenn in quodam Sermo / Quidus adusus
destructores suos forcius pugt et aggredientes vite seclar alterit:
bras huimoi agressus expectat / vnde et in exitu isrl de egipto
pharao vehemencius contradescit / et sathanas egredientes ab hoie
ex abundancia temat in pugnis in egressu disterpit Et ideo hugo
de Claustro au lo i^o religiosos instruit que sit causa temptacōnum
et quo eas debeat euitare / quarum sunt m^lte occasiones temptacōnum / pa
est loci amenitas ut ciuitates et opida que no tm in situ loci
amenitate recipiunt sed ex inhitancium gra / Sda causa est copia
diuiciarum / Ubi enim diuicie ibi piculum / Tercia causa est pciosus ornatus
equorum et pignium cura et vestimentorum exquisite varietates Qrta
est aut mulierum spes quarum vox blandit auribus et facies oculis
Istas occasiones velut caueamus / quia temptacō no ledit nisi obediamus
et hoc est quod metrice dicit Hostis no ledit nisi cū temptat obedit Est
leo dū ledit si stat qui iniusta recedit Et hoc est quod pmittit aplus
Cor x Fidelis est deus qui no pmittit vos temptari sup id quod
potestis sed faciet cū temptacōne etiam puentum ut possitis sustinere

mortale potius debet corpus suum tradere morti et omni pene temporali De donis intro-
ducitur per illam petitionem pietatis Unde dicit Glossa super Matthaeum Cum dicitur Et ne nos in-
ducas in temptationem spiritus pietatis petitur ut homo mansuescat interior et mitis fi-
at ne in temptationem moveatur et si aliquis temptet citius a deo liberetur Hec enim do-
num scilicet ad superiorem quietem generat temptationum Iuxta illud quod dicit apostolus Thi-
motheum iiii° Corporalis enim exercitatio ad modicum utilis est pietas autem ad omnia Corpora-
lis inquam exercitatio qua scilicet Glossa aliquis fatigatur ieiunando et abstinendo que
sunt frena carnis ad modicum utilis est pietas autem ad omnia utilis est quia ipsa ad
reprimendas temptationes carnis pietas autem ad omnia utilis est quia contra temptationum genera
quarumlibet non solum carnis sed etiam mundi et demonis Unde petrus ii° Novit dominus pios
de temptatione eripere Est autem pietas prout est donum habitus supernaturalis quo movet nos
spiritus sanctus ut affectum quendam filialem habeamus ad deum Et ex hoc consequenter movet
nos ad miserandum proximis quendam pio affectu pro quanto et ipsi sunt filii dei Et
cum dono pietatis secundum Augustinum adaptatur beatitudo mitium Et ideo etiam hic consequenter intro-
ducitur de beatitudinibus mitium Mitis enim est qui nec patitur nec deducitur secundum Augustinum
dirigens Unde mititas prout est beatitudo Est quidam status in potestati animi quo scilicet homo
post multarum temptationum frequentem victoriam quasi victor divina gratia in quietitudine
mentis ponitur et quantum possibile est in hac vita temptationum impulsibus amplius
non quassatur Ex quo satis patet convenientia istius beatitudinis ad hanc petitionem quantum ad omnia
genera temptationum predictorum Huic autem beatitudini videtur pertinere primo possessio terre
Conveniens est enim ut qui sedatis temptationum tumultibus pacifice possidentur a deo
et ipsi possideant deum qui est hereditas bona viventium Terra secundum Augustinum Nullius erit
deus possessio nisi eius quem ipse prius possedit Hec autem dei possessio hic inchoatur et
in futuro perficietur De fructibus vero hic introducuntur duo scilicet continentia et casti-
tas que duo dicuntur quia castitas conservat hominem ab illicitis concupiscentiis continentia
vero etiam et a licitis Et utroque modo constringit hominem temptatum de rebus illicitis scilicet et quan-
tum de rebus licitis Et ideo patet quomodo per hanc orationem ac petitionem qua petimus in tempta-
tione non induci hec duo introducuntur Sed hic primo est querendum dubitationes Dub^a
Prima scilicet temptare sit idem quod dubitare Secunda utrum dyabolus possit nos temptare
non permissus a deo Tertia utrum dyabolus loquitur cum deo quando petit temptare nos Quarta
utrum dyabolus possit nos temptare per se ipsum vel mediante alio Quinta utrum dyabolus
esset amicus ut in inferno religatus unde esset dicere nos a dyabolo temptari
Ad primum est dicendum quod temptare idem est secundum Augustinum quod de persona qua quis temptat
dubitare Unde exponens illud apostoli temptatio vos non apprehendat nisi humana aut
quod temptatio ibi pro dubitatione posita est quia temptatio et dubitatio de deo nos ap-
A non prehendere debet quia sicut dubitare de homine salubrius est ita dubitare de deo periculosum
possum quo dicit quod vel homo potest dubitare de hominis scientia vel de hominis virtute et prude-
ntia vel de hominis fide et caritatis constantia primo temptat dyalecticus Unde una
pars dyalectice dicitur temptativa Secundo temptat moralis philosophus Sed tertio temptat
divinus theologus Nam deus temptat hominem non ut discat sed in eo alicuius
rei non sit scientia vel dubitatio Sed temptat ut ipsum temptatum erudiat et scien-
tem faciat Unde Augustinus in libro de civitate dei exponens illud verbum Temptavit vos
nos dominus deus noster ut sciat si diligatis eum ait quod hic sciat positum est pro eo
quod est ut nos scire faciat sicut letus dies dicitur qui nos letos facit Dyabo-
lus autem similiter temptat dubitando utrum homo in fide et caritate perseverare velit non
tamen ut erudiat sed ut decipiat et seducat et a bono proposito removeat
Solus homo temptat ut discat Quamvis malus homo possit temptare ut decipi-
at in quo convenit cum dyabolo sicut bonus homo temptare potest ut erudiat et doceat
in quo convenit cum deo Unde dicit Glossa super illo verbo Proba me deus et tempta me

q̄ teptat deus no q̄ ipe dubitet sed ut alios erudiat. teptat h̄o ut discat
et teptat dyab⁹ ut seducat. Naz si tāo teptat uł inducit q̄ caret dubitatōe et
cogitatōe ex p̄a dyab̄ li teptatōe uł dubitatōe talis dubitacio subsecuta est
teptare idē quod dubitare. Ad scd̄z est dicēdū q̄ hac dubitatōz determinat d̄ iis
sup illo vbo ap̄t' p̄uis si eicis nos mitte nos in porcos dicēs q̄ si aduersus por-
cos demones no audet aliq̄d facere nisi deus consensit multomagis aduersus hōies
nichil p̄nt nisi adeo p̄missi. Istam dubitacōz simil' soluit augꝰ in libro de simbo-
lo dicēs q̄ sunt per sathan teptacōes ad hōies pro suis pctīs p̄uniendis
uł pro sua ūtia p̄bandos et extendos no sua p̄tate sed p̄missioe dei.
Differt autē ut mag̃r teptacōz quīs incidat. q̄z in alia teptacōz incidit iu-
das q̄ deū tradidit et in aliaz petrꝰ q̄ xp̄m dominū negauit. q̄z Jude teptacio
fuit dyabolica dolositate. petri vo h̄ūa fragilitate. de quo dn̄s. teptacio nos nō
app̄hendat nisi h̄ūa. Sed queritur augꝰ cū deus sciat hōiez fragile et
dyabolū forte et potētez et ad iustū iudicē no p̄tz p̄mittē debilez et paupez
a fortiori teptari et molestari et impugnari. cū deus tn̄ est iustꝰ Judex p̄-
mittit dyabolū teptare et molestare hōies. Ad quod r̄ndz dup̄r. p̄o q̄z glori-
osius ē teptacōi no consentire q̄ no posse teptari. S̄do q̄z sic p̄uidit hōiez
per dyabolū ēē p̄uincēdū in teptacōe. Ita p̄uidit per hōiez ip̄m dyabolū ēē superandū.
Ad tertiū est dicēdū. Cū augꝰ istā dub. soluit in li° de s. d. dicēs Cū multi
carnalit' intelligētes deū locorū spacijs contineri et alibi ēē et alibi non
esse ut no esse in tra cū est in celo. pro inp̄ceptū h̄uit dm̄ esse dyab⁹ illū
locutū Job teptauit q̄z ille in tra erat cū dicit. Circuiui t'raz et p̄ambu-
laui eaz. Sed si sic carnalit' uoluit intelligē dn̄m esse intelligat ut augꝰ
ait. Sicut illud carnalit' esse dn̄m celū in sedes est tra vo scabellū pedū
meoꝝ quidē ergo dyabolus in tra erat no poterat alicubi loq̄ cū deo ex quo stabat
an pedes dei quoꝝ pedū tra scabellū est. Nullus nāq̄ est an pedes alteri⁹
qui no possit cū eo loq̄. sed sedm̄ veritate credē debes magestate dei vndiq̄z
p̄ntez non per partes diuisā et extēsam sed vbiq̄z p̄sens. et sic dyabolus
loq̄ cū deo q̄n vult hōiez teptare et q̄n Job teptauit. dup̄r p̄t intelligi. p̄o
naz si deus loq̄t in aīa singulꝫ hōiū no solū nisi viuēt̄ pctōr̄ s̄ iuxta id
ps. audiā quid loquat' in me deus mꝰ multo fortius p̄t loqui et loq̄ intellectui
singulꝫ angeli boni uł mali planū est eni q̄ deus posuit intellectū in nr̄a
angeli boni et mali quidē ergo boni et vitalis cogitaē per intellectū dyaboli
tota attribuend̄ ē dei locucioni et quicq̄ malicie et p̄uitatis cogitaē p̄ ip̄m
sibi ip̄i et locucioni ip̄i⁹ est attribuendū. a q̄ malicia deriuatz est dyabolꝰ ł illa
ergo oro inquit consideraſti s̄uū meū Job q̄ no sit illi similis in tra vir
simplex et rectus ac timens dm̄ dicit' fuisse dei locucionis intellectui dyaboli
q̄z erat vera et iusta. et illa oro Nunquid Job frustra timet dm̄. tu val-
lasti domū eius vniuersamq̄z s̄baz per circuitū. sed paululū extende ma-
nū tuā. et tange cuncta que possidet nisi in facie benedicet tibi cū sint
p̄ua et p̄uersa sunt dyab̄. et eius locucioni est attribuenda et sic p̄ommissar
dicendū est s̄ augꝰ de omnibꝫ sub v̄ib̄ quibus dyabolꝰ teptare vult quia
quicq̄ malignꝰ sp̄us de s̄cis hoībꝫ cogitat q̄n eos teptare petit di
uare et dei locucione audisse p̄hibet'. Et inquid aut̄ h̄m̄ sine impe-
dita attribuit'. S̄cdo p̄t intelligi q̄ deus loq̄t et sic loquꝰ est bonis
et malis angel' corporalit' non in corꝑe cogitacōe sed per corporalez et
visibilez creaturā c̄uit operacōi accōmodatā sicut dn̄s et creator oīū
corporaliū et sp̄ualiū vt augꝰ ibi dicit. Ad quartū est dicēdū. q̄ dyabolꝰ
per scripturā nos teptare p̄t tripliciter intelligi. p̄o q̄ visibiliter in sp̄e ass̄pta

et natura nobis appareat et sic nos temptet / et iste intellectus non est verus quia tunc
dyabolus sit spiritus invisibilis in sua natura a nobis videri non potest Secundo quod nobis visibiliter appareat
in natura et in specie aliena tunc venit quod sit certe dyabolus et quod ipse manifestat se esse
dyabolum et sic per seipsum dicatur temptare quia sic dicatur certe dyabolum temptatorem et nec
sic est verus intellectus quia optime scimus quod generaliter eius nomen odiosum et quod cum
tanquam inimicum inimicum reputamus unde statim tunc se nobis manifestaret tunc scit quod
ipsum repelleremus Tercio quod ingerendo se intra carnem vel alie alii nec nobis per
seipsum aliqua vicia proponit et suggerit de quibus nos temptat Ita quod dato quod caro
nunquam cesset nos molestare per se ita dyabolus potest inflammare carnem nostram ad aliquod
vicium ut illam temptacionem non dicatur facere caro ex sua innata concupiscentia que semper
concupiscit adversus spiritum sed magis dyabolus per seipsum facit et isto modo per seipsum
ipsum unum est nos temptare ut recitat Gregorius in dyalogo de sancto Benedicto
quod quadam die dyabolus in specie avicule cuiusdam que merula vocatur circa eius
vultum frequenter volare cepit ita ut manu eam capere potuisset si voluisset [illegible]
facto signo crucis recessit post cuius recessum tantam inflammacionem et ardorem in sua
carne sensit quam nunquam fuerat expertus et speciem cuiusdam femine in mentem eius
reverie fecit quam aliquando Benedictus viderat in qua sic carnali ardore oculos
fixerat mentis ut deliberaret cellam dimittere sed subito gratia dei preventus in
[illegible] ut deliberaret cellam dimittere sed subito gratia dei preventus in
vrticas se nudum proiecit et sic illa dyaboli temptacio recessit Hoc ergo modo
dyabolus per seipsum temptat quia tunc desistit caro temptare et tunc iam cum carne sua spiritum
subiugavit pro modo dyabolus vel in specie mulieris et per locucionem eius subridere
temptat cuiusdam bonum in principio ipse pro modo ad vicia mala trahit et inducit / Temptat
sic nos mediate dyabolus quia mediante mundo per rerum temporalium immoderatam affectionem
et quandoque per tyrannos mundi persecutionem quia per tyrannos mittit persecuciones pauperes et
sanctos viros ut a virtute recedant / et mediante carne / quia fortius caro temptat
simul cum dyabolo quam faceret ipsa sola Ad quantum est dictum quod venit hoc dupliciter
potest aliud offendere primo privando ipsum armis et auferendo ab eo illa quibus
se defendet nec ab aliquo ledetur / secundo percuciendo ipsum et infringendo sibi vulnera
quibus infirmaretur et forte moreretur sic dyabolus dupliciter nos offendit / primo armis
quibus armati induti privando et expoliando temptando enim primum hominem
et committendo cum tulit ab eo et a nobis omnibus iusticiam originalem qua induti nos
et committendo cum tulit ab eo et a nobis omnibus [illegible] et trahere ad aliquod
indutus alliciendo vel carnem contra rebellando potuit nos temptare et trahere ad aliquod
illicitum cogitandum vel operandum ita quod tunc dyabolus temptando et vincendo primum et nos
omnes homines in primo eius vincit illud et abstulit a nobis quo facto et quo ablato
semper pro modo indutus temptat nos et carnem nostram similiter Secundo dyabolus nos offendit
per seipsum nos ad diversa vicia impellendo et trahendo Cum ergo queritur posito
quod omnis demones essent in inferno ligati Vel dato quod essent omnes annichilati utrum
ne cum dicere a dyabolo nos temptari Dicendum puto quod per armorum privacionem
et expulsionem esset unum quia tunc fecit et abstulit illud quo facto patimur omnis
temptacionis et tribulacionis quas patimur contrarium vigor et fortitudo illius
prime temptacionis dyabolus manet semper in omnibus temptacionibus / quia esto quod dyabolus
esset annichilatus adhuc indutus et caro temptarent nos quia fatuit in adiutorio per
temptacionibus sunt et primum esset nos a dyabolo temptare sed non esset unum nos temp=
tari a dyabolo per victorum [illegible] pulsionem quia ex quo esset annichilatus ipse per
seipsum nec ad vicia traheret nec impelleret etc. Sequitur Sed libera

Sed libera nos a malo / postquam in precedenti peticione petivimus nos non
induci in malum quo caremus Nunc in hac ultima peticione oramus nos liberari
a malo in quod iam inducti sumus Secundum Augustinum in sermone de hac peticione ut dicit
Ciprianus concludimus omnes preces nostras et nichil remanet quod ultra addere debeat

de p° dr Cassiodorus in epla ita hr̃a sicut continuis studiis instruunt ita per ocia torpentia fatuat de sto loco hz qd dicit Bulhar sup q accidia e ani torpor quo quis negligit aliqd bo inchoare aut fastidit pficere in quo est malu pteritis / et de hijs duobus simul dicit Seneca epla 12 desidiosos inquit studere torqueri quid ad primum supplicium loco labor e quid ad scdm / de tercio dr Bulhar in epla q accidia qsi ari languor tu loqui no libet. orac no delectat. meditacões fallunt obscurunt Et Gregorius in omel dr q accidia de virtute lauda exercicii virtute hois languida deiectio etc malu dicitur / hac go dicit q p h petit q liberari ab hoc triplici malo implicite sufficiunt accidiam

postulatur Na pter dei adiutus malu qui hic petitur postea servi sumus et tuli qbi enim de secto victus est cuius in hoc seculo deus tutor est hec Cyprianus Notandum aut q adversata quidem sed non ponit hic adversatiue qsi aliqd dictorum corrigat sed ponit pro sbiuncte vt id quod infra ponitur adiciat Et dicit potius ad designandum hanc peticiom esse aliam a premissa Ceterum exponunt illam peticionem de triplici malo sz culpe preteriti presentis et futuri pene sed hec exposicio no videtur quia quia intelligendo de malo culpe, continetur hec peticio cum quinta qua dicitur Dimitte nobis debita nostra, Na debita vocantur mala culpe ut ibi patet Intelligendo etiam de malo pene future continetur hec peticio cum secunda qua dicimus Adueniat regnum tuum Na cum petimus regnum oppositorum excludimus reliquum ut ibi dictum est petimus triplex regnum dei excludendo triplex regnum dyaboli oppositum quorum vnum in se hz pene future iniusticiam preterea secundum Augustinum hec peticio respicit malum preteritum in quod iam sumus lapsi ut supra allegatum est in principio huius peticionis comprehenditur exposicio de malo pene future Alii exponunt de alio triplici malo sz mundi carnis et dyaboli Sz tunc peticio continetur cum precedenti qua dicitur Et ne nos inducas in temptacionem / Alii exponunt de alio triplici malo sz preteritis presentibus et futuris Et hoc est quod Augustinus dicit hic dicit respice mala presentia ut dictum est / Restat go ut exponatur de malo presentis miserie in qua iam laboramus quod triplex e sz Bulhar Sumus enim faciles ad seducendum quantum ad racionalem, debiles ad operandum quantum ad concupiscibilem, fragiles ad resistendum quantum ad irascibilem hec ita pot Bulhar in sermone dominice de Aduentu Dicitur enim q triplici malo genus humanum miserabiliter laborat. Nam faciles sumus ad seducendum debiles ad operandum et fragiles ad resistendum Si discernere volumus inter bonum et malum seducimur si temptamus facere bonum deficimus si conamur malo resistere deicimur Petimus go hic ab hoc triplici malo liberari non ut cito totaliter euadamus puta ut tollamur de hac vita quia tunc ista peticio continetur cum secunda sed petimus sic nos liberari ab eis ne exercicio spirituali nos impediat aut retardet Dicimus go libera nos a malo quo decipimur in cognoscendo deficimus in operando et deicimur in resistendo Per hanc peticionem excluditur accidia que sz Bulhar est quidam animi torpor quo quis negligit aliquod bonum inchoare aut fastidit perficere et ille torpor est in nobis propter triplex malum predictum quo laboramus que tria exercicia sunt, cum secundum hoc pz diligenter considerari Accidiosus enim tepet studio, torpet spirituali exercicio languescit temptacionum prelio quia tria que nocitiua sunt cum triplici malo predicto De primo dicit Seneca in epla 12 luxuriosos inquit fragilitas pena est pigro supplicium labore desidioso studere torqueri De secundo dicit Gregorius accidia est de virtute laudabili exercitio virtutis hominis languida deiectio De tercio Seneca epla 33 Quale ut est malo qui mollis si mollis est paulatim estimatur animus atque in similitudinem ocii et pigricie in qua iacet dissolvitur Vnde etiam dicit Ieronimus et non facile capitur a dyabolo qui bono vacat exercicio quia a destruante consequitur q non vacat exercicio facile capitur a dyabolo sic est accidiosus / Introducitur aut hic virtus temperancie cuius est a malis presentibus abstinere declinat enim ab extremis et servat medium quod licet etiam aliis virtutibus moralibus competit, principue tamen apparet temperancie, stando autem in medio aliquis liber est a malis que sunt in extremis Vnde dicitur Medium tenuere beati / Temperancie aut sunt tres partes prima est virtutes que muniunt hominem contra triplex malum predictum quo laboratur vz studiositas austeritas continencia Studiositas est virtus intellectus qua vita hominis ad rerum cognicionem servore afficitur secundum moderamen racionis et hec virtus munit contra primum malum Et quantum ad istam partem temperancia comparatur ligno scientie boni et mali quod est in medio paradisi Austeritas aut secundum Andronicum Ambrosij est virtus que excludit omnes delectaciones superfluas et inordinatas que possunt impedire hominem in exercicio operis virtuosi Et hec virtus munit hominem contra secundum malum quo desides sumus in operando bonum Et quantum ad hanc partem temperancia comparatur soli qui est medius planetarum et virtuosior inter omnes nec per aliquem planetarum a suo lumine potest impediri Continencia e virtus qua quis resistit in concupiscentiis prauis qui in eo vehementer existunt Vnde dicit Andronicus quia continencia est habitus invictus a delectacione Et hec virtus suffragatur contra tercium malum Et quo ad istam partem temperancia comparatur freno et remo et lime que ferrum domat et superfluum rubiginis tollit Igitur

Et non q hic dicitur hic de resistencia mali non intelligitur de resistencia qua resistimus temptacionibus quia tunc coincidet cum peticione precedenti sz intelligitur de resistencia qua resistimus malis nos involuentibus sicut sunt aduersitates seculi, morbus corporis et passiones animi et cetera talia multa enim sunt mala que non primo temptacionis nos ingeruntur quibus per nos resistere non sufficimus et ideo ab eis petimus liberari Petimus go

Vnde Augustinus ad probam de orando deum vlterius conmittit dominica peticio tu late per ut hic possit in tribulacione constitutus esse gemitus edat esse lacrimas fundat ut per te a malis liberetur

vi° [illegible]

q dicat hic solum predicta nos fatuis [illegible] ad [illegible]

Sed q in oracione q dicitur in missa post istam oracionem dominicam, libera nos quesumus domine petimus ab hoc malo preteritis presentibus et futuris ut [illegible]

quia hee tres virtutes ut dictum est sunt partes temperantie. Ideo convenienter per hanc petitionem
virtus temperantie dicitur introduci. Tertia ut dicit Glossa super cap. Dum ab imis ad summa as-
cenditur per spiritum timoris a malo liberamur. Unde dicitur prov. xv° per timorem domini declinat
omnis a malo scilicet triplici predicto. A primo quidem quia initium sapientie timor domini Eccl. i. Fa-
cit autem sapientia ne in cognoscendo decipiamur. A secundo vero quia in timore domini est fiducia for-
titudinis ne scilicet in operando deficiamus prov. xiv. Unde secundum Gregorium sicut in via seculi timor
debilitatem ita in via dei timor fortitudinem gignit. Declinatur etiam per timorem dei
a tertio malo. propterea firmamentum est dominus timentibus eum ne scilicet temptationibus cedamus. Unde
Cassianus in libro de institutionibus monachorum sic dicit. principium nostre salutis secundum scripturas
timor domini est. de timore domini nascitur compunctio salutaris. de compunctione cordis procedit abrenun-
tiatio i. nuditas et contemptus omnium facultatum. de nuditate humilitas procreatur. de humilitate
mortificatio voluptatum generatur. de voluptatum mortificatione extirpantur atque marcescunt uni-
versa vitia. de viciorum expulsione virtutes fructificant atque succrescunt. de virtutum pullu-
latione puritas cordis acquiritur. per cordis puritatem caritatis perfectio possidetur. De
beatitudinibus hic introducitur paupertas spiritus sicut dicit Glossa super cap. Dum liberari petis
a malo pauper spiritu in regno celorum esse [...]. Exponitur autem paupertas spiritus tripliciter. Primo
ut dicatur pauperes spiritu i. spirituali voluntate per devotionem gratie. Secundo sunt pauperes spiritu
i. sua opinione vel reputatione secundum quod dicit Glossa interlinearis pauper spiritu humilis est corde.
Tertio sunt pauperes spiritu et non inflati de se non confidentes sed timorosi. Sicut vulgariter pauper
corde dicitur timidus. et isti quia de se nichil presumunt ideo se totos deo committunt. Primi pauperes
sunt habiles ad cognoscendum. Unde dicit Augustinus super psalmos [...] philosophie [...] nobilis est [...]
inopia propter quod legitur de multis philosophis quod divitias abiecerunt ut liberius vacarent specula-
tioni ut dicitur de Socrate et Diogene et aliis pluribus. Secundi pauperes sunt stabiles ad
faciendum bonum. Unde dicit Cris. super Mat. quia sicut paupertas i. humilitas est quoddam stabile funda-
mentum quod subiecta cum stabilitate alia superedificantur. Et ideo dicitur ps. [...] et factus
est dominus fortitudo pauperi ne scilicet in operando deficiat. Tertii pauperes sunt faciles ad re-
sistendum malo. tales enim pauperes spiritu semper adiutorium dei sunt mendicantes. Unde dicit
Cris. Unde in greco dicitur beati mendici. Et ideo divino adiutorio suffulti faciliter re-
sistunt. propter quod de tali paupere dicit dominus ysa lxvi° Ad quem respiciam nisi ad pau-
perculum et trementem sermones meos. Hec autem tria temporalibus pauperibus sunt contra triplex
malum predictum ut de se ipso patet. propter quod bene dictum est hanc primam beatitudinem per istam
ultimam petitionem introduci. Sciendum autem est quod secundum Crisostomum hec beatitudo scilicet pau-
pertas ponitur prima, patientia autem ultima, quia ipsa procedit a minus dignioribus ad magis
digniora. Sed quia hee septem petitiones istius sermonis procedunt a minus perfecto-
ribus ad magis perfectos. Ideo in recapitulatione hic petitio una et beatitudo una ordo oppositus
observatur. Octava autem beatitudo que est pati persecutiones propter iustitiam hic nulli petitioni
singulari coaptatur quia ipsa super singulas replicatur. Unde dicit Aug. et Glo. Ipsa
redit ad caput quod intelligitur dupliciter. Uno modo quia ipsa replicatur super omnes precedentes. Ut
beati pauperes spiritu si persecutionem patiuntur propter iustitiam et sic de aliis. Et secundum hoc non est
specialis beatitudo ~~decimata~~ distincta ab aliis sed est precedentium illuminatio et probatio. Alio modo
est usus istius beatitudinis amplectitur usum omnium aliarum quia quilibet in qualibet passio-
ne quedam quod sic declarari potest. patitur aliquis aut a se aut ab alio. Si a se aut
voluntate subtrahendo que sibi placent aut infligendo que displicent hic sit per beatitudinem
Si autem ab alio patitur aut intra aut extra. Si intra tunc vel infirmitas mitigatur est miti-
tas ut non reddat malum pro malo [...] sustinentes [...] que magis sapien-
tes probat et purgat. Si ~~extra~~ intra tunc quantum ad insurgentem est vita pacis et secundum [...]
[...] concordet totum quantum ad sustinentem mundicia cordis ut voluntas non infirmi-
tas. Et sic patet quomodo illa beatitudo dirigitur per omnes alias. propter quod redire ad caput dicitur.
propter quod etiam quere in primo [...] prima quod est regnum celorum et hic primum in
omnibus aliis premiis intelligitur. De fructibus autem introducitur per hanc ultimam petitionem
patientia. Unus est enim tolerare mala proximi inferre equanimiter ab eis non liberari.
Ad evidentiam premissorum quia non numquam aliqui virtutes dona et beatitudines et fructus
in idem coincidunt. propter quod utile est hic distinctionem ponere earum. Sciendum ergo quod quidam

De donis introducitur timor

speculatione

recitat

et sic hic est [...] sufficit beatitudinum

que displicent [...] mansuetudo [...] impedimenta [...] paupertate aut [...] adiutoria [...] veniendo [...]

nam

sunt que sequntur et se habent ad animam perficiendam videlicet triplex virtus donum beatitudo fructus
virtus est enim habitus perficiens essentiam anime purgando egritudinem culpe et ad quandam
esse supernale animam elevando gratia vero et donum perficiunt potencias purgando eas defectum
et ipsas habilitando ad operandum sunt sit naturalis sive sit deus infusa Donum autem purgat
gat difficultatem in operando faciens prompte et faciliter hominem operari ad mandatum et instinctum
instinctum spiritus sancti Beatitudo est operatio doni Et sic eciam philosophus dicit quarto Ethicorum
videlicet felicitas est operatio perfecte virtutis. perfecta virtus appellatur donum fructus autem est
delitiosa delectatio consurgens ex predicta operatione Ex quibus patet quod beatitudo et fructus
non dicunt habitus alios quam virtutibus et donis sed sunt eorum actus qui quandam
tus reponunt hominem in quodam perfectionis statu et hic est quod beatitudines et status fructus
appellantur Dicitur enim beatitudo status et perfectio tamen purgati animi ¶Alia autem quarta predicta
sunt purgatoria anime ut visum est Et si aliquis ille status vocatur virtus hoc est improprie
Dicitur autem ille status beatitudo vel quia immediate est ad beatitudinem vel quia animam iam
purgatam facit statim evolare ad eternam beatitudinem vel quia dat securitatem eterne
beatitudinis Et de hac materia plenius habetur in tractatu de anima capitulo 2o consistit
eorum singula sit in idem nomine convenientia differat habetur ibidem Sed hic possunt esse
quinque dubitationes prima utrum deus semper liberet nos a malo Secunda utrum deus quinque civitates liberet peccatores
quam iustos 3 utrum sit oratio quod deus liberet homines a mala morte 4 utrum sit oratio quod deus
liberet nos a persecutionibus tyrannorum quinta utrum frequentius hanc orationem vidue quam alie persone
debeant dicere Ad primam est dicendum quod deus quatuor modis nos liberat a malo primo propter malorum pro-
hibitionem 2o propter eorum consolationem 3o propter eorum terminationem 4to propter eorum in bonorum conversationem
prohibet enim deus quandoque ne mala superveniant nobis quibus essemus digni propter nostra peccata et dicto
quandoque quia novit deus optime fortitudinem et debilitatem corporum fidelium Unde sicut bonus
medicus dat fortes et valentes medicinas suis infirmis quos scit esse fortes et robustos et
eos quos novit esse debiles lenitivas preparat sic deus medicus animarum quos scit esse for-
tes et probos in eius amore fortiores aliis tribulationes immittit Unde dicebat apostolus 2 ad Corinthios
1o Nolumus vos ignorare fratres de tribulatione nostra quoniam supra modum gravati sumus ut tederet
nos vivere Illos autem quos novit debiles et fragiles omnino prohibet ut mala non superve-
niant In quorum dicitur Iob 5o de sex tribulationibus liberavit te et septima in statu non tan-
get te malum vel saltem prohibet ne tot superveniant quot portare non posset Et fidelis et pius
est deus ut dicebat apostolus qui non permittit nos tribulari super illud quod possumus sed semper ut
aliquis pulsatur ipsius ut illius angustie facit proventum et victoriam Secundo nos liberat a malo
per eorum consolationem quia numquam deus sic permittit nos tribulari malis et affligi quin consolationes
semper immittat et sicut nobis scit expedire ut ipsi in dolore insistamus sic facit ut nostra tribulatio
insistatur cum gaudio aliquo quibus fit quod sepius mixte conficit cum dulcedine potus vite propter a-
maritudinem sic semper cum amaritudine recipit aliquam dulcedinem divinam In quorum persona dice-
bat propheta Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tue letificaverunt animam meam Tertio nos deus a malo liberat per eorum
terminationem Dicit enim Augustinus super illo verbo Iob memini enim sicut dies mei quod omnes dies nostri sunt unus
motus et unus cursus qui antequam inciperat nichil erat et postquam terminatur nichil erit sed
diu durat est instans momentaneum quia de toto tempore meo et de omnibus dictis non habemus nisi
nunc et unum momentum ac per hoc totum malum nostrum et tota tribulatio nostra non potest durare
nisi per unum nunc et per unum instans momentaneum quod satis expressit apostolus 2 ad
Corinthios iiijo Cum ait Illud enim quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis operatur
Quarto deus liberat nos a malo per eorum in bonum conversionem Omnia enim mala pene et culpe
que permittit suis fidelibus evenire convertit ea in bonum et ex illis malis elicit eorum bona
quia ex malis culpe in quam quandoque deus permittit suos fideles cadere elicit eorum humiliationem
magis enim secundum Augustinum placet deo in malis factis mens humiliata quam in bonis superba e-
latio In malis autem pene elicit eorum paciencie probationem et etiam in suppliciis evasionem et ita semper
deus hanc petitionem exaudit quia semper liberat nos a malo istis quatuor supradictis modis Ad secundam
est dicendum quod hanc dubitationem movet Augustinus in epistola ad Probam quod propter exauditum apparet
deum vel in optinendo bona que desiderat vel in dimittendo vel in evadendo mala
que patitur non potest cognosci nisi a peccatoribus Itaque petivit apostolus liberari a tribulatione
carnis et in eorum quiescentem exauditus petivit diabolus malum inferre sancto viro Iob et ex-
auditus est petivit vir sanctus ab illa penis liberari et nequaquam est exauditus petiverunt
demones intrare in porcos et admisse sunt eorum petitiones et sic multi petiverunt et petunt

a malis vite presentis eruit et liberat et nunc concludunt. Et ista tamen assignat Augustinus in
epistola eadem dicens Cum nos nescimus utrum tribulationes et mala presentis vite debeant nobis prodesse vel
nocere. ex dicto apostoli quid oremus vel quid petamus sicut oportet nescimus tamen quia sunt semper
mala que sensum nostrum infirmitatis nostre humana fragilitate spiritus ut a nobis auferat orare
debemus dicendo libera nos a malo. Hanc tamen devotionem ut dicit Augustinus debemus servare
domino nostro ihesu christo vitia a nobis non abstulerit non ideo ab eo negligi existimemus
sed potius piam patientiam malorum que patimur ampliora bona speremus consequi et ma-
iora supplicia speremus evadere. Unde 2 Machabeorum 7o scribitur Postquam sunt narrate tribu-
lationes et persecutiones quas passi fuerant illi sancti Machabei ab illo iniquo Anthiocho
rege omnes qui hunc librum lecturi sunt ut non exhorrescant nos propter diversos casus sed
reputent illa que acciderunt non ad interitum sed ad correctionem esse generis nostri. Et tamen
sinit quia multo tempore peccatoribus ex sententia malitia vel sima prava agere sed statim ultiones
exhibere magni sunt beneficii indicium. Ex quo deo manifeste concluditur quod persecutiones mundi
statim post perpetrationem peccatorum christi fidelibus evenire est expressum predestinationis signum
si in eis patientiam servat et illa peccata recognoscat penitentiam agendo et cetera. Ad ter-
tiam est dicendum quod Augustinus in libro de [struck] christiana quilibet istam sententiam utrum hoc magis
diligat mortem quam vitam et probat quod homo magis diligat mortem quam vitam per-
ipsum dicendum quoniam homo quod aliquis homo orat deus det mihi bonam mortem deus liberet me
a mala morte. Et est probatio talis tu vis filium tuum bonum et meliorem alio quia di-
ligis eum plus illo et amicum tuum vis esse bonum quia diligis eum et dominum tuum vis esse
bonum quia diligis eum sic ergo rogas et oras quod deus det tibi bonam mortem
et vis mortem tuam esse bonam et non malam ergo istam mortem diligis et quia non oras
quod deus det tibi bonam vitam et liberet te a mala ergo plus diligis mortem quam
vitam quia eum non diligis alium filium vel amicum sicut tuum ideo non vis ergo bonum
sicut eum magis ergo secundum Augustinum debemus orare quod deus liberet nos a mala vita quam
a mala morte quia mors non potest esse mala cum vita bona precessit sed si vis liberari
a mala morte ... infallibiliter eris liberatus a mala
vita bene vivas et si liberatus fueris a mala vita ... qui sancte et iuste
morte. Sed tunc Augustinus arguit contra se dicens ... quidam gladio mortui
vixerunt et male mortui sunt aliqui naufragio perierunt non igitur omnes qui bene vivunt
sunt a latronibus interfecti sunt a bestiis devorati sunt ... orat ut a mala morte
bene moriuntur. Secundo quod ecclesia quia errare non potest hec orat ... videtur mors
liberet nos deus non autem quod a mala vita ... Augustinus dicit quod si tibi ... vel laniati eum omnes
mala naufragio perire gladio perimi a bestiis devorari ... celebramus hic male
istas mortes martires subierunt quorum natalitia ... et mala ante ...
mortui sunt est ergo distinguendum quod est mala mors corporis ... sicut eius ...
de mala morte corporis scriptum est preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius quia alii gladio oc-
cisi carnales homines sunt mortui mala morte ... in conspectu domini mors corpo-
ris sunt alii igne combusti alii a bestiis comesti est tamen in conspectu domini mors ...
preciosa. De mala vero morte autem scriptum est Mortuus est dives et sepultus in
inferno ... non gladio interemptus ... et sepulta
tamen sed in sepulcro marmoreo posita anima tamen eius fuit mortua et sepulta
in inferno ad eternam penam debemus ergo orare secundum Augustinum quod deus liberet nos a mala
morte anime ut non preveniamur aliquo peccato in quo anima de corpore exeat et talis mors
anime mala esse non potest si vita bona precessit sed a mala morte corporis ...
nos orare debemus quod deus nos liberet quod secundum Augustinum in epistola ad victorianum presbiterum
... attendit deus quali morte febre vel gladio anima de corpore exeat sed qualis
... maiorem penam quam ...
... Gregorius
in dialogo de quodam viro sancto nomine Santulo qui tempore longobardorum ...

Disciplina ... libro ...

habitaret quedam christiana que ipsum in captiuitate tenebat et occidere deliberabant custo-
dientem pericit et nocte liberum abire permisit quam cum mane venisset et aliud non inuenis-
sent dixerunt quod morte qua vellet eligere pro alio eligeret tunc fide inssor re-
mansera quibus rudit mortem nullam eligo nisi illam quam deus me mori
permisit finaliter deliberatum est quod capite truncaretur quam cum carnifices sentiret super se
et brachium in altum eleuasset ut caput eius abscideret hec sola verba auditu est dixis-
se dicens Jhesus tene illam spatam scilicet quam manum tenebat et statim brachium
eius in aere fixum est sic ut eum mouere non posset ad quod miraculum stupefacti
omnes ipsum cum omnibus captiuis christianis ad propria remiserunt Ad tercium est dicendum
quod victorinus presbiter istam questionem facit augustino eo quod cum prouincia eius multis tribula-
tionibus et persecutionibus esset tyrannorum et barbarorum oppressa scripsit beato augustino
ut super predictis persecutionibus quid faciendum esset aliquid scribere sicut me[?] que[?]
quod multi dicebant quod antequam doctrina ewangelica predicaretur gentes humanum non
tata patiebantur quia postquam modo passum est et data in pietate multo a barbaris
et tyrannis patiuntur nisi et fideles viri inter barbarorum et tyrannorum essent
gladio interempti hec ipse scribere non potuit nec videre et quod peius erat puelle
et virgines erant a barbaris capte et violate Ad que omnia rudit augustinus in quadam
epistola dicens litere tue grandi dolore impleuerunt cor meum predictis in tribulationibus
et persecutionibus quas patimur a barbaris et tyrannis non debent perplexi libri
sit gemitus et peccatus ploratus et sic omnia potius plangenda quam miranda quia ut sit
quasi totus mundus tot et tantis affligitur malis ut pene pars nulla terrarum nisi non
talia que hic scripsisti committat et plangat Nam italia tota gladio est suppressa
De hyspania vero omnia que scribis iam tempus est aperte intuitiae In solitudine
ergo egypti ubi multa monasteria in parte separata a strepitu omni conuenerant subi-
to omnes fratres a barbaris interfecti sunt Sed certe in Africa nostra imponendum quod barbari
nondum attigerunt Donatiste nobis peiora inferunt quam barbari quia in oculos
clericorum nostrorum acetum cum sale mittunt et membra eorum horrendis vulneribus
sauciant plurimos etiam christianos rebaptisari compellunt Nam pridie in vno loco per
terrores ipsorum 28 animae rebaptisate sunt super autem predictis tribulationibus semper grandis
est et clamandum ad deum ut non secundum peccata nostra faciat nobis sed secundum suam magnam
salutem faciat nos Illis autem qui dicunt gentes humanum plura mala pati quam ante
predicationem ewangelicam respondendum est ewangelium sufficienter docuit quia qui fecit voluntatem domini sui
et non facit plagis vapulabit multis Quomodo ergo miramur si modo christiani plene sci-
entes voluntatem domini et non facientes diuinis plagis affliguntur attendunt quia celeritate
ewangelium predicatur sed non attendunt quia presentiam contempnunt Quod autem dicis te
non passe portare et videre iustos et sanctos viros a barbaris esse interceptos simi-
liter et videas iudeos quantumcumque mala odiamus et quantumcumque obedientiam deo
nostro exhybeamus meliores esse non possumus illis tribus viris qui in camino ignis bar-
beri proiecti sunt qui tamen tanctos dicebat Omnia domine iudicia tua iusta sunt et non
fecisti nobis secundum peccata nostra sed secundum misericordiam tuam Et si dicas illos pueros de a bar-
baris interemptos sic morte debuisse euadere sicut illi tres Respondeo quod sic consuluit
deus illis regibus ut per illa miracula discerent vnum deum colere et sic fide ad fidem
vnius dei veri peruenire sed non consuluit ille impio anthiocho qui sanctos illos ma-
chabeos septem fratres interfecit iusto suo iudicio Sed de puellis illis virginibus
conquestus es dolenter Respondeo tibi quod si nulla consensionis turpitudine maculantur
omnis illa violentia non imputabitur eis pro corruptione turpitudinis sed pro
passionis volunptate Et concludit augustinus quod hec mala mundi sunt plangenda et ad deum
sic debemus reuertere Ad quintam est dicendum quod augustinus ad probandum in epistola declarat hanc dubi-
tacionem per hunc modum Dicit enim quod quemadmodum ad omnia membra ecclesie et ad omnes
qui in eum credunt et ipso corpore sanantur per orationem sicut dominus donauit spatium in

orandi. Deligenter tamen nimis invenitur iuncta quia due fuerunt Anne honorabiles no-
minate. Una coniugata que Samuelem peperit et sua oratione a domino impetravit ac receptum
deo reddidit. Sed quomodo eius oratio ad orationem dominicam pertineat non facile reperitur. Petivit enim fi-
lium hec dicens: Si dederis ancille tue sexum virilem dabo eum domino omnibus diebus vite eius.
Nisi forte dicatur quod continetur in hac petitione: Sed libera nos a malo. Eo quod non parvum malum
videtur esse nuptam et fructu carere nuptiarum. Unde sola excusset impetrat procreandorum causa
filiorum. Alia Anna fuit vidua que septem annis cum viro adhuc esse puella cognovit de-
qua scriptum est Luce ii: Et non discedebat de templo die atque nocte orationibus serviens domino. Ve-
rum dubium est eius orationem ad illam partem pertinere dominice orationis que dicit: Adveniat regnum tuum quia
nimirum Christo regnum sibi meruit advenisse quia ipsum regem omnium sanctorum presentando principle-
agnovit. Ipse etiam salvator Luce xviii dicit discipulis: Oportet semper orare. Et in-
inducit de vidua quod multo tempore iudicem iniquum interpellavit ut vindicaret eam de in-
imico suo cuius importunitate molestatus ait: Et si nec deum timeo nec hominem revereor ta-
men quia molesta est michi vidua vindicabo eam. Inducit autem Augustinus super Ex xxv Apostoli ... ad Thimo-
theum quod ait: Que vere vidua est et desolata speravit in deum et instat orationibus die ac nocte. no
In quo Apostolus innuit quod vidua debet illam dominicam orationem dicere pre aliis ideo quia ex quo
desolata est viro ac aliis consolationibus istius seculi sibi consolatores deficiunt, debet totam
consolationem a domino postulare. Idem dicit Apostolus ut ait Augustinus quia mulier nupta curat
placere viro et mundo et divisa est. Vidua vero magis est in se unita ac per hoc
magis deo placere potest. Unde ex determinatione Augustini in tota Epistola et propter scripture
magis deo placere patet ... et propter spiritualia et inmediate separatis ad viduam magis
locutorum et propter status conditionem et propter hanc dominicam orationem etc. Ex ... Amen
quid ad alia membra dicet patet.

Amen. Amen hec est conclusio totius orationis premisse in qua ut dicebat in principio
optatur impletio omnium predictorum. Hec autem dictio Amen secundum Augustinum neque greca
neque latina est sed Ebrayca, et ponitur quasi nominalis ut Apocalypsis in hec dicit Amen, sic
id est veritas, quasi veritatem valet. Ut utimur in prologo dicitur fiat fiat id est amen, ecce ponitur quasi
adverbialis ut in Evangelio Amen amen dico vobis id est vere vere dico vobis et hic est modo sumitur
Unde dicit Jeronimus super Apocalypsim Amen quod in fine constat scriptum signaculum est dominice orationis
quod Aquila interpretatus est fideliter et nos vere possumus dicere. Hec autem dictio Amen posita
in fine orationis triplicem efficaciam et virtutem concludit. Nam concludit orationem et colligit
intentionem impetrat exauditionem. Concludit quidem orationem quia secundum Jeronimum est
signaculum orationis. Unde sicut per sigillum clauditur scriptura sic per amen concluditur oratio.
Recolligit etiam intentionem. Nam qui dicit Amen intentio firmatur fertur super omnia precedentia et si
aliquid ex fragilitate per distractionem mentis in oratione abstraxit actualem intentionem preteritum
est ad idem intento redit dicendo Amen in persona nihilominus exauditionem Esse enim non
est ad idem intento redit dicendo Amen in persona nichilominus exauditionem. Esse enim non
ta exauditionis dominicum. Unde dicit Rabanus per hoc quod dicat dominus amen signat indubi-
tare illis a domino conferri omnia que recte postulat quia conditionis addite servare pactum non ne-
gligunt. Que quidem conditio est: dimitte debitoribus nostris et in hoc verbo exposito hic fol-
sime orationis. De perfectione et sufficientia huius orationis dicit Augustinus ad Probam: Si per
omnia precationum sanctarum verba discurras nichil invenies quod in hac oratione non contineatur.
Si inquirimus aut alia verba dicamus que affectus orantis facit nichil addamus qui ad
in oratione dominica positum est si recte et congruenter oramus. Qui enim dicit Clarifica te
in omnibus gentibus sicut clarificatus es in nobis nichil aliud dicit quam sanctificetur nomen
tuum. Qui dicit Ostende faciem tuam et salvi erimus quid aliud dicit quam adveniat
regnum tuum. Qui dicit Gressus meos dirige secundum eloquium tuum quid aliud
dicit quam fiat voluntas tua. Qui dicit Paupertatem et divicias ne dederis michi
quid aliud dicit quam panem nostrum cottidianum da nobis hodie. Qui dicit Memento
domine David et omnis mansuetudinis eius et Si reddidi retribuentibus michi mala quid
aliud quam et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Qui dicit
Aufer a me concupiscentias quid aliud quam Ne nos inducas in temptationem. Qui dicit

+ Cum dicis Amen id est fiat omnia predicta. Quo verbo desiderium orantis exprimitur quia est verbum optativum respectu bonorum precedentium et optativum
impletionis omnium petitorum. Hoc verbum Amen a Johanne quia angelicum est sicut et alia nulla lingua presumpsit transferre. Hoc
ac verbum est hebreum et nec grecus interpres ausus est interpretari nec latinus propter reverentiam salvatoris quia ad confirmandam veritatem
sepe eo usus est. Sic mansit et non est interpretatum ut honorem haberet velamento secreti non ut negatum esset sed ut ne vile-
sceret nudatum. O domine parum est quod ego dixero Amen id est fiat optando tu dicas Amen id est fiat imperando. O magnificum
et efficacissimum verbum fiat. Hoc enim verbo tu pater summe in principio in verbo tuo tecum omnia creasti. Dixisti namque fiat et facta sunt.
Hoc est verbo nos reparasti perditos dicente illa sanctissima virgine Ecce ancilla domini fiat michi secundum verbum tuum. O salutiferum verbum fiat. O verbum
omnipotentie verbum mire efficacie. Eya mi domine Jhesu bone verbum patris veritas patris Amen patris comple tu orationem meam perfice
tu verba mea et tua pie dictata et in os meum commendata perfice ea et dic Amen. Sic fiat. Dic tu dixisti illi mulieri
Syrophenisse fiat tibi sicut vis. O dulcis amor Jhesu. O dulcis veritas. O dulce Amen. O dulce verbum fiat michi secundum
verbum tuum. O salutiferum verbum Amen.

Erue me ab inimicis meis deus meus quid aliud dicit quam libera nos a malo Et
subdit augustinus Et quisquis aut illud dicit quod ewangelicam precem penitus non possit carnaliter orat p'rcte
naliter orat / Hinc enim dicit in oratione dominica multiplicia dimittat mentes et gaudentes mos
auget / et hic dicit eorum comparacionem ipsius non id attendentes ut ex his inveniam percipit hominibus 2m Au
no puto enim invenire in oratione dominica quo possit hec vota captare hec augustinus
Ewangelista in oratione dominica dicit Cum christus in illa oratione magisterio suo omnem
orationem precem salutari sueris formam brevitate Et Glo super ait dicit Cum nichil
deest quod his septem peticionibus non contineat sive ad presens sive ad futuram pertineat
vitam / Unde etiam dicit Cassianus in collacionibus prius hanc orationem perfectionis ad
plenitudinem continere credens quod ipsa oratio dominica perfecit ad illam regionem ignorantie
et superans exceptam orationem que omnes transcendit humanum sensum nullo verbo
sono vocis / sed mentis infusione illius celestis lucis illustrata velud de fonte
copiosissimo illam uberius atque ineffabilem eructuat ad deum tanta pre recens
in isto brevissimo tempore puncto quanta nec eloquium facile nec percurre mentis in semet
ipsa reversa prevaleat /

Sed n' legitur mat' dis...

Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum dimittet et vobis pater vester celestis delicta vestra Si aut non dimiseritis hominibus nec pater vester dimittet vobis peccata vestra

/ In ista parte subdit
causam in dicta oratione posite racionem / quia enim condicio in quinta peticione posita
difficilis est et infirmitati humane Ideo persuadet specialiter illam / et inducit ad di-
mittendum aliis ubi ostendit primo comodum dimittentis / 2o dampnum retine-
ntis ibi Si aut non dimiseritis Dicit ergo sic Si enim dimiseritis / rancorem non reti-
nendo / nec appetendo vindictam hominibus peccata eorum in vos commissa / dimittet
et vobis pater vester celestis delicta vestra / que commisistis / Crisostomus quare non dicit
vos homines si dimiseritis hominibus etc / videtur glo melius / hominibus dicit quia in hoc quod
peccat homines sunt Gen 6o Non permanebit spiritus meus in homine quia caro est
qui aut dimittit iniquitatem hic dii sunt qui dii / Unde Crisostomus Nichil enim ita deo
assimulat sicut in iusta facientibus ignoscere / Nota patris celestis meminit propter
duo primo ut ostendet nos debere celestibus conformari ubi nulla est inter fratres per-
bato vel patris celestis meminit / ut provocaret auditores dimittere / quia pater
illos qui veniam non negat · in celis vult remunerare / et in presenti peccata eorum co-
donare Unde dominus defacili dimisit peccatum david ecce ita vestra commissa
2 Re 12 / quia david defacili dimisit Semei maledicenti sibi 2 Re 19 Et
ad peticionem abigail iniurias passus a Nabal primo Re 27 Sequitur Si aut non
dimiseritis hominibus / veniam petentibus / nec pater vester dimittet vobis peccata vestra / si pe-
tieritis Unde Jacobus 2o Judicium sine misericordia fiet ei qui non facit misericordiam / et dicit
peccata vestra quia peccatum est solius hominis / In malum enim per se homo pronus / non in bonum
Nota videtur quod argumentum domini non procedat quia ipse arguit a destructione antecedentis ypo-
condicionalis ad destructionem consequentis et iste arguendi modus non valet Racio non sequitur / si sor est sor
mo sed sor non est igitur sor non mo Unde quod arguitur a destructione antecedentis ad destructionem
consequentis videlicet in convertibilibus patet ergo quod sunt convertibilia dimittere proximis peccatoribus et di-
mitti a deo / Ecce lex o homo tibi a deo posita est Si enim dimiseris di-
mittetur tibi Unde Ewangelium / Excusacio enim tibi nulla est in die judicii
cum secundum tuam sentenciam iudiceris et quod feceris hoc ipse pacieris Unde et Crisostomus
Post impleta totius orationis formula nullius prorsus mandati meminit nisi
istius certe quo ad david nos veniam quantum At quippe Si enim dimiseritis
hominibus peccata eorum / dimittet et vobis pater vester celestis peccata vestra Ista quia a

nobis tota hec res fuit exordium futurumque de nobis in nostra est potestate iudicium ne cum vel irrationabilis quispiam aut in magno aliquo aut in exiguo delicto de iudicio dei conqueri possit ipsum reum dominus illius fecit sibi esse sententie. Quemadmodum inquit tu ipse iudicasti ita et tibi ego iudicabo. Si enim dimiseris conservo tuo a me quoque eandem gratiam consequeris. Et hec nequaquam istud equale est. Ante enim remittis tu ipse quoque remissione indigeas. Deus vero nullius umquam indigeat ignoscit. Tu conservo remittis deus servo. Et tu quidem mille peccatorum reus deus vero ab omni peccato extraneus. Et in sic quoque habundantiam proprie miserationis ostendit. Quo non igitur digni supplicio sumus cum tali nobis a deo potestate donata ipsam salutis nostre efficimur proditores. Quemadmodum vero in aliis causis ut audiamur rogamus. Cum nobis ea ipsa quorum domini sumus non impedimus. Nichil est quod sic deo similes nos efficiat ut malignis atque ledentibus esse placabilem. Ipsa et singula queque verba nos commonent sicut eos docet dicendo pater noster. Et plurali quoque numero nos uti docet ut proximis peccata placati nec vestigium quidem in nobis iracundie reliquamus. Et si unus deus salute nostra velles peccata dimictare tunc optime discernimus quantorum rei essemus malorum. Quis igitur nostrum in moratione non habuit desidiam, quis non superbie est inflatus tumore, quis non inanis glorie aura elatus ventilatus, quis non de fratre suo detraxit, quis non concupiscentiam admisit malignam vel impudicis oculis aspexit, quis non inimici sui passione animi recordatus est, quis enim non emulus fuit aut iratus est prospicit aut delectatus adversis. Tamen in tot et talium peccatorum compendiosam nobis et facilem deus viam liberationis dedit tamquam sit laboris aliena. Quis enim laborat fratri indulgere menti. Labor quod in remittendo nullus in retinendo vero inimicitiam maximus. Siquidem iracundiam liberari magnam menti reddit quietem et valde hoc est facile volenti. Sufficit velle tantum et omnia continuo deleta sunt peccata. Hec Crisostomus. Igitur ut ait Augustinus: Amplectanda est homini tam benigna conditio ut dimittendo delicta aliena diluat sua. Ideo secundum eundem multa sunt elemosinarum genera quibus cum facimus adiuvamur ut dimittantur nobis peccata nostra sed ea nichil maius est quam cum ex corde dimittimus quod in nobis quisque peccavit. Nec simus ergo pigri ad dimittendum aliis. Christus enim ut ait Crisostomus remisit proximo se prius quam illi a reatibus liberavit. Unde et Gregorius: Si cogitaverimus quam non ei quod restaurant nobis sed nobismetipsis largimur cito dimittendo veniam iter. Ad dimittendum autem aliis necesse est frenare iram que frequenter nos stimulat ad vindictam. Unde Augustinus: Fratres mei exercete vos quantum potestis ad exhibendam mansuetudinem et erga inimicos vestros frenate iram que vos stimulat ad vindictam. Si vindicare te vis de inimico tuo ad ipsam iram te converte quia ipsa est inimica tua que occidit animam tuam. Oraturus es deum ventura est hora ut dicas pater noster qui es in celis. Venturus es ad illum versum dimitte nobis debita nostra quod sequitur sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Ubi illa inimica stat contra te serpit serpit viam orationis tue inimicum erigit et non est quod tusseas. Non sentias quod inimicum tuum in isto sentias. Melior est qui vincit iram quam qui vincit seu capit civitatem. Non potes illam interimere potes istam reprimere. Si fortis es iram vince et civitatem. Hec Augustinus.

ueniam

Cum autem ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tristes. Exterminant enim facies suas ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Tu autem cum ieiunas unge caput tuum et faciem tuam lava ne videaris hominibus ieiunans sed patri tuo qui est in abscondito et pater tuus qui in

placet nec displicet ut est ieiunium egritudinis quo eger ieiunat, vel quia manducare non
potest vel ut sanitatem acquirat. Et ut est ieiunium indigencie quo pauper ieiunat quia non habet quod
manducet. Tercium est ieiunium cupiditatis quo cupidus ieiunat ut quod
congreget. Ecclesiastici: Non saciabitur pane indigens et in tristicia erit super mensam suam.
Aliud gulositatis quo gulosus abstinet a cibo qui ut plus possit comedere de
delicatis. Aliud ypocrisis qui propter gloriam vanam abstinet in aperto et sepe multum
comedunt in occulto. De hiis ieiuniis dicitur Zach. 7: Numquid ieiunium ieiunastis michi. Ut ... 2 [illegible]
Aliud est sacramentale quod iniungitur a curato pro penitencia. Aliud devo-
cionis vel exultacionis quod fit pro desiderio vite eterne. Aliud meroris de abs-
encia sponsi. Math. 9: Venient dies cum auferetur ab eis sponsus et tunc ieiunabunt.
Aliud cautele. Hoc ieiunio ieiunavit beata Judith de qua dicitur Judith 8 quod erat
sibi super lumbos suos cilicium et ieiunabat omnibus diebus vite sue. Aliud suppli-
cacionis venie de quo Johelis 2: Canite tuba in Syon, sanctificate ieiunium et cetera.
Et sequitur infra: Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes et dicent: Parce, domine, parce populo tuo.
Illa ieiunia sunt meritoria et deo accepta quia ad laudem dei et salutem animarum ordi-
nantur. Sed ex quo dominus per prophetam Johelem dicit: sanctificate ieiunium, queritur quo ie-
iunium sanctificetur. Respondetur secundum Hugonem de Sancto Victore, quod quinque sunt que sanctificant ieiunium,
scilicet confessio, elemosina, obediencia mandatorum, concordia fratrum, silencium oris et
manuum. De hiis dicitur Ysaie 58: Hoc est ieiunium quod elegi: dissolve colligaciones
impietatis, id est peccatorum in corde colligatarum per confessionem; frange esurienti panem
tuum, ecce elemosina, dicit omnibus ieiunantibus de eo quod sibi subtrahit pauperibus pro-
videre. De 3o dicitur: Ecce in die ieiunii vestri invenitur voluntas vestra, quasi dicit:
mandatis meis non obeditis, et ideo tale ieiunium non elegit, sed per oppositum
ieiunium ... obediencia mandatorum dei requiritur. De 4to: Ecce ad lites et contenciones ieiunatis
et pugno percutitis impie. Tale ieiunium deo non placet, sed hoc quod concordia
fratrum decoratur. De quinto dicitur ibidem: Si desieris digitum extendere, id est
cessaveris prava operari, et hoc est silencium manuum, et loqui quod non prodest, id est
si linguam prohibueris a vaniloquiis et detraccionibus et similibus, et hoc
est silencium oris, tale ieiunium sic sanctificatum fructuosum est et salubre,
patet, quia placat deum iratum. Exemplum hic Jone de Ninivitis, de quibus
legitur quod audita predicacione Jone dicentis: Adhuc quadraginta dies et sub-
vertetur Ninive, predicaverunt ieiunium et vestiti sunt saccis. Et sequitur: Vidit deus
opera eorum et misertus est super malicia quam locutus est ut faceret et non fecit.
Secundo intellectum aperit. Daniel primo ubi legitur de pueris qui contempserunt cibos re-
gios quibus ideo deus contulit sciencias et disciplinam. 3o preparat viam gracie. Unde
Luce primo dicitur de Johanne: Vinum et siceram non bibet. Et subditur: et replebitur
spiritu sancto. Et ideo vigilias sanctorum ieiunamus ut in eis animas preparemus ad susci-
piendam graciam velut solempnitatibus eorum et secundum magistrum ecclesia credit spiritum sanctum super
apostolos ieiunantes advenisse. Quarto dyabolum debilitat qui pascitur in voluptatibus.
Ait Xc: Hoc genus non eicitur nisi in oracione et ieiunio. Secundo in quadragesima dyabolus
est obsidemus et ipsum fame a nobis expellimus. Vulgariter enim dicitur: Fa-
mes expellit lupum de silva, et similiter ieiunium dyabolum de corde hominis in quo
voluptatum delituerit incrassatus. Ubi dyabolus timens de futura obsidione
tribus diebus ante quadragesimam castrum suum scilicet cor gulosi studiose munit replens
illud et ingurgitans multitudine ferculorum, ne in quadragesima cito compellatur exire.
Non enim potest quiescere in sanctis qui aridis ... inanibus. Unde dicitur Luce 11: Et dyabolus
expulsus ambulat per loca arida querens requiem et non invenit.
Et tunc dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Sic dyabolus si ab aliquibus
expellitur in quadragesima revertitur post pascha quia sobrietate ieiunii postposita, homines

mortis qntissz pmere. Efficatissima aut medicina que in sacra scriptura reperitur contra
morbum aie est abstinentia et ieiunium contra rate curatur. Hec sunt radicatis spiritualis
egritudinis et vicio gule per quam a gaudiis paradisi in primis parentibus sumus ex
clusi. Ideo sancta mater ecclesia ad curandas animarum nostrarum infirmitates tempus qua
dragesimalis ieiunii instituit et salubriter ordinavit tamquam spiritualium egritudinum
efficax medicamentum. Sed contingit aliquando quod hec sunt vinctes scolasticali huic medi
cato i sacro ieiunio aliud admisceret corruptiua que eius virtute destruit et annul
lant et hec est vana gloria vel appetitus laudis humane et ideo saluator noster
salutis amator in presenti textu scele docet ne penitentes qui pro sanitate spirituali
acquirenda laborat precipue in hoc sacro tempore ut vanam gloriam fugiat et
fauorem humanum aspernetur et omnia que ieiunium meritorium possent impedire remo
ueat dicens Cum ieiunatis etc. Ubi sciendum quod quodlibet opus bonum in genere ut est
ieiunium vel datio elemosine potest fieri bene et meritorie et etiam male et demeritorie. Me
ritorie fit quando ordinatur ad debitum finem scilicet ad deum unde dicit [illegible] ib. Iuste quod iustum
est exequeris. Demeritorie fit quando deficit debitus modus vel finis rectus vel intentio
meritorio vero additur quod aliquod opus sit bonum non sufficit quod sit bonum ex genere sed
etiam requiritur quod sit bonum ex circumstantiis i. quod bene fiat et recta intentione. Intentio
enim operi nomen imponit. Ut ergo in ieiunio et in quolibet alio opere bono meritum pos
simus consequi saluator docet nos malam intentionem excludere et premissa dicens Cum
ieiunatis. In quo dominus presupponit quemquam esse ieiunandum et maxime ex diuina ordinatione
que ieiunia instituit ut habetur Leuitici ib. et sanctorum primum veteris testamenti qui non
testatur imitatione qui ieiunauerunt ut Moyses Helias et plures alii quo ad
patres veteris testamenti. Et Iohannes baptista et sanctus Nicolaus et alii plurimi quo ad
patres noui testamenti et precipue ex obedientia quam tenemur vicario Christi et
ecclesie sacrosancte que ecclesia ex certis et iustis causis solempnia ieiunia instituit inter
que ieiunium quadragesimale obtinet principatum. Secundo quid quantum ad presens sufficit quare de
[illegible] ieiunium institutum est. Primo in memoriam et sine quam Christus ieiunauit [illegible]. Secundo ut
[illegible] debite per ieiunia ad festa pascalia celebranda et ad corpus Christi dignam
[illegible] debite per ieiunia ad festa pascalia celebrandum et ad corpus Christi digne
suscipiendum. 3o quia per hoc soluimus decimam totius anni de corpore nostro quia de anima decimam
soluere tenemur domino deo per orationes deuotas et per priuationes ad deum affectus. De corpore
per ieiunia per carnis afflictiones. 4to secundum beatum Augustinum quod sicut per cibum a pa
radiso per ieiunium et abstinentiam ad celum redire et ingre
di. [illegible] sumus exclusi ita per ieiunium et abstinentiam ad celum redire et ingre-
di debemus. Ideo ad hoc ieiunium ex precepto ecclesie tenentur omnes fideles exceptis hiis
qui legitimis et rationabilibus causis excusantur. Quod secundum [illegible] super 4to [illegible]
et plures sunt presertim [illegible] nondum ieiunandi ut sunt pueri et [illegible]
pregnantes que duplici indigent alimento et infirmi et peregrinantes ad limina sanctorum
et pro victu grauiter laborantes et hospitalem necessitatem. Et hiis similes. Nichilominus
tamen illi qui excusantur a ieiunio corporali non excusantur ut excusari possunt a nec ieiunio spirituali
cum teneantur spiritualiter ieiunare. Pro quo sciendum secundum Augustinum quod duplex est ieiunium scilicet
corporale et spirituale. Corporale est abstinere a cibis corporalibus ad reprimendam gule et
ad refrenationem luxurie que ex epula oritur et consurgit. Spirituale est abstinere ab iniquitatibus
et illicitis voluptatibus. Nichil enim prodest homini ieiunare et orare et cetera bona disciplinare
opera exercere nisi mens ab iniquitate reuocetur et lingua a detractione prohibeatur. Unde idem
Augustinus dicit Qui a cibis abstinet et male viuit demones imitatur quibus
esca non est corporis et nequitia semper inest. Sed quia dominus [illegible] corpus possunt plura
ieiunia hominis non [illegible] meritoria. Ideo ut impedimenta vi et meritorium ieiunium semoueret
dixit Cum ieiunatis. Pro quo notandum est ayulant est ieiunium scilicet indifferens quod ut

placet nec displicet ut est ieiunium egritudinis quo eger ieiunat, ut quia manducare non
potest vel ut sanitatem acquirat, et ut est ieiunium indigencie quo pauper ieiunat quia non
manducet. Demonstratum est aliud scilicet cupiditatis quo cupidus ieiunat quia non habet quid
congreget. Cum igitur non saciabitur pane indigebit et in tristicia erit super mensam suam.
Aliud gulositatis quo gulosus abstinet a cibo grosso ut plus possit comedere de
delicatis. Aliud ypocrisis qui propter gloriam vanam abstinet in aperto et sepe multum
comedunt in occulto. De hiis ieiuniis dicitur Zach. 7. Numquid ieiunium ieiunastis mihi et cetera. Et 2. tum quod est
exercitorium est aliud scilicet sacramentale quod iniungitur a curato pro penitencia. Aliud devo-
cionis vel exultacionis quod fit pro desiderio vite eterne. Aliud meroris de abse-
ncia sponsi Christi, quo venient dies cum auferetur ab eis sponsus et tunc ieiunabunt.
Aliud cautele, hoc ieiunio ieiunavit beata Judith de qua dicitur Judith 8o quod erat
cilicium super lumbos suos et ieiunabat omnibus diebus vite sue. Aliud suppli-
cacionis venie de quo Joelis 2o Canite tuba in Syon, sanctificate ieiunium et cetera
Illa ieiunia sunt meritoria et deo accepta quia ad laudem dei et salutem animarum ordi-
nantur. Sed ex quo dominus per prophetam Joelem dicit Sanctificate ieiunium, queritur quo ie-
iunium sanctificetur. Videtur secundum Hugonem de Sancto Victore quod quinque sunt que sanctificant ieiunium,
scilicet confessio, elemosina, obediencia mandatorum, concordia fratrum, silencium oris et
manus. De hiis dicitur Ysaie 58 Hoc est ieiunium quod elegi, dissolve colligaciones
impietatis id est peccatorum in corde colligatorum per confessionem, frange esurienti panem
tuum, ecce elemosina, dicit omni ieiunans de eo quod sibi subtrahit pauperibus pro-
videat. De 3o dicitur Ecce in die ieiunii vestri invenitur voluntas vestra, quasi dicit
ubi obediencia mandatorum deberet reperiri. De 4to ecce ad lites et contenciones ieiunatis
et percutitis pugno impie, tale ieiunium domino non placet, sed hoc quod concordia
fratrum decoratur. De quinto dicitur ibidem Si desieris digitum extendere id est
cessaveris pravia operari et hoc est silencium manus, et loqui quod non prodest id est
si linguam prohibueris a vaniloquiis et detraccionibus et similibus, et hoc
est silencium oris, tale ieiunium sic sanctificatum fructuosum est et salubre
primo, sic quia placat deum iratum. Exemplum hic Jone de Ninivitis, de quibus
legitur quod audita predicacione Jone dicentis Adhuc quadraginta dies et sub-
vertetur Ninive predicaverunt ieiunium et vestiti sunt saccis. Et sequitur vidit deus
opera eorum et misertus est super malicia quam locutus est ut faceret et non fecit.
Secundo intellectum aperit Daniel primo ubi legitur de pueris qui contempserunt cibos re-
gios quibus ideo deus contulit scienciam et disciplinam. 3o preparat viam gracie
Luce 1o dicit de Johanne Vinum et siceram non bibet. Et subditur Et replebitur
spiritu sancto, et ideo vigilias sanctorum ieiunamus ut in eis animas preparemus ad susci-
piendam graciam venture solempnitatis et sancta mater ecclesia credit spiritum sanctum super
apostolos ieiunantes advenisse. Quarto demonum debilitat qui pascitur in voluptatibus.
Unde Matthei 17 hoc genus non eicitur nisi in oracione et ieiunio. Quinto in quadragesima demonem
quasi obsidemus et ipsum fame a nobis expellimus. Vulgariter enim dicitur fa-
mes expellit lupum de silua et similiter ieiunium demonem de corde hominis in quo
multis voluptatibus delituit incrassatus. Unde demon timens ne futura obsidione
tribus diebus ante quadragesimam castrum suum scilicet cor gulosi studiose munit replens
illud et ingurgitans multitudine ferculorum ne in quadragesima cito compellatur exire.
Non enim potest quiescere in sanctis quia aridus ibi cibus invenitur. Dicitur Luce 11 Cum demon
expulsus ambulat per loca arida querens requiem et non invenit
Et tunc dicit revertar in domum meam unde exivi. Sic demon si ab aliquibus
expellitur in quadragesima revertitur post pascha quando sobrietate ieiunii postposita homines

Et sequitur infra
inter vestibulum et
altare plorabunt sacerdotes et
dicent parce domine
parce populo tuo

ieiunia

adepulas reuitur. Crito autem quod intemperantia libidinis roborat et confortat. Unde
canit ecclesia: Carnis terat superbiam potus cibique parcitas. 3^t gula cata libidine vinces
ad superna erigitur et virtutum stipendia lucratur et acquirit. Unde Gregorius in prefatione: qui
corporali ieiunio vicia comprimis, mentem elevas etc. Sexto dei visionem impetrat. Patet
de Moyse Exodi 24 qui post ieiunium quadragenale dei visionem promeruit. Septimo gratiam
conservat. Ysaie 30: dabit tibi dominus panem artum et aquam brevem, et non faciet a te volare
doctorem tuum, id est gratiam te decorantem. Octavo ad montem glorie perducit. Figura huius habetur 3°
Regum 19 de Helia qui superatis Jesabel roboratus pane et aqua abiit in fortitudine cibi
illius quadraginta diebus et 40 noctibus usque ad montem dei. Et quia ieiunium tam salutiferum
est, ideo in hac vita ieiunandum est que tota est quedam vigilia, sed post mortem
erit festum celebrandum et eternum, nec causetur quis de vigilie longitudine, si perpeditur
festivitatis diuturnitas. Et si quis propter nimiam fragilitatem nequeat omni tempore corporaliter abstinere,
saltem quolibet tempore spiritualiter ieiunet, id est a vicijs abstineat, sicut qui continuum habet bellum
omni tempore munit castrum. Hec omnia Hugo de sancto Victore. Et notandum secundum eundem quod per gulam
quorum maxime in nobis peccamus, scilicet tempore, modo, qualitate et quantitate. De tempore scribitur Ysaie 5°:
Ve qui consurgitis mane ad sectandum ebrietatem, ecce anticipatio hore seu temporis, ad
potandum usque ad vesperam, ecce multiplicatio nimia. De qualitate et quantitate scribitur Sapientie 2°: Reple-
amus nos, ecce quantitatem, vino precioso, ecce qualitas. Sed ut circa contrarias ti-
metur (?) et maxime tempore statutum est cavere excessum temporis prandium post vesperas differe-
re (?) excessum nimium semel in manducare, quod qualitate parte cibarijs uti ut corpus
macerent et quod ardorem libidinis infrigidet. Caro enim est sicut serpens, qui si per
ieiunium infrigidetur caret veneno. Contra quantitatem statutum est paucis cibarijs uti
unde canit ecclesia: utamur ergo parcius etc. Dicit enim Ambrosius: Quod illicitorum veniam
postulantem a multis licitis abstinere. Volunt autem remedium usum esse in contrarium, scilicet
in augmentum morbi, quia lautiora cibaria querunt, de quo non modicum gaudet
dyabolus quod armis que nobis dominus contulit ad protectionem nos expugnat. Sed absit
hoc a veris fidelibus sollicite salutem suam querentibus. Hinc enim doctrina Christi docet
intentionem et omnem nitidum ieiunij cassantia removere. Marie autem et ut plurimum me-
ruit et omnem mitidum ieiunij cassantia removere, macie autem et ut plurimum me-
ritatum ieiunium vento vane glorie maculatur. Ideo dominus tales docet hac male-
diciam vanam gloriam omni studio devitare dicens: Cum ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tri-
stes sicut dicit: nolite ad innuendum quod non solum prohibet ypocrisim in opere, sed etiam
in voluntate, in qua est prima radix merendi vel demerendi. 2° prohibet ieiunantes tristes
fieri, quia dicit: Cum ieiunatis, nolite fieri, et non dicit non esse, quia in ieiunio esse tristem
est necesse, sed fieri tristem est voluntatis. Naturaliter enim ieiunium facit hominem tristem. Unde
Crisostomus: non potest fieri ut sit hylaris qui ieiunat, et ideo dominus non dixit: Nolite esse
tristes, sed nolite fieri, qui enim per [illegible] aliquis fallentes tristes
apparent, illi non sunt tristes sed fiunt. Et subdit Crisostomus: Si ille qui ieiunat
et tristem se facit ypocrita est, quanto miserior est qui non ieiunat et tamen in facie
sua pallorem vel aliud signum ieiunij ostendit. Sed circa quod dominus notanter dicit
Nolite fieri sicut ypocrite tristes, videtur primo quid sit ypocrita, 2° quot sunt species
ypocrisis, 3° an ypocrisis sit peccatum mortale. Ad primum videtur Augustinus quod quilibet
qui vult videri quod non est ypocrita est. Et ideo, Augustinus, pauci sunt etiam
de quolibet statu fidelium qui non sunt ypocrite, quia paucissimi sunt qui tenent illud
quod professi sunt, scilicet sectam Christi et sponsam dyaboli et omnia opera eius. Et sic quasi omnes
sunt aliter foris apparent quam intus est. Et hec est generalis acceptio ypocrite. Sed
specialiter dicuntur ypocrite simulatores qui iusti esse non curant, sed tamen videri cupiunt,
mala perficiunt et bona profitentur, per ostentationem enim boni apparent, per
actionem vero mali existunt. Et subdit Augustinus quod talis ypocrisis non committitur nisi

vestes nigras
et posturas

dua

balde ab astutis qui desiderat vicia sub spe virtutu celare. Ve vobis ypocrite q
siles estis sepulcris dealbatis que apparet hoibus foris speciosa intus vero plena sunt
ossibus mortuorum et omni spurcicia. Ad 2m videtur quod 4or sunt spes ypocrisis. Pa
est boni silatio tunc quis silat se habere bonum quod non habet aut facere bonum quod non
facit de quo Gregorius Silata castitas est duplex iniquitas. Hii sunt siles arboribus
sodomorum de quibus legitur in Scolastica hystoria que iuxta mare mortuum
crescunt poma ferentes que poma in exteriori apparentia matura et sapida videntur
sed cum aperiuntur tunc inveniuntur plena favillis sic opera ypocritarum in morte re-
periuntur coram deo et angelis vana digna supplicio infernali. Secunda species est
boni desideratio qua ea que de suo genere bona sunt prava intencione corrumpuntur
tum ut hoibus placeant. Hii sunt qui contra preceptum domini dant filias alienigenis fili
is suis i. bonis operibus malas intenciones adiungunt Exo 23. Tales dampnan-
tur sicut falsarii monete regis eterni. Tercia species est boni dissilatio qua quis silat
se bona sua occultare appetens tamen ea hoibus esse manifesta ne appareat ypocrita ut
ut melior videatur. De hiis dicitur cap 6 quod amat orare in angulis etc. Tales
cum rogati an bonum aliquod faciant renuere solent. Deus enim tantum meliores sunt
et hoc ideo ut in aliis habeantur veneracione et eorum opera estimantur prestanciora.
Quarta species est mali palliatio qua quis bonis obumbracionibus mala sua depi-
cy git ut quantum mala sua faciet et ex hoibus illius bona appareat. De hiis dici-
tur 7o venient ad vos in vestimentis ovium intus sunt lupi rapaces. Dicitur enim in libris
de naturalibus alium quod lupi similes pastorum finguntur et oves pastores esse putant
et sic intrante metodum luporum non fugiendo et sic ad eas fraudulenter
veniunt et diripiunt. Ad 3am videtur sicut Albertus super 4to dist 16. Cum de
ypocrisi indicandum est sicut de mendatio et sicut mendacium non semper est mortale sed
quandoque est perniciosum ita et ypocrisis tunc est peccatum mortale quando est perniciosa ut
quando simulator per silatam sanctitatem aliud quodammodo ledit vel defraudat. Quo
aut ypocrite cognosci debeant declarat dominus consequenter dicens Exterminant e-
nim facies suas demoliuntur vel dissipant venustatem vultus. Exterminare proprie
est extra terminos eicere ut expulerim facere vel fugari sed hic capitur pro decornare
Unde Glosa exterminant i. extra terminos humane condicionis abducunt. Illi ergo
faciunt exterminant quadam tristicia extra modum solitum aliorum de uirant
ut religiosi perfecti appareant. Vel aliter sicut enim sunt aliqua unguenta
ad decorandum faciem quibus utuntur mulieres ad silandum pulcritudinem ita sunt
queda ungenta ad exterminandum i. decornandum perdito modo faciei et forte talibus
ungentis utebantur ypocrite ad silandum penitenciam sicut et nunc quidam mendicantes talibus
utuntur ad extorquendum pecunias per questum. Exterminant enim facies suas et bene
dicit facies quia magis apparet quam brachia vel pedes. Dicitur enim iactancia
de nimio nitore et de nimio squalore vultuum et vestium et ideo medium
fine intencionis reprehendit hic ut supra ibi Glosa. Ne plus habet virtute sed fic-
tam virtutis speciem ut appareant hoibus ieiunantes plus quam alii hoies lucentur visio
seu dispositionis pompe. Sed quo attendendum est quod anima et corpus sic unum
sunt quod deus sub ista lege coniunxit ut caro spiritui subdatur et ratio racioni in
omnibus consentiet et ideo facies a faciendo dicitur ut quicquid anima intus facit
hoc facies foris ostendit. Facies ergo est terminus voluntatis et anime in operatione naturali
ypocrite igitur quod intus de malicia gaudent et foris iusticiam silant facies suas

[illegible]

extermi(n)ant in quo deus creator vilipenditur deus noster immutat quod ca(usa) [illegible] ... manet et quod in ... deicit

et lege nalez putrit deum int(er) corp(us) et a(n)i(m)az diu(isi)t fatuum et ho(m)i(n)es decipit dum

propter corp(us) laudez se tristes fl(or)e simulant [illegible] ideo subdit(ur) ut appareat ho(m)i(n)ib(us) ieiunantes

Iungo i(d est) ut temicz autem [illegible] gl(ori)e (con)sequuntur. Tales enim s(e)c(un)d(u)m [illegible] lugdunen(sis)

de nichilo saturantur de vento impinguantur de nubibus inebriantur de sophis

ditant(ur). Et ideo seq(uitur) Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Nobis potest [illegible]

atoz in assercione dices Amen dico vobis receperunt mercedem suam temporalem i(d est) laudem

humanam quam voluit h(ab)e(re) p(ro) ieiunio sed adhuc eternam recipiet mercedem p(ro) simulatione

et fictione scilicet dampnationem eternam. Et notat dicit receperunt et non recipiunt quia illa

laus adeo brevis est quod quasi nichil sed decipit. Gregorius Non est tutum labiis hominum

committere gloriam suam quia committitur archae seu ciste cuius serra et clavis ma-

nus tua posita in ore meo non in tua sed in mea potestate est tu mea libitu

possum laudare vel tibi derogare. [illegible] ieiunii que continetur in hoc versu. Abstinet

eger egens cupidus gula gloria votum. Et s(e)c(un)d(u)m hugonem receperunt de scito bic

receperunt et non recipiunt gloriam quia gloria in qua [illegible] tam momentanea est quod vix

[illegible] aliquid deputi na cito pertransit et [illegible] tamdiu gloria de laude hominum sen-

titur sed cum perfertur auditur et mox vox prolata perit. Similiter gloria vocis [illegible]

Iob [illegible] laus ipsorum brevis et gaudium ypocrite ad instar puncti. [illegible] Augustinus

dicens in honoribus et laude [illegible] est vana vel deceptoria voluptas infructuosus

labor [illegible] anxietas [illegible] sollicitudo [illegible] timor visa sublimitas

initium sine prudentia et finis tuus pena. Ergo sequitur quod non est securum pro

favore hominum appetere [illegible] Sequitur Tu autem cum ieiunas etc.

Postquam salvator noster docuit removere maliciam ypocrisim circa ieiunium iam ostendit

quis sit debitus modus ieiunandi et dat consilium dicens Tu autem cum ieiunas. Dicit non

vos in singulari propter paucitatem ... ieiunantium supra autem dixit in plurali cum ieiunatis

propter multitudinem ... ieiunium. Notandum igitur quod ad ieiunium meritorium requiruntur aliqua hic

per ordinem expressa. Primo ut ieiunans ungat caput suum oleo non ad litteram hoc

intelligendo quia s(e)c(un)d(u)m Bedam ridiculum esset in ieiunio oleo caput ungere sed est in-

telligi metaphorice. Et primo sic s(e)c(un)d(u)m Bedam Unge caput tuum oleo i(d est) festinum

et letum te exhibe [illegible] tristicia ypocritarum et sumitur metaphora a palestinis

quorum mos erat in festivitatibus caput ungere [illegible] dicit Apostolus 2 Cor. 9 hylarem

datorem diligit deus. Secundo sic unge caput tuum oleo [illegible] mentem tuam devotam

quae tunc ungitur cum in ieiunio spiritualiter delectatur. Et 3o sic unge caput tuum oleo etc.

quod tunc ungitur cum in ieiunio spiritualiter delectatur ... triplex unctio. Primo u-

[illegible] i(d est) Christum qui est caput nostrum et hoc fit [illegible] qui caritate sua effudit super

unget Christum qui gratias agit ... secundo unget Christum

Christum. Caritas enim unctio est 1 Io 2 Unctio docebit vos de omnibus. Hec unge

Christum [illegible] diligendus est Deut. 6 diliges

[illegible] super deum fundendum quia ipse super omnia diligendus est ... quia propter dilexit

dominum deum tuum etc. ab ipso enim hoc unguentum in nos descendit ...

nos et omnis gratia a deo sunt principium Iacobi 1o Omne datum optimum etc. ergo

eius caritas ... in ipsum refundi debet. Primo ... flumina redeunt

Tercio ungit Christum qui pro pauperibus ... et hec unctio debet fieri

oleo misericordie. Oleum natura tria facit reficit esurientem sanat vulnera et nocte

illuminat. Sic elemosina reficit Christum esurientem in paupere Mt 25 Esurivi et de-

distis mihi manducare etc. 2o sanat vulneratum quia est quoddam salutiferum emplastrum

super vulnera peccatorum Ps 78 dicitur frange esurienti panem tuum et sequitur et

sanitas tua citius orietur. 3o elemosina illuminat quia tenebras peccatorum expellit

Eccl. 3 elemosina resistit peccato. Oleo ergo caput ungit qui tempore ieiunii elemosinas dat [illegible]

habundantes. 4o sic unge caput tuum oleo i(d est) cor tuum in devotis meditationibus

lavandum etc.

Corda et malicia cogitationum. Ysa. 1 lava faciem tuam etc. 4to lava ab immundicia cor tuum Ierusalem ut salva fias

2o ab adoptiva [illegible] immundicia glorificat simulacre ... que tria sunt per tres [illegible] spiritus

quos Iohannes vidit exire de ore draconis Apoc. 13. 3o pedes sunt lavandi a sordibus [illegible] Cant. 5

lavi pedes meos quo modo inquinabo illos. 4to manus a sanguine carnalis voluptatis Ysa. 1 manus

vestre plene sunt sanguine et aperi [illegible] lavabis [illegible] 7to facie a fermento

ypocrisis ut infra.

nitur et resoluitur et hoc oleo nitide conservationis hoc oleo sancti tue unges caput mentis
cap. 27 ideo intus ianuas celestium nuptiarum non sunt admisse. Secundo ad ieiunium
meritorium requiritur ut ieiunans faciem suam lavet. Ideo dicitur Et faciem tuam lava
id est conscienciam tuam purifica et pulcre per faciem consciencia intelligitur secundum Cris. quia sicut in conspectu
hominum gloriosa est facies pulcra sic in oculo dei sponsa est consciencia munda. Si igitur
abstuleris nequiciam tuam ab anima tua et bene ieiunabis. unde Ambrosius in quodam sermone
oportet nos esse in sanctitate puros pudicicia mundos honestate nitidos et quanto dierum sanctorum
propinquius tempus advenit tanto amplius intendamus mundare. Si enim inclitus a le-
alis susceptus solet maculas vestium suarum aqua diluere magis oportet nos maculas
animarum nostrarum fletibus abluere qui summi domini dei nomen suscepimus. Et sicut ille si vestes
adeo infecte sordibus fuerint ut maculas sola aqua non purget addit mollitiem
olei aut sinigmatis(?) et fellis acrimoniam ut silia. et nos si tam sunt peccata
nos maculaverit ut minime solis fletibus abluatur addamus oleum nunc acrimo-
niam ieiunii. Nullum enim est tam immane delictum quod non purgetur abstinencia vel
extinguatur elemosina. Debes ergo faciem id est conscienciam lavare triplici lavacro secundum Hildradum(?)
Primum est lavacrum compunctionis id est lixivium de quo psalmista lavabo per singulas noctes lectum
meum etc. lixivium compunctionis debet esse calidum ut cor a sordibus abluat. exemplum de Ezechia
calidum ut frigidum cor in amore dei calefaciat exemplum de Magdalena amarum ut dul-
corem carnalium voluptatum temperet Recogitabo tibi etc. Ysaie 38. hoc lavacrum
sive lixivium debet scilicet esse calidum et tinctum. Tinctus est memoria peccati vel inferni vel mortis
indubitanter venture. hos tinctus colat qui hec tria fideliter recogitat. Exemplum ap-
ponit qui confitendo lacrimas effudit utrumque fecit David cum dixit. Certum non est
in morte quando mortuus sit tunc. Ecce tinctus in memoria mortis assumptus. in inferno
autem quis confitebitur tibi. ecce memoria inferni. laboravi in gemitu. ecce aqua
iuncta tinctui lacrimis meis etc. lavabo faciem. Secundum lavacrum est confessionis
de quo verius lavacrum legitur dixisse Romano militi. Unde in confessione lavatur
de hoc lavacro habetur 4 regum 5 capitulo ubi dicitur de Naaman leproso lavare
septies in Iordane. septies dicitur propter septem capitalia peccata. vel possumus dicere
quod hoc lavacrum sit lavacrum lactis. sicut primum lavacrum dicitur lavacrum lixivii
quia sicut lac serpentes fugat de corporibus hominum suo odore sic confessio expellit peccata
de cordibus confitentium unde Bulhar(?) similiter confitenti remittit deus peccatum et eum
dyabolus quem in corde hominis innasceretur amittit. primo ... Ubi enim peccatum re-
mittitur ibi procul dubio dyabolus de corde peccatoris expellitur. Tercium lavacrum
dicitur lavacrum vini id est operose satisfactionis per quam peccator resumit virtutem
et graciam perditam. hoc vinum letificat cor hominis. Vel potest dici lavacrum sanguinis
id est afflictionis carnis Apocalypsis 7 laverunt stolas suas in sanguine agni id est in imi-
tatione passionis Christi. Ad talem faciei lotionem hortatur nos Ysaias 1 lavamini et
mundi estote. Faciem ergo lava ne sordidus appareas. Hec duo dicit quando
duo videlicet unge caput oleo leticie et tristiciam reparatam lava et aqua mundi-
cie quod experimentum faciei. Item secundum duas partes iusticie lava faciem
id est conscienciam a malo tergendo. Unge caput id est mentem in bono gaudendo. Et
sic sanctificatur ieiunium secundum Cris. Tercio ad meritorium ieiunium requiritur recta ad
deum intencio ideo subdit Ne videaris hominibus. Ubi removet intencionem pravam
scilicet quere affectum favoris et laudis humane. Non enim prohibet Christus videri
sed velle videri et laudari. Ideo dicit ne videaris hominibus ieiunans. Unde
Glosa hominibus ieiunat qui favorem eorum captat. deo ieiunat qui pro eius
amore se macerat et quod sibi subtrahit aliis impendit. Et ergo dicit
in textu. Suadens intencionem rectam. Sed patri tuo id est deo qui est pater pauperum

deut. 32 Nunc pr

Deut. 32 Nonne ipse est pater tuus qui possidet fecit et creavit. Item tuta provisionis
Sapie 12 Cui cura est de omnibus, et ps. Oculi omnium in te sperant. Item bone ad-
optionis Ro. 8 Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum
adoptionis filiorum in quo clamamus abba pater. Item rare glorificationis sua hereditate sua nobis in gloria
largiendo, ps. 15 Tu es qui restitues hereditatem meam mihi. Mt. 6 Qui videt in abscondito
primo in abscondito maiestatis Ys. 45 Vere tu es deus absconditus. 2o in abscon-
dito cogitationis vel cordis, ps. 7 Scrutans corda et renes deus. Et 1 Reg. 16
homo videt que foris sunt, deus autem intuetur cor. Tertio in abscondito remunerationis
ps. 30 Quam magna multitudo dulcedinis tue quam abscondisti te. Reddet tibi, i. approbabit vitam et secretam
intentionem tuam, mercedem talis premium tibi retribuendo. Sapie 10 Reddet deus mercedem labo-
rum sanctorum suorum. Nota quod multa bona per ieiunium redibuntur. Primum est evitatio dampnationis
Exemplum Jone 3o ubi deus misertus est Ninivitis per ieiunium. 2m est evacuatio dyabolice temptationis
figuratur Judith 13 de Judith dicitur quod per ieiunium amputatur caput Olofernis per quo suggestio
demonum figuratur. 3m est eliminatio lascivie carnis per qua dyabolus vexat, Mr. 9 hoc genus
demoniorum non potest eici nisi in oratione et ieiunio. Orationes sanatur pestis animi, ieiunio pestis
corporis, et sic patet quod malum amovendum valet etiam ad bonum adipiscendum, et primo est corporis
sanitas. Eccl. 31 vigilia et colera et tortura viro infrunito somnus sanitatis in homine
parco. 2m est impetratio sapientie Dan. 1 pueris propter abstinentiam dedit deus intelligentiam.
Et 10 capitulo post ieiunium ebdomadarum trium facta est revelatio Danieli. Tertium est im-
petratio doctrine Exo. 34 legitur quod Moyses ieiunavit 40 diebus ut susciperet legem qua
doceret populum. 4m bonum est impetratio gratie Ys. de ieiunio quod debite sit cum operibus misericordie
dicitur Ys. 58 Nonne hoc est ieiunium quod elegi, dissolve colligationes impietatis, solve fasci-
culos deprimentes, frange esurienti panem tuum. Et sequitur Tunc erumpet quasi mane lumen
tuum et sanitas tua citius orietur. Alia patent hic supra. Sed hic possunt esse vij dubi-
tationes. Prima utrum ex precepto sint aliqua tempora ad ieiunandum instituta. 2 utrum non observantes
illa tempora sint semper transgressores precepti. 3 utrum tempora ad feriandum vel ad solempnizandum instituta
sint ad ieiunium ita quod sciant vigilias. 4 utrum utentes lacticiniis tempore ieiuniorum solvant
ieiunium ecclesie. 5 utrum ieiunantes diebus dominicis faciant contra ecclesie ordinationem. 6 utrum ex
precepto ecclesie ieiunando sit ieiunare sit semel comedere in die. Septimo utrum cum nativi-
tas domini venit die veneris sit licitum comedere carnes. Ad primum est dicendum quod hanc dubi-
tationem movet Aug. in titulo misse de ieiunio die sabbati dicens, quod si a me veritatem
ipsius questionis queris, ego in ewangelicis et apostolicis litteris totoque instrumento novo quod
novum testamentum appellatur in animo revolvens video preceptum esse ieiunium. Sed quibus non
oporteat ieiunare et quibus oporteat precepto domini vel apostolorum non invenio diffinitum.
Secundum ergo determinationem Aug. ieiunium ex precepto domini et apostolorum invenitur institutum,
sed quibus diebus ieiunetur et quibus non, non invenitur diffinitum nisi per consuetudinem
populi christiani et propter instituta maiorum que pro precepto et lege tenenda sunt.
Nam secundum regulam Aug. in dicto libro in hiis rebus in quibus nichil certi statuit divina
scriptura mos populi et instituta maiorum pro lege tenenda sunt, de quibus disputare
non oportet quia concietur indeterminata loqui. Ad secundum est dicendum quod aliqua tempora ie-
iunandi sunt in precepto, aliqua vero sunt in consilio, aliqua sunt media. Verum in precepto
sunt sancta, videlicet pascha cum tota quadragesima precedente, vigilia pentecostes et vi-
gilia nativitatis domini propter reverentiam sumptionis corporis christi, quia si non frequentius
saltem ter in anno, in pascate, pentecostes et in nativitate domini christi fideles
communicare consueverunt, ut patet de consecratione d. 2 Omnis. Festivitates apostolorum
cum festivitate Mathie preter festivitatem Philippi et Jacobi et Johannis Ewangeliste

que infra festiuitates occurrunt parimodo sunt in obseruatione ieiunii ut patet extra de
obseruatione ieiuniorum De vigiliis ac sancti Bartholomei que sit ieiunanda et obseruanda
consuetudo patrie ut ibi dicitur vigilia sancti Johannis Baptiste sancti Laurentii assumptionis
et natiuitatis sancte Marie et omnium sanctorum propter eorum orationum suffragia impetranda Leuatorum
enim ipsa cum aliorum ieiunio precipitur obseruanda quia istis diebus sacre ordinationes
consueuerunt celebrari ut 76 dis. c. consilium vero ad ieiunandum sunt dicti isti quarta feria
quia tali die ad occidendum dominum iudei dei consilium fecerunt et Judas eius tradicionem
cogitauit sexta feria scilicet quia in tali die christus crucifixus est videbitur ergo si iniquitate quod
istis diebus non ieiunat vel eum tradere saluatorem vel cum figentibus crucifigere Et
indeis die sabbathi propter quietem domini in sepulchro sicut patet de consecratione dis. 3 Inter dicta
ad ac ieiunium ipsa sunt dies dominica et quinta feria quia manichei et gentiles ac alii
infideles hos dies magis solempnizabant ieiunio Ut ergo ieiunium christianum a ieiunio
infidelium dicta non sed vel distingueretur ordinauit ecclesia quod nemo fidelium talibus
diebus ieiunium celebraret Ad tertium est dicendum quod omnia que sunt ieiunanda sunt solemniter
festiuanda et solempnisanda non in contrario vero feriandi sunt omnes dies dominici a vespere
usque ad vesperas festum sancti Stephani Johannis ewangeliste Innocentium Siluestri Circumcisio
domini Epiphania purificatio virginis ascensio domini Dedicatio sancti Michaelis Marti-
ni Dedicatio cuiuslibet oratorii in ipso loco et alia festa que episcopi cum populo collaudauerint
talia enim non generaliter omnibus sed vicinis commorantibus indicenda sunt ad feriandum
Reliquas vero festiuitates per annum accurrentes ad feriandum nec cogendi fideles sunt
nec prohibendi sicut habetur de consecratione d. 3 in omnibus istis solempnitatibus ieiunium
non precipitur Ad quartum est dicendum quod in modico ieiunio ecclesie esus carnium aliud sed
esus casei lactis et ouorum solum in solempni ieiunio quadragesimali interdicitur Secularibus
cum quarta distinctione capitulo denique quod par autem 3 ut qui istis diebus scilicet quadragesimali
liberi a carne animalium abstinemus ab omnibus quoque que sementinam originem carnium
sunt ieiunemus a lacte scilicet a caseo et ouis ieiunantes utuntur fere propter carentiam olei
vel carentiam piscium In partibus vero Italie talis consuetudo non seruatur Sed unumquod
in tali patria utentes caseo et ouis soluunt ieiunium ab ecclesia institutum puto quod si
talis consuetudo est vulgaris que pro lege tenenda est ita soluit ieiunium ecclesie per transgressionem
talis consuetudinis sicut soluitur per transgressionem precepti maxime si talis consuetudo
non possit frangi sine scandalo ut dicit ad lucallum Gracianus potest 76
distinctione dicens Unaqueque prouincia in suo sensu habundet et precepta maiorum
leges apostolicas arbitretur Ad quintum est dicendum quod hec dubitatio mouet Augustinus
in libro de ieiunio diei sabbati dicens Si die dominico ieiunare est magnum scandalum
postquam innotuit detestabilis multumque fidei catholice contraria heresis manicheorum
que suis auditoribus ad ieiunandum diem dominicum tamquam legitimum constituerunt per quod factum
est ut ieiunium diei dominice horribile apud christianos habeatur inducebat autem presbiter iuste
manicheorum fluxit testimonium apostoli Pauli qui die dominico protraxit sermonem usque
ad noctis medium antequam cibum sumeret sicut in actibus legitur Ex hoc igitur post modum
ordinauit ecclesia quod die dominico ieiunandum non esset Qua ordinatione ut dicit Augustinus
in eodem libro non frangit ille qui idoneus est ut nulla refectione interposita ultra
ebdomadam perpetuare possit ut ieiunio xl dierum quantum posset appropinquaret Sunt
aliquos fecisse cognouimus Nam ad ipsum quadragenarium usque peruenisse quedam
a fratribus dignissimis fide nobis assertum est Nam sicut Moyses et Helias nichil
cum prandia sabbatorum fecerunt in diebus xl ieiunauit Item post septem dies

tusie ieiunando ulla refectione imposita non sibi elegit diem dominicam ad ieiu
illius ieiunat in quibus scit ieiunare dispositus nandum sed in illis ieiunat in quibus se ieiunaturum disposuit. Volunt ergo Augustinus quod solum ille facit contra
ordinationem ecclesie ieiunando die dominico qui semel tantum hora ordinata comedit modo quo ecclesia
statuit. Sed si quis tunc erit die dominica sicut aliis diebus quibus ieiunare disposuit nulla comestio-
ne imposita quia talis non ieiunat modo quo statuit ecclesia non frangit ordinationem ecclesie. Unde
Christus non fecit contra ordinationem ecclesie ieiunando continuata diebus tunc quibus sex dominicis ieiunavit quia ipse
secundum Augustinum non ieiunavit modo quo ecclesia ieiunat qualibet die una comestione impo-
2 moyses nendo sicut Moyses et Helias. Fecerunt contra consuetudinem legis quia mandabatur diebus sabbati
non esse ieiunandum sed in illis ieiunaverunt quos se ieiunaturos disposuerunt. Diebus ergo
dominicis ieiunando non est imposita solum una comestione sicut ecclesia ieiunat nisi forte
ex necessitate sicut fecit Paulus protrahendo sermonem usque ad noctem. Unde dicit Gregorius in
dyalogo quod sacerdos ille qui prandium detulit beato Benedicto in dominica resurrectionis domini dixit
sibi: Surge, sume cibum quia dominica resurrectionis est, abstinere tibi non licet. Ad sextam est
dicendum quod licet ad auctores nostros pervenerit aliquos iuristas esse sine quod semel in die
comedere non sit de ratione essentiali ieiunii ecclesie eo modo quo ecclesia statuit ieiunandum quia licet
ut dicunt predicta decretorum vel decretalium neque per aliquorum sanctorum testimonia expressa in-
veniuntur sed per communem consuetudinem populi tamen cum populi consuetudo non magnam fidem
facit in facto quia multas consuetudines populi tollerat et dissimulat ecclesia. Quorum contrarium fate-
licet dominus eorum contra de ratione ieiunii ecclesie modo quo ecclesia statuit ieiunandum abstine-
ut dicunt quia ipsa diffinitio ieiunii data per sanctos doctores manifestabat quod dicitur ieiunium primo-
nia victus abstinentiam ciborum bis vel ter in die comedentes dummodo sit abstinentes
ieiunare dicuntur modo quo ecclesia statuit ieiunandum quorum opinionem quod magis dolendum
est doctores aliqui theologi consentire asserunt. Tamen in causis querulosis et litigio-
Thym 2 sis iuriste pretacto theologis preponantur quia ad litigia audienda seu diffinienda dicen-
te apostolo contemptibiles de ecclesia assumendi sunt eo quod servum dei non oportet litigare sed
mansuetum esse ad omnes. In hiis tamen que spectant ad formationem morum in sana
religione et expositione sacre scripture sacrarum litterarum tractatores iuristis solum verum
etiam pontificibus preferendi sunt ut patet 20 dis. c. decretales. Ymo in questionibus dif-
finiendis ubi questio per theologos fidei doctores determinata invenitur puta sacre
scripture expositores primum locum debent tenere. De casu ergo proposito totum contrarium quod dicunt
nobis videtur quod licet de ratione ieiunii secundum se ut est actus virtuosi ponentis modum in cibis
et potibus sit abstinere solum propter hoc quod in eius diffinitione ponitur victus parsimonia et ciborum
abstinentia. De ratione tamen ieiunii secundum quod ecclesia statuit ieiunandum et quolibet die debita hora
una comestione imponere si questionem hanc facientibus et eius solutionem invenire nolentibus
consuetudo universalis ecclesie et observantia maiorum non sufficit quare tamen sufficere debet quia illas
consuetudines ecclesia dissimulat que et si male sunt tollerat tamen ecclesia propter civitatem ma-
iorum mali quia abusionem tamen inimica in die carnisprivii populi autem non pri-
ideo ne priores existunt suo ingenio relinquendi sunt ut scribitur contra dis. consuetudines
secundum se bonas et laudabiles universalis ecclesie et per maiores observatas pro le-
gibus et preceptis sancta mater ecclesia mandat esse observandas possumus cum Augustinus dicat et
patet xi dis. In hiis in quibus sacra scriptura nichil certi statuit mos populi et instituta
maiorum sive sit scripta sive non pro lege tenenda sunt. Et sicut prevaricatores
legum divinarum veteris et novi testamenti, ita prevaricatores consuetudinum coherceendi
sunt ecclesiasticarum dicta nichilominus. Proferamus in medium dicta Augustini

in libro de ieiunio diei sabbati quod si potest ut ieiunetur modo quo ecclesia statuit ieiunare una comestione interponendo in die et tamen quis solvit si quispiam ebriosus tamen in ipsa una comestione inebrietur. Similiter si potest ut non ieiunetur modo quo ecclesia statuit ieiunium dum si spatium et abstinentes sint homines atque modestissime prandeant. Unde secundum Augustinum in eodem libro ieiunare ieiunio ecclesie est non prandere sed semel comedere; et non ieiunare tali ieiunio est prandere et per modum cene sumere. Ieiunare in ieiunio intimo et virtuoso hic est abstinere non solum a cibis verum amplius ab illecebris et peccatis quia ieiunium secundum Augustinum tale ieiunium domini si non prandeatur offendit, porro et ipsum non offendere [illegible]. Et planum est quod ieiunium ecclesie quis potest demereri ut si semel comedendo vino inebrietur in quo dicente apostolo est luxuria. Tandem secundum Augustinum predicto libro nullus dubitat die dominico longe plus aliis diebus christianis ieiuniorum esse abstinendum ut tota illa die in devotione et dei cultu occupare teneantur; et tamen eodem die ieiunare omnibus christifidelibus est interdictum. Aliud est ergo ieiunare et aliud abstinere modo quo ecclesia statuit ieiunandum. Ad secundum quod est dictum quod tribus causis esus carnium indulgetur: primo propter festi dignitatem unde dicitur extra de observatione ieiuniorum quod illi qui nec voto nec regulari observantia sunt astricti si festum nativitatis domini ipso die veneris venire contigerit carnibus vesci possunt propter ipsius festi excellentiam, non tamen qui propter devotionem volunt abstinere reprehendendi sunt. Secundo propter infirmitatem unde ibi dicitur quod cum necessitas legi subiecta non sit, illi qui in quadragesima vel aliis ieiuniis solempnibus in infirmitatibus petunt sibi esum carnium indulgeri supportari debent, ut in eis maius periculum evitetur. De comestione vero carnium die sabbati mandat papa ibi consuetudinem patrie esse servandam. Tertio propter famis necessitatem unde cum quadam quadragesima urgente fame magna populus ipsius in una patria comedere carnes fuisset coactus, mandat papa in tali articulo necessitatis sic comedentes non esse puniendos sed petens confugiendus ad deum quia bonarum mentium ibi est timere culpam ubi culpa minime reperitur. Sequitur.

Nolite thezaurizare vobis thesauros in terra ubi erugo et tinea demolitur et ubi fures effodiunt et furantur. Thezaurizate autem vobis thezauros in celis ubi neque tinea neque erugo demolitur et ubi fures non effodiunt et furantur. Ubi enim est thezaurus tuus ibi est et cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si fuerit oculus tuus simplex totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebre sunt ipse tenebre quante erunt.

In parte ista ut supra dicebatur salvator nos docet informationem morum in religione christiana per divinam contemplationem et temporalium et terrenorum abiectionem. Ad cuius intellectum est sciendum quod Cristus sic continuat istam processionem ad predictam. Dixit enim Christus non esse ieiunandum propter vanam gloriam et humanam laudem et quia nichil est quod ita continuose faciat homines et temporalia bona sicut humane glorie cupido, eo quod propter hoc homines turbas famulorum, equos auro coopertos, mensas argenteas desiderant, non ut utilitatem et voluptatem impleant, sed ut magis multis ostendantur. Ideo salvator statim adiungit tractatum ad contemptum terrenorum dicens Nolite thezaurizare etc. Vel sic: Superius salvator damnat simpliciter intentionis in operibus iustitie seu virtutis pravitatis cum dixit Attendite ne iustitiam vestram faciatis. Hic docet simplicitatem in operibus supererogationis. Et primo docet et exemplificat in duobus in thezauro et oculo. Docens in primo partem contemptum terrenorum propter deum. In secundo seculum intuitum supernorum.

Ibi lucerna corporis tui. Unde ait primo de collatione thezauri cordis, 2o de lucerna oculi.
primo ponit prohibitionem scilicet de non collocando thezauro in periculo, 2o ammonitionem de re-
ponendo eum in tuto ibi Thezaurizate vobis. primo facit suam inhibitionem, 2o innuit ad hec
rationem ibi ubi erugo et tynea non demolitur. Dicit ergo sic Nolite thezaurizare vobis thezauros id est divitias
in terra id est in transitoriis secundum glossam. Unde Crisostomus Stulticia est non relinquere unde exiturus es et illuc
non premittere quo iturus es. Non tezaurizat in terra qui adest cum congregatione diviciarum. Congre-
gantur autem divitie propter sufficienciam vite humane. Thezaurisatio autem indebita vite ne-
cessaria. Dicit oppinio quia reddit hominem insufficientissimum. Ille autem qui congregat divicias ex avaricia et
amore pecuniarum non utitur eis sed custodit eas, ducit miseram vitam et premittit eas pu-
trefieri et ideo dicit Iheronimus in epistola ad paulinum avaro deest tam
quod habet quam quod non habet. et talem modum thezaurizandi indebitum excludit salvator cum dicit
Nolite thezaurizare vobis thezauros in terra ubi erugo et tinea demolitur. Erugo
vel eris rubigo et in hoc tangitur corruptio diviciarum artificialium et naturalium ut auri
et argenti et ceterorum metallorum et tynea demolitur id est dissipat et consumit. et hic cor-
ruptio diviciarum naturalium ut frumenti et vini et ceterorum vestimentorum et consimilium que
putredine et tineis solvuntur et consumuntur. Et ubi fures effodiunt et furantur. hec
dicit secundum glossam propter lapides preciosos qui licet non possunt rubiginari nec tineis corrodi
tamen possunt a latronibus tolli. Nota hic tanguntur omnia in quibus thezaurisatio consistit
que sunt transitoria et non stabilia. Unde glossa Omne terrenum vel erugine consumitur ut aurum
et argentum vel putredine et tineis solvitur. vel quod ab hiis immune est a furibus
tollitur ut lapides preciosi. In hiis eciam anime gemina avaricie reprehenditur. Iste glossa depositum
patitur ab omni corruptibilium genere detrimentum quia ab insensibili ut est erugo, a sensibili
ut est tynea, a racionali ut sunt fures. Exponitur secundum glossam Erugo fit superbia que decorem
virtutum obfuscat, tinea que vestes latenter rodit Invidia est que studium laterat
et pannum unitatis dissipat. heretici sunt fures et demones qui semper ad hoc sunt inten-
ti ut spiritualibus spolient. Ex predictis patet quod thezaurisatio que fit ex causa hone-
stis non est interdicta a salvatore tamquam illicita ut cum quis thezaurisat ad opera
pia facienda ut est constructio ecclesiarum, relevatio pauperum et huiusmodi. vel propter
rempublicam conservandam et consimilia. quia talia non thezaurisat in terra id est propter terrena
sed propter deum et in celo. perfectius tamen et supererogacionis est ab omni congregatione
diviciarum abstinere. Unde apostolus habentes alimenta et quibus tegamur contenti simus.
Unde beatus Iheronimus in epistola ad paulinum victus atque vestitus divitie christianorum sunt
Sed perfectorum. et volenti pauperibus subvenire perfectius est totum superfluum simul quam
... et cetera. Unde Iheronimus in eadem epistola ad paulinum dicit festina queso te et here-
ditatis ... male naviculae sunt magis precide quam solve. Sequitur Thezaurisate autem vob-
is. hic ponitur ammonitio de thezauro reponendo in tuto ibi primo ammonet nostrorum co-
... 2o utilitate ibi vobis 3o preciositate id est thezauros
preciositate ibi thezaurisate 2o utilitate ibi vobis, 3o preciositate id est thezauros
quarto securitate ibi in celo, 4to de stabilitate ibi ubi est thezaurus tuus. Dicit ergo
thezaurizate vobis id est ad utilitatem vestram non ad utilitatem dei. Unde glossa Iusti non indi-
get. thezauros id est multa premiorum in celo id est in spiritualibus et eternis
cum non prodest sed vobis thezauros id est multa premiorum in celo id est in spiritualibus et eternis.
Ex hoc patet quod ille est verus modus thezaurisandi cum scilicet hec temporalia et transitoria co-
mutantur in priores usus et sic commutantur in hec spiritualia et eterna que sunt in celo.
Unde sequitur Neque erugo demolitur quia ibi nulla vetustas nec tinea, quia ibi nulla
passibilitas. et ubi fures non effodiunt nec furantur quia ibi nulla violencia nec fraus.

+ Sunt enim divitie indigentie causative, nam permittunt sufficientes se facere et faciunt indigentes. Unde boheci-
us de con. admiratur de inmoderate et mortaliter divitias congregantibus parvule dicit. Cuius sollicitudine
tanta divitias congregare festinat et fugare credo indigentiam quiritis, sed hoc in contrarium vobis cedit. Nam ubi
sunt plures divitie constat hunc pluribus adminiculis indigere. Nam qui plures agros et vineas habet pluribus
indiget laboratoribus qui consumunt. Sunt et hominum cordium afflictive. Eccl. ii. loquens de divite
dicit: Cuncti dies eius laboribus et erumpnis pleni sunt nec per noctem mente quiescit, et eccl. v°. Saturitas
divitis non sinit eum dormire. Et propterea Seneca in tragediis dicit: Avaro quid mali optas nisi ut
diu vivat. Nota multiplex est thezaurus, quidam qui dispergendus est, proverbiorum x°. Non proderunt
thezauri impietatis. Et infra 12. Malus homo de malo thezauro profert malum. Et
29 est thezaurus pene, psalmus Thezaurisat et ignorat cui congregabit ea. Et est thezaurus
bone conscientie. Infra 12. Bonus homo de bono thezauro profert bonum. Et est thezaurus quartus
sapientie. Ecclesiastici primo. In thezauris sapientie intellectus et scientie et religiositas. Et sapientie 7a. Infinitus
est thezaurus sapientie, quo qui usi sunt participes facti sunt amicitie dei. Et est thezaurus
scientie et gratie, proverbiorum 21. Thezaurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti. Thobie 4.
thezauros ultimos denique in celo reponere. Secundum quod celo ubi est thezaurus tuus ibi est
et cor tuum, secundum Glossam. Si in terra est, cor est deorsum, si in celo cor est in Christo sursum.
Bernhardus: Si thezaurus tuus est in terra tunc et cor tuum, et si nichil possidetur quod eveniat
sed nec erugo nec tinea etc., tunc non pravum sustinebit iacturam in inferioribus affe-
ctibus et eorum provectibus et a celestibus destitutus ut nichil excelsorum cogitare possit.
Aliter sic potest introduci: Nolite thezaurizare etc. Supra salvator contra Jeiunium
mitorum docuit removere appetitum laudis humane, hic vero contra iennium et alia opera
misericordie docet removere appetitum bonorum temporalium dicens: Nolite thezaurizare, id est terrenum emolu-
mentum de spirituali opere querere quod emolumentum erugo et tinea consumunt et a furibus
aufertur. Unde quod dixit David de quolibet, id est vult thezaurizare: Thezaurisat et ignorat
cui congregat ea. Super quod dicit Augustinus: Thezaurisas et colligis. Non dico sed
vide ne forte antequam colligas colligaris, ne forte cum vis esse predo sis preda
et ne forte cum vis esse predo minoris sis preda maioris. Non enim sentis
te esse in mari nec cernis minores pisces a maioribus devorari. Sed dicis
filiis congrego si thezauros. Ecclesiastici dissolvo te cum filiis tuis. Tu situri eum thezau-
rizas situris. Hec etc. Non est quod thezaurisandum in terrenis quia divitie terrene
non satiant animam, sicut dicitur eccl. v. Avarus incitus implebitur pecunia. Pro
quo sciendum ut dictum est thezaurus marie in terris congregatur, scilicet metalla
vestimentis et gemmis. Per que tria superrogationis opera intelliguntur, scilicet obe-
diencia que est quasi aurum propter ductibilitatem, quia sicut aurum ductile est et malleabile
usque ad laminas tenuissimas, sic homo per obedienciam ducitur ad voluntatem sui prelati
vel superioris, psalmus In voluntate tua deduxisti me. Hoc autem si fiat pro terreno lucro
corrumpitur erugine ambicionis. Plures enim sunt obedientes ut placorem aliis
acquirant. Ecclesiastici 12. Sicut eramentum eramentum eruginat nequicia illius. Et Jacobi
v dicitur: Aurum et argentum vestrum eruginavit, et erugo illorum in testimonium vobis erit.
Castitas que est quasi vestimentum anime, vestimentum enim mundum et integrum et in-
corruptum est. Hec autem corrumpitur a tinea luxurie que de carne oritur et
carnem consumit sicut tinea vestem. Job 6. Qui habitant domus luteas, id est corpora vo-
luptuosa, consumuntur velud a tinea. Paupertas que est quasi lapis preciosus, ymmo
est margarita preciosa quam qui invenit vendit omnia bona sua et comparat eam. Hanc
surripiunt latrones, id est appetitus superfluitatis sub specie necessitatis se ingerentes.
Osee vii° Fur ingressus est spolians latrunculos foris. Quomodo autem sit thezau-
rizandum subiungit dicens: Thezaurizate vobis, id est ad vestram utilitatem non meam
quia bonorum vestrorum non indigeo. Job 22. Quid prodest deo si iustus fueris aut
quid ei confers si immaculata fuerit vita tua, quasi dicat nichil sed tibi. Ideo thezaurizate
vobis thezauros, id est opera bona et meritoria et virtutes quibus homo spiritualiter dives efficitur. Ecclesiastici 44.
Homines divites in virtute pulcritudinis studium habentes pacificantes in domibus suis. Omnes
isti in generationibus gentis sue gloriam adepti sunt et in diebus suis habentur in laudibus.
Unde Boetius: Divitiarum amor insaciabilis longe amplius desiderio torquet animam quam refrigerat
usu suo, utpote quarum acquisitio quidem laboris, possessio timoris, amissio plena doloris invenitur.
Propterea Augustinus contra hoc bona et utile prebet doctrinam dicens: Abice quare divitiarum munera, abice
vincla voluntaria, abice anxietates et tedia quibus plurimis te inquietat animus.

Legitur enim in miraculis beati Antonii de Padua ordinis minorum, cum quodam tempore predicasset in exequiis cuiusdam
divitis mortui et tractasset hanc auctoritatem: Ubi est thezaurus tuus ibi et cor tuum, dixit: Revera in isto
divite non est cor nisi in archa; et cum quesitum fuisset cor ipsius divitis inventum fuit in archa inter
pecunias et non intra ipsum divitem.

et multo que laudabiles thezauros congregaverunt. Secundum thezaurum nunc dicitur Proverbiorum 21:
(desiderabilis) Thezaurus desiderabilis et oleum in tabernaculo iusti. Item thezaurum meliorem ... de quo Proverbiorum
10: Benedictio domini divites facit. Item celestis sapientia. Sapientie 8o: Si divitie appetuntur
in hac vita, quid sapientia locupletius que operatur omnia. Item timor domini, Ysaie 33: Divitie
salutis sapientia et scientia et timor domini. Hunc thezaurum non congregatur in terra sed in celo, id est
in spiritualibus bonis que ducunt ad celum, ubi nec erugo demolitur, quia ibi nulla est passi-
bilitas; ubi fures non effodiunt nec furantur, quia ibi nullus timor hostium. Illic ergo thezau-
rum collocatum vel puram habetis et omnimodam securitatem de qua dicitur prima Petri primo: In heredi-
tatem incorruptibilem scilicet a tinea, incontaminatam et immarcescibilem scilicet ab erugine
et conservatam scilicet a furibus et latronibus. Ibi ergo debemus thezaurizare ubi qui thezaurizat
thezaurum nunc incrementum et ubi thezaurus multiplicatur, cum in centuplum accipit.
Et quia cor sequitur rem dilectam, ideo si thezaurus noster in celo est ibi erit et cor nostrum. Ideo
sequitur: Ubi est thezaurus tuus ibi est et cor tuum. Quidam enim homines qui thezaurizant in terra
habent corda sua in terra. De quibus talium dicit Crisostomus: Qui collocat thezauros
in terra non habet quod speret in celo. Utquid ergo celum aspiciat qui in terra thezauri-
zat, ubi suum scit depositum. De talibus dicit Psalmus: Oculos statuerunt declinare in terram.
Sed homines celibes et celestem vitam ducentes thezaurizant in celo, sicut legitur de beato Stephano
qui intendens in celum vidit gloriam dei. Et de beato Martino legitur quod ma-
nibus ac oculis semper erat in celum intentus. De talibus et eorum imitatoribus dicit
Apostolus: Nostra conversatio in celis est, ad Philippenses 3o. Et multo magis fidelis in celo scilicet thezaurizare
et ibi cor suum reponere, quia merces hominis non celestis est et non terrene. Unde qui dignitate
faciunt sine nomine qui terrenis intendunt et nomen suum eo amplius dignificat qui
pro celestibus bonis et eternis diligenter laborat. Sed hic possunt esse sex dubi- (dubia)
tationes. Prima utrum divitias et paupertates conveniat homini habere ex natura. Secunda utrum homines pos-
sessiones proprias et proprios thezauros sit quid iuris naturalis. Tertia utrum esset melius omnia tempora-
lia bona esse communia quam propria. Quarta utrum aliquis per artem et industriam possit se facere
divitem et possit divitias congregare. Quinta utrum thezaurizare et divitias congregare
sit peccatum mortale. Sexta utrum quis possit divitias et temporalia contempnere tali intentione
quod sit peccatum mortale. Ad primam est dicendum quod divitias et paupertates habere homo ex natura (et paupertates)
convenire potest dupliciter intelligi. Primo ex natura instituta ante peccatum; natura humana non poterat
ad inopiam et paupertatem, quia nec fuit ex terre sterilitate nec ex aeris tempestate
(devenire) vel ex tyrannorum invasione seu contra hominis malitia potuisset ad defectum devenire vel
ex aliis supervenientibus fortuitis eventibus, ubi humana natura in omnibus temporalibus et cor-
ruptibilibus rebus super quibus dominium acceperat invenisset sufficientiam secundum gradus su-
os in aquis, in terra, in arboribus, animalibus et volatilibus. Et sic natura instituta naturaliter
non habuisset divitias et paupertates, sic quod unus esset alio dicior vel magis pauper.
Ita quod ex defectu vel fortuito eventualiter vel corporaliter unus pervenisset ad paupertatem,
alio divite remanente, nisi dicatur quod naturaliter conveniebat homini divitias et paup-
ertates habere, quia natura non dedit ei talia, sed per suum exercitium et laborem debebat sibi
in rebus temporalibus et corporalibus sufficientiam. Et natura sic convenire dicendum quod naturaliter
convenit homini mendicitas, quia natura non dedit ei indumentum, sed per suam industriam
et per manus voluit sibi indumentum fabricare vel super ...
pertractare illud. Unde posuit deus hominem in paradiso ut operaretur et custodiret
illud. In paradiso ante peccatum homo laborasset et fuisset agricola non ad laborem sed ad

delectacionem quesiuisset ergo homo ante peccatum per suum laborem et exercicium victum et
vestitum in corporalibus que sibi deus subiecerat / sed quia quia sibi fuisset obediencia
et in nullo inuenisset resistenciam et fraude seu euentum fortuitum ideo sic stante
natura naturaliter nullus potuisset ad defectum et paupertatem venire. Sed si loquimur
de natura destituta per peccatum / sic non ex natura / sed ex peccato supervenit homini quod incur-
sit diuicias nec paupertas nec sanus nec infirmus / nec letus nec tristis / quia omnia ista ex-
pit nisi / ex ipsa resistencia corporalium quorum dominacionem propter peccatum amisit / ut
nec ex terra / nec ex aqua vel elementis aliis recipiat illud obsequium et seruitutem
quod debet recipere et ex hoc contingit eum quandoque habundare et quandoque indigere / quod
est esse propriae pauperem et diuitem. Ad 3am est dicendum quod secundum ysidorum libro ethi-
mologiarum et ponit Gracianus prima distinctione de iure naturali est femine et ma-
ris coniunccio liberorum educacio / et omnium quibus possessio de iure vero communis est pos-
sessionum diuisio et apparatus. Hoc idem magis explicat Augustinus super Io(hannem) et Gracianus
ponit 8 distinctione dicens quod iure naturali vel diuino non audet aliquis dicere hec villa
est mea / vel hec domus. Nam iure diuino domini est terra et plenitudo eius / et pauperes
et diuites deus de eodem luto fecit / et pauperes et diuites vna terra portat.
Iure igitur humano dicitur hec domus est mea et hic seruus est meus / quia tolle iura
imperatorum nullus potest dicere hoc est meum et hoc est tuum. Sic ergo ut patet per dicta
de iure solum ciuili et humano est habere propria possessiones et proprios thezauros et de
iure naturali est esse omnia communia. Sed ius ciuile est contrarium iuri naturali / oportet quod habere
proprias possessiones similiter opponatur iuri naturali / sed ius ciuile esset contrarium iuri naturali
[et] ius ciuile non esset seruandum quia contra ius naturale nulli homini licet agere. Vnde dicitur
eadem distinctione quecumque vel maioribus et consuetudine sibi recepta / vel scriptis
comprehensa si naturali iuri fuerit aduersa et contraria irrita sunt et vana habenda
dicamus ergo quod si esset vel vellet in eo casu in quo ius ciuile et humanum est iuris
naturalis destructiuum ita quod simul cum iure naturali non possit stare nulli licet propter peccato
proprium sibi aliquid ascribere / Vnde cum vnus homo videt alium in necessitate ita quod aliter
releuari non possit nichil proprium esset suum / quem videret / et si in tali casu homo
acciperet alienum eo inuito et nesciente non esset furtum / quia et si videtur alie-
num non tamen esset alienum sed suum in tali necessitatis casu / ciuile quo quis vendicat
sibi aliquod proprium non potest stare cum iure naturali quo essent omnia communia. Sed in multis
casibus in quibus ius ciuile non est iuris naturalis destructiuum / sed magis declara-
tiuum et ad particularia negocia applicatiuum habere proprias possessiones et proprios thezauros
non est contra ius naturale / sed est explicatio et distinctio iuris naturalis / quia ut di-
citur in primo politicorum sicut naturale est homini esse ciuilem et politicum / ita naturale
est ei habere possessiones et possidere omnia temporalia que deseruiunt vite politice et ciui-
li. Vnde dicit ibi quod homo instinctum bestium habet ad bestias et bruta animalia cum
volunt se subtrahere a dominio suo / et ne possessor eorum existat / quia hoc conuenit
sibi naturaliter et quod talis homo possideat hunc equum et hanc domum / et istud explicatum
et distinctum est per ius ciuile / propter quod dicitur per iuris consultum in
primo digestorum quod ius ciuile non omnino conuenit cum iure naturali et gencium
nec omnino discedit ab eo / sed cum aliquid iuri communi detrahimus vel addimus ius ciuile
efficimus. Ad 4am est dicendum quod Sortes et plato ut recitat philosophus in 2o
politicorum et Gracianus ponit 8 distinctione fuerunt istius opinionis / quod vtile erat

civitati quod cives non gaudent propriis possessionibus sed erunt eis omnia communia quia non solum
divitie et possessiones sed etiam uxores et filii, quod tunc ut dicebat esset pax summa et tran-
quillitas in civitate, sed quilibet diligeret omnes iuvenes tanquam proprios et omnes
pueros tanquam filios proprios et omnes possessiones tanquam suas. Hec ergo opinio communis
videtur contra consuetudinem hominum quantum tamen ad unum modum vivendi possumus
ipsam salvare sed quantum ad alium modum vivendi simul vivendi non philosophus debemus
ipsam reprobare quantum vero ad modum vivendi in caritate et in vita spirituali non est dubium
quod Plato et Socrates optime dixerunt potuisse de communitate possessionum et rerum temporalium
quod esse plura temporalia quia demonstrat appetitum hominis circa affectum talium non esse cor-
ruptum sed bene dispositum et ordinatum primo quod bonum quanto communius tanto dignius et
melius secundo quod quanto plus elongatur a possessione temporalium tanto plus approximat ad pos-
sessionem spiritualium quod implet preceptum caritatis que ipsa facit quia et iuxta apostolum non
querit que sua sunt. Unde apostoli et sancti viri in primitiva ecclesia omnia erant communia
et adhuc apud regulariter viventes precipitur ut omnia sint communia et non dicatur proprium.
communis refrigescente caritate et regnante cupiditate pessime fuerit. Quantum tamen ad mo-
dum vivendi in civilitate et in vita morali talis opinio est dampnanda propter tria
mala que sequerentur que adducit philosophus contra Socratem et Platonem si possessiones et temporalia
essent communia. Primo namque sequeretur omnia [illegible] quod homines communiter viventes in communitate propter
corruptos appetitus non sunt prompti ad bona quia secundum suum appetitum recipiunt ad bonum
proprium unde experimento sciunt omnia esse quia efficiuntur negligentes et otiosi et curaverunt circa
communia apparet primo quod magis labor et sollicitudo requiritur in rebus temporalibus cura-
ndis et acquirendis quantumcumque homo sciat quod possessiones et bona que acquirit sua propria
sunt adhuc in communitate multum indiget quod dat se otio et labore negligunt. Secundo
sequuntur litigia videmus enim ad sensum quod secundum participantes et participantes aliquid
quod est litigiosum et dissensio unde non solum inter civitates habentes communes
fines videmus scissuram et guerram sed etiam inter fratres et proximos habentes communem heredi-
tatem ut in pluribus sunt litigia. Unde si omnia essent communia raro vel numquam in civitate
talia esset pax vel quies. Tertio sequeretur confusio et inordinatio unde sicut dicitur quando
unum aliquid percipit pluribus ministris confusio et inordinatio generatur in eis quod quilibet
credit alium facere quod est a domino imperatum et ita unusquisque sub spe alterius totum in
confusione et inordinate relinquit ita quod ex quo omnia essent communia inordinate et in con-
fusione quodammodo omnia que spectarent ad bonum relinquerent. In tali ergo vita politica et
civili considerata humana natura qualis est non qualis sint et qualis debet esse melius
est ut quilibet gaudeat propriis bonis et propriis possessionibus. Ad quartum est dicendum quod secundum philosophum
in primo politicorum volentibus civiliter et politice conversari opus est pecunias acquirere
quod solum per [illegible] divitias homines civiliter conversantur. Certitat autem ubi quatuor per que homines
sunt ditati acquirere pecunias et pecunie divitias congregare et seipsos dites facere.
Primum est possessoria unde enim est expertus circa agriculturam et circa nutricionem aliud
ut qualiter et quo tempore agri sunt laborandi et seminandi et vinee plantande et qualiter
nutriantur apes et quomodo equi boves et oves et volatilia faciliter ex talibus possessionibus
potest pecunias acquirere et divitias congregare. Secunda est mercatoria unde enim aliquis sunt de-
ferre mercantias per mare vel de terra de una patria in aliam et pensare ubi
plures et ubi numquam sunt nate vel quod sciat assistere vel consulere [illegible] mercatoribus deservie-
ntibus facile est per talem modum acquirere pecunias et congregare divitias.

Tercia est artificia conductoria licet enim per philosophum primo ethicorum cuiuslibet artis sit proprius finis medicine enim sanitas et militaris victoria et fabri cultellus et carpentarii domus, finis tamen omnibus in quo omnes conveniunt est pecunia quia omnes ex opere facto ex talibus artibus pecuniam intendunt. Certa est pensoria quia cum homo volens pecunias acquirere prudenter omnia particularia negotia per que alii pecunias sunt lucrati et secundum illa debet mederi et recitat philosophus duo exempla que volens ditari debet prudenter, primo ista monopolia in ea vendicare unum ut ipse solus sit venditor sicut ipse ponit exemplum de quodam siculo qui reposito apud se numismate totum ferrum emit de cunctis mercatoribus ac venientibus ad nundinas ipse vendebat ferrum non multum faciens excessum precii sed solum de l talentis assumpsit C. quod audiens Dionisius qui erat dominus civitatis Syracusane permisit pro illa vice illam pecuniam quam lucratus erat portare sed eum amplius ibi stare non permisit ideo quod talis solum sibi soli volebat pecunias congregare. Secundo debet prudenter secare per providentiam. Recitat enim ibi philosophus de Milesio qui fuit unus de septem quem philosophi receperunt quia cum sibi semel esset improperatum quid valet sibi sua philosophia cum sit esset in paupertate volens ostendere quod facile esset philosophos ditari si ea talia vellet intendere providerat per astrologiam futuram esse maximam habundanciam olei dando ergo arrabones totum oleum emit civitatis veniente ergo tempore et subito querentibus taxato precio sibi ut placuit quia solus vendebat et habundant et congregavit divicias quantas voluit non ut pecunias diligeret sed ut ostenderet quod facile esset philosophos ditari si vellet sicut philosophus dicit. Ad quintam est dicendum quod divicias congregare infinitas ut homo utatur eis tamquam instrumentis quibus perveniat ad finem non est peccatum sed divicias congregare insaciabiliter ita quod homo non saciet in congregando et in thezaurisando sine peccato mortali esse non potest cuius ratio est quia licet est dictum de appetitu finis et eorum que sunt ad finem quod beatitudo tamquam finis insaciabiliter est appetenda sed ista temporalia que iuvant nos ad consecucionem finis secundum mensuram taxatam sunt appetenda quantum faciunt ad sustentationem et nutricionem vite tam animalis et spiritualis. Videmus quod natura que ex ovo generat avem duo posuit in ovo album scilicet et rubeum ex albo generatur ex rubeo vero generandum in ovo includitur nutritur, et planum est quod nec infinitum album natura apposuit sed tantum quantum sufficit nec infinitum rubeum sed tantum quantum sufficit. Unde insaciabiliter et in infinitum divicias appetentes et congregantes agunt primo contra naturam, secundo contra ordinem finis quia solus deus est insaciabiliter et in infinitum appetendus non autem divicie nec aliqua temporalia. Tercio quia talibus tamquam transgressoribus divine legis sacra scriptura ipsa vero penam eternam imprecatur. Ve inquit vobis qui coniungitis domum ad domum et agrum agro copulatis usque ad terminum loci numquid soli vos habitabitis in medio terre. Ad sextam est dicendum quod sicut dicitur oculus pura intentione debes accipere et si lucerna corporis tui est oculus ut dicit textus cum hoc sequitur quod oculus sit lucerna intentio ~~oculus~~. Est autem dictum inter oculum et lucernam quia oculus videt lucerna autem non videt sed illuminat oculum ut clare videat. Dicemus ergo quod intencio nostra duo importat primo intencionem in finem et quia non possumus tendere in finem nisi finis sibi esset ostensus et visus, ideo intencio presupponit visionem cognitionem intellectus hec est cum intellectus in anima quod est oculus in corpore secundum Damascenum. Secundo ut intellectus tamquam oculus directe et clare videat quod videat quod

videndum est intentio dicitur voluntatis electio quia voluntatis actio tanquam lucerna illuminat
et clarificat intellectum ut recte videat et isto modo si vera intentio que est oculus fuerit simplex
ita quod sit clarificata et illuminata per voluntatem que est lucerna totum corpus et to-
ta congeries operum nostrorum erit lucidum. Si vero fuerit nequam et obliqua quia lucerna non
clarificat nec illuminat intellectum et oculum anime ut recte iudicet finem quia illud quod
deus prefigit sibi finem non proponit tunc totum corpus et tota congeries operum nostrorum erit
tenebrosum. Cum ergo aliquis temporalia contempnit propter deum quia tunc est intentio pura oculus
eius est simplex. Sed qui hoc facit propter laudem humanam vel propter aliam causam quia tunc est
nequam et opera efficitur tenebrosa et sic hec temporalia bona et mala intentione
potest contempnere et quandoque talis intentio mala potest esse peccatum mortale quandoque veniale.
Lucerna corporis tui est etc. Superius salvator egit de collatione thezauri in celo
in quo intelligitur rectitudo affectus in contemptu terrenorum. Hic agit de simplicitate oculi per
quam intelligitur rectitudo affectus in intuitu supernorum. Ubi per similitudinem hominis exterioris
ostendit dispositionem interioris. Nam sicut oculus exterior est quasi lucerna que illuminat et
dirigit motus corporis sic oculus interior scilicet intentio nostra est lucerna qua dirigitur
motus hominis interioris. Ponit ergo primo officium oculi. 2o conditionem. agens de oculo duplici
ibi Si oculus tuus. 3o ponit conclusionem concludens duplicis obtentionem operationis in malo
ibi Si ergo lumen quod in te est. Dicit ergo lucerna corporis tui est oculus tuus id est sicut
oculus exterior est sicut lucerna que illuminat et dirigit motus membrorum sic oculus
interior scilicet intentio mea est lucerna que dirigit motus interioris hominis unde Ecclesiastes 2o
Oculi sapientis in capite eius. Si oculus tuus simplex fuerit. Hic subdit distinctionem
oculi agens primo de simplici 2o de duplici ibi Si autem oculus tuus nequam fuerit.
Dicit ergo sic. Si oculus tuus simplex fuerit id est intentio recta totum corpus tuum lucidum erit
id est tota congeries operum nostrorum erit luminosa et directa. dummodo opus sit de genere bonorum.
Nam simplex dicitur oculus interior cum in unum bonum convenit affectio voluntatis
et discretio rationis non ad diversa et hoc maxime fit dum est caritas in voluntate
et veritas in ratione. quia caritas congaudet veritati prima ad Corinthios 13o. Iste dicitur oculus
insignia quia in homine debet esse unica intentio scilicet ut omnia que facit faciat propter deum
unde in Canticis Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum. Si autem oculus
tuus nequam fuerit id est intentio perversa vel ad amorem terrenorum inclinata. De quo
Beda oculum nequam duo mala constituunt scilicet cecitas qua non cognoscit veritatem
et pravitas qua diligit iniquitatem. Ecclesiastici 31 memento quoniam malus est oculus nequam
nequius oculo quid creatum est. totum corpus tuum tenebrosum erit id est congeries operum obscura
erit et perversa per peccatum. Crisostomus sic homines infirmos oculos in tenebroso loco includunt vi-
det in sole et nichil. sic dediti terrenis et medialibus rebus sapit et affectus est
astutus in rebus spiritualibus nichil sapit. quia mens eius corrupta terrenis desideriis bo-
num iustitie non sentit. Jo 9 oculi lippientes vident lucernas [illegible] sanus oculus
simplicia et pura intuetur. sic est de intentione perversa et recta. Ista omnia sunt nutri-
genda de oculo mentis unde Crisostomus Si loquitur de oculo corporali dixisset sanus aut
infirmus non simplex aut nequam. Oculus ergo simplex est intentio sine plica erroris
simulationis et adulationis. Oculus nequam est in opposito. Deinde Si ergo lumen. Hic
subdit conclusionem expressius appellans lumen opera de genere bonorum. tenebras opera de genere
malorum unde Proverbiorum 4o Iustorum semita quasi lux via impiorum tenebrosa. Est ergo sensus
sedum [illegible] Si ergo lumen quod in te est id est si bona que agis quia mala interius sunt

hoc enim dicere quod est oculus corporis hoc intellectus anime Sic ergo oculis orbatur multum operationis reliquorum membrorum amittitur sine eius efficacia ita et mente corrupta multis malis vita tua impletur

tenebre sunt propter mala intentionem ipse tenebre quante erunt i. quid de hiis que per se mala sunt et mala intentione fiunt Ex dictis duplex obtenebratio est scilicet prave intentionis et prave operationis Aliter secundum Augustinum et ponitur in Glossa lumine dicatur in tenebre ipsum sunt Et ideo hic est quia intentio est facientis nota exterius vero facti intentio est quia nescitur ubi tendat ad bonum vel ad malum Est ergo sensus si lumine quod in te est i. si intentione operaris que te latere non potest quia tibi nota est tenebre sunt i. appetitu corporali sordidatur ipse tenebre i. ipsa opera ex mala intentione facta quanta erunt vera opera dicuntur tenebre quia nescitur finem et exitum eorum sed si intentio vera que nobis nota est bona fuerit multo magis ipsa opera si autem mala sit multo magis ipsa opera pessima erunt Vel potest esse sensus si intentio corrupta est tenebre multo magis dum vel sunt procedentes ex illa intentione tenebre erunt Virtus non eliges aurum et sericitas vestes ut oculis orbaveris quia nulla reliquis vite esset tibi utilitas Ita in anima custodi intellectum Sequitur nemo potest etc.

Nemo potest duobus dominis servire aut enim unum odio habebit et alium diliget aut unum sustinebit et alterum contempnet Non potestis deo servire et mamone Ideo autem dico vobis ne solliciti sitis anime vestre quid manducetis nec corpori vestro quid induamini Nonne anima plus est quam esca et corpus plus quam vestimentum Respicite volatilia celi quoniam non serunt neque metunt neque congregant in horrea et pater vester celestis pascit ea Nonne vos pluris magis estis illis Quis autem vestrum cogitans potest adicere ad staturam suam cubitum unum Et de vestimento quid solliciti estis Considerate lilia agri quomodo crescunt non laborant neque nent Dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis Si enim fenum agri quod hodie est et cras in mechilud (?) vero clibanum mittitur deus sic vestit quanto magis vos modice fidei Solent homines mundani plus solliciti esse de temporalibus et transitoriis bonis quam de spiritualibus et eternis et in hoc sequuntur bruta animalia que prosequuntur appetitum sensuum tamen in contrarium debet esse in homine qui est creatura racionalis cum in eius signum habet faciem in celum erectam ut plus attendat celestibus quam istis temporalibus et caducis et hoc docet Salvator dicens Nemo potest duobus dominis servire Superius Salvator postquam removit duplicitatem intentionis in ypocritis qui simulate volunt placere deo et hominibus hic removet duplicitatem affectionis que est in mundanis qui sollicitudine sua volunt assequi celestia et terrena sed quia hoc non potest esse Ideo dominus dissuadet sollicitudinem mundanam multiplici racione primo quia est dampnosa 2o quia est errorum libera et superflua ibi nonne anima plus est quam esca 3o quia est laboriosa ibi Nolite ergo solliciti esse Primo dampnositatem ostendit quia excludit a servicio dei adducens ad hoc primo generalem sententiam 2o eius probacionem ibi Aut enim unum 3o conclusionem ibi Non potestis deo servire etc.

Inter deo et mundo nemo servire potest quia deus diligit pacem mundus autem turbacionem Joh xvi In mundo
pressuram habebitis in me autem pacem. Inter lege mentis et lege carnis nemo potest servire quia lex mentis
precipit puritatem lex carnis voluptatem. iste sunt due leges de quibus dicitur ad Romanos vii Video
aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee / quia lex carnis est carnalia concupiscere
lex autem mentis est iudicia desiderare. Iuxta illud apostoli caro concupiscit adversus spiritum spiritus autem
adversus carnem /

quarto ex conclusione elicit solliciitudinis philosophorum ibi Ideo dico vobis. dicit ergo Nemo
potest duobus dominis servire, id est discrepantibus et contraria mandantibus sicut deo et dyabolo servire
deo celi et mundo sive lege racionis et lege carnis prima ad Corinthios x° Non potestis
participes esse mense domini et mense demoniorum et prima ad Corinthios 6 Que conventio Christi
ad Belial et que societas lucis ad tenebras / et 3 Regum 18 Usquequo claudi-
catis in duas partes Si deus est dominus sequimini eum si Baal sequimini illum. Non duas
duos vocat quia contraria iniungunt Bernardus Super 9 duos eos dicit qui contraria iniungunt ne-
que duo utique esset ymmo unus si unum vellet / Si ergo quis servit Regi et imperatori
non servit eis ut duobus id est dominis et discrepantibus quia in hoc quod dicitur duobus no-
tatur diversitas et discrepantia / Ubi sciendum primo quod duo domini sunt deus et dyabolus
quorum diversa racione dicitur dominus / deus enim dicitur dominus racione creacionis Deuteronomii
32 Nonne ipse est pater tuus qui possidet fecit et creavit te / 2° Iure redempcionis
1ª Corinthios 6° Non estis vestri empti enim estis precio magno / 3° racione eductionis
psalmus Dominus regit me et nichil michi deerit 4° racione defensionis psalmus dominus defen-
sor vite mee / dyabolus autem dicitur dominus primo racione fraudulentis subiugacionis
2 Petri 2° A quo quis superatus est, huius et servus est / 2° racione crudelis exacto-
nis ysaie 3° populum meum exactores sui spoliaverunt / 3° racione violente detencionis
ysaie xxvi° domine deus noster possederunt nos absque te 4° racione letifere remunera-
cionis Romanos 6° Stipendia peccati mors Nemo potest servire istis duobus dominis
propter contrarietatem servitutis. Servitus enim dei est suavis Matthei xi° Iugum enim
meum suave est / 2° est debitum huic 2° de manu inimicorum nostrorum liberati
serviamus serviamus illi sine liberatorum / 3° est fructuosum Sapiencie 3° Spes illorum
immortalitate plena est in paucis vexati in multis bene disponentur 4° est
gloriosum deo servire regnare est / Boecius eius agere servimus summa libertas est
3 Regum x° beati pueri tui qui stant coram te semper. Econtra servitus dyaboli est one-
rosum Trenorum ultimo Cervicibus minabamur et lassis non dabatur requies / Et
Ieremie 16 Servietis diis alienis die ac nocte qui non dabunt vobis requiem
2° est indebitum Trenorum ultimo Servi dominati sunt nostri 3° est infructuosum
Romanos 6 Quem fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis / quarto est ig-
nominiosum quia opprimit servitores suos servicio luti et lateris sicut pharao fi-
lios Israel in egipto / Secundo nemo potest istis duobus dominis servire propter contrarietatem
dominorum quia deus et dyabolus contrariantur sicut lux et tenebre 2 Corinthios 6° Que
participacio lucis ad tenebras / deus enim est lux Johannis 1 Erat lux vera Et
1 Thimothei 6 lucem inhabitat inaccessibilem / Et ergo vult ut in luce sibi serviatur Matthei
v Sic luceat lux vestra coram hominibus Et Joh 3 Qui facit veritatem venit
ad lucem Econtra dyabolus est tenebra Genesis primo tenebre erant super faciem abyssi
Et ideo in tenebris ei servitur Jo 3 omnis qui male agit odit lucem / 2° con-
trariantur ut quies et labor / deus enim est pacis rex Joh 16 In mundo pressuram
habebitis in me autem pacem / et ideo in suis servis quiescit Matthei v Beati pacifici Econ-
tra dyabolus est ipse labor 1 Petri ultimo Circuit tamquam leo rugiens Et
ideo vult ut in peccatorum circuitu et labore sibi serviatur / psalmus In circuitu impii
ambulant / In signum huius dicitur Iudicum 16 / Quod philistei Sampsonem molere

ludere

fecerunt. Tercio ꝯparantur ut calor et frigus Deus enim noster ignis ꝯsumens est. Ysa.
3. Spiritus ut ignis vorabit vos. Et sequitur Quis poterit habitare de vobis cum igne
devorante. Et ideo ignitos per fervorem caritatis querit. Ps. Concaluit cor
meum intra me. Et Luce 12 Ignem veni mittere in terram et quid volo nisi ut
ardeat. E contra dyabolus est ipsum gelicidium Jer. 6 Sicut frigidam facit cisterna
aquam suam sic frigidam fecit maliciam suam. Et ideo frigidos querit. Mt. 24.
Quoniam superhabundavit iniquitas, refrigescet caritas in cordibus multorum. Terci-
Nemo potest hiis duobus dominis servire, propter ꝯtrarietatem officiorum, quia deus vult sibi serviri
colligendo Luce xi Qui non colligit mecum dispergit. Dyabolus autem dispergendo
Joh. x Lupus rapit et dispergit oves. Quarto nemo potest etc. propter ꝯtrarietatem locorum
quia deus in altis habitat. Ps. Altissimum posuisti refugium tuum. Et Ysa. 6
Vidi dominum sedentem super solium excelsum et elevatum. Dyabolus autem in infimis
Job 40 Sub umbra dormit in secreto calami etc. Quinto propter ꝯtrarietatem
1 loc. ... ministrorum, quia deus vult habere ministros unanimes. Ps. Qui habitare facit unius mo-
ris in domo etc. Dyabolus autem discordes. Proverbiorum Inter superbos semper iurgia.
Item deus vult habere ministros humiles. Mt. 18 Nisi efficiamini sicut parvuli. Dyabolus
vero arrogantes Job 40 Ipse est rex super omnes filios superbie. Item deus
vult habere ministros mundos 1 Thess. 4 Hec est voluntas dei sanctificatio vestra.
Dyabolus autem immundos. Unde Mt. viii Eiecti demones intraverunt in porcos. Sexto
propter paucitatem temporis, quia deus totum tempus exigit Luce 2 In sanctitate et iusticia
coram ipso omnibus diebus nostris. Et ideo subditur aut enim unum odio habebit puta
dyabolum qui semper est odio habendus et execrandus, et alterum diliget puta
deum qui semper super omnia amabilis et diligendus, aut unum sustinebit scilicet
dyabolum propter peccati delectationem, non dicit diliget. Nemo enim diligit dyabolum. Sed
sua cupiditate implicatus eum patitur, ut si quis alienam ancille ꝯiunctus
duram patiatur servitutem et tamen non diligit eum tamen amat ancillam
et alterum ꝯtempnet scilicet deum. Non dicit odio habebit sed ꝯtempnet. Nullus
enim odit deum cum sit summum bonum sed aliquis bene ꝯtempnit deum mandata
eius postponendo. Vel aut unum odio habebit scilicet dyabolum carnalem appetitum
mundum et alterum diliget scilicet deum racionis instinctum celum. Glo. interlinearis dicit hic
quod nichil est medium quia quicquid enim facis facis ex amore dei vel ex servi-
tute dyaboli. Sed intelligendum est quicquid facis bene sive servire quod dicitur propter
indifferencia. Item Glo. Augustini Nullus ꝯtraria deum odisse potest. Propter hoc non quod est
odium affectus de quo hic et est odium effectus quo multi deum odiunt, quia
mandata eius ꝯtempnunt, quia mandata eius ꝯtempnere est deum in pro
et sunt hic ꝯtraria pro syndesi que non fuit extincta in Cayn, nec in peccatoribus quantu-
mcumque magnis extinguitur, aut unum sustinebit et alterum ꝯtempnet, sustinebit
unum id est dyabolum quem homo peccando quasi tyrannum super se dominantem sustinet et
alterum ꝯtempnet scilicet deum sicut accidit in persona affectione peccatoris. Ubi deus postponitur
/ Dubitatur hic quia dicitur in Glo. interlineari quicquid facis aut facis ex amore dei
aut ex servitute dyaboli, secundum hoc videtur quod nullum opus sit indifferens nec ve-
nit moveri etc. Respondeo quod non notat ibi causam moventem sed ꝯcomitantem
ut sit sensus quicquid facis vel facis ex amore dei vel ex servicio dyaboli, hoc est existens
in amore dei id est in caritate vel existens in servicio dyaboli id est in peccato, non quod pre- 2 10 opus
dat quodlibet opus ex amore dei movente vel ex servitute dyaboli. Item ꝯtinue
ꝯservare imitatur verba distinctionis, quia primo dicitur aut enim unum odio habebit
et aliud diliget, ꝯtra non dicitur ergo aut unum diliget et alterum odio habebit

sed dicit unum sustinebit et alterum contempnet / licet solucio istius ad superius possit patere
augustinus in rudet et habetur in glo. Neo dyabolum diligit sed patitur et nemo deum odit sed
contempnit hec est postponit / Unde augustinus dyabolus enim per se est odio habendus deus vero
diligendus / neque aptus aliquis unquam deum odio habuit / sed omnes se eum amare fa-
tentur et dyabolum nomen execrantur / communis viciosi eum qui tyrannidem super se dominantem
sustineat / deum vero non odio habent sed contempnunt vincti cupiditate et persuasione
dyabolica / Sic augustinus autem cum unum sustinebit non dicit diligit neo enim dyabolum dili-
git sed sua cupiditate implicatus eum patitur / Sed contra in psalmo Superbia eorum
qui te oderunt ascendit semper / scribitur de dapifero quod augustinus primum verbum retractauit sicut
dicitur habetur in glo. / Ubi glo. dicit augustinus in retractatione eiusdem rei / non video fuisse
dicendum multi enim sunt de quibus scriptum est / Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper / Et
in posse distingui quod consideracio dei est duplex / una secundum quod consideratur ut creator
in primum et gubernator a quo habemus esse et permanenciam / et illo modo nullus consciencia potest deum
odisse / sicut non potest non amare quod sit / communis attendit in dapifero quod appetat quod non
sunt sicut hoc est in miseria / iniquus in appetitu ut non sint simpliciter / Alio conside-
ratur secundum quod consideratur ut retributor uniuscuiusque secundum merita et vindex iusticie
et illo modo dicitur superbia eorum etc. / Ex quibus patet quod dyabolus odiendus est non quoad
ad eius naturam sed quo ad eius maliciam / primo quia odio habet deum et homines / psalmus Superbia
eorum qui te oderunt ascendit semper / et cum odio iniquo oderunt me / 2o quia inuidet
saluti nostre / Sapie 2o / Inuidia enim dyaboli peccatum intrauit orbem terrarum / 3o
quia pro suo posse amaltat et affligit nos / Job 1o / dixit dyabolus extende
manum tuam per paululum et tange cuncta que possidet / 4to quia ferox est
et crudelis et nullis placatur obsequiis / Judith 3 / Judith ferocitatem olofer-
nis omnibus obsequiis mitigare non poterat / 7to quia irridet sibi similes / psalmus neque
irrideant me inimici mei / 6to non habet remunerare / quia dominus est terra etc. / Deus
autem diligendus est / Primo diligit nos / Sapie 11 / Diligis omnia que sunt / Et
apostolus dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo / et suo a-
1 more preuenit nos / 1 Joh 4 / In hoc est caritas non quasi nos dileximus
deum sed quoniam ipse dilexit nos / Non potestis deo seruire et mamone
Dictum est quod duo domini sunt deus et dyabolus quibus neo potest simul seruire hic iam
declarat dicens Non potestis deo seruire et mamone / Mamona secundum augustinum
est dicto punica et hebraica lingua temporale vel diuiciarum Nam apud punicos Mamo
dicitur dyabolus qui preest diuiciis / non quod eas habeat in sua potestate sed quia hiis
utitur ad decipiendum / Unde quoniam ab hiis decipitur seruus eorum constituitur
sicut est omnis auarus qui est seruus lucri et pecunie sue Et ideo dicit dominus
Non potestis etc. / Quoniam enim liceat diuicias iuste acquirere / iuste possidere
et bene dispensare / quia secundum ambro / Sicut diuicie sunt improbis impedi-
menta / sic probis ad iutoria sunt virtutis / non tamen licet seruire diuiciis
in toto affectu eis inherere / Quoniam enim diuiciis seruit qui sic ut seruus custodit
quoniam autem seruitutis iugum excutit et eas utiliter distribuit / hic non seruus
est diuiciarum sed dominus / habetur ambro / Unde eciam Basilius ad andream
dicit / Si tua sunt bona que possides / expende ad lucra pro terminis tue-
lestia commutando / si non vales facere / te perit me tue non dominum sed
seruum custodem non possessorem esse demonstras Denique et conformantes
crumene tue sicut ancilla domine que congaudet gaudenti / et condolet dolenti

et tu crescente in az subito crescis aio et decrescente decrescis contraheris tristicia si decrescit
et solueris leticia aut inflaris superbia quando crescit Item secundo quod a seruitute diuiciarum
debet nos aliquid retrahere primo quia ille dominus contraria precipit et cesari non sunt Ieronimus 16
Sermones etc 2o quia precipit inhonesta ut sunt furta mendacia et similia unde et per
auariciam principes sacerdotum christum occidunt 3o male remunerat quod egredientem
de mundo nudum relinquit Iob 6 Nichil intulimus in hunc mundum etc Sunt eius de
uicie flagellum fortune quo incessanter suos suo affligunt et sunt ardor acquirendi
et timor perdendi et ideo sancti uiri huic domino non seruiunt nec obediunt unde in figura
huius dicitur Gen 39 Quod Joseph relicto pallio in manibus impudice domine egres-
sus est foras sic sancti ne seruiant auaricie relinquunt pallium i. substanciam mundi et mundi
mundum christum sequitur Mat 16 Si quis wlt uenire post me Et ideo dominus prohibet
ut diuiciis non seruiatur Non enim wlt habere seruos quorum cura pecunia uel cura mundo ne
ad remunerandum insufficiens uideatur Sed quia seruitus diuiciarum ponitur quod nimia solli-
tudine Ideo dominus consequenter prohibet nimiam sollicitudinem dicens Dico uobis ne so-
liciti sitis anime uestre quid manducetis et corpori uestro quid induamini Ex quo patet quod prohibet
duplicem solitudinem scilicet cibi quo ad animam et animalitatem et vestimenti quo ad corpus
Sed quare solitudinem cibi comparat anime Respondetur primo quia talis solicitudo naturam conseruare potest
animam 2o quia cibus multiplicat spiritus uitales quibus mediantibus est anima per spatium
unitur corpori 3o quia anima non potest uiuificare corpus ut maneat in corpore nisi cibum mutatur
Sed solliatudine vestimenti attribuit corpori quia vestimentum conseruat temperanciam et armo-
niam qualitatum elementarum quarum distemperancia corpus corrumpit Et sic dominus prohi-
bet sollicitudinem circa ea que sunt pro sustentacione uite nostre hec est circa cibum et amictum
I Thim 6 habentes alimenta et quibus tegamur hiis contenti simus Creditur quod
dominus solliacionem cibi et vestimenti prohibeat Cum tamen dicat Gen 41 de Joseph quod
sollicitus erat de cibo non ad unum annum sed ad septem Pro isto sciendum que sol-
licitudo sit prohibita et que non Notandum quod multiplex est sollicitudo prima dicitur spiritualis
qua homo mittitur et hec multiplex quedam est que ordinat hominem ad deum in oracione
et deuocione et in obseruancia mandatorum dei de qua Michee VI Indicabo tibi
o homo quid sit bonum et quid deus querat a te facere iudicium diligere misericordiam
et solliatum ambulare cum deo tuo Alia ordinat hominem ad se ipsum in cautela temp-
tacionum et victoria uiciorum Deut 4 Custodi temet ipsum et animam tuam in solli-
citudine Alia ordinat in proximum et hec consistit in multis primo in conseruacione
pacis et concordie Ephes 4 Soliciti seruate unitatem spiritus in uinculo pacis
2o in subuencione inopie Luce 10 Martha Martha solicita es etc 3o in
ministerio cure pastoralis de qua 2 Cor XI Instancia mea cottidiana solicitudo
omnium ecclesiarum hec solicitudo potest dici prudencie spiritualis Alia solicitudo temporalis que
est duplex quedam est necessitatis qua quis solicitus est pro necessariis ad uictum hec est
nobis indicta Gen 3o In sudore etc et talem habuit Joseph Sed quod causa
huius ad illa tempora hec fuit propter eminentem sterilitatem futuram Ista solicitudo non
reprobatur quia natura hominis necessaria uite requirit debet tamen talis esse ita temperata ut propter
solicitudinem temporalium non negligatur eterna ymo talis est quandoque meritoria ut quando homo
solicitatur propter necessariis ut uitet peccata Ephes 4 Qui furabatur iam non furetur
magis autem laboret quod bonum est et ut unde uiuatur et ut indigenti
subueniendi habeat Alia est cupiditatis qua homo solicitus est acquirere superflua uel eciam
corporis necessaria tanto affectu quod negligit spiritualia et hec prohibetur hic et vocatur so-
licitudo suffocacionis et hanc eciam prohibet Paulus Philipen 4 Nichil soliciti sitis etc

I petri ultimo Omnem sollicitudinem vestram in ipsum proiicite. Hec sollicitudo multa mala
generat et eternam dampnationem inducit. Nota secundum Je quod non dicit non potestis deo servire
et divitias habere, sed dixit non potestis deo et divitiis servire, quia divitias habere licet ut
bene dispensentur, secundum quod dicit Ambrosius super Lucam. Sicut divitie sunt impedimenta
reprobis ita probis sunt adiumenta virtutis, sed divitiis non licet servire, hoc est toto
affectu eis inherere, qui enim divitiarum servus est, divitias custodit ut servus, qui autem servitutis
excussit iugum distribuit eas ut dominus. Crisostomus dicit Audiat hic avarus quod christiano no=
mine censetur non posse divitiis et christo simul servire. Crisostomus dicit hic Et ab illo loco
Thezaurisate vobis thezauros etc. ostenduntur nocumenta divitiarum ut perveniretur ad
contemptum ipsarum. Unde dicit hic Non solum in hoc nocent divitie quod demones vel latrones
armant contra nos ut supra Thezaurisate etc. sed intellectum obtenebrant ut supra
de oculo nequam, et a servitute dei nos expellunt in suam captivitatem ut hic. Ideo
dico vobis etc. Non potestis deo servire et mammone. Et sollicitudo nimia vite a=
nimalis est servire mammone. Ne solliciti sitis anime vestre, id est animali vite vel animalitati que cibo
sustentatur. Infra x° capitulo Qui perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Neque cor=
pori quid induamini. Duo tangit necessaria ad sustentationem animalis vite, alimentum et
vestimentum, alimentum propter corruptionem interiorem, vestimentum propter corruptionem exteriorem.
Et prohibetur hic sollicitudo circa necessaria et quanto plus circa superflua. Nota sollicitudo
est duplex, scilicet providentie que regitur per spiritum sancte que docet ponere modum necessitati.
Est alia sollicitudo anxietatis que non regitur sancta sed magis excecat et suffo=
cat spiritum. Unde Glossa In sudore vultus parat panis, sed labor exercendus est,
sollicitudo tollenda que mentem perturbat. Non ergo excludit hic salvator sollicitudinem
rationabilem que est pars prudentie, scilicet quod homo faciat quod in se est laborando et acquirendo
necessaria vite et animam sequitur quod homo temptaret deum si expectaret absque opere omnia necessaria. Ob
multitudo quam debet fieri via humana, sed sollicitudo que hic prohibetur est inordinata seu
immoderata et superflua per quam postponuntur bona spiritualia et per quam mentes
istis terrenis et mundanis adheret et quia opera dei abiciunt postponuntur et impedi=
untur. Nota quod quadruplex sollicitudo invenitur in sacra scriptura. Est sollicitudo quedam
laudabilis, vituperabilis, tollerabilis et miserabilis. Prima laudabilis et est de
precepto, et hec est quadruplex. Est enim sollicitudo regendi quantum ad prelatos Ro 12 — sollicitudo omnium eccle=siarum
Qui preest in sollicitudine, et 2 ad Cor XI Instantia mea cottidiana etc. Item
est sollicitudo obediendi quantum ad subditos Josue 23 Estote solliciti ut custodiatis
cuncta que scripta sunt in volumine legis Moysi. Item est sollicitudo pacis servande et uniendi
quantum ad pares Ephe 4 Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Item
est sollicitudo proficiendi quo ad se et est triplex. Prima recogitandi divina mandata Deu=
tro 4 Custodi temetipsum et animam tuam sollicite et ne obliviscaris sermonum
et ne excidant a corde tuo. 2a declinandi malum ibidem Deut° 4 Custodite animas
vestras sollicite, non vidistis aliquam similitudinem ne forte decepti faciatis simili=
tudinem. 3a est sollicitudo fervoris faciendi bonum Ro 12 Sollicitudine non pigri
spiritu ferventes domino servientes. Hec est sollicitudo laudabilis et in precepto. Item
Item est sollicitudo vituperabilis et prohibita et est triplex. Prima sollicitudo acquirendi
divitias ex cupiditate Eccles 2° Peccatori dedit deus afflictionem et curam super=
fluam ut addat et congreget et hec vanitas et cassa sollicitudo mentis est.
Secunda est sollicitudo in retinendo divitias ex avaritia. Infra 13 Sollicitudo
seculi huius et fallacia divitiarum suffocat verbum dei. 3a est sollicitudo in studio per=
petrandi peccatum. Dan 13 Volentes complere observabant cottidie solliciti

+ dicit Cris. Crisostomus qui maius est dedit quod minus est quo non dabit / carnem qui cibat plasmavit glo. cibum aut vestimentum auferret Sed notandum est quod deus vult nos curare circa victum et vestitum
unde datum est primo homini Gen. In sudore vultus tui vesceris pane tuo / et ideo deus vult ut sis sollicitus
sollicitudine providencie / non autem anxietatis et avaricie que suffocat mentem ne possit elevari in deum
Item qui dat maius dat minus Crisostomus est si expedit /

videre illam / et hec sollicitudo vituperabilis et in prohibitione Item alia est sollicitudo
tollerabilis et permissa / et hec est quadruplex prima est sollicitudo dilectionis naturalis
ut in mora faciet Thobias propter nupcias pater eius sollicitus erat dicens quid
putas morat filius meus / 2a est sollicitudo cure rei familiaris j Re 9 De asinis
quas nudius tertius perdidisti ne sollicitus sis quia invente sunt / 3a est sollicitudo
mediocris providencie luc. 10 Martha Martha sollicita es etc / 4a est sollicitudo
infirmitatis humane prima Cor. 7 Qui cum uxore est sollicitus est que sunt mundi
quomodo placeat uxori / et hec est sollicitudo tollerabilis et in permissione Item
est sollicitudo miserabilis ex peccato illata et hec est triplex / prima sollicitudo laboris
in operando Eccl. 2o detestatus sum omnem industriam meam qua studiosissime
laboravi et sollicitus fui / 2a est sollicitudo anxietatis in paciendo / primi Ma-
chabeorum vj Recessit sompnus ab oculis meis et concidi corde pre sollicitudine
et dixi in corde meo in quantam tribulationem deveni / 3a est sollicitudo timoris
in pavendo Jer. 38 Sollicitus sum propter iudeos qui transfugerunt ad caldeos
ne forte tradar in manibus eorum et illudant michi / Sollicitudo ergo qua opera
dei abiciuntur et postponuntur vel impediuntur prohibetur hic Cum dicitur Ne solli-
citi sitis Sequitur Nonne anima plus est quam esca Hic salvator prohibet mundanam
sollicitudinem quia irracionabilis et superflua / Et probat hoc per plures rationes
prima racio sumitur per comparationem ad nos Cum dicit Nonne anima plus est quam esca
Et ponit hic dominus sex raciones per quas ostendit et probat quod non debemus esse
sollicitati sollicitudine cupiditatis vel suffocationis / prima est ista / Qui
dat quod maius est dabit etiam quod minus est / sed deus dedit quod maius
est scilicet corpus et animam ergo dabit quod minus est puta victum et amictum / et
hec racio sumitur ex comparatione ad nos et tangitur ibi Nonne anima plus est quam
esca et corpus plus quam vestimentum De hoc non est dubium quia anima est
ad ymaginem et similitudinem dei facta inmortalis et beatitudinis capax / esca vero cor-
poralis modici valoris est respectu anime Item corpus est vestis ~~[illegible]~~ / quantum ergo anima ame
excellit corpus tantum corpus excellit vestimentum Item corpus facit ad esse ut sit
per compositi vestimentum autem solum ad bene esse Item corpus in resurrectione erit particeps
glorie vestimentum autem tale non erit Item esca et vestita cata sunt propter homines Non
sit ergo homo sollicitus ut percipiat id quod propter se creatum est + Secunda racio sumitur ex
parte eorum que ad usum nostrum data sunt / et precipue ex comparatione avium ad homines
et est talis racio / longe maioris precii est homo quam sunt aves / sed deus pascit illa
sine eorum sollicitudine / quia non seminant neque metunt / ergo multo forcius pascit hominem
de quo habet specialiorem curam et hec tangitur ibi Respicite volatilia celi non enim se-
runt neque metunt neque congregant in horrea et pater vester celestis pascit illa Crisostomus
pascit paterfamilias servos / pascit alia / sed in obsequium filiorum / quanto
magis filios qui cariores sunt illis / Unde luc. 12 sic habetur considerate corvos /
Ubi notandum quod pulli corvorum antequam nigrescunt a parentibus non nutriuntur sed rore
celi pascuntur Et pullis corvorum invocantibus eum etc Comparat per corvos filii
dyaboli intelliguntur Et ergo deus pascit filios dyaboli multo magis pascet nos Et dicit
notanter pater vester celestis Non dicit deus / quia sic esset racio in abequali / ipse enim est
deus omnium creaturarum Sed dicit et pater ut multo magis credamus quod pascet nos qui
sumus filii et avibus digniores Unde sequitur Nonne vos pluris magis estis illis
plus valetis homo quam avis volatile / et tamen deus pascit volatile ergo etc / Sed
queritur Apostolus dicit Numquid de bobus est cura deo ergo videtur non geret curam
pro brutis Respondeo non est ei de talibus cura discipline sicut ut eos per leges

Respicite volatilia Hic subdit racionem ad idem supradictam per comparationem ad alterum / et primo ad alterum racionale
irracionale insensibile i et de vestimento 3o ad alterum volatile sensibile, i Nolite ergo solliciti esse Dicit ergo Respicite vos et excludit aves
tria in quibus est sollicitudo humana cum dicit quod non serunt neque metunt neque congregant in horrea / Et est glo. Quia non dicit
non volat ad gratia quia non prohibet providenciam et laborem sed sollicitudinem inordinatam et avariciam Unde glo. hec
non prohibet providenciam et laborem sed sollicitudinem ut tota fiducia maneat in deo, ergo dat Et pater qui scit, vel qui vult
celestis qui potest Ac si diceret / Si ergo pater vester celestis pascit illa tamen multo magis vos qui filii estis / et si irracionalia tamen multo magis
vos qui racionales estis quibus promittitur eternitas Ideo itaque facit mentionem patris celestis ut moveamur ad fiduciam Unde glo.
Exaggerat fiduciam filiorum et confirmat quia si bonitas patris ad volatilia se extendit quanto magis ad filios adoptivos
Unde Fab. / quis rex militibus devotis debitam non prebet alimoniam / quis dominus famulis suis non ministrat cibaria
quis pater non dat filiis alimenta /

alie vero rationes sumuntur per comparationem ad alterum ibi Respicite volatilia

instruat vel in eis legem tradat. sed hic est ei de omnibus cura prudentie. postea Ex aug-
dat increments corporis. Tercia ro sumitur ex defectu vtilitatis sollicitudinis. neque enim vestra solli-
citudo est tanti vigoris ut per eam possimus acquirere vitam nostram. Et intendit tales racione
Cum deus augmentum dabit et nutrimentum quia nutrimentum est causa augmenti post de generacione
tione sed deus corpora vestra sine sollicitudine vestra auget ergo et cibo pascet. Et hoc
tangit ibi Quis autem vestrum cogitans id est per sollicitudinem suis cogitacionibus potest adicere id est addere
ad staturam suam cubitum vnum q. d. quis est ille qui sollicite cogitando potest se maio-
rem facere cubito vno Certe nullus. Si ergo augmentum non acquirimus vestra sollicitudine
ergo nec nutrimentum Illum ergo est cura nutrimenti cuius est cura augmenti et hoc
est deus. Et postquam in duobus prohibuit sollicitudinem cibi. tribus racionibus composita sua
manifestando Jam consequenter prohibet sollicitudinem vestitus dicens Et de vestimento quid
solliciti estis considerate lilia agri etc. Tangit racionem certam que sumitur ex comparacione
tione florum qui vestiuntur diuersis coloribus nec tamen subsistunt sed mittuntur in cliba-
num. multo magis ergo deus vestiet homines qui sunt capaces fidei et diuine noticie
Et hoc est quod dicit Et de vestitu quid solliciti estis Considerate lilia agri etc. No-
mine liliorum generaliter intelligit quoscumque flores. Quomodo crescunt terra scilicet ipsis prestante
nutrimento et rore celi et vestiunt absque sollicitudine propria non laborant scilicet victum ac-
quirendo ut crescat neque nent id est non filant ut sibi vestimenta componant Dico autem
vobis quod nec Salomon qui super omnes reges diuiciis habundauit qui licet non laborabat
tamen iubebat aut disponebat aut faciebat. sed lilia nesciunt quo vestiuntur. preterea
Salomoni ministrabat vestimenti decorem homines liliis vero deus In omni gloria sua quia
ceteris regibus gloriosior fuit non est coopertus sicut vnum ex illis id est ita venusto colore
sicut lilium Vnde Jeronimus Reuera quod sericum que regum purpura potest floribus comparari
aut que pictura textricium. quid enim ita rubet ut rosa quid ita candet ut lilium
viole vero nullo potest superari colore Si autem fenum agri id est flores qui dicuntur fenum
quia velociter arescunt quod hodie est scilicet viride et floridum et cras in clibanum id est in
fornacem mittitur deus sic vestit quanto magis vos modice fidei Crisostomus Statuto
tempore lilia formantur in frondibus vestiuntur colore et implentur odoribus et quod terra
radicitus non dederat deus inuisibili collacione largitur quanto magis vos non fi-
qui de dei prudencia dubitatis. Respicite volatilia celi Moraliter secundum hugonem de sancto victore
volatilia celi superbi sunt qui alta petunt de quibus potest volucres celi et pisces maris
id est animi Abdie j. Si exaltatus fueris ut aquila et inter sidera posueris nidum
tuum inde detraham te dicit dominus. Hii superbi sunt volatilia immunda que vngue
et rostro ledunt id est rapacitate et gula ut miluus duo ale. potencia et opulencia
quibus mali tolluntur in altum ut grauius ruant. hii non serunt in presenti nec metunt
in futuro Ideo mendicabunt et nichil dabitur eis neque congregant in horrea. horreum
dicitur celum ait xiij Triticum congregate etc. id est sanctos in vita eterna. Diuersa horrea diuerse
mansiones in celo. Vel horrea sunt pauperes in quibus frumentum securius conseruatur
et tamen deus eis prouidet Ideo lucas appellat eos coruos. lilia agri sunt
mali in mundo florentes. folia lilii sunt in quibus inanem felicitatem suam constituunt
scilicet sublimitas. potencia. opulencia. prolis fecunditas. pax ab aduersis. sanitas
corporis. voluptatis sensuum. De hiis Job xxi Quare impii viuunt et subli-
mati sunt. etc. primum confortatique diuiciis etc. secundum Semen eorum permanet
coram eis etc. 3m Domus eorum secure et pacate etc. 4m et non est virga dei su-
per illos etc. quintum tenent tympanum cytharam et gaudent ad sonum organi. ducunt in bonis
dies suos etc. sextum etc. voluptas auditus et aliorum sensuum Sed quam va-
num sit et dampnosum ostenditur cum subditur et in puncto ad inferna descendunt et
hoc ideo quia non laborant in presenti ut crescant in futuro. Apocalipsis xiiij A modo
dicit spiritus neque nent id est non faciunt opera quibus corpus tegatur nuditas in futuro

Quanto magis vos qui estis racionales qui estis creati ad gloriam sempiternam modice fidei vestit sine sollicitudine superflua
vocat autem eos qui nimis sollicitantur de talibus modice fidei quia ex defectu fidei procedit talis sollicitudo
superflua non autem sollicitudo racionalis et moderata sed magis includitur in fide quia oppositum eius esset temptare deum
quia sicut natura animalium est prouido modo viuere et terre nascentibus crescere sic natura hominis est viuere secundum dictamen racionis
ad quod sequitur ipsum sollicitari sollicitudine moderata ad querendum ea que natura non dedit ut vestes et similia

Vanum (?) vnde
dubitare non
debetis

Sed diuicias
sua et potencia
alia terra
in coreguo (?)

Jeronimus in Salomone non fuit
vestes ab arte scilicet a
natura et licet ars imitetur
naturam tamen opera artis non
assequuntur perfectionem nec
et io tinctores non
possunt facere colorem ita
videm et pulcrum sicut
natura in terre nascentibus

Qu a

Unde tam inextricabilem nuditatem ferre non valentes quam dictum sunt membris cadite
sup nos et collibus ope nos. Unde bene dicit quod Salomo et xpus in oi gloria sua qui
in mudo habuit non fuit coopertus ysa c 28 Stridimus cum non sentes sper. Si ergo
fenum etc. fenum dicit quia cito arescit postquam fiat fenum tectorum etc quod hodie i in
puti viret et cras i in futuro in clibanum i in infernum mitti ut sit tibi ignis
et m. ps 9 In igne devorabit eos in inferis non subsistat. Deus sic vestit i ta venuste
quanto magis etc. i si ta bona sunt que dantur in signum dampnationis quia secundum Greg.
Continuus successus temporalium magnum est future dampnationis indicium. Exemplum de sancto
Ambrosio et eius hospite. Si igitur talia dat iniustis qualia dabit amicis. Sed hic
tres occurrunt dubitationes prima utrum solus deus christianorum non patiatur coli aliquem tamquam
deum aut deum. 2 utrum hoc teneatur laborare et suo labore victum et vestitum querere.
3 utrum aliquis absque transgressione precepti possit a tali labore excusari. Ad primam est
dicendum quod hanc questionem movet Aug. primo li. de consensu ewangelistarum c. 8 quod Romani sole-
bant deos gentium quos subiugabant eorum imperio colendos suscipere et eorum sacra sus-
cipere. hic tamen de deo gentis hebree cum eam obpugnavit vel vicerunt facere noluerunt
Tertium vero secundum Aug. cum ipsi hebreorum subiugaverunt eorum imperio deum eorum colere
noluerunt cum tamen deos gentium omnium colerent et eis sacrificia offerebant qui ipsos subiu-
gabant imperio eorum quia patrimonio deorum gentium quas superabat vel vincebat
credebat eorum imperium crevisse. Causam autem cur ibi Aug. tale assignat quia
Romani Socratis philosophi sententiam tenebant firmam cum eum sapientissimum hominem
omnium oraculo philosophorum audivisset. Sententia autem hec fuit Socratis unumquemque deum sic
coli oportere quo colendum ipse preciperet. Cum ergo sicut precepta dicta hebreorum
quod deus eorum solus coli volebat ~~de socrate simulacra~~ aliis omnium gentium
et solus mandat sibi afferri sacrificia videntes quod si illum deum colerent et eius
sacra reciperent eorum destruenda ydola et simulacra deorum aliorum in quorum si-
mulacris et ydolis per responsa demonum fallacia frequenter audiebant eorum superbum
deorum illorum patrocinio superati noluerunt deum hebreorum colere nec eius sacra recipere
ex quo sibi cum aliis diis sumere non poterant. Hanc igitur de causa secundum Aug. Romani
respuerunt unius veri dei cultum ne multos deos offenderent magis arbitrantes
sibi obfuturam illorum deorum fuisse verecundiam quam veri dei consultam benivole-
ntiam. Solus igitur deus vult non patitur aliquid aliud coli vel diligi vel deum nisi
quod sibi et aliunde alteri sibi repugnanti tamquam duobus dominis vel diis famulatur.
Ad secundam est dicendum quod hanc questionem Aug. pertractat in libro de ope monachorum. Erant
enim tempore Aug. otiose viventes et nullum corporalem laborem gerere volentes aliqui monachi
inducentes textum ewangelicum quod xpus mandat ad querendum victum et vestimentum
non esse corporaliter laborandum cum volatilia celi a deo pascantur et lilia agri vestiantur
absque eo quod illa seminent vel metent vel aliquid laboris corporaliter faciant. Et si
dicebatur eis eorum apostolus mandat quod qui non laborat non manducet. Respondebant hoc de
spirituali labore apostolum dixisse. De quo scriptum est Ego plantavi Appollo rigavit.
Non autem dicebant esse intelligendum de corporali labore quia tunc apostolus contradixisset ewangelico ergo
precepti non est laborandum corporaliter ad querendum vite necessaria. Hoc autem nulli dicit
Aug. primo quidem quia statim homine peccante in penam ei preceptum fuit quod in labore
et sudore vultus eius deberet vesci pane suo. a qua pena sicut nec ab aliis pena-
litatibus corporalibus xpus non liberavit nos nec absolvit ymo ipse tales pe-
nalitates corporales primo voluit experiri. Secundo quia in laude illius sancte mulieris
scribitur proverbiorum ultimo quod manus suas misit ad fortia et digiti eius apprehenderunt
fusum et panem otiosa non comedit. Tertio quia precipimur carnem nostram nutrire et
fovere ipsam debito nutrimento et vestimento. Esset autem contra omne si nullam

curam cira nutā corporis agemus certo quod esset hoc derogare diuine bonitati
quod corporales operationes non subtrahit a creaturis sed magis mediantibus eis
regit corpus sicut mediantibus actionibus rogit spiritus relinquere ergo diuine prudentie
que hominis personam pertinet agere non est diuine magestati sed impugnare Quod vero dicitur
de volatilibus concedendum est secundum augustinum quod predicto modo sicut obseruabat christus in
non laborando corporaliter sic obseruare debebat in non quoquendo et non molendo
et non reponendo in granariis uel cellariis quod volatilia hoc non faciunt sed ipse volebat
habere manus ociosas et plena repositoria per talem christus saluator non prohibet
corporalem laborem et prouidentiam circa nutā prudenciam sed solum remouet diffidentiam
Intendit enim quod cura usque ad ista minima se extendat multo magis ad rationales
creaturas cum deo maior sit cura de hominibus quam de bobus uel volatilibus non tamen
per talem prudenciam uel curam suam propter labores et proprias operationes hominis subtrahit
quod cum homo pascit se et vestit se per suum laborem et exercicium deus eum pascit
et nutrit ipsum Non enim ut ait augustinus quod deus dixit Inuoca me in die tribu
lationis et eruam te. Apostolus non debuit fugere cum esset deprehensus in ciuitate damasci non
et per fenestram submitti a fratribus in sporta quod hoc deus volebat eum facturum Et
aliud quod dicebatur apostolo dicendum est de labore corporali intelligendum esse quod non la
borantes non manducent quod paulus ante premittit Cum essemus apud vos non in que
borant non manducent quod paulus ante premittit cum essemus apud vos non in ge
te fuimus neque gratis ab aliquo panem manducauimus sed in labore multo ac sudore
operantibus manibus nostris die ac nocte sicut enim dicit augustinus opifex uel sutor
tabernaculorum et in actibus ait Quecumque sunt in usu ministrauerunt manus
iste. Ad tercium est dicendum quod cum corpus sit intendendum ut fiat spiritum et spiritus deo
ut sit totus homo diuino cultui mancipatus et cum bonum publicum et commune preponendum
sit ciuili particulari bono pensato quod vacantes spirituali studio et deputati reipublice
et communi bono in actibus spiritualibus sicut religiosi deputati ad ministerium animarum et
rectores et milites deputati ad regimen et defensionem reipublice multo sunt excu
sati si non laborant propriis manibus Etiam layci et alii obsequiis istorum mancipati cum
in multa mala doceat ociositas et cum potissime religiosi et uniuersaliter clerici et de
diuini a uanis rebus et discessibus inutilibus et ab omni inutili ocio debeat esse
semoti multum est securum et laudabile quod semper habeant quibus sint occupati
diuinis laudibus reddendis uel lectionibus scripturarum aliquo operis faciant scribende
clerici uel aliquid corporalis operis layci Unde dicit Jeronimus in epistola ad rusticum mo
nachum Egiptiorum monasteria hunc morem tenebant ut nullum reciperent
absque labore et nisi facient eum aliquo operis posse operari et intelligitur de illis
qui eciam in exercitiis absque corporali labore uitam vitare animalis transisse non potuissent
quod ut dicit augustinus in libro de opere monachorum si aliqui in seculo habebant illa
quibus sine opere manuum suarum sustentauerunt vitam eorum si postquam monasterium
ingressi sunt et illa bona indigentibus sunt dispertita et credenda est eorum infirmi
tas et ferenda ut sine labore transeant nec attendendum in quo loco illa habebant sed uita
impendendum cum omnium tamen eorum sit una respublica quod et uita rusticana et
artificis laborare ad professionem seruitutis dei venientes labore aliquo corporali quo magis
operentur se excusant non possunt quod nullo modo ut ait decretum est ut in illa vita ubi
senatores sunt laboriosi ibi opifices et artifices fiant ociosi. Sequitur.

Nolite ergo solliciti esse dicentes quid manducabimus aut quid bibemus
aut quo operiemur hec enim omnia gentes inquirunt Scit enim pater vester quia
his omnibus indigetis Querite ergo primum regnum dei et iusticiam eius
et hec omnia adicientur vobis Nolite ergo solliciti esse in crastinum
Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi Sufficit enim diei malicia sua

Sicut sup dicebat. Hic ultimo saluator docet inspiracionem more providencie
divine specialem gubernacionem ad cuius intellectum est sciendum quod multi fuerunt sicut Cicero
contradicentes in humanis rebus esse fortunam non providenciam nec existimabant
dei iudicio suam vitam gubernari sed in certo ducti euentu et quod necessarium erat errorem
extirpare ut fortius vitatur errorem de dei providencia cordibus hominum saluator
figet crescentem eam dicens Nolite igitur solliciti esse. Hic removet sollicitudinem
per comparacionem ad alterum racionem quod facit hic. 2o concludit propositum de hoc quod sollicitus sit
primum querite regnum dei. Dicitur ergo nolite ex comparacione ad gentes talis illud quod
provenit ex diffidencia divine providencie est vitandum sicut sollicitudo et anxietas temporalium
est huiusmodi sicut patet in gentibus que talia querunt. Ad evidenciam tamen est considerandum
quod aliqui dixerunt providenciam divinam esse tamen circa superiora et non circa actus humanos
de hac opinione legitur Job. Circa cardines celi perambulat et nostra non con-
siderat. Job xxii. Et ex hoc dicebant quod homo circa necessaria vite debeat multum solliciti
et hoc est quod saluator reprehendit cum dicit Nolite ergo prohibet affectum et studium
cum dicit solliciti esse dicentes quid manducabimus aut quid bibemus hoc patet ad ali-
mentum aut quo operiemur hoc patet ad vestimentum Quo quidem modo xi dicitur Cibus
dabit nobis carnes ad vescendum Exodi et sequitur in glosa. Hic videntur argui
qui supto victu quem lautiora sibi vel austeriora preparant cum quibus vivunt
alimenta querunt vel indumenta. Dicitur hec enim omnia gentes inquirunt i. gentiles
providenciam divinam circa actus humanos negantes circa talia immoderate sollicitantur
Unde glosa Julianus. Quid amplius hic fidelis a gentili cuius infidelitas animum
sollicitat Crisostomus. Qui in rebus humanis credunt fortunam esse non providenciam neque in
dicto dei vitam suam gubernari estimant sed incerto euentu. Et ideo timet et desperat quod neminem
habeat gubernatorem qui autem sit dei iudicio gubernari estimat suam in manum
dei committit. Item carnales pro bonis temporalibus anxietate habent ad Romanos 8. Qui
secundum carnem sunt que carnis sunt sapiunt qui vero secundum spiritum que sunt spiritus senciunt. Et
aliquando deus dat bonis bona temporalia hoc facit ad consolacionem et si subtrahit hoc
facit propter exercitium Unde Augustinus Scit celestis medicus quid nobis datur ad consolacionem
quid vero subtractum ad exercitacionem non enim homo iumento suo sicut cum cibaria subtrahit
Unde sequitur Scit enim pater vester celestis quod omnibus hiis indigetis quod divina providencia se
extendit ad omnia quantumcumque minima et precipue circa ea que sunt hominis necessaria. Scit non
in quibus tangitur divina providencia pater vester ut ad spem provocet. Unde mihi Deum precem
audis non dubitans de voluntate quod omnibus hiis indigetis ut non dubitetis de
effectu quod dat sicut mihi infidelitas cura ambitat. Sexta racio sumitur ex sollici-
tudine dei erga nos deus enim pater noster scit indigenciam nostram et hec curam de nobis
ergo nos solliciti esse non oportet Non enim filii debent esse solliciti sed hanc solli-
citudinem debent relinquere patri. Et ideo dicit Scit enim pater vester celestis quod omnibus
hiis indigetis i. pater vester cuius ipsius est cura de nobis. Crisostomus Qui causam creavit
novit eius indigenciam quod si pater est non potest despicere filios quod hiis omnibus indiget
licet enim patres non dant filiis superflua tribuunt tamen necessaria. Sciendum tamen
quod ex septem causis quandoque patiuntur penuriam in necessariis vite. prima ex nostro meri-
tamente peccatorum deutro 28. Si audire nolueris vocem domini dei tui ut custodias et facias
omnia mandata eius immittet dominus super te famem et esuriem donec conterat te. 2a
est causa exercende virtutis Unde apostolus 2 Cor. xi In fame et siti etc. Tercia
est ex importunitate nostre avaricie quod enim superflua quererimus Ideo videtur nobis
quod in necessariis deficiamus quare dignum est ut qui necessariis careamus. 4ta abusus

λ et cures huius
vite fatigat

pro quo impleatur et repleatur bonum scilicet celeste spirituale et temporale / primo de bonis gloriae, secundo gratiae, tertio consolationis / primum debet esse maximum / secundum medium / tertium minimum / ideo primum debet esse in intentione sicut finis / secundum in operatione tamquam medium / tertium in adiectione tamquam sustentatio

temporalium creaturam enim creata abutitur dignum est ut ei aliquid ad utilitatem tollatur. Cum tanta ingratitudo digna enim est ut ingratus privetur beneficiis / sexta est ut credamus deum nobis prebere temporalia bona. Si enim nostre sollicitudini sic attendentur credemus temporalia a nobis esse vel nobis a deo ex debito tribui / cum vero ea aliquando nobis subtrahit / ostendit quod ipse sit dominus qui in se sperantibus ministrat / Et hoc est quod dicit Scit enim pater vester / Ipse enim est pater vester qui dedit nobis esse nature in creatione / esse gratie in recreatione / et dabit esse glorie in sua regni consummatione. Querite ergo primum regnum dei. Secundum glossam / prius docuit excludere malum / hic docet quere bonum quia non sitis solliciti de bonis temporalibus sed de regno dei. Secundum Rabanum Est glosa ex predictis / qui docet ratio satis ostensum est quod non debetis esse solliciti circa temporalia eo quod vana sunt dico autem vobis quoniam quod debetis esse vera sollicitudo scilicet circa spiritualia / et tangit duplex bonum spirituale scilicet bonum mediale et primum. Dicit ergo Querite autem primum id est principue regnum dei id est vitam eternam ut illud pre... miatis per vitam virtuosam et opera meritoria / Vel regnum dei id est summum bonum unde glosa Regnum dei summum bonum est / et ideo querendum / Queritur autem fide spe et caritate. Sed quid est regnum dei querere / Secundum glossam est iustitiam observare. Secundum quod regnum primum consumit prophetia dicens Unam petii a domino hanc requiram ut inhabitem ... et iustitiam eius id est non solum regnum querite sed iustitiam eius id est debita merita correquisita / que scilicet iustitia est via ad hunc finem / unde glosa per iustitiam venitur ad regnum. Sed quid est iustitia regni Respondet glosa Iustitia regni est omnia que Christus docuit observare. Nota duo debent esse in intentione finis propter se et ea que sunt ad finem / ergo primum querendum est regnum dei tamquam finis et iustitia eius tamquam ad finem. Querite ergo primum spiritualia et hec / de intendendo temporalia adicientur vobis id est si querimus meliora privemur / adicientur vobis deteriora. Sed obicitur primum querendum est regnum / ergo ... temporalia secundo querenda. Respondeo primum dicitur duobus modis vel per comparationem ad posterius vel per abnegationem ad prius. Hic ultimo modo accipitur sic ut sit sensus. Querite primum regnum dei et iustitiam eius hoc est ante ista nichil querat / unde glosa nichil ... Vel secundum ... quod post ista / sed quere summum quod propter se et extra quod nichil petitur. Vel secundum Augustinum primum querite regnum dei id est propone cunctis ceteris / et hec omnia adicientur vobis id est consequemini sine ullo impedimento. Non dicit deinde querite ista / nec dicit postea petite quia indigna sunt quorum dari ... Sed quia hec est quod etiam orat pro bonis temporalibus. Et apostolus ... ad Corinthios ... iubet fieri collectas Respondeo non propter se petit sed ut ordinat ad regnum ut patet in predictis exemplis. Unde dicit Augustinus ad hanc regulam totum hoc preceptum reducitur vel redigitur ut in istorum promissione regnum dei cogitemus. Sed queritur quid est quod dicit adicientur quod non dixit dabuntur. Respondet Augustinus et habetur in glosa quia aliud est quod prius datur aliud quod superadditur / quia in intentione eternitas in usu debet esse temporalitas / et illud datur hoc superadditur. Hoc quod non solum venit in usum sed ad... Volt ergo dicere quod illud quod cadit in intentione datur. Nota ergo quod in intentione non debet cadere temporale nisi parvum / et hic notat hoc verbum dicitur ut ostendat quod ista sunt quasi adiectiva respectu regni quod est ut substantivum. Vera in bonis eternis est vera subsistentia / in bonis autem temporalibus fragilibus est fallacia. Unde propheta de bonis eternis dicit Substantia mea apud te est / et de temporalibus dicit Substantia mea tamquam nichilum ante te. Preterea sunt autem assunt et absunt propter ...

Hoc regnum querendum est primum ... et ad ... illud quasi ... ... tamquam ... quia ... superna ... ... quasi ...

Vel propter primum ... quod scilicet ... temporale posterius querendum est non quod ... ... illud tamquam bonum ... ... et ... ... temporale scilicet ... et ideo querant temporalia ut ... regni dei et non ...

... regnum querendum est primum quia in eo omne bonum continetur et perfecte ubi nulla deficit ulla indigentia / tertio quia ipsum solum satiat ... satiabor cum apparuerit gloria tua / ... secundo dicit et iustitiam eius quia iustitia regni dei dicitur per quam consistitur regnum inveniunt ... querens regnum querere et iustitiam / et recta via perducens ad regnum dei. Sapientia ... deduxit dominus per vias rectas ... ... hec iustitia regni dei consistit in tribus primo in receptione sacramenti fidei / quod enim volentem esse de regno ... sicut regnum ... tertio nisi quis renatus fuerit etc. / secundo consistit in contemptu mundi non timendo ipsius adversa sed fortiter tollerando ... per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei / eius autem prospera sunt fugienda quia sunt ... carnis ... ... et superbia vite ... primo ad Corinthios ... caro et sanguis regnum dei possidere non possunt et ... ad ... qui talia agunt regnum dei non consequentur Galatas v / ... non ad ... non est regnum dei esca et potus ... que est avaritia ... v beati pauperes spiritu / et ... superbia vite ... xix sinite parvulos venire ad me ... eorum est regnum celorum ... ... regni requirit ut ea que regni sunt operentur / et ... statuta ... que fortis ... de toto ... xi regnum celorum vim patitur et violenti rapiunt illud ... ... in penitentia agite appropinquabit enim regnum celorum.

Cui sit primum asserunt primo de regno dei et ideo deus adiecit eis regnum mundi scilicet ipse Constantinum
sed hodie a multis primo et precipue queritur regnum mundi magis quam dei et magis solliciti sunt
pro terrenis edificiis quam pro animabus et celestibus et ideo timendum est eis ne cum regno mundi
amittat regnum dei

Nam sicut propter mala opera terre fructus subducitur sic propter bona opera adiciatur

corrumpatur sit et quod bona temporalia quandoque subtrahuntur et adduntur Si subtrahuntur filiis
ad probationem si dantur ad gratiarum actiones quandoque eis omnia cooperantur in bonum Ro 8 Ipse
vero cadunt in intentione regnum et iustitia sed regnum principaliter iustitia secundario quia regnum
ut finis iustitia ut via ad finem illud Hugo de Sancto Victore Iustitia via est precium per quam itur
ad regnum regnum vero retributio meritorum Sed de illis qui faciunt de adiectivo
substantivum et econverso dicit Augustinus Qui ea que relinquit te duce et observat in vestigiis et
tuos pro te minus amat minus tibi sit omne creaturarum Querite ergo
primum regnum dei Ubi sciendum quod primum duo possunt teneri nominaliter in maximum
quia secundum Augustinum tria sunt genera bonorum scilicet maximum ut est vita eterna media ut spiritualia
alia quibus pervenitur ad illa et minima ut temporalia Querite ergo Nam res perdita solet
queri Homo autem peccando regnum amisit quia amisit pignus vel gratiam et ideo
dicit querite sollicite vel perseveranter Item res perdita ibi solet queri ubi presumitur esse vel
ubi fuerat querite ergo scilicet sursum non deorsum quia supernum est Colo 3 Que sursum
sunt sapite etc Primum id est illud quod maximum bonum est scilicet regnum dei quod dicitur
maximum propter perpetuitatem Luce 1o Et regni eius non erit finis Ps Regnum
tuum regnum omnium seculorum Item propter abundantiam Ps Gloriam regni tui dicent Ps
Gloria et divitie in domo eius Item propter dignitatem et certitudinem Ps Hec requies mea
in seculum seculi Et loquitur de Syon celesti Etiam sicut dicit regnum in quo Christus
commendat sue largitatis exuberantiam quia non dimidium sed totum regnum promittit
Ceteri enim dimidium regni promittunt ut consueverunt Hester 4 Etiam si dimidiam partem
regni petieris Et similiter Herodes puelle saltanti ut habetur Mt 14 Non enim con-
siderant dantes quid deceat recipere sed quid eos deceat dare Christus vero dedit datum
suum propter illam diligentibus se Commendat autem suam largitatem ut ex eius me-
moria ad desiderium attendatis Alio modo primum potest teneri adverbialiter ut sit sensus
primum id est principaliter ut insinuet quod aliquid potest peti secundario scilicet temporale ad sustentationem
et ut pauperibus subveniatur et ut deo melius serviatur Gen 28 Et si dederit
mihi deus panem ad vescendum Unde et ecclesia orat ut fructus terre dare et

Non temporalia querenda sed

Nolite ergo solliciti esse ut regnum dei digne queratis primum vel ante omnia Ps Quere
mane astabo tibi etc Et non solum ante omnia sed etiam super omnia Philipp 3 Omnia
arbitror ut stercora et per omnia Prima Cor 10 Sive manducatis sive bibitis omnia
in gloriam dei facite Et propter omnia Prima Cor 12 Et omnia in omnibus Querite toto corde intentione Deutro 4 Cumque quesieris dominum deum tuum invenies eum si tamen in toto
corde quesieris eum Votis exultatione Osee ultimo Tollite vobiscum verba et qui-
timum addimus bona operatione Thob 4 In omni opere tuo cogita illum Regnum dei non
mundi Ioh xviii Regnum meum non est de hoc mundo Non terrenis Ro 6 Non regnet peccatum
in corpore vestro mortali Non dyaboli Iob xl Ipse enim est rex super omnes filios superbie
et iustitiam eius Iustitia regni dicitur omne illud per quod homo meretur regnum dei et
pro quo ei ex merito redditur scilicet media bona quibus venitur ad regnum Unde iustitia
regni dicitur fides Ro 3 Iustificati ex fide Item penitentia quia precta precepta per primum Math
et veniunt ad regnum Mt 4 Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum
Nec igitur estimetis quod illud summum bonum solis verbis aggressis addicitur et iustitiam eius
id est virtutes et opera virtutum quibus iuste redditur regnum ut si cupis requiem non
refugias laborem Prosper Ultrix Stellis manibus inquieti et in domibus regnis
moratur Et hec omnia quandoque omnia sunt filiorum scilicet temporalia adicientur vobis Non
dicit donabuntur quia tanquam vilia non mereantur dari dona Nec dicit querite illa

Nolite ergo solliciti esse in crastinum i. in futurum sollicitudine scilicet futuro tempori debita inordinate praeoccupando et curam quae incumbit diei crastinae in die hodierno anticipando / de praesentibus ergo ut ait Johannes Crisostomus debemus esse sollicitos qui futura prohibet cogitare / Sufficit enim nobis praesentis temporis cogitatio / futura quae incerta sunt deo relinquimus. Ubi Petrus cantor dominus prohibet sollicitudinem viciosam de praesentibus quae scilicet sunt unius anni / semel enim in anno seminamus metimus et colligimus. Unde et quasi praesentia dicuntur. Hic autem prohibet duas sollicitudines de futuris scilicet de hiis quae post annum veniunt / de hiis enim quae procurat divina ordinatio non convenit sollicitari / Si ergo tua prudentia vult annum extollere et tendere vitam in vicesimum sollicitaberis utique ut abbatis qui vissis in tribus annis reservant annonam / Cuiusmodi homines, non reputamus sapientes / cum tamen veniat contra dominum prohibentem qui credit tibi curam praesentium / Tales enim de deo diffidunt / et ob hoc miserrimi sunt. Haec Petrus.

ne regno quaerendo creari mereantur ut iustitie eius sapiencie vel dominacionis nichil esse dixi in comparatione illius / Item adiciuntur quia Christus maximus rex haec in pacto non ponit / Item adiciuntur tamquam accessorium / Sicut enim actus committitur servo cui adicitur certa temporalia committuntur intercessione. Multi tamen illis tamquam principalibus adhaerent. Propter quod ipsis conquiritur homini usque ad terram quid diligit pravitate et quietem mendacium Augustinus dicit et quae relinquunt ducem et oberrant in vestigiis tuis nutibus tuos pro te amant et obliviscuntur quod imperas omnis enim creatura clamat tu me fecisti / Vobis scilicet non respectibus quibus si quoque subtrahuntur ad peccatum est / si dantur etc. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Supra Salvator removit sollicitudinem mundanam ostendendo quod vana et inutilis hic removet mundanam sollicitudinem quae est laboriosa et afflictiva. Vel secundum Hugonem prohibuit supra sollicitudinem de praesenti quae impedit respectum veri boni. Hic prohibet sollicitudinem futurorum illudicium bonum impedientem. Nolite ergo solliciti esse in crastinum i. in futurum. Secundum glossam scilicet anticipando tempus requirit. Sed obicitur. Nunc licet reservare in crastinum omnes enim hoc faciunt ergo non praeceptum nec consilium. Etiam quia dominus habuit loculos Johannis 12 quorum custos fuit Judas sicut dicit beatus Augustinus in libro de sermone domini in monte / et habetur hic in glossa. Item apostolus videtur fuisse sollicitus in crastinum. Prima ad Corinthios 16 de collectis quae fiunt in sanctos sicut ordinavi in ecclesiis Galathie ita et vos facite per unam sabbati unusquisque vestrum apud se ponat thesaurizans quod sibi placuerit ut non cum venero tunc collectae fiant. Item navigaturi cum apostolo Paulo imposita sunt vectesilia quae afferebant ei Actuum 28

~~cum apostolo Paulo imposita sunt quae necessaria erant. Hiis ergo et consimilibus scripturarum locis concludit beatus Augustinus dominum nostrum non haec exempla et consiliis scripturarum locis concludit beatus Augustinus dominum nostrum non haec improbare si quis humano more ista procuret~~ Similiter legitur in actibus apostolorum capitulo 11 quod cum quidam vir nomine Agabus per spiritum praedixisset futuram famem in universo orbe distribuerunt inter se quod habundabat ut possent futurae fami occurrere et significaverunt fratribus habitantibus in Judea ut hic id fecerunt. Nam si de illis quae sunt in crastinum necessaria ad victum et vestitum non esset sollicitandum. Ad quod apostolus dixisset qui furabatur iam non furetur magis autem laboret manibus operando ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Ad quod similiter dixisset ille sanctus Joseph Pharaoni futuram famem per septem annos sterilitatis praevidens. Rex virum sapientem quaeratur praeficiat frumentum per septem annos sterilitatis quae iam venturi sunt congreget in horrea et servetur in urbibus et praeparetur futurae fami quae oppressura est Egiptum et non consumetur terra inopia quo ergo salubrius dari dari dicitur. Intra crastinum non est sollicitandum. Secundum Augustinum crastinus dies dicitur qui succedit praesenti tempori in quo comedit et bibit et pro necessitate et providet sibi de victu et potu ut deo possit militare et finem non sollicitatur in crastinum quia bonum est finem intendit. Unde dicit Augustinus quod maliciam pro penalitate quam patimur in infirmitate et mortalitate, ideo pro crastina die homo non debet stare cum comedit nec et sitit salvator accepit, ideo pro crastina die homo non debet stare cum comedit et sitit salvator accepit. Hodie quia vitae sufficit sua malicia et sua penalitas. Secundum Crisostomum vero Sicut crastinum hodie quia vitae sufficit sua malicia et sua penalitas. Vult ergo nos esse sollicitos de necessariis non die salvator accepit esse superfluum. Multi namque magnam sollicitudinem habent qualiter quae habent aut de crastino ut superfluo, multi namque magnam sollicitudinem quam sollicitudinem nomine crastino superflua sunt expensuri et quibus dimissuri quam sollicitudinem nomine crastino intelligitur. Secundum Crisostomum Salvator prohibet quia cum congregamus superflua ipsa se ad intellectum. Secundum Crisostomum Salvator prohibet quia cum congregamus superflua ipsa se ad rabiunt et te eis non fruente nec de eis curante invenimet eis nullos qui ea procuret quare ergo curas de illis quorum proprietatem est aliis dimissurus. Ex hiis et consimilibus scripturarum locis concludit beatus Augustinus dominum nostrum non hoc non hoc improbare si quis humano more ista sibi procuret

Non vult autem dominus de futuro nos esse sollicitos tamquam etiam de vita futura simus / quia secundum beatum Jeronimum incerti et securi sumus. Unde Anselmus puta te cotidie moriturum et de crastino non cogitabis. Unde et Seneca. Dies dicitur scitur ultima est ordinanda / Sufficit ergo nobis praesentis ordinatio temporis / futurorum curam quae incerta est relinquimus. Ut crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi i. tempore afferet sollicitudinem secum / quia tempus futurum habebit sollicitudinem suam sibi congruam et debitam sit per et variatione temporis occurrunt varia facienda / de quibus sufficit tunc sollicitari cum eorum venit hora / Crisostomus dicit cum futurus advenerit dies de ipso curabitis et non ante / Sicut enim hodie nam sollicitudinem non incidere ita nec crastina postquam crastina advenerit / Et enim hic in praedictis haec non sollicitus dicit avaricie quae semper est fugienda / hic discretionem prudencie quae de praesentibus non de futuris est habenda / Sic ergo hodiernus dies sit de se sollicitus tunc et non de alio. Sufficit enim diei malicia sua i. cuilibet tempori labor et fatigatio / calamitas et contritio / dolor et tristicia / afflictio et angustia / sollicitudo et cura

sed si quis ppt ista deo militet ut in opibus suis no regnu dei sed acq̃sitoz
istoz intueat̃ vn glo no labor et puidetia dapnatur sed sollicitudo meteȝ
suffocans sn et aplus laborauit pro victu acq̃rendo 2o ad tessa 3o Nocte
inest opabant et dic ne que vrm grauaremus Nolite ergo solliciti esse in
crastinu in anxietate et merore que aiam pturbat Unde subdit̃ Crastinus
enim dies erit sollicitus sibi ipi dr po mesurans pro mesurato ut sit sensus illi
q erunt in die crastino solliciti erunt ꝺ ipis Et ideo Nolite solliciti esse de crastino
qr nescitis si tunc eritis vel sunt pro mesurante hi crastinus dies ut sit sensus crastinus
dies satis dabit tibi de sollicitudie et cura et hinc concordat sequens lra Suffi-
cit enim diei malitia sua malicia i cura vl afflictio que est malum pene vn glo
Curam aut pntiu malicia vocat qr pe malus est Sufficit diei malitia sua
qr cura pntis diei mens atterit̃ non dz geminari malitia diei no erat ergo
dies pns malitia alius diei i pena Non ꝺ glosa dies malus no est sed in eo
fiunt mala Itm in glo malitia no petiu sed labor et angustia scli pro
rebus pdictis notand est qr sollicitudo importat studiu quoddam ad exhibitu ad aliquid
consequendu Quadrupliciter ergo sollicitudo pro rebus tpalibus pt esse illicita Uno
ex parte eius de quo sollicitatur ut si tpalia tamquam finez quaramus Unde Aug in lio
de opibus monachorum Cu dns dicit Nolite solliciti esse hoc dicit ut non ista intue
antur et ppt ista faciant quidquid in euangelii predicatione facere iubent̃ Alio pt
ex tpalium sollicitudo illicita ppter superfluu studiu quod appõ ad tpalia
pcuranda ppt quod ho a spualibus quibus principalius insistere dz retrahit̃ Et ideo
dicitur infra 13 c sollicitudo scli suffocat vbum dei Tercio modo ex parte timoris
superflui cum scz aliquis nimis timet qr necessaria ꝺ deficiant quod dns triplex excludit po
ppt maiora bnficia hoi psita diuinitus pter suam sollicitudinem scz corpus et aiaz 2o
ppter subuentionem q deus aialibus et plantis subuenit que deus fecit ppt hom
absque ope huana no secundum pportionem sue nature 3o ex diuina prudentia ppt cuius igno-
rantiam gentiles circa tpalia bona querenda principalius sollicitant̃ Et ideo concludit q
principaliter nostra sollicitudo esse dz de spualibus bonis sperantes qr etiam bona tpalia nobis
puenient ad necessitatem si fecimus quod debemus Quarto modo redditur sollicitudo illicita
ratione tpis tpus debitum est vna circumstantia que requirit̃ qr opus bene fiat
ꝺ illud Eccl 8 omni negotio tpus est et oportunitas qr no solum in exterioribus
opibus ꝺ in interiori sollicitudine locum habet unicuique enim tpi competit ppria sollicitudo
tempori enim estatis competit sollicitudo metendi tpi autumpni sollicitudo vindemie Si quis
ergo tpe estatis de vindemia iam esset sollicitus superflue preoccuparet tpis futuri sollicitudinem
vn hui sollicitudinem tamquam superfluam dns prohibet dicens Nolite solliciti esse in crastinum
Unde subdit̃ Crastinus enim dies erit sollicitus ꝺ ipo i suam ppriam sollicitudinem habebit
que sufficit ad aiam affligendam et hoc est quod subdit Sufficit diei malitia sua i
sua afflictio sollicitudinis Hic occurrunt dubitationes aliquae prima utrum
Nota
uterque prudentia dei magis ad gubernationem hominum quam aliorum aialium se extendat 2a
utrum sollicitudo circa victum et vestitum sit per saluatorem prohibita Tercia utrum ad futuram
prouisionem victualium iudicio astrorum sit licite attendendum quarta utrum querentibus primum regnum
dei semper ista victualia adiciantur Ad primam est dicendum qr ꝺ Damascenum 2o libro
eundem putandum esse rerum creatorem et gubernatorem sicut ergo deus omnia creauit quantum ad
totum suum esse ita omnia gubernat Verum sicut hominem creauit ad ymaginem suam ut eum
cognosceret et eo frueret̃ a quo creatus erat omnia aut creata in obsequium hominis
et eius constituit finem omnium ita quamuis deus omnia gubernet quadam tamen speciali modo
gubernat hominem cum omnia intuitu et gubernet in seruitium et subiectionem eius Unde dicit

plures quam homines ad bestias domesticas et silvestres est licitum et iustum bellum
quam corpore quod deus omnia supposuit dominio hominis, potest homo iuste omnia alia capere occidere et pti
et ordinare ipsa ad suum commodum et suam utilitatem. Et iterum potest esse peccatum animalia
occidere vel capere in quantum eorum occasio vel capto vertitur in nocumentum eorum do-
minorum. Unde recitat Gregorius in dyalogo quod cum quidam discipulus beati Euticii Florent(ius)
quendam ursum et sibi ad custodiendum tres oves commisisset, sic obediens cum omni
suscepit ut eas debitis horis ad pastum duceret ac si esset homo, et quas commen-
datas consueverat diligenter ex obedientia sancti viri custodiebat. Quod miraculum socii eius
quattuor alii sancti Euticii discipuli audientes et videntes quod plus crescebat in fama sanctus
ille, qui eorum magister, ursum illum interfecerunt, propter cuius interfectorem elephantino mor-
bo omnes percussi sunt. Ad secundum est dicendum quod sollicitudinem non esse habendam in acquisitione tempora-
lium et victualium sic quod homo non debeat corporaliter laborare ad acquirendum suum nutri-
mentum plus intellectum est quod negligere corporalem operationem ad conservationem vite est ne-
gligere corporaliter vitam quam tamen quilibet ex caritate tenetur conservare. Unde dicit Ieronimus
quod sollicitudinibus spiritualibus panis non acquiritur, sed laboribus corporalibus quia in sudore vultus
pane nostro vescimur et vestimenta acquirimus. Ideo labor exercendus est et sollicitudo tol-
lenda. Secundum ergo Ieronimum prohibet salvator sollicitudinem, sed laborem et sudorem ad acquirendum
victualia et vite necessaria precipit. Ergo secundum verba salvator non prohibet sollicitudinem quia
non dixit nolite solliciti esse de cibo vel potu vel indumento, sed ait nolite solliciti esse
quid manducetis aut quid bibatis, per quod solum illi arguuntur qui suspecto communi cibo
et potu et communi indumento lautiora vel austeriora querunt, cum quibus vitam ducunt ali-
menta vel indumenta requirunt. Secundum ergo verba non prohibet sollicitudo communis necessariorum
ciborum et indumentorum, sed prohibetur sollicitudo superflua singularis et curiosa. Secundum
vero Crisostomum sollicitudo eorum que ad nos non pertinet prohibetur, sed sollicitudo eorum que ad nos pertinet
precipitur. Ait enim quod ad nos pertinet agere laborare operari, secundum eque fine et que eventum
nostra opera consequi debeant sub divina providentia relinquere, quia fortuiti eventus ad nostras
nostra opera consequi debeant, sub divina providentia relinquere, ... no tamen subti-
ratores superveniunt qui licet non prout nec debeant providere a nobis. Prohibet salvator nobis sollicitudinem circa labo-
fugiunt providentiam divinam. Non ergo secundum Crisostomum prohibet salvator nobis sollicitudinem circa labo-
res et cursiores operationes in acquirendo nobis necessaria puta in navigando vel semi-
nando vel alias vias cogitando quibus possimus panem nostrum cotidianum acquirere, sed
prohibet illam sollicitudinem esse habendam de fortuitis eventibus qui possunt supervenire
ad nostra opera, illa enim cum non sint in nostra potestate providere in divina dispensatione
et dispositione debemus relinquere. Sed secundum Augustinum ista corporalia nos Christus
sollicitari prohibuit in quantum impediunt conspicere et contemplari spiritualia bona, quia
... tur scit quod in eis fine non constituimus, et quod superius dixit non posse nos duo-
bus dominis servire, non sit sollicitatio quid sit comedendum vel vestiendum quia venter
sit noster deus, salvator ipse prohibuit. Ad tertiam est dicendum quod sacra scriptura duas
veritates dicit contra astrorum influentiam. Prima est quod voluntas hominis necessitati celestium
corporum non sit subiecta, quia sic periret liberum arbitrium. Secunda est quod ad immutanda
inferiora corpora astrorum virtus se extendit. Dicit enim Augustinus V° De Civitate Dei
non usquequaque absurde dici potest ad solas corporum differentias afflatus quosdam sidereos perve-
nire. Si ergo aliquis utatur iudicio astrorum ad providendum corporales effectus puta se-
renitate vel tempestate vel sterilitatem fructuum, sanitate vel infirmitate corporum, quia
omnia ista ex corporalibus et naturalibus causis dependent, non puto esse peccatum. Videmus enim ve-
deamus agricolas servare certum tempus secundum cursum solis in seminando et plantando et
nautas vitare navigationem in plenilunio vel in lune defectu, et medicos vide-
mus ... consuetudines vetitas quia ut dicunt determinantur secundum cursum
servare quosdam dies ... in predictis et consimilibus peccatum committere
solis et lune. Quare esset dicere omnes tales in predictis et consimilibus peccatum committere
quod remota omni pactione et invocatione demonum solum per observationes stellarum
... corporales effectus corporum celestium iudicio uti puto licitum esse et non peccatum

immutanda

Ad quartam est dicendum quod secundum Augustinum in libro de sermone domini in monte regnum dei in nostris
operibus debemus intendere sive corporalia et temporalia nobis addentur sive subtrahantur. Nam
plurimum contingit quod quaerentibus dei regnum temporalia desunt propter eorum exercitationem et probationem
quia per indigentiam et carentiam talium propositum bonum non solum non debilitatur sed etiam
examinatum magis confirmatur et roboratur. Non enim possumus dicere quod Paulus regnum
non quaerebat qui dicebat se esse in fame et siti et frigore et nuditate. Sicut ergo
bonus medicus novit quando infirmo cuius curam gerit alimenta subtrahit et quando ei
concedit sic novit medicus ille cui nos semel totos commisimus et a quo habemus promissionem
vite presentis et future quando nobis haec corporalia alimenta apponit et quando subtrahit. Nec dum
subtrahit ut ait Augustinus intendit non providere. Sicut nec enim homo subtrahit pabulum iume-
to suo providere sibi non intendit sed cum quasi apponit et quasi subtrahit illi vel ipsi in futurum
reservat sic qui subtrahit cibaria iumento incertum an velit sibi in futurum reservare vel sit
alia causa quare non impendit ei quo igitur animo fiat quando ista temporalia subtrahuntur incertum
est cum possit fieri simpliciter et dupliciter etc. Sequitur Nolite iudicare

c. vij **Nolite iudicare ut non iudicemini In quo enim iudicio iudicave-
ritis iudicabimini et in qua mensura mensi fueritis remetietur
vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui et trabem in oculo
tuo non vides. Aut quomodo dicis fratri tuo frater sine eiciam festucam de
oculo tuo et ecce trabes est in oculo tuo. Ypocrita eice primum trabem
de oculo tuo et tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui. Et**

Supra salvator dissuasit duplicitatem intencionis que est in ypocritis qui unum
pretendunt et aliud intendunt. 2o removit duplicitatem affectionis que est in mun-
danis qui et mundum et deum diligere volunt. Hic 3o dissuadet duplicitatem cogitacionis que
est in presumptuosis et superbis hominibus qui cogitant de se bona et de aliis mala et ideo de
aliis male iudicant. Est autem iudicium triplex. Ex auctoritate ut prelatorum dominorum iudicum
iudicum et magistratuum constitutorum. Est iudicium ex vite dignitate ut iustorum prima ad Corinthios 6
Nescitis quod sancti de hoc mundo iudicabunt. Et hoc est duplex scilicet compassionis et approbationis.
Est iudicium ex professione doctrine ut doctorum Levitici 10o Vinum et omne quod inebri-
are potest non bibetis ut habeatis scientiam discernendi et doceatis filios Israel. Secundum hoc
hec pars dividitur in tres partes. Quia prohibet primo salvator iudicium temera-
rium ex defectu auctoritatis. 2o iudicium presumptuosum ex indignitate vite ibi Quid
autem vides festucam. 3o iudicium indiscretionis doctrine ibi Nolite sanctum dare canibus.
Circa primum primo ponit prohibicionem 2o prohibicionis racionem ibi et ut non iudicemini
3o racionis explanacionem ibi In quo enim iudicio. Dicit ergo Nolite iudicare scilicet te-
merarie. Augustinus. Cum ista temporalia procurantur in futurum incertum est quo animo fiat quo
possit simplici et duplici corde fieri. Opportune hoc loco subiecit Nolite iudicare.
Hic est advertendum quod iudicium proprie est actus iusticie quantum pertinet ad iudicem eius rectitu-
dinem declarare. De hoc iudicio non loquitur salvator hic. Alio modo accipitur iudicium prout aliquis
ex aliquibus signis male iudicat de proximo. Et quia istud ut in pluribus procedit ex ma-
la affectione quia quem male afficitur ad aliquem male interpretatur facta eius. Et hoc pro-
hibet salvator dicens Nolite iudicare ut non iudicemini. Vel secundum aliam literam
et non iudicabimini id est ut non mereamini peccatum mortale propter quod sitis digni iudicio
dampnacionis. Pro quo sciendum quod aliquis potest iudicare malum de proximo multipliciter.
Uno modo ex evidencia facti cum aliquis iudicat aliquem homicidam quia vidit eum interficere
hominem et hoc nullum est peccatum. Alio modo ex signis evidentibus ut si iudicet aliquem
fornicatorem quia vidit eum nudum cum aliqua nuda solum cum sola et hoc similiter non
est peccatum. Tercio modo ex signis levibus. Et in hoc iudicio est triplex gradus. Primus
est quando ex signis levibus aliquis incipiat dubitare de bonitate alterius. Et hoc

est peccatum veniale quia procedit ex humana infirmitate et hoc non vocatur proprie iudicium sed sus-
picio / Secundus gradus est cum ex talibus signis firmiter tenet aliquis quod frater sit malus et hoc
proprie dicitur iudicium quia iudicium importat firmam sententiam et hoc est peccatum mortale si materia
quam iudicat de fratre ex levibus signis sit de genere peccati mortalis peccatum enim mortale est quod
contrariatur caritati quod autem aliquis praedicto modo iudicat fratrem est contra caritatem firmam. Tertius
gradus est cum ex levibus signis non solum praedicto modo iudicat fratrem sed etiam procedit ad puni-
tionem fratris et hoc est gravius quam praecedens quia non solum est contra caritatem sed etiam contra iusti-
ciam et de talibus intelligitur verbum praedictum / Pro maiori declaratione huius quaeritur ubi
sic scribitur iudicium. Et videtur quod sic per illud Io 5 Pater omne iudicium dedit
filio quod nullum iudicium relinquitur homini. Item ad Ro 2 Scimus quoniam omne iudicium
est dei in eos qui talia agunt. Contra Levitici 19 Iuste iudica proximo tuo. Item
Deut 16 Iudices et magistros constitues qui iudicent populum iusto iudicio. Item prima
ad Cor 5 Nonne de hiis quae intus sunt vos iudicatis. Item infra eos constituentibus
eorum cognosceret eos dicitur de fluxu profectis et quod per opera eorum possumus eos iudicare
Dicendum triplex iudicium scilicet iudicium dei / iudicium Christi / iudicium hominis. Iudicium
dei est quadruplex scilicet auctoritatis Ysa 3o Stat ad iudicandum dominus. 2m Examinationis
Dan 7 Iudicium sedit et libri aperti sunt. 3m punitionis in presenti Petri 4 Tempus
est ut iudicium incipiat a domo domini. 4m retributionis in futuro Ro 2o Thezau-
rizas tibi iram in die irae revelationis iusti iudicii dei qui reddet unicuique
iuxta opera sua. Iudicium Christi est triplex scilicet discretionis in presenti Io 9
Ego in iudicium veni in mundum. Coherctionis dyaboli Io 12 Nunc iudicium est
mundi nunc princeps huius mundi eicietur foras. 3m promulgationis in futuro. Et illud
est triplex scilicet retributionis Actuum 10 Constitutus est a deo iudex vivorum
et mortuorum et hoc est iudicium Christi hominis quod est iudicium non auctoritatis
sed dispensationis. Et ideo sciendum eorum est iudicium retributionis duplex quo omnes
iudicabimur de quo intelligitur illud 2e ad Cor 5to. Est etiam iudicium beatifi-
cationis unde ps 1 Non resurgent impii in iudicio. Et est iudicium condemp-
nationis de quo hic et ad Ro 2 In quo alium iudicas teipsum condempnas.
Iudicium hominis est duplex scilicet proprium et alienum. Proprium prima ad Cor 11 Si
vosmet ipsos iudicaremus non utique iudicaremur. Et hoc est iudicium peniten-
tie et confessionis. Iudicium alienum hominis est multiplex / debitum / licitum / illicitum
et hoc de presenti. Item dignum et hoc de futuro. Debitum iudicium est prelatorum iudicum
et hoc est iudicium determinationis causarum
in rebus civilibus et confessionis. Licitum iudicium est discretionis in rebus
Unde ps Iuste iudicate filii hominum.
certis et manifestis ex evidentia facti vel signi et hoc est generaliter prima ad Cor 2o
Spiritualis omnia diiudicat. Illicitum est iudicium suspiciosum usurpativum temerarium
quod prohibetur hic. Et temere iudicat secundum Glossam qui alicuius usurpat sibi
iudicium non commissum sive sit de manifestis sive de occultis. Item si de incertis
iudicat temere iudicat. De iudicio temeritatis scribitur prima ad Cor 4o Noli-
te ante tempus iudicare. Item est iudicium dignum duplex scilicet Comparationis Luc.
12 Regina austri surget in iudicio et condempnabit generationem istam etc. Est appro-
bationis Infra 19 Sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus
Israel. Ad id quo ad auctoritatem Iudicium auctoritatis est solum dei. Iudicium dispensa-
tionis Christi et ministerii et similiter est hominis secundum hoc patet responsio quia omne
iudicium est dei scilicet auctoritative. Similiter cum dicitur Omne iudicium dedit filio etc. intelligitur
quia universaliter omne iudicium occultorum et manifestorum. Ita quod distributio fit
pro generibus singulorum hominibus vel dedit iudicium manifestum. Unde Augustinus hoc loco

prohibet ne per ipsum iudicemus vel condempnemus. Mali enim homines saepe in malam partem iudicant quae
vident vel audiunt et quae de omnibus possunt bona aut omnia in bonam partem interpretantur et non dubitat
quin omnia recte fiant / deo tuta vel recte operante vel iuste penitente / et ideo de omnibus bene faciunt.
Et enim dicit Augustinus in tribus consistit bonorum ordinatio in estimando bono de quolibet / in exhibendo bonum
tuis / in sustinendo malum pro quolibet / Unde et Bernhardus Cave alienae conversationis esse aut cu-
riosus explorator / aut temerarius iudex / etiam si deprehendas actum quem reprehendas nec sic iudices
proximum magis autem excusa / excusa intentionem si opus non potes / puta ignorantiam / puta sub-
reptionem / puta casum / quod si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recuset / suade nihilominus ipse tibi
et dicito apud temetipsum vehementer nimis fuit temptatio / quid de me illa fecisset si accepisset
in me similiter potestatem. Hec Bernhardus. Unde Crisostomus Non oportet exprobrare delictum neque illud quod peccato
aliquo est puenus insolenter obruere sed clementer monere / nec proximum iurgio sed immo consilio
nos cum illo / sed temetipsum peccato condempnas / et facies tibi terribilem esse iudicium / ingressi

adiusus te diligentissimam feci curam de minimis solicitudine. Et cum diligentius peccata examinet tua, legem in insidiis. Ita qui severe definit aliena iniquitas post reatum inebit veniam. Et utinam si nullam nobis aliud potius fuisset admissum. Profecto solo confessione nos tradi satis habundanter sufficeret. Quippe qui in aliorum delictis severi et amarissimi iudices residemus. Iratis autem trabes oculis infixas propriis non videmus.

Nichil aliud nobis precipitur committimus nisi ea facta de quibus dubium est quo animo fiant in meliorem partem interpretari. Et ideo prohibetur hic temerarium iudicium de incertis cum dicit Nolite iudicare. Unde ad Romanos xiiij. Tu quis es qui iudicas alienum servum, suo domino stat aut cadit. Et subdit rationem sue probationis ut non iudicemini vel secundum aliam litteram ~~et non iudicabimini~~. Unde ad Romanos 2. Existimas o homo qui iudicas quia tu effugies iudicium dei, quasi dicat non effugies, et ideo dicit ut non iudicemini scilicet iudicio condempnationis. Ulterius sciendum quod multiplex hic iudicium prohibetur. Primum est iudicium arrogantie de seipso quo quis iudicat se dignum gratia gratis data ~~aut maioribus~~ vel indignum pati mala que sustinet. 2º prohibetur iudicium iactantie ~~specialem ut dicit Crisostomus non ex benivolentia sed per~~ sue iusticie fautores fratrem despiciunt. Tercio prohibetur iudicium equitatis scilicet propter iniurie. Cum ut dicit Crisostomus proximus iudicandus est si peccat in deum, si vero in nos peccat sine dubio dimittendum est ei, ut deus nobis peccatoribus dimittat. Quarto prohibetur iudicium indignitatis ut dicit de illis qui multis malis pleni sunt et alios pro minimis iudicant indignos esse. Unde Augustinus 3º de civitate dei dicit eleganter et veraciter rudisse quendam piratam comprehensum ab Allexandro magno cum ab eo interrogaretur utquid sibi mare haberet infestum iratum, sed quia ego exiguo navigio facio latro vocor, tu quoque in magna classe imperator. Quinto prohibetur iudicium temeritatis. Cum ut dicit Augustinus queda sunt occulta et de illis iudicium dare prohibitum est. Queda vero dubia quia dubium est quo animo fiunt de illis iudicare temerarium est, queda vero sunt manifeste mala sicut blasphemia et huiusmodi quorum iudicium est permissum. Sexto prohibetur iudicium personalitatis ut in iudicio non sit acceptio personarum aut divitis amici vel inimici potentis vel infimi. Quia ut dicit Ysidorus 3º de summo bono quatuor istis modis iudicium humanum pervertitur potentia cupiditate divitiarum, amore amicorum, odio inimicorum. Et Ambrosius super Beati immaculati. In iudicio meo non contempsi pauperem, non oppressi viduam, personam divitis non accepi, in omnibus operibus meis iudicium iusticiam. Septimo prohibetur iudicium fidei. Unde dicit Hylarius Judicare de divinis promissionibus. Tale enim iudicium adversus deum est ex fidei ambiguitate. Octavo prohibetur iudicium curiositatis quo multi iudicare volunt de iudiciis dei circa ea que sunt in mundo illo ubi quidam mali florent, boni vero patiuntur, et hec non sine dei iudicio licet occulto. Legitur enim quod quidam senex heremita deum rogavit ut ei sua iudicia demonstraret. Cui die quadam angelus domini in similitudine senis apparuit et duxit eum ad fratres pietatis et venit ad quendam senem qui magno gaudio eos suscepit, lavit pedes eorum atque refectionem paravit, mane autem facto caritative eos dimisit, sed angelus tulit abscondite cathinum suum quo comederunt. Senex vocavit filium suum ut post eos iret ut patri redderent quod angelus impulit in precipitium et mortuus est. Perterritus vero heremita sequenti de facto venit cum angelo per duos dies ad cellam ubi erat senex cum duobus discipulis qui noluit eos recipere, sed tandem post magnam instantiam nec lumen vel aliquid volebat eis ministrare. Mane autem facto Angelus dedit huic cathinum quod occulte priori seni abstulerat. Quod videns frater qui cum eo erat conturbatus est et inquit recede a me obsecro tecum amplius non ibo. Sancto enim viro abstulisti cathinum et filium occidisti et huic pessimo dedisti. Cui angelus tu rogasti deum videre iudicia eius ad que demonstranda missus sum. Ille enim cui abstuli cathinum quia non erat de bono nec decebat sanctum virum aliquid tale possidere, occidi vero filium eius quia nocte sequenti erat occisurus patrem. Cathinum autem quod de malis est addidi huic pessimo ad eius ruinam, quo dicto disparuit. Sequitur In quo enim iudicio. Hic subdit rationis explanationem et ponit duo Judicium et mensura. Judicium refertur ad culpe et pene qualitatem, mensura ad quantitatem, dicit ergo In quo enim iudicio

[left margin:] quod non considerata sua ... a ceteris ... spiritualiter ut in dicat ... specialiter

[left margin:] libera voce respondit ... est sicut ut electum

i iusto vel iniusto misericordi vel duro iudicauit alios iudicabimini i talis erit q
litas retribucionis q dicitur Judicium primo Sicut fecit sit retribuit in dns Et hester
7 c A. Suspensus est aman in patibulo quod parauit mardocheo Et 3° Reg
21 In quo loco linxerunt canes sanguinem nabath et tuum lambent Sed obicit
In quo iudicauit sic penitus Judicabimini scilicet adeo q deus iudicabit eo iudicio quo ho
et q temerarie iudicabit ut ho Ra° q augustinus in glo que sic incipit In quo iudicio
dicit sic de quo hic agit tale est Qui gladio percussit gladio peribit i pecato percussio
gladii peribit In quo ergo iudicio iudicauit iudicabimini i peccato illius iudicii iudi-
cabimini in futuro hec est secundum mutuum vel demutuum retribuetur vobis in primo vel supplicio
vel in quo iudicio etc i sicut iudicium actiuum quod facis erit passiuum quod patieris Et
ideo in quo non dicit formam sed causam Nota aliquas auctoritates sacre scripture videtur
prohibere iudicium Sicut ad Ro 14 Tu quis es qui iudicas Et 2° ad Cor 10 No-
lite ante tempus iudicare Aliquae alie sunt auctoritates que concedunt iudicium 2° ad Thymo
4 argue increpa obsecra Et infra 18 Si peccauit frater tuus inter argue eum
inter te et ipsum solum Ra° auctoritates prohibentes iudicium intelliguntur de iudicio difficili
in rebus occultis et dubiis Ille autem que permittunt iudicare intelliguntur de iudicio dif-
finitionis in rebus manifestis Prohibetur autem hic iudicium temerarium Sed vi-
detur hic esse contrarietas in textu nam per hoc quod hic dicitur In quo enim iudicio videtur
concedi iudicium tamen contrarium iam predixerat Nolite iudicare Judei J.° Si iudicare prohi-
bet quomodo ergo paulus iudicauit fornicatores seu fornicaciones et petrus ananiam
et saphiram mendacii arguit Sed ex sequentibus quod prohibuit videtur dicens
Quo enim iudicauitis sic iudicabitur de vobis Itaque non prohibuit iudicare sed
docuit in quo iudicio erit iudicandum Sequitur et qua mensura mensi fueritis remeci-
etur vobis pro gloria i iuxta modum culpe erit mensura pene ysa 28 In men-
sura contra mensuram Vel sic quando ho iudicat aliud iudicium est quedam
mensura in qua pondeat debita homini Vel sensus est in qua mensura ponderauis
peccata fratris tui in eadem mensura deus ponderabit peccata tua Vel potest esse sensus secundum
quantitatem culpe quam habuisti in aliud iudicando erit et quantitas pene Vnde
dicitur Sicut in peccatis vemia principalis a nobis sumitur sic in ipso iudicio
condempnacionis mensura procedit Vel sicut est iudicium actiuum sic erit passiuum Sed
contra hoc videtur dns facere cum pro peccato suo actu temporali puniat eternaliter et ita
supra mensuram valde enim est inequalis mensura ut videtur Ra° secundum B Greg
pena non redditur secundum mensuram temporis sed iuxta eternum iustam quam peccauit ex voluntate
vel dei retribuentis Et hic in glo dicitur Qui eternaliter peccato permanere voluit eternam
penam inueniet et quarum voluntas non habuit finem peccandi non habebit finem
torquendi Vel dicitur quod sicut ex contractu temporali datur actio perpetua Vel ex momenta-
nea emptione res in perpetuum emptori acquiritur et sicut vulneracio temporalis dat mortem
perpetuam et sicut casus in foueam est temporalis et detencio perpetua Et sicut fit crimen lese
maiestatis est temporale sed punitur perpetua Ita est in peccato Vel potest dici quod ho peccat in
deum quod creatura creatori suo preponit qui est infinitum bonum et eternus Ideo
in infinitum meretur puniri et quia peccator non potest sustinere penam infinitam intensiue
ideo punitur in infinitum extensiue i duratiue Vel augustinus Non actus temporalis facit pec-
catum mortale eternaliter puniri sed eternitas illius in quem peccatur qui eciam sic eternam
implentibus mandata bona eterna permittit peccantibus vero minatur penam eternam
Vel sic quod licet actus peccati sit breuis tamen reatus eternus et ideo iuste punitur eterna-
liter peccator peccat in suo eterno et ideo debet puniri in dei eterno Vel augustinus quod eter-
nam voluit hic peccati fruitionem eternam inueniet vindicte seueritatem Et insuper

Et dicitur 27 sicut mensuram delicti erit et plagarum modus Et apoc 18 quantum glorificauit se etc

est dicit cur habes oculum aptum ad iudicandum minima et aliena clausum vero ad iudicandum tua magna et considerator
tua relicta consideras aliorum errata, gerunt autem hoc omnibus et maxime doctoribus et subditorum minima
peccata puniunt, ipsa inpunita relinquunt, quod est valde difficilimum quia dicit basilius super omnibus ceteris considerandum
est quibus sit difficultatis aliorum iudicare quia oportet ut primo se ipsos iudicent et conspiciant quod videtur convenisse in omni
quia cum oculus cuncta videat extrinseca tamen semper se visu non utitur, ita intellectus cum alienum corrigit peccatum
difficile est proprios defectus perspicere

Sicut dicit hugo de sancto victore Scire velis quo iustum sit ut culpa que cum fine commis-
sa est sine fine puniatur Et videtur hoc recte dicitur si districtus iudex non corda hominum
sed facta pensaret Iniqui enim ideo cum fine deliquerunt quia cum fine vixerunt nam
voluissent utique si potuissent sine fine vixisse unde potuissent sine fine peccare
dicit enim quod in peccato semper vivere cupiunt qui numquam desinunt peccare dum vivunt ostenditur
quia ergo iustitiam iudicantis pertinet ut numquam careat supplicio qui in hac vita numquam
carere voluit peccato Idem dicit glosa super illud ad romanos 2 Qui reddet unicuique iuxta
opera sua Item quia peccator punit in se bonum quod posset esse eternum unde dignus
est malo eterno qui in se punit bonum quod posset esse eternum unde augustinus
portat secum maculam peccati que non tollitur nisi per gratiam etc. Quid autem vi-
des festucam, Hic arguitur iudicium presumptuosum quod est ex indignatione vite
proximi arguit cogitationem sive visum, secundo locutionem sive inordinatam reprehensionem ibi Et
quo dicis 3o simulationem ibi ypocrita eice primum est quod arguit iudicium cordis
2m detractionem oris 3m ficta opera, dicit ergo sic quid autem vides festucam in oculo
fratris tui id est quo presumis iudicare fratrem tuum de parvo seu minimo peccato Et trabem
in oculo tuo non vides id est ex quo te ipsum de magno crimine quod in te est non diiudi-
cas, dicit sic dicit, tale iudicium est presumptuosum et tale iudicium est nimis quando
unde glosa hinc invenitur aliquis ab hoc iudicio alienus quia unusquisque suis fa-
vet aliena facile reprehendit Item glosa Est moderamen iudicii ut preventus
maioribus aliud non iudicet de minoribus Nota oculus est intentio Eccli 11 posuit
oculum super corda eorum dicitur de minus pravis festuca que de facili consumitur culpa
est venialis que fervore caritatis modico removetur Iob 13 Stipulam siccam
persequeris Trabes que solida est et consumptioni difficilis culpa est mortalis de
qua dicitur in alia metaphora Iob 41 Cor eius indurabitur quasi lapis Unde
augustinus in libro de sermone domini in monte Quid inter festucam et trabem tantum inter iram distat
et odium Odium enim ira est inveterata que vetustate sua iam robur accipit ut
merito trabs appelletur videns ergo fratrem suum irasci aliquem et humana infirmitate
vel etiam naturaliter eum adeo vel invidia vel malitia dampnat, hic videt festucam
in oculo fratris sui id est iram levem trabem autem in oculo suo non videt id est odium vel invidiam
Et quo dicis fratri tuo, hic salvator arguit malam reprehensionem, valde
enim presumptuosum est quod aliquis aliquid reprehendit in alio quod in se reprehensibile
invenit Unde ad romanos 2o Qui predicas non mechandum mecharis et qui aliud
doces te ipsum non doces, dicit ergo sic Aut quo id est in qua presumptione dicis fratri tuo
scilicet minus peccanti vel innocenti sine id est patienter sustine eiciam festucam de oculo
tuo id est peccatum leve de corde vel intentione tua corripiendo te et ecce trabs est in
oculo tuo Unde Crisostomus Sicut ydropicus corrigens eum cui digitus tumet ipse
sui ventris immemor est Unde Crisostomus vide festucam et ecce non est omnis sic dicto
et scriptum Sequitur ypocrita eice primum Hic docet redire ad rectum ordinem dicit
ergo ypocrita, ypocrita est omnis doctor qui non facit quod docet quia talis apparet
videri quod non est ypocrita eice primum trabem de oculo tuo et hoc propter tria primum
est quia magis cognoscit homo que sua sunt quam que sunt alterius, 2m est quia
plus cognoscit maiora quam minora 3m quia plus diligit se quam aliud Et
tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui id est postquam te curaveris poteris procura-
turare fratrem tuum Unde Gregorius in omelia Sordes manus tergere non valet que
lutum tenet Mundus enim aput se debet esse qui curat aliena Et dicit salvator
notanter Aut videbis secundum glosam autem cecus quia caligine peccati pressus
sed postquam se ipsum et suam conscientiam purgavit tunc aptus erit fratrem suum emendare
Hic queritur utrum peccator possit corrigere peccatorem videtur quod sic quia corrigere fratrem
non est inchoare cum quelibet temere iudicatione, cum dicit ypocrita, ypocrita est qui aliud pretendit et aliud
intendit iudicans autem temere pretendit se amatorem iustitie sed contrario quod hoc temere facit vel superbus est
vel odio movetur contra fratrem vel alio implicatur delicto quo pravatur iustitia, et sic pretendit se iustum
cum tamen iniustitia sit pravatus Et talis similis est latroni qui iniuste ab aliquibus diutius clamat cum aliis
rape latrones cum tamen ipse sit latro, talis autem ypocrita eiciat primo trabem superbie aut odii a
tuis unde si ei sis similis qui sic pariter cum illo ingemiscere Unde apocalypsis 3o Collirio inunge oculos
tuos ut videas et tunc videbis ut educas festucam de oculo fratris tui Vel aliter sic reprehendit
illos qui faciles sunt ad reprehendendum quidam enim faciles ad hoc vicium pretendunt se velle consolari
fratri peccanti et dure obiurgant cum eum coram aliis in hoc autem sunt ypocrite quia pretendunt se conso-
latores et sunt condempnatores et vituperatores Ita dicit Crisostomus non est quod probare etc. ut supra in precedenti
folio in margine

fraternalis cadit sub precepto sed peccatum non absolvit a precepto quod peccator potest et debet cor-
rigere peccatorem. Sed in contrarium videtur hic esse textus quia dicitur hic Quid vides festucam in oculo fratris tuo
sine etc. Respondeo quod peccator redditur indignus ut alium corrigat triplex. Primo si magnum
peccatum commisit non est dignus ut alium corrigat de minori peccato. Unde super id Quid vides
festucam etc. dicit glossa de istis loquitur qui mortali crimine detinentur et minora obnoxii et minora
peccata fratribus condonant. 2o redditur indebita correctio propter scandalum quod sequitur ex correctione
si peccatum corripientis sit manifestum quia non videtur quod ille qui corrigit ex caritate sed magis
ad ostentationem. Unde super id Quid vides in oculo fratris tuo dicit Crisostomus ubi non alios sanare sed per bona
doctrinam malos actus actus celare et laudem ab hominibus querere. 3o propter superbiam corripientis
Inquantum scilicet peccata propria postponentes se preponunt proximo preferunt in corde suo. Unde Augustinus in
libro de sermone domini in monte. Accusare vicia officium est bonorum quod cum mali faciunt
alienas partes agunt. Sed hic est sciendum secundum beatum Augustinum in eodem libro et habetur hic in glossa.
Cogitemus cum aliquem reprehendere necessitas nos cogit utrum tale sit vicium quod numquam
habuimus et tunc cogitemus nos homines et habere potuisse. Vel tale quod habuimus et iam
non habemus et tunc tangat memoriam communis fragilitas ut illa correctionem non odium sed
misericordia precedat. Si autem invenimus nos in eodem vicio esse non obiurgemus sed conge-
miscamus et ad penitendum pariter invitemus. Raro enim et non nisi ex magna necessitate obiur-
gationes adhibende sunt. Ex hiis igitur patet quod peccator ad humilitatem et gemitum suorum peccatorum
et alterius corripit delinquentes non peccat nec sibi novam dampnationem acquirit. Sed verbis
premissis modis peccat quando non debito modo fruatur. Et ita doctrina salvatoris est intelligenda.
Et potest hic quadruplex fieri questiones. Prima utrum omne iudicium prohibitum textu sit inter-
dictum et prohibitum. 2a utrum eodem iudicio quo quis iudicat alium debeat iudicari. 3a
utrum iudex in iudicando possit reum cogere ad confitendum illud de quo sequitur mors sua atque
aliorum. 4a utrum existens in mortali peccato possit alium iudicare et corripere. Ad primam
est dicendum quod hanc dubitationem movet Augustinus in libro de sermone domini dicens quedam esse facta
mala quae nullo modo possunt fieri bono animo vel bona intencione sicut blasphemia furta adulteria
homicidia et talia licitum est iudicare iudicio reprehensionis ad omnia de quibus dicit
apostolus prima ad Corinthios De hiis que intus sunt non iudicetis vel iudicio punicionis
ad illos qui sunt auctores de quibus scribitur Deuteronomii 1o Quod iustum est iudicate sive civis
sive peregrinus sit ille nulla est distancia personarum. Quedam vero ait esse sicut bonum quod quantum
est de se bono animo et simpliciter fieri possunt sicut si aliquis dicit propter stomachi debilitatem
se non posse ieiunare et tu credas eum hoc facere propter gulositatem. De talibus de quibus ho-
minibus incertum est quo animo fiat iudicare temerarium est secundum Augustinum. Unde de talibus ait
apostolus qui manducat non manducantem non iudicet. Et subdit Augustinus quod duobus modis
iudicamus temerarie. Primo si iudicamus illa que nescimus quo animo fiant. 2o quando scimus
et sic iudicamus acsi de futura eius correptione desperemus sicut dato quod aperte videamus
gulositatem et obtrectacionem alicuius si sic eum reprehendimus quasi non possit corrigi vel in
bonum mutari adhuc temerarie iudicamus. Concludit ergo Augustinus videntur quod omnibus predictis
sunt modis quod salvator noster per illa verba cum ait Nolite iudicare et condempnare nichil
aliud nobis precepit nisi quod illa facta que nescimus quo animo fiant semper in meliorem partem
interpretemur et que dubia sunt eodem modo. Ad secundam est dicendum quod Augustinus ad
Deogratias de sex questionibus hanc movet dubitationem in libro de sermone domini solvit
dicens quod si sic intelligatur istud dictum de iudicio et mensura ut eodem iudicio quo
iudicamus alios debemus iudicari et eadem mensura qua mensi fuimus debeat
nobis remetiri videbitur statim falsum esse quod dicitur quia si nos iudicamus temerarie
Iudicem tunc iudicio temerario nos iudicabit et si falso iudicio quis iudicabit alium

Quanta dubitacio de suspicionibus vide in tercio folio cum tali signo Ø

falso dei iudicio iudicabit Similiter si iniusta mensura quis utatur ad reddendum vel ven-
dendum alicui proximo suo iniusta etiam mensura utetur ad puniendum vel remunerandum seu pu-
biendum Est ergo sic intelligendum secundum Augustinum In quo iudicio iudicaveritis in eodem iudica-
veritis i. In qua voluntate benefecitis in ea [illegible] si quis in oculis
prereret priniabimini Verbi gratia si quis in oculis uteretur ad respiciendum aliquid illicita
sibi prohibita recte dicetur In quibus oculis peccasti in eisdem punieris et sic recitaret et ocu-
lis puniet quia secundum Augustinum voluntas omnium utrorum factorum meritorum et demeritorum mensura
est et ipsa utimur ad merendum vel demerendum recte dictum est eo animo et ea voluntate qua
iuste et iniuste iudicamus alios eadem voluntate et animo recipiemus iudicium de pena
vel de premio Unde si voluntate temeraria iudicamus aliquem illa temeritas est illa
que nos puniet et cruciabit et si mensura iniqua et voluntate iniqua utimur ad vendendum
aliquid proximo illa iniqua mensura et illa voluntas erit causa que inducunt et damp-
nent Et intelligitur si homo sua propria voluntate bona vel mala opera facit eadem iudica-
bitur ad beatitudinem vel miseriam Et sic sequitur ex post Augustinum id ubi dicitur Omnis enim qui
accipit gladium gladio peribit planum est enim quod multi gladio interficiuntur et tamen
gladio non moriuntur sed vel forte moriuntur febre vel suspenduntur vel forte cruci-
figuntur Verbi gratia latrones qui crucifixi sunt cum Christo multos occiderunt non tamen quos occi-
derant crucifixerunt sed ipsi crucifixi sunt Est igitur sensus quod gladio interficiens gla-
dio moriatur quia eo peccato anima moritur et interficitur quotiens ex peccans commisit peccatum
Si enim gladio homo commisit illo peccato commisso anima moritur et iudicabitur et lingua
peccatum commisit illo peccato lingue commisse iudicabitur et interficietur et conformiter
de aliis Ad tertiam est dicendum quod planum est iudices et religiosos et fideles recto-
res licite posse veritatem exquirere penis et tormentis ut dum corpora penis subiciuntur
que gesta sunt veraciter et fideliter ingrat ut scribitur C v q v ca. Illi qui ad proponendum
quod casum est dicendum quod illi qui in aliquo scelere sunt deprehensi ex hoc morti vel carceri
dampnati si notorium est eos complices et socios habuisse sicut contingit de latrunculis
de quibus solus unus capitur qui confitetur maleficium sed complices suos confiteri non vult si
iudex habeat intentionem per tormenta ab ipso veritatem exquirat de complicibus ut
providat utilitati reipublice et caris animabus ne amplius sceleribus latrunculis involuatur
puto quod non peccat iudex sic veritatem exquirendo ne reus habeat intentionem illorum
pandendo Sed si crederet commisisse complices sit occultum nec fama laborat de aliquibus
interfuisse tali maleficio puto quod cogere aliquem per tormenta ad manifestandum ali-
quid sine peccato fieri non potest quia peccatum mortale est occultum pandere et alium
diffamare et cogere aliquem ad illud quod est mortale non est dubium quod sine peccato
mortali esse non potest Licet tamen propter testimonium confitentis illi complices dum in
iudicio dicere sive notorium sit plures fuisse in tali scelere sive occultum Sed ad inquirendum
exquirere Ad quartam est dicendum quod est dubia quia Salvator interdicit habentem trabem
in oculo non debere eicere festucam de oculo alterius per trabem intelligitur peccatum
mortale ut odium vel incestum vel aliquid tale per festucam vero subitanea
ira vel aliquid quod sit veniale vel leve peccatum Ad hoc est quod dicit Gregorius
et post in capitulo iiii q vii Quatuor propriis criminibus aliena iudicare non valet Et consequenter
dicit Ambrosius eadem causa et q. qui ait Ille de vita alterius iudicet qui
in se non habet quod puniat Similiter ad hoc facit quod dicit Augustinus in libro de sermone domini quod
ait quod caute invigilandum est cum aliquem reprehendere vel iudicare nos necessitas co-
git quas hoc cogitemus utrum tale sit peccatum quod nos numquam habuimus et
vel quod ita caruerimus et numquam habemus cogitare debemus nos homines esse
et habere potuisse Si vero habuimus et non habemus tunc sed tangere memo-

etiam nram infirmitates hominum ut illarum reprehensionem reportarem quam magis amat
vituperare et dampnare quam corrigere et emendare propter invidiam vel superbiam vel invidiam
et se exutus in mortali non potest corrigere vel iudicare. Cum multi iudices vel
prelati involuti sint mortalibus peccatis, prohibitum omnes correctio et dimittetur delinquentium
iudicium, et potissime non videtur dimittendum iudicare vel corripere aliud propter mortale
peccatum, quia in tali casu iudicans non peccat cum propter scandalum scandalizatur eius
subditus quem reprehendit vel iudicat ab illo quem scit esse in eodem crimine. Planum
est quod vitatis iudicium non est dimittenda propter scandalum secundum Jo. Nicolai dicendum
ergo quod aliud est querere utrum iudex vel superior peccet exutus in mortali iudicando vel
reprehendendo, et aliud utrum eius correctionem iudicium vel sententiam debeat subditus
subterfugere, quia dato quod sit in mortali peccato occulto vel notorio dummodo sit superior
et quamdiu est superior prelato vel iudici obediendum est. Unde dicit glossa ad Roma.
xiii. Omnis anima sublimioribus subdita sit, quod in eo quod sublimiores
et maiores sunt, semper subditi esse debemus. Si tamen peccatum eorum est notorium puto quod
peccat alios iudicando vel corrigendo, quia iudicium publicum et reprehensio publica
non stat simul cum publico peccato. Illam aperte peccare et aperte peccatum iudicare vel re-
prehendere sunt contraria et sine scandalo esse non potest. Sed si peccatum iudicantis vel repre-
hendentis est occultum, tunc puto quod sine peccato potest iudicare vel corrigere non peccat sic
iudicando saltem gravissime licet forte peccat abmissime quia aperta detestato peccati
vel publica reprehensio vel iudicium non habet repugnantiam ad minimum etc.

Nolite sanctum dare canibus neque mittatis margaritas vestras ante
porcos ne forte conculcent eas pedibus suis et conversi dirrumpant
vos. Petite et dabitur vobis. Querite et invenietis. Pulsate
et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit et qui querit
invenit et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo quem
si petierit filius suus panem numquid lapidem porriget ei. Aut si
piscem petierit numquid serpentem porriget ei. Si ergo vos cum sitis
mali nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis pater vester
qui in celis est dabit bona petentibus se etc.

Ostenso quod iudicia temeraria non sunt facienda. In parte ista ut supra dice-
batur ostendit quod sacra doctrina et sacre scripture mysteria non sunt infidelibus ministranda.
Et continuatur tercia pars istud passum ad precedentem. Dixerat enim salvator supra quod
debemus bene facere inimicis et hiis qui odiebant nos et per inimicos et odientes nos
intelligebat infideles et hereticos cum quibus licet habeamus communem naturam corporalem
et per consequens temporalia bona communia cum eis debemus habere que bonis et malis dignis
et indignis dantur. Spiritualia tamen bona deus non fecit communia nobis et eis, quia
nobis fidem Christi recipientibus sunt communicata, infidelibus vero et hereticis propter eorum
infidelitatem et perversitatem sunt denegata et per nos sunt eis deneganda.
Unde ait Nolite sanctum dare canibus et margaritas ante porcos etc. Potest etiam
sic continuari, postquam salvator iudicium temerarium et presumptuosum quod est
ex indignitate vite prohibuit, hic dissuadet iudicium quod est ex indiscretione
doctrine sive ministrationis sacrorum et post continuato data eius cautela et
ordine in iudicando et in corripiendo docet de cautela servanda in conferendo
vel sacramenta ministrando. Ubi primo ponitur prohibitio, secundo prohibitionis ratio ibi

Ne forte dicit ergo Nolite sanctum i ecclesiastica sacramenta vel sacre scripture misteria dare i ministrare
vel predicando publicare canibus i infidelibus obstinatis / qui contra veritatem latrat et
quicquid in eis est lacerat. Et non solum non licet dare verum nec mittere vel vendere. Neque mittatis
margaritas i eadem ecclesiastica sacramenta et sacre scripture misteria ante porcos i contemptores
et immundos licet sunt fideles quia secundum Glosam eadem res est sanctum et margarita sicut
eucharistia et ecclesiastica sacramenta et vocantur sanctum quia inviolabilia et ideo alia litera habet
ayos i sine terra / quod enim est sine terra non potest violari nec corrumpi et vocantur
margarita propter preciositatem et ideo non debent contempni. Margarita est gemma preciosa
vel secundum Crisostomum per sanctum intelliguntur ecclesiastica sacramenta que sanctificant. per margaritam
sacre scripture misteria quia sicut margarita in concha sic veritatis misteria latitat
in sacra scriptura. Per canes intelliguntur peccatores infideles quia canis secundum scripturam
est animal totaliter immundum quia nec ungulam findit nec ruminat sic peccatores infi-
deles heretici Iudei vel gentiles totaliter immundi sunt. Sed porci sunt fideles sed
et derisores misteriorum sacre scripture et fideles quia sicut porcus non est totaliter in-
mundus quia licet non ruminat tamen ungulam findit / sic et isti qui fidem habent
sunt immundi quo ad hoc tamen quia obstinati sunt et contemptores veritatis porci sunt etc.
Ne forte conculcent eas scilicet margaritas ipsi porci contempnendo et deridendo Unde
Augustinus in libro de sermone domini in monte Calcari enim dicitur quicquid contempnitur pedibus
sive intellectu et affectu. Ecclesiastici 22 Audiet luxuriosus et displicebit sibi et proiciet illud
post dorsum suum / Et dicit saluator nostri Ne forte propter volubilitatem liberi arbitrii
qui tales possunt ab immundicia sua resipiscere. Et conversi scilicet canes ab eo quod audierunt
a vobis disrumpant vos reprehendendo blasphemando et fidei simplicitatem impugnando
vel secundum Crisostomum Conversi per fictionem fingunt enim mansuetudinem ut addiscant. Deinde cum
didicerint decipiunt Unde Proverbiorum ix° Qui erudit derisorem ipse sibi ipsi iniuriam
facit Nota secundum beatum Augustinum in libro de sermone domini in monte / Due cause faciunt magna non
recipi scilicet contemptus et odium contemptus quo ad porcos / odium quo ad canes Item
Cassiodorus Cum contra eorum potius est obstinatis predicare. Et Ambrosius. Vicium est secreta mi-
steria indignis vulgare. Et ideo dominus voluit ponere velamen sacramentorum in similibus
ut hereticos humiliarentur. Iste nostri cum dicit Nolite sanctum dare canibus Contra Math
x° dicitur Que in aure auditis predicate super tecta. Item ipse dominus predicavit
phariseis et scribis resistentibus et contempnentibus verbum dei ergo sanctum dedit canibus
et porcis Solucio Infra x° datur libertas predicandi quibuscumque oportet hic autem inducitur
discrecio / et ideo supplendum est Nolite sanctum dare canibus etc. ubi sunt tantum canes et
porci / sed si fideles sint cum eis bene licet. prohibicio ergo ista introducitur quantum ad
obstinatos in malicia vel incertos. Circa quos habenda est consideracio quia aut
ipsi sunt soli aut fideles sunt putentur cum eis. Si soli tenendum est quod hic dominus dicit.
Si vero alii sunt putentur procedendum est iuxta formam domini qui licet sciret phariseos
obstinatos et scandalizari de verbis suis nichilominus eis predicavit propter turbam
fidelium eis annexam Unde Ieronimus hic dicit Non dedit sanctum eis qui capere non poterant
sed eis qui poterant et simul aderant quos propter aliorum immundiciam negligi non
oportebat Quapropter doctrine informaciones et predicaciones propter fideles fiunt non
propter reprobos et obstinatos. Sequitur Petite et dabitur vobis. Supra saluator
docuit diligere inimicos / docuit non male iudicare et docuit hic discrecionem in ministrandis
sacramentis et in proponendo verbum dei / et quia ista difficilia sunt hic docet quomodo ista ob-
tineantur et impetrentur scilicet per oracionem / primo docet petere secundo dat fiduciam impetrandi
ibi Omnis enim qui petit etc. 3° ondit impetracionis modum ibi Quicumque ergo vult
dicit ergo sic petite et hoc tripliciter potest intelligi. primo secundum Glosam petite fide querite spe
Item secundum Augustinum hec tria referuntur ad instantissimam oracionem ut sic petite bonum unde / querite bonum gratie / pulsate ad hostium
glorie et aperietur vobis ab eo qui aperit et nemo claudit Apocalipsis iii° / vel petere est incipiencium. querere proficiencium
pulsare perfectorum tamen propter hostium firmamentum / petite ergo orare humiliter et dabitur vobis Ecclesiastici 35 Oracio humiliantis se
nubes penetrat / querite corde diligenter et invenietis, paralipomenon 15 In toto corde suo quesierunt dominum
et invenerunt eum / pulsate operibus ferventer ad hostium quod Christus est Iohannis x° Ego sum hostium etc. et aperietur
vobis / Nota qui pulsat / voce clamat. manu tangit / vox est oracio. manus operacio / Oracio operacione
innuatur. Trenorum 3° levemus corda nostra cum manibus ad dominum / Oracio est sicut lucerna / que nisi oleo i
operibus unde nutriatur extinguitur / hic ergo oremus quia post mortem non erit tempus orandi Iohannis 16 In illa die
me rogabitis me quicquam / Ve igitur illis qui dicturi sunt illud Ieremie viii Transiit messis finita est estas et salvati
non sumus / tamen usque orandum est donec exauditi fuerimus / sicut esuriens non cessat ab appetitu cibi
nisi saciatus fuit / nec cessare potest quia necessitas viget eum / sic qui vere esuriunt
gratiam dei non possunt desistere

In Cris̄ dicit Cum maiora erant mandata supius posita quam vires humana sufficit revocat ad deum cui gratia nichil est
impossibile dicens petite et dabitur vobis ut quod ex hominibus consumari non potest per gratiam dei adimpleatur Cum enim alia
animalia muniunt deus velocitate pedum vel cursu aut volucribus pennis aut unguibus aut dentibus aut cornibus
hominem solum sic disposuit ut virtus illius sit ipse ut infirmitatem suam necessitate cogatur semper unum habeat dominum suum Idem dicit consulit
petentes negligentia reprehendi ubi de dantis ira non dubitatur In Augustinus dicit Ihesus Christus mittit nos petitores
nisi pre dator non urgeret nos cum hortaretur ut peteremus nisi dare vellet Erubescat humana pigricia plus vult
ille dare quam nos accipere plus vult ille misereri quam nos a miseria liberari Nam ille nos hortatur eum legimus
et hortari tedamus promittenti obsecremus ut cum dante gaudeamus

pulsate caritate Secundo sic secundum Glossam petite Christum qui est via ut in ea ambulet
querite Christum qui est veritas in promissionibus pulsate ad Christum qui est vita et
aperietur vobis scilicet premium Tertio secundum Remigium petite orando querite recte vi-
vendo pulsate perseverando Sed quare non dicit quid petendum sit Crisostomus ad
significandum illud solum petendum quod ineffabile est id est quod promovet ad illud in-
effabile quod oculus non vidit nec auris audivit etc Ysa 64 Non in hoc quod di-
citur petite notatur intentio sed instantia necnon in hoc quod dicitur querite et pulsate Item
non solum bonum sed misericors Si petenti datur et querens invenit et pulsanti aperitur ergo
cui non datur et qui non invenit et cui non aperitur apparet quod non bene pecierit
quesierit et pulsaverit Sequitur Omnis enim qui petit accipit Hic dat fiduciam impetrandi
et primo post promissum secundo confirmat hoc per exemplum ibi Aut quis est ex vobis Crisostomus Sal-
vator dicat petite et accipietis Peccatores audientes dicunt ad hoc dicitur
dignos hortatur nos ad sumus indigni Ideo ut tam iustis quam iniustis misericordiam
dei commendet Ideo dicit Omnis qui petit accipit id est sive iustus sive peccator tamen petere non
dubitet Augustinus super Johannem peccatores exaudit deus Si enim peccatores non ex-
audiret frustra publicanus dixisset deus propicius esto mihi peccatori Omnis ergo qui petit ac-
cipit psalmus 30 Et fiduciam habemus quia quidquid pecierimus impetrabimus Sed
contra secunda ad Corinthios 12 paulus peciit stimulum carnis amoveri et tamen non fuit ex-
auditus ergo non omnis qui petit accipit Item infra 20 dicitur quod filius Zebedei ne-
scit quid petat Crisostomus super Johannem 16 Si quid pecieritis patrem in nomine meo dabit vo-
bis Glossa Si petito sua fuit pie perseveranter pro se et pro salute pie hoc est ex fide
Et ideo Anthiochus non fuit exauditus quia non petivit pie hoc est ex fide secundo Ma-
chabeorum 9 Oravit scelestus ad dominum et veniam non est consecutus perseveranter quia non
interrumpat orationem per aliquod orationem contrarium hoc est bona operacio et voluntate quia non
cessat orare qui non cessat benefacere Qui autem non cessant a peccatis illi non perseverant
ter orat Tercium est quod oret pro se quia licet aliquis pie et perseveranter oret pro alio
tamen effectus orationis posset impediri propter maliciam illius pro quo orat Samuel
non fuit exauditus orans pro Saule primo Regum 16 Quarto quod oret pro istis quod est con-
ferens ad salutem paulus autem peciit non conferens ad salutem nec mater filiorum Zebe-
dei ergo non sunt exauditi Istis 4or concurrentibus scilicet qui pie perseveranter pro se et
ad salutem petit aliquis impetrat quod petit Johannes 15 Si manseritis in me
et verba mea in vobis manserint scilicet per operacionem
scilicet per fidem spem et caritatem et hoc est pie et verba mea in vobis manserint scilicet per operacionem
et hoc est perseveranter quidquid pecieritis patrem in nomine meo et hoc est ad salutem Non
eius est illius fiet vobis et hoc est pro se Sequitur Et qui querit invenit Sap primo In
simplicitate cordis querite illud quoniam invenitur ab hiis qui non temptant illud Canticum sponsa
Cantica 2o dicit quesivi et non inveni illud Videns sponsa consuluit quod ubi non debuit
scilicet in lectulo vicis et plateis id est in hiis temporalibus delectando quod tamen perfuisset
ista temporalia respuendo delinquendo invenit illud Et pulsanti aperietur scilicet regnum
per fruitionem et per hoc patet quare dicit aperietur de futuro et non sicut in aliis de
presenti quia aperto est plena manifestatio que reservatur in futuro Nolite iudicare Hic de
iudicio et quia sunt duo genera iudiciorum quedam enim iudicia non habent fictionem sed
leve deliberationem ut suspiciones quedam fictionem habent ut sunt De iudicio ficto
dictum est Nolite ergo contra suspicio sit peccatum et arguitur quod non prima ad Corinthios 10
dicitur Temptatio vos non apprehendat nisi humana ubi Glossa Si suspicamur
dicitur temptatio salte non indicemus Ex hac glossa patet quod suspicio est
quod est humana temptatio sed humana temptatio non est peccatum quia ad gradum de plus regitur etc
Canticum super illud psalmi ab amputa obprobrium meum quod suspicatus sum Glossa

ab appetendo scientes quod sine eo vivere non possunt Sed quidam inflati sunt et ideo quasi saciati videntur
unde non petunt sicut divites fuerunt superbie et vento inanis glorie et ideo deus tamquam discretus
dispensator nichil dat eis huic psalmus Esurientes implevit bonis etc Apocalypsis 3 Dicis quia dives
sum et nullius egeo locupletatus et nullius egeo et nescis quia tu es miser et miserabilis

2 Regum 12 cum rogavi vali- cunque populo hoc non obsistens ... non exaudiam ... quod primo perfecit Moyses et Samuel ... ad me ... mea adiutor

... anima cum ... ianua porte non clauditur

ф dicit

Maximum vicium humanitatis est suspicio ergo est peccatum. Non dicit hic quod dicat Gilbertus suspicio est
opinio in alterutrum titubans magis tamen in alterum vergens. Duo dicuntur in hac descriptione
unum est titubare in alterutrum aliud est magis vergere in alterum. Ubi est in alteram partem
declinatio et non titubatio sentencia est et fixum iudicium et non suspicio. E contra ubi est
titubatio tamen et non declinatio magis in unam partem quam in alteram ibi est pura du-
bitatio et non suspicio. Ideo suspicio est medium inter dubitationem et sententiam habens enim aliquid de
utroque de sententia vel iudicio scilicet quod declinat magis in alteram partem de dubitatione
autem quod non plene declinat sed titubat. Unde ergo quod suspicio est pena et culpa quan-
tum enim ad titubationem que provenit ex ignorantia pena est quantum ad declinationem que
in parte que provenit ex concupiscibili lesa et amore infecto per coniecturam ex hac parte
culpa est. Sed contra nulla sententia est vicium ergo a simili nulla opinio est vicium suspicio est opinio
ergo etc. Unde duplex est opinio est enim sententia simplex et sententia affectiva. Unde verum est quod
nulla sententia simplex est vicium sed sententia affectiva quandoque est vicium ut prudentia carnis vicium
est sic et opinio affectiva. Supposito ergo quod suspicio sit vicium utrum sit culpa venia-
lis vel mortalis videtur quod sit mortalis per predictam glosam precipue amputata ab eo vicium meum
est suspicatus sum que dicit quod suspicio sit maximum humanitatis vicium. Contra quod omnis sus-
picio in tota suspicionis est venialis quia in suspicione est levis declinatio. Sed quod
obicitur per glosam maximum humanitatis est vicium etc. dicendum quod maximum dicitur quia in maxi-
mis est possemus enim suspicari de petro ubi si prius esset sed hoc nichil est quia
similiter possemus ei invidere ergo pari ratione invidia deberet dici maximum vicium propter hoc
dicebat ab aliis maximum quia plures hoc vicio peccassent. Illud etiam nichil videtur quia
primi motus sunt in omnibus sine aliquo prima primos sunt ergo primos suspicio
aut non est in omnibus quia forte in perfectos non cadit. Unde una die potest homo esse sine suspi-
tione sed non sine primis motibus. Potest ergo dici sine preiudicio quod maximum dicitur
humanitatis iudicium vicium quia maximum est contra humanitatem. Humanitatis enim sine
humanum est bonum de alio opinari. Unde et si invidia sit contra humanitatem tamen su-
spicio est contra humanitatem frequencius et est quantum ad plures plures etiam suspicantur
quam inuideant. Sed quomodo dicitur amplius contradicit suspicio in hoc quod dicit Temptatio vos
non apprehendat nisi humana. Dicendum quod contradicit in quantum sunt in universali quia sit non pre-
vitari sicut primi motus non potest vitari in universali. Prohibetur tamen in particulari quia sic potest
vitari et ideo non sequitur quod non sit peccatum. Aut quis ex vobis etc. Continua-
tio est secundum Augustinum in libro de sermone domini in monte sic dicit salvator superius egit de
volatilibus celi et liliis agri ut spes a minoribus ad maiorem consurgeret. Ita
hic agit de patre carnali ut spes ad patrem celestem consurgat et in hoc prestat fiducia
impetrandi posuit ergo superius promissum hic confirmat per exemplum et primo ponit exemplum secundo
ex ipso arguit ibi Si ergo vos. Exemplum ponit in filio petente a patre aut panem aut pisce
cui et addit tertium scilicet ut ovum. Ex quo patet carnalis non dat filio suo nisi decens et con-
gruum multo fortius pater celestis et potest quod totum potest legi litteraliter. Alio exponitur in glosa
per panem intelligitur caritas quia sicut panis corporalis confortat. Iuxta illud psalmi
Et panis cor hominis confirmet sic caritas hominem spiritualiter confortat. Et ideo in figura iii Regum
xix Helias in fortitudine panis perrexit usque ad montem dei oreb. Item sicut sine pane
omnis mensa deficit sic sine caritate omnis virtus nichil est prima ad Corinthios xiii Si linguis
hominum loquar et angelorum caritatem autem non habeam nichil sum. Per piscem intelligitur
fides quia sicut piscis latitat in aquis sic fides est de invisibilibus. Item sicut piscis
non frangitur fluctibus sic nec fides frangitur tribulacionum ictibus. Per ovum intelligitur
spes quia sicut in ovo non est fetus sed speratur sic spes non est de habitis sed habendis.
In pane ergo gratia dilectionis in pisce gratia cognitionis in ovo gratia expectationis
intelligitur. Hiis tribus tria opposita occurrunt que patrem filiis non largi-
untur scilicet lapis serpens et scorpio. In lapide duricia cordis contra caritatem Job xli

Omnis enim qui petit accipit etc. / hac enim tanta inculcatione verborum manifeste deus ostendit quod sollici- 331
tos molestos et importunos insolentes et improbos ad impetrandum nos esse velit unde et
quidam ait labor improbus omnia vincit Illud enim quod ad salutem petitur non semper statim datur sed
differtur ut congruo tempore detur et ut ex dilatione tanto maius habeatur quia diu desiderata dulcius obtinentur
tanto amplius data valescunt / Expedit enim ut ab otiosa locutione abstineat qui in oratione exaudiri
desiderat Certe secundum Gregorium os nostrum a bonis petenti domino tanto minus exauditur in prece
quanto magis inquinatur stulta locutione Conetur enim orans ut scriptum intelligat si vult quod deus
eum exaudiat Nam sine dubio illam orationem deus non audit ad quam ipse qui orat non intendit /
vult deus fideliter peti a se quod disposuit petentibus erogare Sicut Bernardus vult autem a se requi-
ri deus gratiam quod pollicetur / et ideo forte multa que dare disposuit prius pollicetur ut ex pro-
missione devotio excitetur / sicque quod datur gratis daturus erat de devota oratione promereatur / Vero
dicit autem deus quod accipit petens vel querens aut pulsans quia quisque exauditur ad votum
ut ei datur id quod petitur / quisque admonitus ut ei aliquid equalis vel melius datur / Aliquis enim sic non
recipit quod petit / et tamen magis exauditur quam si illud reciperet / Sicut Augustinus nolite pro magno
habere ad voluntatem exaudiri a deo / Aliquando deus quasi iratus dat quod petis / et propicius negat quod petis
Quid prosit et quid non medicus novit / quia deus et voluntati tue non dat saluti dat / Quid enim
si tu petieris quod tibi obest / et medicus novit quod tibi obest / fratres discite rogare deum / ut medico
committatis / quod ipse novit faciat / tu morbum confitearis ille medicamentum adhibeat / Non te
exaudit ad voluntatem sed exaudit ad salutem / Non fit quod vis sed fit quod tibi expedit Hec
Augustinus Sicut et Bernardus / Nemo vestrum parvipendat orationem suam / quia ipse ad quem oramus non parvipendit
eam sed aut dabit quod petimus aut quod novit utilius / frequenter dominus discipulos suos ad oratio-
nem monuit / et sepe opere comprobavit / et exempla plura ad hoc eis proposuit / ut nobis virtutem
orationis commendaret / Est quippe virtus eius inestimabilis et efficax ad omnia bona et proficua
impetranda / ac mala et nociva repellenda / Si ergo vis patienter adversa tollerare ora /
si vis temptationes et tribulationes superare ora / si pravos affectus vis conculcare ora / Si
vis astucias sathane cognoscere et fallacias eius cavere ora / si vis in spirituali via
te exercere / et carnis tue in desideriis non agere ora / si vis vanas cogitationes mentis
effugare ora / si vis animam tuam sanctis et bonis cogitationibus et desideriis fecundare novisque et
devotionibus impinguare ora / si vis cor tuum virili spiritu et constanti proposito in dei
beneplacito stabilire ora / si vis vicia extirpare et virtutibus imbui ora / si vis ad
contemplationem ascendere et sponsi amplexibus frui ora / Si vis celestium dulcedinem et alia
dei magnalia degustare ora / Et breviter in omnibus necessitatibus oratio valet que spiritus
malignos a nobis fugat et bonos ad nos vocat / Sicut Beda sicut fur audito clamore
fugit / et vicini excitantur et veniunt ad succurrendum ita clamor orationis dyabolum fugat

et angelorum et sanctorum omnium ad succurrendum excitat Unde et Hugo Inter Babilonem et ierlem
est nuncius fidelissimus regi notus et curie scilicet oracio que in secreto noctis silencio per
ignotas semitas archana celi penetrare et cubiculum regis adire et oportuna impor-
tunitate regis animum ad auxilium mittendum inflectere novit Hec hugo Videns quante magne
virtutis et potencie sit oracio Ad quorum omnium probacionem obmissis septuaginta probacionibus hec tibi
sit pro effectu probacione Quod audivimus et vidimus cotidie per experienciam illiteratos
et simplices personas predicta et plura alia etiam maiora per oracionem impetrare
Magnum quid maius est signum gracie dei vacare frequenter oracioni Unde augustinus Cum videris
non a te amotam deprecacionem tuam securus esto quod non a te amota est misericordia eius
Et ut breviter utilitatem oracionis dicam nullum est medium ad salutem perveniendam Unde
Augustinus Nullum credimus ad salutem nisi deo invitante venire nullum invitatum nisi
orantem dei auxilium pervenisse Vaca igitur oracioni nichilominus aliud necessarius tibi
tuis exceptis te delectet nisi oracio quod nichil te tibi delectat dum quantum morari cum deo
quod fit per oracionem Unde Crisostomus Considera quanta est concessa tibi felicitas quanta
gloria attributa oracionibus fabulari cum deo cum christo miscere colloquia optare
quod velis quod desideras postulare

augu Non denegabit se petentibus qui sponte obtulit se non petentibus Et propter hoc dicitur quod
ipso filio suo non pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illum et debuit ad ostendendum quomodo nobis
non cuncta que petimus si tamen ea que precipit facimus Et iterum qui vult audiri a deo prius au-
diat deum Qua fronte postulas quod promisit deus si non facis quod iussit deus prius audi
monitorem et sic exige promissorem Qui a preceptis dei avertitur quod in oratione postulat non
meretur hec augu. Deinde ostendit per quod oratio apte orantis exaudibilis sit et
ad munus exauditionis gaudendo subiungit dicit ergo quecumque vultis scilicet rationabiliter
et dictante caritate ut faciant vobis homines scilicet utiliter et ordinate eadem et vos scilicet facite
eis loco et tempore Qua enim fronte petis deum tuum qui non agnoscis proximum tuum quasi dicat
Si vultis petita accipere quesita invenire pulsatis intrare ergo vos facite aliis que
vobis fieri vultis ab illis sed nec ab aliis expetetis quod illis non facitis Unde Cris
ac si diceret Si ergo cupitis audiri propter illa que dixi eciam ista perficite Vidistis certe quod
in oratione eciam opus sit et disciplina virtutum que vis tibi fieri a conservo ea tu erga
proximum insit ostende Quando vincit hoc precepto levius invenitur aut iniquus hec Cris
Et quod fecit hec eciam iusti ideo multum valet oratio iusti assidua Iustus quippe fortis
turris et murus in adversis et sic et alios defendit ab eis Unde figura in Numeris
cum aaron stans inter mortuos et vivos deprecatus est et plaga cessavit et sic
ab incendio eos liberavit Unde et super illo verbo Gen Non delebo propter decem
dicit Ambro hinc discimus quantum munus sit patrie vir iustus Nos fideles nos
fugiat iusticia ab odio divino nos defendit Unde et Greg dicit Melius pugnat
vir iustus orando quam innumeri preliatores pugnando oratio enim viri iusti celos
penetrat quomodo ergo in terris hostes non vincat Et nota quod iudicium duplex sit Omnis qui
mandatum non implet qui aliquid talium obmittit precipue quando illud facere potest nisi
magis bonum illud excuset Quando ergo dicitur de illis qui non tantum obmittendo
sed alios multipliciter affligendo quod sibi nollent fieri aliis facientes huius mandati
transgressores efficiuntur dici potest scilicet quod perfecti tenentur ad utrumque scilicet nichil talium obmittere
et nichil molestum quod sibi nollent aliis inferre Imperfecti autem tenentur ad ultimum
sed non ad primum nisi in casu necessitatis quod primum in tali casu est precepti sed in aliis est
supererogationis Circa hoc duplex sit preceptum legis naturalis unum negativum de quo
in Thobia dicitur quod ab alio tibi oderis fieri vide ne tu aliquando alii facias
aliud affirmativum de quo hic habetur Inter quod affirmativum negativum aliud interest
Unde Cris Cum enim due sunt vie que ducunt ad virtutem scilicet abstinencia mali
et operacio boni hanc ponit per istam et illam significat hec Cris Et istud
affirmativum ad maiorem perfectionem obligat quam negativum et ideo rationabile fuit
ut affirmativum ponatur in nova lege que maioris est perfectionis Ubi malum
facere interdicitur hic eciam malis bene facere iubemur Quia enim caritas pati-
ens et benigna est non tantum iniurias proximi fortiter sustinet sed eius quoque
gratiam benigne prevenit ut beneficiis ad amorem trahat Attende quante
sit perfectionis hoc mandatum unde est effectus non amantis Unde non ait prout faciunt
facite sed prout vultis faciant facite illis Qui hanc regulam observaret
nullum offenderet sicut a nullo vellet offendi et aliis bona impenderet

sic ab aliis vellet sibi impendi Quoniam cuius tangit ut ea alii faciat que ipse sibi
fieri ab alio expectat / pensat nimirum ut malis bona et bonis meliora respondeat /
Et declarans istius precepti premium / consequens adiungit hec est enim lex et prophete i.
implecio legis, naturalis scripta est in corde hominis et insita nobis per quod inquirit
quod sit utilius et virtuti conveniens / ac impletio legis mosayce et prophetice predicationis
quia inquantum deum videtur qui diliget proximum tuum tanquam teipsum quantum tamen ex dei dilectione
est faciendum quod deus in hoc uno complentur / et ad hoc tendunt et propter hoc sunt / et hoc docet
lex et prophete et omnis sacra scriptura quia cuncta precepta ordinaria hominum ad proximum
non sunt nisi quedam conclusiones ex isto principio derivate Unde apostolus Qui
diligit proximum legem implevit Ubi ait Crisostomus Brevi sermone ea que saluti
ac fidei nostre erant necessaria dominus comprehendit ut ea que nobis ab aliis fieri
volumus ipsi erga alios similiter faciamus Sic in quo mandato universa precepta legis
et prophetarum consistere dominus aperte monstravit dicendo hec est enim lex et prophete. Nam
continentur lex et prophete sparsim in omnibus preceptis scripturis sic in hoc compendioso continentur
mandato quasi innumerabiles arborum rami in una radice / Qui ergo ab
aliis nobis non nisi bona et utilia fieri volumus ipsi erga eos vice nostre amo-
ris rependere debemus ut precepta legis ac prophetarum implentes / fidei
retributionem a domino consequamur hec Crisostomus Magna ergo domini suavitas est
et onus eius leve ut nostra in tam brevi regula eius lex et precepta quo ad proximum
compleantur. Nam alio loco de duobus preceptis scilicet de dilectione dei et proximi
loquens non tamen ait lex pendet in hiis et prophete sed addit tota lex et omnes
prophete Quod tamen hic non addidit tota lex et omnes prophete / significavit karitatem alii
precepto quod ad dilectionem dei pertinet Quidam tamen voluerunt quod comprehendatur etiam
dilectio dei sine qua non impletur caritas ipsius et proximi / quia nec proximus sincere
nec deus sine proximo diligitur Considera nunc premissa dei precepta et vide
quam rarus sit qui observat ea / Precepti quidem affirmative quod in Luca legitur po-
siti scilicet omnia quecumque vultis ut faciant vobis homines et vos facite eis / Nescio
si observator aliquis possit hodie reperiri Precepti vero negative in
Thobia positi scilicet quod ab alio tibi oderis fieri vide ne faciat alii / et si sint
operarii sunt tamen valde pauci Omnia ut dicit Crisostomus Nos contrario
omnia facimus hominibus omnia que ipsi pati nolumus / Hec quippe non solum
in secularibus sed et in quibusdam pretensis religiosis / qui sepe in personis et rebus
sive utiles aliis substrahendo sive de inutilibus se expediendo fratribus suis
iniuriam faciunt Quorum in hiis et ceteris modis variis / cum tamen predicant dominum manda-
hec eo aliis faciunt quod ipsi pati nollent / nec mirum
quod nollent / si in futuro patientur

Cor eius indurabitur quasi lapis In serpente venenum perfidie seu errorum contrarium fidei 2a
ad Cor. xi timeo ne sicut serpens Evam seduxit astucia sua ita sensus vestri et cor- unde un
rumpantur a simplicitate que est in Christo Ihesu In scorpione perversitas desperacionis
contraria fidei quia sicut scorpio cauda percutit sic desperatus finem nocet Hiis tribus pla-
na est littera Quis ex vobis homo racionalis querit si petierit filius etc. Iste homo mo-
ralis est Christus qui est iste nobilis homo qui abiit in regionem longinquam accipere sibi re-
gnum Luce 19 Ipse enim est pater noster Io. 13 filioli mei modicum vobiscum sum filii
est eius renascimus per fidem Io. primo dedit eis potestatem filios dei fieri hiis qui credunt in
eum Si petierit filius suus panem id est caritatem Nunquid lapidem porriget illi id est du-
riciam cordis quasi dicat non Eze. xi Auferam cor lapideum de carne eorum et dabo
eis cor carneum Aut si piscem petierit id est fidem invisibilium numquid serpentem porriget id est
venenum perfidie quasi dicat non In figura istorum dicitur Io. ultimo accepit Ihesus panem et dedit
discipulis suis et piscem Si ergo vos hic arguit a minori et procedit sic argumentum
vera liberalitas dei in infinitum excedit liberalitatem humanam Si ergo vos homines datis
bona filiis ergo multo magis pater celestis Et ad maiorem confirmacionem addit Si vos
cum sitis mali quanto magis pater celestis qui optimus est et nostis dare multo magis
pater sapientissimus dabit et nostis dare bona secundum glosam id est spiritum sanctum vel bona scilicet eterna
que non dantur nisi filiis Et ideo dicitur Luce xi dabit spiritum bonum petentibus se
ideo pro concludi petite et accipietis Iacobi primo dat omnibus affluenter et non improperat
Et propter sanctitatem ipsius et habundanciam et cito dandum dicitur Eccy 7 mensuram
eius cornatilem autem plene iacient id est cornatilem quasi facile [illegible] autem
quia sapienter plene iacientes quia affluenter Sed obicitur hic quia dicitur Si ergo
vos cum sitis mali Gen. primo dicitur vidit deus cuncta que fecerat et erant valde
bona Respondeo homines dicuntur mali non propter naturam conditam sed propter natum originale
Omnes enim nascimur filii ire Eph. 2 quarto Vel non dicitur hic detrahendo humane nature
sed respectu dei quia in comparacione divine bonitatis non dicuntur homines mali Job 25 Ecce
luna non splendet et stelle non sunt munde in conspectu eius quanto magis homo pu-
tredo et vermis Et Ysa. 64 Omnes iusticie nostre tamquam pannus menstruate Un-
de Crisostomus hic dicit non vituperantis naturam humanam nec malum eius malum esse pro-
nunciat sed ad exprimendum inter deum et homines per grandem distancionis discrimen vel ideo
ad comparacionem benignitatis sue amorem primum malignitatem vocavit Vel homines dicuntur
mali racione originalis corrupcionis quia proni sunt ad malum Gen. 8 proni sunt sensus
hominis ad malum ab adolescencia sua Et ad Ro. 7 Ego carnalis sum venundatus
sub peccato Vel homines dicuntur mali secundum glosam id est amatores seculi Sed hic queritur dua
esse quedam dubitaciones prima utrum prelati christianorum sacramenta ecclesie debeant infidelibus
ministrare 2 utrum doctores christianorum infidelibus debeant sacram scripturam predicare
3 utrum infidelibus querentibus de hiis que sunt fidei sit respondendum et satisfaci-
endum 4 utrum omnis qui petit a deo aliquid exaudiatur ab eo 5 utrum in oratione
petitione illa tria sunt observanda scilicet petere querere et pulsare Ad primam est dicendum
quod infidelium duo sunt genera alii enim fide et conversacione corporali sunt a nobis separati
sicut Sarraceni et alii infideles nobiscum non conmorantes nec sub dominio existentes
christianorum Alii vero sunt qui licet a nobis fide separati sunt conversacione tamen mixti sunt no-
biscum et sub dominio christianorum sunt Iudei et heretici Utrisque tamen sacramenta ecclesie
denegnanda sunt nisi prius fidem recipiant et ad unitatem ecclesie se convertant Unde de
infidelibus dicit Augustinus de fide ad Petrum et habetur de conse. di. 4 c. firmissime tene
nullatenus dubites extra ecclesiam baptisatos nisi ad ecclesiam redierint baptismum cu-
mulaturum ad perniciem quia utilia sunt sacramenta que preter ecclesiam habentur in unitate De Iu- ncuuu
deis vero scribitur collecta Concilii 4 7 dist. precepit sancta synodus deinceps ad
credendum de Iudeis neminem inferre quia non inviti salvandi sunt sed volentes ut

intus sor iusticie fuerit unde nec eorum puerum invitis parentibus baptizandi sunt qui adhuc
sunt sub potestate parentum carentes usu et libero arbitrio quia faciliter dimissa fide postmodum
ad ritum parentum redirent. quia eis fauere non permittitur quia ut dicit eadem distinctio
Iudei non sunt ad fidem cogendi ita nec quisquis ab ea recedere permittitur Sicut
est dicendum quod questio est dubia propter dicta xpi qui salvator noster mittens discipulos suos
ad predicandum sacram scripturam que per margaritam intelligitur secundum augustinum ait Ecce ego mit-
to vos sicut agnos inter lupos Non ait est magis inconveniens margaritas inter canes et
porcos mittere quam inter lupos et eos qui occidunt corpus quia animam non possunt occidere
In hoc ait loco precepit ne sanctum detur canibus nec margarite inter porcos mittantur per
canes secundum augustinum impugnatores fidei intelliguntur et per porcos sacre fidei contemptores
Sile ait verbum salvator dixit mulieri cananee Non est bonum sumere panem filiorum
et mittere canibus ad manducandum Dicendum est autem quod aliqui sunt canes rabidi qui et panem
conculcant et portantem panem mordent et dilacerant et talibus infidelibus qui canes
sunt sacra scriptura predicanda non est quia sine fructu aliquo eis predicaretur sicut sunt Sar-
raceni inter quos dicitur esse statutum ut quicumque qui eorum errores predicat capitali
sententia puniatur. quia et tales canes iam facti fuerant iudei amplius contra eos sa-
cra scriptura predicanda non est unde dixit eis paulus Actuum xviiio vobis oportebat
primum predicari verbum dei quod repulistis illud et indignos vos iudicastis ecce nunc ve-
te eamus convertimur ad gentes Talibus ergo canibus precepit salvator sanctum non dare nec
margaritas ante eos ponere Sed alii sunt canes non rabidi qui comedunt nec panem
conculcant nec portantem occidunt sicut fuerunt infideles in ecclesia primitiva quibus licet
in principio predicatio displiceret et carena videretur et multi ex eis insurgerent contra apostolos
predicantes et occiderunt eos tamen credebant et salvabantur et inter tales canes et
lupos salvator apostolos misit et si adhuc essent tales canes inter quos doctores
fidei crederent proficere saluti eorum debent predicare non obstante quod aliquibus eorum
displiceret in quibus deberent occidi sicut apostoli occisi sunt Ad tertiam est dicendum quod
augustinus monet istam questionem seu dubitationem dicens quod si ullus interrogatus fuerit ab
infidelibus de hiis que sunt fidei quod si forte nesciret respondere tradat se hac sententia
quibus desperatio supponitur. suppositum quoniam solum non posse crediderunt suspicarentur que
sunt fidei impossibilia continere 2o propter exemplum nostri salvatoris qui ad suos temptatores i-
fideles respondebat et quamvis eos sciret suo verbo non salvari sed magis eos
verbis suis contabescere propter alios tamen qui poterant capere et ex illorum infidelium occasi-
one multa utilia audiebant respondebat eis quos propter eorum incredulitatem negligi non
optabat Modum autem respondendi ad infideles augustinus ponit triplicem quia quandoque inter-
rogans est reprehendendus quandoque vero instruendus. reinterrogandus. Item quandoque ta-
frivola et inutilia ex mera curiositate non est eis tunc respondendum ad talia sed hoc
ipsum est eis aperiendum Ideo eis non est respondendum sed magis eorum dicta reprehendenda
Quandoque vero interrogans est instruendus Sicut Saducei negantes resurrectionem que-
rentes a xpo de uxore habente septem fratres in viros cuius uxor in resurrectione debet esse
Instructi vera fide quia audierunt quod in resurrectione neque nubent neque nubentur sed e-
runt omnes sicut angeli dei Sed quandoque interrogans est interrogandus ut ipse
᛭ suam responsionem sibi solueret quod querit sicut cum iudei quesierunt an tributum
esset dandum Cesari Interrogati sunt cuius ymaginem denarius habet qui
responderunt Cesaris Eorum responsione soluebat quod querebat quia Cesari dandum
erat quod suum indicabat Et cum principes sacerdotes et alii pontifices que-
rebant in qua potestate xpus sic faceret Interrogati sunt ipsi de baptismo Iohannis
unde esset quod si ipsum dicere noluissent quod sciebant satis iniustum videbatur audientibus

q(uod) xpus eis no(n) respondet quod querebant. Ad quartu(m) est dicendu(m) q(uod) indubi-
tant(er) est tenendu(m) iustos et pctores bonos et malos a deo exaudiri si in pete(n)-
do non dubitet q(ui)a Jac(obus) dicit postulet aut(em) in fide nichil dubitans. Hoc aut(em) alit(er)
pbat Cris(ostomus) et alit(er) Aug(ustinus) ra(tione). Cris(ostomus) dicit sup(er) hunc locu(m) q(uod) xpus pmiserat
petite et accipietis querite et inuenietis ne forte pctores audientes dicant ad bo(nos)
deus bonos et dignos hortat(ur) nos aut(em) indig(ni) sum(us) ideo statim addit Omnis q(ui) enim
q(ui) petit accipit Om(n)is inq(ua)m siue iustus siue pctor siue bonus siue malus tamen pete(n)d(o)
non dubitet. Unde constat neminem fr(ustra)ri a deo nisi qui pete(ndo) dubitat. Et racio(nem) istius
assignat pulcra q(ui)a xpus nichil nobis mandauit sicut quod ipse p(ri)mo non
fecit cepit enim facere et docere. Sed xpus nobis sup(er) mandauit opus benignitatis
inimicis esse exhibendu(m) d(icens) diligite inimicos v(est)ros et benefacite his qui
oderunt vos. Ergo ipse tale opus pctoribus et inimicis suis exhibet. Aug(ustinus) vero hoc pbat
dicente istius publicani q(ui)a dicit si pctores deus non exaudiret quo publicanus
dixisset deus ppicius esto m(ihi) pctori et tali confessione meruit iustificacionem. Cet(er)um
tamen Aug(ustinus) no(n) dat q(uo)d ho(mo) petit ut salubrius quid tribuat q(ui)a quid expedit
infirmo magis nouit medicus quam egrotus. Cuique vero non dat quod petit ex eo
q(uia) tardius dat no(n) negat sua dona sed co(m)mendat q(ui)a cito data vilescunt. Diu vero de-
siderata auidius obtinent(ur) et dulcius possidentur. Q(uo)d aut(em) dic(itur) ille cecus natus peccatores deus
pctores non audit uel dixit q(ui)a in fide adhuc instructus non erat uel q(ui)a pctores ex se non
sunt sed ex dei dono et gra(tia). Ad quintu(m) est dicendum q(uod) Aug(ustinus) hanc questionem soluit in libro
de s(er)mone d(omi)ni dicit: Ista tria que saluator ponit esse licita omnia i(n) orac(ion)e petic(ionem) inquisic(ionem) et pul-
sac(ion)em ut petic(i)o sit necessaria propter sanitatem inquisicio propter veritatem et pulsacio propter diuinitatem. Et
hoc manifestat per tale exemplum. Si enim aliquis infirmus pedibus non posset ambulare primus erat in
pedibus sanandus et firmandus ad ambulandum et ad hoc p(er)t(inet) q(uo)d saluator ait petite. Sed q(ui)d
prodesset si iam ambulare et ire posset si per diuia itinera erraret. Est ergo necessariu(m) ut hoc
inquirat viam que ducat eum directe ad eum locum quo p(er)uenire desiderat. Sed cu(m) hoc ad locum de-
sideratum venisset quid erat sibi proficuum si clausum inueniret. Neque enim fuit ambulare
potuisse neque rectam viam inuenisse sibi proficit nisi sibi aperiret(ur). Ad s(ecundu)m dicit saluator
querite. Ad terciu(m) vero pulsate. Racione perseuerancie opus dicit Aug(ustinus) ut accipiamus quod
petimus ut inueniamus quod querimus ut deo pulsantibus aperiat nobis. Petamus ergo sani-
tatem ut possimus ad iter eternum ambulare queramus veritatem ut possimus in via non errare et
pulsemus diuine clemencie bonitatem ut possemus hostium aperire et ipsum intrare. Seq(uitur)

Omnia ergo quecumque vultis ut faciant vobis homines et vos facite
illis. Hec est enim lex et prophete. Intrate per angustam portam quia la-
ta porta et spaciosa via est que ducit vos ad perdicionem et multi sunt
qui intrant per eam. Quam angusta porta et arta via que ducit ad
vitam et pauci sunt qui inueniunt eam. Sup(er)ius dato mandato oracionis
hic saluator addit meritum exaudicionis quod consistit in duobus. P(ri)mum p(er)t(inet) ad dilectionem dei ad dilectionem proximi 2m
ibi Intrate per angustam portam. Vel p(ri)mo in agendo 2m in paciendo. Dicit ergo Omnia quecumque
vultis etc. q(uasi) d(icat) Si vultis petita accipere quesita inuenire pulsantes intrare. Omnia ergo
quecumque vultis ut faciant vobis homines et vos eadem facite illis. Unde summa conclusio est
ei qui vult m(isericordi)am inuenire aliis se misericordem exhibere. Nota hoc est preceptum legis naturalis
unum negatiuum de quo Thob. 4. Quod ab alio tibi oderis fieri vide ne aliquando alteri
facias. Aliud affirmatiuum de quo hic et in affirmatiuo intelligitur negatiuum. Hec est enim lex
et prophete. Et est simile. Qui diligit proximum legem impleuit Ad Ro. 13 q(ui)a qui diligit
proximum diligit deum q(ui)a diligit proximum propter deum in quantum est ymago eius. Sed obicitur q(uod)
B. Aug. in l(ibr)o de s(er)mone d(omi)ni in monte de illo qui alicui flagitiose erga se vult fieri Nup

Ne aliquis dicat quod importabilia sint precepta et dura / arta via est ista / valde difficilis observacionis sunt ista mandata / Sub dat mo[...] / et post [...] montem [...] ibi quod lata et spaciosa via / dicit ergo intrate per angustam portam etc.

ergo debet illi fieri quod ipse sibi fieri cupit Et ideo hic [...] de illis que bonum est fa-
re Unde Aug. voluntas natura non est nisi in bonis Nam in malis flagiciosissimis facta
cupiditas proprie dicitur non voluntas Unde ita nullius est / Omnia quecumque vultis ut ad
bonum vestrum faciant homines etc. et vos facite illis hoc est enim lex et prophete i. lex et prophete
continentur in hijs Sequitur Intrate per angustam portam quod quamvis difficile sit et angustum
ut faciat alijs quod sibi vult fieri in ulteriori [...] / et porta et initium celi Ideo dicit Intra-
te per angustam portam Intrate ad vitam per angustam portam i. per opera iusticie que sunt ieiunare
orare diligere inimicos propria non ambire adversa non timere omnia propter Christum relinquere etc.
que sunt virtutibus sensualibus dura / Vel talia opera iusticie que sunt angusta porta tamen ado-
perandum difficilia / 2 Ethicorum quod dicitur [...] difficile est attingere medium sed facile est devi-
are a medio sicut sagittantibus difficile est percutere signum sed facile est deviare a signo
Et sic est de bono virtutis quod bonum contingit uno modo malum autem diversimode / Ad hoc
enim quod aliquis sit virtuosus oportet quod sit bonus de omnibus circumstancijs quod difficile est
contingere / Sed aliquis est vel efficitur malus ex singulis defectibus quod est facile contingere Arta
ergo est porta per quam intratur ad vitam per opera iusticie et hec est porta domini iusti
intrabunt per eam ut dicitur in psalmo Et lata est porta per quam intratur ad perditionem per
opera malicie Vel arta porta est Christus Johannis Ego sum hostium Unde Crisostomus porta per di-
tionis est diabolus porta iusticie salutis sive vite est Christus lata porta diabolus non
magnitudine potestatis sed superbia effrenata dilatatus angusta porta Christus non paruitate
potestatis sed racione humilitatis Item latus diabolus quia apud ipsum omnia sunt sine freno et sine
lege / Christus angustus quia apud ipsum omnia sub legibus racione consistunt Sequitur quod lata est
porta dicitur [...] racione motionis [...] movens et trahens [...] movens et ama[...]
ibi Cum angusta / Dicit ergo intrate per angustam portam non per latam / quia lata
est porta que dicitur propter culpam mortis Job 38 Nunquid aperte sunt tibi porte mortis
et hostia tenebrosa Et spaciosa via scilicet voluptatis delectacionis ad peccatum ducens
Crisostomus omnia que sunt uxor filij amici honores et quicquid in hoc seculo est quod inordi-
nate delectat est via perdicionis Unde addit que ducit ad perditionem scilicet in infernum ubi
est perdicio vite glorie et gracie / Nam quod membrum dicitur perditum quod [...] non potest uti ad
actum debitum Job [...] via peccatorum explantata est lapidibus et finis illorum
inferni tenebre et pene Et multi sunt qui intrant per eam Ecclesiastes [...] Stultorum
infinitus est numerus / Cum angusta est porta in ingressu / et arta via in progressu que
ducit ad vitam in egressu Et pauci sunt qui inveniunt eam Infra 20 multi enim
sunt vocati pauci vero electi pauci enim sunt qui querunt / pauciores qui inveniunt
paucissimi qui perveniunt / et hoc est quia magis respiciunt viam quam terminum Crisostomus
Crisostomus Ne aspicias quam aspera est via / sed quo ducit / Nec aliam viam quia lata est
sed ubi desinit / et quia pauci sunt qui inveniunt eam / De paucitate quippe conqueritur dicens
Micheas 7 Ve michi quia factus sum sicut qui colligit in autumpno racemos vindemie
Et Ysa. 33 Quomodo si pauce olive que remanserint excuciantur de oliva / et
racemi cum fuerit finita vindemia Hec quidem quia dicitur hic / Cum angusta
porta et arta via que ducit ad vitam Contra in psalmo dicitur in persona iusti Statuisti
in loco spacioso pedes meos Item Dilatasti gressus meos subtus me Et infra xi
Jugum meum suave est / et onus meum leve Proverbia Introitus iusticie scilicet prime vel
obediencie angustus est in principio latus in medio / sed amplissimus in fine Prov. 4
ducam te per semitas equitatis quas cum ingressus fueris non artabuntur gressus
tui Et in eodem Justorum semita quasi lux splendens procedit et crescit usque ad per-
fectum diem quod dicitur Jugum meum suave est et onus meum leve Dicendum Crisostomus
dicit in comparacione ad meritum licet sit grave sensualitati in respectu glorie fit leve

Unde bernardus dicit unam viam artam et angustam, aliam vero latam et spaciosam. Viam ieiunare vigilare
de carnis desideriis et a voluptatibus abstinere propriam voluntatem non facere cui non videtur angustam
et artam. At vero deliciose manducare et bibere ceterisque carnis desideriis et voluptatibus obedire, ac vo-
luntati sue in nullo contradicere cui non videtur latam et spaciosam. Sed heu per latam viam qui omnes
incedimus quia de angusta pauca curamus. Hec Bernardus. Certe nisi sumus per angustam viam incedere
per latam semper incedimus. Et quidem quod honores seculi latam viam spaciosamque gradiuntur non valde miror.
Eos autem qui videntur sustulisse crucem suam et secuti Christum per hanc latam et spaciosam incedere
velle non tibi periculosum videtur? Denique monachi tui de monasteriis recedunt et de claustri habitatione
perturbantur; ante omnia requirunt si redditus sit in loco, si habundet omnia, si aqua confluat. Sed
et si de hiemo recedant etiam ibi ante omnia de redditibus tractant et oportunitate ministerii
corporalis. Iam vero si ad aliquam dispensationem vocantur aut aliquod ministerium divini iniungere
volumus, prima statim sollicitudo eorum et prima verba eorum ista sunt: Si est ibi redditus quo
cum est; si inveniunt ibi ea que victui sunt habundant; si nichil desit horum que lata
et spaciosa via deposcit. Quid agis o homo, quid loqueris? Artam viam et angustam ingressus
es ambulare, ut quid de redditibus, ut quid de habundantia perturbaris? Per angustam viam
ingressus es; tu fuisse quid amplos ingressus requiris? Est aliquid ista permutatione nequius?
Est aliquid ista perversitate deterius? Et quidem qui principibus seculi ministrat, horum nichil
requirunt, sed tamen si lucri habeat aliquid temporalis, nullo eorum loco quo solum esse con-
gnoverint, ita nullus refugit laborem, nullum periculum vitatur, nulla indigencia contur-
batur; servilia etiam si ab ingenio deposcantur officia non negabit; peregrinationesque
longissimas periculosasque non respuet, tot mutationes terrarum, permutationes temporum feret vel
omnia causa lucri. Nec timet ne forte ab ipsa miserabili spe decipiatur ac decidat, aut
in matura peregrinis locis morte et subita preveniatur separatus horum. Quinymmo ceteros ac
labores absentiam tollerabilis patitur, non prece non terrore mollitur affectus, sed desiderio et cu-
piditate prime velut amens agitur et amore eorum ingressus nichil laboris sentit, nichil
doloris intelligit. Nos ergo qui non premiorum quorumque sed sapientiam, non terram sed celum petimus
et ad celi divicias festinamus, quas neque oculus vidit neque auris audivit, ut in terra
honores ascenderunt, hec inepti querentes et prestis celo ipsum vivum parentes inferre. De
redditibus perturbamur. Unde quanto alijs inferiores sumus et molliores. Quid dicis o homo,
quid agis? Celum paras ascendere et regnum celi invadere, et interrogas ne qua tibi
difficultas occurrat in itinere, ne quid tibi asperum in via accidat aut laboriosum et non
erubescis non pendere oppressus sub terram temetipsum defodis. Si enim tibi omnia mala
occurrerent, si premissa tibi pericula imminerent, si contumelia, si iniurie, si ignominie, si
calumpnie, si ferrum, si bestie, si preparata, si fames, si egritudo, si tanta que vel dici vel
excogitari possunt mala super te irruerent, dignum aliquid erat ut non tibi hec omnia
pro tantis ac talibus rebus reddenda premiis et penitus spernenda viderentur. Animus autem
inertis et effeminate. Erit ergo alius ita abiectus et ita infelix et ita degeneris animi
ut celum cupiens ascendere de terrena requie cogitet, quod non solum requirere sed etiam perticam
rempe videtur est. Non video carissime quod aliquis animus vera et perfecta cupidine
celestium teneatur, absque omnia que videntur esse quasi umbras putaret et risum. Hec
de via lata Christi. De via vero arta sic dicit Gregorius. Pata quippe bene vi-
vendi censura non est ampla via sed semita in qua quisque studiose constringitur

qui sub preceptorum custodia sollicite coangustatur. Cum non sit grauiter uiam angustiam incedere in qua
modo uiuere sed de mundi concupiscentia nichil querere, aliena non appetere, propria non tenere, laudes mundi despicere, et
pro deo obprobria amare, gloriam fugere et despectum sui, adulatores despicere, despicientes honorare,
mala inferentibus ex corde dimittere, et erga eos dilectionis gratiam immobilem in corde retinere, que
quidem omnia semita sunt sed magne, quia quanto in hac uita pro ipsa uirtute custodia anguste sunt, que
in eterna retributione dilatantur. Ipsa quippe semita est et tuta hec agere et de singulis uirtutibus dicere tuto
nichil posse. Unde et Iohannes abbas montis Synai: Attendamus nobis ipsis ne cum artam et angustam
viam ambulare dicimur amplam et spaciosam teneamus. Curamque (?) artam viam indicabit tibi et luctabilem (?)
tribulatio ventris, statio ad vigilandum in orationibus per totam noctem, mensura aque et panis penuria,
subsannationum, derisionum, illusionum, derisio [illegible] voluntatum ignominiarum pocula, passionum et
impulsionum parata, sub desperatione esse sine murmuratione, violencia iniuriarum lesum fortiter
sustinere, detractione non indignari, contemptum et vilipensum non irasci, iudicatum humiliari. Beati qui
artam viam ingredientes, quorum ipsorum est regnum celorum. Hec abbas Io. Non autem te moueat
quod hic dicitur: Angusta est porta et arta via que ducit ad uitam, et infra dicitur: Iugum enim
meum suaue est et onus meum leue, quia in comparatione ad mercedem licet in se sit graue, sunt enim
incommoda respectu glorie future. Iterum lata potest dici hec via, quia in amore celestium corda dilatat
cogitantium, quia non sunt digne passiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis,
et angusta, quia amore terrenorum angustat et a terrenis honoribus alienat. Unde super Crisostomus: Arta est via et
angusta et nichilominus leuis et facilis, quia tuta aspera uite huius pertranseunt, et quia ad bonum finem scilicet ad vitam
perueniunt temporalem sudorum et certaminum conatorum, et quia puta sunt laboriosa que transeunt, et percepta gloria que
permanent maximum potest esse laboriosum solacium. Igitur et si in se sit difficile quod iubemur, in fine dulce est ut
ad gloriam peruenire mereamur. Cum enim non operatur non coronabit, nec coronabitur nisi qui legitime certauerit.
Et tamen si quis viam laboriosam existimat, suam desidiam accusat. Si enim nautis pelagi fluctus, si tempestates
atque ymbres agricolis, si vulnera cedesque militibus, si grauissimi ictus plagarum pugillibus leues videntur
et tollerabiles sunt propter spem temporalem et peritura commoda, multomagis cum celum proponatur in
premium nichil ex presentibus asperitatibus debet sentiri. Nec aspicias quod via est aspera sed quo ducit,
nec aliam quia lata est sed ubi desinit. Hec Crisostomus. Cum autem dei precepta nobis non difficilia et onerosa
sed magis facilia et leuia esse uideantur, docet autem adhuc idem Crisostomus dicens: Si uis ergo quod dicam sit ne
uelut molestum grauiosa fouearis maxime cum premia et voluptate et utilitate habent in se
ipsa precepta que sunt molesta et onerosa plerisque et ingentibus tamquam videntur laboribus, intellige
primo tempore te illa suscepisse facienda, et quod videtur esse triste iocundissimum iudicabis. Si enim cogitaueris
hec spontanea nichil experieris onerosum sed cum ipso plurima undique capiemus voluptatem. Sicut
labor ipse non amplius labor apparebit sed quanto magis intenditur tanto dulcior et voluptuosior fiet. Cum ad
igitur te cupiditatis preteritarum aliorumque obsederit consuetudo viciorum ipse ad animam tuam loquere: Contristaris
quia te voluptate corporis defraudo, sed letare porro quia celorum regnum tibi produco. Non enim
sed propter deum ista operaris. Paululum igitur expecta et videbis quam sit commodum grande. Propter honorem
presentis uite pondera magnitudinis sustine et ineffabili apud deum fiducia ac libertate gaudebis comparare. Disce
ista mente semper inculcemus anime, taliter illam ab omnibus viciis subtraheremus. Primum illud ac soli
requirit deus ut aduersus concupiscentie voces invigilans pro honore regis et tua salute suscipias. Itaque
si ei istud obtuleris in omne bellum ipse conficiet. Ita enim illa que impertractabilia nunc putamus facilia
esse et leuia amabiliaque dicemus. Quamdiu enim in viciis permanemus asperam atque difficilem et omnino arduam
opinamur esse virtutem, ipsa vero vicia desiderabilia prorsus et dulcia. Cum autem vel breui illa ipse deseramus
tur et hec horribilia et turpia, et virtus delectabilis apparebit ac facilis. Hec autem ex illis habundi
valemus addiscere qui vitam suam factam in melius conuersatione mutauerunt. Hec Crisostomus.

et racionis suave vel secundum glosam amanti iugum christi est suave sed percanti difficile
grave et insipidum. Item dicitur quia lata et porta et spaciosa via que ducit ad perdicionem
Sapiencie 2 dicunt reprobi lassati sumus in via iniquitatis et perdicionis ambula-
vimus vias difficiles. Et proverbiorum xv. Iter pigrorum pigrorum quasi sepes spinarum via
iustorum absque offendiculo. Econtra finaliter et quantum ad veritatem conversacionis racionis difficilis
est via que ducit ad mortem, sed de presenti et quantum ad appetitum sensualitatis lata et
spaciosa est. Unde Job 30 esse sub sentibus delicias computabant, et tunc dampnati conte-
buntur se individuum racionis vitatem. Ita dicitur pauci sunt qui inveniunt eam. Apocalypsis vii
post hec vidi turbam magnam quam nemo dinumerare poterat. Et ita electi multi sunt
in se, sed pauci in malorum comparacione. Sed hic quarto oritur dubitacio. Prima utrum
lex naturalis sit mutabilis. 2a utrum non facere alteri quod sibi non vult fieri sit preceptum legis
nature. 3a utrum lex naturalis per peccatum possit corrumpi et annichilari. 4a utrum via eundi ad
vitam sit stricta vel spaciosa. Ad primum videtur dicendum quod iudicium humanum de hiis que debet agere
et iudicare si iustum debet esse oportet quod sit infallibile et immutabile aliter iustum non esset et per
consequens nec secundum legem esset. Ex hoc in Augustinus lex in hoc non videtur quod iusta non est, sed esse
omne immutabile et infallibile dicatur ab alia regula infallibili et fundatur super aliquo
immutabili. Et ideo igitur secundum Augustinum primo de libero arbitrio omnis lex humana et temporalis quantumcumque iu-
sta sit per tempora tamen iuste mutari possit. Necessario concluditur legem naturalem esse immutabilem quia
a lege naturali omnis lex humana dicatur et super ipsam fundatur. Dicendum ut potest haberi ex dictis
Augustini in libro supradicto quod lex est aliqua que potest nec deponi et ista est lex eterna que lex
secundum Augustinum non est aliud quam summa racio deitatis cui semper obtemperandum est quia omnis lex
temporalis recte fertur. recteque mutatur. De qua scriptum est. per me reges regnant, et legum
conditores iusta decernunt, et talis lex que est ipsa divina racio vel sapiencia potest quia eterna
nec deponi quia immutabilis est. Alia vero lex que potest non tamen deponi, et ista est lex naturalis
que potest eo quod naturalis est non eterna. Est enim posita eo tempore quo menti humane est impressa
Dicitur ergo racionalem creaturam eternam non ponimus sicut nec talem eternam ponere debemus.
non tamen deponi quia immutabilis est. Non enim potest mutari vel deponi per aliam creaturam
Sed est alia lex que potest vel deponi et ista est lex humana positiva quia potest quia non est
eterna et deponi per temporem, et si lex dicta sit a legendo vel a relegando vel ab utroque
quia in illa que homo eligit in lege religatur ut secundum illa inducit de hiis que agenda
vel dimittenda sunt, in lege prima que nec potest nec deponi legit deus angelus et homo
in 2a vero que potest non tamen deponi legit angelus et homo, sed in tercia que potest et deponi legit
solum homo quamdiu vivunt hac vita mortali. Ad 2am est dicendum. Et Gracianus ponit
prima distinctione Ius naturale esse quod in evangelio et lege continetur et nolle facere alteri quod
sibi non vult fieri dicente Salvatore. Omnia que-
cumque vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis. Sed Iurisconsultus in primo digestorum dicit
Ius naturale esse quod omnia animalia docuit et quod commune est omnibus que sunt in mari et
in terra, ut femine et maris coniunctio quam nos matrimonium appellamus. Et planum
est quod animalia multa inferunt aliis que naturali instinctu nollent eis inferri. Consequenter intelligatur
esse preceptum legis nature facere alteri quod homo vellet sibi fieri. Est sciendum quod deus cuilibet rei
impressit aliquam regulam qua dirigitur in eius operacione per quam in esse conservatur et
finem debitum consequitur. Dicitur ergo sicut triplex gradus operacionum sic est triplex regula legis
nature. Nam quedam operantur solum instinctu nature sine cognicione et electione ut insensibilia
quedam vero operantur cum cognicione et sine electione ut irracionalia. Sicut omnes aranee
eodem modo faciunt telam. quedam autem cum discrecione et electione ut sola racionabilia. Igitur
illa qua regulantur insensibilia in operacionibus naturalibus vocatur lex naturalis magis proprie
et magis particulariter. Sed illa qua regulantur homines in operacionibus naturalibus moralibus

dicit lex nalis maxie et xpe sicut nra cu discretone et electone no inuenit nisi in
nali cca. quin go dicit nolle alii facere qd sibi no vult fieri et facere alii qd sibi vult
esse preceptu legis nae. intr de lege nae xpe supra. hoc qd restringit ad huana nam fieri
que agens cu discretoe et electoe inclinat natali dictamine discretonis illa
facere alii que sibi vellet fieri Ad 3m est dicend qd in aia nra due est potencia
qua vim cognoscit et qua [illegible] diligit prima respectu vi est intellectus pecia
bonum — bonu est voluntas intellectui g est impressa quedam inclinato ad cognitoz. vero vel
alit no inclinarem ad adiscend cognitoz veritat. vn dicit augg xo de Trinitate
c. j qd nisi impssaz eum haberem disciplinaz ratoz ad illaz cure tanto studio
discendi satagerem. voluntati vo est impssa inclinato ad affectoz boni. quia
ut augg viii de trin. vis habemus impssaz affectaz boni ut ipm psequem et ma=
lu fugem nec vnd bonu alii ponem inclinato g nalit impssa intellectui
qua cito receptis spebs pncio agibilia et opabilia nalit intellectus indicat vnu
eorum esse prosequend et aliu fugiend. vt scito quid est iusticia qz redde vnicuiq qd
suu est et qd iusticia qz iniuraz et molestiaz alii facere. stati indicat ulli esse i
iniuriand et vnicuiq qd suu est reddend. talis inclinatio est nalis lex. Ista aut
lex nalis duo hz. pa que est aptitudinalis. 2a que est comunalis. Et vo est ap=
titudinal no reducit ad actu nisi per nraz excitatoz et opacoz et exterioz
impulsioz. Et ideo sicut per nraz bona opacoz et pncin p dnic gre moraliter
talis nalis lex illustrat et fulgurat ut actualr tendat in bona iusta vera et
recta in que nalit inclinat sic per nra pecta et per nraz praua opacoz obnu=
bilat et obtenebrat ut sic remaneat prostrata qz ad illa ad que naliter
inclinat tendere no valeat ut dicit augg ix de Trin cao vj Cu iudiciu tal
legis nalis semper est veritatis ac suis veris et incorruptissimis regulis firmu
est et dato qz incorruptibilia ymaginu et fantasmatu regat nubilo
atque — quodam no tam inuoluit atque confundit et sic talis lex per pecm no corrupi
sed bn obnubilat et obtenebrat. Inquantu hic lex est aptitudinalis. Sed inqntu
est vlis. sibi hoc ipaz no agit nec indicat actualr qz hoc phus dicit actiones et indi=
cia sunt particularia nad de racione vlis. duo sunt ad hoc qd ipo scdm ipm vle pos=
sit agere et indicare. pmo qd aliq sibi addant que scdm phm particularia et individua
determinata — individua addunt sup spes conditoes individuales particula vo addunt sup genus
specificas dras. 2o qd ab ipo vli aliq subtrahant. Conuenit n porphi quo
habeat gen dras et respondet qz potentie quidm omnes actu vo nullas In vli
go dre conntur potentialr. sicut in mia forme in potentia conntur. vn sicut mia no agit n
ab ea subtrahat forma sic vle no agit nisi ab ipo subtrahat dre particulares
Sic etiam nisi ab ipa lege nali que est vlis aliq particularia subtrahant que
in ipa potentialr conntur et nisi sibi aliq addant nunqm scdm se conngit agere
vel indicare. sed indiciu et actio vel contractio in actibus humanis est per leges
particulares que no aliud sunt qm quedam addicoes et subtractoes legis nalis et
hoc est qd dicit Jurisconsultus in pncipio Digestoz Cu aliquid addimus vel
subtrahimus iuri divino vel nali ius ciuile et iura particula efficimus scdm q vero
tamen singlis agit et indicat et ista lex nalis ipse ut est vlis no corru=
pitur in se sed est sic vera et recta. sed inquantu ab ea aliq particula subtrahunt
vel aliq particula sibi addunt particularia inita pt obnubilari et obtenebrari
ut aliqua indicet no recta et no vera. et quanto plura particularia legi nali
addunt vel ab ipa subtrahunt tanto plura no recta no vera informa co
tingit indicari Ad 4m est dicend qd qo est dubia qz Sap vj scribit i ipso

peccatorum perambulavimus vias difficiles et hinc iustitie non luxit nobis sicut
dicitur quod spaciosa et lata est via que ducit ad perditionem videtur quod contrarium de via pec-
catorum vel perditionis quia in uno loco dicitur quod est lata et spaciosa, dicitur de via
iustorum et salutis videtur esse contrarietas quia in Iohanne salvator dicit Iugum meum esse suave
et onus eius leve hic autem ait quod arta et angusta est via que ducit ad vitam Dicendum
est ergo quod secundum finis imponit bonitatem et pravitatem hiis que sunt ad finem sic enim
imponit gravitatem et levitatem in via quia si quis considerat iocunditatem sanctitatem leticiam
et quietem quam in termino vie est habiturus quecumque pericula adversa et tristia patiatur in
via levia et suavia sibi esse videntur. Sed si quis delectationem vel gaudium termini non
considerat vel si considerat quod in terminum non contempnit etiam si levia et suavia in illa habuerit et
considerat, vel si considerat ipsum terminum non contempnit etiam si levia et suavia in illa habuerit et
gravia et difficilia reputat. Sancti ergo quia fixum animum habent in gaudio et leticia premiorum
vite eterne quamvis in gravitate patiantur famem et sitim in vigiliis paupertate et angu-
stia seculi levitatem putant. Sed mali et peccatores quia nichil de suo gaudio considerant vel
non agunt per que possent eum consequi etiam si eis delectabilia et suavia habeant in vita
ista gravia ipsa parant Et isto modo Crisostomus solvit hanc dubitationem dicens Cum si tempestates nau-
tis et aliqua militibus levia sunt propter spem premiorum multo magis erunt levia omnia
qui celo adepto illud timore senciet imminentium periculorum Via ergo perditionis est lata et
facilis in se, sed finaliter difficilis est et stricta propter terminum pravitatem et sic via salutis in se est
gravis et angusta quia per multas tribulationes et angustias pergitur per ipsam, sicut per via
perditionis itur per multa delectabilia mundi et carnis sed valde suavis et facilis propter
premium consequendum

Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis
ovium intrinsecus autem sunt lupi rapaces a fructibus eorum cogno-
scetis eos Numquid colligunt de spinis uvas aut de tribulis ficus
Sic omnis arbor bona fructus bonos facit Mala autem arbor fructus
malos facit Non potest arbor mala fructus bonos facere Neque
arbor bona fructus malos facere Omnis arbor que non facit fructum
bonum excidetur et in ignem mittetur Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos
Superius habita est instructio circa intentionem quantum ad simplicitatem columbinam in faci-
endo bonum hic instruit quantum ad asturiam serpentinam in cavendo malum quod non modo
decipit sub specie pietatis Contingit autem hoc tripliciter et secundum hoc docet cavere deceptores falsorum
prophetarum scilicet hereticorum ypocritarum decipientium tripliciter primo sub specie bonitatis 2o
sub specie veritatis ibi Non omnis qui dicit mihi domine 3o sub specie potestatis ibi multi dicent mihi
Primo monet falsos prophetas cavere 2o docet eos cognoscere describens eos triplici[ter] primo
quantum ad exteriorem conversationem ibi Qui veniunt ad vos 2o quantum ad interiorem affectionem
ibi intrinsecus autem 3o quantum ad operationem consequentem ibi A fructibus eorum Secundum glossam
sic continuatur ad precedentia quia paucorum est invenire artam viam ne forte si implicata
sit [illegible] adiecit Attendite id est diligenter videte et cavete a falsis
prophetis id est falsis doctoribus deceptoribus hereticis ypocritis et falsis fratribus et specialiter a docto-
ribus hereticis Unde glossa licet hoc de omnibus qui aliud habitu et sermone aliud opere osten-
dunt possit accipi tamen specialiter de hereticis qui quadam pietatis veste tecti venenato mo-
do et intentione nocendi sunt lupi rapaces Sed exterius si copia detur persequendo vel
interius corrumpendo. Non doctores hereticorum falsi prophete dicuntur, Crisostomus secundum Crisostomum
potest prophetas interpretari nisi habeat spiritum prophetarum qui ergo false interpretatur prophetas id est
scripturas falsi prophete appellantur Item non non dixit aspicite falsos prophetas sed
dixit attendite sed Crisostomus ubi enim res certa est aspicitur id est simpliciter videtur ubi autem incerta

attenditur i(n) caute consideratur. Queritur quare non. Et dicit attendite monens ad vigilanciam et diligentem custodiam ac cautelam contra mala instanciam. Cum ut dicit Greg(orius) magna pars bonitatis est cognoscere malum, firma cautela salutis scire quod fugere debet. Dicat ergo attendite a falsis prophetis, quorum sunt tria genera. In uno genere sunt pseudoprophete dicuntur heretici qui per falsam et peruersam doctrinam intelligenciam falsam dant et nouam seminant, qui hij dicuntur falsi ymo falsarij quia falsificant litteram regis i(d est) sacram scripturam que a filio dei qui est ymago patris confirmata sunt cum appenso sigillo in cruce. Job 13 Ostendam vobis fabricatores mendacij &c. In alio genere sunt pseudoprophete simplices et indocti predicatores qui ineptam scripture predicacionem fingunt et dicunt que non intelligunt. Ezech. 13 Ve prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum suum et nichil vident. Vel cum debent predicare verbum dei nunciant noua vel fabulas ut demulceant aures audiencium. Jeremie 23 In prophetis samarie vidi fatuitatem. tales libenter audiuntur tempore illo de quo dicitur 2 Thymothei 4 Erit tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt. Vel cum debent predicare edificatoria predicant alta et sublimia et de sideribus que licet sunt vera non tamen [illegible] prouisionem(?) adiuuant. Treni 2o Ac per hoc sunt falsi prophete vel etiam quia non reprehendunt peccata et scelera hominum. Treni 2o prophete tui non aperiebant ~~[struck]~~ tibi iniquitatem tuam ut te ad penitenciam prouocarent. quod quidam dimittunt ex timore, quidam ex fauore, nonnulli etiam ex cupiditate comodi temporalis timentes cum perdere elemosinas usurariorum non arguunt scelera eorum. Michee 3o Sacerdotes in mercede docebant et prophete in pecunia diuinabant. In tercio genere dicuntur falsi prophete ypocrite et alij deceptores simulantes que non sunt et docentes que non faciunt. De quo ait Mathei 23 Omnia quecumque dixerint vobis seruate et facite. Queritur quare non similiter monuit attendere a canibus et porcis. Respondeo quia illi manifesti sunt et ideo non scrutinium contra illos opus est necessarium, sed solum separacionem precepit cum separari ab illis. A falsis prophetis i(d est) hereticis precipit considerare qui occultant maliciam et fingunt amiciciam, sed publicabantur falsus amicus obest plus quam publicus hostis. Unde canes porci a quibus precipit separari sunt persecutores tyranni qui hostes publici dicuntur. Occulti vero heretici ypocrite contra quos necessaria est vigilancia et cautela. Moraliter tres falsi prophete sunt Caro mundus et dyabolus. Primus quod est concupiscencia carnalis promittens delectacionem et affectus et non amaritudinem. Prouerbiorum 5 Fauus distillans labia meretricis nouissima illius amara quasi absinthium. Unde significatur per Balaam qui docuit mittere scandalum coram filiis Israel et edere de sanguinibus sacrificijs ydolorum et fornicari. Apok. 2. Secundus est cupiditas mundialis promittens sufficienciam et soluens inopiam finalem. Luce 12 Anima mea multa bona habes &c. Unde significatur per Semeiam de quo Jeremie 29 pro eo quod prophetauit vobis Semeias et fecit vos confidere in mendacio. Ideo hec dicit dominus non videbit bonum quod ego faciam populo meo. Tercius est dyabolus siue superbia secularis promittens exaltacionem et soluens eternam abiectionem, quia qui se exaltat humiliabitur. Unde significatus est per Sedechiam 3 Regum vltimo qui fecit sibi cornua ferrea et prophetauit Achab quod ascenderet in Ramoth Galaad et iret prospere, cum tamen postea fuit interfectus. Ramoth Galaad interpretatur excelsum et significat excellenciam honoris. Sequitur Qui veniunt ad vos s(cilicet) decipiendo. Omnes enim falsi prophete veniunt sed non missi a deo. Jeremie 23 Non mittebam prophetas et ipsi currebant, non loquebar ad eos et ipsi prophetabant. Unde et ex hoc falsi sunt quia absque auctoritate veniunt. In vestimentis ouium i(d est) sub specie pietatis et religionis. 2a ad Thymo. 3o Habentes speciem pietatis virtutem autem eius negantes. Hij autem vestimenta ouium sunt blanda verba innocencie, totaque religionis signa. Ad Ro. vltimo per dulces sermones et benedictiones seducunt corda. Unde sunt pelles quarum falsi prophete assumunt vestimenta et eorum sub pallio pauperes decipiunt. Nulla vero

(margin: et simul)

veniunt ad vos in vestimentis ovium. Ista autem vestis ovina est triplex, scilicet simulata locucio, simula-
ta conversacio, simulata opinio. Prima est simulata locucio. Lupus enim, ut dicitur in libro de anima-
libus, aliquando fingit vocem canis ut non lupus sed canis credatur. Canes dei sunt
predicatores qui sunt lingua medicinales. Ps. lingua canum tuorum etc. Heretici ergo
aliquando fingunt se habere verba predicatorum, docentes aliqua vera ut se trahant ad falsa.
Ro. 16: per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocencium. Ideo
dicitur Apoc. 9 assimilantur scorpionibus, et in facie, id est in principio, dicunt verba
blanda sed in cauda, id est in fine, pungunt, quia dicunt verba venenata. Fingunt
vestimenta ovium sunt blanda verba. Glo.: heretici quadam veste pyctulis
tecti venenato dico sunt lupi rapaces. Secunda vestis est simulata conversacio,
quia pretendunt magnam mansuetudinem. Dicitur enim in libro de animalibus
quod aliquando lupus emittit voces humanas ut non lupus sed homo videatur.
Sic heretici pretendunt habere conversacionem humanam, id est humilem et mansuetam.
Homo enim est animal mansuetum natura, racionale et morale. Heretici autem simulant
se habere mansuetudinem et discrecionem et quod habeat desiderium nocendi.
Ideo assimilantur sepulcris dealbatis, ut dicitur Mt. 23, quia exterius videntur
esse depicti decore virtutum, sed intus sunt pleni spurciciis viciorum. Tercia
vestis est simulata opinio, sicut sunt ieiunia, oraciones et elemosine, sub
quibus maliciam suam tegunt. Legitur enim quod lupus subtus folia virencia
se abscondit ut oves venientes ad carpendum cibum rapiat, occidat et co-
medat. Folia virencia sunt sanctorum virorum opera facta in caritate, sub quibus
heretici se abscondunt et hec eadem faciunt ut simplices decipiant. In extremo in

habentes quidem speciem pietatis virtutem autem eius abnegantes Isti assimi-
lantur veneficiis qui dum venena inserunt melle involvunt/

res ut dicit Crisostomus sic bonum existimat sicut simulacio vad malum sub specie bonitatis
latens dum cognoscitur non cauetur. Intrinsecus autem sunt lupi rapaces, i. in corde et pro=
posito animi quia intendunt. Nota sunt lupi rapaces quia rapiunt veritatem ab intellectu. cari=
tatem ab affectu, sanctitatem ab effectu. hec auctor Secundo quod post discessum meum intra=
bunt ad vos lupi rapaces non parcentes gregi, sunt in lupi rapaces. Iuxta cuius
vulgare prouerbium lupus mutat pellem sed non dimittit vicia quia eas oues rapit
quarum vestimenta induit. Igitur magnum periculum si lupi possent assumere regimen ouium
quia ex improuiso gregem inuadunt. Sic etiam periculum grande est in malicia lati=
tantis sub specie sanctitatis. Est autem notandum quod licet multi sint falsi prophete non tamen omnes
sunt lupi rapaces. Quia ut dicit Crisostomus doctores katholici si fuerint peccatores, sunt
inquit falsi prophete ~~non tamen sunt lupi~~ predicantes et non facientes non tamen sunt lupi rapaces.
quia non querunt propositum perdere christianos. Sed lupi rapaces hic non secundum Crisostomum maxime sunt
heretici qui sub aliquo palio veritatis miscendo varia falsis simplicium animas rapiunt a fi=
de. Item lupi rapaces sunt planum viciosi et predatores qui sub specie sanctitatis et ho=
nestatis rapiunt rem sibi credentium ad prandium. Talis fuit Sychem filius Emor
qui rapuit Dinam et dormiuit cum ea ut legitur Gen. 34. Talis lupus etiam
fuit Amon filius David qui rapuit Thamar sororem suam ut legitur in Reg.
Isti sunt lupi vespertini vastantes ad vesperam ut dicitur Iohannis. Omnis enim qui male
agit odit lucem. Isti lupi rapaces intelliguntur qui sub palio paupertatis bona
aliena rapiunt ut vsuras et cetera mala surrepunt. Eze. xxii. Quasi lupi ra=
pientes predam. A fructibus eorum cognoscetis eos. Hic describit eos quantum
adoperacionem vbi primo proponit modum cognoscendi. 2o confirmat hoc exemplo dupplici primo particulari
ibi Numquid colligunt. 2o generali ibi Sic omnis arbor. dicit ergo sic A fructibus eorum i. ab
operacionibus cognoscetis eos scilicet finaliter. hec Seneca nemo potest diu ficte persona fic=
ta. quia cito in notam maliciam suam incidit, quibus veritas ne subest. Sed quo=
modo a fructibus ipsorum opera nam si sint bona opera non cognoscuntur per opera quia bona opera
non sunt signum mali. Si autem sint mala nec per eadem cognoscuntur quia opera eorum
mala sunt occulta. Respondeo a fructibus eorum cognoscuntur non semper, sed aliquando scilicet qui non promo=
uentur tunc apparent qualis prius
desinunt opera vel qui promouentur ad dignitates tunc demonstrant mores. Vel etiam qui
extiterunt quia honores non solum mutant mores sed etiam monstrant. Vel qui
dignitates acceptas ab eis subtrahuntur vel qui ad dignitates desideratas non admittuntur
tunc sunt impacientes hec glossa. maxime per impacienciam desinunt. hec Augustinus
Cum ceperint aliquibus temptacionibus eis subtrahi vel negari que isto velamine consequi
ut consequi cupiunt tunc necesse est apparere vtrum sit lupus in pelle ouina ut ouis in
sua. Vel dicendum hic loquitur apostolis et per consequens aliis spiritualibus et prudentibus personis in
persona apostolorum quod patet per hoc quod dicit Cognoscetis non dicit cognoscent quia spiritualis
homo diiudicat omnia. et prouerbiorum 21. Quo in aquis resplendent vultus prospicientium
sic corda manifesta sunt prudentibus. Item a fructibus eorum i. ex doctrina et
sic cognoscet quadrupliciter. primo quia in occulto docet. Prouerbiorum xiiii Aque furtiue dulciores
sunt. Ego Christus docuit in manifesto. Ioh. xviii. Ego palam locutus sum mundo
et in occulto locutus sum nichil. et Christus quod in aure auditis predicate super tecta.
2o quia docet placencia. Thymothei iiii. Ad sua desideria coacervabunt sibi magistros
3o quia illa commendant que sunt proprie erroribus hec virginitatem nimium laudant et
matrimonio detrahunt. Thymothei iiii. In nouissimis temporibus discedent quidam a fide
et subditur prohibentium nubere. 4to quia non iussi docent. Ieremie xxiii. Non mittebam
Hic non dicit ex foliis eorum i. verbis sed a fructibus i. operibus cognoscetis eos. si enim verba attenderimus
non facile boni discernuntur a malis. sed cum in verbis non discernuntur. in operibus comprehenduntur, si fideles sunt
si mites, si pacientes, si humiles, si casti, si auariciam oderint. et similia que enumerare longum est
cognoscuntur ergo falsi prophete a fructibus suis, quia et si aliquod bonum facere videantur, scilicet elemosina
tenuis et oraciones et huiusmodi, quia vel pro lucro vel pro laude faciunt, eorum simulacio non potest diu celari
cognoscitur enim inscrutabile sit cor hominis, potest tamen quamuis modico maxime longo tempore cognosci ex actibus
et operibus que vocat fructus, quia qualis vnusquisque est talia dicit et operatur. hec licet male et viciosi suam
maliciam operiant aliquo tempore et operiuntur bonum exigente tamen hoc est hec persone. quia operiuntur cuiusque sedum incli=
nacionem sue malicie dicit Seneca

Non sic est ista cognicio ut simplices opprimat maioribus destitute nimia credulitate corrigere non faciunt quod dicitur in dignitatibus sic iactat in bonis inceptis fastidiunt in aduersitatibus non inueniunt et maxime per impacienciam cognoscuntur.

Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt sed ad sua desideria prurientes auribus et a veritate quidam auditum auertent ad fabulas autem conuertentur.

cas et ipi tr̄bant Ex opibus etia cognoscunt quadr̄ po q in illud intēdunt illis
per que pnt appare sancti ut plurimi s̄mone 2o in opp̄ssioē bonoꝝ p ira s̄ aug
opp̄imunt bonos p̄sequēdo facti et detrahendo v̄bis 3o q̄ facilit rep̄hendunt
alios ut videant̄ zelū habere 4to per impacienciā manifs̄ Ipi nam ut dicit
glo maxie desiunt̄ p impacientiā ut patet in ypocrit̄ qui s̄ mouet̄ ad contu-
melias sibi dictas Ꝺm Ierony iro querit gliā et nō delectus eu in gla cuis Cum
laudē non appetit ꝯtumeliā nō s̄ctit Sequit̄ Nunquid colligunt de spinis etc
hic pbat qd dixit Ꝑs p̄us dicens Nunq̄ colligunt de spinis uuas aut de tribul ficus
q d s̄ictis spina nō facit uua nec tribulus ficū s̄cdm b aug Cussigato
s̄moē p spinas et tribulos sigt h̄eticos qui spine dicunt ꝓpt multiplices ꝯpunctiones
ꝯscie errorꝭ p̄u 23 per agrū pig̅ h̄ominis tr̄nsiui et per vineā stulti viri et ecce to-
tū repleuerunt vrtice et supfiē eius spine Tribuli vō dicunt̄ ꝓpt remorsū ꝯscie
malignitatꝭ Vnde de utroq Gen 3o Spinas et tribulos ꝯminabit tibi · s̄ilua ꝯscie
que ꝯminabit cogitatus erroris et desideria malignitatꝭ per vuas sigt co
gitatē vitatꝭ ysa 5 Expectaui ut faceret uuas et fecit labruscas per ficus dr̄
dulcedine in amoē bonitatꝭ Iudic 9 dixit ficꝰ Nunq̄ possū deserē dulcedinē
et suauissimos fructꝰ meos et ire ut int̄ cetera ligna pmouear Scdm h̄c ergo
nō est colligē de spinis uuas i de ꝯscia errorꝭ s̄ciā vitatꝭ et de tribulis ficꝰ
i de ꝯscia malig̅tꝭ amorē bonitatꝭ Moraliter spine sūt sollicitudines di
uiciaꝝ Infra 13 Semē cecidit int̄ spinas et Iob 30 Esse sub sentibꝰ delicias
reputabat Tribuli ꝯcupiē volup̄tis Iudic 8 Conteram carnes vr̄as
cū spinis et tribulis ꝓpt inordinatā Aut p̄ spinā et tribulū intelligunt̄
peccatꝭ p̄o q̄ sicut ꝯstiā pungitiuā que cottidie ipm̄ pungit et mordet ps̄
Conuersatus in erumpna mea ~~h̄ec ꝯscia est~~ dū confligit spina
2o q̄ habet pungitiuā linguā Ꝺm baruch vi In orto spina albi sup quā
omīs aues sedent Ortus ille est os humanū in quo debent habē flores
i v̄ba dulcia et suauia et tn̄ ibi alba spina sedet i lingwa maledicta ex
pungens sup qd sedent omīs aues s̄ demō dilatat̄. per omīa in vtilitud v̄boꝝ
quā dyalo suggerente Tercio q̄ sicut pungitiua manū q̄ peccatorꝭ acto
ceteros pungit et vexat dicens ꝓ pinnis sicut illud Iudi viii Conteram
v̄ras cū spinis et tribulis deserti Terto q̄ in fine velud spina dispgunt̄
2 Re 23 et ignibꝰ deputant̄ Reg 23 Pruaricatores qi spine euellent̄ Per vuā
opa iusticie p̄ficiū opa mīe ꝓpt dulcedinē Dicit ḡ Nunq̄ colligunt de spinis
uuas i de diuitiis iniustis qi d nō q̄ diuitie faciunt iniquitatē Vnde
et mamona iniquitatꝭ appellant̄ luc viii Aut de tribulis ficus i de vo
luptate īmaginā q d nō q̄ voluptuosi ea qd expendē deberent in vsus paupum
h̄ expendunt in abusus meretricū et in abusū suoꝝ corpum Sic omnis
arbor bō hic ꝯfirmat h̄ qd Ꝑps ꝯnali dicit qo qi procedendo ex p̄dictis
Sicut enī ex predictꝭ arboribꝰ malis nō exportant̄ boni fructꝰ et a mala
ꝯnalis arbor bō dicit̄ vir bonꝰ ut voluntas bō radices cogitatores folia
v̄ba fructꝰ opa · Arbor mala malus hō ul voluntas et ꝯtro sic dictū
est de arbore bō Cussigato ꝯu noīe dicit Sic aūt arbor bō i voluntas
bō fructꝰ bonos facit i opa bō Mala aūt arbor fructꝰ malos facit
Vnd bonitas actꝰ exteriorꝭ dependet a bonitate actꝰ interiorꝭ Infra 12 ~~Ex~~
~~Gorg~~ Bonꝰ hō de bono thezauro cordis s̄ui pfert bō Vnde Ambr̄ affectꝰ
tuus opi tuo nomē imposuit Et vē ita est q̄ nō pt arbor bō i voluntas
bō s̄ glo'm dū bona est fructꝰ malos facē i mala opa s̄ glo'm fructꝰ

bone arboris sunt

bone arboris sunt gaudium pax paciencia longanimitas etc. qui etiam sunt fructus spiritus
ad Gal. 5. Fructus male arboris sunt opera carnis scilicet fornicatio luxuria inmundicia etc.
Sed quare voluntas bona fructus bonos et mala malos facit xpus dicit arbor bona
non potest facere fructus malos et mala bonos quia oportet ut agat secundum proprias formas
non potest facere fructus malos et mala bonos ... Possi-
bilis voluntas bona que formatur habitu bono per quod contingit malum facere non potest.
toriis quia actus elicitur a voluntate bono habitu informata ita quod ille bonus habitus
sit ea actus, impossibile est actum illum non esse bonum et virtuosum. Et idem de mala volun-
tate per malum habitum depravata respectu actus mali quia non nisi malum actum facere
potest si talis supponatur procedere de mala voluntate habitu malo informata. Malagoris
ergo voluntas fructus facit. De quibus fructibus dicitur Ier. xii. Confundimini a fructibus
vestris. Non hic licet homo malus possit opus bonum facere in genere operis boni sicut
est dare elemosinam. Non tamen potest bonum opus facere secundum debitas circumstantias ut conveniat
ex intentione a virtute. Vel opus ad vitam eternam deo acceptum et sic capitur hic
fructus bonus. Attende quante securitatis est status bonorum perfectorum quicquid enim faciunt
fructus bonus. Attende quante securitatis est status bonorum ... Quamvis arbor bona radicata in celo bonus fructus est quia male operari non possunt
Quamvis arbor bona radicata in celo bonus fructus est. quia male operari non possunt
quia ex esse gratie inventi magis ... quia dominus tecum est. Item non econtra status
malorum imperfectus. Quamdiu enim operantur mala, licet ieiunat, si elemosinas largi-
untur non est bonus fructus licet boni fructus colorem habeat. et hoc ideo quia talia opera non
proficiunt ad vitam eternam, cum radix istius fructus non sit radicata in celo transiens
Quoniam caritatis et gratie. O infelix igitur status peccatorum. Tollitur ab eis bene posse operari.
Tollitur enim peccata libertate ad bonum ut homo qui a seipso lapsus a se ipso resurgere
non potest nec bene operari. Ier. xiii. Si mutare posset ethiops pellem suam et pardus
varietates suas vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Et attendendum quod
licet diu alicui malo sit non posse operari bene, tamen ut dicit Augustinus potest fieri ad
adiutorio dei ut qui erat mala arbor fieret bona. quatuor auxiliis scilicet transplantatione
desideriorum in celum, irrigatione lacrimarum, abscisione carnalis voluptatis, cultura
solitudinis. Crucibus adiutorio dei expellitur mala arbor ut fiat bona ut fructus bonos
producat. Saulus enim et Maria Magdalena cum essent arbores male deo coope-
rante in arbores bonas sunt converse et bonum fecerunt fructum. Et non licet
nisi sit divina arbor bona possit malos fructus facere sicut des. qui sunt aliquis arbor
bona et facit fructus malos tamen in sensu composito non bene. glossa super ait non potest arbor bona
fieri mala vel mala bona. Item non dicitur hic non potest arbor bona id est voluntas bona
fructus malos facere. Cum primum peccatum fuit a voluntate non mala, quia ante peccatum
non fuit malum. Ergo primum peccatum fuit a voluntate mala quia in eodem instanti fuit
voluntas mala in quo peccavit. Aliter arbor bona est prelatus vel doctor qui debet crescere
in altum per amorem dei, in latum per amorem proximi, radicari in profundo humilitatis debet
etiam producere ramos virentes scilicet bona exempla ut plebs veniet obviam xpo inde cedat
ramos non debet habere folia defluentia id est verba superflua vel tediosa decursum id est non debet
... Hic subdit quod arbo-
predicare pro temporalibus. Sequitur. Omnis arbor bona mala, id est voluntas mala vel quia malum
rex non fructificat potest enim esse arbor mala que non facit fructum bonum quia
committat vel quia bonum obmittit, dicit ergo omnis arbor que non facit fructum bonum ex-
cidetur id est de consortio bonorum et fidelium separabitur et in ignem mittetur qui paratus est
dyabolo et angelis eius. Infra xxv. Sic ergo ad litteram fit de arbore non faciente
fructum. Ita erit de anima. Io. xv. Si quis in me non manserit mittetur foras
sicut palmes et arescet et colliget eum et in ignem mittet et ardet. Christus
dicit hic due sunt pene excidi et in ignem mitti et subdit nomi plurimi horret

et ptinescunt iehennaz, ego tamen illius glorie amissionem multo amarius quam ipsius iehenne
supplicium aio esse. Item Crisostomus Intollerabile quidem res est gehenna et supplicium eius
horribile tamen si quis ponat mille gehennas nichil tale dicturus est quale est ab illius Linb
honore repelli et exosum esse xpo et audire non noui vos. Etenim decem milia fulminum est ful
mina sustinere quam illam mitem mansuetudinis, pietatisque plenam aduersante videre. Sed
queritur quomodo amissionem glorie comparat sustinencie flagellorum, cum amissio glorie non sit flagellum
nec pena sensus sed solum pena dampni. Item pena sensus in infinitum videtur esse maior
quam pena dampni. Respondeo duplex est amissio rei debite. Est enim quedam amissio rei debite cum
sensu amissionis, est alia amissio sine sensu amissionis. In prima est dolor de re amissa
et istam amissionem sustinent adulti decedentes post baptismum in peccato mortali, vnde scientes
suam amissionem que tanta est, scilicet glorie eterne maxime dolent, et in hoc dolore maxime puni
untur. In secunda amissione non est dolor de re amissa, et hanc amissionem sustinent paruuli
decedentes sine baptismo. A fructibus igitur eorum cognoscetis eos. Quare istud
replicatur patet quia primo fuit sicut assumptio. hic vero est sicut probata conclusio. fructum autem
appellat finem actus et finem cuius operis frequenter repetitio potest cognosci voluntas agentis.
Du^a Sed hic primo est quatuor dubitacionum prima vtrum mali christiani sunt dicti prophete mali.
2 vtrum mala arbor et mala voluntas possit bonos fructus et bona opera facere. 3
vtrum per bonos fructus et bona opera homo bonus possit a malo cognosci. 4 vtrum per bonos
fructus et bona opera bonus angelus possit a malo discerni. Ad primam est dicendum, quod hanc
dubitacionem soluit Crisostomus super hunc passum dicens quod mali et peruersi christiani dicuntur hic falsi
prophete non qualescumque sed qui habent quatuor condiciones ut falsi prophete nominari hic per xpm
possunt appellari, primo namque debent habere occultacionem, 2o doctrine cognicionem, 3o christiane re
ligionis nominacionem, 4to perdendi et inficiendi alios intencionem. Quantum ad primam condicionem
dicit saluator attendite namque secundum Crisostomum signanter non dixit inspicite sed attendite, quia vbi certa
res est et manifesta aspicitur et simpliciter videtur, vbi autem est incerta et occulta attenditur
et caute consideratur, eo ipso ergo quod tales mali et peruersi christiani occulti sunt attendendi
et caute obseruandi. Quantum ad 2am condicionem autem a falsis prophetis. Nam prophete prius dice
bantur procul videntes, quia ex reuelacione, prophetas futura longe et procul consistencia preuidebant
ut prophete in primitiua ecclesia dicebantur exponentes scripturas sicut Apostolus dicit prima ad Corinthios
quociens in modo nouo prophete accipiatur, mali et peruersi christiani mali prophete appellari non
possunt sine cognicione scripture quia ideo falsi dicuntur quia sacram scripturam vel falso modo exponunt
et predicant, vel falso modo per sompnia et fictas suas eis reuelatam asserunt. Quantum ad
ad cognicionem tertiam dicitur in vestimentis ouium, nam oues christiani sunt, vestimentum vero ouile
est habitus et species christianitatis et sancte religionis, fructus autem istorum sunt opera bona ut ieiu
nare orare et elemosinas dare que communiter christiani faciunt, sub quibus tales peruersi homines
decipiunt. Nam secundum Crisostomum nulla res extimatur bonum sicut simulatio quia sed malum
sub specie boni velatum dum modo cognoscitur non cauetur. Sed quantum ad quartam condicionem
dicit Intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Nam secundum Crisostomum veri doctores christiani si quidem
sunt peccatores et carnalibus viciis occupati secundum quidem carnis sue dicuntur sed lupi
rapaces appellari non possunt dicit quia non habent propositum perdere ut corrumpere christianos bonos,
sed solum quicumque proposito spiritum christianorum suscipiunt ut alios perdant et corrumpant lupi
rapaces nominari debent. Ad 2am est dicendum quod hanc dubitacionem mouet Augustinus in libro
de sermone domini dicens erracionem manicheorum fuisse quod per istas duas arbores quas
saluator ponit hic duas non naturas sed malorum et bonorum auctoritate dominum bonorum
malorum vero dyabolum posuisse vnde dicebant malam animam non posse fieri bonam neque bonam
posse fieri malam, quia veritas autem quod dicit arbor mala non potest facere bonos fructus nec bona

thoralis nomine arboris significatur homo hinc in greco homo dicitur antropos id est arbor eversa Unde dicit philosophus
quod est radix ar in arbore os in homine / Sicut enim arbor trahit alimentum suum a radicibus sic ab ore
rami vero ipsius arboris sunt manus et pedes et cetera membra / Bene igitur est arbor eversa homo quia
radix eius est sursum ut mens esset in celo fixa et inde trahet alimentum spirituale / In arbore
autem tria consideramus scilicet radices que attrahunt humorem / stipitem quo ad rectitudinem / et ramos
qui dicuntur habere fructuum ubertatem / vel in arbore nutriunt et fructum producunt / Radices vero hominis
sunt affectus mentis sicut ab iste radices bonum vel malum fructum ferunt prout in bono
vel malo loco sunt fixe / Sunt autem quidam qui habent radices fixas in terra per amorem terrenorum
isti humorem hauriunt corruptum / per oculos suos statuunt declinare in terram / Alii habent
in aquis deliciarum isti habent humorem aquosum Apocalypsis xvii veni et ostendam tibi dampnacionem
meretricis magne que sedet super aquas multas / Alii in aere per ambicionis amorem
isti hauriunt humorem ventosum / Osee xii Effraym pascit ventum / Alii in igne iracundie
per odium isti hauriunt humorem ignitum / Ecclesiastici xxiii anima calida quasi ignis ardens non extinguetur
donec aliquid degluciet / Alii in celo per amorem celestium isti hauriunt humorem dulcem
et salutiferum / Talis erat apostolus qui dicebat Philippenses iii nostra conversacio in celis est / Secundo
arbor in stipite scilicet rectitudine homo enim debet esse rectus ut deum diligere non possit Canticorum i recti
diligunt te Est autem rectum cuius medium non exit ab extremis / Duo extrema sunt in homine
scilicet nativitas et mors / medium inter hec est vita Sola autem extrema scilicet nativitas et mors
sunt extrema paupertatis Job i Nudus egressus sum de utero matris mee et nudus revertar
Illi igitur qui habent nativitatem pauperem et mortem pauperem et vitam volunt habere
locupletem non sunt recti quia corpus medium discordat ab extremis suis Matthei xix facilius
est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare regnum dei Camelus est animal
humile in medio autem
et in principio et in fine i in nativitate et in morte est depressum i medicum / In medio autem
i in vita est gloriosum i. divites honesti / Nativitas autem et mors sunt ualde vilitatis et
abiectionis quia vilis homo nascitur et vilis moritur / et hoc est omnibus quae sapientie vii unus
introitus est omnibus ad vitam similis et exitus / Illi igitur qui habent nativitatem abiectam et mortem
abiectam et volunt habere vitam elatam non sunt recti / Contra quos dicitur Ecclesiastici x Quid
superbis terra et cinis quia de humo formatus et in cinerem redigendus
Nativitas est et mors sunt cum fletu quia flent cum
adhuc tamen vis esse superbus
nascuntur et similiter flent vel saltem flerent cum moriuntur / Illi ergo qui habent nativitatem flebilem
et similiter mortem flebilem et volunt habere vitam risibilem non
sunt recti / De quibus dicitur Job xxi Tenent timpanum et cytharam et gaudent ad
sonitum organi / ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt / Tercio
debet habere arbor in ramis fructuum ubertatem Distinguit autem dominus duplicem arborem
arborem Est enim quedam arbor que facit fructus bonos / quedam que facit fructus malos
Non hic fit mencio de arborum diversitate ubi sciendum quod arbores spirituales sunt in duplici differentia
scilicet bone et male / arbores bone sunt perfecte iuste persone facientes fructum bonorum operum
[illegible] ex quibus nascuntur fructus bone operacionis / de qua dicitur est super arbor
bonum fructum bonum facit et talis persona figuratur in illa arbore Danielis iiii Ecce arbor in medio
terre magna fortis alta contingens celum / aspectus usque ad fines terre / folia eius pulcra
fructus multus / subtus eam bestie / et in ramis eius volucres celi / Per istam arborem iustam
persona denotatur que est alta per iusticiam / fortis per constanciam / magna per prudenciam / pulcra
per continenciam / frondosa per eloquenciam et doctrinam / protensa ad fines terre per pietatem
/ fructifera per bonorum operum habundanciam / omnibus prestant extra per bonum exemplum
et intra / in ea volucres habitant per cessionem et gracie et donorum celestium / et
edificacionem in ea volucres [illegible] et motuum corporalium refrenacionem et temperanciam
sub ea bestie agri per omnium sensuum / de qua Apocalypsis ultimo In medio
Ecce arbor spiritualis faciens fructus honoris et honestatis
dio platee eius ex utraque parte fluminis lignum vite afferens fructus duodecim per menses
singulos reddens fructum suum et folia ligni ad sanitatem gencium [illegible]
lignum vite i arbor persone devote unica per humorem gracie divine / afferens fructus xii
i predictos vel plena fructibus virtutum / et folia eius i verba doctrine ad sanitatem
gencium i in salutem animarum omnium gencium / Et sicut arbor non fructificat tantum in uno
ramo sed in pluribus sic et homo de omnibus suis sensibus deo servire debet sicut audit
Crisostomus in omelia qua facit super ultimo psalmo Oculus meus deo prestat obsequium
si turpia et vana declinat aspicere / lingua mea premium suum capiendo in dei laudibus
occupatur / auditus placebit deo si detractionibus non inservit / pedes eius laudabunt
si ad [illegible] suum ab omni malicia revocare festinat / Manus deum benedicunt si rapinis

renunciat et ad maiorem properat Sicut autem quanto plus homo crescit tanto magis inclinatur sic et sancti viri
quanto bonis plus replentur tanto magis humiliantur Alia est arbor mala signans personas
iniustas peccatores nullum fructum bonum facientes sed mala opera carentes humiditate divine
gracie de quibus Jude ij Arbores autumpnales infructuose bis mortue scilicet in gracia
et fama et hic signatur per arborem Luce xiij arborem fici habebat quidam in orto suo et querens
fici primo 2o 3o anno fructum non inveniens precepit incidi quia terram occupabat per hunc
ortum intelligitur xpus tunc ortus est fides ecclesie in qua tot sunt arbores quot sunt fideles sed
per arborem homo peccator et lubricus ad mala fructus eius est mollis nec et tepescima sic
fructus ipse signat peccatorem qui ita mollis et labilis est ad peccata quod cum temptatio eum fugit
statim cadit et cum peccatum ei proponitur statim ipsum sequitur videtur quia in rostris resistendo
mollis sine constante fortitudine et hic tempestive incepit quia ab adolescencia
incepit male agere Sed vide bonitatem dei non inveniens in peccatore fructum primo
ut bone operacionis in primo anno non vult eum occidere tamen debet sed expectat secundo et tercio
si penitenciam egerit agere per hos enim tres annos intelliguntur tres etates hominis scilicet adolescencia
iuventus et senectus si peccator ad deum non convertitur in prima etate scilicet in adolescencia durante usque
ad annos xxv deus expectat ad secundam scilicet iuventutis durante usque ad l annos ut si non
convertitur ad primam deus ex magna pietate eum expectat usque ad terciam scilicet ad senectutem in qua
si non convertitur inferet finaliter iniuriam Et isti tres anni sunt contricio confessio et satisfactio quia si
peccator non habet in prima et in 2a etate tunc xpus precipit hanc malam arborem que mundum
occupat incidi secundo et dividi in duas partes corporis et anime tunc seviret mortem eternam
et hoc manifeste dicitur Dan iiij Succidite arborem precidite ramos eius excutite fructum
dispergite folia fugient bestie ab ea et volucres celi radicem eius in terram figite et alligetur
vinculo ferreo et tunc feris hunc Hic ponuntur multe pene peccatorum s. precepit xpus angelis
bonis et malis succidite arborem hanc i. personam peccatoris obstinati cum gladio mortis corporis
ab anima separando precidite ramos i. separent a parentibus et amicis ut eum a morte liberare
non possint excutite fructum eius i. separetur a divitijs et bonis temporalibus ut secum nichil portet
dispergite folia i. honores et glorie alijs tribuantur fugiant bestie ab eo i. socij et vicini cum
quibus mala fecit sepeliuntur aliquando ut eius amplius non recordentur volucres deserunt eum
i. amici dei persone bone non poterunt iuvare eum Sed quare est radix eius
est fixa in terra ligata vinculo ferreo Radix peccatoris est anima eius que portata a demonibus
ad terram infernalem fixa est ibi in umbra et in medio ignis ligata catenis ferreis igitur
cruciatur et cum feris i. demonibus sociata et ab ipsis tormentata flagellatur continue et
flagellabitur dicit meretrix in perpetuum Unde potius vellet esse mortua quam prima Nota quod
est pena peccatorum una est excisio alia est missio in igne Excisiones corporis sunt quinque prima ex-
cisio est mortis per quam exciditur anima a corpore in presenti vita et non permittentes diucius frui ipsius
mundi delicijs Ysa 38 precisa est velut a texente vita mea Hec succisio mortis amara
est cum relinquuntur que fruebantur Ecclesiastici xli O mors quam amara est memoria tua
si memoria multo magis experiencia Secunda excisio est quod peccatores excidunt a consorcio bonorum
licet enim in mundo isto simul sunt bone et male arbores excident tamen in futuro et hec
excisio est amarior quam prima Tercia excisio est amarissima videntes peccatores quod iusti sunt
computati inter filios dei turbabuntur timore horribili Ysa 7 Excelsa statura excidetur
ne videat gloriam dei Ista excisio maior est quam pena Unde Criso multi solum gehennam
abhorrent ego autem excisionem illam glorie multo amariorem gehenne iudico quod apparuit
ex pena qua habuit absolon ex eo quod david videre non potuit ~~in~~ Reg 2 Certa est
miseria qua eicitur et exceditur in rebus pratis omnis bone operacionis Joel 2 Ecce
dies veniunt et predam accrum meum in quo est vitis operacionis Quarta abscisio est
tribulissima quia abscidetur ab eius spe ut nunquam speret aliquid bonum habere
Job 19 destruxit me undique et spem meam quasi evulse arbori abstulit spem meam
Secunda pena peccatorum est gehennalis ignis in quo est fletus et stridor dencium ubi vermis
consciencie corrodet et inextinguibilis ignis sine fine consumit Ysa vij videbam corpora cada-
vera que prevaricati sunt in me et vermis eorum non extinguetur Nota quod in maiori periculo
sunt homines qui fructum non faciunt quam canes et porci quia illi enim non debent nisi prima morte
et post mortem nichil mali habebunt homines vero mali sunt debitores mortis temporalis et eterne
excidentur enim morte temporali et postmodum comburentur igne eterno Unde dicuntur
arbores bis mortue in canonica Jude

pt face malos huic g° errori augg replicat ondens ex ipo mo loquendi salvatoris falsitate
contine. no eni ait q mala no possit bo fieri, ut bo no possit fi mala. et qui no ait
q bo aia no possit fi mala, ut q mala no possit fi bo, sed dicit q bo arbor no pt
face malos fructus, qd infallibilit veru est quamdiu bona est, et eodo quamdiu aia bo
est no pt face mala opa, et quamdiu aia mala e no pt face bo opa. Igit si ho
wlt in aliis face bo opa, prius fiat bonus. sic augg pot exemplu de nive. nix quamdiu
nix est vissime no pt calefacere ut esse calida, qz cu iam calida ee cepit no nive
s aqua s votamus quamdiu igit nix est nix no pt esse calida, s pt fieri q nix no
sit nix sed aqua et tunc pt calida esse. Causa aut quare bonus ho pt fi malus ut ma-
lus bonus, ut mala voluntas bo ut arbor bo pt fi mala et mala bo assignatur
alibi per augg. est ex parte nre libi arbitrii quod hz vertibilitate, qz quamdiu sumus
in hac vita nrm liberu arbitriu no est confirmatu in bono, tunc cu essemus i termino
no in via, sed est vertibile, et pt a bono cade et resurgere a malo. Unde d Damasc
hanc vertibilitate appellat casu dicens. q est angelus s mors hoim ud casus et cepte
caritatis vie que nq replet tota nram capacitate. Na caritas patrie celestis sic facia
bit et replebit tota capacitate nram sz voluntat et aie nre ut actu ipm neqs
alud intende possit nisi in deu. sed caritas vie pt repugnitate possibilitate no sic sa-
tiat nec sic replet nrm appetitu tu quqz possit in alud tende qd ipo deo grat
et sic cadendo bo aia fit mala et fca mala malos fructus postmodu facit. Ad
zam est dicendum q similiter istam qonem solvit augg in lo de sermone dni d q per fructus
quibus bonus cognoscitur a malo no pnt intelligi ieiunium elemosina et oro qz da
to q ista pnt se occultare et videri oves. pnt in pditi fi bono aio et se talia vesti
menta vo ovium ut oves ut ait vestimentu suu debet dimittere qz lupi tali vestime
to quippe se occultat. vult igit augg q per fructus quibus malus ho cognoscitur a
bono intelligunt illa opa que nullo pnt bono aio fi ut fornicatio homicidiu
et alia opa carnis que aplus enumerat ad Galat. Alit possumus hic dicere q salvator
hic loqr de bonitate q quis est dignus etna vita no de bonitate nali qz de illa
dictum est, vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bo. vult g° salvator dicere q
bo arbor et voluntas bo no pt face malos fructus et mala opa digna etna pena
sic ecqo mala voluntas no pt face bo opa digna etna gla. loquendo g° de ta-
li bonitate possumus dicere q sola caritas est illa per quam bonus ho cognoscitur et
distinguitur a malo. Unde dicit augg xv de civi q nullum donu dono caritatis
est excellencius qz hec sola dividit int filios regni etni et pdicionis etne
ita per certitudine no pt cognosci hoiem esse in caritate. ita per certi-
tudine no pt cognosci bonus ho a malo bonitate supnali. Na verum est
q malus ho cognoscitur a bono per illa opa que statim notata sunt contra
voluntatem malicia ut adulterium furtum homicidium in quibus ista nalr ho bonus
cognoscitur a malo qz phi nichil sciebant de supnali bonitate homines tales
fructus et talia opa facientes dixerunt nalr viciosum et malum eo q talia
opa viciosa pssimt ecc q naz et repugnare nali bonitati. dicas g° q certi-
tudine bonus ho no pt cognosci a malo loquendo de bonitate gratuita. per
aliqua tn signa bonus factus pt cognosci a malo. Primo si per eum veritas
fidei no putat. 2o q per eu mandata ecce no contempnant. 3o q per
eum novus ritus huiusmodi no introducat. 4to q per eum caritas proximi
no spernat. 5to q per eum pctum toto conatu fugiat. 6to q per eum di
verbum delectabilit audiat. 7o q per eum de opibus bonis indi gracia no qratur.

Ad quartu est dicendu q distinctione per certitudinem int' bonu angelu et malu
uel int' boni angeli reuelacio et mali seu dya^li illusionu est donu spus
sic' dicit glo sup illo j ad Cor. aly discrecio spuu. Tria tn sig possumus accipe
et per doctores et sacroz Canonu quibus facile e cogno sce int' bonu an-
gelu et malu ut int' boni angeli reuelacio et mali illusion. ut pmu signu
sit per aparicoz ut si per timore incussu subsequat' gaudiu aparicio est
timor bom angeli si vo incussu aia pseuat apparicio est mali angeli et hc signu
po^t Athanasius sup illo vbo ne timeas Zacharie qm ex audita e oro tu dicens
q no est difficil bonoz spuu malozq3 discrecio q si pt9 timore successit
gaudiu a dno venisse senciamus auxiliu q serenitas aie pnt' magestat
indicium est. s3 si incussa formido pmansit host est ut inde' signu erit per 2m
inductoz q si ille qui appar' ut qui loq' ore ut in fantasia ypo pq cy
locutq e dato q eueniat illud qui loq' inducat pq modu ad aliqd malum
et hc deu dya^l est illusio no boni angeli reuelacio. Vnde di' deut^o xiij Si
pdixit aliqs per sompnium ut pphecia aliqd signu euenit et pq modu dixit eamq
et sequa' deos alienoz scitote q teptat vos dns ds vr' i pmittit a dyabolo
tepta' ut sciat et vos sic faciat quo fine' diligat eu. Tertiu signu erit p
pmissione q si ille q apparet pmittit aliq eueme et no euenit talis no e
spus verax s3 mendax sicut d' deutro xviij. Simil' in mo pmittendi uel
apparendi sic' btus Martinus cui apparuit dyab in serico et deaurato vestito
dicens se esse xpm q statim cognouit dicens xpus no in vestito deaurato se ve

Non omnis qui dicit m' dne dne intrabit in re- tercium premisit
gnum celoz sed qui facit volutatem pris mei qui est
in celis ipe intrabit in regnum celoz. Multi dicet m' in il-
la die Dne domine None in noie tuo pphauimus et in noie
et in noie tuo v'tu tes multas fecim' tuo demonia eiecimus et tunc gfitebor illis q nnqm
noui vos Discedite a me qui operamini iniquitatem

In ista pte saluator ostendit fallacias decipiendu sub spe virtut' gfobi primo
ondit q ad salute no sufficiunt sola gfessionis s3 eo q exigit' execucio dme
volutat. Ibi sed qui facit volutatem. Dicit ergo No ois qui dicit m' dne dne
bis dicit dne dne ppt ea in quo innuit duplicatio ut aliud in pmissione ut
in cogitacione aliud in execucione opis ut in volutate. Jaco po vir dupx
aio inqstabilis est et Ecc' 2° ve duplici corde et in pto in corde et corde lo-
cuti sunt. vel bis dicit dne dne q no suff' sola gfessio oris et opis s3 exig'
cordis gfessio qua no hnt ypocrite tales erant fatue vgines Infra 27 dne
dne ape nobis. vel bis dicit dne dne q no suffic' oris et cord gfessio sed
ecia requir' opis gfessio qua no hnt mali xpani q gfitet' se nosse deu
ore facitis aut negat No q dicit dne dne No intelligit' de gentilibus
qui nc semel dicut dne sed intelli' de fils xpanis qui falsi sunt in fide ut
in moribus No aut q dicit m' dne dne intr bt in regnum celoz qd pbat' Infra
27 per fatuas vgines que dicut dne dne ape nobis qbus rndet' nescio

Demonstr(atur) q(uod) ad salute(m) no(n) sufficiu(n)t v(er)ba co(n)fessionis sed q(uo)d exigit(ur) executio divine
voluntatis dicens Non o(mn)is q(ui) vult(?) tu(n)c dicit m(ihi) d(omi)ne d(omi)ne confitendo fide(m) katholica(m)
intrabit in regnu(m) celo(rum) Co(n)fessio cu(m) fidei si(ne) op(er)ib(us) no(n) sufficit ad salute(m) q(ui)a
talis fides mortua e(st) sicut illo(rum) q(ui) deu(m) v(er)bis (con)fite(n)t(ur) factis a(utem) negant Sic m(u)lti
p(er)mi(ni) in orone positi v(er)bo(rum) et no(mi)ne tu(n)c dicu(n)t d(omi)ne d(omi)ne cor aut(em) eo(rum) longe
est a deo ypocrite etia(m) dicu(n)t h(oc) facto sanctitate(m) exterius simulantes cora(m) p(o)p(u)lo
no(n) q(uod) q(ui)da(m) semel tu(n)c dica(n)t d(omi)ne q(uod) h(oc) v(er)bu(m) in ore tu(n)c h(abe)nt de q(ui)b(us) ysa(ias) 29 p(o)p(u)lus
hic labiis me honorat Alii dicu(n)t bis d(omi)ne d(omi)ne q(ui) credu(n)t corde et (con)fite(n)t(ur) ore sed
(con)tradicu(n)t op(er)e Thimoth(eum) Confite(n)t(ur) se nosse d(eu)m v(er)bis factis aut(em) nega(n)t Alii
dicu(n)t ter d(omi)ne d(omi)ne d(omi)ne quod no(n) fit nisi in sp(irit)u s(an)c(t)o ve(ritas) dic(it) d(omi)n(u)s ih(es)us est in corde
crede(re) ore (con)fit(er)i op(er)ib(us) at(t)estari Na(m) unu(m) sine alio est negare Nota etia(m) q(uod) d(omi)n(u)s
signa(n)ter ait Non o(mn)is i(d est) q(ui)da(m) aliquis e(nim) e(st) q(ui) dicit d(omi)ne d(omi)ne et ta(men) intrat
aliquis e(st) q(ui) dic(it) d(omi)ne et ta(men) no(n) intrat Ideo no(n) di(cit) (u)niv(er)sal(ite)r o(mn)is Illi e(nim) q(ui)
dicu(n)t solo v(er)bo ut ypocrite et heretici no(n) intrat q(ui) aut(em) dicu(n)t corde ore et op(er)e
intrat in regnu(m) celo(rum) Scd(o) illis fictis exclusis a p(r)imo p(ro)ponit p(re)miu(m) quod
det(ur) (cha)rissimis veris sed q(ui) facit voluntate(m) p(at)ris mei Non q(uod) regnu(m) celeste debe(a)t(ur)
nisi do(mi)no dei q(ui) facit voluntate(m) p(at)ris celestis q(uia) p(ro)p(ri)u(m) remunerare filii no(n) alit(er) bonis
sed p(ro)prijs digni e(st) Etia(m) q(uod) qui credit in filiu(m) et q(ui) ei(us) ma(n)data s(er)vat est in
regno celo(rum) Joh 17 ut videat claritate(m) mea(m) qua(m) dedisti m(ihi) Nota audi(en)d(um) e(st)
sup(er) i(llu)d v(er)bu(m) q(uo)d dicit ip(s)e intrabit in regnu(m) celo(rum) Cir(ca) in introitu regni
celestis q(ua)t(uo)r occ(ur)ru(n)t (con)sideranda p(r)imo q(ui) intrat 2o hostiu(m) per quod intr(atur)
3o per q(u)a(m) via(m) 4to regnu(m) ad quod intrat(ur) Qui intrat debe(t) esse purus
sine (con)tagione Apoc xxi Nichil coinq(ui)natu(m) intrat in illa(m) hostiu(m) v(er)o
per q(u)o(d) intrat(ur) est (Christ)us q(ui) fract(us) est hostiu(m) in sua passione Joh x
Ego sum hostiu(m) per me si q(ui)s introibit salvabit(ur) via aut(em) per qua(m) intra(tur)
est magne artitudinis Mt vii Arta e(st) via que ducit ad vita(m) et pauci
intrant per ea(m) et Act 14 per multas tribulaciones o(portet) nos intrare in regnu(m)
dei Regnu(m) q(uo)d intrat(ur) e(st) magne voluptatis [illegible] Intraverunt morte(m)
(con)sitiu(m) volupta(te) abo(mina)b(i)l(is) de volupt(at)e h(uius) mortis q(uia) ang(e)l(i) ubi lume(n) indeficiens
gaudiu(m) s(em)pit(er)nu(m) ubi vita p(er)he(n)nis et i(m)mortalis ubi dolor nu(llus) n(ec) tristitia
p(er)p(etuu)m gaudiu(m)

vos Sed oppo^r^ phet 3o dicit^r Ois q inuocauit nomē dñi saluus erit quo ergo q ait dñe
dñe nō intrabit in regnū celoꝝ. Itē j ad cor 12 Nemo pt dicē dñs ihus nisi in spū
sco. Rñ^o q̄ ꝓpha et aplus loquit^r de dicē cōpleto s cordis oris et opis vn̄ glo
vē dicē dñs ihus est in corde credē ore cōfiterī et opibꝫ pfitē seu attestarī Naz vnū
sin altero negarē est Itē glo sicut caruedi sūt q hnt spē bone vite ꝑpt doctrina neq̄
cie sic et hn̄ egrō q cū integre fidei et doctrine sūt ꝑuit vivūt vtrūqꝫ enī mē est
ut opꝫ fruīē et fino opibꝫ cōpbet^r Subdit qui dicit in dñe dñe rē Iter regni
dei est obediencia nō noīs inuocacio nō est hic illud vē et ꝓpe dicē vbi ꝑbacio
discordat a volūtate de quo aplus ait Nemo pt dicē dñs ihus nisi in spū sco
hec glo Sed q facit volūtate pris mei q in celis ē ipe intrabit in regnū celoꝝ
q. d. nō sufficiunt vba cōfessionis vitat nisi seq̄t^r execucio diuine volūtatis Iux^a^
12 Quicūqꝫ fecit volūtate pris mei q in celis est ipe meus fr̄ et soror et
mat est Naz 2^m^ Criss cōtē nō dicit volūtate meā sed eadē sit vt ipsius volūtas
patris hoc ad eoꝝ infirmitate minus erat grāde Vnde gradatī ꝓgit ad suam
manifestacōz et ergo supiū dixit pris pri Nūc vō dixit pris mei gradatī se ma
manifestat
Qui facit volūtatez pris mei q in celis est ipe
intrabit in regnū celoꝝ Sicut dicit hylar^s^ sup eodē verbo Celestis reg
iter est obediencia volūtatis diuine Naz inuocacio reptita est sola i^r^ inuocacio
dī diccdo et inlterez dñe dñe nō apit iter ad regnū celoꝝ nec etiā sc̄ie sufficit
sc̄ie volūtate dī Sc̄ivit eñ q scit volūtate dñi rē Sed iter pertutū pducens nos
ad regnū celoꝝ est obediencia i actualis impletio volūt diuine et hoc ē qd dñs
intēdit in vbo assūpto Qui facit volūtate Nō dicit q scit volūtate s3 q facit
Nec dicit q inuocat dñm s3 q facit volūtatez pris mei ipe est q intrabit in regnū
celoꝝ Sciendū ergo q volūtas dei erga nos attenditur in tribus vz in fidei for
macōne in vita sctificacōe et in mādatoꝝ dī obseruacōne Pmo volūtas dī
attendit^r erga nos in fidei formacōe vt vz fides in nobis sit formata Vnde ipe
ait Joh vj Hec est volūtas eius q misit me pris ut ois q videt filiū et credit
in eū hēt vitā eternā Vbi p visio pro cognicōe accipit^r fidei Cū igit^r dicit q
videt filiū subaudi oculo fidei q vō addit et credit in eū supple cū opibꝫ hꝫ
vitā eternā Et hūc sēsum tangit Criss sup illo vbo pmo assūpto sic dicens Cre
dulitas inquit ꝑmū vir ad fidez et ad actū respicit qui igit^r nō cōfitet^r pfidez aut nō
cōsūat^r per actū sc̄dm vbū xpi nō intrabit in regnū celoꝝ Ad intrādū igit^r
ad regnū celoꝝ requirit^r fides formata qd est cōtra quosdā delirantes qui dicunt
q illi de spū libertatis saluent se in fide sine opibꝫ sed hoc est erroneū et ma
nifeste cōtra sacrā scripturā Dicit^r enī Jacobi ij^o Quid pderit frēs mei si quis se
dicat fidez dicat opa aut nō habeat Et subdit sicut enī corpꝫ sine spū mor
tuū est Ita et fides sine opibꝫ mortua est Et dicit de hoc plura aplus Jaco
dicit Et si forte illi dicant q Jacobus de bonis hoibꝫ dicit Cōtra hoc est qd
ipe Jacobꝫ aplus paz añ hoc pmisit Qui ꝑspexerit in lege pfecte libertatis et ꝑma
ti subdit religio mūda et imaculata est visitarē orphanos rē per religioz
statū libertatis intelligens Itē dicit^r Joh iij^o Qui viderit frēm suū necesse habere
et clausit viscera sua ab eo quō caritas est in illo Dico igit^r q nullꝰ status
eita pfectꝰ est beatitudine in quo quis nō tenet^r ad opa caritatis s3 impossibile
est enī aliq hoiez esse pfectiorez xpo qui tamē hic in mūdo opa mīe exercuit

et si hoc de xpo multomagis de alio hoie ymo dico q impossibile est hoiem habentem fide
formatam non exercere opa caritatis sicut impossibile est ignem stantem in sua natura non comburere
prope combustibili quia operatio ignis est calefacere et comburere sic etiam propria operatio caritatis
est operari opera caritatis Et hoc est quod dicit Gregorius Cum caritas operatur si est si autem
desinit esse operari caritas non est Quod pulcre figuratum est in Sara que prius erat
sterilis et postea fecunda peperit ysaac quam hystoriam moralisando ad propositum
dicere possumus Cum per Saram que interpretatur princeps significatur anima libera et spiritualis
libertatis Cuius ancilla agar significat carnem quia sumus advene dicente apostolo cum
diu in hoc corpore sumus peregrinamur a domino Hec Sara prius sterilis erat a prole ex-
teriorum operum non cum principalis actus caritatis diffudere se et consequenter ad exteriora
opera sed principaliter tendit in deum elevando spiritum et consequenter et ad exteriora se dilatat
Sicut in igne quando cum materiam attendit prius natura tendit sursum et ex consequenti que circa sunt
calefacit et ad circuitum ignem se diffudit Sic et caritas Canticorum viii lampades etc.
Sic itaque Sara in fervore iuventutis sterilis est quia anima libera fervore caritatis
ad exteriora opera prius non effudit sed prius contemplationem intendit sed fervore con-
templationis tepescente fecunda ad exteriora opera descendens incipit ab ancilla id est a
carne propter necessitates autem corporis impossibile est spiritum continue et sine intermissione
contemplatione suspensum manere sed oportet quandoque necessitatibus corporis providere Et hoc
primum opus caritatis inter opera exteriora fovere et nutrire carnem propter deum
Placuit igitur Sare ut ancilla prius fecundaretur quia placet spiritui ut corpus ad
serviendum refocilletur Sed agar fecundata despexit dominam suam quia plerumque
cum caro nutritur contra spiritum erigitur Sara autem conquesta est viro suo de agar
dicens Ego dedi ancillam meam in sinum tuum que videns quod concepit despectam
me habet id est ego nutrivi carnem meam obsequium tuum que postquam se senciens pingo contra
me erigitur Rendit abraham Ecce ancilla in manu tua est utere sicut libet
Sic dicit deus per instinctum Tunc Sara afflixit agar Sic et spiritus carnem
affligit et castigat Iuxta illud apostoli Castigo corpus meum etc. Post et Sara fe-
cundatur quia anima post condescensionem necessitatibus corporis propter ... parit ex se fetum bo-
ne operationis quia impossibile est sic immediate ad contemplationem redire oportet animam inte-
rim operibus caritatis insistere qualia opera talia in iuventute tali sunt delectabiliora
et alacriora quam ipsa anima dimotis multis percipit intimius Sicut sara post hostium
resit sic anima post hostium stat id est propter contemplationem sed adhuc actu non rapta in
hostio autem est dum actu contemplatur ad instar contemplationis visibilis Ita dum
foris erat cum abraham et si Sara fuisset in hostio ipsum vidisset sed quia sta-
bat post hostium ipsum audiuit sed non vidit Ianua quippe inter deum et animam
est corpus impediens propter contemplationem post ianuam stans anima actu non rapta
audit quedam divina que eius intellectus percipit propter quod in risum interne
alacritatis prorumpit et parit filium ysaac opera scilicet caritatis cum spirituali gaudio exci-
piendo Licet enim talis anima quondam in operibus virtuosis se exercuit nunc tamen
statum libertatis adepta magis delectabiliter operatur neque ... huiusmodi opera a fervore
caritatis eliciuntur propter quod hoc quod huiusmodi opera talis anime sunt valde perfecta Sicut
erga sara in iuventute sterelis in senectute fecunda fuit sic caritas perfecta
anime libere quantum ad primum et principalem actum non gignit opera exteriora sed in
senectute id est deficiente illo cum a contemplatione descendit ad corporis necessitates

erupit opa caritatis et virtutum Et studii hac adeptam accipit plus et postq na et dignitate non tpe Caritas cum plus tpe facit hoiez contemplativa diuina et postea vsum tria opa exteriora in actibus virtuosis 3z exrto py gravitatis pervenit ad culmen contemplationis

Qui facit voluntatem patris mei qui in celis est Secundo voluntatis dei attendit in mandatorum eius obseruatione Eo cum ipso quo quis aliquid mandat ipe volt illud fieri quia mandatum includit voluntatem Voluntas ergo dei est ut obseruemus eius mandata quia voluntas eius est ut habeamus vitam eternam ut e dictum quod sine obseruatione mandatorum haberi non potest te confer sub sermo et tunc querant in Jordano in parte estiuali circa dominicam viii scilicet attendite a falsis prophetis

Multi dicent hic ponit tria dicta falsorum prophetarum que pertinent ad deceptores sub specie potestatis ut signorum in miraculis vel sub specie bone intentionis et que vere putant cognosci usque ad iudicium ideo primo ondit talium fraudulentia 2o iudicialia de illa sententia Ibi Et tunc confitebor dicit ergo sic Multi dicent mihi Multi Ecclesiastes primo stultorum infinitus e numerus In illo die scilicet notabili i novissimo extremi iudicii in quo illuminabit dominus abscondita tenebrarum et manifestabuntur consilia cordis prima ad Corinthios iiii Et Sophonie primo Dies illa dies ire et ad hoc 2o Iudicie ire et revelationis iuste iudicii dei Ecclesiastes In illo die quoniam non ora sed opa loquuntur quoniam non persona interrogabitur sed discutietur conscientia et persona confundetur ubi non erunt testes adulatores homines mendaces sed angeli veraces Domine domine

et tu non exaudies ipsa primo Cum multiplicaveritis orationem non exaudiam vos Nonne in nomine tuo prophetavimus hic ponit triplicem dictam operum plurimum super posse hominis Est enim potestas cognitionis super hoiez sic prophetia Et est posse hoies actionis et hoc dupliciter in abiciendo malum sic est eiectio demoniorum et in operando bonum sic est operatio virtutum pro primo dicitur Nonne in noie tuo prophetavimus et accipitur hic prophetare large pro occultorum denunciatione sicut etiam propheta sic dicitur prophetare prophetas prophetica revelatione hoc aut aliquando conveniunt reprobis sicut probatur Numeri xxiiii Et per Saulem primum Regum 10 Et per Caypham Jo xi Ideo prophetare et virtutes facere et demonia eicere iustum non est eius meriti quia hic operatur sed invocatio nominis Christi hoc agit ad captionem eorum qui vident ut audiunt Et in noie tuo demonia eiecimus Quod etiam contingit reprobis luce nono Vidimus quendam eicere demonia qui non

sequitur nos Et actuum 19 Erant aut quidam Iudei exorciste Sceve principis sacerdotum septem filii infideles qui hoc faciebant Et luce x Nolite gaudere quia spiritus immundi subiciuntur vobis Et in noie tuo virtutes multas fecimus prima ad Corinthios 13 Si habuero fidem ita ut montes transferam caritatem aut non habeam nichil sum Ecclesiastes 2m Glosa Non est magnum virtutes operari Unde dicitur Magi Pharaonis resistentes Moysi multa fecerunt miracula Hic notatur virtus invocationis nominis Christi Marci ultimo In noie meo eicient Non 2m Glosam Maxime cavendum est ab hiis qui propter nomen Christi etiam miracula fiunt que cum propter infideles dominus fecit monuit nos ne a talibus decipiamur putantes ibi esse invisibile sapientie miraculum Cum in medio ergo et simplici oculo opus est ut invenire via inter tot deceptores Et tunc confitebor illis secundum glosam qui aliquando dicor dissimulare vi Sapientie xi dissimulans peccata hominum propter penitentiam In confessione ista intelligitur sententia Judicis luce 12 Omnis qui confitebitur me coram hominibus confitebor et ego eum coram patre meo qui aut negaverit me coram hominibus negabitur coram angelis dei hec aut sententia determinatur quantum ad duo quantum ad reprobatorem et quantum ad abiectionem ibi discedite Reprobatio respicit malum meritum abiectio inferens supplicium Quantum ad reprobationem

dicit

et ne decipiamur non solum noie Christi per eos qui noie invocatum et facit non humana sed etiam ne decipiamur quibusdam factis et miraculis addit et dicit multi dicent

Quia nunquam novi vos vel non novi vos Infra 27 Non novit eos apud quos fidei sue
et dilectionis sue caracterem non invenit Sapientie 4to Respectus eius in electos illius
Et Job viij° Si absorbuerit eum de loco suo negabit eum et dicet non novi te
Sed obicitur Job 12 Ipse novit decipientem et eum qui decipitur Et Ecclesiastici 23 Oculi videt
oculus illius Respondeo novit bonos simplici noticia et noticia per approbacionem primo ad Cor
viij Si quis diligit deum hic cognitus est ab illo Et 2e ad Thimotheum 2° Novit deus qui sunt eius
et Jacobi quarto Novit deus pios eripere de temptacione Et Exodi 33 Novi te ex nomine Novit
ergo bonos duplici noticia malos autem per simplicem noticiam Unde Augustinus dicit reprobos quos
cognoscendo iudicat non autem approbat voluntate quia ab ipso discordant Discedite a me
Infra 27 Ite maledicti in ignem eternum et non sine causa Unde sequitur qui operamini
iniquitatem Ysa 59 Iniquitates vestre diviserunt inter me et vos discedite ergo id est divisi
per iniquitatem cedite in eternam dampnacionem Sed queritur quare non dicit discedite a me
qui operati estis iniquitatem Respondetur quia non omnis qui operatus est iniquitatem recedet a deo et ideo
non dicit qui operati estis etc Sic enim excluderetur penitencia Unde glosa qui operamini iniquitatem
non qui operati estis ne tollat penitenciam Item videtur adhuc male dicere qui operamini iniquitatem
quia tunc non erit locus merendi quo erat locus operandi iniquitatem Unde Jo nona venit
nox quando nemo potest operari Unde Jo licet non habeat locum peccandi in affectu habebunt et ma-
xime in viciis spiritualibus ut in invidia odio et superbia Unde Crisostomus non dicit qui
operati estis sed qui operamini quia iniquitatem post mortem non desinet exercere nunquam quia si peccare
non possunt in peccandi voluntate non amittunt Unde glosa Sed quia in medio licet non habe-
atis facultatem peccandi in hoc tamen affectu Hic non dampnati continue peccant quia
odire superbire invidere utique peccare est et omnis inordinata volicio peccatum est sed
mala volicio non meretur novam penam quia in hoc seculo solum est locus merendi
sicut dicit beatus Augustinus in libro de fide ad Petrum capitulo 26 Sed illa mala et in-
ordinata volicio versa est eis in supplicium et miseriam sicut volicio beatis in gloriam
sicut dicit beatus Augustinus ibidem et illa apparet verior opinio Et quando doctores
dicunt dampnatos non peccare intelligendum est merendo novam penam Alii dicunt
quod mala volicio sit pena peccati non peccatum Non quia miraculorum quedam non sunt
vera sed fantastica facta que est apparencia non existencia quando fit ludificatio ut
videatur ei aliquid quod non est quedam vero sunt vera facta sed non sunt vere com-
miracula quia fiunt virtute aliquarum naturalium causarum sicut magi pharaonis fecerunt
et hec duo possunt fieri per demones Unde 2e ad Thessalonicenses 2° dicitur adventus autem
erit secundum operacionem sathane in omni virtute signis et prodigiis mendacibus Et sic
dicit beatus Augustinus de civitate dei Ypocrita dicta sunt signa et prodigia mendacii quia
mortales sensus per fantasmata decepturus est Aut quia si illa erunt erunt vera prodi-
gia ad mendacium trahunt Vera autem dicuntur quia ipse res vere erunt sicut magi
pharaonis fecerunt veras ranas Non autem habebant veram racionem miraculi quia fie-
bant virtute naturali Sed operacio miraculorum que attribuitur gracie gratis date et que est
donum spiritus sancti fit divina virtute ad hominum utilitatem Et hoc dupliciter uno modo ad confirmacionem
predicate veritatis alio modo ad demonstracionem sanctitatis alicuius quem deus vult hominibus proponere
in exemplum virtutis primo modo miracula possunt fieri per quemcumque qui veram fidem
predicat et nomen Christi invocat quod mirum fit per malos Secundo modo non fiunt mira-
cula nisi per sanctos ad quorum sanctitatem demonstrandam miracula fiunt Vel in vita
corporis vel post mortem et sic patet quod gracie gratis dantur ad utilitatem ecclesie communem

Nondum hic quod miraculorum operacio quandoque provenit ex merito illius super quem invocatur quandoque
nec ex merito huius nec ex merito illius sed ob utilitatem consistencium ut videntes hec
deum honoret et in Christum credat quandoque ob dampnacionem innocentiis et penitenciam ut
videntes non videant et videntes ceci fiant quandoque causa in elacionem et vanam
gloriam extollit vel alio aliquo modo facientis nocet Non mireris ergo si aliquando quandoque
inimici prophetet vel miracula faciant quia iste sunt gracie dei gratis date que dantur
principaliter ad communem utilitatem ecclesie etc

no ad utilitatem singularis persone Et ideo dantur nobis a deo aliqui per malos
homines sicut bona elemosina aliquando datur a bono domino mediante malo servo / Sed hic
possent esse quatuor dubitaciones prima utrum mali homines possint dicere domine domine / 2a utrum ma-
li homines possint prophetare / 3a utrum mali homines possint miracula facere / 4a utrum mali homines
possint demones constringere et eos a corporibus obsessis expellere / Ad primam est dicendum quod Augustinus
movet hanc dubitacionem in libro de sermone domini super illum passum Non omnis qui dicit
mihi domine domine dicens / quod hinc sibi videtur contrarie quod ponit apostolus prima ad Cor. xii ubi
ait / quod nemo potest dicere dominus ihesus nisi in spiritu sancto / Si ergo dicentes dominus ihesus habent
spiritum sanctum / et illi qui habent spiritum sanctum regnum celorum nullatenus intrabunt / non videtur verum id
quod hic dicitur Non omnis qui dicit mihi domine domine intrabit in regnum celorum / Solvit ergo questionem
istam Augustinus dicens quod apostolus accepit ~~dicere~~ dicit dominus ihesus proprie ut mentis agitur quod vo-
te exprimitur ut sit sensus Nemo potest dicere dominus ihesus fidei cognicione voluntatis dilectione
et oris vera confessione ac operis execucione nisi in spiritu sancto / quia vere qui sic confitetur et per-
fecte dicit dominus ihesus non nisi in spiritu sancto licet secundum salvatorem ne quilibet et large accepit
dicit ut sit quedam vocis timoris / Unde dicit Crisostomus / quod timendum et angustia
paciendum exprimit bina confessio domine domine / quia illi quos timor peccatorum astringit
non sufficit semel dicere domine / tale cum dicere est impossibile / quia nec intellexit per fidem
nec voluit per caritatem ut dicit et confitetur etc. / Omnes cum tam boni quam mali
velint vel nolint confitebuntur christum esse deum et iudicem omnium / sed confessio
et vocacio bonorum est in fide et caritate / malorum vero est
de victoria quia sine fide et caritate. Ad secundam est dicendum quod prophetare idem dicit quod
longe et procul aliqua distantia a naturali hominum cognicione pronunciare / quod mali
homines possunt facere tribus de modis / primo divina inspiracione Nam secundum Augustinum in Enchi-
ridion / deus per malas hominum voluntates bonas suas voluntates plurimum implet
sicut per voluntates iudeorum suam bonam voluntatem de passione filii sui implevit /
et quibus multa vera futura per malos homines pronunciat Sicut Balaam / et Sibilla
multa vera de christo predixit / et quod tales a deo fuerunt inspirati planum est ut
scribitur Numeri xxiii / Sic dominus dixit ad Balaam Caveas ne loquaris nisi quod
posuero in ore tuo / potest cum deus tangere intellectum hominis aliquorum occultorum cognicione
et revelacione non tangendo affectum eius aliqua caritatiua dileccione que sola dividit
inter filios regni dei / et inter filios perdicionis et tunc Nam secundum Augustinum nisi alicui
inspiratur spiritus sanctus ut ei inficiat amor dei et proximi amatorem a sinistra
non transfert ad dextram / Secundo possunt facere bonorum angelorum revelacione / Non solum cor-
pora Augustinum 2o super Genesim ad literam circa finem / multa occulta predicunt demones
ne subtilitate et experiencia longi temporis bis auxilio revelacione bonorum angelorum /
et si demones possunt futura et occulta prophetare mediantibus bonis angelis multo fortius
mali homines hoc possunt / quia demones sunt mali ut boni fieri non possunt sed
mali homines boni fieri possunt / Tercio demonum instinctu mali possunt prophetare demonum
invocacione Concessum namque est dyabolo secundum Crisostomum multa vera dicere ut mendacia
tua sua rara veritate confirmet / mali ergo homines demones consulentes quam multa et
occulta dicere possunt Unde tales prophete demonum appellantur dicente Augustino xii
super Genesim Cum malignus spiritus arripuerit homines ut arrepticios ut demoniacos
vel prophetas. Augustinus tamen vera dicendi non habet nisi ex voluntate dei / quia nunquam veritatis

dei
bonum ergo fecerunt mala sua oc-
vite meo totoque
affectu preceptis
celestibus obtempero

actor
vel veritatis auctor est spiritus sanctus ut verum sit dictum Ambrosii Omne verum a quocumque dicatur a spiritu sancto est. Unde sive demones invocati in nomine xpi sive homines invocati
tates vera dicat inquantum dicunt et invocant xpm in veritate. Alii possunt dicere mo-
dicunt propter quod Cris signat aut esse dictum Domine in nomine tuo prophetavimus non in spiritu
tuo quia prophetat in virtute nominis xpi sed in spiritu dyabolico non in spiritu dei Ad tertiam
est dicendum quod mali homines possunt tribus modis accipi ad presens. Primo ut sint mali do-
ctrine cognitione quia utuntur mala doctrina et prohibita ab ecclesia sicut illi qui
per nigromanticas artes invocant demones. Secundo ut sint mali vite conversatione
quia involuti sunt in peccatis quibus et ipsi sunt infecti et alios eorum pravitate corrumpunt
et inficiunt. Tertio ut sint mali vane glorie intentione quia forte quamquam aliquis
sunt sancte vite de aliquo tamen opere vanam intentionem habent. Sed cum Cris. Cum tota
vitia in summis dyaboli locum habeant vana est gloria in summis dei locum tenet
Istius aut istis modis malis hominibus conceditur facere miracula et facere aliquid preter
solitum cursum nature. Primo illi qui sunt mali doctrine cognitione per demonum invo-
cationem. Unde dicit Augustinus in libro de civitate dei Cum dicis iniquos homines visibilia mira-
cula et mirabilia signa facere non posse legas quanta fecerunt resistentes Moysi
magi Egiptiorum per invocationem demonum. Possunt enim demones sensibus hominum se fantastice
fantasiare et illudere ut qui non vera faciunt facere videantur et quamquam vera faciunt non
per aliquorum rerum de novo creationem sed per rerum naturalium ad invicem commixtionem. Et quorum
commixtione nata sunt aliqua producere nobis insolita et invisa quia homines vel virtute naturali
rerum ignoramus. Unde dicit Augustinus super illo verbo 2 ad Thessalonicenses Cuius adventus
erit in signis et prodigiis mendacibus quia miracula et signa antixpi ut non erunt
vera sed lucida vel si erunt vera ad mendacium tamen pertrahent fidelium mentes.
Secundo illis qui sunt mali prave vite conversatione per xpm et sanctorum nomina invocatione
contingit enim quamquam in aliquibus hominibus sancte vite et conversationis honeste non
tamen fidem habere sicut sunt prave vite homines. Unde et per ineffabilem dominum
ad invocationem nominis xpi et sanctorum faciunt signa et mirabilia propter utilitatem illorum
qui boni sunt sanctitate et caritate non tamen tantam certitudinem habent et credulitatem
ut ipsum deum honorent et in fide et doctrina eius per talia roborentur. Ideo dicit
Crisostomus quod facere miracula non propter est illius nisi scilicet qui operatur sed invocationem nominis
xpi et sanctorum et hoc agitur in condempnationem eorum qui invocant et utilitatem eorum qui
vident et audiunt. Tertio illis qui sunt mali vana intentione per eorum sanctitatis
testificationem. Verum namque est quod facere miracula virtute dei in testimonium sanctitatis
et potestatis collate a deo non spectat nisi ad sanctos homines et amicos dei ut in morte
ut in vita. Unde et de Paulo dicitur quod posito sudario suo super languidos sanabantur. Actuum nono tamen quamquam sancte vite concedentes tota sanctitate ipsorum si de aliquo
signo miraculoso facto vanam intentionem habent in hoc boni et sancti non sunt et
mechilominus tamen deus ad testificationem sanctitatis ipsorum signa et miracula facit et
dicunt aliqui quod Moyses et Aaron qui virga per percussionem virge fecerunt
effluere aquam de petra quando ... vanam intentionem non referentes in dei vir-
tutem et bonitatem Ideo meruerunt audire quia non credidistis in ut sanctificaretis
me coram filiis Israel non introducetis hos populos in terram quam dabo eis.

Ad 4tam est dicendum cum Aug in libro 83 questionum hanc dubitationem determinat dicens
quod aliter demones constringuntur vel expelluntur per magos et exorcistas vel in
cantatores aliter per malos christianos et aliter per bonos et sanctos viros. Nam per malos magos
constringuntur per privatos contractus et per privata pacta inter eos et demones facta. Sicut
septem filii Sceve constringebant demones et expellebant per artes magicas et per
coniurationes exorcismorum quod cum temptassent invocare nomen domini super illos qui vexabantur
a demonibus dicentes Adiuramus vos per ihesum quem paulus predicat. Respondit spiritus
malus et nequam Ihesum novi et paulum scio. Vos autem qui estis, et statim ille qui habebat
demonem insiliit super predictos incantatores et exorcistas et invaluit contra
eos ita quod expoliati et vulnerati recesserunt de domo illa sicut scribitur Actuum XIX
Per malos vero homines et per malos christianos demones quandoque constringuntur et expel-
luntur per nomen christi et verba eius et sacramenta ipsius que sunt quedam signa veri impera-
toris christi de quibus apostoli mirabantur christo dicentes domine vidimus quendam in nomine
tuo eicientem demonia et prohibuimus eum quia nobiscum non sequitur. Cui dixit Christus re
tuo ... nolite prohibere qui enim non est contra vos pro vobis est acsi diceret ... quod in
... nolite prohibere quia qui non est ... nobis ... in aliis ut in moribus bonis et
virtute nominis mei faciunt non est contra nos. ... mali milites quod iusticia
in vita sint nobis difformes ... Aug ... quedam extorquent et tollere
imperialis ... signum et vexillum eorum imperatoris ... demones constringere et
ab aliis non iubente domino. Sed sancti et boni viri possunt demones constringere et
expellere per publicam iusticiam quia in virtute christi tamquam milites existentes in publica
iusticia exercendo constringunt et expellunt eos a corporibus subiectorum imperatoris
qui iniuste et nequiter invadunt. Sicut ad preceptum apostolorum et sanctorum spiritus maligni
qui iniuste et nequiter ... quos ...
subiciebantur eis et paulus habens potestatem ... quos
... et caritate ... non poterat demonibus vexabat et quos videbat
... a demonibus vexari expellebat eos ab eis. Sed dicendum est
nequiter et iniuste a demonibus vexari ... non audeant contempnere publicam iusticiam
... Aug libro predicto licet ... demones non audeant contempnere ... pub-
liciam exercent sancti viri et milites christi imperatoris ... per que homines mali ...
... ut christi nomen et dei verba et eius sacramenta ... demones timent
per signa iusticie publice virtute facere possunt quia talia signa ... ut non cedant
et contremiscunt tamen interdum predictis signis demones ... quia deus prohibet ut non cedant
... modis quibus iudicat aliquid iustum et utile vel ad confundendos malos quos
oportet confundi vel admonendos bonos ut proficiant in fide interdum etiam ut idem dicit Aug
per malos homines magis quam per bonos et sanctos permittit dominus deus demones constringere
et expelli et alia mirabilia fieri sicut plura signa faciebant magi pharaonis quam filii israel
... filii israel longe acceptiores essent domino deo ... talia dona gratis data
... non debeat multum reputare nec de eis multum gaudere sed potius quia nomina eorum scripta sunt in celis

Omnis ergo qui audit verba mea hec et facit ea assi-
milabitur viro sapienti qui edificavit domum suam supra petram. Et
descendit pluvia et flaverunt venti et venerunt flumina
et irruerunt in domum illam et non cecidit. Fundata enim erat
supra firmam petram. Et omnis qui audit verba mea hec et non facit
ea similis est viro stulto qui edificavit domum suam supra arenam
et descendit pluvia et venerunt flumina et flaverunt venti et irru-
erunt

~~in domum illam et cecidit et f~~

in domum illam et cecidit et fuit ruina eius magna Et factum est
cum consumasset ihesus verba hec amirabantur turbe super doctrina
eius erat enim docens eos sicut potestatem habens et non sicut scribe
et pharisei / hic ultimo salvator concludit verba predicta esse super firma petra
edificanda vnde secundum Gregorium suminus (?) ostendit xpus quod nulla verba sue doctrine erant amirativa
non in per opa factiva et impletiva, nec tales tradiderunt se in doctrina xpi fundatos
concludit / Omnis qui audit verba mea hec dicta in sermone supposito Mathei quarto 7 in (?) augustinus satis de
signat per omnia sermonem omnibus preceptis quibus sana vita informatur et perficitur ut mi-
to qui 7m ea amne voluit comparetur edificanti super petram vnde subdit Omnis qui
audierit verba mea hec / et facit ea opere informato caritate assimilabitur viro sapienti, ex pa-
velsit pr continuai In ista conclusione ponit duo dato inimitas ad observantiam pre-
dictorum per utilitates consequentes et dampna Et primo per utilitates observancia 2o per
dampna contempnantium ibi Et omnis qui audit In prima tangit primo meritum obediendi
2o fructum meriti et hic duplicem primum in conformatione boni i Et assimilabitur / 2o in
vitatione mali i descendit pluvia / et hic est quod dicit excludendo Omnis ergo nullo excluso
excluso qui audit aure interiori intellectu verba mea que hic locutus sum in capto et facit
ea in affectu caritatis adimplendo Jacobi j° Estote factores verbi et non auditores tantum
assimilabitur viro hic ondit primum fructum ex conformatione ad exemplum ut ad bonum vi-
rum et iustum / et hoc in tribus in potencia et virtute / in sapientia et sapienti in bonum
quia edificat domum dicit ergo assimilabitur viro sapienti i xpo qui est dei virtus et dei sa-
piencia Et iii° Innocens est vir pauper et sapiens qui edificat domum suam i consciencia
Et proverbiorum ix° Sapiencia edificat sibi domum / super petram i super se ipsum ad Corinthios x° petra
aut erat xpus vel viro sapienti i cuiuslibet viro iusto a vigore fidei a vigore
spei a vigore caritatis Sapiens nichil qui et regit se ad Corinthios iii Ut
sapiens architector fundamentum posuit qui edificat domum suam i conscienciam suam super petram
i xpm Aggey i ascendite ad montem idem in vite eminenciam portate ligna i virtutum
exercitia / edificate domum i consciencias Et descendit pluvia / hic subdit alium fructum qui
est in cavendo temptationis malum Ubi ponit primo temptacio varia / 2° temptacionis
victoria i Et non cecidit / 3° racio eius quia fundata est / In primo tangit primo temp-
tacionis impetum 2° impetus dei / Et irruerunt Tangit autem triplicem temptacionem dicens
per triplicem similitudinem ad destructionem domus concurrentem In quo signatur vniversum genus
temptacionum Et secundum beatum Gregorium in pluvia intelligitur concupiscentia carnalis de qua dicit
et descendit pluvia proverbiorum xix Tecta iugiter perstillancia litigiosa mulier Item
flumine cupiditatis mundialis de qua subdit et venerunt flumina apocalipsis xii misit
serpens ex ore suo aquam ut faceret eam turbinem a flumine suffocatam superbia vite de
quo addit et flaverunt venti Job xvi Nunquid habent verba finem ventosa Vel secundum
Gloriam In pluvia tenue prauitatis impugnatio Ideo dicit descendit in flumine potentiam
persecucio ideo dicit venerunt in vento superbie tumoris inflatio Ideo dicit flaverunt
quia a flatu venti est / Velsic in pluvia temptacio voluptatis turpis quia terra mo-
tum guttatim cadit et domum fedat ysa viii° In absconsione a turbine et a
pluvia / et est hec pluvia triplex divitiarum deliciarum et honorum In flumine
temptacio adversitatis ysa viii° Adducet dominus aquas fluminis fortes / et hoc flumen
est triplex In rebus per amissionem / in corpore per egrotationem in spiritu per tribulationem

In vento temptatio persuasionis et est triplex hic ventus persuasio cum fit per minas hic est
ventus turbinis Ezech. i° vel per blandicias hic est ventus auster Ezechiel xviii vel
per suggestiones hic est ventus aquilonis Eccl. xliii° et irruerunt in quo temptatio
nimia impetuositatis in domum id est conscientiam iusti vel ecclesiam dei et non cecidit temptationibus
succumbendo domus enim concutitur in temptatione inclinatur in delectatione cadit in consensu
et est tamen magnus in consensu quia sic cadit egra, maior in opere quia sic cadit a
vita, maximus in assuetudine quia sic anima cadit a [illegible] fundata enim erat super
petram id est Christum primo per fidem Matth. xvi et super hanc petram edificabo ecclesiam
meam Paulus ad Cor. iii° fundamentum aliud nemo potest ponere etc. Secundo per caritatem
ad Ephe. iii In caritate radicati et firmati etc. Eccl. xl° fundamenta eterna super
petram solidam. 3° per imitationem Prov. x° Iustus quasi fundamentum sempiternum. Et omnis b
qui audit verba mea hic audit dampnum contemptus primum est assilatio diaboli secundum casus
qui audit verba mea Et omnis qui audit verba mea hoc est de quibus supra
pertransiit Et fuit ruina eius dicit glossa Et pecca de non mirando de non corrupisse et singuli que
dictum est in monte Gregorius vi° et peccata de non mirando de non corrupisse et singuli que
magis facienda sunt quia in ea et ita auctoritas quia habet in illa verba Ioh. vi Si
non venissem et locutus eis non fuissem peccatum non haberent et non facit ea immo contempnit similis erit stulto id est dyabolo vel cuicumque malo gentili vel iudeo similis in culpa
similis in pena qui edificat domum super arenam id est conscientiam suam vel opus congregatum
1 in fiducia et amore terrenorum quia sterilis sic qui servat divitias sic
tu non facit Eccl. vi° quia fluida sit sicut omnia vere umbra Sapie. v° quia
fluctibus concussa sic in medio pressura Iohis xvi° Item arena congregatorum ma-
lorum stat quia innumerabilis per multiplicitatem Eccl. i° Stultorum infinitus est numerus
quia disiungentes per dissensionem p° ad Cor. xi° audio inter vos scissuras etc.
quia sterilis ad bonorum multiplicatorem Iob xv Congregatio ypocrite steri-
lis et ideo cecidit tamen in petram quia descendit pluvia etc. Dicit pus Cris-
pluvie proprium est molire etc. blanditie fluvii proprium trahere etc. violentie ve-
torum proprium vehere etc. minc et irruerunt subito impetu contra similes in domum
illam male fundatam et cecidit per culpam Ysaie xl° Iuvenes in infirmi-
tate cadunt et facta est ruina eius magna quia ruit usque ad gehennam Prov. xxix°
In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera et ruinas eorum iusti videbunt
et vere magna ruina quia sine acie dimensionem Petra Christus est fundamentum a
stabilitas sicut hic describitur etc. In refugium securitatis petra eternitatis in
latibulum absconsionis Ysa. 2° Ingredere in petram absconde et fossam humo a facie
timoris domini in lectum contemplationis Cantic. iii° Columba mea in foraminibus petre et
hoc quo ad contemplatores contemplativos Prov. xxx° Collocat in petra cubile suum
et hoc quo ad activos in speculum contemplationis Exodi xxxiii sta in petra et
videbis posteriora mea. Ps. Statuit super petram pedes meos In iaculum expu-
gnationis p° Reg. xvii° Sumpsit quinque lapides de torrente in solacium desola-
tionis Ps. dum anxiaretur cor meum in petra exaltasti me etc. In ruina spiritualis
effusionis Effudit enim petra tres scilicet aquas compunctionis Num. xx° loquimini
ad petram Ps. percussit petram et devotionis Iob xxix° petra fundebat in
rivos olei mel celestis pregustationis Deutro. xxxii° Ut sugeret mel
de petra Cor. x° bibebant autem de spirituali consequente eos petra Et fusi, cum
consumasset Ihesus verba. Supra in capitulo [illegible] actum est de legislatoris confirmatione

et p(ri)mo q(uan)tu(m) ad fide(m) turbar(um) 2o q(uan)tu(m) ad fide(m) discipulor(um) ca(pitu)lo viijo circa mediu(m) p(ri)mo
videns aut(em) ih(esu)s turbas multas circa se / i(d est) fides aut(em) turbar(um) per oculata(m) (con)=
sideracio(n)e(m) ad audiendu(m) v(ir)tute(m) ... te(r)ra in v(er)bo insinuat(ur) ... Ca(pitu)lo viijo a. Cu(m) de=
sc(ilicet) (con)sideracio 2m excipe audi(ent)is sc(ilicet) admiraco ibi admirabant(ur) t(ur)be / 3m ex parte
loque(n)tis sc(ilicet) p(otes)tas in doctrina ibi erat eu(m) docens dicit g(lossa) Et s(ermo) ... est cu(m) (con)summasset
ih(esu)s v(er)ba hec intellige q(uia) nichil imp(er)fectionis ... hic s(er)mo ... ro Consumac(i)o(n)e(m)
et abreviac(i)o(n)e(m) facit d(omi)n(u)s deus ex(er)cituu(m) in medio o(mn)is t(er)re Admirabant(ur) aut(em) t(ur)be
sup(er) doctrina ei(us) q(uia) nu(m)qu(am) sic locutus est ho(mo) Joh(annis) vij Cu(m) ... digne lau=
dare no(n) possimus admiram(ur) Erat eni(m) docens eos sicut h(abe)ns p(otes)tate(m) q(uod) expo(nitu)r
mult(ipliciter) p(ri)mo 2m Cris(ostomum) no(n) ... qui sunt legis sub p(otes)tate (con)stitutus illos doce=
bat / sed q(uasi) d(omi)n(u)s legis et h(abe)ns lege(m) in p(otes)tate sua ... addebat sicut imp(er)ator
addit et mutat que vult / ... aut(em) doctor s(er)uus est legis q(uia) nec sup(er) lego
adde(re) p(otes)t aliquid de suo sp(irit)u nec subtrahe(re) ali(quid) s(ecundu)m p(ro)p(ri)u(m) intellectu(m) / sed tan=
tu(m) p(re)dicat q(uod) h(ab)et(ur) in lege / no(n) sic de x(rist)o / ... viij / q(ue)cu(n)q(ue) voluit facit
et s(er)mo ei(us) p(otes)tate plenus est / Est g(o) ... p(otes)tate h(abe)ns addendi (con)silia p(re)=
dicanda(m) scriptura(m) / solvendi enigmata / ... sic p(otes)tate(m) h(abe)ns p(re)ceptis ex=
planandi · offert severitate(m) legis perscrutandi scriptura(m) / solvendi enigmata
3o sic p(otes)tate(m) h(abe)ns infirmos sanandi / miracula faciendi / 4o sic p(otes)tate(m) h(abe)ns
imp(ri)mendi et q(ua)tiendi corda audiencium ad se p(ro)x(imu)s vox d(omi)ni in v(ir)tute vox
d(omi)ni in magnificencia / 5to sic ... dicit Beda / s(er)mo doctoris in p(otes)tate sit cu(m)
ea que docet op(er)at(ur) / Bu(onaventura) / Monstruosa res est / lingwa magniloqua / et manus
ociosa Non sicut scribe et pharisei qui dicunt et no(n) faciunt ... Scribe
qui tn(m) ea que in lege sunt ... ad instruccio(n)e(m) data tractabat / pharisei
q(ui) ... litteram carnale(m) ... Scribe eni(m) docebat superficialiter
sed pharisei faciebat inanit(er) q(uasi) ad laude(m) ho(m)i(nu)m / Sed oppo(nitu)r hic ... solis
discipulis s(er)mone(m) fecisset / et no(n) narrat(ur) hic q(uod) turbis locutus fuiss(et) Qua(m)
est q(uod) turbe admirat(ur) / Videtur de p(ri)mo si dicamus eunde(m) s(er)mone(m) quo(m)
Matheus et lucas referunt tu(n)c evidens est ... sc(ilicet) cu(m) ih(esu)s (con)summass(et)
v(er)ba tu(n)c admirate sunt turbe que ... fuisse s(er)mone(m) ... dicebat(ur) ... si
dicat(ur) duos fuisse s(er)mones tu(n)c dicendu(m) est ad solos discipulos ih(esu)m in cacu=
mine mo(n)tis s(er)mone(m) habuisse / et p(ost)ea ad locu(m) campestre(m) q(ui) erat in latere
mo(n)tis descendisse et ibi eunde(m) s(er)mone(m) turbis recapitulasse quibusda(m) tam(en)
int(er)missis / et h(oc) v(er)bu(m) Matheus i(n)nuit / et tu(n)c q(ue)madmodu(m) i(n)nuit q(uod) hec t(ur)be
admiracio(n)e(m) introducunt / et h(oc) est q(uod) dicit g(lossa) / Sed hic pn(un)t esse q(ua)tuor
dubitaciones / p(ri)ma ... ho(mo) absq(ue) eo q(uod) audiat v(er)ba dei possit salvari 2a ... utr(um)
in v(er)bis dei et in hiis q(ue) sunt fidei ho(mo) falso modo possit informari 3a utr(um)
falsomodo in hiis que sunt fidei informatus et instructus dampnet(ur) / 4a utr(um)
audiens v(er)ba dei et no(n) faciens possit salvari Ad p(ri)ma(m) e(st) dicendu(m) q(uod) no(n) audie(n)s
dei v(er)ba / et illa que ad fide(m) x(rist)i p(er)tinent dupl(icite)r (con)tin(git) p(ri)mo per simplice(m) ignoran=
cia(m) / q(uia) illa q(ue) sunt fidei ho(mo) no(n) est aptus natus scire ex puris naturalibus et g(o)
si ipsa aliquis ignorret / tu(n)c q(uia) sibi no(n) sunt p(ro)posita nec revelata nec a nullo
auditu narrata / talis no(n) dicet(ur) infidelis n(e)c talis ignorancia dicet(ur) potius
infidelitatis / nec dampnabit(ur) pro p(e)c(ca)to infidelit(atis) / sed nisi pro p(e)c(ca)to originali
pro quo eciam dampnat(ur) p(ro)p(ri)u(m) in q(ui)bus nulla e(st) infidelitas / vel p(e)c(ca)to actuali

Moralis domus iusti est bonorum consuetudo de qua in Proverbiis. hec queritur instabilis in domo iusti cuius 88
operacio patet ad bonorum operum perfectionem, fossio ad contemptum terrenorum, sive paupertate fundacio ad me- 349
dicina celestium et amorem, impulsio ad temptacionum impugnacionem, immobilitas ad finalem
perseveranciam perseveranciam. Domus impii est mala consuetudo de qua in Michea adhuc ignis in domo
impii cuius terrena edificacio patet ad terrenorum amorem fundamenta, privacio ad mentis instabilitatem
fluminis inundacio ad carnalium deliciarum fluctibilitatem, casus celeritas ad peccandi pronitatem
ruine magnitudo ad eternam dampnacionem. Sapiens igitur qui audita complet opere et perficit
structuram firmam erigit quia per timorem bonorum operum deus graciam dat que vera merita
absque ruina tamen consolidat et confirmat, per graciam ergo bona operando meretur perseverancia
in bono. ut spirituale nostrum edificium in petra fidei fundatum, per spem erectum, per caritatem
solidatum nec pluvia nec flumina potest cum Christo sua gracia donante. Stultus qui audit et
non operatur sed audita dissimulans obliviosus auditor factus tamquam super arenam apud
edificacionis impedit et quia aure preceptu opus non firmat stati temptacionibus superve-
nientibus ruit et evanescit. Non enim auditores legis iusti sunt apud deum sed factores
dicit autem tamen gravia bonorum edificacionum. Sunt enim qui amant solum deum et hii edificant aurum et
argentum et lapides preciosos. In amore virtutis aurum, in cogitacione virtutis argentum,
in cooperacione boni operis lapides preciosos. Sunt alii qui amant quedam preter deum nichil contra deum
vel aliquid plus quam deum, et in hiis fundamentum quidem manet quia amor dei non destituitur
tum quia ex affectu carnis que preter amantur quedam corrupcio contrahitur. lignum fenum et stipula
superedificatur. In ligno peccatum illiciti operis, in feno peccatum prave delectacionis, in stipula
peccatum illicite cogitacionis. Sunt alii qui amant quedam contra deum, et in hiis amor de-
struitur fundamentum, quia amor dei esse non potest ubi vel solus vel simul non est
cogitur ad primos patet laudari et salvari, ad secundos corrumpi et liberari, ad tercios argui
et dampnari. Item super fundamentum fidei quidem argentum predicacionis

quidam lapides preciosos bonorum operum Isti quidem salvatur et vero fundamento et bonorum operum Alii quidem edificant ligna scilicet amorem ardentiorem temporalium alii fenum scilicet fumum delectationum carnalium Alii stipulam ociosorum verborum et operum infirmorum Isti eciam salvatur vero fundamento et tamen quasi per ignem quo exurit edificium tanto fundamento non ydoneum/

ꝯ quisitū gt dictamē et iudiciū legis n̄ralis · iudicet mēte cunctis hoīs / quoꝝ nentꝝ
ꝫ remitti sine fide xp̄ī cōmuīs ut puto talis ignorātia nō sit nuī in alijs gēte
ut prīā / qꝛ aplus dicit Nunq̄ nō audierunt / Equidē in oēm terrā exiuit so-
et in fi- t̄ or- t̄re v̄ba eoꝝ / Sc̄o pt ꝯtingē per erroīs materiā / ut si quis non
audit v̄ba dei et que fidei sūt / ut ob ipā v̄itatē fidei impugnādā sic̄t hereti
ut ꝯtrā eis temerarie asserendo / sicut phi fecerunt negātes mūdū incepisse / et
v̄nitatē ꝑſōe dei · vel trinitē ꝑſonaꝝ stare nō posse / ut ipā ꝯtepnēdo ut respuendo
ut nō hīs agāt sic̄t alij pagani et iudei / et cet̄is modis / nō audiēdo di v̄ba infi-
deles sūt / et dapnant̄ ꝓpt̄ pc̄ᵗᵒ infidelitatis / dato ꝙ alia pc̄ta nō h̄rent Ad
3ᵃᵐ est dicēdū ꝙ v̄ba di et illa q̄ ꝑtinet ad fidē / quibusdā sūt a deo īmediate reue-
lata sicut ꝓphetis et aplis / et per tales ullo pt nec potuit falso mō informari /
et spūs v̄itatis mētiri nō pt / Quibusdā aut nō sūt adeo īmediate reuelata sed
mediātibꝫ p̄dicatoribꝫ fidei per quoꝝ v̄ba et doct̄nā illa q̄ spectāt ad fidem
puenuīt ad notitiā et cognitōē aliaꝝ / et per tales qꝛ oīs hō ꝯitiā in se me-
dax est / hō pt falso mō informari / Vnde et ipe saluator dixit ueniēs esse a
falsis ꝓphetis / qꝛ sub vestimēt̄ ouiū quiꝫ essent̄ lupi / Et hāc distinctōē ponit
Augꝰ in q̄dā epla ad Ierōm ita dicēs / Ego aut̄ solis eis scripturis q̄ iam
Canonici nūcupant̄ hunc honorē et timorē deferre / ut nullū eaꝝ in scribē- [q̄d videat̄ q̄nd vitati]
do errasse audeā credē / aut si aliquid in eis offendero / et offendisse inueniō in-
quā mēdosū esse codicē / ut nō assecutū interpretē qd̄ dīm ē / ut mīme intellec-
xisse nō ambigā / Alios aut̄ sic lego / ut quātalibet s̄tītate quātaue doct̄na
polleāt nō ideo ver̄ putē ꝙ ita senserint / sed qꝛ m̄ per alios doctorēs / ut [aucto]
Cāonicas ut ꝓbabiles rōnes ~~quod~~ q̄ nō abhorreāt ꝑsuadere potuerunt
Et Grauāing pot gdi et idem Augꝰ de in l° de v̄a religiōe dicēs / ꝙ ut
Et dīuīs et de hijs que fidei sūt credē- … [marginal: diãa]
by et tenūe videndū est quibꝫ / de dīuīs et de hijs que fidei sūt instructus in v̄bis xp̄ī / et
dū sit /   Ad 4ᵃᵐ est dicēdū Et si aliquis falsō sit instructꝰ in v̄bis
in doct̄na fidei · credēs v̄e instrui et v̄e informari hꝫ ꝯsciētiā erronea sꝫ
quā ꝯsciētiā tenet̄ agē / qꝛ agēdo ꝯᵃ ꝯsciētiā agit ꝯ legē datā sibi a deo
et Sc̄o ꝙ sꝫ damasc̄ / Consciā nō aliud est nisi lex n̄ralis a deo recepta / et
agendo sꝫ eā nō p̄cat q̄zdiu durat sibi illa ꝯsciā / Et m̄ licet credat ſla
et male agat / credit tñ vero mō / et affectu recto illa agit / que deus ma-
gis pensat q̄ effectū / Cū eñ deus in suo iudicio intueat̄ cor et aīaz
hoīs / et ex quo talis hō bono aīo et recto affectu illa credit et opatur
ad laudē dei credēs ea v̄a et bō ad laudē dei opari / durāte igit̄ illa
ꝯsciā in se exp̄te credēntis erro erronea tam̄ ꝯitiā ad credita puto
ꝙ nō dapnabit̄ / p̄cat tam̄ talis licet ꝯsciā sit erronea / qꝛ tenet̄
ipā depone adhibendo oēs circūstātias quas possꝫ puta querēdo a
sapientibꝫ et colloquēdo cū dn̄is / et audiendo a dn̄is ea illa q̄ sibi essēt
ꝯposita sapient v̄am fidē / et si facit totū ꝙ in se est ad deponēdū
talem erronea ꝯsciā / et nō dimittet aliqua circūstātiā requisitā ad
deponēdū talē errorē / ut erronea ꝯsciā puto ꝙ nō dapnaret̄ / qꝛ te
esset ignorātia inuincibilis / que excusat a toto nō solū a parte Ad
3ᵃᵐ est dicēdū / ꝙ sꝫ damasc̄ᵐ bonū ꝯstat ex tota sua causa et integ
malū vero ex quolibet ꝑticlari defectu ꝯtingē pt / Si igit̄ quis doct̄na fidei

saluet requit primo q dei vba delectabili auditu audiat qz q est ex deo vba dei audit Unde dicit Jac po Sit ois ho velox ad audiend et tardus ad loquend Scdo q corde veraci no ficte credat qz qui credit fide informata caritate saluabit qui vo sic no credit condempnabit Tcio q ope impleat qntum possibile est impleri qz sup illo vbo Estote factores vbi no auditores tm fallentes vosmetipos dicit glo q seipos fallunt illi q solo auditu vbo dei credit se esse saluados Qrto q pseuerat retineant qz ut dicit Jac po Si quis pspexit in lege libtatis et manserit in ea no auditor obliuiosus factus sed factor opis hic btus in facto suo erit

viij — Cum aut descendisset ihus de monte secute sunt eu turbe multe et ecce leprosus veniens adorabat eu dicens Domine si vis potes me mundare Et extendens ihus manu sua tetigit eu dicens Volo mundare et confestim mundata est lepra eius Et ait illi ihus Vide nemini dixis sed vade

ubi — ostende te sacerdotibus et offer munus qd precepit moyses in testimoniu illis Supius egit ewangta de pdicatione doctina xpi hic agit de opacone eius pro confirmacone ewangelice legis Bon enim agri est doctina sua fructus corrobare hic est q cu saluator ut confirmasset smonem suu in monte dibus preceptis qbus scana sz vita firmat ut dicit augus mox descedit ad opacionz signorz ut per uirtutes miraculorz smo firmaret ut ait Jong primo post opacio xpi super corpale scz quo ad sanand corpus 2o quo ad spuale vz quo ad expulsione spuu inmudorz ibi vespe aut facto obtulerut ei multos demoia habentes quntu ad pmu scdm btm augm Corpus regit ab aia sz nali aiali et vitali vis aut nalis pprie opatur in epate et maxie viget in venis aialis vo ppe in cerebro et opat per neruos q sut organa sensus et motus que radicatoz sut in cerebro vitalis aut in corde et in in corpe quntu ad opacoz vis virtut nalis et sic est lepra Pt ergo esse defectus corrupto vis nalis a venis incipiens et in cute terminata et pt esse defectus quntu ad opacoz vis aialis et sic est paralisis que aufert sensum et motu Est enim paralisis inmobilitas membrorz quntu ad sensu et motu Vel pt esse defectus quntu ad opacoz vis vitalis et sic est febris que e innalis calor a corde procedens in arterias Scdm hoc distinguitur hec pars in tres partes po agit de curatione leprosi 2o paralitici ibi Cu aut introisset Caphar 3o laborantis caloe febrili ibi Cum venisset ihus in domu petri Vel alit possunt distingui ista tria miracula primu factu est per tactu et vbu 2m per vbu tm 3m per tactu tm primu confert rogatus ab infirmo 2m rogatus ab alieno 3m

Secute sunt eum turbe multe, quod racione potest glo[ssa] quere tibi domini sequebantur. quia alii propter caritatem, ut discipuli. Alii propter doctrinam et infirmorum alii propter admiracionem ut curiosi, alii propter curacionem ut infirmi de quibus fuit et iste leprosus. Et ideo subditur et ecce leprosus, conscire eum descendisse de monte sed dominice excellencie in vallem humilitatis manendo quod erat assumendo quod non erat, tunc eius de monte descendit qui se exinanivit formam servi accipiendo, tunc post descensum secute sunt eum turbe multe, quia nisi deus descendisset homo ad sanctitatem suam non ascendisset. quia magna gloria et dignitas est homini sed domini et eius angeli primo leprosum mundavit ut ex hoc appareret novum testamentum in monte datum

et gradus ewangelii sub lege esse que leprosum excludebat non sanabat

664

351

a nullo rogatus. Iste patet ordo miraculorum secundum maiorem difficultatem morbi curandi, quia lepra minus curabilis deinde paralisis ultimo febris. Item patet ordo 2us misterium, nam primo sanat iudeum leprosum 2o gentilis fuit 3o petri socrum quantum ad reliquias iudeorum primi enim credentes erant de Iudeis, deinde gentiles sicut in fine reliquie [illegible] salue fient. Circa curacionem leprosi primo ponit antecedencia ad sanacionem 2o concomitancia ibi Et extendens manum. primo tangit tempus curacionis 2o testes curacionis ibi Secute sunt eum turbe 3o peticio curacionis ibi Et ecce leprosus Ad audienciam dicendorum considerandum quod dux est doctrina quedam que excedit facultatem humani intellectus, et ideo non potest confirmari per racionem evidentem propter quod oportet quod confirmetur per opera divine virtutis, talis autem doctrina ewangelica et ideo confirmacio eius est facta per miracula et hoc est quod dicit cum autem descendisset Ihesus de monte, in quo legem ewangelicam promulgauerat apostolis Secute sunt eum turbe multe, multe enim turbe venerant propter Ihesum descensum eius prestolantes que in montem non quamquam ascendere poterant sed secute sunt eum descendentem ut dicit [illegible]. Et ecce leprosus. Iste leprosus fuit unus illorum quod postulabat Christo post descensum de monte et non erat quicumque leprosus sed ut ait lucas erat vir plenus lepra, vemens non tam passionibus corporis quam gressibus humane mentis. Unde lepra cum sit infirmitas incurabilis secundum naturam, ideo iste leprosus venit ad dilectum talem medicum qui eum medicina supernaturali curauit. Et secundum Crisostomum ille non simpliciter curacionem peteba sicut ab artifice medico homine sed adorabat eum quia deum Ideo subditur adorauit eum adoracione latrie secundum glo[ssam]. prius quam peteret cultum divinum ostendit. Et est notandum quod cum oracio sit expressio desiderii ad deum, studium desiderium aliquis carnalibus signis demonstratur sicut genuflexionibus prostracionibus et aliis multis modis Ex quo iste leprosus desiderium suum expressit cum deuota reuerencia quia adorauit. Iste cum humili genuflexione quod genua plecit Marci primo Iste cum timida verecundia quod procedit in faciem suam ut dicit Luce quinto, et hec omnia humiliter mendicat quod venit cum humilitate corporis, venit eciam cum oracione oris. Unde sequitur dicens domine si vis potes me mundare. quod dicat voluntas tua opus est, et opera tua voluntati obediunt, vel dicens, domine Iheremie xxxii fortissime magne potens dominus exercituum nomen tibi Si vis potes in voluntate potestate sunt, ac si diceret, quidquid vis potes Unde Judicione eius tua cuncta sunt posita et non est qui possit resistere voluntati tue Hester 13 Ubi aduertendum quod in confessione hac et prostracione apparent tria huius leprosi scilicet fides humilitas et deuota postulacio seu peticio ex quibus secuta est eius curacio ubi enim ista tria concurrunt nichil negat adeo Quia quod postulat in fide nichil hesitans, humilitas Ecclesiastici 35 Oracio humiliantis penetrat nubes Oracio deuota peticio, petite scilicet deuote et accipietis Luce xi Iste ille leprosus corde credidit quia adorauit, ore confessus fuit dicens domine si vis et Unde ad Romanos x Corde creditur ad iusticiam ore autem confessio fit ad salutem Ideo curacionem obtinere meruit Ideo et glossa [illegible] post predicacionem et doctrinam sic offertur occasio miraculi, ut per virtutem miraculi predicacio et doctrina sic offertur [illegible] apud audientes firmetur, Et hoc est quod dicit Crisostomus de verbis [illegible] primo apud audientes firmetur. Sed iste ordo videtur esse contra illud dictum primo Cepit Ihesus facere ad opera

et docere Sed quia hic primo docet postea mirabilia refert Videtur opera sunt du
plicia scilicet opera virtutum et hec decent predicatores auctorem sic hec dicit primo Cepit
Ihesus facere et docere ut sit instructio exemplo et verbo quantum ad utrumque premissum disciplinabile et quia vita est certior ideo magis trahit exemplum ad imitationem quam verbum
alia sunt opera miraculorum que fidem confirmant et inducunt ideo opera miraculorum
quid credendum Ideo opera miraculorum pro confirmatione fidei sequuntur doctrinam et
predicationem Hic queritur de ordine miraculorum Nam Matthei 9 c primo et luce 5 c primo
ponitur demoniacum curatum 2o socrus et postea leprosum Matthei autem non sit secundum
curationis hic ordine historie alij ordine mysterij Nam ab eis primo ponitur demo
niacum Insinuatur quod maior est deo cura de curatione anime quam corporis Item in
modo petendo anima prius petit quam corpus curari Item inter prius petunt quam vita
Iste videtur contrarietas de loco quia hic dicitur cum descendisset de monte luce 5 dicitur
Cum esset in una civitatum Item zm Glosam cum postea descensum de monte aliquod
fuit intervalli antequam intraret Capharnaum et in isto intervallo fuit leprosus
sanatus quod Matthei suo loco posuit lucas vero dicit Cum esset in una civitatum scilicet Ca
pharnaum quia prope illam erat scilicet in metis illius civitatis Dubitaret autem aliquis
unde autem ille leprosus habuit fidem quod eum dominus curare posset dicebat enim
Si vis potes me mundare Dicendum quod licet ille leprosus non fuerat in monte
cum domino audierat tamen famam doctrine eius qua audita credidit quod tanta sapientia absque omnipotentia esse non posset Unde multum commendanda
est fides istius leprosi qui nullo viso adhuc miraculo sola fama doctrine
credidit Quia ut dicit magister in hystorijs mundatio leprosi fuit primum
miraculum quod dominus operatus est ex quo apte predicare cepit Et adverte
quam subtiliter et succincte ille leprosus formavit orationem suam opus mun
dationis a tota civitate postulando Nam in eo quod dixit Domine personam
ostendit In eo vero quod addit Si vis personam Spiritus sancti tangit In eo vero
quod dicit potes personam patris designavit Et sic dicit Crisostomus Non dixit si ro
gaveris deum sed si vis potes me mundare non utique dixit domine munda sed ei
etiam secundum Crisostomum quod ille leprosus domino tanquam medico spirituali spirituales offerebat
mercedem Nam sicut medici pecunia ita deus oratione placatur Nichil enim dignius
offerimus deo quam orationem fidelem Item nota secundum eundem Crisostomum quod dicit Si vis non
dubitat Christi voluntatem ad omne opus bonum paratum sed quia non omnibus ex-
pedit corporalis integritas Nesciebat utrum expediebat ei illa curatio dicit ergo
Si vis ac si dicat Credo quod bonum est quod vis Ignoro autem si prodest michi
quod desidero bonum Sequitur Extendens Ihesus hic tangitur curationis co
mitantia et primo modus 2o effectus ibi et confestim 3o preceptum
et ait illi Dicitur ergo et extendens Ihesus manum scilicet illam que fabricavit celos
qua extendit largitatem et misericordiam In extensione manus signatur compassio
Unde proverbiorum ultimo Manum suam aperuit inopi et palmas suas extendit ad pauperem Et nota quod prius dixit Domine quod est nomen timoris
secundum illud Malachie 1 Si ego dominus ubi timor meus hic vero dicit Ihesus id est
salus quia timorem sequitur salus tetigit eum ut tactu mundissime carnis
maculam lepre abstergeret quia ut dicit Theophilus Christi sacra caro

licet etiam dominus posset solo verbo curare leprosum tamen apposuit manum et humanitas christi erat quasi instrumentum
ipsius divinitatis et ideo sicut artifex mediante instrumento operatur sic virtus divina in christo per applicationem humanitatis aliquam
faciebat ut eius qualitas divinitati declararet Iste tetigit leprosum ut lex que contaminare tangentem solebat
cum tactu domini fugaretur et recederet neque manus a lepra facta est inmunda sed corpus leprosum a manu sancta
mundatum lex namque fuit non ut lepra tangente non sordidaret ideo leprosum tangere prohibuit non ut leprosi
sanaretur sed ut tangentes non inquinaret non autem a lepra inquinari potuit qui eum mundavit et ideo contra legem
legis solvit tamen prohibitioni legis non obviatur nec propositum eius solvit quia non erat prohibitum tangere leprosum
qui ex tactu suo potuerat curare eum etc Item hic declaratur humilitas christi leprosum cum quem lex ex causa eiciebat que strictae
et perfectioni vite etc

est purgativa et vitam tribuens sicut existens ubi dei caro Et dixit nomen tetigit
eum in quo notatur humilitas Unde glossa Tetigit propter humilitatem ut nos doceret non
spernere pro aliqua corporis macula Job v visitans speciem tuam non peccabis Sed quia
qui tetigit leprosum cum hoc esset in lege prohibitum quod dicendum quod non erat in lege
prohibitum leprosum tangere ei qui ex tactu suo poterat curare sicut helias et heliseus
non fecerunt contra legem tangendo mortuum ad resuscitandum sicut habetur iii regum xvii
et iiii regum iiii Vel tertio glossam ut indicaret se non esse subditum legi sed
dominum legis qui non timeret contagium Iste glossa apparet super legem que leprosum
excludit esse gratiam que sanat eum Unde ait Non veni solvere legem sed adimplere
tetigit eum dicens volo mundare dixit volo quod fuit pietatis mundare quod fuit
potestatis Unde glossa volo in hoc pietas mundare in hoc magestas potestatis auditur
Item leprosus dixit quod donavit si vis dominus vidit indicative dicens volo Item
leprosus dixit potes sed dominus imperat dicens mundare Unde secundum Io et Cris. Non
est legendum coniunctim volo mundare quia hoc verbum mundare sicut infinite sed e
legendum separatim ut primo dicatur volo deinde subiungatur mundare imperative
Deinde exprimitur leprosi mundatio Et confestim mundata est lepra eius Cavilla ut
dicit Orig. Iste non distulit confessionem non eum tardavit credere Ideo dominus
non distulit mundationem Et non secundum Cris. quod ista dico confestim tardius perfecit quam
opus sanationis fuit factum Et confestim mundata est lepra Zemia secundum glossam
ipse dixit et facta sunt et nichil medium est inter opus et preceptum christi Non
in dominum Ambrosii et Rab Ihesus hic ita facit Tangit vult et imperat Tangit
contra Manicheum qui dixit christum habere corpus fantasticum Vult est fotinum qui
ait christum necessitate habere voluntatem sequens illud phi. quod autem diceret
ait christum ex ut velle nichil immutatur in re Imperat contra Arrium qui ait christum
puram creaturam et nichil posse imperando sed exorando Et ait illi Ihesus
hic ponitur triplex preceptum christi respectu mundati et primo preceptum occultationis
miraculi scilicet ut factum miraculum taceret 2o preceptum manifestationis ipsius mundati ut
se sacerdotibus ostenderet ibi sed vade 3o oblationis sacrificii scilicet ut munus in lege preceptum offerret ibi et offer munus et hoc est quod dixit et ait illi Ihesus Manda
tum ei imposuit non quod ei mandavit ut afferret ei primam ut quamquam
alia dona more medicorum quia vel quod ipsum glorificet coram hominibus inter phariseos
sed dedit ei mandatum ut celaret miraculum Unde ait Vide nemini dixeris sed
miraculum quod factum est sed vade ostende te sacerdotibus quorum erat discernere lepram
Unde sicut ad eorum arbitrium leprosi ab aliis separabantur ita non sine eorum arbitrio
ad consortium aliorum admittebantur sicut patet levitici xiiii et offer munus tuum
quod precepit Moyses levitici xiiii scilicet duos passeres vivos Secundum quod
mundatus a lepra bis offerebat primo autem quam castra ingrederetur offerebat duos
passeres vivos cum ligno cedrino et postea die octava duos agnos
si erat dives ut unum agnum si pauper de quo ritu et modo oblationis
habetur levitici xiiii Et hoc erat munus quod iussit dominus istum mundatum offerre Et
addit in testimonium illis quia attestationem facti mei et inexcusationem eorum sicut
Cris. Cum vos dominus sumunt ex miraculo nichil perfecturum in sua malicia

Marginal notes (right margin):

spiritu dignatur
ipse tangere non renuit
non potuit quia enim
rei misericordiam sed
ut nos formam humilitatis
preberet et compassionis quod
non est honoris pro
corporis macula vel
infirmitate spernere vel
abhorrere

352

q vn dns ipm leprosum tangendo mundat et precepit ut sacerdoti se ostenderet et sacrificium offerret precepit tunc enim leprosus a deo

tangitur cum peccator compungitur tunc sacerdoti se representat (reputat) cum peccatum confitendo manifestat tunc sacrificium offert cum

satisfactionem complet piger quippe expectat donec sacerdos eum querat sed tu preveni sacerdotem quia lepra ac-

ostendendo per omnes confessionem que confessio quattuor conditiones habere debet primo quia debet esse voluntaria unde dicit vade non

ductus nec tractus vel coactus sicut qui tormentis afflictus vel timore mortis in ultimis confitetur peccata 2o quia confessio

debet esse munda et aperta unde dicitur vade quod scilicet egisti quod cogitasti quod locutus es et non dicit absconde scilicet excusationibus

a vero palliationibus vel mentiendo aut etiam mussitando ut non plene omnia peccata cum debitis circumstanciis

2

permansuros unde miracula illa fuerunt in testimonium incredulitatis eorum quia dum ea recepit-

ad sanationem leprosi approbabat actus in Christum credere nolebat vel in testimonium illorum id est ut

illorum testimonio sanguinem habeant vel in testimonium illis id est pro illis in testimonium salutis

si crediderint Nota quod precepta cerimonialia habuerunt terminum suum usque ad

Christi passionem et ideo usque tunc ea servavit ut in circumcisione et ea observare

aliis precepit ut hic in leproso cum dixit vade ostende te sacerdotibus Unde glossa non

debuit auferri sic antiquum remanat signum Et per hoc significabat quod peccator qui per lepro-

sum significatur licet sit mundatus a lepra peccati per contricionem tamen adhuc tenetur se ostendere

sacerdoti per confessionem et ad recipiendum penitentiam pro satisfactione q Quia licet opera dei re-

velare et confiteri honorificum sit Thob 12 Cur prohibuit eum salvator dicens

vide nemini dixeris Respondeo secundum Crisostomum non simpliciter prohibet sed ut antequam se audiat sacerdos

nemini dicat ne forte sacerdotes occasionem habentes propter odium et invidiam Christi eum de populo

et leprosum expellerent non reputantes mundatum Alia ratio secundum Crisostomum Ambrosium et Augustinum

ut daret nobis exemplum quod de nostris operationibus ostentacionem et gloriam non queramus Tamen

quia ut dicit Crisostomus Nondum erat tempus Christi opera predicare quod conveniens erat

apostolis Item secundum Ambrosium quia meliores sunt qui fide spontanea credunt quam spec-

taculis ducuntur Item secundum Ieronimum et Cirillum quod non est opus verbo predicare quod eviden-

cia operis demonstrabat Sexta causa potest esse quia prius erat experiendum iudicium

sacerdotum ad quos secundum leges pertinebat iudicare de lepra ut supra Item videtur

quod iste leprosus fuerit transgressor precepti quia ut patet dicitur quod predicavit ubique Respondeo

est preceptum obligationis in quo est voluntas domini de impletione Exodi 2o Hono-

ra patrem tuum etc Item est preceptum probacionis in quo est voluntas domini de preparatione

ad actum ut de Abraham 22o Genesis Item est preceptum instructionis in quo est

voluntas domini non ad actum sed ad aliquid circa illum ut hic docuit nos ut non

divulgemus bona opera nostra ad ostentationem Unde glossa dat exemplum ut sui in magnis

que faciunt latere velint sed ut prosint aliis predicant merita Unde iste

leprosus non fuit transgressor precepti quia mandatum habuit non simpliciter sed ut non

diceret ad ostentationem Vel etiam secundum Crisostomum ut non diceret ante oblationem muneris

Secundum preceptum fuit vade ostende te sacerdotibus Notandum autem quod misit eum ad sacer-

dotes quamquam de causa Prima secundum Crisostomum propter humilitatem ut sacerdotibus deferre videretur Secunda

secundum eundem ut sacerdotes videntes leprosum mundatum si crederent salvarentur Tertia secundum

eundem et Crisostomum ne legem infringere videretur quia eum in hoc sepissime criminaba-

bantur Quarta secundum Augustinum ut cognosceret quia non per legis consuetudinem sed per

gratie operationem mundatus est Quinta quia licet esset mundatus non tamen reputabatur

mundus nec admittebatur ad cohabitationem aliorum nisi sacerdotum iudicio Nota

iste leprosus signat quemlibet peccatorem mortalem Nam ut dicit Haymo Est invisibilis

lepra in anima cum dominus peccatis incrassatur omnia Sunt autem septem conditiones leprosi in quibus

designantur septem lepre mortalis peccati Levitici 13 Quicunque maculatus fuerit lepra

et separatus ad arbitrium sacerdotis habebit vestimenta sua dissuta caput nudum

os veste contectum contaminatum et sordidum se clamabit omni tempore quo leprosus est

et immundus solus habitabit extra civitatem et castra Primo igitur leprosus eiciebat ab

aliis in quo designatur peccatum iste per quod anima spiritualiter efficitur leprosa que est ab aliis

recitando 3a conditio quia confessio debet esse propria unde dicit te scilicet ostendendo et non alios ut quod alii deprav-

facimus vel aliorum facta recitando vel eos cum quibus peccavimus revelando 4a quia confessio debet esse ordinata

unde dicit sacerdoti non cuicumque facienda est sed sacerdotibus qui habent claves scientie et auctoritatis

ut glossa
ad ...
...
videt sacerdotibus
...
...

ng (ria
ß erat
qui spac=
qd cuide=
indiuid
e videt
ß ku?o
s 2º gono=
parare
no est
z. ut no
y magis
ec iste
ut no
iunct
) ad sac
/ Secudo
f'n |
cima =
sed per
abat
No
usibil
y pub)
lepra
udid
us 2
at ab
alijs
dupp
ordinaa

Sicut aut…
inspirato su…
per graz pe…
clemesime…
ad domum …
roborato c…
effectus est …
ad domum …
et dilection…
dei iustitia…
et celestium…
sunt sape…
sicut plenu…
incarnat…
offerat…
per graz…
leprosum…
est morb…
alios ad …
lepra e …
corpus et a…
e morbu…
Christo q…
ex gratia…
sed in sub…
vaimi ex…
que sup…
carnis t…
in pirgi…
confidens…

Ubi notandum quod lepram corporalem quandoque manus curavit legis. primo per ablucionem sicut patet in Naaman et significat lacrimarum
effusionem. Secundo per ostensionem sicut patet in x leprosis qui eundo ad ostendendum se sacerdotibus mundati sunt et significat
confessionem. tercio per separacionem sicut patet in Maria sorore Moysi. Et hec est eciam commutacio que instar cauterii debet
esse medicinalis. quarto per immissionem sicut patet in manu Moysi que de sinu extracta leprosa apparuit sed
in sinum reposita curata fuit. Sic multi qui in seculo spiritualiter erant leprosi mundantur claustrum ingressi. quinto
per tactum sicut patet hic ubi manus Christi carnem leprosam tetigit et mundavit. Ubi notandum quod triplex est
tactus valde virtuosus scilicet tactus pure corporalis et tactus pure spiritualis et tactus partim corporalis et partim spiritualis.
Tactus pure corporalis est in quo et quod tangit et quod tangitur est pure corporale et iste fuit in
Christo valde virtuosus et omnem infirmitatem sanabat primum sicut de multis patet in ewangelio. Tactus partim
corporalis et partim spiritualis est in quo quod tangit est spiritus sed quod tangitur est spirituale vel corporale. Hic
est tactus tribulacionis et iste similiter est valde virtuosus valet namque ad confringendum peccatorum duriciem
et reprimendum carnis concupiscenciam et ad plorandum miseriorum paciencia(?). Tactus pure spiritualis est in quo et
quod tangit et quod tangitur spiritus est et hic tactus est interne inspiracionis et iste similiter est valde virtuosus
virtus autem eius ad septem effectus est secundum septem dona spiritus sancti. primus effectus est boni propositi
inspiracio sive conceptio et hic potest ad donum timoris a quo concipitur spiritus salutis. Secundus est
per graciam peccatorum remissio et hoc potest referri ad donum pietatis secundum illud Danielis peccata tua
elemosinis redime. Tercius est utilitatis(?) sive iniciatorum(?) ad salutem instructio et hic refertur
ad donum sciencie que docet recte conversari. Quartus est ad bene operandum et ardua aggrediendum
roboracio et hoc quantum ad donum consilii quod respicit maxime opera supererogacionis. Quintus
effectus est in tribulacione consolacio per quam anima fortificatur ad tollerandum adversa et hoc quantum
ad donum fortitudinis que precipue attenditur in tollerancia adversitatis. Sextus est caritatis
et dileccionis dei inflamacio et hoc quantum ad donum intellectus qui docet intelligere et intelligendo(?)
accenditur et inflamatur. Septimus a terrenis elevacio
dei sciencia per quam anima in eius amorem accenditur
et celestium contemplacio et hoc quantum ad donum sapiencie que est de terrenis scilicet deviis(?) que sursum
sunt sapere non que super terram. Flexit(?) autem leprosus genua quando languidus peccatis
sicut petendo(?) lepre qui omnes prevenit et egerit contra dominum illa scilicet ut extenta manu et
incarnato dei verbo. Quamvis continente(?) natura a prima creacionis varietate mundetur et
offeratur pro sua mundacione corpora sua hostiam deo vivam. Beda. Hec est dominus miraculum
per graciam suam facit cottidie non desinit. Quocienscumque eius nomine invocatur recte
leprosum mundat. Moraliter quippe per lepram significatur peccatum plurimis de causis. primo quia lepra
est morbus contagiosus et periculosum est commorari leprosis sic peccatores contagiosi sunt et inficiunt
alios ad peccata pertrahendum et ideo periculosissimum est commorari cum eis conversari. Secundo quia
lepra est morbus periculosus inficit enim totum corpus non tantum in parte eius sed peccatum est periculosius quia
corpus et animam inficit et corrumpit et ideo valde timendum et fugiendum est. Tercio quia lepra
est morbus fetidus et abhominabilis sic peccatores fetentes et abhominabiles sunt deo et angelis
Quarto quia leprosi separantur ab aliis hominibus et locantur extra alios sic peccatores separati sunt
a gracia dei et ecclesie communione fidelium et celestium et separantur a bonis hic quantum ad mundum
sed in futuro quantum ad consorcium et quantum ad locum et quantum ad premium. Quinto sicut lepra
varium exprimit colorem in cute sic peccatum variatur secundum species in mente illa enim aut lepra est
que superbia ira avaricia accidia gula invidia vel luxuria predestit(?) sicut sunt in
carnis tumore superbia in excussione iracundia in siti avaricia in ponderositate accidia
in prurigine gula in putredine invidia in fetore luxuria. Talis leprosus
confidat(?) erat ad Christum festinet ad medicum non desperet vere peniteat et mundari

desiderium fideli leproso ex humilitate et pudore in faciem procidat ut de sue vite maculis erubescat
sed confessionem pre verecundia non reprimat, vulnus ostendat et cum lacrimis et gemitibus se
peccatorem recognoscat. Secreto vulneri remedium querat et deum intima compuncto animo et corde
imploret, et remedium postulet deo se humiliando et deprecetur eum ut sua gratia se tangat
et sanet eum. Confiteatur se immundum et ipsum potentem ad se mundandum, et apud ipsum tamquam
leprosus clamet et dicat domine si vis potes me mundare. Si enim hoc egerit, certus sit
de venia non desperet de penitentia, sed cor contritum recipit dominus, quia legitur. Deus nunquam enim
quemquam venientem ad se penitentem repellat, sed omnibus sinum sue misericordie aperit et expandit. Non
eget spatio annorum vel longitudine temporis in pena, et cor contritum et humiliatum requirit
et digne penitentibus peccata relaxat. Tali enim manus domine sue pretendit
tactu et amplexu cuncta eius crimina relaxavit. Extendit enim dominus manum, quia domine tunc misericordie
miserationis impendit auxilium, et statim sequitur remissio peccatorum. Nunc de gratiarum actione recordabatur talis mi-
sericordie sacerdotis. Ut peccatis autem mundatus deo offerre munus id est sacrificium laudis et eum ubique
laudare, quia deo valde gratus esse, ei semper gratias referendo et proximis bona que potest faciendo
suam erga deum et proximos caritatem. Nichil enim nobis per vanam gloriam debemus attribuere
sed omnia deo offerre. De omnibus enim operibus nostris deus vult ut habeamus totum meritum, et proximus
noster habeat bonum exemplum, sed deus vult habere laudem et gloriam. Tria etenim deus reservat
et nunquam nulli creature unquam communicare voluit scilicet gloriam vindictam et veri iudicii potestatem.
Gloriam autem auferunt vane gloriosi, vindictam superbi et iracundi qui de iniuriis ipsis illatis vindi-
care se cupiunt. Iudicium temerarii et presumptuosi qui de occultis aliorum iudicare volunt. Et
quia ut dicit Crisostomus oportet beneficiatum hic gratum esse et gratias reddere, etiam si benefactor non
indigeat. Ideo licet dominus precepisset leproso mundato ut de sua curatione taceret, tamen egressus et
regressus sermone et opera domini et verba diffamabat, et summo sanitatis et doctrine de illo
magis perambulabat, quia habet ipse quod homo fugit famam et gloriam aufert eam, vera ut
ait Bernardus, hoc solum habet mundi gloria gloriosum quod insequentes se fugit et fugientes insequitur.
Et ideo comparatur umbre, quam si certis insecutus fueris non comprehendes et si ~~fugeretis non~~ pre-
terieris non effugies. Ille itaque sanctus officio creatoris cepit predicare et se interius exterius
sanatum docere, ita quod unus salvatus multos ad deum faceret venire.

propter iurgium et contumeliam eiicienda proverbiorum 22 Eiice derisorem et exibit cum eo iurgium
cessabuntque cause et contumelie. Hec est lepra Marie que rixata est contra Moysen et eiecta est
a castris Numeri 12 Maria apparuit candens lepra quasi nix. Et sequitur quo eiecta est sicut
enim pera leprosi habentes venenum sub lingua ab aliis eiciuntur ne per eos alii inflamma-
rentur. Numeri 5 Precipe filiis Israel ut eiciant de castris omnem leprosum ne contaminent
ea cum habitaverit vobiscum. Nix excecat oculos itinerantium et ira hominis huiusmodi
dissensionis. Katho Impedit ira animum ne possit cernere verum. Secundo habuit in lege leprosus ve-
stimenta dissuta. hec est lepra invidie que procurat dissensionum scismata. Vestitu-
tur enim invidi illam Christi tunicam inconsutilem desuper contextam per totum quam Christi
crucifixores noluerunt scindere Johannis 19. Hec est lepra Symonis Luce 7. Cum in-
videbat sine gratia egit ferens quod dominus faciebat Magdalene Sed dominus ad eum
Aquam pedibus meis non dedisti, osculum mihi non dedisti, oleo caput meum non unxisti
quia invidi nec habent lacrimas contricionis in corde, nec osculum pacis in ore, nec ole-
um pietatis aut devotionis in opere. Ideo Deuteronomio 24 Observa diligenter ne incurras
plagam lepre. plaga enim est scilicet contumelia et invidia dissipans unitatem.
Tercio leprosus habebat caput nudum in quo designatur lepra superbie. Caput enim nudat
qui opera aliqua eminentie aut sanctitatis per presumptionem superbie ostentat. hec est lepra
Ozie qui ex presumptione cordis usurpabat sibi officium sanctitatis. Ideo lepra apparuit ei in
fronte ubi signum est superbie 2 Paralipomenon 26. Et dicitur ibi quod leprosus fuit usque
ad diem mortis sue quia peccatum presumptionis et superbie eo quod correptorem non sustinet
ut frequenter perseverat ~~lepra accidie~~. Quarto leprosus habebat os veste contectum
hec est lepra accidie. Os enim veste contegitur cum accidiosus dominante verecundia
non confitetur. Job 31 Non peccavi ori meo [illegible] ori suo prius quam peccata que fecit
confiteri erubescit. Ecclesiastici 4 Non confundaris confiteri peccata tua. hec est lepra Moysi
Exodi 4 Mittit Moyses manum suam in sinum et leprosa extrahitur. Quia quando mala
sua opera in secreto cordis abscondit lepra accidie punitur. sed manus Moysi
in sinum reextrahitur et lepra curatur et sana ostenditur quia cum ad secretum conscientie revertitur
ubi mala acta retractantur ad publicum confessionis exitur, et sic hec lepra curatur.
Quinto contaminatum se clamabat in quo designatur lepra luxurie per quam maxime co-
ntaminatur anima Jeremie 3 Si dimiserit vir uxorem suam et recedens ab ea duxerit
virum alterum numquid non polluta et contaminata erit mulier illa. Contaminatum
igitur se clamat qui publice per luxuriam peccat. hec est lepra Joab 2 Regum 3 Non
deficiat de domo Joab fluxum seminis sustinens et leprosus tenens fusum et cadens
gladio et indigens pane. Joab interpretatur pater quia fornicator enim notorius aliorum
est per sui imitationem fluxum seminis sustinet per continuam passionem. hec enim peccata
vix dimittet hominem. Et leprosus est infectus medullitus per inertis corruptionem
infelicem quia ubi homo totus efficitur caro. tenens fusum dicitur propter volubile inconstantiamque
effeminationis concupiscentiarum magis
que in hoc peccato est delectatio. aut tenens fusum propter effeminationis consuetudinem magis
enim est confusio virum nere et vacare colo. et magis species enervate et enirvatio
vacare tamquam vili peccato. Cadens gladio per ingeniam conscientie punitorem. hoc enim habet propter
illud peccatum conscientie stimulantis aculeum et mentis plenitudine quia lepra naturalis arguit
hominem. Et indigens pane quia indigenam se reddit omnium spiritualium consolationum. hec sentiunt. Sexto
in domo Joab non deficiunt quia notorii fornicatores in conscientiis suis hec senciunt
se sordidum esse clamabat. hec est lepra gule per quam sordemque et immunda efficiuntur.
Job 18 Reputati sumus ut iumenta et sordidum coram te. Iumenta

cum certis temporibus coitui non vacat sed nunquam sobrietatis modum tenet semper cum vacat in-
trimine sed non continue. Hec est lepra Naaman 4 Reg. 5. Erat Naaman princeps mi-
licie Regis Syrie vir dives sed leprosus. Nobiles cum et divites maiores infecti sunt
lepra gule Luce 16 homo quidam erat dives et induebatur purpura et bisso et epulabatur cottidie splen-
dide. Cum sint in conviviis suis macule coinquinantes ut dicit Judas. Nemo solus habitabat cer-
tatis. Hec est lepra avaricie. avarus cum per insaciabilitatem et insaciabilitatem appetitus
infiniti vellet solus totum mundum occupare Ysa 5 Ve qui coniungitis domum ad domum
et agrum agro copulatis usque ad terminum loci Numquid habitabitis vos soli in medio terre. de hoc cum satis
miratus est Crisostomus cum respexit intra cubicula. in uno iacentem inter pallacia. in
uno manentem plura [illegible] vinum merci valentem ubi esse non possunt. Hec
est lepra Gesi 4 Reg 5. Egressus est Gesi ab Heliseo leprosus quasi nix. precium cum lep-
ra Gesi precium significat Symonie que est species avaricie Unde notabiliter dicitur est inter Rex n-
ocet oculis ne videat et pedibus incedentium ne rectam viam teneat. Et symonia
maxime excecat prelatos et curatos facit subditos. Sed nunc sicut Helizeus eiecit Gezi
qui egressus est ab eo. et Cristus vendentes et ementes columbas eiecit extra de templo
Joh 2. Sic hodie aliquis Heliseus et aliquis Cristi vicarius hanc lepram purgaret de sinagoga
propter hoc forte dicitur Luce 19 quod Cristus eiecit extra tales. ut quod Cristus incepit vicarius eius
deo consummat. Hec sunt ergo septem condiciones lepre. et septem lepre persone que no-
minatim exprimuntur ubi de lepris agitur in serie sacre scripture. significantes infec-
tionem septuplicis culpe. Septem autem erant in mundacione lepre Levitici 14 Hic
est ritus leprosi quando mundatus est ut in textu ibi. Erant duo passeres et lignum
cedrinum vermiculum et ysopus et panes lavabantur et radebantur ungebantur
quibus designantur officia septem virtutum per que dicte lepre mundantur. In passere
qui a pusillanimitate dicitur secundum Ysidorum Ethimologiarum ac humilitas intelligitur
per quam lepra superbie mundatur et propter duplicem humilitatem interiorem et exteriorem
duo passeres dicuntur Levitici 14. lepra volatilis et vaga debet igne comburi
si cessaverit lavabit ea que pura sunt 2o et munda erunt. lepra volatilis
et vaga superbia est. que hinc evulsa alibi pertinaciter oritur. sedes mutat.
Unde extirpatur inde suscitatur. unde augetur unde minui creditur. Nam
gloriam de abstinencia quam subtrahit facultas cenandi statim superbit
considerans se esse tanti quod nature sint eius recipimus. hec comburitur igitur inte-
rius et lavabitur exterius et mundatur quando per graciam spiritus sancti superbie fomes
intus reprimitur et virtus humilitatis vere et puritatis exterius manifestatur. Secundo
adhibetur lignum cedrinum quod odore suo serpentes interficit et est sobrietas
que motus carnales reprimit. et sic mundatur lepra gule 4 Reg 5 dicitur Naa-
man leproso Vade et lavare septies in Jordane et recipiet sanitatem
caro tua. atque mundaberis Jordanis interpretatur rivus iudicii In quo significatur
iudicium mortis Nichil enim adeo valet secundum Gregorium ad domanda carnis
desideria sicut cogitare qualis est caro mortua. Septena vero locio perfecta
hominis rei consideracio et sic caro recipit sanitatem cum tenemus nos ab omni sobrietate. Valde
infirmus est gulosus cui quibus satisfacere non potest terra et mare et aer. Avicenna ex-
poliat venatibus aliter pisces gustum humidum gustum aerea gustum aquatis.
2 Cor 7 Karissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis
et spiritus perficientes sanctificacionem in timore dei Inquinamento dicitur carnis et spiritus.

qr gula carnem inquinat infirmitas In multis enim escis non deerit infirmitas Eccl.
37 et spiritum impulitate / 3° addebatur vermiculus i. coccus bis tinctus hoc est caritas
que tota inflamat animam per motum dilectionis in deum et proximum in proximum hec
mundat lepram inmundicie ps. Secundum mundiciam manuum mearum retribuet mihi quia
custodivi vias domini nec impie gessi a deo meo Inmundus enim vias domini i. caritatem
non custodit et machinatus qui proximum impie agit / 4to addebatur ysopus herba
petre adherens et maculas faciei emundans hec est humilitas per quam domino fir-
miter adheremus et in eius fructu a latere sumus hec mundat lepram accidie Levitici
16 mense septimo decima die mensis affligetis In hac die erit expiacio vestra atque
mundacio / ab omnibus peccatis coram domino mundabimini - salvacio enim refectionis est et affli-
getis animas vestras Secundo enim gracia spiritus septiformis in donis illuminat desertum
intellectus ad cognitionem / et incitat pusillanimitatem affectus ad perceptionem divinorum
operacionem / tunc est decima dies septimi mensis et tunc mundatur a lepra accidie per afflictionem
carnis et exultacionem mentis que solet esse deum sicut eadem dies erit illa / Et dice-
batur propiciacionis et afflictionis quia fuit sue et parte interioris leticia et ex parte
exterioris mundicia Et hoc est coram domino mundabimini affligetis animas vestras Quinto
lavabatur leprosus in quo designatur castitas que mundat lepram luxurie luxurie Eze
16 dicit dominus anime luxuriose mundande facta es mihi et lavi te aqua et emundavi
sanguinem tuum ex te / Et hec mundicia requiritur in ministris altaris ysa 52 mun-
damini qui fertis vasa domini Levitici 16 postquam emundavit sanctuarium tabernaculum
et altare tunc offeret hircum viventem quia tunc non est in tabernaculo carnis titillacio
et altare tunc offeret / nec in sanctuario anime delectacio nec in altari spiritus consensio tunc potest sic digne
celebrare et tunc offertur hircus verum et vivum corpus christi Sexto radebatur
rasio pilorum abiectarum scilicet superfluorum hec est liberalitas que mundat lepram
avaricie Mt 8° Extendens ihesus manum suam tetigit eum dicens Volo mundare
et confestim mundata est lepra illius In hoc significat dictum quod liberalitas per ma-
num extensionem mundat avaricie infectionem Jaco 4 Emundate manus peccatores
Avaricia enim in affectu cordis consistit sicut est de luto in manu Septima
leprosus ungebatur sanguine et oleo hec est tranquillitas mentis sive serenitas
que mundat lepram ire Levitici 14 Ponet sacerdos de sanguine hostie super ex-
tremum auricule dextre eius qui mundatur et super pollicem eius manus dextre et
de olei sextario mittet in manum suam Et sequitur Reliquum fundendum erat super
eum qui mundandus erat sanguine manus et pedes et aures tinguntur quod
aures ne audiat detractionem obturantur / cohibentur manus ne malum operentur
pedes affectuum ne vertentur Addatur oleum compassionis proximi que in corde sua-
tur et sic tota mens sanatur et ire lepra mundatur Mt xi leprosi mundantur Et sic
patet quod passer humilitas mundavit lepram superbie / cedrus sobrietas lepram gule
vermiculus caritatis lepram invidie / lotio castitatis lepram luxurie / rasio libe-
ralitatis lepram avaricie unctio tranquillitatis lepram ire / Sed hic possunt mo- dubitaciones
veri quatuor dubitaciones / prima utrum mundatus a lepra peccati per contritionem teneatur ostendere
sacerdoti scilicet et sibi confiteri / Secunda utrum peccator teneatur semper confiteri sacerdoti vel ex statuto
tempus ab ecclesia institutum / 3 utrum teneatur aliquid offerre sacerdoti cui confitetur / Quarta utrum
sacerdos sine peccato pro absolutione posset aliquid petere / Ad primam est dicendum quod necesse
est mundatum a lepra peccati ostendere sacerdoti et confiteri sibi propter quatuor / primo propter preceptum

integritate quia confessio est una pars penitentie, quantumcumque ergo quis esset contritus dummodo non confiteretur possibilitate existente non esset vere penitens, quia deficit sibi aliquid pertinens ad integritatem penitentie, puta confessio et operis satisfactio secundum arbitrium sacerdotis. Unde dicitur de penitentia distinctione vi: quod tanta est vis confessionis ut si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe etenim contingit quod penitens non potest verecundari coram sacerdote quem desideranti nec locus nec tempus offert, et si ille cui confitebitur solvendi potestatem non habet, efficitur tamen dignus venia ex desiderio sacerdotis. Secundo propter ecclesie unitatem. Sicut enim antequam homo baptisetur non efficitur membrum ecclesie nec incorporatur Christo ut ab ipso peccatum originale removeatur, Ita antequam confiteatur sacerdoti non efficitur membrum ecclesie nec incorporatur passioni Christi ut ab eo removeatur peccatum actuale. Unde de penitentia supradicta dicitur quod laboret penitens ad ecclesie unitatem redire, quia nisi peccatori unitas ecclesie succurrat ut quod sibi deest sua operatione compleat de manibus inimici non eripitur. Tercio propter morbi sanitatem. Nam postquam homo virtute nature curatus est a morbo corporali adhuc debet medico indicare et confiteri suam egritudinem ut videat per signa si perfecte curatus est, sic postquam dei virtute et cordis contritione homo mundatus est a peccato adhuc debet et tenetur sacerdoti se offerre ut per signa contritionis et satisfactionis absolvendo ipsum perfecte ostendat esse curatum. Unde dicitur extra de penitentiis et remissionibus: Cum medici corporales monere debent infirmos ut statim medicos spirituales querant. Quarto propter cognoscendam dei largitatem. Efficitur enim homo ingratus si consecutus mundacionem peccatorum sacerdoti vicem Christi gerenti se non presentet et laudes deo per eius confessionem offeret. Unde reprehenduntur de vicio ingratitudinis ore domini leprosi qui dum irent ad sacerdotem mundati sunt, et nullus fuit reversus ut daret gloriam deo nisi alienigena. Et quod virtus precepti affirmativi obligat semper non tamen ad semper, sed loco et terminato tempore. Quod secundum est dicendum de confessione aut peccatorum facienda sacerdoti, est datum preceptum affirmativum iuxta illud Jac. v: Confitemini alterutrum peccata vestra, et per ecclesiam est taxatum et determinatum tempus iuxta illud quod scribitur de penitentiis et remissionibus: Omnis utriusque sexus semel saltem in anno postquam ad annos discretionis pervenerint confiteantur ut iniunctam eis penitentiam pro viribus studeant adimplere, suscipientes in pascate eucaristie sacramentum. Unde puto quod non peccat homo differre confessionem usque ad tempus quadragesime ab ecclesia institutum, nisi faceret in contemptum vel nisi instaret mortis periculum, si tamen perfecte esset contritus habens propositum confitendi in tali tempore ab ecclesia prefinito quod ad devotionem excitaret; si ante mortem esset preventus esset salvus. Tucius tamen et securius est semper post peccatum, puto quod tunc peccatum occurrenti homini debita oportunitate ipsum confiteri, quia per gratiam quam recipit in confessione sacramentali fortior efficitur peccatis resistendo et securior permanet in vitando mortis periculum, quod nisi subito preveniatur semper tenetur confiteri. Et hoc intelligo de laicis, quia clerici vel religiosi vel qui sacros ordines sunt suscepturi vel iam receptis ministraturi semper et in ordinum receptione et sacramentorum administratione confiteri tenentur propter reverentiam eucaristie.

3 Ad tertium est dicendum quod sicut dicitur extra de symonia: sacramenta libere sunt recipienda et libere sunt per ministros ecclesie conferenda. Offerre quod aliquis sacerdoti cui homo confitetur [illegible] et pactionem et sic illicitum est et dampnosum. Primo propter ipsius sacramenti emptionem, et sue dampnationis homo similis recipit cum Symone mago a beato Petro apostolo quod audivit: Pecunia tua tecum sit in perditionem quia existimasti donum dei pecunia possideri, ut dicitur prima causa questione prima. Secundo propter ipsius ministri sustentationem. Nam ministri sacramentorum ~~propter eorum~~ pro eorum administratione vivere debent, quia nullus propriis stipendiis militare tenetur. Unde pro sustentatione ministrorum quedam decima fuit ordinata. Unde Numeri xviii°, ita cum dixit dominus ad Aaron: Ubi nichil possidebitis nec habebitis partem aliquam inter filios Israel, quia ego pars et hereditas tua in medio eorum, et filiis Levi dedi omnes decimas Israel in possessionem pro ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo, et ipsi portabunt peccata populi mei. Unde illi ministri qui nec decimas nec aliquos redditus a

p[o]p[u]lo recipiunt vnde in ecclesiis eorum possunt sine licite pro administratione sacramentorum possunt recipe
in sustentationem vite ipsorum sic sunt religiose paupertatis et personarum conducti in ecclesiis quibus non
dantur nisi que a populo gratis offeruntur talibus enim curiale et quodammodo debitum quod aliquis
offeratur cum ab eis aliquod sacramentum recipitur ad sustentandum vitam eorum Ad quantum
est dictum quod sacerdos pro ipsa absolutione sacramentali sicut qui precio non potest aliquid petere quia si Gesy
qui donum sanitatis corporalis vendidit naaman syro ab ipso Eliseo mundato sanitatis
gratiam amisit lepra percussus multomagis sacerdos vendens gratiam liberationis sanitatis
spiritualis esset deponendus et quasi lepra percutiendus sicut dicitur prima questione prima. tamen quia
vna pars satisfactionis peccati est elemosina potest sacerdos pro satisfactione peccatorum illi qui sibi
confitetur aliqua penitenciam pauperibus soluendam in elemosinam faciendam iniungere quam pro su=
stentatione sue vite posset retinere si aliunde sibi prouidere non posset, caueat tamen debet
timere sacerdos ne talem penitenciam imponat nisi in generali faciat talem elemosinam ne
ille qui confitetur scandalisetur credens quod talis magis intendat solutionis venditionem
quam peccati satisfactionem et ne ipse cupiditate vincatur intendens magis sue cupiditatis
subuectionem quam peccatoris sibi confitentis correptionem vel emendationem.

Cum autem introisset ihesus capharnaum accessit ad eum centurio
rogans eum et dixit Domine puer meus iacet in domo
paraliticus et male torquetur et ait illi ihesus ego veniam
et curabo eum Et respondens Centurio ait Domine non sum dignus
vt intres sub tectum meum sed tantum dic verbo et sanabitur puer
meus Nam et ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me
milites et dico huic vade et vadit et alij veni et venit
et seruo meo fac hoc et facit Audiens autem ihesus miratus est
et sequentibus se dixit Amen dico vobis non inueni talem fidem
in israel dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente veni=
ent et recumbent cum Abraham ysaac et Jacob in regno celorum
filij autem regni eicientur in tenebras exteriores ibi erit fletus
et stridor dencium Et dixit ihesus centurioni vade et sicut
credidisti fiat tibi et sanatus est puer in illa hora ...

Hic ponitur secundum miraculum scilicet curatio paralitici et diuiditur in duas partes quia primo describitur
hic centurionis fides et deuotio secundo christi hic infertur commendatio audiens autem ihesus Circa primum
est aduertendum quod iste centurio ad cuius preces seruus eius curatus est non erat iudeus
sed gentilis ibi positus a romanis ad custodiendum principalem ciuitatem galilee
scilicet capharnaum quia tota illa terra subiecta erat romanis propter quod Judei coram pylato
dixerunt regem non habemus nisi cesarem Et ideo quia saluator erat iudeus quem etiam
credidit deum et hominem non venit ad eum in propria persona reputans se indignum ad hoc
impetrandum sed misit ad ihesum principes iudeorum ut dicitur luce vij ut per eos
curationem serui sui facilius impetraret et quia quod per amicos facimus quodammodo
per nos ipsos facimus Ideo dicitur hic eum venisse ad ihesum non quia in propria persona
venit sed per nuncios quos misit Vnde glosa lucas rem ut gesta est narrans
dicit eum misisse seniores sed hic tamen breuitatis causa cuius fides laudatur cuius
desiderium et voluntas defertur maluit prudenter dicere accessisse quam eos per quos
mandabat vt ille quia credidit magis dicitur tetigisse xpm quam turbe que compri=
mebat Ita centurio quomagis credidit eo magis accessit hec glosa Cum autem
introisset Capharnaum capharnaum interpretatur villa pinguedinis de pinguibus et
crapula generatur paralisis et infirmitates cetere accessit ad eum centurio id est accessit fide
et desiderio non pedibus Accedite ad eum et illuminamini Centurio alienigena et dicebatur
centurio quia habebat centum homines in armis ad custodiam illius terre

desiderio vocis quam congressu corporalis

[marginal note:] Centurio accessit alienigena gradiens ... domesticus corde alienus nacione vocans ... fide ... milites ... angelorum

ppetua erat inde q̄ h̄ret illis et ideo p̄cepit eam anq̄ adipui carpa ut accidit ipsiutas
pro diuina gratia p̄ et ffigens p̄semens q̄ p̄ fraudacē dilectos ipso accessit q̄o
misit ad eum rogans p̄ eos et dicens etc.
q q q q sum tertio tanta cura et sollici etc. p̄ fuos suos habet dispē debeq̄ qui misera
q̄ fuos uite effodit ac sollici etc. et cura hic decis no erat hoc sed multi sunt hoc
q̄ uidentes p̄ de dos suos quomodo eos negligunt et plq̄ despiciunt famis q̄ despi
dilecti fuos solliciti sunt plq̄ q̄ sibi ipsis et uoluptatibus q̄ p̄ dulc̄ deu̇tatibus q̄ desiderat

Iste igitur Centurio auditis xp̄i miraculis firmit credidit q̄ potuit sanare suum suum q̄
erat ei valde carus ut d̄r luce vij Et ideo de eius sanatone erat valde solliciatus
Rogabat eum / glo̅ multi per internuntios / et dixit dn̄e / s. in cuius ptate ē morbus et sanitas
mors et vita p̄ Reg̅ ii° dn̄s mortificat et viuificat / dn̄e puer meus / tunc alit
loquitur suo noiat puerum ab etate vel familiaritate potius qū a condicione et
superbos qui famulos dedignantur iacet in domo q̄ inhumanos dn̄os q̄ expellunt
infirmos famulos de domo sua utz de madianita de p̄ Reg̅ 3° dereliquit me dn̄s
q̄ egrotare cepi / paliticus paliss d̄r a para q̄d ē re et lis q̄d est solutio q̄ resolutio
membrorum / et male torquetur Crisostomus infirmitate tamen exposuit sed remedium sa
nitatis in ptate uīa eius dimisit / glo̅ d̄r hic tria dicit iacet paliticus torquetur
pro suo in quo desperans sic uniseri cordiis Sed q̄r sacra scriptura frequenter sub ty
po morborum corporalium nobis describit q̄litate peccatorum Ideo per egritudinem huius sui
statum peccatoris potest designari cuius condicio est piculosa et miserabilis et hoc ex multis
pmo q̄r facit de libero suum Ioh viij° q̄ facit peccatum suus ē pecti / similiter et per s° ago
quod supatus est eius suus est / pccā enim sunt dn̄i et dii / de q̄bus d̄r ys. xxvi dn̄i et
dn̄s alienis etc. / piculosum est h̄re dn̄is putabimus peccatis suum Crudeli enim sunt
peccato sunt et actori pecti .i. dyabolo q̄ est crudelis dn̄s et figat per Naab etc.
Iabes de quo legitur i Reg̅ xi qui dixit confederat sibi volentibus / In hoc feriam
vobiscum fedus ut eruam omnium vestrum oculos dextros ponam vos obprobrium
in vniuerso isrl̅ hoc idem facit dyabolus sibi seruientibus / eruit enim eis oculum dextrum .i.
oculum diuine cognitionis et post eos obprobrium deo et angelis eius / et hec condicio
similis peccatoris tangitur in hoc q̄ d̄r puer meus / Consuetum est enim in scripturis ser
uos pueros appellari / pro quo sciendum est q̄ tria sunt genera seruorum / Primo
sunt originarii qui in scripta originali dicuntur / et sunt isti q̄ in seruitute nati sunt
et tales q̄si viles multis subiacent legalibus penis / et a pluribus actibus exclu
duntur ad quos alii admittuntur / q̄r non possunt contrahere nec testimonium ferre etc. Sic
nos omnes spūaliter nascimur serui originarii i. originalis pecti / et q̄ seruitute multa
ta dampna et pene nobis eueniunt secundum iusticiam legis diuine nisi per baptismum
inde liberemur / quarum penarum maxima est diuine visionis carencia qua omnes
no baptisati sustinent / etiam si puer moriatur in via eundo ad baptismum ba
ulatur Secundo sunt serui empticii q̄ ab hostibus capti in bello vel empti
seruituti sunt astricti / sic homo efficitur suus dyaboli cum capitur peccato actuali
Vnde Eccl̅s ix dicitur Sicut aues capiuntur laqueo et pisces hamo / sic capiuntur
homines in tempore malo / Vnde dyabolus sepe temptat bonos transfigurans se in angelum
lucis / sicut habetur 2° Cor̅ xi et ideo dicit Greg̅ assidua temptacione temptat ut
saltem tedio vincat Nichil enim se fecisse estimat cum animas non sauciat / ex
quo p̄z q̄ continua temptacione conatur homines in seruitute sua redigere / et quandoque
sua malitia sub specie boni et virtutis occultat / ut eos grauius decipiat Vnde sicut
dyabolus apparuit cuidam viro religioso in forma bte virginis dicens illi / cum si sibi placere
vellet perpetuum debet tenere silentium volens per hoc seducere hominem a confessione
missa et horis canonicis diuidendis retrahere / sed tamen deus omnipotens eundem tandem illu
minauit ad ipsius dyaboli malitiam cognoscendam Simile legitur de bto Martino cum
pupuratus apparuit asserens se fore xp̄m ut habetur in eius legenda / et sic dyabolus
in bello spūali quatit homines suo seruitio subiicere / Tercio sunt serui empti a
dyabolo ut q̄ trahuntur ad malum a dyabolo per fauores et prosperitates / de talibus
erat Achab cui dixit Helias 3° Reg̅ 20 Eo q̄ venundatus sis ut faceres
malum in conspectu dn̄i / Et hii serui dicuntur conducticii qui non ex natiuitate sed ex vo
luntate seruiunt spe lucri / sic auaricia et alia peccata maxime vsitata faciunt
seruos Vnde apostolus dicit auaricia ydolorum seruitute / Ex quibus p̄z q̄ omne peccatum
mortale de libero facit seruum Secundo peccatum facit hominem impotentem ad regnum

et iuo puniendum quod sigat in eo qd de filio centurionis dicitur Jacet in domo
quia opa pctoris quantumcumque mag sint non psunt sibi directe ad meritum vite et ne
publicorum v. Iniquitates sue capiunt impium et funibus pctorum suorum constringitur
scilicet ut non posset mereri vitam quamdiu subest pcto vel sic sm hug de s victore pctor
dicitur iacet in domo quia terrenis per amorem incubit. Ille enim qui iacet. capud vetrem
et pedes applicat terre. capud hominis est mens vel ratio pedes sunt affectus. venter est
sensualitas in qua tamquam in sentina delectationum stercora cogeruntur ps9 adhesit
in terra venter nr. Jacet ergo pctores quia per amorem ad celestia non assurgunt sed
in terra totis affectionibus defigunturr. Ven quos dicit dns sophonie p° visitabo sup
viros defixos in fecibus suis. Certo pctm dissolvit celestiale consortium qd notatur
in eo qd dicitur paliticus. sibi sicud primo quod paliss est mollificatio vel dissolutio vel
contractio membrorum et sigat pctm mortale pctm enim membra mollia facit ad re-
sistendum temptationem vel adversitatem. Ideo pctores tempore temptationis faciliter ruunt unde
pctor quo ad hoc figatur per caim qui dixit ut habetur Gen 4° Omnis qui invenit
me occidet me quia qui vis temptatio superat pctorem. Ergo pctm dissolvit pctorem
et hoc dupliciter primo quia scindit eum a consortio eccliesie. omnes enim boni sunt unum
corpus Ro 12 et singuli alter alterius membra. quapropter participat et communicat
sibi mutuo bona sua. quia ergo existens in mortali pcto est particeps omnium bonorum
que sunt in ecclesia. hanc participationem petiit david dicens particeps ego sum omnium timentium te
a qua pctm rescindit quia sic membrum mortuum vitalem influxum non suscipit sic et
illi influxum gratie non admittunt sed eam obicem ponunt. Ideo dissolvit quia hominem,
dissolutum reddit. Iterum nullo vinculo nec amoris nec timoris volunt alligari
dissolutum reddit. Iterum nullo vinculo nec amoris nec timoris volunt alligari
dissolutum est. Tertio paliss me-
num vas quod non habet coopertorium vel ligaturam immundum est. Certo pctm
bra constringit ita quod homo qui vas contractum nullum bonum propositum in se conservat.
Eccli 21 Cor fatui quasi vas confractum omnem sapiam non tenebit. Certo pctm
facit tumultum in consciencia ysa 57 Cor impii quasi mare fervens qd quiescere
non pt et redundat fluctus eius in conculcationem. hic tumultus generatur ex cotidiano
remorsu conscientie ysa ultimo vermis eorum non morietur et hoc tangitur in eo qd dicitur
et male torquetur. pctor enim male torquetur tam inter prospera quam inter adversa. Inter
prospera per nimiam curam. Inter adversa per impacienciam. Ven boecius in de cons
phie humane felicitatis dulcedo multis amaritudinibus est aspersa. ergo bene
dicitur male torquetur quia ab interiori torquetur ut dictum est scilicet conscientia remordente eu-
ra impaciencia. et aliis passionibus innumerabilibus. Item ab inferiori scilicet a mundo
et ab hominibus a quibus pctor sustinet quamque plures persecutiones et adversitates
et iusto iudicio dei. ut scilicet ab illis torqueatur quibus contra divinum preceptum abusus est
sic dicit sap 12 per hec que voluerunt dedisti summa tormenta illis scilicet qui in vita
sua insensate et iniuste vixerunt. Item pctor torquetur a superiori in eo quod pecca-
latur adventum districti iudicis desuper venientis qui reddet unicuique iuxta opera
sua. Unde de illis potest dici illud ysa 13 Torsiones et dolores tenebunt et
quasi parturiens dolebunt. Sciendum est tamen quod preter ista quatuor iam dicta pctm
adhuc plura mala pctori ingerit que per palisim significantur. Nam palisis
hominem tremulum facit. sic pctm facit hominem tremulum et pavidum ad aggre-
diendum ardua opa penitencie. ps9 Trepidaverunt timore ubi non erat timor
Etiam hominem frigidum facit. Sic pctm quia ardore divini amoris extinguit.
Ier 6 Sicut frigidam facit cisterna aquam suam. sic frigidum facit maliciam
suam. Item paliss facit hominem insensibilem. sic etiam pctm ita quod homo non sentit fla-
gella dei. nec impulsus dyaboli. Ier 5 percussisti eos et non doluerunt attrivisti
eos et renuerunt accipere disciplinam. Item paliss aufert usum et officium me-
brorum. et hoc dimisi de. Nam quinque privat sensu tamen et fidem quidoque motum tam

vii augu in istis dic zeta et ut venia ut sit et cordinaty cum et et ra
de et pfiunt pena x bola sstra

quibus pectora ex tunc et si n. dr vectori p dat clary aut male acquisita ut
ablata restituet timet ne sibi deficiat si dr q timet timz ne quiat
si dr qui constituit penam sua timz de verecundia si dr q faciat pniaq et [illegible]
de peccatis suis detinet de affluencie et comodo corporis etc quod iste talibus
ravit et faciunt falsi per pauca

quia utrumque simul sit et paralisis spiritualis quia privat spiritum tum in fide sicut qui peccatores impii
sunt male sentiunt de deo sit heretici in certitudine fidei aberrantes sunt tamen motu
in operibus sensuum Item Sap xiiij vani sunt omnes homines in quibus non subest
scientia dei / Et de hiis que videntur bona non potuit intelligere eum qui est / quia
privat motum tantum sed non spiritum ut in communi christianis / qui cum unus de deo recta
sentiant sicut credendo / non tamen se per bona opera movent per fidem informando
ergo fides eorum mortua est Jaco 2 / Tales sunt similes simulacris que pedes
habent et non ambulant ut dicit psalmista / quia aut privat spiritum et motum ut in hiis
qui nec fidem habent nec opera xanc disciplinae De quibus dicit Judas apostolus in sua canonica
impii dei nostri gratiam transferentes in luxuriam / et solum dominatorem et dominum
nostrum ihesum xpistum negantes Secundo paralisis spiritualis aufert usum membrorum scilicet lingue
ne confiteatur psalmus sub lingua eius labor et dolor / manus ne bonum operentur ysa j
manus vestre sunt plene sanguine Cor ne bonum meditetur amos xxv Cor eorum longe
est a me Ubi psalmista Inutiles facti sunt etc. Et sic patet primum principale scilicet quod sancti
Centurionis periculosa peccatoris conditio significatur Conspice secundum gloriam Centurio status electorum
ex gentibus qui centenario numero beatitudinis stipatos non terrenum sed sola eterne salutis
gaudia sibi suscepit querunt Centenarius enim qui a leva transit ad dexteram / in celestis
vite significationem ponitur consuevit / Tales ergo in primis necesse est ut supplicet qui
adhuc serviliter spiritu tenetur / perfecta caritas foras mittit timorem / Domum autem
in qua non audet eum invitare gentilitatis est propter fetorem ydolatrie / neque enim gentibus
presentia corporalis xpisti exhibita est sed verbum fidei misit eis per apostolos et ab infide-
litate sanavit / Item spiritualiter per paraliticum significatur peccator et specialiter accidiosus propter
quia primo propter fatuitatem intellectus Cum enim secta omnium stultissima est proverbiorum 12
et hoc tangitur ibi puer / prima ad Cor 14 / Nolite pueri effici sensibus / 2o propter pusillitatem affectus
ibi jacet quia vult et non vult piger / Jeremias trenorum 2 dicit Jacuit in terra senex et pu-
er / 3o propter imbecillitatem bonum operandi respectu effectus in paralitico / In paralisi est immobi-
litas sensus et motus Exo xv fiant immobiles quasi lapis quarto propter corruptionem respectu
proximarum in domo / Corpus enim mortuum inficit si diu iacet in domo /
Amos vj Si relicti fuerint decem viri in domo una et ipsi morientur / quinto
propter anxietatem respectu defectus sui et male torquetur desideria enim occidunt pigrum hunc dominus
curavit suffragantibus meritis fratrum / Ubi sciendum quod necessaria est peccatoribus bonorum
hominum auxiliativa deprecatio vel oratio / sed hec oratio pro peccatoribus primo debet fieri
velociter patet ex eo / quia Centurio statim cum ihesus intrasset Capharnaum accessit ad eum
Proverbiorum vj c dicitur festina suscita amicum tuum ne dederis sompnum oculis tuis /
nec dormitent palpebre tue / Secundo debet fieri devote et fervide / et hoc tangitur rogans eum
Bernardus Angelus Ibi dignior orationis sequitur effectus ubi fervencior precedit affectus / 3o humi-
liter et hoc tangitur ibi / domine non sum dignus etc. psalmista respexit in orationem humilium / et
Eccl 35 Oratio humiliantis se nubes penetrabit / et donec propinquet non con-
solabitur / et non discedet donec aspiciat altissimus / quarto fideliter et fiducialiter
et hoc tangitur ibi Sed tantum dic verbo Jaco j Postulet in fide nichil hesitans / quinto prudenter
taliter oravit Centurio patet enim prudentia expressiva persuasione cum dicebat
Nam et ego homo sub potestate constitutus sum etc. Nam qui insipienter petunt non exaudiuntur
Jaco 4 petitis et non accipitis eo quod male petatis / Sciendum tamen quod quamvis petenti
necessaria sit bonorum virorum oratio / si tamen salutem voluerit adipisci oportet quod et ipse
laborem assumat / et ad deum orationes devotas transmittat Unde Eccl 3 j dicitur
fili in tua infirmitate non despicias teipsum sed ora dominum et si hoc non feceris propter
eius indignitatem oratio bonorum quo ad eum non sortietur effectum / Legitur enim in vitis
patrum quod quidam frater patiebatur molestiam a spiritu fornicationis qui abiit sepe ad
seniorem ut pro eo oraret cumque frequenter oratio senioris eum non iuvaret / dominus

quadam nocte seniori ostendit negligentiam fratris esse in ea quare non exaudiretur. Vi-
dit enim senior fratrem sedentem et spiritum fornicationis in diversis formis mulierum
ludentem ante ipsum et ipsum cum eis delectari, vidit etiam angelum dei astantem
et indignatum contra eum eo quod frater non surgebat nec prosternebat se in
orationibus ante deum sed magis delectabatur in suis cogitationibus. Cognovit ergo
senior culpam fratris esse quod ipse pro eo non exaudiebatur et dixit fratri: Simplex
est a te descendere spiritum fornicationis aliis pro te orantibus nisi tu ipse laborem
assumas in ieiuniis orationibus et vigiliis rogans deum cum gemitu.
Audiens frater verba senioris corde compunctus est et per afflictionem corporis misericordiam
dei promeruit. Ex quo patet quod oportet peccatorem bonis viris pro se orantibus cooperari.
Debet ergo peccator contrito corde attendere et modicis super dictis veniam peccatorum po-
stulare. Primo festinanter. Unde Sap 16 dicitur: Oportet prevenire solem ad benedictionem
tuam, id est festinanter et diluculo orandum est. Propterea ... fame eius in confessi-
one. 2o devote et fervent, id est cum ma-
gis te magis a curis temporalibus summus exuti. Cum magnitudine desiderii. Deut 4: Cum quesieris dominum deum tuum invenies eum si tamen
toto corde quesieris. Jer 29: Cum quesieritis me in toto corde vestro inveniar. A
nobis. Magnitudo desiderii est clamor quem deus exaudit, de quo clamore dicitur
Exo 14: Quid clamas ad me? cum dictum ad Moysen. Et Dan 13: Excla-
mavit voce magna Susanna. Dilatatio desiderii est quasi spatio cordis ut sit ca-
pax eius quod petitur. Unde Aug: Cum petere, querere, pulsare nos compellit, cum
novit quid nobis sit necessarium prius quam petamus, nisi quia voluit nostrum in
orationibus exerceri desiderium quo possemus capere quod preparavit nobis dare.
Certo devote orandum est, non tantum labiis oris sed etiam dulcedine cordis
contra eos de quibus dicitur Mt 15: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum
longe est a me. Super quo dicit Aug: Dicitur vox sine modulatione est quasi vox pecorum
sic oratio sine devotione est quasi mugitus boum. Quid ergo prodest strepitus labiorum
si mutum est cor? Qualis est differentia inter paleam et granum et inter similam et furfur
et pellem animalis et alia, talis est differentia inter sonum vocis orationis et devotionis
cordis. Sed dicas: Quid est devotio? Ecce est teneritudo cordis qua quis de facili
in lacrimas resolvitur. Vel devotio est fervor bone voluntatis quem mens cohibere
non valens certis indiciis manifestat. Vel sic: Devotio est medulla holocaustorum
sine qua arida sunt holocausta. Unde David dixit: Holocausta medullata offeram tibi.
... humiliter, Judith 9: Humilium et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Hu-
militate enim cananea obtinuit a Christo quod voluit. Catello se comparavit
cum Christus eam cani comparasset, Mt 15. Unde Mt 15 dicitur quod Christus ei dixit, propter hoc
tu Christus ... Simone propter hoc verbum humile: Vade, exiit demonium a filia tua. Et
Luce 15 scribitur de filio prodigo, postquam humiliter dixit: Non sum dignus vocari
filius tuus, pater occurrens cecidit super collum eius. Sic et in proposito, postquam
centurio coram Christo verbum humilitatis emisit dicens: Non sum dignus ut intres sub tectum meum,
statim Christus dixit: Sicut credidisti fiat tibi. Certo fideliter et confidenter. Sic orabat
David dicens: Miserere mei deus quoniam in te confidit anima mea. Qui enim dubitat non confi-
dit. ... Indignus celesti beneditione est qui non confidit
quod aliquid a domino recipiet. Bern. Indignus celesti benedictione esse convincitur
qui deum dubio querit affectu. Indubitanter ex duobus unum sperare debemus,
quia aut dabit nobis deus quod petimus aut quod novit nobis utilius esse.
Certo prudenter et sapienter. Ysidorus: Multi orantes non exaudiuntur propter
quod deus illis meliora quam petunt, sicut contingere solet parvulis qui ne in scolis
vapulent deum exorant, sed non datur illis postulationis effectus, quia talis ex-
auditio impediret ad profectum. Ideo si volumus exaudiri precem ut dignus orare

[illegible] aut [illegible] deus [illegible] vt [illegible] quales [illegible]
[illegible] venit aut [illegible] in [illegible] corporali [illegible] ad [illegible] alterius [illegible]
[illegible] fidei [illegible] ad [illegible] domum
aut reddebat [illegible] amicos sibi [illegible] qui misit ad eum [illegible]
ut diceret [illegible] non dignum [illegible] consideratione [illegible]
[illegible] timebat [illegible] credidit deum [illegible] corporali presencia [illegible] ad eum [illegible]
aut [illegible] dignum [illegible] dignum [illegible] cor [illegible]
[illegible] dignum [illegible] suscipiendo [illegible] domum dignus [illegible]

et tale quid a deo petere quod ipsum delectat donare et nobis utile sit suscipere. Eccli 35 Qui adorat deum in oblectatione suscipietur et deprecatio illius usque ad nubes appropinquabit. Tunc enim dei magestatem offendimus dum pro defectibus nostris supplendis ad deum qui ad fontem bonitatis orando recurrimus et cum ab eo postulamus ea que soli potencie divine possibilia sunt et soli liberalitati divine congruunt ut est collacio regni celestis vel eorum que ad vitam eternam nobis deserviunt. Non filiis Zebedei honorem et dignitatem secularem petentibus Respondit dominus nescitis quid petatis Mathei 20. His omnibus addenda est perseverancia ut nobis dominus ostendit Luce xi exemplo amici qui panes tres amico accommodavit propter importunitatem amici deprecantis. Similiter et exemplo iudicis iniqui qui deum non timebat et homines non reverebatur qui propter importunitatem vidue victus vindictam fecit ei de eius adversario Luce xviii. Etiam apostoli in orone perseverantes spiritum sanctum accipere meruerunt. Et sic patet quam fructuosa sit bonorum oratio qui per Centurionem intelliguntur eo quod in centenario perfectio designatur. Perfectorum enim est pro aliis intercedere sed perfectorum est perfectis orationibus cooperari ut deductum est. Et ait illi Ihesus ubi subditur promissio curacionis Christi Ego veniam et curabo illum. Beda qui ad sanandum filium reguli ire noluit ne divitias honorare videretur ad servum vadit ne fuisset condicionem sprevisse putaretur. Unde Gregorius in hoc superbia nostra retunditur qui in hominibus non naturam qua ad ymaginem dei facti sumus sed honores et divitias veneramur. Item glossa Magna humilitas quod servum dignatur visitare. Hoc fides Centurionis meruit qui ex gentibus credidit. Et respondens centurio ait illi Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum. Simile est illud Luce v Exi a me domine quia homo peccator sum. Augustinus Ita dicitur dicere homo miser in tanta corpus intrare dicens domine non sum dignus propter tria. Primo propter fragilitatem nature. Johannes. Homo cuius non sum dignus solvere corrigiam calciamenti eius. Secundo propter feditatem in culpe Luce xv peccavi in celum et coram te. Tercio propter multiplicatem miserie. Job 9 Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis. Non quod Zacheus excepit eum gaudens Luce 19 et centurio se excusat de eius acceptione. Sic est de Eukaristia aliquis abstinet ex humilitate cum isto centurione. Alius festinat ex devocione accipere cum Zacheo sicut Ysaias se offert Moyses et Jeremias se excusaverunt. Secundum Rab. Non sum dignus propter gentilis vite conversationem propter ydolorum presenciam licet enim fuerat fide preditus non tamen erat sacramentis imbutus. Ut intres sub tectum meum tam angustum tam immundum tam tenebrosum. Sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus. Glossa Magne fidei que dei divinitatem credidit esse factam sed tantum dic verbo quia verbo omnia potes. Dic verbo per quod omnia creantur Johannes primo omnia per ipsum facta sunt. Et in psalmo verbo domini celi firmati sunt. Verbo per quod omnia reguntur ad Hebreos primo portans omnia verbo virtutis sue. Verbo per quod omnia sanantur. psalmus Misit verbum suum et sanavit eos. Hic in isto gentili fuit prefigurata fides et devotio ex gentibus conversorum. Nam et ego hic subditur centurionis prudentia in efficacia persuasionis ubi ostendit a minori quod possit verbo sanare et est racio talis. Porro debet sic verbum dei quam verbum hominis et domini quam subditi sed verbum meum fit qui sum homo et non deus subditus et non dominus simpliciter. Ergo tu qui es deus et dominus simpliciter. Et hoc est quod dicit Dic tantum verbo et fiet. Ita et ego sum homo et ita nec fragilis sub potestate constitutus habens sub me milites et ita fortune mutabilis. Et dico huic vade et vadit quantum ad negocium implendum in absencia. Et alio veni et venit quantum ad officium implendum in presencia. Et servo meo fac hoc et facit. Ergo multo forcius si dixeris infirmitati vade et vadit et sanitati veni et venit. Ex quo centurio fuit ita sollicitus pro suo servo corrigitur multorum prelatorum qui milites habent infirmos sibi commissos nec tamen curant de eis. Moraliter ego veniam per graciam preveniente

Item in Centurione fides gencium figuratur et per eum primicie et electi de gentibus designantur. Et si opponatur de Magis qui primo domino crediderunt Respondetur quod Centurio dicitur primicie gencium quia primus credidit a nullo edoctus nisi a spiritu sancto. Magi vero et si primi crediderunt edocti tamen per libros Balaam et per nove stelle indicium. Ipsis enim gentibus corporalis Christi presencia non est exhibita sed verbum dei per apostolos eis misit et ab infidelitate sanavit

Contra excelsitatem duobus humilia grave re[illegible] superbia et alta a longe cognovit

Centurio de [illegible] qui servo in terra [illegible] non despexit et tamen humiliari in terra [illegible] quod de terra sumus qui non apparet dominus filius [illegible] qui ne [illegible] ut quam [illegible] honore apud homines et tamen celestes [illegible] non timere

Nonum dicit sit medos de centurionis humilitate ubi sciendum quod humilitas est primum fundamentale et est
dispositivum ad divinam gratiam / sicut enim agris non datur medicina curativa nisi prius det dispositiva ita
nulla datur dei gratia que curat hominem apertis nisi homini se vere humilianti / Ubi humilitas facit locum
vere divine gratie / quia dum humilis de seipso vilia cogitat / se in sua reputacione evacuat et sic suam
capacitatem augmentat et sub ad gratiam maiorem se preparat Unde Cass dicit ut caritas dei
humilitas emetur quia humilibus deus dat gratiam / et Bernardus Consulit cuilibet dicens Esto primus
in oculis tuis ut sis magnus in oculis dei / tanto enim eris apud deum preciosior quanto fueris
in oculis tuis despectior / Hanc humilitatem quilibet peccator qui gratiam et magis apud
deum cupit invenire debet acquirere · sed et seipsum contempnere et cum centurionis corde
proferre dicendo / domine non sum dignus ut intrabis sub tectum meum · i · ut spiritus sancti gratiam
effundas in animam meam / quia peccata et iniquitates quibus plenus sum · et multiplicater te offendit
et cuius impediunt et indignum gratie tue et anime me constituunt Si enim Johannes baptista
qui sanctissimus erat de christo dixit non sum dignus ut solvam eius calciamenta / multo magis
debet peccator dicere multo minus dignus sum ut gratiam tuam in animam recipiam Sed licet ex parte
mea non sum dignus tamen ex parte pietatis · liberalitatis · et potencie divine tue domine possum
fieri dignus / dic ergo verbo et sanabitur anima mea · i · precipias animam meam affectu sanari et
statim erit mundata et gratia tua informata Si enim verbo tuo domine anima mea venit
de non esse ad esse · multo magis verbo tuo de esse culpe ad esse gratie informabitur / Dic
ergo verbo perquod omnia creantur · renovantur · conservantur · et sanabitur egrota anima mea Hac
humilitate debet esse quilibet iustus · eukaristie sacramentum digne volens suscipere /
et dicere debet cum centurione domine non sum dignus ut intrabis in domum meam · i · per os
in corpus et animam / quia tu deus · ego servus / tu sanctissimus · ego vilis et peccator /
ideo non sum dignus / quia si angeli non sunt digni te tangere / quomodo ego peccator sum
ausus per os meum et in corde meo immundissimo te sanctissimum et dignissimum
recipere / vere indignus · et talis humilitas hominem facit dignum huius sacramenti susceptione /
in hac humilitate figuratur david de quo tamen regum vi [illegible] david dicens
non ingredietur ad me archa domini Ubi nota quod per david qui interpretatur decorus
facie intelligitur omnis iustus cuius consciencia est decorata deo per gratiam inhabitantem /
sed quia bonitas et sanctitas cuiuscumque persone iuste est parva immo nulla in comparacione
ad deum reputata illud ysaie [illegible] iusticie vere sicut pannus menstruate /
ideo debet iustus quantumcumque bonus dicere / non intrabit in domum meam sacramentum
eukaristie / in quo omnis deus continetur Et bene archa ista signat sacramentum

q̃ marcha erat quatuor p̃ciosa · s. manna celeste / et due tabule leg͛ / et v͛ga aaron / p͛ hanc
v͛ga aaron / que floruit p͛mi pontific͛ · intelli² / sanctissimum corpus xp̄i benedictum et gloriosum
et lucidum ut sol · qui xp̄us fuit p͛mus pontifex noui testamenti · sicut aaron veteris hebre v͛
secundum ordinem melchisadech pontifex in eternum p͛ p͛manna celeste · diuinitas sancta que corpi
ita fuit vnita quod ab eo nec in morte nec in vita vnquam fuit separata / p͛ tabula autem p͛ima
in qua tria precepta erant scripta · intelli² aia xp̄i beata in qua tres potencie erant beate
s. intellectus in visione clare deitatis · voluntas in fruicione perfecte caritatis et memoria in intencione
firma deitatis / et deitas potencijs aie · et tota toti aie ita erat vnita · quod tota exist͛ens
beata simul erat in mundo comprehensa · et ad limbum in glorificato corpore viat͛ / p͛ secundam vero
tabula in qua septem erant precepta · intelligi² preciosus sanguis xp̄i ihu qui in redempcione
omnium hominum septem etatum e fusus s. infancie · puericie · adolescencie · iuuentutis · senectutis
senij · et decrepitis / quia hijs omnibus etatibus e xp̄i sanguis effusus Colle j pacificans
pacificans per sanguinem xp̄i crucis que in terra sunt et apposit͛ p͛o lauit nos s. generis humani
in sanguine suo / et ita quatuor s. corpus xp̄i et aia eius · sanguis preciosus et diuinitas
signat² per illa quatuor que marcha erant et vere sunt et continent² in hostia consecrata /
et quia hec quatuor contenta in hoc sacramento sunt maxime excellencie et reuerencie / ideo
nullus ad sumendum illud debet accedere nisi cum timore et reuerencia / ymo eciam nullus
qualitercumque bonus · de se dignus e sumere illud / ideo pt dicat dne non sum dignus etc. Sed quia
verbo virtutis · in munda mundat² ideo dicat verbo dic et sanabit² aia mea ut s. digna
fiat aliqualiter te sumere et manducare · quia hoc sacramentum benedictum cum tanta reuerencia
et deuocione sumptum / et suscipienti graciam auget · venalia delet et mortalia oblita quo
ad culpa remittit et ultra hoc duodecim vtilitates cuilibet digne suscipienti tribuit /
p͛mo ad memoriam passionem xp̄i reducit j Cor xj Quociescumque manducabitis panem
hunc mortem dni annunciabitis / Secundo fidem suscipientis confirmat ps. et panis cor hominis confirmat
Tercio spem auget Ro xv ut habundetis in spe et virtute spiritus sancti Quarto caritate
inflamat osee xj in vinculis caritatis Quinto vita gracie tribuit Joh vj panis
qui de celo descendit vitam dat mundo / Sexto cum xp̄o coniungit Joh vj Qui manducat carnem
meam in me manet et ego in ipso / Septimo quod peccata ad que aia inclina² confortat Dan x Tetigit me s. corpus
xp̄i et confortauit me / Octauo munit quod impulsu demonum Sap xvj Qui in hoc fecit fortior erit ille / Nono
ardore concupiscencie refrigerat Eccl͛i ij None ardore refrigerabit vos / decimo peccata venialia quo ad culpam
aliqualiter delet j Joh ij Ipse e propiciacio pro peccatis nostris / Vndecimo roborat ad bonum Job x Manus lassas
roborasti / duodecimo manducantem consolacione replet vnde manducans dicere pt Repletus sum consolacione
et gaudio Isti sunt duodecim fructus qui virtute huius sacramenti dant² digne suscipientibus ipsum qui
et in gracia diuina confirmare et in fine ad gloriam eternam perducere Amen

// sz q sub velamento carnis agnovit excellenciaz magestatis miratus e . x . ad modum miratis se habuit
et wltum miratis ondit / admirabat^r dns fide centurionis quam tordi eius mirabilis mustrabat / et nung laude
dei in eo laudavit / no qz ei aliquid mirandum esset q cuncta mirabilit opat^r / sed ut nos in bnficiis dei
mirari et laudare doceret Ergo augs qz mirat^r dns nobis mirandum esse significat qbus ad hoc opus est
sic moveri

que adventu pnta desidat Exurta potenciaz tuam et veni Et curabo eum per graz
subsequentez vel cooperante Jer 33 Ecce ego abducam cicatricem et curabo eos
chilites et fuit centurionis virtutes sunt valentes qz copia mlti addimus vemetes
serad deserunt vt cornelius dr vir iustus et timens deum / Ceum quare dt verbo tum
sufficet sz verbo curare / ex hoc videtur male credere xpo hic dicit no ex infidelitate
sed ex discrecione sz vt alii fecerunt qz a xpo curatus eet set sic ad fidem x eos puo
caret / Audiens aut hec ihus miratus e et hic po fidei centurionis commedaco
a dno / et po po signum admiracionis in dno 2o verbum commedacionis ibi Amen
dico vobis no inveni / dt ergo sic audiens aut ihus / sz verba centurionis expressiua
tate fidei miratus e / Sed quer^r quo in xpo fuit admiracio / quia consurgit in
hoie ex aliquo ignoti et insoliti inspectione / xpus aut ab instanti concepcionis
fuit plenus scia nec aliqd de novo cognovit / Ideo vr qz in ipo admiracio
fuit plenus / Sed tunc per apparenciam qz ad modum admirantis se hnit vt dus
secundum rem no fuit / sed tunc per apparenciam qz ad modum admirantis se hnit sz fidez centurionis et
aliq nec fuit i falsitas / qz fuit ad figandum aliqd vm sz fidez centurionis et
infidelitate iudeorum / sicut est illud luce vltis finxit se longius ire Vel 2m istab
et glo Omnis tales motus cum de deo dicunt^r no pturbati aim sunt sig / sed doctris
mo / per hoc cum signum mirandum nobis esse i talibus / Vel pt dici qz in xpo vere
fuit admiracio ad ostendendum veritatem humane nature in eo Ad cuius evidenciaz
sciendum qz in xpo po^r duplex scia vna divina q est eterna et sic hac no pt esse
admiracio qz nihil cognoscit de novo Alia humana et creata / et hec e duplex vna
visionis vel in verbo qz aia xpi ab instanti concepcionis cognovit in verbo oia
que cognoscit verbum notitia visionis / et hec sunt oia q fuit ee f quacumqz
differencia tempis / cuiusmodi sunt pnta pterita et futura / et secundum hanc sciaz in xpo no fuit
admiracio nec innovacio Alia e scia in xpo qua cognoscit res in suo genere
et hec e duplex vna spiritualis et in ista no est aliq novitas qz ab in-
stanti concepcionis fuit aia xpi pfecte informata habitibus omnium sciarum / alia experime
talis sicut aliqs homo hntum sciaz per doctrinaz postea experit^r per intuicionem
in essencia / et isto modo in aia xpi erat aliquid de novo cognitum / et sic ex inspectione
illius hoc mo incogniti prius / potuit in ipo admiracio de novo causari Et sic pt
dici qz sicut fuit in proposito / Et sequentibus se sz discipulis dixit fidem centurionis ampla-
do et in ex in proponendo Amen dico vobis no inveni tantam fidem in isrl i in
populo iudaico tanta fidez i fidei facilitate / qz no edocti in lege et prophetis cre-
didit / Sed qr maior videt^r fuisse in abraham in bta virgine et i aplis
nisi forte in centurione
xpo s p loq^r de pntibus no de oibus patriarchis et prophetis / Ad aliud d'
fides gentium pponat^r isrli / vt fiat comparacio figuri ad figatum / Sic si aliqs
bta virgine et aplis dnum qz excludunt^r illi ad quos loqbat^r / Dic^r si aliqs
intrat domum cum aliq multitudine dicit nemo e in ista domo excludendo
illos ad quos loqt^r / Vel fides dr^r mag i aliquo multipliciter quantum ad cognicionem
credentis vel quantum ad quantitatem rei credite vel quantum ad constanciaz in fide vel qtm
ad devocionem que e mitis vel quantum ad facilitatem vel quo ad aliqua circumstanciaz
vel quantum ad ostensionez laudis / duobus vltimis modis dr hic / no inveni tantaz
fidez in isrl / quo ad facilitatem et quo ad aliquam circumstanciaz / Et qz secundum
glosam isti q fuunt de isrl fuunt edocti a prophetis iste aut gentilis no ideo dit
no erat equale iudeum et gentilez credere / Vel quo ad ostensioz laudis hm
Cris sup mt In ta testio in xpm intelligendum e qz vnumquodqz bonum hominis
secundum qualitatem psone illius laudat^r / Rusticum cum dicere aliqd sapienter
magnum e quod de pho no e mirum / sic et de centurione dicitur Non inveni tc

ideo multo laudandus Queritur hic Cur centurio leprosus laudatur non est qui ne
dixit dic verbo / sed si verus tamen hic leprosus non laudatur quia in lege et prophetis instructus
Iste autem alienigena ignarus legis laudatur Dico autem vobis hic supra orationem
et commendationem fidei centurionis consequenter predicatur conversio gentium / sed quia opposita iuxta
se posita magis elucescunt / primo predicatur gentium conversio deinde iudeorum reprobatio
Ibi filii autem regni / Quantum ad primum dicit sic / dico autem vobis quod multi ad quem usque
in quo fides gentium perfigitur a multis Unde ysa 60 Cum dolo venerit ad te multitudo
maris fortitudo gentium venerit tibi ab oriente et occidente Multi id est ex omni parte mundi
Unde ysa 40 Ab oriente adducam semen tuum et ab occidente congregabo te Venient
ad fidem per gratiam in spiritu Unde ysa 60 Filii tui de longe venient et recumbent
Multi id est requiescent seu erunt epulantes / luce 12 faciet illos discumbere / et transiens ministrabit
eis / cum abraham ysaac et iacob Isti specialiter nominantur / quia hiis specialiter facta est pro-
missio de xpo incarnando / Vel quia istis facta est specialiter promissio de terra promissionis
per quam significatur patria beatorum / Vel 2m Crisostomum patriarchas laudat contra manicheos
qui non recipiunt vetus testamentum In regno celorum ubi lux et exultatio / gloria et lon-
ganimitas vite eterne / Sed queritur hic in origine / quod alibi dicitur quod pauci sunt
electi hic dicitur multi venient et respondeo pauci sunt electi pro diversitate generationis / simul vero
congregati in tempore visitationis multi invenientur / Filii autem regni hic ponitur reprobatio iudeorum
Deteriorantur autem pena reproborum dupliciter una est carentia lucis et beatitudinis increate
cum dicitur in tenebras exteriores Alia passio gehenne cum subditur ibi erit fletus et
dicit ergo filii autem regni id est iudei / in quibus ante regnabat deus / secundum glossam interlinealem
Ezechielis 16 Eice istos a facie mea in tenebras exteriores Iusta 2a id est Deum
intelligentie eicientur in tenebras exteriores glossa interlinealis interiores tenebre cecitatis mentis / exteriores
eterna nox dampnationis Ille autem iuste patiuntur in nocte dampnationis / qui quasi
sponte ceciderunt in cecitatem cordis Ad romanos primo Obscuratum est insipiens cor eorum Ibi erit
fletus et stridor dentium / glossa interlinealis / per hoc ostenditur magnitudo tormentorum sicut gau-
dium Item glossa per fletum qui est oculorum et stridorem dentium nota veram resurrectionem
corporum / dentibus stridet qui hic de edacitate gaudebat / oculi flent qui per con-
cupiscentias vagabantur fletus de ardore / stridor dentium de frigore solet contingere
quia ibi transibunt ab aquis nivium ad calorem nimium Vel stridor potest indignationem
afferre quod sero penitet quod deliquerit pertinaciter Sed queritur quomodo sunt ibi tenebre
cum ibi sit ignis qui de natura sua est lucidus Respondeo quod ille ignis describitur esse in medio terre
et ideo fumosus et obscurus est Item non lucet ad ostendendum dampnatis aliquid ad con-
solationem eorum / sed ad eorum desolationem Item notandum quod in fletu sunt duo consideranda
scilicet tristicia animi ex qua procedit fletus et secundum hoc fletus est in dampnatis generaliter scilicet tam
in demonibus quam in hominibus Aliud est ex parte corporis scilicet lacrimarum resolutio
et turbatio cerebri et oculorum et ista non potest esse in spiritibus separatis / sed post resurrectionem
conveniet ad aliquid erit in hominibus dampnatis quia ibi erit perturbatio cerebri et oculorum turbatio
sed non erit ibi lacrimarum fluxus / et ibi erit stridor dentium ad doloris ostensionem
Sequitur et dixit ihesus centurioni id est rogantibus pro centurione / vel ipsi personaliter
quia stat quod utrumque sit factum scilicet quod primo petiverit dominum per nuncios 2o personaliter
sicut quidam narrantur aliquid diversimode ab evangelistis factum. secundum augustinum te vero
credere factum / vade et sicut credidisti fiat tibi Sic Io 4 vade filius tuus vi-
vit Multi enim sicut credit ita fit Et infra 17 Si habueritis fidem sicut granum sinapis etc
Et sanatus est puer ex illa hora scilicet qua xpus dixit fiat tibi / ~~Cuius~~ ~~pueri~~
glossa / ~~Centurio fuit electus ex gentibus qui centenario milite stipatus superatos et~~
~~nichil credentem~~ / Hic potest esse questio dubitationis scilicet utrum iste centurio
cum servo xpus sanat fuit ille qui viso terre motu in eius passione invitatus est /
2o utrum fides istius centurionis fuit maior fide apostolorum / 3 utrum in sumptione
corporis xpi sunt magis dicenda verba centurionis / domine non sum dignus et que verba
vade sicut credidisti fiat tibi / dicit Rabanus fidei merito ostendit impetrasse salutem servo ut fidei
robur magis in eo crescerit quo perspiceret quecumque vellet / per illam se posse impetrasse / et
sanatus est puer verbo xpi absentis / et illa hora / quia proprius protulit hoc verbum fiat / quo etiam verbo omnia
creata sunt / ut fides centurionis visitaretur / et potentia xpi quod centurio confessus fuerat ex corpore
dixit et opere complevit / Considerandum quod quantum veniunt fides propria valeat / quantum tamen valuit aliena /
Nam propter fidem centurionis sanitas puero reddita est /

zachei diuiciarum bonorum iudeorum dedit pauperibus et vtrum in tenebris infernalibus
possit esse corporalis fletus / Ad partem est dicendum quod Cris dicit quosdam fuisse istius opinionis
quod non fuit idem centurio cuius seruum post curatum lucas quia de isto dicitur quod accessit de illo
vero quod misit seniores iudeorum Sed Cris asserit eundem istud et illud / sed blandicijs
iudeis cum ipse personaliter vellet ire ad ipsum non permissus permitteret quod eum addu-
ceret postmodum ipse per amicos accessit ad eum significans se non esse dignum
recipere illum / ipsemet dixit verba illa domine non sum dignus etc / Sed an fuit ille idem
centurio qui postmodum in passione viso terre motu et hiis que fiebat miratus est
contrarius glose non exprimat puto tamen non fuisse eundem istud et illud quia ille
centurio prefuit militibus a quibus xpus fuit expoliatus veste propria et indutus
veste purpurea / et postmodum genuflexo illuserunt ei / et in passione super veste
xpm miserunt sortem / et contrarius viso terre motu / et illis que fiebat dixit ille ce-
turio vere filius dei erat iste Nota tamen secundum augustinum in libro de consensu euangeliorum intel-
lexit esse dei filium equalem patri per naturam sed credidit eum esse filium per graciam
adopcionis sicut sunt omnes iusti / et xpm credebat hominem quendam sanctum et iustum
fuisse videndo tot miracula in eius morte fuisse Vnde alius euangelista nar-
rat eum dixisse vere hic homo iustus erat / Et super isto verbo centurio autem videns quod sic cla-
mans expirasset / glorificauit deum / dicit glossa quod deum glorificat magis ex timore quam
ex deuocione / Sed de isto centurione dicit Iohannes quod vere velut corporis regnum intellexit
latentem diuinitatem qui ait / dic tantum verbo et sanabitur puer meus Et Cris dicit quod iste centurio
spiritu sancto sibi suggerente milites patris et filij deprimeret / qui ait Nam et ego sum
sub potestate constitutus / ac si diceret Et si ego sum sub potestate alterius habeo tamen potestatem iube-
di illis qui sunt infra me / sic et tu contrarius sis sub potestate patris in quantum homo habes tamen
potestatem iubendi angelis ymmo ipse putabat fidem istius centurionis extollit super fidem
tocius populi israelitici Vnde non est dicendum quod iste et ille fuit idem / Ad secundam est dicendum
quod Cris dicit solum deum dominum dicentis fidem istius centurionis maiorem fuisse fide
omnium iudeorum primo vniuersaliter astunc quia omnes iudei credentes in xpm adducti
fuerunt ad credendum per aliquod miraculum vel scripturarum vel miraculorum vel
testimoniorum quia vt andreas credidit Iohanne tamen dicente sibi Ecce agnus dei
petrus vero credidit sed euangelisante sibi Andrea / Philippus credidit sed legendo
scripturas Nathanael primo signum diuinitatis accepit / et sic fidei confessionem obtulit
Nicodemus autem audiens fidei sacramentum dixit quomodo potest homo etc / Martha et Ma-
ria dicebat domine si fuisses hic frater meus non fuisset mortuus tamquam dubitantes
quod potencia dei non esset vbique presens / Sed iste centurio nec xpm docentem audiuit / nec
leprosum eum mundaret vidit / sed audita solum sanitate leprosi plus credidit
quam audiuit Ideo concludit Crisostomus quod multo fides omnium iudeorum ad comparacionem
istius centurionis infidelitas est inuenta Sed Cris soluit istud dicens particulariter
istius centurionis infidelitas et maior
comparatiue dictum quod si dicit id videtur quod fides istius centurionis valuit esset maior
fide omnium iudeorum quod beata virgo fuit iudea et tamen non est dicendum quod fides eius fuit
maior fide virginis / posset sic dici quod bonum hominis est laudandum secundum condicionem persone
proferentis que laudatur / sicut si rusticus diceret vnum verbum sapiens / magis esset mira-
dum et laudandum quam si diceret vnus philosophus Sic cum iste centurio esset gentilis nec
nutritus in lege et prophetis magis erat laudanda modica fides sua quam omnium
iudeorum / et ideo non fuit tanta fides in israel quanta fuit in isto comparatiue non
iudeorum / et ideo non fuit tanta fides in israel quanta fuit in isto ad supercecum designandum corporis
supplicat / Ad terciam est dicendum quod per narratiue duo requiruntur ad supercecum designandum corporis
xpm primo iudicia pure consciencie quam potissime faciunt opera iusta et iniusta
quia gaudium est iusto facere iusticiam Sicut enim homo de operibus iniustis et iniquis semper
in consciencia turbulenta sic homo de operibus bonis et iustis semper est in consciencia munda et leta /

Sedo requirit timor magne reuerencie que facit opa humilit et ppe infirmitatis
ernne quantucunqz eni opa nra sit iusta et munda et leta ostiaz habeamus
adhuc humilit et reuerent debem infirmitate et fragilitate nram recogo
scere indignos nos reputantes recipe tantu sacramentum Exempla aut istoz
duoz s. dugm Et po de Consecracion dis ij hemg per Zacheu et Centurio
xpm recipientes Nam per Zacheum recipientes xpm gaudet et letatur
hemg gra pnce osue et ideo ipe narrauit opa iuste et iustic q ostiaz munda
et leta facit hut dicens dimidiu bonoz do paupibus et si quo defraudaui
reddo quadruplu per Centu vo hec ex timoris et magne reuerencie
et ideo ipe ptulit vba humilit et ppe infirmitat et fragilit ernne dicens dne
no sum dignus vt intres sub t m Verum quia vt dcm e cu tota puritate et
mudicia osue debem nos reputare indignos xpm recipe in nobis Vnde
gt Origen sup hunc passum q eni sci et deo acceptabiles eccliaz antistites
dum suscipiens et qn corpus et sagne dni manducans et bibis tc dns sub
tectu tuu ingredit Et tu g humilians temetipm dicas dne no sum
dignus ut intr sub t m. Ex quo vbo nec landa consuedo fidelium ut in
suprtone corp xpi sp ista vba Centurionis dicant Sed qtaz e addum
q quida dicunt in infino pts resurrectionem corpm fletu corpalez et planctu
carnale debe esse quia sicut ad lumen vnius candele plures candele put
accendi absqz diminucione ipsius candele ita ab vno oculo plures lacrime
poterunt effunde absqz destruccione oculi Sed cu fletus ille debeat ee infinitus
infinita go erit resultacio lacrimaz et p nulmetu in corpibus dapnato z
no erit aliq restauracio dre q in eis debeat ee infinita resolucio lac
maru sine restauracione dre cu illoz corpa quiqz debeant desice qd e con
fide Nec est sile de lumine candele quia durante humido candele alie put
accendi et illo deficiente no Puto igit vt dicit haymo fletu talem ee
accipiendu methaice Solent eni oculi lacrimosi fi ex fumoso calore
et stridor dentiu ex frigore go reprobi et calore et frigus pacient Iuxta
illud Job Transibunt ab aquis niuiu ad caloz nimiu et ideo ex hijs
fletus oculoz. et stridor dentiu i dr esse/

Iste e sncdu q per xpm mdulate curatez fuit centurionis et centurione
commendatez copiosa dnaz digtonum misacio declarat Et hec copia
dnaz misacionu ex plurib ondit in puti lcra pimo quia aiaz
pctoris visitat per graciam puenientem per qua dns ad ianua cordis
pulsat petens sibi aperi apok 3 Ego sto ad hostiu pulso Glo Rigor
Ego sto expectans ad pniaz Vsa 30 Expectat dns vt misereat vri
Et Can ij En ipe stat post parietem nrm Ad hostiu s. cordis qd e libez
arbitrium siue voluntas per qd xpus ingre in aiaz Illud hostium
clausum tenet quamdiu est voluntate peccandi ita q dns intre non
pt Sap 1o in maliuolaz aiaz no introibit sapia Et pulso inspirado
flagellando predicando beneficia ofendo Can 5 Vox dilecti mei pul-
santis aperi m soror mea Si quis audierit s. vna aure cordis que
e intelligencia et alia q est obediencia Vocem meam i inspiracionis seu fla
gellacionis pdicacionis seu beneficioz collacionis que dicit vox dni
q per hec nos dns ad se vocat et tam pauci audiunt Pu s. Vocaui
et renuistis extendi manu mea et no fuit q aspiceret eaz Increpa-
ciones meas et ome consiliu contempsistis et aperuerit in ianuaz

scz cordis sui i voluntate per quam intrat xpus ad aiam que dicitur xpo aperire per consensum boni et dyabolo per consensum in malum. Introibo ad illum scz gratiam infundendo sicut sol intrat in domum per fenestram aptam radios intro mittendo nec aliter intrat sol nisi fenestra apperiatur. et ea aperta statim sol intrat. et cenabo cum illo i in eius operibus delectabor. et ipse mecum. ipse letabitur de meo auxilio Eccl'sie. Cenabo cum illo gratiam infundendo b. cui confortabitur et ipse mecum scz gratie infuse cooperando et ita uterque cum utroque salubriter cenat partes sua ponendo scz dominus primo cenat cum homine gratiam infundendo vel liberum arbitrium excitando et homo postea cenat cum deo gratie cooperando vel inspirationem consenciendo. Ideo dicitur hebr 12 Contemplantes ne quid desit gratie dei ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat. Et hec diuina visitatio tangitur cum dominus supplicanti centurioni aduentum suum repromisit d. Ego veniam. Secundo quia aiam per gratiam preuenientem excitatam ab omni inquinamento et immundicia purgat quia ex quo dominus est fons mundicie. Ideo in suis obsecutoribus diligit mundiciam prov 22 Qui diligit cordis mundiciam propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. et ad hoc immed ut mundaret nos dominus effudit sanguinem suum apoc 1 dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Et ad hoc sacramenta sanatiua et mundatiua instituit sicut est sacramentum baptismi et penitentie Zach 8 Erit fons patens domui dauid in ablutionem peccatoris et menstruate. sed quid prodest mundicia collata anime si non fuit custodita et conseruata. ideo studiose custodienda est. Ubi sciendum quod ad mundicie ipsius anime custodiam maxime valet aqua sapientie salutaris scz quod homo diligenter et libenter audiat verbum dei. et quod studiose se exerceat in sacra scriptura. de primo dicitur Ioh 15 Vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. de 2o dicitur Ioh 17 Sanctifica eos in veritate et mundifica. Sermo tuus veritas est. Valet autem sermo dei ad mundiciam dupliciter. primo quia ostendit maculas cordis. et secundum hoc dicitur speculum anime. 2o quia dat aquam gratie prov 13 doctrina bona dabit gratiam. et signatur per lauatorium de quo legitur Exo 38 quod habebat specula exterius in quibus ingredientes tabernaculum immundiciam suam videre poterant. et intus aquam unde ea lauabant. Studium sapientie etiam deseruit valde ad mundiciam quia tollit ocium quod est occasio omnium temptationum et cogitationum malarum et immundicie. Unde bernardus ocium sentina est omnium. Etiam quia studium sapientie generat castos affectus. et hec diuina dicitur vinum germinans virgines Zach 9 i. virginales affectus. Tertio est aliud curatio anime nisi ipsius misericordia tangitur ibi. et curabo eum. Certo aiam per gratiam purgatam ab omni sorde et inquinamento peccatorum. Certo aiam per gratiam preuenientem visitatam. et ad consenciendum diuine voluntati excitatam purgatam sorde peccatorum sanatam et curatam quo ad primam visitationem. denique quo ad secundam laudibus et honoribus exaltat. in quo maxime relucet diuine visitationis dignatio quia peccatori non tantum veniam concedit delictorum. sed ipsam eciam in virtutibus purgatam laudum preconiis insignire non dedignatur attollere. Exemplum singulariter in maria magdalena quam post peccata primam xpus velud singularem commendabat. primo in conuiuio coram sua amatrice dulcius et multiplicius commendabat. d. vides hanc symoni leproso qui eam velud peccatricem contempnens repudiabat. Secundo commendauit eam velud humilem et ardorosam dicit dilectricem luce 7. ostendens eam fore similem et ardorosam dilectricem. Tertio coram martha que eam velud ociosam apud dominum accusabat respondens ei optimam partem elegit. maria luce 10. Quarto commendauit eam fore intentam contemplatricem. Certo coram discipulis suis qui in eam propter opus pietatis xpo impensum velud in prodigam fremebant et murmurabant dicens quid molesti estis huic mulieri opus bonum... Marci 14 et math 26 et Ioh 12 insinuans eam fore odoriferam virtutum operatricem. Est talis multo laudandus quem ipse dominus qui nullum fallit nec fallere potest recommendat 2 Cor 10 Non enim qui seipsum commendat ille probatus est.

sed que deus commedat Et h tangit ibi vo ouem tatam fide in isrl &c Certo oibus
petoibus spem venie et gfidentia infundit pz q multipliciter · pmo q ipse petores dicitur i hig
mdi · misiam luce 19 Venit filius hois querere et salvu facere qd pierat / 2o q
petores vocauit ad piam mt 4 piam agite appropinquabit regnum celorum Et
luce 13 nisi piam egitis omnes simul peribitis / 3o q venientibus spopondit veniam
Jere 3 · fornicata es cum amatoribus multis tamen reuerte ad me Et Eze 18 si
impius egit piam &c / omnium iniquitatum eius quas opatus est non recordabor / 4to q
venientibus ad eum exhibuit pximam veniam pz de zacheo luce 19 Similiter de
latrone luce 23 Certo et qd maximum est pro petoribus posuit suam animam mt
26 Hic est sanguis mus noui testamenti qui pro multis effundetur i remissionem
petorum Et Jo x bonus pastor dat animam suam pro ouibus suis / 6to q de quersio=
ne vnius petoris facit angelis gaudium et leticiam luce 15 Gaudium est angelis
dei et h tangit i dicto vobis q multi ab oriente et occidente venient et re=
cubent cum abraham ysaac et iacob in regno celorum / Ubi sciendum q per ori=
entem petum supbie designatur q supbia est appetitus ppe excellentie que quodo
dici pt oriens q per talem excellentiam supbus appetit oiri i exaltari sup
alios Illi igitur vadunt ab oriente q totis viribus ad mdi gloriam anhelant /
tales figurantur per Cayn supbum / q egressus a facie dni habitauit in terra pfugus
ad plagam orientalem Gen 4 Vel ad oriente vadunt q de nobilitate sui
generis gloriantur Ozee 9 gloria eorum a partu et ab vtero et a conceptu per occiden=
tem vo luxuria et auaricia significantur hec enim pre ceteris viciis autonomastice
faciunt petorem tendere ad occasum i ad interitum pz pmo de luxuria que ipsum
corrupit eo q aufert bona tpalia pu 29 Qui nutrit scortum pdit substantiam
Et bona naturalia Ozee 4 fornicatio et vinum et ebrietas auferunt cor ymo
auferunt corpus et vitam dicitur pz 2 Reg 13 de amon interfecto ab absolone eo
q stuprauit sororem suam Thamar Et bona spualia vt pz in figura Gen penultimo
de Ruben pmogenito Jacob Cui dixit pr Ruben prior in donis maior in
imperio sempe debueras esse Sed pfer non crescas q ascendisti cubile pris tui maculasti
Et sic ppe luxuriam Ruben puabat iure pmogeniture racione cuius debebatur
ei honor et duplicatas possessionis Et significatur q petor p luxuriam pdit
duplicia bona s dotes corpis et dotes aie Ideo Job 31 luxuria dicitur ignis
vsque ad consumptionem deuorans / bene ergo dictum est q ducat ad interitum Joel 1
Computruerunt iumenta in stercoribus suis Glosa iumenta in stercore suo
computrescere est hoies in luxuria fine / de hinc ps disperierunt in Endor
facti sunt ut stercus terre Endor interpretatur fons generationis et sic inclinatorum
generationi carnali desinentes In endor pereunt q in immundiciis ea bona nature
cum gre consumunt Similiter auaricia ducit ad interitum eo q debilitat corpus
et animam Eccs 7 Est et alia infirmitas pessima quam vidi sub sole diui=
cie conseruate in malum dni sui Jaco 5 Agite nunc diuites plorate vlulantes
in miseriis que aduenient vobis Et Judas in Canonica De illis q in via
cayn abierunt i auaris Hec infirmitas diabolior est infirmitate luxurie
ppe habundanciam materie / q si luxuriosus amat pulcram mulierem talis mulier
pt mori vel turpis fieri et sic cessabit amoris libido / sed materia auaricie
scz bona tpalia semper durat et consequitur auaricia / ergo difficulter euacuatur de corde
hois appetitus bonorum tpalium / Etiam est magis continua fornicatio cum tu
in pcellatione peat / et cum intermissione / sed auarus continue exardescit Et
est vniuersalior / q tam iuuenes quam senes / tam egri quam sani febre auaricie
infirmantur Et ideo dicitur pu vlt Ignis nunquam dicit sufficit Et
Eccs 5 Auarus non implebitur pecunia Idcirco celestis medicus huic morbo
tanquam periculosiori / primo voluit occurrere dicens Beati pauperes spiritu mt v

Et sub his tribus vicijs conplectuntur omnia vicia 1 Joh 2 Omne quod est in mundo aut est
concupiscentia carnis etc. Abscondere ergo venit eum gloria mundi concepta ad dominum salutis
auctorem properat Absondere autem venit qui carnis illecebris abiectis vinculo co-
tinencie se astringit et qui avaricia dimissa propter Christum largit sua bona in usus
pauperum dispensat et expendit Et recumbent cum Abraham ysaac et Jacob
id est cum omnibus sanctis qui in fide spe et caritate salutem adepti sunt Certo et ultro
animam de salutis adeptione certificat et securat Solet enim dominus penitentibus
verbum consolacionis dignatur inspirare secundum illud Luc 12 Nolite timere pusillus
grex quia conplacuit patri vestro dare vobis regnum per quod verbum omnem diffidenciam
excludit Solet enim quis diffidere de aliquo re secunda vel propter paruitatem sue condicionis
vel ut de humili plebe genitus vel propter inbecillitatem sue virtutis ut debil
vel ut de humili plebe ... vel ut quia timet se non placere domino vel
roborare vel propter desplicencia possessionis ut quia timet se non placere domino vel
propter magnitudinem possessionis ut cum res est magni precij diffidenciam ex hijs quatuor
removet Christus in dictis verbis dicens Nolite timere et si pusilli paruitate
et si greges inbecillitate quia conplacuit patri vestro sua caritate dare vobis
regnum inpreciabile Et hec miseracio tanta in effectu si sit credendi est Sequitur

Et cum venisset ihesus in domum petri vidit socrum eius
iacentem et febricitantem et tetigit manum eius et dimi-
sit eam febris et surrexit et ministrauit eis Hic agitur de tercio
miraculo scilicet de curacione mulieris febricitantis ut nulla condicio nullus sexus
abscondat se a misericordia dei quia iudeus et gentilis vir et mulier curati sunt primo
tangitur curacionis locus 2o modus ibi vidit socrum 3o effectus ibi et dimisit
eam febris Dicit ergo et cum venisset in domum petri Crisostomus accepturus ci-
bum conuiuebat cum ad discipulos honorans eos et docens eos similia ...
Crisostomus excogita quales erat domus piscatorum non tamen dedignatus dominus sub vilia
tuguria intrare doceas humilitate Vidit oculo compassionis socrum eius id est
matrem uxoris sue iacentem ex debilitate virtutis et febricitantem ex acri
bitate infirmitatis et tetigit manum eius ad leuandam eam Vidit ergo ad co-
paciendum impavit ad curandam tetigit ad leuandam Et dimisit eam
febris quod fuit magnum et surrexit quod fuit maius et ministrauit eis
quod fuit maximum Unde beda et eciam glossa Naturale est febricitantibus inci-
piente sanitate lassescere et molestiam egritudinis sentire sed sanitas que
a domino datur hec tota simul redit et eciam eo roborare confirmat ut adiutoribus
suis continuo ministrare sufficiat Nota quod cum venisset dicit glossa dicit glossa
quod hoc statim post sit non expressit autem Non enim necesse est ut post illud statim credatur
quod hoc statim post sit non expressit ... de leproso sed inter ob-
post quod narratur lucas et alij plures de hijs narrat cum de leproso sed inter ob-
stat narrandi diuersitas ubi cum dicunt marie cum quibus euangelista
eo ordine credidit se debere texere quo deus voluit narranda suggerere
Sciendum quod lucas clarius tractat dicit de ista materia in glossa talo dicens
Surgens autem ihesus de synagoga introiuit in domum symonis Socrus
autem symonis tenebatur magnis febribus et rogauerunt illum pro ea et stans
super illam imperauit febri et dimisit illam et continuo surgens ministrabat illis
Dicit beatus augustinus magnus de celo venit medicus quia magnus ubique iacebat
egrotus hic medicus erat dei filius qui corpus et animam assumpsit ut corpus et animam
sanaret corpus a languoribus animam a vicijs Unde sanando corpora animarum salutem
prefigurabat et per ea que gessit circa corporum curacionem docuit intelligi ea que ad sa-
nitatem anime requiruntur Unde per sanacionem socri symonis acquirenda salus peccatoris
significatur Dicit ergo surgens ihesus de synagoga Sed quid inter per synagogam

hic non quod egrediens dominus de synagoga scilicet post predicacionem et eius confirmacionem per demonis expulsionem intrauit in
domum petri ut ibi refeccionem acciperet post laborem Saluator enim ut tunc corpus passibile ad iram acceptus salute
aliquam declinabat ad tota familiarium sibi deuotarum ad cetera sumendam post laborem et fatigacionem et isto venit
ad petri domum seu hospicium Unde Cirillus Aspice autem quomodo manet tota media vir inopem Christus conspontaneam
paupertatem pro nobis passus est ut discamus cum pauperibus conuersari ut sperne despectos et pauperes Unde Crisostomus Et
nimium excogita quales erat domus piscatorum ... sed tamen non dedignatus est sub vilia tuguria piscatorum intrare
erudiens per omnia humanum calcare tumorem Et tamen propter hoc nequam intrauit in domum pelara ... sed in
domum publicanorum et principis publicanorum et piscatoris palacia dimittens et eos qui mollia induunt vestimenta
Tu itaque vide et cum potueris eciam orna domum tuam elemosinis oracionibus supplicacionibus et vigilijs

aqua dñus recessit et per domum Symonis quam accessit. Dicit Hugo quod per
synagogam intelligitur congregatio malorum que est sicut acervus lapidum sine cemento
caritatis de quo cemento dicitur ad Ephe. iiii supportantes invicem in caritate
solliciti servare unitatem spiritus sancti in vinculo caritatis. Item unus alium premit
contra quod dicitur i ad Tessalo. iiii Ne quis supergrediatur neque circumveniat fratrem suum
[illegible] in negotio. De hac synagoga dicitur Eccli. xxi Stupa collecta synagoga
peccantium et finis illorum flamma ignis. Ab hac surgit Ihesus abeat se elon-
gando bene per longe a peccatoribus saltem et intrat in domum Symonis id est obedientis,
pauperis et humilis volentes ergo Ihesum in domo sua conservare humilitati
paupertati et obedientie insistant. Interpretatur enim Symo quasi obediens. Christus
autem obediens factus deo patri usque ad mortem crucis ad Phil. ii. Ergo domum
obedientie libenter intravit. Omne enim animal diligit sibi simile Eccli. xiii. In cuius signum
Christus quemadmodum hospitium suum elegerat in Bethania quod domus obedientie
interpretatur. Secundo Symo interpretatur discalceatus et signat pauperem a terrenis bonis
exutum vel cognoscens et signat humilem doctrinam Christi cognoscentem in qua
nos ad humilitatem invitat Mat. xi Discite a me quia mitis sum et humilis
corde. In cuius domo simile Christus libenter moratur. Ysa. ultimo Ad quem respi-
ciam nisi ad pauperculum et contritum spiritu id est humilem et trementem sermones
meos. Sunt autem aliqua secundum Hugonem de sancto victore que prosunt ad conservandum humi-
litatem scilicet amor vilitatis ut semper homo querat ea in quibus videtur esse lotus
primus. Secundo assiduitas subiectionis ut semper homo velit esse cum aliquo quem reve-
atur et timeat ut destruat suam frangere voluntatem. Sicut enim virga que consuevit
esse directa si inclinatur et non diu teneatur resilit. Si vero diu inclinata tene-
[illegible] tur situm illum apprehendet. Ita non unquam difficile immo difficulter erigi potest quam
prius potuit inclinari. Sic et cum consuetudo humiliandi et obediendi non
facile sinit in superbiam elevari. Tertio potest melioris comparatio ut homo semper in eum
intendat hominem in quo inveniat gratiam que sibi deest, obliviscens que retro
sunt ad anteriora se semper extendens. Quarto assidua meditatio proprie conditionis secundum
admonicionem clamantis motum status occurrit illud Eccli. x° Quid superbis
terra et cinis. Quinto consideratio oculta omnium inspectoris. Sicut enim quis sepe con-
fusus est de sermonibus suis ab aliquo ydoneo audiente, si forte talem conti-
gat reprehensione dignum proferre correptorem audiente mox confunditur. Itaque
consideret oculum inspectorem cum consideratio hominis confitetur multo magis erubescere si
quid elatum vel inobediens in mente eius consurgat, et hoc est utile quod omnia pec-
cata semper attendere deum omnia contemplari. Hys ergo et aliis domus convenit ad ha-
bitationem Christi preparatur. Socrus autem Symonis tenebatur magnis febribus.
In quo notatur conditio peccatoris que est periculosa quia tenetur magnis febribus.
Notandum quod per febrem notatur peccatum triplici ratione. Primo ratione originis generatur
enim febris ex corruptione humorum in corpore sicut peccatum ex corruptione af-
fectionum in mente. Peccatores corrupti sunt et abhominabiles facti sunt. Secundo ratione
effectus sive operis febris enim pulsum inquietat et elevat, et signat superbiam
que semper alta petit. Unde ille superbus dixit Ysa. xiiii In celum ascendam. Item
lucem odit et signat invidiam que odit aliorum gratiam Joh. iii Omnis qui male
agit odit lucem. Item membra inquietat et signat iram que inordinationem
facit in membris Prov. vi Ore loquitur terit pede etc. Item appetitum turbat
et signat accidiam Prov. xxiiii Vult et non vult piger. Et Prov. xxvii
Anima saturata calcabit favum. Peccatores omnem escam abhominata est anima
eorum. Item frigere facit et signat avaritiam Mat. xxiiii Habundabit iniquitas
et refrigescet caritas multorum. Item anhelitum facit fetidum et signat gulam
Nullus itaque vereatur unum vile habens tugurium si hoc habuit optoria nullus divitem magis se
sapiat domum habens preciosam sed vereatur magis et hac zelet illam dimittens ut et hic Christus
suscipiat et illic eternis ponatur habitaculis. Hec Cris. Hic quidam dicunt quod licet Petrus fuerit de
Bethsayda tamen tamen uxoris habuit domum in Capharnaum. Sed quod hoc videtur quod Mr. dicit Venit
in domum Symonis et Andree. Secundum quosdam in Stephanum quod domus Petri non dicitur possessive sed
ad quam declinare consueverat ratione vendendi pisces et hac etiam familiaritate duxerat uxorem
de domo illa que domus etiam dicitur Andree propter inseparabilitatem illorum in negotiatione.

pctā sepulcrum patens est guttur eorum psa 28 de caudibus eorum ascendat
fetor Jtem calefacit et sudare facit et significat luxuriam Job 31 Ignis est
usque ad consumacionem devorans Tercio racione curacionis curatur enim fe=
bris aliquando sudore et significat contricionem que sudare facit in lacrimarum effu=
sione aliquando per vomitum et significat confessionem per quam homo mala que concepit
in stomacho anime per os eicit aliquando dieta et significat carnis afflictionem
aliquando minucione et significat elemosinarum largicionem aliquando sopno Juxta
illud Jo 11 si dormit salvus erit et significat contemplacionem Est ergo peri=
culosa quantum huiusmodi mulier / 1 anime peccatrix primo propter peccati diuturnitate
sicut dicit que tenebatur socrum tempore arripiebat psalmus Jnveteravi sunt et clau=
dicaverunt / 2 propter peccati magnitudinem sicut dicit magnus psalmus Veni
in altitudinem maris 3 propter peccatorum multitudinem sicut dicit febribus non
una febre tantum / Notandum quod sicut diverse sunt species febrium sic sunt diverse species
peccatorum / scilicet prima est febris cottidiana / 2 est febris effimera / 3 est febris extra=
ta / 4 est febris terciana / 5 est febris continua / 6 est febris quartana / 7 est
febris etica / Prima enim febris est cottidiana / et significat peccatum gule propter cottidianam
crapulacionem psa 56 Venite sumamus vinum et impleamur ebrietate / et
erit sicut hodie sic et cras et multo amplius Prov 30 comparatur sanguisuge prov 30 san=
guisuge due sunt filie dicentes affer affer quia gulosus post unum ferculum dicit affer
aliud / et sic febris cottidiana mutatur in aliam sic gula cito transit in luxu=
riam Jd est venter vino estuans cito dispumat in luxuriam et libidinem Vel febris
cottidiana anime sunt peccata venialia que cottidie agimus quod super Augustinus in libro xl
omel assimilatur guttis aque arene et scabiei guttis aque quia fer=
vorem caritatis amittunt / arene quia sepe a bonis operibus animam sterilem fa=
ciunt scabiei quia decorem diminuunt / Et dicit Augustinus ibidem quod multe gutte
implent flumina et navi faciunt naufragium multa grana arene faciunt
onus ponderosum multitudo scabiei corpus reddit corruptum sic etiam venialia
peccata quando contempnuntur sua multitudine sua ponderositate et sua deformitate ad peccatum
mortale disponunt Secunda febris est effimera que dicitur ab effimero pisce marino
quod eodem die quo nascitur moritur / et significat subitum ire motum quia debet finiri
glo ante solis occasum Ephe 4 Sol non occidat super iracundiam vestram / glo
[illegible] naturalis est ira sit dicit Jeronimus Jra enim
1 non durat / subitus enim ire motus qui naturalis est [illegible] est Jdeo dicit
nulla perturbacione animum movetur Ut super dictum aut dicitur Casus est [illegible]
Gregorius Nazanzenus Duo sunt in celo qui commoveri non possunt scilicet deus et
angeli et unus in terra scilicet christianus perfectus / licet enim deus aliquando dicatur
irasci hoc non dicitur propter aliquem turbulentum affectum sed propter vindicte effectum
Jpam enim vindictam non facit cum aliqua animi commocione sed cum animi
tranquillitate sap 12 Cum tranquillitate omnia indicas Angeli etiam licet de perdicione
peccatoris dicantur flere psa 33 Angeli pacis amare flebunt tamen fletus et con=
turbacio in eos cadere non potest / Sed dicuntur flere 1 ad modum flencium se habere
Christianus autem perfectus quamvis aliquam turbacionem paciatur / ex hoc tamen eius
racio non obnubilatur quia eam tenet sub dominio racionis Unde dicit Jdem
Gregorius Nazanzenus Christianus perfectus in terra celestis est / in corrupcione impassibilis
in omni vincitur preterquam in anime libertate / Tercia febris est extratica que
non accidit certis horis / et significat peccatum invidie que quando alius laudatur accedit
non accidit certis horis et significat peccatum invidie que quando alius laudatur accedit
tum vituperatur recedit / non enim licet una hora detinatam sed quandocumque ve=
novantur laudaciones eius renovatur accensiones hoc patet primo Regum 18
Ceperunt enim puelle cantare / Saul percussit mille et David decem milia

Et tñ Saul habuit vnã magnã attensionẽ invidie dicẽs Michi dedẽrũt
mille et filio ysaj decẽ milia Tandẽ Jonathas cũ placauit et sic cessauit
attensio Quotiensciq; vero Saul audiebat de eius pbitate tociens laborabat
ista attensione Ista aũt febris nõ nascit̃ nisi de felicitate alterius qz sola
miseria caret inuidia Vnde dixit quidã Omnibus inuideas inuideat nemo
tibi Ideo sign̄ per Eli sacdotẽ de q° dicit̃ pmi Regũ iijᵒ Et nõ poterit videre
lucernã dñj antequã extingueret̃ lucerna attensa lucet extincta fetet lucerna
attensa sunt sci vi virtuosi extincta peccatores feti di Inuidus ergo nõ pt sustinere
videre virtuosos viros sed libenter videt miseros et abiectos Vnde ista febris
multũ affligit habentem vñ dixit quidã inuidus Inuidia conburit̃ intus
et ext̃ vñ doctores Vtinã inuidi in oĩbus ciuitatibus oculos et nares
haberent et de cunctorum felicitatibus torqueret̃ Tercia est febris triana q
laborat ille q de malis que fecerat satisfacere noluit habet enim contricionẽ
confessionẽ sed nõ satisfactionẽ Dicit̃ enim q quidã demoniacus ad quendã
sanctum virum adductus ẽ q precepit demoni vt exiret et nomen suum diceret
et ille nos sumus tres q in isto corpore habitamus ego vocor claudens cor
Alius frater meus vocat̃ claudens os Tercius vero marsubiũ Officiũ claude
enim est meũ cor peccatoris indurare ne possit contricionẽ habere et si forte
conteratur laborat frater meus vt a confessione impediat̃ et si forte confitetur et con-
fitetur alius frater meus laborat ne satisfaciat et per hunc modum fere omnes
lucrimur Tercius enim frater meus scz claudens marsubium plures oĩbus nobis lucrat̃
et acquirit Quarta febris ẽ quartana ista febre laborat auarus et maxime
vsurarius cuius peccatores inter pellacionem faciunt in peccatis vsurarum nã qualibet die
et qualibet nocte et qualibet hora et quolibet momento et quolibet festo peccant
Ideo videt̃ esse peior quam Judas Ille enim tm̃ vendidit xpm̃ Iste autem
vendidit xpm̃ et btam̃ virginem et omnes sanctos et sanctas qz eorum festiuitates
computat in vsura Et ideo qz similis fuit inde in culpa similis erit et in
pena Judas enim in aere qui est medius inter celũ et terram interijt ad
innuendũ q neqz in celo debeat stare cum angelis neqz in mundo cum hominibus
sed in aere cum demonibus sic vsurarius nõ habitat in celo qz deum et btam
virginem et omnes sanctos offendit nec in mundo qz homines conturbauit sed
in inferno cum demonibus quos per auariciam adorauit Inter iᵒ Colaimacy
iiijᵒ Auariciã que ẽ ydolorum seruitus Ista febris quartana scz auaricia
cito occidit qz tria tollit que sunt causa vite scz sompnũ cibũ et
quietem Tollit cibũ auarus enim nõ audet comedere Eccl̃i xxiiij Non
saturabit pane et indigenus et in tristicia erit super mensam suam
nec pt dormire Eccl̃i iiᵒ Cuncti dies eius doloribus et erumpnis pleni
erunt nec per noctem mente requiescit pu iiij Non enim dormiunt nisi
male fecerint et rapit̃ abeis sompnus nisi subplantauerint nec
pt quietem habere sed die ac nocte est in labore et in fatigacione Je
44 pre sollicitudine quiescere nõ potuerunt Auari enim parum viuunt
sed frugales et liberales multũ pu xxviij Qui odit auariciã longi
fient dies eius Sexta febris est quotana et signat superbiã propter quatuor
species superbie de quibus dicit Gregorius Quatuor sunt species superbie et
tumoris scz cum vel aliquis bonũ qd hʒ a se habere putat vel sibi pro suis
meritis datũ existimat vel cum iactat se habere quod nõ hʒ vel pt
significare hiemã que per corpus tendet̃ quod ex quatuor elementis
compõ vel pt significare consuetudinem longam peccandi vt scz prima
dies sit mala suggestio secunda malus consensus tercia malum opus

quarta mala consuetudo Ista triplex species quartane difficulter curatur. Superbia
enim semper est in ascensu, psalmus Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Hinc est
quod ortum habuit in celo, sed minime crevit quod descendit in paradiso terrestri, et
minime succrevit quod replevit totum mundum. Alia species quartane scilicet luxuria diffi-
culter curatur quia et in anima et in carne nimium radicatur. Ipsa enim radicatur
in anima in memoria per turpium ymaginationem, in intelligentia per turpium
meditationem, in voluntate per turpium affectionem. Radicatur et in corpore
quia totum ipsum inflamat. Job 31 Ignis est usque ad supplicium devorans et
omnia eradicans germinia. Ipsum totum volutat. Eusebius Convolutat lu-
xuria totum ipsum corrupit et fedat. Johelis primo Computruerunt
boves mortui ipsum totum in stercore suo. Tertia species quartane scilicet mala consuetudo difficulter
curatur. Istud signatum est in lazaro quatriduano et fetido Johannis xi. Ceteros
quidam mortuos dominus facilius suscitat, lazarum vero quatriduanum cum
quadam difficultate suscitare voluit scilicet cum oratione cum clamore et fremitu et lacri-
marum effusione. Septima est febris etica que est febris radi-
cata in membris in quibus naturalis humiditas consumitur. Et sicut tristitia illa
scilicet mariae de qua dicitur in Cor vii seculi tristitia mortem operatur. Talis
tristitia exsiccat ossa id est anime virtutes, proverbiorum xi spiritus tristis exsiccat ossa.
Sunt tamen quedam ossa que non tamen sunt exsiccanda sed etiam mancipanda
sicut in quadam ossa regis ydumee usque ad cinerem combusta
Amos 2. Incenderunt ossa regis Ydumee usque ad cinerem. Sicut enim
interior sanguinea et sicut animalium qui sanguine carent sunt
ita ossa sunt nostra peccata per que in nobis robur assumit. Sunt igitur
quidam qui ista ossa habent integra scilicet depositis suis non conterunt, aliqui
qui superficialiter conterunt. Alii ea
in grossas partes cassa frangunt qui scilicet superficialiter conterunt. Et hec contritio facit salubriter
manere ea scilicet precordialiter conterunt. Et hec contritio est tristitia pe-
manerat scilicet precordialiter conterunt. Hec enim secundum deum est tristitia pe-
tristitia de qua dicitur in Cor vii. Hunc enim secundum deum est tristitia
interiam in salutem stabilem facit. Item secundum quod mira creatoris approbat
copiosa erte quod infirmitatem et magnitudinem sanat. Unde dicit Glossa super illud
et imperabat febri. Sed non contra accedunt adipisci sanitatem nisi dedit quod
secundum eum dicit rogaverunt illum. Apostolus Jacobi Job v Voca si est qui tibi
respondeat ad aliquem sanctorum querere et ce pro fratribus qui sunt in ulcerum
i sancti mittunt salutem fratribus i parvulis qui sunt in mundo, in quo docemur
pro infirmis orare. Jacobi ultimo Orate pro invicem ut salvemini. Unde
Beda Modo salvator rogatus, modo non rogatus curat, ostendens se etiam
viciorum passiones precibus fidelium semper annuere, et ea non nunquam que ipsi
in se non intelligunt vel intelligenda dare, vel prave petentibus etiam non
intellecta dimittere. Multum enim valet oratio et precipue quia vel numquam
legimus aliquem Christum rogasse pro aliquo beneficio proprio vel pro alio
sicut vel ignorante parente, vel absente quod non fuit exauditus. Socrus
autem symonis i mater uxoris sancti petri per orationem discipulorum et totius familie
sanata est, et sicut quod spiritualiter febricitantes per orationes sanctorum merentur sanitatem.
Jacobi ultimo Multum enim valet oratio iusti assidua. Ex quo patet quod pro consequendo
beneficio ad impetrandum ad sanctorum orationes recurrendum est et non peccatorum. Pecca-
tores enim sunt immundi et inimici dei, et claudi, et quia immundi non audent
coram deo os aperire quia deus tales abhominatur. Psalmus Virum sanguinum et dolosum
abhominabitur dominus. Trenorum iiii Polluti sunt sanguine, et quia inimici dei
nihil possunt a deo impetrare. Johannis 9 Scimus quod deus peccatores non audit
et ideo talibus magis indignatur quam placatur. Psalmus Discedite a me omnes
qui operamini iniquitatem, et quia claudi, non possunt ad deum accedere. 3 Regum
18 Usquequo claudicatis in duas partes, peccatores pro sanitate habenda

dimitte [margin note]

indiget auxilio scorum viorum qui sunt iudi pz ca ambulans in via immaculata
hic m ministrabit / et ammi di / Sap 6 In aias scas se transfert / amicos dei
et prophetas constituit / recti et sani Ezech xij rectos gressus facite pedibus vris
Sicut enim dns stat sup petrum quando sup ei gram mittit / ps misit vbu suum
et sanauit eos Sap y neque herba neque malagma sed vbu tuum sanauit
eos dne / per grē igr infusionem febris spualis curatur / et ideo gra diuina
sollicite querenda est / quia cum caritate stat sm Aug que est excelle=
ntibus principes distinguit a milicia sui hostis solum per illud principis
sig / ita gra est signum in aia nra per quam psete dist inter quos a milicia
hostis antiqui / qui est rex sup omnes filios supbie Job 41 Cum igr her
gra hai a deo infundatur / tunc ho pfete curatur / que gre infusio tangitur in
textu cum dr stans sup illam Secundo tangitur quod gra diuina ponitur in aia nra
sm quadruplicem modum teste scriptura / primo per modum indumenti honestatis
quia aia que hit gram est admixtam virginis candidis vestes indute
ideo Apok 19 dr quod sponse agni que est aia existens in gra datum est ut co=
operiat se bisso splendidissimo et candido / et sequitur quod ista bissus est scorum
iustificatio que non nisi per gram fit / scdo hz gra in aia esse per
modum lucis ostendentis et manifestantis / quia lux qui est totaliter operta
no videtur nec cognoscitur a visu sensu / nec aliquis res obstare posita ei in
adversu / ita aia nra qui est sine gra est spualiter a deo incognita sicut
fuit dictum a dno Mt 25 virginibus fatuis Amen dico vobis nescio vos / qui vo
est in gra est ei tamquam familiarissime nota ut ei tunc dicatur a dno illud
Exo 33 noui te ex noie et inuenisti gram coram me / 3o gra hz esse
in aia nra per modum pulchritudinis decorantis / quia sicut aliqua domicella
dicitur totaliter deformis qui caret aliqua condicione sibi decente ita qui aia caret
gra est tota deformis Unde sm b Greg omnes virtutes que sunt in aia sine
gratia i sine caritate sunt informes et earum actus / et ideo aie spoliate sponte
gre di dicitur Osee 40 denudabitur pulchritudine sua Sed qui hz gram tunc est
pulcherrima creatura / tunc dicitur ei a dno illud Cantici iiij tota pulchra es a=
mica mea et macula no est in te / quarto hz esse gra in aia per modum sanitatis
quietantis / sicut ho sanus no inquietatur a contrarietate humorum ipsum molesta=
tiua ita aia existens in gra no inquietatur motibus passionum vexatiua utpo=
te ab ira a concupiscencia ex quibus dr 1 Cor xi quia inter vos multi infirmi
et imbeciles / et dormiunt multi / qui aut aduenit gra tunc aia efficitur
sana / et hoc est quod dictum est / quod gre infusio curat aiam febricitantem / Tertio
ex parte infirmi sz culpe dimissio Ideo dr surgens Eccli [illegible] Comite
addunt et relique peta / Et unde quod continuo i statim surrexit insinuatur
peter ut in petis no diu iaceat sed statim surgat ad Ephe v Sur=
ge qui dormis / aliquis de peto in petum cadit / et hoc accidit propter tria / primo
propter peti ponderositatem ps Sicut onus graue grauate sunt sup me Unde Greg
petum quod no mox per penitenciam deletur suo pondere ad aliud trahit /
2o propter petorum cecitatem / peta enim cecitate induunt Joh xi Si quis
ambulat in nocte offenditur quia lux no est in eo / 3o propter petorum co ne=
xionem pu p v Iniquitates sue capiunt impium et funibus petorum
suorum quisque constringitur / et ps Funes petorum circumplexi sunt me / Quarto
ex parte eius curante requiritur sua operatio unde dicitur Et ministrabat illis Si=
gnum enim spualis sanitatis est ociosa membra sancto et cultui dei manci=
pare / ps Seruite dno in timore et Eccli 33 mitte seruum in operacio=
ne ne vacet / et per hoc quod dictum est pz efficacia orationis discipulorum

Moraliter per hoc debet intelligi quod aiam curatam a peto no est gratum seruicium impensum
deo / sed penitens quam cito curatus est a febre peti tam cito dz se occupare et totaliter
mancipare seruicio dei sm illud Apli Sicut exhibuistis membra vra seruire immundicie
et iniquitati ad iniquitatem / ita nunc exhibete membra vra seruire iusticie ad iustificationem
Ergo aia tua febre viciorum est capta / scotis in adiutorium tuum inuocata ex corde
rogata gra di curet te quod possis ei et sanctis suis gratam seruitute exhibere /

Circa qd cavit' utr oro plus valeat pro se fca qm pro alio. Videt & E dicen
dupx est valor oronis vnus qui .s. qd dicit' qd oro valeat ad impetrandu
illud quod petit' sicut oro petri valuit ad suscitatione Thabite Alius e va
lor qui oranti et aliis opibus virtutu .s. qd dicit' oro valet ad merend
ipsi oranti put caritate informata sic oro petri qua suscitatione Thabite
impetrauit fuit bto petro meritoria vite eterne inquantu erat caritate informata
Loquendo ergo de primo valore ceteris paribus plus v3 oro facta pro se qm pro
alio qr efficacia orois pt amittere suu effectu qm pro alio fit et aliquo
impedimento qd inuenit' in eo pro quo orat' Quantu vo ad scdm va
lorem hec oro magis v3 que ex maiori caritate pcedit siue pro se siue pro
alio fiet vnde si hoc dz iudicari de interiori caritate per exteriora opa tunc
ista qntitas pt dupr intelligi vno modo vt aliquis tn pro alio qm pro seipso
oret tunc maioris meriti est pro alio orare qm pro seipso tm qr maioris
eni caritatis et meriti est aliquem beniuolum et beneficum esse sibi et aliis
qm sibi tm Alio modo pt intelligi vt aliquis oret pro alio et non pro se
qm sibi tm alio pt intelligi vt aliquis oret pro alio et no pro se et ita patet in ordine
caritatis ostenditur alii magis beniuolus qm sibi
caritatis magis aliud qm se diliges

Vespere aut facto obtulerunt ei multos demonia habentes et
eiciebat spus verbo et omnes male habentes curauit vt ad
impleret' quod dictum est per ysaiam prophetam dicentem ipse infir
mitates nras accepit et egrotaciones nras portauit Vide
aut ihus turbas multas circum se iussit discipulos ire trans fre
tum et accedens vnus scriba ait illi Magister sequar te quo
cunque ieris Et dicit illi ihus Vulpes foueas habent et
volucres celi nidos filius aut hominis non habet vbi caput suum
reclinet Alius aut de discipulis eius ait illi Domine permitte
me primum ire et sepelire patrem meum Ihus aut ait illi
Sequere me et dimitte mortuos sepelire mortuos suos

Supius ostensa e virtus diuina super corporale scz quo ad sanatoez corporis ‖ spiritu
hic ondit' sup spirituale scz quo ad expulsionem demonum Et primo sup spm angel
licum 2° sup spm humanum ibi et omnes male habentes 3° ondit sermone prophetico
per hoc impletum ibi vt adimpleret' Dicit ergo vespere aut facto Luc 4° cum
sol iam occubuisset obtulerunt ei scz turbe multos demonia habentes i vexatos
seu obsessos a demonibus Ante eius aduentum xpi maior ptas permissa
erat dyabolo vnde tunc multis habundabat demoniacis sed per xpm eiecta
e eius ptas Ioh 12 Nunc princeps huius mundi eiciet' foras Nouandum qd
demones habent magnam potentiam Iob 41 No e ptas sup terram que
comparet' ei 2° habent magnam astuciam Gen 3° Serpens erat callidior ‖ astucia sua
cunctis animantibus 2 Cor 11 Timeo ne sicut serpens seduxit euam 3°
magnam seuiciam 1 Pet vlt Aduersarius vester dyabolus sicut leo rugiens
circuit etc Magna ergo miracula diuina est qm expellit a nobis hoste tam
potentem tam astutum et tam seuum dando virtute resistendi eius potentie
et intelligentiam cognoscendi nequicie eius astucia et vim repellendi eius
maliciam eius seuitie Et eiciebat spus immundos verbo vnde per 9 ab
minacione tua fugient eiciebat verbo non tactu ut ondat potenti
am suam sup potestates. hic tamen devoto turbarum per temporis tarditate

Theophilus dicit Ideo ita tarde adduxerunt eos ad ihm qr illa dies erat sabbati et credebant curaciones
non esse licitas durante die sabbati que finiebat' in vespere illius et ideo expectabant occasum illius vt eu
rando ad eum adduxerunt Miracula qd xpi ad duo ordinat scz ad manifestatione humanitatis et diuinitatis
sue et ad confirmatione sue doctrine per quam homines ad fide inducebat' vnde tn ad manuum eius impositione sanabantur
infirmi curabantur leprosi illuminabantur ceci suscitabantur mortui et eiciebantur spus immundi Per hoc
at qd vespere facto obtulerunt sibi infirmos et demoniacos significat' qd hora mundi vespertina xpus venit demo
nes eicere et infirmitates hominum curare et per occasum solis significat' qd passio in qua iusticie sol occidit
futura erat medicina omnis spiritualis infirmitatis vnde ff in 1 Bedam Occasus solis occubitus

quia non cessat vespere quod competit mistico sensui quia per virtutem christi multi erant
curandi. Unde Rab[anus]. Qui non in die sed ad vesperam curantur, qui sol oc-
cubuit, cum gravaminis tedium in terra moratur, ut fructum multum afferat. Ibidem
Ad idem glo[sa] moraliter Hugo de s. victore. Vespere fit in fine vite vel
senectute in qua fervor iuvenilis etatis declinat. Si ergo non obtuleris
te domino mane idest in iuventute ut faceres ei de te sacrificium matutinum
saltem offeras te ei vespere idest in fine vite vel in senectute ut sit ei sacrificium
vespertinum. Ut sic ab eo curantur demonia idest mortalia peccata quibus peccatores ve-
xantur. Item 2m glo[sa] occasum solis mortem christi per quam plures sa-
navit demoniacos quam ante vivens in carne egrotos. Et omnes
male habentes curavit. Terminum dicit Primo verbo pelagum miraculorum
comprehendit. Et ne magnitudo miraculi incredulitatem inmittat indu-
cit pro testimonio prophetam dicentis, ut adimpleretur et ibi ut causam consecutive
et non causative idest non propter prophetiam fecit sed quia hec que illa fecit
prophetia fuit adimpleta. Quod dictum est per ysaiam scilicet ysa[ie] 53
dicentem Ipse infirmitates nostras accepit scilicet auferendas. Glo[sa] inter[lineari]s
non ut sibi haberet sed ut a nobis auferret. Et hoc idem dicit Rab[anus] dicens
ipse ad curandum egrotationes nostras ipse portavit ut medicus
qui portat egritudinem infirmi compatiendo et curando Vel sic
ipse infirmitates nostras accepit quantum ad susceptionem passibilitatis
et defectuum quos pro nobis suscepit. Et egrotationes nostras
quod pertinet ad expositionem de egritudinibus peccatorum portavit scilicet in ligno unde
prima Petri 2o dicitur peccata nostra pertulit super lignum. Et Exo[di] 28 Aaron
iniquitates eorum portabit. Videns autem ihesus turbas multas. Hic
ostenditur effectus sive profectus ex doctrina et miraculis predictis predictis
scilicet aliquorum conversio ad christum. Et dividitur in duas partes. Quia primo notatur christi
recessus ad desertum locum, 2o istarum quorumdam accessus ad christum ibi Et
accedens unus. Circa primum est advertendum quod christi actio est nostra instructio. Ideo legitur a turbis recessisse ad desertum locum primo
ut vacaret predicationibus verbi domini christi 2o ad habendum quietem post la-
bores suos et suorum discipulorum ut habetur Mar[ci] 6 Venite se-
orsum in desertum locum et requiescite ibi. 3o propter orationem ostendens
quod predicator ubi dimittit aliquando debet vacare seorsum contemplacioni
ut ibi hauriat in devotione quod postea populo effundat in predi-
catione. Unde et Moyses aliquando ascendebat ad montem ad dominum
et aliquando descendebat ad populum. Et Luce 6 habetur In diebus
illis exiit in montem ihesus solus orare et erat ibi pernoctans
in oratione. Alia causa fuit ad fugiendum populi applausum. Jo[hannis] 6 Ihesus autem cum cognovisset
quia venturi essent ut caperent eum et facerent eum regem fugit iterum
solus in montem. Ihesus igitur declinans vel saltem aliquantulum [illegible]
hic videns autem ihesus turbas multas circa se scilicet [illegible] et
applaudentes iussit discipulos ire trans fretum idest ultra mare galilee
passione mortem ipsius signat quod dicit quando in [illegible] in mundo fui [illegible] mundi et sole occidente plures quam ante
demoniaci et egroti sanantur quam [illegible] in carne vivens paucos iudeorum docuit. Omnibus per orbem
gentibus fidei salutisque dona transmittit. Moraliter vero [illegible] solis [illegible] sacri [illegible] mundane prosperitatis
[illegible] [illegible] fortassis incredibilia videntur. Unde Cris[ostomus] Tu autem intende quantum multitudinem curata fuerunt
[illegible] non unumquemque curatum dicentes et enarrantes sed uno verbo pelagus ineffabile miraculorum super-
egritudines in uno temporis momento solvit et ejiciebat hec Cris[ostomus]. Exibant autem demonia a multis clamantia
et dicentia quia tu es filius dei et increpans non sinebat ea loqui quia sciebant ipsum esse christum. Non
tamen per hec certitudinem

vel a persona ne considerent pericula in statu prosperitatis a sinistris ne considerent pericula in statu adversitatis. Sic enim faber qui [illegible] minime equum capit sibi oculos et tunc percutit [illegible] sic dyabolus volens hominem percutere capit ei oculos per curas et sollicitudines et tunc eum vulnerat per peccatum et extrahit sanguinem virtutum. Et ideo a terra est declinandum et hoc est terra que impediebat Zacheum in videndo Ihesum. Iste dicit sequar te, iste duplex [illegible] tamen volebat sequi Christum sed cupiditatis et luxus temporalis ac iactancie et vane glorie [illegible] eiecit magne signorum visorum motus volebat sequi dominum [illegible] diceret sic facere propter lucra acquirenda vel propter vanam gloriam conquirendam [illegible] considerans consequi adhuc quod Symon magus [illegible]

in loco magis secreto quod est dicebatur stagnum Genazareth. Non fuit iussio facta dicitur tercia die a curatione socrus Petri. Illa die sedo mit [illegible] i desertum ut dicitur Marci primo et Luce quarto. Deinde alia die iussit discipulos ire trans fretum ut sequestraret eos a turbis. Iussit ire trans fretum significat enim glosa ut amaros seculi fluctus transeamus. Moraliter turbe multe sunt multe tunc que turbat alas ex omni parte. Ideo dicitur circum se scilicet ab anteriori parte ne se ad meliora extendat, a posteriori ne preterita peccata recolat, a dextris ne desideret eterna, a sinistris ne timeat supplicia. Et ideo quis fato frequens [illegible] multos homines a bono retrahit et malum ingerit. Unde Seneca [illegible] inter homines salute indanos [illegible] homo redii. Et accedens unus hic post quorum discipulorum accessit ad Ihesum quorum unus accedebat ficte, et ideo repellitur, secundus vere et ideo recipitur ibi aliquis ait de discipulis. Circa primum considerandum quod unus qui cundicat [illegible] paucitatem Christi et videat miracula qui erat scriba id est litteratus considerabat quod si esset Christo familiaris quod posset magnam pecuniam colligere ab hiis qui a Christo curarentur per ipsius suggestionem et intercessionem. Ideo voluit se ei coniungere. Dicit ergo et accedens unus scriba id est legis peritus aut illius magister non dicit domine, quia non tamen oppinandi vel sequendi quod ad divinum pertinet sed tantum discendi miracula ex cupiditate vel elatione motus accessit. Sequar te quocumque ieris. Hic desiderans solum gloriam mundi, ut Symon magus voluit emere ut de miraculo lucraretur. Et dixit ei Ihesus. Hic subditur eius repulsio a domino qui ad eius mentem respondit insinuans ipsius detestandum primo propter eius fraudulenciam sub typo vulpis, secundo propter eius iactanciam sub typo volucris, tercio propter eius avariciam ex comparatione istorum ad paupertatem filii hominis. Et hoc est quod dicitur dixit ei Ihesus non respondendo tamen ad verba sed etiam ad eius animum. Vulpes foveas habent et volucres celi nidos id est bruta habent sua latibula in quibus pro tempore [illegible] et concedit filius autem hominis id est virginis a parte inferiori denominat genus suum [illegible] gloriantes de genere suo non habet ubi caput suum reclinet. Quasi diceret quid me vis sequi propter lucrum, secundum cum ita pauper sum quod non habeo domicilium ubi possem me reclinare. Unde dominus domum propriam non habuit [illegible] Unde hic [illegible] manendo quia colonus futurus est in terra et quia viator declinans ad manendum vel spiritualiter filius hominis non habet ubi caput suum reclinet quia humilitas Christi que per reclinationem capitis signatur in illo superbo simulatore locum non habuit. Unde glosa iste miraculis commotus propter manere iactanciam sequi voluit, que signat aves finxit obsequium discipuli in quo vulpes capit humilitatem suam significat que in illo superbo locum non habebat. Notandum quod iste scriba gessit typum quorundam [illegible] tarum [illegible] quia cum videntes prosperari [illegible] et divinari voluit [illegible] [illegible] sunt sotulares petentes et panes fedus cum illis [illegible] autem sunt ypocrite qui habent sotulares petentes et panes [illegible] se asperitate tenere in victu et [illegible] et duros. Hoc est qui dolose simulant se asperitate tenere in victu et vestitu sed tacita fraudulencia eorum admittendi sunt sicut [illegible] et ligni sunt. Sed quia ergo [illegible] Christus in paupertate voluit vivere quia sicut divicie sunt impedimenta virtutis, nichil autem impedimenta reprobis ita probis sunt adiumenta virtutis. Incipiunt dimittas temporales felices adiutores debuit Christo deficere. Ergo videtur quod debuit divitias temporales habere. Dicendum quod multis de causis Christus in paupertate vixit. Due tamen pre ceteris videntur valere. Prima causa est quod Christus venit ad predicandum veritatem in mundo, non erat mensa, non candelabrum

vel tercio Crisostomus aspice qualem paupertatem quam dominus docuerat per opera modo demonstrat non erat mensa non candelabrum non domus non quidquam talium hospiciolum habet vel virginis uterum, reclinatorium habuit presepium non [illegible] Audita [illegible] pau[illegible], sepulcrum habuit sed alienum. Hic ergo removetur cupiditas [illegible] a voluntatibus sequi Christum. Audita autem Christi paupertate non institit amplius ut sequeretur. Unde Crisostomus non autem videt saepe te pauperem [illegible] [illegible] conspiciens [illegible] vel per vulpes dolositas et simulacio, per volucres [illegible] iactancia et elacio significatur quod sicut [illegible] dicit vis me sequi et ideo te in [illegible] dolositas et elacio latet in corde tuo quia scilicet tamen cupiditatis et vane glorie [illegible] caput mea non recipio quia filius hominis simplex [illegible] dolositatem [illegible] superbiam non habet in te ubi caput reclinet. Caput cum Christi Deus est. Deus autem in humili et simplici et tremente [illegible] eius et ipsius reclinatio capitis non erecto humilitatis [illegible] est quod in illo locum non habet. [illegible] ergo iste reprehendit adhuc scilicet in dolositate quia ficto animo et non simplici sequi volebat [illegible] quedam abeo querebat [illegible] in cupiditate quia eum per [illegible] sequi intendebat et in elacione quia propter inanem gloriam ei adherere cupiebat. Sicut vulpis est [illegible] fallacie insidiis et rapinis plenum [illegible] vos alta petendo

Simulatore

sedm qd dixit Jo 18 Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum ut testimonium perhibe-
am veritati / Predicatio aut impeditur per administratam bonorum temporalium propter
quod xpus aplis ad predicandum missis dixit infra 10 Nolite possidere aurum
et argentum etc. ista impediret vos predicare / ipsi aut apli dixerunt Act 6 Dixerunt
Non est equum nos relinquere verbum dei et ministrare mensis / considerate
ergo fratres ex nobis viros boni testimonii septem quos constituamus super hoc
opus nos aut orationi et ministerio dei instantes erimus / Ex quibus patet
quod administratio temporalium impedit predicationis officium / et ideo quia xpus vo-
lebat predicatoribus evangelii debitam formam vivendi tradere / ideo voluit in pau-
pertate vivere / 2o tamen quia sicut xpus mortem nostram mortalitatem assumpsit
ut per eam nos inmortales faceret ita pauper esse voluit ut nobis eternas
divicias tribueret / et hoc tamen tangit aplus 2a ad Cor 8 Scitis graciam
domini nostri ihesu xpi quia egenus factus est ut illius inopia divites essemus
(Tria ro potest addi ne quisquam fidelium sed per xpm posset ascribi divitiis
seu potentie secularis ad ar.. e ... quod aliud est bonum actus virtutis secundum
inferiorem statum quod tamen est impeditivum actus virtutis ad altiorem statum
sicut debitus usus matrimonii est impeditivus virginitatis / et eodem modo administratio
temporalium bonorum est impeditiva perfecte sequele xpi / inquantum impedit actum
contemplationis / propter quod dicitur in libro de ecclesiasticis dogmatibus Bonum est
facultates cum dispensatione erogare / sed melius est intentione sequendi xpm
totum simul donare et absolutum a solitudine cum xpo egere Sequitur
Alius aut de discipulis hic subditur quisquam alius ad xpm qui veniebat
vere sed imperfecte et ideo a xpo recipitur et perficitur / Et hoc est quod dicit Alius
aut de discipulis scilicet xpi non quia adhuc esset perfecte discipulus sed volebat
fieri Alius aut de discipulis non tamen persona quam moribus et intentione
ait illi dne / quod est reverentie / mitte me hoc est obedientie / Ex quo patet
quod ille vocatus fuit / sed alius se ingessit / primum sepelire patrem meum quod
est opus misericordie / Tamen Non discipulatum respuit sed expleta primum patrini fu-
neris pietate liberior sequi se desiderat / Sic Elizeus vocatus se Helia tamen
ait ait illi / instruendo eum / sequere me / non obstante funere patris tui
quod dicitur non est de caritatis ordine bonum minus maiori bono preponere / Et
suos morte vere Augustinus de verbis domini / Dimitte mortuos sepelire mortuos
pater tuus mortuus est / sunt alii mortui qui sepeliant mortuos suos quia
infideles sunt / in quo secundum Crisostomum monstrat quod non fuit mortuus non
erat eius Etenim qui defunctus erat sic estimo de inde infidelium fuit /
moralis secundum Glossam mortuos sepelire est peccatores in peccato fovere
glossa dimitte mortuos etc. Addit Lucas / Tu aut vade et annuncia re-
gnum dei / in quo notatur pretermittenda esse minora bona pro maioribus
Ex hoc loco patet / quod alius qui vult ad vitam altiorem evolare non debet retardari
propter parentes affectione carnali / Unde et supra capitulo 4o Jacobus et Johannes
leguntur secuti esse xpm relictis rebus et patre / Propter quod Ieronimus
in epistola ad Rusticum monachum dicit / licet parvulus nepos in limine lactat / licet
mater tua pectus et ubera ostendat / per calcatum perge patrem / per cal-
catam perge matrem et ad vexillum crucis xpi evola / Secus aut esset
et ascendens sursum / hic ergo sequi volebat inpretium non ut divites discet / vel ut paupertate et humilitate migri-
imitaretur / sed ut fictus discipulus deciperet et sub ingressu humilitatis et paupertatis honores dignitates ambiret et
divicias congregaret / et sic ambitiosi et symoniaci in ecclesia imitantur qui cupiunt ad alta sublimari querentes qui
sua sunt non que ihesu / non ut ministrent sed ut ministretur / et ideo vulpi dolose et volanti avi multo comparatur
prout etiam significat querentes intrare religionem vel monasterium divitis habitum non ex devotione / sed ut ex pauperibus
divites et ex contemptibilibus honorati fiant Ideo talibus dicitur vulpes foveas habent / et volucres celi nidos
i demones dolosi et superbi habent in vobis habitaculum sed non xpus / ut insinuatur quod vulpes habent i dolosi habent cau-
telas ad quas refugiunt ne in suis capiantur maliciis et volucres celi nidos i superbi qui elevantur in altis
strictura habent / non fide credendum sed simulata mente accessit ad dominum hominum inspectorem cordium et scrutatorem cogitationum
deus temptantes quem pro cum vere et fideliter sequi volentem non simulata respuerit Ita ut ait Augustinus videbat eum

[illegible] simulata
verbum se [illegible]

si parentes esset adeo in necessitate positi quod non posset eis competenter sine presentia
filii subveniri tunc non liceret ei licitum ad vitam alteriorem evolare dimissa necessitate
parentum quia hoc esset de alieno deo sacrificium facere. Ad predicta per maiorem
intelligentiam considerandum quod aliter tenetur pater providere filiis et aliter filius
parentibus quia pater cum sit principium filii per se obligatur ad providendum filiis
de doctrina et instructione non autem econverso. Unde dicitur 2 ad Cor. xii nec debent
filii thesaurizare parentibus sed parentes filiis. Et ideo non licet ingredi religionem
obmissa cura filiorum sed debet de eis curare vel de cura competenti
providere. Filius autem licet non simpliciter teneatur licet etiam parentes tenetur tamen
parentes scilicet si pater sit in casu necessitatis in quo per aliud non possit ei co-
petenter subveniri et ideo tali casu cessante potest contra voluntatem parentum
ad vitam alteriorem evolare. Sed queritur quare non permisit dominus hunc
discipulum sepelire patrem suum cum Thobias laudetur de sepultura mortuorum.
Respondet Crisostomus. Hic satis verum pateret non sinitur redire quia alii erant qui
sepelirent et igitur sicut a maioribus necessariis redire non oportebat. Unde
glossa interlinearis. Illi carne mortuos condunt tu autem mortuos in anima d
resuscita. Hic potest esse questio dubitationis prima utrum christus debuit uti in
hoc mundo maxima paupertate. Secunda utrum revocando discipulum suum a sepul-
tura patris fecit contra ius naturale. Tercia utrum peccatoribus sit ecclesiastice
sepulture tradendi. Quarta utrum pueri morientes dum portantur ad baptismum
sit in cimiterio sacro sepeliendi. Ad primam est dicendum quod fuit congruum christum
in hoc mundo pauperem vitam eligere propter tria. Primo propter officium et propter auxilium
et propter exemplum. Quidem quia ut Augustinus in de vera religione. Tota vita quam dei
filius in hoc mundo per hominem quem suscepit dignatus est operatus est nobis exemplum
et disciplina morum fuit. Cum igitur homines divitias maximum bonum putarent
pauper esse voluit. Honoribus perniciose inhiabant rex esse noluit. Car-
nales filios magnum appetebant carnale coniugium prolemque contempsit.
Propter officium quia officium christi maxime fuit predicare. Marci i quod primo
Eamus in proximos vicos et civitates ut ibi predicem quia ad hoc veni.
Nichil autem est quod ita distrahat mentem a predicationis et speculatio-
nis officio quam divitie quia qui volunt divites fieri inserunt se doloribus
multis. Unde et quidam philosophi ne in contemplatione vitam impedirentur
divitias contempserunt sicut dicit [illegible]. Et ipse idem salvator mittens apostolos
ad predicandum mandavit ut non possiderent aurum et argentum nec
sacculum ferrent vel peram. Ideo non eum decebat illis uti que potuis-
sent huius officium impedire. Sed propter auxilium quia sicut sua morte
nobis auxilium prebuit ut nos mortem nostram spiritualem vinceremus
sic sua paupertate corporali auxilium nobis dedit ut nos divitias spirituales
possemus acquirere. Et hoc docet apostolus post 2 Cor. viii dicens Scitis
gratiam domini nostri Ihesu Christi quoniam egenus pro nobis factus est ut nos illius
inopia divites essemus. Competimus tamen si voluissemus maxime uti divitiis
sicut fuit usus maxima paupertate ne propter hoc fuisset remotus a virtuo-
sa operatione cum ipse esset virtutum regula. Item propter hoc divitie et ege-
states dimittende sunt ne homo propter divitias alliciat in superbiam ele-
vari et primo in invidiam irrogare et ne propter paupertatem cogatur mentiri
dolosa simulatione tenebrosum et ventosa elevatione elatione iactantia non habere cordis simulitatis ubi
doctorum se inclinatorem recipit quia in discipulatu christi non illius gradum sed suam gloriam requirebat

et futuri propter quorum timorem Salomon dixit Proverbiorum 30 Divitias et pau-
pertatem ne dederis michi sed tantum victui meo tribue necessaria. Secundum secundarium est dicendum
quod esse aliquod de mente legis nature dupliciter ad presens potest intelligi. Primo in omni tempore
et omnem statum. Alio modo in aliquod tempus et secundum aliquem statum. Dicunt ergo ali-
qui quod subvenire parentibus in vita ad sustentationem et in morte ad sepulturam vel
ad sepulture preparationem est de lege nature secundum omne tempus quia sive sit homo iuvenis sive
senex quantum ad variationem temporis sive secularis sive regularis aut clericus quantum
ad variationem status semper tenetur ad sustentationem parentum quia cum sit preceptum legis
nature sicut natura semper manet ita semper in omni tempore et in omni statu ma-
net obligatio precepti. Nec a tali precepto per variationem temporis vel status aliquis
absolvi potest nisi in tribus casibus. Primo quod parentes habeant unde possit sibi sub-
venire. 2o quod facultates per seipsos possint acquirere. 3o quod per alios eorum pro-
subventio potest impleri. Quia secundum Christus alii erat quod sepulturam patris illius
discipuli qui implere poterat revocando eum a sepultura eius non fecit contra
preceptum legis nature. Potissime quia sepulto patre optimisset eum testamentum
vidisse et hereditatem cum aliis dimisisse et sic multipliciter distractus
et impeditus fuisset a contemplatione spirituali ad quam per Christum vo-
catus erat. Alii vero dicunt subventionem parentum esse quidem in mente legis nature
non tamen universaliter et secundum omne tempus et omnem statum sed secundum
determinatum tempus et determinatum statum. Manente igitur tali statu quod homo
civiliter et seculariter vivat in mundo tenetur ad sustentationem parentum. Sed
quando tamen non vivit civiliter et seculariter eidem eius amplius non tenetur. Dicunt
enim quod vivere in mundo tripliciter potest intelligi. Primo naturaliter utendo cibo
et potu et aliis ad vitam sensibilem spectantibus et sic religiosi vivunt
in mundo. 2o bestialiter sic peccatores vivunt in mundo. 3o civiliter et sic
religiosi taliter mortui sunt mundo. Unde per professionem religiosi ab-
soluti sunt quia licet a preceptis legis nature per opera supererogationis
non absolvantur si sunt naturalia pro omne tempus et omnem statum, si tamen
sint naturalia in aliquo tempore et in aliquo statu per opera erogationis
absolvuntur. Quod probatur quia obedire parentibus est de mente naturali sicut subvenire
et tamen postquam filius emancipatus est a patre non plus sibi obedire tenetur
et similiter postquam intrat religionem. Unde dicit Apostolus ad Hebreos xii.
Si patres nostre carnis habuimus eruditores et reverebamur eos quanto
magis obtemperabimus patri spirituum et vivemus. Eximius autem quilibet istarum
oppinionum contineat aliquid veritatis. Media tamen via puto esse tenendam
ut dicatur quod subventio parentum est quidem de mente naturali secundum omnem statum non
quantum ad ipsius precepti executionem sed solum possibiliter et oportunitate
existente. Planum est enim quod per impotentiam exequendi preceptum homo
excusatur ab executione et potissime quando impotentia exequendi est
temporalis quamvis ad actum reducibilis quia si esset perpetua non remaneret
obligatio precepti ex quo numquam posset impleri. Nec autem est ita quod sta-
tus religionis non impedit simpliciter hominem a subventione parentum quia multi
casus possunt occurrere in quibus potest parentibus subvenire per licentiam
superioris ut de suo labore vel per administrationem communium rerum.
Sed dum non adest sibi facultas vel possibilitas excusatur ab executione
sicut enim filius non tenetur subvenire patri si habeat exercere et potest exercere artem in re

vel quod per aliud possit

non

non

vel quod per aliud possit eius subventioni subvenire ita si ipse de suo non habet et
facultas non adest sibi acquirendi vel administrandi aliarum rerum non habet non tenetur
concurrente tali impotentia subvenire quia hoc est de ratione precepti affirmativi quod licet
obliget semper ratione qua est ipsum preceptum non tamen ad semper ratione quod
ad affirmativum est / puto ergo quod religiosus propter statum religionis non absolvitur red
ab obligatione precepti de subventione parentum sed ab executione potest excusari
donec sibi possibilitas ponatur per concessionem vel licentiam superioris sed si peteret licentiam
in casu in quo parenti subvenire posset de suo labore vel administratione alicuius
et tenetur et prelatus non concederet puto quod in hoc non teneretur sibi obedire quia in
preceptis legis nature et eorum que in secunda tabula continentur nullus homo dispensare potest tenetur
enim religiosus obedire prelato in hiis que spectant ad observationem regule et
eorum que in observantia regulari continentur / presupposita tamen semper preceptorum
dei obedientia tamen prime tabule quam secunde. Ad tertium est dicendum quod parentes peccato infi-
delitatis ita quod sic separati ab ecclesia vel per heresim vel excommunicationem sepeliendi
sunt sed non tradendi sepulture ecclesiastice. Unde dicit Augustinus quod ideo Christus revo-
cavit suum discipulum iam fidelem ut patrem suum non sepeliret quia tunc esset i-
fidelis per alios infideles erat sepeliendus. Quod intelligo per fidelem
filium patrem infidelem non esse sepeliendum in sepultura ecclesiastica cum orationum
suffragiis non quod filius fidelis teneretur tradere sepulture patrem infidelem quantum
ad humanitatis et naturalis pietatis obsequia. Unde dicitur de consecratione prima distinctione
Ecclesiam in qua cadavera mortuorum infidelium sepulta sunt
in ecclesiam consecrandam in qua cadavera mortuorum infidelium sepulta sunt non licet consecrare antequam eiciantur. Sed si sint peccatores alio peccato et penitentes in-
veniantur in ecclesiastico cimiterio sepeliri possunt. Unde secundum xxiii q. ultima Cum si illi
qui suspenduntur in patibulis inveniuntur de omnibus corporum peccatis pura confessione
fecisse in cimiterio ecclesiastico eorum corpora sepeliri licet. Ad quartum est dicendum
quod pueri qui portantur ad baptismum moriuntur non sunt facti filii ecclesie nec
membra Christi per spiritualem generationem. Et ideo sicut nec pagani ita ipsi in
sacrato cimiterio sepeliri debent quia eis minus ecclesie suffragia prodesse
nō non valent non sunt existentibus filiis. Unde dicitur de consecratione distinctione prima Ecclesiam in qua ubi
paganus sepultus est consecrare non licet nec in ea missas celebrare nisi foras
eiciantur prius. Sed quid dicitur de femina pregnante ubi debet sepeliri aliqui dicunt quod
aperienda est / Alii autem dicunt quod est aperi-
enda mater et ecclesiastice sepulture tradenda et fetus alibi. Magis si est
animatus / Tamen quia inhumanum est corpora mortuorum aperire / magis puto
dicendum quod fetus gaudere habet privilegio matris precipue cum secundum corpus cum sepul- matri
tura debetur non sit aliquid suum sed aliquid matris et secundum corpus / subi-
ria sit matris ecclesie /

Et ascendente eo in naviculam secuti sunt eum discipuli eius
et ecce motus magnus factus est in mari ita ut navicula operi-
retur fluctibus ipse vero dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli
eius et suscitabant eum dicentes Domine salva nos perimus. Et
dicit eis Quid timidi estis modice fidei. Tunc surgens impera-
vit ventis et mari et facta est tranquillitas magna. Porro homines
mirati sunt dicentes: qualis est hic quia venti et mare obe-
diunt ei /

Solent viri sci tn aliquid diuina clemencia virtutis singlaris. Per eos opata
fuit mundana ostentacoz declinac Et hc xpus docuit nos in scie pntis lecconis
Cu cum multos infirmos curasset et multa mirabilia signa et miracla fecisset
vt refert Matheus Videns ita se turbas multas iussit discipulos ire trans fre-
tu et ipe cu eis ascendit i nauiclaz per hc docens nos vt ait Cris inchil fa-
re ad ostentacoz volens eciam vt dicit Remigius eis ho turbaz inoportunitatez
declinare. Elegit aut duo huiusse refugia qm declinac voluit a tra vz
noui montem ... desertum sic itaque nc tu opp imet at bis ascendit in na
uiculaz Continuat aut pns lcio ad precedente sic post vocacioz
hic subdit vocacionis ofirmacoz per miracla a cernencia ad reuerentia
sume magestatis vbi maifestat ptas diuina pmo sup cratz corpalez
2o sup cratz pure spualez et hc in eleccione demonum et eu veniss trans
fretum 3o sup creatr gpositz ex vtrz et hc in sanacoe paralit infra q.
dicit ergo et ascendente eo in nauiclaz ec vbi tria consribunt pmum e
maris piculosa comocio Scdm e discipulorum cfctuosa depcacio ibi et accesserunt Scdm e xpi vtuosa opacio ibi tunc surgens Circa pm qor facit
ewangelista pmo pon xpi ascensus in nauiculam i ascendente illum in na
viculaz vbi dicit Origenes Cu multa et mirada duo ondiss in tra
tnsijt ad mare vt ibidem excellencia opacis quaterque tre maliss dnum se
ostendet Deinde adiugit discipulorum sequela secuti sunt eu discipli eius
no tm gressu eius sequentes vt dicit Orig sed magis scitate eius gformita-
tes secuti sunt eu qr trahebant suauitate smonis eius et admiracoe
opis et benig gusaroe ipius ita ut eum relinquere no possent Et no scdm
Cris ep duo iussit eos vt sequerent tns fretum quaterque in seipis experirent
vtute mirabilium opum eius que in alijs videbant fi Tercio pon maris
ptbacio Et ecce motus magnus est subito et improuise eum prius esset
tranquillitas facta e comocio in mari procelle eleuabant mag altitudine
sup nauiclaz ita vt videt ire in pfundum et sic subito nauicula
descendebat et sic agitata fluctibus replebat. Hec sunt maris picula
vbi nec portus refugium nec hominum adiutorium haberi pt qr nemo
sit nisi qsqz e Dubitaret cum aliquis vtrum illa tempestas ex se vel ex
causis naturalibus suborta fuit Ad qd dicendum q uo tra naturalis iqnictu
dinis maris et vehementis comocionis fluctuum ipius causa e forte
qr radij lune et superiorum corporum resoluunt vapores a fundo tre et aqz
nc adplenum eos gsumunt nc ad aerem coplete retrahe pnt qm rema-
neat aliq infra corpus maris et expellunt aquas maris de locis suis
et gnant ampullas et tumores in corpe maris ad quam eciam gmocoz
venti tertatores fiunt q mouet infdum no solum leuem supficie aque
sed eciam ea q infra sunt fundata gmicuit sic no gnabat hec tepestas
sed fiebat supnaturalis vtute et volutate xpi q pduxit ventos de thezau-
ris suis vt dicit Origenes facta e aut tepestas mag ut opus magnum
ondet et qnto magis fluctus nauicle irruebat tanto magis discipulos
qtbabat vt plus desiderarent se libari per mirabilia saluatoris facta
e ergo gmocio maris vt discipli timerent et timentes xpm inuocarent inuo-
cantes liberarent libati mirarent et in fide firmarent Tercio pon
xpi dormicio ipe vo dormiebat dicit Origenes Res mirada e atqz
stupenda Cz ille qui dicit in pso Ecce no dormitabit neqz dormiet dormire dicit
re no umqz si dormiebat qui pc v multo i nocte oracioibus vacabat multo
q dedie pdicacoibus laborabat

demonstret

qqtbat qfu ...

oper uo ...

sed licet dormiet corpe vigilabit tn̄ diuinitate Vn̄ ipe dicit Cantic v
Ego dormio et cor meu vigilat Quare aut dn̄s sic voluit dormire
multiplex pt rō scd'a pa sm̄ Origen vt scilz vim hoīez dimitaret Scd'a ut
discipulorum corda pbaret nō q ipe corda eorum ignoraret sed ut ipi seipos
agnoscerent Tertia fuit Cris vt discipli magis timerent et vt eos ad orare
puocaret Ut eim ait Cris Si eo vigilante tēpestas facta fuisset no rogas-
sent vel timuissent Quarto vt suam potenciam demonstraret que magis in
eo claruit ~~quam in pauimentis~~ Et accesserunt ad eum discipli etc Scd'a pars
in qua descr' discipulorum affectuosa deprecacio et tu hic tangunt' quorum po discipulorum
fiducialis accessus Et accesserunt confidenter tamq ad dnm a quo liberari possent
a periculo p'sta attendite ad eum et illuminamini Scd'o tan' xpi excitaco Et sus-
citauerunt eum scilz a sopno poterant eim dicere illud psalmiste Exurge quare obdor-
mis dne Et nō q vt dicit Cyrillus discipli nō statim excitauerunt xpm su-
perat oriri tēpestas sperantes euadere absq periculum sed quam nauigando periclm
eis tantum timorem incussit vt nulla alia spes esset salutis nisi a deo
tunc excitauerunt xpm Et sic dicit Orig tanto metu discipli fuerant conteriti et
pene animo alienati vt in eum irruerint et nō modeste ac leniter fugerent
sed turbulenter suscitarent Tercio tan' discipulorum oro que in se tria complecti-
tur (...) et ... reueri vt pote dei
que in oī orone teni debent fuit eim pia et ... Quia dicebat dne q oipotencia tua om dnatris Item
oipotenciam confitens dicentes ei Dne q oipotencia tua om dnatris Item
fuit fructifera salua nos Hester 13 Salus nra in manu tua est Item
fuit necessaria q in periculo mortis perimus Vnde exclamat Origenes
O veraces discipuli saluatorem vobiscum habetis et de morte solliciti estis
Quarto po discipulorum increpacio Et dixit eis quid timidi estis modice fidei
q putabant periculum pute dno xpo Sed dicitur quo discipli fuerunt modice fidei
cum tamen ad xpm fugerunt dicendum est scdm Cris quod ppt hoc modice fidei fuerunt
q licet crediderunt xpm posse eos liberare a periculo cum esset excitatus No
tamen credebat posse dormientes facere et ideo eos de hoc increpauit Nota
q fides multos habet nobiles effectus pmo cum virtute fidei remittunt' pcta
Vnde saluator dixit Marie Magdalene
Actus 15 fide purificans corda eorum Vnde saluator dixit Marie Magdalene Item in fide cetere
remittunt' tibi pcta tua q fides tua te saluam fecit Item in fide cetere
virtutes fundant' Hebr 11 Fides est substancia sperandarum rerum Item
a fide bona procreant' Jaco 2 Ego ostendam tibi ex operibus fidem meam
Item per fidem tribulaciones et aduersitates singule superant' Ephes 2
in omnibus sumentes scutum fidei Et ideo si discipli perfectam fidem habuissent
tēpestatem maris et motum nō timuissent Item per fidem scripture intelli-
gencia reserat' Vnde 2m aliam translacionem pbs vij Nisi credideritis non in-
telligetis Item per fidem peticiones audiunt' Jaco pmo postulet aut
in fide nichil hesitans Item per fidem fiunt miracula Marci 9 Oia possibilia
sunt credenti Item per fidem salus aiarum inducit' Luce 7 fides tua te saluam fecit
Item per fidem vita eterna acquirit' Hebr 11 Sci per fidem vicerunt regna Cum
ergo tot bona efficiat fides studere debemus ut in nobis ~~mortua~~ inueniat' Si
quis eam modicam in se sensit oret cum eis aplis dicens Dne adauge
nobis fidem Sequitur Tunc surgens imparauit ventis et mari et facta est
tranquillitas magna etc Tercia pars usque describit' xpi virtuosa operacio et
tria quoque pmo per xpi imperium Cum surgens imperauit ventis ut scilz flare

Et ideo q dixerunt salua nos fuit fiducie q perimus pusillanimitatis q suscitauerunt infidelitatis propter quod
increpando dixit eis quid timidi estis modice fidei q dicit Si haberetis fidem no timeretis sed faceretis
quod velletis et mare et ventos placaretis Vbi Cyrillus In quo ostendit q timore no facit temptacio ins-
inducto sed imbecillitas mentis Sicut enim aurum pbat' in igne sic in temptacionibus fides Redarguit
ergo in eis mentis pusillanimitatem q no debent timere eo pnte qui viderunt tot mirabilia facere Vnde
dicit Glo Si non iustis potestatem in terra cur no creditis et in mari q per corpus credit argui' Qui in
credit quod imperat'. Sed quid Cris quare redarguunt' eo timere in periculis sit natale et timor
naturalis no est petrum Re' q indecente habebant opiorem scilz q suscitatum posse imperare mari plusq cum
dormientem Vnde no increpat timor naturalis sed modicitas fidei Nisi pmi Modice fidei quare
dubitasti et Marci 4 dicit q timidi estis nondum habetis fidem Hic est argumentum q confidendum est in periculis et no
desperandum

videlicet homines hic argumentum quod modice fidei est qui in adversitate famis pressure et huiusmodi constitutus [illegible]
timet et impatienter fert. Omnis fides maxime nota est et in periculis. Hec est enim victoria que vincit
mundum id est mundi pericula fides nostra.

cessaret. Ex quo patet quod imperium Christi tante est efficacie ut res etiam insensibiles obediunt ei.
Ipse enim est de quo Psalmista dicit: Ignis grando nix glacies etc. Secundo post tante obediencie
Et facta est tranquillitas magna. Accipe scilicet et maris. Et non sicut Crisostomus quod ad naturale tempestatis terminatur
usque ad multum temporis aqua continetur, sed hic simul omnia cessaverunt ut nec semita nec vesti-
gium aliquod turbacionis remanet quod superius erat ex novo. Tercio post hoc in admiracione
laus Christi. Porro homines mirati sunt. Sed qui homines? Videlicet Origenes: Non putas hic apostolos sig-
nificari; nunquam enim invenimus preter honorem cognominari discipulos apostolos, sed semper aut apostoli
aut discipuli nominabantur. Erant hii homines qui cum eo navigabant quorum erat navicula.
Sed si quis dicat apostolos hic homines appellari non est inconveniens propter hominem quod nondum noverant
potenciam salvatoris. Nam mirati sunt dicentes: Qualis est hic? Non interrogative hic dicitur
secundum Origenem, sed affirmative, quasi dicat: ille talis est cui venti et mare obediunt; ille
ille talis ille id est quantum quam fortis quam magnus; iubet sine creature et non supergreditur.
iussionem eius. Soli homines resistunt dei preceptis cuius consiliis non acquiescunt, sed dicit Origenes
Tercium quod si homo fuisset obediens suo creatori omnis creatura obediens ei fuisset.
Ymo quod plus est si liceat loqui deus obediens fuisset homini. Nunc vero propter inobediencie
hominis omnis creatura est facta inobediens illi quod tercio compescit adiutorium spiritus. Allegorice
Sed prout patet ad capitulum ecclesie quod est Christus. Sed hec navicula qua Christus ascendit
inter arbor crucis cuius auxilio fideles transfretantur mundi fluctibus pervenitur
ad portum celestis patrie. Ascendente ergo Christo in hanc naviculam secuti sunt eum discipuli
eius quod omnes ad tormenta usque ad mortem fuerunt eum imitati. Unde dicit
Crisostomus in opere imperfecto capitulo 16. Cum ergo Christus in cruce positus fuisset, motus magnus factus
est in mari quod commote sunt mentes discipulorum de eius passione. Magis etiam mutato
factus est in mundo quod tenebre facte sunt super universam terram, velum templi scissum est in duas
partes, capitulo 24. Ecce quam magnus motus in mari ita ut navicula operta esset fluc-
tibus quod tota vis persecucionis contra Christi crucem fuit. Nam pertranseuntes eum blasphe-
mabant, latro crucifixus deridebat, discipuli trepidabant. Nam crux Christi fuit
scandalum iudeis gentibus autem stulticia. Ecce quantis fluctibus hec navicula
operiebatur. Sed inter hec omnia commotos ipse dormiebat, sompnus dormire est mori.
Excitant autem eum discipuli dum turbati mente maximis desideriis clamoribus
iterum efflagitabant dicentes: Salva nos resurgendo quia perimus pre timore
mortis tue. Ipse vero resurgens post increpabat ipsorum modicam fidem, ex-
probravit omnem incredulitatem illorum. Marcus ultimo capitulo. Imperavit mari quod vesa-
nia iudeorum compescuit. Et facta est tranquillitas magna quod sedate sunt mentes dis-
cipulorum visa resurrexione. Nos vero homines videntes hec dicimus: Qualis est hic? Alio modo
idem potest exponi etiam allegorice prout patet ad totum corpus ecclesie ut navicula
intelligatur ecclesia fidelium de qua [illegible] fracta est quasi navicula [illegible] instituitur.
In hac navi sicut Elam continentur fideles qui cum Christo permanent et ad regna
celorum perveniunt. Ista autem navicula est stricta ante et retro, medium
eius latum quod principium ecclesie persecucionibus multis infidelium et tirannorum
est angustiatum et in fine angustiabitur ecclesia persecucione antichristi. In medio
autem tempore ecclesia latitudine est magna et multiplicati sunt fideles quorum tempore
ecclesia latitatis et magnitatis est possessiones. Sed attendendum quod medium navicule
licet sit latum extremitatibus est tamen debilius, sic et ecclesia licet nunc est magna
latitudine valde tamen est debilis. Flectuntur homines christiani et corruunt veritatis
temptacionum ad quaslibet delectaciones, flectuntur prelati ex affluencia rerum temporalium
et honorum quibus mutantur ad vanitates et insanias falsas. Unde valde timen-
dum est hodie ecclesie dei ne isti qui sunt in medio navis ad sentinam ducuntur.

Circa istud Aug. qui de vna ex[...] inductus sit ait Intrat ventus in cor tuum vtique 701
ibi navigas vbi hanc vitam tamquam procellosum et periculosum pelagus transis / Intrat ventus
movet fluctus turbant navem. Cum sunt venti audisti convicium. irasceris. convicium ventus
est iracundia fluctus. periclitaris disponis respondere disponis maledictum maledicto r- 371
reddere. iam navis appropinquat naufragio excita dormientem. Ideo enim fluctuas et mala
pro malis reddere preparas quia Christus dormit in navi. In corde enim tuo sompnus Christi
oblivio fidei. Nam si excitetis Christum id est recoletis fidem quid tibi dicit tamquam vigilans
Christus in corde tuo Ego audivi demonium habes et pro eis oravi / Audit dominus et
patitur audit servus et indignatur / Sed vindicari vis. quid cum ego iam sic vindicatus
cum tibi hec loquitur fides tua quasi imperabis ventis et fluctibus et sic tranquillatur hec Aug.
Et similiter de aliis que nos temptant vel tribulant intelligas suo modo vt ex omni
parte excludatur mala cogitatio quia sicut modicum foramen in navi ponit eam in pe-
riculo nisi obstruatur sic anima est in periculo dampnationis propter vnam malam cogitationem nisi ex-
cludatur. Et ideo dicitur in proverbiis Omni custodia custodi cor tuum. Et in Ecclesiastico 28 Sepi
aures tuas spinis. et ori tuo facito hostia et seras auribus. Igitur cum temptamur
et tribulamur debemus esse constantes in fide et non hesitare. quia licet tunc nos et
sancta nostra dominus videatur dormire. ipse tamen diligentissime est super nostra custodia cotidie
quia et si iam sui corporis sompno non dormiat tamen ne nostri corporis sopno
in nobis dormiat et quiescat. Dormit enim qui ab orationibus et bonis operibus
cessamus et tunc sustentandus est in nobis acribus et devotis precibus et ipse tunc
faciet tranquillitatem quia facit cum ~~contemptione~~ temptatione proventum
Sed fatim magis ipsum obdormire facit in hoc scilicet quod magis ad humanum
consilium quam ad divinum confugit. Unde Aug. Nichil maxime suggerunt
humano cordi abominabilis expugnantibus inimicis nisi deus quod non est
adiutor ut requirentes alia adiutoria inveniamur invalidi et ab inimicis
capiamur. hec Aug. Volens ergo ad similitudinem dei sui accedere secundum consilium sapientis
preparet se ad temptationes innumeras. Cum enim quis appetit et avidius
se ~~ab~~ subtrahit ut soli deo vacare et intendere possit commocio magna
fit in mari seu mundo id est persecutio multiplex cuius causa triplex est scilicet
impulsus ventorum hoc est temptatio a dyabolo turbatio maris hoc
est temptatio a mundo commocio tempestatis hoc temptatio a carne quas
temptationes contra se sentit insurgere. procella enim temptationis ex invidia
dyaboli conatus viri a bono proposito commovere optat aliquem pro operibus per se-
cutionibus exterius aliquem impulsu malarum temptationum interius vel magis
et propria fragilitate carnis similiter quia quanto magis quis deo assumere
voluit et eidem perfecit tanto amplius inveniet quod durius portat
In exemplo israelitarum qui tunc durius a pharaone sunt afflicti quando per moysen
et aaron ad terram promissionis sunt vocati. Quod dominus est suo exemplo

audit qui post baptismum et ieiunium temptaciones dyaboli pertulit. Sepe enim post q[...]
nes dyabolus acrius temptat quos a sua servitute recedere considerat. Sed ille qui non
dormitet neque dormiet custodiens ysrael quasi dormit in navi ad mentem viri
iusti inter procellas temptacionum durius permittit fatigari. Cumque sentit temptacionem
sua virtute se superare non posse accedit ad omnipotenciam dei recurrens et suscitat
dominum cum precibus devocionis illi appropinquans et sua fragilitate cognita recognoscat
ac divinam potenciam et dei misericordiam devotissime totis viribus mentis imploare non
cessat quousque in sui adiutorium dominus excitatur auxilium. Tunc enim surgens
imperat ventis et mari quia temptamenta dyaboli insurgencia contra mentem
viri iusti conquiescere facit et eum sibi liberius servire permittit. Fit autem tunc magna
tranquillitas quia expulsis malarum temptacionum radicibus virtutes anime
et ea que prius non sine formidine observabat post velut naturaliter per bonam
consuetudinem custodire incipit gaudens cum propheta et cantans Declinate a me
maligni et scrutabor mandata dei mei. Et sic transnavigato mari et huius
seculi fluctibus calcatis ad portum salutis perveniet paradisi etc.

et labantur. Hanc itaque navem Christus ascendit, quia ipse est ecclesie gubernator in qua discipuli continentur. Sed quando contra eam flant venti validi tam gentilium quam hereticorum quam etiam malorum christianorum et principum tyrannorum dum elevantur fluctus, quia variis temporibus temporibus accidit et evenit temporibus antiquis non quidem per gentiles et hereticos, sed quod detestabilius est per malos principes et dominos temporales qui passim in aliquibus terris iura et possessiones ecclesie diripiunt, statuta ecclesie et censuram ecclesiasticam contempnunt, prebendas et dignitates ecclesiasticas seculari potentia sibi ac suis acquirunt, et iniquorum possessiones prelatorum invadunt, sed interim hec Christus dormire videtur et non attendere, quia dicit Augustinus pacientiam bonorum et penitentiam malorum expectat et quantumcumque agitetur vel etiam operiatur fluctibus hec navicula Christi submergi non potest. Unde signata est per archam Noe. Unde quod ait Imperavit contra persecutiones venientes incassum navem subvertere petunt fluctuat et numquam desinit esse ratis. Alacriter ergo et secure ut ait Augustinus accedamus ad eum cum ipsa dicentes Surge quare obdormis domine. Ipse autem exsurgens imperavit ventis id est demonibus qui demones concitant fluctus id est principes huius mundi et persecutiones sacias et in multitudinibus, facietque tranquillitatem in multitudine. Ceterum potest exponi moraliter secundum Augustinum super Johannem ut per naviculam intelligatur fidelis anima, que corpori sociatur ve eius corporis intra mare quia omnia opera eius sunt cum amaritudine adiuncta.

In hanc naviculam Christus ascendit cum per gratiam animam visitat. Sequuntur autem discipuli id est tres virtutes theologice spes fides caritas, et quatuor cardinales scilicet iustitia prudentia fortitudo et temperantia, et septem dona spiritus sancti donum sapientie, intellectus, consilii, fortitudinis, scientie, pietatis, et timoris. Ecce quam pulchra Christi comitiva, decora potest illa navis sine fluctuatione transire. Flant enim venti temptationum, oriuntur venti passionum. Nam istam naviculam commovent venti interiores carnales vexationes, et non id est exteriores demonum impulsiones, quando anima operitur fluctibus ut sit in proximo iniquitatis et tantis temptationum impetibus, quando anima militat adversus animam. Magna unda concupiscendi carnalibus desideriis que militat adversus animam. Magna unda est temporalium indigentia. Magna unda fluctus carnalis concupiscentie, magna unda rerum temporalium indigentia, magna unda est carnalis persecutio ex quibus tunc medium est virtutes et dona pulsantur. Sed Christus ut dicit Hylarius sopno nostro consopitur in nobis, eo in nobis dormit, eo quod ipse secundum Hylarium sopno nostro consopitur in nobis, sed non est ita ymmo ipse promisit dicens Cum ipso sum quando videtur nos derelinquere, sed non est ita ymmo ipse promisit dicens Cum ipso sum in tribulatione. Et ideo redeunte anima ad se virtutes et dona excitant dominum. Fides dicit Credo te domine posse succurrere. Spes dicit Spero quod iuvabis. Caritas dicit Iustitia dicit digne me sustineo dicit omnia pro te suffero. Prudentia me tibi committo. Iustitia dicit digne me sustineo, fortitudo autem in suggesta absorreo non sed gratia tua adiuvabit me. Fortitudo etiam in suggesta absorreo non sed gratia tua adiuvabit me, et multibus innumerabilibus ut dicit Dona etiam spiritus sancti postulat adiutorium gemitibus inenarrabilibus ut dicit Apostolus Exclamantes voce grandi et dicentes Domine salva nos perimus. Tunc Christus omnem turbulentiam in anima sedat, et interiores vexationes demonum compescit, et sic fit magna tranquillitas fluctus carnis quando animam se erigentes mitigat, et sic fit magna tranquillitas fluctus carnis quam animam se erigentes mitigat, et dicat qualis est hic re- inter animam et corpus ita ut ipse totus homo miretur et dicat qualis est hic quia intra animam et corpus ita ut ipse totus homo miretur. Et nota quod per naviculam potest significari penitentia vel anima penitentis et merito, quia sicut homo existens in mari non potest ad portum sine navicula pervenire, sic et anima existens in peccatis non potest pervenire ad portum salutis sine penitentia. Unde Iheronimus: penitentia est secunda tabula post naufragium. Si vero homo in navicula fuit portum faciliter attingit, sic et omnes simul pereunt. Si vero homo in navicula fuit portum faciliter attingit, sic et anima penitens intrans naviculam penitencie portum salutis apprehendit. Et quod amplius...

porto sibi appropinquat quia qui penitentiam agite et appropinquabit vobis regnum celorum
ad quam naviculam scilicet autem penitentis ascendit ihesus per iustificationem / discipuli
sequentes sunt consimiles virtutes et sancte affectiones / Mare vero est mundus / psalmus hoc
mare magnum et spaciosum / vel per mare amaritudo cordis contriti designatur / de
qua dicitur ysa 38 Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee
et quia naviculam tunc dicitur esse in mari quando mare habet sub se ante et retro / a dextris
et a sinistris / Sic penitentia si debet esse fructuosa debet esse in medio maris i. ama-
ritudinis contritionis ita quod habeat amaritudinem sub se ante se et post se a dextris et a sinistris
Primo navis penitentie habet mare sub se quando peccator recogitat mortem eternam sibi debitam
si non penituerit vel penam ignis purgatorii si imperfectam et incompletam egit penitentiam de primo
Eze xviij dicitur que peccaverit ipsa morietur de 2o prima cor iiio / Si cuius opus arserit detri-
mentum patietur ipse autem salvus erit sic tamen quasi per ignem Secundo habet mare a parte posteriori
quando penitens considerat vite sue inutilitatem psalmista dies mei sicut umbra declinaverunt
et operum suorum vanitatem / Job vij habui menses vacuos et noctes laboriosas
enumeravi michi Tercio habet mare ante se quando peccator perpendit tremendum et districtum dei
iudicium cui assistitur / Job xxxj semper enim quasi tumentes super me fluctus timui
deum et pondus eius ferre non potui / hoc iudicium timebat david penitens dicens
Non intres in iudicium cum servo tuo Et merito timendum est quia horrendum est incidere in
manus dei viventis ad hebre x Quarto habet mare a dextris quando penitens considerat
quo michi abusus est prosperis successibus tam corporalibus quam spiritualibus de primo
conqueritur dominus deutro xxxij Incrassatus est dilatatus et recalcitravit de 2o
ysa primo filios enutrivi et exaltavi ipsi autem spreverunt me Quinto habet mare
a sinistris quando considerat perplexitatem temptationum carnis mundi et dyaboli Ita ut dicat
cum psalmista multi qui persequuntur me et tribulant me Sic ergo undique navis penitentie
debet esse amaritudine circumdata ut dicatur id Trenorum ij magna velud mare con-
6 tritio tua. Sola ergo pars superior navicule manere debet libera a mari quia penitens
cum in spe divine misericordie invenit consolationem et spes divine misericordie consequende est columpna
totius edificii correntis et mens penitentis in barathrum desperationis decideret
Oportet ergo penitentes divine misericordie consolari Ro ad Ro x dicitur Spes non confundit
Super quo dicit augustinus Confunditur qui quod sperabat non invenit sic contingit
illi qui sperat in homine Hec autem spes non confundit que in deo est quia nec fallit nec
falli potest Nondum tamen iam dicta quod tamen sunt per que spes penitentis fortificatur primum
quod penitens considerat deum esse creatorem suum Artifex autem naturaliter amat opus
suum adeo ut vix possit audire quod ei detrahatur Sic creator deus amat opera sua
et specialiter homines quos ad ymaginem et similitudinem suam creavit Sapi xj diligis
omnia que sunt et nichil odisti eorum que fecisti / nec enim odiens aliquid constituisti
aut fecisti Sperare ergo debet penitens de eo quod dedit sibi ut sit quod etiam paratus sit dare
ei ut bene sit / Secundo quod penitens considerat deum esse dominum suum Naturaliter enim homines
amat ea que sunt sua et conservat ea / et si perdiderit ea gaudet cum ea re-
cuperat Unde credendum est quod deus velit conservare illos qui boni sunt et recuperare
peccatores quos perdidit ad quod pertinet parabole de recuperatione ovis et dragme
perdite luce xv ubi dicitur Gaudium est in celo angelis dei super uno peccatore penitentiam
agente Et Eze xviij dicitur Numquid voluntatis mee est dicit dominus mors impii
et non ut convertatur a viis suis et vivat / Inter homines enim eadem fide qua debet
servus domino debet esse dominus servo Sic ergo infidelis est servus si non subveniat domino cum
subvenire debet sic infidelis est dominus si non subveniat servo cum inimicus eum
impugnat eum et non sufficit eis resistere Ideo certissime sperare debet

q ab hoste invisibili impugnatur si temptationem vult vincere eius sciat quod dominus ei in suasu veniat prima
Cor. x. fidelis dominus est qui non patietur vos temptari super id quod potestis sed faciet etiam cum
temptatione proventum ut possitis sustinere. Tertium est consideratio divine bonitatis et misericordie que
cum summa sit summe placet ei bonitas et misericordia et summe displicet impietas et malicia
Unde credendum est quod paratus sit in mare castos qui volunt maliciam deserere et bonitati inherere
de primo scilicet quod malicia ei displiceat dicitur Sap. xiiii odio sunt deo impius et impietas
eius. de secundo scilicet quod paratus sit gratiam dare habetur Proverbiorum xii qui bonus est hauriet sibi gratiam a domino
Tantum misericordia dei tanta est ut non velit magis a miseriis miseros liberare quam ipsi velint
liberari. Unde erubescat humana pigricia plus ille vult dare quam nos accipere plus
ille vult misereri quam nos a miseriis liberari. quamvis ergo peccator de divina speret misericordia tunc
superior pars navis manet a mari libera. Ideo dicit apostolus ad Hebre. vi fortissimum
solatium habemus qui confugimus ad spem tenendam quia sicut anchoram habemus anime tutam
et firmam. Remi quibus hec navis duci debet sunt opera satisfactionis. Ubi sciendum
quod sunt tres partes satisfactionis penitentes de tribus bonis tenentur satisfacere. Sunt enim bona
vocatur fortune que ~~possidet~~ exteriora ut divicie. Alia sunt bona corporis ut pulcritudo et alie
bone dispositiones. Alia sunt bona anime ut virtutes et scientie. de primis est satisfaciendum deo
per elemosinam de secundis per ieiunium de tertiis per orationem. Sed quare potius per illa tria
ratio est quia tres sunt radices generales peccatorum iuxta illud prima Joh. ii. Omne quod est in mundo
aut est concupiscentia carnis ut luxuria que refrenatur per ieiunium aut concupiscentia oculorum
ut avaricia que medicatur per elemosinam aut superbia vite que curatur per humilem
orationem. Item quia homo peccavit in seipsum ideo hic ordinatur ieiunium luxurioso eius peccat in
corpus suum. Item peccavit contra proximum et Christo satisfaciat per elemosinam. Item contra deum
cui satisfacere debet per orationem. His remis navis penitentie ad portum salutis ducitur quia
quod penitens modum satisfactionis commensurat modo transgressionis secundum illud · d ·
apostoli ad Ro. vi Sicut exhibuistis membra vestra servire immundicie et iniquitati ad
iniquitatem ita nunc exhibete membra vestra servire iusticie in sanctificationem. Sed hic
primo circa motus et tempestates in mari oriantur naturaliter
potest esse quedam dubitatio. prima utrum motus et tempestates in mari oriantur naturaliter secundo
utrum mare naturaliter fluat et refluat. tertio utrum mare naturaliter crescat et decrescat. quarto utrum naviculla petri possit fluctibus maris
terra sit super mare et super aquas fundata. quinto utrum navicula petri possit fluctibus maris
submergi et periclitari. Ad primum dicendum quod motus et tempestates pertinent in mari contingunt
ad presens ex tribus. primo ex radiorum solarium caliditate. secundo ex ventorum contrarietate. tertio ex spiritus
maris gibbositate. Debemus namque ymaginari quod radius solaris attingit ad quascumque
partes terre. et ad quascumque concavitates in profundo maris existentes. Vapores igitur
substancie in concavitatibus abissi existentes incorporati et inflammati calore solis
appetunt superiorem locum. quia omne calidum ascendit ad locum superiorem veniendo et aquas
maris tumescendo et findendo et perturbando faciunt nimis magnam motionem et
tempestatem in aquis maris. sicut videmus quod magnus motus fit in castanea si ponatur
in igne et non scindatur. et ferrum ignitum positum in aqua facit magnam bullitionem et
motionem in aqua. de ista motione potest intelligi illud psalmiste Viderunt te aque
deus et timuerunt et turbate sunt abissi. De secundo vero modo motionis videmus ad sensum quod ventorum
contrarietas facit magnam tempestatem in mari. quia sicut una pars aeris impellit ali-
am verbo psalmiste Dixit et stetit spiritus procelle et exaltati sunt fluctus eius. ita una pars aquarum aliam. Unde super illo verbo psalmi Educit ven-
tos de thesauris suis dicit glossa quod ventos de thesauris educere est de occultis causis
eductum ex suis. dicit glossa quod ventos flat sentimus et quod iussu dei flat scimus sed qua causa flat
emanare. quia quod ventus flat sentimus et de quo thesauro educatur nescimus. Sed de tertio motionis simile experimentum habemus
videmus enim ad sensum quod homines existentes in navi infra aliquod spacium permanentes in
mari non vident homines vel arbores in terra existentes. quod tamen si quis ascendat

arbore navis videbit tam homines quam arbores in terra existentes et etiam ipsam terram, et tamen
si mare gibbosum non esset et etiam non esset magis altum in medio quam in extremis
quod esset totum planum ita quod videtur ab illis qui sunt in navi sicut ab illo qui est in arbore
et tamen posset esse navis infra mare quod nec terra videtur ab illo qui est in arbore nec ab
illis qui sunt in navi quod totum contingit ex alia talis gibbositatis et altitudo maris que est inter
littus et navem, ita magis est quod est altior oculo existentis in navi et altior arbore vel
oculo existentis in arbore, quamvis vero non est tanta quod sit altior arbore sed bene est altior
oculo existentis in navi. Est igitur mare altum et gibbosum et utrumque est altitudo et de-
pressio aquarum non est motus et aquarum perturbatio. Unde ex radiorum solarium caliditate et vento-
rum contrarietate et ex maris altitudine et gibbositate motus et fluctuatio habet esse naturaliter in
mari. Et sic spiritualiter in presenti seculo quod est quoddam mare ex istis tribus oritur motus
et fluctuatio. Primo ex carnalium concupiscentiarum caliditate. Secundo ex temporalium rerum tamquam
ventorum contrarietate et cupiditate. Tertio ex dignitatum et honorum superba sublimitate.
Prima dicit Johannes in Canonica sua: Omne quod est in mundo, id est in isto mari, vel est
concupiscentia carnis quantum ad motum primam, vel concupiscentia oculorum quantum ad secundam,
vel superbia vite quantum ad tertiam. Ad rationem est dicendum quod cum fluxus et refluxus maris
2 rationabiliter potest assignari ex mutua conversatione conversione aquarum ad aerem et aeris
in aquam. Debemus enim ymaginari quod in aliqua parte maris ubi sol directo aspectu tangit
super mare ex calefactione radiorum solarium, et eo tempore quo predicti radii solares ma-
iorem virtutem habent in calefaciendo et convertendo aquam in aerem sicut circa tertiam cum sole
apparente, et circa completorium iam sole recedente vaporibus attenuatis remanentibus,
et quasi ignitis, tunc enim ex multum de aqua conversum est in aerem, mare retrahit se et constringit
se et fit maris refluxus. Sed in aliqua parte maris multum de aere convertitur in aquam
ut in parte septentrionali sub montana, vel sub stella nautica ubi magnum frigus
esse dicitur, et ea diei vel noctis hora qua est maior frigiditas, aer ratione frigiditatis
multum inspissatur et in magna quantitate convertitur in aquam. Unde tunc mare dilatat se et
extendit se et fit maris fluxus. Alii tamen attribuunt fluxum et refluxum maris
diminutioni lune et augmentationi eius. Dicunt enim quod luna habet dominium
et virtutem super omnem humida. Luna igitur crescente et existente plena, quia tunc habundat
et crescunt aque et omnia humida, mare fluit et dilatat se. Sed diminuta et decre-
scente quia tunc diminutio fit aquarum et omnium humidorum, mare refluit et se constringit, et quamvis
ista ratio bona sit, fundatur tamen eius comparatione. Perfecte igitur cum fluxus et refluxus
maris est ex mutua aque in aere et aeris in aquam conversione, tamen et ex lune
augmento et diminutione. Sed patitur in aliqua parte maris talis fluxus et refluxus
potest impediri ratione venti predominantis et impellentis aquas ad unam partem magis
quam ad aliam. Experti enim sumus nos ipse aliquamdiu partem commorantes quod plures dies
et noctes ibi refluxus maris non est repertus quia ratione venti impellentis aquas
non permittitur quod mare se retrahat vel constringat. Et sic econverso posset impediri
3 fluxus. Ad tertiam est dicendum quod propheta dicit dominum posuisse aquas maris quasi
in utero ~~maris~~. Et cum xxxviii scribitur, quod legem dedit posuit aquis maris ne transirent
fines suos. Ex quibus auctoritatibus patet mare non posse crescere nec decrescere, quia ergo
mare ligatum est dei lege et repositum quasi in utre, quantum crescit in una parte
tantum oportet ipsum in alia parte decrescere. Quod ex tribus causis hanc legem retinet. Primo ex
sue nature compositione. Si enim mare posset quamvis esse planum, tamen plus occupet de
loco planum quam gibbosum vel rotundum posset tamen crescere quod cooperiret totam terram
sed natura maris est ut suam gibbositatem non possit dimittere quia tunc non equaliter distaret
a celo. Et sic ipsum mare est gibbosum ut nunquam possit se dilatare et explanare.

Secundo hoc est inebriatione et madefactione, quia licet mare crescat ex fluminum receptione eo non redundat ut dicit ipse
quod omnia flumina intrant in mare et non redundat. Tertio ad infundendum
consultum enim mare sicut de aqua emittit per concavitates et venas terre ad infundendum
ipsam et multum recipit ex introitu fluminum ita ut quantum crescit ex uno tantum decrescit ex alio.
Tertio hoc est sicut supra dicebatur ex mutua conversione eius in aerem quia quantum crescit
ex conversione aeris in aquam propter signorum frigiditatem, tantum decrescit ex conversione
aque in aerem propter radiorum solarium caliditatem. Ad tertiam dicendum quod terra sit
fundata super aquas videtur repugnare sensui rationi et auctoritati. Nam ad sensum videmus
flumina. Non enim videmus terram natare super aqua sed magis aqua natat super terram
et sic ad sensum apparet potius aquas fundatas esse super terram quam terram super aquas. Ratio
vero hoc ostendit quia planum est terram esse primum elementum et totum omnium aliorum, quia ignis fundatur
super aerem et aer super aquas et aqua super terram, sed terra est fundata super sua stabilitate
et fundat omnia alia elementa. Unde propheta dicit fundasti terram super stabilitatem suam. Ideo non in-
clinabitur a loco suo et stabilitate sua ut in seculum seculi. Auctoritas autem prophetica ubi dicitur quod
congregate sunt aque in locum unum ut appareat arida. Frustra autem apparuisset arida ut
congregate sunt aque in locum unum ut appareat arida. Frustra autem apparuisset arida nisi
terra ex congregatione aquarum si ipsa terra esset super aquas fundata. Hoc ergo dubium solvit Augustinus
super Genesim dicens quantum ad sensum litteralem tripliciter intelligi posse terram super aquas fundari. Primo
quantum ad aliquas partes terre que sunt altiores aquis, ideo quantum ad illas partes dicitur terra
super aquas fundari. Secundo ut hic superius dicitur magis et amplius ut sit sensus quod terra sit funda-
ta super aquas id est magis et amplius quam aqua. Est enim terra stabilior et firmior aqua.
Ideo super ipsam et magis quam ipsa dicitur esse fundata et firmata et stabilita. Tertio
ut dicitur fundata super aquas quia fundatio sua et sua firmitate terra ex aquis recepit,
ut ibi terra esset aquis permixta et conglutinata cum pulvis dissolutus. Et sic supra aquas
non haberet soliditatem et stabilitatem. Sed quantum ad sensum spiritualem sic dicit Deus in intelligendo
per prudentiam verba ponit cum propheta: qui fecit celos in intellectu, qui firmavit terram
super aquas, quia sicut Deus celos id est sapientes viros fecit in intellectu, quia fecit eos intellectu
vigentes, sic terram puta homines simplices et terrenos fundavit super aquas baptismales
ad quietam est dictum quod Ecclesia navicula fluctibus optata, pressus ecclesia fidelium
per hanc naviculam fluctibus opertam prius exhibetur, numquam tamen submergetur. Unde
ad quietam est dictum quod Ecclesia glossa per hanc naviculam fluctuationibus perhibetur, numquam tamen submergetur. Unde
intelligitur quod licet multis fluctuationibus expugnatur, sepe expugnaverunt me a iuventute mea, dicit Ecclesia.
Augustinus exponens illud verbum prophete: Sepe expugnaverunt me a iuventute mea. In Noe quia de otto
lui etiam fuit expugnata in Abel quia frater suus interfecit eum, in Abraham quia domum ei
unus reprobus inductus est quem reverenda prius dissipavit, in Abraham quia dominum ei
et eicere ancillam et filium eius, in Ysaac quia de duobus geminis dictum est: Iacob di-
lexi, Esau autem odio habui, in Moyse quia multa ab Egyptiis passus fuit, in Da-
vid quia unus filiorum rebellavit. In domino nostro Ihesu Christo quia a suo discipulo
traditus est. Et sepe super hanc ecclesiam fabricaverunt peccatores, numquam tamen potuerunt adversus eam
eam. Crisostomus vero in omelia de penthecoste exponens illa verba celum et terra transibunt, verba
autem mea non preteribunt, dicit quod verba Christi que perire non possunt sunt illa verba que
dixit Petro: Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam, et porte inferi non preva-
lebunt adversus eam. Petram mequam vocavit ecclesiam suscipientem fluxus sed non titubantem,
et tempestates suscipiet ecclesia sed non demergetur. Iacula in eam mittentur sed non perfo-
rabitur. Machinamenta parabunt machinamenta, sed ecclesia eius non eludetur.
Et si queratur quare Deus non prohibuit ab ea temptationes et tempestates evenire,
dicendum quod hoc fuit ut ostenderet virtutem eius si ipsam non posset impugnare dicturi erant
tyranni si impugnaretur libere vinceretur. Ideo dixit et porte inferi non appiabunt ei
sed ait non prevalebunt adversus eam et impugnabunt que tamen vinci non potest etc.

Et cum venisset trans fretum in regione gerasenorum occurrerunt
ei duo habentes demonia de monumentis seui nimis ita ut nemo
posset transire per illam viam. Et ecce clamaverunt dicentes. quid no-
bis et tibi ihesu fili dei venisti huc ante tempus torquere nos. quid no-
non longe ab illis grex porcorum multorum pascens. erat autem
rogabant eum dicentes. Si eicis nos hinc mitte nos in gregem porcorum. demones autem hic
eorum et ait illis. ite. at illi exeuntes abierunt in porcos. por-
ecce impetu magno abiit per preceps totus grex in mare et et
mortui sunt in aquis. pastores autem fugerunt fugerunt
et venientes in civitatem nunciaverunt hec omnia et de hiis qui
demonia habuerunt. et ecce tota civitas exiit obviam ihesu.
et viso eo rogabant ut transiret a finibus eorum. Sequitur c. ix.

Posito miraculo in quo ostenditur divina virtus super causaturam corporalem scilicet in sedacione maris
hic ponitur aliud miraculum in quo ostenditur divina virtus super creaturam spiritualem scilicet in eiectione demo-
nis. Circa quod miraculum primo ponuntur antecedencia. 2º concomitancia ibi Et ecce cla-
maverunt. antecedencia ponuntur tria scilicet tempus. locus. et personarum status. tempus cum dicitur
Et cum venisset trans fretum i. ultra stagnum genezareth. locus cum subditur in regione gerasenorum. regione
Secundum glosam genezar est urbs arabie iuxta montem galaad non longe
a stagno tyberiadis in quo porci precipitati sunt. ab illa civitate ista regio de-
nominatur. [illegible] genezar interpretatur colonum eiciens vel advena propinquus. hec
est gentilitas que dudum [illegible] erat. et que prius longe. modo facta est prope. post resurrectionem
a christo visitata per predicatores. Occurrerunt ei duo habentes demonia. hic describitur
personarum status. primo ab egritudine quia demoniaci. 2º ab habitacione quia in monumentis. 3º ab
accione quia seui. dicit ergo occurrerunt ei duo scilicet homines habentes demonia i. obsessi
Marcus 5 et Lucas 8 dicunt quod erat unus. dicendum quod non est contrarium quia secundum veritatem erant duo
demoniaci sed unus erat famosior et senior altero. quia in eo erat legio demonum
ut dicitur ibidem. et ideo de eo faciunt mencionem Marcus et Lucas. Nec tamen negant quin fuerit aliquis
cum eo. Unde glosa Marcus et Lucas dicunt unum quia unus eorum fuit clarior et famosior
pro quo maxime dolebat illa regio. et quo sanato fama exiit latior. Exe-
untes de monumentis. in talibus enim locis habitabat demonium ut plus ingererent errores
hominibus de animabus defunctorum. Vel secundum Crisostomum perniciosum dogma ponere seu inducere vo-
luerunt scilicet quod anime morientium demones fierent. Unde et multi aruspicio occidunt
pueros ut animam cooperantem habeant. propter quod et demoniacus clamat. quia anima illius ego
sum. Seui nimis i. crudeles. quia in se et in alios sevientes. quantum tamen deus eis
permisit in alios sevire. quia demones non possunt nisi quantum deus permittit eis
Lucas dicit. quod vinciebatur cathenis et compedibus. et ruptis vinculis agebatur
a demonio in desertum. et Marcus dicit Neque cathenis iam quisquam poterat ligare eum
Sequitur ita ut nemo posset transire per viam illam. quia homines transeuntes leserunt.
permittit autem deus demones obsidere et vexare corpora humana propter quatuor primo
ad glorie sue ostensionem. 2º ad peccati punicionem. 3º ad peccantis correpcionem. 4º ad nostram
erudicionem. sed contra istarum causarum voluntate permittat. latet humanam industriam

Similes sunt hiis mali religiosi quos vincula obediencie et constitucionum non possunt tenere quin
exeant de monumentis i. de claustris in quibus mundo mortui debent esse. et hec ad negocia
secularia vel inutilia seu mala etiam exeunda

[left margin:] Ideo in monumentis habitabant quia corpora eorum sepulta erant demones conantur [illegible] conturi super eorum corpora potestatem [illegible] indutum super quorum [illegible] iam potestatem habebat

[right margin:] regione

ppter hc q occulta sut dei iudicia. hc tam planu est q no st iniusta et ideo no pmulti-
syca. Moralit hc eni interdut seuietes in nos demones sz obstrue viaz vite
ste moralit § gloz per duos hntes dmoia accipe getes que duoby filijs noe
exierut. monumeta eoz sut corpa per que feditatez opm ondebant. Seui
ay dicit q iam demoiacu nullg poterat ligare, lucas ruptis kathenis in de-
sito agi, q getes nullo vinclo legu poterat cohibere, vnde scelera seuiebant i
se q̄n in alijs nc patuit in eis via pshis et suis auctoribus. Vel per duos iudeos
et getes accipe q no hitabat in domo .i. in csciā sua non requiescebat, in mo-
numetis vo manebat .i. in opiby mortuis delectabant. Nec sinut per viaz
sz fidei katholice aliqz tusire. Deq et ecce clamauerut. hic ponit ptinuitana
miraclin. pimo demoniorum quiescio, 2o congruentia petitio ibi Erat aut no loge
3o petitu exauditio, ibi, et ait illis dixit ergo. et ecce clamauerut s. vtute dei
se nocentes. ysa. 66 clamabitis pre dolore cordis. Clamauerut passione eqz
forsita et pnām dni lesione aliqua senserut, vel hc erat eis lesio q exire
cogebant. Quid nobis et tibi ihu fili dei. glo inteli. q dicelit, nichil e nobis
et tibi s. que societas tenebrarum est ac si dicerent, nichil e qne nre malicie et tue gre
vnj 2e ad Cor 6 Nulla societas lucis ad tenebras, et que conuentio xpi ad
belial. Glo no est hec voluntatis cfessio sed necessitatis extorsio, quod timet eius
pnām. Confundit q hic demones meo quod dicit, quid nobis et te, confundit iudeos
q dicebat, In beelzebub principe demoniorum eicit demonia. In hc vo q dicunt
fili dei confundunt arrianos vnde Beda hic pendi pt, quanta sit arrij
nestoriq vesania, cum ipsi creatura et no dm crede, que filium altissimi dei demo-
nes credunt et contremiscunt. hic quaerit cum demones cognouerit xpm ee filium
dei. videtur eni q sic per illud luce 4o Scio te q sis filius dei, et hic ihu
fili di etc. Sed qr 1e ad Cor 2o Si eni eu cognouissent, nunquam dnm glie
crucifixissent. Responsio q hc q xpus ee filius di magis dixerunt demones ex co-
iectura quam per certitudinem, q ille demon q temptauit eu in deserto, sup 4o
e. et erat acutioris ingenij et tn no potuit scire per certitudinem vtrum ihus esset
ille q erat pmissus ad salutem mundi et creatoz diabuli, ergo multo minus isti demones
ipsos duos demoniacos inhitantes poterat hc scire. vnj btus Jo9 ridiculose
ignorare eo q in-
nigl putat q day demoia scire xpm filiu di esse et diabolum ignorare eo q in-
notas malicie sit illi quam ille cum satellites sui, cu ois scita desptoz ad
ingeni referenda sit. et tam demones quam diabolus magis suspicati filiu di quam
nosse intelligendi sunt. Nemo eni nouit filiu nisi pr, neqz prez quis nouit
nisi filius et cui voluit filius reuelare. Ite hylarius et hetine hic in glo. ma-
gis suspicati quam nosse credendi sut. Venisti an tpus torquere nos. Ad cuius
euidentiaz est sciendu q vsqz ad extremum iudiciu est tpus merendi ac demerendi
hominj et ideo sit ad illud tps sci angeli hunt inter nos ad nrāz defensioz, ita
mali angeli ad nrāz teptacioz et impugnacioz, licet aut scm scitu portet ignez odiū
sui, tn reputat se torqri et puniri quando eiciunt ab hoibus ne eis noceat. ppterea ad
hut ad nos. Sed ex pnāa saluatoris spaliter pmichant. qz malis virtuosi et instq
quibus est ad videndu. vnj Jo9 pncia saluatoris tormentu fuit demonum q time-
bant statim mitti in gehennaz. Vel s Cris ppter supabundantiaz maloz q fecerat.

Ite d'moiacus ex timore dni gfitetibus silet sut q timore gehenne porci quam amore iusticie do seruit
q magis hunt aliqui sinistra ad gehennaz ut comodu transitorium quam aliquid depotr ad aliud et-
incomutabile bonum

Ite lucas dt q ihus interrogabat demone qd ei nomen esset no q ignoraret s ut nobis de d'monio
ex cofessione eoz appareret. et ut magis credibile esset q tot demones in duobus hominibus
fuissent et vt gressa postea rei curatis gratiore emitaret, vnj dixit. legio michi nomen est
qz multi sumus. legio enim ppe dicitur miles. dicit inuadere in corpu. et gtz sex milia
sexcentos sexaginta sex et in dicitur legio in demonibus q militat contra nos

// sz conaculi voce mag
vel cui dt hylariq
na e voluntaria cfes
sio, sed necessit ex
torsio

Cuiq dubitanti dixit
si filius di es hic cru
da(?) tormenta affecit
ihm filium de pena
cui apparere celestis
queris ipsa clamdit.

estimabat· enim quod non expectaret in eis tempus extreme punicionis que erit in die iudicij

a Erat autem non longe· hic subditur demonum peticio· et primo ponitur peticionis occa-
sio 2° ipsa peticio ibi demones autem rogabant· dicit ergo Erat autem non longe scilicet a
demoniacis grex porcorum multorum pascens· In marco dicitur quod erat vsque ad duo
milia pascentes circa montem· lucas dicit in monte fuisse· quia de tanto grege
alij in monte alij circa montem erant· demones autem rogabant eum dicentes
Si eicis nos hinc mitte nos in gregem porcorum· in quo ostenditur quod demones ne-
valent nocumentum inferre nisi permissi vnde beatus Augustinus / et habetur hic in glossa· quod
multo minus demones sua potestate possunt nocere hominibus quod nec porcis nocere possunt
et beatus Gregorius tractans illud Iob 40 behemoth quem feci tecum qui fecit
eum applicabit gladium eius· dicit formidari non debet qui nichil valet nisi permissus
quamuis enim malignitas a demone sit· potestas tamen non nisi a deo est· Si eicis nos
hinc· quasi dicerent potestatem habes nos eiciendi si vis· tamen si eicis nos mitte i. permitte
nos in gregem porcorum· Ex hoc patet quod licet hominibus non possit nocere in persona
appetit tamen ei nocere in substancia et ergo rogabat mitti in porcos si eicerentur· Et ait
illis Ite· hic subditur peticionum exaudicio vbi ponitur primo diuina permissio tum dicit
ite / 2° demoniacorum liberacio ibi at illi exeuntes / 3° demonum in porcos
ingressio i. abierunt in porcos / et ecce magno impetu quia celeriter agitati-
bus demonibus totus grex vel abiit per preceps i. valde velociter in mare scilicet ty-
beriadis quod erat prope et mortui sunt in aquis· secundum Crisostomum quod vbicumque homines in me-
sticiam mittere studet· hoc dicit secundum Crisostomum quia mare illud habet aquas dulces· sed voca-
tur mare more iudeorum· Permisit autem hoc dominus non propter eorum persuasionem vel vt im-
pia eorum voluntatem impleret· sed propter multiplicem causam et vtilitatem· quarum prima
est· quia forte homines illius terre peccatis suis per illud dampnum sic demeruerant / 2a
vt ex euentu iacture et magnitudine / vt appareret hominibus quam sunt crudeles
et nocentes sibi subditis et obsequentibus et quod homines quos magis oderunt plus
affligerent si deus permitteret et eis liceret· Secundum Crisostomum et gressu eius toles furiam
quam contra homines habent demones omnibus demonstrat· et quod multo peiora vellent
hominibus infligere si possent virtute non impediti diuina et quia in hominibus hoc demonstra-
re eius pietas non ferebat· ipsos in porcos intrare permisit vt in illis virus
et furor demonum videatur· Tercia secundum Crisostomum vt discant omnes quia nec ad istos
porcos audent ut possint nisi deus permisit· Quarta propter salutem hominum vt inde
hominibus salutis occasio prebeatur et vt homines regionis illius discerent de virtute
et in eius venirent cognicionem· hac enim occasione pastores fugerunt et
hec omnia hominibus in ciuitate Gerasa nunciauerunt· Quinta propter dignitatem homi-
num ostendendam· scilicet quam dignior sit homo bestijs· tum propter salutem duorum hominum
perire permisit deus duo milia porcorum· Multum ergo patet quod homines perdere
vt mutilare non formidat· Sexta ad contumeliam demonum quia porcus est
animal immundum / elegerunt enim intrare in porcos quia hoc magis sibi putabant
et hoc magis eis competebat· porci enim propter immundiciam et serpentes propter
astuciam magis eis competunt· Vnde Remigius· Ideo non petierunt mitti

sz [illegible] criss que
petit dus [illegible]
[illegible] rogauerunt
tu [illegible] i digni
audiri [illegible]

in homines quia illud cum virtute torquebantur humanam speciem gestare videbantur. Non petierunt
ut in pecora mitterentur quia velut munda animalia in templo dei offerebantur. Petierunt autem
ut in porcos mitterentur quia nullum animal est porco immundius et demones sic in spurci-
tiis delectantur. Septimum misterium. Ita porci qui ad celum non habent facies sed ad terram
et in luto iacere delectantur significant illos qui deum pre oculis non habent, sed viciis sor-
dedantur et hii in potestatem demonum traduntur, et in infernum finaliter cum eis demer-
guntur, et nunc suffocati in aquis et voluptatibus huius mundi tunc suffocabuntur in a-
byssis in puteo inferni. Unde glossa: nisi quis more porci vixerit dyabolus in eo potestatem
non habebit, nisi forte ad probandum non perdendum. Unde Augustinus: Certi misterii gratia
et certa dispensatione dimisit demones in porcos ut ostenderet dyabolum
in eis dominari qui vitam porcorum gerunt. Unde sanctus Ambrosius: Clementiam domini
debes advertere quia nullum prius ipse dampnat sed unusquisque ipse sibi auctor est pene.
Timeant ergo libidinosi castrimergi et immundi qui in sordibus luxurie et volup-
tatum vivunt, ne in potestatem dyaboli etiam viventes deo iubente vel permittente
tradantur, et postea cum eo in infernum demergantur. Dicitur enim quod demones
nobiliores peccata detestantur vilia, quanto magis homo debet detestari ea. Patet autem ex hoc
quam detestabilis sit libido castrimargia sicut et superbia. Non enim legitur dyabolus
in aliquod animalis organum intrasse preterquam porci serpentis et hominis. Unde Crisostomus:
Cum porcini homines sint, facile capi possunt a demonibus. Porcini sunt homines
ande comedentes per gulam, pinguescentes ad luxuriam, in luto iacentes per acci-
diam, rostra facientes per avariciam, spumantes per iracundiam. Per porcos
etiam significantur detractores et referendarii qui depascuntur defectibus et immundiciis
aliorum tamquam porci, et referentes que vident et audiunt, rodunt vitam eorum,
quos etiam demones intrant et demergunt in infernum. Erubescat miser et
qui detestabili officio pacis perturbamento et discordie seminario, et insuper
timere de tanto periculo, quia dyabolus qui in te potestatem accepit cum te ad hoc officium pro-
duxit. Et qui nunc te suffocavit in hoc vicio postea te suffocabit in inferno.
Timeat etiam et caveat auditor ne talibus consentiendo et aures prebendo
eis filius fiat, quia sicut super linguam detractoris sic super aures auditoris dyabolus
sedet, et si non esset auditor, non esset detractor. Unde glossa super id: Ventus aquilo
dissipat pluvias et facies tristis linguam detrahentem, sic dicens: Si tu hylari
vultu detractorem audieris, tu illi das fomitem detrahendi. Si vero tristi,
didicit non libenter audiri. Aufer domine obprobrium talium hominum pestiferorum
a religione fratrum tuorum. Sed hic queritur quare demones elegerunt intrare
porcos. Respondetur: elegerunt non quia hoc esset in arbitrio eorum, sed quia magis sibi
permitti putaverunt, et hoc etiam magis congruebat eis. Item petierunt mitti in
porcos ut adhuc nocerent hominibus. Item ne descenderent ad infernum quod timebant.
Pastores autem hic ponuntur miraculi divulgatores. Pastores autem scilicet porcorum fugerunt timore
perterriti, et venientes in civitatem Gerasenorum nunciaverunt omnia scilicet que acciderunt de
porcis, et etiam de hiis qui habuerunt demonia, quomodo scilicet per Christum curati erant. Et ecce to-
civitas. Hic auditur reverentia Gerasenorum exhibita Christo. Et ecce tota civitas
exiit obviam Ihesu, scilicet ad faciendum ei reverentiam, et viso eo rogabant ex humilitate

reputantes se indignos tanto doctore sic dixit petrus luce 5° Exi a me domine quia
homo peccator sum Et sic mulier que in hospitium helia recepit dicitur 3° regum 17 Ingressus
es ad me ut rememorarentur iniquitates mee et interficeres filium meum Et sic super
dicitur de Centurione Unde glossa rogavit eum non de superbia sed de humilitate indicantes
se indignos ut petrus fecit et vidua de helia / Ut transiret de finibus eorum Cristus
non restitit sed recessit et eos qui se indignos arbitrabantur doctrina eius reliquit
dabit eis doctores liberatos a demonibus et porcorum pastores Unde crisostomus dicit quod
xpus noluit quod ille qui habebat legionem sequeretur ipsum sed magis predicaret
miraculum factum et ita intelligendum est de alio qui erat cum eo Vel aliter potest intelligi
quod isti gerasam expectus suis timebant offendere xpum presentiam et per consequens mereri
maiorem penam perdendi et ideo rogabant eum discedere a finibus eorum / Moraliter
circa istos demoniacos nota tria scilicet miseri dispositionem nocumentum / In primo duo
dicuntur ad significandum duplex genus dyabolice oppressionis opprimit enim per errorem
rationis opprimit per malignitatem voluntatis primum contra fidem secundum contra bonos mores
demoniacus qui est oppressus spiritu erroris prima ad Thimotheo 4° In novissimis temporibus
discedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum Demo-
niacus etiam est homo oppressus spiritu malignitatis primo regum 16 Spiritus domini recessit a
saul et exagitabat eum spiritus nequam / Circa secundum ad dispositionem dicitur habentes demo-
nia exeuntes de monumentis seu nimis Nota quod significatur triplex dyabolica tenta-
tionis temptat enim violentia potentie astutia scientie simulatione bonitatis Vio-
lentia seniendo terret adquod significandum dicitur seu nimis astutia scientie decipit
quod notatur ibi habentes demonia demon enim interpretatur sciens simulatione bonitatis
illudit hoc notatur per habitationem in monumentis que exterius sunt pulchra interius omni
spurcitia plena / Ratione violentie comparatur dyabolus leoni prima petri ultimo Adversarius
noster dyabolus tanquam leo rugiens etc Ratione astutie comparatur serpenti genesis 3° Ser-
pens erat callidior cunctis animantibus terre / Ratione simulationis comparatur draconi qui
habitat in cavernis ysaie 33 Erit cubile draconum et pascua strutionum Ratione
istorum trium dicitur apocalypsis 20 Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus
et sathanas ratione violentie dicitur sathanas / Circa tertium ad nocumentum notatur
quod primo fecit nocumentum in hominibus quos obsedit 2° in porcis quos precipitavit
In quo designatur duplex vexatio peccati una est per peccata spiritualia quibus vexantur homines
qui videntur rationales alia per peccata carnalia quibus vexantur porci id est carnales
Utrumque significatur Exodi 9 Erunt in hominibus et iumentis ulcera et vesice turgentes /
Nota etiam quod eiecti ab hominibus intrant porcos quia per gratiam dei fugati a spiritualibus
invadunt carnales quod significatur apocalypsis 12 ubi primo prelium factum in celo / proiecta pictus
in terram / porci sunt carnales 2ª petri 2° Canis reversus ad vomitum et sus lota
in volutabro / Vel porci sunt carnales delectationes luce 15 Adhesit uni civium
et misit illum in villam suam ut pasceret porcos / Vel porci sunt spiritualium contemptores
super 7° Nolite sanctum dare canibus neque mittatis margaritas ante porcos Et nota quod
intraverunt porcos et precipitaverunt et mortui sunt in aquis / Intrat enim dyabolus
porcum cum intrat carnalem animam et gressu precipitat in mare per perpetrationem
peccati que moritur in aquis finali impenitudine etc

marco

Cumq3 ihūs nave ascenderet rogabat eū ex devotione sanati ut cū eo esset qr tertia luna
grati de beneficio collato sibi cū eo volebat. ihūs aut nō admisit eos i. nō re=
cepit eos ad discipulatū propter pitendentis passionis horrorē et ne ascriberet²
demoni qd isti faciunt si ipi discipli eent. Ex hoc loco accipit² qd consuetu est
in ecclia qd demoniaci et furiosi ptq curatoz nō pmovent² ad ecctiasticā sac=
menta seu officia pagenda. Sed dns eū qui curaverat secū durē noluit ut
iactantie tam vitare doceret et propter fructū pdicatōnis ipm ad suos re=
misit ut per eū alijs procuraret² salus et infidelibz eet exm ipe sanatq
Unde eū a sua sequela supplicit nō repulit. sed ipm pdicatore evangelij
dei constituit dicens Vade in domum tuā ad tuos et sibi ex officio tuo pluq
teneris et nuncia illis quanta tibi dns fecit. Non dixit denuncia oīa
et quō tibi misertq sū sanans te in aīa et corpe. Unde theophilus Unde sal
vatoris humilitate Nō dixit denuncia oīa que fecit tibi dns Sic et tu cu
bonū aliquod operaris nō tibi sed deo ascribas. Ubi et Cris licet aut a=
lys sanatis precepit nemi dicere quemet hunc precepit quod annunciet
quia oīs illa regio demonibz detenta sine deo manebat. Ubi et Augq qd
aut ille sanatq cupit iā esse cū xpo. et dicit² ei redi in domum tuam
et narra quanta tibi fecit deus. sic intelligit² ut sic quisq3 intelligat
pq remissiōz pcto reddendā sibi esse in consciaz bonā sic in domū et no
propter eternā salutē et deinde cū xpo neglige pdicatois
ministerio fungi redemptoris accomodatū Et gregorius Cū enim quilibet parz
de diva agtone percipimq, redire iā ad humanaz noluit quiete contemplatois
contenderes. Sed dns precepit ut mens prius exsudet in ope et pq modo refici
debeat per contemplationē. Et abiit nō mente sed corpe separatq a dno et pdicat
in decapoli i. in regione decē civitatū quanta sibi fecisset ihūs magnalia
et oīs mirabant², et per eū ad fidē edificabant². Ecce mutacio dextre
excelsi, qr ex infideli et demoniaco factus est pdicator fidelis et devotq operante
dno et vē fidelis qr ad gloriā dei et utilitate primi factus est talis. Et
vō dicit² de vno intelligenda est etiā de alio qui erat cū eo qr ambo volentes
sequi xpm ad suos missi sunt. et ambo salutē sibi factā et magnalia dei pdi=
caverunt. Hoc quoq3 exemplo docet unusquisq3 suo primo salutē sibi factā pre
dicare et a dyabolo se liberatū esse verbis et opibq bonis demonstrare et alios ad
candā salutē percipiendaz vocare. Studeamq ergo et nos si nōdū liberati
sumq a dyabolo liberari et si iā nos liberatos esse cognoscimq salutē alijs p=
dicemq quia nos obtinuisse gaudemq memores quod scriptū ē Qui audit
dicat veni. Sed multi hoc exemplū minime secunt² et de alijs q ad corpq ptinet
circa amicos suos solliciti sunt et inquirunt. sed de hijs que ad salutē aīarz
ptinet sollicitudinē ullaz gerunt. Hic pnt fieri alique dubitatiōs Prima
utrū isti demones cognoverunt xpm eē dei filium Secunda v. ex pruntia xpi torqueret²
magis quā an. Tercia. v. plures demones in vno corpe possint simul stare

dua

e b porci et serpentes sit aialia magis d'moib; apta / q' b dctes fuit xpm
pmitte d'mones in porcos intre / Ad p'mu est dicedu q' s' btm aug9 no°
1 de ci di / xpus tm inotuit d'moib; qntu voluit / tm aut voluit qntu
opt'uit Nequa aut oportuit q' eis inotesceret sub ro? bestia°? ibi ut ipm
viderent et cognoscerent tanqm lume q' illuiat omez hoiez venietez in hunc
mundu · et ut est vita et'na h'ib; q' apte videt et cognoscut / q' istis se non
ostedit nisi sctis viris et btis angelis / sed btm oportuit q' ondet se d'moib;
per quedam indicia sue divinitatis et sue huanitatis ut n' cent certi eu ee vim
dm q' sic impedisset eius passioz faciens se cor? preda expoliari per eu
n' esset certi eu esse puru hoiez · q' si no timuisset eu · no dimisisset
vexare et tormetare suos fideles quos cu eius adventu qui suos insulta-
bat / quod sic fcm est q' ut dicit bendg? / demones videntes xpi mirac'la
et se per eu torq'ri et a corpib; hoim expelli suspicabant' eu esse deu / sed
postmodu videntes eu ex itine fatigari et esurire et sitire suspicabat' eum
esse hoiez / Vn dicit Jo? sup isto vbo / Quid nobis et tibi fili dei / ex d'mones
amb' suspicioe filiu di xpm magis qm agnosce intelligedi sut / Et aug9 sup
eod' vbo ait / q' d'mones clamates / quid nobis et tibi fili di / magis ex
suspicoe qm ex cognitione dixisse credendi sut / q' si eu per certitudinem
2 dei filiu cognovisset nunqm dnm glie crucifigi pmisisset Ad scdm
est dicedu q' d'mones sp torq'ri et sp cruciari et sp secu portare infnalem
igne dupl' pt intelligi / p° q' illud igne materialez et corpale q' cruciat demones
et aias dapnatorum in inferno portet secu / qm vemut ad nos teptandos
et qm sut gt nos et hunc intellcm puto ee no vm / tu cu ignis sit corporeus
et corpalis / q'burrat q' d'mones existent circa nos / et aliqn int' corpa hoim
qm vexat hoies et hoies no sentiret illius ignis caliditatez et cobustionem
no est vlsimile / nisi sp in talib; vellemus admiracionem ponere / Scdo pt intelligi
q' sicut deus d'mones qm sut in infno cruciat mediato illo corpali igne · ita
qm sut hic nobiscu ipos affligit illo eod' cruciatu sine illo igne · Est em
vm hc vlr in deo · q' quidq' opat' mediate creatura aliq' pt imediate opari
p se ipm · Et si gram confert alicui mediate bapmo / potest si placet sine
bapmo cfere Quocunq; igit' vadut d'mones portat secu igne infnalez
no quidez ipm corpale / sed effcm et opatioz eius · q' cu opatio ignis sit affli-
gere et cburere seu cruciare / sic talez paciut' cruciatu demones in infno
mediate igne · ita ubicunq; vadut paciut' eund' cruciatu immediate a deo
sine igne / Sed qlit' ex pncia xpi tormentati sut dicedu e q' d'mones s' aug9
8 de ci di ca° 22 ad nocendu nobis sut cupidissimi Vnde mag' pena erit
eis per die iudicij retrudi in infno / qm no poterit nos amplius vexare et tep-
tare / q' igit' per xpi pnciam expellebant' ab hoib; · ne eos vexaret et
temptaret / eu h' tormentu sit eis dandu p? die iudicij / ideo q'quebant'
dicendo venisti ante tpus torq're nos / Ante pnciaz go xpi et p9 pnciaz
demones tormenta senserut q' sp cruciant' a deo modo quo dictum est /

o. Notandu q angelus malus siue bonus no e in loco sic corpus cu no h3 dimensiones repletes locu
q hoc est esse co(m)mensuratiue in loco. nec e in loco sicut deus q est vbiq, eo q h3 limitacoe in ista sed
e sit in loco q est in certo situ sit q no in alio et absq occupacoe situ. et hoc e diffinite ee in loco
determinat cu sibi aliq locu ita q no aliud. Ex h pz q dyabo est in q3 pte loci totus et totus
in toto loco q dyab determinat sibi locu ita q no pt ee in loco quocuq mago sed in loco
certe extensionis. et cu sit indivisibilis oz q sit tot in toto et tot in q3 pte. Et ita exponit
Rabanus damascenu dicete q spus no e in loco singulariter sed intelligibilit'. et ydola sut in eod medio et inte spes ^
+ Jte pbat q plures demones pnt ee in eod corpe q limina
Sed q ex psentia xpi expellebant a corpib hoim ne eos vexaret. h' ipi
ppter eo cupiditate nocendi tormentu reputabat. vn dicit Jo q psencia xpi 3
et saluatoris di tormenta sut d'mon. Ad tercia est dicendu q questio e dubia
ppter aiaz q cu sit in toto corpe tota et tota i q3 pte. si d'mones sr plures in
vno corpe hoiz sit cu ipa aia et ppt ipos d'mones q cu sit in corpe vno
sit in vno loco. erut plures d'mones in vno loco quod no grr. dicendu e q
q demones bn pnt ee simul cu aia q sit in corpe vbi e aia no tn
in aia q no illabit' e(ss)encia aie. Aia cu est in corpe sic fr. d'mones vo
sit in loco. et plures d'mones in vno corpe ee pnt tamen in loco pp'o q cu
d'mon sit vbi opat' ideo f'm eunde modu opandi in eod pp'o loco. plures 4
angeli plures d'mones ee pnt + Ad qrtaz e dicendu q f' doctrinaz
sco ista duo aialia sut magis 9formia d'monib q aliq alia. serpes
et porc. serpes ppt astucia et porc ppter immundiciaz. Na nulla at e imu-
dis porco. vnde porc dicit' spurc eo q in spurcicijs delectat'. sic et d'mon
in spurcicijs pcto vt dicit Remigi'. Serpes vo ppter astucia. ideo in for
serpetis elegit dyab pmu hoiz teptare. et credit' q in for serpetis q dicit'
vippera. quod nequissimu gen e bestie. et sup oia que sut serpenciu gnis
e astucior. Jdeo in tali forma serpetis placuit dyabo pmos pntes teptare
vt ei nalis astucie facilius astucie dyabi sibi obediendo applicaret. Sic eni
dyab melius loquet' latinu vel alia linguam mete hoie habete mebra
nalia aptiora et subtiliora ad motu. Unde existes in corpe cuiusda rusti-
ci dixit se no posse loq latine q labia nimis grossa habet. sic facilius 7
potuit pmos pntes decipe per talez astucia illius serpetis taq' cofor
mez astucie sue. Ad qntaz est dicend q quemadmodu fuit d'mones in
porcos mitte. et q nisi pmissi a xpo intrent et pq' intrauerut ipos
porcos intrare. et q nisi pmissi a xpo intrauerut q sut immunda aialia.
Na per h q d'mones porcos intrauerut virtute in eu
ostendebat vt dicit Aug q nisi eis no porci carnalit virtute iniciu
dyab ptatez accipe no pt. et si ad phandu vel teptandu. no tn ad per
dendu vel vexandu. Sm illu publicu fornicatoru q' no porci vincebat
ad corr' sic pz ad Cor. Paulus tradidit sathane vexandu
hndo vxore pris sui. dat' intelligi q d'mo-
nes et per h no q iussi et pmissi a xpo intrauerut. nisi ipe xpus eis
nes aduersus hoies no pnt. qui nec aduersus porcos audet nisi ipe xpus eis
gessit vt dicit Cris. Sed q porcos occiderut fuit ppter errores demonu e
et ppter xpo diuulgacoez. posmut eni q amelio aiaz hois cuius ut ad
aiab porco et brutoz aialiu. quod si ita oet ppt duoz hoim salutez
xpus no pmisisset duo milia porcoz in aquis suffocari vt dicit Jo. ex
dampno eaq quod preceptu est de pdicacone porcoz diuulgatu e nome
xpi per dnos porcoz. per pastores eoz et per illos q a demonib
liberati sunt ut dicit Crisostomus
^ in eada fantasia sn co(n)fusioi. Sed angeli et demones sut nale magis spuales qui
lunt ut ydola vel spes in fantasia. ai' pz per A ppt gnis pspectiue i rue dici-
radius visibilis inspmixte mediu illustrare o

ꝑ tha i q^o libet 3° ar viij

Utrum dyabolus inhabitet substantialiter hominem in quorum peccato mortali. Respondetur dyabolum
inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Uno modo quantum ad animam. Alio modo quantum ad corpus.
Quantum ad animam quod dyabolus non potest inhabitare hominem substantialiter quia solus deus illabitur
menti. Unde dicit beatus Thomas in secundo scripto: Illabi alicui animi importat quod id intimum
sit ei et quod intime videlicet intrinsece operetur in illo, sed nihil tale potest esse respectu anime nisi
solus deus qui est ubique ab intra et ab extra, et ita solus divinus spiritus anime potest illabi.
Nam anima secundum sui intimum et supremum deo appropinquat et ubique est deus. Unde Bonaventura:
Inquantum magis anima redit ad interiora sui et seipsam considerat tanto magis
unitur eternis. Unde beatus Augustinus de fide ad Petrum dicit: Inest singulis spiritibus naturalis
terminus quo a se ipsis distinguitur, sic quod unus in alio non est, sed ex quo creatura humana
spiritus est non potest esse in demone nec demon in ea eque. Et si dicitur quod demones
ingrediuntur animas ut habetur Luce 4 Erat homo habens demonium, ubi glossa: Intra-
verat dyabolus ubi intravit Christus, sed Christus non exivit de corpore sed de anima,
ergo et dyabolus. Dicitur quod non intravit dyabolus secundum substantiam sed secundum effectum quia in
anima operabatur aliquos effectus sicut mala voluntate et inclinationes ad diversa
peccata. Non autem sic quod sit ad intra in anima licet bene in corpore possit esse ab intra
sicut et angeli sunt. Nec ita dyabolus causat culpam sicut spiritus sanctus gratiam.
Spiritus enim sanctus interius operatur sed dyabolus exterius suggerit vel quantum ad sensum
vel quantum ad ymaginationem. Dicitur tamen inhabitare affectum habitantis per affectum malicie
non solum quando ex eius suggestione peccatum perpetratur sed etiam per quodcumque
peccatum mortale, quia ex quolibet peccato mortali homo servituti dyaboli subicitur.
Sed quantum ad corpus dyabolus potest hominem substantialiter inhabitare sicut patet in arreptitiis, sed
hoc magis pertinet ad rationem pene quam ad rationem culpe. Pene autem corporales huius
vite non semper consequuntur culpam quia quandoque eius precantibus non inferuntur ut dicitur
Jo. 9 de ceco nato, et hoc est secundum altitudinem incomprehensibilium iudiciorum divinorum.
Unde non cum qualibet culpa mortali dyabolus inhabitat hominem substantialiter etiam
quantum ad corpus. Dicit tamen sanctus Thomas in secundo scripto: tam angeli boni quam mali
habent proprietatem transmutandi corpora inferiora, et quia ubi operantur alicubi ibi sunt, tamen
hoc sit esse diffinitive in loco, et ita corporibus illabuntur licet non anime, et ita
potenciis habent super potentias affixas organis quia operationes per demones
mutantur ad mutationes organorum, sed illa non perveniunt ad voluntatem
quia voluntas non dependet ex organo. Et ratio quia non repugnat spiritum simul esse
cum corpore ut dicit Durandus. Bonaventura vero: demones per naturam sue subtilitatis
possunt quecumque corpora penetrare et in eis subsistere et ratione sue potestatis possunt
ea commovere et conturbare, et ita quantum est de potestate et subtilitate nature possunt
corpora humana intrare et vexare si non prohybetur a superiori virtute. Et ex

Tho i q° b[?]

pmittut' intre et vexare diabol' obsidere et hoc solu ex pmissione di-
na sit. demon tamen no est tale in hole ut for intrinseca penetrado sed ex-
contentu a corpe. Sed d' et aia unit' corpi ut motor vel ut pfcio. sed ex quingi'
ut pfcio impossible est in eod corpe ee plura nat pfcientes. ergo cu quingit' ut motor
impossible est in eodem corpe ee spus aliu ut moventes. ergo demo in corpe huiano
ee no pt ex u' ut motor n' ut pfcio. Resp' q no e sile de opatione per modu mo-
toris et per modu pfectionis. q unius pfectibilis e una sola pfectio saltem ceteris lib
sed unius mobilis pt ee multiplex motor. et unus motor multa pt movere. maxime
qn illa hnt aliquem ordinem. et ex iudicio di aia pticulariter subicit' demoni obsidenti
sicut tortori et affligenti. et hic est q sn confusione operationum utraq simul in eadem
pte corporis ee pt

Isti sunt tytuli dubitacionum in capitulo primo bti mathei.

Utrum iste liber bti Mathei debeat dici liber ewangelii ihu xpi vel liber generacionis ihu xpi

V. Cristo conveniat esse sacerdotem peccatis expiandis

V. Caro assumpta a dei filio per generacionem temporalem fuerit ex semine ade

V. Cristus secundum humanam naturam quam assumpsit debeat dici filius david

V Cristus magis filius david quam abrahe fuerit appellatus

V. Corpus xpi fuerit formatum de terra sicut corpora aliorum hominum

V. modus narrandi quem ponit math in generacione xpi sit contrarius modo quem tenuit lucas

V. Cristus fuerit in lumbis abrahe decimatus

V. Caro xpi in antiquis patribus secundum aliquid fuerit demonstrative deciminatum

V. Caro xpi fuerit in antiquis patribus peccato infecta

V. Licitum sit pro sacramentis pecuniam dare vel accipere

V. Licitum sit dare et accipere pecuniam pro spiritualibus actibus

V. Licitum sit pecuniam accipere pro eis hys que sunt spiritualibus annexa

V. Habere plures uxores sit contra legem nature

V. Antiqui patres peccaverunt in hoc quod habuerunt simul plures uxores

V. Concubina aliquando uti liceat ex natura vel ex dispensacione divina

V. Consanguinitas et affinitas de iure naturali impediant matrimonium

V. Iudas peccaverit mortaliter cognoscendo thamar nurum suam quam putabat esse meretricem

V. Accipere uxorem non propter prolem sed solum propter delectacionem sit matrimonium

V. Adulterium vel fornicacio sit maius peccatum quam furtum vel homicidium

V. Fidelis cum infideli possit matrimonium contrahere

V. Coniux infidelis conversus ad fidem possit remanere cum uxore infideli nolente converti

V. Fidelis conversus possit uxorem infidelem dimittere nolentem cohitare sine contumelia creatoris

V. Fidelis discendens ab uxore infideli possit aliam ducere

V Divina natura poterit uniri cum humana

V Ad reparacionem humani generis verbum dei necesse fuerit incarnari

V Filii sint nobiliores parentibus

V Melius sit esse nobilem quam divitem

V Decens fuerit xpm nasci ex nobili progenie

V Ydolatria sit peccatum

V Peccata parentum precessorum filiis imputentur vel ad eos transmittantur

V Ysaias quando dixit regi morte morieris prophetice sit locutus

V Omnis prophecia sit simpliciter immutabilis

V Sentencia dei sit revocabilis

V Vita hominis possit augmentari ultra terminum constitutum a deo vel breviari

V Homo in fine vite sue possit vere penitere

V Conveniens fuit deum incarnari a principio generis humani

V Incarnacionis opus differri debuit usque in finem mundi

V Antiqui patres incarnacionem cristi meruerunt

V Beata virgo meruit cristum concipere

v Solempnitas nupciarum sit de essencia matrimonii
v Prohibicio nupciarum a lxx usque ad octauas pasce intelligatur inclusiue vel exclusiue
v Si nupcie celebrarentur tali tempore interdicto impediant matrimonium contractum
v Tempore quadragesime possit contrahi matrimonium secundum statutum ecclesie
v Congruum fuerit christum nasci de femina virgine
v Per talem natiuitatem beata virgo fuerit vere mater christi
v Vere potuit dici mater dei
v Filii dei incarnacio vel concepcio appropriari debeat persone spiritus sancti
v Cristus possit dici filius spiritus sancti
v Cristus possit dici filius trinitatis
v Concedendum sit diuinam naturam esse de virgine natam
v Nasci de virgine proprie dicatur de natura assumpta
v Concedendum sit christum bis natum esse
v Fuerit virgo in concipiendo
v Fuerit virgo in partu
v Permanserit virgo post partum
v Conueniens fuerit christo nomen impositum

Isti sunt tytuli dubitacionum in capitulo . c. 2 . beati mathei . c. 2.

v Cristi natiuitas debuit omnibus esse manifesta
v Cristi natiuitas debuit manifestari magis prius quam pastoribus
v Magi per eorum interrogacionem aperte monstrarent dei filium esse incarnatum
v Congruum fuerit in natiuitate christi nouam stellam oriri
v Conueniens fuerit christi natiuitatem herodi manifestari
v Iudei vere vel ficte turbati fuerint de natiuitate christi
v Proprium sit tyrannorum tristari et turbari de dominio et principatu aliorum
v Congruum fuit locum natiuitatis christi sciri per prophetiam stellam et ducatum
v In hora natiuitatis contingat hominem esse fatatum
v In hora natiuitatis contingat hominem esse bene vel male fortunatum
v In actibus carnalibus contingat vnum esse vnum magis fortunatum quam alium
v Respectu diuine prouidencie contingat aliquem esse fortunatum
v Vtrum magi ab angelis bonis vel malis fuerint edocti hanc stellam significare christum natum
v Magi adorauerint puerum adoracione dulia vel latrie que soli deo debetur
v Ista adoracio magorum conuenienti modo facta sit
v Euangeliste in narracione misterii natiuitatis christi fuerint contrarii vel defectuosi
v Decens fuerit cristum in egiptum fugere
v Licitum sit sompnia obseruare
v Sompnia sint signa et presagia aliquorum futurorum
v Cristus fuerit in templo presentatus ante puerorum interfectionem vel post
v Per talem occisionem pueri isti fuerint martires christi
v Sola confessio fidei sit causa martirii

V Congruum fuit cristum egiptum dimittere et reuenire in terram israhel
V Querentes cristum interficere fuerint plures vel vnus
V Joseph timuit ire in judeam et iherusalem
V Jhesus vocari debuit nazarenus magis quam bethlehemita
.c.3. Isti sunt tytuli dubitacionum in capitulo .3. Mathei.
V Congruum fuit xpm habere Johanem suum precursorem
V Beatus Johanes fuit precursor xpi in vtero matris existens
V Fuerit vox clamantis in deserto
V Ipse parauit vias domini et rectas fecit semitas eius
V Johanes per oracionem patris fuit generatus
V Fuerit sanctificatus antequam circumcisus et baptizatus
V Congruum fuit Johanem sic asperam vitam facere vt dicit ewangelista
V Decens fuit quod baptizaret ante xpm
V Congrua forma baptizandi fuit vsus
V Baptisatus sine dignis fructibus penitencie possit saluari
V Greci qui non baptisantur in forma ecclesie saluentur
V Ficta intencio impediat effectum baptismi
V Penitencia quam predicauit Johanes remitteret peccata
V Posset quis cognoscere se facere fructus dignos penitencie
V Sit gloriandum de nobilitate progenitorum
V In baptismo Johannis dimitteretur peccatum originale
V Baptismo Johannis solus cristus debuerit baptisari
V Baptismus Johannis debuit cessare cristo baptisato
V Baptisati baptismo Johannis essent rebaptisandi baptismo xpi
V Johanes dixit verba mathei de calciamentis xpi vel verba aliorum ewangelistarum
V In presenti vita area cristi possit perfecte mundari
V Congruum fuit xpm baptisari
V Debuit baptisari baptismo suo vel Johannis
V Fuit primus vel vltimus baptisatus ab eo
V Decens fuit quod baptisaretur in Jordane
V Debuit baptisari in tricesimo anno
V Episcopus vel presbiter debeat ante triginta annos ordinari
V In defectu temporis etatis vel sciencie summus pontifex possit dispensare
V Johanes cognouit xpm antequam spiritussanctus in specie columbe descendit super eum
V Cristo baptisato aperti sunt celi
V In specie columbe spiritus sanctus descendit super eum
V Illa columba fuit vera columba vel solum ymaginaria
V Spiritus sanctus solum semel visibiliter super cristum descendit
V In tali visione visibili spiritussancti paterna vox audita sit

721
381

Isti sunt tytuli dubitacionum in capitulo. 4. bti Mathei
c 4

v Conveniens fuerit xpm a dyabolo temptari
v Iustu fuit bellu inter eum et dyabolu vel qui ipse ad bellu contra dyabolu procederet
v Congruum fuit q temptaretur in deserto
v omnis temptacio cristi cu dyabolo facta sit in deserto
v Semel tm vel pluries sit temptatus
v post Ieiunium debuit temptari
v dyabolus per ieiuniu xl^ta dierum potuit suspicari xpm esse filiu dei
v per vicium gule primus homo de paradiso fuit expulsus
v vicium gule sit peccatum mortale
v Sit vicium capitale
v pluribus modis contingat per gulam peccare
v Sine peccato unus homo possit uti deliciaciori cibo qm alius
v fuit temptacio inanis glorie si filius dei es mitte te deorsum
v Inanis gloria sit filia superbie
v Semper sit peccatum mortale
v Sit peccatum capitale
v In sanctis viris magis habeat locum qm peccatum gule vel luxurie
v per solam temptacionem avaricie dyabolus fuit a cristo repellendus
v Semper avaricia sit peccatum mortale
v In momento dyabolus poterat ostendere omnia regna mundi
v dyabolus possit dare divicias cui placet
v dyabolus sponte et voluntarie reliquerit xpm
v dyabolus sponte et voluntarie reliquerit xpm
v propter incarceracionem Iohannis xpus debuit Iudeam relinquere
v Statim incarcerato Iohanne xpus debuit predicare
v Suam predicacionem debuit incipere a penitencia
v debuit predicare simul Iudeis et gentibus
v debuit predicare verbo vel scripto
v debuit predicare publice vel occulte
v fecit aliquos libros in quibus suam doctrinam tradidit
v Solum de gente hebrea apli fuerunt eligendi
v Consanguinei xpi inter se fuerunt eligendi
v propter sequi xpm et introitum religionis sit pater relinquendus in necessitate
v demones possunt facere homines lunaticos
v demones possunt facere homines arepticios
v demones possunt facere homines maleficos
v demones possunt malas cogitaciones immittere
v demones possunt hominum cogitaciones cognoscere
v possunt hominum cogitaciones inflammare
v possunt vere facere animas sanctorum defunctorum vivis apparere

Isti sunt tytuli dubitationum in capitulo .v. beati mathei .

67 v Quanto paupertas maior tanto sibi beatitudo maior debeatur
v omnes modi vivendi in paupertate sint equalis meriti
v mitibus debeatur maior beatitudo quam pauperibus
v donum pyetatis correspondeat secunde beatitudini
v donum sciencie correspondeat tercie beatitudini scilicet luctui
v lugentibus maior beatitudo correspondeat quam mitibus et pauperibus
v donum fortitudinis correspondeat quarte beatitudini
v ad beatitudinem requiratur quod homo omnes iusticias debeat esurire
v regnum vel civitas sine iusticia possit diu durare
v donum consilii correspondeat quinte beatitudini
v donum intellectus correspondeat sexte beatitudini
v in hac vita homo possit habere perfectam pacem
v donum sapiencie correspondeat septime beatitudini
v omnes qui paciuntur propter iusticiam sint beati
v qui paciuntur solum propter non adoranda ydola sint beati
v prelati et doctores ecclesie possint esse sal terre
v si prelatus evanuerit per diffamacionem vite et notorii peccati sit honorandus
v prelato aperte infamato in peccato sit obediendum
v prelatus aperte criminosus et malus alterius criminis possit esse iudex
v per montem possit et debeat intelligi prelatus
v per civitatem supra montem positam debeat intelligi ecclesia
v Cristus solverit veterem legem vel non
v Cristus legem veterem impleverit
v sine lege christi veteris legis precepta quis servare possit
v lex vetus et lex nova debeant dici due vel una
v humana lex debeat observari secundum verba legis
v observacio legis humane obliget hominem in foro consciencie vel iudiciali
v solvens precepta legis minimus in regno celorum debeat vocari
v omnis qui irascitur reus sit iudicio
v omnis qui irascitur fratri reus sit eterno iudicio
v semper ira que nascitur ex prepensione sit peccatum
v ira semper que est accensio circa cor sit peccatum
v ira que est appetitus vindicte sit semper peccatum
v irasci fratri quandoque esset licitum et utile
v ira sit vicium capitale
v adversarius iste cui tenemur consentire in via sit homo vel dyabolus
v minister cui tradidit iudex peccatorem sit angelus bonus vel malus
v de carcere inferni quis possit exire persolutis peccatis
v videre mulierem ad concupiscendum eam sit peccatum mortale

v Non mechari et non concupiscere sint duo precepta
v Ornare se ut a videntibus videri concupisca sit peccatum mortale
v Erucio oculi et abscisio manus intelligatur spiritualiter vel corporaliter
v Abscidens aliquod membrorum suorum sit irregularis
v Si talis moreretur propter abscisionem membri esset censendus homicida
Que fuit causa repudii
v Repudiare uxores fuit peccatum et illicitum ipsis viris
Quare adultera dimittitur a viro
In quibus casibus non licet viro dimittere adulterantem uxorem
v Teneatur vir eam que adulteravit dimittere
v Uxor possit similiter virum adulterum dimittere
v Post divorcium possunt coniuges reconciliari
v Propter aliud quam fornicacionem potest dimitti uxor
v In lege nature repudiacio uxoris potuisset fieri sine peccato
v Talis repudiacio sine peccato potuerit fieri in lege Moysi
v Talis repudiacio sine peccato fieri potuit si ex dispensacione divina
v Uxor repudiata sine peccato potuit alium virum accipere
v Causa repudiacionis in libello scriberetur
v In lege nova talis repudiacio sine peccato possit fieri nisi causa fornicacionis
v Licitum sit per creaturas iurare
v Licitum sit ab aliquo recipere iuramentum
v Iuramentum ex pacto semper sit observandum
v Iurare per creaturas sit peccatum
v Iurare per deum sit magis obligatorium quam iurare per creaturas dei
v Non periurare sit mandatum prime tabule vel secunde
v Periurare sit gravius peccatum quam homicidium
v Requirere iuramentum ab aliquo sit peccatum mortale // mortaliter
v Cristiani requirentes iuramentum sarracenorum et aliorum iuramenta per ydola eorum petentes //
v Liceat fideli sibi ablata iudicialiter repetere
v Liceat repetere superfluum an necessarium tantum
v Lex Moysi omnem penam culpam puniret pena talionis
v Pena talionis per legem evangelicam sit remota
v Sine peccato possit quis sibi iniuriam illatam repellere
v Sine peccato possit rem suam in iudicio repetere
v Cuius sine peccato possit petenti rem quam petit denegare
v Sine peccato quis possit de pecunia mutuata aliquam commoditatem recipere
v Diligere inimicum sit consilium vel preceptum
v Pro omnibus inimicis sit orandum
v Vindictam facere contra inimicos aliquomodo sit licitum
v Ex precepto tenemur omnes benefacere hiis qui nos persequuntur
v Tenemur omnes ex precepto diligere tirannides et peccatores
v Omnes teneamur diligere demones et illos qui sunt in inferno

V Diligere amicum sit meritorium
V magis bonum sit diligere amicos quam inimicos
V Que dilectio est magis meritoria amici vel inimici
In quibus homo debeat esse perfectus
V diligere benefactorem sit maioris meriti quam diligere beneficiatum
V Elemosina sit facienda in occulto vel manifesto
V Sit fienda per dexteram nesciente sinistra
V liberet hominem a peccato mortali vel non
V liberet infidelem ab infidelitate vel non
V liberet hominem a pena purgatorii
V Si fiat ab existente in mortali peccato prosit illis qui sunt in purgatorio

Isti sunt tytuli dubitacionum in capitulo 6. beati Mathei.

V Ad petendum aliquid a deo sit necessaria oracio
c. 6. V orandum sit in publico vel in secreto
V orandum sit mente vel voce
V Terminate sit in oracione petendi vel relinquendi voluntati divine
V In oracione sit multum loquendum vel parum
V Sit orandum stando erectus vel genuflexo
V Ista oracio sit excellencior omnium aliarum
V In hac oracione solum contineantur septem peticiones
V liceat oranti alia petere preter illa que petuntur in hac oracione sine peccato
V Septem peticionibus que hic ponuntur correspondeant septem dona spiritus sancti
V Istis septem donis correspondeant septem beatitudines supra notate
V omnes actiones teneamur referre in deum
V ad hoc quod oracio sit meritoria necessario requiratur quod sit attenta
V In hac oracione convenientius deus invocetur nomine dei quam nomine patris
V Cristiani dicant convenientius pater noster quam filii Israhel
V orans convenientius dicat pater meus quam pater noster
V hoc nomen qui es possit convenire proprie cuilibet personarum divinarum
V orans convenientius dicat qui es ubique quam qui es in celis
V Convenientius orans dicat manifestetur nomen tuum quam sanctificetur
V Convenientius dicat sanctificentur nomina vestra quam nomen tuum
V orans convenientius dicat adveniat iudicium tuum quam regnum tuum
V Nunc regnet cristus in mundo
V In fine seculi cristus regnaturus sit super bonos et malos
V Adveniente regno cristi omnia regna debeant evacuari
V Terminato iudicio xpus sit super bonos specialiter regnaturus
V De istis quatuor exposicionibus Augustini sit melior quam alia
V orans convenientius dicat facias voluntatem tuam quam fiat voluntas tua
V orans convenientius dicat fiat voluntas tua in nobis quam in celo et in terra

V Ex precepto teneamur velle quod deus vult
V Teneamur velle sicut ipse vult et iudicio quo ipse vult
V licitum sit omni die petere panem corporalem
V licitum sit omni die petere panem sacramentalem
V licitum sit omni die petere panem spiritualem
V licitum sit petere pecuniam ~~ad ...~~
V Sanctis qui sunt in patria conveniat hanc peticionem facere
V Cristus indiguerit dicere dimitte nobis debita nostra
V indiguerit dicere beata virgo
V Semper ista peticio impleatur in petenti locucione vel non
V dicens solum debita nostra absolucionem consequatur
V non intendens dimittere debitoribus suis debeat hanc oracionem dicere
V peccata omnia sint debita que nos dei debitores constituunt
V Temptare sit idem quod dubitare
V dyabolus possit nos temptare non permissus a deo
V dyabolus loquatur cum deo quando petit nos temptare
V dyabolus possit nos temptare per se ipsum vel mediante alio
V Si dyabolus esset avinculatus vel in inferno religatus cum esset dicere nos ad ya lo – temptari
V deus semper liberet nos a malo
V deus quandoque citius liberet peccatores quam iustos
V deus liberet hominem a mala morte
V Sit orandum quod deus liberet hominem a mala morte
V Sit orandum quod deus liberet nos a persecucionibus tyrannorum
V frequencius hanc oracionem videre quam alie persone debeant dicere
V Quid sit ypocrita   Quot sunt species ypocrisis
V ypocrisis sit peccatum mortale
V Ex precepto sint aliqua tempora ad ieiunandum instituta
V Non observans illa tempora sit semper transgressor precepti
V ad feriandum vel sollempnizandum tempora instituta sint ad ieiunium ita quod habeant vigilias
V Utentes lacticiniis tempore ieiuniorum solvant ieiunium ecclesie
V Ieiunantes diebus dominicis faciant contra ecclesie ordinacionem
V Ex precepto ecclesie ieiunando sit semel comedere in die
V Cum nativitas domini evenit die veneris sit licitum comedere carnes
V Divicias et paupertates conveniat homini habere ex natura
V Habere possessiones proprias et proprios thezauros sit contra ius naturale
V Esset melius omnia temporalia bona esse communia quam propria
V aliquis per artem et industriam posset se facere divitem et posset divicias congregare
V Thezaurizare et divicias congregare sit peccatum mortale
V Cuius possit divicias et temporalia contempnere tali intencione quod sit peccatum mortale
V Solus deus cristianorum non paciatur coli aliquem tamquam deum aut dominum
V Homo teneatur laborare et suo labore victum et vestitum querere
V aliqui absque transgressione precepti possint a tali labore excusari

V providencia dei magis ad gubernacionem hominum quam aliorum animalium se extendat
V sollicitudo circa victum et vestitum sit per salvatorem prohibita
V ad futuram provisionem victualium judicio astrorum sit licite vtendum
V querentibus primum regnum dei semper ista victualia addiciantur

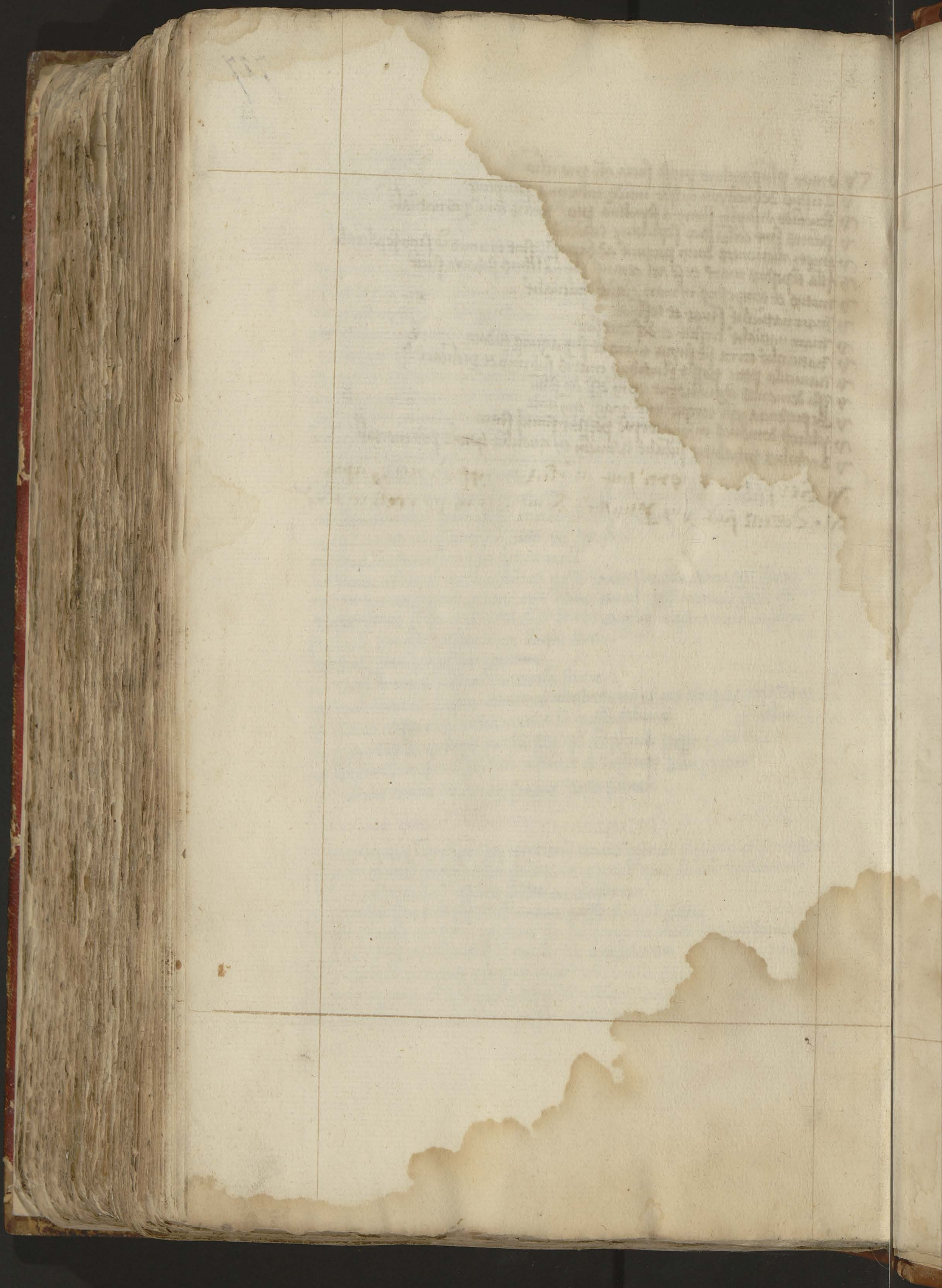
Isti sunt tytuli dubitacionum in capitulo .7. beati mathei

c 7 V omne judicium per hunc textum sit interdictum et prohibitum
V Eodem judicio quo quis judicat alium debeat judicari
V Judex in judicando possit reum cogere ad confitendum illud de quo suspectus motus sit
V Existens in mortali peccato possit alium judicare et corripere / atque aliorum
V suspicio sit peccatum
V prelati cristianorum sacramenta ecclesie debeant infidelibus ministrare
V Doctores cristianorum infidelibus debeant sacram scripturam predicare
V Infidelibus querentibus de hiis que sunt fidei sit respondendum et satisfaciendum
V omnis qui petit a deo aliquid exaudiatur ab eo
V In omni peticione illa tria observanda sint scilicet petere querere et pulsare
V lex naturalis sit mutabilis
V non facere alteri quod sibi non vult fieri sit preceptum legis nature
V lex naturalis per peccatum possit corrumpi et annichilari
V via eundi ad vitam sit stricta vel spaciosa
V mali cristiani sint dicti prophete mali
V mala arbor et mala voluntas possit bonos fructus et bona opera facere
V per bonos fructus et bona opera homo bonus possit a malo cognosci
V per bonos fructus et bona opera bonus angelus possit a malo discerni
V mali homines possint dicere domine domine
V mali homines possint prophetare
V mali homines possint miracula facere
V mali homines possint demones constringere et eos a corporibus obsessis ex- / pellere
V homo absque eo quod audiat verba dei possit salvari
V In verbis dei et hiis que sunt fidei homo falsomodo possit informari
V falsomodo in hiis que sunt fidei informatus et instructus dampnetur
V audiens verba dei et non faciens possit salvari

Isti sunt tytuli dubitacionum in capitulo 8 beati mathei

c 8 V mundatus a lepra peccati per contricionem teneatur ostendere se sacerdoti et sibi confiteri
V peccator teneatur statim confiteri sacerdoti vel expectare tempus ab ecclesia institutum
V teneatur aliquid offerre sacerdoti cui confitetur
V sacerdos sine peccato pro absolucione possit aliquid petere
V Iste centurio cuius servum christus sanavit sit ille qui viso eius motu in eius passione mi- / ratus est
V fides istius centurionis fuit maior fide apostolorum
V in sumpcione corporis christi sint magis dicenda verba centurionis domine non
sum dignus etc quam verba zachei dimidium bonorum meorum do pauperibus
V In tenebris infernalibus possit esse corporalis fletus

v oracio plus valeat pro se facta quam pro alio
v Cristus debuerit uti in hoc mundo maxima paupertate
v Remouendo discipulum suum a sepultura patris fecerit contra ius naturale
v peccatores sint ecclesiastice sepulture tradendi
v pueri morientes dum portantur ad baptismum sint in cimiterio sacro sepeliendi
v illa tempestas maris ex se vel ex causis supernaturalibus suborta fuerit
v motus et tempestas in mari fiant naturaliter
v mare naturaliter fluat et refluat
v mare naturaliter crescat et decrescat
v naturaliter terra sit supra mare et super aquas fundata
v nauicula petri possit fluctibus maris subiungi et periclitari
v isti demones cognouerunt xpm esse dei filium
v ex presencia xpi torquentur magis quam ante
v plures demones in vno corpore possint simul stare
v dyabolus inhabitat substancialiter hominem in quolibet homine peccato mortali
v Serpentes et porci sint animalia magis [illegible] apta
v. demones fuerunt [illegible] demones in porcos [illegible]

III

IV

1365